Digitized by Google

Digitized by Google

2-1-48

COLLECTIONIS

CONCILIORUM

TOMUS III.

Digitized by Google

63

Digitized by Google

COLLECTIO MAXIMA
CONCILIORUM
OMNIUM
HISPANIÆ,
ET NOVI ORBIS,

EPISTOLARUMQUE DECRETALIUM CELEBRIORUM, NECNON PLURIUM MONUMENTORUM VETERUM AD ILLAM SPECTANTIUM.

Cum Notis, & Diſſertationibus, quibus Sacri Canones, Hiſtoria, ac Diſciplina Eccleſiaſtica, & Chronologia, accurate illuſtrantur.

CURA, ET STUDIO

JOSEPHI SAENZ DE AGUIRRE,

Benedictinæ Congregationis Hiſpaniarum Magiſtri Generalis, Regii, ac Supremi Fidei Senatus Conſultoris, in Salmanticenſi Academia Doctoris Theologi, ac poſt plures alias Cathedras Primarii ſacrorum Bibliorum Interpretis.

S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS,
TITULI S. BALBINÆ,
PROTECTORIS REGNI SICILIÆ.

Editio altera in ſex Tomos diſtributa, & novis Additionibus aucta.

TOMUS TERTIUS.

AD EMINENTISSIMUM PRINCIPEM

JOSEPHUM SPINELLUM
S. R. E. CARDINALEM.

AUCTORE JOSEPHO CATALANO

ORATORII S. HIERONYMI CHARITATIS PRESBYTERO

ROMÆ, CIƆ IƆ CC LIII.
Ex Typographia Antonii Fulgonii apud Sanctum Euſtachium.

SUPERIORUM PERMISSU.

EMINENTISS. AC REVERENDISS. PRINCIPI DOMINO

DOMINO JOSEPHO SPINELLO

S. R. E. CARDINALI.

JOSEPHUS CATALANUS FELICITATEM.

QUOD *diu deſideravi*, EMINENTISSIME PRINCEPS, *aliquid Tibi exhibere, quod recuſare non poſſis, eſſetque publicum obſequii mei Tibi debiti argumentum, optima ſe mihi præbet occaſio, ut iſtud tandem exequi valeam, & omnino adimplere. Edo iterum in publicam lucem*

Digitized by Google

*ampliſſimam Collectionem Conciliorum Hiſpaniæ a do-
ctiſſimo Cardinali de Aguirre adornatam, noviſque
a me nunc Additionibus auctam, & in ſex Tomos di-
ſtributam, opportunumque judicavi, ut unum ex iis*
EMINENTIÆ TUÆ *dedicarem. Quum enim in hoc Ope-
re purior morum doctrina contineatur, & totis viri-
bus a laudato Cardinali propugnetur, unuſque Tu ſis
ex præſtantioribus S. R. E. Cardinalibus, Epiſcopiſque
illuſtribus, qui Chriſtianæ Ethicæ a laxiorum Theo-
logorum torrente labefactatæ patrocinantur; jure me-
rito debui aliquem hujus egregii Operis Tomum Tuo
præclariſſimo Nomine decorare. His accedit Tua non
modo erga me benevolentia inſignis, qua Opera mea
dignatus es non ſemel Tua commendatione, ſed mea
etiam atque etiam perpetua in* SPINELLAM GENTEM
*devotio. Nam quum natale ſortitus ſim ſolum in no-
minatiſſima Paulæ Urbe, quæ ad ejuſdem Gentis Tuæ
dynaſtiam pertinet, quæque ſemper Viros egregios pe-
perit doctrina, dignitate, & ſanctimonia conſpicuos,
ac rebus domi foriſque feliciter geſtis clariſſimos,
præſertim vero inclytum Civem noſtrum S. Franci-
ſcum de Paula dictum, qui ibidem ortum habuit,
adhucque adoleſcens admirandam Religionem Mini-
morum nuncupatam inſtituit, vel hac ratione, ubi aliæ
deeſſent, debui Tibi germano Fratri prædictæ Civita-
tis Domino, & illuſtri* SPINELLORUM *germini devotio-
nis meæ indicium aliquod exhibere. De virtutibus,
& laudibus Tuis nihil jam dico, quod eæ notæ om-
nibus ſint, & vel in Regnis longe ab Italia noſtra
diſſitis prædicentur; præſertim vero Neapoli, & Ro-
mæ Urbe omnium Principe, ubi ſummo Virorum pro-
borum plauſu, Optimi Paſtoris, & Cardinalis par-
tes egregie exples, fortis ſemper, conſtans, comis,
affabilis, liberalis, & bonis omnibus gratus. Pre-
cor demum, ut meæ tarditati ignoſcas, ſi non prius
ſcilicet publica alicujus meorum Operum dedicatione
devotionem erga Te meam non manifeſtaverim,
quam alias voce iterum iterumque ſincere profeſſus
ſum, æternumque profiteor.*

JO-

INDEX SUMMARIUS

EORUM, QUÆ CONTINENTUR TOMO III. CONCILIORUM HISPANIÆ JUXTA HANC NOVAM EDITIONEM.

Epiſtola dedicatoria ad Eminentiſſimum Principem Joſephum S. R. E. Cardinalem Spinellum. III.
Concilium Cæſaraugustanum XII. Epiſcoporum Era CDXVIII. id eſt anno Chr. CCCLXXX. ſub Damaſo Papa contra Priſcillianiſtas. I.
Vita S. Damaſi Papæ. I.
Canones VIII. Concilii Cæſarauguſtani. I.
Notæ variorum in ſubſcriptiones Epiſcoporum hujus Concilii. 2.
Notæ variorum in ipſum Concilium. 3.
Fragmentum memorabile ex Cl. V. Hieronymo Blanca initio fere Libri primi *Rerum Aragonenſium*, ubi nominatim de Cæſarauguſta Urbe, ejuſque ſacris antiquitatibus, inſignioribus Epiſcopis, ac Conciliis agit, maxime vero de ipſo, quod hic exhibuimus. 9.
Joſephi Catalani additio. 10.
Epiſtola Syricii Papæ, anno Chr. CCCLXXXV. ad Himerium Tarraconenſem. 13.
Diſſertatio *I. In Epiſtolam Syricii Papæ. Cur hæc Syricii Epiſtola præ aliis Pontificum anteriorum integra labiſque pura conſervetur, & qualiter exponenda ſit.* 17.
Excurſus I. Quando, & qua occaſione, & quanto majori ſolennitate, quam aliæ PP. veterum, fuerit hæc Epiſtola publicata, cum aliis, ad reformandam diſciplinam Eccleſiaſticam. 17.
Excurſus II. Exponuntur præcipua Epiſtolæ capita multiplici obſervatione hiſtoriæ, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ, præſertim circa reconciliationem, & communionem, olim lapſis datam, aut negatam. 19.
Concilium Toletanum I. XIX. Epiſcoporum, anno Chriſti CD. 20.
Canones. XX. 21.
Conſtitutio Concilii Epiſcoporum Toleti habiti, Arcadii, & Honorii temporibus. Era CDXXXVIII. ſub die ſeptimo Idus Septembris, Stilicone Conſule. 21.
Subſcriptiones. 24.
Notæ Cardinalis de Aguirre in Concilium Toletanum I. 24.
Regula Fidei Catholicæ. 24.
Obſervationes Cardinalis de Aguirre in hanc Fidei regulam. 25.
Exemplaria Profeſſionum in Concilio Toletano contra ſectam Priſcilliani, Era CDXXXVIII. anno Chriſti CD. 26.
Exemplar definitivæ Sententiæ tranſlatæ de Geſtis. 27.
Notæ Cardinalis de Aguirre in hanc Sententiam definitivam. 28.
Fragmenta ſub titulo Conciliorum Toletanorum, ſine ordine, aut tempore, vel corrupte, vel falſo citata; cum in his, quæ hactenus apparuerunt, Conciliis non inveniantur. 30. & ſeqq.
Notæ Variorum in Titulum, Præfationem, & Subſcriptiones Concilii I. Toletani. 33.
Notæ in Regulam Fidei Catholicæ. 37.
Notæ in Exemplaria Profeſſionum. 38.
Joſephi Catalani additio. 39.
Epiſtola Innocentii I. Papæ ad Synodum in Civitate Toletana conſtitutam. 42.
Obſervatio Cardinalis de Aguirre in hanc Epiſtolam. 43.
Epiſtola eadem Innocentii I. Papæ ad Epiſcopos Synodi Toletanæ, longe plenior, ex reſtitutione Jacobi Sirmondi. De diſſenſione, corruptaque diſciplina Eccleſiarum Hiſpaniæ. 44.
Notæ Variorum. 46.
Diſſertatio II. *De Præſulibus Toletanis, qui huic, & aliis Conciliis interfuerunt, quinam ex iis, & quo loco ſubſcriberent. Ubi obiter de dignitate Metropolitica Eccleſiæ Toletanæ, & Primatu ſupra alias Hiſpaniæ.* 48.
Excurſus I. De duobus Catalogis antiquis Toletanorum Præſulum. Quiſnam ex iis huic Concilio intervenerit, & quis ejus Præſes fuerit? 48.
Excurſus II. An tempore hujus Concilii, & deinceps ſæculo quinto, ac ſexto, dignitas Metropolitica eſſet apud Toletum, an potius apud Carthaginem Spartariam. Ubi de hujus Præſulibus, Hectore, & Liciniano, ac de Aſturio, & Montano, Antiſtitibus Toletanis. 49.
Excurſus III. Dignitas Metropoleos conſervata indiſcriminatim in Eccleſia Toletana, aliiſque Hiſpaniæ ac Galliæ Narbonenſis a tempore Concilii Toletani III. uſque ad XII. Porro in hoc conceſſum fuiſſe Toletanis Præſulibus Primatum aliquem ſpecialem præ aliis Metropolitanis Hiſpaniæ, ac tandem ſeſſionem, & ſubſcriptionem ante omnes alios, etiam ordinatione antiquiores. 52.
Excurſus IV. Primatus Eccleſiæ Toletanæ, tam in totam provinciam Carthaginenſem, quam in alias Hiſpaniæ Metropoles, quibus gradibus, & quomodo ſtabilitus fuerit, præſertim ab anno DCLXXII. De unctione Regia Gotthorum in ſuis coronationibus, uſque ad irruptionem Sarracenorum in Hiſpaniam, & deinceps a tempore Urbani II. Papæ. Quædam in Catalogo Toletanorum Præſulum notata. 54.
Chronicon Idatii Epiſcopi Hiſpani, ab anno Chriſti CCCLXXIII. & deinceps, uſque ad CDLXII. vel CDXC. Poſt varias editiones, Romanam, Pampilonenſem Epiſcopi Sandovalii, Scaligerianam, Jacobi Sirmondi, & aliorum, nunc recuſum, ad ampliorem lucem Chronologiæ Conciliorum, & aliorum monumentorum veterum, quæ in hoc Opere evulgantur. 58.
Præfatio Jacobi Sirmondi S. J. De Chronico, & Faſtis Idatii. 58.
Obſervatio Card. de Aguirre. 59.
Veterum de Idatio teſtimonia. 59.
Ad Idatii Epiſcopi Chronicon Præfatio. 60.

Idatii

Idatii Epiſcopi Chronicon. 60.

Ejuſdem Idatii Epiſcopi Faſtorum Conſularium pars, ab exordio Aureliani Auguſti ad obitum Honorii. 69.

Hiſtoria, ſive Chronicon Gotthorum, Vvandalorum, Suevorum, & Vviſi-gotthorum, Auctore S. Iſidoro Archiepiſcopo Hiſpalenſi. 72.

Admonitio Cardinalis de Aguirre. 72.

Hiſtoria Vvandalorum. 76.

Hiſtoria Suevorum. 77.

Chronica Regum Vviſi-gotthorum, partim ex Iſidoro, partim ex Vvulſa. 78.

Concilium Bracarenſe, Præſide Pancratio, ſive Pancratiano, primæ Sedis Bracarenſis Epiſcopo, anno circiter Chriſti CDXI. Ex Capitulo II. Libri VI. *Monarchiæ Luſitaniæ* Fr. Bernardi de Brito Monachi Ordinis S. Bernardi, & Chronologi generalis; nunc Collectioni Conciliorum Hiſpaniæ additum. 79.

Notæ Cardinalis de Aguirre in Concilium Bracarenſe. 80.

Obſervatio ejuſdem in Epiſtolas ſeqq. 83.

Epiſtola Servorum Dei Vitalis, & Conſtantii Spanorum ad Sanctum Capreolum Epiſcopum Eccleſiæ Catholicæ Carthaginis anno Chriſti circiter 431. 84.

Reſcriptum Capreoli Epiſcopi Carthaginenſis, datum, ut apparet, paulo poſt celebratam Synodum Epheſinam, anno 431. exeunte, aut inchoante 432. 85.

Notæ Cardinalis de Aguirre in hanc Epiſtolam. 89.

Concilium Hiſpanicum Generale, ſuaſu Leonis Pontificis in cauſſa Priſcillianiſtarum indictum anno Domini 447. 90.

Epiſtola 93. alias 15. S. Leonis Papæ cognomento Magni ad Turibium Epiſcopum Aſturicenſem anno Chriſti 447. 95.

Notæ Variorum. 101.

Epiſtola S. Turibii Aſturicenſis, de non recipiendis in auctoritatem Fidei apocryphis Scripturis, & de ſecta Priſcillianiſtarum. 108.

Notæ Cardinalis de Aguirre in hanc Epiſtolam. 109.

Epiſtola S. Leonis Magni Papæ 95. alias 109. ad Epiſcopos Galliarum, & Hiſpaniarum, De Paſchate anni 455. 112.

Notæ Variorum, & obſervatio circa Concilium Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, ac Chalcedonenſe ſolenniter in Hiſpania receptum. 112.

Epiſtola I. Epiſcoporum Tarraconenſium, ſcripta circa annum 465. ad Hilarum Papam, in Concilio Romano lecta. 113.

Summarium de ordinatione Epiſcopi per Sylvanum Calagurritanum Epiſcopum, contra Patrum regulas, & Nicænos Canones facta. Apud Romanum Pontificem conqueruntur; eumque conſulunt, quid in hoc caſu facere, aut qua ratione abuſibus ejuſmodi occurrere debeant. 113.

Notæ Variorum in hanc, & ſequentes Epiſtolas. 114.

Epiſtola II. Epiſcoporum Tarraconenſium ad S. Hilarum Papam, in Concilio Romano lecta. 115.

Sancti Hilari Papæ conſultatio in Synodo Romana circa Epiſtolas Epiſcoporum Tarraconenſium cum interlocutionibus, anno Chriſti 465. 116.

Epiſtola Hilari Papæ ad Aſcanium, & reliquos Tarraconenſis Provinciæ Epiſcopos, anno Chriſti 465. 117.

Notæ Variorum. 118.

Epiſtola Simplicii Papæ ad Zenonem Spalenſem Epiſcopum, ab anno 468. ad annum 483. 120.

Epiſtola Felicis Papæ III. ad Zenonem Spalenſem ab anno 483. ad 492. 122.

Notæ Cardinalis de Aguirre. 122.

Concilium Tarraconenſe X. Epiſcoporum, habitum Era 554. anno Chriſti 516. tempore Hormiſdæ Rom. Pont. 123.

Canones XIII. 123.

Subſcriptiones. 125.

Notæ Variorum in ſubſcriptiones. 125.

Fragmenta Concilii Tarraconanſis ex Gratiano. 126.

Notæ Variorum in prædictum Concilium Tarraconenſe. 126.

Joſephi Catalani additio. 128.

Concilium Gerundenſe VII. Epiſcoporum, habitum Era DLV. anno Chriſti DXVII. tempore Hormiſdæ Rom. Pont. 129.

Canones X. 129.

Notæ Variorum in Conc. Gerundenſe. 130.

Joſephi Catalani Additio. 133.

Epiſtola I. S. Hormiſdæ Papæ ad Joannem Tarraconenſem Epiſcopum, anno Chriſti DXVII. 134.

Notæ in hanc Epiſtolam. 135.

Epiſtola II. ejuſdem Hormiſdæ Papæ ad univerſos Epiſcopos Hiſpaniæ, anno Chriſti DXXI. 135.

Notæ Variorum in hanc Epiſtolam. 137.

Epiſtola III. ejuſdem Hormiſdæ ad Saluſtium Epiſcopum Spalenſem. 138.

Notæ in hanc Epiſtolam. 138.

Epiſtola IV. ejuſdem Hormiſdæ ad Epiſcopos Hiſpaniæ. 139.

Notæ in hanc Epiſtolam. 139.

Epiſtola V. ejuſdem Homiſdæ Papæ ad omnes Epiſcopos Hiſpaniæ. 140.

Notæ in hanc Epiſtolam. 141.

Obſervationes Cardinalis de Aguirre in Epiſtolam ſynodicam Epiſcoporum in Sardinia exſulum, poſt obitum Sancti Hormiſdæ Papæ. 144.

Epiſtola Synodica Epiſcoporum Africanorum in Sardinia exſulum, anno, ut videtur, Chriſti DXXVI. aut circiter. *De gratia Dei, & humano arbitrio*. 145.

Notæ Cardinalis de Aguirre in eam Epiſtolam. 149.

Synodus Toletana II. VIII. Epiſcoporum, Era DLXV. anno Chriſti DXXVII. 152.

Canones V. 152.

Notæ Cardinalis de Aguirre in hoc Concilium. 154.

Joſephi Catalani Additio. 155.

Epiſtola Montani Epiſcopi Toletani ad fratres, & filios territorii Palentini. 156.

Notæ Cardinalis de Aguirre. 157.

Epiſtola alia ejuſdem Montani ad eundem Theoribium. 158.

Notæ Cardinalis de Aguirre. 158.

Epiſtola Juſti Epiſcopi Orgelitani ad Syrgam Papam, anno Chriſti DXXXV. 159.

Notæ Cardinalis de Aguirre in hanc Epiſtolam

lam . 160.
Epiſtola Vigilii Papæ ad Profuturum Epiſcopum Bracaranſem , cujus conſultationibus reſpondet , anno Chriſti DXXXVIII. 161.
Notæ Cardinalis de Aguirre in hanc Epiſtolam . 164.
Canones Barcinonenſes , ſeu Concilium Barcinonenſe , habitum circa Eram DLXXVIII. ſive annum Chriſti 540. 165.
Notæ Variorum in Canones Barcinon. 166.
Concilium Ilerdenſe VIII. Epiſcoporum , Era 584. ideſt an. Chriſti 549. 168.
Canones XVI. 168.
Synodus habita in Conventu Ilerdenſi anno quintodecimo Theuduredi Regis , ſub die octavo menſis Auguſti . 168.
Fragmenta Concilii Ilerdenſis . 171.
Notæ Variorum in hoc Concilium . 172.
Joſephi Catalani Additio 173.
Concilium Valentinum ſex Epiſcoporum habitum Era 584. id eſt anno 546. 173.
Canones VI. 173.
Fragmenta , quæ citantur ex Concilio Valentino , ſive id Hiſpanum , ſive Gallicanum ſit . 175.
Notæ Variorum in Concilium Valent. 175.
Concilia Bracarenſia ſub Regibus Suevorum . 177.
Series Suevorum Regum , ſub quibus Concilia Bracarenſia habita ſunt . 177.
Synodus Bracarenſis I. regnante D. N. Jeſu Chriſto , currente Era 599. anno tertio Ariamiri Regis , die Kalendarum Majarum , nimirum anno Chriſti 571. 177.
Notæ Variorum . 182.
Joſephi Catalani additio . 185.
Concilium apud Lucum a Theodemiro Principe habitum Era 607. anno 559. 187.
Præmonitio Cardinalis de Aguirre ad Lectorem . 187.
Notæ Garſiæ Loaiſæ . 188.
Diviſio Provinciarum Hiſpaniæ , & earum Sedium . 189.
Diviſio Oxomenſis , & Aucenſis Epiſcopatuum . 194.
Subſcriptiones . 195.
Synodus Bracarenſis II. XII. Epiſcoporum , anno Chriſti 572. Sub Mirone Suevorum Rege , celebratum tempore interregni Pontificii, poſt obitum Joannis P. III. 203.
Canones X. 203.
Fragmenta , quæ citantur ex Conciliis Bracarenſibus , & in eis non exſtant . 206.
Notæ Variorum in Concilium Bracarenſe Secundum . 207.
Joſephi Catalani additio . 210.
Notæ in ſubſcriptiones . 210.
Venantii Fortunati carmen ad Martinum Epiſcopum Galliciæ . 211.
Capitula ex Orientalium Synodis a S. Martino Epiſcopo Bracarenſi collecta, & in Concilio Lucenſi publicata . 212.
Canones Orientalium Synodorum . 214.
Paſſio S. Vincentii Abbatis Legionenſis , Ramiri , & Sociorum Martyrum , ex vetuſto Breviario Vallis-oletano ad annum Chriſti 584. 220.
Ex novo Breviario Vallis-oletano . 220.
Notæ Variorum . 221.
Concilium Toletanum III. Epiſcoporum , LXII. in quo Ariana hæreſis in Hiſpania damnata eſt anno 4. Reccaredi Gotthorum in Hiſpania Regis , Chriſti 589. 221.
Symbolum Fidei a ſancto Concilio Nicæno editum . 224.
Fides ſancta , quam expoſuerunt CL. Patres , conſona magnæ Nicænæ Synodo . 224.
Tractatus Chalcedonenſis Concilii . 224.
Confeſſio Fidei Epiſcoporum , Presbyterorum , vel primorum Gotthicæ Gentis, qui infra ſcripſerunt . 226.
Capitula Sanctæ Synodi Toletanæ facta tempore domini Reccaredi Regis , 72. Epiſcoporum . 229.
Edictum Regis Reccaredi in confirmatione Concilii . 234.
Homilia S. Leandri Epiſcopi in laudem Eccleſiæ ob converſionem Gentis Gothicæ , poſt Concilium , & confirmationem Canonum edita . 236.
Notæ Variorum in ſubſcriptiones Concilii Toletani III. 238.
Notæ Variorum in Concilium Toletanum tertium . 240.
Joſephi Catalani additio . 243.
Diſſertatio III. in Canonem XI. Concilii Toletani 3. *Quonam ſenſu peccatoribus poſt pœnitentiam lapſis in hoc Concilio negetur novus acceſſus ad pœnitentiam , ſive reconciliationem* . 245.
Excurſus I. Exhibetur litera Canonis , & expenditur ingens illius difficultas . Porro Patres Toletanos videri in eo loquutos de pœnitentia ſolenni , quæ nullatenus iterabatur ; non autem de pœnitentia ſecreta , & Sacramentali pro minoribus criminibus , & occultis , etiam mortiferis . Explicata in eum ſcopum inſignia Patrum loca , & in iis SS. Ambroſii , ac Paciani . Sane difficultatem prædictam debere ab omnibus Catholicis ſolvi , ſi res attentius conſideretur . 245.
Excurſus II. Lapſos in crimina , etiam mortifera , minoris notæ , immo & relapſos , ſemper ſolitos fuiſſe , ac debuiſſe confiteri ſacramentaliter , & ſecreto , licet multi præterea ex devotione , & humilitate id publice facerent . Illuſtris locus Origenis circa id . Patres Toletanos hoc loco non videri damnaſſe itaratam pœnitentiam , ſive reconciliationem ſecretam , ſed ſolennem . An qui poſt iſtam relabebatur in aliquod crimen ex gravioribus , maneret incapax remedii ? Egregius locus S. Auguſtini id negantis , variis conſiderationibus illuſtratus . 247.
Diſſertatio IV. in Canones XI. & XII. ejuſdem Concilii . *De inſtauratione priſcorum Canonum circa pœnitentes , tum lapſos poſt Baptiſmum , tum relapſos poſt pœnitentiam, præſertim in Hiſpania.* 249.
Excurſus I. Quonam ſenſu inſtaurata fuerit diſciplina antiquorum Canonum in hoc Concilio erga pœnitentes , tum primo lapſos , tum deinde relapſos . Ubi plura , ſpeciatim circa priores , obſervantur ex variis Hiſpaniæ Conciliis , & ex SS. Patribus , præſertim Paciano , Cypriano , Ambroſio , & Chryſoſtomo . Monitum memorabile Cardinalis Bellarmini contra nonnul-

nullos pſeudo-pœnisentes, & Sacerdotes faciles nimium in iis abſolvendis. 250.

Excurſus II. Oporsere pſurimum, ut anse confeſſionem gravium peccatorum, vel ſaltem ante abſolutionem præmittansur exercitia interna, & externa pœnitentiæ. Monitum circa id Cardinalis Bellarmini, conſentaneum Canonibus ſacris, & SS. Patribus, præſertim Cypriano, & Leoni, quorum graviſſima teſlimonia expenduntur, etiam pro praxi noſtrorum temporum, non quoad totam ſatisfactionem præmittendam, ut olim, ſed quoad partem aliquam. 252.

Excurſus III. Eadem doctrina de differenda in certis caſibus abſolusione, & exhortando, aut etiam obligando pœnitentem nonnunquam, ut aliquos dignos pœnitentiæ fructus præmittat antequam abſolvatur, oſtenditur non ſolum conſormis antiquæ ſacrorum Canonum, & Pontificum diſciplinæ, ſed etiam communis Theologorum, ac certa judicio Cardinalis de Lugo. Porro illam fuiſſe traditam in theoria, & praxi a ſanctiſſimis Viris Franciſco Xaverio, Thoma de Villa-nova, & Carolo Borromæo, ac late a Cardinali Bellarmino, & recentibus aliquot Conciliis. 256.

Excurſus IV. Patres Hiſpanos, tum in hoc Concilio, tum in aliis, plurimum commendaiſe Clericis, præſertim Sacerdotibus, ſtudium accuratum, & obſervantiam Canonum pœnitentialium. Idipſum curæ fuiſſe poſtremis hiſce ſæculis S. Carolo, aliiſque Præſulibus, ſed præcipue Concilio Tridentino, cujus illuſtria loca expenduntur pro praxi hodierna Canonum antiquorum, cum aliquali proportione. 259.

Excurſus V. Qualiter deſervire poſſit Confeſſariis notitia priſcorum Canonum erga pœnitentes. An iſ per Concilium Tridentinum inſtaurati fuerint circa ſatisfactiones pœnales juxta gravitatem, & numerum peccatorum imponendas. Porro obligationem earum oriri ex jure Divino, quo urgemur ad agendum dignos pœnitentiæ fructus. Locus vulgatiſſimus S. Gregorii in eum ſcopum. Expenditur doctrina ejuſdem Concilii, illuſtrata conſiderationibus Cardinalis Bellarmini, & Ritualis, ac Catechiſmi Romani, & Sacramensalis Ambroſiani. Loca quædam illuſtria ejuſdem Gregorii, & Auguſtini in eundem ſcopum. 261.

Diſſertatio V. *De pœnis relapſorum inſtauratis in hoc Concilio, & de vario genere, aut modo pœnitentiæ.* 264.

Excurſus I. In quibuſnam pœnis ſita eſſet ſeveritas priſcorum Canonum inſtaurata a Patribus hujus Concilii, adverſus illos, qui acta pœnitentia Canonica relabebantur in ſcelera. Porro eos non fuiſſe privatos communione in fine vitæ, uti tertio Chriſti ſæculo mediante, & inisio quarti obſervabatur; ſed potius admiſſos, juxta indulgentiam Concilii Nicæni, ac Decreta Pontificum Innocentii & Syricii; quæ in eum ſcopum expenduntur, & illuſtrantur. Semper itaque fuiſſe iis relapſis locum, non quidem pœnitentiæ ſolennis, ſed alterius diverſæ, utilis tamen, & fructuoſe ad ſalusem. 264.

Excurſus II. Eadem doctrina de loco relicto peccatoribus relapſis in hoc, & aliis Conciliis ad pœnitentiam ſalutarem, quamvis non Canonicam, nec ſolennem, confirmatur illuſtribus Patrum teſtimoniis; præſertim Auguſtini, Proſperi, Fulgentii, Iſidori, ac S. Thomæ, & variis conſiderationibus. 266.

Excurſus III. Præter pœnitentiam ſolennem, quæ nunquam iterabatur, fuiſſe aliam publicam ſine ſolennitate, aliamque privatam, & ſecretam in foro conſcientiæ coram Sacerdote ſolo. Hanc porro de peccatis internis, & externis minus gravibus, licet mortiferis, iteratam fuiſſe, tum tempore hujus Concilii, tum antea, & poſtea. Oſtenditur id multipliciter adverſus quoſdam negantes olim relapſis poſt baptiſmum pœnitentiam fuiſſe pluſquam ſemel conceſſam. 268.

Concilium Narbonenſe Hiſpano-Gallicum, Reccaredi Gotthorum in Hiſpania Regis tempore celebratum, ſub die Kalendarum Novembrium Era 427. id eſt, anno Chriſti 589. *Ex Ms. inſignis, & antiquiſſimi monaſterii S. Æmiliani in Rivogia, unde illud exſcripſit Clariſſ. Vir Joannes Baptiſta Perez; computatum inter Hiſpanienſia, quia tunc Narbona ſubjacebat Gotthis Hiſpaniæ Regibus, & Narbonenſis Metropolitanus cum aliis Epiſcopis ſubſcribebat Conciliis Hiſpanienſibus.* 272.

Tituli Canonum. 272.

Præfatio. 273.

Canones. 273.

Subſcripsiones. 274.

Notæ Variorum. 275.

Concilium Spalenſe I. Era DCXXVIII. anno Chriſti DXC. 378.

Tituli. 378.

Fragmenta, quæ ex Concilio Hiſpalenſi citantur. 279.

Notæ Variorum. 280.

Synopſis rerum Sancti Leandri Præſulis Hiſpalenſis præſertim geſtarum in his Conciliis. Ex Bollando, & Sociis ad diem XIII. Martii. 271.

§. I. S. Leandri memoria ſacra in Martyrologiis, & celebris apud ſcriptores, maxime apud S. Iſidorum Hiſpalenſem 281.

§. II. Converſio S. Hermenegildi, dein Reccaredi Regis cum Gente Gotthorum, & Synodus Toletana III. prædicatione imprimis, atque hortatu S. Leandri. 282.

§. III. Epiſtolæ S. Gregorii Papæ ad S. Leandrum. Hujus obitus, ſepultura, translationes. 284.

S. Gregorii Magni Papæ Epiſtolæ ad Hiſpanos, cum Notis brevioribus Cardinalis de Aguirre. 285.

Epiſtola I. Ad Sanctum Leandrum Epiſcopum Hiſpalenſem, de Reccaredo Rege, & de trina merſione Baptiſmi. 285.

Notæ. 286.

Epiſtola II. ejuſdem ad S. Leandrum. Libros in expoſitionem Beati Job, & Librum Regulæ Paſtoralis tranſmittit. 287.

Notæ. 287.

Epi-

Epiſtola III. ejuſdem præfixa Commentariis in Librum Beati Job, ad eundem Sanctum Leandrum. 287.
Notæ. 290.
Joſephi Catalani Additio. 291.
Epiſtola IV. ejuſdem ad eundem S. Leandrum. De laude charitatis. De onere ſuæ prælationis. Quantum laudat Gregorius Leandrum, tantundem demittit ſe ipſum, humilitate mira, De doloribus podagræ, quos ambo patiebantur. De Pallio ad ſacra tantum Miſſarum ſolennia eidem tranſmiſſo. 292.
Notæ. 293.
Epiſtola V. ejuſdem ad Reccaredum Regem Hiſpaniæ. 293.
Notæ. 295.
Epiſtola VI. ejuſdem ad Claudium in Hiſpaniis degentem. 296.
Notæ. 297.
Epiſtola VII. ejuſdem ad Joannem Defenſorem. Capitulare. 297.
Epiſtola VIII. ejuſdem ad eundem Joannem Defenſorem euntem in Hiſpaniam. 299.
Epiſtola IX. ejuſdem ad Vitalem Defenſorem. De Conſiliariis excommunicatis Januarii Epiſcopi. 301.
Epiſtola X. ejuſdem ad Joannem Defenſorem, de Monachis Capricanæ Inſulæ. 301.
Epiſtola XI. ſeu potius ſententia Joannis Defenſoris. De cognitione, de qua inter Epiſcopos reſedit, & de Januario Malachitano, quem abſolvit. 302.
Concilium Cæſarauguſtanum II. celebratum Era DCXXX. anno VII. Reccaredi Regis, ſub Gregorio Papa I. anno DXCII. 302.
Præmonitio F. Michaelis Cercito Epiſcopi Barbaſtrenſis. 302.
Canones. 302.
Subſcriptiones. 303.
Notæ Variorum in hoc Concilium. 303.
De Fiſco Barcinonenſi Era DCXXX. 304.
Subſcriptiones. 304.
Notæ D. Garſiæ Loaiſæ. 304.
Concilium Toletanum ſub Reccaredo, anno XII. Regni ejus, Era DCXXXV. anno Chriſti DXCVII. habitum ſub Gregorio Papa I. 304.
Canones. 305.
Subſcriptiones. 305.
Notæ Variorum. 305.
Joſephi Catalani Additio 305.
Concilium Oſcenſe anno tertio decimo regni domini noſtri glorioſiſſimi Reccaredi Regis, Era DCXXXVI. anno Chriſti DXCVIII. celebratum. 306.
Canones. 306.
Nota Cardinalis de Aguirre. 306.
Concilium Barcinonenſe, Era DCXXXVII. anno XIV. Regis Reccaredi, anno Chriſti DXCIX. habitum. 306.
Præfatio. 306.
Canones. 306.
Subſcriptiones. 307.
Notæ Variorum. 309.
Chronicon Joannis primum fundatoris, & Abbatis Monaſterii Biclarenſis, poſtea Epiſcopi Gerundenſis, qui ſubſcribit in Concilio Barcinonenſi anno DXCIX. ex variis mſs. editum ab Henrico Caniſio Noviomago J. C. & Profeſſore ſacrorum Canonum in alma Academia Ingolſtadienſi. 309.
Præfatio Henerici Caniſii ad Lectorem. 309.
Notæ, & obſervationes Cardinalis de Aguirre in Chronicon illud. 310.
Chronicon Joannis Biclarenſis, poſtea Gerundenſis. 311.
Admonitio ad Lectorem. 315.
Epiſtola I. Liciniani Epiſcopi Carthaginis Spartariæ in Hiſpania. *De libro Regularum*, ad S. Gregorium Papam Urbis Romæ. 315.
Epiſtola II. Liciniani ad Vincentium Epiſcopum Eboſitanæ Inſulæ, contra eos qui credebant Epiſtolas de cælo cecidiſſe in Memoriam S. Petri Romæ, nunc primum edita ex ms. Eccleſiæ Toletanæ. 317.
Epiſtola III. Liciniani, & Severiani ad Epiphanium Diaconum, in qua oſtenditur, Angelos, & animas rationales eſſe ſpiritus, ſive totius corporis expertes. Ex ms. Eccleſiæ Toletanæ. 317.
Synodus Toletana ſub Gundemaro, Era DCXLVIII. anno Chriſti 610. 321.
Notæ D. Loaiſæ. 322.
Decretum piiſſimi, atque glorioſiſſimi Principis Gundemari, Era 648. 323.
Notæ D. Loaiſæ. 323.
De ſubſcriptionibus. 323.
Tractatus Cl. V. D. Garſiæ Loaiſæ, *De Primatu Eccleſiæ Toletanæ*. 325.
Urbani II. Reſcriptum 332.
Appendix ad Tractatum Illuſtriſſimi D. Garſiæ Loaiſæ, *De Primatu Eccleſiæ Toletanæ*. Ex Ludovico Thomaſſino Oratorii Gallicani Presbytero, Tom. I. *De Beneficiis*, Lib. I. Cap. 38. 337.
Concilium Egarenſe, in Egara loco Provinciæ Tarraconenſis, ſub Siſebuto, anno Regni ejus tertio, Era 652. anno Domini 614. ſub Boniſacio IV. 341.
Subſcriptiones. 342.
Notæ Variorum. 342.
Diatriba Cl. V. Stephani Baluzii Tutelenſis, *De Epiſcopatu Egarenſi*, ad eruditiſſimum P. Philippum Labbeum. 343.
Epiſtola Deus-dedit Papæ ad Gordianum Hiſpalenſem Epiſcopum. 344.
Notæ Variorum. 345.
Joſephi Catalani additio. 345.
Concilium Hiſpalenſe II. ſive Synodus habita in Civitate Spali, ſub die Iduum Novembrium, anno nono, regnante Siſebuto glorioſiſſimo Principe, Era 657. ideſt, anno Chriſti 619. 346.
Tituli Canonum. 346.
Notæ Variorum. 355.
Notæ peculiares Paſchaſii Queſnelii Tomo 2. in Opera S. Leonis Papæ pag. 631. & ſeqq. ad Canonem VII. 359.
Concilium Toletanum IV. Epiſcoporum 62. Provinciarum Hiſpaniæ, & Galliæ celebratum Era 671. anno Chriſti 633. 363.
Tituli Canonum. 363.
Geſta Synodalia in Toletana Urbe, in Concilio LXIX. Epiſcoporum Hiſpaniæ, & Galliæ Provinciarum, edita anno tertio, regnante glorioſiſſimo domino noſtro Principe Siſenando, die nono Decembris, Era 671. 364.
Subſcriptiones. 385.
No-

Q-1-48

CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM

XII. EPISCOPORUM

Era CDXVIII. ideſt Chriſti CCCLXXX.

Sub Damaſo Papa, contra Priſcillianiſtas.

VITA S. DAMASI PAPÆ

Ex Libro Pontificali, ſive Anaſtaſio Bibliothecario.

DAmaſus natione Hiſpanus, ex patre Antonio, ſedit annis XVIII. menſibus II. & diebus X. Et cum eodem ordinatur ſub contentione Urſicinus, & facto Concilio Sacerdotum, conſtituerunt Damaſum; quia fortior, & plurima multitudo erat cum eo, & ſic conſtitutus eſt Damaſus; Urſicinum ejecerunt ab Urbe. Damaſus in Urbe manſit Apoſtolicus; fuit autem temporibus Juliani. Hic fecit Baſilicas duas; unam juxta theatrum, quæ S. Laurentii vocatur nomine; aliam via Ardeatina, ubi requieſcit in catacumbis; & dedicavit Platoniam, ubi Corpora Apoſtolorum jacuerunt, ideſt Petri & Paulli, quam & verſibus exornavit. Hic multa Corpora Martyrum requiſivit, quorum etiam Concilia verſibus decoravit. Hic invidioſe de adulterio incriminatur, & facta Synodo purgatus eſt a XL. Epiſcopis, qui etiam damnaverunt Concordium & Calliſtum Diaconos accuſatores, & projecerunt de Eccleſia. Hic conſtituit in Urbe Roma Baſilicam, quam ipſe conſtruxit, ubi quamplurima obtulit dona. Hic conſtituit, ut Pſalmos die, noctuque canerent per omnes Eccleſias; qui hoc præcepit Presbyteris, & Epiſcopis, vel Monaſteriis. Hic fecit ordinationes quinque per menſem Decembrem, Presbyteros XXXI. Diaconos XI. Epiſcopos per diverſa loca LXII. Qui etiam ſepultus eſt in via Ardeantia in Baſilica ſua, III. Idus Decembris, juxta matrem ſuam, & germanam, & ceſſavit Epiſcopatus dies XXXI.

T I T U L I

Canonum Concilii Cæſarauguſtani.

I. *Feminæ fideles a virorum alienorum cœtibus ſeparentur.*
II. *Ut diebus Dominicis nullus jejunet, nec diebus Quadrageſimæ ab Eccleſia ſe abſentet.*
III. *Ut qui Euchariſtiam in Eccleſia [a] accipiunt, & ibi eam non [b] ſumunt, [c] anathema ſint.*
IV. *Ut tribus hebdomadis, quæ ſunt ante Epiphaniam, ab Eccleſia nemo recedat.*
V. *Ut qui a ſuis Epiſcopis [d] privantur, ab aliis non recipiantur.*
VI. *Ut Clericus, qui propter [e] licentiam Monachus vult eſſe, excommunicetur.*
VII. *Ut Doctoris ſibi nomen [f] non imponat, cui conceſſum non eſt.*
VIII. *Ut ante quadraginta annos Sanctimoniales Virgines non velentur.*

a Accipit Exc.
b Sumit. Exc.
c Anathematizetur. Exc. & C. A.
d Communione privantur Exc.
e Luxum. Exc.
f Qui non. Exc.

Exemplum ſententiarum Epiſcoporum Concilii Cæſarauguſtani.

QUarto Nonas Octobris Cæſarauguſtæ in Secretario reſidentibus Epiſcopis, [g] Fitadio, Delphino, [h] Eutychio, Ampelio, Augentio, Lucio, Ithacio [i], Splendonio, Valerio, Sympoſio, [k] Cartherio, Idatio, ab univerſis dictum eſt: [l] Recitentur ſententiæ. Lucius Epiſcopus legit.

I. *Ut feminæ fideles a virorum alienorum cœtibus ſeparentur.*

Ut mulieres omnes Eccleſiæ Catholicæ, * & fideles a virorum alienorum lectione, & cœtibus ſeparentur; [m] vel ad ipſas legentes [n] aliæ, ſtudio, vel docendi, vel diſcendi, conveniant. Quoniam hoc Apoſtolus jubet. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt, anathema futuros, qui hanc Concilii ſententiam non obſervaverint.

II. *Ut diebus Dominicis nullus jejunet, nec diebus Quadrageſimæ ab Eccleſia ſe abſentet.*

Item legit: Ne quis jejunet die Dominica, [o] cauſſa temporis, aut perſuaſionis, aut ſuperſtitionis, [p] ut de Quadrageſimarum diebus ab Eccleſiis non

g Sitadio. Exc.
h Raticejo. Exc.
i Italio, Splendinio. Exc.
k Cathetio, & Italio. Exc.
l Recitetur ſententia. C. A.
* *Deeſt in Exc.*
m Nec. Exc.
n Alii. Exc.
1. *Corinth.* 14.
Et 1. *Timot.* 2.
o Cauſſa timoris *Grat.*
p Nec Quadrageſimæ diebus ab Eccl. Fideles deſint, nec habitent in latibulis. Exc. & *Grat.*

* Deeſt ab Exc. & Grat.
a Hæc. Exc. & Grat.

non deſint, nec habitent latibula cubiculorum, ac montium, qui in * his ſuſpicionibus perſeverant; ſed exemplum, & præceptum cuſtodiant Sacerdotum, & ad alienas villas agendorum conventuum cauſſa non conveniant. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Anathema ſit [a] qui hoc commiſerit.

b Conſumit. Exc.

III. *Ut qui Euchariſtiam in Eccleſia accipit, & ibi eam non* [b] *ſumit, anathematizetur.*

c Conſumpſiſſe. Exc.

Item legit: Euchariſtiæ gratiam, ſi quis probatur acceptam in Eccleſia non [c] ſumpſiſſe, anathema ſit in perpetuum. Ab univerſis Epiſcopi dictum eſt: Placet.

IV. *Ut tribus hebdomodis, quæ ſunt ante Epiphaniam, ab Eccleſia nemo recedat.*

d Viceſimo. Exc.
e Primo. Exc.
f De ſuſpectis anachie. Exc. De ſuſceptis. A. C.

Item legit: [d] Viginti & [e] uno die, quo a XVI. Kal. Januarii uſque in diem Epiphaniæ, quæ eſt octavo Idus Januarii, continuis diebus, nulli liceat de Eccleſia ſe abſentare, nec latere in domibus, nec ſecedere ad villam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, ſed concurrere ad Eccleſiam. Quod qui non obſervaverit, [f] his Decretis anathema ſit in perpetuum. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Anathema ſit.

g Communione privantur. Exc.

V. *Ut qui a ſuis Epiſcopis* [g] *privantur, ab aliis non recipiantur.*

* Deſunt in Exc.
h Habeant. Exc. & C. A.

Item lectum eſt, ut hi, qui per diſciplinam, aut ſententiam Epiſcopi, ab Eccleſia fuerint ſeparati, ab aliis Epiſcopis non ſint recipiendi. Quod ſi ſcientes Epiſcopi fecerint, * dictum eſt: Qui hoc commiſerit, non habeat [h] communionem.

i Luxum. Exc.
k Si quis Clericus. Exc.
l Vanitatiſque præſumptum. Exc.
m Officio ſuo. Exc. & A. C.
n Obſervatorem, l. m. ſe videri maluerit eſſe quam cl. Exc.
o Repellendus erit C. A.
p Obſecrando. Mss. CC.
q Quis non. Exc. Ad Hebr. 5. A.
r Voverunt.

VI. *Ut Clericus, qui propter* [i] *licentiam Monachus vult eſſe, excommunicetur.*

Item legit: [k] Si quis de Clericis propter luxum, [l] vanitatemque præſumptam, de [m] officio ſponte deceſſerit, ac velut [n] obſervatorem Legis Monachum videri voluerit eſſe magis, quam Clericum, ita de Eccleſia [o] repellendum, ut niſi rogando, atque [p] obſervando plurimis temporibus ſatisfecerit, non recipiatur. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Ita fiat.

VII. *Ut Doctoris ſibi nomen* [q] *non imponat, cui conceſſum non eſt.*

Item lectum eſt: Ne quis Doctoris ſibi nomen imponat, præter has perſonas, quibus conceſſum eſt, ſecundum quod ſcriptum eſt. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Placet.

VIII. *Ut ante quadraginta annos Sanctimoniales Virgines non velentur.*

Item lectum eſt, non velandas eſſe Virgines, quæ ſe Deo [r] voverint, niſi quadraginta annorum probata ætate, quam Sacerdos comprobaverit. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: Placet:

Subſcribunt in hoc Concilio duodecim Epiſcopi, quorum nomina hoc ordine in exordio Concilii ms. ponuntur.

I.	Fitadius.	VII.	Ithacius.
II.	Delphinus.	VIII.	Splendonius.
III.	Eutychianus.	IX.	Valerius.
IV.	Ampelius.	X.	Symposius.
V.	Augentius.	XI.	Catherius.
VI.	Lucius.	XII.	Idacius.

NOTÆ VARIORUM IN SUBSCRIPTIONES.

I. DUO Epiſcopi, nimirum Eutychianus, & Valerius, alter Baſtitanus, alter Cæſarauguſtanus, ſubſcribunt etiam in Eliberitano; unde conſtat, hoc Concilium fuiſſe actum circa tempora Eliberitani. Hic Valerius fuit ſecundus. Præterea Ithacius, & Idacius ſeptimo, & duodecimo loco ſubſcribunt. Unde error Trithemii corrigitur, exiſtimantis eundem eſſe; eſt enim Ithacius Epiſcopus, cujus in Priſcilliano meminit D. Hieronymus, cui Librum ſub ſpecie Apologiæ edidit, in quo deteſtanda Priſcilliani Dogmata, & maleficiorum venena, & libidinum deteſit. At Idacius Epiſcodus vixit cum Ithacio, anno Domini noſtri CCCXXXVIII. Severus Sulpicius Lib. II. *Hiſtoriæ Sacræ*, Ithacium Soſſubenſem Epiſcopum facit; Idacium vero tantum Epiſcopum no-

nominar, ſtudium eorum in expugnandis hæreticis reprehendit, quia animo vincendi potius, quam oportuit, certarunt. Vixerunt Ithacius, & Idacius Epiſcopi temporibus Damaſi Papæ, Gratiani Imperatoris, & Ambroſii Mediolanenſis Epiſcopi. De Ithacio ſic Sulpicius: *Certe Ithacium nihil penſi, nihil ſancti habuiſſe definio; fuit enim audax, loquax, impudens, præſumptuoſus.* Loaisa.

II. Fateor de Ithacio, qui ſubſcribit ſeptimo loco inter duodecim Epiſcopos, Sulpicium ea verba ſcribere, quæ denotent illum nullius pretii hominem. Sed enim longe aliter loquitur Sanctus Iſidorus de Idacio, qui ſubſcribit ultimo loco, Libro, *De Viris illuſtribus*. Ait enim: *Idacius Hiſpaniarum Epiſcopus, cognomento, & eloquio Clarus, ſcripſit quendam Librum ſub Apologetici ſpecie, in quo deteſtanda Priſcilliani Dogmata, & maleficiorum ejus artes, libidinumque ejus probra demonſtrat, oſtendens Marcum quendam Memphiticum, magiæ ſcientiſſimum, Nianit, & Priſcilliani Magiſtrum.* Qui & idem Sulpicius aliter loquitur de Idacio Lib. *Hiſtoriæ*, ubi Sacerdotem Emeritæ vocat, ad quem Hyginus Epiſcopus Cordubenſis retulerit de erroribus Priſcilliani in Hiſpania graſſantibus: *Hyginus*, inquit, *Cordubenſis Epiſcopus e vicino agens, ad Idacium cognomento Clarum, Emeritæ Civitatis Sacerdotem refert.* Nimirum illius graviſſimæ Eccleſiæ, quæ tot ſæculis Metropolitana fuit. Quis ergo credat, hunc ipſum fuiſſe eundem cum Ithacio illo, de quo Sulpicius ipſe ait, nihil penſi, nihil ſancti habuiſſe, aut tot illis vitiis fuiſse inquinatum? Caro. de Aguirre.

III. *Valerio*] Interfuit huic Concilio Valerius Cæſarauguſtanus. Fuerunt autem duo Valerii Epiſcopi Cæſarauguſtani, quorum prior ſedit temporibus Daciani, qui ſub Maximino, & Diocletiano Imperatore Hiſpanias rexit, quando & ejus Diaconus S. Vincentius martyrii palmam adeptus eſt. Poſterior vixit temporibus Conſtantini, quando Synodus Eliberitana eſt celebrata; interfuitque in ea Oſius Epiſcopus Cordubenſis, ſicut in Nicæna, & aliis, magna cum nominis exiſtimatione. Id videtur ſentire Prudentius in Περὶ στεφ. Hymno IV. ubi agens de Cæſarauguſtanis Martyribus, ſic ait de Vincentio, & Valeriis:

Inde, Vincenti, tua palma nata eſt.
Clerus hinc tantum peperit triumphum,
Hinc Sacerdotum domus infulata
Valeriorum.

De ordine autem, & tempore Sacerdotum Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ, extat Epiſtola Antonii Auguſtini Archiepiſcopi Tarraconenſis, Viri doctiſſimi, ad Hieronymum Blancam Aragonenſium rerum accuratum ſcriptorem. Loaisa.

IV. Eam Antonii Auguſtini V. Cl. & celeberrimi Epiſtolam ad Hieronymum Blancam exhibuimus Tomo I. Conciliorum Hiſpaniæ circa initium. Quod vero doctiſſimus Loaiſa hoc loco monet de tempore Concilii Eliberitani, ac de Eutychiano, tanquam de Epiſcopo Baſtitano, qui Synodo Eliberitanæ olim interfuiſſet, ac tandem de duobus Valeriis, ſpongia eget. Satis enim eodem Tomo, in Commentariis ad idem Concilium, præſertim Lib. I. Cap. 2. & 3. ac ſupra initio Tomi II. peculiari Diſſert. I. demonſtratum eſt, celebratum illud fuiſſe initio quarti ſæculi, anno circiter CCC. vel CCCIII. nimirum viginti duobus ut minimum annis ante Nicænum, ac proinde octoginta plus minus annis, priuſquam hoc Concilium Cæſarauguſtanum celebraretur. Quomodo igitur Eutychianus ille, & Valerius idem qui Eliberitano Concilio ſubſcripſit, intereſſe potuit huic Cæſarauguſtano, niſi Neſtoreos uterque annos excederet? Præterea ex ibidem traditis conſtat, Valerium illum Eliberitanæ Synodo ſubſcribentem, anno ſequenti martyrium ſubiiſſe, paullo poſt S. Vincentium, comitem, ac Diaconum ſuum, ſub perſecutione Daciani in Hiſpania, anno CCCIV. Ex quibus, & pluribus aliis, palam conſtat, non unicum Eutychianum, ſed duos fuiſſe, quorum prior, Epiſcopus Baſtitanus, adfuerit Concilio Eliberitano; alter poſterior (incertum, cujus Eccleſiæ Præſul) intervenerit huic Cæſarauguſtano, octoginta circiter annis poſtea. Similiter exinde colligitur, non unicum Valerium, ſed duos Cæſarauguſtæ Epiſcopos fuiſſe; quorum alter priori, alter poſteriori Concilio adfuit. Quod autem Valerius poſterior, fuerit Martyr, ſicut & prior, colligere tentat Binius ex verſibus præjactis Prudentii, ſed immerito. Nec apparet ſolidum aliquod fundamentum alterius Valerii Cæſarauguſtani Martyris, ſed illius prioris ſub Daciano. Quin & tempore poſterioris nulla legitur perſecutio in Hiſpania, neque etiam multis poſt annis, in qua hic alter Valerius martyrium pateretur. Cardinalis de Aguirra.

NOTÆ VARIORUM IN CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM.

V. Concilium.] *Hoc Concilium*, inquit Garſias, *fuit aliud ab eo, in quo primo damnata eſt hæreſis Priſcillianiſtarum.* Quod prolixe deſcribitur a Sulpicio, Lib. 2. *Hiſtoriæ*. Cauſſam ſententiæ ſuæ nullam affert. Opinor, eum ita ſenſiſſe, tum quod ſuo judicio idem Valerius huic, & Eliberitano Concilio ſubſcripſerit; tum etiam quod hoc Era CCXVIII. ideſt, anno Domini CCCLXXX. illud vero Sulpicii longo tempore poſt hoc celebratum fuerit. Non contradicerem Viri doctiſſimi ſententiæ, ac judicio, niſi Decreta hujus Synodi eam hæreſim condemnarent, quam Sulpicius, auctore Priſcilliano, in Hiſpania propagatam, ac condemnatam eſſe deſcribit. De tempore parum diſcrepamus. Nos certis de cauſſis, quas infra referemus, anno CCCLXXXI. hanc Synodum habitam fuiſſe ſentimus. Garſias vix uno anno a nobis diſcrepat. Quod ait, eundem Valerium huic, & Eliberitano Conc. interfuiſſe, non eſt probabile; cum ſic fere centum annis eum Cæſarauguſtæ Epiſcopum fuiſſe oporteret, ut conſtabit, ſi quæ in Notis Concilii Eliberitani ſupra diximus, cum hiſce conferas. Itaque auctoritatem Baronii ſequutus, hunc eundem conven-

rum eſse puto; quem Severus deſcribit, ut ex Notis Canonis I. II. III. V. & infra patebit.

VI. *Cæſarauguſtanum*.] Cæſarauguſta in Tarraconenſi Provincia Urbs mediterranea imprimis nobilis. Arragonum Civitas Metropolis, ſoli ubertate inter Hiſpaniæ urbes commendata. Binius.

Cæſarauguſtanam.] De Cæſarauguſta Tarraconenſis Provinciæ Urbe nobiliſſima lege Ptolomæum, Lib. 2. Cap. 6. Melam, Lib. 2. Cap. 6. Plinium, Lib. 3. Cap. 3. Strabonem, Lib. 3. & Antonini Itinerarium. De ea ſic Prudentius in Πεϱιςεφ.

Tu decem Sanctos revehes & octo,
Cæſarauguſta ſtudioſa Chriſti,
Verticem flavis oleis revincta
Pacis honore.

Et infra vocatur *procerum creatrix purpureorum*. Loaisa.

VII. *Duodecim Epiſcoporum*.] Horum nomina vide infra recenſita ex collatione alterius editionis, quæ apud Garſiam enormiter depravata eſse dignoſcuntur. Delphinum Burdegalenſem Epiſcopum, fuiſse refert Sulpicius. Duorum Ithaciorum, prior Sulpicio nominabatur Ithacius Epiſcopus Soſsubenſis, poſterior Idacius. Quo ſucceſsu Reſcriptis ab Imperatore extortis, Priſcillaniſtas Urbibus omnibus expulerint, enarrat Sulpicius. Duos Valerios Cæſarauguſtanos cum Garſia agnoſcimus: quorum primum Eliberitano, ſecundum Cæſarauguſtano Concilio interfuiſſe, ſuſtinemus. Oſio prior Valerius, non poſterior, coætaneus fuit.

VIII. *Sub Damaſo*.] Hoc aperte ſcribit Severus Sulpicius his verbis: *At tum*, intellige cum per Synodalem ſententiam condemnati eſſent, *Inſtantius, Salvianus, & Priſcillianus Romam profecti, ut apud Damaſum, Urbis ea tempeſtate Epiſcopum, objecta purgarent.* Et infra: *Hi, ubi Romam pervenere, Damaſo ſe purgare cupientes, ne in conſpectum quidem ejus admiſſi ſunt. Regreſſi Mediolanum, æque ſibi Ambroſium adverſantem repererunt.* Cur ad annum Damaſi XV. qui eſt Chriſti CCCLXXXI. Gratiani Imperatoris XV. hanc Synodum referamus, una cauſſa eſt, quod eo tempore, quo habebatur Concilium Aquilejenſe, Hiſpania ob Priſcillianum hæreſiarcham maxima tempeſtate jactata, ne quidem per Legatos Aquilejenſi Concilio, inſtar Gallicarum & Africanarum provinciarum, intereſſe potuerit. Altera eſt, quod per Epiphanium Gnoſtici ad octoginta Epiſcopos denunciati, poſt CCCLXXIII. annum Chriſti ex Ægypto expulſi, circa hæc tempora, teſte Severo, in Hiſpaniam venerint, ibique per Marcum quendam Priſcillianum, ſuo veneno infecerint. Graviſſime igitur aberravit hactenus Collector Conciliorum, qui hanc Synodum ad tempora Hormiſdæ Pontificis antea retulerat.

IX. *Contra Priſcillianiſtas*.) Priſcillianiſtæ fuere hæretici a Priſcilliano denominati, quem, teſte Sulpicio Lib. 2. familia nobilem, opibus prædivitem, ingenio acrem, multa lectione eruditum, Gnoſtici Ægypto expulſi, per Marcum quendam Gnoſticum, & feminam Agapen, ſuo veneno infeceerunt; eoque infecto, fere totam Hiſpaniam pervertiſſent, niſi indicta Synodo ipſi cum ſuis perverſis dogmatibus condemnati, Fideliumque communione interdicti fuiſſent. Hæreſes eaſdem cum Gnoſticis, ac Manichæis docebant, quas prolixe S. Auguſtinus, *De hæreſibus*, Cap. 70. S. Leo Epiſtola XCIII. S. Hieronymus *adverſus Pelagianos*, ad Cteſiphontem deſcribit. Quam ob cauſſam Maximus eum una cum ſectatoribus pœna capitis damnaverit, quem Gratianus contra Synodalem ſententiam Eccleſiæ reſtituerat, refert Sulpicius prædicto loco. Binius.

X. *Priſcillianus de Gallæcia* (Proſpar Aquitanus ait in continuatione *Euſebiani*, a S. Hieronymo Latinitate donati, ac locupletati, *Chronici*) *ex Manichæorum, & Gnoſticorum Dogmate hæreſim nominis ſui condidit.* Iccirco Manichæi pars audiit a Magno Hieronymo, Lib. *contra Pelagianos*, ad Cteſiphontem; idemque Proſper ſub Manichæorum appellatione, hanc ſectam a Maximo Tyranno, uti dicemus, repreſſam fuiſſe ait, in altero *Chronico*, quod Pithœus, & Labbeus in *Biblioth. ms.* edidere. Leo item Magnus Papa id confirmat Epiſtola XCIII. De Gnoſticorum teſtis eſt Idacius in Chronico ad ſeptimum annum Theodoſii Senioris. Imbiberat is earum ſectarum errores intra Hiſpaniam, ob claritatem ſanguinis, doctrinæque, præcipuus habitus, cui novi Dogmatis ſuccollaretur invidia.

XI. Marcus tamen Ægyptius in Hiſpanias veniens primus intulit, atque Agapen nobilem feminam, Elpidiumque corrupit Rhetorem: *Ab his Priſcillianus eſt inſtitutus* (loquor jam Severi Sulpicii verbis Lib. 2. *Sacræ Hiſtoriæ*, 60. qui rem totam luculentiſſima brevitate poſterorum commendavit memoriæ) *familia nobilis, prædives opibus; acer, inquies, facundus, multa lectione eruditus, diſſerendi, ac diſputandi promptiſſimus. Felix profecto*, addit, *ſi non pravo ſtudio corrupiſſet optimum ingenium. Prorſus multa in eo animi, & corporis bona cerneres. Vigilare multum, famem, ac ſitim ferre poterat, habendi minime cupidus, utendi parciſſimus. Sed idem vaniſſimus, & plus juſto inflatior profanarum rerum ſcientia. Quin & magicas artes ab adoleſcentia eum exercuiſſe, creditum eſt.*

XII. Seducti ab eo plures ſunt, potiſſimique eorum duo Epiſcopi (quarum Urbium ignoratur) Inſtantius, & Salvianus. Inſurrexere tamen adverſus nocentiſſimam peſtem Hyginus Cordubenſis, qui ſucceſſiſſe Oſio creditur, Idacius Emeritenſis, & Ithacius, uti apud eundem Severum legitur, Soſſubenſis Epiſcopi. Quamvis enim utriuſque Eccleſiæ nomen Sulpicii Codices corruperint, veſtigia tamen correctioris lectionis non obſcura retinuere.

XIII. Quod enim *Emeritæ ætatis Sacerdos* audit apud eum, uti proſtat, Idacius, quis non videt *Emeritæ Civitatis* ſubrogari oportere? Atque is per me fuerit Idacius, cognomento *Clarus*, quem S. Iſidorus ex hac ipſa, de qua agimus, adverſus Priſcillianum contentione in *Eccleſiaſticis Scriptoribus* laudat. Qui tamen ejus collegam, non Ithacium, ſed Urſacium (uti ante eum Proſper) vocat;

eat; quæ forſan præferenda erit lectio; nam & Sedis hujus Sulpiciana appellatio, *Soſſubenſis* nempe, quæ nuſquam reperitur, *Oſſonobenſis*, rectiore putatur calculo. Vide Sigonium in *Notis ad Sulpicium*, Marianam Lib. 4. Cap. 20. Loaiſam in *Notis ad ad Concilium Cæſaraugustanum*. *Oſſonoba* Urbis nomen eſt in Luſitania meridiali, quod præſefert Plinius, Antonini Itinerarium, atque lapides ſcripti, Conciliorumque monumenta, quibus ejuſdem Præſules interfuere; ſub Emeritenſi nempe Archiepiſcopo, qui iccirco uſus fuiſſe Suffraganei opera jure videtur ad publicandam Cæſaraugustani Concilii condemnatoriam Priſcillianiſtarum, Hyginique ipſius, qui ad eos fere deſciverat, ſententiam.

XIV. Sed ne hiſtoriæ apud Sulpicium palam omnium poſitæ nullo operæ pretio inſiſtamus, poſt principalia aliquot Decreta hinc & inde impetrata, Idaciumque cum Ithacio, ſive Urſatio ſuo, prævalentibus Priſcilliani tum temporis jam Epiſcopi Abulenſis quomodocumque creati rebus, ex Hiſpania fugatum, ſub Maximo tandem Tyranno, qui Occidentales has Imperii Romani adortus partes, in Galliis, & Hiſpaniis dominabatur, judicii Burdigalæ, ac deinde, ut videtur, Treveris, adductis eo reis, & accuſatoribus habiti, ſententia, Priſcillianus *gemino judicio* (Sulpicium tranſcribimus) *auditus*, *convictuſque maleficii*; *nec diffitens*, *obſcœnis ſe ſtuduiſſe doctrinis*, *nocturnos etiam turpium feminarum egiſſe conventus*, *nudumque orare ſolitum*, *nocens pronunciatur*, *ac ſecuri percutitur*, anno quo Conſules fuere Arcadius, & Bauto, ſcilicet CCCLXXXVI. Cum magna tamen accuſatorum invidia, quibus Sanctiſſimus ejus ætatis Epiſcopus Martinus Turonenſis, infenſiſſimus alias hæreticis, continenter calidiſque officiis obſtitit, ne ultra quam Sacerdotii jubebat manſuetudo, reorum ultimum ſupplicium urgerent, & ne ſtudio vincendi, pluſquam oportuit, certantes, accuſatorum vices exſequerentur. Quos non dubitavit Latinus Pacatus Ethnicus in Panegyrico, Sect. 29. coram Theodoſio piiſſimo Cæſare, indicata ſolum re, *nominibus Antiſtites*, *revera ſatellites*, *atque adeo carnifices*, ſævitiam eorum deteſtatus, compellare. Quæ maxime Ithacium afficiebat cenſura, moribus alias, non eo loco, & partibus, quas obſtinatiſsime, ac ſtultiſsime gerebat, dignis; &, ut ait Sulpicius, audaci, loquaci, impudenti, ſumptuoſo, gulæque, atque ventri plurimum indulgenti.

XV. Cæſos & cum Priſcilliano aſſeclarum quoſdam, fuga, ſeu exilio damnatos alios idem Author refert. Nec tamen extinctum ejus ſanguine, quem accenderat per Gallias, & Hiſpanias, ignem, a buſto veluti creviſſe, Martyrumque loco habitos, qui jure perierant, Priſcillianique nomen per ſummam ſuperſtitionem juramentis præſcribi cœptum poſteris in factiones diviſis; adeo ut Sanctiſſimus Vir Hieronymus referre id alicubi ſatius duxerit, quæ de Priſcilliano aliis placuiſſent. *Hic uſque hodie*, ait, *a nonnullis*, *Gnoſticæ ideſt*, *Baſilidis*, *& Marcionis*, *de quibus Irenæus ſcripſit*, *hæreſeos accuſatur*, *defendentibus aliis*, *non ita eum ſenſiſſe*, *ut arguitur*. Id quod controverſiæ hujus temporis de Cornelii Janſenii rebus adumbrare cauſſam videtur. Idem tamen, *& ſæculi gladio*, *& totius Orbis auctoritate*, damnatum fuiſſe, alibi ſcriptum reliquit, *adverſus Pelagianos ad Cteſiphontem*. Et Priſcillianiſtarum abominandos errores communis Patrum, Leonis Papæ Epiſtola ad Turibium, Hieronymi, Hilarii, Auguſtini, *De hæreſibus*, ad Quodvultdeum, §. 70. Oroſii in Commonit. *De errore Priſcillian.* inter Opera S. Auguſtini, Tomo 6. Proſperi, & qui ab his profecerunt, improbavit ſententia: *Viſum enim eſt* (ait Leo Magnus) *omnem curam honeſtatis auferri*, *omnium conjugiorum copulam ſolvi*, *ſimulque Divinum jus*, *humanumque ſubverti*, *ſi hujuſmodi hominibus uſquam vivere cum tali profeſſione licuiſſet*.

XVI. Adeo tamen ambiguum illud reorum damnatorum, impotentiumque accuſatorum res involvens judicium, illius ætatis hominum conturbavit noxiorum quorundam mentes, ut vel ſanctitatis, & martyrii dignum titulis Priſcillianum exiſtimaverint, ſcriptiſque ſuis donatum reliquerint. Equilinus Epiſcopus inter eos eſt, quem tranſcripſit Joannes Marieta noſter, & neſcio, an alii, ſpongiæ digni incumbere. Hunc autem Abulæ datum, ſive a Clericis Eccleſiæ ejus creatum fuiſſe temere Epiſcopum, credamus oportet ajenti Hieronymo, minime autem Sulpicio fidamus, nominum quicquid in hac Hiſtoria eſt, infeliciter exprimenti, Labinenſique, quod nuſquam fuit, oppido impoſitum Priſcillianum, niſi aliter is olim ſcripſerit, affirmanti. D. Nicolaus Antonius, *Lib. 2. De Scriptoribus Hiſpanis quarti ſæculi mſs. apud nos exſtante*.

XVII. Ad Canonem I. *Ut mulieres &c.*] S. Hieronymus in Caput ſexageſimum quartum Iſaiæ obſervat, Gnoſticus *per Marcum Ægyptium Galliarum primum circa Rhodanum* (Ῥοδανουσίαν appellat S. Epiphanius Hæreſi XXXIV. Marcoſiorum) *deinde Hiſpaniarum nobiles feminas decepiſſe*, *miſcentes famulis voluptatem*, *& imperitiæ ſuæ nomen ſcientiæ venditantes*. Quod ipſum Sulpicius teſtatur. Itaque feminæ plures nobiles, & pietati deditæ, primum in Gallia, deinde in Hiſpania, ſeductæ a veteratore illo, cœperunt diſſeminare plures errores, quibus reprimendis invigilarunt Patres hujus Concilii. Vetuerunt itaque imprimis, ut mulieres omnes Catholicæ intereſſent lectionibus, & cœtibus virorum alienorum; deinde, ut admitterent alias feminas ad ſe ventitantes diſcendi cauſa. Quæ prohibitio ſub anathemate conſtituta fuit communi Epiſcoporum judicio, ut poſtrema Canonis verba declarant. Et merito quidem, cum Apoſtolus ibidem citatus (nimirum in 1. Corinth. 14.) omne magiſterium feminis prohibeat, inquiens: *Mulieres in Eccleſia taceant*; *non enim permittitur iis loqui*, *ſed ſubditas eſſe*, *ſicut & Lex dicit*. *Si quid autem volunt diſcere*, *domi viros ſuos interrogent*. Et 1. ad Timoth. ait: *Mulier in ſilentio diſcat cum omni bona conſcientia*. *Docere autem mulieri non permitto*; *neque dominari in virum*, *ſed eſſe in ſilentio*.

Porro

XVIII Porro ad eam Apoſtoli doctrinam indicandam, & prohibendum feminis uſum docendi, impulliſe videtur Patres hujus Concilii, non modo esperimentum recens mulierum in Gallia, & Hiſpania ſeductarum a Marco illo Ægyptio, ſed etiam plura alia exempla antiquiora hæreticorum, qui errores ſuos miniſterio mulierecularum diſſeminandos curarunt. Plura eorum exhibet idem Hieronymus ad Cteſiphontem ſcribens: *Simon Magus hæreſim condidit Helenæ meretricis adjutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit femineos. Marcion Romam præmiſit mulierem, quæ decipiendos ſibi animos præpararet. Apelles Philomenen ſuarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi ſpiritus prædicator, multas Eccleſias per Priſcam, & Maximillam, nobiles, & opulentos feminas, primum auro corrupit, deinde hereſi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora tranſcendam. Arius ut Orbem deciperet, ſororem Principis ante decepit. Donatus per Africam, ut infelices quoſque fœtentibus pollueret aquis, Lucillæ opibus adjutus eſt. In Hiſponia Agape Elpidium, malier virum, cæcum cæca duxit in foveam, ſucceſſoremque ſui Priſcillianum habuit Zoroaſtris magi ſtudioſiſſimum, & ex mago Epiſcopum; cui juncta Galla, non gente, ſed nomine, germanam huc, illucque currentem, alterius, & vicinæ hæreſeos reliquit hæredem.* Hæc Doctor Maximus, quæ Canonem hunc mire illuſtrant. Card. de Aguirre.

XIX. Ad Canonem II. *Ne quis jejunet die Dominica, cauſſa temporis, &c.*) Priſcillianiſtæ Manichæos, & Gnoſticos ſectati, die Dominico in odium Dei Creatoris jejunabant, & abominanda peragentes, clandeſtinos conventus agebant, ut teſtatur S. Leo Epiſt. XCIII. Patres his occurrentes, hunc Canonem ſecundum ediderunt. Binius.

Cauſſa temporis.) Gratianus, *De conſecr.* Diſt. 3. Cap. *Ne quis habet*, legit, *cauſa timoris*; & ejus Gloſſator: *Cauſſa timoris, alias terroris.* Quam lectionem Gregorianus Codex retinuit. Verum lectio hæc, *cauſſa temporis*, non eſt omnino rejicienda; quia die Dominica jejunare Eccleſiaſticis ſanctionibus prohibitum fuit, ut conſtat ex Canone XVIII. Concilii Gangrenſis ſupra. Et ex Decretis Melchiadis Papæ, ut eſt in Pontificali Damaſi. Apud Burchardum Lib. 19. imponitur pœnitentia ei, qui in die Dominica jejunat propter abſtinentiam, aut Religionem. Loaisa.

XX. Ad Canonem III. *Eucbariſtiæ gratiam &c.*] Idipſum ſtatuitur in Concilio Toletano I. Canone XIV. ubi dicitur: *Si quis natem acceptam a Sacerdote Eucbariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur.* Sed notandum, id caveri in his Conciliis propter Priſcillianiſtas. Accedentes enim ad Eccleſias, ne detegerentur a Catholicis veluti transfugæ ad Manichæorum, vel hæreticorum caſtra, accipiebant in manibus Euchariſtiam more aliorum tunc recepto, ſed non comedebant; furtaſſis Religione aliqua tacti, quamvis inter tot ſcelera.

XXI. Alioqui tam eo ſæculo, quam pluribus ante, & poſtea, uſus fuit receptus in Eccleſia, ut vel ipſi laici in manibus Euchariſtiam recipientes, illam ſecum deſerrent in propriam dumum, & in ea cuſtodirent. Et quidem id multis bene cedebat, ubi rite, ac decenter id exſequebantur; aliis vero male, & inſeliciter, ſi indigne, aut indecenter. Ceſſit optime S. Gorgoniæ ſorori D. Gregorii Nazianzeni, quæ in gravi ægritudine effundens preces coram Euchariſtia intra domeſticum Oratorium ſervata, ſalutem obtinuit. Similiter Satyro S. Ambroſii fratri, qui illam ſecum deſerens orario involutam, & ad collum alligatam, mirabiliter evaſit naufragium, & portum ſecurum attigit. Similia narrat Sanctus Gregorius Magnus, Lib. 3. *Dialogorum*, Cap. 36. de Maximiano, & Sociis, qui in media maris procella, devote ſumentes Sacram Euchariſtiam ſecum ex more geſtatam, Divina ejus virtute portum appulerunt. Plura de ea conſuetudine decentiſſime recepta in Ægypto, non ſolum apud Monachos, ſed etiam laicos, memorat S. Baſilius in Epiſtola ad Cæſariam Patriciam, quæ eſt Num. 289. ubi inter alia inquit: Πάντες γὰρ οἱ κατὰ τὰς ἐρήμους μονάζοντες, ἔνθα μή ἐστιν ἱερεὺς, κοινωνίαν οἴκοι κατέχοντες, ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουσιν. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἕκαστος καὶ τῶν ἐν λαῷ τελούντων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχει κοινωνίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ideſt: *Nam & illi omnes, qui per eremos vitam Monaſticam inſtituunt, ubi copia non ſuppetit Sacerdotis, cum habeant domi communionem, de ſuis manibus illam percipiunt. Alexandriæ autem, & per Ægyptum unuſquiſque etiam de plebe, ut plurimum, habet domi ſuæ communionem.* Ex oppoſito aliis quibuſdam indecenter aſportantibus ſecum, aut in domum Euchariſtiam, male ceſſiſſe, & expertos fuiſſe ultionem Divinam ſæpe, teſtatur S. Cyprianus Tractatu, *De Lapſis*.

XXII. Itaque tam in hoc Canone III. quam in XIV. Concilii Toletani I. ſolum prohibetur delatio Euchariſtiæ receptæ in propriam cujuſque domum, propter Priſcillianiſtas tunc graſſantes, qui ea ad ſuperſtitiones, & ſacrilegia abutebantur; non autem quia hoc tempore eſſent in Hiſpania plures Judæi, ac Sarraceni, ut ſine fundamento ullo exponit Julius Cæſar Bulengerus, alioqui eruditiſſimus, Diatriba III. adverſus Caſaubonum, §. *Aliquid*, pag. 190. Alioqui & extra Hiſpaniam id non erat prohibitum, ſed permiſſum, tam in Occidente, quam in Oriente, licet vario ritu. In Græcia omnes nuda manu illam recipiebant ſub initium ſæculi quinti, juxta illud Chryſoſtomi, Lib. 3. *De Sacerdotio*. Ὁ μετὰ τοῦ πατρὸς ἄνω καθήμενος ταῖς ἁπάντων χερσὶ κατέχεται. *Qui cum Patre ſurſum ſedet, omnium manibus continetur.* Eant nunc, & dediſcant errorem ſuum quotquot ex heterodoxis effutiunt, in Euchariſtia non contineri Chriſtum ipſum, qui ad dextram Patris ſedet, ſed figuram, aut repreſentationem ejus ſolam. Addebant communicantes ſignum Crucis manibus conformatum, ut in iis Euchariſtia reciperetur, non autem in vaſculo aliquo. Ita cautum fuit ſub initium ſæculi octavi in Synodo, quam Græci Πενθέκτην dicunt, nos Quini-ſextam; ubi

ubi communicaturis præcipitur σταυροειδῶς manu dextra lævam fulcire, nimirum ſub ſpecie Crucis conformare manus. ubi Corpus Chriſti accipiunt. In Gallia ſæculo ſexto non recipiebatur nudis manibus a feminis, ſed ſupra linteolum mundum, ut patet ex Can. xxxvi. & xlii. Concilii Antiſiodorenſis celebrati anno dlxxviii. Quod ipſum in Africa ſervabatur tempore S. Auguſtini, ut ipſe indicat Sermone 252. *De tempore*, ubi ait: *Mulieres nitida exhibeant lintеamina, ubi Corpus Chriſti excipiant.* Card. de Aguiare.

XXIII. Ad Can. iv. *Item legit: Viginti &c.*) S. Leo prædicta Epiſt. xciii. tradit, eoſdem Priſcillianiſtas tempore Natalis Domini conſueviſſe jejunare; ideo quod non crederent, Chriſtum vere humanam carnem aſſumpſiſſe; hac igitur occaſione Patres Concilii hunc Canonem edidiſſe, non eſt dubitandum.

XXIV. Ad Can. v. *Item lectum eſt, ut hi, qui per, &c.*) Auctoritate Severi conſtat, in hac Synodo conſtitutum fuiſſe, ut Priſcillianiſtas hæreticos ſynodali judicio condemnatos, nemo ſub periculo anathematis in communionem ſuſciperet. Idem hoc Canone ſtatum fuiſſe conſtat. Dubium igitur nullum eſt, hunc conventum eundem fuiſſe, quem Severus deſcribit.

XXV. Ad Canonem vi. *Si quis de Clericis propter luxum, &c.*) Contra eam ſenctitatem, quam Priſcillianus, ejuſve ſectatores, teſte Sulpicio, in habitu affectabant, hic Canon conſtitutus fuit.

XXVI. Ad Canonem vii. *Ne quis Doctoris, &c.* Hunc Canonem contra feminas Priſcillianiſtarum doctrinæ ſectatrices, munus docendi ſibi uſurpantes, decretum fuiſſe, nemo dubitare poteſt. Priſcillianus enim, teſte Severo Sulpicio, laicus erat, adeoque ad docendi munus nequaquam admittendus. Hunc quum illi ad confirmandas vires ſuas Epiſcopum in Abulenſi Oppido conſtituiſſent, optimo jure tales doctores hic rejiciuntur. Binius.

XXVII. *Doctoris nomen, &c.*) Doctores olim ab Epiſcopis inſtituebantur, atque inter ordines, & dignitates Eccleſiæ, uti Archidiaconi, Pœnitentiarii, & ſimiles, recenſebantur, & in Canone Eccleſiæ inſcribebantur; a Tertulliano inter præcipuos Eccleſiæ miniſtros numerantur, De præſcriptionibus: *Quod ergo ſi Epiſcopus, ſi Vidua, ſi Virgo, ſi Doctor.* Cujus antiquæ diſciplinæ hæc veſtigia reſtant, quod ab Epiſcopo, aut certe ab eo, qui ejus vicem gerit, benedictione confirmentur, vimque, & poteſtatem legendi, & docendi accipiant. Albaspinaeus.

XXVIII. Jure cavetur hoc Canone: *Ne quis Doctoris ſibi nomen imponat, præter has perſonas, quibus conceſſum eſt, ſecundum quod ſcriptum eſt.*) Nimirum præter illos, qui ob notam pietatem, & peritiam ab Epiſcopis inſtituebantur Doctores, & proinde declarabantur apti ad inſtruendum cæteros circa difficilia quæque in rebus Fidei, & morum. Hic mos antiquus, & creber in Eccleſia fuit priſcis ſæculis, ut jure obſervat eruditiſſimus Albaſpinæus; qui & addit, nominatos ad docendum, in Canone Eccleſiæ conſcriptos fuiſſe. Quod intelligo de Libro aliquo Epiſcopali auctoritate ſcripto, atque in Eccleſia ſervato, ubi nomina Doctorum rite inſtitutorum legebantur.

XXIX. Ut autem idipſum exactius ſervandum decerneretur in hoc Concilio, videtur in cauſſa fuiſſe experimentum deſumptum ex Priſcilliano, qui ingenioſus, & eruditulus, ac leviter tinctus notitia rerum Sacrarum, & plane laicus, auſus fuit Doctoris officium aſſumere, & ſubinde ſpargere errores a Manichæis mutuatos in plebem, ac in mulierculas. Quod ipſum fere hiſce annis Romæ experti fuimus in Michaele Molinos, infamis ſectæ Quietiſtarum longe, ac late diffuſæ (ſed jam nunc Dei beneficio extinctæ) præcipuo auctore, qui Doctoris titulo non rite ſuſcepto, tam Epiſtolis ſcriptis, quam Libro edito, diſſeminavit plurimos errores, juſte damnatos anno mdclxxxvii. ab hac Apoſtolica Sede, & iis publice abjuratis, perpetuo carceri mancipatus fuit.

XXX. Epiſcoporum loco ſæculis poſterioribus primæ chiliadis Chriſtianæ annorum, Univerſitates publicæ in Occidente inſtitutæ fuerunt, quarum muneris fuit, & eſt, Viros Catholicos, cordatos, atque peritos in unaquaque diſciplinæ, ſive facultate ad gradus Doctoris, ſive Magiſtri promovere. Quod quantum utilitatis, ac ſplendoris Reipublicæ Chriſtianæ, ac literariæ uſque modo raportaverit in multitudine inſignium Virorum pene innumerabili, omnes norunt, præſertim in illis graviſſimis, ac primariis Univerſitatibus, ubi nunquam omnino titulus Doctoris, aut Magiſtri conceditur, niſi præmiſſo plurium annorum ſtudio, ac nobili in unaquaque facultate progreſſu, & prævio ſtrictiſſimo, ac valde prolixo examine, quod præſertim in Sorbona Pariſienſi, & Schola Salmanticenſi, Complutenſi, ac Lovanienſi, præſtantiſſimis quibuſque candidatis, ſeu petitoribus horrori eſt. Exhauriunt enim fere ingenii, ac memoriæ vires in iis exercitiis, & probationibus alea plenis; & tandem nonniſi per ſuffragia ſecreta quamplurium Examinatorum præmiſſo juramento admittuntur.

XXXI. Ita ſane, aut circiter deberent ubique Doctores inſtitui. Sed dolendum maxime eſt, atque exſecratione dignum, quod in multis aliis Univerſitatibus ii tituli conferantur paſſim, & abſque delectu, hominibus parum doctis, aut etiam imperitis, cum magno illarum dedecore, & gravi damno populorum, qui publica illa teſtificatione, aut membrana tot chirographis, ac ſigillo Academiæ munita, miſerrime ſeducti, ſufficientem doctrinam in iis hominibus eſſe credunt pro qualitate gradus. Ac proinde ſi illum acceperint in Sacra Theologia, iis dubia ſua de Fide, aut moribus proponunt dirimenda, ipſorumque judicio ſæpius erroneo acquieſcunt. Si Doctores in Jure, aut Medicina deſignati inveniantur, lites ſuas dirigendas, aut corpora curanda committunt; non abſque ingenti periculo bonorum fortunæ, aut vitæ. Quid ſi & ob eum titulum, ſive ejus occaſione aliqui eligantur in Judices, Rectores populorum, Prælatos, Epiſcopos, aut aliter habentes curam animarum?

XXXII. Hæc autem omnia damna ortum habent plerumque ex illa publica approbatione Univerſitatis, quæ proinde ſe ream

con-

conſtituit tot malorum inde ſequentium. Unde ſaltem in iis facultatibus præcipuis Theologiæ, Sacrorum Canonum, Juris Civilis, & Medicinæ, non poſſe conferri gradum Doctoris, ſeu Magiſtri, hominibus imperitis, ſive inſufficientibus, abſque peccato mortali, communis ſententia Scriptorum eſt, etiam eorum, qui Probabiliſtæ audiunt, & lata via incedunt. Ex quo & illud conſequens videtur, ut promotores ejus hominis ad talem gradum, non ſolum ſint rei, ac complices errorum, ac malorum inde provenientium, ſed etiam obnoxii ad compenſandum illia, ſive reſtituendum; quoniam prædicta mala ortum ducunt ex injuſta illorum actione in iis hominibus contra jus, & fas promovendis.

XXXIII. Fortaſſe autem non ita gravia mala ſeqoentur frequenter & in re, ex iniquis promotionibus ad gradum Doctoris in quibuſdam Univerſitatibus adeo abjectæ opinionis, & proſtitutæ famæ apud omnes fere, ut titulus ſolum deſerviat riſui, aut contemptui. Poſſem multas nominare, & aliquas earum in Urbibus, & locis conſpicuis, quarum tam quæſtuoſus, & vilis genius eſt, ut cuilibet fere adventanti, & deponenti pecunias taxatas ad gradum obtinendum, quamvis imperito, & idiotæ, poſt pauca, neſcio quæ, verba, aut lecta e Libro, vel Schedula, is honor publice, & cum ingenti pompa concedatur.

XXXIV. Hinc copia Magiſtellorum in Theologia, & Docturculorum in utroque Jure, ac Medicina, qui paſſim deſpectui habentur, ubi eorum imperitia eſt manifeſta. De iis lepide ſcribit Rutgerius Rutlantius, Lib. I. *De Commiſſariis Cameræ Imperialis*, Cap. XIV. *Plurimi hodie velut aſini doctorantur, qui ſunt buſali, vel honeſtiore vocabulo oves, & boves, & pecora campi, qui merito LEGUM DOLORES dici poſſent, & earum proditores, & aſini, qui etiam VENALITIARII poſſunt nuncupari. Vendunt enim Leges, non quas habent, ſed quibus non ſunt digni, velut rem alienam, furtiva, & peſſima fide, eaſque pretio nummario dehoneſtant. Quin potius pro adminiſtrandis officiis vendunt ſe ipſos, ad pretium participandum, modico ære, ſeu ſalario contenti; per quod aliis doctis, atque ſelectis Viris præjudicium generatur. Hi etiam Doctores nomine, non re, SILENTIARII, Legumque SECRETARII vocabantur; habent namque omnia jura IN SCRINIO PECTORIS, ſed in confeſſione, quam nefas ſit aliis revelare. JUDICES BALLISTARII, quia ſententias fulminant, ſicut ſagittas. Hoc uno nomine gloriari poſſunt: NECESSITAS non habet legem.* Quid lepidius? An forte illud, quod omnes Doctoraſtros comprehendit?

De Sacra Scriptura nulla vobis cura.
In ſcriptis Lombardi eſtis bardi.
In doctrina Auguſtini peregrini.
In rebus moralibus ſimiles animalibus.
In Medicina hominum ruina.
In Decreto Gratiani tanquam ruſticani.
In Canonibus Patrum inſtar veſtrarum matrum.
In Inſtitutis comparo vos brutis.
In Novellis æquiparo vos aſellis.
In Codice ſcitis modice.
In Digeſtis nihil poteſtis.
Et tamen appellamini DOCTORES:
O tempora! o mores!

Sed certe tam iniquæ, & probroſæ imperitorum hominum promotiones ad gradus, & honores Literarios, omni Juri adverſæ, atque in hoc Canone prohibitæ, potius exſecratione, & correctione, quam riſu, dignæ ſunt. CARDINALIS DE AGUIRRE.

XXXV. Ad Canonem VIII. *Niſi quadroginta annorum &c.*) Concilium Carthaginenſe III. Canone IV. *Item placuit, ut ante annum XXV. ætatis, nec Diaconi ordinentur, nec Virgines conſecrentur.* Et in IV. Cap. II. de eorum ordinatione, & veſtitu. Et in Decretis Zoſimi Papæ, Cap. 26. *Virgines velari poſſunt ab Epiſcopo infra annum XXV. ſi neceſſitas urget. Et quod ei non obſit conſilium, quod eſt de iſto annorum numero conſtitutum.* Tridentino Concilio ætas emittendi profeſſionem eſt immutata Seſſ. XXV. LOAISA.

XXXVI. Denique, ut ea, quæ ſpectant ad Priſcillianum, hac Synodo damnatum, habeas quaſi ſummatim, accipe ex Actis Concilii Burdigalenſis quinquennio poſtea celebrati, anno Chriſti CCCLXXXV. Syricii Papæ I. Maximi Imperatoris II. Arcadio Auguſto, & Bautone Conſulibus. Damnati jam antea fuerant Priſcillianiſtæ a Synodo Cæſarauguſtana, tum deinde Gratiani Imperatoris Reſcripto relegati. Sed cum a Gratiano eodem Reſcriptum alterum elicuiſſent, quo reſtitui Eccleſiis jubebantur; egit Ithacius, præcipuus illorum inſectator, cum Maximo, qui tunc, cæſo Gratiano, Gallias obtinebat, ut de iis judicium inſtauraretur; quod factum eſt in hac Synodo Burdigalenſi. Ad quam cum deducti fuiſſent inter cæteros Inſtantius, & Priſcillianus, Inſtantio Epiſcopatus abrogatus eſt; Priſcillianus vero, ut Synodi judicium evaderet, ad Principem provocavit, cujus poſtmodum ſententia capitis damnatus eſt.

XXXVII. Quæ omnia fuſius narrat Sulpicius, Lib. 2. ſubjungens de eadem Synodo: *Quibus*, inquit, *permotus Imperator, datis ad Præfectum Galliarum, atque ad Vicarium Hiſpaniarum Literis, omnes omnino, quos labes illa involverat, deduci ad Synodum Burdigalenſem jubet. Ita deducti Inſtantius, & Priſcillianus, quorum Inſtantius prior juſſus cauſſam dicere, poſtquam ſe parum expurgabat, indignus eſſe Epiſcopatu pronunciatus eſt; Priſcillianus vero, ne ab Epiſcopis audiretur, ad Principem provocavit. Permiſſumque id noſtrorum inconſtantia; quia aut ſententiam in refragantem ferre debuerant; aut ſi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare, non cauſſam Imperatori de tam manifeſtis criminibus permittere. Ita omnes, quos cauſſa involverat, ad Regem deducti.*

XXXVIII. His adjunge teſtimonium Proſperi in Chronico ajentis: *Arcadio, ac Bautone Conſulibus, Priſcillianus in Synodo Burdigalenſi ſe damnandum intelligens, ad Imperatorem Maximum provocavit; auditaſque Treveris ab Evodio Præfecto Prætorio,*

ario, a Maximo gladio addictus eſt, cum Euerocia Elpidii Rhetoris conjuge, & Latroniano, aliiſque erroris conſortibus. Hic tandem fuit miſeri Priſcilliani infelix exitus, & ſequacium in Gallia; de qua re amplius in progreſſu.

XXXIX. Sed ut habeas veluti ſub uno conſpectu ea, quæ ſpectant ad Concilia, Præſules, & antiquitates ſacras Urbis Cæſaraugustanæ; velim legas, atque identidem evolvas eruditiſſimam Epiſtolam magni illius Antonii Auguſtini Archipræſulis Tarraconenſis ea de re ad Hieronymum Blancam, Aragoniæ Chronographum, quam exhibuimus ſub initium Tomi I. atque Dialogum ipſius de eodem argumento ibi editum. Nunc adjungo fragmentum decerptum ex eodem Hieronymo Blanca ſatis opportunum, quod forſan placebit legere.
CARD. DE AGUIRRE.

FRAGMENTUM MEMORABILE

Ex Cl. Viro Hieronymo Blanca, initio fere Libri primi, Rerum Aragonenſium, *ubi nominatim de Cæſarauguſta Urbe, ejuſque ſacris antiquitatibus, inſignioribus Epiſcopis, ac Conciliis agit, maxime vero de hoc ipſo, quod hactenus exhibuimus.*

XL. URbium autem de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimam fuiſſe Cæſarauguſtam, Pomponius Mela auctor eſt in eo, *De ſitu Orbis*, non magno quidem, ſed aureo Libello, quem ſcripſit. At Divus Iſidorus ſic eam commendat, ut cum a Cæſare Auguſto, & ſitam, & nominatam teſtetur; illam eſſe prædicet, & loci amœnitate, & deliciis, Hiſpaniæ illuſtriorem, floreteque Martyrum Sanctorum ſepulturis.

XLI. Jam vero illud notum, teſtatumque eſt ſatis, poſtquam in ea ſanctiſſimum Templum, *de Pilari* vocatum, a Beato Jacobo majori Servatoris noſtri Apoſtolo, conſtructum, primum in toto Orbe Terrarum Beatiſſimæ Virgini Mariæ dicatum fuit; Chriſtianam Religionem nunquam ab illius incolis deſertam fuiſſe, ſed retentam ſemper, ac pio cultu, pro Dei benignitate ſervatam. Nam poſt Beatum Athanaſium, ipſius Apoſtoli Diſcipulum, quem primum Cæſarauguſtanenſem Epiſcopum memorant; Beatum etiam Felicem circiter annum Chriſti ccxxv. in eadem Urbe ſediſſe conſtat; atque eum D. Cyprianus Fidei cultorem, ac defenſorem veritatis appellat. Felicis autem Divus Valerius I. ſucceſſor fuit; ipſius vero Valerii Divus Vincentius Martyr Archidiaconus. Quo tempore, ſiquidem circiter annum Chriſti ccc. majores illi noſtri celebrem illum Martyrii triumphum in decima perſecutione Eccleſiæ reportarunt. Et ii quidem tot fuere, ut innumerabiles propterea dicti ſint; Divumque Lambertum, ac Divam Encraten, & Socios ad ſimile factum eodem ipſo tempore, ac loco pro Chriſti amore ſubeundum excitarent. Eorum autem omnium pretioſiſſimis exuviis Urbem ipſam ornatam poſſidemus.

XLII. Poſtmodum vero circiter annum Chriſti ccclxxxv. ſub Damaſo Papa, Gratiano Imperatore, inſigne illud Nationale Concilium in eadem habitum fuiſſe, ex Sulpicii Severi, qui ipſe pene tum fuit, ſcriptis colligitur, nonnullorum etiam Gallorum Epiſcoporum frequentia celebratum; quo Priſcilliani Galaici, Elpidiique, ac Inſtantii, & Salviani error, Sanctorum Patrum ibidem convenientium ſuffragiis, damnatus fuit omnino. Ac ſi ad hæreſim illam extirpandam, quæ tunc ſerpere, ac prodire cœperat, is locus commodior, qui tot eſſet Sanctorum ſpoliis refertus, cenſeretur.

XLIII. Cumque poſtea Ariana hæreſis, peſtifera, & deterrima, late diſſeminata, per aliquot Provincias manaviſſet, totamque fere Hiſpaniam occupaſſet; ipſam tamen Cæſarauguſtam Urbem non attigit; quod noſtri ſemper, omnipotentis Dei ope ſtabiles, & firmi veræ Fidei cultores permanſiſſent. Cujus rei Childebertus, & Chlotarius Françorum Reges ignari prorſus, cum ingenti comparato exercitu ad Arianos omnes conterendos ipſam eſſent Hiſpaniam adorti, Cæſarauguſtam obſederunt circiter annum Chriſti dxxv. noſtros penitus credentes eſſe ejuſdem hæreſis erroribus inquinatos.

XLIV. Quæ vero in ipſa Urbe tunc geſta fuerunt, Gregorius Turonenſis his verbis perſequitur: *Cæſarauguſtani*, inquit, *in tanta humilitate ad Deum converſi ſunt, ut induti ciliciis, abſtinentes a cibis, & poculis, cum Tunica Vincentii Martyris muros civitatis pſallendo circuirent. Mulieres quoque amictæ nigris palliis, diſſoluta cæſarie, ſuperpoſito cinere (ut eas putares virorum funeribus deſervire) plangendo ſequebantur. Et ita totam ſpem locus ille ad Domini miſericordiam retulit; ut diceretur, ibidem Ninivitarum jejunium celebrari, nec æſtimaretur, aliud poſſe fieri, niſi ut eorum precibus divina miſericordia flecteretur. Hi autem, qui obſidebant, neſcientes, quid obſeſſi agerent, cum viderent, ſic murum circuiri, putabant, eos aliquid agere maleficii. Tunc apprehenſum unum de Civitate ruſticum, ipſi interrogant, quid hoc eſſet, quod agerent. Qui ait: Tunicam Beati Vincentii deportant, & cum ipſa, ut eis Dominus miſereatur, exorant; quod illi timentes, ſe ab ea Civitate removerunt.*

XLV. Sed Adon Archiepiſcopus Vienenſis, Antoniuſque, & Gaguinus, ac plures alii Scriptores, ea re audita, Childebertum, & Chlotarium Reges, commutaſſe animos produnt, protinuſque ab armis receſſiſſe, quod noſtros eſſe veræ Fidei cultores intelligerent. Immo Epiſcopo Urbis, primatiiſque Senatoribus ad ſe accerſitis, doni, ac muneris loco a noſtris ipſius Vincentii Martyris Stolam petiviſſe, datamque, in patriam re-

reverſos, Lutetiæ in Eccleſia ſub illius Sancti veneratione conſtructa collocaſſe. Ad hanc vero tantam Beatiſſimi Martyris devotionem Reges fuiſſe inductos Germani Pariſienſis Epiſcopi, integerrimi, & ſanctiſſimi Viri ſuaſionibus, Annonius teſtatur.

XLVI. At tunc in Cæſarauguſtanenſi Epiſcopatu Vincentium I. ſediſſe conjicio; quem anno Chriſti DXVI. Novembris menſe, Petro Conſule, in Tarraconenſi Concilio interfuiſſe conſtat, in eoque ſubſcriptum inveniri; vel fortaſſe Valerium alterum, a primo diverſum, quem circiter annum Chriſti DXXXII. Epiſcopum annotatum in quibuſdam monumentis comperio.

XLVII. Atque huic poſtea, interpoſitis aliis, Divus Braulius ſucceſſit, Sancto Iſidoro ætate, & amicitia conjunctus, qui circiter annum Chriſti DCXXV. Sanctarum Maſſarum Eccleſiam inſtauravit. Sic enim priſcis illis temporibus vocabatur ſacer ille locus, ad Orbæ fluvii ripas in ſuburbano, quo nunc colitur, conſtitutus; ipſa ſiquidem ſpelunca, in qua innumerabilium Martyrum Cæſarauguſtanorum, ac Divæ Encratis, Sociorum, & Lamberti Reliquiæ repoſitæ ſervabantur.

XLVIII. Olim autem ibi Monachos Divi Benedicti degiſſe, manifeſta omnibus, & nota res eſt; fuiſſeque illius Fani Religionem tantam, ut anno Chriſti DCLI. Eugenium a Toleto patria ad hujuſmodi dictorum Monachorum Cœnobium, tamquam ad locum Religionis inſignem, cæteriſque aliis præcellentem, veniſſe conſtet, fuiſſeque ibidem aliquamdiu diverſatum. Cumque in eodem eſſet ipſius Divi Benedicti deditus Inſtituto, a Cindaſvintho Gotthorum Rege, Toletanoque Clero in Toletanæ Eccleſiæ Antiſtitem Eugenii III. nomine, claris vitæ operibus illuſtrem fuiſſe.

XLIX. Sed hac de re libat modo non alterius, quam Divi Ildephonſi, teſtimonium afferre. Sic igitur ille; *Eugenius alter poſt Eugenium Pontifex ſubrogatur. Hic cum Eccleſiæ Regiæ Clericus eſſet egregius, vita Monachi delectatus eſt. Qui ſagaci fuga Urbem Cæſarauguſtanam petens, illic Martyrum ſepulchris inhæſit; ibique ſtudia ſapientiæ, & propoſitum Monachi inchoavit. Unde Principali violentia reductus, atque in Pontificatum adſcitus, vitam plus virtutum meritis, quam viribus egit.*

L. Poſtea vero dictam Eccleſiam ad Canonicos Auguſtinianos deveniſſe, proditur, longoque temporis intervallo Oſcenſi Eccleſiæ fuiſſe contributam. Sed noſtrorum Patrum memoria a Catholicis Regibus valde amplificata eſt, ac Monachis Divi Hieronymi commiſſa, & tradita; ſub quorum pia, fidelique cuſtodia, ipſorum Sanctorum Reliquiæ ſumma cum veneratione inviſuntur. Sed hujuſmodi argumentum diligentiſſime, ut cætera, Illuſtriſſimus Antonius Auguſtinus Tarraconenſis Archiepiſcopus in Epiſtola, quam ad me miſit, pertractavit. Illius infra exemplum in extrema horum Commentariorum parte ſubjicere decrevi, ut ad communis patriæ laudem tanti Viri etiam teſtimonium accedat.

LI. Ex his igitur omnibus, & aliis quamplurimis aperte vetus illud de noſtra Cæſarauguſta Urbe dictum fuiſſe verum, colligitur; eam nimirum matrem Martyrum, ac genitricem Sanctorum extitiſſe, eum hoc in munere, ut civis noſtri Prudentii, clariſſimi Poetæ, verbis utar, non a Pœnorum Urbe, ac vix ab ipſa Roma ſuperetur. Et hoc quidem, quod de Eugenio III. protulimus, vix ſexaginta annos ante Hiſpaniæ cladem evenit.

LII. Hic autem tam longe repetitus ſermo eo ſpectat, ut a naſcentis Eccleſiæ initiis ad ea uſque tempora, veræ, & Catholicæ Fidei cultum fuiſſe ſemper a Majoribus noſtris retentum, tantarum rerum in eadem Urbe geſtarum tam continuata, & perenni prolata ſerie oſtendamus; atque, ut cum veſtigia noſtra, quacumque per Urbem incedimus, in tot Sanctorum, ac Martyrum veſtigiis poſita viderimus; moveamur æque, ac ſi eorum ſingula illa illuſtria facta, & glorioſa, quæ ob amorem Chriſti geſſerunt, ante oculos propoſita cernerentur; illamque nobis afferant memoriam, quæ omnium præſtantiſſima eſt, nempe, ut acrius, & attentius de illorum imitatione, ipſius Urbis admonitu, quæ illis, ac nobis communis eſt patria, cogitamus.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Lubet ad calcem hujus Concilii primum deſcribere adnotationem Chronologicam, quam in Supplemento ſuo ad Collectionem Labeanam Conciliorum editionis Venetæ Tomo 1. pag. 246. ſcripſit Clariſſimus Joannes Dominicus Manſi Lucenſis Clericus Regularis Matris Dei, eſtque hujuſmodi.

Concilium iſtud, quod æra 418. in Collectione Labeana adnotatum, annum exprimit Chriſti 380. Idem ipſum cenſetur Cæſarauguſtanum, in quo Priſcillianum, cæteroſque ejus ſectatores damnatos, Severus Sulpicius, Hiſt. Eccleſ. Lib. 2. teſtatur. Nec merito inficiari quis poſſet, Canones hujus Synodi, qui in eadem Collectione exſtant, Priſcillianiſtarum hæreſim impetere. Sed & merito ſuſpicari poſſemus, num idem ſit Cæſarauguſtanum, in quo Priſcillianus, cæterique damnationis ſententiam tulerunt. Neque enim in Actis illis de Priſcilliano, & fautoribus ejus Epiſcopis quidquam legitur. Inſuper Concilium illud, in quo Priſcillianus ſententiam tulit, aliquanto citius anno 380. celebratum fuiſſe, tota rerum Priſcillianiſtarum ſeries demonſtrat. Narrat enim Sulpicius, poſt latam a Concilio damnationis ſententiam in Priſcillianum, qui ſectæ ejus ſavebant, Epiſcopos ad gradum Epiſcopalem Oppidi Labilenſis (Abulæ) promovendum illum cenſuiſſe: *Tum vero*, addit, *Idacius, atque Ithacius* (Priſcilliani inſectatores perpetui) *poſt multa, & fœda, eliciunt a Gratiano, tum Imperatore Reſcriptum, quo univerſi hæretici expelli juxta omnes terras jubebantur*. Secundum hæc Priſcillianus cum ſuis Romanam terreſtri itinere viam aggreſſi ſunt, per Oppida ſubinde morantes, ut in hæreſim incautos allicerent. Cum ad Urbem perveniſſent, ne in Damaſi quidem conſpectum admiſſi ſunt. Eandem repulſam ab Ambroſio, ad quem ſe contulerant, Mediolani ſunt paſſi.

paſſi. Verſo igitur conſilio, reſtitutionem ſuam a Principe impetrare tentarunt, corruptoque Macedonio, *tum Magiſtro Officiorum* pervicerunt, ut Imperiali Edicto in Sedibus ſuis redderentur. Eo cum veniſſent, tantum potentia valuerunt, ut adverſarium ſuum Idacium ab Eccleſia ſua pellerent, trepidumque compulerunt, ut in Gallias ad Gregorium Præfectum aufugeret. Nec ita Priſcillianiſtæ quieverunt, nam & *Macedonii*, tunc pariter *Magiſtri Officiorum* authoritate obtinuerunt, *ut Ithacium tum Treviris agentem ad Hiſpanias* (ab Hiſpaniarum Vicario judicandum) *retraherent*. Ita Severus Lib. 2. cujus teſtimonio compertum eſt, Macedonium ſummum hæreticorum Patronum hæc omnia præſtitiſſe, cum adhuc *Magiſtri Officiorum* munus gerebat, e qua dignitate deinde ad aliam *Comitis Sacrarum Largitionum tranſivit*, ut Gothofredus in Notitia dignitatum Codicis Theodoſiani cenſuit; nam eundem eſſe Macedonium Comitem S. L. opinatur, ad quem data Lex eſt Gratiani, & Valentiniani, *De appellation.* in Codice Theodoſiano ſignata xv. Kal. Aprilis anni 381. Hanc vero dignitatem Comitis S. L. obtinuiſſe Macedonium functum jam altera Magiſtri Officiorum, ex eo conſtat, quod S. L. Comes præ Magiſtro Officiorum eſſet illuſtrior. Unde in Lege 2. *De his, quæ ex publ. collat.* Comites illi *ſublimium poteſtatum* ſuperbo titulo decorantur, quod de Magiſtro Officiorum nuſpiam legimus. Hanc etiam Macedonii ex una in alteram dignitatem translationem deſignare Severus videtur, cum de Macedonio agens tradit, illum *tunc*, cum hæc omnia pro hæreticis moliebatur, *Magiſtrum Officiorum* egiſſe; quæ particula *tunc* aliam dein ab illo obtentam dignitatem indicat, quo nondum pervenerat, cum hæc ageret. Quæ ſi admiſerimus, cum illud pariter exploratum ſit, Macedonium Martio menſe anni 381. quo lata Lex eſt, *De appellation.* in Codice Theodoſiano, Magiſtri Officiorum munus jam demiſiſſe; ſi damnatio Priſcilliani in Concilio Cæſarauguſtano anni 380. die xv. Non. Octobris celebrato lata admitteretur, intra nimis anguſtum tempus, & aſſumptio ejus ad Epiſcopatum, & Romanum, ac Mediolanenſe iter, tum & reditus ejus in Hiſpanias, ac Idacii exulatio in Gallias, ejuſque revocatio in Hiſpanias coarctandæ eſſent. Cum hæc omnia a Macedonio adhuc Officiorum Magiſtro geſta Severus affirmet. Alterutrum igitur inferamus oportet, ſive Concilium illud Cæſarauguſtanum, quo Priſcillianus damnatus eſt, alterum fuiſſe, & aliquot annis antiquius eo, quod legitur in Collectione; ſive Concilium iſtud, ſi unum, idemque cum illo aſſeratur, annum 380. uno, vel altero anno præceſſiſſe. Anno præcedenti 379. forte adſcribendum ſuadet authoritas S. Proſperi in Chronico, qui exordium Priſcillianiſtarum Conſulibus anni illius aſſignat.

Hactenus doctiſſimus Manſi; nunc ut aliqua dicamus & nos de ipſo Cæſarauguſtano Concilio, cauſa ejus celebrandi fuit Priſcillianiſtarum hæreſis, quæ Hiſpanias, & Galliarum Provincias infecerat. Hujus hæreſis Author Marcus quidam Ægyptius dicitur, Memphis ortus, cujus diſcipuli fuerunt Elpidius Rhetor, & Agape non ignobilis mulier. Ab his Priſcillianus eſt inſtitutus, ut docet Severus Sulpicius, Lib. 2. *Hiſtoriæ*. Priſcillianus vero, a quo dicti ſunt Priſcillianiſtæ, vir fuit natione Hiſpanus, & in Hiſpania Eccleſiæ Abulenſis Epiſcopus. Egregiam de Hiſtoria Priſcillianiſtarum Diſſertationem a ſe concinnatam, non ita pridem publici juris fecit eruditus Franciſcus Gerveſius Urgellenſis Preſbyter Canonici Juris Doctor, quam nos mandante Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro anno 1750. probavimus. Communicabant Priſcillianiſtæ in multis cum hæreticis aliis, & quidem cum Manichæis, quod duos & ipſi admitterent Deos, bonum unum, & malum alterum. Cum Noeto, & Sabellio, quod Trinitatem Perſonarum in Deo eſſe negarent. Cum Origene, quod animas, antequam infunderentur in corpora, peccaſſe, & in pœnam peccati, in corpora tanquam in carceres, fuiſſe reclusas, aſſererent. Præter alios errores ſibi cum Montano, & Tatiano communes, ajebant inſuper cum ſuo duce Priſcilliano Manichæum ſequuto, hominem eſſe fatalibus ſtellis alligatum. Porro Catholicos ſe alioquin ſimulantes, cum de religione ſua interrogarentur, tenebantur compoſite ad Catholicorum ſententiam, & mentem reſpondere, & contra quod ſentirent, etiam juramento confirmare, juxta hoc impium apud eos dogma.

Jura, perjura, ſecretum prodere noli. Eorum hæreſi primus obſtitit Hyginus Cordubenſis, ſed acerbius inſectati ſunt Ithacius, & alii, quos in citata ſua Diſſertatione recenſet ſuperius a nobis laudatus Gerveſius,

Reliquum eſt ut & nos in Canones celeberrimi hujus Concilii aliquid dicamus. Itaque ad 1. nota, mulieribus prohiberi docere. Nam cum Priſcillianiſtæ Euſtatianos in Gangrenſi Concilio damnatos in propaganda impia ſua doctrina imitarentur, & mulieres perniciosas aliunde doctrinæ tubas, ad hoc officium aſſumerent, in has, ut par erat, invehitur Concilium. Lex enim Divina arcens mulieres a doctrina, præſertim in Eccleſia, extat apud Apoſtolum in Epiſtola 1. ad Corinthios, Cap. 14. Idque eſſe ait S. Ambroſius ſcribens ad Irenæum, quod in Deuteronomio vetatur Capite 22. ne vir feminam, mulier virilem induat veſtem: *Arbitror*, inquit, *quod non tam de veſte, quam de moribus dixerit, vel de uſibus noſtris, atque actibus, quod alius virum, alius feminam doceat actus. Unde & Apoſtolus ait quaſi Interpres Legis*: Mulieres noſtræ in Eccleſia taceant. Non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut Lex dicit. Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent. *Et ad Timotheum*: Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione. Docere autem mulierem non permitto, neque dominari in virum.

Neque vero, quod Apoſtolus dixit, vetare ſe, ne mulier in Eccleſia doceat, inferendum eſt, congruere poſſe mulieri, viros extra Templum docere. Eccleſia enim, in qua Apoſtolus ſilentium mulieri indixit, non eſt Templum materiale, ſed Eccleſia Dei vivi toto Orbe diffuſa, ita ut nulübi mulier congrue poſſit in doctrinæ communicationem in-

cumbere reſpectu virorum, ut Michael Medina adnotavit Lib. 4. *De contin.* Controv. 3. Cap. 18. Ac ne domi quidem præſente viro, a quo cum omni ſubjectione debet diſcere, poſſe mulierem conſentanee ad Apoſtolum docere Religionem, obſervavit Petrus Faber, Lib. 3. Semeſtr. Cap. 14. tametſi exiſtimat, nulla Lege vetari mulieres docere alias literas alibi, quam in Eccleſia, ſi earum peritiam ſint adeptæ; quod probat ex Hyppatia Alexandrina, quæ, Platonicæ Plotini Sectæ ſucceſſione accepta, Philoſophicas omnes Lectiones exponebat. Sed etiamſi verum eſſet, hoc non abhorrere a muliere, non eſſet tamen ad rem noſtram, quia de ſola Divina doctrina, & Sacrarum Literarum, vel Myſteriorum Divinorum explanatione agimus, ut ſcite notat eruditiſſimus Raynaudus in Diſſertationa, *Da ſobria alterius ſexus frequentatione &c.* Capite 13. § IX. Ut ergo mulier ſtatus ſui memor gradum ſuum teneat, vetatur docere. Nec omittenda in hanc rem ratio S. Chryſoſtomi ex variis ejus locis notata jam a Thoma Vvaldenſi, Lib. *De Sacramentalibus*, Tit. 7. Cap. 59. nempe quod mulier ſemel attentavit virum docere, & omnia ſubvertit. Cæterum ſcio aliquando docuiſſe in publicis Scholis feminas, atque etiam actum, ut ad Doctoratus etiam gradum promoveréntur; idque inter alios teſtatur laudatus Raynaudus citato loco, ubi ſic inter alia ſcribit: *Juliana Marella, hodieque ſuperſtes in D. Praxedis Avenionenſi Parthenone, antequam in eum ſacrum cœtum cooptaretur, hoc eſt, ante annos circiter duodequadraginta, Theſes Philoſophicas, ac Theologicas, Lugduni, & Avenione, adſtantibus pleriſque Doctoribus, propugnavit, eademque Græce, & Latine perita, Inſtrumenti Novi Græcos Codices enarravit, & emiſſis quibuſdam Lucubrationibus nomen ſuum illuſtravit. Actum eſt de ea publice ad Doctricis gradum promovenda, nec difficulter evictum eſſet, niſi metus ſannarum apud exteros, Academiæ Præſides a facto adeo inſolito abſterruiſſet.* Patavii quoque cum ageretur de promovenda ad eundem gradum Doctoratus Helena Cornara Piſcopia femina cæteroqui doctiſſima, conſultus ea de re ab Epiſcopo ejus Urbis Religioſiſſimus, ac doctiſſimus Chriſtianus Lupus, Literis ſuis, quæ Romæ exſtant mſs. in celebri Bibliotheca Angelica Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Epiſcopum monuit, rem eſſe omnino deformem, & ab Apoſtolica, & Patrum diſciplina omnino alienam. Qui plura in hunc Cæſarauguſtanum I. Canonem deſiderat, videre poteſt quæ ſcripſimus nos Tomo noſtro II. Commentariorum in Concilia Oecumenica, in Commentario ad Canonem LXX. Trullanum, pag. 176. & ſeqq.

Ad Canonem II. nota, merito damnari mulieres, quod conſuetos Quadragaſimæ in Eccleſia conventus refugientes, ſegregatos, & peculiares agerent; & diebus in Eccleſia jejunio liberis, qualis eſt dies Dominicus, jejunarent. Varia pietatis opera peragi olim ſolita fuiſſe a Fidelibus tempore Quadrageſimæ, præſertim in Eccleſia, docet inter alia eruditus Grancolas in Commentario Hiſtorico ad Breviarium Romanum, Lib. 2. Cap. XL. & ſeqq. ideoque merito vetitum fuit mulieribus, ut eo tempore ab Eccleſia deeſſent. Vetitum eſt autem in multis Synodis die Dominico jejunare, quod hæretici nonnulli negantes Chriſti Domini Reſurrectionem, eo die in ſignum mœroris jejunarent. Cæterum quod Priſcillianiſtæ, non modo die ipſo Dominico, ſed tempore etiam Natalis Domini jejunare conſueverint, ea nimirum ex cauſſa, quod non crederent, eum carnem ſuſcepiſſe humanam, S. Leo tradit in Epiſtola XCIII. ad Turribium Aſturicenſem Epiſcopum, Cap. IV.

Ad Canonem III. & IV. nota, plura in iis damnari aliunde licita, quia ſcilicet ex ſuperſtitione, aut errore, aut ſchiſmatis animo fiebant. Nam alias certum eſt ex pervetuſtis Eccleſiæ monumentis, Fideles aliquando domi ſacram communionem excepiſſe, & ad hoc in ſæcularium etiam domibus adſervatam Euchariſtiam, Tyrannorum perſecutione æſtuante, ob difficultatem ſacri conventus, & Synaxes adaundi, nempe cum, aut neceſſitas, aut pietas ad hoc moveret; quæ tanta aliquando evaſit, ut, neglecta periculi formidine, Lucianus Martyr intra compedes, & vincula, compoſito in Altaris formam pectore, impoſitam ei Hoſtiam conſecraverit, & cum Fidelibus ex ea refectis Synaxim celebraverit, ut ejus Acta teſtantur. Cæterum quod plures Sancti nudis pedibus inceſſerint, pluribus exemplis comprobari poſſet.

Ad Canonem VI. nota, licuiſſe quidem Clericis Monachatum amplecti, niſi hunc ſtatum ex Clericatus contemptu, aut ex animi levitate, quis ſuſciperet. Licuiſſe etiam Epiſcopis, relictis Sedibus ſuis, Monaſticum inſtitutum profiteri, variis eaemplis demonſtrat S Petrus Damiani; Epiſcopis tamen non licet ranunciare Epiſcopatui, ut intrant Monaſterium ſine conſenſu Summi Pontificis, Canone, *Suggeſtum*, Cauſſa 7. Quæſtione I. Can. *Sciſcitaris*, eadem Cauſſa, Quæſtione V. Cap. *Niſi cum pridem*, *De renunciatione*. Hinc S. Malachias, teſte S. Bernardo in ejus Vita, *quod altius infixerat animo, cum multis lacrymis implorabat, licere ſibi vivere, & mori in Claravalle, permiſſu, & benedictione Summi Pontificis*. Quod Clerici quoque Inconſulto Epiſcopo Monachatum amplecti olim non poſſent, conſtat ex S. Auguſtino, qui in Epiſtola 235. ſcribit, *de ſolis Clericis fuiſſe ſtatutam, ut undecumque venientes, non recipiantur in Monaſterium*. Quicquid ſit, de ſolis Priſcillianiſtis intelligendus hic Canon Cæſarauguſtanus eſt.

Ad Canonem 7. nota, Doctoris nomen uſurpare vanitatis eſſe argumentum, niſi prævio ex more examine obtineatur ab his, qui illum poſſunt concedere. Erat autem Doctoratus, ut monuit Albaſpinæus, in Eccleſia dignitas, & inter ejus miniſteria a Tertulliano recenſetur in Libro, *De præſcriptionibus*; & hoc titulo Aſpaſius Doctor inſignitur in Paſſione Sanctarum Perpetuæ & Felicitatis; ſed nec Cyprianus ipſe tacuit de Doctoribus, quos in Clerum cooptabat, quoſque Audientium, ideſt, Catechumenorum Doctorem conſtituebat. Vide illius Epiſtolam 24. & Thomaſſinum, Parte 2. *Diſciplinæ*, Lib. 2. Cap. 92. Num. 12. 13. & 14. itemque Cap. 101.

EPI-

EPISTOLA SYRICII PAPÆ.

Anno Chriſti CCCLXXXV.

AD HIMBRIUM TARRACONENSEM.

I. *De Arianis non rebaptizandis.*
II. *Ut præterquam in Paſcha, & Pentecoſte, niſi in neceſſitate, & periculo Baptiſmum non celebretur.*
III. *De apoſtatis ab Eccleſia ſeparandis.*
IV. *Quod non liceat alterius ſponſam alteri in matrimonii jura accipere.*
V. *De his, qui poſt pœnitentiam, vel militiæ cingulum, vel nova conjugia, vel illicitos appetierunt concubitus.*
VI. *De Monachis, & ſacris Virginibus propoſitum non ſervantibus.*
VII. *De Sacerdotum, vel Levitarum incontinentia.*
VIII. *De admittendis ad Clerum.*
IX. *De Clericorum converſatione.*
X. *De his, qui grandævi ad ſacram militiam convertuntur.*
XI. *De Clericis, qui ad ſecundas nuptias tranſeunt, ut deponantur.*
XII. *Quæ feminæ cum Clericis debeant habitare.*
XIII. *De Monachorum promotione ad Clerum.*
XIV. *Quod Pœnitens non fiat Clericus.* Vel ſic: *De Clericis, ut pœnitentiam per impoſitionem manus Sacerdotis non accipiant.*
XV. *De pœnitentibus, vel digamis, vel Viduarum maritis, ut non permittantur ad Ordinem Clericatus admitti.* Vel ſic: *Ut ſi per ignorantiam, vel pœnitent, vel digamus, vel Viduæ maritus, Clerici facti fuerint, non promoveantur.*

Syricius Himerio Tarraconenſi Epiſcopo ſalutem.

Directa ad deceſſorem noſtrum ſanctæ recordationis Damaſum Fraternitatis tuæ relatio, me jam in Sede ipſius conſtitutum (quia ſic Dominus ordinavit) invenit: quam cum in conventu Fratrum ſolicitius legeremus; tanta invenimus, quæ reprehenſione, & correctione ſunt digna, quanta optaremus laudanda cognoſcere. Et quia neceſſe erat, nos in ejus laboribus * curiſque ſuccedere, cui per Dei gratiam ſucceſſimus in honore; * Labores curaſque.
facto, ut oportebat, primitus meæ provectionis indicio, ad ſingula (prout Dominus aſpirare dignatus eſt) conſultationi tuæ reſponſum competens non negamus; quia pro officii noſtri conſideratione non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere libertas, quibus major cunctis Chriſtianæ Religionis zelus incumbit. Portamus onera omnium, qui gravantur; quinimmo hæc portat in nobis Beatus Apoſtolus Petrus, qui nos in omnibus, ut confidimus, ad miniſtrationis ſuæ protegit, & tuetur hæredes.

I.

2. Prima itaque paginæ tuæ fronte ſignaſti, baptizatos ab impiis Arianis, plurimos ad Fidem Catholicam feſtinare, & quoſdam de Fratribus noſtris, eoſdem denuo baptizare velle, quod non licet; cum hoc fieri, & Apoſtolus vetet, & Canones contradicant, & poſt caſſatum Ariminenſe Concilium, miſſa ad Ephеſ. 4.
Provincias a venerandæ memoriæ prædeceſſore meo Liberio generalia Decreta prohibeant, quos nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis, ſicut eſt in Synodo conſtitutum, per invocationem ſolam ſeptiformis Spiritus, Epiſcopalis manus impoſitione, Catholicorum conventui ſociamus. Quod etiam totus Oriens, Occidenſque cuſtodit; a quo tramite vos quoque poſthac minime convenit deviare, ſi non vultis a noſtro collegio Synodali ſeparari ſententia.

II.

3. Sequitur de diverſis baptizandorum temporibus, prout unicuique libitum fuerit, improbabilis, & emndanda confuſio, quæ a noſtris Conſacerdotibus (quod commoti dicimus) non ratione auctoritatis alicujus, ſed ſola temeritate præſumitur, ut paſſim, ac libere Natalitiis Chriſti, ſeu Apparitionis, necnon & Apoſtolorum, ſeu Martyrum feſtivitatibus, innumeræ (ut aſſeris) plebes Baptiſmi myſterium conſequantur, cum hoc ſibi privilegium, & apud nos, & apud omnes Eccleſias, Dominicum ſpecialiter cum Pentecoſte ſua Paſcha defendat, quibus ſolis per annum diebus, ad Fidem confluentibus generalia Baptiſmati s tradi convenit Sacramenta, his dumtaxat * electis, qui ante quadraginta, vel eo amplius dies nomen dederint, & exorciſmis, quotidia-

De Conſec. Diſt. 4. Non ratione auctor.

* Exceptis.

Digitized by Google

dianiſque orationibus, atque jejuniis fuerint expiati, quatenus Apoſtolica illa
1. Cor. 5. impleatur præceptio, ut *expurgato fermento veteri*, *nova incipiat eſſe conſperſio*. Sicut ſacram ergo Paſchalem reverentiam in nullo dicimus eſſe minu-
* Potuerint. endam; ita infantibus, qui nec dum loqui * poterunt per ætatem, vel his, quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit, ſacri unda Baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri; ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſiderantibus fonte ſalutari, exiens unuſquiſque de ſæculo, & Regnum perdat, & vitam. Quicumque etiam diſcrimen naufragii, hoſtilitatis incurſum, obſidionis ambiguum, vel cujuslibet corporalis ægritudinis deſperationem inciderint, & ſibi unico credulitatis auxilio popoſcerint ſubveniri, eodem, quo poſcunt, momento temporis, expetitæ regenerationis præmia conſequantur. Hactenus erratum in hac parte ſufficiat; nunc præſatam regulam
Matth. 6. omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ Petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem conſtruxit Eccleſiam, ſoliditate divelli.

III.

4. Adjectum eſt etiam, quoſdam Chriſtianos ad apoſtaſiam (quod dici nefas eſt) tranſeuntes, & idolorum cultu, ac ſacrificiorum contaminatione profanatos; quos a Chriſti Corpore, & Sanguine, quo dudum redempti fuerant renaſcendo, jubemus abſcindi. Et ſi reſipiſcentes forte aliquando fuerint ad lamenta converſi; his quamdiu vivunt, agenda pœnitentia eſt, & in ultimo
Ezech. 18. fine ſuo reconciliationis gratia tribuenda; quia (docente Domino) *nolumus mortem peccatoris*, *ſed ut convertatur*, *& vivat*.

IV.

27. Q. 2. De Conjugali violatione. 5. De conjugali autem violatione requiſiſti, ſi deſponſatam alii puellam alter in matrimonium poſſit accipere. Hoc ne fiat, omnibus modis inhibemus; quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fdeles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur.

V.

33. Q. 2. De his vero. 6. De his vero non incongrue dilectio tua Apoſtolicam Sedem credidit conſulendam, qui, acta pœnitentia, tamquam canes, ac ſues ad vomitus priſtinos, & ad volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus. Quorum profeſſam incontinentiam, generati poſt abſolutionem filli prodiderunt. De
* Duximus. quibus, quia jam ſuffugium non habent pœnitendi, id * diximus decernendum,
* Sacris celebritatibus. ut ſola intra Eccleſiam Fidelibus oratione jungantur, ſacræ * myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint; a Dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditati-
* Quibus. bus retrahantur. Quas * tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) * Via-
* Viatici. tico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gra-
* Subveniri. tiam volumus * ſublevari. Quam formam, & circa mulieres, quæ ſe poſt pœtentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus.

VI.

7. Præterea Monachorum quoſdam, atque Monacharum, abjecto propoſito ſanctitatis, in tantam proteſtaris demerſos eſſe laſciviam, ut prius clanculo, velut ſub Monaſteriorum prætextu, illicita, ac ſacrilega ſe contagione miſcuerint; poſtea vero in abruptum conſcientiæ deſperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procrearint; quod & publicæ Leges, & Eccleſiaſtica Jura condemnant. Has ergo impudicas, deteſtabileſque perſonas a Monaſteriorum cætu, Eccleſiarumque conventibus eliminandas eſſe, mandamus; quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum ſacinus continua lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis igne decoquere, ut eis vel ad mortem ſaltem ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam, poſſit indulgentia ſubvenire.

VII.

8. Veniamus nunc ad ſacratiſſimos Ordines Clericorum, quos in venerandæ Religionis injuriam, ita per veſtras Provincias calcatos, atque confuſos, charitate tua inſinuante, reperimus, ut Jeremiæ nobis dicendum ſit voce: *Quis dabit capiti meo aquam*, *& oculis meis fontem lacrymarum*, *& flebo populum* *
* Meum. *hunc die*, *ac nocte*? Si ergo Beatus Propheta ad lugenda populi peccata non ſibi ait lacrymas poſſe ſufficere; quanto nos poſſumus dolore percelli, quum eorum, qui in noſtro ſunt corpore, compellimur facinora deplorare? Præci-

puę

pue, quibus ſecundum Beatum Paullum, *inſtantia quotidiana, & ſolicitudo*
omnium Eccleſiarum indeſinenter incumbit. Quis enim infirmatur, & ego 2. Cor. 11.
non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?

9. Plurimos enim Sacerdotes Chriſti, atque Levitas, poſt longa conſecra-
tionis ſuæ tempora, tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu, 82. *Diſt.* Plurimos Sacerd.
ſobolem didicimus procreaſſe, & crimen ſuum hac præſcriptione defendere,
quia in Veteri Teſtamento Sacerdotibus, ac Miniſtris generandi facultas legi-
tur attributa. Dicat mihi nunc quiſquis ille eſt ſectator libidinum, præceptor-
que vitiorum; ſi æſtimat, quod in Lege Moyſis paſſim ſacris Ordinibus a Do-
mino lexata ſunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur Sancta San-
ctorum, præmonet, dicens: *Sancti eſtote, quia & ego Sanctus ſum Domi-* *Levit.* 20.
nus Deus veſter. Cur etiam procul a ſuis domibus, anno vicis ſuæ, in Tem- *Luce* 1.
plo habitare juſſi ſunt Sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum uxo-
ribus poſſent carnale exercere commercium, ut conſcientiæ integritate ful-
gentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus etiam, expleto deſervitio-
nis ſuæ tempore, uxorius uſus ſolius ſucceſſionis cauſſa fuerat relaxatus, quia
non ex alia, niſi ex Tribu Levi, quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præce-
ptus admitti.

10. Unde & Dominus Jeſus, cum nos ſuo illuſtraſſet adventu, in Euan-
gelio proteſtatur, *quia venerit implere, non ſolvere.* Et ideo Eccleſiam, *Matth.* 5.
cujus *ſponſus eſt ſpecioſus forma*, caſtitatis voluit ſplendore radiare, ut in *Cantic.* 4.
die judicii, cum rurſus advenerit, ſine macula, & ruga eam poſſit, ſicut
per Apoſtolum ſuum inſtituit, reperire. Quarum Sanctionum Sacerdotes om-
nes, atque Levitæ ioſolubili Lege conſtringimur, ut a die ordinationis ooſtræ,
ſobrietati, ac pudicitiæ, & corda noſtra mancipemus, & corpora, dummodo
per omnia Deo noſtro in his, quæ quotidie offerimus, Sacrificiis placeamus,
Qui autem in carne ſunt (dicente electionis vaſe) *Deo placere non poſſunt.* 1. *Cor.* 3.
Vos autem jam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu, ſi tamen ſpiritus Dei ha- *Ibid.* 6. 2. *Cor.* 6.
bitat in vobis. Et ubi poterit, niſi in corporibus (ſicut legimus) ſanctis, *Sap.* 1.
Dei Spiritus habitare?

11. Et quia aliquanti, de quibus loquimur, ut tua Sanctitas retulit, igno-
ratione lapſos eſſe ſe defleot; his hac conditione miſericordiam dicimus non
negandam, ut ſine ullo honoris augmento, in hoc, quo detecti ſunt, quam-
diu vixerint, officio perſeverent, ſi tamen poſt hæc continentes ſe ſtuduerint
exhibere. Hi vero, qui illiciti privilegii excuſatione nituntur, ut ſibi aſſerant *Levit.* 21.
veteri hoc Lege conceſſum, noverint ſe ab omni Eccleſiaſtico honore, quo
indigne uſi ſunt, Apoſtolicæ Sedis auctoritate dejectos, nec unquam poſſe ve-
neranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi, dum obſcœnis cupiditatibus inhi-
ant, privaverunt. Et quia exempla præſentia cavere nos præmonent in futu-
rum; ſi quilibet Epiſcopus, Presbyter, atque Diaconus (quod non optamus)
deinceps fuerit talis inventus; jam nunc ſibi omoem per nos indulgentiæ adi-
tum intelligat obſeratum; quia ferro neceſſe eſt excidantur vulnera, quæ fo-
meotorum non ſenſerint medicinam.

VIII.

12. Didicimus etiam, licenter, ac libere inexploratæ vitæ homines, quibu,
etiam fuerint numeroſa conjugia, ad præſatas dignitates, prout cuique libuerits
aſpirare. Quod noo tantum illis, qui hæc immoderata ambitione pervertunt.
quantum Metropolitanis ſpecialiter Pontificibus imputamus, qui dum inhibitis
auſibus * connivent, Dei noſtri, quantum in ſe eſt, præcepta contemnuot, * Non obſtant.
Et ut taceamus, quod altius ſuſpicamur, ubi illud eſt, quod Deus noſter, da-
ta per Moyſen Lege, conſtituit, dicens: *Sacerdotes mei ſemel nubant?* Et alio *Levit.* 21.
loco: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam,* *Ezech.* 44.
non meretricem. Quod ſequutus Apoſtolus, ex perſecutore prædicator, *unius* 1. *Timoth.* 3.
uxoris virum; tam Sacerdotem, quam Diaconum fieri debere, mandavit. Quæ
omnia ita a veſtrarum regionum deſpiciuntur Epiſcopis, quaſi in contrarium
magis fuerint conſtituta. Et quia non eſt nobis de hujuſmodi uſurpationibus
negligendum, ne oos indignantis Domini vox juſta corripiat, quia dicit:
Videbas furem, & currebas cum eo, & ponebas tuam cum adulteris por- *Pſalm.* 49.
tionem; quid ab univerſis poſthac Eccleſiis ſequendum ſit, quid vitandum, ge-
nerali pronunciatiooe decernimus. IX.

13. Quicunque itaque ſe Eccleſiæ vovit obſequiis a ſua infantia, ante *Diſt.* 77. Quicumque itaque ſe.
puber-

pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentiæ uſque ad* triceſimum ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per Sacerdotem benedictione perceperit, uxore contentus, Acolythus, & Subdiaconus eſſe debebit; poſt quæ ad Diaconi gradum, ſi ſe ipſe primitus, continentia præeunte, dignum probarit, accedat. Ubi ſi ultra quinque annos laudabiliter miniſtrarit, congrue Presbyterium conſequatur. Exinde poſt decennium, Epiſcopalem Cathedram poterit adipiſci, ſi tamen per hæc tempora integritas vitæ, ac Fidei ejus fuerit approbata.

Al. viceſſimum *ita ms. Juſt.*

X.

14. Qui vero jam ætate grandævus, melioris propoſiti converſatione provocatus, ex laico ad ſacram militiam pervenire feſtinat, deſiderii ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo, quo baptizatur, tempore, ſtatim Lectorum, aut Exorciſtarum numero ſocietur; ſi tamen eum unam habuiſſe, vel habere, & hanc virginem accepiſſe conſtet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto, biennio, per quinquennium aliud Acolythus, & Subdiaconus fiat; & ſic ad Diaconatum (ſi per hæc tempora dignus judicatus fuerit) provehatur. Exinde jam acceſſu temporum, * Presbyterium, vel Epiſcopatum, ſi eum Cleri, ac plebis evocarit electio, non immerito * ſortietur.

* Presbyterio vel Epiſcopatui

* Societur.

XI.

15. Quiſquis ſane Clericus aut viduam, aut certe ſecundam conjugem duxerit, omni Eccleſiaſticæ dignitatis privilegio mox nudetur, laica ſibi tantum communione conceſſa. Quam ita demum poterit poſſidere, ſi nihil poſtea, propter quod hanc perdat, admittat.

Diſt. 84. Quiſquis Cler.

XII.

16. Feminas vero non alias eſſe patimur in domibus Clericorum, niſi eas tantum, quas propter ſolas neceſſitudinum cauſſas habitare cum iiſdem Synodus Nicæna permiſit.

Diſt. 81. Feminas.

XIII.

17. Monachos quoque, quos tamen morum gravitas, & vitæ, ac Fidei inſtitutio ſancta commendat, Clericorum officiis aggregari, & optamus, & volumus; ita ut qui intra triceſimum ætatis annum ſunt digni, in minoribus per gradus ſingulos, creſcente tempore, promoveantur Ordinibus, & ſic ad Diaconatus, vel Presbyterii inſignia maturæ ætatis conſecratione perveniant. Nec ſtatim * ſaltu ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadem, quæ ſingulis dignitatibus ſuperius præfiximus, tempora fuerint cuſtodita.

Can. III. *Nicæn. Syn.* 16. *Q.* Monachos quoque.

* Per ſaltus.

XIV.

18. Illud quoque nos par fuit providere, ut ſicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & poſt pœnitudinem, ac reconciliationem, nulli unquam laico liceat honorem Clericatus adipiſci; quia quamvis ſint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui dudum fuerint vaſa vitiorum.

Diſt. 50. Illud

XV.

19. Et quia in his omnibus, quæ in reprehenſionem veniunt, ſola excuſatio ignorationis obtenditur, cui nos interim ſolius pietatis intuitu, neceſſe eſt clementer ignoſcere; quicumque pœnitens, quicumque digamus, quicumque Viduæ maritus, ad ſacram militiam indebite, & incompetenter irrepſit, hac ſibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, ſi adempta ſibi omni ſpe promotionis, in hoc, quo invenietur, Ordine, perpetua ſtabilitate permaneat; ſcituri poſthac omnium Provinciarum Summi Antiſtites, quod ſi ultra ad ſacros Ordines quemquam de talibus crediderint aſſumendum, & de ſuo, & de eorum ſtatu, quos contra Canones, & interdicta noſtra provexerint, congruam ab Apoſtolica Sede promendam eſſe ſententiam.

Diſt. 50. Quicumque pœnit

20. Explicuimus, ut arbitror, Frater chariſſime, univerſa, quæ digeſta ſunt in querelam; & ad ſingulas cauſſas, de quibus per Filium noſtrum Baſſianum Presbyterum, ad Romanam Eccleſiam, utpote ad Caput tui Corporis retuliſti, ſufficientia, quantum opinor, Reſponſa reddidimus. Nunc Fraternitatis tuæ animum ad ſervandos Canones, & tuenda Decretalia Conſtituta, magis ac magis incitamus, ut hæc, quæ ad tua Conſulta reſcripſimus, in omnium Coepiſcoporum noſtrorum perferri facias notionem; * & non ſolum * eorum, qui in tua ſunt Diœceſi conſtituti, ſed etiam ad univerſos Carthaginenſes, ac Bæticos, Luſitanos, atque Gallicos *, vel eos, qui vicinis tibi collimi-

* *Al.* ad eos.

* Gallicanos. *Forte* Gallicianos.

limitant hinc inde Provinciis, hæc, quæ a nobis ſunt ſalubri ordinatione diſpoſita, ſub Literarum tuarum proſecutione mittantur. Et quamquam Statuta Sedis Apoſtolicæ, vel Canonum venerabilia Definita, nulli Sacerdotum Domini ignorare ſit liberum; utilius tamen, atque pro antiquitate Sacerdotii tui, dilectioni tuæ eſſe admodum poterit glorioſum, ſi ea, quæ ad te ſpeciali nomine generaliter ſcripta ſunt, per unanimitatis tuæ ſolicitudinem in univerſorum Fratrum noſtrorum notitiam perferantur, quatenus, & quæ a nobis non inconſulte, ſed provide, ſub nimia cautela, & deliberatione ſunt ſalubriter conſtituta, intemerata permaneant, & omnibus impoſterum excuſationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obſtruatur. Data 3. Idus Februarii, Arcadio, & Bautone Viris Clariſſimis Conſulibus.

DISSERTATIO PRIMA

IN EPISTOLAM SYRICII PAPÆ

Cur hæc Syricii Epiſtola præ aliis Pontificum anteriorum integra, labiſque pura conſervetur, & qualiter exponenda ſit.

Poſtquam emerſimus e profunda illa difficultatum abyſſo, quibus implicata, & obnoxia eſt auctoritas Epiſtolarum Decretalium priſcis Pontificibus adſcriptarum, præſertim ad Hiſpanos; ingredimur tempora Syricii Papæ, a quo initium ducunt illæ, quæ ab omnibus germanæ habentur. Itaque de cætero vix, aut raro occurrent laborioſæ illæ quæſtiones, ſive modi irretiti, quibus extricandis laboravimus ſupra in Epiſtolam Melchiadis, & longe amplius Tomo I. in alias Pontificum antiquiorum.

EXCURSUS I.

Quando, & qua occaſione, & quanto majori ſolemnitate, quam aliæ PP. veterum fuerit hæc Epiſtola publicata, cum aliis Syricii, ad reformandam diſciplinam Eccleſiaſticam.

XXII. Porro hæc, quam præ manibus habemus, ſcripta fuit a Syricio ſub initium Pontificatus, Fl. Arcadio in Oriente, & Bautone in Occidente Conſulibus (uti ex ipſius fine conſtat) anno Chriſti, ſive Eræ communis CCCLXXXV. in quo poſt obitum Sancti Damaſi Papæ electus fuit Syricius.

XXVII. Himerius Tarraconenſis Epiſcopus, miſſo Romam ſuo nomine Baſſiano Preſbytero, per Literas conſuluerat Damaſum, juxta morem perpetuo in Eccleſia obſervatum, & nominatim in Hiſpania, proponendi dubia, ac difficultates circa quæſtiones emergentes Fidei, ac morum, Sedi Apoſtolicæ, ſive Pontifici Romano, ut ab eo dirimerentur; qua de re fuſe egimus in Defenſione Cathedræ S. Petri, Tract. I. Diſp. V. Contigit autem, ut, antequam reſponderetur Himerio, S. Damaſus diem obiret. Quapropter Syricius ejus Succeſſor, id onus in ſe recepit. Fuit vero Syricius pietate, zelo, ac doctrina egregius, ut ſatis indicat hæc ipſius Epiſtola. Idque confirmat Epiſtola illa Sancti Ambroſii, & aliorum Epiſcoporum ad ipſum, cui initium: *Recognovimus Literis Sanctitatis tuæ boni Paſtoris excubias, qui diligenter commiſſam tibi januam ſervet, & pia ſolicitudine ovile Chriſti cuſtodias, dignus quem oves Domini audiant, & ſequantur &c.* Unde & Continuator Libri Pontificalis Damaſo adſcripti, inquit de illo: *Conſtitutum fecit de omni Eccleſia, & contra omnes hæreſes, & diſperſit PER MUNDUM UNIVERSUM, AC PER OMNES PROVINCIAS, UT IN OMNI ARCHIVO ECCLESIÆ CONSERVARETUR.*

XXIV. Hæc verba maxime obſervanda ſunt; quoniam non exiguam lucem afferunt ad inveniendam cauſam, cur inter omnes Epiſtolas Decretales priſcis Pontificibus adſcriptas in communibus Collectionibus, tam editis, quam manuſcriptis, ab initio ſæculi noni uſque modo, plerique Eruditorum, etiam Catholici, nullam fere germanam velint, ſed omnes, aut pleraſque nothas, vel ſaltem mangonio aliquo interpolatas, exceptis Epiſtolis Syricii Papæ, quas authenticas eſſe fatentur. Quid igitur ſpeciatim habent iſtæ, ut præ aliis omnium Syricii Prædeceſſorum extantibus in qualibet fere Conciliorum Collectione habeantur germanæ?

XXV. Porro nodus iſte ſolvitur ex verbis paullo ante notatis, quibus Continuator antiquus Libri illius Pontificalis Damaſo adſcripti, teſtatur, Syricium tanto ſtudio curaſſe, ut Conſtitutum a ſe factum *de omni Eccleſia, & contra omnes hæreſes*, diſpergeretur *per univerſum Mundum, ac per omnes Provincias, ut in omni Archivo Eccleſiæ cuſtodiretur*. Conſtitutum autem ipſum non eſt aliud, quam Epiſtolæ Syricii hodie extantes; quarum prima jam exſcripta ad Himerium, dirigitur ad omnes Provincias, & Eccleſias Hiſpaniæ, ac nominatim §. XV. *Ad univerſos Carthaginenſes, ac Bæticos, Luſitanos, atque Gallicos* (ſive, ut in aliis

mſs. legitur, *Galliranos*; aut, quod verius credo, *Gallicianas*, in Gallicia, ultima Hiſpaniæ ad Occidentem Provincia) nec ſolum ad Tarraconenſes, ubi Himerius præerat. Immo in eadem Epiſtola prima Syricius doctrina generali videtur inſtruere totum Clerum, ut proinde dici poſſit, illam ſcripſiſſe, ſive loquutus fuiſſe *de omni Ecrleſia*. Secunda illius Epiſtola eſt adverſus Jovinianum hæreticum, ejuſque ſocios ab Eccleſiæ unitate removendos. Tertia ad ,univerſos Orthodoaos, ut indignus nullus efficiatur Epiſcopus, ut ignotis non conferatur Sacerdotium; & tandem ur neophyti, vel laici non ordinentur Sacerdotes. Quarta ad Epiſcopos per Africam conſtitutos, quæ tota eſt de diſciplina Eccleſiaſtica, data Romæ in Concilio Epiſcoporum octoginta, octavo Idus Januarii, poſt Conſulatum Arcadii Auguſti, & Bautonis, ac proinde anno CCCLXXXVI. Quinta denique ad Epiſcopos Illyricianos in cauſſa Bonoſi Epiſcopi, edita a Clariſſimo Viro Luca Holſthenio.

XXVI. Hæ quinque Epiſtolæ, aut ſaltem quatuor priores illarum, in eo Libro Pontificali intelliguntur nomine *Conſtitati* a Syricio editi, *De omni Ecrleſia, & contra omnes hareſes, miſſi per Mundum univerſum, ut in omni Archivo Eccleſiæ conſervaretur*. Quid ergo mirum, quod ab eo tempore in omnibus, aut pleriſque, aut multis ſaltem Eccleſiis, tam in Italia, quam Gallia, Hiſpania, aliiſque Religionibus Catholicis, exemplaria integra, & pura illius conſervarentur? Quid, quod in omnibus Collectionibus Canonum, Conciliorum, Epiſtolarumque Decretalium antiquis, præſertim Dionyſii Eaigui, & Sancti Iſidori Hiſpalenſis, aliorumque ſæculis ſequentibus, Epiſtolæ ipſæ ſervarentur incorruptæ?

XXVII. Epiſtolæ autem Pontificum Syricio antiquiorum, tam tribus primis ſæculis Eræ Chriſtianæ in mediis perſecutionibus, quam poſtea ſæculo quarto ſub Pontificatibus Sylvaſtri, Marci, Julii, Liberii, ac Damaſi, non fuerunt generali aliquo illorum Edicto ubique publicatæ, aut tam ſolicita cuſtoditæ. Unde pauca earum eaempiaria inveniebantur, & nonnulla ea iis progreſſu temporis a ſciolis, aut incurioſis viriata, ac nonnunquam additionibus in margine notata, quas poſtea imperiti aliquot intra Corpus Epiſtolarum collocarunt, uti credere par eſt, & ſæpe obſervavimus Tomo I. præſertim Diſſertatione IV. Hanc igitur cauſſam veram puto, cur circa auctoritatem quinque Epiſtolarum Syricii nulla ſuſpicio Eruditorum ſit, præſertim circa hanc ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem; ſecus vero circa alias antiquiorum Pontificum, quarum via ullam germanam omnino volunt, eaceptis iis, quæ apud S. Athanaſium, Theodoretum, alioſque Scriptores antiquos incorruptæ ſervantur.

XXVIII. Porro magno in pretio habita ſemper fuit in Hiſpania hæc Epiſtola Syricii, ut conſtat ea S. Iſidoro in additione in Librum S. Hieronymi, ac Genadii, *De Viris illuſtribus* S. Catholicæ Eccleſiæ. Ibi anim hæc leguntur: *Syricius Clariſſimus Pontifex, & Romanæ Sedis Antiſtes, ſcripſit Opuſculum directum ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum, in quo, inter alias Eccleſiaſticas diſciplinas, conſtituit, hæreticorum Baptiſma nequaquam ab Eccleſia reſcindendum. Reperimus & aliam Epiſtolam ejus ad diverſos Epiſcopas miſſam, in qua condemnat Jovinianum hæreticum, atque Auxentium, cæteraſque eorum ſequaces. Præfuit Romæ annis quatuordecim, obiitque ſub Theodoſio & Valentiniano Imperatoribus*. Veniamus modo ad eaponendum nonnullas partes præjactæ Epiſtolæ, quæ videntur eaplantione aliqua egere, relictis aliis, quæ planæ, & obviæ ſunt.

XXIX. Imprimis obſervandum, diſciplinam Eccleſiaſticam, ſaltem a tempore Concilii Eliberitani, celebrati anno plus minus CCCIII. uſque ad mortem magni illius Oſii, qui humana poſuiſſe creditur anno CCCLVII. aut paullo poſt, integram omnino, & incorruptam permanſiſſe in Hiſpania. Id plane oſtendunt Canones illi Eliberitani, uſque adeo ſeveri, præſertim erga lapſos, ſive quorumlibet graviorum criminum reos, ut non ſolum nobis in hac mundi ſenecta frigidis pene, aut nimium tepidis, horrorem incutiant, ſed etiam meliori longe ævo mediæ ætatis, aliqui eorum terribiles apparuerint; ſicuti & nonnulli Canones Concilii Sardicenſis, cui præſedit idem Oſius anno CCCXLVII. Unde & ſub initium ſæculi decimi Auailius defenſor ordinationum factarum a Formoſo Papa (cujus ſcripta ea de re eaſtant Tomo XVII. Magnæ Biblioth. PP. Aniſſonianæ) adverſus quoidam eorum invectus fuit, velut Novatianiſmum ſapientes; ſed immerito prorſus, ut ſupra oſtendimus Tomo I. in Diſſertationibus.

XXX. Verum uti res humanæ ſunt mutationi obnoaiæ, ſeveritas illa Eccleſiaſticæ diſciplinæ videtur poſt mortem Oſii laaata fuiſſe in Hiſpania, fortaſſis ob deſperationem obſervandi rigida illa Decreta. Unde S. Pacianus Epiſcopus Barcinonenſis, circa annum CCCLXVII. ſub Pontificatu S. Damaſi, opus habuit ſcribendi ea una parte tres Epiſtolas contra Novatianos, quibus nimiam horum auſteritatem refellit; & ea altera Parænesin ad pœnitentiam, qua peccatores urget ad opera pœnalia, ſatisfactionemque proportionatam delictis. Laudatur autem S. Pacianus a D. Hieronymo in Libro, *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*; ſicuti & Dexter illius filius, tanquam *in ſæcula clarus*, & Scriptor, ut dicebatur, *Hiſtoriæ omnimodæ*: diverſus certe ab alio Deatro viro clariſſimo, & decorato munere ampliſſimo Præfecti Prætorio, cui idem Hieronymus Librum illum, *De Viris illuſtribus*, alias, *De Scriptoribus Ecrleſiaſticis*, dicavit. Quos duos Deatros plurimi cum Volaterrano in unum eundemque conflant, inſigni plane errore, ut jam ante nos multi Scriptores eruditiſſimi obſervarunt. Sed redeundo ad Deatrum Paciani filium, utinam modo Hiſtoriæ ab eo ſcriptæ aliquod germanum eaemplar haberemus, ad eaplodendum uberius fabulas, & figmenta pſeudo-Deatri a centum circiter annis obtruſi. Sic enim vel ipſis oculis pateret fictio (tot invictis argumentis jam rejecta) & ad ſenſum appareret, tantum diſtare hunc a vero Dextro, *quantum diſtant æra lupinis*:

XXXI. Sed nec Parænesis S. Paciani ad pœ-

pœnitentiam videtur ſatis fuiſſe, ut intra Pontificatum ejuſdem S. Damaſi extirparentur abuſus introducti circa adminiſtrationem Baptiſmi, Matrimonii, Ordiniſque, & continentiam Sacrorum Hominum. Quare Himerius Epiſcopus Tarraconenſis cenſuit, iis de rebus conſulendum eundem Damaſum; quo mortuo ante datam reſponſionem, Syricius in Sede Apoſtolica ſucceſſor, lectis Himerii Literis, & conſiderata relaxatione diſciplinæ in Hiſpania introductæ, reſpondere aggreditur non abſque dolore animi, ſatis indicato verbis illis ſub initium: *Quam* (Epiſtolam Himerii) *cum in conventu Fratrum legeremus ſollicitius, tanta invenimus quæ reprehenſione, & correctione ſunt digna, quanta optaremus laudanda cognoſcere.*

EXCURSUS II.

Exponuntur præcipua Epiſtolæ capita multiplici obſervatione hiſtoriæ, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ, præſertim circa reconciliationem, & communionem olim lapſis datam, aut negatam.

XXXII. AD Caput i. *Prima itaque, &c.*) Cum plurimi ex iis, qui baptizati fuerant ab impiis Arianis, converterentur ad Catholicam Fidem, aliquot Epiſcopi Hiſpani volebant illos rebaptizare. Verum errorem hunc rejicit Syricius, veluti contrarium Apoſtolo, Epheſ. 4. & Canonibus Sacris; intellige, Nicæni Concilii Canonem xix. ubi ſoli Paullianiſtæ rebaptizari jubentur, ob ſpecialem in iis rationem. Porro ſatis indicat hoc loco Syricius, Arianam hæreſim in Hiſpania quotidie imminutam per crebras plurimorum converſiones ad Fidem Catholicam tempore Damaſi, & ipſius Himerii Tarraconenſis; ut proinde paullo poſtea S. Ambroſius ad Valentinianum Imperatorem ſcribens, Epiſtola xxxi. alias xiii. dicat de illa: *Quam Fidem parens tuæ clementiæ Theodoſius beatiſſimus Imperator, & ſequitur, & probavit. Hanc Fidem Galliæ tenent, hanc Hiſpaniæ, & cum pia Divini Spiritus confeſſione cuſtodiunt.* Verum quidem eſt, Arianiſmum longe poſtea, inclinante ſæculo ſexto, in Hiſpania a Gotthis, præſertim a Leovigildo Rege, ex orco ſuſcitatum fuiſſe, & paullo poſt extinctum in iii. Concilio Toletano ſub Reccaredo Rege illius filio, an. DLXXXIX. Cæterum modo tempore Syricii Papæ, Himerii Tarraconenſis, & Ambroſii, diſſipatus fuit Arianiſmus in Hiſpania.

XXXIII. Ad Caput iii. Lapſis in Fide, ſive apoſtatis, a cultu Dei transfugis ad idololatrarum caſtra, & profana ſacrificia, indicitur ſeparatio *a Corpore Chriſti, & Sanguine.* Hiſce vocibus exponitur ſacra communio Euchariſtiæ, veluti non exhibentis ſolam repræſentationem Chriſti, ut major pars heterodoxorum vult, ſed veritatem, ac realitatem Corporis, & Sanguinis Chriſti. Quod ipſum antea cautum fuerat in aliis Conciliis, præſertim in Eliberitano, Can. i. ii. &c. niſi quod ibidem lapſis in idololatriam poſt Baptiſmum interdicitur communione, etiam *in fine*, nimirum vitæ. Hoc autem loco Syricius, ſolum indefinite jubet, eos *a Corpore, & Sanguine Chriſti, quo dudum redempti fuerunt renaſcendo, abſcindi.* Non autem declarat, eam abſciſſionem etiam in fine vitæ ſervandam.

XXXIV. Subdit ſtatim Syricius de eiſdem lapſis in idololatriam: *Si reſipiſcentes forte aliquando fuerint ad lamenta converſi, his, quamdiu vivunt, agenda pœnitentia eſt, & in ultimo fine ſuo reconciliationis gratia tribuenda; quia, docente Domino* (*Ezechielis* 18.) *nolumus mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.* Hoc loco manifeſtum eſt, nomine *reconciliationis* intelligi abſolutionem a peccatis, quæ nemini lapſorum in ea graviſſima ſcelera, & publica, dabatur ante impletum tempus pœnitentiæ juxta Canones ſacros ſtatutæ; nec uſque ad finem vitæ, ſi pœnitentia perpetua imponebatur, ut in præſenti.

XXXV. Cujus conſuetudinis extant veſtigia in ſancto Inquiſitionis Tribunali. Dum enim aliquis detinetur in carcere propter hæreſim, ſive crimen utcumque contrarium Fidei, nullatenus reconciliatur, ſive abſolvitur a peccatis; immo nec permittitur ſacramentaliter confiteri, donec ſententia proferatur. Ubi autem eidem pœnitenti intimatur pœna Legibus conſtituta, datur in ipſo actu abſolutio a Cenſuris, etiamſi reus tradatur brachio ſæculari ultimo ſupplicio afficiendus. Poſt autem ſacramentaliter omnia ſua peccata confitetur Sacerdoti idoneo, & reconciliatur Deo per veram illorum remiſſionem, qui paullo antea reconciliatus fuerat ſoli Eccleſiæ per abſolutionem a Cenſuris. Itaque ſicut modo in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis apoſtatæ a Fide convicti, confeſſi, & propterea traditi brachio ſæculari ad capitalem ſententiam ſubeundam, non abſolvuntur, ſive reconciliantur a peccatis uſque ad finem vitæ; ita etiam prædicti apoſtatæ idololatriæ ſcelere contaminati, & olim obſtricti ad pœnitentiam publicam, & perpetuam, nunquam uſque ad finem vitæ obtinebant reconciliationem, ſive abſolutionem ab iis, juxta Decretum hoc Syricii illam indulgentis.

XXXVI. Quæ ipſa fere indulgentia cum lapſis jam morituris habita eſt ſaltem poſt medium tertii ſæculi, præſertim a S. Dionyſio Alexandrino, qui, teſte Euſebio Lib. 6. Cap. 36. puerum quendam inſtante obitu miſit ad Presbyterum, ἐντολὰς δεδομένους, τοὺς ἀπαλλαττομένους τοῦ βίου, εἰ δέοιντο, καὶ μάλιστα εἰ καὶ πρότερον ἱκετεύσαντες, τύχοιεν. *Mandato edito, ut qui ex hac vita diſcederent* (lapſi, & pœnitentes) *ſi id poſtularent, ac proinde antea ſuppliciter rogaſſent, abſolverentur.*

XXXVII. Cæterum præmiſſa ſemel reconciliatione in fine vitæ, non dubito, ſacram communionem iis lapſis datam fuiſſe juxta hoc Syricii Decretum; quoniam illa ſequitur reconciliationem a peccatis, tam ex natura rei, quam ex uſu Eccleſiæ, ſaltem poſt medium tertii ſæculi. Nam antea iis lapſis, qui reconciliationem ſub finem vitæ poſtulabant, conceſſam fuiſſe pœnitentiam, & negatam communionem, teſtatur S. Innocentius I. in celebri illa Epiſt. iii. ad Exuperium, & colligitur ſatis ex Epiſtola Cleri Romani, quæ eſt

aaav t. apud S. Cyprianum. Ideoque cenſeo, Syricium hoc Capite mitigaſſe rigorem ſupra memoratum *a* Can. t. & 1 ſ. Concili Eliberitani, aliorumque ſimilium, conceſſa quibuslibet pœnitentibus communione in fine vitæ, prout ſancitum antea fuerat in Concilio Nicæno Can. a 1 ſ 1. ubi inter alia eodem ſpectantia concluditur: Καθόλυ δὲ καὶ περὶ παντὸς ὁυπνοσοῦ ἐξοδεύοντος, αἰτοῦντος τοῦ μεταρχῶν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας ἐπιδότω. *In ſumma autem, de quolibet excedente, & Eucharistiæ participationem petente, cum examinatione Epiſcopus oblationem impertiat*. Sive, ut interpretatur Dionyſius Exiguus: *Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi gratiam* (juxta alia mſs. *Eucharistiam*) *tribui, Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit*. Sive denique, juxta interpretationem S. Iſidori Hiſpalenſis in ſua Collectione, Canone x11. *De omnibus tamen iis, qui a corpore recedunt, in tradendo iis communionem, probatio, & cura ſit Epiſcopi*.

XXXVIII. Unde quindecim circiter annis poſt ſcriptam hanc Epiſtolam, in Concilio Toletano I. Canone x1x. ſtatutum fuit, *ut Epiſcopi, vel Diaconi filia, ſi devota fuerit* (nimirum, voto continentiæ adſtricta) *& peccaverit, & maritum duxerit &c. ſi vivente marito ſucceſſerit, & pænituerit, nullo modo, niſi vita deficiens, accipiat communionem*. Et poſtea in Concilio Valentino, Canone 111. de illis, *qui poſt unum, & ſanctum lavacrum, ſe, vel profanis Sacrificiis dæmonum, vel inceſta lavatione polluerint*; decernitur, *ut*, *JUXTA SYNODUM NICÆNAM, iis ſatisfactionis quidem aditus non negetur, ne infelicibus lacrymis, vel ſolatii janua deſperatione claudatur. ACTURI VERO POENITENTIAM USQUE IN DIEM MORTIS, non ſine ſpe tamen remiſſionis*. Unde & nec ſine ſpe communionis, ut ſupra diximus.

XXXIX. Ad Caput v. in fine: *Quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt pænitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe volumus*. Quæ verba calumniatur Calvinus, Libro 4. Inſtitutionum, Cap. 12. & Cap. 24. quaſi in iis Syricius turpi errore matrimonium legitimum *pollutionem* appellaverit. Sed fallit, & fallitur, ut aſſolet; quoniam Syricius iis verbis, non de matrimonio rite celebrato loquitur, quod a Deo inſtitutum, & innoxium ſciebat; ſed de prohibita, & illicita conjunctione eorum, qui poſt ſolennem pœnitentiam peractam, redeunt ad eandem conjunctionem, propter quam publice pœnituerant. Manifeſtum autem eſt, neminem unquam egiſſe pœnitentiam juxta ſacros Canones propter matrimonium rite celebratum.

XL. Notandum vero eſt, qualiter Pontifex inibi de iis, qui, acta ſemel pœnitentia Canonica, redierunt ad vomitum, ſive ad ſcelera, & turpitudines antiquas, dicat: *Quia jam ſuffugium non habent pænitendi, id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam Fidelibus oratione jungantur &c.* Supponit, aut confirmat hoc loco Syricius quod a primis Eccleſiæ ſæculis conſtitutum fuit, & in more poſitum, ut pro atrocioribus criminibus pœnitentia quidem publica imponeretur, ſed ſemel tantum. Quo reſpexit, inter alios veteres, Tertullianus, adhuc Catholicus, ſive nondum lapſus in errores Montani, dum Libro, *De Pænitentia*, dixit: *Collocavit in veſtibulo pænitentiam ſecundam, quæ pulſanſantibus ſatisfaciat; ſed jam ſemel, quia jam ſecundo, ſed amplius nunquam, quia proxime fruſtra*. Origenes quoque Homil. xv. in Caput 25. Levitici, ubi ait: *In levioribus criminibus ſemel tantum, vel raro pænitentiæ conceditur locus &c.* Sed de hoc alio loco opportunius. Lege interea Ambroſium, Libro ſecundo, *De Pænitentia*, Capite 10. & Auguſtinum, Epiſt. L1v. ad Macedonium.

CONCILIUM TOLETANUM I.

XIX. EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI CD.

TITULI.

I. *De Presbyteris, & Diaconibus, ſi poſt ordinationem filios genuerint.*

a Pænitent. Exc. — II. *Ut* [a] *pænitentes, ſi neceſſitas cogat,* [b] *Lectores, aut Oſtiarii fiant.*

b Lector, aut Oſtiarius fiat. Exc. & C. A. — III. *De his, qui viduas acceperint, ne Diacones efficiantur.*

IV. *Ut Subdiaconus, ſi defuncta uxore aliam duxerit, Oſtiarius fiat.*

V. *Ut cujuſlibet Ordinis Clericus, ſi ad Eccleſiam non venerit, deponatur.*

c In domo non hab. Exc. — VI. *Ut Religioſa puella virorum familiaritatem* [c] *non habeat.*

VII. *Ut Clericus, cujus uxor peccaverit, præter necem, poteſtatem habeat diſtringendi eam, & cum ea cibum non ſumat.*

d Diaconatum Exc. Diaconium. C. A. — VIII. *De eo, qui poſt Baptiſmum militaverit, ut ad* [d] *Diaconum non promoveatur.*

IX. *Ut nulla profeſſa, vel vidua, abſente Sacerdote, in domo ſua Sacerdotale officium, vel lucernale impleat.*

X. *Ut nullus obligatum cuiquam, abſque conſenſu domini, vel patroni, Clericum faciat.*

e Expoliaverit C. A. & Exc. — XI. *Ut ſi quis potentium quemlibet* [e] *ſpoliaverit, &, admonente Epiſcopo, non reddiderit, excommnicetur.*

f Ab. Exc. — XII. *Ut nullus Clericus* [f] *de Epiſcopo ſuo recedat, & ad alium ſe transferat.*

De

XIII *De his, qui in* * *Eccleſiam intrant, & non communicant, ut excommunicentur.*
XIV. *De eo, qui acceperit Euchariſtiam, & non* [a] *ſumpſerit, ut ſacrilegus repellatur.*
XV. *De his, qui excommunicantur a Sacerdotibus, ut nullus ad eos accedat.*
XVI. [b] *Devota, ſi adulteraverit, decem annos pœniteat; ſi maritum duxerit, non permittendam ad pœnitentiam, niſi maritus deceſſerit.*
XVII. *De eo, qui uxorem habet, ſi concubinam habuerit, ut non communicet.*
XVIII. [c] *Si Sacerdotis Vidua, vel Levitæ, maritum acceperit, in finem tantum communionem accipiat.*
XIX. *Si Sacerdotis, vel Diaconi filia religioſa peccaverit, in fine tantum* [d] *communionem accipiat.*
XX. *Ut præter Epiſcopum, nullus Chriſma conficiat.*
XXI. *De Regulis Fidei Catholicæ contra Priſcillianos.*

Conſtitutio Concilii Epiſcoporum Toleti habiti Arcadii, & Honorii temporibus, Era CDXXXVIII. * *ſub die ſeptimo Idus Semptembris, Stilicone Conſule.*

1. CONvenientibus Epiſcopis in Eccleſia Toleto, ideſt [e] Patruinus, Marcellus, Aphrodyſius, Licianus, Jucundus, Severus, Leonas, Hilarius, Olympius, Ortizius, Aſturius, Lampidius, Serenus, Florus, Leporius, Statius, Aurelianus, Lampadius, Exuperantius de Gallicia, * Lucenſis conventus, Municipii Celenis, * omnes decem & novem iſti ſunt, qui & aliis geſtis adverſus Priſcilliani ſectatores, & hæreſim, quam adſtruxerit, libellarem [f] direxere ſententiam: Conſidentibus Presbyteris, adſtantibus Diaconibus, & cæteris, qui intererant, [g] Concilio congregatis;

2. Patruinus Epiſcopus dixit: Quoniam ſinguli cœpimus in Eccleſiis noſtris facere diverſa, & inde tanta ſcandala ſunt, quæ uſque ad ſchiſma perveniunt; ſi placet, communi Concilio decernamus, quid ab omnibus Epiſcopis in ordinandis Clericis ſit ſequendum. Mihi autem placet, Conſtituta primitus Concilii Nicæni perpetuo eſſe ſervanda, nec ab iis eſſe recedendum. Epiſcopi dixerunt: Hoc [i] omnibus placuit, ita ut ſi qui, cognitis geſtis Concilii Nicæni, aliud, quam ſtatutum eſt, facere præſumpſerit, & non in eo perſeverandum putaverit, [k] tunc excommunicatus habeatur, niſi per correptionem Fratrum emendaverit errorem.

I. *De Presbyteris, & Diaconibus, ſi poſt ordinationem filios genuerint.*

3. Placuit, ut Diacones, ſi vel integri, vel caſti ſint, & continentis vitæ, etiamſi uxores habeant, in miniſterio conſtituantur; ita tamen, ut ſi qui etiam ante interdictum, quod [l] per Luſitanos Epiſcopos conſtitutum eſt, incontinenter cum uxoribus ſuis * vixerunt, Presbyterii honore non cumulentur. Si quis vero ex Presbyteris, ante interdictum filios ſuſceperit, [m] de Presbyterio ad Epiſcopatum non [n] permittatur.

II. *Ut pœnitentes, ſi neceſſitas cogat, Lectores, aut Oſtiarii fiant.*

4. Item placuit, [o] ut de pœnitente non admittatur ad Clerum, niſi tantum, ſi neceſſitas, aut uſus exegerit, [p] inter Oſtiarios deputetur, vel inter Lectores; ita ut Euangelia, & Apoſtolum [q] non legat. Si qui ante ordinati ſunt Diacones, inter Subdiaconos habeantur; ita ut [r] manum non imponant, [s] aut Sacra non contingant. *Pœnitente* vero dicimus de eo, qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, ſub [u] cilicio, Divino fuerit reconciliatus Altario.

III. *De his, qui viduas acceperint,* [x] *ut Diacones non efficiantur.*

5. Item conſtituit Sancta Synodus, ut Lector fidelis, ſi viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil ſit, ſed ſemper Lector habeatur, aut forte Subdiaconus.

IV. *Ut ſubdiaconus, ſi deſuncta uxore aliam duxerit, Oſtiarius fiat.*

6. Subdiaconus autem, deſuncta uxore [y], ſi aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, removeatur, & habeatur inter Oſtiarios, vel inter Lectores, ita ut Euangelium, & [z] Apoſtolum non legat; propterea, ne qui Eccleſiæ

* Deeſt in Exc.
a Conſumpſerit. Exc.
b *Ut devota, ſi adultera fuerit.* Exc.
c *Si vidua Epiſcopi. Presbyteri. vel Diaconi mari. acc.* Reliqua deſunt Exc.
d *Communicet.* Exc. & C. A.
* *In Decreto Ivonis Part. 8. Cap. 69. ubi citatur hoc ordin* C. A. xxxv.
e Patrono. Marcello. Alciano Aprodyſio. Jocundo. Olympio. Severo. Aſterio. Hilario. Lampadio. Euſtochio. Exuperando. Seteno. Floro. Lepotio. Aureliano. Lampadio. Leona. Gallia. Lucentio.
Hic conventus municipiis Celenis actus eſt. iſti ſunt &c. *Exc.*
* *Locus in provincia Gallicia ex Ptolemae. Plinio. & aliis.*
* *De Gallicia Lucenſis Urbis conventu. & municipii Celenis omnes decem & novem iſti ſunt. Exc. ad marginem.*
f Dedere. *Exc.*
g Univerſi Epiſcopi. *Exc.*
h Congregato. *Exc.*
i Nobis placet.
k Hic. *Exc.*
In decreto Ivõ. Lib. 3.
l Per priores ante nos Epiſcop. &c.
* Deeſt in *Exc.* & vixerint in iiſdem legitur.
m De Presbytero ad Epiſcopũ *in mſs.*
n Admittatur. *Exc.*
Diſt. 50. Placuit. & in Decret. Iv. n. lib. 6. cap. 158. & Burchard. lib. 2. cap. 37.
o Ut pœnitentes non admittantur. *Exc. & Grat.*
p Et tunc inter Oſtiarios deputentur. *Exc. & Grat.*
q Legat. *Exc.*
r Manus. *Exc.*
ſ Nec ſac. contingant.

cleſiæ ſervierit, publicis officiis ſervire videatur. Qui vero tertiam, quod nec dicendum* aut audiendum eſt, acceperit; abſtentus biennio, poſtea inter laicos reconciliatus per pœnitentiam, communicet.

V. *Ut cujuſlibet Ordinis Clericus, ſi ad Eccleſiam non venerit, deponatur.*

7. Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus Clericus, ſi intra civitatem fuerit, vel in loco, in quo Eccleſia eſt, a aut caſtello, aut vico, aut villa, & ad Eccleſiam ad officium quotidianum non b acceſſerit, Clericus non habeatur, c ſi caſtigatus per ſatisfactionem veniam ab Epiſcopo d noluerit promereri.

VI. *Ut Religioſa puella virorum familiaritatem non e habeat.*

8. Item neque puella Dei, aut familiaritatem habeat cum Confeſſore, aut cum quolibet laico, * ſibi ſanguinis alieni; aut convivium ſola adeat, niſi ubi ſit ſeniorum frequentia, aut honeſtorum, aut viduarum, honeſtarumque, ubi honeſte Confeſſor quilibet, cum plurimorum f teſtimonio, convivio intereſſe poterit. Cum Lectoribus autem in ipſorum domibus non admittendas penitus, nec videndas, niſi forte conſanguinea ſoror ſit, vel uterina.

VII. *Ut Clericus, cujus uxor peccaverit, præter necem, poteſtatem habeat diſtringendi eam, & cum ea cibum non ſumat.*

9. Placuit, ut g ſi quorumcumque Clericorum uxores peccaverint (ne forte licentiam peccandi plus habeant) accipiant mariti earum hanc poteſtatem, præter necem, cuſtodiendi, ac ligandi in domo ſua; ad jejunia h ſalutaria, non mortifera, i cogentes; ita ut invicem ſibi Clerici pauperes auxilium ferant, ſi ſervitia forte non habeant. Cum uxoribus autem ipſis quæ peccaverint, nec k cibum ſumant; niſi forte ad timorem Dei, acta pœnitentia, revertantur.

VIII. *Deeo, qui poſt Baptiſmum militaverit, ut ad l Diaconium non promoveatur.*

10. Si quis poſt Baptiſmum militaverit, & chlamydem ſumpſerit, aut m cingulum, etiamſi graviora non admiſerit, ſi ad Clerum admiſſus fuit, Diaconii non accipiat dignitatem.

IX. *Ut nulla profeſſa, vel vidua, abſente Sacerdote, in domo ſua Sacerdotale officium, vel lucernale impleat.*

11. Nulla profeſſa, vel vidua, abſente Epiſcopo, vel Presbytero, in domo ſua Antiphonas cum Confeſſore, vel ſervo ſuo faciat; lucernarium vero, niſi in Eccleſia, non legatur; aut ſi n legitur in villa, præſente Epiſcopo, vel Presbytero, vel Diacono, legatur.

X. *Ut nullus obligatum cuiquam, abſque conſenſu domini, vel patroni, Clericum faciat.*

12. Clericos, o ſi qui obligati ſunt, vel p pro æquatione, vel q genere alicujus domus, non ordinandos, niſi probatæ vitæ fuerint, & r patronorum conſenſus acceſſerit.

XI. *Ut ſi quis potentium quemlibet exſpoliaverit, &, admonente Epiſcopo, non reddiderit, excommunicetur.*

14. Si quis de potentibus Clericum, aut quamlibet s pauperiorem, aut Religioſum exſpoliaverit; t & mandaverit ad ipſum Epiſcopus, ut eum audiat; & ſi contempſerit, invicem mox ſcripta percurrant per omnes Provinciæ Epiſcopos, & quoſcumque adire potuerint, ut excommunicatus u habeatur, donec audiatur, ut reddat aliena.

XIII. *Ut nullus Clericus x de Epiſcopo ſuo recedat, & ad alium ſe transferat:*

14. Item, ut y liberum ulli Clerico non ſit, diſcedere z de Epiſcopo ſuo, & alteri Epiſcopo communicare, niſi forte ei, quem Epiſcopus alius libenter habeat de hæreticorum ſchiſmate diſcedentem, & ad Fidem Catholicam revertentem. Si qui autem de Catholicis diſceſſerint, & in communione eorum, a vel palam, vel occulte, qui vel excommunicati ſunt, vel per ſententiam jam nota-

t Eum vero pœnitentem di cimus, qui. *Exc & Grat.*
u Concilio. *Exc.*
x Ne Diaconi efficiantur *Exc*
y Si uxorem aliam. *Exc.*
z Epiſtolam. *Exc.*
* *Deſunt in Exc.* *Burchard. lib. 2. cap. 152. Decret. Ivon. Part. 6. C. 243.*
a Aut Caſtella aut vici ſunt, aut villæ, ſi ad Eccl. aut ad. *Exc.*
b Venerit. *Exc.*
c Si caſt. non emendaverit. *Bur. Ivo.*
d Noluit. *Exc.*
e In domo non *Exc.*
* *Deeſt in Exc.*
f Teſt. teſtium con. *Exc.*
33. *Q.* 2. Placuit, ut ſi quorumcumque. *Decr. Ivo. P. 8. Cap. 283.*
g Quæcumque *Ivo.*
h Salutifera. *Ivo.*
i Fas cogentes.
k Cibos. *Exc.*
l Diaconatum. *Diſt. 51.* Si quis
m Cing. ad necandos Fideles, etiamſi gravia non. *Exc. Grat.*
n Legatur *Exc.* *Diſt. 53. C.* Si quis obligatur eſt. *Et in Coll. Canonū Martini Bracar. Ep. Cap. 46.*
o Siquidē obl. ſunt. *Exc.*
p Per æquationē. *C. A.*
q De gēn. *Exc.*
r Patroni. *Exc.*
s Pauperē. *Exc & Grat.*
t & mand. cum ad ſe venire Epiſc. ut audiatur; & is. *Exc.*
u Habeatur ipſe donec obediat, & reddat. *Grat*
x Ab. *Exc.*
y Nulli Cle. ſic. *Exc.*
z Ab. *Exc.*
a Cum eis; qui *Exc.*

notati, fuerint inventi; habeant illorum, ad quos ire [a] voluerunt, etiam in [b] damnationem conſortium.

XIII. *De his, qui in Eccleſiam intrant, & non communicant, ut excommunicentur.*

15. De his, qui intrant in Eccleſiam, & deprehenduntur nunquam communicare, admoneantur, [c] ut, ſi non communicant, ad pœnitentiam accedant; ſi communicant, [d] non ſuper [e] abſtineantur; ſi non fecerint, abſtineantur.

XIV. *De eo, qui acceperit Euchariſtiam, & non ſumpſerit, ut ſacrilegus repellatur.*

16. Si quis autem acceptam a Sacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur.

XV. *De his, qui excommunicantur a Sacerdotibus, ut nullus ad eos accedat.*

17. Si quis laicus abſtinetur, ad hunc, vel ad domum ejus, Clericorum, vel Religioſorum nullus accedat. Similiter & Clericus ſi abſtinetur, a Clericis devitetur. Si quis cum illo colloqui, aut convivari fuerit deprehenſus, etiam ipſe abſtineatur. Sed hoc pertineat ad eos Clericos, qui ejus [f] ſint Epiſcopi, & ad omnes, qui commoniti fuerint de eo, qui abſtinetur, ſive [g] laico, ſive Clerico.

XVI. *Devota ſi [h] adulteraverit, decem annos pœniteat; ſi maritum duxerit, non permittendam ad pœnitentiam, niſi maritus deceſſerit.*

18. Devotam peccantem non recipiendam [i] in Eccleſiam, niſi peccare deſierit; & deſinens egerit [k] aptam pœnitentiam decem annis, recipiat communionem. Prius autem quam in Eccleſia [l] admittatur ad orationem, ad [m] nullum convivium Chriſtianæ mulieris accedat. Quod ſi admiſſa fuerit, etiam hæc, quæ eam [n] recepit, habeatur abſtenta. Corruptorum etiam par pœna conſtringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, niſi adhuc vivente ipſo [o] viro caſte vivere [p] cœperit, aut poſtquam ipſe deceſſerit.

XVII. *De eo, qui uxorem habet, ſi concubinam habuerit, [q] non communicetur.*

19. Si quis habens uxorem [r] fidelem, [s] ſi concubinam habeat, non communicet. Cæterum [t] qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur; tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) ſit conjunctione contentus; alias * vero vivens abjiciatur, donec deſinat, & per pœnitentiam revertatur.

XVIII. *Si Sacerdotis vidua, vel Levitæ, maritum acceperit, in fine tantum communicet.*

20. Si qua vidua Epiſcopi, ſive Presbyteri, aut Diaconi, maritum acceperit, nullus Clericus, nulla Religioſa cum ea convivium ſumat, nunquam communicet; morienti tantum ei Sacramentum ſubveniat.

XIX. *Si Sacerdotis, vel Diaconi filia Religioſa peccaverit, in fine tantum communicet.*

21. Epiſcopi, ſive Presbyteri, vel Diaconi filia, ſi * Deo devota fuerit, & peccaverit, & maritum duxerit, ſi eam pater, vel mater in affectum receperint, a communione habeantur alieni. Pater vero cauſſas in Concilio ſe noverit præſtaturum; mulier [u] vero non admittatur ad communionem, niſi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem, vivente eo, ſeceſſerit, & pœnituerit, [x] vel petierit communionem, in ultimo vitæ deficiens, accipiat communionem.

XX. *Ut præter Epiſcopum nullus Chriſma conficiat, * neque Diaconus chriſmare præſumat, ſed nec Presbyter, niſi abſente Epiſcopo.*

22. Quamvis pene ubique cuſtodiatur, ut abſque Epiſcopo Chriſma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis, vel Provinciis, Presbyteri dicuntur Chriſma conficere, placuit, ex hac die nullum alium, niſi Epiſcopum, Chriſma facere, & per Diœceſim deſtinare, ita ut de ſingulis Eccleſiis ad Epiſcopum ante diem Paſchæ Diaconi deſtinentur, aut Subdiaconi, [y] ut confectum Chriſma ab Epiſcopo deſtinatum, ad diem Paſchæ [z] poſſit occurrere, Epi-

a Voluerint. *Exc.*
b Damnatione *Exc.*
De conſ. d. 2. Hi qui intrant
c Quod. *Exc & Grat.*
d Non ſemper *Exc.*
e Abſtineant. *Apud Grat. in utroque loco: quamquam priori loco* abſtineant, *magis probat gloſſa apud Gratian.* 11. Q. 3. Si quis laicus abſt
Adducitur ex Concilio Toletano Can. 11. vocaturque ibi Concilium primum Toletanũ Decret. Ivon. P. 13. cap. 10.
f Sunt. *Exc.*
g Laico quolibet. *Grat.*
h Adultera fuerit. *Exc.*
i In Eccleſia cenſemus. *Grat*
k Veram. *Exc.*
l Recipiatur. *Exc.*
m Nullus. *Exc Grat.*
n Receperit. *Exc.*
o Marito. *Exc.*
p Cœpit. *Exc.*
q Ut non communicet. *Exc.*
r Et. *Exc.*
s Fidelis. *Ivo & Panormia.*
t Is qui.
* *In Exc. deeſt.*
* *Deeſt in Exc.*
u Autem. *Exc.*
x Nullo modo niſi vita deficiens ac. *Exc. alias:* vel petierit com. in ultimo accipiat
* *Deſunt ab Exc.*
y Qui *Exc. Alias* ut confectum.
z Poſſint ad tempus deferre *Exc.*

Epiſcopo ſane certum eſt omni tempore licere Chriſma conficere; ſine conſcientia autem Epiſcopi, a nihil penitus faciendum. Statutum vero eſt, Diaconum non chriſmare, ſed Presbyterum, abſente Epiſcopo; præſente vero, b ſi ab ipſo fuerit præceptum. Hujuſmodi Conſtitutionem meminerit ſemper Archidiaconus, vel præſentibus, vel abſentibus Epiſcopis ſuggerendam, ut eam Epiſcopi cuſtodiant, & Presbyteri non relinquant.

a Nihil p. Presbyteri agere præſumat. *Exc.* b Non niſi ab. *Exc.*

SUBSCRIPTIONES.

1. Patruinus c Epiſcopus ſubſcripſi.
2. Aphrodisius Epiſcopus ſubſcripſi.
3. Severus Epiſcopus ſubſcripſi.
4. Hilarius Epiſcopus ſubſcripſi.
5. Ortizius d Epiſcopus ſubſcripſi.
6. Asterius e Epiſcopus ſubſcripſi.
7. Serenus Epiſcopus ſubſcripſi.
8. Leporius Epiſcopus ſubſcripſi.
9. Aurelianus Epiſcopus ſubſcripſi.
10. Lampadius f Epiſcopus ſubſcripſi.
11. Marcellus Epiſcopus ſubſcripſi.
12. Licianus g Epiſcopus ſubſcripſi.
13. Leonas Epiſcopus ſubſcripſi.
14. Olympius Epiſcopus ſubſcripſi.
15. Jocundus Epiſcopus ſubſcripſi.
16. Lampadius Epiſcopus ſubſcripſi.
17. Florus Epiſcopus ſubſcripſi.
18. Statius h Epiſcopus ſubſcripſi.
19. Exuperantius Epiſcopus ſubſcripſi.

c Patronus. *Exc.* d Ortigius *Exc.* e *Supr.* Aſturius f Lampidius. *ſive* Lampius. g Alcianus. *Exc.* h Euſtochius. *ſive* Euſtaſius.

Explicit Conſtitutio Concilii Toletani.

XXIII. Poſt Acta, & ſubſcriptiones hujus Concilii, in editione Illuſtriſſimi Loaiſæ ſtatim exhibetur Regula Fidei Catholicæ contra omnes hæreſes, & præſertim Priſcillianiſtarum, quam ibidem dicuntur Præſules Hiſpani miſiſſe ad Balconium Epiſcop. Gallæciæ *CUM PRÆCEPTO PAPÆ URBIS ROMÆ LEONIS.* Verum cum Concilium Toletanum hactenus exſcriptum dicatur primum, & habitum anno Chriſti CD. Conſulatu primo Stiliconis, & S. Leo nonniſi tranſactis poſtea quadraginta annis electus fuerit Pontifex, immo nec Concilium celebrari juſſerit in Gallæcia ad prædictas hæreſes eſtirpandas uſque ad annum CDXLVII. quo illud Celenis habitum fuit; extra rem ponitur ea Regula hoc loco, tamquam miſſa ad Balconium ab hiſce Patribus Toletanis.

XXIV. Verum ne perturbemus ordinem præteritarum editionum, exhibebimus hoc loci Regulam ipſam, præmiſſa ea obſervatione, ne quis confundat tempora hujus Concilii, & S. Leonis Papæ. Deinde proferemus (ſicuti & D. Loaiſa fecit) exemplaria Profeſſionum Fidei edita in Concilio Toletano; mox Sententiam definitivam circa eos, qui de hæreſi Priſcillianiſtarum ſuſpecti, aut convicti fuerant; tum poſtea FRAGMENTA ſub Titulo Conciliorum Toletanorum ſparſa apud Ivonem, Burchardum, & Gratianum, quorum multa videntur ſpectare ad alia Concilia Toletana, quæ forſan celebrata fuerunt alio tempore, quamvis nondum detecta fuerint integra Acta cujuſpiam illorum. Poſt Fragmenta vero ſuccedent Notæ Variorum in hoc Concilium I. Toletanum, atque in reliqua monumenta huc ſpectantia, cum Epiſtola Innocentii iam primo edita a D. Loaiſa, quam poſtea ex mſs. aucta, & obſervationibus illuſtrata a Jacobo Sirmundo. Card. de Aguirre.

REGULA FIDEI CATHOLICÆ.

XXV. Incipit Regula Fidei Catholicæ contra omnes hæreſes, & quam maxime contra i Priſcillianos, quam Epiſcopi Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitani, & Bætici fecerunt, k & cum præcepto Papæ Urbis Romæ Leonis, ad Balconium Epiſcopum Galliciæ tranſmiſerunt. Ipſi etiam & ſupraſcripta viginti Canonum capitula ſtatuerunt in Concilio Toletano.

XXVI. Credimus in unum l Deum, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, viſibilium, & inviſibilium factorem; per quem creata ſunt omnia in Cælo, & in terra: * hunc unum Deum, & hanc unam eſſe Divinæ ſubſtantiæ Trinitatem: Patrem autem non eſſe ipſum Filium, ſed habere Filium, qui Pater non ſit: Filium non eſſe Patrem, ſed Filium Dei de Patris eſſe Natura; Spiritum quoque Paracletum eſſe, qui nec Pater ſit ipſe, nec Filius; ſed a Patre, Filioque procedens. Eſt ergo ingenitus Pater, genitus Filius, non genitus Paracletus, ſed a Patre, Filioque procedens. Pater eſt, cujus vox hæc eſt audita de Cælis: *Hic eſt Filius* m *meus, in quo mihi * bene complacui, ipſum audite.* Filius eſt qui ait: *Ego a Patre exivi, & a Deo veni in hunc mundum.* Paracletus Spiritus eſt, de quo Filius ait: *Niſi abiero ego ad Patrem, Paracletus non veniet * ad vos.* Hanc Trinitatem Perſonis diſtinctam, ſubſtantia unitam, virtute, & poteſtate, & majeſtate indiviſibilem, indiffe-

i Priſcillianiſtas quas. *Exc.* k Ex p. Papæ L. & ad Balconiu *Exc.* *Balconius fuit Praeſul. Bracaren. Eccleſiæ. Ex concilio I. Bra... in princ.* l Verum. *Exc.* *De hac Regula habes in primo Bracar. Concil. in principio.* * *Deeſt in Exc.* *Matth.* 3. m Meus dilectus *Exc.* *Marc.* 1. *Luc.* 3. * *Deeſt in Cod.*

differentem; præter hanc nullam credimus Divinam eſſe Naturam, vel Angeli, vel Spiritus, vel Virtutis alicujus, quæ Deus eſſe credatur. Hunc[a] igitur Filium Dei, Deum natum a Patre ante omne omnino principium, ſanctificaſſe uterum Mariæ Virginis, atque ex ea verum hominem, ſine virili generatum ſemine ſuſcepiſſe; duabus dumtaxat Naturis, ideſt, Deitatis, & carnis, in unam convenientibus omnino Perſonam, ideſt, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum: nec imaginarium corpus, aut phantaſmatis alicujus in eo fuiſſe, ſed ſolidum, atque verum: hunc, & eſuriſſe, & ſitiſſe, & doluiſſe, & fleviſſe, & omnes corporis injurias pertuliſſe; poſtremo a Judæis crucifixum, & ſepultum[b] tertia die reſurrexiſſe; converſatum poſtmodum cum diſcipulis ſuis, & quadrageſima poſt Reſurrectionem die ad Cælum aſcendiſſe. Hunc Filium hominis, etiam Dei Filium dici; * Filium autem Dei, Dominum Filium hominis appellamus. Reſurrectionem vero futuram humanæ credimus carnis, animam autem hominis non[c] Divinam eſſe ſubſtantiam, aut Dei parem, ſed creaturam dicimus[d] Divina voluntate creatam.

a Ergo. *Exc.*
b Ettert. *Exc.*
* *Deeſt in Exc. & legitur*: & Filium Dei, & hominis Filium app.
c Divinæ eſſe ſubſtãtiæ, aut Dei Patris. *Exc.*
d Dei. *Exc.*

I. Si quis autem dixerit, aut crediderit, a Deo omnipotenti mundum hunc factum non fuiſſe, atque ejus omnia inſtrumenta; anathema ſit.

II. Si quis, dixerit atque crediderit, Deum Patrem eundem eſſe Filium, atque Paracletum; anathema ſit.

III. Si qui dixerit, vel crediderit, Dei Filium eundem eſſe Patrem, vel Paracletum; anathema ſit.

IV. Si quis dixerit, vel crediderit, Paracletum, vel Patrem eſſe, vel Filium; anathema ſit.

V. Si quis dixerit, vel crediderit, carnem tantum ſine anima a Filio Dei fuiſſe ſuſceptam; anathema ſit.

VI. Si quis dixerit, vel crediderit, Chriſtum innaſcibilem eſſe; anathema ſit.

VII. Si quis dixerit, vel crediderit, Deitatem Chriſti[e] convertibilem eſſe, vel paſſibilem; anathema ſit.

e Naſcibilẽ eſſe anathema ſit. Si quis dixerit &c. *Exc.*

VIII. Si quis dixerit, vel crediderit, alterum Deum eſſe priſcæ Legis alterum Euangeliorum; anathema ſit.

IX. Si quis dixerit, vel crediderit, ab altero Deo mundum factum fuiſſe, & non ab eo, de quo ſcriptum eſt: *In principio fecit Deus Cælum & terram*; anathema ſit. *Gen. 1.*

X. Si quis dixerit, vel crediderit, corpora humana non reſurgere poſt mortem; anathema ſit.

XI. Si quis dixerit, vel crediderit, animam humanam Dei portionem, vel Dei eſſe ſubſtantiam; anathema ſit.

XII. Si quis dixerit, vel crediderit, alias Scripturas, præter quas Eccleſia Catholica recipit, in auctoritate habendas, vel eſſe venerandas; anathema ſit.

XIII. Si quis dixerit, vel crediderit, Deitatis, & carnis unam eſſe in Chriſto Naturam; anathema ſit.

XIV. Si quis dixerit, vel crediderit, eſſe aliquid, quod ſe extra Divinam Trinitatem poſſit extendere; anathema ſit.

XV. Si quis aſtrologiæ, vel matheſi exiſtimat eſſe credendum; anathema ſit.

XVI. Si quis dixerit, vel crediderit, conjugia hominum, quæ ſecundum Legem Divinam[f] licita habentur, exſecrabilia eſſe; anathema ſit.

f Licet habere. *Exc.*

XVII. Si quis dixerit, vel crediderit, carnes avium,[g] vel pecorum, quæ ad eſcam datæ ſunt, non tantum pro caſtigatione[h] corporis abſtinendas, ſed exſecrandas eſſe; anathema ſit.

g Seu. *Exc.*
h Hominum, *al.* corporum.

XVIII. Si quis in his erroribus Priſcilliani ſectam ſequitur, vel profitetur, aut aliud in[i] ſalutari Baptiſmo, contra Sedem Sancti Petri faciat; anathema ſit

i Salubri. *Exc.*

OBSERVATIO IN HANC FIDEI REGULAM.

XXVIII. Quamvis a tempore Concilii Nicæni cautum fuiſſet, ne qua Fidei formula inſtitueretur præter ibidem præſcriptam; certum eſt, poſtea in tot illis controverſiis Arianorum adverſus Catholicos, plures formulas introductas fuiſſe ab illis, ac valde diverſas, quarum meminimus ſupra Tomo II. in Diſſert. præſertim ex S. Hilario, & Socrate, qui illas exſcribunt. Immo & Concilium II. Oecumenicum, id eſt, Conſtantinopolitanum I. ad expugnandos Pneumatomachos, qui ſolidam Spiritus Sancti Deitatem negabant, addendum quippiam cenſuit Symbolo Nicæno. Nimirum, ad illa ejus verba, *Et in Spiritum Sanctum*, adjecit, *& vivificantem, qui a Patre procedit; qui cum Patre, & Filio ſimul adoratur, & conglo-*

viſicatur Ad refellendam namque hæreſin recens exortam, viſum fuit Sanctiſſimis illis Patribus adjicere ea verba, quibus luculentius tradebatur id ipſum, quod jam antea Patres Nicæni minus aperte docuerant, quoniam eorum tempore non fuerat mota circa Spiritum Sanctum controverſia.

XXIX. Dum vero id Concilium Conſtantinopolitanum in Oriente celebrabatur, aut paullo ante, Priſcillianus in Occidente excitavit hæreſim ſuam, quæ omnia fere fundamenta Chriſtianæ Fidei convellebat, atque ea orco revocabat inſanos Manichæorum, Gnoſticorum, & aliorum quorundam errores. Quapropter PP. Toletani cenſuerunt opportunum, formulam iſtam proponere, in qua Symbolum Fidei, tam Nicænum, quam Conſtantinopolitanum comprehenditur, & præterea plura alia adjiciuntur, ex diametro contraria totidem deliriis Priſcilliani; ut hujus ſequaces, aut ſuſpecti de ea hæreſi, illam publice, ac diſtincte exſecrarentur.

XXX. Mirabile autem eſt, quod in eadem formula dicatur palam de Paraclero, ſive Spiritu Sancto, a Patre, Filioque procedens. Quæ veritas non fuerat explicata, nec definita eouſque ab Eccleſia, in Symbolis, Apoſtolico, Nicæno, aut Conſtantinopolitano; immo nec poſtea plurimis ſæculis definita legitur in ullo alio Oecumenico Concilio uſque ad Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. anno Chriſti MCCXV. ut fuſe oſtendi Tomo II. Theologiæ S. Anſelmi Diſp. XCI. & XCII. Nimirum alte inſedit Patribus Hiſpanis, Tarraconenſibus, Carthaginenſibus (ſub quorum provincia tunc computabatur Toletum) Luſitanis, & Bæticis, ea veritas, tamquam ſatis contenta in multis Novi Teſtamenti locis, & palam tradita a SS. Patribus eouſque, tam Græcis, quam Latinis, ut eo loco comprobavimus. Quapropter eandem veritatem poſtea alii Patres Hiſpani profeſſi ſunt in Concilio Toletano III. anno Chriſti DLXXXIX. & in IV. anno Chriſti DCXXXIII. & in VIII. anno DCLIII. ac tandem XI. anno DCLXXV. multo antequam Græci controverſiam ea de re excitarent.

XXXI. Verum cum inter eos errores Priſcillianiſtarum nomine editos, ſeptimus, & decimus tertius videantur continere hæreſim præcipuam Eutychetis, longe poſtea ortam, & damnatam anno CDLI. in Synodo Oecumenica Chalcedonenſi ſub eodem S. Leone Papa; erit forte qui exiſtimet, Regulam hanc a Patribus Toletanis anno CD. non fuiſſe integre prolatam, prout jacet; ſed poſtea additam juſſu ejuſdem S. Leonis, qui Epiſcopis Hiſpanis injunxit, ut formulam ipſam mitterent ad Balconium Epiſcopum Gallæciæ, publicandam in Concilio Celenenſi *CONTRA OMNES HÆRESES, ET QUAMMAXIME CONTRA PRISCILLIANOS*; ut initio illius dicitur. Omnium autem hæreſeon nomine generico nihil vetat, comprehendi Eutychianam, jam ortam, & damnatam tempore S. Leonis.

XXXII. Verum hæc conjectura debilis eſt. Nam, ut conſtabit ſtatim ex ipſis exemplaribus Profeſſionum, eæ duæ hæreſes VII. & XIII. abjurantur in Concilio hoc Toletano I. palam, & diſertis verbis; altera a Dictinio, altera a Symphoſio, Epiſcopis; veluti hauſtæ ex doctrina Priſcilliani. Itaque non eſt ratio prudens dubitandi, totam Regulam Fidei Catholicæ ſupra exhibitam, fuiſſe prolatam in hoc Concilio; & XLVII. annis poſtea a Sancto Leone præceptum fuiſſe, ut ea denuo in Hiſpania, præſertim in Gallæcia, publicaretur ſolennius per Balconium, Metropolitanum in iis partibus. CARDINALIS DE AGUIRRA.

INCIPIUNT EXEMPLARIA PROFESSIONUM

In Concilio Toletano contra Sectam Priſcilliani.

ERA CDXXXVIII. AN. CHR. CD.

XXXIII. POſt habitum jam Concilium Kal. Septembribus, tertio Nonas Septembris, poſt diverſas cognitiones tunc habitas, ſub die octavo Iduum Septembrium excepta ſunt de plenariis geſtis profeſſiones domini Symphoſii, & domini Dictinii, ſanctæ memoriæ Epiſcoporum, & domini ſanctæ memoriæ Comaſii, tunc Presbyteri; quas inter reliquos habuerunt in Concilio Toletano, de damnatione Priſcilliani, vel ſectæ ejus, in hunc modum.

XXXIV. Poſt aliquanta, & inter aliquanta eodem tempore acta, Dictinius Epiſcopus dixit: Audite me, optimi Sacerdotes, corrigite omnia, quia vobis correctio data eſt. Scriptum eſt enim: *Vobis datæ ſunt claves Regni Cælorum*. Sed peto a vobis, ut claves nobis Regni, non portæ aperiantur inferni. Hæc ſi dignamini, omnia ante oculos pono. Hoc enim in me reprehendo, quod dixerim, unam Dei, & hominis eſſe Naturam. Item dixit: Ego non ſolum correctionem veſtram rogo, ſed & omnem præſumptionem meam de ſcriptis meis arguo, atque condemno. Item dixit: Sic ſenſi, teſtis eſt Deus. Si erravi, corrigite. Item dixit: Et paullo ante dixi, & nunc iterum repeto: In priori comprehenſione mea, & in principiis converſionis meæ. quæcumque conſcripſi, omnia me toto corde reſpuere. Item dixit: Excepto nomine Dei, omnia anathematizo. Item dixit: Omnia, quæ inveniuntur contra Fidem, cum ipſo auctore condemno.

Sym-

XXXV. Symphoſius Epiſcopus dixit: Juxta id, quod paullo ante lectum eſt in membrana, neſcio qua, in qua dicebatur Filius innaſcibilis; hanc ego doctrinam, quæ, aut duo principia dicit, aut Filium innaſcibilem, cum ipſo auctore damno, qui ſcripſit. Item dixit: Ego ſectam, quæ recitata eſt, damno cum auctore. Item dixit: Date mihi chartulam, ipſis verbis condemno. Et cum accepiſſet chartulam, de ſcripto recitavit: Omnes Libros hæreticos, & maxime Priſcilliani doctrinam, juxta quod hodie lectum eſt, ubi innaſcibilem Filium ſcripſiſſe dicitur, cum ipſo auctore damno.

XXXVI. Comaſius Presbyter dixit: Nemo dubitet, me cum domino meo Epiſcopo ſentire, & omnia damnare, quæ damnavit, & nihil ejus præferre ſapientiæ, niſi ſolum Deum. Atque ideo nolo, me dubitetis aliud eſſe facturum, aliterve ſenſurum, quam quod profeſsus eſt; ac proinde quomodo dixit Epiſcopus meus, quem ſequor, quicquid ille damnavit, & ego damno. Era, qua ſupra, ſub diem tertium Iduum Septembrium, profeſſiones ſanctæ memoriæ Epiſcoporum domini Symphoſii, & domini Dictinii, & ſanctæ memoriæ Comaſii tunc Presbyteri. Comaſius Presbyter dixit: Non timeo frequenter dicere, quod ſemel dixiſſem, ut gaudeam. Sequor auctoritatem Epiſcopi mei Symphoſii; ſequor ſapientiam ſenis. Sentio quod dixi. Si jubetis, ex chartula relegam. Omnes id ſequantur, qui voluerint veſtro hærere conſortio. Et Comaſius Presbyter ex chartula legit: Cum Catholicam, & Nicænam Fidem ſequamur omnes, & ſcriptura recitata ſit, quam Donatus Presbyter, ut legitur, ingeſſit, ubi Priſcillianus innaſcibilem eſſe Filium dixit, conſtat; hoc contra Nicænam Fidem eſſe dictum; atque ideo Priſcillianum hujus dicti auctorem, cum ipſius dicti perverſitate, & quos male condidit Libros, cum ipſo auctore condemno. Symphoſius Epiſcopus dixit: Si quos male condidit Libros, cum ipſo auctore condemno. Dictinius Epiſcopus dixit: Sequor ſententiam domini mei, & patris mei, & genitoris, & Doctoris mei Symphoſii. Quæcumque loquutus eſt, loquor. Nam ſcriptum legimus: *Si quis vobis aliter evangelizaverit, præter quam quod evangelizatum eſt vobis, anathema ſit.* Et iccireo omnia, quæ Priſcillianus, aut male docuit, aut male ſcripſit, cum ipſo auctore condemno.

Hucuſque Profeſſiones Fidei, in quibus Dictinius, ac Symphoſius Epiſcopi, ac Comaſius Presbyter, publice retractant intra Synodum I. Toletanam præcipuos errores, quos hauſerant ex ſcriptis Priſcilliani, & ipſum exſecrantur palam, utpote manifeſtum Hæreſiarcham. Nunc exhibeamus ſententiam a PP. prolatam, licet multis erratorum nævis vitiata legatur, tam in mſs. quam in prælo excuſis.

Exemplar Definitivæ Sententiæ translatæ de Geſtis.

XXXVII. Die, qua ſupra, Epiſcopi dixerunt: Legatur ſcriptura Sententiæ. Et legit: Et ſi diu deliberantibus verum, poſt Cæſaraguſtanum Concilium, in quo Sententia in certos quoſque dicta fuerat; ſola tamen una die, præſente Symphoſio, qui poſtmodum declinando Sententiam, præſens audire contempſerat, arduum nobis eſſet audire jam dictos; Literis tamen ſanctæ memoriæ Ambroſii, quas poſt illud Concilium ad nos miſerat, ut ſi condemnaſſent, quæ perperam egerant, & impleſſent conditiones, quas præſcriptas Literæ continebant, reverterentur ad pacem (adde quæ ſanctæ memoriæ Syricius Papa ſuaſiſſet) magnam nos conſtat præſtitiſſe patientiam; & ſi prius indictum in Toletana Urbe Concilium declinarant, ad quod illos evocaveramus, & audiſſemus, cur non impleſſent conditiones, quas ſibi ipſi, Sancto Ambroſio præſente, & audiente, poſuiſſent; patuit, reſpondiſſe Symphoſium, ſe a recitatione eorum, quæ dicebant Martyres, receſſiſse; ac dehinc deceptum, tentumque per plurimos, ſecus aliqua geſſiſse reperimus, nullis Libris apocryphis, aut novis ſcientiis, quas Priſcillianus compoſuerat, involutum. Dictinium Epiſtolis aliquantis pene lapſum, quas omnes ſua profeſſione condemnans, correctionem petens, veniam poſtularet. Quem conſtat, ut Symphoſius fecit, quæcumque contra Fidem Catholicam Priſcillianus ſcripſerat, cum ipſo auctore damnaſse.

XXXVIII. Cæterum extortum ſibi de multitudine plebis probaret, Symphoſium, ut ordinaret Dictinium Epiſcopum, quem Sanctus Ambroſius decre-

viſſet,

viſset, bonæ pacis locum tenere Presbyterii, non accipere honoris augmentum. Confitentur etiam illud, quod alios per diverſas Eccleſias ordinaſsent, quibus deerant Sacerdotes; habentes hanc fiduciam, quod cum illis propemodum totius Galliciæ ſentiret plebium multitudo. Ex quibus ordinatus eſt Paternus Bracarenſis Eccleſiæ Epiſcopus. In hanc vocem confeſſionis primus erupit, & ſectam Priſcilliani ſe ſciſse, ſed factum Epiſcopum liberatum ſe ab ea, lectione Librorum S. Ambroſii eſse juraret.

XXXIX. Item Iſonius nuper baptizatum ſe a Symphoſio, & Epiſcopum factum, hoc ſe tenere, quod in præſenti Concilio Symphoſius profeſſus eſt. reſpondit.

XL. Vegetinus vero olim ante Cæſarauguſtanum Concilium Epiſcopus factus, ſimiliter Libros Priſcilliani cum auctore damnaverat, ut de cæteris Acta teſtantur. De quibus qui conſuluntur Epiſcopi, judicabunt.

XLI. Herenas Clericos ſuos ſequi maluerat; qui ſponte, nec interrogati, Priſcillianum Catholicum, ſanctumque Martyrem clamaſſent, atque ipſe uſque ad finem, Catholicum hunc eſſe dixiſſet, perſecutionem ab Epiſcopis paſſum. Quo dicto, omnes Sanctos, jam plurimos quieſcentes, aliquos in hac luce durantes, ſuo judicio deduxerit in reatum.

XLII. Hunc cum his omnibus, tam ſuis Clericis, quam diverſis Epiſcopis, hoc eſt, Donato, Acurio, Æmilio, qui ab eorum profeſſione recedentes, maluiſſent ſequi conſortium perditorum, decernimus, a Sacerdotio ſubmovendum, quem conſtaret etiam de reliquis verbis ſuis convictum per tres Epiſcopos, multos quoque Presbyteros, ſive Diaconos, cum perjurio eſſe mentitum.

XLIII. Vegetinum autem, in quem nulla ſpecialiter dicta fuerat ante Sententia, data profeſſione, quam Synodus accepit, ſtatuimus communioni noſtræ eſſe reddendum.

XLIV. Paternum, licet pro Catholica Fidei veritate, & publicatæ hæreſis errore libenter amplexi, Eccleſiam, in qua Epiſcopus fuerat conſtitutus, tenere permiſimus; recepturi etiam in noſtram communionem, quum Sedes Apoſtolica reſcripſerit.

XLV. Reliqui, qui ex Provincia Gallicia ad Concilium convenerant, & in Symphoſii ſemper communione duraverant, accepta forma a Concilio miſſa, ſi ſubſcripſerint, etiam ipſi in Cæleſtis pacis contemplatione conſiſtant; expectantes pari exemplo, quid Papa, qui nunc eſt, quid Sanctus Simplicianus Mediolanenſis Epiſcopus, reliquique Eccleſiarum reſcribant Sacerdotes. Si autem ſubſcriptionem formæ, quam miſimus, non dederint, Eccleſias, quas detinent, non retineant, neque his communicent, qui reverſi de Synodo, datis profeſſionibus ad ſuas Eccleſias reverterunt.

XLVI. Sane Vegetinum ſolum cum Paterno communicare decrevimus. Symphoſius autem ſenex Religioſus, qui quod egerit, ſupra ſcribimus, in Eccleſia ſua conſiſtat, circumſpectior circa eos, quos ei reddemus, futurus; inde expſectabit communionem, unde prius ſpem futuræ pacis acceperat. Quod obſervandum etiam Dictinio, & Anterio eſſe, decrevimus.

XLVII. Conſtituimus autem, priuſquam illis per Papam, vel per Sanctum Simplicianum communio reddatur, non Epiſcopos, non Presbyteros, non Diaconos ab illis ordinandos; ut ſciamus, ſi vel nunc ſciant, ſub conditione remiſſi, tandem Synodicæ Sententiæ præſtare reverentiam.

XLVIII. Meminerint autem Fratres, & Coepiſcopi noſtri, enixe excubandum, ne quis communione depulſus, collectiones faciat per mulierum domos, & apocrypha, quæ damnata ſunt, legant, ne communicantes his, pari ſocietate teneantur. Quoniam quicumque has ſuſceperint, certum eſt, eos etiam graviori Sententia retinendos eſſe.

XIX. Fratri autem noſtro Ortigio Eccleſias, de quibus pulſus fuerat, pronunciavimus eſſe reddendas.

NOTÆ IN HANC SENTENTIAM DEFINITIVAM.

I. Eodem anno Eræ Chriſtianæ CD. intra Concilium Toletanum I. die octavo Iduum Semptembris, excerptæ, ac lectæ fuerunt Profeſſiones Fidei prolatæ a Symphoſio, & Dictinio Epiſcopis, ac Comaſio Presbytero, quibus exſecrabantur, & anathematizabant errores Priſcilliani, in quos antea inciderant, ut nuper

nuper nos vidimus in earum exemplari.

LI. Lectis iis, & conſideratis, Patres Toletani protulerunt Santentiam Definitivam nuper eeſcriptam, in qua plura καιρφάλματα apparent, libreriorum negligentia, & injuria aot ſæculorum. In ea vero ſerenda memorant imprimis Concilium Cæſaraugustanum antea celebratum (nimirum anno Chriſti ecclxax. aut circiter, ut ſuo loco vidimus) in quo adverſus plures Priſcilliani ſectatores Sententia lata fuerat, aſſiſtente ibi unica die Symphoſio, jam tunc ſuſpecto, aut notato de eiſdem erroribus; qui noluit illam acceptara, ſed refrectarium ſe præbuit. Alii vero pariter denunciati, eut in eodem luto hærentes, noluerunt intervenira ad ceuſſam dicendam.

LII. Videntur autem omnes ii refractarii perſtitiſſe ab eo anno in Priſcilliani erroribus, ut propterea reliqui Epiſcopi Hiſpaniæ, tamquam veri Catholici, caquiſierint a S Ambroſio (qui velut ſol inter ſidera reſplendebat inter Præſules Eccleſiæ, uſque ad Chriſti Domini annum cccacvii. quo in Cælum migravit) quid facturi eſſent cum iis. Ut vero conſtat ea initio hujus Sententiæ, S. Doctor cenſuit, ſi abjurarant errores, & damnarent quæ perperam egerant, atque eaſequerentur certas quaſdam conditiones in Epiſtola ipſius præſcriptas, poſſe eos in pecem, ſive communionem recipi. Verum ii nuluerunt, quamdiu vixit Ambroſius ſatisſecere, aut vera converſionis ſigna edere, ne quidem poſt acceptam Epiſtolam Syricii Papæ anno primo ſui Pontificatus, Chriſti vero cccacv. ſcriptam ad Himerium Epiſcopum Terreconenſem, in qua tam ii, quem alii Epiſcopi, propter exceſſus in Hiſpania commiſſos raprehendebantur.

LIII. Ob eem, non modo procraſtinationem, ſed longiſſimam dilationem, & pervicaciem in abjurandis erroribus Priſcillieni, recuſebant PP. Toletani illos admittere ad communionem, vel ad ſuas Sedes; & ægre ferebant id concedere, ariam poſtquam in hoc Concilio pelam, atque humiliter exſecrati fuerunt in ſuis Fidei Profeſſionibus hæreſes predicta cum ſuo auctore, jam multo antea ultimum ſupplicium paſſo apud Trevarim, auctoritate Maximi aſerti Imperetoris. Neque anim damnatio Priſcilliani in Conciliis Cæſarauguſteno, aut Burdigalenſi, nec odium S Damaſi Papæ, aut S. Ambroſii, aut S. Martini Turonenſis, nec tot aliorum inſignium Præſulum Hiſpaniæ, & Galliæ contra ejus perverſa dogmate, & turpitudines, nec tandem capitale ipſius ſupplicium, & aliorum ſequecium, ſatis fuit, ut reliqui gregalas damnarent memoriam, & ſcripta Priſcilliani. Quia & multi eo inſeniæ procellerunt, ut illos tenquam Sanctos, & veros Chriſti Martyres venerarentur.

LIV. Vicit tamen clementia, & æquitas Patres Toletanos, ut poſt humilem accuſationem, & plenam abjuretionem, Symphoſium, licet lapſum, & relepſum antea, humenius heberent. Dictinius quoque, qui pene ſeductus fuerat aliquot Epiſtolis Priſcilliani, & jam omnino illius dogmata damnaverat, benigne habitus fuit. Memoratur eutem in hac Sententia, quod cum Dictinius ab eodem Symphoſio indebite ordinatus fuiſſet Epiſcopus, conſilium Sancti Ambroſii fuerit, ut intra gradum Presbyterii permaneret, ſine ullo honoris augmento.

LV. Præteree, ea confeſſione eorundem reorum conſtitit, quod ii ob neceſſitatem, & inſtantiam diverſarum plebium carentium numero competenti Sacerdotum, ordinaſſent in Gallicia (nunc Gallæciam dicimus) plures Epiſcopos, atque in iis Paternum pro Eccleſia Bracarenſi. Qui & ibidem primus publice faſſus fuit., & juramento confirmavit, ſe quidem Priſcilliani ſectæ adhæſiſſe; verum poſtea ab initio ſui Pontificatus, lectione Librorum Sancti Ambroſii inſtructum, longe ab illa deviaſſe.

LVI. Reliqua in eadem Sententia, a verbis illis: *Item Iſonius &c.* minus involuta ſunt, aut ſatis perſpicua, ut proinde vix ulla expoſitione egeant. Vide tamen infra poſt Notas Variorum in hoc Concilium, nonnulla a diverſis obſervata in Regulam Fidei, & exemplaria Profeſſionum, Quod autem ſæpe nominatur, ac laudatur conſilium S. Ambroſii jam vita functi, & S. Simpliciani adhuc viventis eo anno cn. tamquam utriuſque judicio ſtetur, aut ſtendum ſit; ſatis denotat, quod ambo in iis cauſſis ſe geſſerint tanquam Delegati Apoſtolicæ Sedis; cum alioqui Epiſcopi Mediolanenſes nullam auctoritatem haberent in Eccleſias, vel Epiſcopos Hiſpaniæ, niſi ſummum exhortationis, & doctrinæ; qualem olim habuerat Sanctus Cyprianus in famola illa cauſa Baſilidis, ec Martialis Præſulum Hiſpanorum, de qua fuſe egimus Tomo I. Diſſertatione xiv.

LVII. Sed quamvis PP. Toletani hoc loci multum deferant SS. Ambroſii ac Simpliciani judicio; multo tamen magis Sedi Apoſtolicæ, eujus Reſcriptum eaſpectandum ajunt ed dandum Paterno Epiſcopo communionem. Similiter & ad illam eribuendam aliis ibidem nominetis, ajunt, exſpectari debere, quid reſcribat *PAPA QUI NUNC EST*; nimirum Analteſius, qui eo anno cn. Eccleſiæ Romanæ præerat. Unde obiter confirmatur quod elibi ſæpe, ac latius docuimus, cauſſas majores, præſertim circa judicia Epiſcoporum, qui de crimine aliquo accuſentur, non fuiſſe o im terminatas in Conciliis Provincialibus, immo nec Nationalibus (quele videtur fuiſſe illud Toletanum I.) inconſulta Sede Apoſtolica, aut ſaltem Legatis ejus ſpeciatim in id deputatis, quales fuiſſe Senctos Ambroſium & Simplicianum in hac Epiſcoporum Priſcillianiſtarum Hiſpaniæ cauſſa, dubium non eſt. CARD. DE AGUIRRE.

FRA-

F R A G M E N T A

Sub Titulo duorum Conciliorum Toletanorum, ſine ordine, aut tempore, vel corrupte, vel falſo citata; cum in iis, quæ hactenus apparuerunt, Conciliis, non inveniantur.

EX CONCILIO QUARTO TOLETANO

CAP. VIII.

I. De viduis, & puellis, quæ habitum Religionis in domibus propriis, tam a parentibus, quam per ſe mutaverunt, ſi poſtea, contra Inſtituta Patrum, vel præcepta Canonum, conjugia crediderint copulanda; tamdiu utræque habeantur a communione ſuſpenſæ, quouſque quod illicite perpetraverunt, emendarent; quod ſi emendare neglexerint, a communione, & omnium Chriſtianorum convivio perpetuo ſint ſequeſtratæ.

EX CONCILIO TOLETANO.

II. a Relata eſt coram ſancta Synodo querimonia plebium, quod ſint quidam Epiſcopi nolantes ad prædicandum, vel ad confirmandum, ſuas per annum Parœcias circumire; qui tamen exigunt, ut manſiones, quibus in profectione uti debuerant, b aliquo pretio redimant, qui parare debebant. Quæ duplex infamia, negligentiæ, & avaritiæ, ſancta Synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis ultra exerceat illud cupiditatis ingenium, & ut ſolicitiores ſint Epiſcopi de ſuis gregibus viſitandis.

EX CONCILIO TOLETANO.

III. Sancimus, omnibus Epiſcopis curam laicorum inſtare; ut ſi quos in Fide Chriſti invenerint, nimio affectu diligant. Et inſuper c informamus, ut ſi aliqua ab ipſis accipiant dona, ſtatim in quatuor dividant partes; ita ut prima pars ſecundum d Apoſtolorum præcepta, Titulorum, necnon Cœmeteriorum reſtaurationibus diligenter attribuatur; ſecunda Clericis; tertia cunctis pauperibus; quarta vero advenis.

EX CONCILIO TOLETANO.

IV. Plures Baptiſmales Eccleſiæ in una terminatione eſſe non poſſunt; ſed una tantum cum Capellis ſuis. Et ſi contentio fuerit de terminatione duarum matricum, plebes utrarumque decernant; & ſi non convenerint, iis Dei judicio decernatur.

EX CONCILIO e TOLETANO.

V. Congregatio debet ſibi eligere Abbatem poſt Abbatis ſui mortem; vel eo vivente, ſi ipſe deceſſerit, vel peccaverit. Epiſcopus enim non debet Abbatem violenter retinere in loco ſuo. Ipſe autem non poteſt ordinare de ſuis propinquis, vel amicis, ſine voluntate Fratrum.

EX CONCILIO f TOLETANO.

VI. Statutum eſt a ſacro Conventu, ut ſi quis ſponſam alterius rapuerit, publica pœnitentia multetur, & ſine ſpe conjugii maneat. Et ſi ipſa eidem crimini conſentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negetur. Quod ſi poſt hæc conjungere ſe præſumpſerint, uterque uſque ad ſatisfactionem anathematizetur.

EX CONCILIO TOLETANO.

VII. Officium vero Archidiaconi eſt, Evangelium, quando voluerit, legere, vel alicui de Diaconis præcipere. Et quando Epiſcopus Miſſam canit, ad juſſionem illius induant ſe Levitæ veſtimentis ſacris, qualiter cum Pontifice ad Miſſam procedant. Omnem querimoniam ſeu cauſſam, vel juſtitiam Presbyterorum, vel Diaconorum, vel Subdiaconorum, ipſe debeat deliberare, ordinare, & facere. Ideo vero ſtrenuus, provide cautus, vicem ſui Epiſcopi agens, Epiſcopii totius curam habeat, & omne Eccleſiaſticum officium providendo, Lectiones, aut Reſponſoria in matrice Eccleſia dare debet, & auſcultare; g in tantum, ut nullus Evangelium, aut Epiſtolam, Reſponſoria, vel quamlibet in Eccleſia Lectionem legat, vel cantet, h donec auſcultetur ab ipſo. Acolythos quoque ipſe ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quiſve minorum in Eccleſia aliqua officia agere debeat.

EX CONCILIO TOLETANO.

VIII. Ut Archipresbyter ſciat, ſe ſubeſſe Archidiacono, i & ejus præceptis, ſicut ſui Epiſcopi, obedire; & quod ſpecialiter pertinet ad ejus miniſterium, ſuper omnes Presbyteros in Ordine Presbyterali poſitos, curam agere animarum, & aſſidue in Eccleſia ſtare. K Et in Epiſcopi ſui abſentia, ad vicem ejus, Miſſarum ſolemnia celebret, & Collectam dicat, aut cui ipſe injunxerit.

EX CONCILIO TOLETANO.

IX. Ut ſciat ſe Sacriſta ſubjectum Archidiacono, & ad ejus curam pertinere cuſtodiam ſacrorum vaſorum, veſtimentorum Eccleſiaſticorum, ſeu totius theſauri Eccleſiaſtici, necnon quæ ad luminaria pertinent, ſive in cera, ſive in oleo.

EX CONCILIO TOLETANO.

X. Cuſtos ſolicitus eſſe debet de omni ornamento Eccleſiæ, & luminariis, ſive incenſo, nec non & panem, & vinum omni tempore præparatum ad Miſſam habere debet, & per ſingulas horas Canonicas ſignum, ex conſenſu Archidiaconi, ſonare; ut oblationes omnes, ſeu eleemoſynas, ſeu decimas (cum ejuſdem tamen conſenſu, abſente Epiſcopo) inter Fratres dividat. In his tribus Eccleſiæ columnis (ut ſanxit ſancta Synodus) conſiſtere debet alma Mater Eccleſia; ut ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores, & ſanctiores eſſe viderint;

27. Q. 1. De Viduis. *Burch. Lib. 8. C. 48. Ivo P. 7. C. 66.*
a Delata.
10. Q. Relata. *Burch. L. 1. C. 229. Ivo P. 5. C. 341. In Lib. ms. Privilegiorum Eccleſiæ Tolet. citatur hoc Cap. tanquam IV. concil. Toletani. Verū Burch. & Ivo citant ex Conc. Tribur. tempore Arnulphi Regis.*
b Alio.
12. Q. 2. Sancimus, *in Collect. Canonum incerti Auctoris quæ eſt in Bibl. Vatic. attribuitur Sylveſtro P.*
c Cōfirmamus.
d Apoſtolicorū
16. Q. 1. Plures Baptiſm. *Burch. Lib. 3. C. 22. Ivo P. 3. C. 27. qui illud ex Conc. Aquiſgranen. citat.*
e Moguntino.
16. Q. 7. Congreg. *Burch. L. 8. C. 86. Ivo P. 7. C. 104.*
f *Forte* Troſlejano, *ex Conc. Rhemen: Troſlejan. Vide Decret. Gratiani correctum.*
27. Q. 2. Statutum. *Burch. Lib. 9. C. 36.* Ivo P. 8. C. 175
Decretal. L. 1. C. 2. *Bernard. Præpoſitus Papienſis in Collect. Decretali, Lib. 1. Tit. 15.* C. 3.
g *Alias* & interim.
h *In Bern. Præpoſ. Papien. legitur:* Donec ante ipſū legat, vel cantet. & auſcultetur.
Decr. Lib. 1. Tit. 24. C. 1.
i *Bern. Præpoſ. Papien.* & ejus præcept. omnibus ſicut Epiſcopi ſui obedire debet.
K *Bern. Præp. Pap.* & quando Epiſcopi ſui abſentia eſſe contigerit.
Decr. L. 1. Tit. 26. C. 1. Ivo P. 6. Cap. 20. Bern. Præpoſ. Pap. L. 2. Tit. 12. Cap. unic. Decr. L. 1. Tit. 27. C. 2. Bern. Præp. Pap. Lib. 3. Tit. 19. C. 2.

rint; ut nulla negligentia in ſancta Dei Eccleſia videatur. Hi tres, Archidiaconus, Archipresbyter, Cuſtos, ſimul juncti, uno animo provide peragant, & perfecte, & non ſit invidia, neque zelus inter illos.

EX CONCILIO TOLETANO.

XI. De rebus vero illorum, vel peculiari, qui a dominis propriis libertate donantur, ut ad gradus Eccleſiaſticos promoveri debeant, ſtatutum eſt, ut in poteſtate dominorum conſiſtat, quicquid ante libertatem habuerunt, utrum illis concedare, an ſibi retinere voluerint.

Burch. Lib. 2. C. 23. *Ivo Decret.* P. 6. C. 38. *Lib.* 1. *Capitul. Cap.* 88.

EX CONCILIO TOLETANO.

XII. Debent autem ſupraſcriptæ ingenuitatis chartæ, non ſolum nomen illius, qui has fieri rogat, ſed etiam nomina Sacerdotum, & nobilium laicorum, qui ibi fuerint, in ordine digeſta, cum ſignis propria manu impreſſit continere. Nam ſine horum adſtipulatione, pagina auctoritate teſtium nudata, pro nihilo deputatur. Oportet etiam, ut locum, diem, annum, & Principem, & Indictiones in fine, vel in margine annotatas habeat, in hunc modum: Actum in illa Civitate, in Domo S. Petri, Kalendis illis, anno Dominicæ Incarnationis, illo Rege, & Præſidente in Cathedra ſupradictæ Civitatis Epiſcopo illo, indictione illa, in Dei nomine feliciter, Amen. Ait enim Romana auctoritas: Quæcumque Leges ſine die, & Conſule fuerint prolatæ, non valeant.

Burch. Lib. 2. C. 72. *Ivo P.* 6. *Cap.* 128.

EX EODEM CONCILIO.

XIII. Inſtruendi ſunt præterea laici, ut ſciant, quod nullatenus alio loco manumittere proprios poſſunt ſervos, quos Dominicis caſtris aggregari decreverunt, niſi in ſacroſancta Eccleſia, ordine ſupra notato. Quomodo enim Clerici extra Eccleſiam libertatem conſequi poſſunt, qui a Lege mundana extranei ſunt? Et quibus interdicitur, ne ad ſæculare judicium procedant, quomodo ſæculari judicio a jugo ſervitutis abſolvuntur? Sed fortaſſe dicit aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante ſuſceptum Clericatus Officium, ingenuitatis dignitate potiatur. Revera verum dicit, & ideo quod infirmari, vel vituperari poteſt, præcaveri debet.

Burch. Lib. 2. C. 28. *Ivo P.* 6. C. 129.

Bern. Præpoſ. Pap. L. 1. *Tit.* 10. C. 3.

EX EODEM.

XIV. Non ſolum autem qui ad Clericatus ordinem promovendi ſunt, in Eccleſia manumittendi ſunt, verum etiam hi, quos quiſque pro remedio animæ ſuæ emancipari vult; quia ſic ſcriptum quippe eſt in pacto Francorum.

Burch. Lib. 2. C. 29. *Ivo P.* 6. C. 130.

EX EODEM CONCILIO.

XV. Qui debitum ſibi nexum, atque competens relaxat ſervitium, præmium in futuro apud dominum ſibi provenire non dubitet. Quapropter ego in Dei nomine ill. pro remedio animæ meæ, vel æterna retributione, in Eccleſia S. Petri, vel illius Sancti, ſub præſentia Epiſcopi, vel Sacerdotum ibi conſiſtentium, ac nobilium laicorum, ante cornu Altaris iſtius Eccleſiæ, abſolvo ſervum meum ill. per hanc chartam abſolutionis, & ingenuitatis, ab omni vinculo ſervitutis, ita ut ab hac die, & deinceps ingenuus ſit, & ingenuus permaneat, tanquam ſi ab ingenuis parentibus fuiſſet natus, vel procreatus. Eam pergat partem, quam malueris, vel quam ei auctoritas Canonica permittit, & ſicut alii ingenui, vitam ducat ingenuam. Nulli autem hæredum meorum, ac prohæredum, nec cuicumque perſonæ alii quicquam debeat ſervitutis, vel libertatis obſequium, niſi ſoli Deo, cui omnia ſubjecta ſunt, vel pro cujus amore ipſum devotus ad ejus ſervitium obtuli. Peculiare vero ſuum, quod ei dominus dederit, vel deinceps, Deo auxiliante, laborare potuerit, conceſſum in perpetuum habeat, ut inde faciat, quicquid illi placuerit, ſecundum Eccleſiaſticas ſanctiones. Si quis vero (quod futurum eſſe non credo) ſive ego ipſe, aut aliquis de hæredibus meis, vel quælibet oppoſita perſona, contra hanc ingenuitatis chartam venire tentaverit, aut eam quolibet modo infringere voluerit, imprimis iram Dei incurrat, & a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ extraneus efficiatur, & inſuper cui litem intulit, ſexaginta ſolidos perſolvat, & quod repetit, evindicare non valeat, ſed præſens ingenuitas mea, vel aliorum bonorum hominum manibus roborata, aut adſtipulatione ſubnixa, omni tempore maneat inconvulſa.

Charta ingenuitatis Burc. Lib. 2. C. 30. *Ivo P.* 6. C. 135

EX EODEM CAP. LXXXII.

XVI. De ſervorum ordinatione, qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos indiſcrete promoventur, placuit omnibus, cum ſacris Canonibus concordare debere; & ſtatutum eſt, ut nullus Epiſcoporum deinceps eos ad ſacros Ordines promovere præſumat, niſi prius a dominis propriis libertatem conſequuti fuerint. Et ſi quilibet ſervus dominum ſuum fugiens, aut latitans, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude, ad gradus Eccleſiaſticos pervenerit, decretum eſt, ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat. Si vero avus, aut pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem Provincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus Eccleſiaſticos promotus fuerit, & utrum ſervus ſit, ignotum ſit; & poſtea veniens dominus illius, Legibus eum acquiſierit; ſancitum eſt, ut ſi dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat; ſi vero eum catena ſervitutis a caſtris Dominicis abſtrahere voluerit, gradum amittat; quia juxta ſacros Canones, vilis perſona manens, Sacerdotii dignitate fungi non poteſt.

EX EODEM CONCILIO CAP. XXXIII.

XVII. De Eccleſiarum vero ſervis communi ſententia eſt decretum, ut Archiepiſcopi per ſingulas Provincias conſtituti, noſtram auctoritatem ſequantur, Suffraganei autem illorum exemplar illius penes ſe habeant, & quandocumque de familia Eccleſiæ utilis inventus aliquis ordinandus eſt, in Ambone ipſa auctoritas coram populo legatur, & coram Sacerdotibus, & omni Clero, ante cornu Altaris, ſicut in noſtra auctoritate continetur, remota qualibet calliditate, libertatem conſequatur, & tunc demum ad gradus Eccleſiaſticos promoveatur.

Burch. Lib. 2. C. 32. *Ivo P.* 6. C. 133.

EX

Digitized by Google

EX EODEM CONCILIO CAP. VI.

Burch. Lib. 2. C.179. *in Can. Apoſt. Can.*29. *Côc. Bern.C.*9.

XVIII. Si quis Presbyter ab Epiſcopo ſuo fuerit degradatus, aut officio pro certis criminibus ſuſpenſus; & ipſe per contemptum, & ſuperbiam, aliquid de miniſterio ſibi interdicto agere præſumpſerit, & poſtea ab Epiſcopo ſuo correptus, in eadem præſumptione perduraverit, hic omnimodis excommunicetur, & ab Eccleſia expellatur; & quicumque cum eo communicaverit, ſimiliter ſe ſciat eſſe excommunicatum. Similiter de Clericis, laicis, vel feminis excommunicatis obſervandum eſt. Quod ſi aliquis iſta omnia contempſerit, & Epiſcopus emendare potuerit minime, Regis judicio exilio damnetur.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. Lib. 3. C.12. *Ivo P.*3. *Cap.* 97.

XIX. Cæterum Presbyter, ſi poſt ordinationem aliquid acquiſierit, illud obſervandum eſt, quod in Canonibus de conſecratis nihil habentibus conſtitutum eſt.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. Lib. 3. *Cap.* 136.

XX. De his, quæ ad Parochitanas Eccleſias offeruntur, in terris, vineis, mancipiis, peculiis, antiquorum Canonum Inſtituta ſerventur, ut omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his autem, quæ Altaribus offeruntur, tertia pars fideliter Epiſcopis deferatur, duæ Clericis, decimæ autem ſecundum quoſdam ſingulis annis, tertia pars, aut in tertio tota. Sed tamen nos ſequentes Romanos, ſingulis annis quartam partem, aut in quarto totam Epiſcopi recipiant.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. Lib. 3. *Cap.* 180. *Ivo P.* 3. *Cap.* 248. *Concil. Agath.* C. 46.

XXI. Fugitivos etiam ſervos Eccleſiaſticos, domos ſuas, aut familias deſerentes, qui etiamſi revocati fuerint, teneri non poſſunt; ſimili ratione ab Epiſcopo, ſi voluerit, aut ſi ita illi meruerint, diſtrahantur.

EX CONCILIO TOLETANO CAP. V.

Burch. Lib. 8. *C.* 9. *Ivo P.* 7. *C.*31. *L.*1.*C.*77

XXII. Ut Clerici, qui ſe fingunt habitu, & nomine Monachos eſſe, & non ſunt, omnimodis corrigantur, atque emendentur, ut vel veri Monachi ſint, vel veri Canonici.

EX CONCILIO TOLETANO.

Burch. Lib. 8. C. 20. *Ivo P.*7. C. 41.

XXIII. Si aliquis incognitus Monaſterium ingredi voluerit, ante triennium Monachi habitus ei non præſtetur. Et ſi intra tres annos, aut ſervus, aut libertus, vel colonus quæratur a domino ſuo, reddatur ei cum omnibus, quæ attulit; fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium requiſitus non fuerit, poſtea quæri non poteſt, niſi ſit tam longa, quod inveniri non poſſit; ſed tantum ea, quæ in Monaſterium adduxit, dominus ſervi recipiat.

EX CONCILIO TOLETANO.

*Burch.Lib.*19. C. 76.

XXIV. Quicumque in Quadrageſimæ diebus eſum carnium præſumpſerit attentare, non ſolum reus erit Reſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejuſdem diei ſancta communione; & hoc illi cumuletur ad pœnam, ut in ipſius anni curriculo, ab omni eſu carnium abſtineat, quia ſacris diebus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam.

EX CONCILIO TOLETANO.

*Burch.Lib.*19. C. 151. *Ivo P.* 15. C. 160.

XXV. De viris ordinatis, quorum occulta peccata ſunt, nec manifeſta ab aliquo argui poſſunt; ſi ſalubriter compuncti, pro peccatis ſuis confeſſionem Epiſcopo, ſive Presbytero occulte faciunt; bonum mihi videtur, ut ſecundum id, quod ſibi decretum fuerit ab Epiſcopo, ſive Presbytero, pœnitentiam agant, non trepide, nec tarde, ſed ferventer, & ſolicite, ac ſic ſe veniam peccatorum a Domino percepturos, & gradum ſe retenturos confidant.

EX EODEM CAP. XVII.

*Burch. Lib.*19. C. 152. *Ivo P.* 15. C. 163.

XXVI. De his etiam, ſuper quibus interrogaſti, hoc eſt, de illa femina, quæ menſtruum ſuum ſanguinem immiſcuit cibo, vel potui, & dedit viro ſuo, ut comederet; & de illa, quæ ſemen viri ſui in potu bibit, & de ea, quæ teſtam hominis combuſſit igni, & viro ſuo dedit pro infirmitate vitanda, quali pœnitentia ſint plectendæ, ut nobis videtur, tali ſententia ſunt feriendæ, ſicut magi, & arioli, quia magicam artem exercuiſſe noſcuntur. Nam de his, qui magicam artem exercuiſſe noſcuntur, & qui auguria attendunt, & divinationes obſervant, Theodori Archiepiſcopi Gentis Anglorum Conſtitutiones habemus, in quibus ſcriptum eſt: Qui immolat dæmoniis in minimis, uno anno pœniteat; qui vero in magnis, decem annis pœniteat.

EX CONCILIO TOLETANO.

*Burch. Lib.*19. C. 153. *Ivo P.* 15. C. 66.

XXVII. Ea, quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti & ſententia condemnantur.

EX CONCILIO TOLETANO.

Bern. Præpoſ. Pap. L. 1. *Tit.* 19. C. 1.

XXVIII. Cuſtos Eccleſiæ, cui ea, quæ Eccleſiæ competunt, cuſtodienda committuntur, oportet, ut ſui Archidiaconi juſſioni in cunctis obediat. In Canonicis horis ſigna tintinnabulorum pulſanda, ipſo Archidiacono jubente, ab eo pulſentur; pallia vero, vel linteamina, Altaria, ſeu cuncta utenſilia Eccleſiæ indeſinenter cuſtodiat; lampades, & laternas, in accendendo, ſeu in extinguendo pervigil exiſtat, ut ne ſupra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo, obſcurior ſit Eccleſia; ſed omnia cum diſcretione agantur, quæ noſcitur mater omnium virtutum. Si vero is, cui Eccleſia cuſtodienda traditur, minus idoneus ad hoc peragendum extiterit, ab Archidiacono coerceatur, ut ſe emendet. Si autem indomitus permanſerit, Archidiaconus Epiſcopo nunciando provideat, ut indecente ejecto, aptus domui Dei conſtituatur Miniſter, ut omnia in laudem, & nomen Domini fiant; qualiter poſſit Deus in Eccleſia placari ab obſervientibus ſibi.

IN

IN CONCILIUM I. TOLETANUM

NOTÆ VARIORUM

IN TITULUM, PRÆFATIONEM, ET SUBSCRIPTIONES.

I. TOletanum.) Toletanæ Urbis Hiſpaniæ Metropolis meminere Ptolomæus, Lib. 1. Cap. 6. Plinius, Lib. 3. Cap. 3. Antoninus in *Itinerario*. Concilium undecimum Toletanum, Can. XI. vocat hoc primum: *Relatus eſt*, inquit, *Canon Concilii primi Toletani, in quo præceptum eſt &c.* Can. XIV. LOAISA.

Hæc Urbs multis nominibus, divitiis, Religione præclara eſt. Concilia, Fidem, & bonos mores concernentia, in ea plurima habita fuerunt. Hujus Archiepiſcopus Primatus titulo inſignitur. Vide plurima in Theatro Braunii. BINIUS.

II. *Primum.*) Inter ea, quæ nunc exſtant, primum ſub Anaſtaſio Pontifice celebratum fuit anno Domini CD. Anaſtaſii Pontificatus tertio, Arcadii, & Honorii ſeptimo. Cum enim ſupra in Actis Toletani Concilii, Sancti Simpliciani Mediolanenſis Epiſcopi adhuc viventis expreſſa mentio habeatur; poſt annum Domini CD. non potuit hæc Synodus celebrata fuiſſe. Nam anno CDI. Venerium Simpliciani Succeſſorem eidem Mediolanenſi Eccleſiæ ſuffectum fuiſſe, conſtat ex Legatione illa Afrorum, quæ, Vincentio, & Fravitta Conſulibus, contigit prædicto anno Domini CDI. de qua agemus paullo poſt infra in Notis Concilii Africani II. Toletana Synodus ſecunda habita eſt circa tempora Joannis II. poſteriores poſterioribus temporibus. Unde Ambroſius Morales, qui ex antiquo ſcripto Codice edidit Acta Synodi Toletanæ, Vir cum primis doctus, & de Eccleſiaſticis antiquitatibus rerum Hiſpanicarum optime meritus, & poſt eum Garſias Loaiſa, opinantur, hanc, quam ſub Anaſtaſio celebratam eſſe confitentur, eandem eſſe cum ea Toletana, ad quam Innocentius ſcripſit Epiſtolam XXIII. infra exſtantem; idque ſenſerunt ideo, quod putarint, eodem anno primi Conſulatus Stiliconis Toletanum Concilium celebratum, defunctoque Anaſtaſio Innocentium ſubrogatum fuiſſe. Sed cum verius ſit, Anaſtaſium, ut ſupra diximus in Notis ad ejus Vitam, biennio poſt Conſulatum primum Stiliconis, obitumque Simpliciani Mediolanenſis, uſque ad annum ſalutis CDII. ſupervixiſſe; dubium non eſt, illam Synodum, ad quam Innocentius Anaſtaſii Succeſſor Epiſtolam Decretalem dedit, non ſub Anaſtaſio, ſed Innocentio habitam, adeoque ab hac Toletana diverſam fuiſſe; niſi dicas, quod inſolitum eſt, hoc Provinciale Concilium in annum ſequentem propagatum eſſe. Hæc ſententia magis confirmatur, quod Innocentius exordio Epiſtolæ ſuæ fateatur, ſe frequenter, nimiumque de ſchiſmate Hiſpaniæ componendo ſollicitum fuiſſe, atque adeo, non initio, ſed poſt aliquot annos Sedis ſuæ hanc Epiſtolam ſcripſiſſe; quod ſi ita eſt, has duas Toletanas diverſas Synodus eſſe concedere oportet. Licet in utraque de perperam factis ordinationibus actum foret, non tamen inde bene inferretur, eaſdem Synodos fuiſſe. Nam & longe ante I. Toletanum Concilium de eiſdem tractatum eſt a Syricio Papa in Literis ab eo datis ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum. Diu enim, multumque corrupta ordinationum diſciplina Hiſpaniarum Eccleſias exagitavit, adeo ut hujus Concilii tempore ulcus in ſchiſma eruperit; ut conſtat ex Præfatione Patruini ſupra in initio. Cardinalis Baronius ad annum CCV. Num. 43. & 44. atque ex ipſo BINIUS.

III. Conſentio equidem D. Cardin. Baronio, & aliis, in eo quod Concilium hoc I. Toletanum fuerit celebratum anno CD. Chriſti, ſive Eræ communis, ſub Anaſtaſio Papa, Stilicone primum Conſule, & vivente adhuc S. Simpliciano, ut ex Sententia Definitiva circa Dictinium conſtat. Præterea fateri neceſſe eſt, Epiſtolam Innocentii non fuiſſe ſcriptam ad hoc Concilium, dum erat actu Toleti congregatum prædicto anno; ſiquidem tunc ille nondum erat electus Pontifex, ſed biennio poſt aſſumptus fuit, ut patet ex Faſtis Conſularibus Marcellini, & aliorum. Non tamen propterea concedo, ſcriptam fuiſſe ad aliud Concilium Toletanum poſterius. Nullum enim aliud toto Innocentii Pontificatu fuiſſe invenitur præter hoc Primum, quod uti tale citatur a Patribus Concilii Toletani XI. Can. XI. Et illud ipſum quidem jam ante annum CD. indictum fuerat ab eiſdem Patribus Toletanis; ſiquidem ajunt de Epiſcopis illis accuſatis in Sententia contra illos: *Magnam nos conſtat præſtitiſſe patientiam, ETSI PRIUS INDICTUM IN TOLETANA URBE CONCILIUM DECLINAVERINT*. Idque vivente adhuc S. Ambroſio, ut ibidem additur, qui ſane obiit anno CCCXCVII. Itaque Patres ipſi triennio antequam iſtud Concilium I. Toletanum celebrarent, jam illud indixerant.

IV. Verum cum cauſſa potiſſima ad illud celebrandum ſita eſſet in accuſationibus quorundam Epiſcoporum, qui non poterant abſolvi aut damnari, niſi auditi; Patres, indicta Synodo apud Toletum celebranda, convocarunt illos ad cauſſam inibi dicendam; præſertim circa dogmata Priſcilliani jam ante damnata, & ordinationes iniquas, quarum poſtulabantur, ut ſatis conſtat ex Sententia poſtea data, & indicat in ipſa Præfatione Concilii Patruinus; non quidem Epiſcopus Toletanus, ſed Emeritenſis, ut ſuo loco palam fiet.

V. Quamvis vero Synodus apud Toletum celebranda, indicta fuiſſet ſaltem triennio antea (utpote vivente adhuc S. Ambroſio) oportuit eam differre. Conſtat enim, Epiſcopos Hiſpaniæ ſtuduiſſe interea, ut ea rite congregaretur, nec tamen impetrare potuiſſe, ut Epiſcopi accuſati illuc accederent, ut ſatis indicant verba nuper exſcripta. Poſtea vero tandem Synodus hæc I. Toleti coacta eſt anno

ipſo cd. Cum autem ex Actis illius, & Sententia Definitiva, ortæ fuiſſent graviſſimæ contentiones, eæque perſiſterent adhuc tempore Innocentii Papæ, & ad ipſum delatæ fuiſſent; ſcripſit idem ad Patres ipſos, qui antea celebraverant Synodum I. Toletanam, ad componendum, & dirimendum eaſdem lites. Scripſit autem fortaſſe an cdv. ſui Pontificatus iv. Stilicone ſecundum Conſule. Totum hoc planius apparebit ex ipſa Epiſtola etiam juxta exemplar a D. Loaiſa editum, quod valde mutilum extat; multo autem clarius, & plenius juxta aliud inventum a Cl. Jacobo Sirmondo. Utrumque id exhibebimus poſtea.

VI. Itaque Innocentius eam Epiſtolam non ſcripſit ad Epiſcopos Hiſpaniæ, dum actu congregati erant in hoc Concilio Toletano I. anno cd. cum tunc nondum fuiſſet electus Pontifex. Quare ſupereſt, ut eam ſcripſerit ad eoſdem, longe poſtquam illud Toleti celebraverant, ut lites inde ortas, & quaſdam alias noviter occurrentes dirimaret; quod ſuo loco palam videbimus, inſpectis attentius prædictæ Innocentianæ Epiſtolæ exemplaribus. Hoc ſic ſtatuto, evaneſcunt fictiones pſeudo-Dextri intrudentis quatuor Concilia Toletana hoc tempore ab anno Chriſti cccxcvi. uſque ad annum cdv. Similiter ſolvuntur difficultates Ambroſii Morales Lib. 11. Cap. 5. Vaſæi ad annum cdxvi. Garibaji Lib. 7. Cap. 57. Marianæ Lib. 5. Cap. 1. ac D. Cardialis Baronii, & aliorum, arbitrantium, Epiſtolam ipſam fuiſſe ab Innocentio ſcriptam ad aliud Concilium Toleti congregatum poſtea anno cdv. Non enim iis temporibus fuit, niſi unicum, & primum Concilium Toletanum; nec alterius prioris ſub Syricio, aut Anaſtaſio PP. vel poſterioris ſub Innocentio, certa veſtigia extant in tota antiquitate Chriſtiana. Conjecturæ autem in oppoſitum leves omnino apparent; & ſatis, ut credo, a nobis diſſipatæ ſunt; plenius autem ab Excellentiſſimo Marchione de Mondexar Diſſert. iv. Eccleſiaſt. poſt Sirmondum Tomo I. in Concilia Galliæ, in Notis ad prædictam Epiſtolam. Caro de Aguirre.

VII. *Novemdecim Epiſcoporum*) Hinc colligo, Nationale fuiſſe Concilium, cum eo tempore Sedes Toletana tot Suffraganeos non haberet Epiſcopos. Similiter de Eliberitano ſtatuo, cum eodem Epiſcoporum numero fuerit celebratum. Et in Regula Fidei in calce hujus Concilii poſita, adverſus Priſcillianiſtas, dicitur: *Ipſi etiam, & ſupraſcripta viginti Canonum Capitula ſtatuerunt in Concilio Toletano*. Qui ſunt *ipſi*, niſi Præſules Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitani, Bætici, ut ſupra dicitur? Adde etiam, quod in ſubſcriptionibus Marcellus ſubſcripit, qui fuit Hiſpalenſis Epiſcopus. Unde his argumentis liquet, fuiſſe Nationale. Loaisa.

VIII. *Stilicone Conſule.*) Intellige Conſulatum Stiliconis primum, qui cum Anaſtaſii Pontificis Romani tertio Pontificatus, Arcadii, & Honorii ſexto Imperii, atque cum anno Chriſti nati cd. Era Hiſpanica cdxxxviii. coincidit. Binius.

IX. *Patruinus*. Hunc D. Loaiſa, & alii ajunt fuiſſe Epiſcopum Toletanum. Alii eundem volunt cum Paternio Epiſcopo Bracarenſi. Utrique falluntur; cum palam conſtet (ut infra oſtendemus) Patruinum hunc fuiſſe Epiſcopum Emeritenſem, Paternus autem Bracarenſis non celebravit hoc Concilium, ſed potius in eo judicatus fuit tanquam reus. Denique Aſturius, qui ſexto loco ſubſcribit, fuit Epiſcopus Toletanus, teſte Sancto Ildephonſo, & aliis. Caro. de Aguirre.

X. *Olympius*.] Hic eſt ille Epiſcopus fama celebris, inter Scriptores hujus temporis clariſſimus, de quo hæc Gennadius, *De Viris illuſtribus*, Cap. 24. *Olympius natione Hiſpanus, Epiſcopus, ſcripſit Librum Fidei adverſus eos, qui naturam, & non arbitrium in culpam vocant*: (ita Manichæi dicentes, carnem a malo tenebrarum Principe eſſe productam) *oſtendens, non creatione, ſed obedientia inſertum naturæ malum*. Ejuſdem ſcripta S. Auguſtinus *contra Jul.* Lib. 1. Cap. 3. & 7. citat, magno hoc præconio: *Olympius Hiſpanus Epiſcopus, Vir magnæ in Eccleſia, & in Chriſti gloriæ, in quodam Sermone Eccleſiaſtico: Si Fides, inquit &c.* Et paullo poſt: *Sanctus Olympius dicit*. Baronius anno ccclxv. num. 58. Binius.

XI. Olympium hoc loco ſubſcribentem, aliqui fabulatores in pſeudo-chronicis volunt fuiſſe primo Epiſcopum in Thracia, & poſtea Toleti, atque eundem, ad quem Nazianzenus ſcribit Epiſtolas xl. xli. lxxvi. lxxvii. Verum hæc omnia fictionibus ſcatent; ut palam demonſtrat Vir Cl. D. Nicolaus Antonius. Certe Olympium, non Græcum, ſed Hiſpanum, inter Viros ſanctos, & doctos laudat S. Auguſtinus, Lib. 2. *contra Julian*. Cap. 10. Alius autem Olympius fuiſſe videtur, qui interfuit Conciliis, Gangrenſi, & Sardicenſi cum Oſio, ut conſtat ex Canonibus, ſeu Capitibus ipſius xiv. & xxi. præſertim illis verbis: *Oſius Epiſcopus dixit, ſuggerente Fratre, & Epiſcopo Olympio &c.* Caro. de Aguirre.

XII. *Celenis*.] Locus in Provincia Galleciæ. Ptolomæus, Plinius, & alii. Loaisa.

XIII. *Quoniam ſinguli*.] Hinc patet, quod ſupra dixi, corruptelam diſciplinæ Eccleſiaſticæ in ſacris Ordinibus conferendis, diu multumque Hiſpaniarum Eccleſias exagitaſſe; adeo, ut tempore hujus Concilii ulcus in ſchiſma eruperit. Ex quibus etiam poteſt intelligi, longe poſt primum Concilium Toletanum, aliud eſſe celebratum ſub Innocentio, cum jam longe, lateque tunc obortum ſchiſma diffuſum, magis magiſque Hiſpaniarum Eccleſias infeſtaret. Cardinalis Baronius.

XIV. *Conſtituta primitus Concilii Niceni perpetuo eſſe ſervanda, neque ab iis eſſe recedendum*.] D. Ambroſius in Epiſtola triceſima ſecunda ad Valentinianum Juniorem ſcribens: *Sequor*, inquit, *tractatum Nicæni Concilii, a quo me nec mors, nec gladius poterit ſeparare*. Idem Baſilius Epiſt. 78. & Leo Pontifex ſanctiſſimus, & doctiſſimus in Epiſtola 78. ad Leonem Imperatorem: *Non ſunt*, inquit, *omnino inter Catholicas computandi, quia diffinitiones venerabilis Synodi Nicænæ, vel ſancti Chalcedonenſis Concilii regulas non ſequuntur*. Quod illi Sancti Patres de Nicæna Synodo, & aliis Univerſalibus, & Oecumenicis Conciliis dixerunt, idem

idem nobis dicere licet, & credere de ſancto, & venerabili Concilio Tridentino, in quo Spiritus Sanctus, ſicuti in Nicæno, lucem, & veritatem Patribus ad revincendas hæreſes contulit. LOAISA.

XV. *Quod per Luſitanos Epiſcopos conſtitutum eſt*) Hoc loco videtur indicari aliquod præcedens Concilium in Luſitania paullo ante celebratum ea de re, & pariter contra Priſcillianiſtas, cura Hyginii Cordubenſis, & Ithatii Emeritenſis, Epiſcoporum, juxta Sulpicium Lib. 2. & Idacium, ut creditur, Epiſcopum Lamacenſem in Chronico ad annum ſeptimum Theodoſii, ajentem: *Priſcillianus declinans in hæreſim Gnoſticorum, aliquot Conciliis judicatus, Italiam petiit, & Romam*. Inter ea vero Concilia, valde credibile eſt, cenſeri illud Luſitanorum Epiſcoporum. CARD. DE AGUIRRE.

AD CANONEM II.

XVI. V*El inter Lectores, ita tamen, ut Evangelia, & Apoſtolum non legat.*] Liquido ex his conſtat, Lectores non Evangelium tantum, ſed & Lectiones pronunciaſſe.

XVII. *Ita ut manum non imponant.*] Quod alias attulimus, & docuimus, impoſitis ab Epiſcopo manibus, ut ad ſacros Ordines Presbyterii promoverentur, omnes Eccleſiaſticos, ſaltem Preſbyteros, hanc manuum Impoſitionem eſſe proſequutos, ſic ut manus imponerent ſecundum Epiſcopum illi, cujus capiti primum Epiſcopus intendiſſet, in aliis rebus hoc Canone cernimus uſurpatum fuiſſe. Neque ſolum, cum Ordinibus ſacris initiarentur (cujus rei perficiendæ conſuetudo ad nos uſque tranſlata eſt) ſed etiam cum abſolverentur, aut cum reconciliarentur, aut denique cum pœnitentia, ni fallor, imponeretur, aut baptizarentur. Nam quæ tandem res eſſe poteſt, aut tempus aliud, quo Subdiaconi ad alium finem manus imponerent, aut alterius rei perficiendæ cauſſa pro poteſtate ſua, ac non potius delegato, aut tranſmiſſo alias imperio eas imponerent; neque vero difficile fuerit fortaſſis, reperiſſe aliquos Diaconos. & Subdiaconos, qui impoſitione manuum, gravi morbo correptos, immo & Energumenos, levaſſent, & curaſſent; ſed & aliquos item Clericos, immo Lectores, & Acolythos, qui eandem ſibi poteſtatem vindicarent; quæ poteſtas non Clericorum tantum, ſed & Chriſtianorum laicorum primis illis temporibus diceretur. Verum hoc loco de impoſitione manuum, quæ in Eccleſia publice fieret, quæque ex Subdiaconi miniſterio dependeret, agitur. Jam vero nec illud admitti, nec exſtare poteſt, potuiſſe Diacones, & Subdiacones in Eccleſia, niſi poſt Epiſcopum, manuum uti impoſitione. ALBASPINÆUS.

XVIII. *Pœnitentem vero dirimus.*] Hinc patet, Pœnitentes olim appellari ſolitos ſaltem in Hiſpania tempore hujus Concilii, ac pœnis iis multatis, non omnes illos, qui delicto quolibet minus gravi, ſive peccato mortali, ſe inquinarunt, ſaltem ſecreto. Quare ad incurrendas pœnas hoc loco impoſitas, declarat Synodus, Pœnitentis appellatione intelligi illum, *qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, ſub cilicio, Divino fuerit reconciliatus Altario*. Plerique alii Canones, ſive Capita, via explanatione aliqua egent. CARD. DE AGUIRRE.

AD CANONEM IX.

XIX. L*Ucernarium vero*. Lucernarium antiquis dicebatur pars prima Veſpertini Officii, quæ nunc Veſperæ dicuntur. Id conſtat ex Iſidoro in Regula Monachorum, Cap.6. *In Veſpertinis* (inquit) *Officiis, primo Lucernarium, deinde Pſalmi duo, Reſponſorius unus, & Laudes, Hymnus, atque Oratio dicenda eſt.* Hæc Iſidorus. Continebat vero Veſpertinum Officium quatuor Pſalmos, ut ex Regula D. Benedicti liquet, Cap. 17. *Veſpertina autem Synaxis*, inquit, *quatuor Pſalmis cum Antiphonis terminetur*. Quia vero duo priores in lucernarum accenſione, & gratiarum actione veſpertini luminis legebantur, inde illa prima pars Veſpertini Officii *Lucernarium* appellabatur. Poſt Veſpertinum autem Officium, Completorium Iſidorus ibidem ponit, & Lib. 1. *De Eccleſiaſticis Officiis*. Ex his itaque patet, Lucernarium ad noſtras Veſperas pertinere, ut etiam probatur ex Concilio Emeritenſi, Cap 2. his verbis: *Veſpertino tempore, poſt lumen oblatum, prius dicitur Veſpertinum, quam ſonum in diebus feſtis. Lucernarium*, itaque dicitur a *lucernis* accenſis. Nam Veſpertinum Officium eo tempore antiquitus fieri conſuevit, ut eſſet Diurni Officii finis, & diei; ut teſtatur idem Iſidorus Libro, *De Eccleſiaſticis Officiis*, Cap. De Veſpertinis: *Veſpertinum Divini Officii diurnæ, & alternæ lucis occaſus eſt*. Et infra: *Veſpertinum enim nominatur a ſydere, quod veſper vocatur, & decedente ſole exoritur*. Et Libro Etymologiar. Capite ultimo: *Veſpertinum Officium eſt in noctis initio; vocatum a ſtella* veſpere, *quæ ſurgit oriente nocte*. Divus etiam Hieronymus in explicatione Pſalmi 119. *Hora Tertia oramus, Hora Sexta oramus, Nona Lucernarium facimus*; ubi Nonam pro ultima poſuit. Idem Auguſtinus in Regula ſecunda. Divus autem Benedictus in Regula, Cap. 41. totum Eccleſiaſticum Officium luce diei concludendum præſcripſit: *Veſpera*, inquit, *ſic agatur, ut lumine lucernæ reficientes non indigeant, ſed luce adhuc diei omnia conſumentur*. Baſilius Lucernarium fieri, Lib. De Spiritu Sancto, Cap. 29. in exortu luciferi docet: *Viſum*, ait, *eſt Patribus noſtris veſpertinè luminis gratiam haud quaquam ſilentio arripere, ſed mox, ut apparuit, gratias agere. Quis autem fuerit Auctor illorum verborum, quæ dicuntur in gratiarum actione ad lucernas, dicere non poſſumus; populus tamen antiquam profert vocem; neque quiquam viſi ſunt impietatem committere, qui dicunt: Laudemus Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum*. Hactenus Baſilius. Ex quibus Sanctorum Patrum teſtimoniis efficitur, quod quærebamus, nempe Lucernarium ad noſtras Veſperas pertinere, atque ita dictum a lucernarum accenſione. Quare vero prohibeatur Lucernarium in villa legi, niſi præſente Epiſcopo, Presbytero, vel Diacono, colligi licet ex Iſidoro in Regula, Cap.6. *Poſt Veſpertinum*,

congregatis Fratribus, oportet vel aliquid meditari, vel de aliquibus Divinæ lectionis quæſtionibus diſputare, conſerendo pie, ac ſalubriter, tanquam meditando, diſputandoque immorari, quouſque Completorii tempus poſſit occurre. Eundem morem in Cypro, & Cæſarea Cappadociæ obſervatum, tradit Nicephorus, Lib. 12. Cap. 34. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ: *Cum ſimiliter*, inquit, *in Cypro, & Caſarea Cappadocum, in Sabbato, & in Dominico die, veſperi, poſt lucernarum accenſionem, Epiſcopi, & Presbyteri ſacras Scripturas populo exponunt*. Cum igitur poſt Lucernarium ſtatim Scripturæ interpretatio ſubjungi ſolita ſit, & id munus Epiſcopo imprimis, atque Presbytero, vel, iis deficientibus, Diacono, incumbat; merito a Patribus cautum eſt, non niſi aliquo eorum præſente, Lucernarium fieri oportere. Loaisa.

AD CANONEM XIV.

XX. S*I quis autem*) Idipſum, quod hoc Capite ſtatuitur, jam antea decretum fuerat in Concilio Cæſarauguſtano ſupra exhibito, Canone III. in quem plura obſervavimus num. 20. 21. & 22. pariter huc ſpectantia; ut quiſquis ingreditur Eccleſiam, communicet, non autem ſecum Euchariſtiam deferat. Vide ibi. Cardinalis de Aguirre.

XXI. Antiquitus Eccleſiæ mos fuit, dari Fidelibus Euchariſtiam in manus. Nicephorus, Lib. 12. Cap. 41. miraculum de muliere, quæ, accepta communione, panem ſupponit, tradit. Eſt etiam apud Euſebium, Lib. 7. Cap. 33. & 34. *Eccleſiaſt Hiſt.* & in Concilio Antiſſidorenſi, Cap. 36. & apud Balſamonem ſuper Canones Sextæ Synodi Cap. 36. Idem Dionyſius Alexandinus in Epiſtola 5. ad Xyſtum Papam, quæ exſtat apud Nicephorum, Lib. 6. Cap. 16. Idem Cyprianus in Serm. *De Lapſis*. Quomodo vero in manu accipiebant, explicat Cyrillus Hieroſolymitanus, Catecheſi myſtagogica 5. *Siniſtram*, inquit, *veluti ſedem quandam ſubjiciens dexteræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt, & concava manu ſuſcipiebat Corpus Chriſti*. Poſtea vero, propter fraudes impiorum hominum, cautum eſt, ut in os mittatur. Id conſtat ex Concilio Rothomagenſi, Cap. 2. Et hoc tempore, non ante qui accedebat ad communionem manus in formam Crucis figurabat, ex Synodo Sexta in Trullo, Cap. 102. Idem Damaſcenus Lib. 4. *Orthodoxæ Fidei*, Cap. 14. Loaisa.

AD CANONEM XVII.

XXII. P*Ro uxore concubinam habet, a communione non repellatur.*) Per *concubinam*, hoc loco intellige uxorem ſine dote, & externa ſolennitate, interventu conſenſus mutui perpetuo convivendi, ductam. Hoc modo Geneſis 25. Agar, & Cethura dicuntur concubinæ Abrahæ, quæ tamen veræ uxores fuerunt, ut patet Geneſis 16. de Agar, & Geneſis 25. de Cethura. Juſtinian. Novel. 18. Cap. 5. quaſdam concubinas comparat uxoribus, quæ ſine dotalium tabularum ſolennitate ductæ fuerant. Ad quod genus concubinarum referendum eſt, quod ſcribit Beatus Auguſtinus, *De bono conjugali*, & refertur Canone, *Solet*, 32. Q. 2. in quibus hæc tria erant neceſſaria. Primum, ut uterque eſſet ſolutus. Secundum, ut daretur mutua fides, quod alteri non jungerentur, neque a procreatione prolis abhorrerent. Tertium, ut uſque ad mortem in ea vitæ conjunctione manere proponerent. Hunc contractum, nuptias, atque connubium dici poſſe, Sanctus Auguſtinus concedit: hoc connubio alicui junctam, uxorem appellare non audet, quia non intervenerunt dotalia inſtrumenta, de Jure Civili, & Canonico requiſita, ad hoc ut ſit legitima uxor. Can. *Aliter*, 30. Q. 5. Item prædicta Novella 18. Hujuſmodi igitur mulieres cum non eſſent uxores, vocabantur concubinæ, ob prædicta tria, ac præcipue, quod in effectu maritali permittebatur ipſis communicari, habebanturque tamquam uxores minus ſolenniter ductæ. Hoc eſt, quod Gratianus ad finem Canonis, *Omnibus*, Diſt. 34. ait: *Concubina hic ea intelligitur, quæ, ceſſantibus Legalibus inſtrumentis, unita eſt, & conjugali affectu aſciſcitur. Hanc conjugem facit affectus, concubinam vero Lex nominat*. Vide Bellarm. Lib. 3. *De Concil.* Cap. 8. ad 11. objectionem. Baron. anno CCCV. Num. 59. Item Notas Canonis IV. Diſt. 34. juſſu Gregorii XIII. in Decreto Gratiani editas. Binius.

XXIII. Hunc Canonem longe aliter ſummo Vir ingenio, atque eruditione Ferdinandus Mendoza interpretatur Lib. 2. Commentar. in Concil. Eliberitanum ad Can. II. de concubinis illicite omnino conjunctis cum viris reipſa ſolutis, per ſimplicem fornicationem. Nam licet viverent in ſtatu damnationis, ea macula erat tam communis tunc, ut ad vitandum ſcandala, & plura graviſſima mala, viſum fuerit PP. Toletanis, non negare iis communionem. Pro qua opinione ſua allegat S. Auguſtinum Sermone 2. Dominicæ 22. poſt Pentecoſten, & Salvianum Lib. 7. *De providentia*, ac plura alia profert in ejuſdem placiti confirmationem.

XXIV. Sed enim, ſi id admittatur, nomine *communionis* hoc loci, non Euchariſticam, ſed Eccleſiaſticam, & civilem intelligendam, cenſeo, uti in hiſce Hiſpaniæ Conciliis, aliiſque pluribus, ſæpe accipiebatur *communionis* vetitæ, aut permiſſæ vocabulum. Neque amplius videntur extorquere illa Auguſtini, & Salviani loca. Cæterum de communione Euchariſtica id intelligi omnino vetat religio, & pietas Toletanorum Patrum, quos credibile non eſt, permiſiſſe concubinariis impiis adminiſtrari Sacroſanctum Euchariſtiæ Myſterium, iis prohibitum Jure Divino, ac naturali, præſertim verbis illis: *Nolite Sanctum dare canibus, & margaritas projicere ante porcos*.

XXV. Si autem quiſpiam contendat, hoc loci *communionem* Euchariſticam intelligi debere, *concubinæ* appellatione cenſenda erit vera, & unica uxor ſine Juris ſollennitatibus ſuſcepta, uti communiter Interpretes hunc locum explanant. Card. de Aguirre.

AD CANONEM XX.

XXVI. S*Tatutum eſt, Diaconum non chriſmare, ſed Presbyterum, abſente Epiſcopo; præſente vero, non niſi ab ipſo fuerit præceptum.*] Hæc verba Canonis intelligenda ſunt, non de Sacramentali unctione Chriſmatis in fronte, ſed de unctione cæremoniali, quæ in ſolenni Baptiſmo

in

in vertice baptizandi adhibetur. Hanc cæremonialem unctionem, olim Presbyteris interdictam, nonniſi cum licentia Epiſcopi ab iiſdem uſurpatam fuiſſe, expreſſis verbis, quæ ſupra in Notis ad Vitam Sylveſtri recenſuimus, teſtatur Hugo Victorinus, Lib. 2. *De Sacramentis*, P. 7. Cap. 3. Idem S. Leo in Epiſtola LXXXVI. alias LXXXVIII. Innocentius I. Epiſtola 1. Cap. 3. hunc Canonem ampliare videtur, ut liceat Presbyteris, tam præſente, quam abſente Epiſcopo, hanc unctionem cæremonialem uſurpare. Verba illius hæc ſunt: *Sive extra Epiſcopum, ſive præſente Epiſcopo, baptizent*. Quamquam quod dicit, *præſente Epiſcopo*, recte etiam de ejus licentia intelligi poſſit. Vide Suarez, Tomo III. *De Sacramento Confirmationis*, Diſput. 34. Section. 2. Binius.

NOTÆ IN REGULAM FIDEI CATHOLICÆ

XXVII. *Incipit Regula*.) Quid de Regula Fidei hoc loco poſita ſentiam, a multis Viris doctis dubitatum, in medium proferam. Serpente in Hiſpania hæreſi Priſcilliani, a Marco Ægyptio intra Hiſpanias illata, Leo Papa Sanctiſſimus, qui a Petro non quadrageſimus, ſed quadrageſimus quintus, ut Annales Romani tradunt, exſtitit, Turibium Notarium cum Epiſtola ad Synodum Gallæciæ miſit, in qua Beatus Pontifex Dogmatis impietate commotus, multa adverſus impiam ſectam ſancte, & docte decrevit; quam Concilium ſuſcipiens, Priſcilliani figmenta ex auctoritate Beatiſſimi Leonis damnavit. Eodem tempore idem Pontifex alterum Concilium in Hiſpania, fere Nationale, ex Tarraconenſibus, Carthaginenſibus, Luſitanis, & Bæticis Epiſcopis indixit, in quo hæc Regula Fidei adverſus Priſcillianum eſt edita, tranſmiſſaque Balconio Metropolitano Gallæciæ, qui tunc etiam Concilium, Turibio inſtante, agebat. Quam Regulam, ut orthodoxam, & a Romano Pontifice approbatam, Concilium Gallæciæ ſuſcepit, quod & Celenſe appellatur, forte quia uſitatum eſt C. pro G. poni, ut Gaſpar, Caſpar; Gajus, Cajus: Galba, Calba; ſic Celenſe pro Galenſe. Hæc vero duo Concilia a noſtris celebrata ad hujus hæreſis exſtirpationem non exſtant. Tantum Regula Fidei ſervata eſt, in multis aliis Conciliis, cum ageretur de hac hæreſi revincenda, iterum acclamata, & propoſita, ut in hoc primo Toletano, & primo Bracarenſi. Epiſtola Leonis ſcripta eſt ad Turibium Notarium, vel forte fuit inſtructio data Turibio, ut in Hiſpania hæreſim Priſcilliani jugularet. Ex ipſius auctoritate poſtea creatus Epiſcopus Aſturicenſis, Libros edidit Leoni dicatos adverſus Priſcillianum, ut ex Epiſtola Montani ad Turibium Epiſcopum Palentinum patet. Neque hæc Synodus ſecunda Toletana eſt appellanda, cum illa prima Nationalis Synodus potius Tarraconenſis, quam Toletana fuerit. Verum, pullulante iterum hæreſi Priſcilliana, in hac prima Synodo Toletana, Era CCXXXVIII. iterum eadem Regula Fidei, veluti gladio probatiſſimo confoditur, reprimitur, atque exſtirpatur, ſicut in Bracarenſi primo, Era DLXVIII. Hæc de Regula Fidei adverſus Priſcillianum a Patribus Hiſpaniæ ex auctoritate Romani Pontificis Leonis edita. Loaisa.

XXVIII. Præter ea, quæ D. Loaiſa hoc loco habet circa Regulam Fidei (quæ ſtatim poſt Acta hujus Concilii I. Toletani habetur in frequentibus editionibus, & ſupra a nobis exſcripta fuit) vide nonnulla, quæ ſtatim poſt illam monuimus. Porro in hac primum Synodo Toletana propoſitam fuiſſe, ut Priſcilliani ſequaces reſipiſcerent, ſatis videbimur eo loci comprobaſſe; licet longe poſtea ſolennius confirmata, & vulgata fuerit per omnes Hiſpaniæ Provincias, tempore, ac juſſu S. Leonis. Si quis vero cum D. Cardinali Baronio velit, Regulam illam non fuiſſe propoſitam in hoc Concilio Toletano I. ſed longe poſtea, tempore S. Leonis, in duobus Conciliis Hiſpaniæ celebratis eodem anno CDXLVII. (ut ſtatim loquentem ipſum Cardinalem Baronium audiemus) nihil abſurdi erit in eo concedendo, ſicuti neque in negando. Card. de Aguirre.

XXIX. Baronius anno CDXLVII. Num. 15. & ſequentibus, juſſu S. Leonis duo Concilia habita fuiſſe exiſtimat. Unum Toleti, in quo Carthaginenſis, Luſitaniæ, & Bæticæ Epiſcopi convenerant, qui de rebus in Synodo geſtis, teſte Lucretio, ad Balconium ejus Provinciæ Primatem, Bracarenſem Epiſcopum, Literas dederunt, quæque conſtituerant, iiſdem communicarunt. Alterum in Gallæcia ſub Balconio in Municipio Celenenſi apud Lucenſem Urbem, cui una cum Balconio, Gallæciæ Provinciæ Epiſcopi interfuerunt; idque ideo, quod Gallæci Suevorum Regi Rechilæ tunc regnanti, reliquæ autem Hiſpaniarum Provinciæ Theodorico, ejuſque filio Thoriſmundo, Gotthorum Regibus, parerent. Quia tamen una conveniendi cauſa, & auctoritas exſtitit, in unam eandemque ſententiam convenerunt duo hæc Concilia, uno eodemque tempore celebrata, in unum poſtea conflata fuerunt. Regula autem Fidei approbata utrobique, cum Toletano Primo, Collectoris errore conjuncta fuit. Hæc Baronius prædicto anno CDXLVII. Bellarminus Libro 2. *De Concil.* Cap. 8. ad II. idem de hac Regula huic Concilio ſubreptitie ſuperaddita ſentit, ac ſcribit. Binius.

XXX. Quis fuerit Priſcillianus accipe: Hiſpanus, familia nobilis, dives, acer facundus, multa lectione eruditus, pravo ſtudio corrupit optimum ingenium; ex laico, & hæreſi infecto Abulæ Epiſcopus clam factus, ex omnium hæreticorum ſentina hæreſim hauſit, præſertim Gnoſticorum; contra quem Leo Papa in Epiſtola ad Aſturicenſem Epiſcopum, & Auguſtinus, Lib. *De hæreſibus*, ad QuodvultDeum ſcripſit. Cæſarauguſtana etiam Synodus adverſus eum eſt habita; demum gladio ſæculari interiit. Severus Sulpicius, Libro 2. *Sacræ Hiſtoriæ*, in fine. Loaisa.

XXXI. *Ipſi etiam, & ſupraſcripta viginti Canonum Capitula*.) Hæc verba ab aliquo,

quo, vel perperam addita, vel non ſuo loco repoſita ſunt; quia Canones viginti non alterius Concilii, quam hujus eſſe noſcuntur. Epiſcopi etiam ſubſcripti, non alii, quam huic interſeruiſſe leguntur. Regulam autem Fidei hoc loco Canonis XXI. ſuperadditam, a prædictis duobus Hiſpaniæ Conciliis, Leonis tempore celebratis, editam fuiſſe, ſupra diximus. Ita ex Baronio ad annum CCCLVII. Num. 17. Binius.

NOTÆ IN EXEMPLARIA PROFESSIONUM.

XXXII. **I***Ncipiunt Exemplaria Profeſſionum in Concilio.*) Hæc Acta Synodi Toletanæ ex antiquo ms. ſcripto Codice, qui aſſervatur in Regia Bibliotheca S. Laurentii, Ambroſius Morales, Vir cum primis doctus, & de Eccleſiaſticis antiquitatibus rerum Hiſpanicarum optime meritus, edidit. Ita ad annum Chriſti CDV. Num. 43. & 54. Caro. Baronius.

XXXIII. *Symphoſius Epiſcopus.*) Pater Dictinii, qui una cum Catholicis Epiſcopis adverſus Priſcillianiſtas hæreticos tempore Concilii Cæſarauguſtani convenit, ut ea, quæ extant ejuſdem Synodi Fragmenta declarant.

XXXIV. *Dictinius Epiſcopus dixit.*) Dictinius, qui hic palinodiam recantavit, fuit Epiſcopus Aſturicenſis, claruit egregia ſanctitate, cujus memoria anniverſario Natali die in Hiſpania colitur.

XXXV. *Per Sanctum Simplicianum communio redditur.*) In cauſſa Joviniani, & Priſcillianiſtarum, aliorumque hæreticorum, Mediolanenſis Eccleſiæ Epiſcopi, Ambroſius, & Simplicianus, mandato Pontificis, Pontificia vice, & Legatione fungebantur. Unde accidit, quod Hiſpaniarum Epiſcopi hic profiteantur, ſe lapſis pœnitentibus ad Eccleſias ſuas revocatis non communicaturos, niſi id Romanus Pontifex, vel Sanctus Simplicianus Mediolanenſis Epiſcopus reſcriberent. In eadem Priſcillianiſtarum cauſſa eandem loquendi formulam uſurpatam habes in Concilio Taurinenſi, Can. V. Quiſquis igitur hinc arguit, parem fuiſſe poteſtatem Mediolanenſis Epiſcopi, atque Romani Pontificis, graviter errat. Baronius anno Chriſti CDV. Numero 55. & ſequentibus, atque ex ipſo Binius.

XXXVI. *Patruinus Epiſcopus ſubſcripſi.*) An is fuerit Epiſcopus Toletanus, an vero Aſturius, qui ſexto loco ſubſcribit, Docti immerito dubitarunt, ut conſtat ex Joanne Vaſæo in Chronico. Sanctus Ildephonſus in Catalogo Virorum Illuſtrium de Aſturio ſic inquit: *Aſturius poſt Audentium in Toletana Urbe Sedis Metropolis Provinciæ Carthaginis Pontifex Succeſſor, Vir egregius &c.* Unde de alio Aſturio, qui Audentio ſucceſſit, loquitur Ildephonſus, de quo ſic inquit: *Et in Toleto Sacerdos nonus, & in Compluto agnoſcitur primus.* Patruinus vero in hoc ordine ſecundus fuit, qui anno Domini CCCXCIII. Eccleſiæ Toletanæ præerat; Aſturius vero circa annum Domini CDLV. Loaisa.

XXXVII. *Patruinus.*) Epiſcopus fuit Emeritenſis, cui ſucceſſit Gregorius. Vide Epiſtolam XIII. Innocentii I. Papæ ad Epiſcopos Synodi Toletanæ, Numero, ſeu Capite quinto. Labbe.

XXXVIII. Quo tempore D. Loaiſa edidit hoc Concilium, & Notas in illud, nondum apparuerat Epiſtola Innocentii I. Papæ, niſi mutila, aut manca, prout ab ipſo edita fuit. Poſtquam vero Jacobus Sirmondus illam plenam, & longe correctiorem, ex antiquis mſs. edidit, ut poſtea videbimus, omnes Viri docti certo exiſtimarunt, Patruinum hunc, non fuiſſe Præſulem Toletanum, ſed Emeritenſem. Quare mirum non eſt, quod in hac parte lapſus fuerit D. Loaiſa. Sed & falſi ſunt apertiſſime, qui Patruinum confundunt cum Paterno Epiſcopo Bracarenſi. Hic enim non interfuit Concilio cum aliis Patribus ad celebrandum illud. Quin potius in Sententia Definitiva ejuſdem, habitus fuit reus, & a communione aliorum ſuſpenſus, donec Romanus Pontifex illam indulgeret. Unde errant plane quotquot Higueræ id fingenti aliquam fidem præſtant.

XXXIX. Porro, tam ex Concilio Cæſarauguſtano anni CCCLXXX. ſuperius edito, & hoc ipſo Toletano I. quam ex prejactis exemplaribus Profeſſionum, & Sententia Definitiva, colliges palam, quot ſequaces, immo & defenſores, habuerit Priſcillianus, non modo poſtquam damnatus fuit cum ſuis erroribus in Concilio illo Cæſarauguſtano, & poſtea in Burdigalenſi; ſed etiam cum jam apud Treverim ultrici carnificis manu ſuorum ſcelerum pœnas dediſſet. Sanctus etiam Hieronymus aliquanto poſtea in Libro, *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, loquens de eodem Priſcilliano, inquit: *Hic USQUE HODIE a nonnullis Gnoſticæ, Baſilidis, & Marcionis hæreſeos accuſatur, defendentibus aliis, non ita eum ſenſiſſe, ut arguitur.* Utri autem eorum melius judicarent, non exponit Sanctus Doctor, licet præmiſiſſet: *Edidit multa Opuſcula, de quibus ad nos aliqua pervenerant.* Utinam cenſuram ſuam protuliſſet ea in re, quæ non parum momenti afferret ad terminandas moleſtiſſimas noſtri temporis quæſtiones circa facta, & ſenſum quorundam Auctorum in Libris prohibitis. Quamvis & in hoc ſit latum diſcrimen inter eos Auctores, qui perpetuo vixerunt, ac mortui ſunt intra communionem Eccleſiæ Catholicæ, & illos, qui palam ab ea defeciſſe inveniuntur, & hæreſes manifeſte tradidiſſe; qualis exiſtimatus, & ſæpius judicatus fuerat Priſcillianus, etiam ab ipſis Epiſcopis Symphoſio, & Dictinio, ac Comaſio Preſbytero intra hoc Concilium, qui antea illius ſcripta probaverant.

XL. Unde Idatius in Chronico ait: *In Civitate Toleto Synodus Epiſcoporum contrahitur, in qua Symphoſius, & Dictinius, & alii cum iis Gallæciæ Provinciæ Epiſcopi, Priſcilliani ſectatores, hæreſim ejus blaſphemiſſimam cum aſſertore eodem, profeſſionis ſuæ ſubſcriptione condemnant.* Idem judicium tulit poſtea Montanus Præſul Toletanus

tanus in Epiſtola, *Ad Fratres Territorii Palentini*, extante poſt Acta Concilii Toletani II. cum adhuc reſtarent ſequaces aliqui ejuſdem Priſcilliani. Ait enim: *Perditiſſimam Priſcillianiſtarum ſectam, tam actis, quam nomine, a vobis præcipue novimus honorari &c. Vade, quæſo, ut perfidiam cum Auctore damnantes, Regulam Fidei teneatis &c.* Quibus Montani verbis non obſcure rejiciuntur ii, qui, teſte Hieronymo nuper allegato, ajebant, *non ita eum ſenſiſſe, ſicut arguitur*. Ubi enim non modo damnantur ſcripta, & errores, ſed etiam illorum auctor; manifeſte rejicitur ipſius ſenſus. Alioqui cenſura poſſet cadere in ſola Dogmata, aut ſcripta, ſi conſtaret palam, Auctorem fuiſſe Catholicum, & citra pertinaciam in errorem lapſum.

XLI. Idipſum longe poſtea, anno Chriſti DLXIII. confirmatum fuit in Concilio Bracarenſi I. ubi memorantur varia hæreſeon portenta, veluti ab eodem Priſcilliano tradita. Sed & S. Ildephonſus Toletanus, qui, inclinante ſæculo ſeptimo floruit, in Libro *De Viris illuſtribus*, ubi laudat Montanum prædeceſſorem ſuum in eadem Sede, ait: *Amatores quoque Priſcillianæ ſectæ, licet non operarentur eadem; quia tamen ejus memoriam amore retinerent, abdicat, & exprobrat, commemorans, quod in Libris Beatiſſimi Taribii Epiſcopi ad Leonem Papam miſſis, eadem Priſcillianorum hæreſis detecta, convicta, atque detenter maneat abdicata.* Alias obſervationes noſtras in Regulam Fidei eandem, ac Sententiam Definitivam, vide ſupra, ſtatim poſt eaſcriptionem utriuſque. CARD. DE AGUIRRE.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Egregiam, ac numeris omnibus abſolutam Diſſertationem in decem Paragraphos diſtributam concinnavit Vir Clariſſimus, atque inſignis Scriptor Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Sacræ Theologiæ Magiſter, Fr. Henricus Florezius in ſua Hiſpania Sacra Hiſpane ſcripta Tomo VI. Tractatu VI. Cap. 2. pag. 49. & ſeqq. ubi nervoſe probat, ante hoc Toletanum Concilium, dictum *Primum*, jam aliud Toleti fuiſſe celebratum circa annum CCCXCVI. quo adverſus Priſcillianiſtas cœpit procedi. Digna lectu eſt integra Diſſertatio celeberrimi hujus Scriptoris, variaque etiam continet exactæ chronologiæ, ac diſciplinæ Eccleſiaſticæ capita, erroreſque Auctorum alias inſignium refellit. Porro operæ pretium cenſui addere hoc loco, quod in ſuo ad Collectionem Conciliorum Labbei Venetæ editionis Supplemento notavit Dominicus Manſi Congregationis Matris Dei Tomo I. anno Chriſti CDI. pag. 275. ubi de hac Toletana I. Synodo hæc habet.

Vetus noſtra Collectio ms. ad Toletanam hanc Synodum adnotationis occaſionem præbet, & Canonem ſingularem addit. Adnotatio eſt in anno, quo Synodus eſt habita; non enim æram CCCCXXXVIII. ut eſt in editis, præfert Codex noſter, ſed æram CCCCXXXIX. potius. Utra tamen lectio præferenda ſit, ignoro. Plus aliquid momenti præfert Canon additus, quem Codex idem noſter ſufficit, quemque fruſtra ex editis quæras. En illum.

XXXIII. Siquis minora peccata haber, ſi ceſſaverit, communicet.

Pergit idem Auctor, ad ipſumque Toletanum I. Concilium anno CDI. celebratum hanc aliam additionem ſcribit. Cum opportuno ſatis conſilio in Conciliorum Collectione Toletano I. Concilio adleverint Editores illos omnes Canones, quos ſub titulo Toletanorum Conciliorum Gratianus in ſuo Decreto ſparſim dedit, nec in ſingulorum Actis leguntur; eorum ego pariter exempla ſequutus profero Canonem quemdam Concilio cuidam Tolerano adſcriptum, quem offendi in ms. Codice, in quo Burchardi Decretum continetur, idemque nullibi in Actis Conciliorum Toletanorum legitur. Eſt autem ille hujuſmodi.

Ex Toletano Concilio, C. XIII. (vel forte XIV.)

Quoniam quidem in Sacroſancto Patrum Conventu triſte quoddam percrebuit de quibuſdam Fratribus noſtris Epiſcopis, qui temerario, atque præpoſtero ordine in Eccleſiis ſibi commiſſis diſponere, atque diſpenſare ſolent Fidelium Decimas, necnon Oblationes, ut iis, qui majores, vel perſona, vel rerum abundantia eminent, majora concedant; iis autem, qui obſcuriores perſonæ, & minoris qualitatis videntur, aut minima, aut nulla omnino accommodent, attendentes contra Evangelica præcepta, quid homines habeant, non quid ſint. Placuit Spiritui Sancto per nos diſponere, atque omnibus Eccleſiis intimare, ne amplius Domino prohibente fiat. Cenſemus quippe, & in poſterum ſancitum eſſe volumus, ut nullus Epiſcopus perſonam, aut qualitatem Presbyteri attendat. Sed potius vitæ meritum, & utilitatem, quam ſibi Dominus conferre dignatus eſt, quia non eſt perſonarum acceptor Deus; & ita omnia omnibus diſponat, ut nullus in ſua Parœcia inveniatur, qui vere murmurare, vel debeat, vel poſſit contra Epiſcopum ſuum. Perpendere namque Epiſcopus debet, ut nullus Presbyterorum cauſa avaritiæ, aut cupiditatis humanæ contriſtet, ſed potius hoc agere, ut omnia Eccleſiæ ſuæ membra ſint in pace.

Altare namque, & Decimas per pecuniam dare, & Spiritum Sanctum vendere, Simoniacam hæreſim eſſe, nullus Fidelium ignorat. Quapropter Spiritu Sancto authorante ſtatuimus, ut nullus Epiſcoporum pro Altaris ſtatu pecunias accipere præſumat, vel Decimas ab Altare auferre ſecundum priora ſtatuta tentet; ſed ita majoribus in majori Eccleſia concedantur, ut non minores in minoribus Eccleſiis paupertate opprimantur. Et ut inconvulſa hæc, atque intemerata obſerventur, ſub anathematis vinculo pariter omnes obligamus. Reſp. Omnes: Volumus, ſtatuimus, fiat, fiat.

Hactenus laudatus Dominicus Manſi; cæterum communiter Concilium hoc Toletanum I. anno Chriſti CD. celebratum dicitur, non autem CDV. ut Petavius voluit.

Quod cauſam ſpectat convocandæ hujus Synodi, fuit diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtitutio, ut ex ejuſdem Canonibus liquet, in quos præter Variorum Notas ſuperius deſcriptas lubet etiam illas referre, quas in eoſdem Canones

nonas laudatus Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis ſcripſit, & ſunt hujuſmodi.

Ad Canonem I. nota, ſtrictam hanc Legem de continentia videri nonniſi Diaconos perſtringere, nec ad Subdiaconos extendi, qui inter Minores Ordines recenſebantur. Sic ad eandem mentem cum Carthaginenſis v. Canon 3. Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis continentiam indiſiiſſet, mox ſubjungit: *Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſervari debere*. Canonem autem ſecundum Carthaginenſis Concilii II. huic et hoc adverſari, quod non modo Dei Sacerdotes, & Levitas, ſed etiam quoſvis, qui Sacramenta contrectant, ut ait hic Canon II. eſſe continentes definierit. At frequens eſt in Conciliis Canones inveniri, modo laxius, modo contractius rem illicitam declarantes, qui propterea ſibi adverſantes dici non debent.

Ad Canonem II. *De Pœnitente*, nota 1. eorum, qui pœnitentiam publicam ſubiiſſent, neminem ad inferiorem Clericatum vocari, niſi neceſſitas, aut conſuetudo id ſinat. 2. Diacones, ſi in peccatum lapſi pœnitentiam aliquando egerint, non omnino deponi, ſed ad inferiorem gradum deſcendere conſuetis privilegiis ſpoliatos debere. 3. publicam pœnitentiam non pro criminibus occultis, ſed pro iis dumtaxat, quibus pœnitentiam ſubierint, nævum contrahi, ob quem in adepto gradu manere nequeant.

Ad Canones III. & IV. nota 1. bigamiam interdictam iis, qui donabantur etiam minoribus tantum Ordinibus. Unde ſi Lector Viduæ nupſerit, in Lectoratu remanere ea pœna teneatur, aut ad ſummum ad Subdiaconatum promoveatur. Quod ſi ſecundo Subdiaconus nupſerit, inter Oſtiarios, aut Lectores amandetur, quia incontinentis animi ſuſpicionem ſub graviori pœna tenetur amoliri. Nota 2. extra Miſſarum ſolemnia Lectores ſolitos legere ex Scripturis partem, quam Sacerdos, aut Epiſcopus aſſignabat. Subdiaconorum autem officii fuiſſe inter eadem ſolemnia Sacras Scripturas legere præter Evangelia. Cum ergo Evangelii legendi facultas eis adimitur, hoc debet intelligi pro Concionis tempore, quo iis id licebat; tumque Lectoris munus tantum exercebant, modo novissent legere, quod ſine injuria dictum velim; nam apud Briſſonium in Formulis mentio habetur cujuſdam Gratiani Subdiaconi litaras omnino neſcientis, nec niſi alia manu ſubſcribentis.

Ad Canonem V. nota, Clericum ab officio, & gradu, niſi reſipuerit, amovendum, qui Divino Officio, cujus pars præcipua, & finis eſt Sacrificium, non adfuerit, proindeque fructuum amiſſione corripiendum.

Ad Canonem VI. nota cautelam, qua puella Dei, ſeu virgo devota debeat in mundo converſari, interdicitur ei potiſſimum familiaritas cum Confeſſore, aut cum aliquo laico. De Lectoribus poſtea fit mentio, quod cum uxorati eſſent ut plurimum, faciliusaliarum mulierum conſortia ea uxorum occaſione admitterent. Confeſſor autem, cum quo omnis familiaritas vetatur, non alius fuit, quam Cantor, aut Pſalmiſta, de quo mentio fit in Orationis præfatione, quæ in die Paraſceves legitur, quæque ſic habet: *Oremus pro omnibus Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, Acolythis, Exorciſtis, Lectoribus, Oſtiariis, Confeſſoribus*. Hinc infra Canone 9. prohibetur ejuſmodi virginibus Antiphonas cum Confeſſore ſuo, vel ſervo facere. Ex quo Menardus monet in Notis ad Sacramentarium Gregorianum, ejuſmodi Confeſſorem via Clericis accenſeri.

Ad Canonem VII. nota, qua ratione Clerici uxores ſuas incontinentes debeant coercere, & quomodo ab Eccleſia acceperint poteſtatem, non eas morte, ut mos erat tunc temporis in Hiſpania, mulctandi, ſed domi ſuæ ſub ſtricta cuſtodia ligandi, & ad jejunia, non tamen mortifera, cogendi, & ſe ab eis, niſi tandem præeunte pœnitentia reſipuerint, omnino ſeparandi.

Ad Canonem VIII. nota, irregulares eſſe milites, etiamſi dubitent, num necaverint, aut, ut loquitur Canon, *graviora admiſerint*. Adeo enim Eccleſia abhorret a ſanguine, ut Aurelianenſe Concilium probibuerit, arma deferri intra ſepta Eccleſiæ, quod & in calce Concilii Epheſini legitur. Nota 2. irregularitatem juxta quorumdam opinionem ex ſævitia contrahi etiam ex militari tantum munere, quod quis, vel ante ſuſceptionem Ordinum geſſiſſet. Ab aliis in bello juſto etiam Religioſus quiſque, & Clericus vulgo creditur poſſe pro defenſione Patriæ non modo excubiis vacare, ſed etiam, ut volunt, eorum ope invadentem hoſtem mutilare, & occidere. Declaratum ſaltem cauſantur ea de re Pii Papæ V. Reſponſum. Cum enim Frater quidam Anſelmus a Petra Molaria diſpenſationem petiiſſet pro irregularitate, quam contraxerat in Nepauctenſi navali pugna, audiit a Summo Pontifice, neceſſariam ei non eſſe; nempe quod doceant Theologi, ex Jure Naturali quemvis civilem ſine ullo profeſſionis ſacræ, aut civilis diſcrimine teneri pro Patriæ defenſione pugnare, alioquin Jus Eccleſiaſticum Juri Naturali adverſaretur, illudque deſtrueret. Non poteſt quidem Clericus pro privata, ſed poteſt pro publica defenſione hoſtem publicum occidere, ſi neceſſitas publica ad id eum adigat; & eo ſenſu Concilium Tridentinum ajunt his non adverſari.

Ad Canonem IX. nota 1. abſente Epiſcopo, ſeu extra publicos conventus Divini Officii privatam recitationem aliquando vetari ex periculi occaſione, quæ tota eſt, cum fit a mulieribus, & viris, cum ejuſmodi conventus habentur ſine Epiſcopi, aut Parochi facultate; qua neglecta, Priſcillianiſtæ poſtea ſuos errores diſſeminarunt. Nota 2. Antiphonas facere, idem eſſe, ac alternis vocibus, ſeu antiphonatim Pſalmos canere; quem uſum Græci vocant παραχοντάχιον. Antiphonæ autem plerumque erant ex Scripturæ verbis contextæ. Nota 3. Lucernarium, ut Menardus docet in Regularum concordia, fuiſſe Synaxim veſpertinam, ad quam lucernæ accendebantur, & in Regulis Sanctorum Auguſtini, & Iſidori fieri de eo mentionem. Sic etiam leguntur Lucernarii preces in Græcorum Liturgia, lucernales gratiarum actiones

apud

apud S. Baſilium, lucernales Pſalmi apud S. Epiphanium; quæ ſic dicuntur, quod hora veſpertine Epiſcopus, Clerici, & Fideles in Eccleſiam convenirent Officium calebratori, accenſis ob noctis principium luminibus. Es Emeritenſi Concilio videtur, preces illas lucernales Officium Divinum, quod a Matutino inchoebetur, paucis horis præceſſiſſe, hocque velle ibi hæc verba: *poſt lumen oblatum primo dicitur Veſpertinum, quam ſonus*. Per Veſpertinum autem intelligitur lucarnelis Oretio diſtincta a Veſpererum Officio, quod, illucaſcenta adhuc die, peractum jam fuerat. Per hanc autem vocem, *ſonus*, Matutinum eſt, ſeu Pſalmus, *Venite exultemus*, qui ejus initio canitur. Es quo vidatur, Lucernarium illud ei raſpondiſse Officio, quod hodie Completorium vocemus.

Ad Canonam *x*. nota, hujus Canonis ſenſum eſſe, quoſdem Claricos, vel obligatos ad aliquam præſtetionem, quæ *æquatio* dicitur, vel ob ſervile ſuum genus, non ordinendos, niſi hæc duo occurrant, nempe ut probetæ vitæ ſuerint, & patronorum conſenſus eccesſerit. Erat anim æquatio tributi genus, ad quod perſolvendum multi ex ſolido adſtringebantur. Tredebatur quippe certa terrarum a multis escolendarum portio, ea conditione, ut ex fructibus, certam granorum, aut pullorum, aut etiam pecuniæ quancitatem ſingulis, pro terrarum, quas escoſebant, rationa perſolverent, ad quam quiſque ex ſolido tenebatur. Ejuſmodi terrarum portio vocatur hodie *tenementum*. Cum ergo hæc prædia ſolidariis præſtationibus ſubjicerantur, nec niſi ſervilibus perſonis concadi conſuevisſant; ex his facti Clerici, ſervili ſua conditione dabent prius purgari, quam Eccleſiæ muneri adſcribantur. Genus erat ſervitutis ſimile huic, quod ibidam dicitur *genus alicujus domus*, idaſt, eujus ſcilicet origo ſervilis aſset. Horum quippe nullus ordinandus eſt, niſi accedenta patroni conſenſu. Si autem, ut habet ſaquens Canon, ejuſmodi ſervum Clericum, aut Religioſum vesaverit dominus, nec ab Eccleſia monitus, a cœptis daſtiterit, excommunicatus, donec ſatisfecerit, denuncietur.

Ad Canonas *xiii*. & *xiv*. nota, hos Cenones, ut præcedentes ſancitos ed Priſcilſtieniſtarum adhuc latentium mores, uſuſque profligandos. Hi quippe es vigenti tum more, quo, ut Auguſtinus monet Sermone 152. de tempore, Euchariſtiam, esceptis mulieribus, quæ linteamen interponebant, nuda manu omnes accipiebant, & domum quandoqua eam deſerebent, porrectam a Sacerdote Catholico illi, aut non excipiebant, eut comedendam ori non admovebant. Ut ergo dignoſcerentur, Patres volunt, eam in loeo deglutiri, nec domum amplius deferri; hebendos alioquin qui ſecus agerent, ut hæreticos.

Ad Cenonem *xv*. nota, neminem teneri vitara axcommunicatum, niſi monitionibus præviis danuncietus tandem ſuerit. Vult anim Canon, Legem de vitandis escommunicatis, loqui tentum de iis, *qui commoniti fuerint de eo, qui abſtinetur*, ideſt, qui excommunicationam ſubiit.

Ad Canonem *xvi*. note, *caſte vivere*,

ideſt, maritus ille conditionem elegerit, in qua continantiam profeſſus fuerit. Nec huic ſanſui adverſatur Caput *xii*. Innocentii I. Papæ Epiſtolæ ad Victricium. Nam Monachiſmi, ſeu continentiæ profeſſio, & deceſsus e vita, pro eodem hebebantur.

Ad Canonem *xvii*. nota, licere pro usora habere concubinem, ſeu revera usoram, ſeu ductam ſine conſuetis ſolemnitatibus, & dotalibus inſtrumentis. Duples quippe concubinarum ſpecias; aliæ, quæ fornicariæ dicuntur, aliæ legitimæ, quæ tam Eccleſiaſticis, quem Civilibus Legibus olim admittabantur. Affactus enim facit conjugem, & concubinam Lex nominat. Auguſtinus, Lib. *De bono conjugali*, eas approbat, modo hæc tria occurrant; uterque ſit ſolutus, a procreatione filiorum partes non abhorreant, denique hæc inite ſocietas poſſit non niſi morte diſſolvi; ita ut inter uxores, & concubinas hoc tantum intercedat diſcrimen, quod uxor, ut ejebat Ælius Verus, nomen ſit dignitatis, concubina vero voluptatis. Sexto ſæculo vigebet adhuc eerum uſus. Sic ex Iſidoro apud Gratianum, Cap. *Chriſtiano*, 34. Diſtinctione. *Chriſtiano non dicam plurimos, ſed nec daos ſimul habere licitum eſt, niſi unam tontum, out uxorem, out certe loco uxoris, ſi conjux deeſt, concubinam*. Concubina autam ad differentiam uxoris non potarat de adulterio accuſari, imo juxte quoſdam relicta potaret ah elio in ſponſam eccipi; Matronæ nomen non poterat ſibi vindicare; bonorum communionem, nec factas usoribus pro more collationes retinere poterat; licebat adverſus eam, ſi clam quid diripuiſſet, actionem furti dari; mariti privilegiis non gaudabat; filii concubinæ filiorum nomen non vere conſequebantur, nec illi per ſubſaquens matrimonium, juſte usore nati quondam exiſtimati ſunt. Illa ad ſeparationem divortii Legibus non utebatur, quæ plura apud Juris Civilis Authores fuſius explanata legi poſſunt. Eerum legitimarum concubinarum uſus viget adhuc in Germania apud Principes, qui cum mulierem ignobilem ducere in uxorem nolint, eam, aut clem, eut atiem publice, obſarvetis ad hoc peculiaribus cæremoniis, ducunt; unde uxor a ſiniſtro latere dicitur, cujus filii ex aſſe hæredes eſſe nequeunt. Sic Halena Conſtantini Magni mater ab aliquibus concubina dicitur, quæ tamen Conſtantii ejus patris uxor fuit, ſed ducta ſine conſuetis cæremoniis.

Ad Canonem *xviii*. nota, Epiſcoporum viduis non licuiſſe ſecundas nupties inire, quia continentiam voverant.

Ad Canonem *xx*. *Chriſma facere*, nota 1. Canonem referre hunc uſum, non ut alicubi licitum, ſed ut uſurpatem præſumptionem damnaviſſe in quibuſdam Presbyteris, qui temere auſi ſunt Chriſma conficare. 2. *Dioconum non chriſmore*, nota juxta quoſdam de cæremoniali in vertice, non Sacramentali in fronte, unctione hic agi. Nec auſos unquam Diaconos fronti, quod Epiſcoporum tantum fuit per Ordinem, eut Presbyterorum per præſumptionam, Chriſma epponera. Itequa Chriſme hic intalligi Oleum illud, quod Catachumenorum dicitur, ab Epiſcopo conſecratum, quod in Baptiſmo adhibetur, quodqua differt

Digitized by Google

ab eo, quo Epiſcopus pro Confirmatione utitur, & de quo Innocentius I. Epiſtola 1. Cap. 3. ait: *De conſignandis infantibus manifeſtum eſt, non ab alio, quam ab Epiſcopo fieri licere*; & Presbyteris vetari baptizatorum frontem ex eodem Oleo ſignare, quod *ſolis Epiſcopis debetur, cum tradunt Spiritum Paracletum*. Alii autem volunt, hoc Canone duo declarari. Primum, Presbyterum non poſſe Chriſma conficere, quamvis ex Epiſcopi præcepto, & in ejus abſentia ei liceat Chriſma etiam in fronte miniſtrare. Secundum, Diacono vetari id, quod Presbyteris licitum eſt, & Chriſma etſi ab Epiſcopo confectum alicui miniſtrare.

Illud tandem hoc loco notandum, quod licet primis ſæculis ſoli Epiſcopi fuerint Sacramenti Confirmationis Miniſtri, ut expreſſe docet Innocentius I. Pontifex Maximus in celebri Epiſtola ad Decentium Eugubinum Epiſcopum, Cap. 3. addubitari tamen nequit, quin Presbyteri extraordinarie, & abſente Epiſcopo, ex diſpenſatione Summi Romani Pontificis id miniſterii exercere queant, ut fuſe oſtendimus noſtro 1. Tomo Romani Pontificalis in Commentariis ad Titulum 1, præſertim vero auctoritate S. Gregorii Papæ; ad quam alludens Eugenius Papa IV. in Inſtructione pro Armenis dixit: *Legitur tamen, aliquando per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem, ſimplicem Sacerdotem Chriſmate per Epiſcopum conſecrato, hoc adminiſtraſſe Sacramentum Confirmationis*. Hinc Concilium Tridentinum ubi de Confirmationis Miniſtro agens, dixit, Miniſtrum hujus Sacramenti eſſe Epiſcopum, expreſſe ad vocem *Miniſtrum*, addidit, *Ordinarium*. Sed de his vide Theologos de eo Sacramento agentes.

EPISTOLA INNOCENTII I.

Ad Synodum in Civitate Toletana conſtitutam,

Juxta editionem D. Loaisæ abs dubio mutilam.

XLII. INnocentius univerſis Epiſcopis in Toletana Synodo conſtitutis, dulciſſimis Fratribus, in Domino ſalutem. Sæpe me, & nimium cum teneret cura ſolicitum, ſuper diſſenſionis ſchiſmate Eccleſiarum, quod malum per Hiſpanias latius in dies ſeparationis gradu incedere, fama proloquitur, neceſſarium tempus emerſit, quo non poſſit emendatio tanta diſferri, & deberet congrua medicina provideri. Nam de ordinationibns, quas pravæ conſuetudinis vitio, Hiſpanienſes Epiſcopos celebrare cognoſcimus, fuerat aliquid ſecundum majorum traditionem ſtatuendum, niſi perpenderemus, ne perturbationes quamplurimas Eccleſiis moveremus. Quorum factum ita reprehendimus, ut propter numerum corrigendorum, ea quæ quoquo modo facta ſunt, non in dubium vocemus, ſed Dei potius dimittamus judicio.

XLIII. Quantos enim ex eis, qui poſt acceptam Baptiſmi gratiam, in forenſi exercitatione verſati ſunt, & obtinendi pertinaciam ſuſceperunt, accitos ad Sacerdotium eſſe comprimus! e quorum numero Ruffinus, & Gregorius perhibentur. Quantos ex militia, qui quum poteſtatibus obedierunt, ſevera neceſſario præcepta ſunt exſequuti! Quantos ex curialibus, qui dum parent poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, ſecerunt! Quantos, qui voluptates, & editiones populo celebrarunt, ad honorem Summi Sacerdotii perveniſſe, quorum omnium neminem, ne ad ſocietatem quidem Ordinis Clericorum oportuerat perveniſſe! Quæ ſi ſingula diſcutienda mandemus, non modicos motus, aut ſcandala Hiſpanienſibus Provinciis, quibus mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus. Iccirco remittenda potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis veſtræ maturitas providere debebit, ut tantæ uſurpationi ſaltem nunc finis neceſſarius imponatur; eo videlicet conſtituto, ut quicumque tales ordinati ſuerint, cum ordinatoribus ſuis deponantur.

XLIV. Poſt hæc ſi quis adverſus formas Canonum, vel ad Eccleſiaſticum Ordinem, vel ad ipſum Sacerdotium venire tentaverit; una cum ordinatoribus ſuis, ipſo, in quo inventi fuerint, Ordine, & honore priventur. Et quamvis dilectioni veſtræ, Fratres chariſſimi, regulæ Nicænæ ſint cognitæ, ſecundum quas Ordines eſſe ſaciendos per ſentetiam decernitis; tamen aliquam partem, quæ de ordinationibus eſt proviſa, inſerendam putavi; ut ſecundum eam ordinationes in puſterum celebrandas eſſe ſciamus; ne cui interpretandi aliter liberum arbitrium relinquatur. Ac primum quæ ſunt prohibita digerantur.

Videtur indicare prologum Concilii Toletani præcedentis. Nicænæ Synodi Cap. 11. vel 12. in Epiſt. Innocentii ad Victricium Rothomagenſem, Cap. 11. ac præterea Can. 8. præcedent. Concilii Toletani.

XLV. Ne quiſpiam, qui poſt Baptiſmum militaverit, ad Ordinem Clericatus debeat admitti, neque qui cauſſas poſt acceptum Baptiſmum egerint, aut qui poſt acceptam Dei gratiam adminiſtraverint, neque de curialibus aliquem ad Eccelesiaſticum Ordinem venire poſse, qui poſt Baptiſmum, vel co-

ronati

ronati fuerint, vel Sacerdotium (quod dicitur) ſuſtinuerint, & editiones publicas celebraverint. Nam & hoc de curialibus eſt cavendum, ne iidem qui ex curialibus fuerint, aliquando a ſuis curiis, quod frequenter videmus accidere, poſcantur. Quæ omnia rationabiliter prohibita oportet modis omnibus cuſtodiri.

XLVI. Quales vero eligendi ſunt in Ordine Clericorum, evidens forma declarat; ideſt, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & Lectorum officio ſociati; vel ſi majores ſunt, cum fuerint Dei gratiam conſequuti, ſtatim ſe Eccleſiaſticis Ordinibus mancipaverint. Et ſi uxores habuerint, quærendum, ſi uxorem virginem habuerint; quia ſcriptum eſt in Veteri Teſtamento: *Uxorum virginem accipiat Sacerdos*. Et alibi: *Sacerdotes mei ſemel nubant*. Neque qui duas uxores habuerit; quia Paullus Apoſtolus ait: *Unius uxoris virum*.

Supra in Decret. Siricii ad Himeriũ Tarraconenſ. c. 9.

Levit. 21. 1. Tim. 3.

XLVII. Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defenſione pravi erroris opponunt, & aſſerunt, quod ante Baptiſmum omnia dimittantur; non intelligentes hujuſmodi, quod ſola in Baptiſmo peccata dimittuntur, non uxorum numerus aboletur. Nam ſi a Deo, ut ſcriptum eſt, præparatur viro uxor, & quod Deus junxit, homo non ſeparet; & ipſi auctores generis humani in origine a Deo benedicuntur; quomodo inter peccata iſta creduntur poſſe dimitti? Quod ſi ſecundum illos, qui ita credunt, verum eſt; ergo omnis juſtitia, quæ a Catechumenis ante Baptiſmum fuerit operata, per Baptiſmum auſertur. Nullus ergo contra Apoſtolum tale aliquid ſentiat, nec admittat, ſed fideliter intelligat, unius uxoris virum, ſive ante Baptiſma eſſe nominatum, ſive poſt Baptiſmum. Si enim uxor ante Baptiſmum accepta, non ducitur in numerum, nec filii ex eadem ſuſcepti inter filios poterunt nominari. Quod quam abſurdum ſit, atque alienum, prudentia veſtra melius æſtimabit. Unde neminem liceat interpretari aliter Divinas Scripturas, niſi quod recta ratio permittit; ne dum quidam remedia ſibi iniqua ad excuſationem præparant, ex eo rupiſſe legem, & regulas evertiſſe judicentur; ſed ea tenenda ſunt, quæ Divinarum Scripturarum ſeries continet, & a Sacerdotibus utili ratione ſunt conſtituta. Bene valeatis Fratres chariſſimi.

OBSERVATIO CARDINALIS DE AGUIRRE IN HANC EPISTOLAM.

XLVIII. Clariſſ. V. D. Garſias de Loaiſa hoc loci exhibet Epiſtolam præjactam Innocentii I. Papæ, veluti ſcriptam ad Synodum hanc in Civitate Toletana conſtitutam; nam tempora, inquit, Concilii, & Pontificis conveniunt. At enim omnia alia dicere oportet, ſtatuto ſemel ex communi ſententia, Concilium hoc fuiſſe celebratum anno ipſo ſæculari CD. Stilicone Conſule. Nam tunc erat Pontifex Anaſtaſius, nec eo anno, nec ἀμέσως ſequenti electus fuit Pontifex Innocentius uſque ad CDII. Arcadii, & Honorii Imperatorum VIII. eorundemque Conſulum V. ut conſtat, præter plura alia, ex Marcellino Comite in Chronico, ubi inquit: *Indictione XV. Arcadio V. & Honorio V. Conſulibus Romanæ Eccleſiæ XXXVIII Innocentius creatus Antiſtes, vixit annos XV.*

XLIX. Quare alterutrum duorum dicere oportet; aut Innocentium non ſcripſiſſe Epiſtolam hanc ad iſtud Concilium actu congregatum, ſed ſolum ad Epiſcopos ipſos, qui illud jam antea celebraverant, ut componeret diſcordias inde ortas, & reformaret plura in Hiſpania introducta adverſus ſacros Canones, & diſciplinam Eccleſiaſticam (quod patet ex contextu ejuſdem Epiſtolæ (aut illam fuiſſe ſcriptam ad aliud Concilium Toleti celebratum poſtea ſub Pontificatu ejuſdem Innocentii, & fortaſſe anno Chriſti CDV. eodem Stilicone ſecundum Conſule.

L. Si fides umquam habenda eſſe Chronico nomine Dextri vulgato a centum circiter annis, in quo plura Concilia Toletana dicuntur celebrata paullo ante, & poſt illud, quod omnes appellant Primum, facile omnia cohærerent fortaſſe. Verum cum illud ſit plane fictum, & ex meris cogitationibus rerum poſſibilium, aut etiam fabulis contextum, ut ſæpe monuimus ſupra in Diſſertationibus Tomi I. ſatius videtur fateri, Concilium præjactum anno ſæculari CD. ſive, quod in idem recidit, Æra CCCCXXXVIII. Stilicone Conſule (ut habent vetera mſs.) celebratum fuiſſe. Cum vero plures diſcordiæ inde fuiſſent excitatæ, & multa egerent correctione in Hiſpania, Innocentium I Pontificem poſtea ſcripſiſſe Epiſtolam hanc ad Præſules ipſos, qui id concilium Toleti antea celebraverant. Quod vero hoc ipſum Concilium Toleti jam antea indictum fuiſſet adverſus Epiſcopos quoſdam de Priſcillianiſmo ſuſpectos, vivente adhuc Sancto Ambroſio, ac proinde ante annum Chriſti CCCXCVIII. conſtare videtur ex Definitiva Sententia a Patribus Toletanis data, atque jam a nobis ſuperius edita.

LI. Sane Epiſtola ipſa Innocentii, prout a D. Loaiſa exſcripta fuit, & modo a nobis recuſa eſt, valde mutila exiliit. Uberiorem autem longe invenit eruditiſſimus Sirmondus, & Notas in illam adjecit, prout ſtatim exhibemus.

CARD. DE AGUIRRE.

EPISTOLA EADEM
INNOCENTII I. PAPÆ

Ad Epiſcopos Synodi Toletanæ, longe plenior, ex reſtitutione Jacobi Sirmondi.

De diſſenſione, corruptaque diſciplina Eccleſiarum Hiſpaniæ.

I. *Quod Epiſcopi nonnulli ob aliis ob receptas ab hæreſi converſos perperam diffideant.*
II. *De Epiſcopis a Ruffino, & Minicio in alienis Eccleſiis contra Canones ordinatis.*
III. *Ut Joannis Epiſcopi cauſſa examinetur, aliorumque, qui communionis conſortium refugiebant.*
IV. *De vitioſis multorum ordinationibus, ita diſſimulari quæ hactenus uſurpata ſunt, ut in poſterum prohibeantur.*
V. *Ut Gregorii Emeritenſis Epiſcopi querela diſcutiatur.*
VI. *Quoſnam ad Clericatus Ordinem admittere liceat, qualeſque eligendi ſint. Et quod bigamum faciat etiam illa, quæ ante Baptiſmum uxor fuit.*

** Toletana melius.*

*Innocentius univerſis Epiſcopis in * Toloſana Synodo conſtitutis, dilectiſſimis Fratribus, in Domino ſalutem.*

52. SÆpe me & nimia cum teneret cura ſolicitum ſuper diſſenſione, & ſchiſmate Eccleſiarum, quod per Hiſpanias latius in dies ſerperet, & citatiore gradu incedere fama proloquitur; neceſſarium tempus emerſit, quo non poſſet emendatio tanta differri, & deberet congrua medicina provideri. Nam Fratres noſtri, Coepiſcopus * Hilarius, & Elpidius Presbyter, partim unitatis amore permoti, partim qua laborat provincia pernicie, ut oportuit, excitati, ad Sedem Apoſtolicam commearunt, & in ipſo ſinu Fidei violatam intra provinciam pacem, diſciplinæ rationem eſſe confuſam, & multa contra Canones Patrum, contempto ordine, reguliſque neglectis, in uſurpatione Eccleſiarum fuiſſe commiſſa, nec concordiam, in qua Fidei noſtræ ſtabilitas tota conſiſtit, poſſe retineri, cum dolore, & gemitu proſequuti ſunt. Quæ in conſeſſu Presbyterii actorum confectione retinentur, & poſſunt vobis lectione monſtrari.

** Subſcripſit Concil. Toletano.*

I.

53. Jam primum, quod ad ipſam Fidem attinet, quod Bætici, vel Carthaginenſes Epiſcopi, propter Galliciorum communionem a pace omnium diſſcederunt, orta diſenſio eſt, quæ non ſolum non minuitur, verum etiam per dies ſingulos ſtudio contentionis augetur, cum obtinendi propoſito unuſquiſque quod voluit, æternum orbem male, & circulum quendam de tali animoſitate fecerunt; cum utique bono cuique in rebus talibus vinci melius ſit, quam malo more pravum propoſitum, quod ſemel placuit, obtinere. Nam quæ alia cauſſa & ſuperioribus temporibus illius Luciferi præter pertinaciam fuit, quæ eum retraxit a concordia illorum, qui Arianorum hæreſim prudenti converſione damnaverant? Eodem ſtudio poſt Priſcilliani deteſtabilem ſectam, omnium merito deteſtatione damnatam, receptos in Catholicam Fidem eos, qui conſilio ſaniore converſi ſunt, ægerrime aliquos tuliſſe, cognovimas. Quibus factum utile, & ipſam Eccleſiarum pacem diſplicuiſſe, detegitur. Nam cum unitatis propoſito, atque concordiæ, ipſi quoque Symphoſius atque Dictinius damnates pravam hæreſim ſint recepti, ut perſonis talibus amputatis, extingueretur penitus innata diſſenſio, inventi ſunt, quibus recte ſacta ipſa correctio diſpliceret. Et nunc Eccleſiæ diſſident, quæ non modica a ſe animoſitate diſſimulant. Quod ſi ſaniore conſilio a Sacerdotibus fuiſſet cuſtodita correctio, & ſtatus Catholicæ Fidei integer permaneret, & nullum ſcandalum concordiam rebus omnibus utilem corrupiſſet. Quæro enim, quare doluerint, Symphoſium atque Dictinium, alioſque, qui deteſtabilem hæreſim damnaverunt, receptos in Fidem Catholicam tunc fuiſſe? Numquid * nam aliquid de honoribus amiſerint, quos habebant? Quod ſi quos hoc pungit, aut ſtimulat, legant, Petrum Apoſtolum poſt lacrymas hoc fuiſſe, quod fuerat. Conſiderent, Thomam poſt dubitationem illam nihil de prioribus meritis amiſiſſe. Denique

** Nam quod non.*

David

David Prophetam egregium poſt manifeſtam confeſſionem ſuam prophetiæ ſuæ meritis non fuiſſe privatum. Quod ſi emendatio converſionis, & errores ipſos amputat, & retinet dignitates; quæ malum ratio eſt, viam recti, & iter quod dirigat ad ſalutem, propoſito* pertinaciæ nolle retinere? Quare incumbendum eſt dilectioni veſtræ, & bonis Sacerdotibus adnitendum, quatenus præeunte doctrina in unitatem Catholicæ Fidei omnes, qui diſperſi ſunt, congregentur, & eſſe inexpugnabile unum corpus incipiat; quod ſi ſeparetur in partes, ad omnes patebit lacerationis injurias, & ex ſeſe peſtem patietur internam, quando ſecum compago ipſa confligit. Sed hæc generaliter de unitatis reformatione omnes, tamquam ſingulis ſcripta ſint, accipiant Sacerdotes. Dehinc in partes animum ſuper omnibus dilectio veſtra, quæ proponentur, intendat. * Pertinaci.

II.

54. Non enim latere potuit, quod Ruffinus atque Minicius Epiſcopi in alienis Eccleſiis, * contra Nicænos Canones, Epiſcopos uſurpaverunt ordinare. Hæc ne quis ſibi audeat vendicare, ſaltem nunc nobis eſt ſalubriter providendum; ne improba uſurpatione diſſimulatio in deterius convaleſcat; & fiat de conſuetudine regula, quæ non veniat ab ipſa, quæ literis mandata eſt, diſciplina. Qua in re Hilarii Fratris, & Conſacerdotis noſtri querela primitus audiatur, qui aſſeruit, Ruffinum contra Eccleſiarum pacem omni oppugnatione fuiſſe verſatum, & dudum in Concilio Toletano erroris ſui veniam poſtulaſſe, & nunc cum Metropolitano Epiſcopo ordinandi Sacerdotis Pontificium deberetur, contra populi voluntatem, & diſciplinæ rationem, Epiſcopum loci abditis ordinaſſe, Eccleſias ſcandalis miſcuiſſe. Dehinc Tarraconenſium Epiſcoporum eſt cauſſa tractanda, qui pari modo Minicium in Gerundenſi Eccleſia Epiſcopum ordinaſſe conqueſti ſunt; & juxta * Nicænos Canones ferenda eſt de tali uſurpatione ſententia. Illorum etiam Epiſcoporum, qui a Ruffino, vel a Minicio contra regulas ordinati ſunt, habeatur plena diſcuſſio; ut quia perperam facti ſunt, intelligant id, quod vitioſo initio adepti ſunt, ſe diutius obtinere non poſſe. * Nic. Can. IV. * Nic. Can. VI.

III.

55. De Joanne quoque Epiſcopo, cujus in Synodo Toletana ſuper receptis Symphoſio, atque Dictinio per Legatos conſenſus acceſſit, & cui probabilis viſa illa correctio, examinentur quæ poſtea ſunt ſecuta; & prorſus ſuper omnibus, quorum in dubium venit de ceſſatione communio, plena inquiſitio veſtigetur, ut ſecundum Decretum Synodi Toletanæ, vel communionis conſortio propter abolendam ſuſpicionem ſchiſmatis miſceantur; vel ſi qui fuerint deprehenſi, qui abnuant concordiam, & conſtituta placitorum, a communione Catholicæ Fidei per dilectionis veſtræ ſententias abdicentur, ut jam non internum malum, quod tacitum non deſinit ſerpere, ſed ſchiſmaticorum manifeſta profeſſio, contagioque vitetur.

IV.

56. Nam de Ordinationibus, quas pravæ conſuetudinis vitio Hiſpanienſes Epiſcopos celebrare cognoſcimus, fuerat aliquid ſecundum majorum traditionem ſtatuendum, niſi perpenderemus, ne perturbationes quamplurimis Eccleſiis moveremus. Quorum factum ita reprehendimus, ut propter numerum corrigendorum, ea, quæ quoquo modo facta ſunt, in dubium non vocemus, ſed Dei potius judicio dimittamus*. Quantos enim ex his, qui poſt acceptam Baptiſmi gratiam in forenſi exercitatione verſati ſunt, & obtinendi pertinaciam ſuſceperunt, adſcitos ad Sacerdotium eſſe comperimus, e quorum numeto Ruffinus, & Gregorius perhibentur! Quantos ex aliqua militia, qui cum Poteſtatibus obedirent, ſevera neceſsario præcepta ſunt exſequuti! Quantos ex curialibus, qui dum parent Poteſtatibus, quæ ſibi ſunt imperata, fecerunt! Quantos, qui voluptates, & editiones populo celebrarunt, ad honorem Summi Sacerdotii perveniſſe! quorum omnium neminem ne ad ſocietatem quidem Ordinis Clericorum oportuerat pervenire. Quæ ſi ſingula diſcutienda mandemus, non modicos motus, aut ſcandala Hiſpanienſibus Provinciis, quibus mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus. Iccirco remittenda potius hæc putamus. Sed ne deinceps ſimilia committantur, dilectionis veſtræ maturitas providere debebit, ut tantæ uſurpationi ſaltem nunc finis neceſsarius imponatur. Eo videlicet conſtituto, ut ii qui poſt hæc adverſus formas Canonum, vel ad Eccleſiaſticum Ordinem, vel ad ipſum Sacerdotium venire tentaverint, una cum creatoribus ſuis, ipſo, in quo inventi fuerint, Ordine, & honore, priventur. * Aliquantos. D. L. 1.

Gre-

V.

57. Gregorii etiam Emeritenſis Epiſcopi, qui in locum Patruini venerabilis recordationis eſt ordinatus, querela, ſi qua eſt, audiatur; & ſi contra meritum ſuam paſsus eſt injuriam, in invidos honoris alterius vindicetur, ne poſthac in quemquam bonorum ſpiritus ſactionis inſurgat.

VI.

58. Et quamvis dilectioni veſtræ, Fratres chariſſimi, Regulæ Nicænæ ſint cognitæ, ſecundum quas ordinationes faciendas eſse per ſententiam decernitis; tamen aliquam partem, quæ de ordinationibus eſt proviſa, inſerendam putavi, ut ſecundum hanc ordinationes in poſterum celebrandas, ne cui interpretandi aliter liberum arbitrium relinquatur. Ac primum quæ ſunt prohibita digeruntur*. Ne quiſpiam, qui poſt Baptiſmum militaverit, ad Ordinem debeat Clericatus admitti; neque qui cauſſas poſt acceptum Baptiſmum egerint, aut qui poſt acceptam Dei gratiam adminiſtraverint; neque de curialibus aliquem venire ad Eccleſiaſticum Ordinem poſse, qui poſt Baptiſmum vel coronati fuerint, vel Sacerdotium, quod dicitur, ſuſtinuerint, & editiones publicas celebraverint. Nam & hoc de curialibus eſt cavendum, ne iidem, qui ex curialibus fuerint, aliquando a ſuis* curiis, quod frequenter videmus accidere, repoſcantur. Quæ omnia rationabiliter prohibita oportet modis omnibus cuſtodiri. Quales vero eligendi ſint in Ordine Clericorum, evidens forma declarat. Ideſt, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & electorum officio ſociati; vel ſi majores ſint, cum fuerint Dei gratiam conſequuti, ſtatim ſe Eccleſiaſticis Ordinibus mancipaverint. Et ſi uxores habuerint, quærendum, ſi uxorem virginem acceperint, quia ſcriptum eſt in Veteri Teſtamento: *Uxorem virginem accipiat Sacerdos*. Et alibi: *Sacerdotes mei ſemel nubant*. Neque qui duas uxores habuerit; quia Paullus Apoſtolus ait: *Unius uxoris virum*. Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defenſione pravi erroris opponunt, & aſſerunt, quod ante Baptiſmum uxor accepta non debeat imputari, quia in Baptiſmo omnia dimittuntur. Non intelligentes hujuſmodi, quod ſola in Baptiſmo peccata dimittuntur, nec uxorum numerus aboletur. Nam ſi *a Deo* (ut ſcriptum eſt) *preparatur viro uxor, & quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*; & ipſi auctores generis humani in origine a Domino benedicuntur; quomodo inter peccata iſta creduntur poſse dimitti? Quod ſi ſecundum illos, qui ita credunt, verum eſt, ergo omnis juſtitia, quæ a Catechumenis ante Baptiſmum fuerit operata, per Baptiſmum auferetur. Nullus ergo contra Apoſtolum tale aliquid ſentiat, nec admittat, ſed fideliter intelligat, unius uxoris virum, ſive ante Baptiſmum, ſive poſt Baptiſmum, eſse nominatum. Si enim uxor ante Baptiſmum accepta non ducitur in numerum, nec filii ex eadem ſuſcepti inter filios poterunt numerari. Quod quam abſurdum ſit, atque alienum, prudentia veſtra melius æſtimabit. Unde nemini liceat interpretari aliter Divinas Scripturas, niſi quod recta ratio permittit, ne dum remedia ſibi iniqua ad excuſationem præparant, & corrupiſse Legem, & Regulas evertiſse judicentur. Sed ea tenenda ſunt, quæ & Divinarum Scripturarum ſeries continet, & a Sacerdotibus utili ratione ſunt inſtituta. *Et alia manu*: Bene valete Fratres chariſſimi.

* *Maximus Ser. 25. citat veluti Canonē Taurinenſem.*

* *Ambr. ad Theod. de Synagoga incenſa.*

Levit. 21.

1.Tim.3.Tit.1.

Prov. 19. Matth. 19.

N O T Æ V A R I O R U M.

LIX. *AD Epiſcopos Synodi Toloſanæ.*) Etſi ambigui eſſe tituli Epiſtolam monuimus, dubium tamen non videtur, quin ſcripta ſit ad Epiſcopos Hiſpaniæ, poſt Synodum quidem Toletanam, ſed de rebus in ea geſtis, vel poſtea conſecutis. Idque ut mihi perſuadeam, ducor argumento non levi, quod Cap. 6. exponetur. Quare antiquam inſcriptionem Epiſtolæ reſtituendam cenſeo, ut *in Toletana Synodo* legatur.

LX. *Propter Galliciorum communionem.*] In Synodo Toletana Symphoſius, & Dictinius cum aliis, ut Idatius in Chronico refert, e Gallæcia Epiſcopis, damnata Priſcilliani hæreſi, recepti fuerant in communionem, retentis honoribus, quos habebant. Quod non probantes Bætici, & Carthaginenſes, a ceteris Epiſcopis, qui eos receperant, deſciverunt. Dari ergo vult operam Pontifex, ut qui deſciverunt, ad communem pacem revocentur.

LXI. *Illius Luciferi.*] Calaritani apud Sardos Epiſcopi, qui ſchiſmatis in Eccleſia auctor fuit, eum Epiſcopos in Synodo Ariminenſi lapſos, quamvis reſipiſcentes, recipi nollet, ab iiſque ſe qui eos receperant, ſegregaret. Sulpicius Severus: *Lucifer in tantum eos, qui Arimini fuerant, condemnavit, ut ſe etiam ab eorum communione ſecreverit, qui*

eos

eos ſub ſatisfactione, vel pœnitentia recepiſſent

LXII. *Numquid nam aliqaid.*' Lege: *Nam quod non aliquid*, ex Codice Bonæ-vallis.

LXIII. *Ruffinus atque Minicius*,] Synodus Nicæna Can. IV. Epiſcopum ab Epiſcopis Provinciæ cum Metropolitani auctoritate heri jubet. Contra hunc Canonem commiſerant Ruffinus, & Minicius; quorum uterque ſine conſcientia Metroplitani, alter etiam in aliena Provincia, Epiſcopos ordinarant. Quare, & in uſurpatores animadverti oportere, ait, & ab his temere ordinatos honore carere, quem adepti ſunt juxta Canonem VI. Synodi ejuſdem, quo cautum eſt, eum qui præter ſententiam Metropolitani factus fuerit Epiſcopus, Epiſcopum eſſe non debere.

LXIV. *De Joanne Epiſcopo*) Joannes hic Synodo Toletanæ, redeuntes ab hæreſi recipienti, per Vicarios conſenſerat; poſtea ſubduxiſſe ſe, & contra ſententiam ſuam veniſſe, ferebatur. In hunc ergo, ac in alios, qui a communionis conſortio ceſsaſse videbantur, plenius inquiri, deprehenſoſque, ſi ad concordiam redire abnuant, excommunicari jubet.

LXV. *De ordinationibus*.) De iis, qui prava conſuetudine in Hiſpania ex diverſis generibus hominum, quos Canones a Cleri gradibus excludunt, creati hactenus fuerant Epiſcopi, ſic indulget, ut pœna vitioſe deinceps ordinatis, ordinantibuſque propoſita, in poſterum abſtineri præcipiat.

LXVI. *In locum Patruini*. Diſcrepant inter ſe rerum Hiſpanicarum Scriptores, cujus Sedis Epiſcopus fuerit Patruinus, qui Concilio primo Toletano præfuit.. Alii enim Toletanum Antiſtitem fuiſse conjiciunt, alii Bracarenſem, alii neutram illorum ſententiam ſatis firmam ducunt. Ex hoc loco apparet (quod in mentem illis non venerat) Emeritenſem Epiſcopum fuiſse, cui jam defuncto Gregorius hoc tempore ſucceſserat. JACOBUS SIRMONDUS.

LXVII. Ex verbis iis Innocentii Papæ refelluntur plane duæ opiniones contrariæ diverſorum. Prior eſt contedentium pro Primatu Eccleſiæ Bracarenſis in tota Hiſpania, eo quod aſserant, huic Concilio I. Toletano præſediſse Paternum Epiſcopum Bracarenſem. At enim conſtat, non Paternum, ſed Patruinum fuiſse, alias Patronum, qui præfuit tunc, juxta omnia exemplara, tum mſs. tum edita, donec merces Higuerianæ prodierunt, in quibus obtruditur Paternus, inter alias fabulas artifici illarum familiares. Sed & quomodo, non dico præſidere, verum nec ſuffragium, ſive vocem habere potuit Paternus in ea Synodo, in qua diſceptabatur de illius ordinatione in Epiſcopum Bracarenſem, an admittenda eſset? ubi tandem in Sententia Definitiva ejuſdem Concilii totum id negotium fuit remiſsum ad Pontificem Romanum, & ad S. Simplicianum Mediolanenſem, ejus Vicarium circa has controverſias? Itaque aereo fundamento, & palam a veritate alieno, innituntur, quotquot ex fictione illa Higueriana Primatum aſserere tentant Bracarenſi Eccleſiæ eo tempore in Hiſpania.

LXVIII. Poſterior opinio D. Loaiſæ, & aliorum plurium ex Hiſpanis contendntibus pro Primatu Eccleſiæ Toletanæ in hoc Concilio, pariter fere corruit ex iis Innocentii verbis juxta exemplar a Sirmondo editum, quod illorum tempore nundum detectum fuerat. Conſtat enim manifeſte ex iis, Patruinum hunc primo loco loquentem in ea Synodo, & ante omnes alios ſubſcribentem, non fuiſse Epiſcopum Toletanum, ſed Emeritenſem. Is porro jam obierat, & in ipſius locum ſucceſserat Gregorius, quando Innocentius I. hanc Epiſtolam ſcripſit, ut ipſe teſtatur. Quin & Aſturium ſexto loco ſubſcribentem in eo Concilio, fuiſse tunc Epiſcopum Toletanum, longe poſtea a S. Ildephonſo laudatum, communis fere, ac meo judicio veriſſima, ſententia eſt.

LXIX. Itaque ex inani fundamento utraque opinio procedit. Et quomodo, quæſo, Bracarenſes Epiſcopi tunc Primatum haberent in omnes Hiſpaniæ Præſules, ſi vix unquam in Nationalibus Hiſpaniæ Conciliis ſubſcripſerunt primo loco, ut conſtabit evolventi ſingula hoc volumine contenta? Quin nec Toletanos quidem habuiſse fixam Primatus prærogativam in omnes Hiſpaniæ Præſules, niſi ſummum mediante circiter, aut etiam inclinante ſeptimo ſæculo, conſentiunt poſt Archiepiſcopum Rodericum, & Lucam Tudenſem, graviores quique Scriptores, tam Hiſpani, quam exteri. Idque, præter plura alia argumenta ἀναντίρρητα, evincitur ex ipſis Conciliis Nationalibus Hiſpaniæ, ubi uſque ad id tempus Epiſcopi Toletani non ſubſcribunt primo loco, ſed ſolum juxta antiquitatem ſuæ ordinationis, ſive conſecrationis in Metropolitanos Provinciæ Carthaginenſis (intra quam antea Toletum computabatur) ſimul cum aliis Metropolitanis Eccleſiarum Hiſpalenſis, Terraconenſis, Emeritanæ, & Bracarenſis; quibus poſtea fuit addita Narbonenſis. Itaque alternarunt ii, & varium locum habuerunt in Conciliis Nationalibus, juxta tempus ordinationis ſuæ, ut patet ex ſingulorum ſubſcriptionibus. Tandem in Concilio Toletano XII. celebrato anno DCLXXX. Can. VI. videtur inchoatus, aut ſaltem ſtabilitus Toletanæ Eccleſiæ Primatus in reliquas Hiſpaniæ, ac Galliæ Narbonenſis, ut ſuo loco plenius oſtendemus cum Mariana, Morino, & aliis. Tribuere autem illum antea Eccleſiæ Toletanæ, aut Bracarenſi aliquo tempore, præſertim hujus Concilii I. Toletani, ab omni veritate alienum videtur. Itaque tam in hoc, quam in Eliberitano, & Cæſarauguſtano, omnes Epiſcopi juxta antiquitatem ſuæ ordinationis dumtaxat ſubſcribunt. CARDINALIS DE AGUIRRE.

LXX. *Per ſententiam decreuitis*.) Manifeſtum eſt alludi ad Decretum Synodi Toletanæ, quod in ejus Actis primo loco poſitum eſt his verbis: *Patruinus Epiſcopus dixit: Si placet, communi conſilio decernamus, quid ab omnibus Epiſcopis in ordinandis Clericis ſit obſervandum. Mihi autem placet, Conſtituta primitus Concilii Nicæni perpetuo eſſe ſervanda, nec ab iis eſſe recedendum. Epiſcopi dixerunt: Hæc omnibus placet*. Quæ cum ita ſint, liquet profecto, Innocentium hoc loco alloqui Epiſcopos, qui Toletano Concilio adfuerant, ac proinde Synodo Toletanæ inſcribi Epiſtolam debere, ut dictum eſt. SIRMONDUS.

DIS-

DISSERTATIO SECUNDA.

De Præſulibus Toletanis, qui huic, & aliis Conciliis interfuerunt, quinam ex iis, & quo loco ſubſcriberent.

Ubi obiter de dignitate Metropolica Eccleſiæ Toletanæ, & Primatu ſupra alias Hiſpaniæ.

PRO certiore Chrono-taxi Præſulum Toletanorum, qui huic Concilio, & aliis præcedentibus, ac ſequentibus interfuerunt, conſule ſit Catalogum eorundem a nobis editum Tomo I. qui tamen aliqua correctione eget, ut ex dicendis apparebit. Hoc loci examinandum eſt, quinam ex illis, & quo loco, atque ordine, huic Concilio, & ſequentibus intervenerint; ac breviter expedienda ſunt, quæ fuſiſſime ab aliis tractari ſolent circa ejuſdem Eccleſiæ Toletanæ dignitatem Metropoliticam, & Primatum in alias Hiſpaniæ.

EXCURSUS I.

De duobus Catalogis antiquis Toletanorum Præſulum. Quiſnam ex iis huic Concilio intervenerit, & quis ejus Præſes fuerit.

I. JAm antea monuit Ambroſius Morales, Vir doctiſſimus, ac valde pius, & diligentiſſimus rerum Hiſpaniæ veſtigator (ſi quis alius unquam fuit) in Codice celebri Conciliorum Regii Monaſterii mei Sancti Æmiliani, ſcripto circa annum Chriſti Domini CMXXX. atque extante nunc apud inſignem Bibliothecam S. Laurentii in Scoriali, collocari novem primos Epiſcopos Toletanos hoc ordine: *Pelagium*, *Patronum*, *Turibium*, *Quintum*, *Vincentium*, *Paulatum*, *Natalem*, *Audentium*, & *Aſturium*. Nullus ante illos Præſul Toletanus nominatur ibidem, quamvis jam diu certum apud omnes habeatur antiqua traditione, præceſſiſſe alios, præſertim S. Eugenium, ac præterea Melantium, qui ineunte ſæculo quarto ſubſcripſit Concilio Eliberitano, ut ſuo loco vidimus. Sed ne iſtorum quidem duorum in iis mentio eſt; fortaſſe quia tantum numerarunt Præſules Toletanos a tempore, quo Conſtantinus pacem Eccleſiæ dedit.

II. Eſt & alius Catalogus Præſulum Toletanorum in Sacrario ejus magnæ Eccleſiæ, ſcriptus anno Domini MCCLIII. Alphonſi Regis cognomento *Sapientis* primo, ſub Archipræſule electo Sereniſſ. Infante Joanne, germano ejus fratre, in quo idem ordo illorum ſervatur, & deſinit in alio Joanne antiquiore, cujus obitus ponitur Era CMLXIV id eſt, anno Chriſti nongenteſimo viceſimo ſexto. Porro in neutro ex iis Catalogis collocantur Præſules Toletani a principio; ſed dumtaxat ab eo tempore, quo Romanorum poteſtas in Hiſpania ceſſavit, irruentibus in eam Suevis, Alanis, Vvandalis, & Gotthis; quod accidit ſub initium quinti ſæculi; ut patet ex Chronico Idatii, atque aliis Scriptoribus ejuſdem fere temporis.

III. Præter eos duos Catalogos, habemus Librum longe antiquiorem ſcriptum a S. Ildephonſo Archipræſule, inclinante ſæculo ſeptimo; in quo non texit ex inſtituto Catalogum eorum Præſulum, ſed dumtaxat Virorum illuſtrium prætermiſſorum, ſive non memoratorum a S. Iſidoro, poſt Hieronymum, ac Gennadium. Hæc videtur germana ratio, cur Ildephonſus prætermiſerit ex Præſulibus Toletanis alios antiquiores intra quartum ſæculum; quod nimirum intra illud nullos inveniſſet claros ſanctitate, aut doctrina, uſque ad Aſturium, ſucceſſorem Audentii. Itaque non cenſuit, Pelagium, Patronum, Turibium, Quintum, Vincentium, Paulatum, aut Natalem, ad eum Virorum illuſtrium Catalogum, ſive Additionem, pertinere.

IV. En verba S. Ildephonſi: *Aſturius, poſt Audentium in Toletana Urbe Sedis Metropolis Provinciæ Carthaginenſis Pontifex, Vir egregius, adſignans opera virtutum plus exemplo vivendi, quam calamo ſcribentis. Hic, & Sacerdotio beatus, & miraculo dignus; quia quibus jungeretur in Cælo, eorum terreno reperire meruit membra in ſepulcro. Nam cum Sedis ſuæ Sacerdotio fungeretur, divina dicitur revelatione commonitus, Complutenſi ſepultos municipio, quod ab Urbe ejus ferme ſexageſimo millario ſitum eſt, Dei Martyres perſcrutari. Qui concitatur adcurrens, quos, & tellus aggeris, & oblivio temporis preſſerat, in lucem, & gloriam terrenæ cognitionis provehendos invenit. Quibus repertis, redire in Sedem renuens, ſervitute ſimul, & aſſiduitate Sanctorum innexus, diem clauſit extremum. Cujus tamen Sedem, donec vixit, nemo adiit; inde, ut antiquitas fert, in Toleto Sacerdos nonus, & in Compluto agnoſcitur primus.*

V. Eadem ratione ſe geſſerat ante Ildephonſum S. Iſidorus, in Additione Virorum illuſtrium, quam edidit ineunte eodem ſæculo ſeptimo. Non enim quemquam memoravit ex iis novem Toletanis Præſulibus, numeratis continuata ſerie in utroque eo veteri Catalogo Toletano, ne Aſturium quidem, quod potius pietate excellenti, & detectione mirabili Corporum SS Juſti, & Paſtoris præfulſiſſet, quam doctrina, & ſcriptis, quod ad ſcopum illius Libri ſpectabat. Solus Sanctus Ildephonſus Additioni ſuæ Aſturium ipſum inſerendum cenſuit verbis nuper exſcriptis.

VI. Porro idem Aſturius Præſul Toletanus, laudatus a S. Ildephonſo, videtur eſſe qui inter alios ſubſcribit in hoc Concilio Toletano ſexto loco, juxta antiquitatem ſuæ conſecrationis, uti eo tempore ſolebat fieri, &

antea

antea in Concilio Elliberritano, ac Cæſarauguſtano factum eſt. Nam quod alii ajunt, hunc ipſum Aſturium quidem fuiſſe præſentem Concilio Toletano prædicto, ſed tunc Epiſcopum alterius Eccleſiæ, e qua poſtea ad Toletanam fuerit translatus, caret omni fundamento. Non enim ſæculis illis quarto, quinto, aut ſexto, invenitur translatio facta in Hiſpania (immo forſan nec in tota Eccleſia Occidentali) alicujus Epiſcopi de una Eccleſia nun deſtructa in aliam, uſque ad ſæculum ſeptimum, quo inclinante, nonnullæ in Conciliis Toletanis X. XII. & XIV. factæ fuerunt, accidente uno, aut alio eventu memorabili, & raro.

VII. Talis a nonnullis cenſetur fuiſſe ſub initium ſæculi ſeptimi, translatio Liciniani Epiſcopi ab Eccleſia Carthaginenſi (quoniam deſtructa omnino fuerat a barbaris irruentibus in Hiſpaniam) ad Valentinam, ut colligunt, licet non recte, ex S. Iſidoro. Nimirum in iis occaſionibus, aut ſimilibus, id indultum cenſebatur, juxta Epiſtolam illam Anteri Papæ ad Epiſcopos Provinciarum Bæticæ, & Toletanæ inſcriptam, de qua plura præmiſimus Tomo 1. Diſſertatione 10. Nimirum tunc urgebat omnino neceſſitas transferendi Epiſcopum de una Eccleſia, ac Diœceſi penitus diruta, in aliam vacantem. Hæc autem ratio, aut occaſio nullatenus fuit in Aſturio, qui longe ante irruptionem illam barbarorum erat Præſul Toletanæ Eccleſiæ, anno ipſo cn. & nunquam Epiſcopus fuerat alibi, nec fuit poſtea. Quapropter certum haberi debet, Aſturium in hoc Concilio Toletano I. ſubſcribentem ſexto loco, fuiſſe tunc Præſulem Toletanum; & is plane eſt, qui tam in veteribus Catalogis ſupra indicatis, quam apud Ildephonſum, numeratur nonus, incipiendo a Pelagio.

VIII. Hinc obiter confirmantur quæ ſupra Num. 68. & 69. tradidimus de Patruino, qui eidem Concilio ſubſcribit primo loco. Non enim erat Præſul Toletanus, ſed Emeritenſis, cui paullo poſt ſucceſſit in ea Sede Gregorius; uti ex Epiſtola Innocentii I. ſuperius exſcripta, ad Patres ejuſdem Synodi Toletanæ reſtituta a Jacobo Sirmondo, manifeſte oſtenſum fuit. Certe ſi eam integram nacti fuiſſent doctiſſimi Viri Ambroſius Morales, & Garſias Loaiſa, nullatenus Patruinum ipſum cenſuiſſent Præſulem Toletanum, aut titulo ejus dignitatis præſediſſe tunc aliis Epiſcopis ejuſdem Concilii, etiam Sedes ſuas trahentibus extra Provinciam Carthaginenſem, ad quam tunc ſpectabat Toletana Eccleſia, ut ſatis manifeſte declarat S. Ildephonſus verbis citatis. Ea namque prærogativa ſupar alios Metropolitas, & Epiſcopos aliarum Provinciarum, longe poſtea cœpit, ab eo tempore, quo Reges Gotthi, aſſentientibus reliquis Metropolitis, & Epiſcopis Hiſpaniæ, voluerunt, ut Toletano Præſuli Regiæ Urbis, & Sedis præcipuæ eorundem Regum, is honor tribueretur. Quod infra palam confirmabimus ex Actis ſequentium Conciliorum Nationalium Hiſpaniæ, ubi Archipræſules Toletani ſubſcribunt cum aliis Metropolitanis, nunc primo loco, nunc ſecundo, aut tertio, aut quarto, aut quinto, juxta majorem, aut minorem conſecrationis antiquitatem; donec tandem ſæculo ſeptimo inclinante, omnino prælati fuerunt cæteris Metropolitanis, etiam conſecratione antiquioribus. Itaque Patruinus anno co. in hoc Concilio ſubſcribens primo loco, nec fuit Præſul Toletanus; nec, ſi eſſet, ſubſcriberet eo ſolo titulo ante alios Epiſcopos diverſarum Provinciarum. Aſturius vero ab Ildephonſo laudatus poſt alios octo Præſules, *in Toleto Sacerdos nonus*, regebat tunc eam Eccleſiam, & juxta tempus ſuæ ordinationis ſubſcripſit ſexto loco.

E X C U R S U S II.

An tempore hujus Concilii, & deinceps ſæculo quinto, ac ſexto dignitas Metropolitica eſſet apud Toletum, an potius apud Carthaginem Spartariam. Ubi de hujus Præſulibus Hectore, & Liciniano, ac de Aſturio, & Montano, Antiſtitibus Toletanis.

IX. DAto autem, ac nullatenus conceſſo, quod Patruinus in hoc Concilio ſubſcribens eſſet Præſul Toletanus; non ideo ſediſſet, aut ſubſcripſiſſet ante omnes alios Epiſcopos, adhuc ſuæ Provinciæ, niſi iis ordinatione antiquior eſſet. Multorum enim ſententia eſt, haud levibus fundamentis innixa, tempore hujus Concilii I. Eccleſiam Toletanam nondum fuiſſe Metropolitanam, ſed pluribus annis poſtea. Nimirum Auctor antiquiſſimi Idilius Chronici, quo uſus fuit S. Iſidorus, & alii ſequentes, poſtquam enarravit everſionem Urbis Carthaginis Hiſpaniæ a barbaris factam, ineunte ſæculo quinto, inquit, *olim in eo loco fuiſſe Urbis dignitatem; ſed poſtquam a Vvandalis deſtructa fuit, Gotthorum tempore dignitatem translatam fuiſſe ad Eccleſiam Toletanam, quin & Provinciam Toletanam adhuc appellari Provinciam Carthaginenſem.*

X. Hæc verba ab antiquiſſimo illo Scriptore tradita, quamvis lecta fuiſſent a S. Iſidoro, non exſtant in ipſo, ſicut neque apud Archiepiſcopum Rodericum Toletanum, vel Lucam Tudenſem, quicquid aliter ſentiat, vel cenſare videatur, Joannes Vaſæus. Ipſe vero eo antiquo teſtimonio ductus, putat, ab eo tempore everſionis Urbis Carthaginenſis cœpiſſe Eccleſiam Toletanam habere jus Metropoliticum in reliquas Diœceſes Provinciæ Carthaginenſis, quo antea carebat. Immo & Illuſtriſſimus Marca, *De Primatu Lugdun.* Num. 124. inquit: *Tantum Civitas Toletana aberat olim a Primatu, ut ſub Principum Romanorum Imperio nondum aſſequuta eſſet Metropoleos dignitatem.* Imperium autem Romanorum perdurabat tempore hujus Concilii. Subſcribunt alii eidem placito, & in id comprobandum allegant S. Ildephonſum, qui in Libro, ſive Additione Illuſtrium Virorum, nominans aliquos Præſules Toletanos, appellat illos Pontifices *Sedis Metropolis Provinciæ Carthaginenſis*. Eodem fundamento fere ducti aliqui, volunt, Eccleſiam Toletanam ſubjacuiſſe Carthaginenſi, tanquam Metropolitanæ, donec ob devaſtationem

tionem barbarorum, hujus dignitas ad illam translata eſt paullo poſt initium ejuſdem ſæculi quinti, ſive potius ob exaltationem Urbis Toletanæ in Sedem Regiam Gotthorum, ac ſubinde ejuſdem Eccleſiæ in Metropolim totius Provinciæ Carthaginenſis, tempore Leovigildi, inclinante ſæculo ſexto, ut alii volunt.

XI. Ex adverſo, juxta Ambroſium Morales Libro undecimo Chronici Generalis Hiſpaniæ, Cap. 59. nunquam omnio Eccleſia Urbis Carthaginenſis fuit Metropolitana, nec habuit jus aliquod ſupra Toletanam, etiam antequam devaſtaretur a barbaris. Non enim in Concilio Eliberitano, aut Cæſarauguſtano, aut Toletano iſto I. (quæ tria præceſſere irruptionem illam barbarorum) vel in alio teſtimonio eorum temporum, apparet ſignum, aut veſtigium aliquod dignitatis Metropoliticæ in Eccleſia Carthaginenſi, vel primæ Sedis intra eam provinciam, ſed ſolum ſimplicis Epiſcopatus; & multo minus præſtantia ſupra Eccleſiam Toletanam. Hæc fere ille.

XII. Certe in nullo eorum Conciliorum invenitur ſubſcripſiſſe primis quinque ſæculis, aut ab antiquis Scriptoribus memoratus fuiſſe quiſquam Epiſcopus denominatus Carthaginenſis. Solum apud Iſidorum Lib. *De Viris Illuſtr.* hæc leguntur: *Licinianus Carthaginis Spartariæ Epiſcopus, in Scripturis doctus, cujus quidem nonnullas Epiſtolas legimus; de Sacramento denique Baptiſmatis unam, & ad Eutropium Abbatem, poſtea Valentiæ Epiſcopum, plurimas. Reliqua vero induſtriæ & laboris ejus ad noſtram notitiam minime pervenerunt. Claruit temporibus Mauricii Auguſti. Occubuit Conſtantinopoli, veneno, ut ferunt, extinctus ab æmulis. Sed ut ſcriptum eſt, juſtus quacumque morte præoccupatus fuerit, anima ejus in refrigerio erit.*

XIII. Hæc Iſidorus de Liciniano Epiſcopo Carthaginis Spartariæ ſub finem ſexti ſæculi, aut initium ſeptimi. De ipſa autem Eccleſia, & Urbe ſcribit Libro xv. Originum: *Afri ſub Annibale maritima Hiſpaniæ occupantes, Carthaginem Spartariam conſtruxerunt: quæ a Romanis capta, & Colonia facta, nomen etiam Provinciæ dedit, nunc autem a Gotthis ſubverſa, atque in deſolationem redacta eſt.* Hinc patet quod Licinianus ab Iſidoro laudatus, dumtaxat fuerit Carthaginis Epiſcopus Titularis, ut ſolent eſſe alii Præſules Diœceſum deſolatarum; & veluti liber ab onere reſidendi in ſua Diœceſi penitus deſolata, perrexerit Conſtantinopolim ad poſcendum Imperatorum auxilium, præſertim Mauricii, cujus tempore floruiſſe dicitur ab Iſidoro.

XIV. Sed ante Licinianum hunc invenio alium Epiſcopum Carthaginenſem ſubſcribentem Concilio Tarraconenſi celebrato anno ſexto Theuderici, alias Theodorici, Regis, Conſulatu Petri, Era DLIV. ideſt, anno Chriſti DXVI. ubi tertio loco ſubſcribit *Hector Epiſcopus Carthaginenſis Metropolis.* Subſcripſerat autem ibidem loco ſecundo *Paullus in Chriſti nomine Epiſcopus Impuritanæ Civitatis*; ſive, uti in alio mſ. legitur, *in Tiraſſonenſi Civitate.* Quomodo autem is Epiſcopus ſubſcribit ante Hectorem Metropolitanum Carthaginenſem? Fortaſſe quia hic ſolum erat Titularis, ſicut paullo ante dictum fuit de Liciniano ejus ſucceſſore; ac proinde videtur ex arbitrio, aut temperamento quodam ſtatutum fuiſſe, ut Metropolitanus Carthaginis tunc deſolatæ ſederet, & ſubſcriberet poſt Epiſcopum antiquiorem in eo Concilio.

XV. Nota autem, adhuc longe poſt everſam a barbaris Urbem Carthaginenſem, hujus Epiſcopos titulum ejus honoris conſervaſſe, & quidem titulum Metropoliticæ dignitatis; ut patet, præſertim in prædicto Hectore. Hic nimirum, anno Chriſti DXVI. ſe Metropolitanum Carthaginis appellabat: Licinianus vero poſtea, eodem ſeculo exeunte, Epiſcopus Carthaginis Spartariæ dicebatur. Forſan vero ii Epiſcopi raro, aut nunquam intervenerunt Conciliis, quoniam circa dignitatem, & locum contendebant cum aliis Præſulibus, præſertim Toletanis, in quos tandem Metropoliticum jus translatum eſt.

XVI. Sed quid dicemus de Aſturio, qui ſubſcribit ſexto loco in hoc Concilio Toletano I. Quomodo non ſedit, ac ſubſcripſit primo loco, ſi tunc erat Præſul Toletanus, ut nos ſupra diximus? Si hic erat ille ipſe Aſturius, qui ab Ildephonſo verbis allegatis num. 4. dicitur *in Toletana Urbe Sedis Metropolis Provinciæ Pontifex*; quæ ratio eſſe potuit, ut poſt quinque alios Epiſcopos ſubſcriberet in hoc Concilio Toletano, & non potius ante omnes tanquam Metropolitanus?

XVII. Agnoſco difficultatem, ſed ejus generis, ut pariter illi ſatisfacere teneantur, quotquot recentiores volunt, Eccleſiam Toletanam a principio, ſive a primis ſæculis Eræ Chriſtianæ, & nominatim tempore S. Anteri Papæ, circa annum CCXXXVI. fuiſſe Metropolitanam intra Provinciam, ſive Conventum Carthaginenſem, & cæteris ejus Diœceſibus præſediſſe. Dato enim hoc, aut conceſſo, reſpondeant neceſſe eſt, aut rationem reddant, quomodo, aut cur Melantius Epiſcopus Toletanus in Concilio Eliberitano ſubſcripſerit, non primo loco, ſed ſeptimo, juxta diverſos Codices mſs. eruditiſſimi Mendozæ, & exemplar tam ab ipſo, quam a nobis editum ſupra in Tomo I. aut potius tertio decimo loco, juxta mſs. quibus uſus fuit D. Loaiſa? Quæ item ratio eſſe potuit, ut juxta omnia exemplaria mſs. primus omnium ibi ſederit, ac ſubſcripſerit Felix Epiſcopus Accitanus, cujus Eccleſia nunquam fuit Metropolitana.

XVIII. Certe omnes dicere debemus (quicquid ſit de diviſione Provinciarum Hiſpaniæ in varias Metropoles, & quando ea facta ſit, & a quonam tempore Eccleſia Toletana eam præcellentiam habuerit ſupra alias Diœceſes Provinciæ Carthaginenſis, aut etiam Primatum in omnes Metropolitanas Hiſpaniæ, ac Galliæ Narbonenſis; quod examinare non eſt hujus loci) tempore hujus Concilii Toletani I. celebrati anno CD. permanſiſſe morem antiquum Hiſpaniæ, ut omnes Epiſcopi ſederent, & ſubſcriberent in Conciliis juxta antiquitatem ſuæ ordinationis. Quapropter in Concilio Nationali Eliberitano videmus, Felicem Epiſcopum Eccleſiæ Accitanæ, nunquam exaltatæ in Metropolim, immo & ſemper computatæ inter inferiores Hiſpaniæ, antiſtaſſe Sabino Hiſpalenſi, Melantio Toletano, Valerio Cæſarauguſtano, Libe-

berio Emeritano, Oſio Cordubenſi &c. Epiſcopis certe præſtantiorum Eccleſiarum, & Urbium.

XIX. In Cæſarauguſtano quoque anno CCCLXXX. contra Priſcillianiſtas ſuperius edito, pariter Nationali, ſola videtur ratio habita fuiſſe antiquitatis ordinationum inter duodecim Epiſcopos ibidem ſubſcribentes. Ac certe Valerium Cæſarauguſtanum ibidem loco nono poſitum, & Idacium Emeritenſem duodecimo, conſtat fuiſſe Præſules nobiliorum Eccleſiarum, & Urbium, quam alios potiori loco ſubſcribentes. Quid mirum ergo, ſi idipſum viginti poſt annis contigerit in hoc Toletano Concilio? Neque ulla apparet ratio, cur tam brevi eo temporis interſtitio ea conſuetudo mutata fuerit in Hiſpania, nec Syricius Papa in Epiſtola ſatis longa, quam interea ſcripſit Himerio Præſuli Tarraconenſi, ac ſubinde reliquis Hiſpaniæ Epiſcopis, quicquam in ea parte monuit, aut mutavit.

XX. Maneat itaque firmum, quod ſæpe jam diximus, Patruinum primo loco ſubſcribentem in hoc Concilio, non fuiſſe Epiſcopum Toletanum, ſed Emeritanum, cui ratione ordinationis antiquioris competebat primus inter omnes eos Epiſcopos locus. Nimirum autem a vero aberrant, quotquot Higueriano figmento deluſi, pro *Patruino* legunt *Paternum*, qui tunc erat Epiſcopus Eccleſiæ Bracarenſis, ut huic aſſerant Primatum ſupra alias Hiſpaniæ in hoc Concilio; ſimiliter & qui legunt *Patronum*, ut eundem honorem tribuant Eccleſiæ Toletanæ, quæ iis quiſquiliis non eget. Habuit hæc quidem aliquando Præſulem nomine *Patronum*, ut patet ex Catalogis priſcis ſupra allegatis; ſed longe ante tempora hujus Concilii; ſiquidem inter *Patronum* illum, & Aſturium ſubſcribentem huic Synodo, mediarunt ſex Præſules Toletani, Turibius, Quintus, Vincentius, Paulatus, Natalis, & Audentius, quem Sanctus Ildephonſus ait fuiſſe prædeceſſorem Aſturii Pontificis Toletani. Hic igitur eſt, qui ſexto loco ſubſcribit, & de quo loquitur Sanctus Ildephonſus.

XXI. Unde Joannes Vaſæus, Archipræſul Marca, Marchio Mondexarenſis, & alii multi, cenſent nullum exſtare certum, & exploratum antiquitatis teſtimonium pro dignitate Metropolitica Eccleſiæ Toletanæ tempore hujus Concilii; nec habendam ullam rationem illius Arabis, nomine Raſis, qui quatuor retro ſæculis ſcripſit, diviſionem Provinciarum Hiſpaniæ (ac ſubinde Metropoleon) factam fuiſſe a Conſtantino Magno. Unde enim Arabs ille potuit id habere, ut jure arguit Baronius ad annum DCLXXI. Porro dum S. Ildephonſus verbis allegatis Num. 78. Toletanam Urbem appellat *Sedem Metropolim Provinciæ Carthaginenſis*, loquitur de Toletana Urbe, & Eccleſia, non qualis erat tempore Aſturii, ſive hujus Concilii, ſed qualis fuit poſtea tempore ſequenti.

XXII. Nimirum ab anno CD. quo hoc Concilium Toletanum I. celabratum fuit, uſque ad Toletenum II. habitum ſub Montano Epiſcopo anno quinto Amalarici Regis, Chriſti vero DXXVII. non invenitur teſtimonium aliquod prorſus certum, & exploratum de dignitate Metropolitica Eccleſiæ Toletanæ intra Provinciam Carthaginenſem, nec S. Ildephonſus illam adſtruit. Quin potius antiqua Jura Eccleſiæ Carthaginenſis, & Prælatorum ipſius, quamvis pure Titularium, uti Hectoris, & Liciniani, uſque ad finem ſæculi ſexti, aut circiter, videntur impedimento fuiſſe Eccleſiæ Toletanæ, ut toto eo tempore dignitatem Metropoliticam integre obtineret, vel poſſideret pacifice.

XXIII. Verum quidem eſt, illam cœpiſſe exiſtere Metropolitanam *honoris*, ut ajunt, ſive denominationis, a tempore Montani Præſulis, & ejuſdem Concilii Toletani II. Nam in eo ipſe primus omnium ſubſcribit ante alios novem Epiſcopos, qui & Cap. quinto ajunt: *Juxta priorum Canonum Decreta, Concilium apud Fratrem noſtrum Montanum Epiſcopum, ſi Dominus voluerit, futurum pronunciamus; ita ut Frater, & Coepiſcopus noſter Montanus, qui in Metropoli eſt, ad Comprovinciales noſtros, Domini Sacerdotes, Literas de congreganda Synodo, adveniente tempore, debeat deſtinare.* Indicere autem Concilium Provinciale habendum certa aliqua die, & convocare illuc Epiſcopos, eſt propria functio Metropolitani. Unde in Concilio Tarraconenſi anni DXVI. Cap. VI. ſtatutum fuerat: *Si quis Epiſcopus commonitus a Metropolitano, ad Synodum, nulla gravi intercedente neceſſitate corporali, venire contempſerit, ſicut Statuta Patrum ſanxerunt, uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum charitatis communione privetur.* Itaque tempore Concilii Toletani II. Montanus Toletanus Præſul videtur inſignitus fuiſſe honore Metropolitanis annexo, quamvis adhuc Epiſcopi Carthaginenſes contenderent, ſibi ſolis eam prærogativam deberi intra ſuam Provinciam, cui ab antiquiſſimo tempore præſederant.

XXIV. Idipſum ſatis indicare videtur S. Ildephonſus in Libro citato, *De Viris illuſtribus*, Cap. 3. dicens: *Montanus poſt Celſum PRIMÆ SEDIS PROVINCIÆ CARTHAGINIS TOLETANÆ URBIS CATHEDRAM TENUIT.* Quibus verbis ſignificatur ſatis dignitas Montani Metropolica in Toletana Eccleſia, ſi conſideretur ſimul reſidentia ipſius in Concilio Provinciali Toletano II. nuper indicato; ſimul & verba Ildephonſi ſequentia de ipſo: *Scripſit Epiſtolas duas Eccleſiaſticæ utilitatis diſciplina conſertas, e quibus unam Palentiæ habitantibus, in qua Presbyteros Chriſma conficere, Epiſcopoſque alienæ Diœceſis, alterius Territorii Eccleſias conſecrare, magna perhibetur prohibere auctoritate &c.* Epiſtolas porro ipſas infra ſuo loco dabimus. Quomodo autem poſſet Montanus ex Eccleſia Toletana aliquid præcipere, aut vetare agendum in Palentina adeo longe diſſita, niſi tunc jus Metropolitani ſupra hanc haberet? Habuit igitur illud, quamvis forte non omnino plenum, contendentibus adhuc Epiſcopis Carthaginis, licet deſolatæ, jus ipſum Metropoliticum retinere intra Provinciam Carthaginenſem, quod olim habuerant.

XXV. Quod autem D. Marchio Mondexarenſis Diſſert. XV. §. LXV. ait, ejuſmodi hono-

Digitized by Google

honorem tempore Montani acceſſiſſe Eccleſiæ Toletanæ, eo quod Leovigildus Sedem ſuam Regiam Toleti elegiſſet, non ſatis congruit tempori. Nam, teſte S. Ildephonſo, Montanus *glorioſus habitus fuit temporibus Amalarici Regis, annis novem Pontificatus tenuit dignitatem*. Amalaricus autem, juxta chronotaxin S. Iſidori, & Vvulſæ a nobis editam ſupra in Tomo I. regnavit quinque annis, ab anno Chriſti DXXVI. uſque ad DXXXI. quo tempore interjecto, Montanus Epiſcopus Concilium II. Toletanum celebravit, & Epiſtolas illas ſcripſit. Tunc autem non cœperat regnare Leovigildus, ſed multis annis poſtea; nimirum anno Chriſti DLXVIII. triginta ſex annis poſt obitum Amalarici, & fere totidem poſt mortem Montani. Non igitur iſte Metropoliticam dignitatem exercere, aut adminiſtrare cœpit, eo quod Leovigildus Rex habitare Toleti cœpiſſet, & conſtituere ibidem Sedem Regiam, ſed multo antea.

XXVI. Scilicet, ex quo Carthaginenſis Civitas irruptione barbarorum deſtructa fuit ineunte ſæculo quinto, non potuit integre, aut plene in ea conſiſtere dignitas Metropolitica, ſive Cathedra primæ Sedis, licet illius Præſules conarentur perſiſtere in antiquo honore, ſeque Metropolitanos nominare, ut vidimus in Hectore, & Liciniano. Porro devaſtatio Provinciæ Carthaginenſis videtur accidiſſe anno Chriſti CDXI. juxta Chronicon Idatii Epiſcupi Hiſpani tunc viventis; qui ad Olympiada CCXCVII. anno Arcadii, & Honorii XVII. ideſt Chriſti CDII. narrat irruptionem barbararum nationum in Hiſpaniam, & inter alia ait: *Alani Luſitaniam, & Carthaginenſem Provinciam ſortiantur*. Quod ipſum fere conſtat ex Chronico Proſperi, & ex S. Auguſtino Epiſt. CLXXX. alias CCXXVIII editionis San Germanenſis, ad Honoratum Epiſcopum. Itaque ab eo tempore Metropolitica dignitas apud Carthaginem dirutam cadere cœpit, & paullatim transferri in Eccleſiam Toletanam, ut ſupra num. 72. audivimus ex antiquiſſimo illo Chronico, quo Sancti Præſules Iſidorus, & Ildephonſus uſi ſunt.

XXVII. Similiter eam controverſiam Præſulum utriuſque Eccleſiæ circa dignitatem Metropoliticam, credo cauſam fuiſſe, ut nulli Epiſcopi (Titulares) Carthaginenſes, legantur interveniſſe alicui Concilio Hiſpaniæ intra ſæculum quintum, & ſextum, niſi Tarraconenſi anno Chriſti DXVI. ubi ſubſcripſit *Hector Epiſcopus Carthaginenſis Metropolis*; & non adfuit Præſul Toletanus, qui poſſet movere controverſiam præcedentiæ. Concilia autem Toletana, II. & III. habita intra ſæculum ſextum, nullius Præſulis Carthaginenſis ſubſcriptionem habent; nam licet tempore ſecundi viveret Hector, & Licinianus tempore tertii; neuter eorum videtur auſus fuiſſe excitare controverſiam adverſus Præſules Toletanos, jam tum longa poſſeſſione munitos in dignitate Metropolitica ejuſdem Provinciæ Carthaginenſis. Similiter nec invenio quemquam Epiſcopum Carthaginis adhuc Titularem, ſubſcribentem decurſu ſexti ſæculi Conciliis, Gerundenſi, Barcinonenſi, Ilerdenſi, Valentino, Bracarenſi I. Lucenſi, aut Bracarenſi II. Fortaſſis Epiſcopi alii, præſertim ordinatione antiquiores, nolebant loco cedere Carthaginenſibus, veluti Sede deſtitutis; ideoque hi intra eas Synodos admiſſi non ſunt.

EX CURSUS III.

Dignitas Metropoleos conſervata indiſcriminatim in Eccleſia Toletana, aliiſque Hiſpaniæ, ac Galliæ Narbonenſis, a tempore Concilii Toletani III. uſque ad XII. Porro in hoc conceſſum fuiſſe Toletanis Præſulibus Primatum aliquem ſpecialem præ aliis Metropolitanis Hiſpaniæ, ac tandem ſeſſionem, & ſubſcriptionem ante omnes alios, etiam ordinatione antiquiores.

XXVIII. Itaque Metropolitica dignitas in totam Provinciam Carthaginenſem videtur inchoata fuiſſe apud Eccleſiam Toletanam paullo poſt annum Chriſti quadringenteſimum undecimum, quo illa ab Alanis partim everſa, partim occupata fuit. Ab eo enim tempore, licet Epiſcopi Carthaginis, Urbis primariæ ejus Provinciæ, utcumque exſules, aut profugi retinerunt titulum Metropolitanorum, nec vellent illum deponere; Toletani tamen Epiſcopi prævaluerunt, & paullatim tam rem quam titulum iis abrogarunt, atque in ſe tranſtulerunt, ſcientibus abſdubio, & conniventibus reliquis Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, & Metropolitanis aliarum Hiſpaniæ.

XXIV. Unde non ſolum in Concilio Toletano II. anni DXXVII. Montanus ejus Eccleſiæ Præſul ſe geſſit veluti Metropolitanus; ſed etiam poſtea in Concilio III. Toletano anni DXXXIX. Euphemius Toletanus inter Metropolitanos præcipuum locum habuit. Nimirum ibidem primus omnium ſubſcribit poſt Reccaredum Regem: *Maſſona in Chriſti nomine Eccleſiæ Catholicæ Emeritenſis Metropolitanus Epiſcopus, Provinciæ Luſitaniæ*. Deinde ſecundo loco, *Euphemius in Chriſti nomine Eccleſiæ Catholicæ Toletanæ Metropolitanus Epiſcopus, Provinciæ Carpetaniæ*. Tertius illorum, *Leander in Chriſti nomine Eccleſiæ Spalenſis Metropolitanus Provinciæ Bæticæ*. Quartus, *Migetius in Chriſti nomine Narbonenſis Metropolitanus Epiſcopus Galliæ Provinciæ*. Quintus denique, *Pantardus in Chriſti nomine Eccleſiæ Catholicæ Bracarenſis Metropolitanus Galliciæ Provinciæ*.

XXX. Vides hoc loco Euphemium Præſulem Toletanum anno DLXXXIX tanquam Metropolitanum ſubſcribentem ſecundo loco inter alios quatuor Eccleſiarum, Emeritenſis, Hiſpalenſis, Narbonenſis, & Bracarenſis, cum ſola diſcretione ſedendi, & ſubſcribendi. Licet enim omnes, ac ſinguli Metropolitani ſederent, ac ſubſcriberent ante quoslibet Epiſcopos, etiam antiquiores ordine, ſeu conſecratione; inter ſe tamen ſolius antiquitatis rationem habuerunt in eo Concilio, omnium celeberrimo, quotquot in Hiſpaniis habita ſunt, ob converſionem Reccaredi Regis cum Gotthis ſibi ſubjectis, ab Ariana hæreſi ad Catholicam Fidem.

XXXI. Idem ordo præcedentiæ ſervatus fuit poſtea in aliis Conciliis Nationalibus Hiſpaniæ, ubi varii Metropolitani conveniebant.

Non

Non enim attendebatur major, vel minor antiquitas, aut prærogativa aliqua unius Eccleſiæ Metropolitanæ comparatæ cum alia; ſed dumtaxat antiquitas temporis, quo primo quiſque inſtitutus fuerat Metropolitanus Præſul cujuſpiam Eccleſiæ. Et ita obſervatum fuit in alia Synodo Toletana, ejuſque Decreto ſub Gundemaro Hiſpaniæ Rege, cui ſubſcribunt juxta antiquitatem ſuarum ordinationum quatuor Metropolitani, S. Iſidorus Hiſpalenſis, Innocentius Emeritenſis, Euſebius Tarraconenſis, & Sergius Narbonenſis.

XXXII. Similiter in Toletano IV. anno DCXXXIII. ſubſcribunt juxta antiquitatem ſuarum ordinationum Metropolitani ſex; nimirum Iſidorus Hiſpalenſis, Selva Narbonenſis, Stephanus Emeritenſis, Julianus Bracarenſis, Juſtus Toletanus, atque Audax Tarraconenſis.

XXXIII. In Toletano VI. univerſali (ita inſcribitur) XLVIII. Epiſcoporum, anno DCXXXVIII. ſubſcribunt eodem ordine ſervato quatuor Metropolitani, Selva Narbonenſis, Julianus Bracarenſis, Eugenius Toletanus, & Honoratus Hiſpalenſis.

XXXIV. In Toletano VII. pariter Nationali, anni DCXLVI. leguntur ſubſcripti eodem ordine quatuor Metropolitani, Orontius Emeritenſis, Antonius Hiſpalenſis, Eugenius Toletanus, & Protaſius Tarraconenſis. In VIII. anni DCLIII. ſubſcribunt tres ii priores Metropolitani, atque loco quarti Potamius Bracarenſis. Corrigendum vero eſt abs dubio erratum immane temporis extans apud Loaiſam, pag. 447. verſu 25. ubi legitur: *Era DCLXIV. Octavam poſt viginti ſeptem annos, Era DCXCI* Legendum vero eſt: *Era DCLXXXIV Octavum poſt ſeptem annos, Era DCXCI.* Denique in Toletano X. ad annum Chriſti DCLVI. ſubſcribunt, ſolo ordine antiquitatis ſervato, tres Metropolitani, *Eugenius REGIÆ URBIS, Fugitivus Spalenſis, & Fructuoſus Bracarenſis*; nimirum ſuffectus ibi in locum Potamii depoſiti.

XXXV. Conſulto allegavi omnia prædicta Concilia, ut conſtet palam, quinam Præſules Hiſpani ab ineunte, aut etiam inclinante ſexto ſæculo, & deinceps, uſque ad annum DCLVI. ſederint, ac ſubſcripſerint in Conciliis Nationalibus tanquam Metropolitani, & quo ordine inter ſe, ut hinc præoccupentur, & rejiciantur prolixiſſimæ variorum quæſtiones circa Primatum Hiſpaniæ preſſe ſumptum; quem aliqui iis temporibus contendunt, fuiſſe penes Eccleſiam Bracarenſem; nonnulli, & in iis doctiſſimus Joannes Murinus, tribuunt Hiſpalenſi, alii Tarraconenſi, ac plerique Toletanæ. Mirum quantum unaquæque earum partium excogitaverit, & ſcripſerit, ac majori longe conatu, & ardore, quam fundamento, aut fructu.

XXXVI. Vel enim loquuntur de Primatu generatim dicto, & uſurpato pro Sede Metropolitana; quæ & prima Sedes Provinciæ appellari ſolet in his Conciliis; vel diſceptatio eſt de Primatu preſſe accepto, cum præcedentia, honore, ac prærogativis ſupra alios Metropolitanos cujuſpiam nationis, aut Regni etiam ordinatione antiquiores; qualiter plerumque accipitur Primatus apud Scriptores Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, vel Hierarchiæ, ac nominatim Cardinalem Baronium, Franciſcum Hallierium, Dionyſium Petavium, Ludovicum Cellotium, Petrum Marca, Ludovicum Thomaſinum &c. Priori ſenſu dubium non eſt, Epiſcopos Eccleſiarum Toletanæ, Hiſpalenſis, Tarraconenſis, Bracarenſis, Emeritanæ, & Narbonenſis, ſaltem ab inclinante ſexto ſæculo uſque ad medium circiter ſeptimi, Primates fuiſſe, ideſt, Metropolitanos, ſive Epiſcopos primæ Sedis, aut Cathedræ, intra unamquamque Provinciam.

XXXVII. Poſteriori autem ſenſu eſt paradoxon immane, quod aliqua earum ſex Eccleſiarum ſibi Primatum adſcribat eo tempore ſupra alias pariter Metropolitanas Hiſpaniæ; cum evidens ſit, Archipræſules earum in ſedendo, ac ſubſcribendo Nationalibus Conciliis citatis uſque ad annum DCLVI. ſolum attendiſſe antiquitatem ordinationum; & eos ipſos, qui initio ſubſcribebant in uno Concilio poſt alios Metropolitanos antiquiores quarundam Eccleſiarum, poſtea, his defunctis, ſediſſe, ac ſubſcripſiſſe ante alios noviores Eccleſiarum earundem; ut in eiſdem Actis accuratius inſpectis apparebit. Non itaque Præſules Toletani, vel Hiſpalenſes, aut alii ex Metropolitanis Hiſpaniæ, habuerunt unquam præeminentiam illam propriam, & peculiarem Primatum, ſaltem uſque ad annum Chriſti DCLVI. quo celebratum fuit Concilium Toletanum X. Nationale. Nimirum, tam in eo, quam in aliis præcedentibus, nulla Eccleſia ex Metropolitanis Hiſpaniæ, nulluſque Præſul Metropolitanus præferebatur alteri, ſed omnes ii ſedebant, ac ſubſcribebant juxta antiquitatem majorem, aut minorem ſuæ ordinationis.

XXXVIII. Hic ordo Metropolitanorum Hiſpaniæ, abſque ullo inter eos diſcrimine, perduraſſe invenitur uſque ad Conc. Toletanum XII. Nationale, celebratum Era DCCXIX. id eſt, anno Chriſti DCLXXXI. in quo Præſulibus Toletanis, ob honorem ejus Urbis Regiæ, cupiente id Ervigio Rege, & aſſentientibus Metropolitanis, qui aderant, etiam antiquioribus, ac reliquis Epiſcopis, conceſſa fuit Præſulibus Toletanis quædam ſpecialis prærogativa, nulli alteri Metropolitanorum data. Nimirum ibidem Cap. 6. hæc habentur: *Placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ, ut ſalvo privilegio uniuſcujuſque Provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoſcumque Regalis poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani Epiſcopi judicio dignos eſſe probaverit, in quibuslibet Provinciis, in præcedentium Sedibus præficere Præſules, & decedentibus Epiſcopis, eligere ſucceſſores, ita tamen, ut quiſquis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuæ tempus infra trium menſium ſpatium proprii Metropolitani præſentiam viſurus accedat; qualiter ejus auctoritate vel diſciplina inſtructus, condigne ſuſceptæ Sedis gubernacula teneat.*

XXXIX. Hæc inibi contemplatione Regum Hiſpaniæ in honorem Metropolitani Regiæ Urbis ſtatuta fuerunt. Exinde primum Toletani Præſules inter omnes Hiſpaniæ Metropolitanos extulere caput, & peculiari titulo Primates eſſe, aut etiam dici, cœperunt, & iis

& iis omnibus loco, ac ſubſcriptione præcedere. Unde in eodem Concilio hunc ordinem ſervant ſubſcriptiones: *Ego Julianus, indignus Urbis Regiæ Toletanæ Sedis Epiſcopus, hæc Synodica inſtituta a nobis edita ſubſcripſi*. Statim vero ſequuntur tres alii Metropolitani, Julianus Spalenſis, Liuba Bracarenſis, & Stephanus Emeritenſis.

XL. Poſt Acta ejuſdem Concilii profertur Lex quædam Ervigii Regis in ejus confirmationem, ac nominatim *de concessa Toletano Pontifici Generalis Synodi poteſtate, ut Epiſcopus alterius Provinciæ cum conniventia Principum in Urbe Regia ordinetur*. Deinde omnia ibidem ſtatuta, poſtea confirmata fuerunt in Concilio XIII. Toletano nationali, celebrato anno DCLXXXIII. cui ſubſcribit primo omnium Julianus Toletanus, deinde Liuba Bracarenſis, Stephanus Emeritenſis, & Floreſindus Spalenſis.

XLI. Succeſſit anno DCLXXXIV. Concilium Toletanum XIV. idque Provinciale dumtaxat; in quo licet Præſules Toletani jam ſublimati eſſent, non modo dignitate Metropolitanorum jamdiu poſſeſſa, ſed etiam Primatu inter alios omnes Hiſpaniæ; adhuc tamen Provincia ipſa dicitur *Carthaginis*, ut antea.

XLII. Deinde in Concilio XV. Toletano nationali, LXI. Epiſcoporum, ſub Egicane Rege, anno DCLXXXVIII. ſubſcribit primus idem Julianus Toletanus, ac poſtea Sunieſredus Narbonenſis, Floreſindus Hiſpalenſis, Fauſtinus Bracarenſis, & Maximus Emeritenſis

XLIII. Denique in Concilio XVI. Toletano nationali, Epiſcoporum LX. anno Chriſti DCXCIII. ſubſcribit primo loco (quod maxime obſervandum eſt) Felix Præſul Toletanus, recentiſſime electus in ea ipſa Synodo, ante alios Metropolitanos antiquiores ordinatione; videlicet, ante Fauſtinum Hiſpalenſem, Maximum Emeritenſem, Veram Tarraconenſem, & Felicem Bracarenſem. Scilicet in eo Concilio depoſitus fuit, Cap. 12. Sisbertus Præſul Toletanus ob crimen læſæ majeſtatis, ſeu necem intentatam Egicani Regi Hiſpaniæ; atque in ejus locum ſuffectus eſt Felix, & translatus ex Hiſpalenſi Eccleſia, cui præerat. Is vero ſtatim ſedit ante omnes alios Metropolitanos, quamvis ordinatione antiquiores, in ſignum Primatus & excellentiæ, duodecim annis antea ſtatutæ in Concilio XII. Toletano, ut paullo ante vidimus.

XLIV. Objiciet quiſpiam, Felicem fuiſſe tunc translatum ab Eccleſia Hiſpalenſi ad Toletanam; ac proinde non ſatis conſtare, quod eſſet ordinatione recentior aliis Metropolitanis. Potuit itaque ſubſcribere ante illos in Concil. Tolet. XVI. ratione antiquitatis majoris, & non titulo Primatus Eccleſiæ Toletanæ in reliquas Metroplitanas Hiſpaniæ.

XLV. Verum hæc evaſio præcluditur facile; quia, licet Felix jam antea eſſet Præſul Hiſpalenſis, adhuc tamen ſecundum ordinationem erat recentior Fauſtino, & Maximo Metropolitanis, quibus tamen præpoſitus fuit ſtatim ac Præſul Toletanus nominatus eſt. Quod igitur Felix utrique præponatur in Concilio XVI. Toletano, non aliunde oritur, quam ex Primatu Toletani Præſulis jam tunc ſtabilito ſupra alios Metropolitanos, etiam ordinatione antiquiores. Aſſumptum, ex quo cætera pendent, demonſtratur ex Concilio Toletano XV. pariter Nationali, quinque annis antea celebrato, in quo præfuit *Julianus Urbis Regiæ* (Toleti) *Metropolitanus*, ac deinde ſubſcripſerunt ordine ſuo Sunieſredus Narbonenſis, Floreſindus Hiſpalenſis, Fauſtinus Bracarenſis, & Maximus Emeritenſis. Nec ulla ibi Felicis cujuſpiam Metroplitani ſubſcriptio, aut memoria eſt. Omnes ergo ii quinque Metropolitani ordinati fuerunt priuſquam Felix in Metropolitanum eligeretur. Hoc enim contigit aliquanto poſt, mortuo jam Floreſindo Hiſpalenſi, cui ſucceſſit idem Felix in ea Sede. Patet itaque, Fauſtinum Bracarenſem, & Maximum Emeritenſem, antiquiores Metropolitanos fuiſſe Felice illo Toletano, qui in Concilio XVI. translatus ex Sede Hiſpalenſi ad Toletanam ob depoſitionem Sisberti, præfuit eidem Synodo, ac ſubſcripſit ante eoſdem Fauſtinum, & Maximum. Ejus autem prælationis nulla alia idonea ratio afferri poteſt, quam ex dignitate ſpeciali Primatus collata Præſulibus Toleti Urbis Regiæ, de conſenſu omnium Hiſpaniæ Epiſcoporum, & ſuggeſtione Gotthorum Hiſpaniæ Regum, ut ſupra vidimus.

EXCURSUS IV.

Primatus Eccleſiæ Toletanæ, tam in totam Provinciam Carthaginenſem, quam in alias Hiſpaniæ Metropoles, quibus gradibus, & quomodo ſtabilitus fuerit, præſertim ab anno DCLXXII. & unctione Regia Gotthorum in ſuis coronationibus, uſque ad irruptionem Sarracenorum in Hiſpaniam, & deinceps a tempore Urbani II. Papæ. Quædam in Catalogo Toletanorum PP. notata.

XLVI. Collige ex dictis, dignitatem Metropoliticam non eſſe adeo antiquam in Eccleſia Toletana, ac quidam volunt. Non enim ullum ejus ſolidum fundamentum in tota antiquitate exſtat intra priora quatuor ſæcula, cum adhuc poſt diviſionem Provinciarum Hiſpaniæ factam, ſive a Conſtantino Magno, ſive a quovis alio Auguſto, Civitas Toletana, juxta omnes, ſpectaret ad Provinciam Carthaginenſem, cujus caput toto eo tempore fuit Carthago ipſa, *clariſſimarum in eo tractu Urbium potentiſſima*, ut inquit de illa loquens Strabo Lib 3. De Toleto autem ſolum habemus ex Plinio Lib. 3. Cap. 3. & Livio Decade 4. Lib. 5. *parvam Urbem* fuiſſe, quamvis *loco munitam*. Et licet forte initio quinti ſæculi, quo habitum fuit Concilium hoc, eſſet Civitas aliquanto major, aut celebris; minus tamen quam Carthago Spartaria, adhuc integra, potens, & nondum ullam direptionem paſſa. Dignitatem autem Metropoliticam Eccleſiarum fuiſſe olim frequenter, aut etiam ſemper, conſtitutam in illis Urbibus, quæ primæ, ac celeberrimæ erant cujuslibet Provinciæ, notiſſimum eſt, & iam a nobis oſtenſum Tom. 1. Diſſertatione 2. Non itaque dignitas Metropolitica initio quinti ſæculi, aut antea, in

Ec-

Eccleſia Toletana, ſed in Carthaginenſi conſtituta fuit. Lege Chriſtianum Lupum in Canonem IV. Concilii Nicæni.

XLVII. Unde ſi anno CD. quo fuit celebratum hoc Concilium, excitaretur controverſia inter Eccleſias Carthaginenſem, & Toletanam, utra ex iis Primatum totius Provinciæ obtineret, ac proinde jus prælationis; dirimenda eſset lis ſimili reſponſo, ac quædam alia inter Eccleſias Arelatenſem, & Viennenſem Galliæ, terminata in Concilio Taurinenſi Canone II. hiſce verbis: *Ut qui ex his probaverit, ſuam Civitatem eſſe Metropolim, is totius Provinciæ honorem Primatus obtineat.* Cum igitur certum ſit, tam tempore hujus Concilii, quam antea, ab initio Eræ Chriſtianæ, atque ævo Livii, Strabonis, & Plinii, Urbem Carthaginem fuiſse Metropolim totius ejus Provinciæ, quæ ab ea *Carthaginenſis* dicta fuit; non autem Urbem Toletum, quæ minus celebris habebatur; controverſia inter utramque de Primatu, ſive Archipræſulatu ejus Provinciæ, potius in honorem Carthaginenſis Urbis, quam Toletanæ, dirimenda fuiſset.

XLVIII. At enim vix, aut ne vix quidem, ulla inter veteres illos, & Sanctiſſimos Præſules controverſia fuiſse invenitur, quis præcedere deberet in Conciliis, aut alibi quopiam titulo Principatus, aut eminentiæ. Fixum enim erat ipſorum animis, quod poſtea Gregorius Nazianzenus Oratione XVIII. dixit curam magna Urbe Conſtantinopolis, cujus Epiſcopus erat: ὡς ὄφελόν γε μηδὲ ἦ προεδρία, μηδέ τις τόπου προτίμησις, καὶ τυραννικὴ προνομία, ἵν᾽ ἐξ ἀρετῆς ἐγινωσκώμεθα. *Utinam autem ne ullius quidem Sedis Principatus eſſet, nec ulla loci prælatio, nec tyrannica prærogativa, ut ex ſola virtute cognoſceremur.* Quare nec in hoc Concilio Toletano I. nec in aliis eo antiquioribus legitur fuiſſe diſſidium Epiſcoporum circa præeminentiam aliquam, quin potius in Eliberitano videmus Melantium Toletanum, Sabinum Hiſpalenſem, & Liberium Emeritanum (quorum Eccleſiæ ſemper nobiliſſimæ fuerunt) loco ceſſiſſe, ac ſediſſe poſt Felicem Epiſcopum Eccleſiæ Accitanæ, longe inferioris.

XLIX. Nimirum a primis ſæculis Eræ Chriſtianæ receptum fuerat quod longe poſtea, Decreto Sancti Gregorii Magni ſtatutum fuit Lib. 7. Indict. 2. Epiſt. CXII. ad Syagrium Epiſcopum Auguſtodun. hiſce verbis: *Epiſcopos ſecundum ordinationis tempus, ſive ad conſidendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum, vel in quolibet alia re, ſua attendere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogativam ordinum vindicare.*

L. Et hæc eſt ratio genuina, cur neque in hoc Concilio Audurius, nec in Eliberitano Melantius, ambo Præſules Toletani, ſubſcripſerint ante alios Epiſcopos antiquiores ordinatione, ſed ſolum juxta ſuæ ordinationis tempus; multo autem minus præceſſerint alios quoslibet diverſarum Provinciarum, veluti Primates totius Hiſpaniæ a primis Eccleſiæ ſæculis, ut nonnulli adulatores inſulſæ obtruſerunt, aut finxerunt calamo vænali, ut magnam illam Eccleſiam nullis elogiis fictitiis egentem demererentur. Quamdiu enim permanſit Carthago Spartaria, totius ejus Provinciæ caput, *Civitas Toletana* (ut jure inquit Archiepiſcopus Marca diſſerens de Primatu Lugdunenſi, num. 124.) *tantum aberat olim a Primatu* (totius Hiſpaniæ) *ut ſub Principum Romanorum imperio* (quod quatuor primis Eccleſiæ ſæculis integris permanſit) *nondum aſſecuta eſſet Metropoleos dignitatem.*

LI. Hanc itaque paullatim exercere cœpit poſt annum CDXI. quo Carthago barbaricis irruptionibus vaſtata fuit. Nam licet adhuc illius Præſules nollent exuere dignitatem Metropoliticam ſuæ Provinciæ, retinerentque titulum; Toletani tamen Epiſcopi, fere in medio ejuſdem Provinciæ politi, & in Urbe ſatis forti, ac conſpicua, nullumque ab hoſtibus detrimentum paſſa, prævaluerunt, ac tandem ii ſoli Metropolitani Provinciæ Carthaginenſis evaſerunt, & paſſim denominati ſunt, præſertim poſt Decretum Gundemari Hiſpaniæ Regis editum an. Chriſti DCX. & infra ſuo loco proferendum integre, in quo aſſidentibus S. Iſidoro Hiſpalenſi, & aliis viginti quinque Epiſcopis, dicitur: *Honorem Primatus, juxta antiquam Synodalis Concilii auctoritatem, per omnes Carthaginenſis Provinciæ Eccleſias, Toletanæ Eccleſiæ Sedis Epiſcopum habere oſtendimus; eumque inter ſuos Coepiſcopos, tam honoris præcellere dignitate, quam nominis.*

LII. Nec tamen inde colligas, dignitatem Primatus in totam Hiſpaniam fuiſse datam tunc Præſulibus Toletanis. Solum enim data, aut confirmata iis, in citato Decreto fuit dignitas, ſive HONOR PRIMATUS, *per omnes Carthaginenſis Provinciæ Eccleſias*; nimirum, honor proprius Metropolitani Præſulis intra totam eam Provinciam, quemadmodum alii Metropolitani ibidem ſubſcribentes Primatum ſuum habebant intra Provinciam Bæticam, Luſitanam, Tarraconenſem, & Narbonenſem. Unde ſtatim poſt verba citata ſubditur eorum explanatio, *juxta quod de Metropolitanis per ſingulas Provincias antiqua Canonum traditio ſanxit, & auctoritas vetus permiſit.* Ratio autem ejus Decreti redditur maxime notanda: *Neque eandem Carthaginenſem Provinciam in ancipiti duorum Metropolitanorum regimine, contra Patrum Decreta, permittimus dividendam, per quod oriatur varietas ſchiſmatum, quibus ſubvertatur Fides, & unitas ſcindatur.*

LIII. Hæc poſtrema verba apertiſſime confirmant quod ſupra aſſeruimus de diſſidio gravi, ac diuturno poſt Carthaginem everſam a barbaris anno circiter CDXI. inter Præſules Carthaginenſes, & Toletanos, circa dignitatem Metropoliticam in eam Carthaginenſem Provinciam. Præſules enim Carthaginenſis Urbis volebant perſiſtere in ea dignitate, & jure antiquo, illudque retinere curarunt ſæculis quinto, ac ſexto, præſertim Hector, & Licinianus, de quibus ſupra. Aliunde vero Præſules Toletani, ac ſpeciatim Montanus, id jus Metropoliticum in totam Provinciam, ſibi deberi allegabant ab eo tempore, quo Carthago Spartaria fuit everſa. Hinc orta ſunt graviſſima diſſidia inter

Præſules utriuſque Eccleſiæ, & ſchiſmata intra eandem Provinciam; quibus exſtirpandis cautum fuit hoc Decreto, ut unica cenſenda eſſet Provincia Carthaginenſis, non duplex, aut diviſa in plures; ſimiliterque ut Præſul Toletanus ſolus eſſet Metropolitanus totius ejus Provinciæ, antiquato prorſus alio Metropolitano Carthaginenſis Urbis Titulari Præſule. Eo autem Decreto publicato, ac recepto in tota Hiſpania, ſolus Præſul Toletanus de cætero fuit Metropolitanus Carthaginenſis illius Provinciæ.

LIV. Unde poſt prædictum annum DCX. abſque diſſidio, aut contradictione ulla Præſules Toletani ſederunt, ac ſubſcripſerunt ſimul cum aliis Metrupolitanis, ſervato ſolum cum iis gradu antiquitatis, ſive ordinationis, ante omnes alios Hiſpaniæ Epiſcopos ſimplices. Hi enim ita inter ſe antiquitatem ordinationis attendebant in ſedendo, ac ſubſcribendo, ut tamen loco, & gradu cederent quibuslibet Metropolitanis, etiam minus antiquis. Ita enim cautum fuit in Concilio Bracarenſi I. Can. XXIV. dum dicitur: *Item placuit, ut conſervato Metropolitani Epiſcopi Primotu, cæteri Epiſcoporum ſecundum ſuæ ordinationis tempus, alius alii ſedendi deſerat locum*. Et Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis in *Ordine celebrandi Concilium* (edito a nobis Tomo I.) inquit: *Hora diei prima ante ſolis ortum rejiciantur omnes ab Eccleſia, obſeratiſque foribus cunctis, ad unam januam, per quam Sacerdotes ingredi oportet, Oſtiarii ſtabunt, & convenientes omnes Epiſcopi pariter introibunt, ac ſecundum ordinationis ſuæ tempus reſidebunt.* Qui mos etiam in Eccleſia hac Romana, omnium aliarum Magiſtra, perpetuus fuit, ut in Capella Pontificia, aliiſque publicis Cleri Romani Synaxibus, Archiepiſcopi omnes, ordine antiquitatis inter ſe ſervato, præcedant omnes alios Epiſcopos, etiam antiquioras; hi vero anxiquitatem ordinationis ſervent inter ſe.

LV. Hæc ita ſe habuerunt in Hiſpania poſt prædictum annum DCX. quo edixum fuit Gundemari Decretum, & ſtabilita eſt dignitas Metropolitica totius Carthaginenſis Provinciæ in ſolo Præſule Toletanæ Eccleſiæ. Quod autem apud Lucam Tudenſem, & alios dicitur de tranſlatione Primatus ab Eccleſia Hiſpalenſi in Toletanam, ob ſcelera Theodiſci Præſulis Hiſpalenſis, & Succeſſoris S. Iſidori, videtur prorſus fabuloſum, ut oſtendi Tomo I. Diſſertatione IV. Excurſu VII. Vara itaque origo Primatus ſupremi Eccleſiæ Toletanæ in totam Hiſpaniam, deſumitur ex continua habitatione Gotthorum Regum, & ſolenni coronatione, qua ab ejus Præſulibus inungebantur. Nam, teſte S. Iſidoro, Reccaredus Hiſpaniæ Rex, qui Concilio Toletano interſuit anno DLXXXIX. & in eo abjuravit hæreſim Arianam coram omnibus Toletanis civibus, in eadem pariter Urbe coronationem Regiam accepit. At ea multo ſolennius videtur data fuiſſe longe poſtea Vvambæ, ſive Vvambani Regi Hiſpaniæ anno DCLXXII. de quo ſcribit S. Julianus Toletanus in Chronico: *Ne citra locum ſacræ Sedis Toletani Regni ſacram ſuſciperet unctionem* (nimirum, qua tunc coronabantur Reges Hiſpaniæ) *diſtulit celebritatem uſque ad nonam decimam diem, ne videretur ambitione uſurpaſſe, vel ſuratus eſſe Regni gloriam, ſed potius ſignum tanti culminis* (ſcilicet unctionem Regiam) *a Deo accepiſſe*.

LVI. Porro Vvamba diſtabat *centum, & viginti milliariis*, teſte eodem Juliano, ab Urbe Regia Toleto, quando electus fuit. Noluit autem coronari ubi nuncium exaltationis ſuæ accepit, ſed ad ipſam Metropolin totius Regni ſe contulit, ut Regiam ibi unctionem acciperet: *Poſtquam autem*, inquit Julianus, *Toletanam Urbem ingreditur, & ventum eſt, quo ſacræ unctionis acciperet ſignum, Regio jam cultu conſpicuus, jurandi fidem populis reddidit, & mores bonos prædeceſſorum Regum, atque Leges firmavit. DEINDE OLEUM BENEDICTIONIS PER SACRI PRIMATIS, ET PONTIFICIS QUIRICII MANUS VERTICI EJUS REFUNDITUR &c.* Ac deinde: *Curvatis genibus, oleum benedictionis PER SACRI PRIMATIS MANUS vertici ejus refunditur*.

LVII. Vides qualiter anno DCLXXII. quo coronatus fuit Vvamba Rex, Eccleſia, & Urbs Toletana ad ſummum jam honorem aſcendiſſent, non modo Metropoleos totius Carthaginenſis Provinciæ (quod jam pridem habebant) ſed etiam Eccleſiæ, & Urbis Regiæ, a cujus *Primate*, & *Pontifice* Reges in ipſa coronatione ſacram unctionem acciperent. Vides, eam prærogativam jam tum ita propriam fuiſſe Præſulum Toletanorum, & illius magnæ Eccleſiæ, ut ſi quando aliquis inde diſtans eligeretur in Regem, non alibi coronaretur, ſed intra Eccleſiam Toletanæ Urbis, & per *ſacri ejus Primatis, & Pontificis manus*. Nihil autem horum conceſſum legitur cuipiam alteri ex Mtropolitanis aliarum Provinciarum Hiſpaniæ. Toletanus itaque Præſul ſaltem ab eo anno Christi DCLXXII. inter alios omnes Hiſpaniæ Metropolitanos Primatum ſpacialem, ſeu peculiarem excellentiam habuit.

LVIII. Et ea quidem ipſa paullo poſtea longe major fuit; nimirum anno DCLXXXI. in Concilio XII. Toletano ſub Ervigio Rege, ubi Cap. VI. totius illius Concilii Nationalis Decreto, & Regio aſſenſu conceſſum fuit, *ut, ſalvo privilegio uniuſcujuſque Provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoſcumque Regalis poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani Epiſcopi judicio dignos eſſe probaverit, in quibuslibet Provinciis, in præcedentium Sedibus præficere Præſules, & decedentibus Epiſcopis eligere ſucceſſores*. Hoc privilegio adeo ſingulari (quod *placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ*, ut ibidem dicitur, & Regibus ipſis, conſerre Præſulibus Eccleſiæ Toletanæ) aſcenderunt ii ad ſupremam quandam excellentiam, & Primatum peculiarem, ac preſſius dictum, ultra illum communem, quem jam antea habebant cum Metropolitanis aliis, Hiſpalenſi, Tarraconenſi, Emaritano, Bracarenſi, & Narbonenſi. Itaque tam in eo Concilio XII. Toletano, quam in aliis omnibus, quotcumque intra Hiſpaniam celebrata

beata fuerunt Nationalia uſque modo, pluſquam mille annorum ſpatio, ubicumque intervenere Præſules Toletani cum aliis Metropolitanis, ſemper primum locum habuerunt, veluti Primates totius Hiſpaniæ, etiamſi contingeret, alios Metropolitanos intervenire ordinatione antiquiores, ut ſupra jam vidimus Num. 38. & 39.

LIX. Quod ſi a tempore everſionis Hiſpaniæ uſque in diem hanc non videmus plures Præſules Toletanos ſubſcribentes ante alios Metropolitas, ideo eſt, quia in tot aliis ſæculis vix invenitur Concilium aliquod Hiſpaniæ totius Nationale, inſtar illorum veterum. Solum fuere Concilia Provincialia, aut Diœceſana, in quibus nunquam concurrunt plures Metropolitani. Si autem concurriſſent, veluti in Conciliis Toletanis XII. XIII. XV. XVI. & XVII. dubium non eſt, quin Toletanus Præſul tanquam Primas totius Regni præcederet omnes alios in ſedendo, ſubſcribendo, atque ordinando, etiamſi ipſi eſſent ordinatione antiquiores; quemadmodum in Concilio illo Toletano XVII. obſervatum fuiſſe demonſtravimus ſupra.

LX. Mitto privilegia plurima Romanorum Pontificum a tempore Urbani II. & deinceps, quibus confirmatur Primatus Toletanorum Præſulum in totam Hiſpaniam, ab eo tempore, quo Eccleſia illa celeberrima, ac Deiparæ Virginis deſcenſu, & alloquio ad S. Ildephonſum decorata, erepta fuit Sarracenis, & in Chriſtianorum poteſtatem, veluti poſtliminio rediit, circa annum Chriſti MLXXXV. Bernardo enim Abbati Benedictino S. Facundi, & jam tum Præſuli Toletano, qui invicto animo Eccleſiam illam Chriſtianis reſtituit cum ingenti periculo capitis ſui; id privilegium contulit prædictus Vrbanus II. pariter Benedictinus. Sed jam quatuor ſæculis antea Archipræſules Toletani ea prærogativa fruebantur, nimirum ab anno Chriſti DCLXXXI. quo Concilium Toletanum XII. celebratum fuit, & uberius adhuc a tempore Concilii Toletani XVII. initi anno DCXCIV. Verum quoniam furtaſſis ea Concilia non impetrarunt aſſenſum Sedis Apoſtolicæ ad ſublimandos Præſules Toletanos in Primates totius Hiſpaniæ, & præterea Urbs, atque Eccleſia Toletana quatuor fere jam ſæculis ſub Sarracenorum jugo gemebat, ſine ulla Primatus functione; Bernardus Præſul merito Urbanum II. adeundum cenſuit, & ab eo impetravit, ſibi, ac ſucceſſoribus eum honorem, aut primo conferri, aut (quod verius cenſeo) reſtitui, & in poſterum confirmari.

LXI. Idem Vrbani II. privilegium plurimis aliorum ſequentium Romanorum Pontificum confirmatum fuit, tam aperte, ut mirum ſit, graviſſimum Virum Garſiam Loaiſam ad ſtabiliendum Primatum Eccleſiæ Toletanæ, tam certum, & exploratum, divertiſſe ad alia fundamenta minoris notæ, & præſertim ad narrationem illam controverſiarum, & diſceptationum Roderici Archiepiſcopi Toletani cum Præſule Compoſtellano intra Concilium Oecumenicum Lateranenſe ſub Innocentio III. in qua plura ſunt ἀσύστατα, & ἄτοπα, atque imprimis quod Archiepiſcopus Rodericus, Vir certe gravis, & doctus ſuo ævo, irrideret traditionem adventus, & prædicationis S. Jacobi in Hiſpania, eamque locaret inter aniles fabulas. Potuit certe Illuſtriſſimus Loaiſa abſtinere ab ea narratione infida cujuſpiam ſcioli, & contradictionibus plena; quæ poſtea anſam dedit D. Cardinali Baronio, ut quam antea tradiderat ſententiam de prædicatione S. Jacobi in Hiſpania, poſterioribus curis retractaret. Quo eodem fundamento ductus Alexander Natalis, nuper cum paucis aliis eandem cramben recoxit. Et quamvis nos ſupra in Tomo I. Diſſertatione IX. ex inſtituto adverſus eos recentiores oſtenderimus, veritatem prædicationis dictæ adeo ſolidis fundamentis, ut nullus videatur eſſe jam locus dubitandi prudenter de illa; melius ſane fuiſſet, ut D. Loaiſa qua pollebat maturitate judicii ſprevisſet narrationem illam, contemptu dignam, & inutilem, ac minime neceſſariam ad firmandum Primatum Eccleſiæ Toletanæ in cæteras Metropolitanas Hiſpaniæ ab anno DCLXXXI. uſque in hodiernum diem, pluſquam mille annorum decurſu, ſolidiſſimis fundamentis ſtabilitum, qualia a nobis partim exhibita, partim indicata ſunt.

LXII. Qui plura alia volet, adeat Scriptores Hiſpanos, de eodem Primatu fuſius tractantes, præſertim Illuſtriſs. Caſtejonem, duplici juſto volumine ea de re, & Excellentiſſimum Marchionem Mondexarenſem Diſſertatione IV. Eccleſiaſtica, cum aliis, quos ipſi allegant. Nobis ſatis ſit ea libaſſe, quæ conſtant auctoritate Veterum certa omnino, & explorata, atque hujus Operis inſtituto opportuna; relictis plurimis aliis ex lutulenta Pſeudochronicorum Dextri, Maximi, Luitprandi, Helecæ, Juliani, & Hauberti Hiſpalenſis nomine inſcriptorum lacuna deſumptis, quæ eruditiſſimis quibuſque hominibus, Hiſpanis, & cæteris, modo excitant riſum; modo bilem, & indignationem juſtam. Non eget Eccleſia Toletana, per ſe ſplendidiſſima, mentitis fulgoribus, aut elogiis fabuloſis, qualia a centum circiter annis obtruſa fuerunt venali quorundam ſtylo, & libidine adulandi, in iis Pſeudo-chronicis.

LXIII. Hactenus digreſſi fuimus occaſione Concilii Toletani I. in quo primus omnium ſedit, ac ſubſcripſit Patruinus; non Præſul Toletanus, ut plerique recentiorum voluere, exiſtimantes eam prærogativam fuiſſe annexam Toletanæ Sedi; ſed Emeritenſis, qui ſecundum ordinationem erat omnibus aliis Epiſcopis antiquior. Itaque Patruinus ab albo, ſeu Catalogo vero Toletanorum Præſulum excludi debet; & de facto non invenitur in aliquo ex Catalogis antiquis ſupra memoratis.

LXIV. Audentium vero, quem Ildephonſus memorat veluti Aſturii deceſſorem in Sede Toletana, non dubito, fuiſſe illum ipſum, de quo Gennadius in Catalogo Virorum Illuſtrium, Cap. 14. ſcribit: *Audentius Epiſcopus Hiſpanus ſcripſit adverſus Manichæos, & Sabellianos, & Arianos; maximeque intentione ſpeciali contra Photinianos, qui nunc Bonoſiaci vocantur, Librum, quem prætitulavit: De fide adverſus omnes hereticos; in quo oſtendit antiquitatem Filii Dei coæternalem Patri fuiſſe, nec quod ini-*

tiam Deitatis tunc a Deo Patre acceperit, quum a Maria Matre Virgine homo, Deo fabricante, conceptus, & natus eſt. Hoc ipſum cenſet ſubacto Vir judicio Ambroſius Morales, cujus ſententiam nuſquam, niſi coactus invicto aliquo argumento, uti paullo ante feci, deſerere audebo. Sane, quicquid fere reliqui Hiſpanicarum rerum Scriptores poſtea tradidere ſolidum, atque fide dignum, ex ipſo, ac magno illo Hieronymo Zurita, & accuratiſſimo Stephano Garibay, mutuati ſunt, quamvis plerumque eorum nomina taceant. Tribuenda hæc laus præclariſſimis iis tribus Viris, qui præcellenti judicio, lectione plurima, & evolutione diuturna mſs. veterum, omnes fera res antiquas, ac laude dignas Hiſpaniæ ſumma ingenuitate, & integritate aureis ſuis ſcriptis conſignarunt.

LXV. Quod autem dominus Loaiſa in Catalogo Præſulum Toletanorum cenſet Olympium, Natali, & Audentio interjectum, neſcio unde eruere potuerit; ſiquidem nulla ejus mentio eſt in Catalogis veteribus illorum ſupra laudatis, nec in Ildephonſo, aut Iſidoro. Solum habemus ex Gennadio in Catalogo, & ex S. Auguſtino, Olympium Epiſcopum Hiſpanum ſanctitate, & doctrina clariſſimum extitiſſe. Id autem poſt Librum, *De Scriptoribus* ab Hieronymo editum ſub finem quarti ſæculi, videtur accidiſſe; ſiquidem S. Doctor illius non meminit. Nec propterea is Olympius eſt ille, qui cum Oſio interfuit Concilio Sardicenſi anno Chriſti CCCXLVII. Ille enim plane Græcus fuit, non autem Hiſpanus. Non enim ibidem interfuerunt plures Hiſpani Epiſcopi, quam Oſius, Annianus, Florentius, Damianus, Caſtus, & Prætextatus, ut ſupra Diſſertatione II. num. 2. oſtenſum fuit. Supereſt itaque, ut Olympius Hiſpanus Epiſcopus, a Gennadio, & Auguſtino laudatus, fuerit ſynchronos utriuſque intra quintum ſæculum. Quod autem fuerit Toletanus Præſul, affirmari nequit; cum Catalogi veteres citati videantur contradicere, & nemo antiquorum id ſcripſiſſe inveniatur. Antiquorum inquam; nam Pſeudo-chronicorum recenter obtruſorum Dextri, & Juliani, &c. in quibus ſimilia finguntur de Olympio, & aliis, nulla ratio habenda eſt.

IDATII EPISCOPI HISPANI CHRONICON

Ab anno Chriſti CCCLXXIII. & deinceps, uſque ad CDLXII. vel CDXC.

Poſt varias editiones, Romanam, Pampilonenſem Epiſcopi Sandovalii, Scaligerianam, Jacobi Sirmondi, & aliorum, nunc recuſum, ad ampliorem lucem Chronologiæ Conciliorum, & aliorum monumentorum veterum, quæ in hoc Opere evulgantur.

Præfatio Jacobi Sirmondi S. J.

DE CHRONICO, ET FASTIS IDATII.

I. *IDatii Chronicon, cujus excerpta tantum quædam ab Henrico Caniſio primum, deinde a Joſepho Scaligero edita fuerant, integrum nunc demum indidem prodit, unde nuper Romæ vulgari cœptum eſt; ex antiquo videlicet Codice noſtro, quem qui Romanam editionem curavit, quia Pariſiis eſſe audiverat, Pariſienſem appellavit; nos Metenſem potius dicturi eramus, quod Metis olim exſcriptum arbitremur; inde certe ad nos ex Monaſterio non ignobili, nec obſcuro pervenit. Quanti autem merito eſſe debeat hic Libellus, tute, Lector, ſtatim agnoſces. Intelliges enim, non ſolum ab hoc fonte hauſta ea eſſe, quæ de Gotthorum, Suevorumque Gentium rebus in Hiſpania, Galliaque per ea tempora geſtis, apud Iſidorum, & alios Scriptores, non aliis ferme, quam Chronici hujus verbis contexta leguntur; ſed alia præterea, tum ad ſacram, tum ad civilem hiſtoriam plurima hic doceri, quæ ut ceteris omnibus intacta qui extant, ipſi nos etiam, niſi ab Idatio prodita eſſent, ignorare cogeremur. Facile ergo judicabis publici uſus fuiſſe, ut non diutius hoc beneficio careremus. Nec vero minor, ut ſpero, erit gratia Faſtorum Conſularium, quos Chronico adjecimus, Idatianoſque jam alibi nominavimus; non tam quod in eodem Codice Idatii Chronico ſubjiciebantur, quam quod rerum, & verborum in utroque Opere affinitas, & cognatio, epocharumque, & temporum par obſervatio, totius denique ſcriptionis color idem ac genius, eundem utriuſque Auctorem fuiſſe, ſatis oſtendant, tametſi Auctoris nomen nullum præferat inſcriptio, quæ his verbis ibi concepta eſt: Declaratio Conſulum, ex quo primum ordinati ſunt. Et ſi porro in exemplari noſtro procedebant hi Faſti ad ſecundum uſque Anthemii Conſulatum, hoc eſt, ad ea tempora, in quibus Idatii Chronicon deſinit, atque a primis orſi Conſulibus, omnia exinde ad eum uſque annum paria Conſulum percenſebant; nobis tamen, dum aliud conſilium dies proferat, ſatius in præſens viſum eſt, eam dumtaxat partem edi, quæ, & ab antiquariis minus fuerat depravata, & memorabilium rerum varietate, atque fructu tibi acceptior, jucundiorque fore videbatur. Fruere itaque, Lector, & vale.*

OBSERVATIO CARD. DE AGUIRRE.

2. IDatium hunc auctorem Chronici, & Faſtorum Conſularium, in hoc noſtro Opere locum habere oportuit, ad epocham dignoſcendam Conciliorum, Patrum, ac Regum Hiſpaniæ, quorum tempore ille vixit uſque ad ultimam ſenectutem. Illum Sigebertus Gemblacenſis appellat *Epiſcopum Lemicæ Hiſpaniarum Urbis.* Paſchaſius Queſnelius in Notis ad Epiſt. xciii. S. Leonis, mavult fuiſſe Epiſcopum Lucenſem, ab eodem Pontifice deputatum ſimul cum Ceponio, pariter Epiſcopo, ad convocandum omnes Gallæciæ Præſules, ut coacta Synodo hæreſes Priſcilliani ſolenniter condemnarent. Cenſeo autem reipſa cohærere, aut perinde eſſe ſententiam utriuſque ejus Scriptoris; quoniam circa hæc tempora ac de cætero, iidem omnino fuerunt Epiſcopi Lucenſes, & Lemicenſes, ſola nominis differentia. Nimirum Lucenſes denominati ſunt a *Luco* (vulgo *Lugo*) Urbe præcipua totius ejus Diœceſeos; Lemicenſes autem, ducta appellatione ab ea Provincia, quæ *Lemica* tunc, poſtea corrupto vocabulo *Limia* dicta eſt, & cujus Oppidum præcipuum appellatur *Monforte de Lemos*, ubi dominantur inter Magnates primi ordinis Hiſpaniæ Excellentiſſimi Comites *de Lemos*. Itaque nulla difficultas videtur obſtare, ut hic idem Idatius fuerit indiviſim Epiſcopus Lemicæ, & Luci.

3. Multo magis ambigi poſſet, an iſte Idatius Auctor Chronici ſit ille ipſe, qui ſupra in Concilio Cæſarauguſtano anni ccclxxx. ultimo loco intar Epiſcopos omnes ſubſcripſit. Fuit enim ille, teſte Iſidoro Lib. *De Viris Illuſtr. cognomento & eloquio clarus*; qualem fuiſſe hujus Chronici Auctorem, nemo inficiabitur. Præterea tempus videtur idem illius Synodi, & hujus Chronici.

4. At enim crediderim, hunc Idatium ab illo diverſum fuiſſe. Imprimis ille a Sulpicio Sevaro, Scriptore ejus temporis, Lib. 2. Hiſt. *Emeritæ Civitatis Sacerdos*, ideſt, Epiſcopus, dicitur. Hic autem Lucenſis, ſeu Lemicæ, inde plurimum diſtantis, Epiſcopus fuit. Ille anno ccclxxx. quo ſubſcripſit Synodo Cæſarauguſtanæ, cenſendus eſt fuiſſe inclinantis, aut ſaltem perfectæ ætatis, juxta diſciplinam Eccleſiaſticam ejus temporis. Hic autem lxvii. annis poſtea, nimirum Chriſti cdxlvii. tempore Leonis Papæ, erat Epiſcopus; immo & vixit tandem, teſte Iſidoro, tempore Leonis Auguſti, qui imperavit ab anno Chriſti cdlvii. uſque ad cdlxxiv. Non eſt autem veroſimile, unum eundemque Idatium permanſiſſe Epiſcopum ſpatio, ut minimum, ſeptuaginta ſeptem annorum, a tempore Concilii Cæſarauguſtani uſque ad initium Imperii Leonis, aut eo amplius. Denique Idatius ipſe in Prologo ſui Chronici mox exſcribendo, ſatis indicat, ſe fuiſſe electum Epiſcopum in Gallæcia anno tertio Valentiniani Imperantis, nimirum Chriſti cdxxvii. Ideſt, quadraginta ſeptem annis poſtquam Idatius ille Emeritenſis Concilio Cæſarauguſtano ſubſcripſerat. Fuerunt itaque duo Idatii, ambo Epiſcopi, & Scriptores, alio atque alio tempore, & poſterior ex iis fuit Epiſcopus Lemicenſis, atque Auctor hujus Chronici.

VETERUM DE IDATIO TESTIMONIA.

Leo Magnus ſub finem Epiſtolæ XCI. ad Turibium Epiſcopum Aſturicenſem.

5. *SI autem aliquid, quod abſit, obſtiterit, quominus poſſit celebrari Generale Concilium; Gallæciæ ſaltem in unum conveniant Sacerdotes, quibus congregatis, Fratres noſtri HYDATIUS, & Ceponius imminebunt, conjuncta cum eis inſtantia tua, quo citius, vel provinciali conventu remedium tantis vulneribus adferatur.* Neque enim dubium, quin hic noſter ſit Hydatius, Epiſcopus Gallæciæ, qui una cum Turibio, ut Chronici pagina 24. declarat, adverſus hæreticos laborabat. Hydatium autem, Ὑδάτιον, origine Græca dictum fuiſſe, veriſimile eſt; cum ita quoque ſcribatur in eodem exemplari noſtro, & apud Sigebertum, & alios. Sirmondus.

S. Iſidorus Lib. De Viris illuſtribus Cap. 9.

6. *Idatius Provinciæ Gallæciæ Epiſcopus, ſequutus Chronicam Euſebii Cæſareenſis Epiſcopi, ſeu Hieronymi Presbyteri, quæ uſque hodie in Valentis Auguſti Imperium edita declaratur, dehinc ab anno primo Theodoſii Auguſti, uſque in annum Imperii Leonis VIII. ſubjunctam ſequitur hiſtoriam; in qua magis barbararum Gentium bella crudelia narrat, quæ premebant Hiſpaniam. Deceſſit ſub Leone Principe, ultima jam pene ſenectute, ſicut etiam Præfationis ſuæ demonſtrat initio.*

Sigebertus De Viris illuſtribus Cap. 18.

7. *Idatius Lemicæ Hiſpaniarum Urbis Epiſcopus, Chronicam initiatam a primo Theodoſii Imperatoris Conſulatu compoſuit.* In vulgari Chronico Sigeberti Idatius Chronicon ſuum perduxiſse dicitur ad Chriſti uſque annum cdxc. Zenonis Auguſti xvi. quod falſum eſt, cum viginti ante minimum annis ſub Leone Auguſto ſcribendi, vivendique finem fecerit, ut ſuperiora declarant, Sirmondus.

IDATII EPISCOPI CHRONICON

P R Æ F A T I O

Idatius ſervus Domini noſtri Jeſu Chriſti univerſis Fidelibus in Domino noſtro Jeſu Chriſto, & ſervientibus ei in veritate, ſalutem,

8 PRobatiſſimorum in omnibus Virorum ſtudia, quos præcipue in Fide Catholica, & converſatione perfecta teſtes veritatis divini cultus docet adſertio, ut ornantur decore dictorum, ita & commendantur honore meritorum, ut miram in omni opere ſuo obtineant firmitatem. Verum Idatius Provinciæ Gallæciæ natus in Lemica Civitate, mage divino munere, quam proprio merito, ſummi Præſul creatus officii, ut extremus plagæ, ita extremus & vitæ, perexiguum informatus ſtudio ſæculari, multo minus docilis ſanctæ lectionis volumine ſalutari; Sanctorum, & eruditiſſimorum Patrum in præcedenti Opere ſuo, pro capacitate proprii ſenſus, aut verbi, oſtenſum ab his ſequutus exemplar. Quorum primus Euſebius Cæſareenſis Epiſcopus, qui Eccleſiaſticas ſui numeri Libris ſcripſit hiſtorias, ab initio Nini regnantis Aſſyriis, & Sancti Abrahæ Patriarchæ Hebræis, & reliquorum contemporales his annos Regum, in viceſimum Conſtantini Auguſti, quo imperabat, annum, Græci ſermonis Chronographiæ concludit hiſtoria.

9. Poſt hunc ſucceſſor ſyngrapheus perfectus univerſis factorum dictorumque monimentis, Hieronymus Presbyter, idem *Euſebius* cognomento, de Græco in Latinum ſcripturæ hujus interpres, a viceſimo anno ſupradicti Imperatoris in quartum decimum Valantis Auguſti annum ſubditam texit hiſtoriam. Eſto ut in ſanctis quibus deguit Hieroſolymorum locis, a memorato Valentis anno in tempus, quo in præſenti vita duravit, forte quamplurima de his, quæ ſunt inſecuta, ſubjecerit; quia haud unquam, dum valuit, a diverſo ſtyli opere ceſſavit. (Quem quodam tempore propriæ peregrinationis in ſupradictis regionibus adhuc infantulus vidiſſe me certus ſum.) Qui poſt aliquot annos beato, ut erat, manſit in corpore. Si tunc proprio operi, quod ſubdidit, aliqua ſubjunxerit, apud eos, ad quos ſcriptorum ejus omne Opus, vel ſumma pervenit, certa, & plena cognitio eſt. Sed quoniam in cujuſdam ſtudii ſui ſcriptura dixiſſe eum conſtat, debacchantibus jam in Romano ſolo barbaris, omnia haberi permiſta, atque confuſa; opinamur ex hujus indicio ſermonis, in hoc per ſe annorum volumine ſubdito de ſucceſſione temporum ab ipſo nihil adjectum.

10. Tamenquia ad noſtri temporis curſum, ut ſuperior lectio docet, deſcriptio defluxit annorum; cum membrana hujus hiſtoriæ curam contigiſſet expertis, mentem monuit imperiti, ut de cognitis, etſi in omnibus impari greſſu, vel veſtigiis ſe ſubterneret præceſſorum. Quæ fideli ſuſcipiens cordis intuitu, partim ex ſtudio Scriptorum, partim ex certo aliquantorum relatu, partim ex cognitione, quam jam lacrymabile propriæ vitæ tempus oſtendit, quæ ſubſequuntur, adjecimus. Quorum continentiam geſtorum, & temporum, qui legis ita diſcernes. Ab anno primo Theodoſii Auguſti in annum tertium Valentiniani Auguſti, Placidiæ Reginæ filii, ex ſupradicto a nobis conſcripta ſunt ſtudio, vel ex relationibus indicantum. Exin immerito adlectus ad Epiſcopatus officium, non ignarus omnium miſerabilis temporis ærumnarum, & concluſi in anguſtias Imperii Romani, metas ſubdidimus ruituras; & quod eſt luctuoſius, intra extremam univerſi Orbis Galæciam deformem Eccleſiaſtici ordinis ſtatum, creationibus indiſcretis honeſtæ libertatis interitum, & univerſæ propemodum in divina diſciplina Religionis occaſum, ex furentium dominantem permiſta iniquarum perturbatione nationum. Hæc jam quidem inſerta, ſed poſteris in temporibus, quibus offenderint, reliquimus conſummanda.

IDATII EPISCOPI CHRONICON

Romanorum xxxix. Theodoſius per Gratianum in conſortium Regni adſumptus, cum ipſo, & Valentiniano Juniore regnat annis xvij.

Theodoſium hunc Caucæ in Gallæcia natū tenent etiam Zoſimus Lib.4

1. THeodoſius natione Hiſpanus, de Provincia Gallæcia, Civitate Caucæ, a Gratiano Auguſtus appellatur.

Inter Romanos, & Gotthos multa certamina conſeruntur.

2. Theodoſius Conſtantinopolim ingreditur in primo Conſulatu ſuo, quem eum Gratiano agebat Auguſto.

Olymp. ccxc.

Alexandriæ XXI. habetur Epiſcopus Theophilus, Vir eruditiſſimus, inſignis, qui a primo Conſulatu Theodoſii Auguſti Laterculum per centum annos digeſtum de Paſchæ obſervatione conſcripſit.

3. Athanaricus Rex Gotthorum apud Conſtantinopolim decimo quinto die, ex quo a Theodoſio fuerat ſuſceptus, interiit.

4. Gotthi infida Romanis pace ſe tradunt.

Am-

Ambroſius in Italia Mediolani Epiſcopus, Martinus in Galliis Turonis Epiſcopus, & vitæ meritis, & patratis miraculis virtutum habentur inſignes.

5. Theodoſius Arcadium filium ſuum Auguſtum appellans, Regni facit ſibi eſſe conſortem.

6. Honorius naſcitur filius Theodoſii.

Legati Perſarum ad Thedoſium Conſtantinopolim veniunt. *Olymp. ccxci.*

7. Greotingorum gens a Theodoſio ſuperatur.

Priſcillianus declinat in hæreſin Gnoſticorum, per Epiſcopos, quos ſibi in eadem pravitate collegerat, Abulæ Epiſcopus ordinatur, qui aliquot Epiſcoporum Conciliis auditus, Italiam petiit, & Romam. Ubi ne ad conſpectum quidem ſanctorum Epiſcoporum Damali & Ambroſii receptus, cum his, cum quibus iverat, redit ad Gallias. Inibi ſimiliter a S. Martino Epiſcopo, & ab aliis Epiſcopis hæreticus judicatus, appellat ad Ceſarem; quia in Galliis his diebus poteſtatem tyrannus Maximus obtinebat Imperii.

8. Arcadii quinquennalia celebrantur.

Romanæ Eccleſiæ xxxvi. habetur Epiſcopus Syricius.

9. Priſcillianus propter prædictam hæreſin ab Epiſcopatu depulſus, & cum ipſo Latronianus * laicus, aliquantique ſectatores ejus apud Trevirim ſub tyranno Maximo cæduntur. Exin in Gallæciam Priſcillianiſtarum hæreſis invaſit.

10. Maximus tyrannus occiditur per Theodoſium tertio lapide ab Aquileja, quinto Kalendas Auguſtas; & eodem tempore, vel ipſo anno in Galliis per Arbogaſtem Comitem filius Maximi nomine Victor extinctus eſt.

Cynegius Theodoſii Præfectus habetur illuſtris, qui factis inſignibus præditus, & uſque ad Ægyptum penetrans, Gentium ſimulacra ſubvertit.

11. Theodoſius cum Honorio filio ſuo Romam ingreſſus eſt,

12.

13.

14. Valentinianus Junior apud Viennam ſcelere Comitis Arbogaſti occiditur, & Eugenius tyrannus efficitur. *Olymp. ccxcii.*

15. *Olymp. ccxciij.*

** Hunc Latronianum inter Chriſti Martyres numerat Petrus de Natalibus in Catalog. SS. Lib. 11. c. 89. Quod totum caput delendum videtur, uti factũ eſt ab inquiſitione Hiſp. in Expurg. moderna.*

16. Eugenius a Theodoſio Auguſto ſuperatus occiditur.

17. Theodoſius invaletudine hydropis apud Mediolanum defunctus eſt anni Regni ſui xvii. Et iſte annus, qui Theodoſii xvii. ipſe Arcadii, & Honorii in initio Regni eorum primus eſt; quod ideo indicatur, ne Olympiaden v. annorum turbet adjectio, in hoc loco tantum propter regnantum inſerta Principum.

1. Romanorum XL. Arcadius, & Honorius Theodoſii filii, defuncto patre, regnant annis XXX.

2.

3. Romanæ Eccleſiæ XXXVII. habetur Epiſcopus Anaſtaſius. *Olymp. ccxciv.*

4.

5. In Provincia Carthaginenſi in Civitate Toleto Synodus Epiſcoporum contrahitur, in qua, quod geſtis continetur, Symphoſius, & Dictinius, & alii cum his Gallæciæ Provinciæ Epiſcopi, Priſcilliani ſectatores hæreſim ejus blaſphemiſſimam, cum adſertore eodem, profeſſionis ſuæ ſubſcriptione condemnant. Statuuntur quædam etiam obſervanda de Eccleſiæ diſciplina, communicante in eodem Concilio Ortigio Epiſcopo, qui Cæleniis fuerat ordinatus; ſed agentibus Priſcillianiſtis, pro Fide Catholica pulſus factionibus exſulabat.

6.

7. *Olymp. ccxcv.*

8. Solis facta defectio tertio Idus Novembris feria ſecunda.

Romanæ Eccleſiæ XXXVIII. habetur Epiſcopus Innocentius.

9. Theodoſius Arcadii filius naſcitur.

10. Conſtantinopoli Joannes Epiſcopus prædicatur inſignis, qui ob Fidem Catholicam Eudoxiam Arcadii uxorem infeſtiſsimam patitur Arianam. *Olymp. ccxcvi.*

11.

12. Hieroſolymis Joannes, Cæſaræa Eulogius, Cypro Epiphanius, Alexandria Theophilus, qui ſupra, Epiſcopi habentur inſignes.

Hieronymus Presbyterio præditus, in Bethleem Judæ vicinia conſiſtens, præcipuus habetur in cunctis.

13. Poſt ſupraſcriptos ſanc Arianos, qui Hieroſolymis ante Joannem Epiſcopum fuerint, Idatius, qui hæc ſcribit, ſcire non potuit. Hunc vero ſanctum cum ſanctis Eulogio, Theophilo, & Hieronymo vidit, & infantulus, & pupillus.

14.

15. Alani, Vvandali, & Suevi Hiſpanias ingreſsi Era CDXLVII. alii quarto Kal. alii tertio Id. Octobris memorant die, tertia feria, Honorio VIII. a Theodoſio Arcadii filio III. Conſulibus.

Alaricus Rex Gotthorum Romam ingreſſus, cum intra, & extra Urbem cædes agerent, omnibus indultum eſt, qui ad Sanctorum limina confugerunt. *Olymp. ccxcvii.*

Placidia Theodoſi filia, Honorii Imperatoris ſoror, a Gotthis in Urbe capta.

Alaricus moritur, cui Athaulphus ſuccedit in Regno.

* Barbari, qui in Hiſpanias ingreſsi fuerant, cæde deprædantur hoſtili. Peſtilentia ſuas partes non ſegnius operatur.

16. Debacchantibus per Hiſpanias barbaris, & ſæviente nihilominus peſtilentiæ malo, opes

** Extat hac de cauſſa Conciliũ ſub Pancratiano hoc eodem anno Bracaræ celebratum, quod infra ſuo loco exhibemus cum Notis.*

opes, & conditam in Urbibus ſubſtantiam tyrannicus exactor diripit, & miles exhaurit; fames dira graſſatur, adeo ut humanæ carnes ab humano genere vi famis fuerint devoratæ. Matres quoque, necatis, vel coctis per ſe natorum ſuorum ſint paſtæ corporibus. Beſtiæ occiſorum gladio, fame, peſtilentia, cadaveribus adſuetæ, quoſque hominum fortiores interimunt, eorumque carnibus paſtæ, paſſim in humani generis efferantur interitum. Et ita quatuor plagis, ferri, famis, peſtilentiæ, beſtiarum, ubique in toto Orbe ſævientibus, prædictæ a Domino per Prophetas ſuos adnunciationes implentur.

17. Subverſis memurata plagarum graſſatione Hiſpaniæ Provinciis, barbari ad pacem ineundam, Domino miſerante, converſi, ſorte ad habitandum ſibi Provinciarum dividunt regiones. Gallæciam Vvandali occupant, & Suevi ſitam in extremitate Oceani maris Occidua. Alani Luſitaniam, & Carthaginenſem Provincias, & Vvandali cognomine Silingi Bæticam ſortiuntur. Hiſpani per Civitates, & Caſtella reſidui a plagis barbarorum per Provincias dominantium, ſe ſubjiciunt ſerrituri.

Conſtantinus poſt triennium invaſæ tyrannidis ab Honorii duce Conſtantio intra Gallias occiditur.

18. Jovinus, & Sebaſtianns fratres intra Galliam, & in Africa Heraclianus, pari tyrannidis inſtantur inſania.

Olym. ccxcviij. Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus habetur inſignis, inter cujus ſtudia magnifica, Donatiſtas ab eo, Dei adjutorio ſuperatos, probata Fides demonſtrat Auctorum.

19. Jovinus, & Sebaſtianus oppreſſi ab Honorii ducibus Narbona interfecti ſunt.

Gotthi Narbonam ingreſſi vindemiæ tempore.

Heraclianus movens exercitum de Africa adverſus Honorium, Utriculo in Italia in conflictu ſuperatus, effugit in Africam, cæſis in loco ſupradicto L. millibus armatorum. Ipſe poſt Carthagine in æde Memoriæ per Honorium percuſſoribus miſſis occiditur.

20. Athaulphus apud Narbonam Placidiam duxit uxorem, in quo Prophetia Danielis putatur impleta, qui ait, filiam Regis Auſtri ſociandam Regi Aquilonis, nullo tamen ejus ex ea ſemine ſubſiſtente.

21 Hieroſolymis Joanne, de quo ſupra, Epiſcopo præſidente, ſanctus, & primus poſt Chriſtum Dominum Martyr Stephanus revelatur. Hieronymus, qui ſupra præcipuus in omnibus, elementorum quoque peritiſſimus Hebræorum, in Lege Domini, quod ſcriptum eſt, diurna, nocturnaque meditatione continuus, ſtudia operis ſui reliquit innumera. Ad ultimum Pelagianorum ſectam cum ejuſdem Auctore Adamantino, veritatis malleo contrivit. Adverſus hos, & alios hæreticos extant ejus probatiſſima monimenta.

Olymp. ccxcix.

** Barcinona erat in mss. nos vero ex Plinio, Auſonio, hujuſque Athaulphi inſcriptione ſepulchri, quæ adhuc Barcinone exſtat Barcinonam ubique ſubſtituimus.*

22. Athaulphus a Patricio Conſtantio pulſatus, et, relicta Narbona, Hiſpanias peteret, per quemdam Gotthum apud Barcinonam * inter familiares fabulas jugulatur. Cui ſuccedens Vvallia in Regno, cum Patricio Conſtantio pace mox facta, Alanis, & Vvandalis Silingis, in Luſitania, & Bætica ſedentibus adverſatur.

Alexandrinæ Eccleſiæ poſt Theophilum, quis præſederit, ignoravi hæc ſcribens.

Conſtantius Placidiam accepit uxorem. Fredibalum Regem Gentis Vvandalorum ſine ullo certamine ingenioſe captum, ad Imperatorem Honorium deſtinat.

23. Vvallia Rex Gotthorum Romani nominis cauſa intra Hiſpanias cædes magnas efficit barbarorum.

24. Solis facta defectio die decimo quarto Kalend. Auguſti, qui fuit quinta feria.

Romanæ Eccleſiæ xxxix. præſidet Epiſcopus Zoſimus.

Durante Epiſcopo quo ſupra, graviſſimo terræmotu ſancta in Hieroſolymis loca quaſſantur.

Vvandali Silingi in Bætica per Vvalliam Regem omnes extincti.

Alani, qui Vvandalis, & Suevis potentabantur, adeo cæſi ſunt a Gotthis, ut extincto Atace Rege ipſorum, pauci, qui ſuperfuerant, abolito Regni nomine, de Gunderici Regis Vvandalorum, qui in Gallæcia reſederat, ſe patrocino ſubjugarent.

Gotthi, intermiſſo certamine, quod agebant, per Conſtantium ad Gallias revocati, ſedes in Aquitanica a Toloſa uſque ad Oceanum acceperunt.

Vvallia eorum Rege defuncto, Theodores ſuccedit in Regno.

25. Inter Gundericum Vvandalorum, & Hermericum Suevorum Reges certamine orto, Suevi in Nervaſis montibus obſidentur a Vvandalis.

Valentinianus Conſtantii & Placidiæ filius naſcitur.

In Gallicana regione in Civitate Biterris multa ſigna effecta terrifica, Paullini Epiſtola ejuſdem Civitatis Epiſcopi enarrat ubique directa.

26. Vvandali, Suevorum obſidione dimiſſa, inſtante Aſterio Hiſpaniarum Comite, & ſub Vicario Maurocello, aliquantis Bracaræ in exitu ſuo occiſis, relicta Gallæcia, ad Bæticam tranſierunt.

[Rumanæ Eccleſiæ xl. præſidet Epiſcopus Bonifacius.]

Olymp. ccc. Honorius apud Ravennam Conſtantium conſortem ſibi facit in Regno.

27. Conſtantius Imperator Ravennæ moritur in ſuo tertio Conſulatu.

** Tarracona erat in mss. ſed nos ex Ptolemæo, Plinio, Strabone, Antonino, Pomponio Mela, aliiſque Tarraconã maluimus ſubſtituere.*

28. Caſtinus Magiſter militum cum magna manu, & auxiliis Gotthorum, bellum in Bætica Vvandalis infert, quos cum ad inopiam vi obſidionis arctaret, adeo ut ſe tradere jam pararent, inconſulte publico certamine confligens, auxiliorum fraude deceptus, ad Tarraconam * victus effugit.

Boniſacius palatium deferens Africam invadit.

29.

30. Honorius actis tricennalibus ſuis Ravennæ obiit.

Paul-

Digitized by Google

Paulinus nobiliſſimus, & eloquentiſſimus, dudum converſione ad Deum nobilior factus Vir Apoſtolicus, Noia Campaniæ Epiſcopus habetur inſignis, cui Theraſia de conjuge facta ſoror, teſtimonio vitæ beatæ æquatur, & merito. Extant operis ipſius egregia ſtudia prædicanda.

Romanorum ax I. Theodoſius Arcadii filius ante aliquot annos regnans in partibus Orientis, defuncto patre, poſt obitum Honorii patrui Monarchiam tenet Imperii, cum eſſet annorum vigioti ſex. *Olym. cccj*

Joannes arripit tyrannidem.

1. Theodoſius Valentinianum, amitæ ſuæ Placidiæ filium, Conſtantinopoli Cæſarem facit, & contra Joannem mittit; ſub quo a Ducibus, qui cum eo per Theodoſium miſſi fuerant, apud Ravennam primo anno invaſæ tyrannidis occiditur, & Felix Patricius ordinatur ex Magiſtro militum.

Valentinianus, qui erat Cæſar, Romæ Auguſtus appellatur.

Vvandali Balearicas inſulas deprædantur; deinde Carthagine Spartaria, & Hiſpali everſa, & Hiſpaniis deprædatis, Mauritaniam invadunt.

2. Romanæ Eccleſiæ XLI. præſidet Epiſcopus Cœleſtinus.

3.

4. Gundericus Rex Vvandalorum, capta Hiſpali, cum impie elatus, manus in Eccleſiam Civitatis ipſius extendiſſet, mox Dei judicio dæmone correptus, interiit. Cui Gaiſericus frater ſuccedit in Regno. Qui (ut aliquorum relatio habet) effectus Apoſtata, de Fide Catholica in Arianam dictus eſt tranſiiſſe perfidiam. *Olym. cccii.*

5. Gaiſericus Rex de Bæticæ Provinciæ litore cum Vvandalis omnibus, eorumque familiis, menſe Majo ad Mauritaniam, & Africam relictis tranſiit Hiſpaniis. Qui priuſquam pertranſiret admonitus Hermigarium Suevum vicinas in tranſitu ſuo Provincias deprædari; recurſu cum aliquantis ſuis facto, prædantem in Luſitania conſequitur. Qui haud procul de Emerita, quam cum ſanctæ Martyris Eulaliæ injuria ſpreverat, multis per Gaiſericum cæſis ex his, quos ſecum habebat, arrepto (ut putavit) curo velocius fugæ ſubſidio, in flumine Ana divino brachio præcipitatus interiit. Quo ita extincto, mox quo cœperat Gaiſericus enavigavit.

6. Suevi ſub Hermerico Rege medias partes Gallæciæ deprædantes, per plebem, quæ caſtella tutiora retinebat, acta ſuorum partim cæde, partim captivitate, pacem (quam auperant) familiarum, quæ tenebantur, rehibitione inſtaurant.

Per Aetium Comitem non procul de Arelate quædam Gotthorum manus extinguitur, Athaulpho optimate eorum capto. Juthungi per eum ſimiliter debellantur, & Nori.

Felix, qui dicebatur Patricius, Ravennæ tumultu occiditur militari.

7. Aetius Dux utriuſque militiæ Noros edomat rebellantes. Rurſus Suevi initam cum Gallæcis pacem libata ſibi occaſione conturbant. Ob quorum deprædationem Idatius Epiſcopus ad Aetium Ducem, qui expeditionem agebat in Galliis, ſuſcipit legationem. Vetto, qui de Gotthis doloſe ad Gallæciam venerat, ſine aliquo effectu redit ad Gotthos.

8. Superatis per Aetium in certamine Francis, & in pace ſuſceptis, Cenſorius Comes legatus mittitur ad Suevos, ſupradicto ſecum Idatio redeunte.

Bonifacius in æmulationem Aetii de Africa per Placidiam evocatus, in Italiam ad palatium redit, qui depulſo Aetio in locum ejus ſuccedens, paucis poſt menſibus inito adverſus Aetium conflictu, de vulnere, quo fuerat percuſſus, interiit. Cui Sebaſtianus gener ſubſtitutus per Aetium de palatio ſuperatus expellitur. *Oly m. ccciij.*

9. Regreſſo Cenſorio ad palatium, Hermericus pacem cum Gallæcis, quos prædabatur aſſidue, ſub interventu Epiſcopali datis ſibi reformat obſidibus.

Symphoſius Epiſcopus per eum ad comitatum legatus miſſus, rebus in caſſum fruſtratur arreptis.

In conventu Lucenſi, contra voluntatem Agreſtii Lucenſis Epiſcopi, Paſtor, & Syagrius Epiſcopi ordinantur.

Aetius Dux utruſque militiæ Patricius appellatur.

10. Sebaſtianus exſul, & proſugus effectus, navigat ad palatium Orientis.

Romanæ Eccleſiæ XLII. habetur Epiſcopus Xyſtus.

11. Hieroſolymis Juvenalem Epiſcopum præſidere, Germani Presbyteri Arabicæ regionis exinde ad Gallæciam venientis, & aliorum Græcorum relatione comperimus, adjicientibus, Conſtantinopolim cum aliis, & Palæſtinæ Provinciæ, & Orientis Epiſcopis evocatum ſub præſentia Theodoſii Auguſti, contracto Epiſcoporum interfuiſſe Concilio ad deſtruendam Hebionitarum hæreſin, quam Neſtorius ejuſdem Urbis Epiſcopus pravo ſtultiſſimæ ſectæ reſuſcitabat ingenio. *Neſtorii hujus Epiſc. meminere Theodoretus, Lib. 4. De fabulis hæreticorum, & Proſper in Chron.*

Quo vero tempore ſancti Joannes, Hieronymus, & alii, quos ſupra diximus, obierint, vel quis Joanni ante Juvenalem ſucceſſerit, ſicut & feciſſe cognitum eſt in brevi ſeniorem quemdam, referentum ſermo non edidit.

12. Narbona obſideri cæpta per Gotthos. *Olym. ccciv.*

Burgundiones, qui rebellaverant, a Romanis Duce Aetio debellantur.

Uno eodemque tempore Alexandriæ Cyrillum Epiſcopum præſidere, & Conſtantinopoli Neſtorium hæreticum Hebionæum, Cyrilli ipſius ad eundem Epiſtola, & hæreſin deſtruentis, & regulam Fidei exponentis, oſtendit. Hæc cum aliis habentur allata.

13. Narbona obſidione liberatur Aetio Duce, & Magiſtro militum; Burgundionum cæſa viginti millia.

Rur-

Rurſus Cenſorius & Freſimundus legati mittuntur ad Suevos.

14. Gotthorum cæſa octo millia fuſi Aetio duce.

Suevi cum parte plebis Gallæciæ, cui adverſabantur, pacis jura confirmant.

Hermericus Rex morbo oppreſſus Rechilam filium ſuum ſubſtituit in Regnum, qui Andevotum cum ſua, quam habebat, manu, ad Singilionem Bæticæ fluvium aperto Marte proſtravit, magnis ejus auri & argenti opibus occupatis.

15. Carthagine fraude decepta decimo quarto Kalend. Novemb. omnem Africam Rex Gaiſericus invadit.

Bello Gotthico ſub Theodore Rege apud Toloſam, Litorius Romanus Dux inconſultius cum auxiliari manu irruens, cæſis his, ipſe vulneratus capitur, poſt dies paucos occiditur.

Inter Romanos & Gotthos pax efficitur.

Gaiſericus elatus impie Epiſcopum, & Clerum Carthaginis depellit ex ea, & juxta Prophetiam Danielis, demutatis miniſteriis Sanctorum, Eccleſias Catholicas tradit Arianis.

Rechila Rex Suevorum Emeritam ingreditur.

16. Gaiſericus Siciliam deprædatus, Panormum diu obſedit; qui damnati a Catholicis Epiſcopis Maximini, apud Siciliam Arianorum ducis, adverſum Catholicos præcipitatur inſtinctu, ut eos quoquo pacto in impietatem cogeret Arianam, nonnullis declinantibus, aliquantes in Catholica Fide conſummavere Martyrium.

Cenſorius Comes, qui legatus miſſus fuerat ad Suevos, reſidens Mirtyli, obſeſſus a Rechila in pace ſe tradit.

Olym. cccv.

17. Rex Suevorum diuturno per annos ſeptem morbo adflictus moritur Hermericus.

Rex Rechila, Hiſpali obtenta, Bæticam, & Carthaginenſem Provincias in ſuam redigit poteſtatem.

** Recte hoc loco ponitur Leonis Pontificatus: non autem infra anno Valentin. xxiij.*

* [Romanæ Eccleſiæ XLIII. præſidet Epiſcopus Leo.]

Sabino Epiſcopo de Hiſpali factione depulſo, in locum ejus Epiphanius ordinator fraude, non jure.

Aſturius Dux utriuſque militiæ ad Hiſpanias miſſus, Tarraconenſium cædit multitudinem Bacaudarum.

18. Cometæ ſidus apparere incipit menſe Decembri, quod per menſes aliquot viſum, ſubſequentis in peſtilentia plagæ, quæ fere in toto Orbe diffuſa eſt, præmiſit oſtentum.

Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, depulſo Neſtorio, præſidet Epiſcopus Flavianus.

Vide ejus carmina elegantiſſima Tom. 27. Biblioth.

19 Aſturio Magiſtro utriuſque militiæ, gener ipſius ſucceſſor, ipſi mittitur Merobaudis natu nobilis, & eloquentiæ merito, vel maxime in poematis ſtudio, veteribus comparandus, teſtimonio etiam provehitur ſtatuarum. Brevi tempore poteſtatis ſuæ Aracellitanorum frangit inſolentiam Bacaudarum. Mox nonnullorum invidia perurgente, ad Urbem Romam ſacra præceptione revocatur.

20. Subaſtianus illic quo confugerat deprehenſus ſibi adverſa moliri, e Conſtantinopoli fugit admonitus, & ad Theodorem Regem Gotthorum veniens, conquiſitam ſibi qua potuit, Barcinonam hoſtis ingreditur.

Olym. cccvi.

21. In Aſturicenſi Urbe Gallæciæ quidam ante aliquot annos latentes Manichæi geſtis Epiſcopalibus deteguntur; quæ ab Idatio, & Turibio Epiſcopis, qui eos audierant, ad Antoninum Emeritenſem Epiſcopum directa ſunt.

Vvandali navibus Turonio in litore Gallæciæ repente advecti, familias capiunt plurimorum.

Sebaſtianus de Barcinona fugatus, migrat ad Vvandalos.

Per Epiſcopum Romæ tunc præſidentem geſta de Manichæis per Provincias diriguntur.

** XLII. Extat in ms. Verum quia Hieronymum ſecutus Idatius, Syricium xxxvi. appellavit, & poſt Syricium Anaſtaſium, Innocentium, Zoſimum, Bonifacium, Cæleſtinum, & Xyſtum Pont. ſederint ideo XLII. Hoc ordine Leo numerandus venit, quod etiā in nominando ſequenti Papa obſervatum eſt*

22. Vitus Magiſter utriuſque militiæ factus, ad Hiſpanias miſſus, non exiguæ manus fultus auxilio cum Carthaginenſes vexaret, & Bæticos, ſuccedentibus cum Rege ſuo illic Suevis, ſuperatis etiam in congreſſione, qui ei ad deprædandum in adjutorium venerant, Gotthis, territus miſerabili timore diffugit. Suevi exin illas Provincias magna deprædatione ſubvertunt.

23. Romanæ Eccleſiæ XLIII. * præſidet Epiſcopus Leo. Hujus ſcripta per Epiſcopi Turibii Diaconem Pervincum contra Priſcillianiſtas ad Hiſpanienſes Epiſcopos deferuntur. Inter quæ ad Epiſcopum Turibium de obſervatione Catholicæ Fidei, & de hæreſum blaſphemiis, diſputatio plena dirigitur, quæ ab aliquibus Gallæcis ſubdolo probatur arbitrio.

Solis facta defectio die nono Kalend. Januaris, quia fuit tertia feria.

24. Rechila Rex Suevorum Emeritæ gentilis moritur menſe Auguſto, cui mox filius ſuus Catholicus Rechiarius ſuccedit in Regnum, nonnullis quidem ſibi de gente ſua æmulis, ſed latenter; obtento tamen Regno, ſine mora ulteriores regiones invadit ad prædam.

Paſcentium quemdam Urbis Romæ, qui de Aſturica diffugerat, Manichæum, Antoninus Epiſcopus Emeritæ comprehendit, auditumque de Provincia Luſitania facit expelli.

Per Ajulphum Hiſpali Cenſorius jugulatur.

Olym. cccvii.

25. Rechiarius, accepta in coniugium Theodoris Regis filia, auſpicatus initium Regni Vaſconias deprædatur menſe Februario.

Baſilius ob teſtimonium egregii auſus ſui congregatis Bacaudis in Eccleſia Tyriaſſone fœderatos occidit. Ubi & Leo ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus, ab eiſdem, qui cum Baſilio aderant, in eo loco obiit vulneratus.

Rechiarius menſe Julio ad Theodorem ſocerum profectus, Cæſarauguſtanam regionem cum Baſilio in reditu deprædatur. Irrupta per dolum Ilerdenſi Urbe, facta eſt non parva captivitas.

26. Aſtu-

26. Aſturius Vir illuſtris ad honoram provehitur Conſulatus.

Seballianus exſul factus, ad pernicioſam ſibi (ſicut poſt exitus docuit) Gaiſerici coofugit poteſtatem; parvo poſt tempure, quam venerat, per eum jubetur occidi.

De Galliis Epiſtolæ deferuntur Flaviani Epiſcopi ad Leonem Epiſcopum miſſæ, cum ſcriptis Cyrilli Epiſcopi Aleſandrini ad Neſtorium Conſtantinopolitanum de Eutychete Hebionita hæretico, & Leonis Epiſcopi ad eundem Reſponſa, quæ cum aliorum Epiſcoporum, & geſtis, & ſcriptis, per Eccleſias diriguntur.

27. Theodoſius Imperasor moritur Conſtantinopoli anno ætatis ſuæ quadrageſimo octavo.

Poſt quem XLIII. ſtatim apud Conſtantinopolim Marcianus a militibus, & ab exercitu, inſtante etiam ſorore Theodoſii Pulcheria Regina, efficitur Imperator. Qua ſibi in conjugium aſsumpta, regnat in partibus Orienſis.

28. Valenſiniani Imperatoris mater Placidia moritur apud Romam.

In Gallæcia terræmotus aſſidui, ſigna in Cælo plurima oſtenduntur. Nam pridie nonas Aprilis, tertia feria, poſt ſolis occaſum ab Aquilonis plaga Cælum rubens ſicut ignis, aut ſanguis, efficitur, intermiſſis per Igneum ruborem lineis clarioribus, in ſpeciem aſtarum rutilantium deformatis; a die clauſo uſque in horam noctis fere tertiam ſigni durat oſtenſio, quæ mor ingenti eaitu perdocetur.

Gens Hunnorum pace rupta deprædatur Provincias Galliarum, plurimæ Civitates effractæ, in campis Catalaunicis, haud longe de Civitate, quam effregerant, Mettis, Aetio Duci, & Regi Theodori, quibus erat in pace ſocietas, aperto Marte confligens, divino cæſa ſuperatur auxilio, bellum noa intempeſta diremit. Rea illic Thaodores proſtratus occubuit; ccc. ferme millia hominum in eo certamine cecidiſſe memorantur. *Olim. cccviij*

Multa anno ſigna procedunt. Quinto Kal. Octobris a parte Orientis luna fuſcatur. In diebus ſequentis Paſchæ viſa quædam in Cælo regionibus Galliarum, Epiſtola de his Eufronii Auguſtodunenſis Epiſcopi ad Agrippinum Comiſem ſacta, evidenter oſtendit. Stella cometes a decimo quarto Kal. Julii apparere incipit, quæ III. Kal. diluculo ab Oriente viſa, poſt occaſum ſolis ab occidua parse moa cernitur. Kal. Auguſti a parte Occidentis appares.

Occiſo Theodore Thoriſmo filius ejus ſuccedit in Regno.

Hunni cum Rege ſuo Attila relictis Galliis poſt certamen Italiam petunt.

29. Secundo Regni anno Principis Marciani Hunni, qui Italiam prædabantur, aliquantis etiam Civitatibus irruptis, divinitus partim fame, partim morbo quodam, plagis cæleſtibus feriuntur; miſſis etiam per Marcianum Principem Aetio Duce, cæduntur auxiliis; pariterque in ſedibus ſuis, & cœleſtibus plagis, & per Marciani ſubiguntur exercisum; & ita ſubacti, pace ſacta cum Romanis, proprias univerſi repetunt ſedes, ad quas Rex eorum Attila moa reverſus interiit.

Ad Sueyos Manſuetus Comes Hiſpaniarum, & Fronto ſimiliter Comes, Legati pro pace mittuntur, & obtinent conditiones injunctas.

Thoriſmo Rea Gotthorum ſpirans hoſtilia a Theodorico, & Frederico fratribus jugulatur, cui Theodoricus ſuccedit in Regno.

30. Tertio Regni anno Principis Marciani Regina moritur Pulcheria menſe Julio.

Per Fredericum Theodorici Regis fratrem Bacaudæ Tarraconenſes cæduntur es auctoritate Romana.

In Gallæcia terræmotus, & in ſole ſignum in ortu, quaſi altero ſecum concertante monſtratur.

Aetius Dux, & Patricius fraudulenter ſingularis accitus, intra palatium manu ipſius Valentiniani Imperatoris occiditur. Et cum ipſo per Spatharium ejus aliqui ſingulariter intromiſſi jugulantur honorati.

His geſtis, Legatos Valentinianus mittit ad Gentes, ea quibus ad Suevos venit Juſtinianus.

31. Quarto Regni anno Principis Marciani per duos barbaros Aetii familiares Valentinianus Romæ Imperator occiditur in campo exercitu circumſtante anno ætatis ſuæ XXXVI. & Regni XXXI. Poſt quem mos Maximus ex Conſulibus XLIII. Romæ Auguſtus appellatur. Qui cum Imperator factus relictam Valentiniani ſibi duxiſſet uxorem, & filio ſuo ex priore conjuge Palladio, quem Cæſarem fecerat, Valentiniani filiam in conjugium tradidiſſet, magnorum motuum, quos verebatur, perturbarione diſtortus, & qui in occiſorum per Valentinianum, & in ipſius interitum Valentiniani ambitu Regni conſilia ſceleſta patrata contuleras, cum Imperium deſerere vellet, & Romam vix quatuor ſui Regni menſibus expietis, in ipſa Urbe tumultu populi, & ſeditione occiditur militari.

Ipſo anno in Galliis Avitus Gallus civis ab exercitu Gallicano, & ab honoratis primum Toloſæ, & dehinc apud Arelatum Auguſtus appellatur, Romam pergit, & ſuſcipitur.

Uſque ad Valentinianum Theodoſii generatio tenuit principatum.

1. Romanorum XLIII. Marcianus quarto jam Regni ſui anno obtinet Monarchiam.

Per Avitum, qui a Romanis & evocatus & ſuſceptus fuerat Imperator, Legati ad Marcianum pro unanimitate mittuntur Imperii.

Gaiſericus ſolicitus a relicta Valentiniani (us malum fama diſpergit) priuſquam Avitus Auguſtus fieret, Romam ingreditur, direptiſque opibus Romanorum Carthaginem redit, relictam Valentiniani, & filias duas, & Aetii filium Gaudentium nomine ſecum duceos.

Suevi Carthaginenſes regiones, quas Romanis reddiderant, deprædantur.

Marcianus & Avitus concordes principatu Romani utuntur Imperii.

Per Auguſtum Avitum Fronto Comes Legatus mittitur ad Suevos, ſimiliser & a Rege Gotthorum Theodorico; quia fidus Romano eſſet Imperio, Legati ad eos mittuntur, ut tam ſe-

ſecum, qoam cum Romano Imperio, quia uno eſſent pacis fœdere copulati, jurati fœderis promiſſa ſervarent. Remiſſis Legatis utriuſque partis, atque omni juris ratione violata, Suevi Tarraconenſem Provinciam, quæ Romano Imperio deſerviebat, invadunt.

De Erulorum gente ſeptem navibus in Lucenſi litore aliquanti advecti, viri ferme co. expediti, ſuperventu multitudinis congregatæ duobus tantum ex ſuo numero effugantur, occiſis, qui ad ſedes proprias redeuntes, Cantabriarum & Varduliarum loca maritima crudeliſſime deprædati ſunt,

Olym. cccix. Legati Gotthorum rurſum veniunt ad Suevos, poſt quorum adventum Rex Suevorum Rechiarius cum magna ſuorum multitudine regiones Provinciæ Tarracenenſis invadit, acta illic deprædatione, & grandi ad Gallæciam captivitate deducta.

Mox Hiſpanias Rex Gotthorum Theodoricus cum ingenti exercitu ſuo, & eum voluntate, & ordinatione Aviti Imperatoris ingreditur. Cui cum multitudine Suevorum Rex Rechiarius occurrens, duodecimo de Aſturicenſi Urbe milliario ad fluvium nomine Urbicum, tertio nonas Octobris die, ſexta feria inito mox certamine ſuperatur. Cæſis ſuorum agminibus, aliquantis captis, plurimiſque fugatis, ipſe ad extremas ſedes Gallæciæ plagatus vix evadit, & profugus.

Theodorico Rege cum exercitu ad Bracaram extremam Civitatem Gallæciæ pertendente, quinto Kalendas Novembris, die Dominico, etſi incruenta, fit tamen ſatis mœſta, & lacrymabilis ejuſdem direptio Civitatis. Romanorum magna agitur captivitas captivorum, Sanctorum Baſilicæ effractæ, Altaria ſublata, atque confracta, Virgines Dei exin quidem abductæ, ſed integritate ſervata, Clerus uſque ad nuditatem pudoris exutus, promiſcui ſexus cum parvulis de locis refugii ſanctis populus omnis abſtractus, jumentorum, pecorum, camelorumque horrore locus ſacer impletus. Scripta ſuper Hieruſalem ex parte Cæleſtis iræ revocavit exempla.

Rechiarius ad locum, qui Portucale appellatur, profugus, Regi Theodorico captivus adducitur, quo in cuſtodiam redacto, cæteris, qui de priore certamine ſuperfuerant, tradentibus ſe Suevis, aliquantis nihilominus interfectis, Regnum deſtructum, & finitum eſt Suevorum.

Hiſdem diebus Rechimeris Comitis circumventione magna multitudo Vvandalorum, quæ ſe de Carthagine cum LX. navibus ad Gallias, vel ad Italiam moverat, Regi Theodorico nunciatur occiſa per Avitum.

Heſychius Tribunus Legatus ad Theodoricum cum ſacris muneribus miſſus, ad Gallæciam venit, nuncians ei quod ſupra, in Corſica cæſam multitudinem Vvandalorum, & Avitum de Italia ad Gallias Arelate ſucceſſiſſe, Orientalium naves Hiſpalim venientes per Marciani exercitum cæſas nunciat.

Occiſo Rechiario menſe Decembri, Rex Theodoricus de Gallæcia ad Luſitaniam ſuccedit.

In conventus parte Bracarenſis latrocinantum deprædatio perpetratur.

Ajulphus deſerens Gotthos in Gallæcia reſidet.

Suevi, qui remanſerant in extrema parte Gallæciæ, Maſſiliæ filium nomine Maldram ſibi Regem conſtituunt.

Theodoricus Emeritam deprædari volens, Beatæ Eulaliæ Martyris terretur oſtentis.

3. Avitus tertio anno poſtquam a Gallis, & a Gotthis factus fuerat Imperator, caret Imperio, Gotthorum promiſſo deſtitutus auxilio, caret & vita.

In Orientis partibus ſeptimo anno Imperii ſui moritur.

Romanorum XLIV. Majorianus in Italia, & Conſtantinopoli Leo Auguſti appellantur.

1. Theodoricus adverſis ſibi nunciis territus, mox poſt dies Paſchæ, quod fuit quinto Kal. Aprilis, de Emerita egreditur, & Gallias repetens, partem ex ea, quam habebat, multitudine variæ nationis, cum Ducibus ſuis ad campos Gallæciæ dirigit, qui doliſ, & perjuriis inſtructi, ſicut eis fuerat imperatum, Aſturicam, quam jam prædones ipſius ſub ſpecie Romanæ ordinationis intraverant, mentientes ad Suevos, qui remanſerant, juſſam ſibi expeditionem ingrediuntur pace fucata ſolita arte perfidiæ. Nec mora, promiſcui generis reperta illic cæditur multitudo. Sanctæ effringuntur Eccleſiæ, Altaribus direptis, & demolitis, ſacer omnis ornatus, & uſus aufertur. Duo illic Epiſcopi inventi cum omni Clero abducuntur in captivitatem, invalidior promiſcui ſexus agitur miſeranda captivitas, reſidua, & vacuis Civitatis domibus datis incendio, camporum loca vaſtantur. Palentina Civitas ſimili, quo Aſturica, per Gotthos perit exitio. Unum Coviacenſe caſtrum triceſimo de Aſturica milliario a Gotthis diutino certamine fatigatum, auxilio Dei, hoſtibus, & obſiſtit, & prævalet; quamplurimis ex eorum manu interfectis, reliqui revertuntur ad Gallias.

Ajulphus, dum Regnum Suevorum ſpirat, Portucalli moritur menſe Junio.

Suevi in partes diviſi pacem ambiunt Gallæciarum, ex quibus pars Frontanem, pars Maldram Regem appellat. Solito more perfidiæ Luſitaniam deprædatur pars Suevorum Maldram ſequens, acta illic Romanorum cæde, prædiſque contractis, Civitas Ulyſippona ſub ſpecie pacis intratur.

Frantanes moritur per Paſcha, & Pentecoſtem. Jubente Maldra Suevi in ſolitam perfidiam verſi, Regionem Gallæciæ adhærentem flumini Durio deprædantur. Quinto Idus Junias, die quarta Feria, ab hora quarta in horam ſextam, ad ſpeciem lunæ quintæ, vel ſextæ, ſol de lumine orbis ſui minoratus apparuit.

Olym. cccx. 2. Gotthicus exercitus Duce ſuo Cyrila a Theodorico Rege ad Hiſpanias miſſus, menſe Junio ſuccedit ad Bæticam. Legati Gotthorum, & Vvandalorum pariter ad Suevos veniunt, & revertuntur.

3. Theo-

3. Theodoricus cum Duce ſuo Sunierico exercitus ſui aliquantam ad Bæticam dirigit manum. Cyrila revocatur ad Gallias. Suevi nihilominus Luſitaniæ partes cum Maldra, alii cum Remiſmundo Gallæciam deprædantur.

Eruli maritima conventus Lucenſis loca nonnulla crudeliſſime invadunt ad Bæticam pertendentes.

Maldras fratrem ſuum germanum interficit. Portucalle caſtrum idem hoſtis invadit.

Inter Suevos, & Gallæcos, interfectis aliquantis honeſtis natu, malum hoſtile miſcetor.

Legati a Nepotiano Magiſtro militiæ, & a Sunierico Comite miſſi veniunt ad Gallæcos, nunciantes, Majorianum Auguſtum, & Theodoricum Regem firmiſſima inter ſe pacis jura ſanxiſſe, Gotthis in quodam certamine ſuperatis.

4. Maldras in fine menſis Februarii jugulatus merito periit interitu.

Per Suevos Luco habitantes, in diebus Paſchæ, Romani aliquanti cum Rectore ſuo honeſto natu repentino ſecuri de reverentia dierum occiduntur in curſu.

Menſe Majo Majorianus Hiſpanias ingreditur Imperator; quo Carthaginenſem Provinciam pertendente, aliquantas naves, quas ſibi ad tranſitum adverſum Vvandalos præparabat, de litore Carthaginenſi commoniti Vvandali per proditores abripiunt. Majorianus ita a ſua ordinatione fruſtratus ad Italiam revertitur.

Pars Gotthici exercitus a Sunierico, & Nepotiano Comitibus ad Gallæciam directa, Suevos apud Lucum deprædantur, quæ, Dictinio, Spinione, & Aſcanio delatoribus, ſpargentibuſque ad terrorem propriæ venena perfidiæ indicata recurrit ad ſuos; ac mox iiſdem delatoribus, quibus ſupra, Frumarius cum manu Suevorum, quam habebat impulſus, capto Idatio Epiſcopo ſeptimo Kal. Auguſti in Aquæ-flavienſi Ecclaſia, eundem conventum grandi evertit excidio.

Remiſmundus vicina pariter Auregenſium loca, & Lucenſis conventus maritima populatur.

Inter Frumarium, & Remiſmundum oritur de Regni poteſtate diſſenſio.

Gallæcorum, & Suevorum pacis quædam umbra conſeritur.

A Theodorico Legati ad Suevos veniunt, & recurrunt.

Sunieriucs Scalabim, cui adverſatur, obtinet Civitatem.

Idatius, qui ſupra, tribus menſibus captivitatis impletis, menſe Novembri, miſerantis Dei gratia, contra votum, & ordinationem ſupradictorum delatorum redit ad Flavias.

De Rege Theodorico Legati Gentis perfidæ revertuntur.

Gaiſericus Rex a Majoriano Imperatore per Legatos poſtulat pacem.

5. 1. Majorianum de Galliis Romam redeuntem, & Romano Imperio, vel nomini res neceſſarias ordinantem, Rechimer livore percitus, & invidorum conſilio fultus, fraude interficit circumventum.

De hujus Majoriani ſepulchro vide Ennodium Ticinen. Epiſc. Epigrammate 135

Romanorum XLV. Severus a Senatu Romæ Auguſtus appellatur anno Imperio Leonis quinto.

6. 2. Suniericus redit ad Gallias. Nepotianus, Theodorieo ordinante, Arborium accipit ſucceſſorem.

In Provincia Gallæcia prodigiorum videntur ſigna diverſa Aera D.VI. Nonas Martias pullorum cantu ab occaſu ſolis luna in ſanguinem plena convertitur. Idem dies ſexta Feria fuit.

Antiochia Major *** Iſauriæ inobediens monitis ſalutaribus, terra dehiſcente demergitur, tantum ipſius Civitatis aliquantis, qui eum obaudientes timori Domini ſunt ſecuti, de interitu liberatis, turrium etiam ſolis cacuminibus eaſtantibus ſuper terram.

Gaiſericus Valentiniani relictam Conſtantinopolim remittit. Filiæ ipſius, una Gentoni Gaiſerici filio, alia Olybrio Senatori Urbis Romæ jure matrimonii copulantur.

Olym. cccxi.

Agrippinus Gallus Comes, & civis Ægidio Comiti Viro inſigni inimicus, ut Gotthorum mereretur auxilia, Narbonam tradidit Theodorico.

Adverſus Ægidium Comitem utriuſque militiæ, Virum (ut ſama commendat) Deo bonis operibus complacentem, in Armoricana Provincia Pretirleus frater Theodorici Regis inſurgens, cum his, cum quibus fuerat ſuperatus, occiditur.

Cum Palegorio Viro nobili Gallæciæ, qui ad ſupradictum fuerat Regem, Cyrila Legatus ad Gallæciam veniens, euntes ad eundem Regem Legatos obviat Remiſmundi. Qui regreſſi in celeri revertentem Cyrilam in Lucenſi Urbe ſuſcipiunt. Poſt cujus mox egreſſum de Gallæcia, Suevi promiſſionum ſuarum ut ſemper fallaces, & perfidi, diverſa loca infelicis Gallæciæ ſolito deprædantur.

Per Theodericum ad Suevos Remiſmundus, & Cyrila cum aliquantis Gotthis, qui prius venerant, remittuntur. Cyrila in Gallæcia remanente, Remiſmundo mox recurreote ad Regem.

Inter Gallæcos, & Suevos indiſciplinata perturbatio dominatur.

Romanæ Eccleſiæ XLIV. præſidet Epiſcopus Hilarus.

7. 3. Nepotianus recedit e corpore Frumario mortuo.

Remiſmundus, omnibus Suevis in ſuam ditionem Regali jure revocatis, pacem reformat elapſam.

Menſe Majo ſupradicti Viri Ægidii Legati per Oceaoum ad Vvandalos tranſeunt, qui eodem curſu Septembri menſe revertuntur ad ſuos.

Decimo tertio Kal. Auguſti, die ſecunda Feria, in ſpecie lunæ quintæ ſol de lumine ſuo ab hora tertia in horam ſextam cernitur minoratus.

Legatos Remiſmundus mittit ad Theodoricum; qui ſimiliter ſuos ad Remiſmundum remittit cum armorum adjectione, vel munerum, directa & conjuge, quam haberet.

Vvandali per Marcellinum in Sicilia cæſi effugantur ea ea.

Ægidius moritur, alii dicunt inſidiis, alii veneno deceptus. Quo deſiſtente, moa Gotthi regiones invadunt, quas Romano nomina tuebatur.

Suevi Conimbricam doloſe ingreſſi, ſamiliam nobilem Cantabri ſpoliant, & captivam abducunt matrem cum filiis.

Legati eodem anno duabus vicibus a Rege Suevorum mittuntur ad Regem Theodoricum, ad quem & Arborius proficiſcitur evocatus.

8. 4. Reverſi Legati Suevorum objiiſſe nunciant Severum Imperii ſui anno quarto; qui ſupra remittuntur ad Conimbricam.

Ajaa ratione Gaiata, effectus apoſtata, & ſenior Arianus, inter Suevos Regis ſui auxilio hoſtis Catholicæ Fidei, & Divinæ Trinitatis emergit; de Gallicana Gotthorum habitatione hoc peſtiſerum inimici hominis virus advectum.

Suevi adverſum Aunonenſem ſæviunt plebem. Qua de cauſſa Legati a Theodorico ad Remiſmundum mittuntur in caſſum, ſpretique ab eo mox redeunt.

De Conſtantinopoli a Leone Auguſto Authemius frater Procopii cum Marcellino, aliiſque Comitibus Viris electis, & cum ingenti multitudine eaercitus copioſi ad Italiam, Deo ordinante, directus aſcendit.

Romanorum XLVI. Anthemius octavo milliario de Roma Auguſtus appellatur, anno Leonis Imperii octavo, menſe Auguſto.

9. 1. Expeditio ad Africam adverſus Vvandalos ordinata, metabolarum commutatione, & navigationis inopportunitate revocatur.

Per Theodoricum Salla Legatus mittitur ad Remiſmundum Regem Suevorum, qui reverſus ad Gallias, eum a fratre ſuo Eurico reperit interfectum.

Euricus pari ſcelere, quo frater, ſuccedit in Regnum; qui honore provectus, & crimine, Legatos ad Regem dirigit Suevorum. Quibus ſine mora a Remiſmundo remiſſis, ejuſdem Regis Legati ad Imperatorem, alii ad Vvandalos, alii diriguntur ad Gutthos.

De Aunonenſi plebe, cui Suevorum adverſabatur hoſtilitas, Opilio cum Viris ſecum de Rege profectis, & cum aliquantis, qui cum ipſo miſſi fuerant, revertitur.

Gotthi, qui ad Vvandalos miſſi fuerant, ſupradictæ expeditionis rumore perterriti revertuntur in celeri; pariter & Suevi, qui poſt Legatos, more ſolito, per diverſa loca in prædam diſperſi fuerant, revocantur; ſed paucis poſt menſibus ipſe Rex Suevorum ad Luſitaniam tranſit.

2. Conimbrica in pace decepta diripitur; domus deſtruuntur cum aliqua parte murorum, habitatoribuſque captis, atque diſperſis, & Regio deſolatur, & Civitas.

Legati de Gotthico reverſi, portenta in Galliis viſa aliquanta, in conſpectu .... ſi-
Olym. cccxii, milem ipſi de continuo paruiſſe ſolem alium viſum .... ſolis occaſum. Congregatis etiam quodam die conſilii ſui Gotthis, tela, quæ habebant in manibus, a parte ferri, vel acie, alia viridi, alia roſeo, alia croceo, alia nigro colore naturalem ferri ſpeciem aliquandiu non habuiſſe mutata. Medio Toloſæ Civitatis hiſdem diebus e terra ſanguinem erupiſſe, totoque diei fluxiſſe curriculo.

3. Legatorum Suevorum reditum aliquanta Gotthorum manus inſequens Emeritam petit.

U'yſſippona a Suevis occupatur, cive ſuo, qui illic præerat, tradente Luſidio. Hac re cognita, Gotthi, qui venerant, invadunt, & Suevos deprædantur, pariter & Romanos ipſis in Luſitaniæ regionibus ſervientes.

Legati, qui ad Imperatorem miſſi fuerant, redeunt, nunciantes ſub præſentia ſui magnum valde exercitum cum tribus Ducibus lectis adverſum Vvandolos a Leone Imperatore deſcendiſſe, directo Marcellino pariter cum manu magna eidem per Imperatorem Anthemium ſociata. Rechimerum generum Anthemii Imperatoris, & Patricium factum, Aſparem degradatum ad privatam vitam; filium ejus occiſum, adverſus Romanum Imperium, ſicut detectique ſunt, Vvandalis conſulentes.

Hilaro defuncto, ſex Sacerdotii ſui annis expletis, xLv. Romanæ Eccleſiæ Simplicius Epiſcopus ordinatur.

Aunonenſes pacem cum Rege faciunt Suevorum, qui de Luſitaniæ, & conventus Alluricenſis quædam loca prædantes invadunt.

Gotthi circa eundem conventum pari hoſtilitate deſæviunt, partes etiam Luſitaniæ deprædantur.

Luſidius per Remiſmundum cum ſuis hominibus ad Imperatorem in Legatione dirigitur.

Duriſſimus extra ſolitum hoc eodem tempore annus hiberni, veris, æſtatis, autumni in aeris, & omnium fructuum permutatione diffunditur.

Signa etiam aliquanta, & prodigia in locis Gallæciæ pervidentur in flumine Minio, de Municipio Lais milliario ferme quinto, capiuntur piſces quatuor novi viſu, & ſpecie (ſicut retulere qui cœperant Chriſtiani, & Religioſi) Hebræis, & Græcis Literis, Latinis autem ærarum numeris inſigniti, ita cccLxv. anni circulum continentes pari menſium intervallo. Haud procul de ſupradicto Municipio in ſpeciem lenticulæ viridiſſimorum, ut herba, quædam forma granorum plena amaritudine defluxit e Cælo, & multa alia oſtenta, quæ memorare prolixum eſt.

EJUS-

Digitized by Google

EJUSDEM IDATII EPISCOPI

FASTORUM CONSULARIUM

Pars, ab exordio Aureliani Auguſti ad obitum Honorii.

ANtiochiano, & Orſito.
His Conſ.. levatus Aurelianus Imperator.
Aureliano, & Baſſo.
His Conſs. muri Urbis cœpti fieri.
Quieto, & Voldumiano.
Tacito, & Placidiano.
Aureliano II. & Capitolino.
Aureliano III. & Marcellino.
His Conſs. occiſus eſt Aurelianus Imperator, Cænoſrurio, & levatus eſt Tacitus Romæ.
Tacito II. & Æmiliano.
Probo, & Paulino.
His Conſs. occiſus eſt Tacitus Tyana.
Probo II. & Lupo.
Probo III. & Paterno.
Meſſala, & Grato.
Probo IV. & Tiberiano.
Probo V. & Victorino.
Caro II. & Carino.
His Conſs. occiſus eſt Probus Sirmio.
Carino II. & Numeriano.
His Conſs. magna fames fuit.
Diocletiano II. & Ariſtobulo.
His Conſs. occiſus eſt Carinus Margo (& levatus eſt Diocletianus Imperator) qui ipſo anno cum Ariſtibulo Conſul proceſſerat.
Maximo II. & Aquilino.
His Conſs. levatus eſt Maximianus Imperator ſenior die Kal. Aprilis.
Diocletiano III. & Maximiano.
Maximiano II. & Januario.
Baſſo, & Quintiano.
Diocletiano IV. & Maximiano III.
Tiberiano, & Dione.
His Conſs. tenebræ fuerunt inter diem, & eo anno levati ſunt Conſtantius, & Maximianus Cæſares die Kal. Mart.
Annibaliano, & Aſclepiodoto.
Diocletiano V. & Maximiano IV.
Conſtantio, & Maximiano.
His Conſſ. caſtra facta in Sarmatia contra Acinco, & Bononia.
Tuſco, & Annulino.
His Conſs. Carporum gens univerſa in Romania ſe tradidit.
Diocletiano VI. & Conſtantio II.
Maximiano V. & Maximiano II.
His Conſſ. victi Perſæ.
Fauſto II. & Gallo.
Diocletiano VII. & Maximiano VI.
His Conſſ. victi Marcomanni.
Conſtantio III. & Maximiano III.
Titiano II. & Nepotiano.
Conſtantio IV. & Maximiano IV.
His Conſs. vilitatem juſſerunt Imperatores eſſe.
Diocletiano VIII. & Maximiano VII.
His Conſs. perſecutio Chriſtianorum.
Diocletiano IX. & Maximiano VIII.
His Conſs. depoſuerunt purpuram privatæ effecti Diocletianus, & Maximianus, & veſtierunt Severum, & Maximinum. Nam Conſtantius, & Maximianus, qui Cæſares fuerunt, eadem hora Auguſti nuncupati ſunt die Kal. April.
Conſtantio V. & Maximiano V.
Conſtantio VI. & Maximiano VI.
His Conſulibus diem functus Conſtantius, & poſtea levatus eſt Conſtantinus VIII. Kal. Aug.
Novies, & Conſtantino.
His Conſs. quod eſt poſt ſextum Conſulatum, occiſus Severus Romæ.
Item Decies, & Maximiano VII.
His Conſs. quod eſt Maxentio, & Romulo, levatus eſt Licinius Carnuto III. Id. Nov.
Poſt Conſulatum decimum, & ſeptimum.
His Conſs. quod eſt Maxentio II. & Romulo II.
Anno II. poſt Conſulatum decimum, & ſeptimum.
His Conſs. quod eſt Maxentio III. ſolo, diem functus Maximianus ſenior.
Maximiano VIII. Conſule.
His Conſs. quod eſt Ruffino, & Voluſiano, diem functus Maximianus junior.
Conſtantino II. & Licinio II.
His Conſs. quod eſt Maxentio IV. ſolo, victus, & occiſus Maxentius Romæ ad Pontem Mulvium.
Conſtantino III. & Licinio III.
Voluſiano II. & Anniano.
His Conſs. bellum Cibalenſe fuit die viij. Idus Octob.
Conſtantino IV. & Licinio IV.
Sabino, & Ruffino.
His Conſs. diem functus Diocletianus Salona die III. Non. Decemb.
Gallicano, & Baſſo.
His Conſs. levati tres Cæſares, Criſpus, Licinius, & Conſtantinus die Kalen. Mart.
Licinio V. & Criſpo Cæſare.
His Conſs. tenebræ fuerunt inter diem hora nona.
Conſtantino V. & Licinio Cæſare.
Conſtantino VI. & Conſtantino Cæſare.
Criſpo II. & Conſtantino II.
Probiano, & Juliano.
Severo, & Ruffino.
Criſpo III. & Conſtantino III.
His Conſs. bellum Hadrianopolitanum die V. Nonas Julias, & bellum Chalcedonenſe XIV. Kal. Octob. & levatus eſt Conſtantius Cæſar VI. Idus Novembris.
Paullino, & Juliano.
His Conſs. occiſus Licinius.
Conſtantino VII. & Conſtantio Cæſare.
His Conſs. occiſus eſt Criſpus, & edidit vicennalia Conſtantinus Auguſt. Romæ.

Con-

Digitized by Google

Conſtantino & Maximo.
Januario & Juſto.
Conſtantino VIII. & Conſtantino IV.
Gallicano & Symmacho.
His Conſſ. dedicata eſt Conſtantinopolis die V. Idus Majas.
Baſſo & Ablabio
Pacatiano & Hilariano.
His Conſſ. victi Gotthi ab exercitu Romano in terris Sarmatarum die XII. Kal. Maji.
Dalmatio & Xenophilo.
His Conſſ. levatus eſt Conſtans die VIII. Kal. Januarias.
Oprato & Paullino.
His Conſſ. Sarmatæ ſervi univerſa gens dominos ſuos in Romaniam expulerunt.
Conſtantio & Albino.
His Conſſ. tricennalia edidit Conſtantinus Aug. die VIII. Kal. Aug. & levatus eſt Dalmatius Cæſar XIV. Kal. Octob.
Nepotiano & Facundo.
Feliciano & Titiano.
His Conſſ. Conſtantinus Aug. ad cæleſta regna ablatus eſt XI. Kal. Junias; & ipſo anno nuncupati ſunt tres Auguſti, Conſtantinus, & Conſtantius, & Conſtans V. Idus Septemb.
Urſo & Polemio.
Conſtantio II. & Conſtante.
Acindyno & Proculo.
His Conſſ. occiſus eſt Conſtantinus junior.
Marcellino & Probino.
His Conſſ. pugna facta eſt cum gente Francorum a Conſtante Aug. in Galliis; & ipſo anno terræmotus fuit ad Orientem per totum annum, præter Antiochiam.
Conſtantio III. & Conſtante II.
His Conſſ. victi Franci a Conſtante Aug. ſeu pacati: tractus Hermogenes.
Placido & Romulo.
Leontio & Saluſtio.
Amantio & Albino.
Conſtantio IV. & Conſtante III.
Ruffino & Euſebio.
Philippo & Salia.
His Conſſ. bellum Perſicum fuit nocturnum.
Limenio & Catullino.
Sergio & Nigriniano.
His Conſſ. Conſtans occiſus eſt in Galliis a Magnentio; & levatus eſt Magnentius die XV. Kal. Februar. Et Vetranio apud Sirmium Kal. Maji eo anno, & Nepotianus Romæ III. Non. Junias; & pugna magna fuit cum Romanis, & Magnentianis.
Poſt Conſſ. Sergii, & Nigriniani.
His Conſſ. bellum Magnentii fuit Morſa die IV. Kal. Octobr. & eo anno depoſitus Vetranio VIII Kal. Januar. & levatus eſt Conſtantius Cæſar Id. Mart. & apparuit in Oriente ſignum Salvatoris die III. Kal. Febr. luna xxviij.
Conſtantio V. & Conſtantio Cæſ.
Conſtantio VI. & Conſtantio II.
His Conſſ. Magnentius ſe interfecit in Galliis apud Lugdunum die iij. Idus Aug. & Decentius frater Magnentii laqueo ſe ſuſpendit xv. Kal. Septemb.
Conſtantio VII. & Conſtantio III.
His Conſſ. occiſus eſt Conſtantius Cæſar in Inſula Flanona.
Arbetione & Loriano.
His Conſſ. levatus eſt Julianus Cæſar die VIII. Idus Novemb.
Conſtantio VIII. & Juliano Cæſare.
His Conſſ. introierunt Conſtantinopolim reliquiæ Apoſtoli Timothei die Kal. Jun.
Conſtantio IX. & Juliano Cæſ. II.
His Conſſ. introierunt Conſtantinopolim reliquiæ SS. Apoſtolorum Andreæ, & Lucæ die V. Non. Mart. & introivit Conſtantius Aug. Romam IV. Kal. Majas, & edidit XXXV.
Datiano & Cæreale.
His Conſſ. introierunt Conſtantinopolim Legati Perſarum die VII. Kal. Mart. Ipſo anno terræmotus factus, ita ut Civitas Nicomedienſium funditus verſaretur die IX. Kal. Septemb. aliæ vero CL. Civitates partibus vexatæ ſunt.
Euſebio & Hypatio.
His Conſſ. natus eſt Gratianus filius Aug. Valentiniani die XIV. Kal. Majas, & ipſo anno primum proceſſit Conſtantinopolim Præfectus Urbis, nomine Honoratus, die III. Idus Decemb.
Conſtantio X. & Juliano III.
His Conſſ. dedicatum eſt Conſtantinopoli Dominicum die XV. Kal. Martias.
Tauro & Florentio.
His Conſſ. diem functus Conſtantius Aug. Mopſucrinas in finibus Ciliciæ Phœniciæ Provinciæ III. Non. Novemb. & introivit Julianus Aug. Conſtantinopolim die III. Idus Decemb.
Mamertino & Nevitta.
Juliano Aug. IV. & Saluſtio.
His Conſſ. occiſus eſt Julianus Aug. in bello Perſico die VI. Kal. Julias, & quia apoſtata a Deo factus eſt Chriſtianorum etiam perſecutor, occiſus eſt, & levatus eſt Chriſtianiſſimus Jovianus Aug. Kal. Julias.
Joviano Aug. & Varroniano.
His Conſſ. receſſit Jovianus Auguſt. Dadoſtana die XI. Kal. Mart. & levatus eſt Valentinianus Auguſtus apud Nicæam die V. Kal. Mart. ipſo anno levatus eſt Valens Aug. Conſtantinopoli in milliario VII. in tribunali a fratre ſuo Valentiniano die IV. Kal. April.
Valentiniano & Valente Augg.
His Conſſ. mare ultra terminos ſuos egreſſum eſt die XII. Kal. Aug. & ipſo anno latro nocturnus hoſtiſque publicus intra Urbem Conſtantinopolim apparuit die IV. Kal. Octob.
Gratiano nob. & Dagalaiſo.
His Conſſ. natus eſt Valentianus junior filius Auguſti Valentiniani die XV. Kal. Febr. & ipſo anno idem hoſtis publicus, & prædo intra Phrygiam ſalutarem, & in Nacolienſium campis ab Auguſto Valente oppreſſus, atque extinctus eſt die VI. Kal. Junias. Ipſo anno Auguſtus Valentinianus gentem Alamannicam pervicit.
Lupicino & Jovino.

His

His Conſſ. in Civitate Conſtantinopoli Deus grandinem pluit in modum petrarum die IV. Nonas Julias. Et ipſo anno levatus eſt Gratianus Aug. in Galliis apud Ambianos in tribunali a patre ſuo Auguſto Valentiniano die IX. Kal. Septemb.

Valentiniano II. & Valente II.

His Conſſ. terræmotus factus, ita ut Civitas Nicænorum terræ funditus proſterneretur die V. Idus Octob.

Valentiniano nob. & Victore.

His Conſſ. opus magnificum ciſternæ Conſtantinopolitanæ completum eſt a Domitio Modeſto V. C. iterum Præfecto Vrbis; quod in prima inchoaverat Præfectura. Agon poſt an. XVII. reſtitutus eſt ab Aug. Valente.

Valentiniano III. & Valente III.

His Conſſ. magna fames fuit in partibus Phrygiæ; & dedicata eſt ſancta Eccleſia, ubi Beati Apoſtoli poſiti ſunt, V. Idus Aprilis.

Gratiano Aug. II. & Probo.

Modeſto & Arintheo.

Valentiniano IV. & Valente IV.

Gratiano III. & Equitio.

Poſt Conſſ. Gratiani III. & Equitii.

His Conſſ. Thermæ Caroſianæ dedicatæ ſunt agente Præfecto V. C. Vindaonio Magno. Et ipſo anno diem functus Valentinianus ſenior XV. Kal. Decemb. in Caſtello Virgitione; & levatus eſt Valentinianus junior Aug. filius Aug. Valentiniani ab exercitu in tribunali die X Kal. Decemb. in Civitate Acinco.

Valente Aug. V. & Valentiniano jun. Aug.

His Conſſ. victi, & expulſi ſunt Gotthi a gente Hunnorum, & ſuſcepti ſunt in Romania pro miſericordia juſſione Aug. Valentis. Et ipſo anno intravit corpus Auguſti Valentiniani Conſtantinopolim V. Kal. Jan.

Gratiano IV. & Merobaude.

His Conſſ. gens Gotthorum, qui pro miſericordia ſuſcepti ſunt, rebellaverunt adverſus Romanos; ad quos expugnandos ſunt miſſi Comites cum militibus, & pugnaverunt cum Gotthis.

Valente VI. & Valentiniano II.

His Conſſ. ingreſſus eſt Valens Aug. ab Oriente Conſtantinopolim die III. Kal. Junias. Et ipſo anno profectus eſt Valens Aug. ex Vrbe ad Foſſatum die III. Idus Junias, & pugna magna fuit cum Romanis, & Gotthis milliario XII ob Hadrianopoli die V Id. Aug. Ex ea die Valens Aug. nuſquam apparuit. Et toto anno per diœceſim Thraciarum, & Scythicæ, & Mœſiæ, Gotthi habitaverunt ſimul, & eas prædaverunt; deinde uſque ad portas Vrbis Conſtantinopolitanæ venerunt.

Auſonio & Olybrio.

His Conſſ. levatus eſt Theodoſius Aug. ab Auguſto Gratiano die XIV Kal. Febr. in Civitate Sirmio. Ipſo anno multa bella Romani cum Gotthis commiſerunt. Deinde victoriæ nunciatæ ſunt adverſus Gotthos, Alanos, atque Hunnos die XV. Kal. Decemb.

Gratiano Auguſto V. & Theodoſio Aug.

His Conſſ. victoriæ nunciatæ ſunt amborum Auguſtorum. Et ipſo anno ingreſſus eſt Theodoſius Aug. Conſtantinopolim die XIIX. Kal. Decemb.

Syagrio & Eucherio.

His Conſſ. ingreſſus eſt Athanaricus Rex Gotthorum Conſtantinopolim die III. Idus Januar. Eodem menſe diem functus idem Athanaricus VIII. Kal. Februar.

Antonio & Syagrio.

His Conſſ. Theodoſius Aug. corpus Auguſti Valentiniani in ſarcophaga depoſuit die IX. Kal. Mart. Ipſo an. univerſa gens Gotthorum cum Rege ſua in Romaniam ſe tradiderunt die V. Non. Octob.

Merobaude II. & Saturnino.

His Conſſ. levatus eſt Arcadius Aug. Conſtantinopoli in milliario VII. in tribunali a Theodoſio Aug. patre ſuo die XVII. Kal. Febr. Et ipſo anno ingreſſum eſt Conſtantinopolim corpus Conſtantiæ filiæ Auguſti Conſtantini die II. Idus Septemb.

Ricomere & Clearcho.

His Conſſ. introierunt Conſtantinopolim Legati Perſarum. Ipſo anno natus eſt Honorius nob. in purpuris die V. Idus Septemb.

Arcadio Aug. & Bautone.

Honorio nob. & Euodio.

His Conſſ. victi, atque expugnati, & in Romania captivi adducti gens Greuthingorum a noſtris Theodoſio & Arcadio; deinde cum victoria, & triumph ingreſſi ſunt Conſtantinopolim die IV. Idus Octob.

Valentiniano III. & Eutropio.

His Conſſ. Quinquennalia Arcadius Aug. propria cum Theodoſio Aug. patre ſuo editionibus, ludiſque celebravit XVII. Kal. Feb.

Theodoſio Aug. II. & Cynegio.

Defunctus eſt Cynegius Præfectus Orientis in Conſulatu ſuo Conſtantinopoli. Hic univerſas Provincias longi temporis tabe deceptas in ſtatum priſtinum revocavit, & uſque ad Ægyptum penetravit, & ſimulacra gentium evertit. Vnde cum magno fletu totius populi civitatis deductum eſt corpus ejus ad Apoſtolos die XV. Kal. April. Et poſt annum tranſtulit cum matrona ejus Achantia ad Hiſpanias pedeſtre. Et ipſo anno occiditur hoſtis publicus Maximus tyrannus a Theodoſio Aug. in milliario III. de Aquileja V Kal. Aug. Sed & filius ejus Victor occiditur poſt paucos dies in Galliis a Comite Theodoſii.

Timaſio & Promoto.

His Conſſ. introivit Theodoſius Aug. in Vrbem Romam cum Honorio filio ſuo die Iduum Juniarum, & dedit congiarium Romanis.

Valentiniano IV. & Neoterio.

Tatiano & Symmacho.

Arcadio Aug. II. & Ruffino.

Valentinianus junior apud Viennam eſt interfe-

terfectus, & levavit ſe Eugenius tyrannus. Poſtmodum Theodoſius Aug. occidit Eugenium.

Theodoſio Aug. III. & Abundantio.

Arcadio Aug. III. & Honorio Aug. II.

Olybrio & Probino.

His Conſſ. receſſit apud Mediolanum Theodoſius Aug.

Arcadio Aug. IV. & Honorio Aug. III.

Attico & Cæſario.

Honorio Aug. IV. & Eutychiano.

His Conſſ. Gildo occiſus.

Manilio & Theodoro.

His Conſſ. templa gentilium demolita ſunt, Gaudentio & Joviniano Comitibus.

Stilicone V. C. Conſule.

Vincentio & Fravito.

Arcadio V. & Honorio V.

His Conſſ. ſolis facta defectio III. *Id. Nov.*

Theodoſio & Rumorido.

Honorio IV. & Ariſtæneto.

His Conſſ. bellum civile fuit ex III. *Kal. Septemb.*

Stilicone II. & Anthemio.

His Conſſ. inter Catholicos & Donatiſtas unitas facta.

Arcadio VI. & Probo.

Honorio VII. & Theodoſio Aug. II.

Baſſo & Philippo.

Honorio VIII. & Theodoſio III.

His Conſſ. barbari Hiſpanias ingreſſi.

Honorio IX. & Varari, quod fuit Tertullo.

Theodoſio Aug. IV.

His Conſſ. Conſtantini tyranni in conto caput adlatum eſt XIV. Kal. Octob.

Honorio IX. & Theodoſio V.

P. C. Honor. IX. & Theod. V. Lucio Coſ.

His Conſſ. occiſi ſunt Jovianus, Sebaſtianus, Saluſtius, & Heraclianus abolitus eſt.

Conſtantio V. C.

Honorio X. & Theodoſio VI.

His Conſſ. S. Stephanus primus martyr revelatus Sancto Presbytero Luciano die VI. feria, quæ fuit tunc III. Non. Decemb. in Hieroſolymis S. Joanne Epiſcopo præſidente; & extant ex his geſtis Epiſtolæ ſupradicti Presbyteri, & S. Aviti Presbyteri Bracarenſis, qui tunc in Hieroſolymis degebant.

Theodoſio VII. & Palladio.

Honorio XI. & Conſtantio II.

Honorio XII. & Theodoſio VIII.

Monaxio & Plenta.

His Conſſ. S. Joannes Hieroſolymorum Epiſcopus qui ſupra, Epiſtolam dirigit per Eccleſias Orbis terrarum, quæ habetur, de ſignis, terroribuſque divinitus perpetratis.

Theodoſio IX. & Conſtantio III.

Agricola & Euſtatio.

Honorio XIII. & Theodoſio X.

Mariniano & Aſclepiodoto.

His Conſulibus Honorius Aug. deceſſit Ravennæ.

HISTORIA, SIVE CHRONICON

GOTTHORUM, WANDALORUM, SUEVORUM, ET WISIGOTTHORUM.

AUCTORE S. ISIDORO

ARCHIEPISCOPO HISPALENSI.

CARDINALIS DE AGUIRRE LECTORI S.

Vix poteſt Chronologia Conciliorum, & aliorum veterum monumentorum Hiſpaniæ, quæ in hoc Opere prodeunt, innoteſcere, niſi præ oculis ſit ordo hiſtoricus Regum ipſius, aſſignata unicuique propria epocha. Hæc autem exhibetur a S. Iſidoro Hiſpalenſi in brevi Hiſtoria ſua, ab Era Cæſaris CCXIV. *(ideſt, anno Chriſti* CLXXVI.*) uſque ad Eram* DCLXVI. *ideſt, annum Chriſti* DCXXVIII. *quo Siſebutus Rex Hiſpaniæ jam obierat, vivente adhuc Iſidoro. Cæterum Gothi Reges, aliique hoc Libello comprehenſi, non irruerunt in Hiſpaniam Era* CCXIV. *immo nec multo poſt tempore; ſed ſolum ineunte jam ſæculo quinto, circa Eram* CDXLIX. *Chriſti* CDXI. *Theodoſii Junioris I quo celebratum ponitur Concilium Bracarenſe ſub Pancratiano, a nobis eo anno exhibitum. Cui numerandi rationi reſpondet Chronicon Idatii. Vide Chronologiam eorundem Regum Gotthorum breviorem initio I. Tomi editam ex eodem Iſidoro, & Vulſa Epiſcopo, quæ incipit ab Athanarico.*

Gotthorum antiquiſſimum eſſe Regnum, certum eſt, quod ex Regno Scytharum eſt exortum. Illi enim ſunt, quos Alexander vitandos pronunciavit, Pyrrhus pertimuit, Cæſar exhorruit. Per multa quippe ſæcula, & Regno, & Regibus uſi ſunt; ſed quia in Chronicis adnotati non ſunt, ideo ignorantur. Ex illo autem in Hiſtoriis inditi ſunt, ex quo adverſum ſe Romani eorum virtutem experti ſunt, quorum oportet tempora, & Reges per ordinem curſim exponere, & aliqua eorum geſta de Hiſtoriis libenter retexere.

Era CCXIV. anno ** Valeriani, & Gallieni Imperatorum Gotthi, deſcenſis Alpibus, quibus inhabitabant, Græciam, Macedoniam, Pontum, & Aſiam, atque Illyricum vaſtaverunt; ex quibus Illyricum, & Macedoniam XV. ferme annis tenuerunt. Deinde a Claudio Imperatore ſuperati, ſedes proprias repetunt. Romani autem Claudium Auguſtum pro eo quod tam fortiſſimam gentem a finibus Reipublicæ removiſſet, inſigni gloria honorantes, in foro illi aureum clypeum, in Capitolio autem auream ei ſtatuam collocaverunt.

Era cclxix. anno xxvi. Conſtantini Imperatoris, Gotthi Regionem Sarmatarum aggreſſi, copioſiſſimis ſuper Romanos irruecunt agminibus. Adverſus quos idem Conſtantinus aciem inſtruxit, ingentique certamine vix ſuperatos, ultra Danubium expulit; de diverſis Gentibus virtutum gloria clarus, ſed de Gotthorum victoria amplius glorioſus, quem Romaoi, acclamante Senatu, publica laude pcoſequuti ſunt, quod tantam Gentem vicerit, quod pacem Reipublicæ reformaverit.

Era ccevi i i, anno Valentis V. Gotthorum Gentis adminiſtrationem Athanarieus accepit, ccgnans annos xiii. qui perſecutionem adverſus Fidem communem voluit eacrcere contra eos, qui in locis ſuis Chciſtiani habebantuc, ex quibus plerique, quia Idolis immolare non acquievarunt, Martyrio coronati ſunt; reliqui autem coacti ſunt de Regno ſuo exire, & in Romanam tranſire Regionem.

Era cdxv. anno ** Valentis Imperatocis Gotthi adverſum ſe in Athanarico, & Fridigecno diviſi ſunt, alternis ſe cædibus populantes; ſed Fridigernum Athanaricus Valentis Imperatoris auxilio ſuperans, hujus rei gratia cum omni Gente Gotthorum in Arianam hæreſim devolutus eſt. Tunc Galſilas eorum Epiſcopus Gotthicas Literas adinvenit, & Scripturas ſacras in eandem linguam convertit.

Era cdxvi. anno xiv. Valentis Imperatoris, Gotthi, qui primum Chriſtianos a terra ſua expulerant, poſtmodum ipſi ab Hunnis expulſi ſunt, tranſitoque Danubio fluvio, Valentis Imperatoris poteſtati ſe, non depoſitis armis, dederunt, accepta ab eo ad habitandum Thracia. Sed ubi viderunt, ſe opprimi a Romanis contra conſuetudinem propriæ libertatis, reſumptis armis, rebeliando, Thraciam ferro, incendiiſque depopulantur, deletoque Romanorum eaercitu, ipſum Valentem jaculo vulneratum in quandam villam ſugientem incendunt; ut merito, juxta eujuſdam ſententiam, ipſe ab eis temporali cremaretur incendio, qui tam pulchras animas ignibus æternis tradiderat.

Era cdxix. anno Imperii Theodoſii Hiſpani tertio, Athanaricus cum Theodoſio jus amicitiæ diſponens, mox Conſtantinopolim pergit; ibique xv. die, ea quo ſuerat a Theodoſio ſavorabiliter ſuſceptus, interiit. Gotthi autem, proprio Rege defuncto, aſpicientes benignitatem Theodoſii Imperatoris, inito fœdere, Romano ſe Imperio tradiderunt.

Era cdxlvi. anno xiv. Arcadii, & Honorii Imperatorum poſt Athanaricum duo Reges Gotthis imperaverunt, qui, pacis fœdere rupto, ad deprædandam Romaniam ſe dederunt. Quorum onus Radagaiſus Scytha, atque Paganus, cum cc. fere millibus Italiam belli feritate aggreditur, promittens ſanguinem Chriſtianorum Diis ſuis litare, ſi vinceret. Cujus exercitus a Romanis in montuoſis locis concluſus, fame eſt potius, quam ferro conſumptus; ipſe poſtremum Rex captus eſt, & interfectus.

Era cdxlvii. anno ** Honorii, & Arcadii Imperatorum, alter ille Alaricus, Chriſtianus quidem, ſed hæreticus, pro conſorta Regni amiſſo in vindictam ſanguinis ſuorum profectus in Italiam, Urbem irruit, & obſeſſam capit; ſicque Roma irruptione, atque impetu magnæ cladis everſa eſt. Tantum autem Gotthi clementes ibi extiterunt, ut votum antea darent, ut ſi ingrederentur in Urbem, quicumque Romanorum in locis Chriſtiani invenirentur, in eos agere belli jure non liceret; ſed ibi & feriendi refrænaretur immanitas, & captivandi cupiditas coerceretur; ſicque poſt hoc votum aggredientes Urbem, quoſcumque in locis ſacris Chriſti, vel Martyrum, vel Baſilicis confugientes invenerunt, in vaſtatione Urbis non miſerunt, nec cruentus ſævit in eos gladius, commiſerantibus hoſtibus. Sed & qui extra loca Martyrum erant, & nomen Chriſti, val Sanctorum nomioabant, & ipſis ſimili miſericordia hoſtilis furor pepercit. Sic evaſerunt multa millia Romanorum, quibus Gotthi propter Chriſtum miſericorditer pepercerunt. Unde & hucuſque Romani, qui in Regno Gotthorum conſiſtunt, adeo amplectuntuc, ut melius ſit illis eum Gotthis pauperes vivere, quam inter Romanos potentes eſſe, & grava jugum tributi portare. Gotthi autem poſt tertium diem, quo Rumam ingreſſi ſunt, nullo hoſte cogente, ſponte diſcedunt.

Era cdlix. anno primo Theodoſii minoris, Alarico moa poſt captam Urbem defuncto, Athaulphus Gotthus Italiæ Regno præficitur annis ſeptem. Iſte quinto Regni anno de Italia ſuccedit ad Gallias, ibique Placidiam filiam Theodoſii Principis, Arcadii, & Honorii Imperatorum ſororem, quæ a Gotthis Romæ capta fuerat, uxorem ſibi aſſumpſit, nullo ea ex ſemine ſubſiſtente. Qui, dum a Conſtantio Romano Patricio admoneretur, ut relictis Galliis Hiſpanias peteret, per quemdam Gotthum apud Barcilonem inter familiares fabulas jugulatur.

Era cdliv. anno vii. Theodoſii minoris, poſt Athaulphum Gotthis Sigericus Princeps electus eſt, qui, dum ad pacem cum Romanis eſſet promptiſſimus, moa a ſuis eſt interfectus.

Era, & anno, quo ſupra, Vvallia ſuccedens tribus annis regnavit, belli cauſſa Princeps a Gotthis effectus, ſed ad pacem Divina providentia ordinatus. Mox enim ut cegnare cœpit, fœdus cum Imperatore Honorio pepigit, Placidiam ſororem ejus honorifice reddidit; Romani quoque nominis cauſſa intra Hiſpanias cædes magnas barbaris intulit; Vvandalos Silingos in Bætica omnes bello extinxit; Alanos, qui Vvandalis, & Suevis potentabantuc, adeo *** ut extincto Utaco Rege ipſorum, pauci, qui ſuperfuerant, oblito Regni nomine, Gunderici Regis Vvandalorum, qui in Gallia reſederant, ſe patrocinio ſubjugarent. Iſti ſont Vvandali, qui poſtea, Suevorum obſidione relicta, ad Bæticam tranſierunt, captaque Hiſpali, in Africam migraverunt. Vvallia autem, confecto bello Hiſpaniæ, dum inſtructa navali acie in Africam tranſire diſponeret, in fretum Gaditani maris vi tempeſtatis interceptus, in Hiſpaniam redire coactus eſt. Qui deinde per Conſtantium Romanum Pa-

tricium ad Gallias revocatur, data ab eo Gotthis ob meritum victoriæ ad habitandum ſecunda Aquitania uſque ad Oceanum, cum quibuſdam Civitatibus confinium Provinciarum.

Era CDLVII. **** Theodoſii minoris, Theudoridus poſt Vvalliam regnat annis XXIII. qui Regno Aquitanico non contentus, pacis Romanæ fœdus recuſat, exercitum movet, Areiatem nobiliſſimum Oppidum Galliæ obſidet, a cujus obſidione, imminente virtute Aetii Romanæ militiæ Ducis, remotus abſcedit. Extincto autem a Valentiniano Imperatore Aetio, dum Theudoridus Narbone eſſet inſertus, rurſus Theudo a Litorio Duce Romanæ militiæ Hunnia auxiliantibus effugatur. Litorius autem, dum primum res proſperas adverſus Gotthos geſſiſſet, denuo reſponſis dæmonum deceptus, in bello a Gotthis amiſſo exercitu miſerabiliter ſuperatur; & qui antea hoſtium millibus cæſis feliciter vicerat, dum fallacia dæmonum oracula quærit, ignobiliter victus interiit; Theudoridus autem, ſumpto contra Hunnos prælio in campis Catalaunicis, ſuperatus occubuit. Gotthi autem, dimicante Turiſmodo, Theudoridi Regis filio, adeo extitere victores, ut Attila Rex Hunnorum prælio victus, metu inſequentis exercitus nuſquam comparuiſſe dicatur.

Era CDXC. anno Marciani Imperatoris I. Turiſmodus filius Theudoridi regnavit anno I. qui poſtquam de Hunnis triumphavit, dum multas ageret inſolentias, a Theudorico, & Frigdorico eſt fratribus interfectus.

Era CDXCI. anno II. Marciani Imp. I. Theudoricus poſt fraternam necem in Regnum ſuccedens, imparavit annis XIII. qui pro eo, quod Imperatori Avito ſumendi imperialis faſtigii eum Gallis auxilium præbuiſſet, Aquitanias cum ingenti exercitu, & cum ingenti licentia ejuſdem Aviti Imperatoris ingreditur. Cui cum magna copia Rex Suevorum Rechiarius occurrens, duodecimo Aſturicenſis Urbis milliario, apud fluvium, qui Urbicus appellatur, inito mox certamine, ſuperatus eſt, cæſis ſuorum agminibus, aliquantis captis, plurimiſque fugatis, ipſe poſtremum Rex telo ſauciatus fugit. Theudorico autem cum exercitu ad Civitatem Bracarenſem pertendente, die Dominico, etſi incruenta, tamen ſatis lamentabilis ejuſdem direptio Civitatis, & Romanorum magna captivitas fuit; Rechiarius vero ad locum Portucaiæ profectus, Regi Theudorico captus adducitur. Quo perempto, cæteris, qui de priori certamine ſuperfuerant, ſeſe tradentibus, aliquantis nihilominus interfectis Regnum Suevorum pene deſtructum eſt, & finitum. Reliqui Suevi, qui remanſerant in extrema Galicia, Maſſilæ filium nomine Maſdram ſibi Regem conſtituunt, Regnumque reparatur Suevorum. Theudoricus autem de Gallicia ad Luſitaniam victor ſuccedens, dum Emeritenſem Urbem deprædari molitur, beatiſſimæ Eulaliæ Martyris terretur oſtentis. Mox adverſis ſibi nunciis territus, de Emerita egreſſus, Gallias repetit, & partem exercitus cum ſuis Ducibus iterum ad campos Galliciæ dirigit; qui, cæſa Aſturicenſi regione, rurſum revertuntur ad Gallias. Nec mora, Gotthicus exercitus Duce Ceurila a Theudorico ad Hiſpanias miſſus, ſuccedit ad Bæticam. Poſt quem ſequenti anno Sigericus cum alia parte exercitus dirigitur, & Ceurilas revocatur ad Gallias. Pars autem Gothici exercitus a Sunierico, & Nepotiano Ducibus ad Galliciam directa, Suevos apud Luſitaniam deprædatur. In Gallias autem Agrippinus Comes, & concivis, Ægidio Comiti Romano æmulus, ut Gotthorum mereretur auxilia, Narbonam tradidit Theudorico. Poſt aliquot Legati Suevorum ab Ariſmodo Rege, Maſdræ filio, Rege Suevorum, miſſi ad Theudoricum venerunt, pacem, amicitiamque poſcentes. Similiter Theudoricus Ariſmodo remittit, cum armorum adjectione, munera, directa etiam & conjugi, quam haberet. Sallanem quoque Legatum denuo Theudoricus mittit ad Ariſmodum, qui reverſus ad Gallias, Theudoricum ab Eurico fratre ſuo reperit interfectum.

Era DIV. anno Imperii Leonis octavo, Euricus, pari ſcelere, quo frater, ſuccedit in Regnum annis XVII. in quo honore provectus, & crimine, ſtatim bello deſævit, parteiſque Luſitaniæ deprædatur. Qui, prius capta Pamphilona, Cæſarauguſtam invadit, totamque Hiſpaniam ſuperiorem obtinuit. Terraconenſis etiam nobilitatem, quæ ei repugnaverat, exercitus irruptione peremit. In Gallias autem regreſſus, Arelatum, & Maſſiliam Urbes capit, ſuoque Regno utramque ſubjecit. Iſte quodam die congregatis in colloquio Gotthis, tela quæ habebant omnes in manibus, a parte ferri, alia viridi, alia roſeo, alia croceo colore mutata, naturalem ferri ſpeciem aliquandiu non habuiſſe comperit. Sub hoc Rege Gotthi Legum Inſtituta ſcriptis habere cœperunt; nam antea tantum moribus, & conſuetudine tenebantur. Obiit Arelato Euricus morte propria functus.

Era DXXII. anno XI. Zenonis Imperatoris, Eurico mortuo, Alaricus filius ejus apud Toloſanſem Urbem Princeps Gotthorum efficitur, eoſque rexit annis XXIII. Qui cum a pueritia vitam in otio, & convivio peregiſſet, tandem provocatus a Francis, in regione Pictavenſis Urbis prælio inito, extinguitur. Eoque interfecto, Regnum Toloſanum occupantibus Francis deſtruitur.

Era DXLV. anno XVII. Anaſtaſii Imp. Geſelicus ſuperioris Regis ex concubina filius, Narbonæ Princeps efficitur, & regnavit annis quatuor; ſicut genere viliſſimus, ita infelicitate, & ignavia ſummus. Denique dum eadem Civitas a Gundebaldo Burgundiorum Rege direpta fuiſſet, iſte cum multis ſui dedecore, & cum magna ſuorum clade apud Barcinonam ſe contulit. Ibi moratus, quouſque Regni faſcibus a Teudorico fugæ ignominia privaretur. Inde profectus ad Africam, Vvandalorum ſuffragium poſcit, quo in Regnum poſſet reſtitui. Qui dum non impetraſſet auxilium, mox de Africa rediens, ob metum Teudorici Regis Aquitaniam petiit. Ibi anno uno deliteſcens, Hiſpaniam reverſus, ab Ebbane Teudorici Regis Duce, duodecimo a Barcinona Urbe milliario commiſſo prælio ſuperatus in fugam vertitur, captuſque trans fluvium Druentium Galliarum, occiditur.

Era

Era DXLV. anno XVI. Anaſtaſii Imperatoris, Theodoricus junior, dum jampridem a Thracia, & Pannonia veniens, fugato Arnulpho Rege Oſtro-gottorum, regnaſſet in Italia annis XVIII. rurſus expulſo Rege Vviſi-gotthorum Geſelico, regnavit in Hiſpania annis XV. Sicque prius Italo Regno potitus, poſtea Hiſpaniam rexit, quam ſuperſtes ejuſdem Amalarico nepoti reliquit. Per hunc dignitas Urbis Romæ non parva eſt reſtituta; muros enim ejus iſte redintegravit, ob quam cauſam a Senatu inauratam ſtatuam meruit.

Era DLXIV. XV. anno Juſtiniani Imperatoris, defuncto Theudorico, Amalaricus nepos ejus quinque annis regnavit. Qui cum ab Hildeberto Francorum Rege Narbonæ prælio ſuperatus fuiſſet, Barcinonam fugiens venit, omniumque contra ſe odio excitato, apud Narbonam in foro ab exercitu jugulatus interiit.

Era DLXIX. Juſtiniani Imp. tempore, poſt Amalaricum Theudis in Hiſpania creatur in Regnum per annos XVI. menſes quinque. Qui, dum eſſet hæreticus, pacem tamen conceſſit Eccleſiæ Dei, ut licentiam Catholicis Epiſcopis daret, in unum apud Toletanam Urbem convenire, & quæcumque ad Eccleſiæ diſciplinam neceſſaria exiſterent, dicere, licenterque diſponere. Iſte Francorum Reges quinque Cæſarauguſtam obſidentes, omnemque fere Tarraconenſem Provinciam bello depopulantes, miſſo Duce Theudiſclo, fortiter debellavit, atque a Regno ſuo, non pace, ſed armis exire coegit. Vulneratur autem a quodam in palatio, qui jamdiu dementis ſpeciem, ut Regem deciperet, ſimulaverat. Finxit enim arte inſaniam & quaſi furore repletus, perfodit Principem, quo vulnere proſtratus occubavit, & vi gladii indignantem animam exhalavit. Fertur autem, inter effuſionem ſanguinis conjuraſſe homines ſuos, ne quis interficeret percuſſorem ſuum, dicens, recepiſſe ſe dignam viciſſitudinem, quod & ipſe privatim Ducem ſuum ſolicitatum occiderat.

Era DLXXVI. anno XXXI. Juſtiniani Imperatoris, interempto Theudi, Theudiſclus Gotthis præficitur. Regnavit anno uno, menſibus VII. Hic pari conjuratorum manu inter epulas cœnæ, gladio confoſſus extinguitur.

Era DLXXXVII. anno XXIII. Juſtiniani Imperatoris, extincto Theudiſclo, Agila Rex creatur, regnans annis quinque. Cujus tertio anno Athanagildus tyrannidem regnandi cupiditate arripuit. Gotthi autem Agilam apud Emeritam, fide ſacramenti oblita, interimunt, & Athanagildo ſe tradunt.

Era DXCII. anno XXVIII. Juſtiniani Imperatoris, Agila perempto, Athanagildus Regnum, quod invaſerat, tenuit annis XVI. Iſte cum jamdudum ſumpta tyrannide Agilam Regno privare quæreret, militum ſibi auxilia ab Imp. Juſtiniano popoſcerat, quos poſtea ſubmovere a finibus Regni molitus, non potuit, adverſus quos huc uſque confligitur. Nam frequentibus antea præliis cæſi, nunc vero multis caſibus fracti, ac diminuti ſunt. Deceſſit autem Athanagildus Toleto propria morte, vacante Regno menſibus quinque.

Era DCVIII. anno ſecundo Juſtini minoris, poſt Athanagildum Liuva Narbonæ Regno præficitur, regnavitque annis tribus; qui ſecundo anno poſtquam adeptus eſt principatum, Leuvigildum fratrem ſuum ſocium Regni conſtituit, Hiſpaniæque adminiſtrationi præfecit. Ipſe autem Galliæ Regno contentus eſt. Sicque Regnum duos capit, cum nulla poteſtas patiens conſortis ſit. Huic autem in ordine temporum unus tantum annus reputatur, reliqui Leuvigildo adnumerantur.

Era DCVIII. anno ſecundo Juſtini minoris, Leuvigildus, adepto Hiſpaniæ, & Galliæ Regno, otium periculoſum ratus, Regnum bello ampliare ſtatuerat. Subegit Aregenſes, cœpit Sabariam, Croſpida ab eo devicta eſt. Ceſſerant etiam armis illius omnes rebelles Hiſpaniæ Urbes, fudit quoque diverſo prælio militem, & quædam caſtra ab eis occupata dimicando recepit. Erminigildum deinde Imperiis ſuis tyrannizantem obſeſſum exſuperavit. Poſtremo bellum Suevis intulit, Regnumque eorum injuria Gentis ſuæ mira celeritate tranſmiſit, Hiſpania pene tota potitus. Nam antea Gens Gotthorum anguſtis finibus arctabatur. Sed obfuſcavit in eo error impietatis gloriam tantæ virtutis. Denique iniquæ perfidiæ furore repletus, in Catholicos perſecutione commota, plurimos Epiſcoporum exſilio relegavit, & Eccleſiarum reditus, & privilegia tulit. Multos quoque terroribus ſuis in Arianam hæreſim, & peſtilentiam impulit; pleroſque ſine perſecutione illectos auro, rebuſque decepit. Auſus quinetiam, inter cætera hæreſis ſuæ contagia, rebaptizare Catholicos; & non ſolum ex plebe, ſed etiam ex Sacerdotalis Ordinis dignitate, ſicut Vincentium Cæſarauguſtanum de Epiſcopo apoſtatam factum, & tanquam a Cælo in inferna projectum. Extitit autem & quibuſdam ſuorum pernicioſus. Nam vi cupiditatis, & livoris quoſque potentes, ut vidit, aut capite damnavit, aut opibus ablatis proſcripſit. Ærarium quoque, ac Fiſcum primus iſte auxit; primuſque inter ſuos regali veſte opertus, Solio reſedit. Nam ante eum, & habitus, & conſeſſus communis, ut Genti, ita & Regibus erat. Condidit autem Civitatem in Celtiberia, quam ex nomine filii ſui Recopolin nominavit. In Legibus quoque ea, quæ ab Eurico incondite conſtituta videbantur, correxit; plurimas Leges prætermiſſas adjiciens, pleraſque ſuperfluas auferens. Obiit propria morte Toleto anno Regni ſui XVIII.

Era DCXXV. Leuvigildo defuncto, filius ejus Recaredus Regno eſt coronatus, cultu præditus Religionis, & patriis moribus longe diſſimilis. Namque ille irreligioſus, & bello promptiſſimus, hic Fide plus, & pace præclarus; ille armorum artibus Gentis imperium dilatans, hic glorioſus eandem Gentem Fidei trophæo ſublimans. In ipſis enim Regni ſui exordiis Catholicam Fidem adeptus, totius Gotthicæ Gentis populos, inoliti erroris labe deterſa, ad cultum rectæ Fidei revocavit. Synodum etiam ad condemnationem Arianæ hæreſis congregavit, cui Concilio idem glorioſiſſimus Princeps interfuit, ſuaque id præſentia, & ſubſcriptione firmavit. In belli quoque gloria ſatis clarus, ac præcipuus extitit. Francis

enim cum ſexaginta fere millibus armatorum copiis Gallias irruentibus, miſſo Claudio Duce adverſus eos, glorioſo triumphavit eventu. Nulla unquam in Hiſpaniis Gotthorum, vel major, vel ſimilis exſtitit. Proſtrati ſunt enim, & capti multa millia, reſidua pars exercitus in fugam verſa, Gotthis poſt tergum inſequentibus uſque Regni ſui finibus cæſa eſt. Sæpe etiam, & lacertos contra Romanas inſolentias, & irruptiones Vvaſconum movit, ubi non magis bella tractaſſe, quam potius Gentem, quaſi in palæſtra eludii, pro uſu utilitatis videtur exercuiſſe. Provincias autem pater prælio conquiſivit, ille pace conſervavit, æquitate diſpoſuit, moderamine rexit. Multi quoque adverſus eum tyrannidem aſſumere cupientes detecti ſunt, ſuæque machinationis conſilium implere non potuerunt. Fuit autem placidus, mitis, egregiæ bonitatis, tantamque in vulgus gratiam habuit, & tantam in animo benignitatem geſſit; ut in omnium mentibus influens, etiam malos ad affectum ſui amoris attraheret; adeo liberalis, ut opes privatorum, Eccleſiarum prædia direpta a patre, & Fiſco adſociata, juri proprio reſtitueret. Adeo quoque clemens fuit, ut populi tributa ſæpe indulgentiæ largitione donaret. Multos etiam ditavit rebus, plurimos ſublimavit honoribus, opes ſuas in miſeris, theſauros ſuos in egenis recondens. Sciens ad hoc illi fuiſſe collatam Regnum, ut eo ſalubriter uteretur; bonis initiis bonum finem adeptus. Fidem anim rectæ gloriæ, quam primum percepit, noviſſime publica confeſſione pœnitentiæ cumulavit. Quinto decimo anno Toleto morte propria deceſſit.

Era DCXL. anno poſt Recaredum Principem, filius ejus Liuva Regni ſucepit ſceptra annis duobus; ignobili quidem matre progenitus, ſed virtutum indole inſignitus; quem in primo flore adoleſcentiæ Vittericus, ſumpta tyrannide, innocuum Regno dejecit, præciſaque ejus dextera occidit, anno ætatis XX. regni vero ſecundo.

Era DCXLII. Extincto Liuva, Vittericus Regnum, quod vivente illo invaſerat, ſibi vendicat annis VII. Vir quidem ſtrenuus in armorum arte, ſed tamen expers victoriæ. Namque adverſus Romanum militem bella ſæpe molitus, nil ſatis gloriæ geſſit, præter quod milites quoſdam Sagontia per duces obtinuit. Hic in vita plurima illicita fecit. In morte autem, qui gladio operatus fuerat, gladio periit. Mors quippe innocentis inulta in illo non fuit. Inter epulas enim prandii conjuratione ſuorum eſt interfectus. Corpus vero ejus viliter eſt eaportatum, atque ſepultum.

Era DCXLVIII. Gundemarus poſt Vittericum Princeps efficitur annis duobos. Hic Vvaſcones una expeditione vaſtavit. Alia militem Romanum obſedit. Toleto propria morte deceſſit.

Era DCLI. Siſebutus poſt Gundemarum regali faſtigio evocatur, regnans annos VIII. menſes ſex. Qui in initio Regni ſui Judæos ad Fidem Chriſtianam permovens, æmulationem quidem Dei habuit, ſed non ſecundum ſcientiam. Poteſtate enim compulit, quos provocare Fidei ratione opportuit. Sed, ſicut ſcriptum eſt, *ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuncietur*. Fuit autem lingua nitidus, literarum ſtudiis ex parte imbutus. In bellicis quoque cauſſis favorem habuit præliorum. Aſtures enim rebellantes, miſſo exercitu, per Ducem ſuum Richilanem in ditionem ſuam reduxit. Roccones arduis montibus undique circumſeptos, ſimiliter per Duces devicit. De Romanis quoque præſens feliciter triumphavit & quaſdam Urbes pugnando ſubegit; adeo clemens poſt victoriam, ut pene omnes ab exercitu ſuo hoſtili præda in ſervitutem redactos, pretio dato abſolveret, ejuſque theſaurus redemptio captivorum exiſteret. Hunc alii morbo, alii veneno aſſerunt interfectum. Hi ſunt anni Gotthorum Regum, ab exordio Athanarici Regis uſque ad iſtum Siſebutum. Anni CCLI. Era DCLVS.

Explicit hiſtoria Gotthorum.

INCIPIT HISTORIA WANDALORUM.

WAndali cum Alanis, & Suevis pariter Hiſpanias ingrediuntur. Hi, pace inter ſe inita, ſorte ad inhabitandum ſibi Provinciarum dividunt Regiones. Galliciam Vvandali, & Suevi occupant. Alani Luſitaniam, & Carthaginenſem Provincias. Vvandali autem, cognomine *Silingi*, Bæticam ſortiuntur. Hiſpani autem per Civitates, & Caſtella reſidua barbaris dominantibus ſe ſubjugant. In Hiſpanias Gundericus primus Rex Vvandalorum ſucceſſit, regnans in Galliciæ partibus annis XVI. Qui dum rupto fœdere pacis, Suevos in Nervoſis montibus obſideret, relicta tandem Gallicia, cum omnibus Vvandalis ad Bæticam tranſivit, captaque Hiſpali, cum irreverenter in Eccleſias ipſius Civitatis manus extendiſſet, mox Dei judicio dæmone correptus interiit. Cui Geiſericus frater ſuus, ex Catholico apoſtata factus, ſuccedit in Regnum, annorum ſexaginta; qui de Bæticæ Provinciæ litore ad Mauritaniam venit, & Africa relicta in Hiſpaniam transfretavit. Cui Valentinianus Occidentis Imperator non valens obſiſtere, pacem mittit; & partem Africæ, quam Vvandali poſſederant, tanquam pacifico tradidit, conditionibus ab eo ſacramenti acceptis, ne quid amplius invaderet. Ille autem ſacramenti Religione violata Carthaginem pervadit, Siciliam deprædatur, Panormum obſidet, Arianam peſtilentiam per totam Africam intromittit, Sacerdotes Eccleſiæ expellit, Martyres plurimos efficit. Adverſus quem Theodoſius minor Orientis Imperator bellum præparavit, quod ad effectum non venit. Hunnis enim Thraciam, Illyricumque vaſtantibus, exercitus Vvandalorum a Sicilia revocatur, & ad defendendos Thraces, & Illyrianos tranſmittitur. Geiſericus autem non contentus ſolis Africæ vaſtationibus, navibus advectus Romam ingreditur, direptiſque opibus Romanorum, per quatuordecim dies, relicto Valentiniano, filias ejus, multaque millia captivorum ſecum tulit, moxque Carthaginem rediit, & per Legatos

gatos poſtulata pace a Valentiniano, filias ejus ei Conſtantinopolim mittit; ſicque poſt multarum Provinciarum clades, & Chriſtianorum ſpolia, atque neces, moritur Regni ſui anno ſexageſimo. Hunericus autem filius ejus regnavit annis ſeptem, menſibus quinque, habens in conjugio Imperatoris Valentiniani filiam, quam pater ejus Roma captivam cum matre abduxerat: qui & ipſe Ariano ſuſcitato furore. Catholicas per totam Africam atrocior patre perſequitur Eccleſias, tollit Sacerdotes, & cuncti Ordinis Clericos in exſilium mittit. Monachos quoque, atque laicos quatuor circiter millia exſiliis durioribus relegavit, Martyres fecit, Confeſſoribus linguas abſcidit, qui linguis abſciſſis perfecte uſque ad finem ſuum locuti ſunt. Tunc Lætus Leptenſis Civitatis Epiſcopus glorioſo Martyrio coronatur. Venericus autem inter innumerabiles ſuarum impietatum ſtrages, quas in Catholicos exercuerat, octavo Regni ſui anno, ut Arius pater ejus, interioribus cunctis effuſis, miſerabiliter vitam amiſit. Cui ſuccedens Guntabundus, regnavit XII. annis; qui ſtatim pacem Eccleſiæ donavit, & Catholicos protinus ab exſilio revocavit. Quo defuncto, Traſemundus regnavit annis XXVII. menſibus quatuor. Ille Ariana inſamia plenus Catholicos inſectatur, Eccleſias claudit, in Sardiniam exſilio ex omni Africana Eccleſia CXX. Epiſcopos mittit. Apud Carthaginem moritur. Poſt quem regnavit Hildiris, ex filia Valentiniani Imp. genitus a Geiſerico captivata, quæ Hunerico filio ſuo fuerat juncta. Regnavitque Hildiris annis ſeptem & tribus menſibus. Iſte ſacramento a prædeceſſore ſuo Traſemundo fuerat obſtrictus, ne Catholicis in Regno ſuo Eccleſias aperiret, aut privilegia reſtitueret. Priuſquam regnaret, ne Religionem ſacramenti violaret, præcepit, Sacerdotes Catholicos ab exſilio reduci, & Eccleſias aperiri. Quem Gilimer aſſumpta tyrannide Regno privavit, & cum filiis carceris cuſtodia mancipavit. Poſt hæc Gilimer tyrannus regnavit annis tribus, menſibus octo; qui multos nobilium Africæ Provinciæ crudeliter extinxit, multorumque ſubſtantias tulit. Adverſus quem Juſtinianus Imp. incitatione Læti Epiſcopi, qui ab Hunerico Vvandalorum Rege Martyr fuerat factus, exercitum in Africa, Beliſario Magiſtro militum Duce, mittit; quem Beliſarius cum omni Gente Vvandalorum prælio fugavit. Africam cœpit CXVII. Vvandalorum ingreſſionis anno. In ipſo autem Beliſarii occurſu, priuſquam congreſſio fieret, Gilimer tyrannus Hildirim Regem cum quibuſdam generis ejus affinibus occidit. Beliſarius Gilimerum tyrannum capit, & eum cum divitiis ſuis ex rapinis Provinciarum Africæ conquiſitis, Conſtantinopolim Juſtiniano Imperatori duxit. Sicque Regnum deſtructum eſt & finitum Vvandalorum. Fiunt ſimul a primo anno Gunderici Regis, quo in Hiſpaniam ingreſſus eſt, uſque ad Gilimeri caſum, & Vvandalorum interitum, anni CXXIII. & menſes ſeptem.

Explicit hiſtoria Vvandalorum.

INCIPIT HISTORIA SUEVORUM.

SUevi Duce Hermerico Rege cum Alanis & Vvandalis ſimul Hiſpanias ingreſſi ſunt Era CDXLVII. Hi Galliciam cum Vvandalis occupant. Vvandalis autem tranſeuntibus Africam, Galliciam ſoli Suevi ſortiti ſunt; quibus præfuit Emericus annis XIV. Gallici autem in parte Provinciæ Regno ſuo utebantur; quos Emericus aſſidua vaſtatione deprædans, tandem ob morbi dolorem eis pacem dedit; quo morbo diutiſſime per annos ſeptem oppreſſus interiit. Poſt quem Ricella filius ejus ſucceſſit, & regnavit annis octo. Hic jubente patre ab eo miſſus, Undebotum Romanæ militiæ Ducem cum ſuis omnibus copiis ad Singilium Bæticæ fluvium inito bello proſtravit, magnis ejus auri, argentique copiis occupatis. Poſt obitum autem patris ſuſcepto Regno, Hiſpania ab eo obtenta cum Bætica, Carthaginenſes Provincias in ſuam redegit poteſtatem. Quo defuncto, Rechiarius ſuccedit in Regnum annis novem. Hic accepta in conjugio Theudoridi Regis Gotthorum filia, in initio Regni ſui * * * * deprædatur. Mox ad Theudoridum ſocerum ſuum profectus, Cæſarauguſtanam regionem cum auxilio Gotthorum rediens deprædatur, irruptaque per dolum Ilerdenſi Urbe, egit ibi magnam captivitatem. Ad ultimum dum Theudoridus Rex Hiſpaniam ingrederetur, inito prælio adverſus eum, primo fugatus, deinde captus occiditur. Occiſo Rechiario, Suevi bifarie diviſi, pars Fratam, pars Maſdram ſibi Regem conſtituunt. Maſdras autem cum manu Suevorum ſtatim Luſitaniam deprædatur, acta illuc Romanorum cæde, prædiſque contractis. Civitas etiam Olyſippona ſub ſpecie pacis intratur. Nec mora, Frata mortuo, Suevi qui cum eo fuerant, ad Maſdram revertuntur; regionem Galliciæ adhærentem flumini Durio deprædantur; Maſdras autem peracto tertio anno Regni ſui jugulatur. Quo extincto, inter Frumarium, & Remiſmundum Maſdræ filium oritur de Regni poteſtate diſſentio. Sed Frumarius cum manu, quam habebat, Flavienſem Civitatem grandi evertit excidio. Remiſmundus autem vicina ſibi pariter Aregenſium loca, & Lucenſis Conventus maritima populatur. Frumario autem mortuo, Remiſmundus omnes Suevos in ſuam ditionem revocat, pacem cum Gallicis reformat, Legatos fœderis mittit ad Theuderidum Regem Gotthorum; a quo etiam per Legatos, & arma, & conjugem, quam haberet, accepit. Tertio Regni anno ad Luſitaniam tranſiit, Conimbricam pace deceptam diripit. Olyſippona quoque ab eo occupatur. Cives vero, qui illic præerant, cuſtodiendos tradidit Luſidio. Hujus tempore Ajax natione Galata, effectus apoſtata, & Arianus, inter Suevos, Regis ſui auxilio, Fidei Catholicæ hoſtis emerſit; cujus ſeductione Suevi a Fide Catholica recedentes, in Arianum dogma declinant. Poſt multos deinde Reges Regnum Suevorum ſuſcepit Theudemirus, qui Fidem Catholicam adeptus, Arianæ impietatis errore deſtructo, Suevos unitati Fidei reddidit. Hujus temporibus Martinus Monaſterii Dumienſis Epiſcopus, Fide, & ſcientia claruit, Cujus ſtudio, & pax Eccleſiæ reddita eſt, & multa Monaſteria condita. Poſt Theudemirum, Miro

ro Suevorum Princeps efficitur, & regnavit annis xiii. Hic bellum ſecundo Regni ſuo anno contra Roccones intulit; deinde in auxilium Liuvigildi Gotthorum Regis adverſus rebellem filium ad expugnandam Hiſpalim pergit, ibique vitæ terminum clauſit. Cui Eburicus filius in Regnum ſuccedit; quem adoleſcentem Audicas aſſumpta tyrannide Regno privat, & Monachum factum in Monaſterio damnat, pro quo non dilata eſt ſententia. Mox enim Liuvigildus Gotthorum Rex Suevis bellum inferens, optento eodem Regno Audicam dejecit; atque detonſo eo, poſt Regni honorem, Presbyterii officio conſecravit. Sic enim oportuit, ut quod Regi ſuo fecerat, rurſus idem ab alio congrua meriti viciſſitudine pateretur. Regnum autem Suevorum deletum, in Gotthos transfertur, quod manſit annis cxxvi.

Explicit Hiſtoria Suevorum.

CHRONICON REGUM WISIGOTTHORUM

Partim ex Iſidoro, partim ex Vvulſa.

ERA quadringenteſima in Gotthis primus Rex Athanaricus efficitur. Poſt hunc Alaricus. Quo in Italia mortuo, Ataulphus eligitur. Iſto regnante, Gotthi, relicta Italia, Gallias, ac poſtea Hiſpanias, occupant. Anni vero Regum hac ſumma notantur.

Athanaricus regnavit annos xiii.

Alaricus regnavit annos xxviii. in Italia.

Ataulphus regnavit annos vi.

Sigericus regnavit annos vii. alibi ſemis tantum D.

Vvallia regnavit annos iii.

Theuderedus regnavit annos xxxiii.

Thuriſmodus regnavit annos iii. alibi i.

Theudoricus regnavit annos vii. alibi xiii.

Euricus regnavit annos xv. alias xvii.

Alaricus regnavit annos xxiii.

Geſelicus regnavit annos iii. & in latebra annum i. alibi xv.

Theudoricus de Italia regnat in Hiſpania tutelam agens Amalarico nepoti ſuo per Conſules annos xli. alias xv.

Amalaricus regnavit annos v.

Theudis regnavit annos xvi. menſes vi. alias xvii. m. 5.

Theudiſclus regnavit annum i. menſes vi. dies xiii.

Agila regnavit annos v. menſes vi. dies xiii.

Athanagildus regnavit annos xv. menſes vi. alias xiv.

Vacat Regnum menſes v. & alibi xiii.

Liuva regnavit annum i.

Liuvigildus regnavit annos xviii.

Recaredus regnavit annos xv. menſes vi. dies x.

Item Liova regnavit annum i. alias ii; menſes vi.

Vvltericus regnavit annos vi. menſes x.

Gundemarus regnavit annum i. menſes x. dies xiv.

Siſebutus regnavit annos viii. menſes xi. dies xvi. alias menſes vi.

Item Recaredus regnavit annos iii. alias paucos dies.

Svinthila regnavit annos x.

Siſenandus regnavit annos iv. menſes xi. dies xvi.

Chintila regnavit annos iii. menſes ix. dies ix.

Tulga regnavit annos ii. menſes iv.

Chindaſvindus ſolus regnavit annos vi. menſes viii. dies xi.

Item cum filio ſuo Receſvindo Rege regnavit annos iv menſes viii. dies xii. Obiit pridie Kal. Octobris, Era dcxci.

Receſvindus ſolus regnavit annos xxiii. menſes vii. dies xi.

Obiit Kal. Semptembribus D. iv. Feria hora iii. Era dccx. anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti dclxxii. anni Cycli decemnovalis viii Luna iii. Idem cum patre ſuo regnavit annos iv. menſes viii. dies xi.

Suſcepit autem domnus Vvamba Regni gubernacula eodem die, quo ille obiit, in ſupradictis Kalendis Septembribus, dilata unctionis ſolennitate uſque in diem xiv. Kal. Octobris, Luna xxi. Era qua ſupra. Idem quoque glorioſus Vvamba Rex regnavit annos viii. menſem i. dies xiv. Accepit quoque pœnitentiam prædictus Princeps die Dominico exeunte, hora noctis prima, quod fuit pridie Idus Octobris, Luna xv. Era dccxiix.

Suſcepit autem ſuccedente die, ſecunda Feria, glorioſus domnus noſter Ervigius Regni ſceptra, quod fuit Idus Octobris, Luna xvi. Era dccxiix. dilata unctionis ſolennitate uſque in ſupervenientem diem Dominicum, quod fuit iv. Kalendas Novembris, Luna xxii. Era qua ſupra.

CON-

CONCILIUM BRACARENSE

Præſide Pancratio, ſive Pancratiano, primæ Sedis Bracarenſis Epiſcopo, anno circiter Chriſti CDXI.

Ex Capitulo II. Libri VI. *Monarchiæ Luſitanæ*, F. Bernardi de Brito, Monachi Ordinis Sancti Bernardi, & Chronologi generalis; nunc Collectioni Conciliorum Hiſpaniæ additum.

CAPUT PRIMUM.

Convenientibus Epiſcopis, Elipandus Colimb. Pamerius Egitaneus, Arisbertus Portugalenſis, Deus-dedit Lucenſis, Gelaſius Emeritenſis, Pontamius Eminienſis, Tiburtius Lamacenſis, Agathius Irienſis, Petrus Numantinus, in Fano Sanctæ Mariæ Bracarenſis, dominus Pancratianus Epiſcopus primæ Sedis dixit:

Notum vobis eſt, Fratres, & Socii mei, quomodo barbaræ Gentes devaſtant univerſam Hiſpaniam, Templa evertunt, Servos Chriſti occidunt in ore gladii, & Memorias Sanctorum, Oſſa, Sepulchra, Cœmeteria profanant, vires Imperii confringunt, modo commoventes omnia ſicut ſtipulam ante faciem venti. Præter Celtiberiam, & Carpetaniam jam reliqua omnia verſus Pyrenæos ſub ſua jacent poteſtate. Et quia malum hoc jam jam eſt ſupra capita noſtra; volui vos advocare, ut unuſquiſque ſua provideat, & omnes ſimul communem Eccleſiæ calamitatem. Provideamus, Socii, remedium animarum, ne multitudo laborum, & afflictionum compellat eos abire in conſilium impiorum, ſtare in via peccatorum, & ſedere in cathedra peſtilentiæ, aut apoſtatare a vera Fide; & ad hoc exempla conſtantiæ noſtræ ponamus ob oculos ſubditorum, patientes pro Chriſto aliquid ex multis tormentis, quæ ipſe pertulit pro nobis.

Quia vero nonnulli Alanorum, Suevorum, Vvandalorumque ſunt idololatræ, alii vero Arianam hæreſim profitentur; viſum mihi eſt, vobis approbantibus, ad majorem Fidei firmitudinem, contra ſimiles errores ſententiam proferre. Quid vobis videtur?

Omnes reſponderunt: Juſtum, pium, ſanctum, expedienſque negotium.

CAPUT SECUNDUM.

Pancratianus: Credo in Deum, unum, verum, æternum, ingenitum, a nullo procedentem, qui condidit Cælum, Terram, & quæ in eis ſunt viſibilia, & inviſibilia.

Omnes Epiſcopi: Similiter & nos credimus.

Pancr. Credo in unum Verbum genitum ab ipſo Patre ante tempora, Deum ex Deo vero, ex eadem ſubſtantia Patris, ſine quo factum eſt nihil, & per quem omnia creata ſunt.

Omnes Epiſcopi: Similiter & nos credimus.

Pancr. Credo in Spiritum Sanctum, procedentem a Patre, & Verbo, unicum in Deitate cum ipſis, qui per ora Prophetarum locutus eſt, ſupra Apoſtolos ſedit, Mariam Chriſti Matrem replevit.

Omnes Epiſcopi: Similiter & nos credimus.

Pancr. Credo quod in hac Trinitate non ſit majus, aut minus, prius, aut poſterius, ſed in tribus diſtinctis Perſonis ſit una æqualitas, una Deitas, una Divinitas.

Omnes Epiſcopi: Similiter & nos credimus.

Pancr. Damno, excommunico, reprobo, anathematizo, omnes contrarium ſentientes, tenentes, & prædicantes.

Omnes Epiſcopi: Similiter & nos damnamus.

Pancr. Credo quod Dei Gentium ſint dæmonia, os habent & non loquentur, oculos & non videbunt, aures & non audient, neque ſit ſpiritus in ore ipſorum.

Omnes: Similiter & nos credimus:

Pancr. Credo quod Deus noſter trinus in Perſonis, unus in eſſentia, fecit ex nihilo omnia, & Adamum Patrem noſtrum creavit ex terra, Evam de ejus latere, deſtruxit Mundum per aquas, dedit Moyſi Legem, & noviſſimis temporibus viſitavit nos per Filium ſuum, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem.

Omnes: Similiter & nos credimus.

Pancr. Damno, reprobo, exſecro, & anathematizo, omnes contrarium tenentes, ſentientes, & prædicantes.

Omnes Similiter & nos damnamus.

CAPUT TERTIUM.

Pancr. Nunc autem, ſi placet vobis omnibus, ſtatuatur quid agendum ſit de Reliquiis Sanctorum, præcipue de Patre noſtro, & Apoſtolo hujus Regionis Petro * Ratillenſi, quem ad ſalvandas animas * Jacobus Domini conſanguineus dimiſit.

Surrexit Elipandus Colimbrienſis, & ait: Non poterimus omnes uno modo id facere; ſed, ſi vobis placuerit, unuſquiſque pro temporis opportunitate id faciat. Barbari ſunt

intra

intra nos, & Ulixbonam premunt, Emeritam habent, Aſturieam ſimiliter, propedium eveniturí ſupra nos; proficiſeatur unuſquiſque in locum ſuum, & conſortet Fideles, Corporaque Sanctorum honeſte abſcondat, & de locis, & ſpeluncis, ubi poſita fuerint, relatorium vobis mittat, ne per curſum temporis in oblivionem veniant.

Omnes: Juſtum, bonum, & congruens conſilium nobis videtur pro temporis neceſſitate.

Pancr. Similiter mihi, ſicut & vobis vidatur, abite in pace omnes; ſolus remanaat Frater noſter Pontamius propter deſtructionem Eccleſiæ * ſuæ Emeritenſis, quam barbari vexant.

* *Eminienſis, ut docent ſubſcriptiones, & male vertit Britus* de Merida.

Pontamius dixit: Abeam, & ego, ut conſortem oves meas, & ſimul cum eis pro Chriſti nomine patiar labores, & anxietates. Non enim ſuſcepi munus Epiſcopi in proſperitate, ſed in labora.

Pancr. Optimum verbum, juſtum conſilium, profectum approbo. Deus te conſervet.

Omnes Epiſcopi: Servet te Deus in bono conſilio, quod nos ſimiliter approbamus,

Omnes ſimul: Abeamus in pace Jeſu Chriſti.

Pancratianus in Dei nomine Epiſcopus * Bracarenſis.
Gelaſius in Dei nomine Epiſcopus * Emeritenſis.
Elipandus in Dei nomine Epiſcopus * Colimbrienſia.
Pamerius Epiſcopus * Egitavenſis.
Ariſbertus Epiſcopus * Portuenſis.
Deus-dedit Epiſcopus * Lucenſis.
Pontamius Epiſcopus * Eminienſis.
Tiburtius Epiſcopus * Lamacenſis.
Agathius Epiſcopus * Irienſis.
Petrus in Dei nomine Epiſcopus * Numantinus.

* *Braga.*
* *Merida.*
* *Coimbra.*
* *Idanha.*
* *Porto.*
* *Lugo.*
* *Agueda.*
* *Lamego.*
* *Iria.*
* *Camota*, ò *Freix de Nimao.*

Explicit Concilium I. Bracarenſe.

** Eorundem Epiſcoporum occurrit mentio in ſequenti *Epiſtola Ariſberti ad Semerium Archidiaconum Bracarenſem.*

Doleo ſuper te, Frater mi, doleo ſuper Epiſcopum, & caput noſtrum Pancratianum; doleo ſuper axultationem veſtram, videat Deus miſeriam noſtram oculis miſericordiæ ſuæ. Colimbria capta eſt, Servos Dei occidit inimicus in ore gladii, Elipandus ducitur captivus, Olyſippo libertatem ſuam auro redemit, Egitaniam obſident. Omnia plena ſunt laboribus, ſingultibus, & anxietatibus, ſed quia tu vidiſti quomodo actum eſt in Gallæcia a Suevis, inde colige qualiter Alani agant in Luſitania. Mitto ad te Decreta de Fide, quæ petis; deduxi enim illa mecum ſcripta mea. Ego quotidie ſpero ſuper me ſimilem plagam; ſed de omnibus ad te ſcribam, ſi ſcivero de loco ubi latitas. Reſpiciat nos Deus.

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE IN HOC CONCILIUM BRACARENSE.

IN nulla Collectione veteri ms. aut edita Conciliorum invenitur iſtud Concilium Bracarenſe, ſed dumtaxat in noviſſima Pariſienſi anni MDCLXXII. quæ prodiit ſtudio & labore Philippi Labbei, Tomo 2 Col. 1508. Accepit vero illud ex Cap. ſecundo Libri ſexti *Monarchiæ Luſitanæ* R. P. Fr. Bernardi de Brito Ciſtercienſis, qui e veteri ms. ſe id accepiſſe teſtatur. Illud ipſum cum laude allegant quotquot fere ab ejus tempore de hac re tractarunt, veluti Excellentiſſimus Comeſtabilis Caſtellæ Joannes Fernandez de Velaſco, Diſcurſu 1. *De Prædicatione Sancti JACOBI in Hiſpania*, pag. 16. D. Rodericus de Acuña in Catalogo Epiſcoporum Bracarenſium, ubi de Pancratiano loquitur, Henricus Spondanus in Addit. ad Epitomen Baronii anno DLXIII. Franciſcus Vibar in Dextrum anno CDXIII. Barboſa, *De officio, & poteſtate Epiſcopi*, Parte 1. Titulo 3. Capite 8. Caracciolus Controv. prima, pag. 97. Quin nec laudatus Labbeus, eruditiſſimus licet, ac valde circumſpectus in probandis monumentis ſimilibus recens detectis, videtur ejus auctoritatem, ſeu γνησιότητα in dubium vocare, niſi quod ad marginem obſervat, quibuſdam videri aſſuta verba illa: *De patre noſtro, & Apoſtolo Regionis hujus, Petro Ratiſtenſi, quem ad ſolvandos animas animas Jacobus Domini conſanguineus dimiſit.*

II. Certe cum id ms. prodierit hoc ſæculo, paulo poſtquam apparuerunt Pſeudo-chronica illa, & Adverſaria &c. Dextri, Maximi, Braulionis, Helecæ, Luitprandi, & Juliani Perez nomine edita, tot quiſquiliis, ac fabulis plena, & plane digna, ut repellantur inſtar Librorum equeſtrium Amadiſii, Orlandi, & aliorum ſimilium; timeri jure poteſt, ne pariter aliquis obtruderit Concilium iſtud, cujus nulla unquam mentio facta eſt in tot exactiſſimis Veterum Collectionibus, vel in Scriptore aliquo antiquo Luſitano, Hiſpano, aut catero, uſque ad hæc noviſſima tempora.

III. Aliunde autem ſatis veroſimile apparet, illud reipſa celebratum fuiſſe circa hæc tempora, quibus adſcribitur ab iis Auctoribus. Etenim Idatius Epiſcopus Hiſpanus in Chronico ad Olympiaden CCXCVII. ſive annum Æræ Hiſpanicæ CDXLVII. (cui reſpondet annus Chriſti CDIX.) teſtatur, innumeros barbaros, Alanos, Vvandalos, & Suevos, in Hiſpaniam, & nominatim in Luſitaniam, ac Gallæciam ingreſſos, omnia vi, ferro, & igne devaſtaſſe; quod in Actis hujus Concilii memoratur. Verba Idatii, oculati abs dubio teſtis eorum, quæ tunc in Hiſpania

pania accidebant, exhibeo: *Alani, & Vvandali, & Suevi Hiſpanias ingreſſi, Era CDXLVII. alii quarto Kalendas, alii tertio Idus Octobris memorant die, tertia Feria, Honorio VIII. & Theodoſio Arcadii filio III. Coſſ.* Porro is, uti ajebam, eſt annus Chriſti CDIX. in quo congruunt invicem dies quarto Kalendas Octobris, & Feria tertia. Præterea in Faſtis Conſularibus ad eundem annum ait: *Honorio VIII. & Theodoſio III. His Coſſ. barbari Hiſpanias ingreſſi.*

IV. Deinde in eodem Chronico, & intra eandem Olympiadem, anno Arcadii, & Honorii XVI. cui reſpondet annus Chriſti CDX. *Honorio IX. & Varari, quod fuit Tertulla, Coſſ.* ſubdit: *Debacchantibus per Hiſpaniam barbaris, & ſæviente nihilominus peſtilentiæ malo, opes, & conditam in Urbibus ſubſtantiam tyrannicus exactor diripit, & miles exhaurit. Fames dira graſſatur, adeo ut humanæ carnes ab humano genere vi famis fuerint devoratæ; matres quoque, necatis, vel coctis per ſe natorum ſuorum ſint paſtæ corporibus. Beſtiæ occiſorum gladio, fame, peſtilentia, cadaveribus aſſuetæ, quoſque hominum fortiores interimunt, eorumque carnibus paſtæ, paſſim in humani generis efferantur interitum. Et ita quatuor plagis, ferri, famis, peſtilentiæ, beſtiarum, ubique in toto Orbe ſævientibus, prædictæ a Domino per Prophetas ſuos adnunciationes implentur.*

V. Denique anno immediate ſequenti intra eandem Olympiadem (ideſt, anno ipſo Chriſti CDXI. quo ponitur celebratum hoc Concilium) ſubdit Idatius: *Subverſis memorata plagarum graſſatione Hiſpaniæ Provinciis, barbari ad pacem ineundam, Domino miſerante, converſi, ſorte ad habitandum ſibi Provinciarum dividunt Regiones. Galleciam Vvandali occupant, & Suevi, ſitam in extremitate* Oceani *maris occidua: ALANI LUSITANIAM, ET CARTHAGINENSEM PROVINCIAS, ET VVANDALI COGNOMINE SILINGI BÆTICAM SORTIUNTUR. Hiſpani per Civitates, & Caſtella reſidui a plagis, barbarorum per Provincias dominantium ſe ſubjiciunt ſervituti.* Hactenus ibi.

VI. Hæc omnia ſatis apte reſpondent præfationi hujus Concilii, in qua Pancratianus Epiſcopus Bracarenſis primæ Sedis (ideſt, Metropolitanus illarum partium, juxta ſæpius obſervata ex ſtylo, & forma loquendi in Conciliis Hiſpaniæ) deſcribit miſerabilem Luſitaniæ, & Gallæciæ ſtatum in illa irruptione barbarorum. Ex poſtremis vero Idatii verbis colligitur, intra eundem annum, ſaltem inclinantem, aut exeuntem, barbaros illos mitius aliquanto ſe habuiſſe, Deo miſerante, & Præſulum eorum, atque aliorum Chriſtianorum preces, ſub initium ejuſdem anni emiſſas, exaudlente.

VII. Quod autem Epiſcopi Hiſpaniæ in hoc Concilio numerati, & plures aliarum ipſius Provinciarum, in ea irruptione barbarorum paſſi fuerint; non modo colligitur ex præfatione Pancratiani nomine edita, & teſtimonio Idatii, verum etiam ex illuſtri loco S. Auguſtini Epiſtola cLxxx. (alias ccxxvi t t. in editione noviſſima Monachorum Congregationis Gallicanæ S. Mauri) ad Honoratum Epiſcopum, qui ipſum conſuluit, an eo tempore liceret Epiſcopo ſibi fuga conſulere. Reſpondit autem Sanctus Doctor: *Ita quidem Sancti Epiſcopi de Hiſpania profugerunt, prius plebibus partim fuga lapſis, partim peremptis, partim obſidione conſumptis, partim captivitate diſperſis. Sed multo plures, illic manentibus, propter quos manerent* (ita omnino legendum, non autem *propter manentes*, ut alii Codices habent) *ſub eorum periculorum denſitate manſerunt. Et ſi aliqui deſeruerunt plebes ſuas, hoc eſt, quod dicimus fieri non debere. Neque enim tales docti auctoritate divina, ſed humano vel terrore decepti, vel timore ſunt victi.*

VIII. Notandum vero eſt, eam Auguſtini Epiſtolam non fuiſſe ſcriptam circa hunc annum CDXI. ſed longe poſtea, anno circiter CDXXIX. ut habetur in Notis laudatæ editionis & colligitur ex Poſſidio in Vita ejuſdem Auguſtini Cap. 30. ubi eam graviſſimam Epiſtolam inſeruit, veluti ſcriptam ad Honoratum Thiavenſis Eccleſiæ coepiſcopum, qui ingruentibus Vvandalis, & omnia vallantibus, conſuluit Auguſtinum, an liceret Epiſcopis, & Clericis fugere, & ſe recipere in tutiorem locum, quemadmodum ferebatur, ſe geſſiſſe aliquos Hiſpaniæ Epiſcopos paucis annis antea. Huic interrogationi, ſeu conſultationi reſpondet prudentiſſime Sanctus Doctor, & enarrat, qualiter ſe geſſiſſent Hiſpaniæ Epiſcopi in ea perſecutione, quæ non multo antea præceſſerat, nimirum duodêviginti circiter annis.

IX. Dum autem ait S. Auguſtinus, in ea perſecutione Hiſpaniis illata profugiſſe quidem aliquot Epiſcopos, perſtitiſſe autem *multo plures, illic manentibus propter quos manerent* (ideſt, perſiſtentibus adhuc ipſorum plebibus, quibus proficere poſſent exemplo, & exhortatione) ſatis indicatur pleroſque illorum invicto animo ſe geſſiſſe. Qualiter in Actis hujus Concilii decernitur permanſurus *Potamius, propter deſtructionem ſuæ Eccleſiæ Eminienſis, quam barbari vexant.* Ceteris autem Patribus ideo fugere permittur, quoniam fortaſſe Diœceſes ipſorum prorſus deſolatæ erant jam a barbaris, nulla plebe in iis remanente; ac proinde ſatius erat, cum illa ſecedere in alium locum, & ipſi proficere, quam permanere intra ſuarum Eccleſiarum ruinas abſque ullo fructu.

X. Propter teſtimonia ſcripta, & cohærentiam temporis, atque eventuum dictorum, credibilis valde apparet hujus Concilii auctoritas, & γνησιότης, præſertim cum Bernardus Brito, & poſt ipſum alii teſtentur, inventum fuiſſe in Codice ms. veteri, & carioſo Bibliothecæ Cœnobii Eburobriani Ordinis Ciſtercienſis. Eo autem ſtatuto ſemel, nulla apparet difficultas gravis ut reſpuatur. Fieri enim facile potuit, ut ex iis Epiſcopis, qui illud celebrarunt, aliqui manentes, vel alio fugientes, Acta ipſa loco tuto reconderent, aut ſecum deferrent, & ex iis poſtea exemplar aliquod ms. ſervatum uſque ad hæc tempora fuerit. Ac certe in eo non apparent abſurditates, paradoxa, anachroniſmi, & mon-

ſtra illa, quæ tertio quoque verbo fere occurrunt in Pſeudo-chronicis illis ab exeunte ſæculo præcedenti detectis. Admittatur itaque per me licet Concilium iſtud, quamvis longe inferioris auctoritatis gradu, quam reliqua apud omnes explorata, & a priſcis illis temporibus continua ſæculorum ſerie recepta.

XI. Videamus modo, ſi quid in eo dignum ſpongia, aut obſervatione eſt. Imprimis Pancratianus, qui ponitur Præſes hujus Concilii, & quaſi ingenium, ac lingua cæterorum Præſulum, videtur ſucceſſiſſe in Bracarenſi Sede Paterno illi, qui accuſatus ob indebitam ſui ordinationem in Concilio Toletano I. anno cc. cauſſam dixit, & ſuſpenſus a communione eum aliis fuit, donec Sedes Apoſtolica, & S. Simplicianus Mediolanenſis, ejus Vicarius circa diſſidia Eccleſiaſtica Hiſpaniæ, reſcriberent, quid tandem ea in re agendum eſſet; ut conſtat ex Sententia Definitiva ejuſdem Concilii in ſuperioribus exhibita. Quod vero dicitur *primæ Sedis Bracarenſis Epiſcopus*, ſolum denotat, Epiſcopos ejus Eccleſiæ jam tunc habuiſſe præcellentiam ſupra cæteros omnes Epiſcopos ejuſdem Provinciæ; eoque ſenſu dicebantur Metropolitani, aut Primatum habentes, non quidem ſupra alios omnes Metropolitanos totius Hiſpaniæ (hæc enim dignitas nonnullis poſtea ſæculis initium habuit) ſed ſupra ſolos Epiſcopos intra ſuam Provinciam, aut Metropolim. Sed de his alibi opportunius.

XII. Pancratianus autem non vidatur in ea Sede vixiſſe diu. Nam quatuor annis poſtea, nimirum Chriſti ccxv. Avitus Presbyter Epiſtolam Græcam Luciani, *De inventione Corporis Protomartyris S. Stephani*, a ſe Latine verſam dicavit Balconio jam tum Præſuli Bracarenſi. Is autem diu vixit; quoniam triginta duobus annis poſtea, id eſt, Chriſti ccxlvii S. Leo Papa ipſi injunxit, ut Synodum in Gallæcia cogeret, ibidemque publicaret Regulam Fidei adverſus Priſcillianiſtas, & omnes alios hæreticos. Quod ille ſtrenue egit, quamvis Concilii in eum finem congregati Acta perierint.

XIII. *Credo in Deum, unum, verum*, &c. Profeſſionem hanc Catholicæ Fidei emittunt contra Arianos, quorum plures fuiſſe inter barbaros diverſarum nationum irruentes, præmiſerat immediate ante Pancratianus.

XIV. *Credo in Spiritum Sanctum, procedentem a Patre, & Verbo.*) Nihil mirum, eam veritatem agnoſcerent, & teſtarentur; quoniam undecim annis antea idipſum fecerant Patres Concilii Toletani I. ut ſuo loco dictum eſt.

XV. Denique in tota ea Profeſſione exprimitur formula Nicænæ Fidei, uberius in Symbolo Conſtantinopolitano explicatæ, non ſolum contra Arianos, & Semi-arianos, ſed etiam adverſus Appollinariſtas, Macedonianos, & reliquos Pneumatomachos.

XVI. *Credo quod in hac Trinitate non ſit majus, aut minus.*) Videbuntur forſan hæc verba omnino mutuata ex Symbolo Athanaſii; quaſi jam tunc vulgato, & recepto, cum is S. Doctor diem obiiſſet xl. fere annis antea, nimirum Chriſti ccclxxii. Quod autem multi recentiores Critici, & in iis Gerardus Joannes Voſſius, Paſchaſius Queſnel Diſſert. xiv. in Leonem PP. ac Joannes Cabaſſutius in *Notitia Eccleſiaſt.* Diſſert. xix. volunt id Symbolum Athanaſio longe poſteriusfuiſſe, multis pro opinione ſua argumentis in medium prolatis; ſaltem evincit, aliquot verba ipſi poſtea addita fuiſſe ab Eccleſia, ſive a Vigilio Tapſenſi, ob hæreſes progreſſu temporis ortas, præſertim Neſtorianam & Eutychianam. Cæterum lis demtis, totum Symbolum, prout modo exſtat, ab Athanaſio editum fuiſſe creditur Græce (licet autographa ipſius formula non extet, ſed aliæ quædam poſteriores) & Latine interpretatum a S. Euſebio Epiſcopo Vercellenſi, ac Martyre, ſynchrono ejuſdem Athanaſii, uti ex tabulario Eccleſiæ Vercellenſis aſſeruit Guillelmus Baldeſanus in *Hiſtoria Pedemontana* ms. apud eruditiſſimum ac piiſſimum Cardinalem Bonam, Divinæ Pſalmodiæ Cap. 16. §. 18. Unde poſt eorundem Athanaſii, & Euſebii tempus videtur id Symbolum longe poſtea paullatim introductum, ac tandem in tota Eccleſia receptum ſub nomine S. Athanaſii. Vide Baronium ad annum cccxl.

XVII. Certe Hincmarus Rhemenſis Archiep. qui jam florebat circa medium ſeculi noni, inter alia ſtatuit, ut unuſquiſque *Sermonem Athanaſii de Fide, cujus initium eſt:* Quicumque vult ſalvus eſſe, *memoriæ commendet, & ſenſum illius intelligat.* Paullo antea intra idem ſæculum Ahiton Epiſcopus Baſileenſis ſub Imperio Ludovici Pii, in ſuo Capitulari, C. 4. ſtatuerat, *ut Fides S. Athanaſii a Sacerdotibus diſcatur, & ex corde die Dominico ad Horam Primam recitetur.* Quin & ſæculo ſeptimo inclinante invenitur editus Canon Auguſtodunenſi Concilio tributus circa annum dclxx. in quo dicitur: *Si quis Presbyter, vel Diaconus, vel Clericus, Symbolum, quod inſpirante Sancto Spiritu Apoſtoli tradiderunt, ET FIDEM SANCTI ATHANASII PRÆSULIS, irreprehenſibiliter non recenſuerit, ab Epiſcopis condemnetur.* In nullo autem Hiſpaniæ Concilio, ſaltem primis ſeptem Eccleſiæ ſæculis, invenio mentionem factam Symboli Athanaſiani, quamvis in hoc Bracarenſi exſtent verba iſthæc, *quod in hac Trinitate non ſit majus, aut minus &c.* quæ videntur ex eodem Symbolo deſumpta. Lege doctiſſimum Pagium in *Critica Annalium Baronii*, ſæculo xv. §. vi. ubi plura de hac re pro opinione Queſnelii tribuentis id Symbolum Vigilio Tapſenſi, qui exeunte ſæculo quinto, aut ſexto ineunte, floruiſse, ac plura ſcripſiſſe creditur.

XIX. Fortaſſis vero aliqui delicatiores, etiam ex Catholicis, qui initium ejus Symboli ad poſteriora tempora referunt, incuſabunt *νοθείας*, aut interpolationis ſaltem, Concilium hoc Bracarenſe ex eo Capite; tum præterea propter verba illa initio Capitis tertii a Pancratiano prolata: *De Patre noſtro, & Apoſtoli hujus Regionis Petro Ratiſtenſi* (*alias de Rates*) *quem ad ſalvandas animas Jacobus Domini conſanguineus dimiſit.* Quæ eruditis quibuſdam, apud Philippum Labbeum in margine, viſa fuerunt aſſuta in gra-

tiam

tiam ejus traditionis, quæ apud Luſitanos viget. Verum id penitus examinandum relinquo aliis, præſertim Scriptoribus ejuſdem florentiſſimæ Nationis, quibus tamen conſulo, ut accuratiſsime inſpiciant, & obſervent Codicem, vel Codices illos antiquiſſimos a Bernardo Brito citatos, ipſorumque characterem, cuinam ſæculo reſpondeat, juxta regulas a doctiſſimo Mabillone præſcriptas in aureo Opere, *De re diplomatica*. Tum deinde curioſius inquirant in verba illa de S. Petro Ratiſenſi, an mangonio aliquo adulterata ſint. Etenim a fine circiter præcedentis ſæculi, quo Pſeudo-chronica illa fabulis plena prodierunt Toleti, & alia poſtea ejuſdem farinæ variis locis, timere jure poſsumus, veluti ſubleſtæ, aut nullius fidei, quicquid venditatur tanquam noviter detectum ex veteribus Codicibus manuſcriptis, niſi id palam conſtet, aut nitatur irrefragabilibus argumentis, vel teſtimoniis fide dignis.

XIX. Neque propterea dubitare volo, aut controverſiam excitare circa ea, quæ in Luſitaniæ Eccleſiis, ac ſpeciatim in Bracarenſi, traduntur de S. Petro Rateſio, veluti primo Præſule Bracarenſi, & S. Jacobi Apoſtoli Diſcipulo, ac Martyre, cujus Feſtum ipſi celebrant die viceſima ſexta Aprilis. De quo lege Ambroſium Morales, Libro nono, Cap. 8. & Bollandianos ad eandem diem, ut plures alios miſsos faciam. Id tamen moneo, Epiſtolam illam nomine Hugonis Epiſcopi Portucalenſis ad Mauritium Archiepiſcopum Bracarenſem, editam apud Bivarium in Elogiis præmiſſis Dextro, pag. 10. ubi de eiſdem Jacobo Apoſtolo, & Petro Epiſcopo Bracarenſi agitur, ac de aliis quibuſdam ejus generis, videri palam ſubdititiam, & affectatione plenam, inſtar aliarum mercium Higuerianarum.

OBSERVATIO CARDINALIS DE AGUIRRE IN EPISTOLAS SEQUENTES.

I. SErvato ordine temporis inter monumenta Hiſpaniæ ad hoc Opus ſpectantia aliquo modo, occurrit primum *Epiſtola Servorum Dei Vitalis, & Conſtantii* (alias *Tonantii*) *Spanarum*, ad Capreolum Epiſcopum Carthaginenſem, in qua illum conſulunt de una Chriſti veri Dei, & hominis Perſona. Quinam fuerint Vincentius, & Conſtantius prædicti, non facile haberi poteſt, cum nulla alibi memoria eorum antiqua extare videatur. Id affirmare poſſumus, circa tempus hujus ſcriptionis pervagatam fuiſſe longe, ac late notitiam erroris Neſtorii, fingentis in Chriſto duplicem Perſonam, atque inter duas Naturas Chriſti, Divinam, & humanam, negare auſi unionem hypoſtaticam, & ſubſtantialem, admiſſa ſolum morali, aut affectiva. Itaque opinione Neſtorii in Chriſto aſſerebantur duæ Perſonæ, ſicut & duæ Naturæ, ac reipſa Myſterium Incarnationis evertebatur.

II. Hujus capitalis hæreſeos fama cum ad Hiſpaniam perveniſſet, Vitalis, & Conſtantius perculſi novitate ejus doctrinæ, & contraria, ac plane Catholica imbuti, conſulendum ea de re cenſuerunt Capreolum Epiſcopum Carthaginenſem, tunc pietatis, & literarum gloria clarum, ut ab eo diſcerent, qualiter in controverſia adeo difficili, & tunc ingenti utriuſque partis contentione excitata, ſentiendum, ac loquendum eſſet. Præſertim opus fuit ea conſultatione, cum aliqui in Hiſpania viderentur propendere in opinionem Neſtorii, ut patet ex contextu earundem Epiſtolarum.

III. Quamvis autem in illis nulla extet notatio temporis, videntur ſcriptæ anno circiter CDXXXI. paullo ante Concilium Epheſinum, quod eo ipſo anno coactum fuit, damnato ibidem errore Neſtorii. Neque enim putare debemus, datas fuiſse poſt eam hæreſim palam ab Eccleſia fulguritam, & in Hiſpania proſcriptam; cum patefacto jam, & ubique vulgato ipſius judicio in ea Synodo Oecumenica, auctoritate Cæleſtini Papæ confirmata, nullus ſupereſt locus Catholicis Hiſpaniæ hominibus dubitandi, aut conſultandi Capreolum ea de re.

IV. Certe Capreolus ipſe anno prædicto CDXXXI. cum aliis Epiſcopis Africanis parabat legationem ſolennem ad Synodum Generalem celebrandam Epheſi; ſed impedita ea fuit graſsatione Vvandalorum in eam Africæ partem irruentium. Quare ſatis habuit mittere nomine Eccleſiæ ſuæ Carthaginenſis Diaconum nomine Baſsulam, ſeu Beſaulam, cum literis excuſationis, quæ in ipſis Actis Epheſinis a Peltano editis To. 2. Cap. 19. habentur, & a Liberato memorantur in Breviario Cap. 5. Lege illas apud Baronium To. V. ad annum CDXXXI. digniſſimas ſane obſervatu, & in quibus traduntur veræ, ac firmæ regulæ ad internoſcendum, ſive diſcernendum Catholicos ab hæreticis, qualis erat Neſtorius, contra quem coacta fuit illa Synodus, & prolata anathematis ſententia, ac per totum Orbem evulgata.

V. Sed & literis hiſce, paullo antea a Vitali & Conſtantio ſcriptis, reſpondit Capreolus doctiſſima Epiſtola inferius ſubjicienda, ex fidelibus miſ. a Petro Pithœo eruta, & ad Cardinalem Baronium miſſa, quamvis mutila apud ipſos magna ſui parte; quam aliunde ſupplendam curavimus; in qua utrumque eorum edocet, qualiter ſentiendum, & loquendum ſit circa Incarnationis myſterium. Credibile autem eſt, eam Epiſtolam fuiſſe ſtatim vulgatam per totam Hiſpaniam, ut ſi qui forte erant afflati veneno Neſtorianiſmi, ſanarent ab ea lue, etiam ante evulgatum in ea Concilium Epheſinum. At multo poſtea, & longe illuſtrius, Reccaredus Hiſpaniæ Rex cum tota natione Gotthorum eorum, qui Arii inſanias ſectati fuerant, aut Macedonii, vel Neſtorii, aut Eutychetis, in quatuor primis Conciliis Generalibus damnatas, rejecit palam illas, & anathematizavit cum ipſarum Auctoribus in Concilio Nationali Toletano III. celebrato anno DLXXXIX. ut patet ex ejus initio in ipſa Reccaredi Profeſſione. Veniamus itaque ad prædictas Epiſtolas exhibendas.

EPISTOLA

SERVORUM DEI

VITALIS, ET CONSTANTII SPANORUM

AD S. CAPREOLUM

EPISCOPUM ECCLESIÆ CATHOLICÆ CARTHAGINIS

ANNO CHRISTI CIRCITER CDXXXI.

Domino, & Venerabili, & Beatiſſimo in Chriſto, Famulo Dei, Domino noſtro Capreolo, Vitalis, & Conſtantius peccatores.

QUæ prima vota ſunt humilitatis noſtræ, plurimum ſalutamus Sanctam, perfectamque, ac venerabilem Beatitudinem tuam, & ſanum, atque incolumem ſemper Deo propitio audire deſideramus: quia etſi in longinquo poſiti ſumus a Sancto Apoſtolatu veſtro, mari terminante; ſed in præſentia veſtri ſumus ſemper in orationibus Sanctitatis veſtræ, Domine Pater. Illud ſane multum deſiderii noſtri fuit, ſcribere Sanctæ honorificentiæ tuæ per dulciſſimum Fratrem noſtrum Numinianum. Reperit enim parvitas noſtra præcellentem famam, & doctrinam tuæ Sanctitatis, per quam & ſcribimus Beatitudini tuæ, Pſalm. 18.5. ut ait Pſalmographus: *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum.*

VII. Illud etiam conſulimus bonorificentiam tuam, ut de bono theſauro cordis tui noſtris viſceribus irrigari jubeas, quæ Fides Catholica recta teneat. Quia ſunt hic quidam, qui dicunt, non debere dici Deum natum. Nam & hæc eſt Fides eorum, hominem purum natum fuiſse de Maria Virgine, & poſt hæc Deum habitaſse in eo. Quorum nos humiles pueri tui reſiſtimus affirmationi, non ita debere dici; ſed confitemur, ut ait Evangeliſta, annunciante Angelo Gabriele, Mariæ dicente: *Spiritus Sanctus veniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi; ideoque quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.*

Luc. 1. 35. VIII. Confitemur itaque, Deum fuiſse in utero Mariæ Virginis, aſsumpſiſſe aliquam partem, fabricaſſe Deum ſibi hominem, natum fuiſſe Deum verum, & hominem verum, quem aſſumpſit pro ſalute generis humani, ut ait Apoſtolis: *Quum venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub Lege, ut eos qui ſub Lege erant, redimeret.* Gal. 4. 4. Philipp. 2. 5. Et iterum: *Hoc autem ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu; qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudine hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis.* Et iterum: 1. Timoth. 2. 5. *Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus.* Quia mediator, nec jam Deus tantum pure, ſine homine quem adſumpſit, dici poteſt, nec homo ſine Deo; quia duplex in una Perſona mediatoris ſignificatio Deus, & homo. Dum Deus de Deo Deus, & ſecundum carnem idem ipſe Filius hominis. Ideo verus Deus, & homo verus eſt hic mediator, ſicut & forma Dei, & forma hominis.

IX. Nam & in principio inchoationis ad Romanos ſic dicit S. Apoſtolus: Rom. 1. 2. *Quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis Sanctis de Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem; qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum, Jeſu Chriſti Domini noſtri.* Iſai. 7. 14. Verum etiam & Iſaias auctor Prophetarum ſic dicit: *Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet Filium, & vocabitis nomen ejus Emmanuel*; quod eſt interpretatum: *Nobiſcum Deus.*

X. Sed & hominem purum dicunt pependiſſe in Cruce comprehenſum, ajunt, receſſit Deus ab eo. Quibus parvitas noſtra ſic dicit: Nunquam Deus receſſit ab homine adſumpto, niſi quando dixit de Cruce: *Heli, Heli lammaſabacthani: Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Ideoque provoluti genibus exoramus humiles Servi tui ſanctum Apoſtolatum veſtrum, ut informetis parvitatem noſtram in his quod rectum habet Fides Catholica, & detis veniam inſipientiæ, vel imperitiæ noſtræ, ſi quid per ignorantiam incedimus; potens eſt Dominus Chriſtus ſanctis orationibus veſtris nobis veniam dare, ne deveniamus in profundum malorum. Ora pro nobis Domine Sancte, venerabilis & Beatiſſime Papa. SUBSCRIPTIO. Incolumem venerabilitatem tuam nobis Dominus noſter Jeſus longiorem conſervet, Domine Sancte, ac venerabilis Papa.

CA-

CAPREOLI EPISCOPI CARTHAGINENSIS
RESCRIPTUM

Datum, ut apparet, paullo poſt celebratam Synodum Epheſinam; anno CDXXXI. exeunte, aut inchoante CDXXXII.

Illud mutilum eruit Pithœus ex mſs. ediditque Card. Baronius. Nos integrum damus ex Sirmondo.

Dilectiſſimis, & Religioſiſſimis Filiis Vitali, & Conſtantio, Capreolus Epiſcopus.

XI SUmptis, atque pertectis Literis veſtris, quas per Numinianum religioſum Virum, Filii dilectiſſimi, tranſmiſiſtis; ſa.uti, & ſtudio veſtro, quo fundatæ, ac vetuſtæ Catholicæ Fidei regulam inviolabili pietate tenetis, ac defenditis, plurimum gratulatus: adverti, Neſtorianam hæreſin, novam, infandamque perniciem, ſicut quibusdam locis jam cœperat pullulare, apud vos quoque velle zizaniæ ſuæ ſemina in peritorum corda jacere. Verum credo, atque confido, perfectum Agricolam Dominum noſtrum, omnium Creatorem, in omni loco dominationis ſuæ habere, ac ſemper habuiſſe dignos Evangelicæ frugis Operarios; qui, licet ante tempus demeſſionis immunda ſemina extirpari non debeant, continuis tamen orationibus, ac prædicationibus ſemper invigilent, ita ut & illa, ſi fieri, dum tempus eſt, potuerit, convertantur, & commutentur in triticum; aut certe non uſquequaque inimicus humani generis tenera frumentorum genera naſcentia per adulterinam intermiſſionem valeat ſuffocare.

XII. Jam enim, quod etiam ad veſtram notitiam perveniſſe non dubito, intra Orientis partes, ubi primum peſtis iſta ſurrexit, congregata glorioſa Synodo Sacerdotum (cui etiam legatio noſtra non defuit) in veſtibulo cum ſuo auctore, atque adſertore compreſſa, & radio Apoſtolicæ lucis extincta eſt. Nec mirari debet charitas veſtra, ſi etiam poſt damnationem ſuam inter morientes ſpiritus fœtidus adhuc flatus adſpiret. Eſt enim ſemper pertinax hæreticorum audacia, & in ſua male pernicie, urgente peccatorum pondere, perſeverat. Quod ſi nondum forſitan cognoviſtis, facili lectione poteritis cognoſcere.

XIII. Quamvis igitur Chriſtianis, & devotis mentibus ipſa Univerſalis Eccleſiæ auctoritas plene ſufficiat; nec veſtra, quantum miſſus a vobis ſermo perdocuit, in hac cauſa minor videatur adſertio; ne tamen ego quoque petitioni, atque interrogationi ſanctæ neceſſarium videar negare reſponſum, unam, veramque doctrinam hanc eſſe confitemur, quam Evangelica tenet, ac tradit antiquitas. Ideſt, Dei Filium, Deum verum, & hominem verum, unius prorſus, atque inſeparabilia eſse Perſonæ; nec ſicut in aliis Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis, cæteriſque ſanctis, & præclariſſimis Viris habitavit, aut habitat Deus, ita in Chriſtum Jeſum Divinam illam plenitudinem, velut extrinſecus credimus adveniſſe, ſed proprio quodam, atque ineffabili modo, Filium Dei etiam Filium hominis factum; ut qui ingenita Patris ſubſtantia Unigenitus permanebat, ac permanet, mirabiliter ſuſcepto homine, fieret Primogenitus in multis Fratribus; & qui erat in principio Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, Verbum caro fieret, & habitaret in nobis.

XIV. Ex quo igitur Myſterium, quod abſconditum fuit a ſæculis in Deo, cœpit per Angelum in utero Virginis operari, atque in ea Sanctus Spiritus ſupervenit, & illi virtus Altiſſimi obumbravit, Deus in homine naſci dignatus eſt, qui ſemper erat, ut homo naſceretur, qualis ante non fuerat. Qui enim ſine matre in Cælis æterne genitus, ipſe in terris ſine patre in utero Virginis homo de Spiritu Sancto creatus eſt. Et ideo in Chriſto Jeſu ſeparari, vel ſubdividi Dei, hominiſque nullo modo credimus poſſe Perſonam; ne non jam in Divinitate Trinitas, ſed quaternitas numeretur.

XV. Beatus Apoſtolus Paulus dum ad exuendum veterem hominem, & induendum novum, Fideles exhortaretur: *Primus*, inquit, *homo de terra terrenus, ſecundus homo de* (1. Cor. 15. 47.) *Cælo cæleſtis; qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes; quomodo portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem ejus, qui de Cælo eſt*. Rogo, dicant, quomodo eſt homo iſte de Cælo, ſi non eſt Deus conceptus in utero? aut quæ diſcretio eſt carnis, & ſanguinis in homine Adam, & in homine Chriſto, ſi non homo iſte plenus eſt Deo? qoid enim ſibi vult ſecundus homo de Cælo? Numquid caro tranſmiſſa deſcendit, ac non, ſicut ſcriptum eſt, Spiritus Sanctus in Virginem ſupervenit? ſed quia Verbum caro factum eſt, ideo cæleſtis homo appellatus eſt. Nec propterea carnem veram non habuit, quia de Cælo deſcendit, quia carnem Deus accepit.

XVI. Merito de ſe ipſo idem Dominus dixit: *Nemo aſcendit in Cælum, niſi qui de Cælo deſcendit, Filius hominis, qui eſt in Cælo*. (Joan. 3. 13.) Certe adhuc loquebatur in terra, nec ad Patrem poſt victoriam Paſſionis, & gloriam Reſurrectionis aſcenderat. Et tamen Filium hominis jam in Cælo eſse dicebat. Hoc utique omni veritate teſtificans, quia & propter hominem Deus converſabatur in terra, & propter Deum homo habitabat in Cælo. Unde etiam Apoſtolus: *Qui deſcendit*, inquit, *ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes Cælos, ut adimpleret omnia*. (Epheſ. 4. 10.) Item alibi, cum de carnis ſuæ cibo, & potu ſanguinis Salvator ipſe myſtice loqueretur,

retur, ſciens quod offenſi ea hoc ejus Diſcipuli murmurarent dicentes: *Durus eſt hic ſermo*
Joan. 6. 60. *quis poteſt eum audire?* ſic ait: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcen-*
Ibid. 62. *dentem ubi erat prius?* Ecce & hic advertis, quemadmodum propter unitatem Dei, hominiſ-
que Perſonæ, Filium hominis, ubi erat prius, perhibet aſcenſurum, quem in utero Virgi-
nis conſtat eſse formatum, ut ex eo humanæ nativitatis ſumpſiſset principium.

XVII. Nemo itaque ſacrilego ſpiritu audeat ſeparare, quod videt in Cælo, & in terra unitate inſeparabili permanere. Sicut enim ab omnipotentia Deitatis homo Chriſtus Jeſus eſſe non poteſt alienus; ita & ab his, quæ in hominem, vel circa hominem geſta ſunt, ſeparari non poteſt Deus. Natus ergo eſt homo qui nondum fuerat, quia Verbum caro factum eſt, & inhabitavit in nobis. Simili modo paſſus eſt impaſſibilis per paſſibilem, quem ſuſcepit, & immortalis mortuus eſt. Et qui nunquam moritur, reſurrexit. Neque enim vel in paſſione defuit illi homini Deus; alioquin non eſt Dominus gloriæ crucifixus.

XVIII. An dicimus, Deum in ſuſcepto homine etiam apud inferos non fuiſſe? Aut vero metuendum eſt, ne Divinitas ibi quaſi pœnaliter fuerit, quam nulla qualitas adficit, nulla dimenſio circumſcribit. Cujus magnitudinem nemo capit, præſentiam nemo fugit, ſecretum nemo invenit, ſplendorem nullus attingit. Times includi immenſum? teneri omnipotentem? abſcondi ubicumque diffuſum? Reſolvere, ſicut ſcriptum eſt, inferorum parturitiones, in quibus voluit, & qualiter voluit rerum Dominus, ſubjici hujuſmodi conditioni non potuit.

XIX. Audi eum ante tot annorum millia, dum Beato Job mirabilium ſuorum opera per
nubem velut improperanti ſimilis prædicaret, hoc quoque inter innumeras ſui potentias cu-
Job. 38. 15. mulantem: *Numquid tu abſtuliſti impiis lucem, aut brachium ſuperborum comminuiſti?*
aut veniſti ad fines maris? aut in veſtigiis abyſſi ambulaſti? aut tibi, inquit, *aperientur*
metu portæ mortis, aut janitores inferni videntes te timuerunt? aut cognoviſti latitudi-
nem ſub Cælo? Si Patris hæc vox eſt, nihil ergo eſt omnipotenti difficile, quoniam ubique
Pſal. 138. 7. eſt, nuſquam non eſt. Quando ei etiam Propheta ex Perſona cujuſdam dicit: *Quo ibo a*
ſpiritu tuo, & a facie tua quo fugiam? ſi aſcendero in Cælum, tu ibi es; ſi deſcendero in
infernum, ades. Hoc omnino teſtificans, & demonſtrans, Deum, cujus majeſtate plena ſunt
omnia, quodam incomprehenſibili utique, & inexplicabili modo etiam inferis intereſſe.

XX. Si autem, quod magis probabile eſt in his, quæ de eo tanto ante in Prophetia prædicta ſunt, & impleta Filii Dei vox eſt, quoniam per ipſum facta ſunt omnia, & ſine ipſo
factum eſt nihil; ipſe in homine eſt viſitare inferorum dignatus obtruſa, & præpoſitos mor-
tis præſentia invictæ majeſtatis exterruit, & propter liberandos quos voluit, inferorum por-
tas reſerari præcepit. De ipſo ſiquidem Joannes Apoſtolus in Apocalypſi ſic loquitur: *Po-*
Apoc. 1. 17. *ſuit manum dexteram ſuper me, dicens: Noli timere. Ego ſum primus, & noviſſimus, &*
vivens qui fueram mortuus, & ecce ſum vivens in ſæcula ſæculorum, & habeo claves
mortis, & inferorum. Propter Deitatem quippe primus, quoniam principium eſt, quod &
loquitur nobis; propter humanitatem vero noviſſimus, quia ſuſcipere Crucem non dedigna-
tus eſt, & mortem pro nobis. Et ideo cui in Divinitate nuda ſunt omnia creaturarum, etiam
in homine ſuſcepto habet claves mortis, & inferorum. Tantum igitur abeſt, Deum Dei Fi-
lium incommutabilem, atque incomprehenſibilem, ab inferis potuiſſe concludi; ut nec ip-
ſam adſumptionis animam credamus, aut exitiabiliter ſuſceptam, aut tenaciter derelictam.

XXI. Sed nec carnem ejus credimus contagione alicujus corruptionis infectam. Ipſius
namque vox eſt in Pſalmo, ſicut Petrus interpretatur Apoſtolus: *Non derelinques animam*
Pſal. 15. 10. *meam apud inferos, neque Sanctum tuum videre corruptionem*. Ipſe propter culpam no-
Act. 2. 27. ſtram factus eſt velut homo ſine adjutorio; propter innocentiam vero, ac potentiam ſuam,
inventus eſt inter mortuos liber. Tunc enim vere quæ non rapuerat, ſicut ſcriptum eſt, ex-
Pſal. 68. 5. ſolvebat. Non itaque mirum, ſi Deum locus aliquis recipit, nec tamen capit; præſentiam
ſentit, majeſtatem non impedit; expaveſcit omnipotentiam, ſubſtantiam non includit. Si-
quidem illa ſumma, & perfecta beatitudo, & inextinguibilis lucis, nec obſcurari tenebris,
nec variari locis, nec paſſionibus affici, nec conditionibus minui, nec temporibus valeat
commutari. Deus ergo Filium proprium hominem, nec in inferis deſeruit, nec apud infe-
ros dereliquit.

XXII. Cujus autem virtute, ac majeſtate antiqua Sanctorum Corpora viſa ſunt reſurre-
xiſſe, ſi Deus inferos minime viſitavit? Quis ille eſt, qui petras ſcindi, terram commoveri,
ſolem obſcurari, diem fugere, velum Templi in duas dividi partes effecit? Numquid homo
tantum? nonne etiam Deus? Ergo ei nec in Cruce, nec in morte, nec in ſepulchro, nec in
Pſal. 23. 7. inferis defuit. Nec aliter, aut de alio ſolet intelligi quod in Pſalmo dictum eſt: *Auferte*
Ibid. 8. *portas Principes veſtras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex Gloriæ*. Unde
expaveſcentibus, atque interrogantibus: *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* reſpondetur: *Dominus*
fortis, & potens, Dominus potens in prælio. Quo prælio, niſi in quo mortem morte cal-
cavit; peccatum innocens occiſus extinxit, & trophæum victoriæ de diabolo, & angelis ejus
reportavit?

Pſal. 21. 1. XXIII. At enim ipſe in Cruce dicit: *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Sed
iſta ſuſcepti hominis vox eſt. Attende unde aſſumpta eſt, & illic vide, quid ſequitur: *Lon-*
Ibid. *ge*, inquit, *a ſalute mea verba delictorum*. Similis eſt hæc vox etiam illi, qua dicitur:
Matth. 26. 38. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*. Nonne paullo ante ipſe Diſcipulis dixerat: *In hoc*
Joan. 16. 6 *contriſtati eſtis, quoniam dixi, eo ad Patrem meum, & jam non videbitis me; & ſi dili-*
Joan. 14. 28. *geritis me, gauderetis, quia eo ad Patrem, quia Pater major me eſt*. In quo ergo jubet
gaudere Diſcipulos ſuos? Qualiter creditur contriſtari Magiſter, niſi in homine veri hominis
paſſiones, & fluctuationes oſtendere? Qui enim propter nos redimendos, inſtituendos, con-
fir-

Digitized by Google

firmandoſque venerant, omnia in ſe infirmitatis noſtræ genera ſuſtinebat. Non enim habemus Sacerdotem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris. Etenim, ſicut Apoſtolus ait, expertus eſt omnia ſecundum ſimilitudinem ſine peccato.

XXIV. Similis huic eſt etiam illa vox: *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me Calix iſte. Verum non quod ego volo, ſed quod tu vis.* Hebr. 4. 15. Matth. 26. 39. Nonne in hoc venerat, ut pro nobis hunc Calicem biberet, & venenum a ſerpente propinatum tali antidoto ſalutis expelleret? Nonne poteſtatem habebat ponendi animam ſuam, & poteſtatem habebat iterum ſumendi eam? Nonne ipſe dixerat: *Nemo tollit eam a me, ſed ego a me ipſo pono eam?* Et tamen nunc velut dubitans loquitur, & recuſans, ut ei illic Divina poteſtas appareat, & hic ſe conditio humana Joan. 10. 18. cognoſcat.

XXV. Nonne hoc Myſterium ante tempora æterna in Deo fuiſſe abſconditum clamat Apoſtolus? Num vero velut repentinum aliquid Chriſtus expavit, quod certo tempore faciendum Coloſſ. 1. 26. in æternitate cum Patre diſpoſuit? Hæc ergo, & talia quum dicuntur, aut fiunt, ſicut ſæpe dictum eſt, veram hominis infirmitatem, fragilitatemque demonſtrant, nec ideo præſentiam Divinæ Majeſtatis evacuant. Hic homo, quiſquis es, qui putas Deum Chriſtum ab homine Chriſto paſſionis tempore ſeparatum; non recordaris eum paſſurum Diſcipulis ſuam præſentiam fideliter pollicentem, qui dicit: *Cum vos tradiderint, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos* Matth. 10. 19. *eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis?* Itane? ille, qui ſervis facientibus Domini voluntatem ſuam Divinam præſentiam promiſit, donavit, exhibuit; in quo nullo exiſtente peccato, pro noſtra ſalute mortem ſubiit innoxiam, ut Patris faceret voluntatem, Divinum auxilium ſibi, carnis tempore, denegavit? Et Deus hominem, quem ob hæc ſuſtinenda, nulla compulſus neceſſitate ſuſcepit, in hac perfunctione deſtituit? Loquitur inter tormenta Martyrum præſens, nec eos aliquid meditari permittit; & ſe ipſum in Crucis patibulo dereliquit?

XXVI. Ipſe eſt enim, quod ſæpe, ac ſemper eſt repetendum; nec diſtingui poteſt Dei hominiſque Perſona, quamvis ſit in eo diverſa ſubſtantia. Abſit aliud credere, abſit aliter de Omnipotente ſentire. Nec naſci æternus, nec creſcere perfectus, nec impaſſibilis pati, nec immortalis mori, ſine ulla ſui mutatione, vel corruptione, ſicut jam dictum eſt, formidavit. Sed quia hæc pati non poſſet ſola Divinitas, hominem, per quem tanti muneris myſterio per- * Hucuſque habetur in ms. Pithœi, atque apud Baron. Reliqua ſupplevimus. fungeretur, accepit. Nam & in Cælum receptus, illuc eum levavit, unde nunquam ipſe diſceſſit. Audiamus Apoſtolum prædicantem Chriſtum crucifixum: *Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam.* Ipſis vero vocatis Judæis, & Græcis eundem ipſum Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam.

XXVII. Advertite, Filii dilectiſſimi, & quod jam noſtis agnoſcite: ipſum Chriſtum, 1. Cor. 1. 23. qui propter humilitatem ſuſcepti hominis, Judæis dicitur fuiſſe ſcandalum, Gentibus autem ſtultitia, ipſum eſſe Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Numquid vel hic ſeparata, aut diſcreta eſt ab Apoſtolo Divinitatis, humanitatiſque Perſona? aut erubuit eandem dicere Dei ſapientiam, quam factam dixerat Gentium ſtultitiam? aut eundem adſerere Dei virtutem, quem ſcandalum dixerat Judæorum? Quid ergo nos erubeſcimus confiteri Deum propter hominem, atque in homine natum, & paſſum; cum non negemus, donante Deo, factum eundem ipſum hominem Deum? Quod utique per Divinam gratiam, non per humanam ſubſtantiam, accepiſſe cognoſcitur.

XXVIII. Adhuc paullo infra ſubſequitur: *Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto JESU, qui factus eſt nobis a Deo ſapientia, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio; &, quemadmodum* Ibid. 30. *ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Certe Chriſtus Jesus hominis tantum nomen eſt, ait hæreticus. Sed Paullus, qui ſciebat, & dixerat, non eſſe in homine gloriandum; Chriſtum Jesum non tantum hominem, ſed Deum quoque cognoverat; quem ſapientiam, & juſtitiam, & ſanctificationem, & redemptionem a Deo nobis factum eſſe credebat, & in eo credentes gloriari docebat; quoniam Chriſtus Jesus, & Deus, & homo eſt. Et ad hæc conſequenter, non elatione verbi, aut ſapientiæ myſterium Dei annuncians, addit, & dicit: *Nihil me judicavi ſcire in vobis, niſi JESUM CHRISTUM, & hunc crucifixum.* 1. Cor. 2. 2.

XXIX. Ac ne Judæorum iniquus populus, parvum ſe adſerat admiſiſſe peccatum, ſi ſe intelligat nudum tantum hominem perſecutum; myſterium in Dei ſapientia dicit abſconditum, nulli principum hujus ſæculi revelatum teſtificans: *Quod ſi cognoviſſent, nunquam* Ibid. *Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Ecce & hic Christum Jesum, quem Dominum gloriæ confitetur, ipſum prædicare non metuit ſæculi principibus crucifixum.

XXX. Omnem hujus lectionis continentiam conſideretis exhortor, & videbitis quanto molimine, atque conatu S. Apoſtolus hominum mentes a terrenæ tantum intelligentiæ utilitate ad Divina in hoc myſterio, & Cæleſtia conſideranda ſuſtoliat. Breviter enim cuncta tranſeo, quæ ipſi plenius, & latius poteritis advertere. Nam & ad Corinthios ſecunda quodam loco ſic loquitur: *Sive*, inquit, *mente exceſſimus Deo, ſive temperantes ſumus vobis; charitas enim compellit nos judicantes hoc, quoniam unus pro omnibus mortuus eſt.* Et paullo poſt: 2. Cor. 5. 13. *Omnia*, inquit, *ex Deo, qui reconciliavit nos ſibi per Chriſtum, & dedit nobis myſterium reconciliationis, quia Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi.* Quæro, quemadmodum? Ibid. 12. Non aliter quam naſcendo, patiendo, moriendo, reſurgendo, atque in Cælum aſcendendo.

XXXI. Quæro etiam, quod ſit myſterium reconciliationis noſtræ? Num aliud, quam Sacrificium, quod per ſuum Sanguinem Summus Sacerdos obtulit Chriſtus? Videamus ergo utrumnam ſolus homo perfecerit; quoniam, ſicut illi putant, Deus ab eo in paſſione diſceſſit. Sed huic opinioni Paullus Apoſtolus evidentiſſime contradicit: *Deus*, inquit, *erat in* Ibid.

Chri-

Chriſto. Erat in Chriſto, non diſceſſerat a Chriſto. *Deus erat in Chriſto, mundum recon-*
cilians ſibi. Quemadmodum reconcilians? non reputans illis delicta eorum. An forte hoc
ſtultis placet, ut per hominem tantum fiat remiſſio peccatorum? Quod eum etiam Judæi re-
Marc. 27. ſpuerent, dicendo: *Blaſphemat, quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?* Ipſe Do-
minus, Dei, hominiſque Filius, volens manifeſtare incredulis, non eſſe ſolum hominem, quem
videbant, ſed Deum etiam, in quem credere contemnebant, & poteſtatem Divinam homini
quoque propter unitatem Perſonæ ejus, ac præſentiæ contributam, evidenter oſtendere: *Ut*
Matth. 96. *ſciatis*, ait, *quoniam poteſtatem habet Filius hominis ſuper terram dimittere peccata*; tunc
dixit Paralytico: *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam*.

XXXII. Ita Deus, & homo, unus & verus animarum, corporumque Salvator, & exte-
riorem hominem morbo carnali, & interiorem peccati onere levavit. Deus ergo erat in Chri-
ſto mundum reconcilians ſibi; nuſquam, & nunquam deſerens hominem, quem propria digna-
tione, nulla prorſus neceſſitate ſuſcepit. Ad Hebræos quoque idem Apoſtolus in ipſius Epi-
ſtolæ prima fronte, teſtatur: *Poſtrema*, inquit, *in his diebus loquutus eſt nobis in Filio*,
Hebr. 1. 2. *quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula. Qui, cum ſit ſplendor*
gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, gerens quoque omnia verba virtutis ſuæ, purgatione pec-
catorum a ſe facta, ſedit in dextera majeſtatis in excelſis. Ipſe ergo Filius Dei, & Filius
hominis unus eſt, atque idem, qui propter æternitatem cum Patre fecit ſæcula, propter in-
commutabilem lucem ſplendor eſt gloriæ, propter æqualitatem figura eſt ſubſtantiæ, propter
majeſtatem gerit omnia verbo virtutis. Ipſe etiam propter ſuſcepti hominis paſſionem, pec-
catorum noſtrorum purgationem fecit, & propter remunerationem habet in Patris dextera
ſeſſionem.

XXXIII. Quomodo autem fecit purgationem peccatorum, niſi delens chirographum,
quod adverſum nos fuerat diabolo accuſante conſcriptum? quomodo delevit, niſi Cruci af-
figens, & Sanguine innocente diluens? Quod ergo olim Deus loquutus eſt Patribus in Pro-
phetis, & poſtremo eſt teſtificatus in Filio, hoc credamus, hoc teneamus, hoc omnibus vi-
ribus defendamus. Accedit ad cauſſam, quod tunc principatus, & poteſtates expoliavit fi-
ducialiter, triumphans eos in ſemetipſo. Quod opus non eſt omnino ſolius hominis, ſed Di-
vinæ in homine majeſtatis. Neque enim homo fortis, & potens, ſed Dominus potens in bello.

XXXIV. Item illic poſt multa, quibus Apoſtolus myſterium Novi Teſtamenti, a Vete-
Hebr. 10. 28. ris figura diſcrevit, ſic ait: *Refragans Legi Moyſi, ſine miſeratione moritur in duabus, aut*
tribus teſtibus; quanto magis videtur deteriore pœna dignus, qui Filium Dei conculcavit,
& qui Sanguinem Novi Teſtamenti immundum æſtimavit; in quo ſanctificatus eſt, & ſpi-
ritui gratiæ Dei contumeliam fecit? Novimus enim eum, qui dixit: Mihi vindictam, ego re-
tribuam, dicit Dominus. Quæro, qualiter poſſit Deus Dei Filius conculcari. Videtis etiam
hic quemadmodum nec dubitet, nec metuat, nec erubeſcat aſſerere Dei Filium conculcatum.
Sed quoniam ſi quis Sanguinem, in quo ſanctificatus eſt, immundum exiſtimat, utique Fi-
lium Dei conculcat; ideo non diſcrevit hominis paſſionem a Dei majeſtate, cujus reum vult
eſſe illum, qui pro nihilo exiſtimaverit pro ſe Sanguinem fuſum. Non enim Filius Dei concul-
catur, niſi in eo, quod mortis, quam in homine ſuſtinuit, beneficium ſpernitur.

XXXV. Ipſe quoque Salvator, ac Dominus fidem remuneraturus interrogat. Videte
Matth. 16. 13. quid dixerit: *Quem me*, inquit, *dicunt homines eſſe Filium hominis?* Atque cum diverſas
aliorum opiniones illi ſuggererent: *Vos autem*, inquit, *quem me dicitis eſſe? me utique*
Filium hominis? Ad hæc Petrus, ab eodem inſpiratus, & in hac confeſſione ad rectam Fidem
forma ſui univerſis Gentibus profuturus, adverte, quanta, & quam plena integritate reſpon-
Ibid. derit: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*. Tu, tu, o ille, qui te Filium hominis dicis, tu es
Chriſtus Filius Dei vivi. Numquid non etiam hic, ſive in interrogatione Domini, ſeu in re-
ſponſione Apoſtoli, utriuſque ſubſtantiæ una monſtratur, oſtenditurque Perſona; dum &
ille ſe hominis Filium, quod in aperto videbatur, edicit, & Petrus eum Chriſtum Dei Fi-
lium, quod in occulto gerebatur, donata ſibi confeſſione, monſtravit? Unde laudatus a Do-
mino, & Beatus eſt dictus; quoniam non ei caro, & ſanguis revelaverit, ſed Pater, qui in
Cælis eſt. Quod ergo credere debeamus, Deus Pater per Deum Filium revelet, non caro,
& ſanguis inſinuet.

XXXVI. Poſt Reſurrectionem quoque cum Dominum Maria minime agnoviſſet, & ille
proprio nomine appellando, viam illi recognitionis aperiret; ac ſe tangere volentem, ne
faceret, prohiberet, quid ei nunciandum Diſcipulis delegare dignatus fuerit, audiamus: *Va-*
de, inquit, *ad Fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum, & ad Patrem ve-*
ſtrum, ad Deum meum, & ad Deum veſtrum. Age nunc, eligat hæreticus, utrum putat,
& cujus vocem malit hanc eſſe, ipſe diſcernat. Utraque parte acuto ſpiritali gladio ferietur:
Joan. 20. 17. *Aſcendo*, inquit, *ad Patrem meum, & ad Patrem veſtrum, ad Deum meum, & ad*
Deum veſtrum. Si hominis vox eſt, ergo Filius Dei eſt homo ille; ad Patrem meum, dixit,
aſcendo. Si Dei vox eſt, ergo homo eſt Deus ille; ad Deum meum enim dixit aſcendo. Nec
enim ait: Aſcendo ad Patrem meum, & Deum hominis mei; aut aſcendo ad Deum meum,
& ad Patrem Dei mei. Qui igitur Perſonam Divinitatis, humanitatiſque diſcernit, utroque
intellectu convincitur. Aut homo dixit, & idem ipſe eſt Dei Filius; aut Deus dixit, & idem
ipſe eſt etiam homo ſuſceptus. Qui enim dicit, aſcendo ad Patrem meum, & ad Deum
meum, repetendo *meum*, & *meum*; unam probat, polliceturque Perſonam, quamvis di-
ſtinguat utramque ſubſtantiam. Quod enim ait: *Aſcendo ad Patrem meum*; pertinere qui-
dem videtur ad Unigenitum Filium. Quod autem ait: *ad Deum meum*, pertinere videtur
ad hominem factum. Sed in Chriſto Jeſu nec homo creatus poteſt dici, nec Filius, nec Uni-
genitus

genitus Deus negari homo poterit natus. Atque ideo nec Dei tantum, nec hominis tantum vox iſta eſſe convincitur, quam Deus, & homo, unus, atque unicus ipſe Filius ad ſuos Diſcipulos perferendam, inſeparabili omnino, atque indiviſibili mandavit affectu.

XXXVII. Denique, ut noveritis, & plenius advertatis, ita eſſe quod dicitur; ad diſſolvenda omnium hæreticorum machinamenta, & univerſas calumnias refellendas, ubi opus fuit naturam Creatoris a creatura diſcernere, videte, qualiter pro nobis pietas Divina vigilavit: *Vade*, inquit, *ad Fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum, & ad Pa-* Joan. 20. 17.
trem veſtrum, ad Deum meum, & ad Deum veſtrum. Ecce hic evidenter ipſius Domini, ideſt, Dei, & hominis, a famulorum ſuorum perſona diſtinguitur, & a natura vocatio ſeparatur. Quamvis enim id quod mandatur, jam amicis mandetur, & Fratribus; oſtenditur tamen quid Domino debeatur, quid ſervis cæteris tribuatur. Potuit namque dicere: Aſcendo ad Patrem noſtrum, & ad Deum noſtrum; quia multum diſtat inter dominationem & conditionem, inter generationem & adoptionem, inter ſubſtantiam & gratiam. Ideoque hic non permiſte, nec paſſim dicitur: Aſcendo ad Patrem noſtrum, & ad Deum noſtrum; ſed ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, ad Deum meum, & ad Deum veſtrum. Aliter enim illi Deus Pater eſt, aliter nobis. Illum ſiquidem natura coæquat, miſericordia humiliat; nos vero natura proſternit, miſericordia erigit. Hoc enim egit illa Divina humanitas, & humana Divinitas, tali, ac tanto miraculo, ut hujuſmodi gratiam indigna mortalium meruiſſet infirmitas.

XXXVIII. Et quis poterit, vel cui ſufficiat paginarum ſanctarum omnia uno in tempore documenta congerere, quibus ſincera hæc, & mera veritas perdocetur? Sed & modus ſermonis, qui jam dudum exceſſit, aliquando tenendus eſt; nec mihi diutius laborandum cum eis, quos, inſtruente Domino, eruditos agnovi. Inſtate itaque, ſicut Apoſtolus præce- 2. Tim. 4. 2.
pit, opportune, atque inopportune, & doctrina ſana univerſos errantes arguite, revocate, inſtruite, roborate; non mea, quæ nulla, aut parva ſunt, habentes in hac Fidei regula documenta; ſed Scripturarum Divinarum, ac magnorum, & doctiſſimorum Virorum, qui hæc ante nos, & firmiſſime tenuerunt, & multiplicibus Libris eloquentiſſime docuerunt.

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE IN HANC EPISTOLAM

Indicatur, quanto cum plauſu recepta fuerit doctrina hujus Epiſtolæ, & Concilii Epheſini in Hiſpania contra impium Neſtorium.

XXXIX. DOctiſſimus Card. Baroniua edens Epiſtolam hane ea ms. Cl. V. Petri Pithœi, illam plurimum laudavit, veluti ab inſigni Patre Eccleſiæ, & præſtantiſſimo Theologo ſcriptam. Quid, ſi integram nactus fuiſſet, qualem nos proferimus ex editione Jacobi Sirmondi? Sane illa lectu digniſſima eſt, ob inſignem Sacrarum Literarum eruditionem, ſubtilitatem ingenii, majeſtatem ſtyli, & miram eloquentiam ad convincendum erroris Neſtorium, & convellendum fundamenta, quibus innitebatur. Lege, & obſerva. Vix, credo, aut ne vix quidem, invenis aliquid majus, aut ſublimius in aliquo ex Sanctis Patribus, qui in eam hæreſim ſcripſerunt, ne in Cyrillo quidem, præcipuo Neſtorii debellatore, aut in Joanne Caſſiano, qui eodem fere tempore in illum Libros *De Incarnatione* eloquenter ſcripſit.

XL. Et utrumque eorum cum aliis Patribus generatim forte indicare videtur Capreolus ipſe poſtremis Epiſtolæ verbis. Nam licet illam opinione mea ſcripſerit anno CDXXXI. circa tempus Synodi Epheſinæ; jam aliquanto antea Cyrillus impugnaverat Neſtorium, immo & Theodoretum ejus defenſorem, & fortaſſe Caſſianus. Nimirum hic Libros illos, *De Incarnatione*, ſcripſit quidem hortatu S. Leonis Papæ, ſed longe ante ipſius Pontificatum, cum adhuc in minoribus ageret, ac forte dum in Galliis verſaretur, ubi Caſſianus habitabat circa annum CDXXVIII. Nimirum, tempore ipſo Concilii Epheſini S. Leo erat Archidiaconus Eccleſiæ Romanæ, & magnæ auctoritatis apud Cæleſtinum Papam, ſicuti & poſtea apud Xyſtum III. ut conſtat ex Chronico Proſperi, & ex ipſo Caſſiano, ibidem. Si id autem ſemel ponatur, credibile eſt, Caſſianum cum aliis laudari a Capreolo in calce ejuſdem Epiſtolæ. Pariter laudat S. Vincentius Lerinenſis illam aliam ab eo ſcriptam ad Synodum Epheſinam, quæ apud Baronium legitur, ſupra num. 4. indicatam, & noviter recuſam a V. Cl. Stephano Baluzio in Collectione nova Concillorum, col. 477.

XLI. Verum hanc poſteriorem ſolam, qua Capreolus Vitali, atque Conſtantio reſcripſit, videntur Hiſpani penes ſe habuiſſe, ac vulgaſſe per Eccleſias totius Regni; præſertim poſtquam Synodus Epheſina fuit celebrata; nam medulla illius in hac Epiſtola continetur, adeo dilucide, & erudite, ut ex ea omnes poſſent ſenſum, ac definitiones Eccleſiæ Univerſalis contra Neſtorium intelligere Latinis verbis, longe brevius, ac facilius, quam ea Actis Græcis valde diffuſis, & ex Scriptis S. Cyrilli Alexandrini, pariter Græcis, quorum exemplaria longe laborioſius in Hiſpaniam deferri, & difficilius a pleriſque intelligi poterant.

XLII. Unde in Concilio Toletano III. centum quinquaginta circiter annis poſt Epheſinum celebrato, nimirum Chriſti DLXXXIX. in ipſa Fidei Profeſſione facta a Recaredo Hiſpaniarum Rege coram LXXII. Epiſcopis, damnatur nominatim Neſtorius cum ſua hæreſi. Et deinde in Tractatu Concilii Chalcedonenſis, ibidem ſubjuncto, Patres ipſi Toletani invehuntur *adverſus eos, qui Diſpenſationis* (nimirum, *Incarnationis*) *myſterium tentant corrumpere, & purum ho-*

ealnem eſſe, qui eu ſanctu Virgine MARIA natut eſt, impadenter divulgat. Quorum præcipuus erat tunc Neſtorius; propterea nolens Virginem Dei matrem nominari. Statim vero addunt de Synodo eadem: *Beatiſſimi quondam Cyrilli Aleuandrinæ Eccleſiæ Sacerdotis Synodicas Epiſtolas, tam ad Neſtorium, quam ad cæteros per Orientem, congruas, & ſibi conſentientes ſuſcepit, ad confutationem quidem Neſtorianæ amentiæ, interpretationem vero eorum, qui religioſo zelo ſalutaris Symboli eapiunt intellectum.*

XLIII. Præterea in Fidei Confeſsione, quam emiſtunt intra idem Concilium III. Toletanum Epiſcopi, Presbyteri, & præcipui Gotthorum, undecimo loco ſuſcipitur Synodus Epheſina contra Neſtorium celebrata, cum tribus aliis Oecumenicis, & inferius adhuc viceſimo ſecundo loco. Præterea in Concilio IV. Toletano, cui præfuit S. Iſidorus anno Chriſti DCXXXIII. Actione XIII. late, ac doctiſsime confirmatur doctrina in Synodo Epheſina duobus antea ſeculis tradita contra impium Neſtorium, allegatis, & expenſis in eum ſcopum plurimis Scripturæ, ac SS. Patrum teſtimoniis, atque in iis Hilarii, Nazianzeni, Baſilii, Ambroſii, Auguſtini, Cyrilli, Leonis, ac Fulgentii. Tota vero illa Actio, latis diffuſa, videtur ſcripta ab eodem S. Iſidoro; ſicuti & Profeſſiones Fidei extantes in Concilio III. Toletano tribuuntur S. Leandro ipſius fratri, ac deceſſori in Sede Hiſpalenſi.

XLIV. Hinc colliges, quantum ſtudii, zeli, ac laboris contulerint Patres Hiſpani ad evulgandam, confirmandam, & recipiendam doctrinam Concilii Epheſini, atque aliorum trium Generalium ea quatuor primis, præſertim in Conciliis Toletanis III. & IV. nuper citatis.

CONCILIUM HISPANICUM GENERALE,

Suaſu Leonis Pontificis in cauſſa Priſcillianiſtarum indictum,

ANNO DOMINI CDXLVII.

Præter regulam Fidei, quæ ſupra in fine Concilii Toletani primi excuſa eſt, nihil extat. Incipit prædicta Regula Fidei ſic:

CRedimus in unum Deum Patrem omnipotentem, & Filium, & Spiritum Sanctum, viſibilium, & inviſibilium factorem, per quem creata ſunt omnia in Cælo, & in terra, &c. *Vide ſupra loco allegato.*

NOTÆ VARIORUM.

XLV. COncilium Hiſpanicum.) Cum ingruentibus Barbaris, Vvandalis primum, Gotthis, atque Suevis, florentiſsima illa Hiſpaniarum Eccleſia, ſanctiſsimorum Antiſtitum ſolita cultura careret; pulchra immutata facie, reddita eſt velut ager incultus, vepribus undique repletus, ac ſpinis, in quibus feræ ſua latibula quærebant. Accidit, quod dum S. Turibius Aſturicenſis Epiſcopus, vehementi Catholicæ veritatis ardore ſuccenſus, hac da cauſſa Hiſpaniæ Eccleſias luſtraret, ejuſdem beſtiarum luſtra inveniens, ad eas pellendas, earumque latebras deſtruendas, Apoſtolicæ Sedis, a qua Hiſpaniæ ſincerum Evangelium acceperant, ſubſidium imploraverit, atque per Diaconum ſuum, Romam ad hoc opus ablegatum, Leonem Pontificem de his omnibus certiorem reddiderit.

XLVI. Quæ dum S. Leo exacte examinaſſet, redditis Literis, poſt alia, eum admonuit, ut in Hiſpania Generale Concilium celebraretur: *Habeatur ergo* (inquit Epiſtola ad Turibium) *inter vos Epiſcopale Concilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus ſit, vicinarum Provinciarum conveniant Sacerdotes; ut ſecundum ea, quæ ad tria conſulta reſpondimus, pleniſſimo diſquiratur examine, an ſint aliqui inter Epiſcopos, qui hujus hæreſeos* (Priſcillianiſtarum ſcilicet) *contagio polluantur; a communione ſine dubio ſeparandi, ſi nefandiſſimam ſectam per omnium ſenſuum pravitates damnare noluerint.* Et poſt nonnulla: *Dedimus itaque Literas ad Fratres, & Coepiſcopos noſtros Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos, atque Gallæcos, eiſque Synodi Generalis Concilium indiximus, &c.*

XLVII. His Literis in Hiſpaniam perlatis, ad celebrandum Generale Concilium Epiſcopi diverſarum Provinciarum convenerunt, Priſcillianam hæreſim condemnarunt, atque contra eam, Regulam quandam Fidei, de qua ſupra in principio diximus, cum aliquot Capitulis ediderunt. Hæc ſummatim in Actis Concilii Bracarenſis I. in Præfatione, Lucretius eſt præloquutus, his verbis: *Credo autem, veſtræ Beatitudinis Fraternitatem noſſe, quia eo tempore, quo in his Regionibus nefandiſſimæ Priſcillianæ ſectæ venena ſerpebant, Beatiſſimus Papa Urbis Romæ Leo, qui quadrageſimus ſeptimus fere Apoſtoli Petri ſucceſſor extitit, per Turibium Notarium Sedis ſuæ ad Synodum Gallitiæ contra impiam Priſcillianæ hæreſeos ſectam ſcripta ſua direxit; cujus etiam præcepta Tarraconenſes, & Carthaginenſes Epiſcopi, Luſitani quoque, & Bætici, facto inter ſe Concilio, Regulam Fidei contra Priſcillianam hæreſim cum aliquibus Capitulis deſcribentes, ad Balconium, tunc hujus Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem, direxerunt.* Hæc de rebus in Synodo geſtis. Sed cum hæc ad Balconium Bracarenſem Epiſcopum, totius Gallicie Primatem, & Metropolitanum, ſcripta fuiſſe dicat Lucretius; præterea etiam Gallicii

licii hoc tempore ſub Rechila Suevorum Rege fuerint, reliquæ autem Hiſpan arum Provinciæ Theudorico, ejuſque filio Toriſmundo, & Gotthorum Regibus paruerint; probabile admodum eſſe apparet, quod ſupra in Notis Concilii Toletani I. verbo *Regulæ* diximus, duo habita fuiſſe Concilia, quæ poſtea cum Toletano I. conjuncta fuerunt; unum Toleti, cui Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitani, & Bætici Epiſcopi interſucrunt, & de rebus in Synodo geſtis ad Balconium Galliciæ Primatem Literas dederunt; alterum collectum eſt in Gallicia ſub Balconio in municipio Celenenſi apud Lucenſem Urbem. Quarum cum una conveniendi cauſſa, & auctoritas fuerit, inque unam, & eandem ſententiam convenerint; in unum conflata, & Toletano primo, Collectoris errore, conjuncta fuerunt. Vide, quæ diximus in Notis Concilii Toletani I. verbo *Regulæ Fidei*, & in Notis Concilii Conſtant. I. verbo *Symbolum*, & quæ infra dicemus in Notis Conciiii Bracarenſis I. verbo *Turibium*. Binius.

XLVIII. Jure monuit Ambroſius Morales Libro undecimo, *Chronici Generalis Hiſpaniæ*, Capite viceſimo quinto, Acta Concilii Toletani primi, cum Profeſsione Fidei, Sententia Definitiva &c. eſse ita implicata, & involuta, ut in iis plures contradictiones, & anachroniſmi appareant; præſertim dum plura ſpectantia ad Concilium Hiſpanicum indictum a S. Leone Papa anno CDXLVII. miſcentur, aut confunduntur cum Actis in Concilio Toletano I. anni CD. Ex ea permiſtione rerum plures aliæ difficultates ortæ ſunt circa Symphoſium, & Dictinium, hujuſque Epiſcopatum Aſturicenſem, quem aliqui affirmant, alii negant; quidam uno tempore, alii alio accidiſse volunt. Quin & fatis ambiguam cenſent aliqui Profeſſionem Fidei editam utriuſque nomine. Cæterum, quicquid ſit de obſcuritate verborum, & barbari ſtyli, aut incuria exſcriptorum; certum eſt, a Symphoſio, & Dictinio retractatos, & abjuratos fuiſse Priſcilliani errores, quorum notati fuerant, ſimul cum aliis pluribus intra, & extra Hiſpaniam initio quinti ſæculi.

XLIX. Sed adhuc poſt damnatam hæreſim Priſciiliani in ConcilliisCæſarauguſtano an. CCCLXXX. & Toletano CD. ac Burdigalenſi Galliæ, utrique interjecto, ſupererant reliquiæ multæ ſequacium ipſius in Hiſpania. Quas ut exſtirparet S. Leo Papa cognomento Magnus, Literas ad Epiſcopos illius dedit, præcipiens, ut cogeretur Synodus ex præcipuis Hiſpaniæ provinciis ad tantum malum exſtirpandum. Illas vero miſit per Turibium, quem Lucretius Epiſcopus ſæculo ſequenti in Concilio Bracarenſi, verbis a Binio exſcriptis, appellat *Notarium S. Sedis*. Tam vero doctiſſimus Cardin. Baronius, quam ipſe Binius, exiſtimant, hunc Turibium Notarium, fuiſſe eundem Turibum Epiſcopum Aſturicenſem, ad quem S. Leo ſcripſit celebrem illam Epiſtolam XCIII. alias XV. adverſus Priſcilianiſtarum errores.

L. Sed enim, judicio aliorum, ac præſertim rerum Hiſpanicarum ſolertiſſimi indicatoris Ambroſii Moralis, duo Turibii fuerunt; alter Notarius S. Sedis Roma miſſus in Hiſpaniam, tanquam domeſticus, & e latere S. Leonis; alter Epiſcopus Eccleſiæ Aſturicenſis, quæ tunc ſubjacebat Metropolitano Bracarenſi. Quud ipſum fuſe comprobare aggreditur Paſchaſius Queſnelius Tomo II. Operum S. Leonis, in Notis ad Epiſt. XV. Ubi & monet, tres Literas, ſive Epiſtolas, ab ipſo S. Leonis datas fuiſſe, non uno, eodemque tempore, ſed ſucceſſive. Prima, atque præcipua fuit ad Turibium Epiſcopum, tradita Pervinco ipſius Diacono (ita nominatur apud Idatii Chronicon) perferenda in Hiſpaniam; qua illum hortatur, ut *Epiſcopale Concilium* celebretur opportuno loco ex vicinarum provinciarum Sacerdotibus. Aliam præterea Epiſtolam dedit ad Epiſcopos provinciarum, Tarraconenſis, Carthaginenſis, Luſitanæ, ac Galiicianæ, qua indicebat Concilium Generale ab iis celebrandum. Hujus Epiſtolæ certiorem reddidit S. Leo eundem Turibium, ut hortaretur reliquos Epiſcopos ad id exſequendum, ſaltem in partibus Gallæciæ (ſic illam de cætero nominabimus, recepto a multis ſæculis nomine apud Latinos, quæ antea ab iiſdem *Gallicia* dicebatur) ſi forte difficultas eſſet congregandi Concilium totius nationis Hiſpanicæ.

LI. Nimirum eo tempore, & ab anno circiter CDXI. quo, juxta Chronicon Idatii. barbaræ Gentes, Alani, Vvandali, Gotthi, ac Suevi, in Hiſpaniam crudeliter irruerunt, dominium ipſius diviſum fuit in varios Dynaſtas, ſeu Tyrannos. Callæciam occupabat Rechila Suevorum Princeps. Alani provinciæ Carthaginenſi dominabantur. Gotthi in alias potiores Hiſpaniæ partes. Ideoque difficultas erat non modica in conſluxu Epiſcoporum omnium ad unum, idemque Generale Concilium; quam ſane prævidens S. Leo in Literis ad Turibium, adjecit: *Si autem aliquid (quod abſit) obſtiterit, quominus poſſit celebrari Generale Concilium; Galliciæ ſaltem in unum conveniant Sacerdotes; quibus congregandis Fratres noſtri Idatius & Ceponius imminebunt, conjuncta cum eis inſtantia tua*. Quinam autem fuerint ii duo adjutores Turibio dati, ſuo loco dicemus. Card. de Aguirre.

LII. Dubium non eſt, quin plures menſes poſt receptam Leonis Epiſtolam a Turibio interceſſerint, antequam ad ſingulos Hiſpaniarum Epiſcopos Literæ Leonis tranſmitterentur, ut de hoc negotio deliberarent inter ſe illarum Eccleſiarum Primates, ut Principum voluntatem explorarent, licentiamque ad Concilii plenarii Congregationem conarentur obtinere; quod quum fruſtra demum tentari a ſe perſpexerunt, renitentibus Principibus; tum de Galliciæ Synodo habenda initum eſt ab illius Provinciæ Epiſcopis conſilium. Hoc reſcivit S. Leo, vel ſcribente iterum Turibio, vel redeunte nuncio, quem ad quatuor illarum provinciarum Antiſtites cum Literis delegarat; eſſeque e re Eccleſiæ exiſtimavit, ut ad Synodum, quæ parabatur, vel jam etiam coacta erat, ſcriberet; & hæc ſunt ſcripta, quæ per Turibium Notarium Romanæ Sedis ad Synodum Galliciæ contra impiam Priſcillianæ hæreſis ſectam directam eſſe a Leone, commemoravit Lucretius in Bracarenſi Concilio.

LIII. Porro dum pararetur Concilium

Galliciæ, vel eo jam ſoluto ; aliarum quoque Provinciarum Epiſcopi conventum inter ſe fecerunt, eodem Lucretio teſte, ſequuti hac in re conſilium Leonis ; in quo Regulam Fidei cum aliquibus Capitulis deſcribentes, ad Balconium, tunc Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem, direxerunt. Eam, inquam, Regulam Fidei, quæ male Concilio Toletano I. ad an. Chriſti CD. attexitur, cum revera ſit hujus Hiſpanici quatuor Provinciarum Concilii, ut vel ex titulo Regulæ, ſubjunctorumque Capitulorum arguitur, qui eadem habet, quæ Lucretius in ſua interlocutione ; ſed imprimis ex Bracar. I. Concilio, quod utrumque Hiſpanicæ illi Synodo, Leonis tempore, & præcepto congregatæ, aſſerit. De hac Fidei Regula plura in Diſſertationibus.

LIV. Ex dictis patet, non ſimul miſſam eſſe Epiſtolam hanc ad Turibium noſtrum, & alteram, quam ad Synodum Galliciæ ſcriptam teſtatur Lucretius, hæc enim nondum erat congregata, nec tam cito coactam fuiſſe videor mihi hoc ratiocinio certo evincere.

LV. Eodem fere tempore habitas eſſe duas illas Synodos, unam Galliciæ, alteram quatuor Provinciarum, & Baronius fatetur, & Lucretii interlocutio manifeſte declarat. Quum autem poſtrema hæc coacta eſt, tunc Balconius Bracarenſis erat Epiſcopus ; non videtur autem idem hujus Civitatis Eccleſiam rexiſse, cum ſcribebat Sanctus Leo ad Turibium, alioſque Hiſpanos Epiſcopos ; ſed probabile eſt admodum, vel Idatium, vel Ceponium in hac Sede fuiſse collocatum. Primum enim hoc videtur probari ex Epiſtola, quam Turibius ſcripſit ad utrumque illum Epiſcopum, cum primum Priſcillianæ ſectæ impium dogma graſsari animadvertit. Cur enim ad illos Epiſcopos, cæteris prætermiſſis, querelas ſuas direxiſset, niſi quia Metropolitica auctoritate ſupra cæteros eminebant ; atque ideo eoſdem hujus nefandæ hæreſis compeſcendæ cura, ac ſollicitudo ſpectabat ? Eoſdem Metropolitanos fuiſse Provinciæ Galliciæ, ſatis indicat Sanctus Leo, cum penes eos curam congregandorum Epiſcoporum intra illam Provinciam reſidere aſserit : *Quibus congregandis Fratres noſtri Idatius, & Ceponius imminebunt*. Eundem Idatium legimus Geſta Epiſcopalia habuiſse in Urbe Aſturicenſi cum hujus Civitatis Epiſcopo adverſus latentes Manichæos, quos ſuo judicio damnarunt, dirigentes ejuſmodi Gaſta ad Antoninum Emeritenſem Epiſcopum ; hoc enim teſtatur Idatius ipſe in ſuo Chronico, Olympiade CCCVI. tale porro judicium habere in aliena Eccleſia nequaquam potuit, niſi jura Metropolitico potitus eſset in Galliciæ Provincia.

LVI. Si porro conjecturis licet in re obſcuriſſima indulgere ; facile crediderim, jus Metropoliticum jam per illa tempora fuiſse penes duos Epiſcopos in Provincia Galliciæ, cujus aſsertionis iſtæ ſunt rationes.

LVII. Prima. Cum Turibius de Priſcillianiſtarum redivivis erroribus eos monere vellet, quorum officium, & poteſtas erat errores hujuſmodi in Provincia Galliciæ extinguere ; non unicum, ſed duos Epiſcopos, Idatium, & Ceponium, conjunctim adiit, velut dignitate, atque auctoritate pares, ut teſtis eſt Epiſtola ad eos ſcripta.

LVIII. Secunda. Eoſdem cogendæ Galliciæ Synodo præſidere debere, ſignificat Sanctus Leo ; quod jus procul dubio Metropoliticam arguit dignitatem. Niſi enim uterque ea præfulſiſset, fuiſsetque liberum S. Leoni Præſidem hujus Concilii ex arbitrio conſtituere, non alium, quam Turibium hoc munere ornaſſet, cujus ſolicitudinem, induſtriamque perſpectam habebat.

LIX. Tertia. Hoc etiam perſuadet Provinciæ hujus immenſa amplitudo, quæ Lucenſem Synodum anni DLXIX. coegit, ut ex præcepto Principis in duas eam Provincias Eccleſiaſticas ſcinderet, attributis Eccleſiæ Lucenſi Metropoliticis juribus ; quæ non tam nova inſtitutio mihi videtur, quam priſtinæ inſtauratio ; quæ tumultuum bellicorum occaſione, antiquitate poſthabita, immutata erat, ut in unum Epiſcopum omnia Metropolitica jura tunc confluſerint.

LX. Quarta. Confirmatur ex eorum ſententia, qui in hac cauſſa Lucenſe ponunt Concilium in Celenis municipio Lucenſis Diœceſis tempore eodem collectum. Hoc enim ſi verum eſt, jus Metropoliticum Lucenſi Epiſcopo ineſſe pene neceſse fuit, qui dum Bracarenſis in eadem Provincia Metropolitanus Synodum habet Bracaræ, alteram in eadem Provincia, propria auctoritate coegerit. Vide quæ in Præfatione Toletani I. Concilii anni CD. referuntur de hoc Concilio Celenenſi, ſeu Lucenſi, quæ male illic inſerta, ad S. Leonis tempora rejicienda eſse videntur ; tametſi ad propoſitum noſtrum nihil interſit, an hujus, an vero ſuperiori ætate Lucenſis illa Synodus coacta fuerit.

LXI. Quinta. In Præfatione Concilii Bracarenſis I. quod prius fuit illo Lucenſi, in quo primum diviſa dicitur Provincia Galliciæ in duos Metropolitanos, aliquod mihi videor veſtigium deprehendere diviſionis jam antea factæ. Bracarenſis quippe Eccleſia dicitur *Bracarenſis Provinciæ Metropolitana* ; cum dicere debuiſset Provinciæ Galliciæ, ſi unica fuiſset Eccleſiaſtica Provincia. Deinde huic Concilio octo tantummodo Epiſcopi affuerunt, cum quindecim ad minus eſsent Galliciæ Provinciæ Epiſcopi ; ut ſuſpicari liceat, eos tantum conveniſse, qui Bracarenſi ſuberant, non eos, qui Lucenſi. Quod vero primum in Lucenſi Synodo facta diviſio legitur ; facile ita interpretor, ut tum primum Synodali ſtatuto, ac Regio præcepto denuo inſtauratum ſit, quod jam ab antiquo in uſu fuerat, & per aliquod forſan tempus interruptum ambitione Bracarenſium Metropolitanorum. Demum in illo Concilio contentioni, quæ inter utrumque Metropolitanum fuerat, finis eſt impoſitus Decreto peremptorio, quod Lucenſi Metropoliticam dignitatem aſseruit.

LXII. Sexta. Idatius in Chronico, Olympiade CCCII. circa annum CCCXX. hæc narrat accidiſſe : *In Conventu*, inquit, *Lucenſi, contra voluntatem Agreſtii Lucenſis Epiſcopi, Paſtor & Syagrius Epiſcopi ordinantur.* Vides in his verbis plura Metropoliticæ dignitatis argumenta pro Lucenſi Epiſcopo. Cur enim apud Lucum conveniunt Epiſcopi, niſi quia Metropolis erat ? Cur in illa Urbe ordinationes Epiſcoporum factæ, niſi quia Metro-

tropolitani Sedes erat? Solenne enim antiquiꝰ fuit, ut Epiſcopus, vel in propria, cui præficiebatur, Eccleſia, vel in Metropolitana Civitate ordinaretur. Cur denique ordinatos illos Epiſcopos fuiſse, notat contra voluntatem Lucenſis Epiſcopi, niſi quia hic erat manifeſtus Canonum contemtus, qui toties vetant, ne Epiſcopus citra Metropolitani Epiſcopi voluntatem, & conſcientiam conſecretur.

LXIII. Quæ ſuperius dixi, jam paucis colligo. Ac primum, duos fuiſſe in Galliciæ Provincia Metropolitanos. II. Unum eorum Bracarenſem Epiſcopum fuiſſe, extra omne dubium eſſe. III. Alterutrum e nominatis Epiſcopis, Ceponium dico, & Idatium, Bracarenſem Metropolitanum fuiſſe. IV. Videri Ceponium hoc anno CDXLVII. Bracarenſem Eccleſiam rexiſſe potius, quam Idatium. Oportet enim, eum, qui tunc Bracarenſibus præerat, deceſſiſſe ante Synodum Galliciæ; cum hujus tempore Balconius Bracarenſem Eccleſiam regeret; at Idatius tunc adhuc in vivis erat, ſi fides Libello, *De xij. Scriptoribus Eccleſiaſticis*, qui Iſidoro, & Ildephonſo ſubjici ſolet: *Deceſſit enim*, inquit ille, *ſub Leone Principe, ultima jam pene ſenectute, ſicut etiam Præfationis ſuæ demonſtrat initio*. Quod etiam patet ex ipſo Chronico, quod ultra Leonis Papæ tempora ab eo extenditur. V. Igitur Lucenſis Metropolitanus fuiſſe videtur Idatius, quamvis Sigebertus eum Lemicæ Epiſcopum faciat. Sed videtur confundere duos Idatios, quorum unus tempore Leonis, & Chronici auctor fuit, alter Priſcilliani olim accuſator, qui revera Lemicæ Epiſcopus fuit.

LXIV. Errandi præterea Sigeberto occaſio fuit, quod recentior Idatius in Præfatione ſui Chronici natum ſe in Lemica Civitate affirmat; qui ſi ejuſdem Civitatis Epiſcopus fuiſſet, hoc non omiſiſſet eo loco commemorare, ubi & Lemicæ, & ſuæ in ea nativitatis mentionem faciebat. Melius dixeris, videri eum Metropolitanam ſuam dignitatem indicare, eum ibidem ſe *ſummi Præſulem officii creatum* dicit; ſummum eſt enim inter Epiſcopos Provinciæ Metropolitani officium. Et in fine ejuſdem Præfationis, ita gemebundus deformem luget Eccleſiaſtici Ordinis ſtatum in Provincia Galliciæ, ac ſi ad eum præcipue pertinuiſset, velut Provinciæ caput, *creationibus indiſcretis* (quas notat) *& univerſe propemodum Divina diſciplina Religionis occoſui* ex officio occurrere, ac ſubvenire.

LXV. Denique vix locum dubitandi relinquit Idatius, quum Olympiade CCCX. Gallicianæ Provinciæ populationem deſcribit, Suevoſque apud Lucum direptos narrat. Statim enim hæc ſubjicit: *Capto Idatio Epiſcopo ſeptimo Kalendas Auguſti in Aqua-Flavienſi Eccleſia, eundem conventum grandi evertit excidio.* Manifeſtum eſt, non de alio eum, quam de ſe ipſo ſermonem habere, nec de alio conventu, quam de Lucenſi, de cujus vaſtatione narrationem inierat; nec aliam ejus Epiſcopalem Sedem, quam Lucum indicari; Aqua-Flavienſis enim Eccleſia, quam commemorat, Epiſcopalis Sedes non erat, ſed particularis aliqua Lucenſis Parochiæ Eccleſia. PASCHASIUS QUESNELIUS.

LXVI. Nullam contradictionem invenio in eo, quod Idatius ille ſimul cum Ceponio deputatus a S. Leone Papa ad Concilium Hiſpanicum contra Priſcillianiſtas celebrandum, fuerit Lemicenſis Epiſcopus (uti eum appellat Sigebertus Gemblacenſis) & Epiſcopus Lucenſis ſimul. Nimirum, Civitas Lucenſis (*Lugo*) olim, & hodie, ac ſemper, fuit, & intra Provinciam, ſive Territorium Lemicenſe, vulgo *Tierra de Lemos*. Oppidum præcipuum illius Territorii, ſeu Provinciæ, hodie retinet appellationem antiquam, *Monforte de Lemos*, & intra Lucenſis Epiſcopatus terminos ſitum eſt. Unde in Concilio Lucenſi mox allegando non longe ab initio, ubi diſtribuuntur loci, ſive Oppida ad Eccleſias Cathedrales ſpectantia dicitur: *Ad Lucenſes, Luco Civitas cum adjacentia ſua, quam tenent Comites undecim una cum Chiroga* (An quæ hodie Quiroga?) *Lemos, & Cabarcos*. Qua propter cohæret optime, quod idem Idatius a S. Leone comes Ceponio datus, fuerit Epiſcopus Lucenſis, & Lemicenſis; Lucenſis quidem, denominatione ſumpta a Luco, præcipua totius Diœceſeos Urbe; & Lemicenſis a Provincia ejus nominis, quæ tunc Lemica dicebatur.

LXVII. Inſuper, quod præter Bracarenſem Eccleſiam Metropolitanam, qualis erat tempore Balconii a Leone Papa laudati, Eccleſia Lucenſis fuerit evecta in Metropolin, conſtat ex antiquis, & indubitatis monumentis; ſed præcipue ex Concilio Lucenſi celebrato anno Chriſti DLXIX. ubi ſtatutum fuit, ut in Gallæcia eſſent de cætero duæ Eccleſiæ Metropolitanæ, una Bracarenſis, alia Lucenſis. Certe licet a principio ſub Metropoli Bracarenſi ſuffraganea eſſet Eccleſia Lucenſis, perinde ac Irienſis, Dumienſis, Portucalenſis, Britonienſis, Tudenſis, Aſturicenſis, & Aurienſis; poſtea tamen, ſive ob nimiam amplitudinem unius Metropoleos, ſive ob diverſitatem Principum Luſitaniæ, & Gallæciæ imperantium, ſive ob alias prætereа rationes Eccleſia Lucenſis in Metropolitanam exaltata fuit.

LXVIII. Videbitur forte id initium habuiſſe ab hoc tempore, quo S. Leo commiſit Idatio, & Ceponio Epiſcopis, ut congregarent Epiſcopos Gallæciæ in unum ad celebrandum Concilium. Inde enim videtur colligi, ambobus commiſſum fuiſſe id graviſſimum negotium, tanquam præcellentibus inter omnes Gallæciæ Epiſcopos, ac proinde tanquam Metropolitanis. Ita opinatur Queſnelius. Sed verius credo, Idatium, & Ceponium in hoc negotio ſe geſſiſſe potius tanquam Vicarios, ſeu Delegatos, aut Commiſſarios Sedis Apoſtolicæ, quam ut Metropolitanos. Nimirum eo tempore ſolus Balconius erat Metropolitanus in Gallæcia, nimirum Bracarenſis. Idatius vero, licet eſſet Epiſcopus Lemicenſis, aut, quod idem cenſeo, Lucenſis; non ideo erat tunc Metropolitanus. Nondum enim ea Eccleſia fuerat exaltata in Metropolin eo tempore, ſed centum, ut minimum, annis poſtea. Itaque ſicuti Turibius ſimplex Epiſcopus Aſturicenſis præcipuas in eo Concilio partes habuit;

ſic

ſic pariter Idatius, & Ceponius, licet eſſent ſimplices Epiſcopi.

LXIX. Sed ſive jam tum Lucenſis Eccleſia cœpiſſet exaltari in Metropolim, ſive poſtea ſolum; id certum eſt, Concilium habitum fuiſse S. Leonis juſſu Celenis, Oppido Gallæciæ, ubi illud collocant Plinius, Ptolomæus, & alii. Eruditiſſimus Zurita in Notis ad Itinerarium Antonini cenſet, Aquas-Celenas fuiſſe Aquas-calidas, ideſt, Urbem Aurienſem, ubi illæ perſiſtunt celeberrimæ Thermæ, quæ communi appellatione dicuntur *Burgos de Orenſe*. Juxta quæ Concilium id videtur celebratum in Urbe Aurienſi. Dato autem, quod alibi, certe non extra Gallæciam. Nimirum, teſte Paullo Oroſio, hæſis Priſcilliani, contra quam ea Syodus cogebatur, in Galiæcia pluſquam alibi graſſata fuit; ac proinde oportuit, ut ibidem quoque ſolenniter damnaretur. Quare & in Concilio Bracarenſi I. habito anno Chr. DLX. ubi iterum damnatæ fuerunt hæreſes Priſcilliani, fit mentio alterius Concilii juſſu Sancti Leonis coacti, in quo Regula Fidei ad Balconium Metropolitanum Bracarenſem tranſmiſſa, veluti præcipuum Gallæciæ Præſulem, lecta fuerat. Id autem Concilium ibi citatum, non eſt aliud, quam habitum Celenis. Nam licet fortaſſis eodem tempore fuerit habitum alterum Concilium Generale, aut Nationale ab Epiſcopis Provinciarum Carthaginenſis, Bæticæ, Tarraconenſis, & Luſitanæ, juſſu S. Leonis, contra eaſdem hæreſes, ut colligitur ex monumentis illius temporis; adhuc fuit opus altero Concilio Provinciæ Gallæciæ, ſub alio Rege poſitæ tunc, ut ſupra vidimus, & ſubjectæ regimini ſpirituali Balconii Metropolitani Bracarenſis.

LXX. In eo autem conſentio facile Paſchaſio Queſnelio, ut dum Idatius frequenter appellat conventum Bracarenſem, & conventum Lucenſem, ſignificetur diviſio ampliſſimæ Regionis, ſeu Provinciæ Gallicianæ in duas partes præcipuas, quas ipſi Idatio placuit conventuum nomine ſignificare, quod potius denotat juriſdictionem Civilem, quam Eccleſiaſticam. Cæterum non propterea tunc, nec centum annis poſtea, uſque ad tempora Concilii Bracarenſis I. & Lucenſis, videtur Gallæcia habuiſſe duas Eccleſias Metropolitanas, ſed unicam Bracarenſem. Lucenſis autem, ſæculo Chriſti ſexto inclinante, Metropolitana eſse cœpit anno DLXIX. in Concilio Lucenſi ſub Theodemiro Principe Suevorum. Deinde inclinante ſæculo ſeptimo ſub Vvambanæ Hiſpaniæ Rege in diviſione Provinciarum hæc leguntur apud S. Ildephonſum in Continuatione Chronici Iſidoriani: *Legio Civitas Sacerdotalis, & Regia, ac Lucus, quam Vandali ædificaverunt in Aſturiis, teneant per ſuos terminos antiquos, ſicut eis diviſit Theodemirus Rex Suevorum: ET NULLI UNQUAM SUBDANTUR ARCHIEPISCOPO, VEL PRIMATI.*

LXXI. Denique, licet nullum appareat dubium de Concilio alio eodem anno Chriſti CDXLVII. celebrato ab Epiſcopis quatuor Provinciarum in meridiali, ſeu mediterranea Hiſpaniæ parte; nulla tamen ejus Acta extant, ſicut neque alterius Celenis habiti, excepta Formula Fidei adverſus Priſcillianiſtas. Hæc in utraque ea Synodo recepta, ac publicata fuit; ſicuti & anno CD. in Concilio Toletano I. contra eoſdem errones lecta fuerat, ut ſuo loco diximus; niſi forte ſicut injuria temporum, & oſcitantia exſcriptorum, plura Acta prædictorum Conciliorum vitiata, involuta, & permiſta fuerunt; ita etiam Formula illa per incuriam tributa fuerit Concilio Toletano I. quamvis ſolum ſpectet ad duo prædicta Concilia longe poſtea celebrata tempore, ac juſſu S. Leonis.

LXXII. Quo vero loco celebratom fuerit Concilium Hiſpanicum quatuor Provinciarum a S. Leone indictum contra Priſcillianiſtas, nequeo definire. Clariſsimus Vir Stephanus Baluzius, Tomo I. Novæ Collectionis Conciliorum, ad annum CDXLVI. col. 949. dum Concilium iſtud vocat *Aſturicenſe*, videtur cenſere, fuiſſe celebratum *Aſturicæ*, Urbe ſatis conſpicua, & Epiſcopali, vulgo *Aſtorga*, ubi Sedem habebat, Turibius Præſul, ad quem ſcribit S. Leo. Probat id Baluzius; quoniam Idatius Scriptor ejus temporis, & Epiſcopus, quique in iis Conciliis potiores partes habuit, indicare videtur, Concilium id Aſturicæ habitum fuiſſe. Nimirum in Chronico ait: *In Aſturicenſi Urbe Gallæciæ quidam ante aliquot annos latentes Manichæi* (iidem porro erant Priſcillianiſtæ) *Geſtis Epiſcopalibus deteguntur; quæ ab Idatio, & Turibio Epiſcopis, qui eos audierant, ad Antoninum Emeritenſem Epiſcopum directa ſunt.* Nomine autem *GESTORUM EPISCOPALIUM*, intelligi Geſta Synodalia ab Epiſcopis confecta in Synodis, conſtat ex S. Leone Papa variis locis. Geſta igitur Synodalia ab Epiſcopis Idatio, & Turibio Aſturicæ contra Priſcillianiſtas, ſeu Manichæos habita ſunt: *Eorum autem Manichæorum unum Paſcentium quendam Urbis Romæ, qui de Aſturica diffugerat, Antoninus Epiſcopus Emeritæ comprehendit, auditumque etiam de Provincia Luſitaniæ fecit expelli.*

LXXIII. Dum vero D. Baluzius prædictum Concilium refert ad annum CDXLVI. locum tribuit cum Idatio, ut cenſeri poſſit, eo quidem anno Aſturicæ celebratum fuiſſe ab aliquibus Epiſcopis, præſertim Idatio, & Turibio, adverſus Priſcillianiſtas; quorum uterque, aut alter ſaltem certiorem reddiderit ſtatim S. Leonem perfidiæ illius in Hiſpania graſsantis, & Actis Synodalibus detectæ; inde vero excitatus S. Pontifex anno *ἀμέσως* ſequenti CDXLVII. ſcripſerit ad eundem Turibium Aſturicenſem Epiſtolam illam mox exhibendam, & indixerit Concilium *Generale* Hiſpaniæ celebrandum, ſaltem ab Epiſcopis quatuor Provinciarum. Hoc autem an Emeritæ, an Toleti, vel ubinam celebratum fuerit, non apparet. Certe Aſturicæ eo anno videtur nullatenus coactum fuiſſe; quoniam tunc Idatius, & Turibius cum aliis Gallicicæ Epiſcopis convenerunt Celenis ad Synodum celebrandam ex præſcripto S. Leonis, ut ſupra vidimus. Padilla, & alii volunt, illud fuiſſe Toleti habitum. At certo non conſtat, ubinam celebratum ſit. CARO. DE AGUIRRE.

S. LEO-

S. LEONIS PAPÆ COGNOMENTO MAGNI

EPISTOLA XCIII. ALIAS XV.

AD TURIBIUM EPISCOPUM ASTURICENSEM.

ANNO CHRISTI CDXLVII.

CAPITA EPISTOLÆ SEQUENTIS.

I. *ContraPriſcillianiſtas, qui Sanctam Trinitatem, non Perſonis, ſed tantum nominibus diſtinguunt.*
II. *Adverſus id, quod Dei Filiam poſteriorem credant, quam Patrem.*
III. *Adverſus id, quod dicunt, ideo Unigenitum dici Chriſtum, quia ſolus de Virgine natus.*
IV. *De Natali Domini, quod in eo Priſcillianiſtæ jejunia celebrent.*
V. *Adverſus id, quod ajunt, animam hominis ex Divina eſſe ſubſtantia.*
VI. *Contra id, quod ajunt, diabolum ex ſe, vel ex cha. eſſe, & propriam habere naturam.*
VII. *Contra illud, quod nuptias, & procreationes filiorum adſtruant eſſe peccatum.*
VIII. *Contra id, quod corpora humana diaboli dicunt eſſe figmenta, & a dæmonibus in utero formari.*
IX. *Contra id, quod filios repromiſſionis ex Spiritu Sancto dicūnt eſſe conceptos.*
X. *Contra id, quod animas in cæleſtibus peccare dicant, & ſecundum qualitatem peccati in hoc mundo accipere ſortem, vel bonam, vel malam.*
XI. *Contra id, quod fatalibus ſtellis dicunt animas hominum obligatas.*
XII. *Contra id, quod ſub aliis poteſtatibus partes animæ, ſub aliis corporis membra deſcribunt.*
XIII. *Contra id, quod Scripturarum ſcientiam ſubvertunt.*
XIV. *Contra id, quod duodecim ſigna, quæ Mathematici obſervant, per corpus omna diſtinguunt.*
XV. *De apocryphis eorundem Priſcillianiſtarum.*
XVI. *De Libro Dictinii.*

Leo Epiſcopus Turibio Epiſcopo ſalutem.

74. QUam laudabiliter pro Catholicæ Fidei veritate movearis, & quam ſolicite Dominico gregi devotionem officii paſtoralis impendas, tradita nobis per Diaconum tuum [a] Fraternitatis tuæ ſcripta demonſtrant, quibus notitiæ noſtræ inſinuare curaſti, qualis in regionibus veſtris de antiquæ peſtilentiæ reliquiis errorum morbus exarſerit. Nam & Epiſtolæ ſermo, & Commonitorii ſeries, & Libelli tui textus [b] eloquitur, Priſcillianiſtarum [c] fœtidiſſimam apud vos recaluiſſe [d] ſentinam. Nihil eſt enim ſordium in quorumcumque ſenſibus impiorum, quod in hoc dogma non confluxerit, quoniam de omnium terrenarum opinionum luto multiplicem ſibi [e] fæculentiam commiſcuerunt, ut ſoli totum biberent, quicquid alii ex parte guſtaſſent.

[a] Pervincum eum nominat Idatius in Chronico.
[b] Al. demonſtrat
[c] Al. fœdiſſimā
[d] Al. Sententiā
[e] Al. fæcem cō miſcuerunt.

75. Denique, ſi univerſæ hæreſes, quæ ante Priſcilliani tempus exortæ ſunt, diligentius retractentur; nullus pene invenitur error, de quo non traxerit impietas iſta contagium; quæ non contenta eorum recipere falſitates, qui ab Evangelio Chriſti ſub Chriſti nomine deviarunt, tenebris etiam paganitatis immerſit, ut per magicarum artium profana ſecreta, & Mathematicorum vana mendacia, Religionis Fidem, morumque rationem in poteſtate dæmonum, & in [f] affectu ſyderum collocarent. Quod ſi & credi liceat, & doceri, nec virtutibus præmium, nec vitiis pœna debebitur, omniaque non ſolum humanarum Legum, ſed etiam Divinarum Conſtitutionum Decreta ſolventur; quia nec de bonis, nec de malis actibus ullum poterit eſſe judicium, ſi in utramque partem fatalis neceſſitas motum mentis impellit, & quicquid ab hominibus agitur, non eſt hominum, ſed aſtrorum.

[f] Al. effectu.

76. Ad hanc inſaniam pertinet prodigioſa illa totius humani corporis per duodecim Cæli ſigna diſtinctio, ut diverſis partibus diverſæ præſideant poteſtates; & creatura, quam Deus ad imaginem ſuam fecit, in tanta ſit obligatione ſyderum, in quanta eſt connexione membrorum. Merito Patres noſtri, ſub quorum temporibus hæreſis hæc nefanda prorupit, per totum mundum inſtanter egere, ut impius furor ab univerſa Eccleſia pelleretur; quando etiam mundi principes ita hanc ſacrilegam amentiam deteſtati ſunt, ut auctorem ejus, ac pleroſque diſcipulos Legum publicarum enſe proſternerent. Videbant enim,

Gen. 1.

enim, omnem curam honeſtatis auferri; omnem conjugiorum copulam ſolvi, ſimulque Divinum ius, humanumque ſubuerti; ſi hujuſmodi hominibus uſquam vivere cum tali profeſſione licuiſſet. Et profuit diu iſta diſtrictio Eccleſiaſticæ lenitati; quæ etſi Sacerdotali contenta judicio, cruentas refugit ultiones; ſeveris tamen Chriſtianorum Principum Conſtitutionibus adjuvatur; dum ad ſpirituale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale ſupplicium.

77. Ex quo autem multas Provincias hoſtilis occupavit irruptio, exſecutionem Legum tempeſtates [a] interdixere bellorum, ex quo inter Sacerdotes Dei difficiles commeatus, & rari cœperunt eſſe conventus; invenit ob publicam perturbationem ſecreta perfidia libertatem, & ad multarum mentium ſubverſionem his malis eſt incitata, quibus debuit eſſe [b] correpta. Quæ verò illic aut quanta pars plebium a contagione peſtis hujus aliena eſt, ubi (ſicut [c] charitas tua indicat) lethali morbo etiam quorundam Sacerdotum corda corrupta ſunt, & per quos opprimenda falſitas, & defendenda veritas credebatur, per ipſos doctrinæ Priſcilliani Evangelium ſubditur Chriſti, ut ad profanos ſenſus pietate ſanctorum Voluminum depravata, ſub nominibus Prophetarum, & Apoſtolorum non hoc prædicetur, quod Spiritus Sanctus docuit, ſed quod diaboli miniſter inſeruit? Quia ergo dilectio tua fideli, quantum potuit, diligentia, damnatas olim opiniones decem [d] & ſeptem capitulis comprehendit; nos quoque ſtrictim omnia retractamus, ne aliquid harum blaſphemiarum, aut tolerabile videatur, aut dubium.

a *Al.* intercluſere.
b *Al.* Correcta.
c *Al.* Dilectio.
d *Al.* Sedecim.

I.

Aug. l. hæreſ. hær. 70. Conc. Bracar. 1. c. 1.

78. Primo itaque capitulo demonſtratur, quam impie ſentiant de Trinitate Divina, qui & Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, unam, atque eandem aſſerunt eſſe Perſonam, tanquam idem Deus, nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus Sanctus nominetur; nec alius ſit qui genuit, alius qui genitus eſt, alius qui de utroque [e] proceſſit; ſed ſingularis unitas in tribus quidem vocabulis, ſed non tribus ſit accipienda Perſonis. Quod blaſphemiæ genus de Sabellii opinione ſumſerunt; cujus diſcipuli etiam Patri-paſſiani merito nuncupantur; quia ſi ipſe eſt Filius, qui & Pater, Crux Filii, Patris eſt paſſio; & quicquid in forma ſervi Filius Patri obediendo ſuſtinuit, totum in ſe Pater ipſe ſuſcepit. Quod Catholicæ Fidei ſine ambiguitate contrarium eſt; quæ Trinitatem [f] ſic homouſion confitetur, ut Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum ſine confuſione indiviſos, ſine tempore ſempiternos, ſine differentia eredat æquales; quia unitatem in Trinitate non eadem Perſona, ſed eadem implet eſſentia.

e *Al.* procedit.
f. *Al.* Trin. Unitatis. *Ita mſ. Grim. & excuſi mſſ. octo, quorum unus mille & centum ſanorum leg.* deitatis.

II.

Concil. Brac. 1. cap. 2.

79. In ſecundo capitulo oſtenditur, ineptum, vanumque commentum, de proceſſionibus quarundam virtutum ex Deo, quas habere cœperit, & quas eſſentia [g] ſua ipſe præceſſerit; in quo Arianorum quoque ſuffragantur errori, dicentium, quod Pater prior Filio ſit, quia fuerit aliquando ſine Filio, & tunc Pater eſſe cœperit, quando Filium genuerit. Sed ſicut illos Catholica Eccleſia deteſtatur; ita & iſtos, qui putant, unquam Deo id quod ejuſdem eſt eſſentiæ defuiſſe. Quem ſicut mutabilem, ita & proficientem dicere nefas eſt. Quam enim mutatur quod minuitur, tam mutatur etiam quod augetur.

g *Al.* lui.

III.

Brac. 1. cap. 5.

80. Tertii vero capituli ſermo deſignat, quod iidem impii aſſerant, ideo Unigenitum dici Filium Dei, quia ſolus ſit natus ex Virgine. Quod utique non auderent dicere, niſi Paulli Samoſatani, & Photini virus hauſiſſent; qui dixerunt, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, antequam naſceretur ex Virgine Maria, non fuiſſe. Si autem iſti aliud de ſuo ſenſu intelligi volunt, neque principium de Matre dant Chriſto; aſſerant neceſſe eſt, non unum eſſe Filium Dei, ſed alios quoque ex ſummo Patre [h] progenitos, quorum hic unus ſit natus ex femina, & ob hoc appelletur Unigenitus, quia hanc naſcendi conditionem alius Filiorum Dei nemo ſuſceperit. Quaquaverſum igitur ſe contulerint, in magnæ tendunt impietatis abruptum, ſi Chriſtum Dominum, vel ex Matre volunt habere principium, vel Patris Dei Unigenitum diffitentur; cum & de Matre is natus ſit, qui erat Deus Verbum, & de Patre nemo ſit genitus, præter Verbum.

h *Al.* genitos.

Brac. 1. cap. 4. Joan. 1. 14. Vide hujus S. Leonis ſerm. 2. in Natali Domin. cap. 5. ſerm. 7. cap. 1. 4. 5. 6. Item de Epiphan. ſerm. 4. in fine cap. 4.

IV.

81. Quarto autem capitulo continetur, quod Natalem Chriſti, quem ſecundum ſuſceptionem veri hominis Catholica Eccleſia veneratur, quia *Verbum*

bum Caro factum eſt, *& habitavit in nobis*, non vere iſti honorent, ſed honorare ſe ſimulent; jejunantes eodem die, ſicut & die Dominico, qui eſt dies Reſurrectionis Chriſti. Quod utique ideo faciunt, quia Chriſtum Dominum in vera hominis natura natum eſſe non credunt, ſed per quandam illuſionem oſtentata videri volunt, quæ vera non fuerint, ſequentes dogmata Cerdonis, atque Marcionis, & cognatis ſuis Manichæis per omnia ᵃ concordantes. Qui ſicut in noſtro examine detecti, atque convicti ſunt, Dominicum diem, quem nobis Salvatoris noſtri Reſurrectio conſecravit, exigunt in mœrore jejunii, Solis (ut proditum eſt) reverentiæ hanc continentiam devoventes, ut per omnia ſint a noſtræ Fidei unitate diſcordes; & dies qui a nobis in lætitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Unde dignum eſt, ut inimici Crucis Chriſti, & Reſurrectionis, talem excipiant ſententiam, qualem elegerunt doctrinam.

a *Al.* conſonantes.

V.

82. Quinto capitulo refertur, quod animam hominis Divinæ aſſerant eſſe ſubſtantiæ, nec a natura Creatoris ſui, conditionis noſtræ diſtare naturam. Quam impietatem ex Philoſophorum quorundam, & Manichæorum opinione manantem, Catholica Fides damnat; ſciens, nullam tam ſublimem, tamque præcipuam eſſe facturam, cui Deus ipſe natura ſit. Quod enim de ipſo eſt, idem eſt quod ipſe. Nec id aliud eſt, quam Filius, & Spiritus ſanctus. Præter hanc autem ſummæ Trinitatis unam, conſubſtantialem, & ſempiternam, atque incommutabilem Deitatem, nihil omnium creaturarum eſt, quod non in exordio ſui ex nihilo creatum ſit. Non autem quicquid inter creaturas eminet, Deus eſt; nec ſi quid magnum eſt, atque mirabile, hoc eſt quod ille, *qui facit mirabilia magna ſolus*. Nemo hominum veritas, nemo ſapientia, nemo juſtitia eſt, ſed multi participes ſunt veritatis, & ſapientiæ, atque juſtitiæ. Solus autem Deus nullius participationis indigus eſt. De quo quicquid digne utcumque ſentitur, non qualitas eſt, ſed eſſentia. Incommutabili enim nihil accedit, nihil deperit; quia eſſe illi, quod eſt ſempiternum, ſemper eſt proprium. Unde in ſe manens innovat omnia, & nihil ᵇ accipit, quod ipſe non ᶜ dedit. Nimium igitur ſuperbi, nimiumque ſunt cæci, qui cum dicant, humanam animam Divinæ eſſe ſubſtantiæ, non intelligunt, nihil ſe aliud dicere, quam Deum eſſe mutabilem, & ipſum perpeti quicquid poteſt naturæ ejus inferri.

Brac. 1. *c.* 5. *Aug.* De Hæreſ. *hær.* 70.

Pſa. 71. *&* 135.

b *Al.* accepit.
c *Al.* dederit.

VI.

83. Sexta adnotatio indicat eos dicere, quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei ſit, ſed eum ex chao, & tenebris emerſiſſe; quia ſcilicet nullum ſui habeat auctorem, ſed omnis mali ipſe ſit principium, atque ſubſtantia; cum Fides vera, quæ eſt Catholica, omnium creaturarum, ſive ſpiritualium, ſive corporalium, bonam confiteatur ſubſtantiam, & mali nullam eſſe naturam; quia Deus, qui univerſitatis eſt conditor, nihil non bonum fecit. Unde & diabolus bonus eſſet, ſi in eo, quod factus eſt, permaneret. Sed quia naturali excellentia male uſus eſt, *& in veritate non ſtetit*, non in contrariam tranſiit ſubſtantiam, ſed a ſummo bono, cui debuit adhærere, deſcivit; ſicut ipſi, qui talia aſſerunt, a veris in falſa proruunt, & naturam in eo arguunt, in quo ſponte delinquunt, ac pro ſua voluntaria perverſitate damnantur. Quod utique in ipſis malum erit, & ipſum malum non erit ſubſtantia, ſed pœna ſubſtantiæ.

Aug. 16. *Brac.* 7. *cap.* 6.

Joan. 8.

VII.

84. Septimo loco ſequitur, quod nuptias damnant, & procreationem naſcentium perhorreſcunt, in quo (ſicut pene in omnibus) cum Manichæorum profanitate concordant; ideo (ſicut ipſorum mores probant) conjugalem copulam deteſtantur, quia non eſt illic libertas turpitudinis, ubi pudor, & matrimonii ſervatur, & ᵈ ſpes ſobolis.

Aug. *Hæreſ.* 70. *Bracar.* 1. *cap.* 11.

d *Al.* Tò *ſpes* deeſt.

VIII.

85. Octavum ipſorum eſt, plaſmationem humanorum corporum diaboli dicere ᵉ eſſe figmentum, & ſemina conceptionum opera dæmonum in mulierum uteris figurari; propterea reſurrectionem carnis non eſſe credendam, quia concretio ᶠ corporis non ſit congruens animæ dignitati. Quæ falſitas ſine dubio opus diaboli eſt, & talia prodigia opinionum figmenta ſunt dæmonum, qui non in ſeminarum ventribus formant homines, ſed in hæreticorum cordibus tales fabricantur errores. Quod immundiſſimum virus de Manichæa impietatis ſpecialiter fonte procedens, olim Fides Catholica deprehendit, atque damnavit.

Brac. 1. *c.* 12. *Aug.* *hær.* 70.
e *Al.* Tò *dicere* abeſt.
f *Al.* concreatio.

IX.

86. Nona autem annotatio manifeſtat, quod filios promiſſionis, ex mulieribus quidem natos, ſed ex Spiritu Sancto dicunt eſſe conceptos, ne illa ſoboles, quæ de carnis ſemine naſcitur, ad Dei conditionem pertinere videatur. Quod Catholicæ Fidei repugnans, atque contrarium eſt, quæ omnem hominem in corporis, animæque a ſubſtantiam a conditore univerſitatis formari, atque animari intra materna viſcera confitetur, manente quidem illo peccati, mortalitatiſque contagio, quod in prolem a primo parente tranſcurrit; ſed regenerationis Sacramento ſubveniente, quo per Spiritum Sanctum promiſſionis filii renaſcuntur, non in utero carnis, ſed in virtute Baptiſmatis. Unde & David, qui utique erat promiſſionis filius, dicit ad Deum: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me*. Et ad Hieremiam Dominus ait: *Priuſquam te formarem in utero novi te, & in vulva matris tuæ ſanctificavi te.*

a *Al.* ſubſiſtentia.

Pſal. 118. 73. *Job.* 10. 8. *Hierem.* 1. 5.

X.

Aug. Hær. 70. *Brac.* 1. c. 6.

87. Decimo autem capitulo referuntur adſerere, animas, quæ humanis corporibus inſeruntur, fuiſſe b in corpore, & in cæleſti habitatione peccaſſe, atque ob hoc a ſublimibus ad inferiora delapſas, in diverſæ qualitatis principes incidiſſe, & per aerias, ac ſydereas poteſtates, alias duriores, alias mitiores, corporibus eſſe c incluſas, ſorte diverſa, & conditione diſſimili, ut quicquid in hac vita varie, & inæqualiter provenit, ex præcedentibus cauſſis videatur accidere. Quam impietatis fabulam ex multorum ſibi erroribus texuerunt; ſed omnes eos Catholica Fides a corpore ſuæ unitatis abſcidit, conſtanter prædicans, ac veraciter, quod animæ hominum, priuſquam ſuis inſpirarentur corporibus, non fuere, nec ab alio incorporentur, niſi ab opifice Deo, qui & ipſarum eſt Creator, & corporum. Et quia per primi hominis prævaricationem tota humani generis propago vitiata ſit, neminem poſſe a conditione veteris hominis liberari, niſi per Sacramentum Baptiſmatis Chriſti, in quo nulla eſt diſcretio renatorum; dicente Apoſtolo: *Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Non eſt Judæus neque Græcus, non eſt ſervus neque liber, non eſt maſculus neque femina; omnes enim unum eſtis in Chriſto Jeſu*. Quid ergo hic agunt curſus ſyderum, quid figmenta fatorum, quid mundanarum rerum mobilis ſtatus, & inquieta diverſitas? Ecce tot impares gratia Dei facit æquales, qui inter quoslibet vitæ hujus labores, ſi fideles permanent, miſeri eſſe non poſſunt, Apoſtolicum illud in omni tentatione dicentes: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Sicut ſcriptum eſt: Quia propter te morte afficimur tota die, æſtimati ſumus ut oves occiſionis. Sed in his omnibus ſuperamus in* d *eo, qui nos dilexit*. Et ideo Eccleſia, quæ corpus eſt Chriſti, nihil de mundi inæqualitatibus metuit, quia nihil de bonis e corporalibus concupiſcit. Nec timet inani ſtrepitu fatorum gravari, quæ patientia tribulationum novit augeri.

b Sine corp. alii.

c *Al.* concluſas.

Galat. 3. 27.

Rom. 8. 35.

d *Al.* per eum

e *Al.* temporalibus.

XI.

Aug. ſup. har. 70. *Brac.* 1. *cap.* 9.

88. Undecima ipſorum blaſphemia eſt, qua fatalibus ſtellis, & animas hominum, & corpora opinantur adſtringi, per quam amentiam, neceſſe eſt, ut omnibus paganorum erroribus implicati, & faventia ſibi (ut putant) ſydera colere, & adverſantia ſtudeant mitigare. Verum iſta ſectantibus nullus in Eccleſia Catholica locus eſt; quoniam qui ſe talibus perſuaſionibus dedit, a Chriſti Corpore totus abſceſſit.

XII.

Aug. & Brac. 1. *ibid.*

89. Duodecimum inter hæc illud eſt, quod ſub aliis poteſtatibus partes animæ, ſub aliis corporis membra deſcribunt, & qualitates interiorum præſulum in Patriarcharum nominibus ſtatuunt, quibus e diverſo ſigna ſyderea, quorum virtuti corpora ſubjiciantur, opponunt. Et in his omnibus inextricabili ſe errore præpediunt, non audientes dicentem Apoſtolum: *Videte, ne quis vos decipiat per Philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa mundi, & non ſecundum Chriſtum, quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, & eſtis in illo repleti, qui eſt Caput omnis principatus, & poteſtatis*. Et iterum: *Nemo vos ſeducat volens in humilitate, & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ, non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus, & conjunctiones ſubminiſtratum, & conſtructum creſcit in augmentum Dei*. Quid ergo opus eſt in cor admittere, quod Lex non docuit,

Coloſ. 2. 8.

Coloſſ. 2. 18.

cuit, quod Prophetia non cecinit, quod Evangelii veritas non prædicavit, quod Apoſtolica doctrina non tradidit? Sed hæc a operta ſunt eorum mentibus, de quibus Apoſtolus dicit: *Erit enim tempus, quum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus, & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur*. Nihil itaque b nobiſcum commune habeant, qui talia audent, vel docere, vel credere, & quibuslibet modis nituntur adſtruere, quod ſubſtantia carnis ab ſpe reſurrectionis aliena ſit, atque ita omne Sacramentum Incarnationis Chriſti reſolvunt; quia indignum fuit integrum hominem ſuſcipi, ſi indignum erat integrum liberari.

a *Al.* apta.
2. *Timot.*
b *Al. Vobiſcum*
Aug. hær. 70.
Brac. 1. *c.* 17.

XIII.

90. Tertiodecimo loco poſitum eſt, eoſdem dicere, quod omne corpus Scripturarum Canonicarum ſub Patriarcharum nominibus accipiendum ſit; quia illæ duodecim virtutes, quæ reformationem hominis interioris operantur, in horum vocabulis indicentur, ſine qua ſcientia nullam animam poſſe aſſequi, ut in eam ſubſtantiam, de qua prodiit, reformetur. Sed hanc impiam vanitatem deſpectui habet Chriſtiana ſapientia, quæ novit veræ Deitatis inviolabilem, & inconvertibilem eſſe naturam; animam autem, ſive in corpore viventem, ſive a corpore ſeparatam, multis paſſionibus ſubjacere. Quæ utique ſi c Divinæ eſſet eſſentiæ, nihil adverſi poſſet incidere. Et ideo ineffabiliter d aliud Creator eſt, aliud creatura. Ille enim ſemper idem eſt, & nulla varietate mutatur; hæc autem mutabilis eſt etiam non mutata, quia ut non mutetur, donatum poterit habere, non proprium.

c *Al.* ſi de divina eſſet eſſentia.
d *Al.* incomparabiliter.

XIV.

91. Sub quartodecimo vero capitulo, de ſtatu corporis ſentire dicuntur, quod ſub poteſtate ſyderum, atque ſignorum pro terrena qualitate teneatur; & ideo multa in ſanctis Libris, quæ ad exteriorem hominem pertineant, reperiri, ut in ipſis Scripturis inter Divinam, terrenamque naturam, quædam ſibi repugnet adverſitas, & aliud ſit, quod ſibi vindicent animæ præſules, aliud quod corporis conditores. Quæ fabulæ ideo differuntur, ut & anima Divinæ affirmetur eſſe ſubſtantiæ, & caro credatur malæ eſſe naturæ; quoniam & ipſum Mundum cum elementis ſuis non opus Dei boni, ſed conditionem mali profitentur auctoris; atque ut hæc mendaciorum ſuorum ſacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene Divina eloquia ſenſuum nefandorum immiſſione violarunt.

Brac. 1. *c.* 8. & 14. *Auguſt. hær.* 70.

XV.

92. De qua re quintidecimi capituli ſermo conqueritur, & preſumptionem diabolicam merito deteſtatur; quia, & nos iſtud veracium teſtium relatione comperimus, & multos corruptiſſimos eorum Codices, qui Canonici titularentur, invenimus. Quommodo enim decipere ſimplices poſſent, niſi venenata pocula quodam melle prælinirent, ne uſquequaque ſentirentur inſuavia, quæ eſſent futura mortifera? Curandum ergo eſt, & Sacerdotali diligentia maxime providendum, ut falſati Codices, & a ſincera veritate diſcordes, in nullo uſu lectionis habeantur. Apocryphæ autem Scripturæ, quæ ſub nominibus Apoſtolorum multarum habent ſeminarium falſitatum, non ſolum e interdicendæ, ſed etiam penitus auferendæ ſunt, atque ignibus concremandæ. Quamvis enim ſint in illis quædam, quæ videantur ſpeciem habere pietatis, nunquam tamen vacua ſunt venenis, & per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione ſeductos, laqueis cujuſcumque erroris involvant. Unde ſi quis Epiſcoporum, vel apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel ſub Canonicorum nomine eos Codices in Eccleſia permiſerit legi, qui Priſcilliani adulterina ſunt emendatione f corrupti, hæreticum ſe noverit judicandum; quoniam qui alios ab errore non revocat, ſe ipſum errare demonſtrat.

Aug. hær. 70.
Brac. 1. *c.* 17.
e *Al.* intercidendæ.
f *Al.* vitiati.

XVI.

93. Poſtremo autem capitulo hoc prodidit juſta querimonia, quod g Dicticinii tractatus, quos ſecundum Priſcilliani dogma conſcripſit, a multis cum veneratione legerentur; cum ſi aliquid memoriæ h Dicticinii tribuendum putant, reparationem ejus magis debeant amare, quam lapſum. Non ergo i Dicticinium, ſed Priſcillianum legunt, & illud probant, quod errans docuit, non quod correctus elegit. Sed nemo hoc impune præſumat, nec inter Catholicos cenſeatur quiſquis utitur k Scripturis, non ab Eccleſia, ſolummodò Catholica, ſed etiam a ſuo

Aug. & Brac. 1. *bid.*
g *Al.* Dictinii.
h *Al.* Dictinii.
i *Al.* Dictinium.
k *Al.* ſcriptis.

Auctore damnatis. Non ſit perverſis liberum ſimulare, quod fingunt, nec ſub velamine nominis Chriſtiani Decretorum Imperialium ſtatuta declinent. Ideo enim ad Eccleſiam Catholicam cum tanta cordis diverſitate conveniunt, ut, & quos poſſunt, ſuos faciant, & Legum ſeveritatem, dum ſe noſtros mentiuntur, effugiant. Faciunt hoc Priſcillianiſtæ, faciunt hoc Manichæi, quorum cum iſtis tam fœderata ſunt corda, ut ſolis nominibus diſcreti, ſacrilegiis autem ſuis inveniantur uniti; quia etſi Vetus Teſtamentum, quod iſti ſe ſuſcipere ſimulant, Manichæi refutant, ad unum tamen finem utrorumque tendit intentio, cum quod iſti recipiendo corrumpunt, illi abdicando impugnant. Inexſecrabilibus autem myſteriis eorum, quæ quanto immundiora ſunt, tanto diligentius occultantur, unum prorſus nefas eſt, una eſt obſcœnitas, & ſimilis turpitudo. Quam etſi eloqui erubeſcimus, ſolicitiſſimis tamen inquiſitionibus indagatam, & Manichæorum, qui comprehenſi * ſunt, confeſſionibus detectam, ad publicam fecimus pervenire notitiam; ne ullo modo poſſit dubium videri, quod in judicio noſtro, cui non ſolum frequentiſſima præſentia Sacerdotum, ſed etiam illuſtrium Virorum, dignitas, & pars quædam Senatus, ac plebis interſuit, ipſorum, qui omne facinus prepetrarant, ore reſeratum eſt; ſicut ea, quæ ad dilectionem tuam nunc dixerimus, geſta demonſtrant.

* *Al.* fuerant, confeſſione d.

94. Quod autem de Manichæorum fœdiſſimo ſcelere, hoc etiam de Priſcillianiſtarum inceſtiſſima conſuetudine olim compertum, multumque vulgatum eſt. Qui enim per omnia ſunt impietate ſenſuum pares, non poſſunt in ſacris ſuis eſſe diſſimiles. Decurſis itaque omnibus, quæ Libelli ſeries comprehendit, & a quibus Communitorii forma non diſcrepat; ſufficienter, ut opinor, oſtendimus, quid de his, quæ ad nos Fraternitas tua retulit, cenſeamus, & quam non ſit ferendum, ſi tam profanis erroribus etiam quorundam Sacerdotum corda conſentiunt, vel, ut mitius dixerim, non reſiſtunt. Qua conſcientia honorem ſibi debitum a vindicant, qui pro animabus ſibi creditis non laborant? Beſtiæ irruunt, & ovium ſepta non claudunt, fures inſidiantur, & excubias non prætendunt, morbi crebreſcunt, & remedia nulla proſpiciunt. Cum autem etiam illud addunt, ut his, qui ſolicitius agunt, conſentire detrectent, & impietates, olim toto Orbe damnatas, b ſubſcriptionibus ſuis ſe anathematizare diſsimulent; quid de ſe intelligi volunt, niſi quod de numero Fratrum non ſunt, ſed de parte hoſtium?

a *Al.* præſtitum.

b *Al.* Subſcriptionibus ſuis, *dele ex ms. Thuan. & Grim.*

XVII.

95. In eo vero, quod extrema familiaris Epiſtolæ tuæ parte poſuiſti, miror cujuſdam Catholici intelligentiam laborare, tanquam incertum ſit, an deſcendente ad inferna Chriſto, Caro ejus requieverit in ſepulchro, quæ ſicut vere, & mortua eſt, & ſepulta, ita vere eſt die tertio reſuſcitata. Hoc enim & ipſe Dominus denunciaverat, dicens ad Judæos: *Solvite Templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud*. Ubi Evangeliſta ſubjungit: *Hoc autem dicebat de Templo Corporis ſui*. Cujus rei veritatem etiam David Propheta prædixerat, loquens ſub perſona Domini Salvatoris, & dicens: *Inſuper & Caro mea requieſcet in ſpe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Quibus utique verbis manifeſtum eſt, quod Caro Domini, & vere ſepulta requievit, & corruptionem non ſubiit, quia celeriter vivificata reditu animæ reſurrexit; quod non credere ſatis impium eſt, & ad Manichæi, Priſcillianique doctrinam pertinere non dubium eſt, qui ſacrilego ſenſu ita ſe Chriſtum ſimulant confiteri, ut Incarnationis, & mortis, & reſurrectionis auferant veritatem.

Joan. 2. 19. *Ibid.* 21. *Pſalm.* 15. 9.

96. Habeatur ergo inter vos Epiſcopale Concilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus ſit, vicinarum Provinciarum conveniant Sacerdotes, ut ſecundum ea, quæ ad tua conſulta reſpondimus, pleniſsimo diſquiratur examine, an ſint aliqui inter Epiſcopos, qui hujus hæreſeos contagio polluantur, a communione ſine dubio ſeparandi, ſi nefandiſſimam ſectam per omnium ſenſuum pravitates damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandum eſt, ut qui prædicandæ Fidei ſuſcepit officium, is contra Evangelium Chriſti, contra Apoſtolicam doctrinam, contra univerſalis Eccleſiæ Symbolum audeat diſputare. Quales illic erunt Diſcipuli, ubi tales docebunt Magiſtri? Quæ illic Religio populi, quæ ſalus plebis, ubi contra humanam ſocietatem pudoris ſciſsi verecundia c tollitur, conjugiorum fœdera auferuntur, propagatio

c *Codd. mſs. ſeptem cum ed. Nicolini & Surii* pudoris ſanctitas toll. *Nos autem juxta ms. Grim. edidimus.*

tio generationis inhibetur, carnis natura damnatur, contra verum autem veri Dei cultum Trinitas Deitatis negatur a, Perſonarum proprietas confunditur, anima hominis Divina eſſentia prædicatur b, & eadem ad diaboli arbitrium carne concluditur, Dei Filius per id quod ex Virgine ortus, non per id quod ex Patre natus eſt, Unigenitus prædicatur, idemque, nec vera Dei proles, nec verus Filius c Virginis aſſeritur, ut per falſam Paſſionem, mortemque non veram mendax etiam reſurrectio reſumptæ de ſupulchro Carnis habeatur? Fruſtra autem utuntur Catholico nomine, qui iſtis impietatibus non reſiſtunt. Poſſunt hæc credere, qui poſſunt talia patienter audire.

a *Al.* damnatur verus Dei cultus interdicitur *mſs. tres,& ed. ad marg.*
b *Al.* animabus humanis divina eſſentia datur. *mſs. quatuor.*
c *Al.* verus Virginis partus.

97. Dedimus itaque Literas ad Fratres, & Coepiſcopos noſtros Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos, atque Gallicos, eiſque Concilium Synodi Generalis indiximus. Ad tuæ dilectionis ſolicitudinem pertinebit, ut noſtræ ordinationis auctoritas ad prædictarum Provinciarum Epiſcopos deferatur. Si autem aliquid, quod abſit, obſtiterit, quominus poſsit celebrari Generale Concilium; Galliciæ ſaltem in unum conveniant Sacerdotes, quibus d congregatis Fratres noſtri Idatius, & Ceponius imminebunt, conjuncta cum eis inſtantia tua, quo citius vel Provinciali conventu remedium tantis vulneribus adferatur. Data XII. Kal. Auguſti, Alypio, & Ardabure Viris Clariſsimis Conſulibus.

d *Al.* congregandis.

N O T Æ V A R I O R U M.

XCVIII. LEo *Epiſcopus Turibio Epiſcopo ſalutem*.] Laudat Leo impenſe aelum, ac ſolertiam Turibii pro religione Catholica adverſus exſecrandas Priſcillianiſtarum hæreſes. Sed cujus Turibii? Certe non cujuslibet, ſed Epiſcopi; nec qualiſcumque Eccleſiæ, ſed Aſturicenſis. Hic, nimirum, inter alios ejuſdem nominis celebres in Hiſpania (de quibus mox) videtur ille ipſe, qui plurimum, ac diu peregrinatus fuerat extra Hiſpaniam, præſertim in Oriente, & inde attulerat pretioſiſſimas reliquias, quarum multæ, ac præſertim inſignis pars ligni Crucis, uſque hodie ſervantur in Monaſterio nominis ejus celebri prope Aſtures, vulgo *Santo Toribio de Liebana*. Hic videtur pariter qui rediens ex Oriente per Urbem, notus admodum, & acceptus creditur fuiſſe S. Pontifici Leoni; quique poſtea regreſſus in Hiſpaniam, & electus Epiſcopus Aſturicenſis, eundem Pontificem certiorem reddidit hæreſum, quas ibidem ex orco ſuſcitatas notavit. Hic eſt, cui Leo earundem extirpationem in hac Epiſtola commendat, indicto Generali Concilio omnium Epiſcoporum Hiſpaniæ; & ſi omnes ii congregari nequeant ſimul, proponit, unum aliquod celebrandum in Provincia Gallæciæ ſub Balconio Metropolitano Bracarenſi. Hic denique eſt, de quo ad diem decimam ſextam Aprilis ſacram memoriam agit, non modo Aſturicenſis Eccleſia, ſed etiam Burgenſis, Palentina, Segobienſis, & Seguntina, aliæque, ut teſtatur Ambroſius de Morales Lib. 11. *Chronici Generalis Hiſpaniæ*, Cap. 26. Lege Bollandianos in *Actis Sanctorum*, 16. Aprilis, ubi plurima de illo, Tomo 11. pag. 421. & ſeqq.

XCIX. Floruit hoc eodem tempore Turibius Notarius Sedis Apoſtolicæ, per quem S. Leo miſit Epiſtolam hanc ad alterum Turibium Epiſcopum Aſturicenſem, ut tradit Morales, impugnatus a D. Cardinale Baronio, ſed defenſus a Queſnelio. Nimirum eum ex Interloquutione Concilii I. Bracarenſis conſtet, S. Leonem Papam tres Epiſtolas ſcripſiſſe ad reprimendam Priſcillianiſtarum ſectam in Hiſpania, eaſque non ſimul ſcriptas fuiſſe conſtet, ſed ſucceſſive; locus fuit, ut Literis Turibii Epiſcopi denunciantis eaſdem hæreſes per Diaconum ſuum Pervincum, ut habet Idatius, reſponderet Leo, & per manus ipſius mitteret reſponſum, quo hortabatur ad Concilium Generale in Hiſpania celebrandum. Cum vero difficultas ingens in eo congregando occurreret, opus fuit, ut Leo iterum ſcriberet ad Epiſcopos Hiſpaniæ circa modum habendum ſeparatim, tum apud quatuor Provincias, tum apud Metropolim Gallæciæ, miſsa hac poſteriori Epiſtola per alterum Turibium Sedis Apoſtolicæ Notarium, ac veluti ex ipſius latere.

C. Tertius poſtea Turibius fuit, memoratus a Sancto Ildephonſo Libro, *De Viris illuſtribus*, ubi agit de Montano Præſule Toletano, qui ad illum profeſſione Monachum ſcribit, ac laudat, quod idola, & Gentium ſacrificia everteret. Hic Turibius fuit octoginta circiter annis poſterior illo alio Epiſcopo Aſturicenſi, ad quem ſcribit Leo. Mitto alium quartum, longe poſteriorem, tempore Alphonſi Regis Hiſpaniæ cognomento *Caſti*, de quo multi dubitant, & qui extra ſcopum noſtrum eſt. Mitto etiam quam multa, & varia legantur involuta de hiſce Turibiis, & qualiter unius, vel alterius illorum acta cum geſtis alterius involvantur, uti obſervat laudatus Morales. Porro Epiſtola Leonis præſens data ponitur 12. Kal. Aug. Alypio, & Ardabure VV. CC. Coſſ. Pontificatus Leonis an. VIII. hoc eſt, Era non CCCCLV. ut male habetur apud Bollandianos, ſed CCCCLXXXV. id eſt, anno Chriſti CDXLVIII. in quo omnes videntur convenire. CARD. DE AGUIRRE.

CI. *Epiſtolæ ſermo, & Commonitorii ſeries, & Libelli tui textus*.] Tria manifeſte diſtinguit, Epiſtolam, Commonitorium, & Libellum. *Epiſtolam* familiarem appellat ipſe Cap. 17. *Commonitorium*, quod nos vulgo *memoriale* dicimus, ſcriptum illud eſt ſexdecim capitulis comprehenſum, quod damnatas

natat olim Priſcillianiſtarum opiniones continebat, cuique totidem capitibus reſpondat hæc Epiſtola S. Leo. *Libellus* denique, aliud a priori ſcripti genus eſt: *Libros* vocat additio ad Iſidori Librum, *De viris illuſtribus*, ſuperius laudata, *quibus eadem Priſcillianarum hæreſis deteſtata, convicta, atque detentur abdicata* fuiſſe ibidem dicitur. De eodem Libello intelligenda videntur, quæ habet Montanus Epiſcopus Toletanus in Epiſtola ad PalentinosConcil. Toletano II. annexa: *Hunc*, inquit, *Priſcillianum talem fuiſſe plenius diſcet,qui Beatiſſimi,ac Religioſiſſimi Viri Theoribii Epiſcopi ad Sanctum Papam Urbis Romæ Leonem Libros editos legit. In quibus hanc ſordidam hæreſim explanavit, aperuit, & occultam tenebris ſuis, perfidiæque nube velatam, in propatulo miſit. Ex ipſis etenim Libris qualiter cavere, quid reſpondere contra ſacrilegos poſſit, pius lector inveniet*.

CII. *Priſcillianiſtarum fœdiſſimam apud vos recaluiſſe ſentinam*] Hæc ex Auguſtino Libro, *De hæreſibus* ad Quodvultdeum, Hæreſi LXX. mutuatus eſſe videtur S. Leo. Hujus turpiſſimæ ſectæ cunabula, & progreſſus qui ſcire volet, adeat Sulpicium Severum Lib. 2. *Hiſtoriæ* in fine. Videat etiam Hieronymum in Danielem Cap. 40. & ad Cteſiphontem *contra Pelagianos*. Idatii Chronicon Olymp. CCCXCI. Concil. Toletan. I. & Bracar. I. De hac hæreſi nihil apud Epiphanium, qui forte eam a Gnoſticorum, & Manichæorum, aliorumque ſectis, quibus cum pleraque habebant Priſcillianiſtæ communia, non diſtinxit. Eſt & apud Auguſtin. To. VI. conſultatio Oroſii Hiſpani ad ipſum, & Auguſtini ad Oroſium reſponſio, ſeu Liber adverſus Priſcillianiſtas, & Origeniſtas. Superiorem lectionem *fœtidiſſimam ſentinam* exhibent omnes excuſi Codices, & aliquot MSS. Plerique tamen *ſententiam*; Corbejenſes duo, Cantabrig. Thuan. I. Ita & Grimanic. ſed alio atramento correctum, etſi eadem, ut puto, manu; prius enim *ſentinam* legebatur. Pro *fœdiſſimam* quoque manu, & atramento iiſdem repoſitum *fœtidiſſimam*, quod & Corbejen. I. habet, & Thuan. I. QUESNELLUS.

CIII. *Merito Patres noſtri &c.*] Laudat Leo Epiſcopos illos, qui hæreſes Priſcilliani recens ortas, ac diſſeminari cœptas in Hiſpania, & Gallia extinguere curarunt, & ab Eccleſia penitus relegare. Primus, aut unus e præcipuis, videtur fuiſſe Hyginus Præſul Cordubenſis, de quo Sulpicius Lib. 2. *Hiſtoriæ*, inquit: *Hyginus Cordubenſis Epiſcopus e vicino agens, ad Idatium cognomento Clarum; Emeritæ Civitatis Sacerdotem, refert*. Similiter & Idatius hic (certe longe alius ab Idatio Lemicenſi Auctore Chronici, & Faſtorum Conſularium) laudatur a S. Iſidoro, Lib. *De Viris illuſtribus*, ob eandem cauſam, ubi inquit: *Idatius Hiſpaniarum Epiſcopus, cognomento, & eloquio Clarus, ſcripſit quendam Librum ſub Apologetici ſpecie; in quo deteſtanda Priſcilliani Dogmata, & maleficiorum ejus artes, libidinumque ejus probra demonſtrat; oſtendens. Marcum quendam Memphiticum Magiæ ſcientiſſimum, Nianis, & Priſcilliani Magiſtrum*.

CIV. Non tamen propterea laudat Leo Epiſcopos illos, qui indiſcreto zelò, aut nimio ardore abducti, cauſſam illam Dogmatum Fidei, ſpectantem ad ſolum Tribunal Eccleſiaſticum, detulerunt ad Judices ſæculares, occaſionemque dederunt, ut longe gravius, ac tandem pœna ſanguinis in Priſcillianum, & ſequaces animadverteretur. Quamobrem inter alios, aut præ aliis, male audivit Ithacius ille Epiſcopus, qui ſeptimo loco ſubſcribit in Concilio Cæſaraugustano contra eoſdem celebrato; ut proinde de illo dixerit Sulpicius: *Certe Ithacium nihil penſi, nihil ſancti habuiſſe definit. Fuit enim audax, loquax, impudens, præſumptuoſus*. Differt autem ille plurimum ab utroque Idatio prædicto; quorum antiquior in eodem Concilio ſubſcribit loco poſtremo, ideſt, duodecimo; recentior autem longe poſtea floruit, tempore S. Leonis, & ab ipſo memoratur in hac Epiſtola. CARD. DE AGUIRRE.

CV. *Ut Auctorem ejus cum pleriſque Diſcipulis legum publicarum enſe proſternerent Mundi Principes*.] *Quid loquar de Priſcilliano* (inquit Hieronymus ad Cteſiphontem adverſus Pelagium ſcribens) *qui & ſæculi gladio, & totius Orbis auctoritate damnatus eſt?* Idem habes apud Sulpicium Severum. Sed neque hic, neque ille, neque quiſquam alius Sanctorum Patrum, qui illo Priſcilliani ævo vixerunt, cruenta hujuſmodi conſilia ita probarunt. Sanctus enim Martinus omni ſtudio egit apud Maximum, ut ſanguine infelicium abſtineret, non deſinens increpare Ithacium, ut ab accuſatione deſiſteret, novum, & inauditum nefas aſſerens, ut cauſam Eccleſiæ judex ſæculi judicaret; ſatis ſuperque ſufficere, ut Epiſcopali ſententia hæretici judicati Eccleſiis pellerentur. Severus ipſe, qui hæc refert Lib. 2. *Hiſtoriæ*. Priſcillianiſtas patum ſanis conſiliis, pertinacibus ſtudiis, peſſimo exemplo necatos, aut exſiliis multatos eſſe, teſtatur; Ithaciumque eam ob rem, & Coepiſcoporum communione, & Epiſcopatu fuiſſe privatum, non eſt qui neſciat.

CVI. Quæ cauſſa fuit, ut Hieronymus in *Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum*, Priſcilliani necem, factione Hylatii (forte Hydatii) & Ithacii tribuat. Quo tamen loco, ut verum fatear, valde ſuſpicor depravatum eſſe, & interpolatum hunc Hieronymi Librum; illudque omne, quod de Priſcilliano habet, ab aliquo ejus aſſecla olim eſſe inſertum. Vix enim conciliare poſſis quæ alibi habet, ſeu ad Cteſiphontem contra Pelagium ſcribens, ſeu Danielem commentans, cum his, quæ in illo Catalogo leguntur de Priſcilliano. Hic enim Abilæ eum Epiſcopum vocat; cum a paucis Diſcipulis ſuis Epiſcopus ibidem conſtitutus, nunquam pro Epiſcopo habitus ſit a Catholicis, nunquam Epiſcopus nominatus, nunquam ut talis accuſatus, vel damnatus reperiatur. Nullam præterea ei notam affingit, nec hæreticum appellat; e contra vero ejus accuſatores Epiſcopos, ne Epiſcopos quidem nominat, ſed potius ut homines factioſos infamat. Denique inſignem hæreſiarcham, ſeu potius om-

nium

nium hæreſum antiquarum inſtauratorem, ſatis habet, ſi ſparſis rumoribus hæreſeos a nonnullis accuſatum eſſe judicet, a pluribus eundem ſimul defenſum ita aſſerens, ut in quam partem ſe ſe inclinet, lector merito anceps remanere cogatur: *Hic*, inquit, *uſque hodie a nonnullis Gnoſticæ, ideſt Baſilidis, & Marcionis, de quibus Irenæus ſcripſit, hæreſeos accuſatur, defendentibus aliis, non ita eum ſenſiſſe, ut arguitur*. Ita anno Theodoſii XIV. ideſt, Chriſti CCCXCII. ſcribit Hieronymus, Vir nihil eorum, quæ in Eccleſia gerebantur, ignarus, poſt Cæſarauguſtanam Synodum, poſt Burdigalenſem, poſt *damnatum totius Orbis*, ut ait ipſe, *auctoritate* Priſcillianum, poſt Damaſi, cui ipſe aderat, repulſam talem, ut ne in conſpectu quidem Pontificis admiſſi ſint Priſcillianus, & ſocii, ſe illi purgare cupientes. Quin & in Libro citato ad Creſiphontem, Priſcillianum vocat *partem Manichæi*, aſſerit eum habere *partem Gnoſticæ hæreſeos de Baſilidis impietate venientem*; & ibidem, ac alibi adverſus ejus turpitudinem ſtylum acriter exerit. QUESNELIUS.

CVII. *Profuit iſta diſtrictio Eccleſiaſticæ lenitati &c.*] Satis indicat Leo, quantum utilitatis attulerit diſtrictio brachii ſæcularis erga Priſcillianum, & ſequaces, ultore gladio, quoniam ſi viverent ii ſceleſtiſſimi homines, omnia Divina, & humana jura convellerent. Itaque licet Eccleſiaſtica, & Sacerdotalis lenitas fugiat omnino cruentas ultiones; profuit ipſi ſeveritas Chriſtianorum Principum, qui, cæde quibuſdam inflicta, aliis intentata, aut indicta, niſi reſipiſcerent, gladio ſæculari jugularunt hæreſim illam jam exortam, & prohibuerunt, ut reſurgeret poſtea, ſaltem eo impetu, ac vi, qua per Hiſpaniam, ac Galliam graſſari cœperat. Itaque vel ex ipſo imprudenti, atque nimio zelo Ithacii, ac quorumdam aliorum ex Catholicis, deferentium eam cauſſam ad Tribunal ſæculare Maximi, verius Tyranni, quam Imperatoris, occaſio data eſt utilitatis magnæ, ac ſpiritualis boni Eccleſiæ Catholicæ, per exſtirpationem hæreticorum. CARDINALIS DE AGUIRRE.

CVIII. *Sedecim capitulis.*) Ita mſs. Codices Thuan. quatuor, Corb. duo Trecopith. Cantabrig. Herovallianus Iſidori Mercatoris, editiones Crabbi, Caniſii, Sichardi, Nicolini, Surii &c. & recte quidem; revera enim ſedecim tantum capitula reperiuntur, vulgo tamen excuſa legunt *decem & ſeptem capitulis*, quibus Griman. ms. ſuffragatur.

CIX. Notatu porro dignum eſt, ex ſedecim horum Leonis Capitum, ſeu Reſponſionum, non modo ſententiis, ſed & ipſis verbis, conflata fere eſſe illa Capitula, quæ a Concilio Bracarenſi I. condita ſunt ad clariorem Catholicæ veritatis expoſitionem. Relectis enim, approbatiſque, tam Regula Fidei, quam ſubjectis Capitulis, quæ edita olim fuerant a Concilio Tarraconenſis, Carthaginenſis, Luſitanæ, & Bæticæ Provinciarum ex ſuggeſtione Leonis coacto; viſum eſt illis Bracarenſis Synodi Patribus, aliqua etiam proponere Capitula, quæ ut magis ſimplicia, evidentiaque a minus eruditis intelligi facile poſſent. Quod aptius a ſe præſtari non poſſe exiſtimarunt, quam ſi Leonis Reſponſa directa olim ad Turibium ob oculos ſibi ponerent, & in compendium miſſa, ſub anathematis pœna ſuſcipienda populis præciperent. Quod feliciter quidem impletum eſt, ut legenti liquido apparebit. Nullum enim fere verbum eſt, quod a Leone non ſint mutuati; nulla Leonis Capitula, quæ ſuis non comprehenderint. Priores enim quinque Concilii articuli, quinque prioribus Leonis Capitibus ex ordine reſpondent; alii cum aliis, etſi nec ordine ſervato eodem, nec numero, omnino conveniunt. Unicum eſt Leonis Capitulum, quod illi intactum reliquerunt; nonum videlicet, quo refellitur Priſcillianiſtarum ſententia dicentium, *filios promiſſionis ex mulieribus quidem natos, ſed ex Spiritu Sancto eſſe conceptos*. Quam ideo prætermiſerunt, vel quia talia non ſentire Priſcillianiſtas ſuo tempore animadverterunt, vel quia ambigua illa propoſitio Catholico ſenſu defendi poterat, ſi de ſolo regenerationis Sacramento intelligeretur, quo forte defendebatur ab illis hæreticis; nec enim omnia hæreticorum dicta hæretica ſunt. QUESNELIUS.

AD CAPUT I.

CX. *Patri-paſſiani merito nuncupantur.*] Ita Diſcipulos Sabellii appellatos obſervat Leo, & longe antea Cyprianus, Epiſtola LXXIII. ſicut & Marius Victorinus Lib. I. contra Arium. Quin & ante Sabellii tempus eadem appellatione notari potuerunt, quicumque ex ſecta Cataphrygaſtarum (qui Cata-Æſchinen dicebantur, teſte Tertulliano Cap. ult. *De præſcriptionibus*) dixerunt, *Chriſtum ipſum eſſe Filium, & Patrem*; Et ſub finem inquit de Praxea: *Hic Deum Patrem Omnipotentem JESUM CHRISTUM eſſe dixit; hunc crucifixum, paſſumque contendit, mortuum præterea ſeipſum ſibi ſedere ad dexteram ſuam, cum profana, & ſacrilega temeritate contendit*. Denique adhuc antea, Valentinus antiquiſſimus hæreticus contenderat, teſte Athanaſio, totam Trinitatem fuiſſe paſſam. Hos itaque errones negantes veram diſtinctionem Perſonarum, & eandem reipſa Perſonam Patris, ac Filii aſſerentes, imitabantur Priſcillianiſtæ.

AD CAPUT IV.

CXI. *Quod jejunent Natali Domini, & die Dominica.*] Hæc ipſa Priſcillianiſtarum ſuperſtitio jam ſupra damnata fuerat in Concilio Cæſarauguſtano contra illos coacto, Capite II. Vide ibidem in Notis.

AD CAPUT V.

CXII. *Quod animam hominis Divinæ aſſerant eſſe ſubſtantiæ.*] Jure monet Leo, hoc delirium ſumtum fuiſſe ex opinione quorundam Philoſophorum ita ſentientium, quos denſa manu allegavi Diſp. LXXV. & LXXIX. *De Anima*, ubi invenies verba Mercurii Triſmegiſti, Laertii, Ciceronis, Plutarchi, aliorumque, & Manichæorum, ac Marcioniſtarum ajentium, Deum eſſe Univerſi animam, hujus vero partes, animas noſtrum ſingulas. Quin & apud Philonem Lib. *Quod de-*

deterius &c. dicitur, τὸν νῦν ἀνθρώπινον εἶναι τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἀποσπασμα, ἢ διαιρετόν. *mentem humanam eſſe Divinæ, & beatæ animæ particulam, ſed indiviſibilem*. Plures horum errorum, & ſimilium, variis locis rejecimus. Nunc ſufficiat audire, & conſiderare doctiſſimam iſtam S. Leonis Epiſtolam. Caro. de Aguirre.

AD CAPUT VI.

CXIII. *Sed omnis mali ipſe ſit principium, atque ſubſtantia.*] Ita omnes Codices, exceptis Thuaneo uno, qui habet: *Omnibus malis ipſe ſit &c.* & Griman. in quo ſic legitur: *Sed omnibus ipſe ſit principium, atque ſubſtantia &c.* quam lectionem confirmare videtur S. Auguſtinus, qui Libro, *De hæreſibus*, ad Quodvultdeum, Cap. 70. inter Priſcillianiſtarum Dogmata hoc recenſet; quod *a maligno Principe iſtum Mundum factum fuiſſe* (aſſerunt) *& opificium omnis carnis non Deo bono, & vero, ſed malignis angelis tribuunt*. Judicet lector, & eligat.

CXIV. *Sine corpore.*] Ita e Thuaneis Codicibus unicus cum Trecopithœano, quem ex illo tranſcriptum dixeris, ita in omnibus ei concinit; ita etiam Herovallianus Iſidori Mercat. Cod. ms. Cæteri tam exarati manu, quam excuſi, etiam Iſidorianæ Merlini Collectionis habent: *In corpore*. Sed huic lectioni priorem, quam repoſuimus, anteponendam eſſe, nemo eſt, qui non intelligat, tam ex ſermonis contextu, quo animas corporibus poſtmodum incluſas fuiſſe a dæmonibus aſſerit, quam ex Auguſtini verbis, *De hæreſibus*, Cap. 70. quæ Auctori noſtro ob oculos fuiſſe, & ſenſus, & verborum ſimilitudo arguunt: *Hi*, inquit, *animas dicunt ejuſdem naturæ, atque ſubſtantiæ, cujus eſt Deus, ad agonem quendam ſpontaneum in terris exercendum per ſeptem Cælos, & per quaſdam gradatim deſcendere principatus, & in malignum Principem incurrere, a quo iſtum Mundum factum volunt, atque ab hoc Principe per diverſa carnis corpora ſeminari*.

AD CAPUT XVI.

CXV. *Dictinii tractatus.*] Dictinium fuiſſe ajunt Aſturicenſem Epiſcopum, in cujus decedentis locum Turibius ipſe, cujus Epiſtolam in manibus habemus, fuerit ſubrogatus. Hunc Patrem habuiſſe Symphoſium, ſeu Sympoſium, Epiſcopum, indicat Dictinii ipſius Profeſſio Fidei in Toletano I. emiſſa in hunc modum: *Sequor ſententiam Domini mei, & Patris mei, & Genitoris, & Doctoris mei Symphoſii*. Ab eodem porro Priſcillianæ hæreſis venenum hauſit, a quo & vitam. De qua hæreſi infamatus uterque fuit in Cæſarauguſtana Synodo anni CCCLXXXI. adverſus Priſcillianum congregata; cujus judicium declinaſſe dicitur Symphoſius in ſententia Toletanæ I. Synodo ſe ſubducens. Unde poſtmodum cum pacem ſibi reddi cum aliis poſtularet, vix obtinuit, ut audiretur, niſi interceſſiſſet Literis ſuis S. Ambroſius, tam pro Symphoſio Epiſcopo, & Dictinio Presbytero, quam pro cæteris de eodem errore accuſatis; qui Mediolanum ſe contuliſſe videntur, ut apud S. Ambroſium de reconciliatione ſua agerent, cum eo præſente, & audiente, ſibi ipſi certas pacis conditiones impoſuiſſe dicantur, inter quas hæc una erat, ut Dictinius *bonæ pacis locum teneret Presbyterii, non acciperet honoris augmentum*; altera vero, ut quod perperam egerant, ipſi damnarent. Neutrum præſtiterunt. Nam & in ſua ſententia diu perſeveraverunt, & Dictinium Symphoſius Epiſcopum conſecravit. De quibus ut rationem redderent, evocati ab Hiſpaniarum Epiſcopis ad Concilium Toletanum, eidem ſe præſentes ſiſtere renuerunt, ejuſque ſubterfugerunt judicium; donec ad ſaniorem mentem reverſi, alteri huic Toletano anni CD. ſe repræſentarunt, in quo, & pravos omnes ſenſus abjecere, & ultro damnavere Priſcillianum cum ſcriptis ejus. Cujus Concilii indulgentia in Sede uterque ſua conſiſtere permiſſus eſt; ſuſpenſa tamen communione, prius eis non impertienda, quam in Romani, & Mediolanenſis Pontificum communionem recepti eſſe per illorum Literas probarentur; inde *expectantes communionem, unde prius ſpem futuræ pacis acceperant*. Interim tamen ab Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum ordinandorum facultate removentur. Quesnelius.

CXVI. Veram autem fuiſſe tandem converſionem, & retractationem Dictinii, ſatis indicat Sanctus Leo in hoc Cap. XVI. & a priſcis ſæculis creditum eſt, præſertim in Eccleſia Aſturicenſi, ubi quotannis ejus memoria ſacra agitur menſe Septembri. In Lectionibus Divini Officii dicitur natione Græcus, & multæ illius virtutes commendantur. Exſtat in Cartophylacio ejus Eccleſiæ Cathedralis ſcriptura vetus an. Chr. CMXXV. in qua Fortis Epiſcopus Aſturicenſis laudat maxime Dictinium multis ante ſæculis vita functum. Permanet quoque ibidem ingens marmor ſepulchrale Nonni Epiſcopi, in quo fit honorifica Dictinii mentio hiſce verbis apud Moralem Lib. 11. Cap. 5.

IN NOMINE D. N. JESU CHRISTI INTRO HOC TUMULUM REQUIESCIT FAMULUS DEI NONNUS EPISCOPUS. REQUIEVIT IN PACE SUB DIE ***** SI QUIS EPISCOPUS R. PRÆCESSOR VEL ACTOR CUJUSQUE VASUM ISTUM IN QUO JACEMUS AUT CORPUSCOLUM NOSTRUM AB HINC TOLLERE AUT COMMOVERE VOLUERIT ANATHEMA SIT ET ANTE TRIBUNAL CHRISTI SANCTO DICTINIO EPISCOPO ET CONFESSORE SUO CUJUS NOS PARIETIBUS MANU SUA FACTIS VEL UMBRACULIS TEGIMUR JUDICIO CONTENDAT ET DATAN ET ABIRON QUOS TERRA VIVOS ABSORBUIT PARTEM RECIPIAT ET CUM JUDA TRADITORE SORTIATUR ET TENDAT AC TREMENDO JUDICII DIE NON EVADAT ET STRIDORE DENTIUM.

Hæc ibidem monumenta Dictinii, tanquam Epiſcopi vere ſancti inveniuntur. Card. de Aguirre.

CXVII. Ex dictis patet, plures fuiſſe Toletanas Synodos, quam huc uſque creditum ſit. Unicam illam anni CD. ſtatuerat Cardinalis Baronius alios ſequutus. Alteram in poſterioribus Annalium editionibus agnovit, & probat ad annum Chr. CDV. num. 43. Tertiam modo aſſerimus utraque illa ætate ſuperiorem, quæ videlicet inter Cæſarauguſtanam anni CCCLXXXI. & Toletanam anni CD. collocanda veniat. Arguuntur enim in hac ultima hæretici, *quod prius indictum in Toletana Urbe Concilium declinarunt, ad quod* (inquiunt Patres) *illos evocaveramus, & audiſſemus, cur non impleſſent conditiones, quas ſibi ipſi, Sancto Ambroſio præſente, & audiente, poſuiſſent.* Nec eſt, quod indictum tantummodo Concilium cauſſetur quis, non coactum; cum illud declinaſſe dici non potuerint, quod congregatum non fuiſſet. Sed & quartam addere poſſumus, quæ Leonis noſtri tempora celebrata ſit ex Tarraconenſibus, Carthaginenſibus, Luſitanis, atque Gallicianis Epiſcopis, quam ipſe cogendam eſſe monet in fine hujus Epiſtolæ, quam revera coactam teſtatur Concilium I. Bracarenſe, quod & Regulam Fidei ab eodem illo conditam narrat; cujus denique locum indigitat ejuſdem Regulæ Fidei illa Synodo male alluſus titulus. De Dictinii ſcriptis, ſeu tractatibus, quorum lectionem prohibet hoc Capite S. Leo, habes Bracarenſis Concilii I. Caput XVII. quod eoſdem ſub anathematis pœna a quoquam legi vetat.

CXVIII. Quod de Dictinio retulimus ex Concilii Toletani primi ſententia, nimirum ſuam illi Sedem ſervatam fuiſſe poſt ejuratam Priſcilliani ſectam, vix conciliari poſſe mihi videtur cum his, quæ refert Idatius, hoc in negotio teſtis fide digniſſimus: *Dictinius Aſturicenſis Epiſcopus* (inquit ille) (*cui ob Priſcilliani hæreſim, quam profitebatur, ejecto cum aliis ejuſdem ſectæ Epiſcopis, ſucceſſit Turibius.* Si enim Sede ſua ejectus eſt Dictinius, & ejus loco ſucceſſit ſtatim Turibius; non video, qua ratione Aſturicenſem ille Cathedram recipere potuerit in Concilio Toletano anni CD. cum Canonicis Legibus vetitum eſſet, ne duo ſimul Epiſcopi unam Eccleſiam adminiſtrarent. His adde, quod ſi ante annum CD. Turibius Aſturicenſium erat Epiſcopus, ut eſſe debuit, ſi vera ſunt ſimul & Acta Toletani Concilii, & Idatii narratio, annum fere octogeſimum attigerat, quum ſcripſit ad S. Leonem hanc Epiſtolam, & alteram ad Idatium, & Ceponium. Eodem enim tempore ſcriptas eſſe clamat utriuſque hujus mentio, quam habet Leo noſter in ſua, & eadem querela, quas ad Hiſpanos Epiſcopos, & ad Romanum contra eandem hæreſim reviviſcentem detulit Turibius. Illas autem ſcripſit cum jam noviſſime ad ſuam Eccleſiam rediiſſet poſt diuturnam, moleſtamque peregrinationem, quam per Hiſpanias luſtrandarum Eccleſiarum gratia obierat, cujus duris moleſtiis, ut loquitur, lacrymabilibuſque neceſſitatum curis, tam provecta ætas omnino inepta erat; ut veriſimile non ſit, eam a Turibio unquam ſuſcipiendam fuiſſe, ſi ad eam ſenectutem tunc temporis perveniſſet, quam eum aſſecutum fuiſſe neceſſario evincitur, ſi ante illam Dictinii reſipiſcentiam Epiſcopatum geſſit.

CXIX. His ex anguſtiis ut evadere poſſimus, vix ulla patet via. Certe non poteſt mihi non eſſe ſuſpecta illa de Dictinii reſtitutione narratio. Primo, quia cum in illius propter hæreſim dejecti locum ſubrogatum eſſe Turibium aſſerat Idatius, nec de hujus ceſſione, vel illius reſtitutione quicquam habeat; non eſt, quod tantæ fidei Auctori præponderare queat, qui eadem ætate inter illius Provinciæ Epiſcopos emicuit, & Turibii familiaris fuit; qui cum, ut ipſe narrat, latentes in Aſturicenſi Urbe Manichæos Geſtis Epiſcopalibus deteſit, ad Judicium traxit, damnatoſque per Hiſpanias publicavit, ubi Manichæorum nomine Priſcillianiſtas videtur intelligere; quod & faciunt Sancti, Leo, & Hieronymus. II. Etſi aliis Epiſcopis poſt lapſum pœnitentibus, quacumque de cauſa indultum voluerunt Toletanæ Synodi Patres, erant graviſſima momenta, propter quæ ab illis ſecerni deberet Dictinius, & ab indulgentiæ gratia arceri. Non ſolum enim hæreticorum dogmati adhæſerat, ſed & ſcriptis hoc Libris propugnaverat, multoſque hac ratione induxerat in errorem; quæ quidem ſcripta tantam creavere perniciem, ut illorum virus etiam poſt ipſius auctoris ejurationem necaret plurimos; ut ex Turibii ad Leonem querelis, Leoniſque ad Turibium Reſcripto manifeſtum eſt; ſed & ex Concilii Bracarenſis I. Cap. 17. poſt centum fere annos condito, quo Dictinii ſcripta denuo proſcripta ſunt, adeo peſtis illa longe lateque ſerpebat. III. Hoc adverſus Dictinii reſtitutionem pugnat, quod poſt hæreſim ſuſceptam ordinatus fuerat, quod a patente, & ipſo in hæreſim prolapſo, quod is tumultuante populo fuerat poſtulatus, & per vim ad Sedem Epiſcopalem evectus, quod contra S. Ambroſii Decretum, quo Presbyterali honore contentum eum eſſe debere ſanciverat. Hæc enim omnia Actorum Toletanorum citata excerpta continent; quorum fidem qui in dubium vocare metuerit, his ſe difficultatum nexibus involvat neceſſe eſt; qui vero ſpuria cenſuerit, vel adulterata, is, & omnibus ſe illis expediet, & id, quod veritati ſimillimum eſt, amplectetur. Fateor enim, illorum excerptorum fidem videri mihi plurimum vacillare; ex unico enim Codice *ms.* non ita pridem publico innotuerunt opera Ambroſii Morales, nec uſquam illorum apparet veſtigium in aliis mſs. Codicibus, iiſque præſertim, quorum ope duplex Canonum Toletanorum jam olim prodiit editio.

CXX. Præterea confictas eſſe illas Profeſſiones ab aliquo Priſcillianarum partium ſtudioſo, non ſine ratione ſuſpicor. Primum enim ſanctæ memoriæ Epiſcopos appellat Symphoſium, & Dictinium; quod etſi alias tolerabile eſſet, in ea tamen Profeſſione, qua hæreſim abdicant, abſurdum videtur. Deinde errores Priſcilliani, & aſſeclarum ejus vix attigit, de ſola Filii innaſcibilitate loquens, & de duobus principiis, & animæ cum Patre conſubſtantialitate; quas ſententias ita condemnant, ut fucum facere videantur, ſibique ſuas Profeſſiones explicandi reſervare facultatem. Ex tertio enim S. Leonis Capitulo patet, illos aliquo ſenſu naſcibilem Filium di-

ziſſe. Ex quinto, non illos contendiſſe diſertis verbis, *unum Dei, & hominis eſſe naturam*, quod in ſe ſolummodu reprehendit Dictinius in illa Profeſſione; *ſed animam hominis Divinæ eſſe ſubſtantiæ*; quæ diverſa eſſe apparet. Duo denique illos agnoviſſe principia non legimus, omnem enim carnis, & corporum creationem tribuebant diabolo; animas autem fuiſſe aliquid Divinum, atque increatum ſomniaſſe videntur. Ita igitur conditæ ſunt illæ Profeſſiones, ut totæ ad fraudem confictæ eſſe appareant. Quam ſuſpicionem augent cætera. Quum enim ſua ſcripta damnat Dictinius, id verbis magnopere obſcuris præſtat: *In priori*, inquit *comprehenſione mea, & in principiis converſionis meæ quæcumque conſcripſi omnia me toto corde reſpuere*. Poſtea: *Omnia, quæ inveniuntur contra Fidem*. Quibus non omnia, ſed quædam tantum ſcripta rejicere videtur, & cum ea reſtrictione, ſi contra Fidem eſſe convincantur. Similiter & Symphoſius non omnes Priſcilliani Libros reſpuit, & damnat, ſed eos ſolummodo, *ubi innaſcibilem Filium ſcripſiſſe dicitur*. Ubi & illud *dicitur*, & ſola *innaſcibilis* mentio, hominis, vel ſcriptoris, ſubdolam mentem, meo quidem judicio, arguit; ſicut & illud, quod in poſteriori Profeſſionis parte legitur: *Si quos male condidit Libros, cum ipſo auctore condemno*.

CXXI. In definitivæ ſententiæ excerpto aliqua ſunt etiam, quæ illius fidem infirment. Ita enim utriuſque illius Epiſcopi culpam minuit, ut vix eos in errorem lapſos fuiſſe dixeris: *Symphoſium*, inquiunt Patres, *deceptum, tentumque per plurimos ſecus aliqua geſſiſſe reperimus, nullis Libris apocryphis, aut novis ſcientiis, quas Priſcillianus compoſuerat, involutum, Dictinium Epiſtolis aliquantis pene lapſum &c.* Quæ omnia parum conveniunt cum his, quæ de Dictinio, ſociiſque, tam ab Idatio, quam ab aliis referuntur; aut certe aliis ea concilianda relinquimus.

CXXII. Si tamen alteram adhuc tentare licet exeundi viam, & conjecturis agere permittitur; non duos quidem fingemus Dictinios (qui conciliationis modus, ut omnino facilis eſt, & expeditus, ita temeritate pleniſſimus) ſed duos Dictinii lapſus non abs re forſitan erit diſtinguere. Quo poſito, dicendum eſſet, Dictinium a primo lapſu reſurgentem, ex indulgentia Toletani Concilii I. Sedem ſuam recepiſſe. Eundem autem poſt aliquantos annos relapſum, merito a Sacerdotali dignitate repulſum Turibio locum ceſſiſſe. Hanc viam neceſſe eſt eum inire, qui receptam Toletani Concilii epocham retinere voluerit, illius Actorum excerptam partem non rejicere, & utramque cum Idatio chronographo conciliare. Nec deeſt in illo excerpto, unde noſtram de gemino Dictinii lapſu conjecturam firmare poſſimus; id enim innuunt hæc ipſius verba Profeſſionis: *In priori comprehenſione mea, in principiis converſionis meæ quæcumque conſcripſi*. Inde etiam forſitan deſcendit, quod in excerpto ſententiæ tantum *pene lapſus* dicitur Dictinius; in excerpto Profeſſionis ſemet ipſe erroris accuſat, præſumptionem ſuam arguit, corrigi ſe poſtulat, precatur ſibi non inferorum, ſed Cœli januam aperiri; ea, quæ ante ſcripſerat, anathemate percellit &c. Symphoſium, & Dictinium aliquando, & quidem Innocentii Papæ temporibus, Sedibus ſuis eſſe reſtitutos, videor mihi ex ipſius Innocentii Papæ Epiſtola ad Synodum Toletanam elicere, Cap. 3. ex quo liquet, aliquos moleſte tuliſſe receptionem utriuſque illius Epiſcopi; quam videlicet contra Canones eſſe contendebant. At ſi ſoli communioni Eccleſiaſticæ, & non etiam ſuis Sedibus reſtituti eſſent; probabile non eſt id Epiſcopo Joanni, & aliis fortaſſe, ita moleſtum futurum; cum nemini unquam ab hæreſi, vel ſchiſmate revertenti negata communionis Eccleſiaſticæ gratia fuerit. Cæterum hæc exemplaria Profeſſionis reſipiſcentium Epiſcoporum, & Definitivæ Concilii ſententiæ, vel ab homine imperito excerpta, vel etiam ab hæretico truncata, atque interpolata fuiſſe videntur, qui forſan ex diverſis diverſorum Conciliis male conſutos pannos nobis exhibuerit; quibus tamen aliquid veri interſeruiſſe, quo magis fraudem faceret, non eſt admodum creditu difficile. Quicqu id tandem ſit, conjecturas exponimus, rem integram doctorum judicio relinquimus. QUESNALIUS.

CXXIII. Difficultatibus hoc loco excitatis a Queſnelio vix aliter occurri poſſe videtur, quam prout ab ipſo ſolvuntur. Certe ſi Defininitiva illa Sententia, & Profeſſiones Fidei extantes poſt Acta Concilii Toletani I. interpolatæ, aut vitiatæ fuerunt, id accidit plurimis retro ſæculis: Nam Ambroſius Morales, Vir integerrimæ fidei, & valde verſatus in evolvendis quibuslibet antiquiſſimis Hiſpaniæ monumentis, Libro 11. Cap. 4. teſtatur, Acta prædicta a ſe eruta fuiſſe ex Libro ſcripto literis Gotthicis circa tempus Alphonſi VI. Regis, qui recuperavit Toletum, exſtante apud Regiam S. Laurentii Bibliothecam, & tranſlato illuc ex antiquiſſimo Monaſterio S. Æmiliani. In hoc autem non eſt veroſimile iis ſæculis, aut pluribus antea, ubi ſimplicitas, & bona fides prævalebat, Acta illa vitiata, aut interpolata fuiſſe. Quare ſi talia eſſe fateamur, credendum, id accidiſſe tempore S. Leonis, aut circiter, quo Dictinius, vel ſaltem illius ſcripta, adhuc ab ipſo damnata (uti Leo ſatis hoc loco conqueritur) defenſores aliquos in Hiſpania habebant, qui & facile Acta illa in ejus gratiam mutare, vel alterare potuerunt, eaque occaſione plura invicem pugnantia, aut falſa miſcere, qualia in iis apparent. CARD. DE AGUIRRE.

CXXIV. *Tarraconenſes, Carthaginenſes, Luſitanos, atque Gallicos.*] Ita *Gallicos* habetur in Codicibus mſſ. Griman. Corbejen. Victor. Cantabrig. Thuan. idem habent editiones omnes, exceptis recentioribus duabus Collectionibus Conciliorum, & edit. Nicolini; quæ habent Gallæcos, ſive Gallicios, vel Gallicianos ad margin. Sed in hoc difficultas poſita non eſt; cum tot mſſ. excuſiſque Codicibus, qui ita exhibent, reluctari temeritatis ſit. Hoc autem quæritur, utrum de Galliarum Epiſcopis hæc vox intelligenda ſit, an vero de his, qui in Hiſpana Galliciæ Provincia conſtituti erant. Priori ſententiæ favet, quod Priſcillianus, ejuſque aſſeclæ per

Gal-

Gallicanas Aquitaniæ provincias ſuæ perfidiæ ſemina ſparſerant, ut narrat Severus Sulpicius Lib 2. & pravis prædicationibus ſuis Eluſanam maxime plebem perverterant. Facit etiam, quod Gallicani Antiſtites Cæſarauguſtano Concilio contra Priſcillianiſtas congregato circa ann. CCCLXXXI. interfuerunt, quod apud Burdigalam alia Synodus coacta eſt adverſus eoſdem hæreticos, cui dubium non eſt Hiſpanos pariter adfuiſſe. Conſtat etiam, S. Leonis ætate magnum inter Gallicanas, Hiſpanaſque Eccleſias commercium fuiſſe; cujus rei duæ Epiſtolæ Pontificis noſtri teſtes ſunt; una, qua per Gallicanos Antiſtites certiores reddi vult Hiſpanos de rebus, quæ tunc temporis agebantur in Oriente, & maxime de Synodi Chalcedonenſis proſpero exitu; altera, quam ad utrarumque provinciarum Epiſcopos conjunctim ſcripſit de Paſchate.

CXXV. Priori Epiſtolæ ſuccinit Idatii Chronicon: *De Galliis*, inquit, *deferuntur Flaviani Epiſtolæ ad Leonem Epiſcopum miſſæ, cum ſcriptis Cyrilli Alexandrini ad Neſtorium Conſtantinopolitanum de Eutychete Ebionita hæretico, & Leonis Epiſcopi ad eum Reſponſa; quæ cum aliorum Epiſcoporum, & geſtis, & ſcriptis per Eccleſias diriguntur*. Adde quod cum Hiſpaniarum Eccleſiæ in magna tunc ignorantia, ac perturbatione verſarentur, plurimis earum Epiſcopis vel errore infectis, vel de Eccleſiæ doctrina non ſatis inſtructis, admodum conveniens erat ut earum Synodis ex Gallicanorum Antiſtitum Fide, ac doctrina robur accederet, in quibus videlicet Leo noverat *Cæleſtem* (ut ipſe loquitur) *ex Sancti Spiritus eruditione vigere doctrinam*.

CXXVI. Alteri tamen ſententiæ libentius accedimus. I. Quia etſi olim Priſcilliana peſte laboraſſent Eccleſiæ Gallicanæ, tunc tamen temporis ab illa penitus liberæ erant, ut ex ſilentio Synodorum manifeſtum eſt. Deinde nunquam memini, me legere vocem *Gallicos* pro Gallicanis, vel regionibus, vel hominibus, uſurpatam, ſaltem a Leone, Auctoribuſque Eccleſiaſticis ſupparibus; ſemper enim vel Galliæ, vel Galliarum, vel Gallicanæ regiones appellantur. III. Cum Generale Concilium congregari vellet Sanctus Leo ex omnibus Hiſpaniarum provinciis; quis credat, omiſſam eſſe Galliciæ provinciam, quæ ampliſſima, & nobiliſſima omnium videtur fuiſſe; in qua Turibius, Idatius, & Ceponius Epiſcopi erant, quæ etiam maxime medica Synodi manu indigebat, cum in illa potiſſimum Priſcillianus morbus exarſiſſet; ex cujus denique Epiſcopis præſertim Concilium congregari cupiebat Sanctus Leo, etſi aliarum provinciarum Epiſcopi convenire non poſſent? Quis inquam, exiſtimet, ad Gallicios Epiſcopos non ſcripſiſſe Sanctum Leonem, quorum quidem loco Bæticos nominat Lucretius Toletanus in Bracarenſi I. Concilio, cujus verba ſupra retulimus; ſed quia jam de Galliciæ Epiſcopis, qui in Synodum provinciæ ſuæ ſeorſum congregati erant, ſermonem habuerat, nec alteri quatuor provinciarum Concilio intereſſe permiſſi fuerant a ſuis Principibus. Hæc de re minime obſcura dicere viſum eſt; quoniam nonnullos in eam ſententiam propendere videmus, ut de Gallicanis noſtris Antiſtitibus eam vocem interpretentur. QUESNELIUS.

CXXII. Nullum prudens dubium eſſe poteſt, quod Leo præcipiens, Synodum Generalem cogi ex provinciis Hiſpaniæ; nec *Gallicos, Gallicios*, aut *Gallicianos* Epiſcopos, intelligat eos dumtaxat, qui in Occidentali Hiſpaniarum tractu Sedes ſuas habebant, utpote quorum Metropolitanus erat Balconius Præſul Bracarenſis Eccleſiæ. Eorum enim provincia longe, ac late patens ab Urbe Bracara, ſub Galliciæ, ſeu Gallæciæ nomine extendebatur per plurimas Diœceſes memoratas in Codico illo celebri ſcripto anno CMLXII. & extante apud Bibliothecam Regiam S. Laurentii. Eæ vero erant, ut ibidem dicitur, Portucale, Coimbria, Eguitania, Veſeo, Lameco, Betica, Dumio, Auriense, Tude, Luco, Iria, Brisona, Aſtorica. Deinde cum certum ſit, Leonem demandaſſe curam Synodi congregandæ Turibio Aſturicenſi, & Idatio Lemicenſi, habentibus Diœceſes ſuas, non intra Galliam, ſed apud Gallæciam Hiſpanam, cujus Metropolis erat Bracara; nullum dubium eſſe poteſt, Leonem loqui in hac Epiſtola, non de provincia aliqua Galliæ, ſed de illa, quæ ad Occidentalem plagam Hiſpaniæ, modo Gallicia, modo Gallæcia dicitur. Certe in Concilio Toletano IV. Canone XLI. Clerici, ſive Lectores *in Gallæciæ partibus* notantur, quod comam nutrirent, qui quidem abuſus eo loco dicitur emanaſſe ab hæreticis in Hiſpania. Hos autem fuiſſe Priſcillianiſtas, ſatis veroſimile apparet. Deinde apud Venantium Fortunatum Libro ſingulari Carminum ad Juſtinum Juniorem Auguſtum legitur verſus:

Axe ſub occiduo audivit Gallicia factum.

Et Libro quinto, Carmine, ſive Poemate ſecundo, quod eſt, *Ad Martinum Epiſcopum Galliciæ*, accinit.

Martins ſervata novo Gallicia plaude:
Sortis Apoſtolicæ Vir tuus iſte fuit.

CXXVIII. Denique dolendum eſt, nonmodo depravata fuiſſe Acta, ſive Geſta Synodalia Concilii Toletani I. circa Symphoſium, Dictinium, & alios Priſcillianiſmi notatos, aut convictos; ſed etiam periiſſe omnino quæcumque juſſu Sancti Leonis, vel a provinciis, Tarraconenſi, Carthaginenſi, & Luſitana conjunctim, vel a Galliciana ſeparatim decreta fuerunt, & tradita contra illos. Solum enim adhuc ſervata fuiſſe videtur Profeſſio illa Fidei ſuperius exſcripta, & exemplar definitivæ ſententiæ; in quibus tot errata, & tam multa ſuis divulſa locis, ac minime inter ſe cohærentia, occurrunt. CARD. DE AGUIRRE.

EPISTOLA S. TURIBII ASTURICENSIS.

De non recipiendis in auctoritatem Fidei apocryphis ſcripturis, & de ſecta Priſcillianiſtarum.

Sanctis, ac Beatiſſimis, & omni veneratione colendis Idatio & Ceponio Epiſcopis, Turibius.

I.

a *Al.* efficiunt

b *Inſtrumenti*

CXXXI. MOlaſta ſemper eſt, & injucunda peregrinatio, quam afficiunt [a] duri labores, & lacrymabiles neceſſitatum curæ. Habet tamen aliquid adjumenri [b], cum adeundo incognita, vel ignorata diſcendo, quodam profectu mentis augemur; plerumque ea, quæ apud nos optima videbantur, prava eſſe, atque deterrima, reddita a nobis meliorum ratione, noſcentes. Quod mihi uſu venit, qui diverſas Provincias adeundo, in omnibus Eccleſiis, quæ in unitatis communiona conſiſtunt, condemnatis omnibus errorum ſectis, reperi, unum, atque eumdem Catholicæ Fidei ſenſum teneri ex puriſſimo veritatis fonte venientem; qui in nulla divortia multifidis rivulis ſciſſus, camporum planæ in cœnoſas voragines ſolvat, quæ rectum Fidei iter impediant. Eos vero, quos pravorum dogmatum virus infecerit, aut correctos piæ parentis gremio reformari compellit, aut pertinaciter contumaces, veluti abortivos partus, ac non legitimam ſobolem, ex conſortio ſanctæ hæreditatis expellit.

II.

CXXXII. Quapropter mihi poſt longas annorum metas ad patriam reverſo, ſatis durum videtur, quod ea illis traditionibus, quas olim Catholica damnavit Eccleſia, quaſque jam dudum abolitas eſſe credebam, nihil penitus imminutum eſſe reperio. Immo etiam pro uniuſcujuſque ſtudio, & voluntate, prava dogmata velut quibuſdam hydrinis capitibus pullulare cognoſco; cum alii veteri errori blaſphemiarum ſuarum augmenta contulerint; alii integrum eum uſque adhuc retentent; alii vero, quos ex parte aliqua ad reſpectum ſui contemplatio veritatis adduxit, ex illius ſenſibus retinendo nonnulla, reliquis vinculentur; quod quidem per mala temporis noſtri, Synodorum conventibus, Decretiſque ceſſantibus, liberius crevit; & impiiſſime (quod eſt cunctis deterius) ad unum Altare diverſis Fidei ſenſibus convenitur.

III.

CXXXIII. Hæc ego ut loqui audeam, piæ potius erga patriam charitatis, quam temerariæ præſumtionis eſſe confiteor. Nam alias plenus omnium peccatorum, & magnorum criminum reus, quo auſu hæc ad vos ſcriberem, memor Dominicæ vocis, quæ dicit: *In aliena oculo feſtucam videt, in tuo trabem non reſpicit?* Deinde conſcius ejus ſententiæ, quæ admonuit dicens: *Peccatori dixit Deus: Quare prædicas juſtitias meas, & aſſumis Teſtamentum meum per os tuum?* Sed iterum illud aſpicio, quod infra ſcriptum eſt: *Furem videbat, & currebat cum eo, & cum adulteris portionem suam ponebat.* Neque enim illa ſola ſunt furta, quæ alienorum direptione committuntur; vel ſola illa adulteria, quæ, violatis maritalis thori affectibus, perpetramus; ſed & ſubtractis, quæ vera ſunt, furtum Catholicæ Fidei, perverſi dogmatis facit aſſertio, & adverſus veritatem verbi Dei, malarum doctrinarum adulterio, zizaniæ ſemina jaciuntur. Loquarne ergo, an taceam, neſcio, quia utrumque formido. Sed ne forte Sanctitas veſtra, quæ mala, quantæque blaſphemiæ apocryphis Libris, quos hi noſtri vernaculi hæretici ad vicem Sanctorum Evangeliorum legunt, continentur, ignoret; maximi facinoris reum me eſſe credo, ſi taceam. Itaque hæc non adhortatio auctoritatis alicujus eſt, ſed potius ſuggeſtionis inſtructio.

IV.

CXXXIV. Primum ergo eſt, ut illa pateſaciam, quæ in plurimorum Fide, vel magis perfidia, eſſe cognovi; quæ cum a multis publico pene magiſterio doceantur, ſi Catholicorum aliquis paullo conſtantius, deſtructionis cauſſa aſſertioni reſiſtat, continuo inficias eunt, & perfidiam perfidia occulunt. Quod ne ultra jam faciant, & apocryphis ſcripturis, quas Canonicis Libris veluti ſecretas, & arcanas præferunt, & quas maxima veneratione ſuſcipiunt; & ex his, quæ legunt, traditionibus, dictiſque Auctorum ſuorum, ea, quæ in ipſis arguuntur, vera eſſe docentes; aliqua autem ex his, quæ in illorum doctrina ſunt, in illis, quos legere potui, apocryphis Codicibus, non tenentur; quare, unde prolata ſint, neſcio; niſi forte ubi ſcriptum eſt per cavillationes illas, per quas loqui Sanctos Apoſtolos, mentiuntur, aliquid interius indicatur, quod diſputandum ſit potius, quam legendum; aut forſitan ſint Libri alii, qui occultius, ſecretiuſque ſerventur, ſolis, ut ipſi ajunt, perfectis patentes.

V.

Apocryphi Gnoſticorum libri.

c Forte leg. *incipiunt.*

CXXXV. Illud autem ſpecialiter in illis Actibus, qui *S. Thomæ* dicuntur, præ cæteris notandum, atque exſecrandum eſt, quod dicit, eum non baptizare per aquam, ſicut habet Dominica prædicatio, ſed per oleum ſolum, quod quidem iſti noſtri non recipiunt [c]. Sed Manichæi ſequuntur, quæ hæreſis eiſdem Libris utitur, & eadem dogmata, & his deteriora ſectatus, ita exſecrabilis univerſis per omnes terras, ad primam profeſſionis ſuæ confeſſionem, nec diſcuſſa damnetur, oportet, per cujus Auctores, vel per maximum Principem Manem, ac diſcipulos ejus, Libros omnes apocryphos, vel compoſitos, vel infectos eſſe, manifeſtum eſt; ſpecialiter autem Actus illos, qui vocantur *S. Andreæ*; vel illos, qui appellantur *S. Joannis*, quos ſacrilego Leucius ore conſcripſit; vel illos, qui dicuntur *S. Thomæ*, & his ſimilia, ex quibus Mani-

Manichæi, & Priſcillianiſtæ, vel quæcumque illis eſt ſecta germana, omnem hæreſim ſuam confirmare nituntur; & maxime ex blaſphemiſſimo illo Libro, qui vocatur, *Memoria Apoſtolorum*, in quo ad magnam perverſitatis ſuæ auctoritatem doctrinam Domini mentiuntur, qui totam deſtruit Legem Veteris Teſtamenti, & omnia quæ *S. Moyſi* de diverſis creaturæ, factoriſque divinitus revelata ſunt; præter reliquas ejuſdem Libri blaſphemias, quas referre pertæſum eſt.

VI.

CXXXVI. Ut autem mirabilia illa, atque virtutas, quæ in apocryphis ſcripta ſunt Sanctorum Apoſtolorum, vel eſſe, vel potuiſſe eſſe, non dubium eſt, ita diſputationes, aſſertioneſque illas ſenſuum malignorum, ab hæreticis conſtat inſertas. Ex quibus ſcripturis diverſa teſtimonia blaſphemiis omnibus plena ſub titulis ſuis adſcripta digeſſi; quibus etiam, ut potui, pro ſenſus mei qualitate reſpondi.

VII.

CXXXVII. Quod ideo neceſſe habui paullo latius veſtris auribus intimare; ut vel poſthac nemo quaſi inſcius rerum dicat, ſe ſimpliciter hujuſmodi Libros, vel habere, vel legere. Veſtræ autem exiſtimationis, atque cenſuræ merito fuerit, univerſa perpendere; & ea, quæ ſine ambiguitate veritati, ac Fidei contraria videritis, cum aliis Fratribus veſtris, quoſcumque vobis zelus Catholicæ Religionis, vel pium ſtudium ſociaverit, illam excuſationem ſpirituali gaudio reſecare, & ignita Divini Verbi virtute compeſcere.

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE IN HANC EPISTOLAM.

CXXXVIII. AMbroſius Morales, diligentiſſimus antiquitatum Hiſpaniæ veſtigator, & fidelis Scriptor, primus omnium edidit Epiſtolam hanc Turibii ad Idatium, & Ceponium, erutam ex Codice antiquo Monaſterii Sancti Æmiliani Cucullati in Diœceſi Calagurritana, ſcripto ſub Rege Hiſpaniarum Alphonſo VI. qui Toletum expugnavit anno Chriſti MLXXXV. Ex eodem vero Ambroſio Morales deſcribendam curarunt Franciſcus Bivarius in Dextrum, & Paſchaſius Queſnel in Leonem, ac ſiqui alii illam recuderunt.

CXXXIX. Verum eruditiſſimus Stephanus Baluzius in Præfatione ad novam Collectionem ſuam Conciliorum, ac poſtea col. 949. plurimum dubitat de auctoritate illius; ait enim: *Si vera eſſet Epiſtola Turibii Epiſcopi Aſturicenſis ad Idatium, & Ceponium, quæ edita eſt ab Ambroſio Morale; procliue eſſet exiſtimare, gloriam præclari facinoris refundendam eſſe in eumdem Turibium. Verum gravis ſuſpicio eſt Epiſtolam Leonis ad eum ſcriptam, in cujus fine jubet Leo, Gallicia Sacerdotes in unum convenire, quibus congregandis Idatius, & Ceponius immineant cum Turibio; gravis, inquam, ſuſpicio eſt Epiſtolam illam immiſiſſe alicui impoſtori cogitationem confingendi eam, quæ a Turibio ſcripta eſſe dicitur ad Idatium, & Ceponium. Itaque ab illo abſtineo.*

CXL. Non miror, Baluzium ſatis conſcium innumerabilium fabularum in Pſeudo-Chronicis Higuerianis exſtantium, rejeciſſe quæcumque in iis narrantur, dum aliunde non innitantur, aut confirmentur certo aliquo, & firmo teſtimonio. At enim Epiſtola hæc non eſt ejus generis, nec excogitata, aut ficta a veteratoribus illis, qui tot commentis, & abſurdis hiſtoriam Hiſpanicam deturparunt; ſed inventa, & fideliter eruta ex Codice ms. ſexcentorum circiter annorum antiquitatis, quem Philippus II. Rex tempore Ambroſii Moralis ex antiquiſſima Bibliotheca inſignis Monaſterii S. Æmiliani tranſtulit in aliam recentem S. Laurentii in Scoriali. Id contigit viginti circiter annis ante fictiones Dextri, Maximi, Juliani &c. Vetuſtas membranarum, & character Gotthicus, aliaque id genus indicia, manifeſtabant antiquitatem, ac fidelitatem Codicis; tanquam hic tempore Alphonſi VI. Hiſpaniæ Regis, inclinante ſæculo undecimo, aut duodecimo inchoante, deſcriptus fuiſſet ex alio ms. longe antiquiore, ac fortaſſe ejuſdem quinti ſæculi, intra quod ii Patres floruere. Nimirum, Monaſterium ipſum S. Æmiliani (ubi ego in Ordinem S. Benedicti admiſſus fui, & ſolennem Profeſſionem emiſi (jam fere duodecim ſæcula antiquitatis enumerat; & modo retinet, ac ſemper habuit in Archivio Libros, ac Codices antiquiſſimos, præſertim Literis Gotthicis quorum multos a ſe viſos, ac perlectos citant idem Moralius, Jepius, Sandovalius, & alii. Itaque non videtur eſſe ulla probabilis cauſſa dubitandi Epiſtolam hanc a Turibio Epiſcopo Aſturicenſi ſcriptam fuiſſe Idatio, & Ceponio, ſociis ipſi datis a S. Leone Papa ad hæreſes Priſcillianiſtarum in Hiſpania extirpandas, ut ſupra vidimus in ipſa Epiſtola illius Cap. XVII. num. 99.

CXLI. Quod initio memorat Turibius longas, ac diuturnas peregrinationes ſuas, confirmatur traditione antiquiſſima totius Hiſpaniæ; quæ a priſcis ſæculis certum habuit, S. Turibium longo tempore peregrinatum fuiſſe, præſertim in Oriente, ac nominatim apud Terram-ſanctam, indeque ſecum in Hiſpaniam aſportaſſe, præter Reliquias alias, brachium illud vivificæ Crucis, quod in Monaſterio Liebanenſi ſub ejuſdem Sancti invocatione colitur, confluentibus eo peregrinis ex toto terrarum Orbe. Veritatem porro, & maximam antiquitatem ejus traditionis, comprobant Scriptores omnes rerum S. Turibii, & nominatim Padilla, Centuria VI. Cap. 14. Sandovalius Epiſcopus in Hiſtoria ejuſdem Monaſterii, Yepius Tomo I. Chronici Benedictini ad annum DXXXVII. ac Bivarius in M. Maximum ad annum CCXLVIII. §. 21. Qui & referunt miracula, ac ſigna innumera ejuſdem brachii S. Crucis; ad quod leviter applicatæ Cruces aliæ, diſtrahuntur per totum Orbem Chriſtianum, & pia omnium devotione, ac fiducia in periculis coluntur. In Breviario veteri Eccleſiæ Aſturicenſis ad diem 16. Aprilis legitur, Turibium Heroſolymam profectum, ab Epiſcopo ejus Eccleſiæ conſtitu-

rum

Digitized by Google

tum fuiſſe quinque annis coſtodem rerum ſacrarum, ac Reliquiarum, indeque monitu Angeli in Hiſpaniam plures portaſſe, ne poſtea in rapinam infidelium cederent. Præcipua autem illatum eſt brachium S. Crucis. Hæc inibi, præter plura alia. Itaque dubitari prudenter non poteſt de veritate peregrinationis S. Turibii, quam ipſe memorat initio hujus Epiſtolæ.

CXLII. Præterea, quod idem Turibius cum prædicto Idatio perſecutus fuerit Manichæos (proindeque, & Priſcillianiſtas, ipſorum ſequaces) juxta contextum hujus Epiſtolæ, pariter & Leoninæ ſuperius exſcriptæ, patet ex ipſo Idatio in Chronico, Olympiade cccvi. ad annum xxi. Theodoſii & Valentiniani, ideſt, Chriſti cdxlv. ubi ait: *In Aſturicenſi Urbe Gallæciæ quidam ante aliquot annos latentes Manichæi, Geſtis Epiſcopalibus deteguntur; quæ ab Idatio, & Turibio Epiſcopis, qui eos audierant, ad Antoninum Epiſcopum Emeritenſem directa ſunt.* Unum vero ex iis dictum fuiſſe nomine Paſcentium, ſubdit idem Idatius ad annum ſequentem cdxlvii. dicens: *Paſcentium quemdam Urbis Romæ, qui de Aſturica diffugerat, Manichæum, Antoninus Epiſcopus Emeritæ comprehendit, auditumque, etiam de Provincia Luſitana fecit expelli.*

CXLIII. Hic idem Turibius eſt ille Epiſcopus Aſturicenſis, ad quem Leo Papa ſcripſit Epiſtolam illam contra Priſcillianiſtas. Idem quoque is, cujus officium ab antiquo tempore celebrare inveniuntur Eccleſiæ Aſturicenſis, Palentina, Burgenſis, Segobienſis, Seguntina, immo & Toletana, ad diem xvi. Aprilis; in cujus Actis Bollandiniani orationem exſcribunt e Breviario Burgenſi anni mdii. recitari ſolitam. Tot autem Eccleſiarum cultui erga Turibium Epiſcopum ingens pondus accedit ex Martyrologio Romano, ubi ad eandem diem legitur: *Pallentiæ Sancti Turibii Epiſcopi Aſturicenſis, qui ope S. Leonis Papæ hæreſim ex Hiſpania penitus profligavit, clarusque miraculis in pace quievit.*

CXLIV. Eadem fere leguntur apud Molanum in Auctario Uſuardi, Caniſium, & Galeſinium. Vitam autem ejuſdem Turibii fuſius tradiderunt Alphonſus de Villegas, Baſilius Sanctorius, Joannes Marieta, Ambroſius Morales, & alii ex Hiſpanis. Sed enim, ut idem Morales, & alii notant, multi eorum uni eidemque Turibio adſcribunt facta, aut prodigia, quæ diverſorum ſunt, & alio, atque alio ſæculo contigere. Ac proinde in verbis illis Martyrologii, vox *Palentiæ*, irrepſiſſe videtur; quoniam Turibius Palentinus fuit longe alius ab hoc Aſturicenſi, & octoginta circiter annis poſterior. Nimirum Palentinus floruit tempore Montani Archipræſulis Toletani, qui ad ipſum Literas dedit infra exhibendas, anno circiter dxxx. Turibius Aſturicenſis pluſquam ſeptuaginta annis antea diem obierat ſub Pontificatu Sancti Leonis, qui non proceſſit ultra annum cdlx.

CXLV. Porro S. Turibius in ejuſdem Epiſtolæ contextu monet, errores Manichæorum, & Priſcillianiſtarum, aliaque prava Dogmata in Hiſpania, originem duxiſſe ex defectu Conciliorum. Propterea enim ait: *Quod quidem per mala temporis noſtri, Synodorum Conventibus, Decretiſque ceſſantibus, liberius crevit; & impiiſſime (quod eſt cunctis deterius) ad unum Altare diverſis Fidei ſenſibus convenitur.* Nec mirum ita loquatur Turibius. Ab anno enim ſæculari cd. quo celebratum fuit Concilium Toletanum I. contra eas hæreſes (aut juxta opinionem Cardinalis Baronii, & aliorum quorundam, ab anno cdv. Stilicone II. Conſule) uſque ad annum cdxlvii. aut circiter, quo Turibius ſcribit hanc Epiſtolam ad Idatium, & Ceponium, nullum fuerat celebratum in Hiſpania Concilium, decurſu quadraginta ſeptem plus minus annorum. Unde mirum non eſt, quod toto eo ſpatio interjecto mala illa hæreticorum germina denuo pullulaſſent, aut revixiſſent.

CXLVI. Et ita paſſim accidit omni fere ſæculo, ut quibus in Regnis Nationalia, & Provincialia Concilia diu prætermittuntur, pernicioſa Dogmata circa Fidem, & mores diſſeminentur, & Diſciplina Eccleſiaſtica paullatim corruat. Sane in Hiſpania ab ineunte quarto ſæculo, & deinceps uſque ad initium octavi (ideſt, quamdiu Hiſpania ſub Chriſtianorum Regum dominio fuit) frequentia Concilia celebrata fuerunt, quamvis non omnium Acta ad nos pervenerint. Et in Toletano IV. cui præfuit S. Iſidorus Hiſpalenſis anno Chriſti dcxxxiii. Can. iii. ſtatutum fuit: *Quinto decimo Kalendarum Juniarum congreganda eſt in unaquaque Provincia Synodus, propter vernale tempus, quando herbis terra veſtitur, & pabula germinum inveniuntur.* Et ita fere iis duobus ſæculis obſervatum in Hiſpania fuit uſque ad irruptionem Sarracenorum. In Eccleſia autem primitiva major adhuc frequentia Synodorum ſtatuta fuerat Canone xxxviii. Apoſtolorum, ubi legimus: *Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ut inter ſe invicem Dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoveant; ſemel quidem quarta ſeptimana Pentecoſtes, ſecundo vero duodecima die menſis Hyperberetæi.* Et in Codice Canonum Eccleſiæ Romanæ edito a Queſnelio, Capitulo ii. pag. 36. in Brevi Statutorum Carthaginenſium, §. v. ſtatuitur: *Ut propter cauſſas Eccleſiaſticas, quæ ad perniciem plebium ſæpe veteraſcunt, ſingulis quibuſque annis Concilium convocetur; ad quod omnes Provinciæ, quæ primas Sedes habent, ex Conciliis ſuis ternos Legatos mittant &c.*

CXLVII. Sed enim tanta Conciliorum frequentia noſtris temporibus in Hiſpania jam diu exolevit. Utinam vel illa habeatur, quæ communi Lege ſtatuta fuit ab Eccleſia, præſertim in Concilio Tridentino, Seſſione vigeſima quarta, Decreto, *De Reformatione*, Cap. ſecundo, ubi ſtatuitur, Concilia Provincialia, ſicubi omiſſa ſunt, pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, controverſiis componendis, aliiſque ex ſacris Canonibus permiſſis, renoventur. Atque inter alia: *Metropolitani per ſeipſos, vel, illis legitime impeditis, Coepiſcopus antiquior,*

in-

Digitized by Google

intra annum ad minus a fine præſentis Concilii, & deinde quolibet ſaltem triennio, poſt Octavam Paſchæ Reſurrectionis Domini noſtri JESU CHRISTI, ſeu alio commodiori tempore, pro more Provinciæ, non prætermittat Synodum in Provincia ſua cogere; quo Epiſcopi omnes, & alii, qui de jure, vel conſuetudine intereſſe debent, exceptis iis, quibus cum imminenti periculo transfretandum eſſet, convenire omnino teneantur &c. Synodi quoque Diœceſanæ quotannis celebrentur &c.

CXLVIII. Mirum autem eſt, & dolendum ſane, poſt tam venerandum Synodi Tridentinæ Decretum, & in materia adeo gravi, *pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus &c.* e qua pendet vita, aut mors æterna innumerabilium animarum, tam pauca Concilia Provincilia fuiſſe celebrata ab anno MDLXVI. ſpatio centum viginti ſeptem annorum, in Hiſpania, ac novo Orbe ejus dominio adjacente, uſque ad hunc MDCXCIII. Idem pene dixerim de Diœceſanis Conciliis, quæ cum quotannis celebrari deberent, raro admodum coguntur, & via unquam debita methodo ſcribuntur, ut in lucem publicam edantur. Tot damnorum inde ſequentium rationem ſtrictiſſimam Deo reddent ſpeculatores, ſive Epiſcopi, quibus ea officio incumbit cura ſalutis animarum. Hortor ego indignus ſervus, ut id tam grande onus ob oculos habentes, frequentibus Conciliis tam Provicialibus, quam Diœceſanis, conſcientiæ ſuæ conſulant, & ſubditorum ſaluti æternæ provideant.

CXLIX. Verum accedendo jam ad Libros apocryphos, quos Turibius hoc loco proſcribendos cenſet, occurrunt imprimis *Actus*, qui *S. THOMÆ* dicuntur; nimirum qui, Auctore quodam Manetis Diſcipulo, prodierunt, ſub nomine *Evangelii, Apocalypſis, & Circuituum Sancti Thomæ.* Omnes enim eæ ſcriptiones, adhuc antequam Turibius hanc Epiſtolam ſcriberet, damnatæ fuerunt a Patribus, veluti Athanaſio in *Synopſi*, Epiphanio in *Panario*, Hæreſi 47. Cyrillo, *Catecheſi* VI. Innocentio Papa in Epiſtola ad Exuperium Epiſcopum Toloſanum, & Auguſtino Libro, *Contra Adimant. Manichæum*, Cap. XVII. & Lib. XXII. *Contra Fauſtum*, Cap. 79. & Lib. I. *De Sermone Domini in monte*, Cap. 10. Poſt tempora quoque Turibii, ſub finem ejuſdem quinti ſæculi, S. Gelaſius I. Papa in Concilio Romano (& habetur in Can. *Sancta Romana*, Diſt. 15.) eoſdem *Actus S. Thomæ* nomine ſcriptos rejecit.

CL. Non tamen propterea vel a Turibio, vel a Gelaſio damnantur, aut inter apocrypha reputantur plura, quæ de S. Thoma Apoſtolo ſparſim leguntur apud Eccleſiæ Patres, vel Hiſtoricos graves. Veluti quod apud Parthos Evangelium prædicaverit, juxta Origenem Lib. 3. in Geneſin, & Euſebium Lib. 3. *Hiſtoriæ*, Cap. I. & apud Indos, teſte Nazianzeno Oratione ad Arianos, ac Gregorio Magno in Evangel. Homil. Quod Baptiſmate Æthiopas dealbaverit, juxta Chryſoſtomum, Homil. in XII. Apoſtolos. Quod denique generatim Parthis, Medis, Perſis, Hyrcanis, Brachmanis, atque Indis Evangelium annunciaverit, conſtat ex Sophronio apud Hieronymum, *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, Dorotheo in *Synopſi*, Beda in *Collectaneis*, ac S. Iſidoro, Lib. *De vita, & obitu SS.* Cap. 76. Nihil horum improbatur a Turibio, aut Gelaſio, ſicuti neque plura memoratu, ac lectu digniſſima de monumentis adhuc exſtantibus S. Thomæ in India, apud nobilem, & eruditum Epiſcopum Hieronymum Oroſium Libro tertio *Rerum Indicarum*, alioſque Hiſtoricos recentes, e quibus pleraque deſumpſit Ribadeneyra in Floribus SS. ad diem 21. Decembris.

CLI. Numerat præterea Turibius inter Libros apocryphos illos, qui dicuntur *Acta S. Andreæ.* Hoc autem nomine non debent intelligi Acta Paſſionis S. Andreæ a Presbyteris Achaiæ, qui crucifixioni ejus interfuerunt, conſcripta, qualia exhibentur a Simeone Metaphraſte, Lipomanno Tomo I. Surio Tomo VI. & laudantur a Remigio Altiſiodorenſi in Pſalmum 21. & 40. Bernardo Sermone de S. Andrea, Lanfranco, *Contra Berengarium*, Ivone Carnotenſi, & aliis. Ea quippe vera, & germana habentur, quicquid in oppoſitum frendeant heterodoxi quidam, præſertim circa Euchariſtiæ Myſterium ſequentes Berengarium errantem, non vero pœnitentem. Quin & pleraque narrata ab iis Achaiæ Presbyteris conſonant Hieronymo, Epiſt. 148. ad Marcellum, Paulino Nolano in Natali 9. S. Felicis, Petro Chryſologo, Serm. 131. & Hippolyto Martyri in Libello illo ms. *De Vitis Apoſtolorum*, extante olim apud Cardinalem Syrletum, ac memorato a nobis Tomo I. Diſſertatione 12. Num. 23. & ſeqq. Soli itaque ii *Actus S. Andreæ* rejiciuntur hoc loco a Turibio, ſicuti & multis annis poſtea a Gelaſio Papa, qui plura fabuloſa, & abſurda continent a Manichæis intruſa, & a S. Auguſtino relata Libro, *De Fide contra Manichæos*, Cap. 38. Qualia etiam ſunt Acta Apoſtolorum ſcripta nomine ejuſdem Andreæ, & rejecta ab Innocentio Papa I. in Epiſtola ad Exuperium fine, Philaſtrio, *De hæreſibus*, Cap. 89. & Gelaſio Papa in allegato Can. *Sancta Romana*, Diſtinct. 15.

CLII. Inſuper apocryphis accenſet Turibius *Actus illos, qui appellantur Sancti Joannis.* Hi autem videntur fuiſſe, qui ſub eo titulo ſcripti fuerunt Prochori nomine, & fabulis ſcatebant; ſicuti & alius Liber hoc loci nominatus *Memoria Apoſtolorum*, ac pariter rejectus a Turibio. Hos itaque, & ſimiles, ab hæreticis fictos, aut vitiatos, eliminari cupit, ne errores in iis contenti ſerpant in Hiſpania. Rei autem totius examen, deliberationem, ac remedium committit Turibius Idatio, & Ceponio Epiſcopis, in quorum conſortio poſtea, hortatu S. Leonis Papæ, tum errores iis Libris apocryphis contentos, tum alias Manichæorum, & Priſcillianiſtarum hæreſes, indicto Concilio, & communi Præſulum aſſenſu damnavit, ac longe ab Hiſpania expulit.

EPI-

EPISTOLA S. LEONIS MAGNI PAPÆ

XCV. *Alias* CIX.

AD EPISCOPOS GALLIARUM ET HISPANIARUM.

DE PASCHATE ANNI CDLV.

Dilectiſſimis Fratribus univerſis Epiſcopis Catholicis, per Gallias, & Hiſpanias conſtitutis, Leo Romæ Epiſcopus.

153. Cum in omnibus Divinorum præceptorum regulis exſequendis Sacerdotalem obſervantiam oporteat eſſe concordem; maxime nobis & principaliter providendum eſt, ne in Paſchalis feſti die, vel ignorantia, vel præſumptio, peccatum diverſitatis incurrat. Unde quia tempus ſacratiſſimæ ſolennitatis ita diſpoſitos habet limites ſuos, ut ſalutare Sacramentum nunc citius, nunc tardius oporteat celebrari; non deſinit Apoſtolicæ Sedis ſolicitudo proſpicere, ne devotio Eccleſiaſtica aliquo turbetur incerto. Cum autem in quibſdam adſcriptionibus Patrum, ſuturum proxime Paſcha Domini, ab aliis in diem quintum decimam Kalendas Majas, ab aliis in diem octavum Kalendas eaſdem inveniretur adſcriptum; tantum me diverſitas iſta permovit, ut clementiſſimo Principi Marciano curam de hac re animi mei panderem; ut præcipiente ipſo, ab his qui habent hujns ſupputationis peritiam, diligentius illic diſcuſſa ratione quæreretur, quo die poſſit veneranda ſolennitas rectius celebrari. Quo reſcribente, octavo Kalendas Majas definitus eſt dies. Quia ergo ſtudio unitatis, & pacis malui Orientalium definitioni acquieſcere, quam in tantæ feſtivitatis obſervantia diſſidere; noverit Fraternitas veſtra, die VIII. Kalendas Majas ab omnibus Reſurrectionem Dominicam celebrandam; & hoc ipſum per vos aliis Fratribus eſſe intimandum, ut divinæ pacis conſortio, ſicut una Fide jungimur, ita una ſolennitate feriemur. Deus vos incolumes cuſtodiat, Fratres chariſſimi. Data poſt * Conſulatum Opilionis, quinto Kalendas Auguſtas.

* Anno Chriſti CDLIV.

N O T Æ   V A R I O R U M

Et Obſervatio circa Concilium Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, ac Chalcedonenſe, ſolenniter in Hiſpania receptum.

CLIV. De *Solennitate Paſchali &c.*] Theophilus Alexandrinus anno LXVI. Cycli ſui, cui reſpondet annus Chriſti CDLV. Valentiniano A. VIII. & Anthemio Coſſ. Paſcha celebrandum adnotarat VIII. Kalendas Majas. Qui dies cum ultra præfixos terminos excedere videretur; hærebat Leo, num præſtaret juxta aliorum potius calculum, XV. Kalendas Majas celebrari. Sed cum in re dubia conſultus Marcianus Imp. Theophili ſententiam harum rerum peritis probari reſpondiſſet; tum Leo Encyclicas de more ſcripſit, quibus Dominicum ejus anni Paſcha VIII. Kalendas Majas futurum denunciavit. Exſtant Leonis hac de re ad Marcianum, & ad Eudociam Epiſtolæ LXIV. & LXV. Jacobus Sirmondus.

CLV. In Codice Cardinalis Grimani, quo uſus fuit Queſnelius, poſt finem ejus Epiſtolæ S. Leonis XCV. alias CIX. legitur: *Paſcha Valentiniano VIII. & Anthemio Coſſ. VIII. Kalendas Majas.* Nimirum, anno ἀμέσως ſequenti, Æræ communis CDLV. celebrandum fuiſſe Dominicum Paſchæ feſtum die XXIV. Aprilis. Eo namque Chriſti anno, Pontificatus Leonis XV. Imperii Marciani V. Valentinianus Auguſtus VIII. Conſulatum geſſit cum Anthemio uſque ad diem decimum ſeptimum Maji, quo occiſus fuit. Unde Epiſtola hæc Leonis ſcripta fuit anno CDLIV. præcedenti, Conſulatu Studii, & Aetii, ſive poſt Conſulatum Opilionis, ut habet notatio ipſa S. Leonis. Opilio enim cum Vincomalo Conſulatum geſſerat anno CDLIII. Imperii Marciani tertio, Valentiniani autem viceſimo octavo.

CLVI. Quod hoc anno geſſit Leo Papa cum Epiſcopis Galliæ & Hiſpaniæ, id ipſum fere quolibet anno præcedenti ſolebant facere Metropolitani quique cum Epiſcopis Suffraganeis, denunciantes Paſcha futurum anno ſequenti. Unde in Concilio Tol. IV. Caput V. inſcribitur: *De annunciatione Paſchæ ante Epiphaniam inter Epiſcopos exquirenda.* Ac deinde in ipſo Capite dicitur: *Solet in Hiſpaniis de Solennitate Paſchali varietas exiſtere prædicationis; diverſa enim obſervantia Laterculorum Paſchalis feſtivitatis interdum errorem parturit. Proinde placuit, ut ante tres menſes Epiphaniorum Metropolitani Sacerdotes literis invicem ſe inquirant, ut communi ſcientia edocti diem Reſurrectionis Chriſti, & Comprovincialibus ſuis inſinuent, & uno tempore celebrandam annuncient.* Quin & antea in Concilio Bracarenſi II. Cap. IX.

ſta-

ſtatuitur, *ut ſuperventurum ipſius anni Paſcha, quoto Kalendarum die, vel quota Lunæ debet ſuſcipi, a Metropolitano Epiſcopo nuncietur*. Vide infra Concilium Toletanum x. Cap. 1. & S. Iſidorum de Laterculo & Cyclo Paſchali, Lib. ſexto *Originum*, Cap. 17.

CLVII. Antequam omnino recedamus ab Epiſtolis S. Leonis, obſerva lector, ſpeciali curæ fuiſſe Sanctiſſimo illi Pontifici, denunciare Epiſcopis Hiſpanis victoriam Eccleſiæ Catholicæ reportatam de hæreticis in Concil. quarto Generali apud Chalcedonem celebrato ſub ipſius Pontificatu anno CDLI. Etenim Epiſtola LII. alias LXXVII. ad Epiſcopos Galliarum ſcribens, pronunciat, dogmata Neſtorii, & Eutychetis pariter eſſe fugienda, veluti quæ tota illa Synodus damnaſſet juxta Epiſtolam Synodicam ejuſdem S. Leonis; & commendat, ut gaudium ſuum commune faciant Epiſcopis Hiſpaniæ. Huc enim ſpectant verba illa poſtrema de celeri reditu Ingenui Epiſcopi in Galliam: *Ne diutius vobis eſſet incognita omnium materia gaudiorum, quæ volumus per curam dilectionis veſtræ etiam ad Fratres noſtros Hiſpaniæ Epiſcopos pervenire; ut quod Deus operatus eſt, nulli poſſit eſſe incognitum.*

CLVIII. Unde non modo Concilium Nicænum, Conſtantinopolitanum, & Epheſinum, ſed etiam Chalcedonenſe, ab ipſo S. Leone celebratum anno CDLI. cum magno plauſu, ac ſolennitate receptum fuit in Hiſpania, præſertim in Concil. Toletano III. anno Chriſti DLXXXIX. ubi tam a Reccaredo Rege, quam a LXIII. Epiſcopis, emiſſa eſt publice Profeſſio, ac Formula Fidei, *quam expoſuerunt tractatus Chalcedonenſis Concilii*. Deinde, exſecratis peſtiferis hæreſibus Arii, Macedonii, Neſtorii, & Eutychetis, recipiuntur Epiſtolæ Synodicæ S. Cyrilli Alexandrini adverſus Neſtorium, & ſummo in honore habetur Epiſtola *Sancti, ac Beatiſſimi primæ Sedis Archiepiſcopi Leonis, ſcripta ad Flavianum ſanctæ recordationis Archiepiſcopum, ad perimendam Eutychetis malignitatem &c.* Quæ omnia infra ſuo loco integre a nobis exhibenda ſunt, lectu digniſſima, circa quatuor prædicta Concilia Generalia, quibus S. Gregorius M. voluit eandem fidem præſtari, ac quatuor Evangeliis. Porro non multo ante id tempus, quo in Concilio Tolet. III. tam ſplendide recepta fuit doctrina Concilii Chalcedonenſis, & Epiſtola S. Leonis ad illud, accinebat univerſalem illius receptionem, etiam in extremis Hiſpaniæ finibus, Venantius Fortunatus Lib. ſingulari Carminum, exſtante Tomo x. Biblioth. Maximæ PP. Anſiſonianæ, pag. 614. iis verſibus ad Juſtinum Juniorem Imperatorem & Sophiam Augg.

Reddite vota Deo, quoniam nova purpura quicquid
Concilium ſtatuit Chalcedonenſe tenet.
Hoc meritis Auguſte tuis & Gallia cantat,
Hoc Rhodanus, Rhenus, Iſter, & Albis agit.
Axe ſub occiduo audivit Gallicia factum:
Vaſcone vicino Cantaber iſta refert.

CARD. DE AGUIRRE.

EPISTOLA I.

EPISCOPORUM TARRACONENSIUM

Scripta circiter annum CDLXV.

AD HILARUM PAPAM

IN CONCILIO ROMANO LECTA.

SUMMARIUM.

De ordinatione Epiſcopi per Sylvanum Calagurritanum Epiſcopum, contra Patrum regulas, & Nicænos Canones facta apud Romanum Pontificem conqueruntur; eumque conſulunt, quid in hoc caſu facere, aut qua ratione abuſibus ejuſmodi occurrere debeant.

Domino Beatiſſimo, & Apoſtolica reverentia a nobis in Chriſto colendo Papæ Hilaro, Aſcanius Epiſcopus, & univerſi Epiſcopi Tarraconenſis Provinciæ.

CLIX. Etſi exſtaret [a] neceſſitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, expetendum revera nobis fuerat illud privilegium Sedis veſtræ, quo ſuſceptis Regni Clavibus poſt Reſurrectionem Salvatoris, per totum Orbem Beatiſſimi Petri ſingularis prædicatio univerſorum illuminationi proſpexit, cujus Vicarii principatus ſicut eminet, ita metuendus eſt ab omnibus, & amandus. Proinde nos Deum in vobis penitus adorantes, cui ſine querela ſervitis, ad Fidem recurrimus Apoſtolico ore laudatam, inde Reſponſa quærentes, unde nihil errore, nihil præſumptione, ſed Pontificali totum deliberatione præcipitur.

[a] Diſtaret.

CLX. Cum hæc ita ſe habeant; eſt tamen inter nos falſus Frater, cujus præſumptionem ſicut diutius tacere non licuit, ita & loqui futuri judicii neceſſitas imperavit. Sylvanus qui-

quidem Epiſcopus Calagurræ, in ultima parte noſtræ Provinciæ conſtitutus, * divinationes ſibi indebitas uſurpando, humilitatem noſtram ad hoc uſque perduxit, ut contra ejus vaniſſimam ſuperſtitionem Sedis veſtræ unicum remedium flagitemus. Hic namque jam ante ſeptem, aut octo amplius annos, poſtponens Patrum Regulas, & veſtra Inſtituta deſpiciens, nullis petentibus populis Epiſcopum ordinavit; cujus præpoſterum factum exiſtimantes fraterna, & pacifica poſſe admonitione ſanari, profecit in pejus. Denique contra vetuſtatem Canonum, contra Synodi Conſtituta, alterius Fratris noſtri Presbyterum, ſpiritu tantum præſumptionis accenſus, in eodem loco, qui illi fuerat deſtinatus, cui invito, & repugnanti impoſuerat manus, & qui noſtro jam cœtui fuerat aggregatus, Epiſcopum fecit. Hinc factum eſt, ut de ejus miſerrima temeritate ad nos Cæſarauguſtanæ Urbis Epiſcopus Frater noſter univerſa referret, cujus diligentia, & ſolicitudo admodum proſpexerat, ſi in aliquo profuiſſet; ſiquidem cunctis in vicinia poſitis Epiſcopis, ne ſe ſchiſmatico adjungerent, frequentiſſime contradixit, ſed obſtinatione damnabili totum, quod erat illicitum, & quod nobis pudor eſt dicere, non erubuis ſolus ille committere.

CLXI. Proinde quia his præſumptionibus, quæ unitatem dividunt, quæ ſchiſma faciunt, velociter debet occurri; quæſumus Sedem veſtram, ut quid ſuper hac parte obſervare velitis, Apoſtolicis affatibus inſtruamur, quatenus Fraternitate collecta, prolatis in medium venerandæ Synodi Conſtitutis, contra rebellionis ſpiritum veſtra auctoritate ſubnixi, quid oporteat de ordinatore, & ordinato fieri, intelligere, Deo adjuvante, poſſimus. Erit profecto veſter triumphus, ſi Apoſtolatus veſtri temporibus, quod S. Petri Cathedra obtinet, Catholica audiat Eccleſia, ſi novella zizaniorum ſemina fuerint exſtirpata. ET SUBSCRIPTIO: Orantem pro nobis ſanctum Apoſtolatum veſtrum jugi ævo Divina conſervet æternitas.

N O T Æ V A R I O R U M

In hanc, & ſequentes Epiſtolas.

CLXII. E*Piſtola.*] Hæc Epiſtola lecta eſt in Concilio Romano anno Domini CDLXV. Romæ celebrato. Dum legeretur, Patres ſuas ſententias acclamando, & interloquendo addiderunt. Hoc igitur loco placuit eam ex Creſconio, & ms. Vaticano ad verbum collocare, ſicut a Tarraconenſibus ad Sedem Apoſtolicam ſcripta, & directa fuerat. In Synodo Romana cum appoſitis acclamationibus, interlocutionibus, & ſententiis Patrum excuſa habetur. Utrobique itaque ponenda fuit, ut quas illa ex Patrum ſententiis interpoſitis additiones accepiſſet, facile conſtare poſſet. Et quamquam barbaricus furor Gothorum Hiſpaniarum Eccleſias prope omnes devaſtantium, vigorem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ relaxaſset; Tarraconenſem tamen Provinciam cuſtodem Legum, & Canonum permanſiſse, Romanum Pontificem obſervaſse, omnes controverſias ad eundem, velut ad ſupremum Judicem, & Paſtorem Eccleſiæ detuliſse, hæc Epiſtola manifeſte ſatis indicat. BINIUS.

CLXIII. Ex contextu hujus Epiſtolæ Epiſcoporum Provinciæ Tarraconenſis ad S. Hilarum Papam, conſtat palam, Eccleſiæ Hiſpanæ Patres a priſcis ſæculis credidiſse, judicia Epiſcoporum, ſicut & generatim cauſas majores, ſpectare ad Apoſtolicam Sedem, & ab ea ſola ultimo dirimi poſse. Hac perſuaſione ducti circa medium ſæculi tertii Eræ Chriſtianæ in cauſa Baſilidis, ac Martialis Epiſcoporum, quamvis conſulendum cenſerent S. Cyprianum, tunc in Africa florentem; exſpectarunt tamen ſententiam Sanctæ Sedis, quam & ipſi rei appellarunt. Similiter anno Chriſti CD. Patres Concilii Toletani I. in Sententia Definitiva cauſæ Symphoſii, Dictinii, ac Paterni Epiſcoporum, aliorumque, qui de hæreſi Priſcilliani, aliiſque criminibus accuſati fuerant, præcipuum rei judicium pendens reliquerunt a Pontifice Romano, ac SS. Ambroſio, & Simpliciano Mediolanenſibus Epiſcopis, veluti Vicariis S. Sedis in hac parte. Quin & antea in Concilio Oecumenico Sardicenſi, ubi Oſius adfuit cum quinque aliis Epiſcopis Hiſpanis, & præcipuas illius partes egit, anno Chriſti CCCXLVII. cauſæ majores, ac judicia Epiſcoporum, Sententiæ Romani Pontificis pleniſſime remittuntur. Qua de re fuſe egimus Tomo I. hujus Operis variis locis, præſertim Diſſertat. VII. & longe antea in *Defenſione Cathedræ S. Petri*, præſertim Tract. I. Nihil itaque mirum, quod Epiſcopi Provinciæ Tarraconenſis pariter poſt medium quinti ſæculi, in hiſce Literis cauſsas Epiſcoporum Irenæi, Sylvani &c. remiſerint ad Sanctum Hilarum Papam, ut ab eo finem acciperent.

CLXIV. Obſervanda autem maxime ſunt verba illa initio, quibus ii Epiſcopi quærunt oraculum Sedis Apoſtolicæ, tanquam Regulam Fidei, nulli errori obnoxiam. Propterea enim ajunt: *Nos Deum in vobis penitus adorantes, cui ſine querela ſervitis, ad Fidem recurrimus Apoſtolico ore laudatam; inde Reſponſa quærentes, unde nihil errore, nihil præſumptione, ſed totum Pontificali deliberatione præcipitur*. Deinde oportet expendere poſtrema illa Epiſcoporum verba ad Pontificem: *Erit profecto veſter triumphus, ſi Apoſtolatus veſtri temporibus, QUOD S. PETRI CATHEDRA OBTINET, CATHOLICA AUDIAT ECCLESIA, ſi novella zizaniorum ſemina fuerint exſtirpata*. Nimirum, ipſis alte perſuaſum erat, ab ipſa S. Petri Cathedra emanare oracula, & Reſponſa illa, quæ Apoſtolicus Præſul, ideſt, Pontifer Romanus, profert in documentum Eccleſiæ Catholicæ. Quo item modo, ac ſenſu loquuti inveniuntur quibuslibet ſæculis omnes fere Patres, ac Scriptores Catholici, ut iis locis fuſe oſtendimus

dimus

dimus pro auctoritata ſuprema, & nulli errori obnoxia Sedis Apoſtolicæ in definiendis controverſiis, ſiva quæſtionibus Fidei.

CLXV. Similitar & in Epiſtola ſequanti ad eundem Hilarum ab initio obſervare oportet, qualiter Epiſcopi totius Provinciæ Tarraconenſis congregati in unum, rogent Pontificem Romanum, ut confirmet ſententiam ipſorum da Iranæi elactione, aut deputatione in Epiſcopum Barcinonenſam, & de rejectione alterius aujuſpiam indebite electi a Sylvano Epiſcopo Calagurritano, contra Nicænos Canonas, & Regulas Patrum. Ut hinc apette colligas, & ax aliis axamplis nuper memoratis (quod alibi opportunius oſtendimus contra Archipræſulem Patrum Marcam, & alios quoſpiam) judicia Conciliorum Provincialium in cauſſis Epiſcoporum non aſſa ſuprema, aut irreformabilia, ſed pendere ab ultimo judicio Sedis Apoſtolicæ, ejuſque nutu ſtare, aut aadere. Similiter, nec eadem Concilia diſpenſare poſse in Canonibus ſaeris, ſed id ſpectara ad ſolam Sedem Apoſtolicam; ſiquidem propteraa Epiſcopi Tarraconenſis Provinciæ rogarunt Hilarum Papam, ut diſpenſatione ſua probaret nominationem, ſive deſignationem Irenæi factam a Nundinario Epiſcopo advarſus diſpoſitionem ſacrorum Canonum. Canſebant enim eerto, Pontificem Romanum, & quidem ſolum, habera poteſtatem diſpenſandi in ſacris Conciliorum Canonibus, quoties urgeret gravis necaſſitas, & publica utilitas. Qua etiam de re fuſe diſseruimua in *Defenſione Cathedræ S. Petri*, Tractatu III. Diſput. XXXVII. Vide ibi. CARD. DE AGUIRRA.

E P I S T O L A II.

EPISCOPORUM TARRACONENSIUM

AD HILARUM PAPAM,

IN CONCILIO ROMANO LECTA.

Additis interlocutionibus Patrum.

SUMMARIUM.

Rogant, ut Hilarus Papa Irenæum Epiſcopum, quem Nundinarius Epiſcopus de Eccleſia benemeritus, teſtamento ſuo in * Tarraconenſi Eccleſia ſucceſſorem deſignavit, confirmet; Deque Sylvani Epiſcopi facto ſententiam ſuam reſcribat. * Barcinonenſi

Beatiſſimo, & Apoſtolica reverentia a nobis in Chriſto colendo Papæ Hilaro, Aſcanius, & univerſi Epiſcopi Tarraconenſis Provinciæ.

CLXVI. QUam Curam Apoſtolatus veſter de Provinciarum ſuarum Sacerdotibus gerat, filio noſtro Illuſtri Vincentio, Duce Provinciæ, raferante, cognovimus; cujus impulſu votum noſtrum in auſum ſcribendi prona davotione ſurreait. Ergo Provinciali iitarario ſermone dabita coronæ veſtræ obſequia deferentes, his quæſumus, ut dignatione, qua cataroa, etiam humilitatam noſtram in orationibus veſtris in mente habera dignemini, Beatiſſima, & Apoſtolica reverentia in Chriſto a nobis colende Pater; illud ſpecialius deprecantes, ut factum noſtrum, quod tam voto pene omnis Provinciæ, quam examplo vetuſtatis in notitiam vaſtram defertur, perpenſis aſſertionibus noſtris roborare dignemini.

CLXVII. (*Et cum * legeret, ab univerſis Epiſcopis, & Presbyteris acclamatum eſt: Exaudi Chriſte: Hilaro vita, dictum eſt decies. Hæc præſumptio nunquam fiat, dictum eſt ſexies. Quæ Dei ſunt, ab homine dari non poſſunt, dictum eſt ſexies. Per dominum Petrum rogamus, ut in perpetuum ſerventur, dictum eſt ſexies. Hæc ut reſerventur, rogamus. Hilarus Epiſcopus dixit: Lege. Paullus Notarius recitavit.*) Epiſcopus Barcinonanſium Civitatis ſanctus Nundinarius ſortem expievit conditionis humanæ. Hic Epiſcopo venerabili Fratri noſtro Irenæo, quem ipſa antea in Diœceſi ſua nobis volentibus conſtituarat, darelinquens ei, quod potuit habere paupertas ſupremæ voluntatis arbitrio, in locum ſuum, ut ſubſtitueretur, optavit; ſed defuncti judicium in ejus meritum non vacillat. (*Et cum * legeret, Probus Epiſcopus a conſeſſu ſurgens, dixit: Illud licuit, hoc non licuit. Succeſſores Deus dat. Auctoritate veſtra reſiſtite huic rei per Apoſtolatum veſtrum Hilarus Epiſcopus dixit: Percurre, qua cœperas. Paullus Notarius recitavit.*] Siquidem omnis Clerus, & plebs ejuſdem Civitatis, & optimi, & plurimi Provinciales, ut idem ejus locum obſervaret, a nobis ſperaverunt, dato conſanſu. Nos cogitantes defuncti judicium, & probantas ajus vitam, & aorum nobilitatem, atque multitudinem, qui petebant, ſimul & utilitatem Eccleſiæ memoratæ; optimum duximus, ut tanto Sacerdoti, qui ad Divina migraverat, non minoris meriti ſubſtituaretur Antiſtes, præſertim cum Eccleſia illius

* Legeretur. Acclamationes Patrum interpoſita.

* Legeretur. Interlocutiones Patrum.

illius Municipii, in qua ante fuerat ordinatus, ſemper hujus Civitatis Eccleſiæ fuiſſe Diœceſis conſtet. Ergo ſupplieiter precamur Apoſtolatum veſtrum, ut humilitatis noſtræ Decretum, quod juſte a nobis videtur factum, veſtra auctoritate firmetis. Jam dudum ſane queſti fueramus Literis noſtris de præſumptione Sylvani Epiſcopi; & miramur, quod nulla Apoſtolatus veſtri Reſponſa ſuſcepimus. Nunc hæc eadem ſuggerentes petimus, ut quid ſuper his rebus obſervandum ſit, Apoſtolieis ſermonibus nos dignemini informare. Et ne forſitan per negligentiam portitoris, aut per longinqui itineris difficultatem, humilitatis noſtræ ad vos ſcripta non potuerint ex hoc negotio pervenire; etiam ſuggeſtionem noſtram maluimus iterare. Et Subscriptio: Orantem pro nobis ſanctum Apoſtolatum veſtrum jugi ævo Divina conſervet æternitas nobis omnibus, & Eccleſiæ ſuæ, Domine vere noſter, & Apoſtolice Papa. *Hilarus Epiſcopus dixit: Alia Epiſtola recitetur. Paullus Notarius recitavit.*

S, HILARI PAPÆ

Conſultatio in Synodo Romana, circa Epiſtolas Epiſcoporum Tarraconenſium, cum interlocutionibus.

ANNO CHRISTI CDLXV.

25. Qu. 1. C. Nulli fas ſit.

Ezech. 2. & 23.

168. QUoniam religioſus, ſancto Spiritu congregante, Conventus hortatur, ut quæcumque pro diſciplina Eccleſiaſtica neceſſaria ſunt, cura diligentiore tractemus; ſi placuit, Fratres, ea, quæ ad ordinationum tenorem pertinent, juxta Divinæ Legis præcepta, & Nicænorum Canonum conſtituta, ita adjuvante Domino, in omne ævum manſura ſolidemus, ut * nulli fas ſit ſine ſtatus ſui periculo, vel Divinas Conſtitutiones, vel Apoſtolicæ Sedis Decreta temerare; quia nos, qui * potiſſimi Sacerdotis adminiſtramus officia, talium tranſgreſſionum culpa reſpiciet, ſi in cauſſis Dei deſides fuerimus inventi; quia meminimus, quod timere debemus, qualiter comminetur Dominus negligentiæ Sacerdotum. Siquidem reatu majore delinquit, qui potiori honore perfruitur: & graviora facit vitia peccatorum, ſublimitas dignitatum.

Diſt. 34. Curandum eſt.

169. Cavendum ergo imprimis eſt, ne ad ſacratos gradus, ſicut geſtis prioribus ante præſcriptum eſt, quiſquam, qui uxorem non virginem duxit, aſpiret. Repellendus eſt etiam quiſque, qui in ſecundæ uxoris nuptias contra Apoſtolica præcepta convenit.

Pænitentes permittuntur in Cod. Juſtin. quemadmodu & in Decret. Gratiani. Diſt. 55. cap. Pœnitentes, vel inſcii. *Ex pænitentes ſunt.*

170. Inſcii quoque literarum, nec non & aliqua membrorum damna perpeſſi, & hi, qui ex pœnitentibus ſunt, ad ſacros Ordines aſpirare non audeant. Quisquis talium conſecrator exſtiterit, factum ſuum diſſolvet.

* Alio.
* Reſecuerit.
* Commodate.
* Aditus.
* Illicitus.

171. Sed & quod quis commiſit illicite, aut a deceſſoribus ſuis invenit admiſſum, ſi proprium periculum vult vitare, damnabit; nos enim in nullo volumus ſeveritatem ultionis exercere. Sed qui in cauſſis Dei, vel contumacia, vel in aliquo exceſſu deliquerit, aut ipſe, quod perperam fecit, abolere noluerit; in ſe, quicquid in * alium non * reſecarit, inveniet. Quod ut deinceps poſſit tenacius cuſtodiri; ſi placet, ſententias, cauſſas, & ſubſcriptiones proprias omnes * commendate, ut Synodali judicio * auditus claudatur * illicitis.

172. *Ab univerſis Epiſcopis, & Presbyteris acclamatum eſt: Exaudi Chriſte: Hilaro vita, dictum eſt ſexies. Hæc, & confirmamus, & hæc docemus, dictum eſt octies. Hæc tenenda ſunt, hæc ſervanda ſunt, dictum eſt quinquies Doctrinæ veſtræ gratias agimus, dictum eſt decies. Iſta ut in perpetuum ſerventur, rogamus, dictum eſt quindecies. Iſta per S. Petrum, ut in perpetuum ſerventur, optamus, dictum eſt octies. Hæc præſumptio nunquam fiat, dictum eſt decies. Qui hæc violaverit, in ſe inveniet, dictum eſt ſepties. Et facto ſilentio, Hilarus Epiſcopus dixit.*

*Legatorio *ita Cod. Juſt. S. Q. 1. cap.* Pleriſque Sacerdotes.
* Præbeatur.

173. Præterea Fratres, nova, & inaudita (ſicut ad nos, miſſis de Hiſpaniis epiſtolis, ſub certa relatione pervenit (in quibuſdam locis perverſitatum ſemina ſubinde naſcuntur. Denique nonnulli Epiſcopatum, qui nonniſi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, ſed hæreditarium putant eſſe compendium; & credunt, ſicut res caducas, atque mortales, ita Sacerdotium, velut * legali, aut teſtamentario jure, poſſe dimitti. Nam plerique Sacerdotes in mortis confinio conſtituti, in locum ſuum feruntur alios deſignatis nominibus ſubrogare; ut ſcilicet non legitima expectetur electio, ſed defuncti gratificatio pro populi * habeatur aſſenſu. Quod quam grave ſit, æſtimate.

Atque

Atque ideo, ſi placet, etiam hanc licentiam generaliter de Eccleſiis auferamus; ne (quod turpe dictu eſt) homini quiſquam putet deberi quod Dei eſt.

174. Ut autem, quod ad nos * prolatum eſt, ad veſtram etiam poſſit pervenire notitiam, Hiſpanorum Fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum ſcripta legantur. *Paullus Notarius recitavit.* * Perlatum.

* * * *Additur in ms. Juſtelli*: Et ſtatutum eſt, nequid ultra hujuſmodi a Sacerdotibus præſumatur.

EPISTOLA HILARI PAPÆ

Ad Aſcanium, & reliquos Tarraconenſis Provinciæ Epiſcopos, Anno Chriſti CDLXV.

I. *Ut nullus ſine conſenſu Epiſcopi Metropolitani Epiſcopus ordinetur.*
II. *Ut nullus Epiſcoporum, relicta propria Eccleſia, ad aliam tranſeat.*
III. *Ut Irenæus remotus a Barcinonenſi Eccleſia, ad propriam revertatur.*
IV. *De removendis Epiſcopis, qui illicite ordinati ſunt; & ne in una Eccleſia duo Epiſcopi habeantur.*
V. *De damnatione Irenæi, ſi ad ſuam Eccleſiam non revertatur.*

Hilarus Epiſcopus Aſcanio, & univerſis Epiſcopis Tarraconenſis Provinciæ.

175 Poſtquam Literas veſtræ dilectionis accepimus, quibus præſumptiones Sylvani Epiſcopi Calagurrenſium Eccleſiæ retundi petiſtis, & rurſum Barcinonenſium quæritis nimis illicita vota firmari; honoratorum, & poſſeſſorum Turiaſſonenſium, Caſcantenſium, Calagurritanorum *, Virgilienſium, Tricienſium, Legionenſium, & Civitatenſium, cum ſubſcriptionibus diverſorum, Literas nobis conſtat ingeſtas, per quas id quod de Sylvano querela veſtra depromſerat, excuſabant. Sed reprehenſione juſtiſſima eorum pariter juſta allegatio non carebat; quia præter conſcientiam Metropolitani, Fratris, & Coepiſcopi noſtri Aſcanii, nonnullis Civitatibus ordinatos claruit Sacerdotes. Unde, quoniam quicquid ab alterutra parte eſt indicatum, omni videmus perverſitate confuſum; temporum neceſſitate perſpecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod geſtum eſt, ut nihil deinceps contra præcepta Beati Apoſtoli, nihil contra Nicænorum Canonum conſtitutum tentetur.

(* Varegenſium Civitatis, in ms. Jus. cæteris omiſſis. — 1. Q. 7. cap. Quoniam quicquid. — 1. Timoth. 3. & Hebr. — Nicæn. Concil. iv. & vi.)

I.

176. Hoc autem primum, juxta eorundem Patrum regulas, volumus cuſtodiri, ut nullus præter notitiam, atque conſenſum Fratris Aſcanii Metropolitani aliquatenus conſecretur Antiſtes; quia hoc vetus ordo tenuit, hoc trecentorum decem & octo Sanctorum Patrum definivit auctoritas, cui quiſquis obvias tetenderit manus, eorum ſe conſortio fatetur indignum, quorum præceptionibus reſultarit.

II.

177. In quorum contumeliam a ſuperbo ſpiritu etiam pars illa contemnitur, qua * vetatur, ne quis, relicta Eccleſia ſua, ad alteram tranſire præſumat. Quod nimis improbe conniventibus, & (ut doleatur gravius) vobis aſſerentibus, Irenæus Epiſcopus conatur admittere, * qui noſtra auctoritate roborari cupitis, quos maxime de rebus illicitis magna indignatione probatis accendi. Lectis ergo in conventu Fratrum, quos natalis mei feſtivitas congregarat, Literis veſtris, quæ de ordinandis Epiſcopis ſecundum Statuta Canonum, vel Prædeceſſorum meorum decreta ſunt, prolata ſententia, geſtorum, quæ pariter direximus, tenore diſcetis.

(* Cavetur. Sar. Conc. c. 1. & 2. — * Quod.)

III.

178. Unde remoto ab Eccleſia Barcinonenſi, atque ad ſua remiſſo Irenæo Epiſcopo, ſedatis per Sacerdotalem modeſtiam voluntatibus, quæ per ignorantiam Eccleſiaſticarum Legum diſſiderant, quod non licet obtinere; talis protinus de Clero proprio Barcinonenſibus Epiſcopus ordinetur, qualem te præcipue, Frater Aſcani, oporteat eligere, & deceat conſecrare; ne ſi * ſimiliter forte factum fuerit, non ſine objurgatione tui maxime nominis * retundat noſtra præceptio, quod in injuriam Dei, a quo ſpecialiter Sacerdotalium eſt gratia dignitatum, didicerimus admiſſum. Nec Epiſcopalis honor he-

(7. Q. 1. c. Remoto. — * Aliter. — * Retundatur.)

hæreditarium jus putetur, quod nobis ſola Dei noſtri benignitate Chriſti conſertur.

IV.

* Qui licet diſte. * Meruerint. * Viduæ. * Nec in ſecunda conjugis. *Levit.* 21. *Ezech.* 44. 1. *Timoth.* 3.

179. Ordinatos ergo nunc Epiſcopos * (qui, licet te ignorante, proveĉti ſunt, cum ſuis auctoribus * meruerunt ſubmoveri) hac ratione firmamus, ſi nec * viduarum maritus ſuerit quiſquam, * & in unius virginis nuptias, ac vota convenerit, ſicut & Legalia conſtituta præcipiunt, dicendo: *Sacerdos virginem uxorem accipiat, non viduam, non repudiatam*. Secundum quod etiam beatus Apoſtolus Paullus, Magiſter Gentium, de his, qui fieri deſiderant Sacerdotes, propria inſtitutione non tacuit, dicens: *Unius uxoris virum*. Cujus ſane tenore ſententiæ ita informati eſſe debetis, Fratres chariſſimi, ut inter cætera, quæ cavenda ſunt, hæc ſtudeatis præcipue cuſtodire, quæ cognoſcitis ante univerſa mandari. In quibus etiam * proſpiciendum eſt, ne duo ſimul ſint in una Eccleſia Sacerdotes; nec literarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum, vel etiam * ex pœnitentibus aliquis ad ſacrum miniſterium prorſus ſinatur accedere. Nec tantum putetis petitiones valere populorum, ut quum his parere cupitis, voluntatem Dei noſtri, qui nos peccare prohibet, deſeratis. Cujus indignatio ex hoc gravius commovetur, quia benignitas ejus, dum fiunt illicita per eos, qui ſunt interpretes placationis, offenditur.

* Perſpiciēdum

* Ex pœnitentibus.

V.

180. Ut autem omnia, ſecundum hæc, quæ ſcripſimus, corrigantur, præſentes Literas, Trajano Subdiacono noſtro veniente, direximus. Quod ſi Irenæus Epiſcopus ad Eccleſiam ſuam, depoſito improbitatis ambitu, redire neglexerit (quod ei non judicio, ſed humanitate præſtabitur) removendum ſe ab Epiſcopali conſortio eſſe cognoſcat. Deus incolumes vos cuſtodiat, Fratres chariſſimi. Data tertio Kalendas Januarii, Baſiliſco & Herminerico Viris Clariſſimis Conſulibus.

Anno Domini CDLXV.

NOTAE VARIORUM.

CLXXXI. Q*Uos natalis mei feſtivitas congregat.*] Per natalem diem Pontificis Hilari intellige diem ordinationis, ſive electionis, quo in ſummum Pontificem electus, & aſſumptus fuit. Solennis enim hoc tempore conſuetudo erat, ut plures Epiſcopi ſingulis annis Romam convenirent, magna cum ſolennitate celebraturi illum diem, quo Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ ad ſummi Pontificatus culmen aſſumptus fuit. S. Leo aliquos ſermones de ſua ordinatione, ſive anniverſario die aſſumptionis ſuæ ad faſtigium, & culmen ſummi Pontificatus, habuit. Huc faciunt ea, quæ S. Auguſtinus habet de die natali Aurelii Epiſcopi Carthaginenſis, Sermone triceſimo ſecundo, *De verbis Domini*, in fine, deque anniverſario die ordinationis ſuæ, Homilia 24. & 25. Quomodo hæc nonnulli auctoritate Paulſini, Epiſtola decima ſexta ad Delphinum confirment, non video. Loquitur enim de ſolenni illa, & antiquiſſima conſuetudine, qua ſolebant Fideles, nulla habita ratione calorum æſtivorum, ad natalem diem Sanctorum Apoſtolorum Petri & Paulli concurrere, de qua egimus ſupra in Notis Epiſtolæ illius præambularis Concilii Chalcedonenſis, quam Galla Placidia ſcripſit ad Pulcheriam Auguſtam. Vide Baronium anno CDLXV. num. 17. BINIUS.

CLXXXII. *Quoniam religioſus &c.*] Totus fere contextus hujuſce §. quo hortatur Hilarus Papa ad obſervantiam Canonum Nicænorum, videtur pene deſumptus ea Leone Magno, pariter de eiſdem loquente variis locis, & commendante obſervantiam illorum inviolabilem, præſertim Epiſt. 79. 80. 86. 92. editionis Queſnelii. Porro quæ deinde ſequentibus §§. ordinantur, digniſſima lectu, & obſervatu ſunt, ac fuerunt ad remedium afferendum iis malis, ac detrimentis diſciplinæ Eccleſiaſticæ, de quibus conqueſti ſunt Epiſcopi Tarraconenſis provinciæ, dum conſuluerunt Sedem Apoſtolicam.

CLXXXIII. *Poſtquam Literas veſtræ dilectionis &c.*] Habes in hoc Reſcripto Hilari Papæ ad Epiſcopos provinciæ Tarraconenſis reſponſionem plenam, & ſolutionem duiorum, de quibus conſuluerunt Sedem Apoſtolicam. Etenim §. 1. decernitur, ſeu potius denuo confirmatur, ut nullus ſine conſenſu Præſulis Metropolitani ordinetur Epiſcopus. Quod jam antea in Magna Synodo Nicæna ſtatutum fuerat Can. IV. ubi dicitur. ὃ ὥστε χωρὶς γνώμης Μητροπολίτου γένοιτο Ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη Σύνοδος ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι Ἐπίσκοπον. *Quod ſiquis abſque Metropolitani ſententia factus ſit Epiſcopus; eum magna Synodus definit non eſſe Epiſcopum*. Similiter Concilium Antiochenum paullo poſterius ſub Julio I. Can. XIX. præcipit, Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα Συνόδου, καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας &c. *Epiſcopum non eſſe ordinandum abſque Synodo, & præſentia Metropolitani Provinciæ &c.* Idipſum præcipitur in Conciliis, Laodiceno Provinciali, Can. 12. Carthaginenſi II. Canone 12. Carthaginenſi IV. Can. 1. atque alibi ſæpe.

CLXXXIV. Iis, aliiſque Canonibus ſacris ductus Hilarus in hac Epiſtola irritas decernit electiones, ordinationeſque factas à Sylvano Epiſcopo Calagurritano, quoniam factæ fuerant ſine conſenſu Metropolitani, nimirum Aſca-

Aſcanii Præſulis Tarraconenſis. Qua declaratione reſpondet priori illi Epiſtolæ adverſus eundem Sylvanum ſcriptæ. Erat inſuper alia ratio ad ejus electionem reſpuendam; quoniam Sylvanus proprio arbitrio, ſine petitione populi, delegerat ſibi ſucceſſorem in Epiſcopatu, ipſique poſſeſſionem dederat, contra omne jus, & fas, quaſi hæreditate poſſidendum eſſet Sanctuarium Dei, non autem meritis, & electione Canonica. Tentabant quidem excuſare Sylvanum populi plures ibidem nominati; veluti Turiaſſonenſes, Caſcantenſes, Calagurritani, Tricienſes, Legionenſes, & Civitatenſes, (omnes fere nunc poſt duodecim ſæcula retinent eadem antiqua nomina, etiam Hiſpanica linguæ) ſed ea excuſatio viſa fuit Pontifici inepta, veluti palam contraria prædictis Canonibus ſacris.

CLXXXV. Irenæi quoque electio, ſeu deſignatio in locum Nundinarii Epiſcopi Barcinonenſis, declaratur nullius valoris. Imprimis, quoniam præferebat turpitudinem hæreditariæ ſucceſſionis. Deinde, quia Irenæus ipſe erat Epiſcopus alterius Eccleſiæ; ac proinde non poterat transferri in aliam. Nimirum, vigebat tunc, & multis ſæculis poſtea, ſaltem in Occidente, Lex illa tot Canonibus Eccleſiæ firmata, præſertim in Concilio Oecumenico Sardicenſi, vetans tranſitiones Epiſcoporum de una Eccleſia in aliam, immo & tranſlationes, ubi ad has faciendas non compellebat urgens aliqua neceſſitas, vel communis utilitas. De quo jam late egimus Tomo I. Diſſert. XI. & XII. Neutra autem interveniebat, ut Irenæus Epiſcopus tranſiret, vel transferretur in Eccleſiam Barcinonenſem. Quapropter Hilarus Papa poſtulationem illam Epiſcoporum, & populi Barcinonenſis pro Irenæo rejicit ex eo utroque Capite, ipſumque redire jubet in ſuam Eccleſiam, & præcipit, ut alius rite ordinetur Epiſcopus Eccleſiæ Barcinonenſis.

CLXXXVI. *Ordinatos ergo nunc Epiſcopos &c.*] S. Hilarus hoc loco quædam remittens, & alia corrigens, aut vetans, exſequitur idipſum, quod poſtea S. Gregorius Magnus monuit Lib. XI. Reſponſione VII. ad Auguſtinum Epiſcopum Anglorum, dicens: *In hoc enim tempore Sancta Eccleſia quædam per fervorem corrigit, quædam per manſuetudinem tolerat, quædam per conſiderationem diſſimulat, atque portat, ut ſæpe malum, quod averſatur, portando, & diſſimulando compeſcat*. S. Hilarus ergo, cum eo tempore aliquæ ordinationes fuiſſent factæ in Hiſpaniæ adverſus Canones, ita eas damnat, aut improbat, ut tamen nonnullas per ignorationem factas diſſimulet, aut permanere ſinat, dummodo electi in Epiſcopos non fuerint bigami, nec viduam duxerint, nec repudiatam, ſed unicam virginem. Decernit inſuper, ne ſint in una Eccleſia ſimul plures Sacerdotes (ideſt, Epiſcopi) prout eſſe videbantur in Barcinonenſi Nundinarius, & Irenæus, atque in Callagurritana Sylvanus, & quidam alius. Denique ab Epiſcopatu arcendos omnino vult, immo & ab Ordine ſacro quoslibet homines imperitos, aut carentes aliqua parte membrorum, aut denique *ex pœnitentibus*. Quiſquis enim ob ſcelus aliquod commiſſum poſt Baptiſmum agebat pœnitentiam illam ſolemnem ſacris Canonibus indictam, in quocumque gradu pœnitentium eſſet, aut fuiſſet, prohibebatur omnino recipere, non modo Epiſcopatum, ſed & quemlibet ſacrum Ordinem, uti paſſim legitur in Conciliis, obſervatumque fuit ſæpe Tomo II. in Commentariis ad Concilium Eliberitanum, apparebitque ſæpius decurſu hujus Tomi.

CLXXXVII. Ratio autem præcipua, tam in hac Decretali Epiſtola, quam in Conciliis paſſim, prohibendi pœnitentibus, non modo Epiſcopatum, ſed & aſcenſum ad quoſlibet ſacros Ordines, eſt propter infamiam, ſive notam, quam ſubibant apud omnes ex ſcelere perpatrato, & pœnitentia in ejus vindictam ſacta. Neque enim idonei cenſebantur ad regendas animas, aut ſubditos in officio continendos monitis ſuis, neque ad offerendum Sacrificium pro populo, qui pravo vitæ exemplo, ſeu probroſo quopiam crimine, ſibi maculam aſperſiſſent; cum vera ſit ſententia illa, & paſſim experimento comprobata: *Quorum vita contemnitur, doctrina deſpicitur*. Porro hoc loco *Pœnitentis* nomine intelligitur, ſicut ſupra in Concilio Toletano, Can. 2. *Qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis, publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio, Divino fuerit reconciliatus Altario*. Itaque pœnitens ejuſmodi etiam poſt reconciliationem, prohibebatur prorſus ad ſacros Ordines accedere. Vide infra Epiſtolas Hormiſdæ Papæ ad Epiſcopos Hiſpaniæ.

CLXXXVIII. Si autem propter ſcelus grave, etiam diuturna, & ſeveriſſima pœnitentia expiatum, vetat Hilarus, & alii Pontifices, aſcenſum ad Ordines ſacros, nec ſolum ad Epiſcopatum; quanto magis iis, qui ſimilibus ſceleribus maculati, ac de iis notati, nec pœnitentiam ſeriu egerunt, nec exemplari vita notam illam eluerunt? Si crimina per longam, & aſperrimam pœnitentiam remiſſa coram Deo, & hominibus, adhuc impediebant receptionem Ordinis ſacri, juxta Pontifices, & Concilia; quanto fortius eadem ſcelera nullatenus expiata, aut remiſſa, impedimento eſſe debuerunt? Viderint DD. Epiſcopi, quorum maxime intereſt, quibus imponant manus. Inquirant accuratiſſime in mores, ac qualitates cæteras ordinandorum, prout in hac Epiſtola, & tot aliis Eccleſiæ Conciliis, ac Decretis præcipitur; immo & prout Jure ipſo naturali, ac Divino præceptum cenſetur, ne forte perfunctorio, aut minus accurato examine contenti, vel deluſi, imperitos, ineptos, aut criminoſos admittant ad ſacrum Ordinem, cum graviſſima Dei injuria, & dedecore Eccleſiaſtici Ordinis, ac populi ſcandalo, aut damno.

CLXXXIX. Inter tot Libros doctos, & ſalutares ex de re editos, nullus, meo judicio (credo & aliorum) eruditior, copioſior, aut utilior eſt, quam ille graviſſimi Doctoris Sorbonici Franciſci Hallierii, *De ſacris ordinationibus, & electionibus*; in quo Hierarchæ omnes invenient optime tractatum, & digeſtum quidquid ad eam rem ſpectat.

Quia

Quia vero id volumen eſt vaſtiſsimum, & immodicæ magnitudinis, quod plerique non habent, & pauci integre percurrere poſſunt, oporreret. ut quiſpiam Vir doctus, ac pius totum id Opus in ſynopſin, aut enchiridion aliquod apta methodo contraheret. Sic enim non dubito verſantem in manibus omnium longe utiliorum futurum.

CXC. *Baſiliſco, & Herminerico VV. CC. Conſulibus.*] Nimirum, anno Eræ Chriſtianæ, ut initio monuimus, colxv. Imperii Leonis, IX. Pontificatus Hilari, IV. qui biennio poſt diem obiit, Succeſſoremque in Sede Apoſtolica habuit Simplicium, ut teſtatur in Chronico ſuo Idatius, hiſce verbis: *Hilaro defuncto, ſeu Sacerdotii ſui annis expletis, XLV. Romanæ Eccleſiæ Simplicius ordinatur.* Nunc progrediamur ad quandam ejuſdem Simplicii Epiſtolam. Cardinalis de Aguirra.

EPISTOLA SIMPLICII PAPÆ

AD ZENONEM SPALENSEM EPISCOPUM.

AB ANNO CDLXVIII. AD CDLXXXIII.

Committit illi vices Apoſtolicæ Sedis in omnibus Hiſpaniarum Eccleſiis.

Dilectiſſimo Fratri Zenoni Simplicius.

CXCI. PLurimorum relatu comperimus, dilectionem tuam ſervore Spiritus Sancti ita te Eccleſiæ gubernatorem exiſtere, ut naufragii detrimenta, Deo Auctore, non ſentiat. Talibus iccirco gloriantes indiciis, congruum duximus, vicaria Sedis noſtræ te auctoritate fulciri, cujus vigore munitus, Apoſtolicæ inſtitutionis Decreta, vel Sanctorum terminos Patrum, nullo modo tranſcendi permittas; quoniam digna honoris remuneratione cumulandus eſt, per quem in his regionibus divinus creſcere innotuit cultus. Deus te incolumem cuſtodiat, Frater chariſſime.

NOTÆ VARIORUM.

CXCII. E*Piſtola.*] Hæc Epiſtola magnum, & vigilantiſſimum Simplicii Papæ ſtudium oſtendit, quod ſub gladio Erulorum exiſtens, non prætermiſerit ſolicitudinem externarum Eccleſiarum, quæ longius poſitæ, ſub Gotthica ſervitute gemebant. Obſervandum, quod ſicut hoc loco Zenonem Hiſpalenſem Eccleſiarum Hiſpanicarum Vicarium conſtituit, ita alibi Acacio Conſtantinopolitano in Orientalibus Eccleſiis moderandis vices ſuas delegaverit. Idque factum ideo, ut is, cui totius Eccleſiæ cura a Deo commiſſa fuit, nulla in re officio ſuo defuiſſe videretur. Vide quæ diximus ſupra in Notis Canonis vigeſimi Concilii Sardicenſis. Binius.

CXCIII. Non modo vigilantia, & ſolicitudo Simplicii Papæ pro Eccleſia detegitur in hac Epiſtola; ſed etiam probitas morum, & bonus ſanctitatis odor, qua fulgebat Zeno Archipræſul Hiſpalenſis. Propterea enim illum Simplicius conſtituit Vicarium Sedis Apoſtolicæ in Hiſpania tota. Non enim in ſola aliqua ejus parte; nam verba illa *in iis Regionibus*, non determinant Provinciam Bæticam, cujus Metropolis erat Hiſpalis, aut Corduba aliis, atque aliis temporibus; ſed extenduntur ad reliquas Hiſpaniæ Provincias.

CXCIV. Non ſatis conſtat, quonam anno ſcripta fuerit. Verum cum Simplicius Pontificatum inierit loco Hilari, qui humana poſuit anno colxvii. teſte Idatio, & Eccleſiam rexerit diu uſque ad cdlxxxiii. oportet ut Epiſtola data fuerit in eo ſpatio ſedecim annorum interjecto. Videtur autem id accidiſſe ſub Regno Eurici inchoata, circa annum octavum Imperii Leonis, & continuato per ſeptemdecim annos, ideſt, ab anno Chriſti colavi. uſque ad colxxxiii.

CXCV. Tam vero Euricus, quam alii Reges Hiſpaniæ, eo tempore erant hæretici Ariani; ut mirum proinde ſit interea fuiſſe Epiſcopos, qui intrepido animo Religionem Catholicam tuerentur, qualiter faciebat Zeno Hiſpalenſis Præſul, & creditur de plurimis aliis. Adhuc enim ſub illo Arianorum dominio, & veſano furore, major, ac potior Hiſpaniæ pars cenſetur ſub profeſſione Catholicæ Fidei perſeveraſſe fere qualis fuerat ſeptuaginta retro annis tempore S. Ambroſii, ſub finem ejus Vitæ, Epiſtola xxxii. ad Valentinianum Imperatorem (alias xxi. juxta noviſſimam editionem Monachorum S. Mauri) ajentis: *Hanc Fidem* (Catholicam) *Galliæ tenent, hanc Hiſpania, & cum pia Divini Spiritus confeſſione cuſtodiunt*.

CXCVI. Sed quid opus aliis teſtimoniis, quam S. Leonis Papæ, ſub cujus Pontificatu ſatis diuturno, ab anno coxl. uſque ad annum colxi. tot in Hiſpania Præſules inſignes fuerunt, præcipue ii, qui ejuſdem hortatu anno coxlvii. Concilium Hiſpanicum Generale contra Manichæos, Priſcillianiſtas, & omnes alios hæreticos celebrarunt? inter quos notiſsimi fuerunt S. Turibius Aſturicenſis, Balconius Archipræſul Bracarenſis, Idatius

& Ceponius Epiſcopi, de quibus ſatis in ſuperioribus egimus. Itaque adhuc eo tempore, quo Reges profeſsione Ariani in Hiſpania dominabantur, Epiſcopi omnes, aut ſere omnes, pro Catholica Fide fortes, & conſtantes permanebant; & inter eos Zeno iſte Præſul Hiſpalenſis, cui proinde S. Simplicius Papa vices ſuas in Hiſpania commendat.

CXCVII. Obiter nota, nulla fide dignum apparere, quod narrat Didacus de Valera (citatus ab Ambroſio Morale Lib. undecimo Cap. 35.) de prædicto Rege Eurico; prædixiſſe, ſcilicet, diem mortis ſuæ, & ſubditis perſuaſiſse, ut eo mortuo eligerent Regem ipſius filium Alaricum. Quod utrumque factum eſt. Unde enim Valera id habere potuit, cum nec ab Idatio, nec a S. Iſidoro, neque a quopiam alio Scriptore eorum temporum id habere potuerit? Id certum videtur, Arelate in Gallia mortuum fuiſse anno CDLXXXIII. aut circiter, juxta Vvulſam, Rodericum, & alios; qui idem annus emortualis deſignatur Simplicio Papæ Epiſtolam hanc ſcribenti ad Zenonem.

CXCVIII. Præterea difficile apparet, Euricum Regem Arianum, ac proinde a vera Fide, & charitate prorſus alienum, prædixiſse ante mortem ſuam eo modo, quo a nonnullis ſanctitate inſignibus viris, ac feminis prædicta legitur. Hoc enim iis accidit ea divina revelatione, veluti certum quoddam pignus ſalutis æternæ. Euricus autem Rex longiſſime diſtabat ab ea diſpoſitione, & perfectione vitæ; immo in ipſa perfidia Ariana habebat certum pignus æternæ ſuæ damnationis. Quomodo ergo cenſendus eſt prænoviſſe diem obitus ſui ex revelatione divina? Niſi forte contigerit eo modo, quo ſexaginta circiter annis poſtea accidit Theoderico Regi Italiæ pariter Ariano; cui cœnanti, in capite cujuſdam piſcis magni ſupra menſam poſiti apparuit caput graviſſimi, & Catholiciſſimi Viri Conſularis Symmachi, quem paullo antea ipſa decollari juſſerat. Theodericus autem viſo eo ſpectro territus prænovit mortem imminentem ſibi, quam & illico miſerrima ſubiit, ut narrat S. Gregorius Magnus, & alii.

CXCIX. Obſervare autem oportet, plurimum falli omnes illos, qui Primatum Hiſpaniæ totius adſcribunt intra quartum, & quintum ſæculum, vel Eccleſiæ Tarraconenſi, propter Epiſtolas Syricii Papæ ad Himerium, atque Hilari ad Aſcanium, ipſius Antiſtitem; vel Eccleſiæ Hiſpalenſi, ob haſce Literas Simplicii Pontificis ad Zenonem ejus Præſulem. Nullum enim verbum in iis Literis Pontificiis ad eos Antiſtites extat, e quo colligatur Primatus Hiſpaniæ proprie dictus, in quopiam illorum. Erant quidem ii Epiſcopi primæ Sedis intra ſuam Provinciam; quo titulo in Conciliis Hiſpaniæ, atque alibi ſæpe, ſignificantur Archiepiſcopi, ſeu Metropolitani, quales certe eo tempora erant Aſcanius in provincia ſua Tarraconenſi, & Zeno in Bætica. Eo ſenſu Metropolitani ſæpe in Conciliis dicuntur Primates, aut Primatum gerere, tamquam Epiſcopi primæ Sedis, ſive præeminentis ſupra alias totius provinciæ. Non autem propterea dicuntur Primates preſſe, aut proprie ſupra omnes alios Metropolitanos totius Regni, ac nominatim Hiſpaniæ, etiam ordinatione antiquiores. Hoc enim genus Primatus longe poſtea initium habuit.

CC. Quod autem Joannes Morinus, Vir doctiſſimus in ſuis Exercitationibus allegat pro Eccleſia Hiſpalenſi, & quidam alii pro Tarraconenſi, quaſi Primatum habuerint in omnes alias Hiſpaniæ eo tempore, quo Romani Pontifices iis delegarunt vices ſuas (ſi forte unquam eæ delegatæ fuerunt alicui Præſuli Tarraconenſi) ac nominatim Simplicius Papa in hac Epiſtola Zenoni Hiſpalenſi Præſuli, nullatenus urget. Non enim ea poteſtas vicaria fuit data Eccleſiæ Hiſpalenſi, aut Tarraconenſi, ſive, quod perinde eſt, dignitati Metropoliticæ illarum Eccleſiarum; ſed dumtaxat perſonis Himerii, Aſcanii, ac Zenonis Archipræſulum, ob eorum probitatem, zelum, & dexteritatem, ut ex ipſis Epiſtolis conſtat. Idemque dicendum de Literis Hormiſdæ Pontificis ad Salluſtium Hiſpalenſem, ſuo tempore exhibendis; ſed cum hoc diſcrimine, quod Hormiſda ibidem tribuit Salluſtio facultatem congregandi Nationale Concilium, & ferendi ſententiam litium verſantium inter Epiſcopos; quod certe aliquem ſpecialem Primatum denotat tunc in Salluſtio Hiſpalenſi, ut optime obſervat Morales, Lib. 11. Cap. 44. Sed tamen nec Salluſtius, nec Zeno fuerunt Vicarii nati, ſed electi ad beneplacitum Pontificis Romani, durante ipſorum vita, vel ad certum tempus. Interea vero nullus ex Metropolitanis totius Hiſpaniæ habebat præeminentiam aliquam ſupra alterum; ſed omnes ii in ſedendo, loquendo, ac ſubſcribendo in Conciliis quibuslibet Nationalibus Hiſpaniæ, attendebant antiquitatem ſolam ordinationis, ut patet ex omnibus ipſorum Actis. Modo enim Toletani, modo Hiſpalenſes, modo Tarraconenſes, modo Bracarenſes, modo Emeritenſes, modo denique Narbonenſes ſubſcribunt in iis Conciliis ante omnes alios, prout contingebat, quempiam ex iis eſſe reliquis antiquiorem.

CCII. Cæterum longe aliter accidit in Præſulibus Toletanis a tempore Concilii Toletani XII. celebrati anno DCLXXXI. & deinceps. Non tam enim ipſorum perſonis, quam dignitati Metropoliticæ illius Regiæ Urbis, datum fuit ibi Capite 1. ut ungerent Reges Hiſpaniæ in coronatione ſua. Præterea Cap. 6. intuitu ejuſdem dignitatis dicitur: *Placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ* (in quibuſdam exemplaribus additur, *atque Galliciæ*) *ut ſalvo privilegio uniuſcujuſque Provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoſcumque Regalis poteſtas elegerit, & jam dicti Toletani Epiſcopi judicio dignos eſſe probaverit, IN QUIBUSLIBET PROVINCIIS, in præcedentium Sedibus præficere Præſules, & decedentibus Epiſcopis eligere ſucceſſores.* Prædictæ autem duæ notæ ungendi Reges, ac probandi, & eligendi Epiſcopos in tota Hiſpania, fuerunt peculiares, & propriæ Toletanorum Præſulum ab eo tempore, ac ſigna ſpecialis Primatus ſupra reliquos Metropolitanos.

EPISTOLA FELICIS III. PAPÆ

AD ZENONEM * SPALENSEM

AB ANNO CDLXXXIII. AD CDXCII.

* Ita habetur in mſ. Juſteli.

CII. Felix meus Vir clariſſimus Terentianus ad Italiam dudum veniens, dilectionis tuæ ſingularis exſtitit prædicator, talemque te eſſe vulgavit, qui ita Chriſti gratia redundares, ut inter mundi turbines gubernator Eccleſiæ præcipuus appareres. Quapropter, Frater chariſſime, cum ad provinciam commearet, ſeduloque depoſceret noſtras ad dilectionem tuam Literas deſtinari, gratanter annuimus; qui & dignum Deo ſermone complecti cuperemus Antiſtitem, & per eum maxime vellemus id fieri, cujus nobis fuerat laudibus intimatus. Quamvis ergo ſanctis operibus ex omni parte prædictam Fraternitatem tuam Vir præfatus adſtruxerit, multumque fiduciæ de tua benevolentia jam teneret; tamen æquum eſt, ut quod deſiderabat magnopere, conſequatur; quatenus, qui tuis olim gratus eſt animis, contemplatione noſtri reddatur acceptior, ſimulque materna, & Sacerdotali conſolatione foveatur, peregrinationiſque præſidium paſtorali pietate reperiat, ut veſtræ dignitatis affectu appareat, apud ſinceritatem tuam noſtrum quoque non minimum ſalutantis valuiſſe colloquium. Deus te incolumem cuſtodiat, Frater chariſſime.

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE.

CCIII. Cum S. Simplicius Papa obiiſſet Nonis Martii anno Chriſti CDLXXXIII. in ejus locum ſuffectus fuit poſt ſex dies S. Felix III. hujus nominis, cui alius Felix, cognomento Terentianus, Vir clariſſimus, Romam veniens notitiam dedit eximiæ pietatis, ac diligentiæ, qua Zeno Epiſcopus Hiſpalenſis Eccleſiam illam, ac Metropolim adminiſtrabat. Itaque Beatiſſimus Pontifex hortatu ejuſdem Terentiani hanc Epiſtolam ſcribit ad Zenonem urbanitatis, & honorificentiæ plenam, in qua & ipſum Terentianum ejus patrocinio, aut benevolentiæ commendat.

CCIV. Nulla notatio adjecta eſt diei, aut Conſulum. Cum vero Felix ipſe in Pontificatu vixerit a die X. (alias XIII.) Martii anni Eræ Chriſtianæ CDLXXXIII. annos octo, & menſes undecim, uſque ad CDXCII. quo electus fuit Gelaſius I. oportet, ut intra id temporis ſpatium data fuerit Epiſtola hæc. Porro ab eo anno CDLXXXIII. regnare cœpit in Hiſpania Alaricus uſque ad Eram DXLIV. juxta S. Iſidorum, id eſt, uſque ad annum Chriſti DVI. per ſpatium annorum viginti trium.

CCV. Ut autem ſupra monuimus, quamquam tunc Reges in Hiſpania hereſim Arii profiterentur, & ſimiliter prædictus Alaricus ſub Pontificatu Sanctorum Felicis III. Gelaſii I. ac Symmachi; Epiſcopi tamen Catholicam Fidem fortiter tuebantur, & in iis Zeno Hiſpalenſis, pluresque alii toto ſæculo ſexto; ii præſertim, qui convenere ad plura Concilia celebranda, veluti Tarracone anno DXVI. Gerundæ anno DXVII. Toleti anno DXXVII. ac poſtea uberius ibidem anno DLXXXIX. in Concilio Nationali Toletano III. celeberrimo; quæ omnia ſuis locis exhibemus.

CCVI. Nec ſolum apud Epiſcopos, ſed apud Hiſpanos cæteros, magna ſaltem ſui parte, permanſiſſe creditur Catholica adverſus Arium doctrina, cura, ac ſtudio eorundem Præſulum conſervata. Inde eſt, quod in ædificiis, ſepulchris, ac lapidibus ejuſdem ſæculi ſexti, conſervatæ fuerint diu literæ illæ A. & Ω quaſi teſſera Catholicæ Fidei intra Hiſpaniam. Illuſtre exemplum habemus a tempore ejuſdem Alarici Regis, anno DIV. quo deceſſit apud *Alcala del Rio* quidam inſignis ſervus Dei Gregorius nomine, celebris fama ſanctitatis, cum eodem Catholiciſſimi ſigno, & verbis iſtis adhuc extantibus in lapide ſepulchrali apud Eccleſiam ejus Oppidi.

IN. HOC. TVMVLO. IACET. FAMVLVS.
DEI. GREGORIVS QVI. VIXIT. ANNOS.
PLVS. MINVS. LXX. RECESSIT. IN. PACE.
DIE NONA SEPTEMB ÆRA. DXLII.

Nimirum anno Chriſti DIV. & biennio ante obitum Regis Alarici.

CCVII. Similiter ad annum Chriſti DX. id eſt, quartum, & ultimum regnantis in Hiſpania Geſaleici (Procopius Geſelicum vocat) inſcriptum fuit hoc epitaphium pulcherrimo marmori, mille circiter annis poſtea invento, tempore imperantis Caroli V. apud Talavaram Reginæ:

LIT RIVE FAMVLVS. DEI. VIXIT. ANN.
PLVS. MINVS LXXV. REQVIEVIT. IN.
PACE IX KAL. IVLIAS ÆRA. DXLVIII.

Porro is eſt annus prædictus Chriſti DX. Symmachi Papæ XII. Anaſtaſii Imperatoris XIX. Severino Boetio in Occidente, Eutharico in Oriente Conſulibus; quo & Theudericus cœpit regnare in Hiſpania pro nepote ſuo Amalarico. Sed hæc obiter dicta ſunto pro Chrono-taxi Conciliorum, Pontificum, ac Regum, maxime attendenda in hoc Opere.

CON-

CONCILIUM TARRACONENSE

X. EPISCOPORUM,

Habitum Era DLIV. anno CHRISTI DXVI.

Tempore Hormiſdæ Rom. Font.

T I T U L I.

I. *Ut etiam ad proximos ſanguinis Clerici cum teſtimonio vadant.*
II. *Ut* [a] *Clerici emendi vilius, vel vendendi carius* [b] *non permittantur.*
III. *Ut* [c] *Clerici, ſi ſolidum præſtiterint, ſine uſura recipiant.*
IV. *Ut nullus Epiſcopus, vel infra poſitus, die Dominico cauſſas judicare præſumat.*
V. *Ut qui in Metropolitana Civitate Epiſcopus* [d] *non ordinatur, poſt duos menſes ſe Metropolitano præſentet.*
VI. *Ut Epiſcopus, qui a Metropolitano commonitus ad Synodum non venerit, excommunicetur.*
VII. *Ut Diœceſani Clerici ſeptimanas teneant, & die Sabbatho omnes in unum conveniant* [*].
VIII. *Ut annis ſingulis Epiſcopi* [e] *Diœceſani viſiteat, & ut non plus, quam tertiam de Parochiis accipiant.*
IX. *De Clericis, & Oſtiariis, qui adulteris mulieribus admiſcentur, ut* [g] *projiciantur.*
X. *Ut nullus Epiſcopus pro judiciis munera accipiat.*
XI. *Ut Monachus Miſſus alicubi, miniſterium Clericatus agere non præſumat, nec negotiator, [g] nec exſecutor exiſtat.*
XII. *Ut ſi Epiſcopus inteſtatus obierit, inventarium de rebus ejus Clerici faciant, & nullus exinde aliquid auferat.*
XIII. *Ut Epiſcopus Diœceſanos Presbyteros, & quoſdam ex laicis* [h] *convenire literis ad Synodum moneat.*

In nomine [i] *Chriſti habita Synodus Tarraconæ anno ſexto* [k] *Theuderici Regis, conſulatu* [l] *Petri, ſub die octavo Idus Novembris.*

ANtiqui Patres ſtatuta de his cenſuiſſe videntur, quæ in tempore, aut ad illos [m] relata pervenerunt, aut certe acta teſtimonio proprio comprobaverunt. Cujus rei & nos ſequentes exemplum, illa, quæ nunc fiunt, placuit obſervanda decernere, ut præterita abſque ambage cuſtodiantur, & præſentia [n] obſervatione ſint firma. Igitur cum in unum pariter conveniſſemus in Urbem Tarraconenſem, quæ eſt [o] Metropolitana, titulos ſubter adnexos conſcripſimus obſervandos.

I. Ut etiam ad proximas ſanguinis Clerici cum teſtimonio vadant.

1. De his, quibus cura pro parentelæ proximitate haberi permittitur, [p] ut cautela eorum neceſsitates [q] ſuſtentent, pietatis beneficia, quæ eis ſunt neceſſaria, [r] præbeant; ipſi vero pro viſendis eis, cum ingreſsi fuerint, celeri ſalutatione recurrant, nec [ſ] inibi faciant manſionem; qui tamen, cum ad earum viſitationem pergunt, teſtem ſolatii ſui, [t] fide, & ætate probatum adhibeant ſecum. Siquis hæc a nobis ſtatuta contempſerit; ſi Clericus eſt, loci ſui dignitate privetur; ſi vero Religioſus, vel Monachus, in cella Monaſterii [u] recluſus pœnitentiæ lamentis incumbat; ubi ſingulari afflictione, panis, & aquæ victum ex Abbatis ordinatione percipiat.

II. Ut [x] *Clerici emendi vilius, vel vendendi carius non* [y] *permittantur.*

2. Sicut [*] Canonum ſtatutis firmatum eſt, [z] quicumque in Clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi carius ſtudio non utatur; [a] certe ſi voluerit [b] hæc exercere, cohibeatur a Clero.

III. [c] *Ut Clerici, ſi ſolidum præſtiterint, ſine uſura recipiant.*

3. Si quis [d] vero Clericus ſolidum in neceſsitate [e] præſtiterit, ut hoc de vino, vel frumento accipiat, quod mercandi cauſſa tempore ſtatuto decretum fuerit [f] venundari; cæterum ſi ſpeciem non habuerit neceſſariam, ipſum quod dedit, ſine ullo augmento recipiat.

a *Clericis*. Exc.
b *Non permittatur*. Exc.
c *Ut quantum Clericus præſtiterit, tantum recipiat*. Exc.
d *Non fuerit ordinatus*.
e *Diœceſim*. Exc.
f *Parochiis*. Exc.
g *Prohibeatur*. Exc.
* Deſunt in Exc.
h *Moneat Litteris convenire* Exc.
i *Domini Jeſu Chriſti*.
K *Theoderici* C. A.
l Forte *Agapeti*, ut intra in Concilio Gerundenſi.
m *Alii mſſ*. Antiqua antiquorum Patrum.
o *Alias* perlata. Exc.
o Hac obſervatione. Exc.
p Metrop. obſervatione fundata tit. *C. A.* Metrop. obſervantiſſime ſtud. tit. Exc.
q Ea. Exc.
r Suſtineant. Exc.
ſ C. A. Longius præbeant.
t Ibi. Exc.
u Fide, & ætate providum. *C. A.*
x Incluſus. Exc.
y Clericis. Exc.
z Permittatur licentia. Exc.
14. *Q*. 4. Canonum Statotis. *Decr. Ivon. Part.* 13. *cap.* 13. *Burch. lib.* 1. *cap.* 122.
* *Deeſt in Exc.*
a Ut quicumque, *apud Gratian. & Greg.*
b Quod certe ſi voluerit exercere, cohibeatur a Clero. *Orat. Greg.*
c Hoc. *C. A.*
d Ut quantum Clericus præſtiterit, tantum recipiat. Exc.
* Deeſt. Exc.
e Præſt. hoc. *Ivo*.
f Venundare. *Ivo*.

IV. Ut nullus Epiſcopus, vel infra poſitus, die Dominico cauſſas judicare præſumat.

4. Ut * nullus Epiſcoporum, aut Presbyterorum, vel Clericorum, die Dominico propoſitum cujuſcumque cauſſæ negotium audeat [a] judicare; niſi ut hoc tantum, ut Deo ſtatuta ſolennia peragant. Cæteris vero diebus, convenientibus perſonis, illa, quæ juſta ſunt, habeant licentiam [b] judicandi, [c] exceptis criminalibus negotiis.

V. Ut qui in Metropolitana Civitate Epiſcopus [d] non ordinatur, poſt duos menſes ſe Metropolitano præſentet.

5. Si quis in Metropolitana Civitate non fuerit Epiſcopus ordinatus, poſtea [e] cum ſuſceperit benedictionem, per Metropolitani Literas honorem fuerit Epiſcopatus adeptus; id optimum eſſe decrevimus, ut poſtmodum ſtatuto tempore, ideſt, impletis duobus menſibus, ſe Metropolitani ſui repræſentet aſpectibus; ut ab illo monitis Eccleſiaſticis inſtructus, plenius quod obſervare debeat, recognoſcat. Quod ſi forte [g] hæc implere neglexerit, in Synodo increpatus a Fratribus corrigatur. [h] Quod ſi forte infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus; hoc ſuis Literis Metropolitano indicare procuret.

VI. Ut Epiſcopus, qui a Metropolitano commonitus ad Synodum non venerit, excommunicetur.

6. Si quis; Epiſcopus commonitus a Metropolitano, ad Synodum, nulla gravi intercedente neceſsitate corporali, venire contempſerit; ſicut ſtatuta Patrum [k] ſanxerunt, uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum charitatis communione privetur.

VII. Ut Diœceſani Clerici ſeptimanas teneant, & die Sabbathi omnes in unum conveniant.

7. De Diœceſanis Eccleſiis, vel Clero, id placuit definiri; ut Presbyteri, vel Diaconi, qui inibi conſtituti ſunt, cum Clericis ſeptimanas obſervent; ideſt, ut Presbyter unam faciat hebdomadam; qua expleta, ſuccedat ei Diaconus ſimiliter; ea ſcilicet conditione ſervata, ut omnis Clerus die [l] Sabbatho ad Veſperam ſit paratus; quo facilius die Dominico ſolennitas eum omnium præſentia celebretur; ita tamen, ut omnibus diebus Veſperas, & Matutinas celebrent; quia deſiſtente Clero (quod eſt peſsimum) comperimus in Baſilicis nec luminaria miniſtrari. Si qui ſane negligentiæ vitio hæc implere noluerint, noverint ſe ſecundum ſtatuta Canonum, pro modo perſonarum, Canonicæ diſciplinæ ſubdendos.

VIII. Ut annis ſingulis Epiſcopi Diœceſani [m] viſitent, & ut non plus quam tertiam de [n] Parochiis accipiant.

8. Multorum caſuum experientia magiſtrante, reperimus, nonnullas Diœceſanas eſſe Eccleſias deſtitutas; [o] ob quam rem id hac conſtitutione decrevimus, ut antiquæ conſuetudinis ordo ſervetur, & [p] annis vicibus ab Epiſcopo [q] Diœceſano viſitentur; & ſi qua forte Baſilica reperta fuerit deſtituta, [r] ordinatione ipſius [s] reparetur. Quia [t] tertia ex omnibus per antiquam traditionem, ut accipiatur ab Epiſcopis, [u] novimus ſtatutum.

IX. De Clericis, & Oſtiariis, qui adulteris mulieribus admiſcentur, ut [x] projiciantur.

9. Si quis [y] Lectorum adulteræ mulieri voluerit miſceri, vel adhærere conſortio; aut relinquat adulteram, aut a Clero habeatur extraneus. [z] Similis ſententia Oſtiariorum manebit ſcholam.

X. Ut nullus Epiſcopus pro judiciis munera accipiat.

10. Obſervandum quoque decrevimus, ne quis Sacerdotum, vel Clericorum, more ſæcularium Judicum, audeat [a] accipere pro impenſis patrociniis munera; niſi forte in [b] Eccleſia oblata gratuita, quæ non favore muneris videantur accepta, ſed collatione devotionis illata. [c] Quia ſi qui iſta [d] probantur accipere, veluti exactores fœnoris, aut uſurarum [e] poſſeſſores, ſecundum ſtatuta Patrum ſe [f] noverint degradandos.

15. Q. 4. Nullus Epiſcoporum, aut Preſbyt. Ivo p. 4. cap. 22.
* Deeſt in Exc.
a Vendicare. Exc. Ventilare. Gra. Greg.
b Vindicandi. Exc.
c Excepto criminali. Grat. Greg.
d Non fuerit ord. natur. Exc. Diſt. 63. Siquis in Metropol.
e Quam ſuſcepta benedictione. Exc. & Grat. Greg.
f Epiſcopi. Exc.
g Hoc. Exc.
h Et ſi.
Diſt. 18. Siquis Epiſcoporum commonitus. Simile eſt in Panorm. lib. 4. capite 18. ex Avernenſ.
i Epiſcoporum Exc.
k Cenſuerunt. Exc.
l Sabbathi. Exc. & c. A.
m Diœceſim. Exc.
n Parochiis. Exc.
10. Q. Decrevimus, ut antiquæ. Ivo p. 3. cap. 18. Borch. lib. 1. cap. 11.
o Pro qua re id conſt. Borch. & Ivo.
p Annis ſingulis. Exc. Ivo.
q Diœceſ. & Viſit. Exc. & Grat.
r Ordinari ejus Grat.
s Reparari præcipiatur. Exc.
t Tertia pars. Grat. & Exc.
u Ex principibus novimus ſtat. Burch. & Ivo.
x Prohibeatur. Exc. Ut a Clero projiciantur. C. A.
y Lector adult. mulieri s. Exc.
z Simili ſent. Oſtiar. laſcivia puniatur. Exc.
15. Q. 2. Obſervandum quoque.
a Al. Exigere.
b Eccleſiis oabl. gratuito. Exc.
c Quod ſi quis. Exc.
d Probatur exactor, Exc.
e Poſſeſſor. Exc
f Noverit degradandū. Exc.

XI. *Ut Monachus Miſſas alicubi, miniſterium Clericatus agere non præſumat, nec negotiator, * nec exſecutor exiſtat,*

11. Monachi a Monaſterio foras egredientes, ne aliquod miniſterium Eccleſiaſticum præſumant agere, prohibemus, niſi forte cum Abbatis imperio. Similiter, ut nullus eorum (ideſt Monachorum) forenſis negotii ſuſceptor, vel exſecutor exiſtat; niſi id quod Monaſterii expoſcit utilitas; Abbate ſibi nihilominus imperante, * Canonem ante omnia Gallicanorum de eis conſtitutione ſervata.

XII. *Ut ſi Epiſcopus inteſtatus obierit, inventarium de rebus ejus Clerici faciant, & nullus exinde aliquid auferat.*

12. Sicubi defunctus fuerit Epiſcopus inteſtatus, poſt [a] depoſitionem ejus, a Presbyteris, & Diaconibus de rebus ipſius [b] breve fideliter conſcribatur, a minimo uſque ad maximum; ideſt, de utenſilibus, vel omni ſupellectile; ita tamen, ut ſi quis exinde, vel [c] præſumpſiſſe, vel occulte fuerit tuliſſe convictus, ſecundum furti tenorem reſtituat univerſa.

XIII. *Ut Epiſcopus diœceſanos Presbyteros, & quoſdam ex laicis, convenire Literis ad Synodum moveat.*

13. Epiſtolæ tales per Fratres a Metopolitano ſunt dirigendæ, ut non ſolum [e] a Cathedralibus Eccleſiis Presbyteri, verum etiam de diœceſanis, ad Concilium trahant, & aliquos de filiis Eccleſiæ ſæcularibus ſecum adducere debeant.

1. Joannes in Chriſti nomine Epiſcopus Tarraconenſis Civitatis [f] Conſtitutiones a nobis conſcriptas ſubſcripſi.
2. Paullus in Chriſti nomine Epiſcopus [g] Impuritanæ Civitatis ſubſcripſi.
3. Hector [h] Epiſcopus Carthaginenſis Metropolis ſubſcripſi.
4. Fontinianus [i] in Chriſti nomine Epiſcopus Gerundenſis Civitatis * ſubſcripſi.
5. Agritius in Chriſti nomine Epiſcopus [k] Barcinonenſis Civitatis ſubſcripſi.
6. Urſus in Chriſti nomine Epiſcopus Dertoſanæ Civitatis ſubſcripſi.
7. Orontius in Chriſti nomine Epiſcopus [l] Illeberitanæ Civitatis ſubſcripſi.
8. Vincentius [l] in Chriſti nomine Epiſcopus Cæſarauguſtanæ Civitatis ſubſcripſi.
9. Camidius [m] in Chriſti nomine Epiſcopus [n] Auſonitanæ Civitatis ſubſcripſi.
10. Nebridius in Chriſti nomine minimus Sacerdotum [o] conſtitutionem ſanctorum Canonum ſubſcripſi, Sanctæ Eccleſiæ Egarenſis miniſter.

* Deeſt in Exc. 16. Q. 1. Monachi a monaſt.
* *Hæc verba uſque in finem cap. non exſtat in excuſis.* 12. Q. 5. Sicuni deiuh?tus.
a Definitionem in C. Gregor. defunctionem. *Exc.*
b Inuentarium. *Exc.* Alias in eiſdem breue Inuentarium.
c Præſump. aliquid. *Exc.* *Burch. libro 2. cap. 48. Ivo P. 5. cap. 158.*
e E Cathedralis Eccleſ. Presbyteris. *Exc. & C. A.*
f Conſtitutionibus conſcriptis *Exc.*
g In Titaſson. Ciuitate.
h In Chriſti nomine Epiſc. Carthag. *C. A.*
i Fortunianus. *Exc.*
* Deſunt. *Exc.*
k Gerundenſis. *Exc.*
l Elliberitanæ. *Exc.*
m Cinidius. *Exc.* Dinadids. *C. A.*
n Auſonenſis. *Exc. & C. A.*
o Eccleſiæ Lgarenſis (*alias* Bigerrēſis) miniſter conſtit. ſanct. Can. ſubſcripſi. *Exc.*

IN SUBSCRIPTIONES NOTÆ VARIORUM.

XIX. IN Concilio Gerundenſi primo habito Era DLV. unum annum poſt hoc Tarraconenſe, fere iidem Epiſcopi ſubſcribunt; ut Paullus, Joannes, Fontinianus, ſeu Frontinianus, Agritus, ſeu Agritius, Orontius, Nebridius. Loaisa.

XV. *Hect r.*] Intellige, Titularis Epiſcopus Carthaginis, quæ fuerat Metropolis totius Provinciæ Carthaginenſis uſque ad an. circiter CCXI. quo, juxta Idatium, Alani, Suevi, & plures alii Barbari magnam Hiſpaniæ partem devaſtarunt, & imprimis Provinciam Carthaginenſem. Quare Epiſcopi ejus præcipuæ Urbis ſolum titulum Metropolitanorum retinuerunt ab eo fere tempore uſque ad hoc Concilium, & aliquanto poſtea tempore Liciani Epiſcopi; toto interea decore, ac dignitate primæ Sedis, ſeu Metropoleos in Eccleſiam Toletanam paullatim translatis, ut in ſuperioribus diximus. Card. de Aguirre.

XVI. *Nebridius.*] Frater Juſti Urgelitani, qui in Cantica ſcripſit, & Juſtiniani, Valentini, & Elpidii. Non fuit Epiſcopus Agathenſis, ſed potius Egarenſis, ut ex hac ſubſcriptione conſtat, conſentientibus omnibus Codicibus mſſ. Loaisa.

XVII. *Nebridius.*] Ut ſimul notitiam habeas hujus Nebridii, & trium fratrum ipſius inſignium, pariter Epiſcoporum, atque eodem tempore florentium in Hiſpania, accipe illam ex S. Iſidoro in Libro, *De Viris illuſtribus*, aiente: *JUSTINIANUS de Hiſpania Eccleſiæ Valentiæ Epiſcopus, ex quatuor fratribus Epiſcopis, ex eadem matre progenitis, unus ſcripſit Librum Reſponſionum ad quendam Ruſticum, De interrogatis quæſtionibus &c. Floruit in Hiſpaniis temporibus Theudæ Principis Gothorum.* Et ſtatim: *JUSTUS Urgelitanæ Eccleſiæ Epiſcopus Hiſpaniarum, & frater prædicti Juſtiniani, edidit Libellum expoſitionum in Cantica Canticorum, totum valde breviter, & aperte per allegoriarum ſenſum. Hujus quoque fratres Elpidius & Nebridius* (hic ipſe nimirum) *quædam ſcripſiſſe feruntur.* Hæc ibi. Card. de Aguirre.

FRA-

FRAGMENTUM
CONCILII TARRACONENSIS
EX GRATIANO.

GRatianus, De Conſ. *Diſt.* 5. *Cap.* Dictum eſt. *Habetur etiam in Concilio Cabilonenſi II. Cap.* 27. *uſque ad verbum*: Quia bis, vel ter. *Ita etiam eſt adnotatum in Decreto Gregoriano.*

XIX. Dictum eſt nobis, quod quidam de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, Epiſcopis ignorantibus, tamen ab eiſdem Epiſcopis confirmentur. Unde viſum eſt nobis, eandem confirmationem, ſicut nec Baptiſmum, iterari minime debere; quia bis, vel ter, vel amplius baptizatos, aut confirmatos, non ſæculo, ſed ſoli Deo, ſub habitu Regulari, vel Clericali religioſiſſime famulari decretum eſt.

NOTÆ VARIORUM.
IN CONCILIUM TARRACONENSE.

XX. T*Arraconenſe.*] Tarraco celeberrima etiam nunc in Comitatu Cathaloniæ Metropolitana Civitas. Meminere hujus Ptolomæus, Lib. 2. *Geograph.* Cap. 2. 4. & 6. Plinius, Lib. 3. Cap. 1. & 3. & Strabo, Lib. 3. Antoninus in *Itinerario*, Pomponius Mela, atque alii. Fuit autem Tarraconenſis hæc Synodus celebrata ſub Hormiſda Romano Pontifice, anno Domini DXVI. ex Iſidoro, & aliis, eſt Era DLIV. LOAISA.

XXI. *Anno ſexto Theuderici.*] Non intelligas hæc de ſexto anno Regni Italiæ; (nam ejus Regni hic DXVI. numeratur viceſimus quartus) ſed potius cum regnare cœpit in Hiſpania. Quod contigit, ut Iſidorus ſcribit, anno Regni ejus in Italia decimo octavo, a quo hic ipſius in Hiſpania regnantis ſextus dicitur. Card. Baronius ad annum Chriſti DXVI. fine.

XXII. *Theuderici.*] Theudericus Oſtro-gotthorum, & Italiæ Rex, Arianus, pro Alarico Rege Hiſpaniæ, genero ſuo, bellum contra Clodovæum Gallorum Regem ſuſcepit, eumque fudit. Mortuo autem Alarico, pro Amalarico, Alarici filio, ejuſque ex filia nepote, Hiſpaniam ſapienter, & pie rexit, eamque a Francorum incurſionibus liberam ſervavit, donec Amalaricus regimen Regni ſuſciperet. Hujus ingenium, mores, ætatem, vitamque omnem Sidonius Apollinaris eleganti Epiſtola deſcribit ad Agricolam. LOAISA.

XXIII. *Conſulatu Petri.*] Scilicet ſolus ille Conſul fuit eo anno Chriſti DXVI. Hormiſdæ Pontificis ſecundo, Anaſtaſii Imperatoris viceſimo quinto, & Theuderici Amali (alias Theodorici) in Italia regnantis viceſimo quarto, in Hiſpania autem ſexto. Licet autem ille Arianam hæreſin palam profiteretur, ſinebat Catholicos, tam Romæ, quam in Hiſpania, Catholice agere, & Concilia ſuo more celebrare. Quo ex capite Ennodius Ticinenſis impenſe illum laudat. Nec tamen propterea ſequimur opinionem eorum, qui ajunt, Theudericum ipſum modo, aut poſt in Hiſpaniam veniſſe, & Monaſterium Caradignæ (vulgo *S. Pedro de Cardeña* prope Burgos) fundaſſe. Utrumque enim falſum eſt, ut palam, & fuſe oſtendit Ambroſius Morales, Lib. 11. *Chronici Generalis Hiſpaniæ*, Cap. 42. Regebat quidem illam nomine, aut vice nepotis ſui Amalarici per Præfectos, aut Proconſules, etiam quo tempore celebratum fuit hoc Concilium; ſed ipſe interea in Italia, aut Gallia exiſtens. Licet vero diu bene ſe habuiſſet erga Catholicos, tam Italos, quam Hiſpanos, tandem poſtea crudelis fuit erga Joannem Papam, Symmachum, & Boetium, quibus necem intulit, propterea ipſe horrenda morte ſublatus, & in tartarum detruſus, uti S. Gregorius Magnus, & alii narrant. CARD. DE AGUIRRE.

AD CANONEM VIII.

XXIV. *Quia tertia ex omnibus.*] Gelaſius Papa, Cap. 29. Epiſtolæ ad Epiſcopos per Lucaniam, & Brutium: *Quatuor*, inquit, *tam de reditu, quam de oblatione Fidelium, prout cujuslibet Eccleſiæ facultas admittit, ſicut dudum rationabiliter eſt decretum) convenit fieri portiones; quarum una ſit Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda.* Ex quo Decreto conſtat, Eccleſiaſticarum rerum diviſionem quadripartito fieri ſolitam. Qua de re Gregorius agit Libro 3. *Epiſtolarum*, Epiſtola 2. Idemque ad Auguſtinum Epiſcopum Anglorum: *Mos eſt*, inquit, *Apoſtolicæ Sedis, ordinato Epiſcopo præcepta tradere, ut de omni ſtipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones.* Refert idipſum Gratianus, 12. Q. 2. ex Decretis Gelaſii. Quam diviſionem ex Concilio Romano ſub Sylveſtro I. celebrato originem ducere exiſtimo; nam in Canone ejus quarto id ſancitur, nec ante id tempus mentionem illius invenio, vocaturque a Gregorio *Canonica partitio*, Libro 3. *Epiſtolarum*, Epiſtola 2.

XXV. In Hiſpania vero hanc diviſionem non receptam, ſed eam, quæ fit in tres tantum portiones, conſtat ex Concilio Tarraconenſi, Can. VIII. & Concilio Tolet. IV. Cap. 32. & ex Toletano IX. Cap. 6. ex Bracarenſi etiam II. Cap. 2. refertque Gratianus 12. Q. 3. Cap. *Si Epiſcopus*, & Ivo, Lib. 3. Cap. 171. Et apertius id oſtendit Concilium Agrippinenſe, Cap. 6. *Item quod decima, quæ a Fidelibus datur, Dei cenſus nuncupan-*

pandus eſt, & *Deo integre reddenda; cujus tertia pars, ſecundum Canonem Toletanum, Epiſcoporum eſſe debet. Nos vero hac poteſtate uti nolumus, ſed tantum ſingulis annis quartam partem, juxta uſum Romanorum Pontificum, & obſervantiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, de eadem habere volumus*. In principio vero Eccleſiæ, hanc diviſionem nondum in uſu poſitam exiſtimo, quod arbitrio Epiſcopi res Eccleſiæ regebantur; poſtea vero creſcente Eccleſiæ peculio, in Concilio Nicæno ſunt qui dicant, ut quieti, & paci conſuleretur, hanc diviſionem eſſe factam. Quod vero omnia bona Eccleſiæ ſub unius Pontificis poteſtate principio Eccleſiæ fuerint, ex Canone Apoſtolorum XIV. conſtat, ubi ſic habetur: *Præcipimus, ut in poteſtate ſua Epiſcopus Eccleſiæ res habeat*. Canone etiam V. jubetur, ut omnia, quæ offeruntur, ad domum Epiſcopi, & Preſbyteri mittantur, ut eorum arbitrio Diaconis, & cæteris Clericis dividantur; & Canone XXXIA. omnium Eccleſiaſticorum negotiorum ſoli Epiſcopo æqua diſpenſatio, curaque committitur; ſicut etiam Concilii Lucenſis, Canone XVI. De qua re eruditiſſimam, & ſanctiſſimam ſcripſit Epiſtolam Urbanus I. ad univerſos Epiſcopos, & Lucius I. Conſule etiam Concilium Gangrenſe Can. VII. & VIII. & Concilium Antiochenum, Can. XXIV. & XXV. Citat hoc Caput Divus Thomas, 2. 2. Quæſt. 185. Art. 7. ut probet Epiſcopus plenam ſuarum rerum habere poteſtatem. GARSIAS LOAISA.

IN ALIOS CANONES.

XXVI. Multa equidem obſervatu digna ſtatuuntur, aut jam antea ſtatuta confirmantur in hoc Concilio, præſertim ad diſciplinam Eccleſiaſticam, vitamque, & honeſtatem Clericorum, & Monachorum ſpectantia; quæ omnia in ipſa litera conſiderari poſſunt, & plane evincunt, Hiſpaniam, adhuc ſub Regibus Arianis, conſervaſſe non modo Religionem Catholicam, ſed etiam diſciplinam Eccleſiaſticam, immo & Monachalem; ut patet ex Canone I. & XI. ubi nominatim agitur de obſervantia Monachorum.

XXVII. Conſtat exinde, hoc tempore jam fuiſſe Monachos, & illorum Abbates in Hiſpania. De quibus cenſet Morales, Lib. 11. Cap. 43. fuiſſe Ordinis S. Benedicti: *Eſtos* (inquit loquendo de hoc Concilio) *creo eran ya de la Orden de San Benito, que començò por eſte tiempo*. At enim licet id valde honorificum ſit Religioni meæ Benedictinæ; non poſſum concedere in ſententiam doctiſſimi Hiſtoriographi, nec tantam illi antiquitatem in Hiſpania tribuere.

XXVIII. Nimirum, in Concilio hoc celebrato anno Chriſti DXVI. jam exant in Hiſpania Monaſteria, Abbates, & Monachi, de quibus ibidem ſermo eſt. At eo anno nondum S. Benedictus Regulam ſuam ſcripſerat, multo minus publicaverat, nec multis annis poſtea vulgata fuit extra Italiam. Hoc enim poſtremum non contigit uſque ad annum circiter DXXXVII. Quippe S. Benedictus non ſcripſiſſe Regulam ſuam creditur, & traditur, uſque dum e Monaſterio Sublacenſi tranſiit ad Montem-Caſinum, ibidemque habitare cœpit anno plus minus DXXIX. ideſt, tredecim annis poſt celebratum hoc Concilium Tarraconenſe. Quapropter certiſſimum eſt, Monaſteria in eo memorata anno DXVI. fuiſſe alterius Inſtituti, quam Benedictini. Hoc enim nonniſi aliquot annis poſtea cœpit primum intra Italiam, & pluribus adhuc elapſis ad Galliam, & Hiſpaniam propagari contigit.

XXIX. Præterea manifeſtum eſt, multis annis ante hoc Concilium, & antequam S. Benedictus eligeret vitam Monaſticam, immo & antequam naſceretur, fuiſſe Monachos, & Monaſteria, etiam Monialium, in Hiſpania. Id patet imprimis ex inſigni Monaſterio S. Victoriani in Aragonia; quod, juxta celeberrimum Scriptorem Hieronymum Zuritam, fundatum fuit tempore Geſelaici (alias Geſaleici) Regis Gotthi, anno Chriſti DVI. quo S. Benedictus habebat ſolum viginti ſex annos ætatis (utpote natus anno Chriſti CDLXXX.) & forte nec cogitaverat ſcribere Regulam, vel fundare Ordinem aliquem Monachorum.

XXX. Sed & ſexaginta tribus annis antequam Sanctus Benedictus naſceretur, Zoſimus Papa anno CDXVII. in quadam Epiſtola Decretali reprehendit pravam conſuetudinem introductam, ut Clerici, & Monachi in Gallia, & Hiſpania nimis feſtinanter ordinarentur. Erant igitur jam tum in Hiſpania Monachi. Immo & anno ipſo CD. quo celebratum fuit Concilium Toletanum I. volunt aliqui, Monachos Hiſpaniæ ſignificari in Canone XI. & XV. ſub nomine *Religioſi*, & *Religioſorum*, addito nominibus *Clerici*, & *Clericorum*; præſertim cum ibi diſtinguantur palam a laicis, & Clericis. Alii quoque addunt longe antea, nimirum tempore Concilii Eliberitani (quod ſupra Diſſert. I. oſtendimus celebratum anno circiter CCCIII. fuiſſe Moniales in Hiſpania, & has ſignificari ibidem Canone XIII. verbis illis: *Virgines, quæ ſe Deo dedicaverunt &c.* Titulus quoque eſt, *De Virginibus Deo ſacratis*. Quod videtur intelligi debere de Monialibus; præſertim cum Canone XIV. ſtatim ſequenti ſermo ſit, *De virginibus ſæcularibus*.

XXXI. Itaque certum eſt, tempore hujus Concilii nullos fuiſſe Monachos S. Benedicti in Hiſpania, nec ipſum adhuc Regulam ſuam ſcripſiſſe, multo autem minus extra Italiam divulgaſſe. Id enim multis poſtea annis contigit, ut ſuo loco videbimus. Quare oportet fateri, Monachos memoratos in hoc Concilio, & quoslibet alios iis antiquiores, nullatenus fuiſſe Benedictinos, nec ſervaſſe S. Benedicti Regulam; ſed aliam omnino, vel unam aliquam ex antiquis illis Patrum, ſive Orientalium, ſive Occidentalium. Nam etiam intra Occidentem fuiſſe Monaſteria longe ante tempus hujus Concilii, patet vel ex duobus ſub finem quarti ſæculi exſtantibus Turonis, & Mediolani, ſub cura, aut patrocinio Sanctorum Martini, & Ambroſii.

XXXII. Quin &, ut ſupra Num. 23. indicavi, longiſſime a vero aberrant quotcumque ajunt, Theodericum Amalum Italiæ Re-

Regem, tempore illo, quo regnavit in Hiſpania pro Amalarico nepote ſuo, fundaſſe Monaſterium Caradignenſe ſub Regula S. Benedicti. Imprimis enim licet plerumque Theodoricus ſineret, Catholicos juxta ritum ſuum pacifice vivere, & Concilia religioſe celebrare; non eſt credibile, Principem illum Arianum, & adeo obſtinatum in ea hæreſi, voluiſſe ædificare Monaſterium Caradignenſe conſtans ſolum Monachis Catholicis.

XXXIII. Idipſum ſuadetur fortius. S. Benedictus enim cenſetur Regulam ſuam perfeciſſe, ac publicare cœpiſſe ab eo tempore, quo Montem-Caſinum adiit, & inibi habitavit; nimirum ab anno Chriſti DXXIX. Tunc autem jam obierat Theodericus Amalus triennio antea. Periit enim anno DXXVI. Regni ſui triceſimo quarto inchoato, Juſtini Imperatoris octavo, Anicio Olybrio Juniore Conſule, die prima Septembris, paullo poſtquam obierat Joannes Papa ſanctiſſimus ab ipſo dire veratus Ravennæ in carcere. Qua autem veri ſpecie dici poteſt, Theodericum Arianum, fundaſſe in Hiſpania Monaſterium aliquod ſub Regula Benedictina, nondum publicata in ipſa Italia, immo nec ſcripta quidem, niſi tribus annis poſt ipſius mortem?

XXXIV. Hæc dicta ſunto in gratiam veritatis hiſtoricæ, quæ mihi longe chariot eſt, & cuilibet homini ingenuo eſſe debet, quam honor Patriæ, Nationis, aut Inſtituti. Itaque decorem illum tantæ antiquitatis in Hiſpania, tributum a doctiſſimo Viro Ambroſio de Morales Religioni S. Benedicti, tempore hujus Concilii Tarraconenſis, nullatenus admittendum cenſui, ſed potius reſpuendum, tanquam præproperum, & a veritate alienum. CARD. DE AGUIRRE.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Quod Clerici otio torpentes avaritiæ cauſa negotiis ſecularibus ſe immiſcerent, & mercatorum inſtar, emendi, vendendique officio toti incumberent, eorum etiam pleriſque uſuræ vacantibus; ac præterea, quod Epiſcopi ipſi, ac Monachi nonnihil a ſuo inſtituto deviaſſent, conatum eſt hoc Tarraconenſe Concilium variis abuſibus remedium afferre, tredecim Canonibus editis, ac ſuperius ſuo loco deſcriptis.

Ergo ad Canonem I. nota conceſſum eſſe quidem Clericis, imo & Monachis ex jure naturali parentum inopiæ providere, eamque actionem *pietatis beneficium* vocari; ne tamen ſiniſtri quid ſuſpicandi locus detur, merito in ipſo Canone, ac in aliis permultis ſanciri, ut ſacri homines parentes inviſentes *teſtem ſolatii ſui fide, & ætate probatum adhibeant ſecum*.

Ad Canonem IV. nota frequentiores tum in Eccleſiæ Foro cauſas, quas Epiſcopus, Clericive, ejus juſſu, vel ut Judices, vel ut Arbitri definirent. De quibus cum inter alios S. Auguſtinus temporis anguſtia, ut iiſdem vacaret, premeretur, variis locis conqueritur; uti pluribus in ſua veteri, ac nova Eccleſiæ diſciplina oſtendit Thomaſſinus.

Ad Canonem VII. nota I. plures jam illo ſæculo per Diœceſes erectas Eccleſias, ut conſtat ex Ferrando Diacono, quæ omnes a Cathedrali Eccleſia penderent, & corpus unum cum ea conficerent, earumque bona majoris Eccleſiæ Oeconomo fuiſſe demandata. 2. Presbyterum ibi, ſeu Parochum fuiſſe pro Sacramentis, ut & Diaconum pro erudienda plebe præpoſitos; & ſub iis conſtitutos Lectores. Imo quoad illud Parochiarum regimen legitur de Sancto Præjecto Claromontenſi Epiſcopo, quod nondum etiam Diaconus Rector Parochiæ Iſcioduri a S. Geneſio in Arverna Sede prædeceſſore præpoſitus fuerit. 3. tam Clericorum, quam rerum temporalium curæ, Sacerdotes, & Diaconos per vices præfuiſſe. IV. omnes ex univerſo Clero Sabbato convenire ſolitos, quo Dominica ſequens ſolemnior haberetur, & viciniores Urbis Eccleſias ad Cathedralem prodiiſſe, ut ex Emeritenſi, & Arvernenſi Conciliis patet, & ex Innocentii I. Epiſtola; ex quo forſan origo proceſſionum, quæ in Parochiis ſingulis Dominicis diebus celebrari adhuc ſolent. Videturque inde Canonicos in Cathedralibus nondum inſtitutos, ex viciniori Parochiarum Clero tantum conſtitiſſe.

Ad Canonem VIII. nota I. jam in Eccleſiæ quaſi exordio, Paſtorum pro Templis exornandis incuriam; nec niſi octavo ſæculo communia ruri conſtructa ubique ſacra ædificia; licet in Oriente plura magnifice exornata Hiſtoriæ referant. 2. inſtitutas Epiſcoporum viſitationes, tam ut Cleri moribus, quam ut Eccleſiarum reparationi proſpiceretur. 3. hanc tertiam partem, cujus mentio fit, intelligendam, aut de ea, quæ ex ſingularum Eccleſiarum reditibus integra Epiſcopis obveniebat, vel de tertia parte, quod veroſimilius eſt, quæ pro Eccleſiæ reparationibus reſervabatur. 4. duas partes, quæ diſtinctæ alibi pauperibus, & fabricis obveniebant, in tota fere Gallia, & aliquando in Hiſpania coaluiſſe in unam; ita tamen, ut ab iiſdem pauperibus ſublevandis, tam Epiſcopi, quam Cleri duæ partes non eſſent immunes; tertiam autem illam, de qua ſtatuebat Epiſcopus, partem ſolitam colligi, *tam ex oblationibus, quam decimis, tributis, ac frugibus*.

Ad Canonem X. nota I. ſæcularium Judicum morem iniquum, munera pro impenſis patrociniis accipientium; a quo uſu nefario abhorrere teſtatur Eccleſia, & inter Capitularia refertur Saxoniæ Lex, qua ſtatuitur de præmiis, & muneribus, *ut munera ſuper innocentem nullus accipiat, & ſi quis hoc facere præſumpſerit, noſtrum bannum ſolvat. Et ſi, quod abſit, forte Comes hoc fecerat honorem ſuum perdat*. II. ſponte tamen oblata poſt latam ſententiam licitum accipere. Antea namque *excæcant homineſque, Deoſque munera*.

Ad Canonem XII. nota res patrimonii Epiſcopi cum Eccleſiæ rebus non confundendas; res tamen mobiles, & bona poſt ordinationem acquiſita, inter ea reponi ſolita, quæ ad Eccleſiam ſpectarent; ut apud Gregorium P. legitur, in quo veſtes Epiſcopi, etiam reclamante hærede, Eccleſiæ aſſignantur, ſicut in iis, *quæ Antiſtes Epiſcopatus tempore acquiſiverit, non alius, niſi ſola ſuccedat Eccleſia*.

Ad

Ad Canonem XIII. nota Canonem arridere Calviniſtis volentibus, ſæcularium hominum vota, & ſuffragia in Conciliis audiri. Verum, quidquid ad hoc Antonius de Dominis congeſſerit, inauditum eſt, ſæculares uſquam ad Concilia vocatos, niſi ut authoritate ſua Patrum libertati patrocinarentur. Nec niſi eo ſenſu laicis, qui Concilio Arauſicano II. ſubſcripſerunt, dictum fuiſſe a Patribus, quod in illo legitur: *Placuit, ut eam*, definitionem noſtram, *etiam & illuſtret, ac Magnifici Viri, qui nobiſcum ad præfatam feſtivitatem convenerunt, propria manu ſubſcriberent*; ut teſtes ſiquidem, non ut ſuffragium ferentes, hic citantur. Sic in eo Concilio nationali, quod Anſelmus ſub Paſchali II. Londini coegit, Regni nobiles una cum Prælatis convocati ſunt; ut ſic duo primi ordines omnium reformationi operam darent, & conſpirantibus eorum votis diſſidentes quorumdam animi compunerentur. Presbyteros vero, aut Diaconos interfuiſſe Synodis, aut Conciliis, tantum ut Doctores, quos Epiſcopi conſulerent; ideoque proclamatum in Calchedonenſi Concilio, *adſint tantum Epiſcopi*; ſi alicujus capitis definitioni ſubſcripſiſſe alii viſi ſunt, aut nomen Epiſcopi ſui ſimul adſcripſerunt, aut ſubauditum ſemper habitum eſt. Nam Antiſiodorenſe Concilium, quod a Parochis ſubſcriptum legitur, Synodus tantum Paſtorum æſtimatur. Atque hæc ſunt quæ in ipſos Canones Concilii Tarraconenſis notavit Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis.

CONCILIUM GERUNDENSE

VII. EPISCOPORUM

Habitum Era DLV. anno Chriſti DXVII.

Tempore Hormiſdæ Romani Pontificis.

TITULI.

I. *Ut unaquaque Provincia in officio Eccleſiæ unum ordinem teneat.*
II. *Ut Litaniæ poſt Pentecoſten, a quinta feria, uſque in* [a] *Sabbathum celebrentur.*
III. *De ſecundis Litaniis faciendis Kal. Novembris.*
IV. *Ut* [b] *in Paſcha tantum, & Pentecoſte Baptiſmus detur, exceptis, qui in languoribus conſiſtunt.*
V. *Ut unius diei infans, ſi in diſcrimine eſt, baptizetur.*
VI. [c] *Ut conjugati, ab Epiſcopo uſque ad Subdiaconum, non ſine teſtimonio vivant.*
VII. *Ut qui ſine uxoribus ordinantur, extraneas in domo non habeant.*
VIII. [d] *De laicis, qui viduam, aut dimiſſam acceperint,* [e] *ut in Clero non admittantur.*
IX. *De his, qui publice pœnitentiam non accipiunt, ſed tantum viaticum, ut in Clero promoveantur.*
X. *Ut omnibus diebus,* [f] *Veſpertinis & Matutinis oratio Dominica dicatur.*

In Nomine Chriſti. Synodus habita Gerundæ, anno ſeptimo Theuderici Regis, VI. Idus Junias, Agapeto V. Cl. Conſule.

I. Ut unaquæque Provincia in officio Eccleſiæ unum ordinem teneat.

I. DE [g] inſtitutione Miſſarum, ut quomodo in Metropolitana Eccleſia [h] fuerit, ita in Dei nomine, in omni Tarraconenſi Provincia, tam ipſius Miſſæ ordo, quam [i] pſallendi, vel miniſtrandi conſuetudo ſervetur.

II. Ut Litaniæ poſt Pentecoſten, a quinta feria, uſque in Sabbathum celebrentur.

II. De Litania, * ut expleta ſolennitate Pentecoſtes, [k] ſequens ſeptimana, a quinta feria uſque in Sabbathum, per hoc triduum, abſtinentia celebretur.

III. De ſecundis Litaniis faciendis Kal. Novembris.

3. Item [l] ſecundæ Litaniæ faciendæ ſunt Kalend. Novembris; ea tamen conditione ſervata, ut ſi iiſdem diebus Dominica interceſſerit, in alia hebdomada, ſecundum prioris abſtinentiæ obſervantiam, a quinta feria incipiatur, & in [m] Sabbatho veſperæ Miſſa facta [n] finiantur. Quibus tamen diebus a carnibus, & a vino abſtinendum decrevimus.

IV. Ut in Paſcha tantum, & Pentecoſte Baptiſmus detur, exceptis his, qui in languore conſiſtunt.

4. De Catechumenis baptizandis id ſtatutum eſt, ut in Paſchæ ſolennita-

[a] Sabbatho. Exc.
[b] *Ut Paſcha tant. & Natale Domin.* Codd. mſs.
[c] In uno Tol. Cod. *Ut qui ex conjugibus ordinati ſunt, ſine teſtimonio communiter non habitent.*
[d] *Ne laici* Exc.
[e] *In clero ad.* Exc.
[f] *Horis Veſp.*
De Conſecr. Diſt. 2. Inſtitutio Burch. Lib. 3. Cap. 68.
[g] Ut inſtitutio Miſſarum ſicut in Metrop. Exc.
[h] Agitur. Exc.
[i] Pſallendo, uel miniſtrando. Exc.
* Deſunt in Exc.
[k] Sequenti ſeptimana. Exc.
[l] Secunda Litania facienda eſt. Exc.
[m] Sabbati veſpere. Exc.
[n] Finiatur. Exc.
De conſ. Diſt. 4. De Catechum. Ivo Part. 1. c. 60. Panorm. Lib. 1. cap. 20.

te, vel [a] Pentecoſtes, quanto majoris celebritatis major celebritas eſt, tanto magis ad baptizandum veniant; cæteris ſolennitatibus infirmi tantummodo debeant baptizari, quibus quocumque tempore convenit Baptiſmum non negari.

V. Ut nati dei infans, ſi in diſcrimine eſt, baptizetur.

5. De parvulis vero, qui nuper [b] materno utero editi ſunt, placuit conſtitui, ut ſi infirmi (ut adſolet) fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati ſunt (ſi [c] oblati fuerint) baptizentur.

*VI. * Ut conjugati, ab Epiſcopo uſque ad Subdiaconum, non ſine teſtimonio vivant.*

9. De [d] converſione vitæ id ſtatuere placuit a Pontifice uſque ad [e] Subdiaconum, poſt ſuſcepti honoris officium, [f] ſi qui ex conjunctis fuerint ordinati, ut ſine conjuge habitent; quod ſi habitare noluerint, alterius fratris utatur auxilio, cujus teſtimonio vita ejus debeat clarior apparere.

VII. Ut qui ſine uxeribus ordinantur, extraneas in domo non habeant:

7. De his vero, qui ſine [g] conjugibus ordinantur, & familias [h] domi habent, habito ſecum pro[i] vitæ converſatione fratre in teſtimonium, non per quamcumque feminei ſexus perſonam [k] ejus ſubſtantia gubernetur; niſi aut per puerum, aut per amicum, ſuam domum: debet ordinare. [m] Si vero matrem in domo habuerit, aut ſororem; ſecundum priorum Canonum ſtatuta, per earum perſonas ejus debet contutari ſubſtantia.

VIII. De laicis, qui viduam, aut dimiſſam acceperint, [n] ut in Clero non admittantur.

8. Si quis vero de laicis, poſt uxorem, aliam cujuſcumque conditionis cognoverit mulierem, in Clero nullatenus admittatur.

IX. De his, qui publice pœnitentiam non accipiunt, ſed tantum viaticum, ut in Clero promoveantur.

9. Is vero, qui ægritudinis languore depreſſus, pœnitentiæ benedictionem (quam viaticum deputamus) per communionem acceperit, & poſtmodum reconvaleſcens caput pœnitentiæ in Eccleſia publice non ſubdiderit; ſi prohibitis vitiis non detinetur obnoxius, admittatur ad Clerum.

X. Ut omnibus diebus, [o] Veſpertinis & Matutinis oratio Dominica dicatur.

10. [p] Ita nobis placuit, ut omnibus diebus, poſt Matutinas & [q] Veſpertinas, oratio Dominica a Sacerdote proferatur.

JOANNES * in Chriſti nomine Epiſcopus, ſubſcripſi.
FRONTINIANUS [r] in Chriſti nomine Epiſcopus, ſubſcripſi.
PAULLUS in Chriſti nomine Epiſcopus, ſubſcripſi.
AGRITIUS in Chriſti nomine Epiſcopus, ſubſcripſi.
CINIDIUS, in Chriſti nomine Epiſcopus, ſubſcripſi.
Nebridius in Chriſti nomine Epiſcopus, ſubſcripſi.
ORONTIUS in Chriſti nomine Epiſcopus, ſubſcripſi.

a Vel Natalis Domini. in aliquibus mſs. *Ivo P. 1. cap. 216. 17. Deeſt in* Exc.
b E matern. *Exc.*
c Si allati. *Exc. & Ivo.*
* *In uno mſs.* Ut qui ex conjugibus ordinati ſunt, ſine teſtimonio communiter non habitent.
d De converſatione. *Exc.*
e Subdiaconatum. *Exc.*
f Si quis ex cōjugatis fuerit ordinatus, ut ſemper alterius fratre, &c. *Exc.*
g Uxoribus. *Exc.*
h Domus. *Exc.*
i Pro converſationis fratre. *C. A.*
K Eorum. *Exc.*
l Debeant. *Exc.*
m Niſi matrem aut ſororem in domo habuerint, ut ſecundum &c. *Exc.*
n Ne laici in Clero admittantur. *Exc.*
Diſt. 34. C. Si quis de laicis. *Citantur ex Cōcil. Aurelian. & apud Ivonem Par. 6. c. 139. & Burch. Lib. 2. cap. 38. Diſt.* 50. Is vero, qui.
o Horis Veſp. *Exc.*
De conſec. Diſt. 5. Id ſemper plac.
p Item nobis ſemper placuit obſervari, ut. *Exc.*
q Veſperas *Exc.*
* Deſunt ubique in *Exc.*
r Fortunianus. *Exc.*
s Emidius. aliis Cinidius Epiſcopus ſubſcr. *Exc.*

De Subſcriptionibus.

XI. Ex Tarraconenſi Concilio conſtat, quod Joannes fuerit Tarraconenſis, Frontinianus Gerundenſis, Paullus Empuritanæ, Agritius Barcinonenſis, Nebridius Egarenſis, Orontius Elliberitanæ. Hæc eſt Cauco Illiberis, ad radices Pyrenæi montis vergentis ad mare Mediterraneum. LOAISA

N O T Æ V A R I O R U M

In Concilium Gerundenſe.

XII GErundenſe.] De Gerunda Hiſpaniæ citerioris nobili oppido Cathaloniæ, vide Ptolomæum Lib. 2. Cap. 6. Plinium Lib. 3. Cap. 3. & Antonini *Itinerarium*.

XIII. *Joannes in Chriſti nomine.*] Ad hunc Epiſcopum habes Epiſtolam Hormiſdæ Papæ in Collectione noſtra Decretalium Epiſtolarum. LOAISA.

XIV. *Anno ſeptimo Theuderici Regis.*] Intellige, uti ſupra monuimus in Notis ad Concilium Tarraconenſe anni DXVI. nimirum anno

anno ſeptimo Theuderici (alias Theoderici Amali regnantis in Hiſpania pro nepote ſuo Amalarico; cæterum anno ejuſdem Theuderici viceſimo quinto regnantis in Italia. Cui omnino reſpondet Conſulatus Anaſtaſii Auguſti IV. (Imperii XXVI.) & Agapeti. CARD. DE AGUIRRE.

AD CANONEM II. ET III.

XV. *De Litania*.] Canone II. & III. His duobus Capitibus agitur de primis, & ſecundis Litaniis faciendis. Litaniæ Græce, Latine *Rogationes* dicuntur, ut conſtat ex Concilio I. Aurelianenſi Cap. 29. & 32. & Moguntiaco ſub Carolo Magno. Sunt autem Rogationes ad rogandum Deum a Patribus, & ad impetrandam Dei miſericordiam inſtitutæ, aliæ majores, aliæ minores; neque ſtatuto tempore in principio celebrari ſolitas invenio, ſed multoties, & pluries, pro conſuetudine, & devotione Eccleſiæ, & ingruentibus neceſſitatibus, cum auxiliares ſint ad cor populi ad pœnitentiam emollendum. Apud S. Gregorium Epiſt. LXXVI. Lib. 7. indict. 2. ad Caſtorem, habetur memoria de quatuor, vel quinque ſolennibus Litaniis in Ravennate Eccleſia celebrari ſolitis. LOAISA.

XVI. *De Litania*.] Vox ad Latinos tranſlata e Græcis, apud quos verbum λιτανεύειν ſignificat ardenter orare, ſicuti & apud Homerum λιτανεύοντες dicuntur, qui enixe precantur. Varie ea vox uſurpatur ab antiquis. Nam in Liturgiis SS. Baſilii, & Chryſoſtomi, atque in Regula S. Benedicti, Cap. 9. & 12. *Supplicatio Litaniæ*, idem eſt, ac *Kyrie eleiſon*. Inſuper apud Edmundum Martene in recenti Opere admodum erudito, *De antiquis Monachorum ritibus*, videre eſt multiplicem veterum Litaniam; veluti ad Primam, ante Miſſam majorem, item triplam, quinam, & ſeptenam Sabbatho Sancto, atque in Kalendis Januarii, præter plures alias ibidem indicatas; ſicuti & apud Serarium in Tom. III. Opuſcul. *De Litaniis*, quarum uſum potiſſime ſitum in pia invocatione Sanctorum, ut pro nobis ad Deum orent, probat, tum exemplis totius antiquitatis Chriſtianæ, tum rationibus urgentiſſimis, adverſus Sectarios recentes. Cumque Litaniæ ſolenniores in Proceſſionibus publicis cantari ſoleant; inde eſt, ut Litaniæ ipſæ communi loquendi uſu *Proceſſiones* appellentur jam a multis ſæculis. Unde Abbas Joannes in *Prato ſpirituali*, Capite 210. *Pertranſeunte*, inquit, *Litania*, id eſt, Proceſſione. In hoc autem Concilio dumtaxat Litaniæ dicuntur. CARDINALIS DE AGUIRRE.

XVII. A quo autem fuerint primo editæ, nondum conſtat. Hoc autem certum eſt, fuiſſe totius Eccleſiæ Catholicæ vetuſtiſſimum inſtitutum, Supplicationes publicas in calamitatibus, & populi preſſuris habere. Unde Gregorius, urgente aliqua neceſſitate, non tantum Romanis, ſed etiam externis Litanias indicebat, ut apparet Lib. 9. *Regiſt.* Epiſt. XLIX. indict. 4. Orientales Eccleſiæ Litaniis utuntur, ut conſtat ex Baſilio, Epiſt. LXIII. ad Neo-cæſarenſes, quas a S. Gregorio Thaumaturgo in ea Eccleſia celebratas, & in more poſitas tradit; & deinde omnes Orientales Patres, Arianos etiam, ſolenni pompa eas fuiſſe æmulatos, Auctor eſt Socrates Lib. VI. Cap. 8. & Sozomen. Lib. 8. Cap. 8. quas Arcadius Imperator Edicto promulgato illis inhibuit L. 30. Cod. Theod. Sanctus etiam Mamertus Epiſcopus Viennenſis, * non inſtituit celebres illas, quas pene tota Eccleſia recepit, ſed ad meliorem formam ſacras Rogationes reduxit, conſopitaſque, & frigidas excitavit; ut conſtat ex Adone in *Chronico*, & Alcimo Avito, ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopo, & ex Epiſt. Sidonii Appollinaris ad Sanctum Mamertum Lib. 7. Epiſt. 1. & alia ad Aprium, Lib. 14. Epiſt. V. S. Gregorius Litanias majores ad S. Petrum indixit, earumque annuam celebritatem Decreto confirmavit, ut in principio Lib. 2. *Regiſtri*: *Solemnitas*, inquit, *annuæ devotionis nos*, *Fratres dilectiſſimi*, *admonet*, *ut Litaniam*, *quæ major*, *ab omnibus appellatur*, *ſolicitis*, *ac devotis debeamus*, *auxiliante Deo*, *mentibus celebrare*. Idem Pontifex, occaſione imminentis peſtilentiæ, Litaniam, quam ſeptiformem appellant, inſtituit. Extat de ea re conſtitutio data 4. Kalend. Septembris, Lib. II. Cap. 2. Ejuſdem meminit Gregorius Turonenſis, *De geſtis Francorum*, L. 10. Cap. 1. & Paullus Diaconus, *De geſtis Longobardorum*, L. 3. Cap. II.

* *Errant Garſias & Binius, vere enim primus earum fuit auctor.*

XVIII. Fiebant autem Litaniæ inceſſu, & cantu; unde *Proceſſiones* dicuntur Concilio Laodicenſi, Cap. 17. Fuit autem penes Chriſtianos Latinos antiqua conſuetudo, devote, & ſimul ad loca Martyrum procedere, ut conſtat ex Hieronymo Epiſt. XII. ad Euſtoch., & Tertull. Lib. 2. *Ad uxorem*. De tempore celebrationis conſtat, temporibus D. Auguſtini ante ſolennitatem Aſcenſionis Rogationes ſacras fieri, ut eſt in ejus Sermone 173. *De tempore*, habito in Vigilia Aſcenſionis, & ex Concilio I. Aurel. Cap. 29. relato a Gratiano in Cap. *Rogationes*, *De conſecr.* Diſt. 3. ubi ſcriptum eſt: *Rogationes ante Aſcenſionem Domini placuit celebrari*, *ita ut præmiſſum triduanum jejunium in Dominica Aſcenſionis ſolemnitate ſolvatur*; *per quod triduum ſervi*, *&* *ancillæ ab opere relaxentur*. Quem morem nunc ſervat Eccleſia. In quinta Dominica poſt Paſcha majores Rogationes tribus diebus celebrat, feria ſecunda, tertia, & quarta, quæ eſt Vigilia Aſcenſionis; minores vero Rogationes in die S. Marci Evangeliſtæ.

XIX. Fiebant, & aliæ a die Iduum Decembrium, triduo ubique, ut conſtat ex V. Concilio Toletano Canone VI. & ex II. Bracar. Can. IX. & Kalendis Novembris aliæ inſtitutæ, ex Gerund. Cap. 3. Tribus etiam continuis diebus magna populi conſenſione, & numero celebrabant, orando, jejunando & pſallendo, ita caſte, & pie, ut in Concilio Moguntiaco ſub Carolo Magno dicatur, celebrandas eſſe, *ſicuti cuncti Patres ſancti noſtri inſtituerunt*, *non equitando*, *nec pretioſis veſtibus induti*, *ſed diſcalceati*, *cinere*, *&* *cilicio induti* *&c.* Idem Tertull. Lib. 2. *Ad uxorem*. Et hos Rogationum dies laicis denunciandos inter Miſſarum ſolennia ſtatuit Concilium Lugdunenſe a Gratiano citatum in Cap. I. *De Conſecr.* Diſt. 4. Hæc de Litaniis ad populi devotionem exci-

tandam ſubjecimus . Nicephorus Auctor eſt Lib. 14. Cap. 3. Theodoſium Juniorem Litaniam pro ſerenitate , & aeris elementia impetranda inſtituiſſe . Ponam verba , ut quæ diximus, aptius comprobentur: *Litania*, ait, *inſtituta eſt. Supplicantes proceſſere, laudibus Deum venavere , atque una concors Eccleſia , Civitas tota facta ; & ipſe Theodoſius Hymnis canendis præit , habitu privato incedens . Minime vero eum fefellit opinio; ſi umenti non mediocrem inopiam ingens quædam frugum copia , & ubertas eſt ſequuta .* Gentilibus enim ſupplicationes publice fiebant , ut a Senatu Romano , dierum aa. , vel aaa. decernebantur , bello geſto , vel victoria parta . Dei enim anticipata cognitio ita mentibus hominum inſidet , ut rerum humanarum procurationem ab ipſo pendere , atque ipſi eſſe gratias agendas , publicis Supplicationibus faterentur . LOAISA.

XX. Præter exemplum Theodoſii Junioris a D. Loaiſa obſervatum ex Nicephoro , ſunt plura alia mirabilium beneficiorum Dei per Litanias publicas obtentorum . Tale fuit , quod Baſilius Magnus Templum Nicææ clauſum aperuit ſine clave ulla ſolis Litaniis, cum magno Arianorum luctu , & Catholicorum gaudio ; ut teſtantur Amphilochius in ejus Vita , & Zonaras Tomo III. *Annalium.* Quin & imperante prædicto Theodoſio Juniore , cum magna Urbs Conſtantinopolis horrendis terræ fragoribus quateretur , Proclus ejus Patriarcha , indictis Clero , ac Populo publicis Orationibus , & Litaniis , eam liberavit . Toto enim populo orante, ſublatus eſt in aera puer , qui mox in terram regreſſus aſſeruit , ſe ab Angelis didiciſſe Sacrum Triſagion , quo tribus Perſonis Beatiſſimæ Trinitatis accinebatur : ἅγιος ὁ Θεός , ἅγιος ἰσχυρός , ἅγιος ἀθάνατος , ἐλέησον ἡμᾶς. *Sanctus Deus , Sanctus Fortis, Sanctus Immortalis miſerere nobis.* Statim vero tota ex innumerabili hominum multitudine eam Litaniam uſurpante,ac devotiſſime ingeminante hortatu Procli , ceciderunt fragores , & cuncti in pace ad domos ſuas redierunt .

XXI. Rem hanc ſatis mirabilem in teſtimonium Myſterii Trinitatis narrant multi Scriptores antiqui , & graves , præſertim Felix III. Papa Epiſtola III. ad Petrum Fullonem , ex Synodo Romana circa idem fere tempus celebrata (nimirum id contigit anno Chriſti CDXLVI .) Damaſcenus in Triſagio, & Nicephorus Libro quartodecimo, Cap.46. ſatis digno lectu , opportuno ad confutandum nuperos Arii gregales in Tranſylvania , & Polonia tam inſigni miraculo , quod in confuſionem eorundem, ſive Sociniani appellentur , ſive Creſſiani , ſeu Neo-Photiniani , placuit hoc loco aliquanto prolixius exhibere .

XXII. Nicephorus itaque loco indicato poſt quam narravit inſolitum , & horrendum illum terræ motum longe , ac late ſonantem, atque Urbi CP. imminantem , ſubdit : *Byzantii autem in maximum conjecti metum , a ruinis ædificiorum ſibi timentes , muros reliquerunt , & extra Urbem in Campo , qui dicitur , morati ſunt , una cum Imperatore Theodoſio , & Patriarcha Proclo , continuis precibus incumbentes , Deumque, ut propitius eis eſſet , & ab imminenti calamitate Urbem liberaret , obteſtantes . Et cum aliquando motu eo graſſante , terra veluti fluctuans concuteretur , & homines per motum eam ex fundamentis ipſis extirpatum iri vererentur , & omnes Litaniis , ac Supplicationibus dediti collacrymarent , & ex profundo , intimoque animo miſericordiam Divinam implorarent ; tunc miraculum præter opinionem omnium , quod ſenſum, & mentem omnium excedat , ſubſecutum eſt .*

XXIII. *Subito namque e media , inſpectantibus omnibus , Divina quadam vi puer in aera ſublimis , ad cæleſtem uſque tractum ita ut jam non appareret , ſublatus , Divinam vocem , qua Angelis Deum laudibus ferre mos eſt , audivit , eaque voce percepta , rurſum priore per aerem via reverſus deſcendit ; & Epiſcopo Proclo , ipſique Imperatori , & multitudini omni Supplicationibus operanti , Deumque Hymnis celebranti , ab Angelis canentibus ſe verba hæc audiviſſe renunciavit : Sanctus Deus , Sanctus Fortis , Sanctus Immortalis miſerere noſtri. Quæ ubi Proclus intellexit , ſtatim ad eum modum populum pſallere juſſit ; & terræ motus ſtatim conſtitit , omninoque conquievit &c. Puer verborum illorum miniſterium exſequutus , ſtatim vita defunctus eſt , & in magna Eccleſia , quæ Pacis nomen obtinet , conditus . Locus autem , in quo ille in ſublime actus , poſtea* ὕψωμα θεῖον, *ideſt* , Divina exaltatio , *vocatus eſt* . Hæc ibi , & plura alia , non modo opportuna ad exponendam , & commendandam vim , ac devotionem Litaniarum , de quibus agitur in hoc Concilio ; ſed etiam ad confundendum obiter putidiſſimos Sanctiſſimæ Trinitatis hoſtes , qui inſanas , & obſoletas jam diu blaſphemias Arii , & Photini ex orco revocare non verentur . CARDINALIS DE AGUIRRE .

AD CANONEM IV.

XXIV. *Vel Pentecoſtes* .] Sic habetur *De Conſ.* D.4. Cap. *De Catechumenis* ; quam lectionem exiſtimo eſſe ſequendam . Nam quamvis Apoſtolorum tempore , & infra, non erant diffinita , diſtinctaque tempora ad Baptiſmum ſuſcipiendum , ſed petentibus conferri quocumque tempore ſolebat , ut Auctor eſt Divus Ambroſius ad Cap. 4. Epiſtolæ ad Epheſios . Tertulliani verba Lib. *De Baptiſmo* , de hac re ponam , Cap. 19. *Diem Baptiſmo ſollemniorem*, inquit , *Paſcha præſtet, cum & Paſſio Domini , in qua tingimur, adimpleta eſt , Nec incongruenter , quis ad figuram interpretabitur , quod cum ultimum Paſcha Dominus eſſet acturus , miſſis Diſcipulis ad præparandum :* Invenietis, *inquit* , hominem aquam bajulantem : *Paſchæ celebrandæ locum de ſigno aquæ oſtendit . Exinde Pentecoſte ordinandis lavacris latiſſimum ſpatium eſt , quo , & Domini reſurrectio inter Diſcipulos frequentata eſt, & gratia Spiritus Sancti dedicata , & ſpes adventus Domini ſubostenſa ; quod tunc in Cælos recuperato eo , Angeli ad Apoſtolos dixerunt , ſic venturum , quemadmodum , & in Cælos conſcendit , utique in Pentecoſte .*

ſte . Sed enim Hieremias cum dicit : Et congregabo illos ab aatremis terræ in die feſto ; *Paſchæ diem ſignificat , & Pentecoſtes, qui eſt proprie dies feſtus . Cæterum omnis dies Domini eſt , omnis hora , omne tempus habile Baptiſmo ; ſi de ſolennitate intereſt , de gratia nihil refert.* Hæc Tertullianus . Sed propter Baptiſmi ſolennitatem , & præſtantiorem Catechumenorum inſtitutionem ſtatuta, diffinitaque ſunt duo hæc tempora, Paſcha & Pentecoſte . Auctores ſunt Syricius Papa , Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem , Canone : *Non ratione , De Conſecr.* D. 4. Hieronymus ad Cap. 14. Zachar. & Epiſtola LXI. ad Pammachium Cap. 16. Leo Magnus Epiſt. XV. ad univerſos Epiſcopos per Siciliam conſtitutos, Can. *Cum duo tempora , De Conſec.* D. 4. & Epiſtola LXVIII. ad univerſos per Campaniam &c. conſtitutos ; & Gelaſius Papa ad univerſos Epiſcopos per Lucaniam ; & in hoc Cap.4. Alcuinus, *De Eccleſiaſticis officiis* , Cap. *De Baptiſmo Domini* , & Cap. *De Sabbatho Sancto Paſchæ.* Fuit vero hæc conſuetudo antiquata tunc propter communis vitæ pericula . Unde Socrates , Lib. 5. *Hiſtor Eccleſiaſt.* Cap.19. refert in Theſſalia complures obiiſſe abſque Baptiſmo, quod diebus Paſchæ dumtaxat Baptiſma conferri conſueverit . Fontis vero conſecratio ſtata, & ſolennis, tam in Paſcha, quam in Pentecoſte fit, ut in ritu Romano in Miſſali conſtat ; & aqua illa benedictionibus luſtrata , ſumma populi obſervantia in urceolos per domos deducta , ad omne malum repellendum eximie prodeſt. LOAISA .

AD CANONEM IX.

XXV. In hoc Canone ſermo eſt de iiſdem , de quibus in præcedenti , qui in ipſo diſcrimine mortis , quo exploratior ſalutis æternæ ſpes eos conſolaretur , pœnitentiam ſibi dari obnixe efflagitabant , quamquam nullam mortiferam noxam prudenter ſe commiſiſſe , nec quicquam unquam ſe præſtitiſſe arbitrarentur , quod vel leviſſima pœnitentia mulctandum eſſet ; eſt enim in fine Canonis ita ſcriptum : *ſi prohibitis vitiis non detinetur* . Unde id judices , ſentiaſque , cauſſam obeundæ pœnitentiæ , non aliam fuiſſe, quam quod mortis ipſius metu , & terrore perfunderentur , cum tamen nulla peccata commiſiſſent ; quod & fuſius etiam ex eodem Canone confirmari poteſt , quodque , ipſo morbo ſæviente , aut ingraveſcente , impoſita quædam eſſet pœnitentia , & quam ſe facturos recepiſſent , non eam proferre longius cogerentur ; quod contra eos facere, aut perficere Canon adegiſſet , ſi peccati cujuſdam lethalis eos conſcios eſſe deprehendiſset . Idem omnino corroboratur , decernitorque Canone LIV. Concilii Toletani IV. quo clariſſimam lucem huic Canoni intelligendo adferri videas .

XXVI. Quia vero ſevare , & rigide ſatis prohibebatur, ne quis ad Clericatum admitteretur , a quo pœnitentiam factam eſſe conſtaret ; quærebatur, utrum , qui eam peregiſset , aut ſe eam peracturum in ultimo vitæ periculo conſtitutus noviſset , recuperata valetudine, ad Clericatum promoveri eum oporteret , aut deceret . Canonis quidem hæc eſt opinio , ac ſententia , quamquam eam quiſpiam noverit , Tonſuramque, & Habitum præſetulerit ; ſi tamen , morbo depulſo, perſpicuum ſit , id timore eſse factum , & majore quadam cura , ac ſolicitudine ſalutis æternæ conſequendæ impulſum pœnitentiam accepiſse , & voviſse , nulloque illum videri crimine , ut flagitio , quod expiandum ſit , pœnitentia aſperſum , poſse in numerum Clericorum adſcribi ; ſin autem ubi valetudinem recuperaverit , ſe voto exſolverit , impoſitionem illam manuum publicam , quæ pœnitentibus tertii gradus dabatur , ſubierit ; tum ob eam rem excluditur , quamvis nullius culpæ , aut criminis affinis fuerit , metuque aliquo conturbatus ad pœnitentiam voto ſe obligarit . Nam eum omnium ſe oculis , ſeu toti Eccleſiæ conſpiciendum dediſset , atque adeo inter pœnitentes viſus fuiſset ; non mediocriter ſane perturbata fuiſset , ſi inter Præſidentes eum aſpexiſset , qui cum aliquo pudore manuum impoſitionibus palam , & publice purgatus eſset .

XXVII. *Pœnitentiæ benedictionem per communionem acceperit*) Hoc eſt , qui pœnitentiam per benedictionem ſimplicis reconciliationis acceperit ; qua enim impoſitione manuum , aut benedictione , aut oratione , abſolutionem largiebantur morienti, qui excommunicatus eſset ; aut alii , qui in morte peccatum lethale detegebat ; eandem etiam pœnitentiam largiebantur , quæ ſeparatim , atque impoſitione manuum dabatur aliquando , cum nulla urgeret neceſſitas : propterea Canon ait , *per communionem* , hoc eſt , per abſolutionem , & ſimplicem reconciliationem ; ideoque Canon iſte benedictionem Pœnitentiæ *Viaticum* vocat , eum ſola , niſi addatur abſolutio , neque communio , neque Viaticum dici poſſit .

XXVIII. *Viaticum .*) Simplex reconciliatio , & abſolutio morienti ſufficiens erat Viaticum ; quamvis Euchariſtia non donaretur ..

XXIX. *Pœnitentiæ in Eccleſia publice non ſubdiderit .*) Hæc verba ad impoſitionem manuum tertii gradus pœnitentiæ referuntur, cum Patres omnes, Conciliaque omnia verbis prope iiſdem , aut ad eundem ſenſum pertinentibus , eadem dicant , & interpretentur , ut Papa Felix , aliique expoſuerunt , *pœnitentiæ colla ſubdere* . Docent igitur Patres , ſi has manus impoſitiones , quæ fierent in tertio gradu , non ſubierit , eum poſse intra Clarum adſumi . ALBASPINEUS .

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Præter hucuſqua adnotata , operæ pretium ducimus ad Gerundenſis hujus Concilii calcem ea deſcribere , quæ in ejuſdem Canones obſervavit Auctor Actorum Delectus Eccleſiæ univerſalis . Ergo ad Canones II. & III. nota 1. præter Litanias, quæ vox Stationem , aut jejunium quandoque ſignificat , in Eccleſia communes peculiares alias fuiſſe , quales erant quæ in Gerundenſi Eccleſia poſt Pentecoſten , & prima die Novembris canebantur . 2. Obſervatum ob hoc , tribus ul-

Digitized by Google

timis Litaniarum hebdomadæ diebus jejunium; cum alibi Feria quinta vir jejunatum ex devotione inveniatur. 3. Omnes tamen eſuriales dies non obiiſſe, ſed carnibus ſine forſan jejunii obſervatione tantum abſtinuiſſe. 4. Veſpere Sabbathi Miſſa facta, ſeu aliorum jejuniorum more, finito officio, jejunium hoc deſiiſſe. Garcias obſervat, ad Martyrum loca Fideles cantando proceſſiſſe diſcalceatos, cinere, & cilicio indutos. 5. Gentilibus moris fuiſſe, ejuſmodi Supplicationes publicas decernere, aut pro bello gerendo, vel pro parta victoria.

Ad Canonem IV. nota I. juxta quoſdam Codices inter dies, quibus Baptiſmus conferri conſueverat, Natale Domini, ut habetur in Canonis margine, recenſeri; ita ut præſertim in Galliis non modo Paſchatis, Pentecoſtes, & Epiphaniæ, ſed & Natalis Chriſti, imo & Natalis S. Joannis Baptiſtæ diebus, ut ex Gregorio Turonenſi, Lib. 8. Cap. 9. Hiſtor. Franc. legitur, Baptiſma celebrari conſueverit. Quod quovis etiam die ſuſcipi Auguſtinus ait Sermone ſexto in Quadrageſima, *ſi neceſſitas, vel voluntas fuerit.* Nota 2. poſterioribus adhuc ſæculis, ut ex XVIII. Can. Altiſiodorenſis Concilii patet, nonniſi Paſchæ tempore Baptiſmum ſolitum miniſtrari; Grabatariis exceptis, quibus licebat ob infirmitatem domi eum excipere; alias tenebantur infantes ad Eccleſiam deferri, quantacumque dignitate, & conditione præ cæteris eminerent. A qua Lege olim nec Imperator Arcadius filium etiam recens natum voluit excipi, imo huic in Templum ſic delato comitem ſe præbuit; quod hodie vel plebeium pigeret imitari.

Ad Canones VI. & VII. nota cautelam illam, quæ erga conjugatos Clericos adhibita eſt, habuiſſe nonnihil incommodi; nam frater ille adſcititius, qui una cum ordinato, & ejus conjuge ſub eodem tecto morabatur, poterat aliquam ſuſpicionis labem contrahere; & cum teſtis eſſet, alterius teſtimonio potius ipſum eguiſſe, cum non eſſet frater conjugis, aut ſororis. Quod ſi ordinatus ille careat conjuge, ſed patris, aut parentis familiam contubernalem domi habeat, fratrem, ſeu Fidelem quemvis alium ſuæ converſationis teſtem fruſtra adhibitum; nec ſatis proſpectum fuiſſe hoc modo utriuſque continentiæ periculo.

Ad Canonem IX. nota I. aliquem ex devotione in vitæ periculo pœnitentiæ legibus ſe ſubjicientem, teneri eam ſaltem privatim adimplere, & poſſe deinde ad Ordines promoveri. 2. Dubium eſſe, quidquid nonnulli in contrarium dicant, num inde quia publicam pœnitentiam quis tantum peregerit, inſons licet criminum gravium, arcendus ſit ab Ordinibus; nam ſi publice crimina declaraſſet, certum eſt etiam fuiſſe depoſitum; ſi ſecreto, non omnino conſtar a recipiendis Ordinibus fuiſſe amandatum. Quod ſi nulla confeſſus eſſet, & celaviſſet crimina, ob quæ Canonicæ pœnitentiæ actus ſubire debuiſſet, tum ſuæ quaſi fidei committebatur; quod ſi ex mera devotione iis ſe lubens ſubjeciſſet, ex jam adducto Gaudentii Valerienſis exemplo conſtat publicam pœnitentiam ſine contracta inde irregularitate licuiſſe peragere. Obſervat tamen Albaſpineus quod ſi impoſitionem illam manuum publicam, quæ pœnitentibus tertii gradus dabatur, ſubierit, ab Ordinibus eum excludi. Atque hæc ſunt notata ab Auctore Delectus Actorum &c.

EPISTOLA I. S. HORSMISDÆ PAPÆ

AD JOANNEM TARRACONENSEM EPISCOPUM.

ANNO CHRISTI DXVII.

Libenter de ejus in Italiam adventu audiviſſe. Literas ad Hiſpanienſes de Eccleſiaſticis inſtitutis ab eo datas probat, eique vices ſuas committit.

Dilectiſſimo Fratri Joanni Hormiſda.

XXX. FEcit dilectio tua rem charitati, & Fidei congruentem, ut adventum ſuum ad Italiam nobis directis Literis indicaret, & quæ in te ſit ſumma Religioſæ voluntatis, oſtenderet. Atque utinam ad plenioris affectus ſatietatem præſentiæ tuæ nobis gaudia contigiſſent, ut gratulemur nos, & colloquio, & præſentia frui, quam ſumus ante per ſcripta complexi. Veruntamen probaſti, dilectiſſime Frater, quo Chriſtianam Fidem veneraris affectu, dum ea, quæ ad regulas Patrum pertinent, & ad mandata Catholica, ſine aliqua cupis tranſgreſſione ſervare; ſperans, ut prorogatis generalibus ad Hiſpanienſes Eccleſias conſtitutis, quæ aut irreligioſius fiunt Eccleſiaſticis diſciplinis congruentia * ſanciamus; quod amplexi ſumus, captata iſtius deſiderii facultate. Quid enim, aut nobis dulcius, quam cum Fidelibus loqui? aut * Deo aptius, quam deviantes ab errore revocare? Salutantes igitur charitatem, qua jungimur, per Caſſianum Diaconum tuum ſignificamus, nos direxiſſe generalia conſtituta, quibus, vel ea, quæ juxta Canones ſervari debeant, competenter ediximus, vel circa eos, qui ex Clero Græ-

* Sentiamus. Amplexi ſumus cupitam iſtius d. facultatem.
* Beatius.

Græcorum veniunt, quam habere oporteat cautionem, ſufficienter inſtruximus. Sed & cauſſæ ipſius ordinem, inſtructionemque abunde Decretis Eccleſiaſticis vos docebunt, ut agnoſcentes, & impiorum transgreſſionem, & Apoſtolicæ Sedis curam pro Patrum Regulis excubantem, oſtendatis vos * peroſos damnatorum conſortia, & amare Fidelium. Et quia per inſinuationem dilectionis tuæ hujus nobis eſt vitæ patefacta providentia; remuneramus ſolicitudinem tuam, & ſervatis privilegiis Metropolitanorum, vices vobis Apoſtolicæ Sedis eatenus delegamus, ut inſpectis iſtis, ſive ea, quæ ad Canones pertinent, ſive ea, quæ a nobis ſunt nuper mandata, ſerventur, ſive ea, quæ de Eccleſiaſticis cauſsis tuæ revelationi contigerint, ſub tua nobis inſinuatione pandantur. Erit hoc ſtudii, ac ſolicitudinis tuæ, ut talem te in his, quæ injunguntur, exhibeas, ut fidem, integritatemque ejus, cujus curam ſuſcipis, imiteris. Data IV. Nonas Aprilis, Agapito V. C. Conſule.

* Peroſa habere.

NOTÆ IN HANC EPISTOLAM.

XXVI. Eodem anno Chriſti DXVII. quo Synodus Gerundenſis coacta eſt pariter Epiſtola hæc ſcripta fuit a Sanctiſſimo Pontifice Hormiſda Joanni Epiſcopo Tarraconenſi. Gratulatur huic de ſuo in Italiam adventu, quamvis per exiguum tempus; laudatque ipſius zelum in ſervandis regulis Patrum, & mandatis Catholicæ Religionis. Deinde ait, ſe per Caſſianum Diaconum miſiſſe Generalia conſtituta, juxta quæ in Hiſpania ſervanda ſit diſciplina Eccleſiaſtica, & ſacri Canones. Indicat nonnihil circa eos, qui ex Clero Græco in Hiſpaniam perrexerint. Denique ipſi vices ſuas delegat, ut ſalvis Metropolitanorum privilegiis, Sedem Apoſtolicam certiorem faciat eorum omnium, quæ contigerint circa ſacros Canones, & cauſſas Eccleſiaſticas, ac mandata Apoſtolica.

XXXII. Sane in hac Epiſtola non invenio quicquam poteſtatis Eccleſiaſticæ, ſeu juriſdictionis, datum ab Hormiſda Joanni Tarraconenſi Præſuli. Solum enim illi committit, ut circa ea omnia, quæ paullo ante memoravimus, Pontificem certiorem faciat, ſive ad ipſum referat. Itaque videtur potius zelatorem conſtituere, quam Vicarium preſſe acceptum, cum poteſtate aliqua ordinaria, aut delegata; qualem a multis ſæculis conferre ſolent Romani Pontifices Vicariis Apoſtolicis, ſive Legatis ſuis, præſertim a Latere. CARD. DE AGUIRRE.

EPISTOLA II. EJUSDEM HORMISDÆ PAPÆ

AD UNIVERSOS EPISCOPOS HISPANIÆ.

ANNO CHRISTI DXXI.

I. *De Sacerdotibus juxta ſtatuta Canonum ordinandis.*
II. *Ut pro Epiſcopatu præmium non accipiatur.*
III. *De Concilio per annos ſingulos celebrando.*

Dilectiſſimis Fratribus univerſis Epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis Hormiſda.

XXXIII. Benedicta Trinitas Deus noſter, qui per miſericordiam ſuam Romanæ Reipublicæ per univerſas partes ſuæ pacis tranquillitate diffuſa, nobis quoque viam demonſtrandæ circa nos invicem charitatis indulſit, ut qui cohæremus firmitate Fidei, jungamur quoque votiva jucunditate colloquii, quo facilius, dum per Litterarum miniſteria ad vos uſque pertendimus, etiam corda veſtra ad Religioſum cultum Apoſtolicis admonitionibus incitemus; & dum dilectionis noſtræ pignus reddimus velut quoddam debitum, plenum circa Deum monſtremus affectum. Jungamus igitur, dilectiſsimi Fratres, continuas, & humiles preces, & Dominum noſtrum oris, & cordis lacrymis ſupplicantes, jugi deprecatione poſcamus, ut, & in inſtitutione, & opere illi, cujus eſſe membra cupimus, hæreamus; nec unquam ab illa via, quæ Chriſtus eſt, devio tramite declinemus, ne ab eo juſte, quem nos impie relinquimus, deſeramur. Quod cum ſuperni favoris auxilio ea nobis poteſt ratione contingere, ſi Apoſtolica Dogmata, ſi Patrum mandata ſervemus. Dicit enim Dominus noſter: *Qui diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Joan. 14. Et licet hæc poſſint generaliter dicta ſufficere, ut vel declinemus errata, vel cuſtodiamus Catholi-

ca conſtituta ; tamen quia Joannis Fratris , & Coepiſcopi noſtri nobis inſinuatione vulgatum eſt, contra Canonum reverentiam nonnulla præſumi ; periculum, quod Doctoribus imminet de taciturnitate, declinans, & prophetica voce compunctus, qua dicitur: *Loquere, ne taceas* ; generalibus edicendum credidi conſtitutis . I.

Iſa. 18.

XXXIV. Ut in Sacerdotibus ordinandis , quæ ſunt a Patribus præſcripta, definita cogitetis ; quia ſicut eſt Caput Eccleſiæ Chriſtus, Chriſti autem Vicarii Sacerdotes; ſic & in eligendis his curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprenſibiles enim eſſe convenit , quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis ; nec quicquid illi deeſſe perſonæ, penes quam eſt Religionis ſumma, & ſubſtantia, diſciplinæ . Æſtimet quis pretium Dominici Gregis , ut ſciat , quod meritum conſtituendi deceat eſſe Paſtoris. Hoc ita fiet, ſi non Sacerdotii gradus ſaltu quodam paſsim laicis transferantur. Longa debet vitam ſuam probatione monſtrare , cui gubernacula committuntur Eccleſiæ. Non negamus, eſſe in laicis Deo placitos mores, ſed milites ſuos probatos ſibi quærunt inſtituta fidelia . Diſcere prius quiſque debet , antequam doceat ; & exemplum Religioſæ converſationis de ſe potius aliis præſtare, quam ſumere . Emendatiorem eſſe eonvenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo . Longa obſervatione Religioſus cultus tradatur, ut luceat, & Clericalibus obſequiis erudiendus inſerviat, ut ad venerandi gradus ſumma perductus, qui ſit fructus humilitatis, oſtendat. Nec leve, nec vacuum fuit, quud nec apud veteres quidem, niſi Levitici generis viri, ad ſancta admittebantur Altaria, ne peſsime, meritis contemptis, aut pretio, aut præſumptione ad ſacros cultus impar accederet . Tunc migrabant per illam prærogativam familiarum ad inſtituta eultorum; nunc eſt doctrina pro genere. Quod illis fuit naſci, hoc nobis imbui. Illos Tabernaculo dabat natura , nos Altaribus parturit diſciplina . Nec tantum de laicis conſecrari inhibemus , ſed nec de pœnitentibus quidem quiſquam ad hujuſmodi gradum profanus temerator adſpiret. Satis illi poſtulanti ſit venia . Qua conſcientia abſolvat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte confeſſum ? Quis * enim , quem paullo ante vidit jacentem, veneretur Antiſtitem ? Præferens * miſerandi criminis labem, non habet lucidam Sacerdotii dignitatem . II.

* Cum.
* Perferens.

XXXV. Hoc quoque ad præmiſſa adjungimus , ne benedictionem , quæ Divina eſſe creditur, per impoſitionem manus, quis pretio comparet; quoniam ante oculos eſſe convenit , quod Simon Spiritum Sanctum volens redemptione mercari, Apoſtoli fuerit deteſtatione percuſſus. Tunc deinde quis non vile putat eſſe, quod venditur ? Iſtam Sacerdotibus ordinandis reverentiam ſervet electio, ut in gravi murmure populorum Divinum credatur eſſe judicium. Ibi enim Deus, ubi ſimplex ſine pravitate conſenſus. Verum nec hanc quidem partem ſolicitudinis , & admonitionis omittimus , ne vel ille ſe a culpa æſtimet alienum, qui etſi ipſe quidem a redemptione liber, initiaverit benedictione myſtica Sacerdotem , & tamen ad alterius redempti voluntatem, vel ſponte in hoc , vel neceſsitate conſenſerit . Quid prodeſt illi ſuo errore non pollui, qui conſenſum præſtat erranti ? Procul-dubio contra mandata committit, & qui habet peccatum proprium, & qui peccatum ſequitur alienum. Incaſſum animus reſiſtit cupiditati , ſi non reſiſtit & timori. Adverſus hæc facilius, Deo adjuvante, providebitur, ſi circa Metropolitanos privilegia a ſanctis Patribus conſtituta permaneant ; ſi Metropolitani circa Parochias ſuas ordinem ſuum ea, qua decet, veneratione cuſtodiant, ut nec electio Præſulis empta detur pretiis , & nec obſequentis ſit quæſita operibus; ſed ita fixa habeantur in cordibus , quemadmodum releguntur in Scripturis. Si nulla ſint in Templis emptionum ſemina , nulla erunt fomenta diſcordiæ ; ſed regnante charitate, ſub illa , quam nobis promiſit Deus, & retribuit, pace vivatur. III.

Actor. 8.

XXXVI. Ob hoc Patres, providentia, qua Spiritus Sanctus cultores ſuos compungere dignatus eſt, incitati, bis in anno per Parochias ſingulas Concilia haberi debere docuerunt , ut in unum juxta ſalubris inſlitutionis dogmata congregati, pro Eccleſiaſticis cauſſis tractandis libere convenirent ; ut ſi juxta votum univerſa conſiſtunt, Deum junctis vocibus, qui præſtat deſiderata, collaudent. Difficile eſt enim, ut cujuſdam cor pravis ſic cogitationibus induretur, ut a ſe patiatur culpanda fieri, cum noverit * ſe judicium ſubitu-

* Sibi ſubeundum,

ſubiturum eſſe Concilii. Præcinctos ad hanc viam ſemper lumbos habeant,
ſcientes rationem actuum ſuorum eſſe reddendam. Suſpendantur ab illicitis
per formidinem, & qui nequiverint per pudorem. De conveniendo bis in
anno, notum eſt Canones ſanctos conſtituiſſe; & præfinitum quidem, ſi poſ-
ſibile eſt, inviolabiliter convenit cuſtodiri. Sed ſi, aut temporum neceſſita-
tes, aut emergentes cauſſæ hoc non patiuntur impleri, ſemel ſaltem (quam-
vis non licuerit) ſine ulla excuſatione præcipimus convenire. Hæc, Fratres
chariſſimi, & alia, quæ Patrum Regulis continentur, in labiis, & in cor-
dibus noſtris indiviſa retractatione meditemur; &, ſicut ſcriptum eſt: *Nar-
remus ea filiis noſtris, ut ea meditentur in cordibus ſuis, ſedentes in do-* Deut. 6.
mo, ambulantes in itinere, dormientes, atque ſurgentes. Quia *beatus in* Pſalm. 1.
Domino, qui in Lege ejus meditabitur die, ac nocte. Hoc & Magiſter Gen-
tium, Diſcipulum ſuum ſecutus, inſtituit, admonens: *Hæc meditare, in his* 1. Tim. 4.
eſto. Et ſubjiciens plenitudinem: *Attende tibi, & doctrinæ*, inquit; quia
ſi Fidelibus ſine intermiſsione incumbimus inſtitutis, ſeparamur a vitiis, dum
impenſa cura Divino operi, humano locum non relinquit errori. Data IV.
Nonas Aprilis, Agapito Viro Clariſſimo Conſule.

NOTÆ VARIORUM IN HANC EPISTOLAM.

XXXVII. HAnc, & ſequentes Epiſtolas Collector Epiſtolarum Decretalium, Surium imitatus, retulit ad Conſulatum Agapeti ſecundum, & ad annum Domini DXLI. Quod ſi verum eſſet, oporteret, Hormiſdam viginti, & pluribus annis Pontificatum adminiſtraſſe, qui communi omnium Scriptorum ſententia non ultra novem annos Sedem Apoſtolicam tenuit. Quamobrem lectori me pergratum facturum judicavi, ſi haſce Epiſtolas Hormiſdæ Conſulatu Agapeti conſignatas, præcedentibus eadem nota Conſulari inſignitis ſubjungerem. BINIUS.

XXXVIII. Erravit Binius, cum erraſſe credidit Collectorem Decretalium, qui haſce Epiſtolas ad annum DXVII. referre voluit, quo nempe Conſulatum ordinarium gerebant Valerius, & Juſtinianus; extraordinarium vero Agapetus, ut ipſemet Collector annotat. Mendum itaque fuit in editione, cum pro anno DXVI. DXLI. in margine poſitus eſt, inquit R. C. ideſt, ut videtur, Recentior Collector. PHILIPPUS LABBE.

XXXIX. Epiſtola vero ipſa Hormiſdæ digniſſima lectu, & obſervatu eſt, ac ſatis oſtendit Apoſtolicum zelum Sanctiſſimi illius Pontificis, & ſacram eruditionem. Nimirum teſtimoniis Scripturæ urgentiſſimis confirmat tria præcipua Decreta maxime utilia, quæ hoc loco profert. Sunt autem illa ipſa, quæ idem Hormiſda in Epiſt. præcedenti appellaverat *generalia conſtituta*, miſſa per Caſſianum Diaconum ad univerſos Hiſpaniarum Epiſcopos.

XL. Primum de Sacerdotibus non aliter, quam juxta ſtatuta Canonum ordinendis: *Irreprehenſibiles*, inquit inter alia, *eſſe convenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis &c.* Deinde, ne ſubito, aut per ſaltus, ſed lente, & ſervatis gradibus, ſublimentur: *Diſcere prius quiſque debet, antequam doceat, & exemplum religioſæ converſationis de ſe potius aliis præſtare, quam ſumere. Emendatiorem eſſe convenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo.* Inſuper graviſſimis verbis vetat, quempiam de numero pœnitentium aſſumi ad Sacerdotium: *Satis illi poſtulanti ſit venia*, inquit, *Qua conſcientia abſolvat reum, qui ſe peccata ſua populo ſcit teſte confeſſum? Quis enim quem paullo ante vidit jacentem, veneretur Antiſtitem? Præferens miſerandi criminis labem, non habet lucidam Sacerdotii dignitatem.* Vide ſupra Epiſtolas Pontificum Syricii ad Himerium, & Hilari ad Aſcanium, ac Notas iis adjectas, præſertim a num. 186. & præterea Decretum 1. Hormiſdæ PP. apud Gratianum, ſatis memoriabile, in Collectione Labbei, To. IV. col. 1556. cujus ſumma eſt, ne ii, qui ad agendam pœnitentiam Canonicam in Monaſterium retruduntur, ſponte, aut vi, unquam ordinentur Sacerdotes.

XLI. Secundum eſt: *Ne benedictionem, quæ Divina eſſe creditur per impoſitionem manus, pretio quis comparet &c.* adverſus Simoniacos, & iis conſentientes, injuncta Metropolitanis cura impediendi id abominandum ſcelus in ſuis ditionibus.

XLII. Tertium denique eſt, ut quotannis Concilia bis celebrentur, & ſaltem ſemel, ubi neceſſitates, & impedimenta occurrentia non ſinunt majorem frequentiam. Sic enim Patres a Spiritu Sancto edocti ſanxerunt, & ſacris Canonibus decretum eſt. Et licet Pontifex hoc loci nullum ſpeciatim alleget, notiſſimus eſt ille inter Apoſtolicos XXXVI. *Δεύτερον τοῦ ἔτους Σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων* &c. *Bis in anno fiat Epiſcoporum Synodus, & inter ſe examinent Decreta Religionis, & incidentes Eccleſiaſticas controverſias componant: ſemel quidem quarta hebdomada Pentecoſtes, iterum autem Hiperberetæi duodecimo.* Sed de his nos alibi ſæpe. Utinam DD. Præſules tot Canonibus ſacris ad eam Conciliorum frequentiam urgentibus excitentur, & perſuadeantur. Incredibile eſt enim quot mala afferat, & quot bona impediat illorum omiſſio. CARD. DE AGUIRRE.

EJUSDEM HORMISDÆ EPISTOLA III.

AD SALUSTIUM EPISCOPUM SPALENSEM.

Saluſtius Apoſtolicæ Sedis Vicarius conſtituitur per Bæticam & Luſitaniam.

Chariſſimo Fratri Saluſtio Hormiſda.

XLIII. SUſcipientes plena Fraternitatis tuæ votiva gratulatione colloquia, quæ nos geminæ ſalutis tuæ lætificarunt indicio (ſiquidem retulerunt, te corporali cum ſpiritualibus officiis incolumitate ſubnixum) congruum eſſe perſpeximus, hanc ipſam, quam mente gerimus * expedire lætitiam. Edidiſti enim boni documenta Pontificis, dum, & prædicanda facis, & ea ſuadere non differs. Prærogativam de noſtri ſumpſimus electione judicii, quando id te ſponte * amplecti didicimus, quod cæteris imperamus. Oramus ſiquidem * Divinam Clementiam cunctos agnoſcere, & hæc ad ſtudia Eccleſiaſticæ pacis inſtrumenta tranſmiſimus. Tu vota noſtra, & fideli intelligentia percepiſti, & officii protinus devotione compleſti, cunctis Fratribus innoteſcens, quæ per cæleſtem gratiam cunctis profutura cognoveras. Suffragantibus igitur tibi tot meritis piæ ſolicitudinis, & laboris, certe jam delectat injungere, quæ ad noſtri curam conſtat officii pertinere, ut Provinciis tanta longinquitate disjunctis, & noſtram poſſis exhibere perſonam, & Patrum Regulis adhibere cuſtodiam. Vices itaque noſtras per Bæticam, Luſitaniamque Provincias, ſalvis privilegiis, quæ Metropolitanis Epiſcopis decrevit antiquitas, præſenti tibi auctoritate committimus, augentes tuam hujus participatione miniſterii dignitatem, relevantes noſtras ejuſdem remedio diſpenſationis excubias. Et licet de ſingulis non indigeas edoceri, quem jam probavimus cautius univerſa ſervare, gratius tamen eſſe ſolet, ſi iterum trames oſtendatur, & laboris injunctio ſuperius ſormata monſtretur. Paternas igitur Regulas, & Decreta a ſanctis definita Conciliis, omnibus ſervanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam fraternæ monitu exhortationis extendimus. His ea, qua dignum eſt, reverentia cuſtoditis, nullum relinquit culpæ locum, nec ſanctæ obſervationis obſtaculum. Ibi fas nefaſque præſcriptum eſt; ibi prohibitum, ad quod nullus audeat adſpirare; ibi conceſſum, quid debeat mens Deo placitura præſumere. Quoties univerſalis poſcit Religionis cauſſa, ad Concilium te cuncti Fratres evocante conveniant; & ſi quos eorum ſpecialis negotii pulſat * contentio, jurgia inter eos oborta compeſce, diſcuſſa ſacris Legibus determinando certamina. Quicquid autem illis pro Fide, & veteribus conſtitutis, vel provida diſpoſitione præcipies, vel perſonæ noſtræ auctoritate * formabis, totum ad ſcientiam noſtram inſtructæ relationis atteſtatione perveniat, * ut noſter animus officii charitate dati, & tuus ſecuritate perfruatur accepti. Deus te incolumem cuſtodiat, Frater chariſſime.

* Aperire.

* Operari.

* Divina beneficia.

* Intentio.

* Firmabis.

* (Voluntarie tuus animus officiis caritate datis, & hujus Decreti ſecuritate perfruatur acceptis.

NOTÆ IN HANC EPISTOLAM.

XLIV. QUemadmodum ſupra vidimus, S. Simplicium Papam Zenoni Hiſpalenſi Epiſcopo, ob inſignem pietatem, ac zelum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, vices ſuas in Hiſpania commendaſſe; ita & nunc videre eſt, Hormiſdam Sanctiſſimum Pontificem Saluſtio pariter Hiſpalenſi Præſuli vices Apoſtolicæ Sedis commiſiſſe. Verum cum hoc diſcrimine, quod Simplicius Zenoni illas delegat ſine reſtrictione ad provinciam aliquam; Hormiſda vero Saluſtio in ordine ad provincias Bæticæ & Luſitaniæ.

XLV. Porro huic Epiſtolæ deeſt notatio temporis. Cum vero exploratum apud omnes ſit, Hormiſdam Pontificatum iniiſſe Magno Aurelio Caſſiodoro Conſule ſine collega, anno viceſimo ſecundo regnantis in Italia Theoderici, ac proinde Chriſti DXIV. illumque geſſiſſe uſque ad DXXIII. quo Conſul erat Anicius Maximus in Occidente, pariter ſine collega; conſequens eſt, ut tam hæc Epiſtola, quam aliæ quælibet Hormiſdæ fuerint ſcriptæ intra id novennium Pontificatus, ſed incerto anno, ubi non conſtat de die, & Conſule.

XLVI. Jam vero alibi monuimus, Joannem Morinum, Virum eruditiſſimum, tribuere circa hæc tempora Primatum Eccleſiæ Hiſpalenſi in alias Metropolitanas Hiſpaniæ, ex eo quod Pontifices Sanctiſſimi Simplicius, & Hormiſda delegaverint vices Sedis Apoſtolicæ Zenoni & Saluſtio Præſulibus Hiſpalenſibus. At enim ea auctoritas potius

tius videtur data perſonis Zenonis, & Salullii ob ipſorum inſignia merita, quam dignitati Metropoliticæ Hiſpalenſi. Aliunde vero, ut monet Ambroſius Morales Lib. 11. Cap. 44. cum Hormiſda Pontifex in hac ipſa Epiſtola tribuat Salullio Hiſpalenſi auctoritatem congregandi Concilium Nationale, & ſententiam ferendi circa lites Epiſcoporum; videtur aliquem ipſi Primatum dediſſe in reliquos Metropolitanos Hiſpaniæ. Deinde jam tum Reges Gotthi, ut idem ſubdit, habitare cœperunt Hiſpali; ac proinde Illius Præſules in majori pretio erant. Sed poſtea, inclinante ſæculo ſeptimo, transferentibus Gotthis Aulam Regiam in Toletum, & additis privilegiis ſpecialibus ipſius Eccleſiæ a tempore Concilii XII. Toletani, & deinceps, hæc cœpit Primatum ſpecialem gerere. CARDINALIS DE AGUIRRE.

EJUSDEM HORMISDÆ EPISTOLA IV.

AD EPISCOPOS HISPANIÆ.

Gratulatur de pace Eccleſiæ, tum Hiſpanicæ, tum Orientalis.

Fratribus dilectiſſimis, univerſis Epiſcopis per Bæticam Provinciam conſtitutis, Hormiſda Epiſcopus.

XLVII. QUid tam dulce ſolicito, quam quod mihi de vobis innoteſcunt illa, quæ cupio? Quid tam religioſis conveniens inſtitutis, quam ut inter ſe Sacerdotes pacem, quam eos neceſſe eſt aliis pro officio annunciare, conſervent? Plena, fateor, gratulatione ſuſcepi, quod votiva mihi de charitate (quæ inter vos eſt) Eccleſiarum, & pace Litteris indicaſtis. Sponte mihi, quidquid hortari poteram, quicquid monere, delatum eſt. *Confirmet hoc Deus, quod operatus eſt in nobis*; & quæ præcepit pro animarum ſalute facienda, hæc ipſe, qui præcepit, pro ea, qua nos redemit, pietate, faciat. Ex his tam bonis nunciis nos quoque religioſorum vicem reddimus nunciorum. Quicquid cum Orientalibus, quos ad Eccleſiæ corpus, unitatemque revocatos dudum Dei noſtri ope Literis ſignificavimus deſtinatis, denuo, cum aptum fuerit, repetitis vobiſcum participabimus indiciis. Mox* poſt noſtrorum reditum ab Orientalibus miſſa Legatio eſt. Certa ſperavit, certa conſuluit. Sed facimus de his, quæ fuerant dicenda compendium, ipſi potius, ad inſtruendam notitiam veſtram, quæ a nobis ſunt Reſponſa dirigentes, ne quid ſibi ſub ſpatio prolixiore terrarum, aut opinio vindicet, aut error aſſumat, cum ad rerum fidem ipſam teneri ſufficiat veritatem. Quod autem ad continentiam veſtrarum pertinet Literarum, oportuit quidem deſideria plenius expedire, *ut æſtimatis omnibus Reſponſum rationi congruum redderetur. Sed quia privilegiorum veterum, & ſtatutorum paternorum indidiſtis iiſdem Literis mentionem; ad Saluſtium Fratrem, & Coepiſcopum noſtrum ſub hac parte reſcripſimus, vobis quoque ſtrictim, quæ dicta ſunt illis latius indicantes, ne privilegia* nobis indulta, convellerent, & nihil tam conveniens Fidei judicare, quam ut in honore ſuo a Patribus decreta ſerventur. Deus autem vos incolumes cuſtodiat, Fratres chariſſimi.

Eadem fere eſt Marcellini Papæ Epiſtola.

Pſalm. 67.

* Pro noſtro edicto.

* Alia his ſubjecit Pſeudo-Marcellinus.

* A nobis.

NOTÆ IN HANC EPISTOLAM.

XLVIII. IN Collectione noviſſima Conciliorum Labbei, & Coſſartii ad marginem hujus Epiſtolæ indicatur annus DXIX. ex conjectura, ut credo, eaque valde veroſimili. Epiſcopi enim Hiſpaniæ ſcripſerant Hormiſdæ nunciantes quantam inter ſe haberent concordiam, ac pacem (quo ipſo indicatur præceſſiſſe inter eos aliquot diſſidia) ſimulque illi gratulantes ob pacem Eccleſiæ Romanæ cum Orientalibus initam. Quod certe contigit eo anno DXIX. Pontificatus Hormiſdæ ſexto, Juſtini Imperatoris ſecundo, Theoderici in Italia regnantis viceſimo ſeptimo, Conſulatu ejuſdem Juſtini Auguſti, & Flavii Eutharici Cillicæ in Occidente. Cum enim anno ſuperiori variæ Synodi in Oriente pro Fide Catholica celebratæ eſſent, & nomina Catholicorum in dipthyca relata fuiſſent, hæreticorum vero ablata; Hormiſda Sanctiſſimus Pontifex Conſtantinopolim Legatos miſit ad piiſſimum Imperatorem Juſtinum, qui honorifice eos recepit, & poſt hoſpitium apud Conſtantinopolim comitate, & omni humanitatis officio plenum a primariis Viris, & feminis exhibitum, Romam remiſit cum decenti comitatu.

XLIX. Itaque tam Hormiſda, quam Epiſcopi Hiſpaniæ ſibi invicem gratulantur de pace Eccleſiæ eo anno reſtituta, cum

paullo antea omnia perturbata eſſent, ſub Imperatore Anaſtaſio, qui, inter alia flagitia, Eliam Hieroſolymitanum, & Flavianum Antiochenum, Epiſcopos Catholicos, ob Fidem orthodoxam in exſilium miſerat. Verum cum regnaſſet viginti ſeptem annos, & aliquot menſes, die nona Julii, quam longe antea timuerat per ignem ſubeundam, mortem tulit miſerrimam ictus cæleſti fulmine. Intra decem dies ſequentes pariter obierunt ambo ii Præſules, acturi cauſam ſuam adverſus Anaſtaſium ante Tribunal Dei, uti refertur in *Prato ſpirituali*, Cap. 35. & apud Cyrillum in *Rebus geſtis S. Sabæ*, editis a Surio die quinta Decembris. Succedente itaque optimo Imperatore Juſtino in locum impii Anaſtaſii, & rebus Eccleſiæ multo melius ſe habentibus, tam in Oriente, quam in Hiſpania; hujus Epiſcopi gratulantur propterea Hormiſdæ, & ipſe viciſſim in hac Epiſtola. Unde & obiter colligitur (quod ſæpe alibi monuimus, & pro toto hoc ſexto ſæculo obſervatum eſto) qualiter in Epiſcopis Hiſpaniæ floreret Religio Catholica, & diſciplina Eccleſiaſtica, adhuc ſub Regibus Arianis. CARD. DE AGUIRRE.

EJUSDEM HORMISDÆ PAPÆ EPISTOLA V.

AD OMNES EPISCOPOS HISPANIÆ.

Joannis Conſtantinopolitani Epiſcopi Profeſſionem dirigit, propter Orientales Epiſcopos, qui eorum communionem popoſcerant.

Dilectiſſimis Fratribus, univerſis Epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis, Hormiſda.

L. INter ea, quæ notitiæ noſtræ Joannes Frater, & Coepiſcopus noſter ſtudio Eccleſiaſticæ utilitatis ingeſſit, hoc quoque pro affectu Catholicæ Fidei, & Apoſtolicæ Sedis veneratione conſuluit, quo ordine ex Clero Græcorum venientibus tribui deberet ſancta communio, propter cauſſam ſcilicet Acacii, a prædeceſſoribus noſtris pro Hæreticorum communione damnati, in qua, qui ſe ab ejus contagione non dividunt, a noſtra communione habeantur excepti. Laudo propoſitum Viri hoc zelo circa Fidem & Apoſtolica inſtituta ferventis, ut nec per ignorantiam quidem quemquam cœno erroris alieni pateretur immergi. Digna hæc, cur a Fidelibus, ut ſolicito ſtudio ſemper invigilent, & inculpatos ſe ab omni perverſitate conſervent. Ipſa eſt enim Fidei innocentia, ut* prævideat, ne vel caſu poſſit errare. Satisfacientes igitur, & laudabilibus deſideriis memorati Viri, & memores noſtri (ſicut oportet) officii; documenta quæque de Eccleſiæ ſcriniis aſſumentes, ad Concilium veſtrum pro generalitatis inſtructione direximus, ut ex illis plenius, quæ ſunt acta diſcentes, ab omni vos errantium* communione ſeparetis. Neque enim eſt perſonalis odii cauſſa in impios transgreſſores dicta (Deo inſpirante) ſententia, in qua quidem cauſſa * nequaquam a prædicatione ceſſavimus, & Principi ſupplicando, & Sacerdotes, & Populos admonendo, ut tranſgreſſores abſoluti, ad rectam ſe Fidem, & affectu Dei, & judicii timore converterent. Sed obſtinatio miſeranda eo perduxerat illos, ut nullis modis mortifera venena vincantur, ſed mala ſemina fixis in deterius pullulent radicibus. Ergo, dilectiſſimi Fratres, ad omnia competenter inſtructi, ſervate vos, & Eccleſiam Dei Apoſtoli exhortatione compuncti. Nos autem Libellum miſimus, ſub quo ſiquis communionem veſtram de Orientalibus Clericis popoſcerit, ad eam poſſit admitti, ſecundum quam, & de Thraciæ, & Scythiæ, Illyricique partibus, vel Epiri veteris, ſed & ſecundum * quod de Syria multos jam conſtat eſſe ſuſceptos, gaudentes ad recta confluere, & devia declinaſſe. Unde pro ſubreptione mandamus, ut omnis cura, & ſolicitudo omnis invigilet, & ut jam nullus ſit ignorantiæ locus, nullus utatur ſimplicitatis excuſatione * præterita. Scienti peccare neceſſaria Confeſſio eſt. * Neceſſe eſt, ut errorem ſibi ſcribat, qui monſtratur inſtitiſſe pravo itineri. Bonifacius Notarius Sanctæ Eccleſiæ Romanæ ex ſcrinio ediri exemplaria Libelli exſequitur.

* Prævidere, vel cavere poſſit errores.
* contagione.
* neque.
Aſſer.10.
* Quam.
* præteritis.
* Et neceſſe.

Profeſſio Fidei edita a Joanne Epiſc. Conſtan.
Matth. 16.

LI. Prima ſalus eſt, rectæ Fidei Regulam cuſtodire, & a conſtitutis Patrum nullatenus deviare. Et quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam &c.* hæc, quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus; quia in Sede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt Catholica ſervata Religio.

De

De qua ſpe, & Fide minime ſeparari cupientes, & Patrum ſequentes conſtituta; anathematizamus omnes hæreſes, & præcipue Neſtorium hæreticum, qui quondam Conſtantinopolitanæ fuit Urbis Epiſcopus, damnatus in Concilio Epheſino a Beato Cæleſtino Papa Urbis Romæ, & a Venerabili Viro Cyrillo Alexandrinæ Civitatis Antiſtite. Similiter & anathematizamus Eutychen, & Dioſcorum Alexandrinum, in ſancta Synodo, quam ſequimur, & amplectimur, Chalcedonenſi damnatos, quæ ſecuta ſanctum Concilium Nicænum, Fidem Apoſtolicam prædicavit. Deteſtamur & Timotheum parricidam, Ælurum cognomento, diſcipulum quoque ipſius, & ſequacem in omnibus Petrum Alexandrinum condemnamus. Et etiam anathematizamus Acacium Conſtantinopolitanum quondam Epiſcopum, ab Apoſtolica Sede damnatum, eorum complicem, & ſequacem, vel qui in eorum communione, aut ſocietate permanſerint. Qui Acacius quorum ſe communioni miſcuit, ipſorum ſimilem habere meruit in damnatione ſententiam. Petrum nihilominus Antiochenum damnamus cum ſequacibus ſuis, & omnibus ſupraſcriptis.

LII. Suſcipimus autem, & probamus Epiſtolas Beati Leonis Papæ univerſas, quas de Religione Chriſtiana conſcripſit, ſicut prædiximus, ſequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & prædicantes ejus omnia conſtituta. Et per omnia ſpero, ut in una communione vobiſcum, quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe merear, in qua eſt integra, & vera Chriſtianæ Religionis, & perfecta ſoliditas, promittens in ſequenti tempore ſequeſtratos a communione Eccleſiæ Catholicæ, id eſt, non conſentientes Sedi Apoſtolicæ, eorum nomina inter ſacra non recitanda eſſe myſteria. Quod ſi in aliquo a mea profeſſione deviare tentavero, his, quos damnavi, complicem me * mea ſententia eſſe profiteor. Hanc autem Profeſſionem meam ego manu mea ſubſcripſi, & tibi Hormiſdæ ſancto, venerabili Papæ Urbis Romæ direxi.

* Hæc.

NOTÆ CARD. DE AGUIRRE IN HANC EPISTOLAM.

Ubi plura obſervatu digna circa ſummam auctoritatem Eccleſiæ Romanæ præ cæteris Patriarchalibus, præſertim hoc ſæculo ſexto, in Hiſpania.

LIII. Videtur Epiſtola hæc appendix præcedentis. In illa S. Pontifex Hormiſda gratulationem accepit ab Hiſpanis Epiſcopis de pace Eccleſiæ inita apud Orientem, ubi prævaluerat veritas Religionis Catholicæ in variis Conciliis, eraſa e dipthycis memoria hæreticorum, & reſtituta Fidelium Præſulum. Nunc autem rem ipſam clarius exponit Pontifex occaſione accepta ex ſuggeſtione Joannis Patriarchæ Conſtantinopolitani, & ex Literis eorundem Hiſpanorum, quibus ſciſcitabantur, qualiter ſe deberent gerere cum Græcis ad Hiſpaniam accedentibus. Cum enim eouſque fera res in Græcia admodum diviſæ fuiſſent inter Acacium, Joannis Prædeceſſorem, ac ſequaces ex una parte, & alios profitentes Dogmata Eccleſiæ Romanæ ex altera; rogabant Hiſpani, qualiter deberent ſe gereta in iis recipiendis, aut reſpuendis. Et arat quidem tunc occaſio frequens dubitandi; quoniam Imperatoribus Orientis ſubjacebat ea pars Africæ, quæ eſt vicina Hiſpaniæ, in quam facile Orientales, ſeu Græci permeabant.

LIV. Hanc conſultationem laudat admodum Sanctus Pontifex, tanquam ex puritate Fidei, & Chriſtiana prudentia profectam, ne forte Catholici exciperent lupos ſub ovina pelle, & ad communionem admitterent eos, quos jure merito Eccleſia a ſuo Corpore abſcidiſſet. Itaque Formulam mittit, ſeu Libellum ab ipſo Joanne Patriarcha Conſtantinopolitano compoſitum, juxta quem profiteri ſuam Fidem debeant quicunque ex Orientalibus Clericis ad Hiſpaniam pervenerint; ſicuti conſtabat, receptos fuiſſe multos e Thracia, Scythia, Illyrico, & Syria, cum ipſorum utilitate, & gaudio. Deinde exemplar ipſum, Latine redditum, dicitur ſcriptum manu Bonifacii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Notarii. Quid ſi forte hic ipſe ſit, qui decem circiter annis poſtea electus fuit Pontifex, dictus Bonifacius hujus nominis ſecundus?

LV. Formula autem ipſa habetur ab iis verbis: *Prima ſalus eſt &c.* ut ſupra numero 51. Sed enim verba ſtatim ſubjuncta: *Hæc quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus; quia in Sede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt Catholica ſervata Religio*; licet pariter extent in aliis Epiſtolis Pontificum Collectionis Iſidorianæ, hoc loco opportune admodum uſurpata fuerunt. Nam cum eatenus tot diſſidia fuiſſent circa Dogmata inter Romanos Pontifices, & Patriarchas Orientis; oportuit in ipſa Fidei Formula profiteri doctrinam Eccleſiæ Romanæ; velut quæ præ Conſtantinopolitana, Alexandrina, & Antiochena, ſemper firma, & ſtabilis in Religione Catholica permanſiſſet. Et hæc eſt ratio, cur in hoc Libello nominantur, & recipiantur Dogmata Romanorum Pontificum, Cæleſtini adverſus Neſtorium Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Leonis adverſus

Eu.

Eutychen, & Dioſcorum Alexandrinum, aliorumque contra Acacium Conſtantinopolitanum, & Petrum Antiochenum.

LVI. Premamus iterum verba illa: *Hæc, quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus; QVIA IN SEDE APOSTOLICA EXTRA MACVLAM SEMPER EST CATHOLICA SERVATA RELIGIO.* Hæc fere verba primum leguntur in variis Pontificum Romanorum Epiſtolis, veluti Lucii I. ad Epiſcopos Galliæ, & Hiſpaniæ, ac Felicis pariter Papæ, & Martyris ad Benignum Epiſcopum (quarum γνησιότης dubia eſt apud Eruditos) aliorumque omni ſuſpicione carentibus. Innituntur enim promiſſioni illi Chriſti Petro factæ Lucæ 22. v. 31. ubi Chriſtus Dominus Simoni Petro inquit: *Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua; & tu aliquando converſus, confirma Fratres tuos.* Quo ex loco, tum plurimi Pontifices, & in iis Leo, ac Gregorius, tum reliqui Eccleſiæ Patres, quos denſo numero allegavimus in *Defenſione Cathedræ S. Petri*, præſertim Tractatu 1., Diſp. XXIS. colligunt, Pontificem Romanum ex Cathedra definire non poſſe aliquid falſum, ſive contrarium Fidei, aut bonis moribus; ac proinde Eccleſiam Romanam, quatenus ipſi ſubeſt, & ab ipſo Chriſti Vicario, quatenus ita definiente, regitur, in Fide, ac moribus nulli errori obnoxiam eſſe,

LVII. Quod dicere nequeunt reliquæ Eccleſiæ Patriarchales Orientis; cum ſingularum Præſules ſæpe palam, ac publice tradiderint hæreſes, & propterea ab Eccleſia damnati fuerint cum ſequacibus ipſorum. Exempla miniſtrat multa hæc ipſa Hormiſdæ Epiſtola. Sed nos plura alia iis adjunximus loco allegato, Diſp. XXVII. num. 15. & ſeqq. unde nonnulla huc advocare liceat. Imprimis Conſtantinopolitana Eccleſia, quæ cæteris Patriarchalibus Orientis, licet antiquioribus, præpoſita fuit, quot Præſules habuerit hæreticos, aut etiam hæreſiarchas, & quantam Fidei jacturam eorum tempore fecerit, antiquà, eaque plurima hiſtoricorum monumenta produnt. Eodem quippe ſæculo, in quo Conſtantinus Magnus Thronum ſuum Roma Byzantium tranſtulit, & ejuſdem Urbis a ſe noviter denominatæ Epiſcopis dignitatem augere ſtuduit, Macedonius fuit electus Præſul Conſtantinopolitanus ab Arianis, qui poſteà hæreſeos Pneumatomachorum, Divinitatem ſolidam Spiritus Sancti negantium auctor fuit. Quamvis vero propter ejus electionem, quæ videtur fuiſſe facta anno Chriſti CCCXLII. excitatæ fuerint turbæ; poſtea ipſe a Conſtantio Imperatore introductus fuit eam in Sedem an. CCCLI. donec in Concilio Conſtantinopolitano abdicatus fuit ab Acacio, & in ejus locum ſuffectus eſt Eudoxius. Vide Baronium ad annos mox indicatos, & præterea ad CCCLIX. & CCCLX.

LVIII. Sæculo ſequenti, anno ſcilicet Chriſti CDLXXI. Acacius, ex Præfecto Collegii Orphanorum creatus Epiſcopus Conſtantinopolitanus poſt plura, & varia, tum laude, tum vituperio digna, cum Imperatore Zenone ſavit hæreticis, deinde & communionem cum iis habuit. Cumque monitus ſæpe nollet obedire, excommunicatus fuit a Felice Papa in Concilio Romano. Unde tantam indignationem concepit, ut dire ſæviret in Catholicos, & nomen ejuſdem Felicis e diptychis auferret. Tandem in anathemate mortuus fuit anno CDLXXXVIII. Ejus tanquam impii meminit Hormiſda hoc loco.

LIX. Sed ne rebus plurium aliorum ejuſdem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Præſulum enarrandis immorer, ſatis ſit excurſione quadam indicare ex iis Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Anaſtaſiumque, notatos de hæreſi; ut nihil dicam de Photio ſchiſmatico, perſecutore Eccleſiæ Romanæ, ac de Michaele Cerulario, etiam impudenter contra illam debacchante, circa annum Chriſti ML. tempore S. Leonis IX. Papæ; qui in Epiſtola ad Michaelem, & Leonem commemorat illorum Patriarcharum errores. Et multo antea S. Gregorius Magnus Lib. 4. Indictione 13. Ep. XXXII. obſervaverat multos hæreſiarchas ſediſſe in Eccleſia Conſtantinopolitana.

LX. Omnium vero eorum tempore, qui vel hæreſiarchæ, vel hæretici fuerunt, vel ſolum ſchiſmatici, quam miſer ſtatus fuerit Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, poteſt quidem conjici, ſed ſatis explicari non poteſt. Et quidem S. Gregorius Nazianzenus, qui non multis annis poſt Macedonium illum hæreſiarcham Conſtantinopoli ſedit, poſtquam ſe ejus Eccleſiæ regimine abdicavit, & in ſolitudinem ſeceſſit, lamentabatur ſic frequentem ejus deformationem a Fide, cum e contrario Romana Eccleſia integra, labiſque pura in Fide permaneret. Sic nimirum accinebat in Carmine, *De Vita ſua*, num. 37. componens novam Romam, & veterem.

Harum vero Fides, iſta quidem jam pridem,
Et nunc adhuc proſpero curſu progreditur, Occidentem
Totum adſtringens ſalutari doctrina,
Ut par eſt eam facere, quæ univerſis præſidet;
Totam colentem Dei concordiam.
At illa recto quidem pede incedebat antea, nunc vero non item.
Hanc dico, quæ mea quondam erat, nunc eſt mea.

LXI. Verum cum mala ejuſmodi progreſſu temporis ſæpe pullularent, & vires ſumerent; tranſactis pluribus ſæculis Joannes Papa VIII. qui Pontificatum geſſit ab anno Chriſti DCCCLXXII. uſque ad DCCCLXXXII. qui, & trecentas viginti Epiſtolas ſcripſit, collectas in editione Regia Galliarum, præter nonnulla aliarum fragmenta addita a Claudio Hardy Senatore Pariſienſi, in ſeptuageſima quinta earum inquit: *Credimus quod jam vos non lateat, nunquam Apoſtolicam B. Petri Sedem ab aliis Sedibus reprehenſam; cum ipſa alias omnes, & præcipue Conſtantinopolitanam, ſæpiſſime reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certe in iis, qui reſipiſcere noluerunt, ſententiæ ſuæ judicio condemnaverit.* Quod ſane non auſus fuiſſet dicere Joannes Papa

tam

tam confidenter, nec exprobrare in faciem Conſtantinopolitanis Præſulibus, niſi certus omnino eſſet, Romanam Eccleſiam, & ipſius Pontifices, nunquam eouſque naufragium in Fide feciſſe. Vera quippe, & experimento aſſiduo comprobata eſt ſententia illa Sancti Barnardi: *Nemo fidenter reprehendit, niſi id, in quo ſe irreprehenſibilem eſſe candit*.

LXII. Jam ſi convertamus oculos ad Eccleſiam Antiochenam, in qua primum ſedit B. Petrus Apoſtolorum Princeps, & ex qua Sedes Apoſtolica Romam tranſlata fuit, inveniemus paſſim hæreticos, Paullum Samoſatenum, de quo plura præmiſimus Tom. II. *Theologia S. Anſelmi*, Diſput. LIV. Sect. 3. & Diſp. LV. Sect. IV. Eulalium, Euzoium, Joannem, Domnum, Petrum Gnaphæum, & Macarium. De quibus plura ſparſim legere eſt apud Baronium, proprio uniuſcujuſque eorum tempore.

LXIII. In Eccleſia Alexandrina notati fuere hæreſeos, Gregorius, Georgius, & Lucius, ii tres Ariana ſorde polluti; ac præterea Dioſcorus, Timotheus Ælurus, & Petrus Mogus. Porro ex iis Dioſcorus multiplici nomine indignus fuit, qui B. Cyrillo in Sede illa ſuccederet. Ut enim omittam ejus hypocriſim, & alia ingentia vitia, ac perſecutionem in hæredes S. Cyrilli, & Clericos ab eo ordinatos; amplexus fuit hæreſim Eutychetis in latrocinio Epheſino, & Catholicos diriſſime exagitavit circa annum CDXLIX. Deinde reverſus Alexandriam, auſus fuit excommunicare S. Leonem Magnum Papam. Poſtea damnatus in Concilio Conſtantinopolitano, coacto ſub Legatis Apoſtolicæ Sedis anno CDL. itemque in Chalcedonenſi Oecumenico anno CDLI. tandem relegatus Gangras infeliciter ibidem obiit. Quin & poſt obitum ſuum ingentia mala intulit; nam ejus cauſſa Alexandrina, & Ægypti Eccleſia ſchiſmate diviſa fuit, & ſectatores illum titulo ſanctitatis coluerunt ſæculis ſequentibus, poſt notam hæreſeos ipſi ab Eccleſia Catholica inuſtam.

LXIV. Denique Eccleſia Hieroſolymitana, quæ virgo dicta fuit uſque ad obitum S. Simeonis Cleophæ, ejus Epiſcopi, poſtea erroris labe ſecreto infici cœpit a Theobule, ac multo poſt exagitata legitur conflictationibus Arianorum, ac Semiarianorum. Quin & ex Præſulibus illius Joannes notatur a multis veluti ſectator quarundam hæreſeon Origenis; præſertim a Cardinalibus Baronio, & Bellarmino, Chriſtiano Lupo, & Daniele Papebrochio; quamvis Lupum eam ob cauſſam ſcriptis exagitaverit Philippus Bonæ-Spei, Libello ea de re edito; Papebrochium vero alii, quos ipſe perſtringit noviſſime in Actis SS. Maji, Apologia initio edita. Deinde poſt Joannem, hæretici memorantur, Saluſtius, Arſenius, Heraclius, & Hilarius. Unde multi ex Patriarchis ejus Eccleſiæ a Romanis Pontificibus judicati, excommunicati, ac depoſiti fuerunt; uti legere eſt apud Baronium ad annos Chriſti DXX. DCXLIII. MCVII. & MCXV.

LXV. Sola itaque Eccleſia Romana hactenus lapſum in Fide nullum habuit, ſed qualem a principio accepit ex traditione viva Apoſtolorum Petri, & Paulli, conſtanter retinuit; ut propterea oporteat hoc loci repetare verba S. Agathonis Papæ, tum in Pſofeſſione Fidei, tum in Suggeſtione Synodica, quæ in VI. Synodo Generali, Actione VIII. XIII. & XVII. ab omnibus Patribus unanimiter probata fuit. Nimirum eo loco dicitur: *Beeti Apoſtali ednitente præſidio, hac Apoſtolica ejus Eccleſia nunquam a via veritatis in qualibet erraris parte deflexa eſt. Hujus auctoritatem, utpote Apoſtolorum omnium Principis, ſemper omnis Catholica Chriſti Eccleſia, & univerſales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis ſequutæ ſunt; omneſque venerabiles Patres Apoſtolicam ejus doctrinam ſunt amplexi, per quam, & probatiſſima Chriſti luminaria claruerunt, quam & Sancti Doctores orthodoxi venerati, & ſequuti ſunt; hæretici autem falſis criminetianibus, ac derogationum odiis inſequuti ſunt. Hæc enim Apoſtolica Chriſti Eccleſia per Dei gratiam a tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit; ſed ut ab exordio Chriſtianæ Fidei percepit ab Auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus, illibata Fide hactenus permanet, ſecundam ipſius Domini Salvatoris Divinam pollicitationem*: Petre, Petre, ecce ſatan expetivit vos &c. Ego autem pro te rogavi, ut non deficiat Fides tua. Et tu confirma Fratres tuos. *Quod Apoſtolicos Pontifices meos prædeceſſores confidenter feciſſe ſemper eſt cognitum*.

LXVI. Quapropter liceat Pontificibus Romanis gratulari verbis S. Hieronymi ad S. Damaſum Papam Epiſt. LVIII. celebrantis felicem ſtatum Eccleſiæ Romanæ, ſeu Occidentalis; & lamentantis infelicitatem Orientalis Eccleſiæ: *Profligata*, inquit, *a ſobole male patrimonio, apud vos ſolos incorrupte Petrum ſervatur Hæreditas. Ibi ceſpite terra fæcundo, Dominici ſeminis puritatem centena fructu refert; hic obruta ſulcis frumenta, in lolium, avenaſque degenerant. Nunc in Occidente Sol juſtitiæ oritur, in Oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat, ſupra ſidera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aureæ vaſa, & argentea; hic teſtacea vaſa, vel lignea, virgam ferream, & æternum opperiuntur incendium.* Non potuit Doctor Maximus a prioribus parallelis contraponere, aut explicare diſſimilem ſtatum Eccleſiæ Occidentalis, & Orientalis; quarum prior integra in Fide, & ſana doctrina ſemper ſtetit; poſterior ſæpe defectionem paſſa eſt.

LXVII. Ex dictis confirmatur palam veritas ſententiæ a Joanne Conſtantinopolitano Epiſcopo prolatæ in fine hujus Epiſtolæ ad Hiſpanos, qua contraponens Orientalibus Eccleſiis Romanam, de hac inquit: *In Sede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt Catholica ſervata Religio*. Et hoc ipſum Eccleſia Hiſpanica a primis ſæculis certum habuit, proptereaque tot conſultationibus ab ipſa Romana Sede Apoſtolica, veluti Fidei, morumque Magiſtra irrefragabili, quolibet

liber

Digitized by Google

libet tempore quæſivit, quid credendum, quid agendum, quid vitandum eſſet. Huc ſpectant quæcumque Epiſtolæ manent adhuc Hiſpanorum Præſulum ad Pontifices Romanos, præter plurimas alias, quæ injuria temporum, irruptione barbarorum in Hiſpanias, aut incendio, aliiſque caſibus periiſſe videntur. Verum præcipuæ, ac magis exploratæ, & liberæ a nota illa mercium Iſidorianarum, ſunt illæ, quas ſupra indicavimus ad Syricium, Innocentium, Leonem, Hilarum, & Hormiſdam impræſenti, cum Reſcriptis ipſorum. Quibus non multo poſt adjungemus aliam Vigilii Papæ ad Profuturum Præſulem Bracarenſem, ab Epiſcopis Hiſpanis cum ſumma veneratione receptam, in qua palam, & plene ſectantur doctrinam Eccleſiæ Romanæ a Vigilio ſibi traditam, de cauſſis majoribus, & judiciis Epiſcoporum, ſolius Sedis Apoſtolicæ ſupremo judicio reſervatis, & undecumque locorum tanquam ad caput referendis.

LXVIII. Sed de hoc fuſius in Notis ad eam Epiſtolam Vigilii, datam Kalendis Martii, Voluſiano, & Joanne Viris Clariſſimis Conſulibus; ideſt, anno Chriſti DXXXVIII. Qua die, ut ingenue loquar, non erat verus Pontifex Vigilius, ſed Silverius, qui eodem anno relegatus in Pontiam Inſulam exſul occubuit die 28. Julii. Sed tamen idem Vigilius poſtea rite electus Pontifex eandem doctrinam aperte confirmavit, præſertim Epiſtola VII. ad Auxanum Epiſcopum Arelatenſem, ut ibidem oſtendemus.

LXIX. Obſerva (quod ſæpius antea monuimus) qualiter hoc ſexto ſæculo ineunte Præſules Hiſpaniæ tempore Hormiſdæ Pontificis pacem, ac concordiam invicem ſervarent, ut indicat palam ipſius Epiſtola; qualiter etiam iidem Epiſcopi exſecrarentur omnes hæreſes cum præcipuis earum auctoribus, & defenſoribus in ea nominatis; præſertim Neſtorio, Eutyche, Dioſcoro, Timotheo Æluro, Petro Alexandrino, atque Petro Antiocheno; idque ſub Regibus Arianis, quales fuerunt omnes iis temporibus fere uſque ad annum DLXXXIX. quo Reccaredus Rex cum aliis Principibus Hiſpanis in Concilio III. Toletano Arianam perfidiam abjuravit. Mirum certe eſt, & ſingulari Dei beneficio erga Hiſpaniam adſcribendum, quod ſub iis Regibus Epiſcopi, & populi Catholicam Religionem illibatam tuerentur. Unde & multa ejuſdem ſæculi ſepulchra adhuc extant, in quibus corpora Chriſtianorum tumulata inveniutur cum A. & Ω. quæ erant Catholiciſmi ſigna. Jam alibi nonnullorum ex iis epitaphia exſcripſimus. Nunc accipe iſtud, teſte Ambroſio Morale, exſtans Hiſpali in domo Toparcharum de Fuentes, abſdubio poſitum tempore Hormiſdæ Pontificis, anno Chriſti DXX.

MACARIVS FAMVLVS DEI
VIXIT ANNOS LII. RECESSIT
IN PACE DIE X. KAL. IAN.
ERA DLVIII.

CARD. DE AGUIRRE OBSERVATIONES

In Epiſtolam Synodicam ſequentem Epiſcoporum in Sardinia exſulum, poſt obitum S. Hormiſdæ Papæ.

I. ANtequam recedamus a rebus Hiſpaniæ ſub Sanctiſſimo Pontifice Hormiſda, viſum fuit cahibere hoc loco Epiſtolam illam Synodicam celebrem Epiſcoporum Africanorum exſulantium apud Sardiniam Inſulam Hiſpaniæ finitimam, & ſemper fere ſubditam, præſertim a multis jam ſæculis uſque modo. Non enim extra ſcopum vaſtiſſimi hujus Operis cenſeri debet quicquid intra Hiſpaniam, aut Inſulas ipſi conterminas, & ſubjectas, Synodice ſtatutum fuit. Et certe Epiſtola illa adeo digna lectu eſt ob inſignem doctrinam, *De gratia Dei, & humano arbitrio*, in ea traditam, ut mihi durum fuerit illam hoc loco prætermittere propter moroſos quoſdam, aut nimium delicatos, qui fortaſſe nollent hiſce Voluminibus exhiberi Concilia, vel ſcripta Synodalia, niſi, quæ intra Hiſpaniam ipſam initium habuerunt, aut condita ſunt.

II. Porro illam fuiſſe ſcriptam poſt obitum prædicti Pontificis Hormiſdæ, patet ex §. 26. ubi fit memoria ipſius, tanquam vita functi cum inſigni ſanctitatis opinione: *Quorum mentionem*, inquit, *beatæ memoriæ Hormiſda. Sedis Apoſtolicæ glorioſus Antiſtes &c.* Obiit autem ille Conſule in Occidente Fl. Anicio Maximo ſine collega, anno quinto Juſtini imperantis, & triceſimo primo Theoderici in Italia regnantis, atque adeo Chriſti DXXIII. quo ipſo, die duodecima Auguſti, ut notatum reliquit Cl. Vir Lucas Holſtenius, in illius locum ſuffectus fuit Joannes I. qui *ſedit an. 2. menſes 9. dies 8. uſque ad diem obitus; uſque ad diem depoſitionis, dies 17.* Jam vero obierat antea anno DXXIII. Traſamundus Rex Vvandalorum in Africa, tædio, ac deſperatione bellorum ſibi male cedentium, cujus odio in Catholicam Fidem hi Epiſcopi relegati diu fuerant in Sardiniam; unde poſtea in Africam redierunt regnante jam ibidem Hilderico; non tamen illico, ſed uno, vel alio anno poſt obitum Hormiſdæ Pontificis.

III. Non conſtat vero, an ſub ipſo Pontificatu Joannis hi Africani Epiſcopi Synodicam hanc ſcripſerint, an poſtea, tempore Felicis Papæ IV., qui mortuo Joanni ſucceſſit anno DXXVI. die dudecima Julii, Anicio Olymbrio Juniore ſolo Conſule in Occidente, anno imperantis Juſtini octavo, & quinquaginta circiter diebus ante miſeram mortem Theoderici Italiæ Regis, qui ſpectro territus, ut alibi indicavimus, die prima Septembris moriens, intra eundem annum compulſus fuit ad dicendam cauſſam coram Tribunali Divino, ob necem illatam Sanctiſſimo Papæ Joanni, & graviſſimis, ac venerandis Viris Symmacho, & Boethio.

IV. Con-

Digitized by Google

IV. Conſtat autem ſatis, Synodicam hanc ſcriptam fuiſſe ab iis Epiſcopis exſulibus dictante totum contextum S. Fulgentio Epiſcopo Ruſpenſi in Africa, qui tum inter alios Præſules fulgebat, velut ſol inter ſidera, & doctiſſimis ſcriptis ſuis Eccleſiam illuſtrabat. Itaque neceſſum eſt dicere, Epiſtolam hanc ab iis Epiſcopis ſcriptam, & præſertim a S. Fulgentio, poſt annum DXXIII. & ante annum DXXX. dum ii eſſent exſules in Sardinia. De Fulgentio, quod dixi, patet ex Ferrando Diacono in ejus Vita, Cap. 20. unde habemus, non modo qualiter S. Fulgentius cum reliquis exſilium tunc apud Sardiniam pateretur, ſed etiam quod *Literas ex illo Concilio ſolus ipſe dictaret*. Vocantur & illæ in ms. Corthuſiæ Portarum, *Reſcriptum Epiſcoporum*. Dum enim ſubirent exſilium in ea Inſula, rogati ſententiam circa Gratiam Dei, & humanum arbitrium, reſpondendum duxerunt juxta doctrinam genuinam S. Auguſtini, quam paucis antea annis eximiis laudibus commendaverat *be. mem. Hormiſda Sedis Apoſtolicæ glorioſus Antiſtes*, ajunt, *in Epiſtola quam conſulenti ſe Sancto Fratri Conſacerdoti noſtro Poſſeſſori reſcripſit, cum magno præconio Catholicæ laudis inſeruit. De arbitrio tamen libero, & Gratia Dei, quid Romana, hoc eſt, Catholica, ſequatur, & ſervet Eccleſia, licet in variis Libris Beati Auguſtini, & maxime ad Proſperum, & Hilarium, abunde poſſit agnoſci; tamen & in Scriniis Eccleſiaſticis expreſſa Capitula continentur*.

V. Nimirum Poſſeſſor Epiſcopus Afer, dum pro Fide extorris eſſet, & ſtrenue ageret, conſuluit Hormiſdam de doctrina Gratiæ, & liberi arbitrii, ac de ſcriptis Fauſti Rhegienſis, qui in ea parte S. Auguſtinum impugnaſſe cenſebatur. Huic vero Epiſtolæ Poſſeſſoris reſcripſit etiam Hormiſda, & in ea verba nuper allegata, in quibus laudat impenſe Libros S. Auguſtini, præſertim ad Proſperum, & Hilarium, qui plane ſunt de eodem argumento, & continent circa illud, quod Romana, hoc eſt, Apoſtolica, ſectatur Eccleſia. Eandem vero doctrinam S. Auguſtini fideliſſime ſequutus fuit S. Fulgentius, & explanavit in omnibus ſuis Libris, ac præſertim in hac Epiſtola, ſimul cum aliis Epiſcopis exſulibus; quorum omnium in hac Synodo veluti ingenium, & lingua fuit. Eam itaque hoc loci exhibendam duximus, ut innoteſcat quiſnam eſſet ſenſus S. Fulgentii, & eorum Præſulum, immo & omnium iis ſæculis cum S. Auguſtino, & Hormiſda Papa, circa Gratiam Dei, & humanum arbitrium.

EPISTOLA SYNODICA

EPISCOPORUM AFRICANORUM

IN SARDINIA EXSULUM

Anno, ut videtur, Chriſti DXXVI. aut circiter.

DE GRATIA DEI, ET HUMANO ARBITRIO

Dei Gratia plurimum amplectendis Sanctis Fratribus, Joanni Presbytero, & Archimandritæ, & Venerio Diacono, & Fidelibus Viris, quorum in veſtra Epiſtola ſubſcriptio continetur, Datianus, Fortunatus, Boethus, Victor, Scholaſticus, Orontius, Vindicianus, Victor, Januarius, Victorianus, Photinus, QuodvultDeus, Famuli Chriſti in Domino ſalutem.

PROŒMIUM.

VI. QUantum membra Eccleſiaſtici Corporis per Chriſti Gratiam in unitate Fidei compages retinet charitatis, tantum neceſſe eſt, ut pro invicem ſolicita ſint membra, ut repulſo cujuslibet pravi Dogmatis verbo, non ſolum ſervandæ, verum etiam reparandæ ſanitati jugis, atque indefeſſa tam ſermonis, quam orationis impendatur inſtantia. Sic enim fit, ut dum ſolicitudo fraternæ puritatis invigilat, ipſe Spiritus Sanctus, per quem charitas Dei diffuſa in cordibus noſtris, diligentibus Dominum, & in Domino proximum, omnia cooperentur in bonum. Quia ſicut ipſam dilectionem dono Gratiæ ſpiritualis accipimus; ita dum pro Fratribus ſoliciti ſumus, non ſolum Divinam ineſſe nobis Gratiam demonſtramus, verum etiam quanto magis a nobis puritas charitatis impenditur, tanto magis Gratia nobis Divinæ retributionis augetur.

CAPUT I.

VII. Accepimus itaque veſtræ charitatis Epiſtolam, quæ noſtrum ex parte relevavit, ex parte vero mortificavit exſilium. Gaudemus enim, quia rectam tenetis de Gratia Dei ſententiam, cujus lumine illuminatur, & juvamine gubernatur liberum humanæ mentis arbitrium. Sed quadam ſumus nebula mœroris affecti, quia ſignificaſtis, quoſdam Fratres in quæſtione de Gratia Dei, & humano arbitrio non rectum tenere Fidei Catholicæ tramitem; ſed adverſus Dei Gratiam elevare velle humani arbitrii libertatem.

C A P U T I I.

VIII. Ubi primum, dilectiſſimi, debetis agnoſcere, immo vos non ambigimus agnoviſſe, ad hoc Divinitus iita permitti, ut hine Divinæ Gratiæ virtus documenio poſſit judicii manifeſtioris intelligi. Quandoquidem ipſa Gratia nullatenus agnoſcitur, niſi detur; quæ quamdiu eſt in homine, tamdiu non neceſſe eſt, ut ei aut ſermone repugnet, aut opere. Nam ſermone repugnat Gratiæ Dei, qui ſenſum gerit Fidei Chriſtianæ contrarium; repugnat autem opere, qui in moribus ſuis Chriſtianæ vitæ non tenet inſtitutum. Hoc quippe in homine agit Gratia Divinitus data, ut animus dono Fidei, charitatiſque præcepto, & ſermonem bonum proferat, & ſtudio bonæ operationis inſiſtat. Quod Fidelibus Divinitus dari, Beatus & oſtendit, & popoſcit Apoſtolus, dicens: *Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in Gratia, exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere bono, & ſermone.*

C A P U T I I I.

IX. A Deo itaque nobis eſt omnis Gratia boni ſermonis, & operis, a quo nobis etiam ipſius cogitationis bonæ manifeſtum eſt ſufficentiam tribui, ut diſcat homo non in ſe, ſed in Domino gloriari. Divinæ quippe Gratiæ bonam cogitationem hominis Beatus aſſignabat Apo-
2. Cor. 3. ſtolus, quando dicebat: *Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum; non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Proinde & liquidem Gratiam necdum habentes, non ſe intelligunt non habere; illi tamen qui Gratiam Divinitus acceperunt, eo magis debent in ipſius Gratiæ aſſertione firmari, quo eam vident non omnibus tribui. Neceſſe eſt autem, ut ab eis, quibus non tribuitur, ignoratur; & ab eis agnoſcatur, quibus Divina largitate donatur. Teſtator enim Apoſtolus,
1. Cor. 2. dona Spiritus Sancti ejuſdem Spiritus Sancti acceptione cognoſci; ideo ait: *Nos autem non ſpiritum hujus Mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis, quæ & loquimur, non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritalia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei. Stultitia eſt enim illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritaliter dijudicantur. Spiritualis autem judicat omnia, & ipſe a nemine judicatur.* Per Sanctum ergo Spiritum Gratiam accipimus, quo accepto fit in nobis, ut quod accepimus, noverimus.

C A P U T I V.

X. Proinde ſcienda eſt, dilectiſſimi, & recto tenore veræ Fidei profitenda, tam huma-
1. Cor. 4. ni arbitrii egena paupertas, quam Divinæ Gratiæ indeficiens largitas: *Quid enim habes* (ait Apoſtolus) *quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Ante largitatem quippe Gratiæ eſt in homine quidem liberum arbitrium, ſed non bonum, quia non illuminatum. Proinde, niſi Gratia detur, bonum ipſum arbitrium non habetur. Sic namque eſt liberum hominis arbitrium abſque dono Gratiæ, ſicut eſt oculus ſine luce. Nam & oculus ad videndum factus eſt; ſed niſi lumen acceperit, non videbit. Illa autem eſt lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum; illuminat autem hominem, ſe ipſam dando per Gratiam. Sicut ergo corporis oculus ſemper indigat lumen accipere, ut ipſum poſſit aſpicere; ſic & libero arbitrio hominis nulla poteſt Gratiæ ſuffragari cognitio, niſi detur ipſius Gratiæ ſpiritualis infuſio.

XI. Proinde ut de iis, quæ veſtris Literis indidiſtis, quid habeat Catholici Dogmatis veritas, intimemus; ſingula breviter definire curavimus, ſequentes donum ejuſdem Gratiæ, quod ſanctorum Patrum cordibus, & linguis ipſa eſt dignata infundere.

C A P U T V.

XII. Dixiſtis itaque, quod vobis dicentibus, quod Eſau, & Iacob necdum natis, Jacob per miſericordiam gratuitam eligitur; Eſau autem originali peccato detentus, juſto judicio Dei eſt odio habitus; illi e contrario dicunt, in Eſau figuram eſſe populi Judæorum, ex futuris malis operibus condemnandi; in Jacob vero figuram eſſe populi Gentium, ex futuris operibus bonis ſalvandi. Hæc duo, quæ ſingula proponitis, bonum eſt, ut Catholica conſenſione jungatis. Sic enim, & ab illis Dei Gratia competenter agnoſcitur, & a vobis Propheticum myſterium non negatur.

C A P U T V I.

XIII. In illis namque duobus Fratribus digne accipitur duorum ſignificatio populorum præſertim cum ipſi Rebeccæ Dominum conſulenti duo prænuncientur populi, ab ejus utero ſeparandi. Veruntamen agnoſcenda eſt in illa diſcretione, & gratuita bonitas, & juſta ſeveritas. Nam quia omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum, & Gratia diſcernuntur quicumqe ſalvantur; profecto non ſunt electa neque dilecta in Jacob humana opera, ſed dona Divina.

C A P U T V I I.

XIV. Rurſus quia iniquitas noſtra juſtitiam Dei commendat; procul dubio in Eſau humanæ iniquitatis eſt damnata nequitia. In eo quippe gratuitum in Jacob Dominus oſtendit beneficium miſericordiæ ſuæ, in quo eum non pro meritis futuræ cujuſquam bonæ operationis elegit, cui ſe ipſum, & Fidem, & bona opera donaturum eſſe præſcivit. Inde eſt, quod ſe-
Epheſ. 2. mini Abrahæ, cujus in Jacob figura proceſſit, Beatus Apoſtolus dicit: *Gratia ſalvi eſtis per Fidem.* Ut oſtenderet, Fidem non aliquibus bonis meritis dari, ſed ipſius Fidei dono omne bonum meritum inchoari, ipſamque donum Dei eſſe, ſequutus adjunxit: *Et non ex vobis, ſed donum Dei eſt.* Ac ne quiſquam ſibi quorumlibet bonorum operum audeat meritum vendicare, & pro quibuſcumque operibus Fidem ſe æſtimet accepiſſe, ſubjecit: *Non ex operibus, ne quis glorietur.*

C A P U T V I I I.

XV. Ut autem oſtenderet, non ſolum Fidem, ſed etiam bona opera Divinitus tribui;

coo-

Digitized by Google

continuo ſubdidit: *Ipſius enim factura ſumus creati in Chriſto Jeſu, in operibus bonis.* Quæ non ſolum a Deo donata, ſed ab ipſo præparata teſtatur, dicens: *Quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.*

CAPUT IX.

XVI. Gratia itaque Jacob ſalvus factus eſt per Fidem. Gratia conſequutus eſt bonorum operum facultatem. Quocirca, quia certum eſt, Eſau fuiſſe vas iræ, Jacob autem vas miſericordiæ; certiſſime tenendum eſt, quod; & ille, ut damnaretur, iram juſte meruit; non enim injuſtus Dominus, qui iram infert; & iſte, ut ſalvaretur, gratis donum miſericordiæ prævenientis accepit. Jacob itaque juſtificatus gratis per Gratiam Dei, factus eſt vas miſericordiæ per indebitam Gratiam, & per ipſam miſericorditer eſt præparatus ad gloriam; Eſau vero per iram juſtam juſte eſt præparatus ad pœnam. Iniquitas autem noſtra juſtitiam Dei commendat. Deus ergo in Jacob miſericordiam gratuitæ bonitatis, in Eſau vero judicium juſtæ ſeveritatis oſtendit; qui ſacramento quidem Circumciſionis octavo die ſecundum tenorem Divinæ conſtitutionis accepto, reatu peccati originalis caruit, ſed per nequitiam cordis in hominis terreni vetuſtate permanſit; illius ibi judicio derelictus, qui gratis ſalvat, juſteque damnat. In cujus perſona ſignificati ſunt non illi tantum, qui Fidem negant, ſed & illi, qui uſque in finem vitæ ſuæ intra Eccleſiam poſiti, in malis operibus perſeverant; de quibus Apoſtolus ait: *Quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non conſequentur.*

CAPUT X.

XVII. Nam ſicut ille circumciſus periit, quia dilexit tenebras magis, quam lucem; ſic omnis, qui non depoſuit veterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris, condemnabitur in judicio, quia non condigne uſus eſt Baptiſmatis Sacramento. Ad eundem quippe veterem hominem pertinent, non ſolum illi, qui ignorant Dominum, ſed etiam illi, de quibus dicit Apoſtolus: *Confitentur, ſe noſſe Dominum, factis autem negant.* Galat. 5.

CAPUT XI.

XVIII. De parvulis vero indubitanter tenenda Catholicæ regula veritatis; quia parvulus, qui baptizatur, gratuita Dei bonitate ſalvatur; qui vero ſine Baptiſmate moritur, propter peccatum originale damnatur. Nec aliquo dicendus eſt Dei beneficio futuræ impietati præreptus, qui abſque juſtificationis Gratia mortuus, eſt impiorum conſortio deputatus; a qua impietate, ſive parvulus, ſive majoris ætatis, ſolo quiſque remedio eripitur, ſi Chriſti Sanguine redimatur.

CAPUT XII.

XIX. De Gratia vero non digne ſentit, quiſquis eam putat omnibus hominibus dari; cum non ſolum non omnium ſit Fides, ſed adhuc nonnullæ Gentes inveniantur, ad quas Fidei prædicatio non pervenit. Beatus autem Apoſtolus dicit: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* Non itaque Gratia omnibus datur; quandoquidem ipſius Gratiæ participes eſſe non poſſunt, qui Fideles non ſunt, nec poſſunt credere, ad quos invenitur ipſe Fidei auditus minime perveniſſe.

CAPUT XIII.

XX. Ipſa vero Gratia quibuſcumque datur, non æqualiter datur, ſed ſecundum menſuram donationis Chriſti, & unicuique ſicut Dominus diviſit menſuram Fidei; qui non hominum perſonas accipit, ſed omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens propria ſingulis, prout vult.

CAPUT XIV.

XXI. Quod autem vos dicitis, ſola Dei miſericordia ſalvari hominem; illi autem dicunt, niſi quis propria voluntate cucurrerit, & elaboraverit, ſalvus eſſe non poterit; digne utrumque tenetur, ſi rectus ordo ſervetur Divinæ miſericordiæ, & voluntatis humanæ, ut illa præveniat, hæc ſequatur; ſola Dei miſericordia initium ſalutis conferat, cui deinde voluntas hominis cooperatrix ſuæ ſalutis exiſtat, ut miſericordia Dei præveniens, voluntatis humanæ dirigat curſum, & humana voluntas obediens, eadem miſericordia ſubſequente, ſecundum intentionem currat ad bravium. Per hoc humana voluntas in eo, quod currit, utiliter laborat, & ex Dei miſericordia ſibi eſſe donum curſus, ac laboris agnoſcat; nec ſit ingrata miſericordiæ, per quam ſalutis accipit initium, ut per ipſam perveniat ad plenum ſempiternæ ſalutis effectum, quia tunc erit bona, ſi Dei præveniatur dono, & tunc permanebit bona, ſi ejus non deſtituatur auxilio. Errat autem quiſquis putat, ſic a Domino tribui, velut ſi quis accepto idoneo pignore, pecuniam det; cum Dominus utique, & pignus Spiritus Sancti ipſe, Matth. 25.
quibus vult, conferat, & pecuniam ſuam nummulariis expetendam, ſicut ipſe loquitur in Evangelio, ſervorum ſuorum curæ, officioque diſtribuat.

CAPUT XV.

XXII. Illa vero Apoſtoli ſententia, qua dicitur: *Ergo cujus vult, miſeretur, & quem vult, obdurat;* melius quidem ex perſona confirmantis accipitur, quam ſi quis non vult ex Rom. 9.
perſona confirmantis accipere, illud ſine contentione attendat, quod ſubſequenter dicitur: *An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem,* Ibid.
aliud vero in contumeliam? Et cum in utroque vaſe faciendo figuli cognoverit poteſtatem, in vaſe honoris indebitam Gratiam Dei miſerantis intelligat, & in vaſe contumeliæ debitum judicium Dei obdurantis, ideſt, deſerentis agnoſcat.

CAPUT XVI.

XXIII. Deus autem obdurare dicitur, non quia ad iniquitatem compellit, ſed cum ab iniquitate non eripit, quod quia juſtus eſt, juſte facit. Deo ergo miſerante, ſine ſuis meri-

tis homo ſalvatur; obdurante autem, juſte recipit quod meretur. Dominus quippe dono bonitatis ſalvat, judicio ſeveritatis obdurat.

C A P U T X V I I.

XXIV. Illud etiam, quod vos dicitis: *Dominus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate*; illi autem dicunt: *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*; ſi utrumque, ſicut oportet, animus in Fide tranquillus acceperit, nulla de Gratia, & libero arbitrio quæſtio remanebit. Jubet enim Deus homini, ut velit; ſed Dominus in homine operatur & velle; jubet ut faciat, ſed operatur & facere. Ideo utrumque *Philip. 2.* Beatus jungit Apoſtolus, dicens: *Cum timore, & tremore ſalutem veſtram operamini. Dominus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.* Ut ergo cum timore, & tremore ſuam quiſque operetur ſalutem, opus eſt volentis hominis. Sed hoc ipſum Dominus operatur in ſuis, ac per hoc quoniam habet homo liberum arbitrium, audit præcepta, quæ faciat; ſed ad implenda præcepta liberum arbitrium idoneum nullatenus efficitur, niſi Divinitus adjuvetur. Ita fit, ut ſe operari debere homo cognoſcat, dum præceptum accipit, & Domino ſe ſciat ſemper omne bonum debere, quo vult, ac facit; quem, teſte Apoſtolo, cognoſcat operari in homine, & velle, & perficere pro bona voluntate. Qui ſuis Fidelibus hanc dignatus eſt Gratiam promittere per Prophetam, dicens: *Spiritum meum* *Ezech. 36.* *dabo in vobis, & faciam, ut in juſtificationibus meis ambuletis, & judicia mea obſervetis, & faciatis.* Cum ergo Dominus in homine operari cœperit velle, tunc homo ad Dominum convertitur, & eodem in ſe operante, unde ipſi placeat, operatur. De Domino enim dicit *Hebr. 13.* Apoſtolus: *Aptet vos in omni bono, ut faciatis voluntatem ejus, faciens in vobis quod placeat coram ſe.* Ad vitam quoque in tantum poteſt homo manum porrigere, in quantum habuerit Dominum protectionem ſuam ſuper manum dexteram ſuam.

C A P U T X V I I I.

XXV. Nimis autem abſurdum, illos putare vaſa miſericordiæ, qui vel ſæcularem habent, vel Eccleſiaſticam dignitatem; vaſa vero contumeliæ, Clericos, & Monachos, ac laicos æſtimare; cum utique Apoſtolus vaſa miſericordiæ illa dicat, quæ præparavit Dominus in gloriam, non præſentem utique, ſed futuram, quibus dicit: *Cum Chriſtus apparuerit, vita* *Coloſſ. 3.* *veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſe in gloria.* Ideo paullo ſuperius eis ait: *Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.* Vaſa quippe miſericordiæ ſunt, quibus dicitur: *Venite* *Matth. 25.* *benedicti Patris mei, percipite Regnum.* Vaſa vero contumeliæ ſunt, quibus dicitur: *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & angelis ejus.* Vaſa itaque miſericordiæ, non Eccleſiaſtica, vel ſæcularis dignitas, ſed in Eccleſia ſpiritalis charitas facit. Quapropter in quacumque profeſſione tenuerit homo Fidem, quæ per charitatem operatur, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

C A P U T X I X.

XXVI. Contra prædeſtinationem vero Sanctorum magnæ pervicaciæ eſt aliquem, vel parare, vel habere conflictum, cum Apoſtolicæ prædicationi nullus audeat refragari, qua non ſolum dicitur de Domino: *Quos autem præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ejus.* Et alio loco: *Prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum*; verum etiam ipſum Caput noſtrum, ipſum Primogenitum in multis fratribus, Beatus Paullus prædeſtinatum confidenter prædicat, dicens: *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem, qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum ſpiritum ſanctificationis.* Quiſquis ergo prædeſtinatum Chriſtum, & Sanctos ejus negat, Apoſtolicam Fidem perverſus oppugnat.

C A P U T X X.

XXVII. Omnes autem prædeſtinati ipſi ſunt, quos vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Qui propterea omnes dicuntur, quia in utroque ſexu, ex omni hominum genere, gradu, ætate, & conditione ſalvantur. Semper quippe voluntas Dei Omnipotentis impletur, quia poteſtas ejus nullatenus vincitur. Ipſe eſt enim, qui omnia quæcumque voluit fecit in Cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis, & cujus voluntati nemo reſiſtit. Verum namque eſt, quod de ſe teſtatus eſt Filius, quia in vivificandis nullum initium humanæ voluntatis exſpectat, ſed ipſam voluntatem bonam faciendo vivificat. Hoc in majoribus; parvulos autem, in quibus necdum poteſt bona voluntas fieri, ſolius Gratiæ facit operatione ſalvari.

C A P V T X X I.

XXVIII. Liberum vero arbitrium, quod fuit in primo homine ſanum ante peccatum, nunc in filiis Dei propria quidem infirmitate concutitur, ſed majore Divini muneris Gratia ſublevatur.

C A P V T X X I I.

XXIX. Quæſtionem vero animarum, aut tacitam debemus relinquere, aut ſine contentione tractare; quia ſive ex propagine veniant, ſive novæ ſingulis corporibus fiant, quod Sanctarum Scripturarum auctoritas non manifeſte pronunciat, cum cautela debet inquiri, maxime quod ſine Fidei detrimento poteſt a Fidelibus ignorari.

C A P V T X X I I I.

XXX. Illud præcipue obſervandum eſt, & tenendum, parvulorum animas nexu peccati originalis obſtrictas, omnibuſque neceſſarium eſſe ſancti Baptiſmatis Sacramentum, quo dimittitur peccati originalis vinculum, & amiſſa in primo homine per ſecundum hominem recipitur adoptio filiorum.

C A P V T X X I V.

XXXI. Vos itaque, dilectiſſimi Fratres, per Gratiam Dei ſtote ſtabiles, & immobiles

ac

ac tenentes veram Fidem, exhibete Fratribus aliter ſentientibus charitatem. Nec de aliquo deſperetis, quia qui hodie veritatem in aliquo non agnoſcit, poteſt cras Deo revelante cognoſcere. Deo enim ſubeſt, cum volet, poſſe. Oremus ergo pro eis, ut Dominus operetur in eis. Exhibeamus eis bonam voluntatem, de qua nos poſſumus habere mercedem; ſcientes, quoniam in conſpectu Dei quiſquis de numero prædeſtinatorum fuerit, non peribit, & in omnibus voluntas Omnipotentis implebitur, ut per Gratiam ſalvi fiant, & agnitionem veritatis, Domino illuminante, percipiant.

C A P V T XXV.

XXXII Præ omnibus ſtudium gerite, Libros S. Auguſtini, quos ad Proſperum, & Hilarium ſcripſit, memoratis Fratribus legendos ingerere. Quorum mentionem beatæ memoriæ Hormiſde, Sedis Apoſtolicæ glorioſus Antiſtes, in Epiſtola, quem conſulenti ſe ſancto Fratri, Conſacerdotique noſtro Poſſeſſori reſcripſit, eum magno præconio Catholicæ laudis inſeruit. Cujus hæc verba ſunt: *De arbitrio tamen libero, & Gratia Dei, quid Romana, hoc eſt, Catholica, ſequatur, & ſervet Eccleſia; licet in variis Libris Beati Auguſtini, & maxime ad Proſperum, & Hilarium, abunde poſſit agnoſci; tamen & in ſcriniis Eccleſiaſticis expreſſa Capitula continentur.*

C A P V T XXVI.

XXXIII. Hæc itaque, dilectiſſimi Fratres, interrogantibus vobis, breviter communi voluimus reſpondere Reſcripto. Cæterum unus ex nobis, in quantum Dominus ſervis ſuis recti Gratiam dignatur donare ſermonis, illis omnibus, quæ memoratos Fratres adverſus Gratiam, & prædeſtinationem iotimaſtis, vel ſentire, vel dicere, tribus Libris veſtro nomine dedicatis, ſufficienti diſputatione reſpondit, quique adverſus duos Libros Fauſti Galli ſeptem Libros edidit; quos cum recenſueritis, agnoſcetis protinus, quemadmodum memorati Fauſti commenta veritati contraria Catholicæ Fidei penitus inimica diſcuſſio prodidit, ratio manifeſta convincit, auctoritas Divina compreſſit, & præcedentium Patrum conſona protſus atteſtatio confutavit.

C A P U T XXVII.

XXXIV. Speramus autem in Domino, quoniam Gratiæ ſuæ ita ſubſidium largietur, ut & bene ſentientibus tribuat augmentum, & aliter quam oportet credentibus, donet agnoſcendæ veritatis intuitum. Ipſe enim facit Gratiæ ſuæ participes, quos prædeſtinavit ad vitam, ut in omnibus bonis ſuis humanæ arbitrium voluntatis Gratiæ Dei ſubjiciant, & ab ipſo ſibi cognoſcant deſcendere omne datum optimum, & omne donum perfectum; ſciant etiam, ab ipſo exſpectandum ſemper auxilium, qui prædeſtinatis ſuis & Gratiam, & perſeverantiam donat, ut Gratiam pro Gratia, donum vitæ perennis accipiant.

NOTÆ CARD. DE AGUIRRE IN EAM EPISTOLAM.

XXXV. PRæter nonnulla a nobis initio obſervata in anteceſſum ad Epiſtolam hanc, oportet notare, illam ſcriptam fuiſſe eo tempore, quo de Gratia Dei, & libero hominis arbitrio, diſſerebatur inter Catholicos magna animorum contentione. Plerique enim, aut fere omnes Catholici, atque in iis Hormiſda Pontifex, & hi Epiſcopi apud Sardiniam exſules, cum Poſſeſſore Fratre ſuo, quem Conſacerdotem appellant, & Fulgentio Ruſpenſi Præſule, omnium doctiſſimo, atque eruditiſſimo Græce, ac Latine, ſequebantur doctrinam S. Auguſtini, tamdiu antea celebrem in Eccleſia, & laudatam a Sanctis Pontificibus, Cæleſtino, Leone, ac Gelaſio. Nonnulli tamen ex ſectatoribus ipſius, ob ſiniſtram doctrinæ Auguſtianæ interpretationem, videbantur eripere hominibus liberum arbitrium, eoſque ad deſperationem inducere, veluti fatali quadam neceſſitate prædeſtinatos ad malum. Vnde & Prædeſtinatiani dicti fuerunt, eo nomine in malam partem accepto; quo imprimis notarunt Lucidum quemdam Presbyterum, & aliquot Adrumetinos Monachos, donec ii errores ſuos retractarunt. Permanſere tamen ii omnes in tradenda Auguſtini doctrina de neceſſitate Gratiæ interioris illuminantis intellectum, & moventis voluntatem ad ſingulos actus ſalutares, etiam ad initium Fidei; itemque de prædeſtinatione gratuita hominum electorum ad gloriam independenter a meritis. Utrumque enim horum toties, tam aperte, tam conſtanter tradit Auguſtinus, & tam ſolide probat ex teſtimoniis Scripturæ, ut vix aliqui ab ea doctrina recedere auderent.

XXXVI. Fuerunt tamen alii contra opinantes, ii præſertim, qui Semi pelagiani dicti ſunt; de quorum rebus late egimus Tomo III. *Theologiæ S. Anſelmi*, Tract. VI. Diſp. CXIII. & CXIV. Tribuebant enim viribus liberi arbitrii initium aliquod Fidei, vel ſalutis, ſine Gratia interiori, ac preſſe dicta; deindeque nec prædeſtinationem electorum gratuitam agnoſcebant, ſed quodammodo ex meritis habitam, aut paratam. Potiſſimi inter eos fuerant aliqui Maſſilienſes, doctrinæ, & pietatis nomine celebres, præſertim Joannes Caſſianus, adhuc vivente Auguſtino, & poſt hujus obitum Fauſtus Rhegienſis, ac Gennadius, ambo palam Semi-pelagiana fuligine tincti; quique plures ſuorum errorum diſcipulos, ac ſectatores reliquerunt, viventes, atque dogmatizantes adhuc tempore ipſo, quo hæc Synodica Epiſtola ab Epiſcopis Africanis exſulibus in Sardinia Inſula, prope Urbem Calaritanam, pie, ac ſancte intra Monaſterium viventibus, pro doctrina S. Auguſtini ſcripta fuit.

XXXVII. Adverſus eumdem Fauſtum præcipue invehuntur Epiſcopi iſti cum Fulgentio, omnium ipſorum veluti coryphæo, ac Duce in hac Epiſtola, præſertim Capite illius penultimo, ubi palam ille ſignificatur, veluti, *qui adverſus duos Libros Fauſti Gal-*

li

li ſeptem Libros edidit. Statimque adjungitur: *Quos eum recenſueritis, agnoſcetis protinus, quemadmodum memorati Fauſti commenta veritati contraria, Catholicæ Fidei penitus inimica diſcuſſia prodidit, ratio manifeſta evincit, auctoritas Divina compreſſit, & præcedentium Patrum concorda prorſus atteſtatio confutavit*. Hoc judicium tulere ſancti hi Epiſcopi cum Fulgentio ſuo de doctrina Fauſti Rhegienſis, tanquam veritati, ac Fidei Catholicæ contraria, quam proinde toto Epiſtolæ hujus contextu palam evertunt.

XXXVIII. Unde & Ferrandus Diaconus, qui forte aderat cum his Epiſcopis, in Vita ejuſdem S. Fulgentii Cap. 28. inquit, *S. Fulgentius Libris Fauſti reſpondit, ne in illis occultum ſerperet virus*. Sed & S. Iſidorus, qui centum circiter annis poſtea ſcripſit in Libro, *De Viris illuſtribus*, Cap. 14. ait: *Legimus de Gratia Dei, & libero arbitrio, Fulgentii Libros ſeptem Reſponſionum Fauſto Galliæ Rhegienſis Urbis Epiſcopo, Pelagianæ pravitati conſentienti, reſpondentis. Obnititur profundam ejus deſtruere calliditatem*. Quibus verbis S. Iſidorus palam notat Fauſtum Pelagianiſmi, & aſtutiæ ſatiſque oſtendit, quam grata ſibi, ac ſubinde cæteris Hiſpaniæ Epiſcopis, eſſet doctrina S. Auguſtini de Gratia, & libero hominis arbitrio; ſiquidem contrariam a Fauſto illo Rhegienſi traditam adeo aperte criminabatur. Præterea ibidem de Fulgentio ipſo ait: *In confeſſione Fidei clarus, in Scripturis Divinis copioſe eruditus, in loquendo dulcis, in docendo, ac diſſerendo ſubtilis fuit*. Denique omnia dogmata prædicta SS. Auguſtini, & Fulgentii, recapitulata ab Apoſtolica Sede, & poſtea noviter confirmata in Concilio Arauſicano II. anno Chriſti DXXIX. viventibus illis ſanctis Epiſcopis, fuerunt receptiſſima in Hiſpania, & publice legebantur initio cujuſque Concilii ex Codice Canonum, cujus Indicem eximium dabimus Tomi IV. Vide ibidem Libro octavo ſuis locis.

XXXIX. Similiter circa hæc tempora Joannes Maxentius, ejuſdem Fulgentii ſynchronus, & Avitus Viennenſis Præſul, ſtrinxere calamum contra Fauſtum Rhegienſem, veluti recedentem a doctrina Auguſtini, aliorumque Patrum, & ita impugnantem hæreſim Pelagii, ut in errorem caderet, tribuens viribus naturalibus arbitrii, quod proprium Chriſti eſt. Ita fere de Fauſto cenſuit Addo Epiſcopus Viennenſis in Chronico ſuo ad annum Chriſti CDXCII. dicens: *Fauſtus ex Abbate Lerinenſis Monaſterii apud Rhegium Galliæ factus Epiſcopus, Pelagianum dogma deſtruere conatus, in errorem labitur. Unde, qui ejus ſenſus in hac parte Catholicos prædicant, ut Gennadius*, De illuſtribus Viris, *ſcribens, omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Auguſtinus, quam cæteri Catholici in Eccleſia Dei doceat, ut illuminatio ejus, virtus, & ſalus illi a Chriſto, & per Chriſtum, & in Chriſto ſit. Fauſtus vero iſte, ita liberum Chriſtianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio ejus, virtus, & ſalus, non a Chriſto, ſed a natura ſit. Contra hunc lucidiſſima fide ſcribit Avitus Viennenſis Epiſcopus, ejus redarguens errorem. Similiter & Joannes Vir eruditus Antiochenus Presbyter*.

XL. Porro Joannes Maxentius, quem laudat Addo, eſt ille ipſe Presbyter Antiochenus, qui variis Scripturæ teſtimoniis, & collectis ex Auguſtino locis, Fauſtum ipſum refutavit. In quo certe laudandus eſt; quamvis alioqui notam incurrerit haud levem, quod apud Conſtantinopolim excitaverit turbas cum Scythis Monachis ſeditioſis, & Epiſtolam Hormiſdæ Pontificis ad Poſſeſſorem Epiſcopum, qui ipſum conſuluerat, ut in hac Synodica, Cap. 26. habetur, noluerit agnoſcere tanquam a Romano Pontifice ſcriptam, ſed a quopiam alio, ut eam liberius impugnaret. Verum in rejicienda doctrina Fauſti ſubdole calumniantis, aut refutantis doctrinam S. Auguſtini, *De Gratia, & humano arbitrio*, convenerunt iidem Maxentius, & Poſſeſſor cum Epiſcopis auctoribus hujus Synodicæ, & nominatim cum Fulgentio, aliiſque ſupra laudatis.

XLI. Inſuper & Petrus Diaconus in Libro, *De Incarnatione, & Gratia Chriſti*, quem dicavit eidem Fulgentio ſibi amiciſſimo, ad finem hæc habet: *Omnium ſanctorum Patrum imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium, & Cæleſtium, ſimulque Julianum, & qui illis ſimilia ſapiunt: præcipue Libros Fauſti Gallorum Epiſcopi, qui de Monaſterio Lerinenſi profectus eſt. Quos contra Prædeſtinationis ſententiam ſcriptas eſſe, non dubium eſt; in quibus non ſolum contra omnium ſanctorum Patrum, verum etiam contra ipſius Apoſtoli contraditionem veniens, humano labori ſubjungit Gratiæ auxilium*.

XLII. Hæc cum ita ſint, mirum non eſt, quod hi ſexaginta Epiſcopi ſimul cum Fulgentio tam aperte damnent dogmata Fauſti Rhegienſis de Gratia Dei, & libero hominis arbitrio, veluti contraria doctrinæ S. Auguſtini, immo & Fidei Catholicæ. Quapropter potius in ea parte nimiam pietatem, quam exactum judicium, oſtendunt quicumque recentiores poſt Trithemium Abbatem, & Driedonem Tract. 4. *De captivitate*, Cap. 2. Parte 4. eximere tentant Fauſtum a nota Semi-pelagianiſmi, quam hi Epiſcopi, & tot alii Eccleſiæ Patres, tam aperte ipſi inurunt.

XLIII. Melius certe Cardinalis Bellarminus cenſuit in aureo illo Libro, *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ubi de Fauſto ſermonem habet, & poſt ipſum eruditiſſimus Petavius Tomo I. *Theolog. Dogmatum*, dum Libro nono Cap. 2. inquit: *Fauſtus Libris duobus, quos ſcripſit de Gratia, & libero arbitrio, intemperantius erectus Catholicæ modum Profeſſionis exceſſit. Nam, & Auguſtini doctrinæ adverſatur in omnibus, & Semipelagiana Decreta propalam aſſeveravit*. Idipſum cenſent omnes alii graviores Theologi, & ex ipſa Societate Suarez, ac Vazquez.

XL. Solus fere ex iis Jacobus Sirmondus plurimum laboravit pro Fauſto, præſertim in Hiſtoria Prædeſtinatiana, quam addidit jam nonagenarius (prout conſtat palam ex Ale-

Digitized by Google

Alegambe, id eſt, anno Chriſti MDCXLVIII.) Pariſiis apud Cramoiſi. Quin & antea, ab initio fere hujus ſæculi, cum D. Cardinale Baronio inſtantiſſime egit, ut Fauſtum a labe Semi-pelagianiſmi liberaret, contra quam fecerat in Annalibus Eccleſiaſticis eouſque editis, ubi palam dixerat, Fauſtum in Libris ſuis multos miſcuiſſe errores, præſertim ſpectantes ad Pelagianam hæreſim, ac præterea tradidiſſe, rationales animas eſſe corporeas; eaque de cauſſa exagitatum fuiſſe a Claudiano Mamerco tribus doctiſſimis Libris ad Sidonium Apollinarem conſcriptis, qui in quadam Epiſtola eos impenſe laudat. Sirmondi precibus iteratis motus Baronius, nonnihil de cenſura antiqua remiſit. Vide varia ipſius teſtimonia circa Fauſtum collecta apud Spondanum ad annum Chriſti DXX. Propter quæ fortaſſe Sauſſayus, quamvis Fauſtum expunxiſſet jam a Martyrologio Gallicano (cui antea adſcriptus fuerat) poſtea in Supplemento illum adjecit; atque in Notis ad diem 28. Octobris ait, integrum ſanctitatis jus manere Fauſto ea ſententia Baronii. Similiter Nierembergius Epiſtola quinta ad Abbatem Sanctæ Anaſtaſiæ totis viribus contendit ſanctitatem Fauſti aſſerere cum Sirmondo. Quin & Bollandus Tomo II. Januarii ad diem 16. non dubitavit Fauſtum Divis accenſere.

XLV. Quicquid vero ſit, an aliquando errores correxerit Fauſtus, & ſe rite ſubmiſerit judicio Eccleſiæ, ſive Apoſtolicæ Sedis probantis doctrinam S. Auguſtini, præſertim in Capitulis illis notiſſimis circa Gratiam, & liberum arbitrium, editis nomine Cæleſtini Papæ; (quæ nos recudenda curavimus, & Notis illuſtranda in Tomo III. *Theologiæ S. Anſelmi*, ſupra citato, Diſp. CXLV.) id certum videtur, Fauſtum iniquiorem fuiſſe erga doctrinam S. Auguſtini, & imbibiſſe, ac tradidiſſe nonnullos errores Semi pelagianorum jam antea damnatos a Sede Apoſtolica in Capitulis illis. Quod palam teſtari videntur cum S. Fulgentio ſexaginta Epiſcopi exſules in hac Synodica, & tot alii Eccleſiæ Patres ſupra laudati, quibus adverſari non auſim.

XLVI. Hoc tamen addo, Epiſtolæ hujus auctoritatem, conjunctam Decretis Pontificum Cæleſtini, Leonis, Gelaſii, & Hormiſdæ, paullo antea vita functi, maximam fuiſſe, & ſingula fere ipſius Capita poſt breviſſimum tempus fuiſſe definita in Concilio II. Arauſicano, celebrato in Gallia V. Nonas Julias, Decio Juniore Conſule, id eſt, anno Chriſti DXXIX. Felicis Papæ IV. anno tertio. Quo eodem anno ipſis Januarii Kalendis obiiſſe S. Fulgentium, hujus Epiſtolæ Auctorem præcipuum, cenſet D. Cardinalis Baronius: Alii vero producunt vitam ipſius uſque ad DXXXIII. ætatis vero LXV. Patres in ea Synodo congregati videntur ob oculos habuiſſe Epiſtolam iſtam ad edendum Canones in ea expreſſos, ſimiliterque Capitula illa, centum circiter antea annis probata ab Apoſtolica Sede.

XLVII. Et hoc ipſum ſatis indicatur in Præfatione ejuſdem Concilii Arauſicani verbis illis: *Secundum Admonitionem, & Auctoritatem Sedis Apoſtolicæ*. Deinde teſtatum ibidem habetur, in eodem Concilio proferri, *pauca Capitula ab Apoſtolica Sede tranſmiſſa, quæ ab antiquis Patribus de ſanctarum Scripturarum voluminibus, in hac præcipue cauſſa* (nimirum in controverſia de Gratia, & libero arbitrio) *collecta ſunt*.

XLVIII. Unde patet, Concilium illud (proindeque & Epiſtolam hanc Synodicam, quatenus eadem ipſius dogmata continet) ſummæ auctoritatis fuiſſe, & eſſe, veluti nonmodo indictum, ſed etiam inſtructum Capitulis dogmaticis Apoſtolicæ Sedis ſub Felice IV. atque ab ea probatum anno DXXX. *quinto* ſequenti, quo Bonifacius II. ejus ſucceſſor, illud confirmavit per Epiſtolam, exſtantem in editione Conciliorum Luparæa, & ſimiliter in Labbeana Tomo IV. col. 1687. ſcriptam ad Sanctum Cæſarium ejuſdem Synodi Præſidem, cui initium: *Per Filium noſtrum Armenium &c.* Ejuſdem Epiſtolæ Bonifacii meminit Cyprianus Diaconus in Vita S. Cæſarii Libro I. ſub finem.

XLIX. Denique Epiſtola hæc Synodica ab eo tempore, quo ſcripta fuit, id eſt, a duodecim circiter ſæculis uſque modo, cum ſumma veneratione recepta fuit, & eſt in Eccleſia Catholica, ob doctrinam, *De Gratia Dei, & humano arbitrio*, plane deſumptam ex ſacris Literis, traditam longe, & late ab Auguſtino, probatam in Conciliis, præſertim Epheſino adverſus Pelagium, & Arauſicano contra illius reliquias, ac toties confirmatam a Romanis Pontificibus. Et quamvis illa ſit adeo celebris, adhuc eſt exigua admodum pars ſcriptorum S. Fulgentii Ruſpenſis, Viri Græce, & Latine peritiſſimi, atque in materiis hiſce ſpectantibus ad Divinam Gratiam, prædeſtinationem, & liberum arbitrium, ac myſterium Trinitatis, aliaque ejuſmodi arcana, Doctoris incomparabilis, cui vix aliquem ſuo ævo, & pluribus poſtea ſæculis æqualem invenias; & ne vix quidem, uno Gregorio Magno excepto, qui eodem Fulgentii ſæculo ſexto labente Apoſtolicam Sedem conſcendit.

SYNODUS TOLETANA II.

VIII. EPISCOPORUM.

ERA DLXV. ANNO CHRISTI DXXVII.

T I T U L I.

I. *De his, quos parentes ab infantia* [a] *Clericatus officio manciparunt, ſi poſtea voluntatem nubendi habeant.*

II. *De Clerico, qui ad aliam Eccleſiam* [b] *tranſiit, & qui eum* [c] *ſuſceperit.*

III. *Ut nullus a Subdiaconatu, & ſupra,* [d] *cum extranea habitet muliere.*

IV. *Ut quicquid de Jure Eccleſiæ Clerici* [e] *tenuerint, poſt obitum eorum ad Eccleſiam revertatur.*

V. *De his, qui proximis ſuis ſe copulant, ut a communione Chriſti ſeparentur.*

a In Cler. Exc
b Tranſit. Exc
c Receperit Exc
d Extraneam habeat mulierem.
e Tenuerunt.

In Nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Synodus habita in Civitate Toletana, apud Montanum Epiſcopum, ſub die XVI. Kal. Junias, anno quinto Regni Domini noſtri Amalarici Regis, Era * DLXV.

* Id eſt, anno DXXVII.

CUM in voluntate Domini apud Toletanam Urbem ſanctorum Epiſcoporum præſentia conveniſſet, & de inſtitutis Patrum, Canonumque Decretis commemoratio haberetur; id nobis in unum poſitis placuit, ut ſi qua in antiquis Canonibus minime commemorata ſunt, ſalubri tractatu, ac diligenti conſideratione inſtituantur. Si qua vero in anterioribus Conciliis ſunt decreta, ſed abuſione temporum hactenus ſunt neglecta, redivivæ ordinationis cenſuram obtineant; quatenus dum in his [f], quæ ad cultum Fidei pertinent, ſtudium Religioſæ obſervationis impendimus, Dei * noſtri miſericordiam facilius impetremus.

f Quæ in Conciliis ſunt Decreta, ſed abuſione temporũ hactenus dimiſſa, & ad cultum Fidei p. Exc.
* Deeſt in Exc

I. *De his, quos parentes ab infantia* [g] *Clericatus officio manciparunt, ſi poſtea voluntatem habeant nubendi.*

g In cler. Exc Diſt. 18. cap. De his, quos volunt.

1. De his, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis [h] Clericatus officio mancipavit, ſtatuimus obſervandum, ut mox cum detonſi, vel miniſterio electorum contraditi fuerint, in Domo Eccleſiæ, ſub Epiſcopali præſentia, a Præpoſito ſibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis ſuæ compleverint annum, coram totius Cleri, plebiſque conſpectu, voluntas eorum de expetendo conjugio ab Epiſcopo perſcrutetur. Quibus ſi gratia caſtitatis, Deo inſpirante, [i] placuit, & [k] Profeſſionem caſtimoniæ ſuæ, abſque conjugali neceſſitate [l] ſe ſpoponderint ſervaturos; hi tanquam appetitores arctiſſimæ viæ, leniſſimo Domini jugo ſubdantur; ac primum Subdiaconatus miniſterium [m] habitu probationis ſuæ, a viceſimo anno ſuſcipiant. Quod ſi inculpabiliter, ac inoffenſe [n] viceſimum, & quintum annum ætatis ſuæ peregerint, ad Diaconatus officium, ſi [o] ſcienter implere poſſe ab Epiſcopo comprobantur [p], promoveri debent. Cavendum tamen eſt his, ne quando ſuæ ſponſionis immemores, aut ad terrenas nuptias, [q] aut furtivos concubitus ultra recurrant. Quod ſi forte fecerint, ut ſacrilegii rei * damnentur, & ab Eccleſia habeantur extranei. His autem, quibus voluntas propria, interrogationis tempore, deſiderium nubendi perſuaſerit; conceſſam ab [r] Apoſtolis [s] ſententiam auferre non poſſumus; ita ut quum [t] perfectæ ætatis in conjugio poſiti, renunciaturos ſe pari conſenſu operibus carnis ſpoponderint, ad ſacratos gradus aſpirent.

h In Cleri off. vel monachali poſuit, parentes ſtat. Exc.
i Placuerit. Exc.
k Promiſſione. Exc.
l Reſponderint Exc.
m Probatione habita profeſſionis ſuæ. Exc
n Viginti quinque annos. Gra
o Scientes. Exc Exc.
p Comprobentur. Exc.
q Abortivos. Exc.
* Deſunt in Exc.
r Apoſtolo. Exc.
s Alias licentiã Exc.
t Provectæ. Exc

II. *De Clerico, qui ad aliam Eccleſiam* [u] *tranſiit, & qui eum* [x] *ſuſceperit.*

u Tranſiit Exc.
x Receperit. Exc.

2. Similiter placuit cuſtodire, [y] ne qui [z] de his, qui tali educatione [a] imbuuntur, qualibet occaſione cogente, propriam [b] relinquentes Eccleſiam, ad aliam tranſire [c] præſumant. Epiſcopus vero, qui eos ſuſcipere abſque conſcientia proprii Sacerdotis fortaſſe præſumpſerit, totius Fraternitatis reum eſſe ſe noverit. Quia durum eſt, ut eum, quem alius rurali ſenſu [d] ac ſqualore infantiæ exuit, alius ſuſcipere [e], aut vendicare præſumat.

y Ne quis. Exc
z Ex iis. Exc.
a Imbuitur. Exc.
b Relinquentes Exc.
c Præſumat. Exc.
d A. Exc.
e Ac. Exc.

Ut

III. Ut nullus a Subdiaconatu, & ſupra, [a] cum extranea habitet muliere.

3. Illud vero præterea ſpeciali ordinatione decrevimus (quod nec antiqua Concilia in univerſis [*] pene Canonibus ſiluerunt) ut nullus Clericorum a gradu Subdiaconatus, & ſupra, in [b] conſortii familiaritate habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, aut ancillam. Sed ſi ſunt ei hujuſcemodi ſervitia, matri, vel ſorori, [c] aliique propinquitati contradat. Et quicquid ſuis manibus [d] perfecerint, proprio domino deſeratur. Aut ſi [e] propinquitas memorata deeſt, alia domus ad earum habitaculum requiratur; dummodo nulla occaſio introeundi domum Clerici feminæ permittatur; unde aut laqueum poſſit incurrere, aut noxialis fama innocenti fortaſſe poſſit [f] inuri. Sane [g] ſi poſt datam hanc monitionem, quiſquis horum conſortio frui voluerit; noverit, ſe non ſolum a Clericatus officio retrahi, vel Eccleſiæ foribus [h] pelli; ſed etiam [*] ab omnium Catholicorum Clericorum, vel laicorum communione privari; nulla prorſus, vel colloquii conſolatione relicta; quatenus malæ conſuetudinis abraſa rubigo in poſteris radicis ſuæ veneno ſerpete non poſſit.

IV. Ut quidquid de jure Eccleſiæ Clerici [l] tenuerint, poſt obitum eorum ad Eccleſiam revertatur.

4. Si quis ſane Clericorum agellos, vel [k] vineolas in terris Eccleſiæ ſibi feciſſe probatur, [l] ſuſtentandæ vitæ cauſſa, uſque ad diem obitus ſui poſſideat; verum poſt ſuum de hac luce [m] diſcurſum, juxta priorum Canonum Conſtitutiones, jus ſuum Eccleſiæ ſanctæ reſtituat, nec teſtamentario, ac ſucceſſorio jure cuiquam hæredum, [n] prohæredumve relinquat, niſi forſitan cui Epiſcopus pro ſervitiis, ac præſtatione Eccleſiæ largiri voluerit.

V. De his, qui proximis ſuis ſe copulant, ut a communione Chriſti ſeparentur.

5. Nam & hæc ſalubriter præcavenda ſancimus, ne quis Fidelium propinquam ſanguinis ſui, uſquequo affinitatis lineamenta generis ſucceſſione cognoſcit, in matrimonio ſibi deſideret copulari. Quoniam ſcriptum eſt: *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.* [o] Nec ſine denunciatione [p] ſententiæ; nam paullo poſt infert, & dicit: *Anima, quæ fecerit de abominationibus iſtis quippiam, peribit de medio populi ſui.* Si quis ergo hujus Decreti [*] noſtri temerator exſtiterit, ac vetitum violare præſumpſerit; tanto graviori ſe multandum ſententia recognoſcat, quanto eam propinquiorem, cui copulari ſe maluit, [q] ſuæ originis eſſe non ambigat; tantoque [r] annoſioris excommunicationis tempore a Chriſti Corpore, & Fraternitatis conſortio ſequeſtretur, quanto fuerit propinquioris ſanguinis contagione pollutus.

6. Hujus inſtitutionis regulam [s], qui ſubſcribimus [t], irrefragabili auctoritate nos ſpondemus ſervaturos. Si quis autem [u] noſtrum, vel eorum, qui nunc ſanctæ Synodo ex hac Provincia deſuerunt, huic tam ſalubri ordinationi obviare præſumpſerit, vel ſolerter adimplere neglexerit; convictus, totius fraternæ charitatis [x] aliquando habeatur extraneus. Sane, juxta priorum Canonum Decreta, Concilium apud Fratrem noſtrum Montanum Epiſcopum, ſi Dominus voluerit, futurum pronunciamus; ita [y] ut Frater & Coepiſcopus noſter Montanus, qui in Metropoli eſt, ad Comprovinciales noſtros, Domini Sacerdotes, Literas de congreganda Synodo, adveniente tempore, debeat deſtinare. Nunc ergo in Nomine Domini finitis his, quæ in [z] collatione venerunt, gratias agimus Omnipotenti Deo, deinde domino noſtro glorioſo Amalarico Regi; Divinam clementiam poſtulantes, ut innumeris annis Regni ejus ea, quæ ad cultum Fidei [a] proveniunt, peragendi nobis licentiam præſtet. Amen.

1. Montanus in Chriſti nomine Epiſcopus, his Conſtitutionibus acquievi, relegi, & ſubſcripſi, die, & anno, quo ſupra.

2. Pangarius [b] in Chriſti nomine Epiſcopus, his Conſtitutionibus acquievi, relegi, & ſubſcripſi, die, & anno, quo ſupra.

3. Nebridius in Chriſti nomine noſtræ [c] Eccleſiæ Egarenſis Epiſcopus, hanc Conſtitutionem Conſacerdotum meorum in Toletana Urbe habitam, cum poſt aliquantum [d] temporum adveniſſem, ſalva auctoritate [*] priſcorum Canonum, relegi, probavi, & ſubſcripſi.

a Extraneam habeat mulierem. *Exc.*
* *Deeſt in Exc.*
b Conſortio familiaritatis. *Exc.*
c Vel alii propinquæ. *Exc.*
d Profecerint, alias. *Exc.*
e Propinquitatis memoria deeſt, alterius domus adhærenſis habitac. *Exc*
f Oriri. *Exc.*
g Deinceps poſt *Exc.*
h Expelli. *Exc.*
* *Deeſt Exc.*

l Tenuerunt. *Exc.*
Bernard. Præpoſ. Papienſ. Collect. Decret. Lib. 3. Tit. 21. Cap. 17. idem 4. Aurel. cap. 13.
K Vineol. vel alia ædificia in terr. *Exc.*
l Vitæ ſuæ. *Exc*
m Diſceſſum. *Exc.*
n Aut prohæredum. *Exc.*
Burch. Lib 7 c. 6. Ivo P. 9 c. 42.
Levit. 18.
Ibid.
o Et iterum: *Anima, quæ fecerit quippiam ex iſtis, peribit de medio populi ſui.* Sane qui his conjunctio illicita interdicitur, habebit ineundi melioris conjugii libertatem. *Burch. & Ivo, qui reliqua non habent.*
p Fit ſent. *Exc.*
* *Deeſt Exc.*
q Serie. *Exc.*
r Annoſiore. *Exc.*
s Quam. *Exc.*
t Subſcripſimus *Exc.*
u Tam noſtrorum, quam vel eorum. *Exc.*
x Aliquandiu. *Exc.*
y Itaque ſtatuimus, ut frater. *Exc.*
z Conſultationem. *Exc.*
a Pertinebunt. *Exc.*
b Pancatius, alias Panact. *Exc.*
c Eccleſ. Cathol. Agragenſis. *Exc.*
d Temporis. *Exc.*
* *Deeſt in Exc*

a Cantomus in Exc. in marg.

4. Cannonius * Epiſcopus, his Conſtitutionibus acquievi, relegi, & ſubſcripſi, die, & anno, quo ſupra.

5. Paullus Epiſcopus his Conſtitutionibus acquievi, relegi, & ſubſcripſi, die, & anno, quo ſupra.

6. Domitianus Epiſcopus his Conſtitutionibus acquievi, relegi, & ſubſcripſi, die, & anno, quo ſupra.

7. Maracinus in Chriſti nomine Epiſcopus, ob cauſſam Fidei Catholicæ in Toletana Urbe exſilio deputatus, ſanctorum Fratrum meorum Conſtitutionibus interfui, relegi, & ſubſcripſi, die, & anno, quo ſupra.

8. Juſtus in Chriſti nomine Eccleſiæ Catholicæ Urgelitanæ Epiſcopus, hanc Conſtitutionem Conſacerdotum meorum in Toletana Urbe habitam, cum poſt aliquantum temporis adveniſſem, ſalva auctoritate priſcorum Canonum, relegi, probavi, & ſubſcripſi.

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE IN HOC CONCILIUM.

VII. A*Nno quinto Regni domini noſtri Amalarici.*] Merito obſervat D. Loaiſa, in notula unica ad hoc Concilium, id fuiſſe ſub Amalarico Rege coactum; non autem anno ſecundo Theudis Regis, quicquid contra habeatur apud Rodericum Toletanum. Potius enim ſtandum eſt teſtimonio ejuſdem Concilii, tam initio, quam fine, ubi palam habetur, fuiſſe celebratum Era DLXV. regnante Amalarico, anno ejus quinto. Quod ipſum habent omnes Codices manuſcripti, teſtante id Cl. V. Joanne Baptiſta Perezio in *Chronologia Regum Hiſpaniæ*. Eo autem anno Chriſti DXXVII. Felicis Quarti I. & Juſtiniani imperantis ab initio Aprilis I. ſolus Mavortius Conſulatum geſſit in Occidente.

VIII. Unde corrigenda venit computatio aliquorum, veluti D. Cardinalis Baronii, & Binii, qui Concilio hoc ex conjectura rejiciunt ad annum DXXXI. ſimiliter & quorundam inchoantium regnum Amalarici ab anno primo Juſtiniani imperantis, Era DLXIV. cui reſpondet annus Chriſti DXXVI. Cum enim ex laudatis Codicibus habeamus, Concilium hoc fuiſſe congregatum anno quinto Amalarici, Era DLXV. (cui reſpondet annus Chriſti DXXVII.) neceſſum eſt, ut Amalaricus regnare cœperit Era DLX. quinquennio antequam Juſtinianus imperaret. Verum & fortaſſis ea computatio cum hac noſtra conciliari poteſt, ſi dicamus, juxta illius Auctores, Regnum Amalarici computari ab obitu Theuderici, qui accidit Era DLXIV. unico anno antequam hoc Concilium cogeretur; Codices autem mſs. initium ducere ab Era DLXI. in qua ille nepoti ſuo Amalarico Regnum Hiſpaniæ tradidit. Itaque annus Chriſti DXXVII. in quo plane celebratum fuit hoc Concilium, ſub alia, & alia inſpectione fuit ſecundus, & quintus Amalarici Regis; ſecundus, a morte Theuderici, a quo Regnum acceperat; quintus autem ducto initio ab anno DXXIII. in quo Amalaricus ipſe regnare cœpit. Patet vero, annos Regni melius computari ab eo tempore, quo aliquis regnare incipit, quam ab obitu Prædeceſſoris. Sic & omnes Hiſtorici Regnum Philippi II. in Hiſpania numerant ab anno MDLV. quo Carolus V. Maximus Coronam in eum tranſtulit; non vero ab anno MDLVIII. in quo ille diem obiit extremum. Accedit non levis conjectura ex S. Ildephonſo, *De Viris illuſtribus*, ubi agit de Montano hujus Concilii Præſide. Ait enim inter alia: *Glorioſus habitus fuit tempore Amalarici Regis, annis novem Pontificatus tenuit dignitatem*. Itaque cenſendum eſt, Montanum eo ipſo tempore Amalarici celebraſſe hoc Concilium, non autem anno ſecundo Theudis.

IX. Quod autem Loaiſa inquit, Concilium hoc celebratum fuiſſe tempore Joannis II. Papæ, quaſi is Eccleſiam regeret anno DXXVII. quo hæc Synodus celebrata eſt, correctione eget. Jam enim ante obierat Joannes ipſe anno præcedenti DXXVI. apud Ravennam in exſilio ob juſtitiam tolerato, die viceſima ſeptima menſis Maji, in qua ejus Martyrium colitur ab Eccleſia. Mortuus nimirum fuit Conſule Olybrio abſque Collega, uti Marcellinus, & alii apud Baronium ad eundem annum fidem faciunt. Tranſactis vero LVIII. diebus ab obitu, ut habet Anaſtaſius, electus fuit Felix, denominatus Quartus, qui exinde uſque ad IV. Idus Octobris anni DXXX. ſancte, & pie Eccleſiam rexit. Unde & neceſſum eſt, ut idem Felix IV. eſſet Pontifex anno DXXVII. quo hoc Concilium celebrabatur.

X. *Placuit, ut ſiqua ex antiquis Canonibus &c.*] Hinc conjicere licet, lectum fuiſſe coram Patribus Codicem antiquorum Canonum, qui a tempore Concilii Calchedonenſis in tota Eccleſia ſaltem, aut præſertim Occidentali, vulgatus fuerat poſt annum CDLI. ut ſi quid ipſi addi oporteret, adderetur; ſi quid autem in deſuetudinem abierat, inſtauraretur. Codicis illius duo exemplaria antiquiſſima hactenus permanſerunt in Monaſterio Rivi-pollenſi Cataloniæ Benedictino, laudata ab Archipræſule Marca in Diſſertatione poſthuma, *De Collectionibus Canonum*, de quibus nos ſupra egimus Tomo I. Diſſert. 2. Excurſu IV. & V.

AD CANONEM II.

XI. Idipſum fere ſtatutum fuerat in Concilio Toletano I. Canone XII. ubi præcipitur; ut nullus Clericus ab Epiſcopo ſuo recedat, & ad alium ſe transferat. Nimirum proportione quadam id cenſuerunt Patres utriuſque Concilii Toletani de Clericis; quod in Epiſtola S. Anteri Papæ ſcripta ad Epiſcopos Provinciarum Bæticæ, & Toletanæ (cujuſcumque demum auctoritatis ſit) cautum

fuit

fuit de Epiſcopis, ne de una in aliam Eccleſiam, ſive Diœceſin migrent; quamvis in his urgentior ratio ſit, ut vidimus Diſſert. 1. ubi varia circa id Conciliorum Decreta expendimus.

AD CANONEM III.

XII. Jam antea Syricius Papa in celebri illa Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum ſcripta prohibuerat cohabitationem feminarum Clericis, Cap. 12. inquiens: *Feminas vero non alias eſſe patimur in domibus Clericorum, niſi eas tantum, quas propter ſolas neceſſitudinum cauſſas habitare cum iiſdem Synodus Nicæna permiſit*. Nimirum ibidem Canone tertio dicitur, juxta verſionem Ruffini Aquilejenſis: *Et ne quis Epiſcoporum, cæterorumque Clericorum, cum extraneis mulieribus habitet, præter quam cum matre, vel ſorore, vel thia, vel ſi quæ ſunt hujuſmodi neceſſitudinum perſonæ*. Gentianus autem Hervetus, quæ in Græco Canone θεία dicitur, & Hiſpanice etiam *tia* appellatur, *amitam* vertit. Similiter & vice extremorum verborum, quæ in Græco ſunt ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγε, melius vertit: *vel eas ſolas perſonas, quæ omnem ſuſpicionem effugiunt*. Quanti vero momenti ſit Canon hic, & quam conveniens, ne dicam omnino neceſſarius, ut ſacri quique homines promiſſam Deo continentiam ſervent, non eſt noſtrum expendere; præſertim cum ſacri ipſi Canones Dei Spiritu conditi, & totius Mundi reverentia conſecrati, tam ſevere loquantur. Pleni etiam ſunt Sancti Patres exhortationibus, ſicuti & hiſtoriæ exemplis, quibus Clerici omnes, & quilibet tandem homines ſacri a cohabitatione mulierum deterreantur, propter ſummum, & aſſiduum incontinentiæ periculum. Unde & cohabitatio ejuſmodi paſſim in aliis Conciliorum Canonibus, & Eccleſiæ Decretis prohibita eſt. Vide infra Concilium Bracarenſe I. Can. XV. & ſupra Concilium Eliberitanum, Canone XXVII. ubi plura obſervavimus.

AD CANONEM V.

XIII. Hoc loco prohibetur matrimonium cuilibet Chriſtiano, non modo intra quartum affinitatis, cognationiſve gradum, uti poſtea ſtatutum fuit, & hodie ſervatur, juxta Decretum Concilii Tridentini; verum etiam *uſquequo affinitatis lineamento generis ſucceſſione cognoſcit*, ut in hoc Canone dicitur. Quod ex parte antea ſtatutum fuerat in Concilio Neo-cæſareenſi, Cap. 2. pluribus poſtea ſæculis laudato, & ampliato in variis Conciliis, Decretiſque Pontificum, præſertim vero S. Zachariæ Papæ Epiſt. VII. (quæ eſt ad Pipinum) Cap. 11. ubi hæc habentur: *De his, quæ duobus fratribus nupſerunt, vel qui duas ſorores acceperint, in Concilio Neo-cæſareenſi, Cap. 2. continetur: Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem. Veruntamen in exitu, propter miſericordiam, ſi promiſerit, quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pænitentiæ conſequatur. Quod ſi defecerit mulier, aut vir, in talibus nuptiis, difficilis erit pænitentia in vita permanenti. Nos autem, Gratia Divina ſuffragante, JUXTA PRÆDECESSORUM, ET ANTECESSORUM PONTIFICUM DECRETA, multo amplius confirmantes dicimus, UT USQUEDUM SESE GENERATIO COGNOVERIT, juxta ritum, & normam Chriſtianitatis, & Religionis Romanorum, non copuletur conjugiis. Sed nec ſpiritualem, ideſt, commatrem, aut filiam, quod abſit, quis ducat temeraria auſu uxorem. Eſt namque nefas, & perinicioſum peccatum coram Deo, & Angelis ejus. In tantum enim grave eſt, ut nullus, Sanctorum Patrum, neque Sanctorum Synodorum aſſertione, vel etiam in Imperialibus Legibus quiſpiam, judicatus ſit; ſed terribile judicium Dei metuentes, ſiluerunt ſententiam dare*.

XIV. Sed & in præſenti Canone eo acerbior vindicta indicitur audentibus copulare ſibi matrimonio perſonam aliquam affinem, ſive conſanguineam, quo illa propinquior eſt. Conſonent Canones Pœnitentialis Romani editi ab Antonio Auguſtino, Titulo tertio, præſertim Cap. 14.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Quamvis quæ in hiſce continentur Canonibus, jam nos fuſe explicuerimus in noſtris Commentariis ad Oecumenicas Synodos, & in aliis Operibus noſtris, in quibus veterem, novamque Eccleſiæ diſciplinam enarravimus, operæ pretium nihilominus cenſuimus hoc loco deſcribere, quæ in ipſos Concilii Toletani II. Canones notavit Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis. Itaque ad Canonem 1. nota 1. de pueris Capitulo, vel Monaſterio traditis Capitularia Ludovici Imperatoris monuiſſe: *ne pueri ſine voluntate parentum tonſurentur, vel puellæ velentur*; ex quo, & aliis Capitularibus jam adductis colligitur, trium voluntates aliquando debuiſſe concurrere, cum quis Clericatum, aut Monachiſmum poſſet profiteri; nempe voluntatem infantis, patris, & Principis, quæ paſſim probavimus. At tum temporis fuiſſe parentibus morem, filios Monachos, aut Clericos deſtinandi, & utroſque, aut Monaſterio ſub Abbatis, aut Eccleſiæ Seminario ſub Epiſcopi regimine tondendi pro ſua voluntate, quam pueri, ſive Monachi, ſive Clerici facti, voto poſtea conſummarent. 2. Pro Clericis annum decimum octavum fuiſſe prærequiſitum, ut a tenerioribus annis *in Domo Eccleſiæ*, ſeu Seminario antea educati cœlibatem profiteri ſe velle ſignificarent. 3. Clericatus vitam arctis Legibus fuiſſe coercitam; cum etiam candidati vocentur hic *appetitores arctiſſimæ viæ*. 4. Epiſcopum per biennium Clericorum voluntatem exploraviſſe, & anno ætatis vigeſimo eos ad Subdiaconatum promoviſſe, ut poſt quinquennium eos Diaconos ordinarat. Quod ſi illi cælibatem vovere tum renuiſſent, imo nupſiſſent, ætate autem provectiores Clero voluerint adhuc adſcribi, illos, habito primum mutuo conjugum pro ſeparatione aſſenſu, admittendos; queiſ ex præterita educatione jus ad Clerum nacti fuerint, nec alia egeant amplius probatione. Nota 5. quoad minores Ordines,

ad ætatem vix olim Eccleſiam reſpexiſſe, cum Eugenius Papa I. in Libro Pontificali dicatur *Clericus a cunabulis*. At quoad Subdiaconatum licet ex præſenti Canone annus vigeſimus præſtituatur, Concilium tamen Melphenſe anni 1089. Clericis annorum 14. conferri Subdiaconatum permiſit. Nunc vigeſimus primus annus deſideratur. Quoad Diaconatum vigeſimum quintum annum, trigeſimum vero pro Presbyteris, Toletanum IV. expoſcit. Quem etiam annum trigeſimum Egbertus Eboracenſis in excerptis exigit: *Quia*, inquit, *Dominus Jeſus non prædicavit ante trigeſimum ætatis annum*. Sanctus Malachias Hibernus Presbyter ordinatus eſt ante ætatis vigeſimum quintum, ſed hoc præter Legem factam; nempe ut Sanctus Bernardus ait in ejus Vita: *Tum zelo ordinatoris, tum meritis ordinati*.

Ad Canonem IV. nota 1. cum quidquid ex fundo, aut in fundo Eccleſiæ a quoquam e Clero acquiritur, non ita ejus ſit, ut teſtamento, & ſucceſſionis jure liceat cui voluerit Clerico relinquere, declararique ad hoc expetendam Epiſcopi voluntatem. Nota 2. in hujus Concilii ſubſcriptionibus Nibridium, & Juſtum Canones approbare, iiſque ſubſcripſiſſe, *ſalva auctoritate priſtorum Canonum*; quaſi negandus iis ſit aſſenſus, niſi in quantum cum priſcis convenerint; qui ſi majori auctoritate non polleant, quomodo in Legem abibunt, cui omnes obſequi teneantur. Verum approbatio, & uſus Eccleſiæ vigens auctoritatem hanc conciliat, & juxta Auguſtinum id debet de rebus ad Eccleſiæ fidem, aut in gravi caſu, diſciplinam attinentibus, non autem de levis momenti negotiis, intelligi; cum alioquin in his quotidie varietur.

EPISTOLA MONTANI EPISCOPI TOLETANI

AD FRATRES ET FILIOS TERRITORII PALENTINI.

Dominis dilectiſſimis, Fratribus, filiiſque territorii Palentini Montanus Epiſcopus æternam ſalutem.

XV. CUnctarum Eccleſiarum, Domini piiſſimi, Præſules per Ezechielem Prophetam, terribilis illa Commonitorii dictio, ſed ſpeculatoris nomine, concutit, dicens: *Fili hominis, ſpeculatorem te dedi domui Iſrael; audiens ergo ex ore meo ſermonem, annunciabis eis ex me: Si dicente me ad impium, impie, morte morieris; non annunciaveris ei, neque loquutus fueris, ut avertatur a via ſua impia, & vivat; ipſe quidem in iniquitate ſua morietur; ſanguinem autem ejus de manu tua requiram*, & cætera, quæ hujus lectionis ordo de admonentis admonitique animis exquirendum oſtendit.

Ezech. 3. & 33

XVI. Hac ergo voce permotus, hujus officii neceſſitudinem me ſuſcepiſſe non neſciens, ſtudere curavi, ne cujuſquam perditi animam de manu mea Chriſtus inquirat, præſertim cum Toletanæ Urbi * Metropolitani privilegium vetus conſuetudo tradiderit; & eo magis, non ſolum Parochiarum, ſed & Urbium cura hujus Urbis ſolicitet Sacerdotem. Ergo, ut Apoſtolus dicit: *Quid horum vultis? In virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?* Nova namque præſumptio præſidentium vobis Presbyterorum, noſtrorum pulſavit auditus; ſi tamen nova tantum, & non deteſtabilis dici poſſit, quæ ab initio Fidei Catholicæ nunquam, præter nunc, ſubrepſiſſe probatur, ut id, quod per manus Summi Pontificis trinæ Divinitatis invocatio ſanctificare conſuevit, Presbiter ignarus diſciplinæ conficere ſibi Chriſma præſumeret.

**Hinc Morales colligit Primatum Eccleſiæ Toletanæ jam tunc conſtitutū. Verum Padilla & alii dumtaxat elici inde volunt dignitatem Metropolitani, quam fatentur Præſuli Toletano ante hæc tempora fuiſſe, & nominatim ſupra ſedem Palentinā ſicuti & poſtea juxta diviſionem Vuambæ.*

1. Cor. 4.

XVII. Hoc ſi ignaviæ eſt, tam demens Sacerdos eſſe non debuit; ſi præſumptionis eſt, hunc ſchiſmaticum eſſe quis neſciat, qui inauditam rem, & Religioni contrariam, ſeneſcente jam mundo, talis temerator judicat? Revolvatur manibus veſtris, o Presbyteri, ſacratiſſimus Numeri Liber, in quo * veſtri officii in ſeptuaginta ſeniorum perſonis auſpicatus eſt honor; & invenietis, quorum negotiorum vobis prærogativa conceſſa ſit. Adjutores ſuos Dominus noſtri laboris ſecundo dignitatis gradu eſſe voluit, non temeratores ſacrarum quarundam rerum permiſit. Sic Nadab, & Abiu ignem afferentes alienum, id eſt, ſui officii non debitum, Divinus ignis abſumpſit. Sic Core, Dathan, atque Abiron, Moſeo, Dei Gratia Divinis eloquiis perfruenti invidentibus, ac dicentibus: *Non ſolum tibi locatus eſt Dominus; quia omnis congregatio ſancta eſt*; novis ſchiſmaticis interitus novus Prædicationis advenit; ut jejuno ore inſatiabiliter terra ſorberet, quos indignatio Divina damnaſſet.

** Alias, veſtris officiis.*

Num. 11.

Levit. 10.

Num. 16.

2. Paralip. 26.

1. Regum 6.

XVIII. Quid memorem Oziam, qui non contentus Regalibus faſcibus, ne fungeretur, & Sacerdotis officio, contra jus faſque poteſtatis velatus cothurno, oblationem expiationis ſolis Sacerdotibus debitam offerre pararet, ſic ultione Cæleſti lepra perfunditur, ut munere Sacerdotis, & Regni careret, exoſuſque ad obitum permaneret. Oziam pariter, quantum ad ipſum erat, devoto officio, jumentis calcitrantibus, ne Arca Dei laberetur, ſuſtinere parantem, Divinitus percuſſio illata conſumpſit; oſtendere ſcilicet volens, quia nullis omnino cauſſis, ne ſub occaſione humilitatis præſumentibus, Divina officia, & Sacramenta cæleſtia, ab eo, cui non incumbit officium, contingi aliquatenus debent.

XIX. Caveant ergo, caveant hi, qui ſibi putant eſſe licitum, quod aliis non ignorant eſſe illicitum, ne ſimilis eos horum, quos memoravimus, pœna percellat. An forſitan ſanctorum Patrum regulas, & conſtitutiones Synodicas ignoratis, quibus præcipiuntur Parochenſes Presbyteri, non per viliores perſonas, ſed, aut per ſemetipſos, aut per Rectores ſacrariorum, annuis vicibus Chriſma a præſidente ſibi Epiſcopo petant? Credo, quod, qui petere juſſerunt, poteſtatem conſecrandi penitus abſtulerunt. Providerit ergo charitas veſtra, ne poſt hujus humilitatis noſtræ interdictum, donec & conſuetus vobis a Domino præ-

præparatur Antiſtes, quiſquam vetita iterare præſumat, & incipiat graviorem Eccleſiaſticæ diſtrictionis ſuſtinere cenſuram. Utatur quiſque honoris ſui conceſſo privilegio. Quod proprium ſit Ordinis Presbyterii, non quod Summi Pontificatus eſt, improbus Miniſter adſumat. Quiſquis poſt hanc admonitionem in hujuſcemodi rebus aliquatenus fuerit deprehenſus, ſub anathematis inſolubili vinculo ſe noverit eſſe damnandum. Cui in hoc ipſum non parum humanitatis conceditur, quod nunc eum tranſire patimur impunitum. Sane ſi Dominus voluerit, cum tempus Paſchalis feſtivitatis advenerit, ſi vobis ad petendum impoſſibile eſt, datis Literis veſtris indicare debebitis; & nos ſacri hujus liquoris ultro poterimus tranſmittere gratiam, dum non præſumantur illicita.

XX. Pari ratione cognovimus, quod ad conſecrationem Baſilicarum, alienæ ſortis a vobis Epiſcopi invitentur; & licet ſint unius Fidei copula nobiſcum in Chriſto connexi; tamen nec Provinciæ privilegiis, nec rerum Domini noſcuntur utilitatibus convenire; quia jam ad ipſum hujuſcemodi ſama prolata eſt. Ideoque ſalubri ordinatione cenſuimus, ut ſi quando talis neceſſitas incubuerit, Literis nos informare debeatis, &, aut per nos, aut eum, qui nobis ex Fratribus, & Coepiſcopis noſtris viſus fuerit, & conſecratio Eccleſiarum, Deo auſpice, poterit celebrari.

XXI. Præterea perditiſſimam Priſcillianiſtarum ſectam, tam actis, quam nomine, a vobis præcipue novimus honorari. Rogo, quæ eſt illa dementia, in ejus amore ſuperflue labi, quem in opere non velis imitari? Nam, ut pauca de ejus ſpurcitiis in notitiam veſtri deducam, exceptis his, quæ in Divinitate profanus erupit, & ore ſacrilego blaſphemavit, omnium vitiorum in eodem congeries; veluti in ſordium ſentina, confluxit, ut ſectatricum pudorem impudeſactus adulter eriperet; & ut ad ſceleris nefarii effectum facilius perveniret, maleficiis uſum geſta etiam adſignant.

XXII. Quid tandem in hoc Religioni congruum fidelis cujuſquam anima veneratur, qui non ſolum a ſanctis Sacerdotibus refutatus eſt, verum etiam mundani Principes, juſtitia Legum ſuarum, eum pro memorati ſceleris qualitate damnarunt? Hunc talem fuiſſe plenius dicet, qui * Beatiſſimi, ac Religioſiſſimi Viri Theoribii Epiſcopi, ad Sanctum Papam Urbis Romæ Leonem, Libros editos legit, in quibus hanc ſordidam hæreſin explanavit, aperuit, & occultam tenebris ſuis, perfidiæque nube velatam, in propatulo miſit. Ex ipſis etenim Libris, qualiter cavere, quid reſpondere contra ſacrilegos poſſit plus Lector, invenitur. Unde, quæſo, ut perfidiam cum auctore * damnantes, atque anathematizantes, recte Fidei regulam teneatis, & de omnibus ſuperſcriptis cautiores exhibere vos procuretis; quo facilius nec mihi de taciturnitate poſſit eſſe damnatio, & vobis de obedientia fructum maximum coram Salvatore, Deo noſtro, providere poſſitis. Pax Domini cum omnibus vobis. Amen.

* *Hinc conſtat Theoribium Epiſcopum libris editis ſectam Priſcilliani putidam impugnaſſe tempore S. Leonis I. Papæ.*

* *Quid ad hæc Equilinus, qui hunc ipſum Priſcillianum, putidum, & manifeſtum hæreſiarcham, inter S. Martyres per ſummam ignorationem, aut inuriam collocavit.*

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE.

XXIII. IN Epiſtola hac Montanus Toletanæ Eccleſiæ Metropolitanæ Antiſtes graviter reprehendit, quod quidam Presbyteri territorii Palentini, inſcii, aut temerarii, conficerent ſacrum Chriſma, cum id ſolis Epiſcopis competat; præterea quod ad conſecrationem Baſilicarum Epiſcopi extranei admitterentur; denique quod aliqui infamem, & toties ſulguritam Priſcillianiſtarum ſectam in honore haberent. Monet præterea, ut Libros Theoribii Epiſcopi contra illam ſcriptos legant. Sed de his omnibus ſatis diximus ſupra in Notis ad Concilium Cæſarauguſtanum, Toletanum I. & Hiſpanicum Generale, atque in Epiſtolam celebrem S. Leonis Papæ ad Turibium Epiſcopum Aſturicenſem.

XXIV. *Non ſoli tibi loquutus eſt Dominus, quia omnis congregatio ſuncta eſt.*] Hæc verba allegat Montanus ex Capite decimo ſexto Numerorum, juxta veterem tranſlationem, qua Eccleſia uſa fuit, donec poſtea, tempore S. Gregorii Magni, Vulgata prævalere cœpit ubique ſere. Porro priora non habentur apud ſeptuaginta, ubi ſolum legitur: *ἰσχέτω ἐν ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ, πάντες ἅγιοι, καὶ ἐν αὐτοῖς κύριος. Sufficiat vobis, quia omnis congregatio, omnes Sancti, & in eis Dominus.* Nec præterea exſtant in Hebraico textu juxta tranſlationem Pagnini, nec in Paraphraſte Chaldaico. Itaque mihi dubium non eſt, priora illa verba: *Non ſoli tibi loquutus eſt Dominus*, citata fuiſſe ex tranſlatione veteri, quam ſicuti Herculeo animo, & incredibili labore cœpit reſtituere, ſæculo præcedenti Flaminius Nobilius, utinam etiam perfeciſſet. Vide, quæ præmiſimus Tomo I. Diſſertatione IV. num. 20. & ſeqq.

XXV. Hanc ipſam Montani Epiſtolam commemorat, & plures illius laudes profert S. Ildephonſus L. 4. *De Viris illuſtr.*, dicens: *Montanus poſt Celſum primæ Sedis Provinciæ Carthaginis Toletanæ Urbis Cathedram tenuit; homo, & virtute ſpiritus, & eloquii opportunitate decorus; regimen honoris retemperavit, ac diſpoſuit condigne, cæleſtique jure, ſimul, & ordine. Scripſit Epiſtolas duas Eccleſiaſticæ utilitatis diſciplina confertas; e quibus unam Palentiæ habitantibus; in qua Presbyteros Chriſma conficere, Epiſcopoſque alienæ Diœceſis alterius territorii Eccleſias conſecrare, magna perhibetur prohibere auctoritate; ſacrarum Scripturarum teſtimoniis affirmans, idipſum fieri penitus non licere. Amatores quoque Priſcillianæ ſectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam ejus amore retinerent, abdicat, & exprobrat, commemorans quod in Libris Beatiſſimi Theoribii, ipſis ad Leonem Papam miſſis, eadem Priſcillianorum hæreſis deteſtata, convicta, atque decenter maneat abdicata.* Hæc ibi Ildephonſus de Epiſtola prælaudata. Statim vero commemorat aliam ejuſdem Montani nunc a nobis exhibendam.

EPI-

EPISTOLA EJUSDEM MONTANI AD THEORIBIUM.

Domino eximio, precipuoque Chriſticolæ, Domino, & Filio Theoribio, Montanus Epiſcopus.

XXVI. ALumnum te Fidei Catholicæ, & ſanctæ Religionis amicum, etiam in actis
mundialibus converſantem, valde, & novimus, probavimus. Cum enim
adhuc floreres in ſæculo, ita claritatis tuæ vita perpatuit, ut ſecundum
ſententiam Domini, & quæ ſunt Cæſaris, Cæſari nou negares, & Deo, quæ lua ſunt, de-
vota mente perſolveres. Jure etenim te Divini cultus in hac præſertim Provincia nominabo.
Putaſne quanta tibi apud Deum maneat merces, cujus ſolertia, atque inſtinctu, & idolola-
triæ error abſceſſit, & Priſcillianiſtarum deteſtabilis, ac pudibunda ſecta contabult? Si tan-
dem adhuc, & in nomine honorare deſiſtant, cujus per tuam admonitionem collapſa eſſe
opera non ignorant. Nam de terrenorum Dominorum fide quid loquar? cui ita tuum im-
pendiſti laborem, ut feroces cohabitantium tibi animos ad ſalubrem regulam, & normam
regularis Diſciplinæ duceres. Præſtabit Divina Clementia, quia id, quod ſummo labore co-
natus es, precibus, & oratione perficeres.

XXVII. Quæ tamen ea Palentino Conventu ad nos pervenerint, Celſitudini veſtræ indi-
care euravi, quo facilius per veſtram increpationem nefanda præſumptio in poſterum con-
quieſcat. Quidam (ut ad nos perlatum eſt; Presbyteri auſu temerario, res ſacras non tam
conſecrare, quam violare præſumunt; & cunctis ab initio Fidei Catholicæ ſæculis inuſitatum
ſummis ſui ordinis hominibus, niſi tantum Pontificibus debitum, jus conſecrationis Chriſmæ
neſcio, quo typo, an dementia dicam, indubitanter adſumunt; quod quam ſacrilegum ſit,
piiſſimam conſcientiam tuam latere non credo; & ideo ſpeto, ut pro enervanda hac ipſa ſu-
perſtitate, ſeveriſſimi Sacerdotis auctoritate utaris, & tantæ rei temeratores diſtrictiori in-
crepatione coerceas.

XXVIII. Qui ſi poſt datam admonitionem nefas iterare præſumpſerint, contumaciæ
eorum ſententia convenienti damnabitur. Simili ratione cognovimus, eo quod neceſſitudi-
ne conſecrandarum Baſilicarum Fratres noſtri, alienæ ſortis Epiſcopi, in locis iſtis invitati
conveniant; & licet ſit in toto Orbe ſponſæ Chriſti thalamus unus, ejuſque Antiſtites una
in eodem fibula charitatis, & Fidei unione connexi; quod tamen privilegium deceſſori no-
ſtro, necnon Dominis, & Fratribus noſtris, Carpentaniæ, vel Celtiberiæ Epiſcopis ve-
ſter Coepiſcopus fecit, in exemplaribus charitati veſtræ direximus; ut ſcire poſſitis, improba
petitio qualem potuiſset habere effectum.

XXIX. Et certe municipia, id eſt, Segobia, Brittablo, & Cauca, eidem, non quidem
ratiunabiliter, ſed pro nominis dignitate, conceſſimus; ne collata benedictio, perſona va-
gante, vileſceret. Quod ipſi tantummodo dum advivit, præſtitum fuiſse cognoſcite. Hoc
ergo providere volumus, ut conſuetudinem antiquam nulla ratione prætermittere debeatis.
Quod ſi hæc noſtra admonitio in vobis nihil profecerit, neceſse nobis erit Domini noſtri
exinde auribus intimare, pariter & Filio noſtro Ergani ſuggerere, & hujuſmodi auſum
præcepta culminis ejus, vel diſtrictio iudicis, non ſine veſtro detrimento, ſeveriſſime vin-
dicabunt; tanta enim, tribuente Domino, ejus eſt pietas, ut nihil de hoc, quod Jus anti-
quum cuſtodiſse probatur, immutari permittat. Divina vos cuſtodiat Trinitas. Amen.

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE.

XXX EPiſtola alia.] Hanc commemorat S. Ildephonſus Lib. citato *De Viris illuſtr.* agens de Montano Toletanæ Eccleſiæ Præſule. Poſtquam enim de præcedenti illius Epiſtola loquutus fuit, ut in Notis ad eam vidimus, ſubjungit: *Aliam Epiſtolam ejus* (Montani) *ad Theoribium Monachum, in qua laudans eum, quod cultûram deſtraxerit idolorum, commiſit ei Sacerdotalis auctoritatem vigoris; per quam Presbyteros Chriſma conficere, & Epiſcopos alienæ ſortis, alterius Diœceſis Eccleſias conſecrare, magna compeſcat invectione.* Sed & ſtatim inſignem ejus laudem addit hiſce verbis: *Hic Vir antiquiſſima, fideliqne relatione narratur, ad exprobrationem infamia, tamdiu prunas tenuiſſe in veſtimentis ardentes, donec coram Sedis ſuæ ſacro Altari, totius Miſſæ celebritatem per ſe expleret. Peractis autem ſolennibus, neque pruna ignem, neque veſtis inventa eſt amiſiſſe decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actionibus, per ſimplicem naturam ignis convicta eſt, & fallacia deteſtabilis accuſantis, & innocentia Beatiſſimi Sacerdotis. Glorioſus habitus fuit tempore Amalarici Regis; annis novem habuit dignitatem.*

XXXI. *Filio Theoribio.*] Quiſnam ſit hic Theoribius, ad quem Montanus ſcribit, implicata ſatis quæſtio eſt. Quidam enim nolunt fuiſse, niſi unicum Theoribium, ſive Turibium, cui conveniat quicquid in hac Epiſtola legitur tam de Libris ſcriptis adverſus Priſcillianiſtas tempore S. Leonis Papæ, quam de geſtis, & Prædicatione adverſus laudatores ejus ſectæ, hortatu Montani Præſulis Toletani. Sed enim falſam eſse hanc opinionem, facile evincitur ex ipſo S. Ildephonſo, qui eodem loco, *De Viris illuſtribus*, palam diſtinguit inter utrumque Turibium. Agens enim de Epiſtolis Montani præjactis, ait: *Commemorans* (Montanus) *quod in Libris Bea-*

Beatiſsimi Turibii Epiſcopi ad Leonem Papam miſſis, eadem Priſcillianorum hæreſis detecta, convicta, atque decenter manca abdicata. Aliam vero Epiſtolam ad Turibium Religioſum (ſcripſit) ***in qua collaudans eam, quod culturam deſtruxit Idolorum, committit ei Sacerdotalis dignitatem vigoris &c.*** ut paullo ante exſcripſimus. Ubi palam diſtinguit Ildephonſus duos Turibios; alterum Epiſcopum, & ſynchronon S. Leoni Papæ, ad quem Libros miſerit contra Priſcillianiſtas ſcriptos; alterum vero poſteriorem, non Epiſcopum, ſed *Religioſum*, & Prædicatorem adverſus Idololatriam, ad quem viventem ſcripſerit Epiſtolam hanc poſteriorem Montanus Præſul Toletanus. Itaque palam eſt, duos fuiſſe Turibios, non unicum.

XXXII. Quod ipſum aperte demonſtratur ex chronographia, juxta quam Turibius Epiſcopus, qui Libros ſcripſit contra Priſcillianiſtas, & miſit ad Leonem Papam, floruit ipſius tempore, ac proinde circa medium quinti ſæculi. Nam Leo ab anno Chriſti CDXL. uſque ad CDLXI. Sedi Apoſtolicæ præfuit. Ut omittam, eundem Turibium juſſu ipſius Leonis Papæ Concilium in Hiſpania celebraſſe anno Chriſti CDXLVII. ut ſuo loco præmiſimus, & cuique notum eſt. Turibius autem, ſeu potius *Theoribius*, ad quem ſcripta eſt hæc Epiſtola, longe poſterior fuit, & floruit poſt initium ſæculi ſequentis. Cum enim Montanus ad eum viventem ſcribens, interfuerit, & ſubſcripſerit Concilio Toletano II. Era DLXV. ideſt, anno Chriſti DXXVII. Amalarici Regis quinto; & S. Ildephonſus aſſerat, eum *gloriaſum habitum fuiſſe tempore Amalarici Regis*; conſequens plane eſt, ut hic Theoribius ſit octoginta circiter annis poſterior, ac proinde alius omnino a Turibio illo præcedenti.

XXXIII. Hinc conſtat, Loaiſam, doctiſſimum licet, lapſum fuiſſe in Notis ad hanc ipſam Epiſtolam, dum dixit: ***An hic Turibius ille Monachus fuerit, cujus meminit Ildephonſus,*** De Viris illuſtribus, ***in Vita Montani; an alter Notarius Sedis Apoſtolicæ, a B. Leone PP. miſſus in partes Hiſpaniæ ad Priſcillianam hæreſim extirpandam, ut conſtat ex Concilio Bracarenſi I. in exordio; (vocabantur & hi Notarii Regionarii) an vero Epiſcopus Palentinus, & Aſturicenſis, non ſatis conſtat. Poſtremæ ſententiæ acquieſco, ut ex prima Epiſtola patet; & ſcripſiſſe Libros doctiſſimos adverſus Priſcillianos; & in ſecunda Epiſtola eum vocat Sacerdotem, hoc eſt, Epiſcopum. Ut ſeveriſſimi*** (inquit) ***Sacerdotis auctoritate utaris***. Lapſus inquam fuit Dominus Loaiſa; cum ex teſtimonio S. Ildephonſi conſtet ſatis, hunc Theuribium fuiſſe, cujus meminit ille in Vita Montani; utpote ſcribentis ad illum, tanquam ſynchronon, octoginta circiter annis poſtquam ille alter Turibius Notarius, ſive etiam Epiſcopus, tempore S. Leonis floruerat, & memoratos Libros ſcripſerat.

XXXIV. Quin & ejuſdem veritatis fidem facit Montanus ipſe in utraque Epiſtola prajacta. In priore enim ad Fratres, & Filius territorii Palentini, loquens de erroribus, & vitiis Priſcilliani, ait: ***Hunc talem fuiſſe plenius diſcet, qui Beatiſſimi, & Religioſiſſimi Viri Turibii*** (non Theoribii) ***Epiſcopi ad S. Papam Urbis Romæ Leonem Libros editos legit; in quibus hanc ſordidam hæreſim explanavit, aperuit, & occultam tenebris ſuis, perfidiæque nube velatam, in propatulo miſit***. Ubi loquitur Montanus de iis Libris, tanquam olim ſcriptis a Turibio Epiſcopo, tempore S. Leonis Papæ. At vero in hac poſteriore Epiſtola epigraphen adhibet: ***Domino eximio, præcipuoque Chriſticolæ, Domino, & filio Theoribio, Montanus Epiſcopus***. Ubi & eum filium vocat, non Fratrem, qualiter deberet, ſi eſſet Epiſcopus; & tanquam viventem alloquitur eo tempore, octoginta circiter annis poſtquam floruerat Turibius Scriptor, & Epiſcopus Aſturicenſis.

XXXV. Nec juvat Loaiſam, quod Montanus ibidem ait: ***Ut ſeveriſſimi Sacerdotis auctoritate utaris.*** Inde enim ſummum colligitur, Theoribium jam tum inter Sacerdotes, ſeu Presbyteros numeratum, cui præterea Montanus, veluti Metropolitanus, delegat vices ſuas, ad ea delicta coercenda. Quin & ubi in hac Epiſtola loquitur de Epiſcopis, non filios, ſed Fratres appellat. ***Fratres noſtri*** (inquit) ***alieræ ſortis Epiſcopi***. Et in alia Epiſtola præcedenti Epiſcopos non appellat Sacerdotes, ſed ***Summos Pontifices***, & eorum dignitatem, ***Summum Pontificatum***. Mitto pleraque alia, ex quibus idipſum confirmari poſſet. Sed ſive hic Theoribius fuerit Epiſcopus tunc, ſive non, diſtinctio illius a Turibio Scriptore & Epiſcopo Aſturicenſi eſt manifeſta.

EPISTOLA JUSTI EPISCOPI ORGELITANI

AD SYRGAM PAPAM.

ANNO CHRISTI DXXXV.

Mittit Commentarium in Cantica Canticorum a ſe editum.

Domino meo vere piiſſimo, & præcipue Dei gratia copioſo, ſemperque in Chriſto beato, Domino Syrgæ Papæ, Juſtus Epiſcopus.

Ex Luca Dacherio In Spicilegio Tom. 3. pag. 319.

XXXV. SCiens te tam ſolerti ſtudio pro refrigeriis pauperum laboraſſe, ut illis temporariam conſolationem', tibique acquiſieris æternam mercedem, & jam ſatis te dijudicans totum ad Dei eloquia, ex quibus nunquam fuiſti vacuus, pro ani-

animi cultura converteris ; quoddam tibi in corporali ſpecie ſpiritale xenium dirigere procuravi, quod ſi tibi Chriſtus non ex noſtro merito, ſed ex ſuo munere fecerit eſſe gratiſſimum; forſitan proveniet, & in diebus jejunii quodammodo refectus ad menſam venies, & antequam cibum accipias, quiddam prægustaſſe perſenties. Nec hoc dicens transmiſſionis hujus meritum, priuſquam approbes, arroganter inſinuare ſtudeo ; ſed intercedente charitate, in qua te totum poſſideo, ita de tuo tamquam de meo animo præſumens, tibi acceptum fore, abſque ulla ambiguitate confido. Igitur in Chriſto Jeſu germanum cordis mei eſſe non neſciens Libellum de Tractatu Libri Canonici, qui *Cantici Canticorum* præſcribitur, quem nuper Chriſto inluminante edidimus, tibi primum cenſui offerendum. In quo non noſtra potius, ſed ea, quæ tua ſunt, quia ſic diligitis, te ſuſcepiſſe cognoſcas. Quem precor, ut cum ea ſolicitudine, qua in Chriſto viges, ſæpe recenſeas. Ut ſi quid illic corrigendum perſenſeris, integra libertate commoneas. Et ſic cæteris in Chriſto Fratribus relegendum, vel, ſi fortaſſe placuerit, offeras tranſcribendum. Itaque quia ſic accidit, ut membranis deſiſtentibus, minutioribus literis eandem ſcripturam, in paribus quaternionibus ſuſciperent, nec ſtudioſe fabrefactis literalibus ambiretur ; ſi memoratam rem alicujus meriti eſſe cenſueris, quia hoc ipſum, ut præfatus ſum, donante Domino, tuum eſt, ut diligentiori ſtudio tranſcriptum utilius coaptetur quantocyus ſtudebis. Quod Opus ſi laude dignum proceſſerit, te Auctorem referam Chriſto ; ſi vero reprehenſioni patuerit, quia utriuſque eſt, ſtatim aſſumam ſocium temetipſum, quia decori ſic te condecet hæc, quæ Deus contulit coaptari, ut non de negligentia vituperium, ſed de induſtria charitatis ſuſcipias fructum, ut Fratres noſtri, qui præceſſorum Patrum Tractatibus epulantur, etiam his neotericis, quæ eis ex charitate offerimus, non pro noſtro merito, ſed pro Dei dono, & ſua benevolentia veſci quodammodo delectentur. Ave nunc in Chriſto piiſſime, noſtramque puſillitatem ſanctis orationibus in Domino fove.

NOTÆ CARD. DE AGUIRRE IN HANC EPISTOLAM.

XXXVI. JUſtus hic Epiſcopus Orgelitanus (alias Urgelitanus) eſt ille ipſe, qui ſecundo loco ſubſcribit in Concilio Ilerdenſi celebrato anno DXLVI. Habuit tres alios Fratres pariter Epiſcopos, ſcilicet Nebridium Egarenſem, Juſtinianum Valentinum, & Elpidium. Porro Juſti ſacra memoria habetur in Martyrologio Romano ad diem 28. Maji. De eo S. Iſidorus Lib. *De Viris illuſtribus*, Cap. 21. ait : *Juſtus Urgelitanæ Eccleſiæ Epiſcopus Hiſpaniarum, & frater prædicti Juſtiniani* (nimirum Epiſcopi Valentini) *edidit Libellum*, Expoſitionis in Cantica Canticorum, *totum valde breviter, at aperte, per allegoriarum ſenſum. Hujus quoque Fratres Elpidius, & Nebridius quædam ſcripſiſſe feruntur, e quibus, quia incogniti ſumus, magis reticenda fatemur.*

XXXVII. Præmiſerat vero immediate ante : *JUSTINIANUS de Hiſpania Eccleſiæ Valentiæ Epiſcopus, ex quatuor Fratribus Epiſcopis, ex eadem matre progenitis unus, ſcripſit Librum* Reſponſionum *ad quendam Ruſticum*, De interrogatis Quæſtionibus, *quarum prima eſt*, De Spiritu Sancto ; *ſecunda eſt*, Contra Bonaſiacos, *qui Chriſtum adoptivum, & non proprium dicunt ; tertia eſt*, De Baptiſmo Chriſti, *quod iterare non licet ; quarta Reſponſio eſt, quod Filius, ſicut Pater, inviſibilis ſit. Floruit in Hiſpaniis temporibus Theudæ Principis Gothorum*. Hactenus ibi.

XXXVIII. Quiſnam vero fuerit Syrga, ad quem Juſtus mittit corrigendam ſuam Expoſitionem in Cantica, neſcio. Id ſolum conſtat, Epiſcopum fuiſſe, quem proinde Juſtus Papam dicit, appellatione olim data Epiſcopis quibuſdam, ut patet ex pluribus exemplis in Cypriano, ad quem extat Epiſtola illa : *Univerſi Confeſſores Cypriane Papæ*. Itemque Romani Cleri ad Carthaginenſem ajentis : *Benedictus Papa Cyprianus* ; & ejuſdem alia ad ipſum : *Beatiſſime, ac glorioſiſſime Papa*. Mitto plura alia hujus generis in Hieronymo, & Auguſtino, ut patet ex Epiſtola apud ipſum XLI. XXVIII. CCXXIX. & CCLVI. alias LXVIII. CLX. CXX. & CCXVI. Id etiam ex Prudentio, Sidonio Apollinari, Fortunato ; immo & ex S. Eulogio Martyre, qui floruit circa medium noni ſæculi. Quin & S. Cæleſtinus (ſi credendum ſit Nicephoro, Lib. 4. *Hiſtoriæ*, Cap. 34.) nomen Papæ dedit S. Cyrillo Epiſcopo Alexandrino cum jure legationis ad Concilium Epheſinum ; idque a Patriarchis ejus ſucceſſoribus continuatum fuit, ut unuſquiſque eorum ſe Papam nominarat.

XXXIX. Ait enim Nicephorus Libro 8. Cap. 9. *Ex quo tempore* (nimirum Epheſinæ Synodi) *fama eſt Mitram illam, & Papæ appellationem accepiſſe. Quæ deinde per ſucceſſiones ad eos etiam pervenerunt, quibus forte Alexandrinæ Eccleſiæ Thronus legitime obveniſſet, ſacros Epiſcopos*. Idipſum tradit Theodorus Balſamon in Meditato, *De Patriarcharum privilegiis*, dicens : *Alexandrinus propterea vocatus fuit Papa, quod Sanctus ille Cyrillus in tertia Synodo privilegia Papæ Romani, Cæleſtini ſcilicet, acceperit*. Cæterum quicquid ii ambo dicant, longe ante S. Cyrillum legitur, id nomen datum Patriarchis ; nam juxta Orientale Chronicon Patriarcharum Alexandrinorum, *Heracles primus fuit, qui Papa cognominatus eſt*. Deinde SS. Epiphanius, & Hieronymus ſæpe S. Athanaſium appellant *Papam Alexandrinum* ; ſicuti & poſterior ex iis Auguſtinum ipſum, ac præterea Chromatium Aquilejenſem. Quare Petrus Patriarcha Antiochenus ſcribens ad Patriarcham Gradenſem ait : *Quinque in univerſo Orbe a Divina Gratia diſpoſitum eſt eſſe Patriarchas, Romanum, Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, Hieroſolymitanum. Sed neque ex iis omnes proprie Patriarchæ nun-*

nuncupantur, *ſed improprie. Præſul namque Romanus* Papa *dicitur*, *Conſtantinopolitanus Archiepiſcopus*, *Alexandrinus* Papa &c. Similiter Nilus Doxopatrius inquit: *Ex uſu antiquo id obtinuit*, *Romanum peculiariter dici* Papam, *ſimiliter & Alexandrinum*, *Antiochenum Patriarcham*. Unde & in Concilio Florentino celebrato anno Domini MCDXXXIX. Parte 2. Tomo XIII. editionis Labbeanæ col. 1173. habentur Literæ a Patriarcha Alexandrino miſſæ ad Eugenium IV. cum hac inſcriptione: *Philotheus miſeratione Divina Papa*, *& Patriarcha magnæ Civitatis Alexandriæ*, *& totius Ægypti*. Deinde in fine Epiſtolæ habebatur ſuſcriptio ipſius eiſdem verbis, & literis capitalibus expreſſa. Quare Græci hodie non modo Pontificem Romanum, ſed etiam Alexandrinum Patriarcham appellant Papam. Vide Seldenum in Libro Eutychii, *De originibus Alex.* Allatium, Lib. I. *De conſenſione utriuſque Eccleſiæ*, Goarum in Theophanem, Savaronem in Sidonium Lib. I. Epiſt. VI. Quin & apud Georgium Codinum inter Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ dignitates, & officia recenſebatur Pro-Papa, quem Latini Græca, & compoſita dictione Archipresbyterum appellamus. Nam Papæ nomen aliquando etiam ad ſimplices Presbyteros extendebatur; ideoque Walafridus Strabo in Libro, *De rebus Eccleſiaſticis*, Cap. 7. inquit: *Papa cujuſdam paternitatis nomen eſt*, *& Clericorum congruit dignitati*.

XL. Quid? quod quivis initiatus ſacris Ordinibus, immo & prima Tonſura ſolum, apud Græcos modo *Papa*, modo *Papa ſimplex* dicebatur? Ideoque in Græcorum Euchologio, & Novellis poſteriorum Orientis Imperatorum Legibus, nominantur *Simplices Papæ*, & præſcribitur forma, qua creantur, ſeu accipiunt primam Tonſuram. Huc enim ſpectant verba illa Iſaaci Comneni Imperatoris paullo poſt medium undecimi ſæculi: *Quando Epiſcopus facit ſimplicem Papam*, *ſive Lectorem*. Unde & Innocentius Papa III. Lib. V. Epiſt. LX. ſcribens ad Archiepiſcopum Thebanum, Eccleſias Græcorum appellat *Papatus*, ut ſe illorum ſtylo accommodet. Id ipſum fecit Lib. VI. Epiſtola XCVI. ad Epiſcopum Amyclenſem, & Epiſtola CXV. ad Cardicenſem. Nimirum *Papatus* iis locis idem ſignificat ac *Prioratus*, ſive *Obedientia* vulgari vocabulo.

XLI. Quamvis vero id uſque modo uſitatum fuerit inter Græcos, non ſic apud Latinos. Hi enim poſt tempus S. Auguſtini parcius uſi inveniuntur *Papæ* nomine; & plerumque id reſtrinxiſſe ad Pontificem Romanum; aliis vero, ſeu Patriarchis, ſeu Primatibus, ſeu Metropolitanis, ſeu denique Epiſcopis, nonniſi ſemel, aut iterum. Ut propterea mirum ſit, quod S. Petrus Damiani Cardinalis, & Epiſcopus Oſtienſis, poſt medium ſæculi undecimi ſcribens ad Alexandrum II. Pontificem, Lib. I. Epiſtola XVII. & ad Godefridum Lotharingiæ Ducem, Regii pueri pædagogum appellet *Papam*, ſeu *Papatem*. Quo etiam modo, & ſenſu loquitur Leo Oſtienſis, Lib. 2. Cap. 29. qui paullo poſt Damianum floruit.

XLII. Cæterum labente eodem ſæculo, S. Gregorius VII. Pontifex Romanus, *Eccleſiaſticæ libertatis propugnator acerrimus* (quo epitheto decoratur in Martyrologio ad diem 21. Maji) in celebri illo Dictato hunc Canonem 21. edidit, *QUOD PAPA EST UNICUM NOMEN IN MUNDO*. Rationem ejus Decreti opportunam reddit Baronius in Notis ad Martyrologium ipſum, dicens: *Quod ad Papæ nomen pertinet*, *cum futuris temporibus obtinuiſſet uſus*, *ut tantummodo Romano tribueretur Pontifici*, *& ſchiſmatici illud ſibi in odium Romani Præſulis*, *faſtu ſuperbo vindicarent*, *aliaque non conceſſa præſumerent*; *Gregorius VII. habuit Romæ Synodum adverſus ſchiſmaticos*, *ubi ſtatuit inter alia plura*, *UT PAPÆ NOMEN UNICUM ESSET IN UNIVERSO ORBE CHRISTIANO*, *nec liceret alicui ſe ipſum*, *vel alium eo nomine appellare*. Nimirum cum ſolus Pontifex Romanus Jure Divino ſit Caput totius Eccleſiæ Catholicæ, & Pater vel eorum, qui Patres, & Patriarchæ audiunt; merito ſolus appellatur Papa, quaſi Pater Patrum reliquorum. Vide Colvenerium in Scholiis ad Lib. I. Flodoardi, quæ habentur Tom. X. Bibliothecæ Maximæ VV. Patrum Aniſſonianæ, Cap. 12. pag. 623. & præterea Sirmondum ad Lib. 4. Ennodii, Epiſt. I.

EPISTOLA VIGILII PAPÆ

AD PROFUTURUM EPISCOPUM BRACARENSEM

Cujus conſultationibus reſpondet.

ANNO CHRISTI DXXXVIII.

TITULI.

I. *De Priſcillianiſtis, qui ſe ab eſu carnium abſtinent.*
II *In fine cujuslibet Pſalmi dicendum: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.*
III. *De his, qui ab Arianis iterum baptizantur.*
IV. *Quando Eccleſia iterum debeat conſecrari.*
V. *De Paſchæ Feſtivitate, precum ordine, ac Miſſarum ſolenniis.*
VI. *Baptiſmus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti conferendus.*

VII Quod Romana Eccleſia ſit Mater, & Magiſtra omnium Eccleſiarum. Quodque judicia Epiſcoporum, & majores cauſſæ ad eam ſpectent.

43. Directas ad nos tuæ charitatis Epiſtolas, plenas Catholicæ inquiſitio-
* Et ſolicitudinis. nis * ſolicitudine, gratanter aeccpimus, benedicentes Dei noſtri
clementiam, quia tales in extremis mundi partibus dignatur ſuis ovi-
bus providere Paſtores, per quos, & paſcuis valeant ſalutaribus, & ab * antiqui
* Iniqui lupi. hoſtis rapacitate ſervari, ut inſidias nequeant ejus ſubreptionis incurrere.
Unde certum eſt, quia promiſſæ vos beatitudinis gratia ſubſequatur, quando
a vobis cæleſtium perfectio doctrinarum tam votiva ſciſcitatione perquiritur.
Pſalm. 118. Scriptum eſt enim: *Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus, in toto corde ex-
quirunt eum*. Hoc igitur Frater chariſſime, propoſitum tuæ conſultationis to-
* Confidimus. ta mente tractantes, de te quoque provenire * contendimus, qui regulam
Catholicæ Fidei iiſdem ſtudes tenere veſtigiis, quibus eam in Apoſtolica Fide
cognoſcis eſſe fundatam. Et quamvis ſonus eorum toto Orbe diffuſus, & uſque
ad fines Orbis terræ verba eorum diſtenſa, dilectionis tuæ corda Chriſto pro-
baverint eſſe fidelia; tamen ſi quid ex his in Eccleſia, quæ tuæ gubernatio-
ni, Deo auxiliante, commiſſa eſt, necdum plena luce claruerit, ad eundem
fontem, de quo illa ſalutaris manarat lympha, recurritis, quod debita cha-
ritate ſumus amplexi, quia fiducialiter de his, unde apud eos obſervantiam
eſſe dixiſtis ambiguam, noſtra voluiſtis reſponſione firmari. Quapropter dile-
ctionem tuam in Domino ſalutantes, de ſingulis quid juxta Catholicam di-
ſciplinam teneat Apoſtolicæ Sedis auctoritas, ſubjectis aliquibus etiam ſan-
ctarum capitulis regularum, te credimus inſtruendum.

I.

44. Ac primum de his, quos Priſcillianæ hæreſis indicaſti vitiis inquinari, ſancta, & conveniente Religioni Catholicæ eos deteſtatione judicas arguendos, qui ita ſe ſub abſtinentiæ ſimulatæ prætextu ab eſcis videntur carnium ſubmovere, ut hoc exſecrationis potius animo, quam devotionis probentur efficere. In qua re quia neſandiſſimis Manichæis eſſe conſimiles approbantur, juſte Patrum venerabilium conſtitutis ab hac ſuperſtione ſub anathematis ſunt
intérminatione prohibiti, quando aliquid ciborum contagione * carnium cre-
* Carnalium credit. dunt eſſe pollutum; quia de his omnibus, quæ ad humanum victum miſeri-
* Tribuit. cordia Dei * contulit, nihil Catholicis eſſe judicatur immundum. Sic enim
Tit. 1. Titum Doctor Gentium Paullus monet Apoſtolus, dicens: *Omnia munda
mundis; coinquinatis autem, & infidelibus nihil eſt mundum, ſed pollutæ
ſunt eorum mens & conſcientia. Deum confitentur ſe noſſe, factis autem ne-
gant, abominobiles, & increduli, & ad omne bonum opus reprobi*. Similiter
& alio in loco ad Timotheum de hujuſmodi cavendis erroribus prædicavit,
dicens: *In noviſſimis temporibus diſcedent quidam a Fide, attendentes ſpi-
1. Timoth. 4. ritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium menda-
cium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, prohibentes nubere,
& abſtinentes a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum
actione fidelibus, & his, qui cognoverunt veritatem; quia omnis creatu-
ra Dei bona eſt, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione perci-
pitur*. Hæc igitur ſequentia Patrum venerabilium conſtituta, ſpecialiter eos
cenſuerunt eſſe damnandos, qui, cum carnibus abſtinerent, ea quoque cre-
debant eſſe vitanda, quæ carnibus fuiſſe videbantur admiſta. Nam & ipſe Do-
Matth. 15. minus noſter Jeſus Chriſtus ita præmonuit, dicens: *Non quod intrat in os
coinquinat hominem, ſed quæ procedunt de ore, hæc ſunt, quæ coinquinant
hominem*. Quapropter nec abſtinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos qui
exſecrantur Domini creaturam, recipimus in noſtra ſocietate.

II.

45. De Baptiſmo quoque ſolenniter adimplendo, ſimiliter quid Apoſtolica vel ſanxerit; vel obſervet auctoritas, in ſubjectis tua charitas evidenter agnoſcet. Illud autem novelli eſſe judicamus erroris, quod cum in fine Pſalmorum ab omnibus Catholicis ex more dicatur: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, aliqui, ſicut indicas, ſubducta una ſyllaba conjunctiva, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo: *Gloria Patri, & Filio, Spiritui Sancto*. Quamvis ergo ipſa nos ratio evidenter edoceat, quia ſubducta una ſyllaba, Perſonam Filii, & Spiritus Sancti unam quodammodo

eſſe deſignent; tamen ad errorem talium convincendum ſufficit, quod Dominus Jeſus Chriſtus deſignans in invocatione Trinitatis credentium debere Baptiſma celebrari, dixit: *Ite docete omnes Gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ergo cum non dixerit: *In Nomine Patris, & Filii, Spiritus Sancti*; ſed æqualibus diſtinctionibus Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum juſſerit nominari; conſtat, illos omnino a doctrina Dominica deviare, qui aliquid huic voluerint confeſſioni derogare. Qui ſi in errore permanſerint, ſocii nobis eſſe non poſſunt. *Matt. ult.*

III.

46. De his etiam, qui Baptiſmatis gratia ſalutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati, profundæ voraginis ſunt morte demerſi, quid per ſingulos ordines, vel ætates anteceſſorum noſtrorum decreta cenſuerunt, quæ multiplici ſunt digeſta ratione, e noſtro ſcrinio * revelata capitula his ſubjecta direximus. In quibus tamen illud ſpeciali charitate etiam convenit obſervari, ut quia pro peccatis plurimis ingentibus iniquitas ipſa ſurrexit, in æſtimatione Fraternitatis tuæ, aliorumque Pontificum per ſuas Diœceſes relinquatur, ut ſi qualitas, & pœnitentis devotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio ſit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illam impoſitionem manus, quæ per invocationem Sancti Spiritus fit, operatur, ſed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & ſanctæ communionis * reſtitutio perficitur. * Relevata. * Reſtitutione.

IV.

47. De fabrica vero cujuslibet Eccleſiæ, ſi diruta fuerit, inſtauranda, & ſi in eo loco conſecrationis ſolennitas debeat iterari, in quo Sanctuaria non fuerint; nihil judicamus officere, ſi per eam minime aqua * benedicta jactetur; quia conſecrationem cujuslibet Eccleſiæ, in qua Spiritus Sancti Ara non ponitur, celebritatem tantum ſcimus eſſe Miſſarum. Et ideo, ſi qua Sanctorum Baſilica a fundamentis etiam fuerit innovata, ſine aliqua dubitatione, cum in ea Miſſarum fuerit celebrata ſolennitas, totius ſanctificatio conſecrationis implebitur. Si vero Sanctuaria, quæ habebat, ablata ſunt, rurſus eorum * repoſitione, & Miſſarum ſolennitate, reverentiam ſanctificationis accipiet. * Exorcizata. * Diſpoſitione.

V.

48. Paſcha vero futurum nos, ſi Deus voluerit, 11. Kalendarum Majarum die celebraturos eſſe cognoſcite. Ordinem quoque precum in celebritate Miſſarum nullo nos tempore, nulla feſtivitate ſignificamus habere * diviſum, ſed ſemper eodem tenore oblata Deo munera conſecrare. Quoties vero Paſchalis, aut Aſcenſionis Domini, vel Pentecoſtes, & Epiphaniæ, Sanctorumque Dei fuerit agenda feſtivitas, ſingula Capitula diebus apta ſubjungimus, quibus commemorationem ſanctæ Solennitatis, aut eorum facimus, quorum Natalitia celebramus; cætera vero ordine conſueto proſequimur. Quapropter & ipſius Canonicæ precis textum direximus ſubteradjectum, quem (Deo propitio) ex Apoſtolica traditione ſuſcepimus. Et ut charitas tua cognoſcat, quibus locis aliqua Feſtivitatibus apta connectes, Paſchalis diei preces * ſimiliter adjecimus. His igitur Fraternitatis tuæ inquiſitionis reſponſis, Deum noſtrum, quantum poſſumus, exoramus, ut omnibus Catholicæ Religionis Eccleſiis circa univerſos, quos fideles ſibi efficit, Gratiæ ſuæ dona multiplicet, & ab omnibus inſidiis ſpiritualis hoſtis, atque carnalis, cunctos populos ſuos redigere dignetur immunes. * Significatur etiam Beatorum Apoſtolorum, vel Martyrum, ſicut ſperamus, ſancto nos affectui tuo direxiſſe Reliquias, præſumentes, Fidem veſtram eorum deinceps plenius eſſe meritis adjuvandam. * Diverſum. * Simul. * Significamus.

VI.

49. Si quis Epiſcopus, aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ſed in una Perſona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus Patribus, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paracletis, projiciatur de Eccleſia Dei.

VII.

50. Nulli, vel tenuiter ſentienti, vel plenius ſapienti, dubium eſt, quod Eccleſia Romana fundamentum, & forma ſit Eccleſiarum, a quo omnes Eccleſias principium ſumpſiſſe, nemo recte credentium ignorat. Quoniam licet omnium Apoſtolorum par eſſet electio, Beato tamen Petro conceſſum eſt, ut cæteris præemineret; unde Cephas vocatur, quia Caput eſt, & principium omnium Apoſtolorum; & quod in Capite præceſſit, in membris ſequi neceſſe eſt.

eſt. Quamobrem Sancta Romana Eccleſia ejus merito Domini voce conſecra-
ta; & Sanctorum Patrum auctoritate roborata, primatum tenet omnium Eccle-
ſiarum; ad quam tam ſumma Epiſcoporum negotia, & judicia, atque quere-
læ, quam & majores Eccleſiarum quæſtiones, quaſi ad Caput, ſemper refe-
renda ſunt. Nam & qui ſe ſcit aliis eſſe præpoſitum, non moleſte ferat, ali-
quem eſſe ſibi prælatum. Ipſa namque Eccleſia, quæ prima eſt, ita reliquis
Eccleſiis vices ſuas credidit largiendas, ut in partem ſint vocatæ ſolicitudi-
nis, non in plenitudinem poteſtatis. Unde omnium appellantium Apoſtoli-
cam Sedem Epiſcoporum judicia, & cunctatum majorum negotia cauſſarum,
eidem Sanctæ Sedi reſervata eſſe liquet; præſertim cum in his omnibus ejus
ſemper ſit exſpectandum conſultum; cujus tramiti ſi quis obviare tentaverit
Sacerdotum, cauſſas ſe, non ſine honoris ſui periculo, apud eandem San-
ctam Sedem noverit redditurum. Data Kalendis Martii * Voluſiano, & Joan-
ne Vitis Clariſſimis Conſulibus.

* Vviliſiatio, male.

NOTÆ CARDINALIS DE AGUIRRE IN HANC EPISTOLAM.

LI. HActenus in omnibus Conciliorum editionibus, etiam in Pariſienſi Labbei & Coſſartii, titulus Epiſtolæ præfixus erat ad Eutherum, ſive Eutherium. Vere tamen a Vigilio ſcripta fuit ad Profuturum Bracarenſem Epiſcopum. Primus es de re nos admonuit per literas Romam Salmanticam datas 7. Idus Octobris anno Chriſti MDCLXXXV. celeberrimus Scriptor D. Joannes Mabillon Monachus Congregationis S. Mauri in Gallia; & poſtea id veriſſimum deprehendimus lecto attentius Concilio Bracarenſi I. infra exhibendo; in quo ejuſdem Epiſtolæ, ac Profuturi Epiſcopi Bracarenſis aperte fit mentio.

LII. Sed & Cl. Vir Stephanus Baluzius, cujus novæ Collectionis Conciliorum Tomus I. Lutetiæ editus anno Chriſti MDCLXXXIII. poſtea ad nos delatus fuit, ibidem columna 1468. fidem facit, extare eandem Epiſtolam cum inſcriptione ad Profuturum Epiſcopum Bracarenſem in vetuſtiſſimo Codice Eccleſiæ Lugdunenſis, itemque in duobus aliis Bibliothecæ Colbertinæ optimis, & ſignatis num. 408. & 3970. Omnes vero illam referunt ad annum Chriſti DXXXVIII. Voluſiano, & Joanne Coſs. die I. Martii (uti & ipſius notatio habet) in quo nondum Vigilius fuerat rite electus Pontifex, ſed tamen veluti talem ſe gerebat, & conſulebatur a multis Epiſcopis, ac ſi jure Sedem Apoſtolicam poſſideret. Nam alioqui, & re ipſa, ſolus S. Sylverius erat Pontifex Romanus, duram perſecutionem, & exſilium patiens ob defenſionem juſtitiæ, quæ biennio poſt, anno Chriſti DXL. illum cælo Martyrem glorioſum dedit; vel, ut alii volunt, eodem anno Chriſti DXXXVIII. die 28. Julii.

LIII. *Directas.*] In mſs. quibus uſus fuit Baluzius, ante omnia habetur: *Dilecto Fratri Profuturo Epiſcopo Vigilius.* Nos tamen ſequuti ſumus editiones Conciliorum, in quibus ea verba non extant.

LIV. *Quapropter ne abſtinentiam &c.*) Ne quis putaret, Vigilium exſecrari abſtinentiam carnium, prout Catholicis, & piis hominibus uſitata eſt, ſive tempore jejunii ab Eccleſia indicti, ſive in vindictam ſcelerum ſacris Canonibus præſcriptam, ſive propter macerationem corporis, alioſque pios fines; addit ea poſtrema verba, eoque ſenſu exponit allegata Scripturæ teſtimonia, ut ſolum intelligantur contraria abſtinentiæ ſuperſtitioſæ Priſcillianiſtarum, qui carnes averſabantur, quoniam errore ex Manichæis mutuato cenſebant illas natura ſua malas, & profectas ab illo Deo malo, quem ii fingebant, & appellabant [illegible] ſive *ipſam malam*. Sed de hoc latius in ſuperioribus egimus diſſerentes de eadem Priſcillianiſtarum ſecta.

LV. *De his etiam &c.*) Hinc colligitur, Arianos quoſdam tunc temporis in Luſitania eo inſaniæ deveniſſe, ut homines ſemel rite, & ſub profeſſione Catholica baptizatos, iterum baptizarent, quaſi Baptiſmus prior nullius valoris fuiſſet. Neque enim Profuturus Epiſcopus Bracarenſis ea de re conſuleret Apoſtolicam Sedem, niſi vere tunc eſſent aliqui ejus ſceleris rei. Unde & colliges, antiquum rebaptizantium errorem, proſcriptum olim a S. Stephano Papa circa medium tertii ſæculi, damnatum poſtea in Concilio Niceno, inſtauratum rurſus a Donatiſtis in Africa, & fortiter rejectum a Magno Auguſtino; tandem ab Arianis in Hiſpania ex orco revocatum fuiſſe ineunte hoc ſexto ſæculo, in quo Vigilius reſcripſit.

LVI. Memini autem me legiſſe prodigium quoddam ſub initium ſæculi quinti Divinitus patratum, apud Nicephorum Lib. 16. C. 35. dum quidam Arianus adminiſtrans Baptiſmum, inverteret formam a Catholica Eccleſia receptam: *Eadem tempeſtate* (inquit) *quidam Arianus, cui nomen Deuterii fuit, in Urbe Conſtantinopolitana, Barbam quendam cum baptizaret, veluti Domini traditionem abolens, præter morem receptam dicere auſus eſt*: Baptizatur Barbas in nomen Patris per Filium, in Spiritu Sancto. *Ecce tibi autem unda, quæ in ſacro Lavacro erat, de repente diſparuit. Et Barbas inde profugiens, miraculum id omnibus promulgavit.*

LVII. *Paſcha vero futurum &c.*) Denunciat diem, quo celebrandus ſit dies Paſchæ eo anno Chriſti DXXXVIII. juxta morem in Occidente receptum iis ſæculis, quo Pontifices Romani ante denunciabant Epiſcopis diſtantibus, quando ea ſolennitas peragenda eſſet. Cujus rei, præter plura alia, extat Epiſtola S. Leonis Magni Papæ (inter reliquas nonageſima quinta) ad Epiſcopos Galliæ & Hiſpaniæ circa feſtum Paſchæ anni

CCLV.

CDLV. quam ſupra exhibuimus ſuo loco. Conſule præterea ejuſdem Leonis Epiſtolas LXIV. & LXV. ad Marcianum Imperatorem, & Pulcheriam Auguſtam.

LVIII. *Nulli, vel tenuiter ſentienti &c.* Hoc loco Vigilius memorat doctrinam de Primatu Eccleſiæ Romanæ in reliquas omnes, veluti compertam ſapientibus, & inſipientibus; quod ad illam, *tam ſumma Epiſcoporum negotia, & judicia, atque querelæ, quam & majores Eccleſiarum quæſtiones, quaſi ad Caput ſemper referendæ ſunt &c.* ut habes in litera. Et poſt pauca: *Unde omnium appellantium Apoſtolicam Sedem Epiſcoporum judicia, & cunctarum majora negotia cauſſarum, eidem Sanctæ Sedi reſervata eſſe liquet &c.* Ex his confirmatur quicquid ea de re pariter ſtatutum, aut traditum legitur in Epiſtolis Decretalibus Pontificum Romanorum ab Anacleto uſque ad Sylveſtrum, & rurſus ab Innocentio I. ac Leone I. ut vidimus Tomo I. Diſſert. IV. & ſeqq. adverſus plures recentiores.

LIX. Mirum autem eſt, quod inter eos Baluzius nuper teſtatus eſt Tomo I. *Novæ Collectionis Conciliorum*, col. 1468. nimirum, Epiſtolam hanc extare integram in optimo, & antiquiſſimo Codice 449. Bibliothecæ Colbertinæ; deeſſe tamen ibidem Caput hoc de Primatu Eccleſiæ Romanæ, quod additum habetur in Collectione Iſidoro adſcripta. Mirum, inquam, id eſt, & quo uno Baluzius ſe extricare in ſpeciem poſſit ab argumento ἀναντιῤῥήτῳ ex teſtimoniis innumeris Epiſtolarum Decretalium, deſumpto pro doctrina in hoc Capite tradita circa judicia Epiſcoporum, & omnes majores cauſſas, appellationeſque, reſervata eidem Sedi Apoſtolicæ.

LX. At enim longe major fides habenda reliquis omnibus Codicibus, tum manuſcriptis antiquiſſimis Hiſpaniæ, viſis, & collatis ab Illuſtriſſimo Loaiſa, tum impreſſis, in quibus id Caput habetur, quam uni Colbertino, de quo non levis ſuſpicio eſſe poſſit, in Gallia ſcriptum fuiſſe, & iis temporibus, quibus cauſſæ Epiſcoporum appellantium Sedem Apoſtolicam, diſceptabantur, præſertim inclinante ſæculo nono ſub Nicolao I. Papa, & poſtea in cauſſa Gerberti Rhemenſis, deſinente fere decimo. Fieri enim facile potuit, ut qui adverſus Hincmarum Laudunenſem, ac Rothadum Sueſſionenſem, Epiſcopos, Sedem Apoſtolicam appellantes, eripere ipſi conabantur Epiſcoporum judicia, truncarent Epiſtolam Vigilii, abſciſſo eo Capite, quo ipſi jugulabantur. Idipſum dictum eſto circa controverſias cum Gerberto. Et ſane cum Collectionis Conciliorum Iſidorianæ verus Auctor fuerit, non Iſidorus ille hucuſque mortalibus incognitus, qui *Mercator* dici ſolet; ſed S. Iſidorus Hiſpalenſis, qui ſe *Peccatorem* humilitatis gratia denominabat (ut Diſſ. I. Tom. I. oſtenſum fuit) quique præter inſignem ſanctitatem, & doctrinam, nunquam nuſquam litigium habuit circa appellationes Epiſcoporum; abſurdiſſimum eſt, & pluſquam temerarium, ipſi tribuere, aut fictionem, aut interpulationem earum Epiſtolarum, in quibus id jus Sedis Apoſtolicæ teſtatum habetur, aut tantam negligentiam in iis exſcribendis.

LXI. Quod ſi vero, aut Baluzius ipſe, aut Gerbaſius, aut Anonymus ſcriptor Libri *De antiquis, & majoribus cauſſis*, reſpondeant, Epiſtolam hanc fuiſſe ſcriptam a Vigilio, dum eſſet anti-papa, qui proinde erraverit, plus juſto tribuens Sedi Apoſtolicæ, quam injuſte ambiebat, & inſane deperibat; evaſio facile præcludetur, tum ex doctrina Conciliorum præcedentium, tum ex aliis Epiſtolis indubitatorum Pontificum, anteriorum, & poſteriorum Vigilio, quas ſupra Tomo I. allegavimus, præſertim Diſſer. VII. Excurſu IV. & V. Sed ſi diſplicet ſententia Vigilii anti-papæ, probetur ſaltem ejuſdem jam legitimi Papæ doctrina poſtea tradita in Epiſtola ſeptima ad Auxanum Arelatenſem in Gallia Epiſcopum, qua inquit: *Si quæ vero certamina de Religione Fidei (quod Deus auferat) aut de quolibet negotio, quod ibi pro ſui magnitudine terminare non poſſit, evenerint; totius veritatis indagine diligenti ratione diſcuſſa, relationis ad nos ſeriem deſtinantes, Apoſtolicæ Sedi terminanda ſervate*. Quodnam, quæſo, certamen, præter controverſias Religionis, & Fidei eſſe poteſt, cui terminus imponi nequeat *pro ſui magnitudine*, extra Romam, niſi cauſſæ, & judicia Epiſcoporum? Hæc igitur Vigilius Papa a ſola Sede Apoſtolica terminari poſſe declarat, prout anti-papa Vigilius paullo ante cenſuerat.

CANONES BARCINONENSES,

SEU

CONCILIUM BARCINONENSE,

Habitum circa Eram DLXXVIII. ſive annum Chriſti DXL.

CUm conveniſſent in Dei nomine Bareinona Sancti Epiſcopi, id eſt, Sergis Metropolitanus, Nebridius Barcinonenſis, Caſotius Empuritanus, Andreas Ilerdenſis, Staſilius Gerundenſis, Joannes Cæſarauguſtanus, Aſellus Dertoſanus, hæc obſervanda ſtatuerunt.

I. Ut Pſalmus quinquageſimus ante Canticum dicatur.

II. Ut benedictio in Matutinis, Fidelibus, ſicut in Veſpera, tribuatur.

III. Ut nullus Clericorum comam nutriat, aut barbam radat.

IV. Ut

IV. Ut Diaconus in conſeſſu Presbyteri nullatenus ſedeat.

V. Ut Epiſcopo præſente, orationes Presbyteri in ordine colligant.

VI. Pœnitentes viri tonſo capite, & Religioſo habitu utentes, jejuniis, & obſecrationibus vitæ tempus peragant.

VII. Ut pœnitentes epulis non interſint, nec negotiis operam dent in datis, & acceptis, ſed tantum in ſuis domibus vitam frugalem agere debeant.

VIII. De his, qui in infirmitatibus poſcunt pœnitentiam, & a Sacerdote accipiunt; ſi poſtea convaluerint, vitam pœnitentium peragant, excepta manus impoſitione, ſegregati a communione, quamdiu probabilem Sacerdos eorum approbaverit vitam.

* Alii legunt *viaticum*.

IX. Jubemus vero in infirmitate poſitis, * beatificam benedictionem percipiant.

X. De Monachis vero id obſervari præcipimus, quæ Synodus Chalcedonenſis conſtituit.

NOTÆ VARIORUM IN CANONES BARCINONENSES.

I. Concilium hoc coactum fuiſſe exiſtimo fere Era DLXXVIII. Sic poſui in Chronologia. GARSIAS LOAISA.

AD CANONEM II.

II. Idem omnino, ſed pluribus verbis ſtatutum reperies in Concilio Agathenſi Can. xxx. Quamobrem autem benedictionem in Matutinis omitterent, aut dubitarant, an ea Eccleſiæ uſu, & more id eſſet præſtandum, ea poteſt aſſe cauſſa, quod ſoli benedicendi viderentur Fideles, cum dimitterentur, & eis Chriſti benedictionem, & pacem conſignandam, cum de domuitione cogitarent; quemadmodum eam Chriſtus, cum Cœlo reciperetur, Eccleſiæ ſuæ reliquit. Matutinæ vero erant pars Officii Matutini, quibus peractis, iterum ad Officium redeundum eſſet; quapropter congruum quibuſdam, & ſatis conveniens videbatur, ut in Miſſa tantum, & Veſperis populo benediceretur. ALBASPINÆUS.

AD CANONEM III.

III. *Ut nullus Clericorum comam nutriat.*) Sic ab initio Eccleſiæ cautum fuit. Nam, ut legitur in Epiſtola illa nomine Sancti Anacleti Papæ inſcripta ad Eccleſias per Galliam, viſum fuit antiquitati Chriſtianæ, *ut ſicut Clerici a laicis diſcreti eſſe debent in converſatione, ita & in omni Tonſura, & in omni habitu diſcreti apparerent.* Unde ipſe S. Petrus cenſetur præ omnibus Tonſura Clericali uſus in exemplum poſterorum, ut inquit Rhabanus Maurus Archiepiſcopus Moguntinus, Lib. 1. *De inſtitut. Clericorum*, aſſeverans, *hunc ritum primum ſumpſiſſe, ut formam, & ſimilitudinem Chriſti in capite geſtaret, dum pro redemptione noſtra Crucis patibulum ſubiturus, a nefanda Judæorum gente acutis ſpinarum aculeis coronaretur.* Plenum eſt Jus Canonicum præceptis, ſeu exhortationibus Clericorum ad Tonſuram, & habitum Eccleſiaſticum, etiam ſub gravibus pœnis. Quomodo autem plurimi eorum ſecus ſe gerant, viderint ipſi, & Prælati, quorum maxime intereſt.

IV. Prohibitio radendi barbam in hoc Canone Clericis indicta, viſa fuit conveniens eorum ſtatui hoc tempore. At vero poſtea præceptum fuit iis, ut barbam raderent, ſaltem intra Hiſpaniam, ut patet ex Concilio Coyacenſi habito anno ML. Capitulo 3. ubi dicitur: *Presbyteri vero, & Diacones, qui miniſterio funguntur Eccleſiæ, arma belli non deferant, ſemper coronas apertas habeant, barbas radant.* Idipſum ſevere præcipit S. Gregorius VII. Papa in Epiſtola ad Oroſcum Judicem Calaritanum, quæ in Regiſtro illius eſt x. Libri VIII. CARDINALIS DE AGUIRRE.

AD CANONEM VI. ET VII.

V. Hiſce duobus Canonibus deſcribitur vita, forma, geſtus, & habitus olim ſolitus pœnitentibus, non ſolum iis, qui ob graviſſima ſcelera aſperrimum vitæ genus per longum tempus ſubire conſtringebantur; ſed etiam aliis, qui nullius criminis ſibi conſcii, & ſolo deſiderio vitæ purioris, ac ſanctioris, majoriſque humilitatis, volebant recenſeri intra aliquem gradum pœnitentium. Verum ea auſteritas præcipue locum habebat in prioribus iis, ob vindictam ſcelerum. Qualiter autem, & quamdiu, & quanta aſperitate vitæ, & quam lugubri habitu, ac geſtu deberent placare indignationem Dei pro delictis commiſſis, ſatis declaratur, tum hoc loco, tum aliis paſſim in Canonibus Conciliorum; nullibi autem nervoſius, aut utilius, quam ſupra in Paræneſi S. Paciani Epiſcopi Barcinonenſis ad pœnitentiam, a nobis recuſa, & Notis illuſtrata; ex qua videntur deſumpti Canones iſti VI. & VII. circa pœnitentes, ut conſideranti palam erit. Nec enim mirum eſt, ut Epiſcopi Barcinonam ad Synodum convenientes, recordarentur S. Paciani Epiſcopi ejuſdem Urbis, ſexaginta circiter antea annis vita functi, & ex ipſo hos pœnitentiæ Canones mutuarentur. CARD. DE AGUIRRE.

AD CANONEM VIII.

VI. Niſi aberrat animus, ſuſpicor ego, hoc Canone agi de iis, qui cum imminentis mortis metu percellerentur, pœnitentiam, quamvis nulla peccata digna tam atroci mulcta commiſiſſent, ſibi dari efflagitabant, quique ſtudio quodam potius Divini amoris incenſi, & quo exploratior, & certior conſequendæ ſalutis ſpes eos erigeret, quam in peccatorum remedium, habitum, Tonſuramque pœnitentium depoſcebant; non ſecus atque videre licet aliquos, qui cum ſibi eſt ex hac vita decedendum, Religioſarum familiarum veſtitum ſumunt, voto earum *omiſſo.*

Olim

Olim autem pœnitentia, non peccatorum, erat tantum antidotum quoddam, verum etiam expreſſa quædam, non adumbrata modo, vitæ Religioſæ ſpecies ad imitandum propoſita, quam ſe ſecuturos voverent, ſuiſque eam votis peculiari quodam habitu, Legibuſque conſtringerent.

VII. Quidam igitur rati ſibi hanc vitam brevi deſiderandam, ea vota nuncupabant, qui periculo mortis liberati convaleſcebant; quid autem eos facere oporteret, Canone IX. Gerundenſi, LIII. Toletani IV. VIII. Toletani VI. & II. Toletani XII. præſcribitur, atque edocetur; præſertim vero cernere eſt, eos non alligari, adſtringique pœnitentiæ Legibus, qui, quo recte factorum conſcientia ſuſtentarentur, pœnitentiam eapetebant, cum reveca ſe nulla mortiferi peccati cogitatione percelli putarent. Exiſtimarim quoque, Canone iſto idem decerni, & tertio gradu pœnitentiæ non retineri oportere eos, qui pœnitentiæ remedium in morte oblatum, quum tuto omittere poterant, non ſubterfugiſſent, quique non ob peccata commiſsa, ſed Religionis cauſsa pœnitentiam petierant; verbaque iſta, *ſine manus impoſitione*, tranſferri poſse, & derivari ad illas manuum impoſitiones, quæ frequentiſſime fierent in tertio gradu, quæ Ignominia tamen, & probro non carerent; neque ad abſolutionem revocarentur, aut de abſolutione dici, intelligique poſſunt.

AD CANONEM IX.

VIII. Hoc ea præcedenti ſequitur, ejuſque ſenſus ab eo petendus; ajunt enim Patres, pœnitentes, de quibus ſtatuerunt proximo Capite, reconciliandos eſſe Altaribus, & myſteriis, ſi ægrotare cœperint. Major namque reconciliatio *beatica* vocatur, quod Euchariſtiæ ſumendæ poteſtatem faceret. ALBASPINÆUS.

AD CANONEM X.

IX. Multa in Concilio Chalcedonenſi a ſanctis Patribus inſtituta de cultu, vita, habitu, regula, & caſtitate Monachorum, quæ ab aliis Conciliis accepta, in Monaſteriis caſte, & pie obſervata ſunt. LOAISA.

X. Ut autem in ſingulari innoteſcat, quidnam de Monachis ſtatutum fuerit in Chalcedonenſi Concilio, placuit ex ejus Actis ſatis longis quædam præcipua obſervare. Imprimis Actione ſeptima non longe a fine, Marcianus Imperator piiſſimus hæc, inter alia, Patribus Concilii examinanda, & judicio ipſorum decernenda proponit: Τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ Χῶραν μονάζοντας ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι, καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ, μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς ἢ δημοσίοις παρενοχλεῖν πράγμασιν, εἰ μή ποτε ἄρα ἐπιτραπεῖεν διὰ χρείαν ἀναγκαίαν ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. *Eos vero Monachos, qui per ſingulas Civitates ſunt, atque Provincias, ſubjici Epiſcopo, & quietem amplecti, & intendere ſolum jejunia, & orationi, & neque Eccleſiaſticis, neque publicis importunos rebus exiſtere; niſi forte jubeatur eis propter neceſſariam cauſſam ab Epiſcopo Civitatis.*

XI. Idipſum autem poſtea ſtatutum, & confirmatum fuit a Patribus ejuſdem Concilii Canone quarto, hiſce verbis: *Qui vere, & ſincere ſingularem* (alias *ſolitariam*) *jectantur vitam, competenter honorentur. Quoniam vero quidam utentes habitu Monachali, Eccleſiaſtica negotia, civiliaque conturbant, circumeuntes indifferenter Urbes, necnon & Monaſteria ſibi inſtituere tentantes, placuit, nullum uſquam ædificare, aut inſtituere Monaſterium, vel Oratorii Domum, præter conſcientiam voluntatis Epiſcopi. Monachos vero per unamquamque Civitatem, aut Regionem ſubjectos eſſe Epiſcopo, & quietem diligere, & intentos eſſe tantummodo jejunio, & orationi, in locis, in quibus renunciaverunt ſæculo, permanentes; nec Eccleſiaſticis vero, nec ſæcularibus negotiis communicent, vel in aliquo ſint moleſti, propria Monaſteria deſerentes; niſi forte iis præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo Civitatis.* Aliam lectionem, ſeu verſionem vide apud Buluzium Tomo I. col. 1280.

XII. Præterea Canone VII. Actionis decimæ quintæ dicitur: *Eos, qui in Clero ſemel ordinati ſunt, ſimiliter & Monachos, ſtatuimus, neque ad expeditionem militarem, nec ad ſæcularem dignitatem poſſe venire. Qui autem hoc audent, & non pœnitentia ducti ad id revertuntur, quod propter Deum prius elegerant, anathematizari.*

XIII. Rurſus Canone XXIII. ejuſdem Actionis hæc habentur: *Pervenit ad aures ſanctæ Synodi, quod Clerici quidam, & Monachi, quibus nihil a proprio Epiſcopo mandatum eſt, & ſunt etiam nonnunquam ab ipſa communione ſegregati, ad Imperatoriam Conſtantinopolis Urbem ſe conferunt & in ea diu morantur, turbas excitantes, & ſtatum Eccleſiaſticum perturbantes, aliquorum domos ſubvertunt. Statuit ergo ſancta Synodus, ut ii prius a ſanctiſſimæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Defenſore admoneantur, ut Imperatoria Urbe excedant: ſi autem in iiſdem negotiis impudenter perſeverent, ut per proprium Defenſorem ejiciantur, & in propria loca revertantur.* Mitto quædam alia minoris notæ in eodem Concilio circa Monachos ſtatuta. Sufficiant itaque hæc, quæ generatim indicantur Canone decimo hujus Barcinonenſis Synodi. CARD. DE AGUIRRE.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Ad Barchinonenſe illud Concilium anno, ut ajunt, DXL. celebratum, hæc eſt Adnotatio Cl. Manſi Tomo I. Supplementi ad Collectionem Labbeanam Conciliorum pag. 419.

Ad Concilium hoc ex Hiſpanis Collectoribus acceptum, & in Labbeo Tomo V. Venetæ editionis vulgatum nihil addendum, ſeu animadvertendum occurrit; ſed cum duorum Canonum lectio dubia ſit, num alterius quidem depravata, alterius vero per conjecturam tantummodo definita eſt, ideo e noſtro Codice promenda eſt eorumdem Canonum epitome, in qua utriuſque lectio optime conſtituitur. EDITI.

III.

Ut nullus Clericorum comam nutriat, aut barbam radat.

IX.

I X.

Jubemus vero in infirmitate poſitis beatificam benedictionem percipiant.

MS.

I I I.

Nullus Clericorum comam nutriat, vel barbam, ſed radat.

I X.

In infirmitate juvenibus Viaticum Benedictionem oportet dari.

ADNOTATIO COLLECTORIS IN CANONEM III.

Canonem hunc tertium aliudere ad Canonem 44. Carthaginenſem, vix dubito, qui ſi vera ſint, non dubito, quin pariter ſit lectio ejuſdem Canonis Carthaginenſis. Quare reprobandam cenſeo lectionem ejuſdem Canonis, quam ex noſtro Codice ibidem attuli, tenendamque cenſeo emendationem, quæ in eumdem Codicem antiqua manu invecta eſt. Vide Canonem Carthaginenſem ibidem.

Atque hæc ſunt, quæ in citatum Canonem III. Barcinonenſem notavit laudatus Manſius in memorato ſuo Supplemento ad Labbeanam Conciliorum editionem.

CONCILIUM ILERDENSE
VIII. EPISCOPORUM,
Era DLXXXIV. ideſt, anno Chriſti DXLVI.

TITULI.

I. *De his, qui Altario miniſtrant, ut a ſanguine hominis* [a] *abſtineant.*

II. *De his, qui* [b] *abortum faciunt, vel natos ſuos extinguunt.*

III. *De Monachis, ut Clerici ordinentur cum voluntate Abbatis; & quæ Monaſterio offeruntur, non auferantur; & de Baſilicis, quas laici fecerint.*

IV. *De inceſtis, ut quamdiu in ſcelere ſunt, inter Catechumenos habeantur.*

V. *De his, qui Altario ſerviunt, ſi ſubito carnis* [c] *fragilitate corruerint.*

VI. *De eo, qui viduæ pœnitenti, vel religioſæ virgini ſtuprum intulerit.*

VII. *De his, qui ſacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant.*

VIII. *Si Clericus ſervum, vel diſcipulum de Eccleſia traxerit, ut pœnitentiam agat.*

IX. *De his, qui rebaptizati ſunt, quantum pœniteant.*

X. *De his, qui jubente Epiſcopo,* [d] *omiſſa culpa, ab Eccleſia exire contemnunt.*

XI. *De Clericis, qui in mutuam cædem prorumpunt.*

XII. *De his, qui contra Canones ordinati ſunt, ut deponantur.*

XIII. *De Catholicis, qui filios ſuos Baptiſmati hæreticorum* [e] *dederunt.*

XIV. *De Catholicis, ut cum rebaptizatis non converſentur.*

XV. *Ut Clerici cum extraneis mulieribus non habitent.*

XVI. [f] *Si Sacerdos moritur, quid de rebus Eccleſiæ obſervetur.*

SYNODUS.

HABITA IN CONVENTU ILERDENSI.

Anno quindecimo [g] Theuduredi Regis, ſub die octavo menſis Auguſti.

I. De his, qui Altario miniſtrant, ut a ſanguine omni abſtineant.

1. DE his Clericis, qui in [h] obſeſſionis neceſſitate poſiti fuerint, id ſtatutum eſt, ut qui Altario miniſtrant, & Chriſti [i] Sanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, ut ab omni humano ſanguine, etiam hoſtili, [k] abſtineant. Quod ſi in hoc inciderint, duobus annis, tam officio, quam [l] communione priventur; ita ut his duobus annis, vigiliis, orationibus, & eleemoſynis, pro viribus, quas Dominus donaverit, expientur; & ita demum officio, vel communioni reddantur; ea tamen ratione [*] ſervata, ne ulterius ad officia potiora [m] promoveantur. Quod ſi [n] infra præfinitum tempus negligentiores circa ſalutem ſuam [o] extiterunt, [p] protelandi ipſius pœnitentiæ tempus in poteſtate maneat Sacerdotis.

II. De his, qui abortum faciunt, vel natos ſuos extinguunt.

2. Hi vero, qui male conceptos ex adulterio fœtus, vel editos necare ſtuduerint, vel in [q] uteris matrum, potionibus aliquibus [r] colliſerint, in utroque ſexu adulteris, poſt ſeptem annorum curricula communio tribuatur; ita tamen, ut omni tempore vitæ ſuæ fletibus, & humilitati inſiſtant. Si vero Clerici fuerint, officium eis miniſtrandi recuperare non liceat; attamen in Choro pſallentium a tempore receptæ communionis interſint. [f] Ipſis veneficis in exitu tantum, ſi facinora ſua omni tempore vitæ ſuæ defleverint, communio tribuatur.

De

a *Se abſ.* Exc.
b *Abortivum.* Exc.
c *In carnis fragilitatem inciderint.* Exc.
d *Remiſſa.* Exc.
e *Tradiderunt.* Exc.
f *Cum.* Exc.
g *Decimoquinto Theoderici obiit* id Exc. *Diſt. 50. De his Cler. qui*
h Obſidionis. *Exc.*
i Corpus, & Sang.
k Se abſt. *Exc.*
l Comm. Corporis Domini priventur. *Exc.*
* *Deeſt Exc.*
m Provehantur *Exc.*
n In diffinito tempore. *Exc. alias ut noſtri.*
o Extiterint.
p Protelandæ. *Exc.*
Ivo P. 9. c. 102 ubi ita legitur. De illis mulieribus, quæ male conceptos ex adult. &c. *&* *ita apud eumdem P. 10. c. 182.*
q Ventribus. *Exc. alias, ut noſtri.* in ventre ſuo. *Ivo.*
r Conſumpſerint. *Ivo.*
ſ Ipſis autem. *Exc.*
Vide conſtitut. Xyſti V. de hac de re.

III. De Monachis, ut Clerici ordinentur cum voluntate Abbatis, & quæ Monaſterio offeruntur, non auferantur; & de Baſilicis, quas laici fecerint.

3. De Monachis vero * id obſervari placuit, quod Synodus Agathenſis*, vel Aurelianenſis noſcitur decreviſſe; hoc tantummodo a adjiciendum, b ut pro Eccleſiæ utilitate, quos Epiſcopus probaverit in Clericatus c officio, cum Abbatis voluntate debeant ordinari. Ea vero, quæ in jure Monaſterii, de facultatibus offeruntur, in nullo Diœceſana Lege ab Epiſcopo contingantur. Si autem ex laicis quiſquam a ſe factam Baſilicam conſecrare deſiderat, nequaquam d ſub Monaſterii ſpecie, ubi congregatio non colligitur, * vel Regula ab Epiſcopo non conſtituitur, eam a Diœceſana Lege audeat ſegregare.

IV. De inceſtis, ut quandiu in ſcelere ſunt, inter Catechumenos habeantur.

4. De his, qui ſe e inceſta pollutione commaculant, placuit, ut quouſque in ipſo deteſtando, & illicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad Miſſam tantum Catechumenorum in Eccleſia admittantur, cum quibus etiam nec cibum ſumere ullum Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus juſſit, oportet.

V. De his, qui Altario ſerviunt, ſi ſubito carnis fragilitate corruerint.

V. Hi, qui Altario Dei deſerviunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate f corruerint, & Domino reſpiciente, digne pœnituerint; ita ut, mortificato corpore, cordis contriti Sacrificium Deo offerant; maneat in poteſtate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab Eccleſiæ Corpore ſegregare; ita tamen, ut ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia ulterius promoveri. Quod ſi iterato, velut canes ad vomitum, reverſi fuerint; g non ſolum dignitate officii careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

VI. De eo, qui viduæ pœnitenti, vel Religioſæ virgini ſtuprum intulerit.

6. Qui pœnitenti viduæ, vel virgini Religioſæ vim ſtupri intulerit, ſi ſe ab eo ſequeſtrari noluerit, pariter a communione, & a Chriſtianorum conſortio ſegregetur. Si vero illa, quæ vim pertulit, ad ſanctam Religionem redierit; h in illo ſolo, quoaduſque publice pœniteat, data ſententia perſeveret.

VII. De his, qui ſacramento ſe obligant, ne ad pacem redeant.

7. Qui ſacramento ſe obligaverit, i ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio, uno anno k a communione Corporis, & Sanguinis Domini ſegregatus, reatum ſuum eleemoſynis, fletibus, & quantis potuerit jejuniis, abluat; ad charitatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, l celeriter venire feſtinet.

VIII. Si Clericus ſervum, vel diſcipulum de Eccleſia traxerit, ut pœnitentiam agat.

8. Nullus Clericorum ſervum, aut diſcipulum ſuum ad Eccleſiam confugientem, extrahere audeat, vel flagellare præſumat; quod ſi fecerit, donec digne pœniteat, a loco, cui honorem non dedit, ſegregetur.

IX. De his, qui rebaptizati ſunt, quantum pœniteant.

9. De his, qui m in prævaricatione rebaptizati, ſine aliqua neceſſitate, vel tormento delapſi ſunt, placuit, ut circa eos illa Nicænæ Synodi Statuta ſerventur, quæ de prævaricatoribus n cenſita eſſe noſcuntur, ideſt, ut ſeptem annis inter Catechumenos orent, & duobus inter Catholicos, & poſtea moderatione, & clementia Epiſcopi, Fidelibus o in oblatione, & Euchariſtia communicent.

X. De his, qui jubente Epiſcopo, p omiſſa culpa, ab Eccleſia exire contempſerint.

10. Qui jubente Sacerdote, pro q quacumque culpa, ab Eccleſia exire contempſerit, r pro noxa contumaciæ tardius recipiatur.

XI. De Clericis, qui in mutuam cædem prorumpunt.

11. Si qui Clerici in mutuam cædem proruperint, prout dignitas officio-

 rum

T. 2. Conc. Agathenſ. 16. q. 1. Gum pro util.
* Deeſt in Exc.
* Deeſt in Exc.
a Adjiciendo. Exc.
b Ut cum p. Eccl. util. aliquos. Exc.
c Off. promouendos cum. Exc.
10. q. 1. Si ex laicis.
d Eam ſub. Exc & Grat.
* Deſunt a Gratiano.
3 q. 2. & 4. De his, qui inceſt. Burch. lib. 7. c. 3. Ivo. P. 9. c. 29.
e Inceſtus. Exc
Diſt. 50. His, qui altario ſancto, & 15. q. 8. Hi qui altario Dei. Burch. lib. 19. cap. 74. Ivo p. 15. c. 87. Raban. Pœnit. 1.
f In carnis fragilitatem inciderint. Exc.
Prov 26. 2. Pet 2. 60.
g Et uelut ſues inuolutabris luti jacuerint. Exc.
Grat. & Ivo. Quæ verba non leguntur in antiquis editionibus Conciliorum neque 15. q. 8. Hi qui ſunt tamen apud Ivonem, & in editione Colon. IV. volum.
h In illo ſolum ſententia excommunicationis teneatur, quoaduſque publice pœniteat. Exc.
22. q. 4. Qui in ſacramento ſe oblig. Burch. l. 12. c. 17. Ivo p. 12. c. 74. Raban. in Pœnit. c. 10.
1. Pet. 4.
i Ut litiget cũ quolibet, ne ad pacem ullo modo &c. Burch.
K A Corpore & Sanguine Domini ſegregetur, & reatum ſuum jejun. & eleemoſ. abſoluat.
Burch. & Ivo.
l Celeriter redeat. Burch.
17. q. 4. Nullus Clericorum ſer. Ivo lib. 3. cap. 117. & lib. 6. c. 370.
C. 10. Nicænæ Synodi.

rum in tali exceſſu contumeliam pertulerit, a Pontifice diſtrictius vindicetur.

XII. Debit, qui contra Canones ordinati ſunt, ut deponantur.

12. Qui contra decreta Canonum, indiſcrete Clericos uſque nunc [a] ordinaverint, eis Dominus, vel Sancta Eccleſiaſtica charitas ignoſcat; amodo vero, ſi [b] in tali auſu proruperint, decretum Canonum, quod circa eorum perſonas ſtatutum eſt, id eſt, ut nullum [c] ordinare audeant, obſervetur, vel qui deinceps ordinati fuerint, deponantur. Hi vero, qui tales hactenus ordinati ſunt, nullo tempore [d] promoveantur.

XIII. De Catholicis, qui filios ſuos Baptiſmati hæreticorum [e] dederunt.

13. Catholicus, qui filios ſuos in hæreſi baptizandos obtulerit, oblatio illius in Eccleſia nullatenus recipiatur.

XIV. De Catholicis, ut cum rebaptizatis non converſentur.

14. Cum rebaptizatis Fideles religioſi nec in cibo participent.

XV. Ut Clerici cum extraneis mulieribus non habitent.

15. Familiaritatem extranearum mulierum, licet ex toto Sancti Patres antiquis monitionibus præceperint [f] Eccleſiaſticis evitandam, id nunc tamen nobis viſum eſt, ut qui talis probabitur, ſi poſt primam, & ſecundam commonitionem, ſe emendare neglexerit, donec in vitio perſeverat, officii ſui dignitate privetur. Quod ſi ſe, Deo juvante, correxerit, ſancto miniſterio reſtauretur.

XVI. Si Sacerdos moritur, quid de rebus Eccleſiæ obſervetur.

16. Licet de re hujuſmodi, quam conſtituere ſalubri ordinatione decrevimus, priſca auctoritas Canonum nequaquam ſiluerit, ſed evidenti Sanctione præceperit, ut cujuſcumque Eccleſiæ Pontifice defuncto, non paſſim pro [g] libito ſuo, de earum rerum direptione, quas obiens derelinquit, quiſquam irruat, domumque ſubvertat; ſed Sacerdos, qui exequiarum tempore adeſt, omnia, quæ ad utilitatem & conſervationem pertinent, debeat diligenti circumſpectione munire; tamen quia hæc ipſa Sanctio (quod pejus eſt) a multis Clericis [h] cognoſcitur violari (ita ut occumbente Sacerdote, expectorato affectu, totaque diſciplinæ ſeveritate poſthabita, immaniter quæ in Domo Pontificali reperiuntur, invadunt, & abradunt) ideo [k] nunc hæc hujus [l] Placiti, vel Conſtituti inter nos cenſura, placuit cuſtodiri, ut defuncto Antiſtite; vel etiam adhuc in ſupremis agente, nullus Clericorum, cujuslibet ordinis, officii, graduſve ſit, quicquam de Domo auferre * præſumat, [m] vel de utilitate, quæ inſtrumenti Domus eſſe noſcitur, id eſt, [n] mobili & immobili rei Eccleſiaſticæ, conetur invadere; nihil furto, nihil vi, nihil dolo ſupprimens, auferens, atque abſcondens; ſed is cui Domus commiſſa eſt, ſubjunctis ſibi [o] cum conſilio Cleri, uno vel duobus fideliſſimis, omnia uſque ad tempus Pontificis ſubſtituendi [p] debeat conſervare, vel his, qui in Domo inveniuntur, Clericis, conſuetam alimoniam adminiſtrare. Subſtitutus autem Antiſtes, [q] ſuſcepta ea, prout deceſſor ſuus ordinavit, vel huic Deus imperavit, [r] uti cum his debeat, quos cognoverit diſciplinæ, & charitati deceſſoris ſui fideliter paruiſſe. Quod ſi quiſquam poſt hæc cujuslibet ordinis (ut ſuperius dictum eſt) [ſ] Clericus, quacumque occaſione, de Domo Eccleſiæ, vel de omni facultate quippiam probatus fuerit abſtuliſſe, vel forſitan dolo aliquo ſuppreſſiſſe; reus ſacrilegii, prolixiori anathemate condemnetur; & vix quoque peregrina ei communio animæ concedatur. Quia durum eſt, ut hi, quos conſtat in ſervitio Domini cum primæ Sedis Antiſtite deſudaſſe, [t] illorum, qui ſuarum rerum [u] incubatores, vel utilitatibus ſervientes, atque vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpectibus aliquatenus crucientur.

1. Sergius in Chriſti nomine Epiſcopus, has conſtitutiones ſecundum quod nobis cum Fratribus noſtris Deo inſpirante complacuit, relegi, & ſubſcripſi.
2. Justus in Chriſti nomine Epiſcopus, his conſtitutionibus interfui, & ſubſcripſi.
3. [x] Casonius in Chriſti nomine Epiſcopus, his conſtitutionibus interfui, & ſubſcripſi.

Joan-

m In prævaricationem rebaptizati ſunt, & aliqua C. A.
n Conſtituta.
o In obl. Euchariſtiæ com. *Exc.*
p Commiſſa, forte remiſſa. Exc.
11. q. 3. *Qui jubente Sac.*
q Qualicumque *Grat.*
r Pro contumeliæ noxa. *Exc. & Grat.*
Burch. lib. 2. c. 216.
Ivo. p. 6. c. 291
a Ordinaverunt Exc.
b In tali auſa. C. *A.*
c Ordinare jam audeant. *Exc.*
d Amoveantur *reâius*.
e Tradiderunt. *Exc.*
f *Ivo p. 5. c. 249 apud quem male legitur*: Cur rebaptizati Religioſi participent.
g Eccleſiis. *Exc. & C. A. male.*
h Libitu ſuo, in earum direptionem. *Exc. & C. A.*
i Nunc cognoſ. Exc.
K Ita ut non jubente. *Exc.*
l Id nunc hujus placiti, vel conſtitutionis. C. *A*
m Plac. conſtitutione inter nos cenſoria. *Exc.*
12. q. 2. *Hac hujus placiti*. *Idem in Concil Valent. c. 2.*
* *Deeſt in Exc. & Grat.*
n Vel quod de utilitate inſtrumenti domus eſſe agnoſcitur *Exc.*
o Mobilis & immobilis. Exc.
p Cum conſilio uno vel duobus fideliſſimis Cle *Exc.*
q Debet. *Grat.*
r Suſcepta ſedis commoda ordinabit, velut Deus imperavit. *Exc. & Grat.*
ſ Ut Deus uti cum his debeat *Exc.*
t Quacumque Clericus occaſione de omni facultate quippiam. Exr.
u Ab his qui. *Exc. & Grat.*
x Incuſitatores & vacantes fuiſſe noſcuntur, deſpectu. Exc.
* *Deeſt in Exc.*
y Caſtonius Exc Carentius. C. *A.*

4. JOANNES in Chriſti nomine Epiſcopus, his conſtitutionibus interſui, & ſubſcripſi.

5. [a] PATERNUS in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ Barcinonenſis, acquievi & ſubſcripſi.

6. MAURELIO in Chriſti [b] nomine Eccleſiæ Dertoſanæ Epiſcopus, his conſtitutionibus interſui, & ſubſcripſi.

a Petrus in Chriſti nomine ſubſcripſi. Exc. b Nomine Epiſcopus ſubſcripſi. *Exc.*

7. TAURUS in Chriſti nomine Eccleſiæ Agarenſis Epiſcopus, his conſtitutionibus interſui, & ſubſcripſi.

8. FEBRUARIUS in Chriſti nomine Epiſcopus Eccleſiæ Ilerdenſis, his conſtitutionibus interſui, & ſubſcripſi.

9. GRATUS in Chriſti nomine Presbyter, directus a Domino meo [c] Staſilio Epiſcopo, his conſtitutionibus interſui, & ſubſcripſi.

c Stephano. Exc. vel Staphilio Gerundenſi.

F R A G M E N T A

EX CONCILIO ILERDENSI EX CAP. III.

XVII. QUod non oporteat a Septuageſima uſque in Octavas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtivitatem Sancti Joannis Baptiſtæ, & ab Adventu Domini uſque poſt Epiphaniam, nuptias celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.

EX CONCILIO ILERDENSI CAP. VII.

XVIII. Frater in fratrem ſi auſus fuerit manum mittere, legitimam diſciplinam accipiat.

EX CONCILIO ILERDENSI CAP. X.

XIX. Si quis Presbyter a plebe ſibi commiſſa mala opinione infamatus fuerit, & Epiſcopus legitimis teſtibus approbare non potuerit; ſuſpendatur ab officio Presbyter, uſque ad dignam ſatisfactionem, ne populus Fidelium in eo ſcandalum patiatur. Digna enim ſatisfactio eſt, ſi eis, a quibus reus creditur, poſt rectam ſecuritatem de impoſito crimine innocens eſſe maniſeſtatur, Quod ita nobis a majoribus conſtitutum eſſe docetur. Sed ſive ſecundum Canones, ſive ad arbitrium Epiſcopi, ſibi collegas ſeptem conjungat, & juret in ſacro coram poſito Euangelio, quod eum Sancta Trinitas, & Chriſtus Filius Dei, qui illum fecit, & docuit quod Euangelium continet, & Sancti quatuor Euangeliſtæ, qui illud ſcripſerunt, ſic adjuvent, quod ille prænominatam actionem ita non perpetrarit, ſicut ei de illis oblatum eſt. Et in hac ſatisfactione purgatus, ſecure deinceps ſuum exerceat miniſterium. Quam ſatisfactionem nonnulli præcedentium Patrum Sanctum Leonem Papam in Baſilica S. Petri coram Reverendiſſimo Cæſare Carolo, ac Clero, & Plebe, ita feciſſe commemorant; atque ita mox venerandum Principem, contra ejuſdem Sancti Papæ adverſarios, dignæ ultionis vindictam exercere.

33. q. 4. Non oportet Burch. lib. 9. c. 4. Ivo p. 8. c. 142.

Burch. lib. 2. c. 21.

2. q. 5. Presbyter. Burch. l. 2. c. 184. Ivo p. 6. c. 229.

EX CONCILIO ILERDENSI CAP. X.

XX. De his ergo viſum eſt nobis conſcribi, qui ſacros Canones habent, & ante, vel poſt ordinationem contaminatos in capitalibus criminibus ſe eſſe profitentur. In quibus, ut mihi videtur, hæc diſtantia eſſe debet, ut hi, qui deprehenſi, vel capti fuerint publice in perjurio, furto, atque fornicatione, & cæteris hujuſmodi criminibus, ſecundum ſacrorum Canonum inſtituta, a gradu proprio deponantur; quia eſt ſcandalum populo Dei, tales perſonas ſuper ſe poſitas habere, quas ultra modum vitioſas conſtat eſſe. Nempe inde dedetrahuntur homines a Sacrificio Dei, ſicut quondam filiis Hebi peccantibus feciſſe leguntur; & rebelles hinc, atque contrarii exiſtentes, eorum pravis exemplis quotidie pejores fiunt. Qui autem de prædictis Viris, per occultam confeſſionem, mala a ſe abſconſe commiſſa coram oculis Dei, præſente etiam Sacerdote, qui eis indicturus eſt pœnitentiam, confitentur, & ſemetipſos graviter deliquiſſe accuſant, ſi veraciter pœnituerint, & ſe per jejunia, & eleemoſynas, vigiliaſque, atque ſacras orationes, cum lacrymis purgare certaverint; his etiam gradu ſervato, ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt; qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire; neque vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.

Burch. lib 19. cap. 150.

1. Timoth. 2.
2. Timoth. 1.

EX CONCILIO ILERDENSI CAP. XX.

XXI. Ut omnis controverſia, quæ de Eccleſiaſticis rebus fit, ſecundum Divinam Legem ſub duobus, vel tribus teſtibus terminetur. Teſtis eſt Dominus, quum dicit: Non unus ſtet contra alium, ſed in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.

Burch. Lib. 7. cap. 17.
Deuter. 17.
Matth. 18.
2. Cor. 13.

EX CONCILIO ILERBENSI CAP. XX.

XXII. Si quis in infirmitate poſitus Clericus, in medicorum inciſione claudus efficitur, promoveri eum ad ſacros Ordines non denegamus.

Diſtinct. 55. Si quis in infirm. Ivo P. 6. c. 34.

EX CONCILIO ILERDENSI.

XXIII. Omnis Presbyter, qui fontem lapideum habere nequiverit, vas conveniens ſolummodo ad baptizandi officium habeat, quod extra Eccleſiam non deportetur. Similiter ad Corporale lavandum, & ad Pallas Altaris, propria habeantur vaſa, in quibus nihil aliud fiat.

HÆC DUO DECRETA ADDUCIT SURIUS

Ex vetuſto Cod. ms.

XXIV. Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi relicta, ſi maritum acceperit, in fine non communicet.

Quod non oporteat Chriſtianos euntes ad nuptias plaudere, vel ſaltare; ſed venerabiliter cœnare, vel prandere, ſicut Chriſtianos decet.

NOTÆ VARIORUM IN HOC CONCILIUM.

XXV. ANNo *quinto decimo Theudurcdi Regis*. In aliis mſs. legitur, *Theodcrici*. At neutra lectiu accipienda eſt. Non prima; quia hoc tempore nullus nomine Theuduredus regnavit in Hiſpania. Nec ſecunda; quoniam Theodericus, qui regnavit aliquot annis in Hiſpania nomine Amalarici nepotis ſui, jam obierat viginti retro annis, nimirum anno Chriſti DXXVI. Legendum itaque eſt: *Anno quintodccimo Theudis Regis*. Nimirum hic ragnare in Hiſpania cœpit anno ſeptimo Imperii Juſtiniani, Era DLXX. id eſt, anno DXXXI. ac proinde annus DXLVI. quo celebrata fuit hæc Synodus, erat quintus decimus Regni Theudis. Et ita dicitur in ms. Lucenſi Conciliorum Hiſpaniæ, omnium plane Codicum antiquiſſimo. Quare in editionibus Binii, Labbei, & Collartii perperam collocatur hoc Concilium anno DXXIV. cum plane habitum fuerit anno DXLVI. quintodecimo Regni, non Theoderici (ut ſiniſtre adverſus Loaiſam arbitratur Binius) ſed Theudis, qui juxta S. Iſidorum ſeptemdecim annos regnavit, & menſes quinque, ac deinde obiit anno DXLVIII. Vide Chronologiam Gotthorum Hiſpaniæ Regum a nobis exhibitam Tomo I.

XXVI. Unde demum conſtat, Synodum iſtam habitam fuiſſe anno XV. Theudis Regis Hiſpaniæ, qui fuit Imperii Juſtiniani decimus nonus, Totilæ in Italia regnantis ſextus, Vigilii Papæ nonus, poſt Conſulatum Baſilii V. Chriſti tandem quadrageſimus ſextus ſupra quingenteſimum. CARDINALIS DE AGUIRRE.

XXVII. *Ilerdenſe.*] *Ilerda*, *Ilergetum* Urbs in Hiſpania Tarraconenſi, de qua in Commentariis, *De bello civili*, frequens mentio, abluitur fluvio Sycore. Ejus meminere Ptolomæus, Lib. 2. Cap. 6. Plinius, Libro 3. Cap. 3. Antoninus, & alii. Unum vero tantum Ilerdenſe Concilium ab Ivone, Burchardo, & Gratiano, atque aliis Collectoribus Canonum citatur. Sed illud mutilum ex eo videtur, quod Burchardus Lib. 7. Cap. 17. viceſimum hujus Capitulum adducit, quod hic nuſquam comparet, cum ſexdecim tantum habeantur. Adverte ſcribendum, *Ilerda*, non *Illerda*. Horatius:

Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

XXVIII. *In Conventu Ilerdenſi.*] A Plinio *Municipium*, non *Conventus*, dicitur. Conventus ſunt ſeptem: Tarraconenſis, Carthaginenſis, Cæſarauguſtanus, Clunienſis, Aſturum, Lucenſis, Bracarenſis. Municipia tredecim: Saguntum, Bœtulum, Illurco, Blandæ, Emporiæ, Dertoſani, Bigargitani, Bellitani, Calagurris, Ilerda, Oſca, Tarracona, Bilbilis. LOAISA.

IN CANONEM V.

XXIX. Utinam Canonem iſtum, revera difficilem intellectu, & conciliatu cum diſciplina antiqua Hiſpaniæ, immo & totius Eccleſiæ priſcis ſæculis, explanaſſent nobis doctiſſimi Interpretes Loaiſa, Binius, & alii. Sed intactum reliquerunt, ſive quia non compararunt illum cum aliis ſacris Canonibus de eadem re; ſive quia noluerunt in ſe recipere examen, ac reſolutionem difficultatis graviſſimæ, quæ oritur ex verbis, & ſenſu ipſius. Sed tamen in decurſu hujus voluminis opportuniori loco ſenſum illius examinabimus, accurata Diſſertatione in Canones Conciliorum Toletanorum III. & IV. ubi de criminibus, propter quæ olim, præſertim in Hiſpania, incurrebatur irregularitas, ſive perpetuum impedimentum ad Ordines recipiendos, & exercendos. Ibidem multa circa Canonem iſtum proferemus, quæ hoc loci non vacat examinare pro rei dignitate. CARDINALIS DE AGUIRRA.

AD CANONEM XVI.

XXX. *Vix quoque peregrina ei communio concedatur.*] Communio Corporis, & Sanguinis Chriſti non uno eodemque modo omnibus Fidelibus tradebatur, unde diverſis quoque nominibus appellatur. *Sacerdotalis communio* dicitur, quam Sacerdos ſumit, in Concilio II. Arelatenſi, Canone 2. & *Eccleſiaſtica* in Concilio Aurelianenſi IV. Can. X. *Laica*, de qua frequens mentio eſt, præſertim in Eliberitano Concilio, Cap. 76. & Sardicenſi, Can. I. Quid vero ſit Clericum laicam communionem accipere, explicat Canon Apoſtolorum decimus quintus his verbis: *Tanquam laicus ibi communicet*. Et Toletanum Concilium I. Cap. 4. *Inter laicos reconciliatus. per pœnitentiam communicet.* Item Cornelius Papa Epiſtola ad Fabium Antiochenum, Euſebius, Lib. 6. *Hiſt. Eccleſ.* Cap. 35. Nicephorus, Lib. 6. Cap. 3. Sanctus Cyprianus, Lib. I. Epiſt. LV. de Martiale, & Baſilide. Nam hoc certum eſt, quod orabant, & communicabant laici extra cancellos per miniſterium Archidiaconi, ut conſtat ex Concilio Toletano IV. Cap. 18. & Bracarenſi I. Cap. 13. ubi ſic dicitur: *Item placuit, ut intra Sanctuarium Altaris ingredi ad communicandum non liceat laicis, viris, vel mulieribus, niſi tantum Clericis, ſicut antiquis Canonibus ſtatutum eſt.* Epiſcopi vero, & Sacerdotes, & Clerici orabant, & communicabant intra cancellos, per miniſterium Epiſcopi, vel Sacerdotis, ut patet ex Synodo Nicæna, Canone XVI. & Laodicenſi, Cap. 19. & Sexta Synodo in Trullo, Canone LXVIII. Quod D. Ambroſius factum in pœnitentia Theodoſii ſimiliter affirmat. Ordinem ſtandi in Templo invenies in Conſtitutionibus Apoſtolorum, Lib. 2. Cap. 57. Dicitur etiam *peregrina communio* in Concilio Agathenſi, Can. 2. & Gratiano, Cap. *Clerici*, 13. Quæſt. 2. & Diſt. 50. Cap. *Contumaces*, ubi Gloſſa: *Peregrina, quæ alias dicitur laica*. Ibi Archidiaconus, & Turrecremata, & Dominicus non ſatis aſſequuntur quid ſit peregrina communio; ſed exiſtimo, laicam, & peregrinam communionem idem eſſe, nullumque diſcrimen inter utramque verſari. Nam duo tantum ordines communicandi erant, Clericorum, & laicorum; peregrinus autem ſuperveniens, aut inter Clericos, aut inter laicos habebat locum; ex Concilio Carthaginenſi III. Cap. *Epiſcopi*,

vel

vel Presbyteri. Aliter ſantit Lindanus, Vir doctiſſimus in *Panoplia*, Lib. 4. Capite 58. Loaisa.

IN SVBSCRIPTJONES.

XXXI. Subſcribunt in Concilio Sergius, qui arat Metropolitanus Tarraconenſis, ut dicitur in Canonibus Barcinonenſibus, & colligitur es verbis ſubſcriptionis: *Cum Fratribus noſtris*. Juſtus erat Urgelitanus, Caſonios, ſeu Callorius Empuritanus, Joannes Cæſarauguſtanus, Maurclio Dertoſanus, Februarius ſucceſſit Andreæ Ilerdenſi, Stafilius Gerundenſis per Procuratorem ſubſcribit, Paternus ſuccesſit Nebridio Barcinònenſi. Loaisa.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Antequam nos aliquid & de hoc Concilio dicamus, deſcribendum cenſuimus, quod eruditus Manſi Tomo 1. Supplementi ad Collectionem Labbeanam Concillorum editionis Venetæ, pag. 406. adnotavit. Sic enim ille inquit.

Concilii Ilerdenſis Canones in Epitomen redactos eshibet vetuſtiſſima Collectio noſtra Lucenſis, & quamvis nullum reſerat Canonem ſupra ſexdecim illos, qui in Collectionibus repræſentantur, ea iis tamen, qui utrinque ſe offerunt legendi, intelligimus, Anonymo collectionis noſtræ Auctori allatum fuiſſe Codicem, quam qui ab Editoribus conſultus eſt. Quin & in nonnullis emendatior erat Codea, quam qui exhibetur in editis. Id profecto liquet ex Canone 15., qui quamquam Exſcriptoris culpa in noſtro luxatus eſt, ad hunc tamen genuinum ſenſum reſert, cum viciſſim Canon editus mendoſus appareat. Ita enim editus: *De his, qui in prævaricatione baptizatus eſt &c. delapſi ſunt, placuit, ut circa eos illa Nicanæ Synodi ſtatuta ſerventur, ideſt, ut ſeptem annis inter Catechumenos orent, & duobus inter Catholicos, & poſtea .... Fidelibus in Oblatione, & Eucbariſtia communicent*. Tangitur his Nicænus Canon 11. ſed cum ibi pœnitentia annorum XII. jungatur, ſive erraſſe Ilerdenſes Patres, ſive mendum in Codice, unde editio expreſſa eſt, cubare conſtat. Mendoſum fuiſſe Codicem demonſtrat Epitome noſtra, quæ ſic reddit Can. 15. *Qui rebaptizati fuerint, XII. annis pœnitentiæ omnis culpa*, forte omnem culpam redimant. Reliquos Canones, in quibus Codicem, unde Epitome deducta eſt, ab editis diſcrepaſſe ſuſpicandi locus eſt; ſtatim ſubjungo, integros editos Canones cum epitome noſtra e regione poſita eshibendo.

CANONES.

Canon III. editus.

De Monachis id obſervari placuit, quod Synodus Agathenſis, vel Arelatenſis noſcitur decreviſſe; hoc tantummodo adjiciendum &c.

Ea vero, quæ in jure Monaſterii de facultatibus offeruntur, in nullo Diœceſana Lege ab Epiſcopo contingantur. Si autem ex laicis quiſquam a ſe factam Baſilicam conſecrari deſiderat, nequaquam ſub Monaſterii ſpecie, ubi Congregatio non colligitur, vel Regula ab Epiſcopo non conſtituitur, eam a Diœceſana Lege audeat ſegregare.

Canon III. ms.

Epitome ex noſtro Codice.

Monachus abſque conſcientia Abbatis nuſquam ambulet, & quos Epiſcopus probaverit, in Clericatus officio cum voluntate Abbatis ordinet. Epiſcopus de Altario Monaſterii quod ponitur non tollat. Diœceſanam Eccleſiam monaſterius (*ſic*) non teneat.

Canon XIII. editus.

Catholicus; qui filios ſuos in hæreſi baptizandos obtulerit, oblatio illius in Eccleſia nullatenus recipiatur.

Canon XIII. ms.

Catholicus, qui filium ſuum in hæreſi baptizaverit, excommunicetur.

CONCILIUM VALENTINUM

SEX EPISCOPORUM,

HABITUM ERA DLXXXIV. IDEST ANNO CHRISTI DXLVI.

TITULI.

I. *Ut Evangelium poſt Apoſtolum legatur.*
II. *Ut defuncto Epiſcopo, de rebus ipſius, vel Eccleſiæ nullus quicquam* [a] *præſumat.*
III. *Ut propinqui morientis Epiſcopi de rebus ejus nihil uſurpent, ſine Metropolitani, & Comprovincialium conſcientia.*
V. *De exequiis morientis Epiſcopi, & qualiter humetur.*
V. *De vagis, & inobedientibus Clericis.*
VI. *Ut Clericum alienum nullus ordinet; nec ſit Clericus, qui non* [b] *ſpopenderit locum, ubi ſit delegatus.*

[a] *Præſum-* invadere. Exc.

[b] *Spondeat.* Exc.

I. Ut Evangelium poſt Apoſtolum legatur.

1. ANno decimo quinto Theodorici Regis, ſub die II. Non. [c] Decembr. in Nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Valentiæ in Concilio congregati, [d] cum de Eccleſiaſtica regula tractaremus, antiquos Canones re-

[c] *Alias* pridie Non.

[d] Dum Eccleſiaſticas regulas. Exc.

a Hoc. *Exc.* b In Miſſa. *Exc* c Sermones. *Exc.* d E. *Exc.*

relegentes, inter cetera, [a] hæc cenſuimus obſervandum; ut ſacroſancta Evangelia ante munerum illationem, [b] vel Miſſam Catechumenorum, in Ordine Lectinnum, poſt Apoſtolum legantur; quatenus ſalutaria præcepta Domini noſtri Jeſu Chriſti, [c] vel ſermonem Sacerdotis, non ſolum Fideles, ſed etiam Catechumeni, ac Pœnitentes, & omnes, qui [d] ex diverſo ſunt, audire licitum habeant. Sic enim Pontificum prædicatione audita, nonnullos ad Fidem adtractos evidenter ſcimus.

e Præſum. invadere. Exc.

II. Ut defuncto Epiſcopo, de rebus ipſius, vel Eccleſiæ, nullus quicquam [e] præſumat.

f Prohibiti. Exc. g Redintegrare cog. Exc. h E. Exc. *Cap. 5. Regien. Synodi.* i Remanêtium Cleric. Exc. k Ditectis hominibus inſpectio certior, & deſcriptio Fid. Exc. l Ac dehinc. Exc. m Ordinate deſcriptio deſer. Exc. n Domui. Exc.

2. Hoc etiam placuit, ut Epiſcopo ab hoc ſæculo, jubente Domino, accerſito, Clerici ab omni omnino ſupellectili, vel quæcumque ſunt in Domo Eccleſiæ, vel Epiſcopi, in Libris, in ſpeciebus, utenſilibus, vaſculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re, rapaces manus abſtineant, & nihil latronum more diripiant. Qui ſi nec Canonum auctoritate [f] cohibiti fuerint; omnia, quæ pervaſerint, Metropolitani, vel omnium Comprovincialium Sacerdotum diſtrictione coacti, in priſtinum ſtatum [g] reddere integra cogantur; ut nihil Antiſtiti, vel diſpenſatori futuro, neceſſariorum, ſub hac juſta conſtitutione, depereat. Quod ut confidentius, juſtitia monente, ſervetur, ſecundum Rhegienſis Synodi conſtituta, Epiſcopo [h] a corpore recedente, vicinior illi accedat Epiſcopus; qui, ex more exequiis celebratis, ſtatim Eccleſiæ ipſius curam diſtrictiſſime gerat; ne quid ante ordinationem futuri Pontificis, [i] inhiantium Clericorum ſubverſioni, vel direptioni jam liceat. Ita ut [k] de repertis omnibus inſpectior cenſitio, deſcriptioque fideliſſima (ſi fieri poteſt) intra octavas defuncti, ſub diligentia præſentis Epiſcopi peragatur. [l] Dehinc ad Metropolitani notitiam habita [m] ordinatio, vel deſcriptio deferatur; ut ejus electione talis perſona ordinandæ [n] Domus Eccleſiaſticæ procuretur, quæ, vel conſueta Clericis ſtipendia diſpenſet, & creditarum ſibi rerum (ſi forſitan tarditas in Epiſcopo ordinando ſucceſſerit) Metropolitano congruis temporibus reddere poſſit rationem; ut ſub hac ſalubri conſtitutione, Clerici ſtipendiis ſuis omnino contenti, labores non diripiant Epiſcopi decedentis, & in vacuam Eccleſiæ Domum futurus Pontifex, non ſine dolore, ſuccedat; ſed magis de prædeceſſoris ſui dimiſſo poſſit & ipſe gaudere, & aliis miniſtrare.

III. Ut propinqui morientis Epiſcopi de rebus ejus nihil uſurpent, ſine Metropolitani, aut Comprovincialium conſcientia.

o *In alio ms.* aucupare. p Cum. Exc. q Contemptor. Exc. r Sancta. Exc. s Correptus. Exc. t Hoc etiam Canone omnes conſtring. qui tam in præter. quam in futur. res Eccl. Exc.

3. Similli quoque modo, parentibus, & propinquis decedentis Epiſcopi; ſi inteſtatus objerit, denuncietur, ut ſine Metropolitani, vel Comprovincialium Sacerdotum conſcientia, nihil de rebus defuncti [o] occupare pertentent; ne forte [p] in hæreditariis rebus, etiam aliqua ad Eccleſiam pertinentia, vel permiſta uſurpent; ſed aut uſque ad ordinationem futuri expectent Antiſtitis, aut certe, ſi longum fuerit, ad Metropolitani, ut dictum eſt, ordinationem recurrant. Si quis autem [q] immemor Divini timoris, contra hæc [r] ſancita Synodica Clericus quiſquam, vel Laicus venire improba mente tentaverit; & communione, & conſortio privetur Eccleſiæ; quia durum eſt, ut ad illam conveniat, quam expoliare non metuit. Niſi forte ſpiritu meliore [s] correctus, dum a præſumptione ceſſaverit, recuperet indulgentiam. Si autem rationabiliter, modeſteque unuſquiſque repetit, quod ſibi jure debetur, ei, abſque aliqua animadverſione, a Metropolitano, vel cui injunxerit, aut res, aut ratio non negetur. Hoc [t] etiam omnes Canone conſtringendi, qui in præteritum res Eccleſiæ, vel Epiſcopi uſurpantes diripuerint.

IV. De exequiis Epiſcopi, qualiter humetur.

* Revelatione.

4. Illud etiam provido conſilio decretum eſt, ut quia ſæpe ſanctorum Antiſtitum, per abſentiam Commendatoris Epiſcopi, exequiæ differuntur; ita ut veneranda Pontificis membra, dum tardius funerantur, injuriæ omnino ſubjaceant; Epiſcopus, qui poſt mortem Fratris ad ſepeliendum eum ſolet invitatus occurrere, infirmum magis, & adhuc in corpore poſitum, admonitus viſitare non differat; ut aut de * relevatione Conſacerdotis amplius gaudeat, aut certe de ordinatione Domus ſuæ Fratrem admoneat, ejuſque probabilem voluntatem in effectum tranſmittat, ac recedentem a ſæculo, poſt

obla-

oblatum in ejus commendatione Sacrificium Deo, mox ſepulturæ tradat diligentiſſime, & ſuperius Conſtituta [a] Canonica non differat adimplere. Si [b] autem, ut fieri ſolet, Antiſtes obitu repentino diſceſſerit, & conlimitanei [c] Sacerdotes de longinquo minime adeſſe potuerint; uno die tantum [d] cum nocte exanimatum corpuſculum Sacerdotis maneat, non ſine Fratrum, ac Religioſorum frequentia, vel pſallentium excubatione ſervatum, a Presbyteris, cum omni diligentia, in [e] loculo conditum ſeorſum, non ſtatim humetur, ſed honorifice commendetur; donec ſine mora, invitato undecumque [f] Pontifice, ab ipſo, ut condecet, ſollenniter tumuletur, ut, & injuriæ tollatur occaſio, & mos antiquus in ſepeliendis Sacerdotibus obſervetur.

a Canonice Exc.
b Autem Antiſtes.
c Sacerd. (ut fieri ſolet) de longinquo. Exc.
d Cum ſua nocte. Exc.
d Cum ſua nocte. Exc.
e Loco. Exc.
f Poſt Sacerdotis corpus ab ipſo. Exc.

V. De vagis, & inobedientibus Clericis;

5 Hoc etiam placuit, ut vagus, atque inſtabilis Clericus, ſive etiam in Diaconi miniſterio, vel Presbyteri officio conſtitutus, ſi Epiſcopi, a quo ordinatus eſt, præceptis non obedierit, ut in delegata ſibi Eccleſia officium dependat aſſiduum; quouſque in vitio permanſerit, [g] a communione, & honore privetur.

g Et, Exc.

VI. Ut Clericum alienum nullus ordinet; nec ſit Clericus, qui non [h] ſpoponderit locum, ubi ſit delegatus.

h Spondeat. Exc.

6. Ut nullus alienum Clericum, ſecundum Decreta Canonum, ſine conſenſu Epiſcopi ſui audeat ordinare. Sed nec illum ſanctorum Sacerdotum quiſpiam ordinet, qui localem ſe futurum primitus non ſpoponderit; ut per [i] hoc nullus a regula, vel diſciplina Eccleſiaſtica deviare permittatur impune.

i Hæc. Exc.

1. Celsinus [k] in Chriſti nomine Epiſcopus, * hæc Capitula ſubſcripſi.
2. Justinus in Chriſti nomine Epiſcopus, hæc Capitula ſubſcripſi.
3. Reparatus in Chriſti nomine Epiſcopus, hæc Capitula ſubſcripſi.
4. Setabius in Chriſti nomine Epiſcopus, hæc Capitula ſubſcripſi.
5. Benagius in Chriſti nomine Epiſcopus, hæc Capitula ſubſcripſi.
6. Ampelius in Chriſti nomine Epiſcopus, hæc Capitula ſubſcripſi.
7. Salustius Archidiaconus, Vicarius Domini mei Marcellini Epiſcopi, ſubſcripſi.

k Celſinus. Exc.
* *Deſunt ubique. Exc.*
* *Hæ ſubſcriptiones in Exc. corruptæ, & mutilatæ ſunt.*

F R A G M E N T A,

Quæ citantur ex Concilio Valentino, ſive id Hiſpanum, ſive Gallicanum ſit.

CAP. III

Clerici, etiam vel ſæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamentis relictas retinere præſtiterint, aut id, quod ipſi donaverint Eccleſiis, vel Monaſteriis, crediderint auferendum, ſicut Synodus Sancta conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, ab Eccleſiis excludantur. *Burch. lib. 3. cap. 140.*

CAP. IV.

Qui oblationes defunctorum, aut negant Eccleſiis, aut cum difficultate reddunt, tamquam egentium necatores excommunicentur. *Burch. lib. 3. cap. 141.*

CAP. XVI.

Ut Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſive Gentilem, ſive hæreticum, ſive Judæum, uſque ad Miſſam Catechumenorum. *Burch. lib. 3. cap. 28.*

CAP. L.

Irrita erit Epiſcoporum donatio, vel venditio, vel communicatio, abſque eorum collaudatione, & ſubſcriptione. *Burch. lib. 3. cap. 170.*

CAP. C. I.

Sponſus, & ſponſa, quum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus, vel a paranymphis in Eccleſia Sacerdoti offerantur; & cum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reverentia ipſius benedictionis, in virginitate permaneant. *Burch. lib. 9. cap. 5.*

NOTÆ VARIORUM IN CONCILIUM VALENTINUM.

VII. Valentinum.] Civitatis Valentiæ in Hiſpania meminit Ptolemæus Lib. 2. Cap. 5. & Plinius Lib. 3. Cap. 3. *Valentia*, inquit, *colonia tria millia paſſuum a mare mediterraneo remota.* De ea Pomponius Mela Lib. 2. Cap. 6. & Itinerarium Antonini. Fuit hoc Concilium celebratum ſub Symmacho Papa. Ejus mentio habetur in VII. Concilio Toletano Cap. 3. Tres ſunt in Hiſpania Valentiæ; prima in ore maris meditarranei, celebre, & nobile Oppidum, in quo actum eſt hoc Concilium Se-

Sedes hodie Archiepiſcopalis; altera Valentia de Don-Juan, in Diœceſi Palentina; tertia Valentia de Alcantara, in Diœceſi Cauritienſi; neque hæc obſcura Oppida. Loaisa.

VIII. *Anno quintodecimo Theodorici Regis.*] Legendum abſdubio *Theudis*, ſeu *Theuduredi*, uti obſervavimus paullo antea circa Concilium Ilerdanſe celebratum in Hiſpania eodem anno. Vide quæ ibidem dicta ſunt, ne eadem repetere nullo operæ pretio cogamur. Mirum autem eſt, Loaiſam, Virum doctiſſimum, verbis nuper exſcriptis adeo hallucinatum fuiſſe, ut cum jam ſtatutam antea relinqueret epocham hujus Concilii anno Chriſti DXLVI. dicat modo fuiſſe celebratum ſub Symmacho Papa. Hic nimirum jam obierat anno DXIV. id eſt, triginta duobus annis antea. Supereſt itaque, ut hoc Concilium, ſicut & Ilerdenſe paullo antea præſcriptum, fuerit coactum anno Liberii Papæ nono, poſt Conſulatum Baſilii V. Imperii Juſtiniani XIX. qui accidit anno Chriſti DXLVI. Ex quibus obiter colliges, pariter hallucinatum fuiſſe Binium, dum hoc loci impugnat Loaiſam ex fundamento æque inani.

IX. *Antiquos Canones relegentes.*) In omnibus Hiſpaniæ Conciliis morem fuiſſe, ut Codex Canonum initio legeretur, conſtat ex Actis ipſorum variis locis, atque ex hiſce verbis. Nimirum ita patet ex Bracarenſi I. verbis illis: *Relecti ex Codice coram Concilio, tam Generalium Synodorum Canones, quam Localium.* Et in Toletano IV. Cap. 4. *Diaconus Alba indutus, Codicem Canonum in medio proferens, Capitula de Conciliis agendis pronunciet.* Ac propterea Concilia Hiſpaniæ ſemper, & ubique in magna æſtimatione fuerunt, veluti mature celebrata ad præſcriptum, & amuſſim ſacrorum Canonum. Card. de Aguirre.

X. Ad Caput I. *In Miſſa Catechumenorum.*] Catechumeni ante oblationem Corporis, & Sanguinis Chriſti extra Templum ejiciebantur, dicto Evangelio. Idque conſtat ex Dionyſio Areopagita, Lib. *De Cæleſti Hierarchia*, Cap. 3. tertiæ Partis, & ex Concilio Laodiceno, Can. XIX. & Clemente Lib. 8. *Conſtit. Apoſtol.* Cap. 12. Tertulliano, *De præſcript. adverſus hæreticos*, Sancto Athanaſio in *Apolog.* 2. contra Arianos, Cyrillo Alexandrino Lib. 12. *in Joannem*, Cap. 50. & ex aliis. Catechumenus, & Audiens appellabatur, quia ut Fide imbueretur, humiliter Sacramenta Religionis, & Domini præcepta ex ore Sacerdotis audiebat. S. Auguſtinus in Lib. *De Fide, & operibus*, Capite 6.

XI. *Poſt Apoſtolum legatur.*] Qua ratione in munerum illatione Epiſtola ante Evangelium legatur, adnotat Rupertus, Lib. 1. Cap. 32. & Innocentius, Cap. 29. Alcuinus, *De celebratione Miſſæ*, Simon Theſſalonicenſis in Lib. *De Myſteriis Miſſæ*, Cap. 22. Walafrid. *De rebus Eccleſiaſticis*, Cap. 22. *Anteponitur*, inquit, *in ordine Epiſtola Evangelio, etſi inferior dignitate, ut ex minoribus animus audientium ad majora ſentienda proficiat, & gradatim ab imis ad ſumma conſcendat.* Loaisa.

XII. Ad Caput II. & III. Quod hoc loco ſtatuitur circa bona quæque ab Epiſcopis morientibus relicta, & intacta Eccleſiæ, atque illius ſucceſſori cuſtodienda, quin ab aliquo Clerico, aut laico uſurpentur, juſtum eſt, & obſervatu digniſſimum. Ac merito quidem timeri poteſt, ubi Epiſcopi plurimi, præſertim divites, aut inteſtati moriuntur, quammultos Clericorum, laicorumque clam, aut palam abſcondentes, aut uſurpantes bona ipſorum, æternam damnationem incurrere; quoniam errore quodam craſſo exiſtimant, eam ablationem non eſſe injuſtam, nec obſtringere ad reſtitutionem. Unde illam non facientes in re, neque in voto, permanent ſemper ſub macula ejus criminis, illudque conjungunt tandem impœnitentiæ finali.

XIII. Quod autem ibidem dicitur circa id malum vitandum, *ſecundum Rhegienſis Synodi Statuta*, videtur indicare, Concilium iſtud non fuiſſe celebratum in Valentia Hiſpaniæ, tribus milliaribus, ſive leuca una Hiſpanica diſtante a mari mediterraneo, ſed potius in Valentia Galliæ, utpote vicina Rhegienſi Urbi, in qua coacta fuit ea Synodus.

XIV. Aliunde autem urget quoad celebratum fuerit anno quintodecimo Theodorici, ſeu potius Theudis Hiſpaniæ Regis, ut Acta perhibent. Quo ſatis declaratur, fuiſſe habitum in Hiſpania. Neque obſtat conjectura illa in oppoſitum, cum contingere potuerit, & ſolitum præterea fuerit, ut Concilia Provincialia alicujus Regionis, aut Regni, laudent alia tum proxime, tum remote celebrata, præſertim Orientalia, Africana, Gallicana, aut Hiſpanica. Nihil vetat, ut Concilium præſens in Valentia Hiſpaniæ fuerit celebratum, & in eo laudatum ſit aliud antea habitum apud Rhegium, Galliæ Urbem. Eligat Lector alterutrum per me licet. Card. de Aguirre.

XV. Ad Caput IV. *Mos antiquus in ſepeliendis Sacerdotibus.*) Sepulturam, & exequias mortuorum maxima obſervantia coluerunt antiqui Patres, quaſi argumentum, evidenſque præſagium reſurrectionis corporum, & in honorem organi, quo Spiritus Sanctus ad officia pietatis eſt uſus, dum illud corpus defunctum vitam ageret. Unde Concilium Bracarenſe I. Cap. 16. his, qui ſibi inferunt mortem, commemorationem in oblatione negat, & officium Pſalmorum in funere; Idem de Catechumenis Cap. 17. Neque uno eodemque modo funeris ritus, & cæremoniæ apud Chriſtianos fuerunt, ſed pro diverſitate ſtatus, dignitatis, & ordinis, alius Præſulis, alius Sacerdotis, alius laici Chriſtiani juſta ſolvendi modus, diverſæque cæremoniæ; & ſicuti in vita, ita in morte diſcrepans cultus, & religio corporibus tributa. Fuit interdictum Chriſtianis intra Templa ſepeliri; ut de Imperatoribus Conſtantinopolitanis (°quorum corpora extra Eccleſiam pendebant) refert Chryſoſtomus, Homilia 66. ad populum Antiochenum, præſertim de Conſtantino Magno, cujus corpus pro foribus Piſcatoris, ut janitor, excubias agebat; & de Theodoſio Juniori, & Arcadio tradit Nicephorus, Lib. 14. Cap. 58. & miraculum inſigne de hac re refert Gregorius Magnus, Lib. 4. *Dialog.* Cap. 53. Verum

hoc

hoc, quod Imperatoribus fuit negatum, Sacerdotibus fuit indultum, ex Evagrio Lib. 4. Cap. 30. De hac re multa ab antiquis, & neotericis Scriptoribus adverſus hæreticos traduntur, qui in vivos, & mortuos Catholicos Chriſtianos bellum immane gerunt.

XVI. Sed pro Decreto deſeribam locum Divi Auguſtini, Libro 1. *De Civitate Dei*, Cap. 13. *Non ſunt contemnenda*, inquit, *& abjicienda corpora defunctorum, maxime juſtorum, atque Fidelium; quibus tanquam organis, ac vaſis ad omnia bona opera Sanctus uſus eſt Spiritus. Si enim paterna veſtis, & annulus, ac ſi quid ejuſmodi, tanto charius eſt poſteris, quanto erga parentes major affectus; nullo modo ipſa ſpernenda ſunt corpora, quæ utique multo familiarius, atque conjunctius, quam quælibet indumenta, geſtamus.* Et infra: *Unde & antiquorum juſtorum funera officioſa pietate curata ſunt, exequiæ celebratæ, & ſepultura proviſa; ipſique, dum viverent, de ſepeliendis, vel etiam transferendis ſuis corporibus, filiis mandaverunt.* Hæc, & alia S. Auguſtinus, præſertim in Libro, *De cura pro mortuis agenda*. Loaisa.

CONCILIA BRACARENSIA

SUB REGIBUS SUEVORUM.

Series Suevorum Regum, ſub quibus Concilia Bracarenſia habita ſunt.

Nimirum computata ab illo ſuperius exſcripto ad annum Chriſti CDXI. ſub Pancratio Præſule Bracarenſi (quod ineunte hoc ſæculo noſtro detectum fuit) uſque ad Concilium I. & II. Bracarenſe toties antea edita, & modo recudenda. Fluxerunt enim interea centum ſeptuaginta circiter anni; alioqui inter hæc duo Bracarenſia, ſtatim exhibenda, ſolum fluxere anni plus minus duodecim.

Era Cæſaris.	Anno Chriſti.	
CDXLVI.	CDVIII.	Theodemirus regnavit annos xxxii.
CDLXXVIII.	CDXL.	Rechila annos vii.
CDLXXXVI.	CDXLVIII.	Recciarius annos ix.
CDXCV.	CDLVII.	Malora annos iii.
CDXCVIII.	CDLX.	Fromarius annos iv.
		Remismundus, qui cum tota Gente, Ariana hæreſi infectus fuit, in quo errore Gens illa per annos fere centum perſeveravit; quo tempore Reges non reperiuntur, quippe indigni, ut eorum repetita maneat memoria.
DXCVI.	DLVIII.	Theodemirus, ſeu Ariamirus, Catholicus annos vi. Concilium Bracarenſe I. ſub eo habitum, & Lucenſe, regnavit annis duodecim.
DCVIII.	DLXX.	Miro annos xiii. Concilium Bracarenſe ſecundum.
DCXX.	DLXXXII.	Eboricus.
		Andeca Tyrannus.

Suevorum Regnum deletum eſt tempore Leovigildi Gotthorum Regis, poſtquam regnaverunt in Hiſpania annis centum ſeptuaginta ſeptem, ut Auctor eſt Iſidorus.

SYNODUS BRACARENSIS I.

REGNANTE D. N. JESU CHRISTO;

Currente Era DXCIX. anno tertio Ariamiri Regis, die Kalendarum Majarum.

NIMIRUM ANNO CHRISTI DLXI.

Cum Galliciæ Provinciæ Epiſcopi, Lucretius, Andreas, Martinus, Cottus, [a] Ildericus, Lucentius, Timotheus, Malioſus, ex præcepto præfati glorioſiſſimi Ariamiri Regis, in Metropolitana ejuſdem Provinciæ Bracarenſis Eccleſia conveniſſent; conſidentibus ſimul Epiſcopis, præſentibus quo-

[a] Gildericus. *Exc.*

quoque Presbyteris, adſtantibuſque Miniſtris, vel univerſo Clero, Lucretius memoratæ Metropolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus dixit:

1. Diu eſt, Sanctiſſimi Fratres, quod ſecundum inſtituta venerabilium Canonum, & Decreta Catholicæ, & Apoſtolicæ diſciplinæ, deſiderabamus, Sacerdotalem inter nos fieri debere conventum; a qui non ſolum Eccleſiaſticis regulis, & ordinibus b opportunus eſt, ſed etiam ſtabilem ſemper efficit charitatis fraternæ concordiam; dum congregati ſimul in nomine Domini Sacerdotes, ea inter ſe ſalutifera collatione requirunt, quæ ſecundum doctrinam Apoſtolicam, unitatem ſpiritus in vinculo pacis obtineant. Nunc igitur, quoniam, optatum nobis hujus congregationis diem glorioſiſſimus, atque piiſſimus Filius noſter, adſpirante ſibi Domino, regali præcepto conceſſit, c & ſimul poſiti d conſidemus; prius, ſi placet, de e ſtatutis Fidei Catholicæ perquiramus; tum deinde Sanctorum Patrum inſtituta, recenſitis Canonibus, innoteſcant; poſtremo quædam etiam, quæ ad obſequium Dei, vel officium pertinent Clericale, diligentius pertractentur; ut ſi qua fortaſſe per ignorantiæ deſidiam, vel per f longi temporis incuriam, aut varia inter nos habentur, aut dubia, ad unam, ſicut decet, rationis, aut veritatis formulam revocentur.

a Quia. Exc.
b Opportum. Exc. *Ephef.*
c Ut. Exc.
d Conſideremus. Exc.
e Statu. Exc.
f Longinqui. Exc.

Omnes Epiſcopi dixerunt: Proſecutio tuæ Beatitudinis juſta eſt; ea namque de cauſſa convenimus, ut aliqua nobis Eccleſiaſticæ conſtructionis utilitas commodetur.

2. Lucretius Epiſcopus dixit: Prius ergo de ſtatutis Fidei, ſicut ſuperius dictum eſt, conferamus. Nam licet jam olim Priſcillianæ hæreſis contagio in Hiſpaniarum Provinciis detecta ſit, & damnata; ne quis tamen, aut per ignorantiam, aut aliquibus, ut aſſolet, ſcripturis deceptus apocryphis, aliqua adhuc ipſius erroris peſtilentia ſit infectus, manifeſtius ignaris hominibus declaretur; qui in ipſa extremitate mundi, & ultimis hujus Provinciæ regionibus conſtituti, aut exiguam, aut pene nullam rectæ eruditionis notitiam contigerunt. Credo autem, veſtræ Beatitudinis fraternitatem noſſe, quia eo tempore, quo in his regionibus g nefandiſſima Priſcillianæ ſectæ venena ſerpebant, Beatiſſimus Papa Urbis Romæ Leo, qui quadrageſimus fere exſtitit Apoſtoli Petri ſucceſſor, per * Turibium Notarium Sedis ſuæ, ad Synodum Galliciæ, contra impiam Priſcilliani ſectam, ſcripta ſua direxit. Cujus etiam præcepto Tarraconenſes, & Carthaginenſes Epiſcopi, h Luſitani quoque, & Bætici, facto inter ſe Concilio, regulam Fidei contra Priſcillianam hæreſim, cum aliquibus Capitulis conſcribentes, ad Balconium, tunc hujus Bracarenſis Eccleſiæ Præſulem, direxerunt. Unde, quia & ipſum præſcriptæ * Fidei exemplar, cum ſuis Capitulis præ manibus hic habemus, pro inſtructione ignorantium, ſi veſtræ placet reverentiæ, recitetur.

Omnes Epiſcopi dixerunt: Valde neceſſaria horum Capitulorum eſt lectio; ut dum ſimplicioribus quibuſque priſtina Sanctorum Patrum i ſtatuta panduntur, abominata jam olim a Sede Beatiſſimi Petri Apoſtoli, & damnata K Priſcilliani hæreſis figmenta l cognoſcant.

g Nefandiſſimæ. Exc.
* *Vide Concil. Tolet. 11. Epiſt. Montani Epiſcopi ad Theoribium. Nam de illo fit mentio.*
h Luſitaniæ quoque & Bæticæ. Exc.
* *De hac regula Fidei, vide quæ notata ſunt in I. Toletano.*
i Inſtituta. Exc.
K Priſcillianæ
l Cognoſcantur Exc.

3. Lectum eſt exemplar Fidei cum Capitulis ſuis; quæ, ne prolixitatem facerent, his geſtis minime ſunt inſerta.

Poſt lectionem Capitulorum omnes Epiſcopi dixerunt: Licet horum Capitulorum lectio neceſſaria recenſita ſit; tamen evidentius, & ſimplicius ea, quæ ſunt exſecrabilia, ita præpoſitis etiam Capitulis modo declarentur, ut qui minus eſt eruditus, intellligat; & ſic ſub anathematis ſententia exploſa jam olim Piſcilliani erroris figmenta damnentur. Ut quiſquis Clericus, vel Monachus, ſive laicus, tale aliquid ſentire adhuc, vel defendere fuerit deprehenſus, tanquam vere putre membrum continuo de Corpore abſcindatur Catholicæ Eccleſiæ; m ne aut ſocietas ejus maculam ſuæ pravitatis recte credentibus ingerat, aut amplius de permiſtione talium, aliquod orthodoxis reputetur opprobrium.

m Ne aut ſocietatis, ſive pravitatis ejus macula a recte credentibus. Exc.

4. Propoſita contra Priſcillianam hæreſim Capitula, & relecta continentur hæc:

I. Si quis Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, non confitetur tres Perſonas unius ſubſtantiæ, & virtutis, ac poteſtatis, ſicut Catholica, & Apoſtolica Eccleſia docet; ſed unam tantum dicit, & ſolitariam eſſe Perſonam; ita ut ipſe Pater qui Filius, ipſe etiam ſit Paracletus Spiritus, ſicut Sabellius, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

Si

II. Si quis extra Sanctam Trinitatem, alia neſcio quæ Divinitatis nomina introducit, dicens a quod in ipſa Divinitate ſit Trinitas Trinitatis, ſicut Gnoſtici, & Priſcilliani dixerunt, anathema ſit.

a Quod ipſa divinitas ſit Trinitas ſicut. *Exc.*

III. Si quis Filium Dei Dominum noſtrum, antequam ex Virgine naſceretur, non fuiſſe, ſicut Paullus Samoſatenus, & Photinus, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

IV. Si quis Natalem Chriſti ſecundum carnem non bene honorat, ſed honorare ſe ſimulat, jejunans in eodem die, & in Dominico, quia Chriſtum in vero * hominis natura natum eſſe non credit, ſicut Cerdon, Marcion Manichæus, & b Priſcillianus, anathema ſit.

* *Deeſt in Exc.*
b Priſcilliani dixerunt. *Exc.*

V. Si quis animas humanas, vel Angelos, ex Dei credit ſubſtantia exſtitiſſe, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

VI. Si quis animas humanas dicit prius in cœleſti habitatione peccaſſe, & pro hoc in corpora humana in terram dejectas, ſicut Priſcillianus dixit, anathema ſit.

VII. Si quis dicit, diabolum non fuiſſe prius bonum Angelum a Deo factum, nec Dei opificium fuiſſe naturam ejus; ſed dicit, eum * ex chao, & tenebris emerſiſſe, nec aliquem ſui habere auctorem, ſed ipſum c eſſe principium, atque ſubſtantiam mali, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

* *Deſunt in Exc*
c A ſe principium. *Exc.*

VIII. Si quis credit d quia aliquantas in mundo creaturas diabolus fecerit; & tonitrua, & fulgura, & tempeſtates, & ſiccitates ipſe diabolus ſua auctoritate faciat, ſicut Priſcillianus dixit, anathema ſit.

d Quod. *Exc.*

IX. Si quis animas, & corpora humana e fatalibus ſtellis credit adſtringi, ſicut Pagani, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

e Fatali ſigno. *Exc.*

X. Si quis duodecim ſigna, f quæ Mathematici obſervare ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra g diſpoſita credunt, & nominibus Patriarcharum adſcripta dicunt, ſicut Priſcillianus dixit, anathema ſit.

f In nonnullis mſſ. ita eſt: Signa de ſideribus, quæ. *Exc.*
g Diſſipata, *Exc*

XI. Si quis conjugia humana damnat, & procreationem naſcentium perhorreſcit, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

XII. Si quis plaſmationem humani corporis diaboli dicit eſſe figmentum, & conceptiones in uteris matrum, operibus dicit dæmonum figurari; propter quod & reſurrectionem carnis non credit, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

XIII. Si quis dicit, creationem univerſæ carnis, non opificium Dei, ſed h malignorum eſſe angelorum, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

h Malorum. *Exc.*

XIV. Si quis immundos putat cibos carnium, quos i Deus in uſus hominum dedit, & non propter afflictionem k corporis, ſed quaſi immunditiam putans, ita abſtineat ab eis, ut nec olera cocta cum carnibus prægustet, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

i Quas. *Exc.*
k Sui corpor. *Exc. C. A. conc. Eliber. Can. xxvii. & Concil. Tolet. Can. xv.*

XV. Si quis Clericorum, vel Monachorum * præter matrem, aut germanam, vel thiam, l vel proximam ſibi conſanguineam junguntur, aliaſque aliquas adoptivas feminas ſecum retinent, & cum ipſis cohabitant, ſicut Priſcilliani ſecta docuit, anathema ſit.

* *Deſunt in Exc*
l Vel etiam, quæ proxima conſanguinitate junguntur, alias. *Exc. & C. A.*

XVI. Si quis quinta Feria Paſchali, quæ m eſt Cœna Domini, hora legitima, poſt Nonam jejunus in Eccleſia Miſſas non tenet, ſed ſecundum ſectam Priſcilliani, Feſtivitatem ipſius diei, ab hora tertia, per Miſſas defunctorum, ſoluto jejunio colit, anathema ſit.

m Vocatur. *Exc*

XVII. Si quis Scripturas, quas Priſcillianus ſecundum ſuum depravavit errorem, vel Tractatus Dictinii, quos ipſe Dictinius, antequam converteretur, ſcripſit, * vel quæcumque hæreticorum ſcripta ſub nomine Patriarcharum, Prophetarum, vel Apoſtolorum n ſuo errori conſona o confinxerunt, legit, & impia eorum figmenta ſequitur, aut defendit, anathema ſit.

* *Deſunt in Exc*
n Et ſuo. *Exc.*
o Conunalt. *Exc.*

5. Propoſitis his Capitulis, & relectis, Lucretius Epiſcopus dixit:

Quoniam p ea, quæ a Catholicis q abominanda ſunt, & damnanda maniſeſtius, & apertius etiam ignorantibus declarata ſunt; neceſſarium poſt hoc arbitror, ſi veſtræ Fraternitati videtur, ut inſtituta nobis Sanctorum Patrum, recenſitis antiquis Canonibus, innoteſcant. Quæ, etſi non omnia, certe vel pauca quædam, quæ ad inſtructionem Clericalis diſciplinæ pertinent, relegantur. Omnes Epiſcopi dixerunt: Placet r quod dictum eſt, & congrua res eſt, ut quibus fortaſſe per incuriam abolita ſunt Eccleſiaſtica Conſtituta, audiant

p Etiam ea. *Exc*
q Abominata, & damnata. *Exc.*
r Hoc edictum & congrua. *Exc. alias* dictum.

diant ſanctorum Canonum regulam, & obſervent.

6. Relecti ex Codice coram Concilio tam Generalium Synodorum Canones, quam Localium.

Poſt quorum lectionem Lucretius Epiſcopus dixit: Ecce ex ipſa Canonum lectione agnoſcat ſancta Fraternitas veſtra, non ſolum in Generalibus Conciliis, ſed etiam in Localibus congregatos ſimul Sacerdotes, uno conſenſu, ea quæ Eccleſiaſtico conveniebant ordini, ſtatuiſſe, & ſecundum quod uniuſcujuſque rei [a] exigebat ratio, proſpexiſſe; ſequentes ſententiam doctrinæ Apoſtolicæ, dicentis: *Probate quæ bona ſunt, & tenete*. Si ergo placet charitati veſtræ, quia ſunt aliqua Eccleſiaſticæ inſtitutionis obſequia, quæ in hujus præſertim extremitate Provinciæ, non per contentionem, quod abſit, ſed magis, ſicut præſati ſumus, [b] per incuriam, aut per ignorantiam variantur, conſtituamus quædam inter nos Capitula; ut quæ non uno modo tenentur a nobis, ad unam [c] omnimodo formulam revocentur.

7. Omnes Epiſcopi dixerunt: Neceſſarium, & valde hoc utile arbitramur, ut ea quæ apud unumquemque noſtrum varia, & inordinata conſuetudine retinentur, unito inter nos, per Dei gratiam, [d] quo per concordiam celebrentur officio. Et iccirco ſi quid illud eſt magnum, vel parvum, in [e] quibus variari videmur; ad unam, ſicut dictum eſt, formulam, præfixis rationabiliter Capitulis [f] revocentur. Præcipue cum & de cæteris quibuſdam cauſſis inſtructionem apud nos Sedis Apoſtolicæ habeamus, quæ ad [g] interrogationem quondam venerandæ memoriæ prædeceſſoris tui [h] Proſuturi, ab ipſa Beatiſſimi Petri Cathedra directa eſt.

8. Lucretius Epiſcopus dixit: Recte veſtra Fraternitas pro auctoritate Sedis Apoſtolicæ [i] reminiſcita eſt; quæ licet eodem tempore innotuerit, quo directa eſt; tamen pro firmitate teſtimonii, & inſtructione multorum, ſi veſtræ unanimitati complacet, quia præ manibus eſt, coram his omnibus [k] relegatur.

Omnes Epiſcopi dixerunt: Juſtum eſt, ut quia mentio ipſius auctoritatis eſt habita, quæ [l] ſit ejus doctrina, a circumſtantibus audiatur.

9. Relecta eſt auctoritas Sedis Apoſtolicæ, ad quondam Proſuturum directa Epicopum, quæ propter prolixitatem his geſtis minime eſt inſerta. Poſt cujus lectionem Lucretius Epiſcopus dixit:

Manifeſtius patet, Apoſtolicam nobis opitulari doctriuam. Et ideo, ſicut Fraternitas veſtra [m] prædixit, ſi quid per ignorantiam apud quoſdam [n] varium habeatur, ad uniformem concordiæ regulam, præſcriptis inter nos Capitulis, [o] adjungatur.

10. Propoſita ſunt igitur Capitula * & relecta, quæ continent hæc:

I. Placuit omnibus communi conſenſu, ut unus, atque idem pſallendi ordo in Mautinis, vel Veſpertinis officiis teneatur; & non diverſæ, ac privatæ, * neque Monaſteriorum conſuetudines [p] cum Eccleſiaſtica regula ſint permiſtæ.

II. Item placuit, ut per ſolennium dierum vigilias, vel Miſſas, omnes eaſdem, & non diverſas Lectiones, in Eccleſia legant.

III. Item placuit, ut non aliter Epiſcopi, & aliter Presbyteri populum, ſed uno modo ſalutent, dicentes: *Dominus ſit vobiſcum*; ſicut in Libro Ruth legitur; & ut reſpondeatur: *Et cum ſpiritu tuo*; ſicut & ab ipſis Apoſtolis traditum omnis retinet Oriens; & non ſicut Priſcilliana pravitas permutavit.

IV. Item placuit, ut eodem ordine Miſſæ celebrentur ab omnibus, [q] quem Proſuturus quondam hujus Metropolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ab ipſa Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſuſcepit ſcriptum.

V. Item placuit, ut nullus eum baptizandi ordinem [r] prætermittat, quem & antea tenuit Metropolitana Bracarenſis Eccleſia, & pro amputanda aliquorum dubietate, prædictus Proſuturus Epiſcopus ſcriptum ſibi, & directum a Sede Beatiſſimi Apoſtoli Petri ſuſcepit.

VI. Item placuit, ut conſervato Metropolitani Epiſcopi primatu, cæteri Epiſcoporum, ſecundum ſuæ ordinationis tempus, alius alio ſedendi deferat locum.

VII. Item placuit, ut de rebus Eccleſiaſticis tres æque fiant portiones; id eſt, Epiſcopi una, alia Clericorum, tertia in [s] recuperatione, vel in luminariis Eccleſiæ; de qua parte, ſive Archipresbyter, ſive Archidiaconus illam adminiſtrans, Epiſcopo faciat rationem.

Item

a Expetebat. *Exc.* 1. *Theſ.* 5.
b Fiunt per incuriam. *Et deeſt* Variantur *in Exc.*
c Omnino. *Exc.*
d Et concordi celebrentur officio.
e Quo. *Exc.*
f Revocetur. *Exc.*
g Interrogationes ſuae. *Exc.*
h Proſuturi prudentia ab ipſa B. Petri accepit Cathedra. *Exc.*
i Recordata eſt *Exc.* terminata eſt. *C. A.*
k Legatur *Exc.*
l Eſt *Exc.*
m Dixit. *C. A.*
n Variat.
o Adſtringatur *C. A. & Exc.*
* *Deſunt in Exc.*
* *Deeſt in Exc. Diſt.* 20. Placuit omnibus, *& Concil. Tolet. IV. Can. II.*
p Contra Eccleſiaſticas regulas ſint permiſta. *Exc.* *Ruth.* 2. *Vide Petrum Damianum in libello De Dominus vobiſcum.*
q Quomodo. *Exc.* *Ivo P.* 2. *c.* 51.
r Prætermiſſo uſu quem. *Exc.*
ſ Reparatione. *Exc.*

VIII. Item placuit, ut nullus Epiſcopus Clericum alterius ordinare præſumat, ſicut & antiqui Canones vetuerunt; niſi forte ſignata ipſius Epiſcopi ſcripta ſuſceperit.

IX. Item placuit, ut quia in aliquantis hujus Provinciæ Eccleſiis, Diacones abſconſis infra tunicam utuntur Orariis, ita ut nihil differre a Subdiacono videantur; de cætero ſuperpoſito ſcapulæ (ſicut decet) utantur Orario.

X. Item placuit, ut non liceat cuilibet ex Lectoribus ſacra Altaris vaſa portare; niſi his, qui ab Epiſopo Subdiaconi fuerint ordinati.

XI. Item placuit, ut Lectores in Eccleſia in habitu ſæculari ornati non pſallant, neque granos gentili ritu dimittant.

XII. Item placuit, ut extra Pſalmos, a vel Canonicarum Scripturarum Novi & Veteris Teſtamenti, nihil poetice compoſitum in Eccleſia pſallatur; ſicut & Sancti præcipiunt Canones.

XIII. Item placuit, ut intra Sanctuarium Altaris ingredi ad communicandum non liceat laicis, viris, vel mulieribus, niſi tantum Clericis, ſicut & antiquis Canonibus ſtatutum eſt.

XIV. Item placuit, ut quicumque in Clero cibo carnium non utuntur, pro amputanda ſuſpicione Priſcillianæ hæreſis, vel olera cocta cum carnibus tantum prægustare cogantur. Quod ſi contempſerint, ſecundum quod de * his talibus Sancti Patres antiquitus ſtatuerunt, neceſſe eſt, eos pro ſuſpicione hæreſis hujus officio, excommunicatos, omnibus removeri.

XV. Item placuit, ut hi, qui pro hæreſi, aut pro crimine aliquo excommunicantur, nullus eis communicare præſumat, ſicut & antiqua Canonum continent ſtatuta; quæ ſi quis ſpernit, voluntarie ſeipſum b alienæ damnationi tradet.

XVI. Item placuit, ut hi, qui ſibi ipſis, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut ſuſpendium, vel quolibet modo * violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadavera deducantur; multi enim ſibi hoc per ignorantiam c uſurpaverunt. Similiter & de his d placuit, qui pro ſuis ſceleribus puniuntur.

XVII. Item placuit, ut Catechumenis ſine redemtione Baptiſmi defunctis, ſimili modo, neque oblationis commemoratio, neque pſallendi impendatur officium; nam & hoc per ignorantiam uſurpatum eſt.

XVIII. Item placuit, ut corpora defunctorum nullo modo, in Baſilica Sanctorum ſepeliantur; ſed ſi neceſſe eſt, deforis circa murum Baſilicæ, uſque adeo non abhorret. Nam ſi firmiſſimum hoc privilegium uſque nunc f manet Civitates, ut nullo modo intra g ambitus murorum cujuslibet defuncti corpus h humetur, quanto magis hoc venerabilium Martyrum debet reverentia i obtinere

XIX. Item placuit, ut ſi quis Presbyter, poſt hoc interdictum, auſus fuerit Chriſma benedicere, aut Eccleſiam, aut Altarium conſecrare, a ſuo officio deponatur; nam & antiqui k hoc Canones vetuerunt.

XX. Item placuit, ut ex laico ad gradum Sacerdotii ante nemo veniat, niſi prius anno integro in officio l Lectorati, vel Subdiaconati diſciplinam Eccleſiaſticam diſcat, & ſic per ſingulos gradus prædictus ad Sacerdotium veniat. Nam ſatis reprehenſibile eſt, ut qui necdum didicit, jam docere præſumat; dum & antiquis hoc Patrum inſtitutionibus interdictum ſit.

XXI. Item placuit, ut ſiquid ex collatione Fidelium, aut per m feſtivitates Martyrum, aut per n commemorationem defunctorum offertur, apud unum Clericorum fideliter colligatur, & conſtituto tempore, aut ſemel, aut bis in anno, inter omnes Clericos dividatur; nam non o modica ex ipſa inæqualitate p diſcordia generatur, ſi unuſquiſque in ſua ſeptimana quod oblatum fuerit ſibi defendat.

XXII. Item placuit, ut quæcumque præcepta antiquorum Canonum modo in Concilio recitata ſunt, nullus audeat præterire. Si quis autem quaſi contumax tranſgreditur; q ille neceſſe eſt ut de ſuo degradetur officio.

11. Relectis Capitulis, Lucretius Epiſcopus dixit: Quia, opitulante nobis Domino, ea quæ ad firmitatem Catholicæ, & orthodoxæ Fidei, vel quæ ad officium Ordinis Eccleſiaſtici pertinebant, unanimi (ſicut oportebat) collatione decrevimus; reſtat nunc, ut ex omnibus his, quæ r Fidei gratia ſalubriter s ſtatuta ſunt, propriam unuſquiſque noſtrum ſtudeat docere, atque in- for-

23. *Diſt.* Non liceat cuilibet.

Hoc Auguſtinus Epiſt. 119. *in Donatiſtis improbat.*

a Vel, *deeſt in Exc.*

* *Deeſt in Exc.*

b Aliquem a communione facit. *Exc.* 23. *Q.* 5. Placuit, ut hi. *Burch. Lib.* 19. *Cap.* 130. *Ivo P.* 10. *cap.* 188. De deſperantibus, *habes in Conc. Tolet.* 16. *cap.* 4. & *Altiſiodor. cap.* 17.

* *Deeſt a Burchard.* vel a quolibet modo violentiæ. *Ivo.*

c Uſurpant. *Exc.*

d Placuit fieri. *Exc.*

Burch. lib. 33. *cap.* 117. *Ivo p.* 3. *cap.* 280.

e Intra Baſilicam ſepeliantur. *Exc.*

f Retinēt. *Exc.* *Burch.* Amplius retinent Galliæ Civitates. *Sic Ivo.*

g Ambitum murorum Civitatum cujuſlibet. *Exc.*

h Sit humatū. *Exc.*

i Obtineri. *Exc.*

k Hoc omnino *C. A.*

l Lectorum, vel Diaconatus.

Idem cap. 9. *octava Synodi.*

m Feſtivitatem *C. A.*

n Commemorationes. *C. A.*

o Modicæ. *Exc.*

p Diſcordiæ generantur. *Exc.*

q Illa. *Exc.*

r Dei. *Exc.*

s Inſtituta. *Exc.*

formare Diœceſim. Si quis autem ex nobis in Parochiis ſuis, poſt agnita hujus Concilii ſtatuta, aut Clericum, aut Monachum ſanæ huic doctrinæ reſiſtentem invenerit, aut in aliquo adhuc Priſcillianæ ſectæ errore latitare perſenſerit, & non continuo illum excommunicatum, & anathematizatum, [a] ab Eccleſia foras ejecerit; ita ut cum hujuſmodi homine nec cibum aliquis Fidelium ſumere, nec communicare præſumat; noverit ſe is, qui talem receperit, & fraternæ eſſe excommunicationi obnoxium, & divinæ proculdubio ſententiæ reum.

a De .. Exc.

12. Omnes Epiſcopi dixerunt: Quæcumque a nobis [b] per Dei gratiam communi conſenſu decreta ſunt, pervigili neceſſe eſt * ut cum omni ſolicitudine obſerventur. Quæ ut ſtabilem placitæ conſtitutionis obtineant firmitatem, propria unuſquiſque his geſtis manu * ſua ſubſcribat. Et poſt Epiſcoporum ſubſcriptio ſubſequuta eſt.

b Unito per Dei grat. conſ. Exc.
* *Deſunt in Exc*
* *Deeſt in Exc.*

Lucretius Epiſcopus ſubcripſi.	Martinus Epiſcopus ſubſcripſi.
Ildericus [c] Epiſcopus ſubſcripſi.	Timotheus Epiſcopus ſubſcripſi.
Andreas Epiſcopus ſubſcripſi.	Cottus Epiſcopus ſubſcripſi.
Lucentius Epiſcopus ſubſcripſi,	Malioſus Epiſcopus ſubſcripſi.

c Gildericus.

NOTÆ VARIORUM.

XIII. Concilium.) Dum Juſtinianus Imperator in Oriente a Catholica Fide deficiens orthodoxos inſequitur, prout ſupra in Notis ad Vitam Joannis tertii recenſui, admirabili Divina providentia contigit, in Occidente Theodomirum, qui fuerat hæreticus, ad Fidem Criſtianam converti, cujus hortatu orthodoxi Epiſcopi congregati, habitis Conciliis, hæreſes omnes cum ſuis Auctoribus condemnarent.

XIV. Hoc Concilium idem Princeps celebrari curavit anno tertio Regni ſui. Ante omnia in eo, ſecundum præſcriptum Sedis Apoſtolicæ, damnata eſt hæreſis Priſcillianiſtarum, & aliorum hæreticorum errores. Cardinalis Baronius ad annum DLXIII, n. 14. & 15.

XV. *Bracarenſe.*) Sic dictum a Bracara, quæ eſt totius Gallæciæ Civitas Metropolis, non procul a Minio fluvio. Ptolem. Lib. 2. Cap. 6. Bracaros inter Gallæcos enumerat, eorumque Metropolim Bracaram Auguſtam vocat. Plinius, Lib. 3. Cap. 3. *Bracari ſunt populi Hiſpaniæ Tarraconenſis*. Vide Abrahamum Ortelium. Binius.

XVI. Olim quidem ita erat. Bracara cenſebatur Metropolis totius Gallecıæ; & circa medium quinti ſeculi S. Leo Papa, cognomento Magnus, Concilium Epiſcoporum in Gallæcia cogendum indixit Balconio Præſuli Bracarenſi, veluti Metropolitano, contra hæreſes Priſcillianiſtarum, ut ſuo loco vidimus, & memorat Lucretius Epiſcopus in Prologo hujus Concilii. Paullo autem poſtea in Concilio Lucenſi decretum fuit, ut Lucenſis Eccleſia, intra Gallæciam exiſtens, eſſet Metropolitana, aſſignatis ipſi Eccleſiis quibuſdam ſuffraganeis; ut ibidem apparebit. Quare jam tum Bracara cœpit non eſſe Metropolis totius Gallæciæ, ſed ea parte magna dumtaxat. Jam vero a multis ſeculis, facta diviſione Gallæciæ a Luſitania, Præſules Bracarenſes potius cenſentur Metropolitani Luſitaniæ, quam Gallæciæ; hujus autem ſoli Præſules Compoſtellani cenſentur Metropolitæ ab ineunte ſæculo duodecimo. Card. de Aguirre.

XVII. *Anno tertio Ariamiri.*) Sic omnes Codices manuſcripti conſtanter habent, & excuſi. Verum Hiſtorici noſtri, Theodomirum, non Ariamirum Regem Suevorum congregaſse hoc Concilium affirmant; de cujus mirabili ab errore, & impietate Ariana converſione agit Gregorius Turonenſis, Lib. 5. Cap. 11. & 37. Sed exiſtimo, eundem eſse Ariamirum, et Theodomirum. Vaſæus aliter; ſecundum Bracarenſe tempore Theodomiri coactum exiſtimat; primum vero anno Theudis tertio, DXXXVI. Domini; ſed in re dubia editis, & omnibus Codicibus manuſcriptis demere fidem non auſim. Loaisa.

XVIII. Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius a Garſia diſſentit primum in tempore. Nam, Auctore Garſia, celebratum fuit hoc Concilium anno Domini noſtri Jeſu Chriſti DLXI. Era DXCIX. Ea ſententia autem Baronii illud habitum fuiſſe ponitur anno Chriſti nati DLXIII. cum quo annus tertius Theodomiri coincidit. Secundo diſcrepat ab eodem Garſia, quod exiſtimet, hanc Synodum ſub Theodomiro, non autem ſub Ariamiro celebratam fuiſſe, quodque nomen Ariamiri per errorem in Acta Concilii illapſum ſit. Commune, inquit, fuiſſe reperitur tam patri, quam filio, ut Miro uterque nominaretur; ſed pater *Theodo*, *Aria* filio prænomen fuiſſe cognoſcitur. Et licet apud Gregorium Turonenſem idem, qui Theodomirus, Charraricus etiam nuncupatus inveniatur; eundem tamen eſse cum ipſo Mironis parente, ex eodem Auctore probatur. Hæc Baronius anno DLX. num. 6. item an. DLXIII.

XIX. *Cum Gallæcia.*) In Provincia Gallæciæ duos contineri Metropolitas, patet ex ſecundo Bracarenſi; nimirum Bracarenſem, & Lucenſem. Binius.

XX. *Diu eſt, Sanctiſſimi Fratres &c.* His verbis, & pluribus aliis hujus Concilii ſequentibus, oſtenditur palam, quanta pietate, quo Fidei, ac Religionis zelo, & quam accurato ſacrorum Canonum ſtudio ſe accingerent Præſules Hiſpaniæ ad ſua Concilia celebranda. Propterea enim hoc loco ajunt: *Diu eſt, quod ſecundum inſtituta venerabilium Canonum, & Decreta Catholicæ*

&

& Apoſtolicæ diſciplinæ, deſiderabamus, inter nos Sacerdotalem fieri debere Conventum. Deinde paullo infra ſubditur: *Prius ſi placet, de ſtatutis Fidei Catholicæ perquiramus; tum deinde ſanctorum Patrum inſtituta, receaſitis Canonibus, innoteſcant.*

XXI. Ex hiſce autem verbis, & aliis Conciliorum Hiſpaniæ ſequentium, palam habemus, initio cujuſque Synodi, Nationalis ſaltem, legi ſolita coram Patribus Acta Conciliorum præcedentium, in quibus damnatæ fuerant hæreſes. Quod ſi illa oblonga eſſent, redigebantur in ſynopſim, qualiter videmus hoc loco factum; ubi omnes fere hæreſiarchæ veteres cum ſuis erroribus diſtincte, ac perſpicue notantur, & anathemate confinguntur. Idipſum fiebat circa Canones antea ſtatutos. Legebantur enim initio coram Patribus Concilii, ne quid ignoranter, aut negligenter obreperet iis utcumque contrarium.

XXII. Porro tam Concilia, quam Canones præcedentes, continebantur uno aliquo Codice, eo ampliore, aut uberiore, quo amplius decurrebant tempore. Augebatur enim novis Conciliorum Dogmatibus circa Fidem, & Canonibus circa diſciplinam Eccleſiaſticam. Unde circa finem ſæculi ſeptimi videtur perveniſſe ad ingentem molem Codex ille, præſertim adjunctis RR. Pontificum Epiſtolis. Ejus ſynopſin nunquam antea editam proferemus infra Tomo ſequenti.

XXIII. Hunc itaque Codicem primis Concilii diebus legere mos erat coram omnibus. Ideoque hoc loco finita damnatione hæreſeon, legitur: *Omnes Epiſcopi dixerunt &c. Audiant ſanctorum Canonum regulam, & obſerveat.* Ac mox ſubjungitur: *Relecti ex Codice coram Concilio, tam Generalium Synodorum Canones, quam Localium.* Additur vero in Concilio Toletano IV. Cap. 4. *Diaconus Alba indutus Codicem Canonum in medio proferens, Capitula de Conciliis agendis pronunciet.* Hoc autem loco lecta etiam fuit Epiſtola Vigilii Papæ, ſcripta aliquot annis antea ad Profuturum (non Eutherium, ut perperam legitur in quibuſdam editionibus, & optime notavit, ac nos per Literas admonuit Clariſſimus Vir Joannes Mabillon) Præſulem Bracarenſem, jam tum vita functum, & deceſſorem Lucretii. Cujus Epiſtolæ paſſim fere in hiſce Actis ſermo eſt, cum ſumma veneratione illius, veluti, quæ *ab ipſa Beatiſſimi Petri Cathedra directa eſt.* Et præterea: *Pro auctoritate Sedis Apoſtolicæ.* Lege ibi plura alia. Cardinalis de Aguirre.

XXIV. *Priſcillianæ hæreſis contagio.*) Damnata fuit hæreſis Priſcilliani Concilio Nationali Hiſpaniæ, ubi Capitula contra eum ſunt edita, tranſmiſſaque ad Balconium Bracaræ Epiſcopum. De hac re vide Severum in Hiſtoria, Iſidorum Lib. 8. *Etymolog.* Cap. *De hæreſibus*, & quæ diximus ſupra. Loaisa.

XXV. *Turibium.*) Quomodo Thuribius Aſturicenſis Epiſcopus hoc loco appelletur Notarius S. Leonis, dixi ſupra in Notis ad Epiſtolam Leonis XCIII. Binius.

XXVI. *Dominus vobiſcum.*) Salutatio hæc Sacerdotis ad populum antiquiſſima eſt, ab Apoſtoliſque fluxit. Ejus meminit Sanctus Dionyſius, *De Eccleſiaſtica hierarch.* & Soter Papa apud Gratianum, *De Conſecr.* Diſt. 1. Can. *Hoc quoque*. Burchard. Lib. 3. Capit. 34 Ivo Parte 2. Capit. 127. Alcuinus Lib. *De Divinis Officiis*, Cap. *De celebratione Miſſæ*, Hugo, *De Sacramentis*. Et Petrus Damianus Librum inſcripſit: *Dominus vobiſcum*; qui floruit anno Domini ML. Neque in hoc Capite rejicitur Pontificalis, Epiſcopaliſque ſalutatio: *Pax vobis*, quæ antiquiſſima etiam eſt, & ſolis Epiſcopis tributa; eaque forma uſi ſunt Sanctus Jacobus, & Baſilius in Liturgiis, & D. Ambroſius Lib. *De Dignitate Sacerdotali*, Cap. 5. & Chryſoſtomus Homil. 3. ad Coloſſ. Sed adverſus Priſcilliani figmentum, qui uſum ſalutandi in Miſſa permutavit, decernitur, Epiſcopum poſſe uti etiam Sacerdotali ſalutatione. Nam in Miſſis privatis, & in ſolennioribus prima vice Epiſcopus ſalutat hac forma: *Pax vobis*; poſtea dicitur: *Dominus vobiſcum*; ſicuti Sacerdos; quod Priſcillianus negabat, affirmans, eſſe *Pax vobis* tantum ab Epiſcopo dicendum ſemper, a Sacerdote vero *Dominus vobiſcum*. Loaisa.

XXVII. *Neque granos gentili ritu demittant.*) Excuſi, *gradus*; lego *granos*, ut eſt in manuſcripto. De iis Iſidorus Lib. 19. *Etymolog.* Cap 23. *Nonnullæ etiam Gentes non ſolum in veſtibus, ſed & in corpore aliqua ſibi propria quaſi inſignia vendicant; ut videmus cirros Germanorum, granos, & cinnabar Gothorum.* Exiſtimat D. Loaiſa, eſſe genus laicæ vaſis oblongæ. At ex iis verbis S. Iſidori potius colligere debuit, eſſe cincinnum, vel capillitium, ut exponit Jos Ludovic. Zerda in *Adverſar.* Cap. 177. ex antiquo Interprete in verba illa Judith: *Et diſcriminavit crinem &c.* ubi exponit: *Granos fecit.* Card. de Aguirre.

XXVIII. *Sancti præcipiunt Canones.*] Sic enim Concilio Laodic. Cap. 59. ſtatutum eſt, ut in Eccleſia non legantur, niſi Volumina Novi, & Veteris Teſtamenti, nihilque a plebe editum; & Carthag. III. Cap. 23. & 47. *Sub nomine Divinarum Scripturarum nullæ preces, vel orationes legantur, niſi ſint in Synodo approbatæ, vel a prudentibus tractatæ.* Milevitano Cap. 12. legi permittuntur Martyrum Paſſiones, quum eorum anniverſariæ dies celebrantur. Et Carthag. III. Cap. 47. Doctorum orthodoxorum Hymni, & Tolet. IV. Cap. 13.

XXIX. *Sanctuarium Altaris.*) *Sanctuarium*, velum intelligitur, quo diſtinguebantur locus Altaris, & tegebatur, ne omni populo eſſet conſpicuus. Hoc conſtat ex Gregorio in Epiſt. XXX. ad Conſtantiam August. Lib. 3. Vocatur & brandeum; ex quo cum a Sancto Leone Papa forcipibus incideretur, ſanguis fluxit. Alibi appellatur *velamen*.

XXX. *Antiquis Canonibus.*) Sacerdotibus, & Levitis dabatur communio ante Altare, Clero in Choro, populo extra Chorum. Id conſtat ex Concilio Toletano IV. Cap. 18. Hinc a locorum diviſione vocatur laica communio, & peregrina, & Sacerdota-

talis. De qua re diximus in Concilio Ilerd. Cap. 16. In Laodic. Cap. 19. ſic legitur: *Salis autem Miniſtris Altaris liceat ingredi ad Altare, & ibidem communicare.*

XXXI. *Cibo carnium non utuntur.*) Carnibus veſci noluerunt Euſtathiani, eo quod immundas ducerent; ideoque in Concilio Gangrenſi damnati ſunt. De hac re etiam decretum eſt Canone xiv. Concilii Ancyrani, iiſdem pene verbis: *Qui in Clero ſunt, Presbyteros, vel Diaconos, a carnibus abſtinentes, viſum eſt eas attingere; & ſic, ſi velint, ab eis abſtinere: ſi autem noluerint olera, quæ cum carnibus apponuntur, comedere, & Canoni non cedant; ab ordine ceſſare.*

XXXII. *Qui pro ſuis ſceleribus puniuntur.*) Contrarium videtur decernere Concilium Aurelianenſe II. Capit. 14. his verbis: *Oblationem defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere cenſemus, ſi tamen non ipſi ſibi mortem probentur propriis manibus intuliſſe.*

XXXIII. *Catechumenis.*) Catechumenus is eſt, qui *Audiens* a Patribus appellatur; nam de Fide, quæ ex auditu eſt, teſte Paullo, inſtruebatur. Auguſtinus Lib. *De Fide, & Operibus*, Cap. 6. Inſtituebantur autem Cathecumeni ab Epiſcopo, & Sacerdotibus. Nicolaus Papa, Concil. Triburien. Cap. 6. Iſidorus Lib. 2. *De officiis Eccleſiaſticis*, Cap. 20. Loaisa.

XXXIV. Sanctus tamen Ambroſius aliter judicavit in perſona Junioris Valentiniani, qui Catechumenus ab Arbogaſto, quam exauctoriverat, Viennæ in Gallia ſtrangulatus eſt. Sed nihil dubitavit Ambroſius juvenem Principem, cujus perſpectam habebat eximiam pietatem, quique paucis ante mortem diebus Baptiſmum a ſe abſente flagitaverat, recepiſſe per Spiritum Sanctum gratiam concupiti Baptiſmi. At vero Bracarenſis Canon iſte illos juſte perſtringit Catechumenos qui per ſocordiam cum Baptiſmum poſtulare neglexiſſent, morte præventi fuerunt. Cabassutius.

XXXV. *Deforis circa murum.*) Idem ſtatuit Concilium Triburienſe Cap. 17. de laicis, ut non in Eccleſia, ſed in communi Cœmeterio, ſeu Dormitorio ſepeliantur; additur tamen: *Nemo enim in Eccleſia ſepeliatur; niſi forte talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuslibet juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit.* Concilium Moguntinum Cap. 52. excipit Epiſcopos, Abbates, & dignos Presbyteros. Pelagius II. ſic ſtatuit, ut inter alia ejus Decreta legi in Libro manuſcripto Bibliothecæ Divi Laurentii: *Item placuit, ut corpora defunctorum nullo modo intra Baſilicam ſepeliantur; ſed ſi neceſſe eſt, foris circa murum Baſilicæ.* Hunc morem antiqui Chriſtiani religioſe ſervarunt, ut in Cappellis, aut in muro Eccleſiæ, & non intra Eccleſiam, humarentur, quamvis eſſent Proceras, & Principes Viri; ut obſervatum eſt in multis Baſilicis Hiſpaniæ. Nunc vero tanta omnes homines ambitio, & faſtus cœpit, ut lacera corpora, trunci artus, putres formæ, prope Chriſti Dei veri Sacramentum, adhibitis marmoreis imaginibus, ſuperbe collocentur. Superbiam, & luxum inanem damnamus, non pietatem; modumque profanis ſepulturis adhibendum ſuadamus. Vide, quæ ſupra notavimus in calce Concilii Valentini.

XXXVI. In ſepeliendis vero Sanctorum Martyrum corporibus alia erat ratio, & conditio. Nam illis condendis, & in Templis ſtruendis ad eorum cultum, affuſæ erant impenſæ Chriſtianorum, ut auctor eſt Tertullianus in *Apologet.* & Prudentius, & Gregorius Nyſſenus in *Oratione de funere Meletii*, & Nazianzenus Epiſtola 18. *ad Saphronium*. Loaisa.

XXXVII. Huic plane conſonat Concilium Vaſenſe citatum Cap. *Præcipiendum*. 13. Q. 2. vetans intra Eccleſia ſapulturæ mandari Fidelium cadavera, ſed vel in porticu, vel in atrio, vel in exedris; quia voce intelliguntur Eccleſiarum contigua loca, quæ clauſtra vulgo appellantur. Idem ſtatuit Concilii Triburienſis Canon. xvii. citatus in Decreto Cap. *Nullus laicus*, *De conſecr.* Diſt. 2. quod idem edicitur L. 2. Cod. *De ſacroſanctis Eccleſiis*. Serius in Eccleſiarum uſum receptum eſt, ut Fidelium corpora intra Templorum ambitum ſepelirentur, præterquam illorum, quos Eccleſia cultu publico veneratur; reliquorum enim Fidelium corpora in publicis Cœmeteriis, aut in Templorum atriis condabantur, aut in ſacris veſtibulis. Epiſcopum tamen, ſi Sozomeno fidem habemus Lib. 2. Cap. ultimo, in ipſis Eccleſiis tumulari mos fuit. Idem ſcribit, magnum quoque Conſtantinum fuiſſe in Baſilica ſepulchro conditum, quam ipſe in cultum, ac memoriam Sanctorum Apoſtolorum Conſtantinopoli exſtruxerat. Verum non alia in parte Templi ſepultus eſt Conſtantinus, quam in ipſo veſtibulo; quod idem paritet cenſendum de Epiſcoporum ſepulchris. Liquet vero ex Chryſoſtomo Homil. 26. in 2. Cor. ſic loquente: *Conſtantius Auguſtus Conſtantinum Magnum ingenti honore ſe affecturum exiſtimavit, ſi in veſtibulis collocaret Piſcatoris. Quod enim in Regiis janitores ſunt Regibus, id in ſepulchro Reges ſunt Piſcatoribus; & præclare ſecum agi putant, ſi janua ipſis aſſignetur veſtibularis.* Scripſit tamen ad Paullinum Nolanum Epiſcopum Auguſtinus Libellum *De cura pro mortuis gerenda*, ab ipſo Paullino interpellatus, a quo petierat pia quædam matrona, ut permitteret defuncti filii corpus in S. Felicis Confeſſoris Baſilica deponi: Sic autem reſpondet Auguſtinus: *Quod vero quiſque apud Memoriam Martyrum ſepelitur, hoc tantum mihi prodeſſe videtur defuncto, ut commendans eum etiam Martyrum patrocinio, affectus pro illo ſupplicationis augeatur.* Nullum tamen Paullino ea de re conſilium ſuggerit Auguſtinus. A Gregorii Magni Pontificis ſæculo jam invaluerat conſuetudo intra Eccleſias ſepeliendi, ut liquido conſtat ex Lib. 2. *Dial.* Cap. 23. & Lib. 4. Cap. 51. 52. 53. 54. Perhibet Gregorius Turonenſis, Clodovæum, primum Chriſtianum Francorum Regem, qui anno Chriſti dxi. obiit, ſepultum fuiſſe in Sancto-

aum

rum Apoſtolorum a ſe fundata Baſilica. CASSUTIUS.

XXXVIII. *Nam ſi firmiſſimum hoc.*) Duodecim Tabularum Lege interdictum erat intra Urbem mortuos ſepeliri; unde in viis ſepeliebantur Romani.

XXXIX. *Chriſma.*] Nullus Presbyter Chriſma poteſt conficere, ut ſtatuit Sylveſter Papa Actione prima Concilii Romani Cap. 5. & 11. Carthaginenſi Cap. 2. & III. Carthaginenſi Cap. 36. & I. Toletano Cap. 20. & in Epiſtola Montani ad Theoribium; id enim munus ſolius Epiſcopi eſt. Innocentius Papa Epiſtola V. Eiſque Cyprianus Auctor id a Chriſti Salvatoris Domini noſtri facto emanaſſe, in Opuſculo *De unctione Chriſmatis*, & aliis Sacramentis.

XL. *Aut Altarium.*) Presbyter non debet conſecrare Altare; nam id etiam Epiſcopo reſervatum eſt. Concilium Agathenſe Cap. 43. Vide etiam Concilium II. Hiſpalenſe Cap. 7. De eo etiam Felix Papa IV. in Epiſtola Decretali Cap. I. & Concilium Toletanum VIII. Cap. 7. & Vvormacienſe C. 8.

XLI. *Semel, aut bis.*] Hæc diviſio erat oblationum. Idem dicitur in II. Bracarenſi Cap. 6. At in I. Aurelianenſi Cap. 16. dimidia pars aſſignatur Clero, dimidia Epiſcopo; & Cap. 13. dicitur, tertiam partem eſſe Epiſcopi, Clericorum vero duas alteras. Vide Decretum Damaſi Papæ apud Gratianum 10. Q. 1. Can. *Hanc conſuetudinem*; & Concilium IV. Toletanum Cap. 32.

XLII. *Lucretius.*] Fuit Epiſcopus primæ Sedis Bracaræ Eccleſiæ, ſucceſſit Profuturo, & præceſſit Martinum ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopum.

XLIII. *Andreas.*) Fuit Irienſis.

XLIV. *Lucentius.*] Conimbricenſis.

XLV. *Martinus.*] De Sancto Martino Epiſcopo Dumienſi hæc accipe: Fuit Dumienſis monaſterii Epiſcopus, de quo ſic Sanctus Iſidorus in Libello, *De Viris illuſtribus*: *Martinus Rumienſis Monaſterii Sanctiſſimus Pontifex, ex Orientis partibus navigans Gallæciam venit; ibique converſis ab Ariana impietate ad Fidem Catholicam Suevorum populis, regulam Fidei, & Sanctæ Religionis conſtituit, Eccleſiaſticos informavit, Monaſteria condidit, copioſaque præcepta piæ inſtitutionis compoſuit. Cujus equidem ego ipſe legi Librum*, De differentiis quatuor virtutum, *& aliud volumen Epiſtolarum; in quibus hortatur ad vitæ emendationem, & converſationem Fidei, orationis inſtantiam, eleemoſynarum diſtributionem, & ſuper omnia cultum virtutum omnium, & pietatem. Floruit regnante Theodomiro Rege Suevorum, temporibus illis, quibus Juſtinianus in Republica, & Athanagildus in Hiſpaniis Regnum tenuere.*

XLVI. Conſtruxit primo Eccleſiam Dumienſem; deinde eſt Pontifex Bracarenſis factus, qui ſcripſit *De differentiis virtutum* ad Mironem, & Epiſtolas varias, & Tractatum *De caſtigatione ruſticorum*; in compendium contraxit Concilia Orientalia, & Nitigeſio Epiſcopo Lucenſi Metropolitano miſit. LOAISA.

XLVII. Liber, ſive Tractatus ejuſdem S. Martini Dumienſis, *De differentiis virtutum* ad Mironem, & Epiſtolæ variæ, ac lucubrationes aliæ aſceticæ, apud nos ſunt, ex mſſ. Eccleſiæ Toletanæ. Certe omnia illa miram pietatem, eruditionemque ſpirant, immo & elegantiam, quamvis fuerint ſcripta inclinante jam ſexto ſæculo, quo innumeræ ſordes in Latinum ſermonem irrepſerant, præſertim apud Hiſpaniam, jamdiu a Barbaris occupatam. Eas lucubrationes edere intra hoc Volumen cogitavimus jam diu; verum ne illud plus juſto augeatur, & mole ſua terreat, vel alienet lectorum animos, fortaſſis prætermittentur, & amandabuntur in aliud Opus, cum pluribus aliis monumentis antiquis. CARD. DE AGUIRRE.

XLVIII. *Cottus.*] Empuritanæ Eccleſiæ, ut ex ſubſcriptionibus ſecundæ Synodi Bracarenſis conſtat. LOAISA.

XLIX. Seriem Suevorum in Gallæcia Regum, ſub quibus Bracarenſia Concilia habita ſunt, ex Garſiæ Loaiſæ Commentariis, ne quid deeſſe videretur, adjecerat Græco-latinæ ſuæ editioni Binius. Verum eam, utpote minus neceſſariam, prætermiſit regius Collector, in cujus partes conceſſimus, contenti monuiſſe lectorem. LABBE.

L. Nobis autem tractantibus dumtaxat Concilia, & monumenta ſacra Hiſpaniæ, viſum eſt opportunum exhibere ſeriem Regum Suevorum, ſub quibus illa habita ſunt. Illa, inquam, quæ celebrata fuerunt a tempore irruptionis Vvandalorum, Alanorum, & Suevorum in Hiſpaniam, inchoatæ, juxta Idatium, & alios Scriptores ejus temporis, ab anno circiter CDXI. & continuatæ uſque ad annum plus minus DLXX. quo Suevorum Regnum finitum eſt, & inchoatum Gotthorum in Hiſpana ſub Leovigildo Ariano Rege. Porro Concilium illud Bracaræ celebratum ſub Pancratio Præſule, ita eſſcripſimus ſuo loco, ut non impediret ordinem Bracarenſium ſequentium primi, ac ſecundi, in omnibus Collectionibus mſs. & excuſis antea ſtatutum. Itaque quemadmodum inter Toletana Concilia ſunt aliqua ſine nota alicujus numeri, ut illud, quod ſub Gundemaro habitum eſt, ita, & illud Bracarenſe ſub Pancratio ad annum Chriſti CDXI. exſcriptum. CARD. DE AGUIRRE.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Ad majorem Canonum prædicti Concilii Bracarenſis dilucidationem, poſt aliorum Notas ab eruditiſſimo Cardinale de Aguirre deſcriptas, cenſuimus nos & eas hoc loco referre, quas in eoſdem Canones fecit eruditus Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis. Ergo ad Canonem II. nota I. Lectiones tum Officii partem effeciſſe, cum tenerentur Eccleſiæ iiſdem uti. Eas porro, de quibus hic agitur pro Miſſalibus fuiſſe adhibitas, & Librum, qui eas contineret, Lectionarium dici, de quo in Benedicti III. Vita mentio ſic habetur: *Conſtitutæ Lectiones ſunt, quæ a Subdiaconibus leguntur more ſolito surſum in Ambone.* Lectores autem feciſſe, ut Liber, qui in Miſſis Epiſtolas, & Evangelia continet, Lectionarium diceretur, diſtinctum ab eo, quod pro Matutinis Horis inſerviebat. Calendarium etiam quandoque illud nun-

nuncupatum eſt. Baluzius in Appendice quorumdam Auctorum veterum Lectionarium pro Miſſis adhibet, cujus Titulus eſt, *Liber Comitis*, ſive *Lectionarius per circulum anni*, auctum aliquando a Theotincho Presbytero. Vide ad calcem Capitularium, Tom. 2. Acta etiam Martyrum Lectionarii nomen præſeferunt. Hæc pluribus fabulis olim ſcatebant; nunc autem critica manu admota ab his anilibus narrationibus defæcata leguntur. Nota 2. has porro Lectiones, quæ Acta Sanctorum referebant, legi primum ſolitas in Fidelium conventibus, ſcilicet, poſt Lectionem Scripturarum, quæ ante Miſſam inchoatam fiebat. Poſtea vero in ipſa tantum Miſſa ante Offertorium tam Epiſtolæ, quam Evangelii Lectiones recitatæ ſunt, tumque illæ tranſlatæ in Breviarium. Antiquiora certe, quæ vidimus, Breviaria harum nil habent, nec pro Lectionibus aliud admiſerunt, quam Scripturam, aut Sanctorum Patrum Tractatus. Præfationes item vidimus, quæ ejuſmodi Sanctorum Acta referebant, indignas prorſus, quæ inter Liturgiæ preces haberentur, adeo fabulis refertæ ſunt. Lectionarium autem, quod deſtinatas pro nocturnis Officiis Lectiones e Libris ſanctis, & ex Patribus continebat, a Sancto Hieronymo ferunt collectum. Præter quod aliud, teſte Gennadio, Muſæus Maſſilienſis concinnavit.

Ad Canonem III. Nota 1. in Agathenſi Concilio Sacerdotibus vetitum, eadem, qua Epiſcopi ſolent, uti benedictionis formula; eamque hic ſalutationem vocari, qua etiam voce Hiſpalenſe Concilium II. utitur. Nota 2. peculiare fuiſſe Hiſpaniarum Eccleſiis, ut eamdem pro benedictionibus brevem formulam, tam Epiſcopi, quam Presbyteri adhiberent. In reliquis enim Eccleſiis formula benedictionis Pontificibus peculiaris fuit. Hæc in Occidentali Eccleſia, *Pax vobis*; in Orientali vero, *Pax omnibus*, in uſu fuit; unde apud Chryſoſtomum, Homilia 16. in Epiſtolam 1. ad Corinthios: *Pacem nunc omnibus Eccleſiæ Præſul deprecetur* εἰρήνη πᾶσιν. Nota 3. Canonem hujus Concilii quoad voces: *ſicut ob Apoſtolis traditum omnis retinet Oriens*; non intelligendum, quaſi una fuerit Orientalis, & Occidentalis Eccleſiæ formula; diverſam namque fuiſſe, conſtat ex Chryſoſtomo, & Liturgiis; ſed quod, ut diximus una, & eadem formula tam Epiſcopi, quam Presbyteri Orientales uſi ſint; quem morem in Hiſpania rite obſervandum Patres definiunt, ob inductam a Priſcillianiſtis diverſitatem.

Ad Canonem V. Nota Ritualia pro variis Eccleſiis initio diverſa, ad Romanum exemplar poſtea fuiſſe ut plurimum ordinata. Nam ut notatur in Nivernenſis Ritualis Mandato, quod ad Parochos dirigitur, peculiaria fuerunt ſingulis Eccleſiis Miſſalia, Ritualia, & Libri Sacramentorum, quæ in aliquo ſingulis communi præcipue convenirent; ita ut cum eſſet Miſſa Gallicana, Officium Gallicanum, & Antiphonarium Gallicanum; ſic eſſet olim Ordo Gallicanus pro Sacramentorum diſpenſandorum ratione, & modo. Et ſane Mabillonius in ſuo Muſæo Italico Libellum ejuſmodi edidit, qui hanc in Gallia Sacramentorum miniſtrandorum rationem continet. Ordo porro, quem Profuturus Epiſcopus directum ſibi a Summo Pontifice hic monet, ipſe eſt, qui forſan Ordo Romanus poſtea audiit, aut Sacramentarium, quo ratione uniformi Sacramenta miniſtrarentur. Verum an idem ſit Sacramentarium cum Libro Sacramentorum, aut ab eo diſtinguatur, plurimi dubitant. Hugo Menardus diſtinctionem aliquam ſuſpicatur, quam alii non deprehendunt, nec a Sancto Gregorio exiſtimat editum, quale ſaltem exſtat hodie; ſed longe recentius hoc inde arguit, quod in Officio Feriæ quartæ poſt Palmas mentio in eo fiat Imperii Francorum, quod non cœpit niſi octavo ſæculo; licet probari poſſit per Imperium, Regnum tantum intelligi. Videtur ergo ex Joanne Diacono Librum *Sacramentorum*, vel *Sacramentorium*, a Gelaſio, ut alibi diximus, primum collectum; deinde a Gregorio Magno in multis contractum, & nonnullis poſtea interpolatum vocibus, imo & auctum orationibus, ſic ad noſtram ætatem veniſſe.

Ad Canonem XI. Nota 1. ſacram veſtem, qua Clerici in Eccleſia tum temporis uterentur, fuiſſe diſtinctam ab habitu ſæculari, quem foris gerebant. Initio Eccleſiæ nullum fuiſſe diſcrimen, innuit Hugo Victorinus, Libro 2. *De Offic.* cui ſententiæ Baronius non adſcribit; cum etiam velit Penulam Pauli Apoſtoli fuiſſe ſacram veſtem pro Sacrificio tantum adhiberi ſolitam; quod vix probari poteſt. Nec melioris notæ eſt argumentum, quod ducitur ex ſacris Apoſtolorum veſtibus, quas Pariſiis, Romæ, Veſontioni &c. produnt aſſervari. Nota 2. granos ex Cangio eſſe capillos, qui cum in orbem diſcriminatim detonderentur, granorum formam utcumque conficerent; quem uſum Iſidorus Gothis tribuit: *Videmus*, inquit, *cirros Germanorum*, *granos Gotthorum &c.* Alios tamen exiſtimare granos eam eſſe barbæ partem, quæ infra nares eſt; citanturque antiqua Statuta Carthuſianorum, ubi de Converſis dicitur: *Barbam non decurtent*, *nec raſorio granonet*, *ſeu granos radant*.

Ad Canonem XIII. Nota 1. Sanctuarium pro communione ingredi tantum Clericis licitum fuiſſe; & ob hoc velo anteriori fuiſſe opertum. In Exonienſi Synodo mentio fit veli Quadrageſimalis, quod pleriſque in locis eſt adhuc in uſu, quod tamen laici hodie impune prætergrediuntur. Nota 2. de debita Sanctuario reverentia paſſim apud Patres multa legi, ita ut in Eccleſia etiam ſpuere quondam indecorum exiſtimatum ſit; & Liberius Papa Epiſtola ad ſororem Ambroſii inter ejus virtutes referat, quod in Eccleſia ſpuere, aut ſcreare, omnino abſtineret. Sanctus Columbanus ſex Pſalmos pro pœnitentia huic injungit, qui ſpuendo parietem contaminat. Imo refert Stephanus Tornacenſis, Epiſt. 1. votum nobilis feminæ, quo in Eccleſia non ſpuere ſe ſe obſtrinxerat.

Ad Canonem XVII. Nota difficultatem non levem circa Catechumenos, pro quibus nec Sacrificium, nec preces habendas, ſi ſine Baptiſmi Sacramento e vivis exceſſerint, Canone declaratur; quod Chryſoſtomus Homilia

Digitized by Google

lia 3. in Epiſt. ad Philip. videtur aſſerere; cum enim diaiſset, defunctis prodeſse Miſsæ Sacrificium, ait: *Atque id quidem de his, qui in Fide diſceſſerunt; Catechumeni vero neque hac dignantur conſolatione, ſed omni auxilio ſunt deſtituti*; poſtea tamen ſubdit, pro illis psecari licere, ita ut quoad Sacrificium cum Canone conveniat, quoad preces vero, ab eo diſsentiat. Eidem Canoni ſavet ex parte S. Auguſtinus, Lib. 1. *De anima, & ejus origine*, Cap. 11. dum ait: *Nulla ratione conceditur, ut pro non baptizatis cujuslibet ætatis hominibus offeratur Sacrificium Corporis, & Sanguini. Chriſti*. Hincque Miſsæ Canon, ubi mortuorum Fidelium commemoratio fit, dicit: *Qui nos præceſſerunt eum ſigno Fidei*.

Verum his opponitur S. Ambroſius, qui de Gratiano, & Valentiniano loquens ait: *Omnibus vos oblationibus frequentabo. Quis probibebit innoxios nominare? Quis vetabit commendationis proſecutione complecti?* Magis adhuc urget Innocentii III. Cap. *Apoſtolicam, De Presb. non baptiz.* & C. *Debitam, De Baptiſmo*. Ea quibus dicendum, hunc præſentem Canonem non eſse niſi comminativum, ad eaeitandam Catechumenocum Baptiſmum uſque ad mortem protrahentium deſidiam. Chryſoſtomi vero ſententiam ſequaces paucos habuiſse, & quoad Auguſtinum patet, non ibi eum loqui de Catechumenis, ſed tantum de parvulis infantibus.

Ad Canonem XVIII. Nota 1. ea hac ſepeliendi juata muros Eccleſiæ conſuetudine cœpiſse etiam a ſeato ſæculo Templorum noſtrocum Sacellis undique circumdatorum formam. Antiquiora quippe, quæ nunc proſtant Templa, qualia Romæ ſunt D. Pauli, S. Joannis Lateranenſis, S. Laurentii, & alia Ædiculas ſacras, ſeu Capellas circumadjacentes non habent. Tumuli ergo Templorum muris adjacentes ſub fornicibus foris apertis primum conſtructi ſunt; deinde in Ædiculas paulo altiores foris clauſas ſacto intra Eccleſiam atrio aſsurreaecunt; ſicque in Capellas ejuſdem formæ cum Templorum Eurithmia, ſeu proportione convenientis transfurmati ſunt, quibus carent etiam hodiernæ Orientalium Eccleſiæ. Nota 2. quod ſpectat ad id, quod ſubjicitur, neminem intra Civitatum muros humari ſolitum, ſuiſse aII. Tabularum Legem, quæ ſic habet: *In Vrbe ne ſepelito, neve urito*. Sic Ethnicorum Sacellis inſcriptum ſuiſse: *Ne ſcorteum quid adbiberetur*; ſeu in eis humare cadavera ne quis auderet. Ea hoc ritu quidam Abbas Surrentinus in Campania, cum vetuiſset ſuis Diſcipulis, nec intra Urbis muros, ne civibus obeſset, nec extra muros, ne feris eaponeretur, ipſum mortuum ſepelirent, in ipſis muris ſepultus eſt, inſtar alterius Ceſtii, cujus ſepulchrum in Romæ muris olim extructum integrum hodie adhuc viſitur. Refert tamen Onuphrius, Lib. *De ritu ſepeliendi*, esempla etiam ſæcularium quorumdam, quorum olim corpora etiam intra Templum terræ mandata ſunt; ſane ea privilegio ſundatoribus quondam conceſso. Sic ex Sozomeno ſepulchrum uaoris Cæſarii quondam Conſulis ſuit quidem in Eccleſia, ſed extra Altare, ſeu Chorum, in quo ſoli Sacerdotes, aut Martyres defodiebantur, cum laici eatra Urbem ad Cœmeteria portarentur; & privilegium Cæſario fuit, utpote Baſilicæ conditori, quod in ea ſepulturam ſibi psæſtituerit; ut & Conſtantino, qui in Baſilica Apoſtolorum, quam eatsuaerat, juſſit corpus ſuum ſepeliri: Quoad vetecem tumulorum ſtructuram ea Legis Salicæ, & antiquorum more fiebat Punticulus, cui imponebatur columba, & ſub his cadaver recondebatur. Ea Theodulpho Aurelianenſi, & Meldenſi Concilio non ſinebatur tumulum attolli.

CONCILIUM APUD LUCUM

A THEODOMIRO PRINCIPE HABITUM

Era DCVII. anno CHRISTI DLXIX.

PRÆMONITIO CARDINALIS DE AGUIRRE AD LECTOREM.

I. *Quamvis Concilium hoc Lucenſe ſemper fuerit celebre in Hiſpania, præſertim ob numerationem, & partitionem Metropoleon, Epiſcopatuum, atque Oppidorum unicuique annexorum; pauca tamen admodum ex illius Actis invenire licuit Illuſtriſs. Loaiſæ in tot exemplaribus mſs. Conciliorum, quibus uſus fuit. Quapropter præmiſſis breviter paucis iis, quæ habentur prima pagina ſtatim exhibenda, proceſſit illico ad Notas.*

II. *Ut autem illas redderet uberiores, adjecit e variis Codicibus mſs. plura fragmenta, quibus magis diſtincte habetur diviſio Provinciarum, ac Sedium Epiſcopalium Hiſpaniæ. Præcipui eorum Codicum fuerunt, Lucenſis perantiquus, deſcriptus a D. Joo·ne Ruizio Epiſcopo, & ad Loaiſam miſſus; deinde alius Hiſpalenſis ſcriptus anno* CM .II. *alii quoque valde antiqui Eccleſiarum Toletanæ, & Ovetenſis, præſertim ille, cui nomen* ITATIUS.

III. *Verum præterea D. Loaiſa adjecit nonnulla ex Raſi Arabe incredibilia, quæ Philippus Labbè To. V. ſuæ Collectionis Conciliorum col. 876. rejicit, veluti gerras, aut aniles fabulas excogitatas ab illo Arabe circa adventum Conſtantini Imperatoris in Hiſpaniam; diviſionemque ab ipſo factam in ſex Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus varios. Nec mirum, quod Labbeus ea exſibilaverit; quoniam in tota antiquitate nullum eſt fundamentum, aut teſtimonium, pro adventu Conſtantini in Hiſpaniam; & præterea evi-*

dens omnibus eſt, ſub Imperio ipſius Narbonam cum Diœceſibus adjunctis nullatenus ſubjacuiſſe Regibus Hiſpaniæ; ſed ſolum nonnullis ſæculis poſtea, ut ſuo loco videbimus. Itaque fabula manifeſta eſt, quod Conſtantinus inter Archiepiſcopatus Hiſpaniæ collocaverit Narbonenſem. D. autem Loaiſa bona fide exhibuit quicquid invenit apud antiquos Codices. Non vero hac monitione præmiſſa, quicquid ille protulit, recudendum hoc loco curavimus. Vale.

VI. TEmpore Suevorum, ſub Era DCVII. die Kalendarum Januarii, Theodomirus, Princeps idem Suevorum, Concilium in Civitate Luco fieri præcepit; ad confirmandam Fidem Catholicam, vel pro diverſis Eccleſiæ cauſſis. Poſtquam peregerunt quicquid ſe Concilio ingerebat, direxit idem Rex Epiſtolam ſuam ad Epiſcopos, qui ibidem erant congregati, continentem hæc.

V. Cupio, Sanctiſſimi Patres, ut provida utilitate decernatis in Provincia Regni noſtri, quia in tota Gallæciæ regione ſpatioſæ ſatis Diœceſes a paucis Epiſcopis tenentur; ita ut aliquantæ Eccleſiæ per ſingulos annos vix poſſint a ſuo Epiſcopo viſitari. Inſuper tantæ Provinciæ unus tantummodo Metropolitanus Epiſcopus eſt, & de extremis quibuſque Parochiis longum eſt ſingulis annis ad Concilium convenire.

IV. Dum hanc Epiſtolam Epiſcopi legerunt, elegerunt in Synodo, ut Sedes Lucenſis eſſet Metropolitana, ſicut & Bracara, quia ibi erat terminus de confinitimis Epiſcopis, & ad ipſum locum Lucenſem grandis ſemper erat conjunctio Suevorum; etiam in ipſo Concilio alias Sedes elegerunt, ubi Epiſcopi ordinarentur. Sicque poſt hæc pro unaquaque Cathedra Diœceſes, & Parochias diviſerunt, ne inter Epiſcopos contentio aliquatenus fieret, id eſt:

VII. Ad Cathedram Bracarenſis Eccleſiæ, quæ in vicino ſunt: Centumcellas, Cœtos, Lenetos, Aquaſte, Milia, Ciliolis ad poſtam, Ailio, Carandonis, Tavis, Ciliotao, Getanio, Oculis, Cerecis, Petroneto, Equirie ad Saltum. Item Pagi, Pannonias, Ledera, Vergancia, Aſtiaſtico, Turecn, Cuneco, Cherobio, Bereſe, Palanticio, Celo, Supelegio, & Seneſquio.

Ad Sedem Portugalenſem in Caſtro-novo Eccleſias, quæ in vicino ſunt: Villa-nova, Betaonia, Viſea, Mentuno, Torebia, Baubaſte, Benzoaſte, Lumbo, Neſcis, Flapolet, Curmiano, Cagueſto, Leporeto, Melga, Tangobia. Villagomedea, Tauvaſe. Item Pagi, Labrencio, Aliobio, Vallacia, Truluco, Cepis, Flandolas, & Palentiaca.

Ad Lameco, Lamecum, Tuentica, Atavoca, Cantabiano, Omnia, & Camianos.

Ad Conimbrienſem, Conebrei, Eminio, Lutbine, Inſula, Antunane, & Portucale Caſtrum antiquum.

3. 4. & 6. Concilii Toletanis ſubſcribis ſervus Dei Epiſcopus Caliabricenſis.
Familia ſeruorum
Sic vocat Monaſterium Dumienſe. In Itacio Ovetenſi eſt Ad ſedem Dumienſem familia Regia.

Ad Veſenſe, Veſeo, Rodomiro, Submontio, Subverbeno, Coſonia, Ovellione, Totela, & Caliabrica, quæ apud Gotthos poſtea Sedes fuit.

Ad Dumio familia ſervorum.

Ad Egitanienſem, tota Egitania, Mene, Cipio, & Franeos.

Ad Lucenſem, Luco Civitas, cum adjacentia ſua, quam tenent Comites, una cum Cairoga, Lemos, & Cavarcos.

Ad Aurienſem, Palla, Auna, Verugio, Bebalos, Ceporos, Tennes, Pinca, Saſſavio, Verecanoe, Senabia, & Calapages majores.

Ad Aſturienſem, Aſtorica, Legio, Bergido, Petra, Sperantl, Comanea, Ventoſa, Maurellos ſuperiorum, & inferiorum, Senvire, Francelloe, & Peſicoe.

Ad Irienſem Mortacio, Salinienſe, Centonne, Celonoe, Medienſe, Peſtamarcos.

Ad Tudenſem Eccleſias in vicino, Turedo, Tabolela, Locoparre, Auress, Tabulela, Longetude, Cariſiano, Martiliana, Turonio, Celeſſantes, Turvea. Item Pagi, Auxone, Sacria, Erbilone, Gauda, Obinia, & Corteſe.

Ad Sedem Britonnorum, Eccleſiæ, quæ ſunt intra Britones, una cum Monaſterio Maximi, & quæ in Aſturiis ſunt.

NOTÆ D. GARSIÆ LOAISÆ.

VIII. A *Theodomiro.*] Is fuit ſeptimus Rex Suevorum, qui in Gallæcia imperium obtinuit hoc ordine: Hermericus, Rechila, Recciarius, Maldra, Frumarius, Remiſmundus qui hæreſi infectus eſt cum univerſa Suevorum Gente; & eadem labes per fere annos centum eſt propagata, uſque ad Theodomirum, ſive Ariamirum, Catholicum, & optimum Principem, qui totam Gentem S. Martini

tini Epiſcopi Dumienſis, poſtea Bracarenſis, ſtudio, & labore, ad veram, ſinceramque Eccleſiæ Catholicæ Fidem reduxit; reſque Eccleſiaſticæ, inſtitutaque jam fere antiquara, mirum in modum amplificata, auctaque ſunt. Idem indirit hoc Concilium Lucenſe, ad quod, & ad Nitigeſium Lucenſem, Sanctus Martinus Dumienſis tranſmiſit Opuſculum Orientalium Conciliorum, quod magno ſtudio in compendium reduxerat.

IX. De hoc Concilio Lucenſi ſic ſcribit Joannes Vaſæus, Libro Chronicorum Hiſpaniæ, Tomo poſteriori, anno Domini DLXIV. *Hoc Concilium Lucenſe circa hunc annum celebratum eſt, Kalendis Januariis, ſub Theodomiro Rege Suevorum; ſub quo & Bracarenſe, ad confirmandam Fidem Catholicam, & conſtituendum Eccleſiæ ſtatum. In eo Concilio Eccleſiæ Bracarenſi Metropolitanæ, & aliis Gallæciæ Eccleſiis Cathedralibus ſui cuique fines aſſignati ſunt, quos nec excederent. Ex archiva Eccleſiæ Bracarenſis, ubi pro Nitigeſio Lucenſi Epiſcopo, legitur Netigio. Meminit hujus rei Lucas Tudenſis in Rege Vuamba, & dixit, Adaulphum Epiſcopum Legionenſem huic interfuiſſe Concilio.* Hæc er Annalibus Vaſæi.

X. Ego vero accepi hoc Lucenſe Concilium a D. Joanne Ruizio Epiſcopo meritiſſimo Lucenſi, ſtudio ſapientiæ, & Religione claro; qui illud mihi reſcripſit, ſe deſcripſiſſe er Codice ms. Eccleſiæ Lucenſis perantiquo.

XI. Hæreo in erordio Concilii, an legendum ſit: *Tempore Suevorum ſub Era* DC. *ſeptime die Kalendarum, an ſub Era* DCVII. *die Kalendaram Januarii*; & quamvis mihi prior lectio magis placeat; tamen poſteriorem, propter auctoritatem Ambroſii Moralis, & Joannis Vaſæi, ſequor.

XII. Ponuntur in hoc Concilio XIII. Sedes Provinciæ Gallæciæ. Bracara prima Sedes, Portucal, Lameco, Conimbrica. Veſeo, Dumio, Egitania, Luco prima Sedes, Auria, Aſturia, Iria, Tude, Britona.

XIII. Opportunus hic ſe offert locus ad diſſerendum de diviſione Sedium Epiſcopatuum Hiſpaniæ, de qua multa ſcripta ſunt ab Hiſtoricis noſtris; & in re ita obſcura, & fere jam antiquata, nihil conſultius faciendum eriſtimavi, quam ipſos fontes veteres, & reconditos, ex quibus illi rem hanc hauſerunt, emendatos, & puros edere; ut ex Libris mſs. Eccleſiæ Toletanæ, & D. Laurentii correctioribus, & vetuſtioribus elicere potui, & ex Codice Eccleſiæ Ovetenſis, qui inſcribitur *Itacius*.

XXII. Eſt in Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ Proceſſus quidam, & Acta in cauſſa Eccleſiæ Valentinæ; nam quum primum expugnabatur a Jacubo Aragonum Rege, ſtrenuo Maurorum domitore, & in dedicionem venit, Primas Toletanus ad ſuam juriſdictionem jure antiquo pertinere dicebat. In quibus Actis hæc habentur.

XV. *Cæſar Conſtantinus Imperii ſui IV. anno, cum eſſet in Hiſpania, convocatis ejus Epiſcopis, totam Provinciam in ſex Archiepiſcopatus partitus eſt, decrevitque, omnes peculiaribus Diœceſibus, & finibus contineri.*

Hunc adventũ Conſtantini in Hiſpaniam negant alii, etiã noſtrates, nec ullo fundamento dicitur. Narbo tunc nõ ſpectabat ad Reges Hiſpaniæ. Id contigit aliquot ſæculis poſtea.

Prima Sedes eſt Narbo. II. Tarraco. III. Bracara. IV. eſt Spalis. V. Emerita. VI. Toletum, quæ habet ſibi ſubdita hæc Oppida: Oretum, hoc eſt, Calana; Baedia, hoc eſt, Baeza; Menteſa, hoc eſt, Jaen; Acci, hoc eſt, Guadix; Urgi, hoc eſt, Almeria; Bagaſtri, hoc eſt, Albarracin, aut Bilveſtre; Illici, hoc eſt, Elche; Setabis, hoc eſt, Xativa; Denia, Valentia, Valeria prope Qu..ncam; Secobria, id eſt, Segorbe; Arcobrica, hoc eſt, Arcos; Complatum, hoc eſt, Guadalaxara, ſive Alcalà; Segentia, hoc eſt, Signenza; Oxoma, hoc eſt, Oſma; Secobia, hoc eſt, Segovia; & Palentia.

XVI. Et infra: *Poſtmodum quatuer Libros Arabicos in indicio nobis exhibitos inſpeximus, & fecimus legi in Libris illis per unum Judæum, & aliam Sarracenum; & ipſi legentes in dictis Libris, ſcilicet in Libro Raſis, qui multos Libros fecerat de Phyſica, ut Sarracenus dicebat, & in Libro Abiba Cacababi, qui peritus fuerat in Lege eorum; & in duobus aliis Libris, quorum Auctores non erant; dixerunt nobis, quod in dictis Libris continebatur, quod inter ſeu diviſiones dictas, factas a Conſtantino Imperatore in Hiſpania, erat Civitas Valentina ſub Civitate Toleto.* Hæc ibi.

In Codice Hiſpalenſi Divi Laurentii, qui anno CMLXII. ſcriptus eſt, ſic invenio,

Diviſio Provinciarum Hiſpaniæ, & earum Sedium.

PROVINCIA GALLÆCIÆ.

17. Bracara Metropolis.
Portucale.
Conimbria.
Eguitania.
Veſeo.
Lameco.
Vetica.
Dumio.
Aurienſe.
Tude.
Luco.
Iria.
Britona.
Aſtorica.

PROVINCIA GALLIÆ.

18. Narbona Metropolis.
Caucoliberi.
Carchaſona.
Biterris.
Agatha.
Luteba.
Magalona.
Nemis.
Enamaſo.
Elena.

PRO-

Provincia Lusitaniæ.

19. EMerita Metropolis.
Avela.
Salmantica.
Elbora.
Caurio.
Exonoba.
Olyſibona.

Provincia Carthaginis.

20. TOleto Metropolis.
Compluto.
Segontia.
Oxoma.
Palentia.
Valeria.
Oreto.
Valentia.
Dianio.
Setabi.
Carthago.
Baſti.
Menteſa.
Acci.
Biacia.

Provincia Beticæ.

21. SPalis Metropolis.
Italica.
Elipa.
Aſtigis.
Corduba.
Egabro.
Eliberi.
Malaca.
Aſidona.

Provincia Tarraconensis.

22. TArracona Metropolis.
Dertoſa.
Cæſarauguſta.
Tyraſona.
Calagurris.
Auca.
Pampilona.
Oſca.
Elerda.
Barcinona.
Egara.
Auſona.
Gerunda.
Impurias.
Orgello.

23. *In Concilio Emeritenſi, Canone viij. dicitur, Ruccesvinthum Regem Provinciæ Luſitaniæ terminos Epiſcopis, & Parochis diviſiſſe, & juxta priſcorum Canonum ſententias in antiquam formam reduxiſſe. Ibique Egitania ad Provinciam Luſitaniæ eſt attributa.*

In Codice ms. Literis Gotthicis Eccleſiæ Oveteníis, in principio ſic ſcriptum eſt.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI

Incipit numerus Sedium Hiſpanienſium, & uniuſcujuſque Provinciæ Sedes ſuo Metropolitano ſubſcriptæ, uſque in Rhodanum amnem, ideſt:

Metropoli Toleto subditæ.

24. OReto.
Beatica.
Menteſa.
Acci.
Baſti.
Urgi.
Bagaſtri.
Illici.
Setabis.
Dianium.
Valeria.
Valentia.
Secobriga.
Arcabrica.
Compluto.
Segontia.
Oxoma.
Secobia.
Palentia.
Sub uno XX.

Metropoli Spali subditæ.

25. ITalica.
Aſidona.
Elepla.
Malaga.
Elberris.
Aſtigi.
Corduba.
Egabro.
Tuccis.
Sub uno X.

Meritæ Met-opoli ubditæ.

26. MErita.
Pace.
Olixibona.
Oxonoba.
Egitania.
Conimbria.
Viſeo.
Lamego.
Caliabria.
Cauria.
Elbora.
Abela.
Salmantica.
Numantia. 1. *Zamora.*
Sub uno XIII.

Bra-

BRACARÆ METROPOLI SUBDITÆ.

27. Bracara.
Dumio.
Portucale.
Lugo.
Britonia.
Tude.
Auria.
Iria.
Aſtorica.
Sub uno IX.

TARRACONÆ METROPOLI SUBDITÆ.

28. Tarracona.
Barcinona.
Egara.
Gerunda.
Empurias.
Auſona.
Urgello.
Lerita.
Iſtoſa.
Tortoſa.
Cæſarauguſta.
Oſca.
Pampilona.
Calaforra.
Tiraſona.
Auca.
Sub uno XV.

NARBONÆ METROPOLI SUBDITÆ.

29. Narbona.
Beterris.
Agatha.
Magalona.
Nemauſo.
Luteba.
Carcaſona.
Toloſa.
Elna.
Sub uno IX.

XXX. Et ſub uno Sedes Hiſpanienſes, abſque Provincia Tingitania uſque ad mare Oceani, qui eas circundat, Sedes LXXXII. exceptis Lagione, & Oveto, quæ nulli unquam Metropoli fuerunt ſubditæ.

Diviſio terminorum Diœceſium, & Parochiarum Hiſpaniæ, a Vvamba Rege facta, ex Libris mſs. Eccleſiæ Toletanæ, & Eccleſiæ Ovetenſis, cujus titulus eſt Itacius *in quo hiſtoria Vvandalorum, & Alanorum in Gallæcia, & poſtea Suevorum, & demum Gotthorum Regum ſcribitur.*

XXXI. Era DCCCV. poſt Reccesvindum Vvamba Rex Gotthorum Regnum novem annos obtinuit. Hic Toleto ea hora, quà unctus eſt in Regem, cum quadam evaporatione viſa eſt apis a cunctis, qui aderant, ex capite ejus exire, & ad Cœlos volare. Hoc ſignum factum eſt a Domino, ut futuras victorias nunciaret de inimicis per eum, & dulcedinem pacis, quam habuit erga ſuos. Aſtures, & Vaſcones in finibus Cantabriæ crebro rebellantes edomuit, & ſuo Imperio ſubjugavit. Civitatem, quæ Cartua vocabatur, & Pampilonem ampliavit, quam Vvambæ Lunam vocavit. Provinciam quoque Galliæ, quæ Hiſpania citerior dicitur, ſibi rebellantem, multis agminibus Francorum interceptis, ſubjugavit, & Paullum perfidum Galliæ tyrannum cepit, eique oculos evellere præcepit; & ad Urbem Toletanam cum triumpho magno reverſus, diſcordeſque Pontifices, eo quod alii aliorum Parochias invadebant, ad concordiam illuduit revocare. Fecit & Chronicas Regum priorum coram ſe legere, ut facilius poſſet terminos Parochiarum dividere, ſicut antiquitas denotaret, & exigeret juris cenſura, & jura propria quælibet Eccleſia poſſideret, ſicut ſobjecta denotat ſcriptura.

XXXII. Concedimus, & confirmamus, quod, ſicut Gundericus, Genſericus, Hunericus, Guntamundus, Iſoris, & Guimel, Reges Vvandalorum Civitatem Lucum ſucceſſive dotaverunt, teneat pacifice, & quiete tarminos, qui inferius ſubſcribentur.

XXXIII. Totas Aſturias per Pyrenæos montes, & per flumen magnum Ove, & per totum litus maris Oceani uſque Biſcajam, per Summum-roſtrum, & per Summumcabrium, per portas de ſancta Agatha, per Pocaſalem, per Limbam de Folios, una cum Campo Erbolio, Gordon uſque ad illam arborem de Quadros, per Rivulum de Humana, Lunam, Vamdabiam, uſque ad Pyrenæos montes, Coyanzam Villam, Queaidam, per Conjaquelam, Montoſam, uſque ad flumen Urbetum in Gallæcia, Suernam, Valiem-longam, Veram, Flamoſam, totam Sarriam, Paramum uſque ad fluvium Mineum. Totam Lemos, Vinyſo, Veroſmo, & Semmanorum, & Frojam uſque ad flumen Silum. Totam Lumiam, cum Eccleſiis de Petrajo, quæ ædificatæ ſunt, vel fuerint, inter Arnoyum flumen, & Silum. A termino montis Buron, & per aquam Zore, uſque in fundum Arnoyi, & per ipſum [a] diſceſſum uſque in flumen Mioeum, Iveza uſque Portelam de Vanati, & Eccleſias de Sallaz, inter Arnoyum, & Silum, cum Eccleſiis de Barcoſo, Caſteliam, Cunſancam, Barnantes, & Avion, Aſmam, Carabam, Amancam, ſicut dictam Eccleſiam Lucenſem Reges Vvandali dotaverunt. [b]

Itacius de Luco Aſturam intelligit.

a D'ſcurſum. *Itacius.*

XXXIV. Legio, quam condiderunt Romanæ Legiones, quæ antiquitus Flos fuit vocata, & per Romanum Papam gaudet perpetua libertate, & extat Sedes Regia, atque alicui Metropoli nunquam fuit ſubdita, teneat per ſuos terminos antiquos, ſicut eam dotaverunt Hermericus, Rechila, Recciarius, Maldra, Frumarius, Remiſmundus, Theodomundus, Suevorum Reges, & Theodomirus.

b *Itacius addit*: & dixerūt omnes: Placet nobis omnibus

Legio teneat per Pyrenæos montes, & per Pennam-rubeam, una cum Medialevaca, Cervera, Petras-nigras. Anion uſque ad flumen Carrionem, per Villam Sernam, per Rivulum-ſiccum, uſque ad Villam Ardegam. Per Cereſinos, uſque in Caſtrum Pepi. Per Villam Manam uſque in arborem de Quadros.

Su-

a Infra, Itacius Hanc Hiſtoria Genrralis Hiſpaniæ vocat Lucernam.

Supra a fines Terræ Galliciæ, tria Caſtella, Turtures, Datineus, Caſtellatum, & Naviam.

Legio Civitas Sacerdotalis, & Regia, & Lucus, quam Vvandali ædificaverunt in Aſturiis, reneant per ſuos terminos antiquos, ſicut eis diviſit Rea Theodomirus. Hæ nulli ſubdantur Archiepiſcopo, vel Primati.

Sedes etiam Portucaliæ permaneat in ſua diviſione, ſicut ei diviſit Rex Theodomirus, cum his etiam, quæ nos ei adjecimus.

XXXV. Bracara Metropolis teneat Centum-cellas, Gentis millia, Lalneto, Giliolis, Adonelle, Aportis, Aylo, Ceutendonis, Laubis, Ciliotto, Letania, Cereſis, Petroneyo, Equiſis ad Saltum. Item Pagi, Pannojas, Leta, Bregantia, Aſtiatigo, Tarego, Aunego, Metrobio, Bereſe, Palamtuſico, Celo, & Senequumio. Sub uno aaa.

In diviſione Theodomiri ſupra dicitur: Ad Dumio familia ſervorum, quã hic vocat Regiam: intelligit de Monachis, qui Deo ſerviunt, & ei ſervire regnare eſt.

Ad Sedem Dumienſem familia Regia.

Egitanienſis teneat totam Egitaniam, Mene, Cipio, & Francos.

Portugalenſis teneat in Caſtro-novo Eccleſias, quæ in vicino ſunt; ſcilicet, Villa-nova, Betaonia, Veſea, Menturio, Torebia, Bramaſte, Pongoaſte, Lumbo, Neſtis, Napoli, Curmano, Magneto, Leporeto, Melga, Tangobria, Villagomedi, Tanuatta. Item Pagi, Lambrecio, Aſtobrio, Valericia, Turlango, Ceris, & Mendolis, & Palencia. Sub uno xxv.

Lamecum teneat ipſum Lamegum, Tuencia, Arauca, Cantabriana, Omnia, & Ceminus. Sub uno vi.

Conimbrienſis Sedes teneat ipſam Conimbriam, Eminio, Selio, Bime, Inſula, Aſtrucione, & Portugaliæ Caſtrum antiquuum. Sub uno vii.

Idem ſupra in Concilio Lucrnſi.

b Galiabrica Itacius.

c In aliis, de Caldes de ære.

d Acumata Itacius.

Veſeenſis teneat ipſum Veſeo, Rodomiro, Submoncia, Suberbeno, Oſania, Ovelione, Tutella, Goleja, & b Caliabria, quæ apud Gotthos poſtea Sedes fuit. Sub uno vii.

Irienſis reneat ipſam Iriam, de Iſſum uſque Cuſancaro, & de Caldas c de Rege uſque in oram maris Oceani.

Lucenſis teneat ipſam Civitatem cum adjacentibus ſuis, cum Cantoquia, Somes, Carabarcos, Monte-nigro, Parraga, Latra, d Azamana, Segios, Triavada, Pogonti, Salvatera, Monterroſo, Doira, Deca, Colea. Sub uno xvi.

Aurienſis tenear Veſugio, Ruvale, Teporos, Sediſos, Pineia, Caſavio, Verenganos, Sanabria, & Calabazas majores. Sub uno x.

Aſtoricenſis teneat ipſam Aſtoricam, Legionem ſuper Urbico, Beriſo, Petra-ſperanti. Antiribis, Caldelas, Marellos ſuperiorem, & inferiorem, Senure, Frogelos, & Pericos, Sub uno ai.

Britonacenſis teneat Eccleſias, quæ in vicino ſunt intro Britones, una cum Monaſterio Maximi uſque in flumen Ovæ.

Tudenſis teneat ipſam Tudem cum Eccleſiis, quæ in vicino ſunt, Torelo, Torobera, Ludo, Patre, Agnove, Sagria, Erbilione, Aureas, Langetue, Caraſino, Toruea. Item Pagi, Cauda, Ovinia, & Cartaſſe. Sub uno av.

TOLETO METROPOLI

Subjaceant hæ Sedes.

e Pinta, in Itacio.

XXXVI. ORetum hæc teneat, de Galla uſque e Eciga; de Betra uſque Campaniam. Beatia.

Mentela hæc tenear: de Eciga uſque Securam: de Lila uſque Pulixena.

Acci hæc reneat: de Secura uſque Montaneam: de Arcatel uſque Carachuel.

f Ruſitam. Itacius.

g Lumbam. Itacius.

Baſli hæc teneat: de Montanea uſque Egeſtam: de Rauca uſque f Fuſitam.

Urgi hæc teneat: de Egeſta uſque Carthaginem: de Gaſtri uſque Mundam.

Bigadrum hæc teneat: de Pugilla uſque Niſdomiam: de Serta uſque g in Babam.

Illici hæc teneat: per terminos Bagaſtri, & Setabis, & Denia.

Setabis hæc teneat: de Cuſto uſque Moletam: de Togolo uſque ad Intam.

Denia hæc teneat: de Soſa uſque in Intam: de Silva uſque Gil.

Valentia teneat de Silva uſque Muſvetum: de mari uſque Alpont.

Valeria hæc teneat: de Alpont uſque in Terrabelam: de Stizerola uſque Ninar.

Secobrica hæc teneat: de Tarabella uſque Obviam: de Toga uſque Brecam.

h Luſtriam. Itacius.

Arcabrica hæc tenear: de Alcont uſque ad Obviam: de Mora uſque h Baſtram.

Complutum hæc teneat: de Alcont uſque ad Cortem: de Guſia uſque ad Coſtem.

Segonta hæc teneat: de Doſte uſque Fuſcam: de Godol uſque Pinam.

Oxoma hæc teneat: de Fuſca uſque Arlanzon, quomodo currit in camino ſancti Petri, qui vadit ad Sanctum Jacobum: de Garafe uſque Hermitas.

i Alhomet.

** In Itacio eſt. Hæ ſunt ſedes xx. diviſæ Epiſcopales de Toleto a mari uſque in caminũ S. Petri, qui uadit ad S. Jacobum.*

k Exara, Itacius.

Secobia hæc teneat: de i Almet uſque Mambellam: de Montel uſque Vaſodoto.

Palentia hæc teneat: de Mambella uſque Caltam: de Valbona uſque Fortoſam.

TARRACONENSI METROPOLI.

Subjacent hæ Sedes.

BArcinona hæc teneat: de Mina uſque Pagellam: de Uſa uſque Bordel.

Egara k hæc teneat: de Bordel uſque Paladera: de Monteſa uſque Portellam.

Gerunda hæc teneat: de Palada uſque Juſtemate: de Aloſa uſque Pinnas.

Empuriæ hæc teneant: de Juſtamate uſque Bercam: de Ventoſa uſque Gilvam.

Auſona hæc teneat: de Borga uſque Auratam: de Bulga uſque Mentiam.

Urgela hæc tenear: de Aurata uſque Naſonam: de Murela uſque Valam.

Lerita hæc teneat: de Naſona uſque ad fontem Salam: de Lora uſque Matam.

Ictoſa hæc teneat: de Font-Salla uſque Portellam: de Morale uſque Tormelam.

Tor-

Tortoſa hæc teneat: de Portella uſque Deniam: de Tormoga uſque Catenam.
Cæſarauguſta hæc teneat: de [a] Moovia uſque Splanam: de Rioas montes uſque Gordoto. — a De Denia, *Itacius*.
Oſca hæc teneat: de Splana uſque Cobello: de Speſlem uſque Riberam.
Pampilona hæc teneat: de Cobello uſque Muſtelam: de Lotica uſque Tallam: de Muſtela uſque Nampiam: de Sparga uſque Oſtrual.
Calaforra hæc teneat: de Nampia uſque Spargam: de Muſtela uſque Lacalam.
Tiraſona hæc teneat: de Sparga uſque Platenam: de Alto-monte uſque Milleſam.
Auca hæc teneat: de planta uſque Amayam: de Villa-inferno uſque Pedem Moram.
Inſulæ Baleares, Majoricam, Minoricam, Formenteram, Uſeticam.

S P A L I   M E T R O P O L I T A N Æ

Subjaceant hæ Sedes.

XXXVIII. **I**Talica hæc teneat: de Ulea uſque Buſam: de Aſa uſque Jamolam.
Aſſidona hæc teneat: de Buſa uſque ad Senam: de Loteſa uſque viam latam.
Elepla hæc teneat: de Sena uſque Datam: de Abiſa uſque Cortelam.
Malaca hæc teneat: de Data uſque Malexcam: de Temia uſque Sedes-campo.
Eliberis [b] hæc teneat: de * Maleoca uſque Sotellam: de Almica uſque Sedille. — b Elebetti, *Itacius*. * Maleoca *pro* mala loca: *forte hodie* Malagon.
Aſtigi hæc teneat: de Sotella uſque Parietem: de Luca uſque Raucam.
Corduba hæc teneat: de Pariete uſque ad Ubetam: de la Galla uſque Ranam.
Egabro hæc teneat: de Ubeta uſque ad Malam-Sayam: de Galla uſque Suetam.
Tucci hæc teneat: de Mala-Saya uſque ad Balagar: de Gigara uſque Calonam.

B R A C A R Æ   M E T R O P O L I

Subjaceant hæ Sedes.

XXXIX. **D**Umio hæc teneat: de Duma uſque Albiam: de Rianteca uſque ad Adaſam.
Portucale hæc teneat: de Ibdia uſque Loſolam: de Olmos uſque Solam.
Tude hæc teneat: de Loſola uſque Lagunam: de Monte albo uſque Fetoſam.
Auria hæc teneat: de Cuſanca uſque Silum: de Vereganos uſque Calabacas majores.
Iria hæc teneat: de Iſo uſque Cuſacam: de [c] Caldas de ære uſque in oram maris Oceani. — c De Chaldas de rege, *Itacius*.
Luco hæc teneat: de Laguna uſque Bullam: de Monte-ſoto uſque Quintanam.
Britonia de Buſſa uſque Torrentes: de Octoba uſque Tobellam, & uſque ad Ovem.
Aſtorica hæc teneat per oram Vallis-Carcer, & per fluvios: Humaria ſcilicet, & Ubigo, per Berco, & Tavara.

E M E R I T Æ   M E T R O P O L I

Subjaceant hæ Sedes.

XL. **P**Ace hæc teneat: de Balagar uſque ad Crocam, ad Montem de Olla uſque Marabal.
Oliſibona hæc teneat: de Darca uſque Ampiam: de Olla uſque Matam.
Elbora hæc teneat: de Sotobra uſque Petram: de Rucella uſque Paratam. — d Oxonoba.
Eronoba [d] hæc teneat: de Ambia uſque Salam: de ipſa uſque Turrem.
Egeditania hæc teneat: de Salla uſque Navam: de Sena uſque Muriellam.
Conimbria hæc teneat: de Naba uſque Bergam: de Torrente uſque Loram.
Veſeum hæc teneat: de Borga uſque Sortam: de Bonella uſque Ventoſam.
Lamecum hæc teneat: de Sorta uſque Petram: de Tara uſque Ortoſam.
Caliabria hæc teneat: de Sorta uſque Albeniam: de Soto uſque Faran.
Salmantica hæc teneat: de Albenia uſque Sotobram: de Ruſſa uſque Siberam.
Numantia hæc teneat: de Peñagodille uſque ad Tormen, ſuper illos Balneos: de Valle de Rege uſque Dorium. De Villalalle uſque Oterum ◦de Fumus, ſecus Rivulum-ſiccum, uſque Breto: de Tavara uſque Dorium.
Abula hæc teneat: de Petra uſq ıe Villam: de Viaſto uſque Torrero. — e Uſque Dorium. *Itacius*.
Cauria hæc teneat: de Villa [e] uſque Tagum, de Aſa uſque Pumar.

N A R B O N Æ   M E T R O P O L I

Subjaceant hæ Sedes.

XLI. **B**Eterris hæc teneat: de Staleth uſque Barcinona: de Macal uſque Ribaſora.
Agatha hæc teneat: de Nuſa uſque Riberam: de Gallar uſque Mirlam.
Magalona hæc teneat: de Nuſa uſque Ribogar: de Caſtello millia uſque Angoram.
Nemauſo hæc teneat: de Buſa aſque Angoram: de Caſtello uſque Sambiam.
Luteba hæc teneat: de Samba uſque Rabaval: de Anges uſque Montem-Ruſum.
Carcaſona hæc teneat: de Monte-Ruſo, uſque Angeram: de Angoſa uſque Montana.
Elna hæc teneat: de Angera uſque Roſinolam: de Lateroſa uſque Lamuſam.

XLII. Hæ ſunt Sedes harum duarum Hiſpaniarum octoginta, ſub dominio Gotthorum, tam Archiepiſcopales, quam Epiſcopales, per quas nobis miniſtratur verbum Dei, quæ a Romano Pontifice accipiunt communionem Catholicæ veritatis; ut ſecundum traditionem, & doctrinam ſanctorum Patrum, animas ſibi commiſſas valeant gubernare. Hæc igitur noſtra inſtitutio, quæ aſſenſu omnium Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum dictarum Sedium, Auctore Deo, facta eſt, firma permaneat in æternum. Hæc omnia ſupraſcripta legit glorioſus Rex Vvamba in Concilio Toletano, ubi omnes Archiepiſcopi, & Epiſcopi convenerant; quæ ſubſcriptione omnium confirmata ſunt, Quiriaco Toletano Archiepiſcopo primatiæ dignitate, & Fide Catholica conſiſtente.

XLIII. Statutum eſt præterea in dicto Concilio, ut omnes Clerici viverent ſecundum regulam ſanctiſſimi Patris Iſidori, prout continetur in Libro ejuſdem. *De honeſtate Clericarum*, Et quicumque Archiepiſcopus, Epiſcopus, Abbas Clauſtralis, vel ſæcularis, pro dignitate, vel Ordine, aut aliquo Eccleſiaſtico Beneficio, minam daret Regi, ſive aliqua

aliæ perſonæ; ille eacommunicatione perpetui anathematis innodatur.

Erat ulterius ſcriptum in dicto Codice ms.

XLIV. Diviſio Provinciarum ſecundum Plinium, Lib. 3. Cap. 3. Hiſpaniæ citerioris, & dividitur in VII. Conventus. Primus Carthaginenſis, ſecundus Tarraconenſis, tertius Cæſarauguſtanus, quartus Clunienſis, quintus Aſturienſis, ſextus Lucenſis, ſeptimus Bracarenſis.

XLV. In Carthaginenſi conveniunt populi XLII. exceptis inſularum incolis. Ex Colonia Accitana Gemellenſes, & Libiſoſona cognomine Foro-auguſtana; quibus duobus jus Italiæ datum. Ex Colonia Salarienſi Oppidani, Latii veteris Caſtalorienſis, qui Cæſari Venales appellantur. Setabitani, qui Auguſtani. Valerienſes, ſtipendiariorum celeberrimi. Babarrenſes, Baſtitani, Conſaburenſes, Dianenſes, Celeitani, Iloricitani, Laminitani, Menteſani, qui & Oritani, Mentiſani, qui & [a] Baſtriali, Orctani, qui & Germani cognominantur, caputque Celtiberiæ, Segobrienſes, Carpetani, Toletani Tago flumini impoſiti, dein Beacienſes, & Urgilienſes.

a Baſtuli. Exc.

XLVI. Diviſio Provinciarum ſecundum Imperatorem, hoc modo: Cæſar Conſtantinus anno IV. Imperii ſui, ſex Archiepiſcopos, ut dividerent Hiſpaniam in ſex partes, ſeu Provincias juſſit, ita quod unuſquiſque haberet terminos ſuos, quos nullo modo quis excedere attentaret.

XLVII. Narbonæ ſubſint, Piteus, Toloſa, Cazlora, Albi, Magalona, Nemis, Carcaſona.

XLVIII. Bracaræ ſubſint, Dumia, Portucal, Tude, Auria, Iria, Lueo, Britonia, Aſtorica.

XLIX. Tarraconæ Barcinona, Egara, Garunda, Empuriæ, Auſona, Lerita, Ictoſa, Tortoſa, Cæſarauguſta, Oſca, Pampilona, Calaforra, Tyraſona, Auca.

L. Toleto ſubſint, Secobia, Arcabrica, Segontia, Valentia, Urgi, Bagaſtri, Diania, Segorve, Complutum, Oxoma, Valeria, Oretum, Sativa, Beatia, Illici, Menteſa, Acci, Baſta, Palentia.

LI. Meridæ ſubſint, Pace, Oxonoba, Oliſipona, Egitania, Caliabria, Lamego, Viſeo, Salmantica, Coria, Elbora, Abela, Numantia.

LII. Spali ſubſint, Italica, Aſidona, Elepla, Malaga, Elberris, Aſtigi, Corduba, Egabro, Tucci.

LIII. Diviſio Provinciarum Hiſpaniarum ſecundum Regem Vvambam, factam tempore Quirici Primatis, & Archiepiſcopi Toletani. Cum inter Prælatos Hiſpaniarum magna fuiſſet exorta diſcordia, eo quod unuſquiſque invaderet terminos Diœceſanos, Rex Vvamba Synodum celebrari præcepit Toleti, convocatis, & congregatis Archiepiſcopis, & Suffraganeis ſuis. Præſentato in medio numero Civitatum, & Diœceſum, taliter diffinitur ibidem.

Provinciæ Carthaginenſis, vel Carpetaniæ Metropolis Regia Urbs Toletum.

LIV. Toleto ſubſint, Oretum, Beatia, Menteſa, Acci, Aſtigi, Urgum, vel Almeria, Bagaſtri, Illici, Setabia, Denia, Valentia, Valeria, Segobria, Arcabrica, Iplicea, Segontia, Oxoma, Segobia, Palentia.

LV. Tarraconæ ſubſint, Barcinona, Gerunda, Egara, Empurias, Auſona, Urgalo, Ilerda, Ictoſa, Tortoſa, Cæſarauguſta, Oſca, Pampilona, Auca, Calagurra, Tyraſona.

LVI. Narbonæ ſubſint, Caucolibium, vel Toloſa, Carcaſona, Biterris, Agatha, Luteba, Magalona, Nemauſum, Elena, vel Elna.

LVII. Spali ſubſint, Italica, vel Italia, Aſtigis, Corduba, Egabra, Tucci, Eliberi, vel Eliberis, Aſidona, & Malaga.

LVIII. Emeritæ ſubſint, Pace, Oliſbona, Oxonoba, Egitania, Caliabria, Viſeo, Lamego, Cauria, Salmantica, Abella, Elbora.

LIX. Bracaræ ſubſint, Dumium, Feſtabole, vel Portucale, Tude, Auria, Luco, Aſtorica, Iria, vel Uria, Ovetum, vel Britonia, exempta a Gallæciæ Bracara.

LX. Acta ſunt hæc Toleto in Concilio Generali, omnibus una voce dicentibus: Placet. Præſentibus, ac ſubſcribentibus Invicto, ac Sereniſſimo Rege Vvamba, & Quiricio Archiepiſcopo Toletano, Hiſpaniarum Primate, cæteriſque Archiepiſcopis, cum ſuis Suffraganeis Diœceſum prædictarum, in Eccleſia Sanctæ Leocadiæ, Era DCCA. per manum Petri de Sancta Leocadia. Vixit autem plus hic Rex Vvamba annis quinque, & mortuus eſt.

LXI. *Hæc omnia exſcripta ſunt ex Codice antiquo Eccleſiæ Toletanæ, & ex Codice Ovetenſi, qui dicitur* Itacius, *& a me, ut potui melius, emendata. Placuit etiam addere aliam diviſionem inter Oxomenſem, & Aucenſem Epiſcopos, in Concilio Provinciali factam, regnante Adephonſo Sexto, & præſidente Ricardo Legato Sedis Apoſtolicæ, & Bernardo Toletano, quam ex Archivis Eccleſiæ Burgenſis habui.*

DIVISIO OXOMENSIS, ET AUCENSIS
Epiſcopatuum.

LXII. ANno ab Incarnatione Domini milleſimo octogeſimo octavo, Era MCXXVI. regnante glorioſiſſimo Adephonſo Imperatore in Toleto, Legione, Gallæcia, Caſtella, & Nagara, facta eſt Synodus in Eccleſia Sanctæ Mariæ de Fuſellis, apud Caſtrum Montdoy, præſidente Domino Ricardo, Vicario Sanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ, præſente cum eo Domino Bernardo Archiepiſcopo Toletano, & Archiepiſcopo Domino Petro Aquenſi, reſidentibus cunctis Epiſcopis Regni ipſius glorioſiſſimi Regis, videlicet Dumienſi Epiſcopo Gundiſalvo, Aderico Tudenſi Epiſcopo, Arriano Ovetenſi Epiſcopo, Oſmundo Aſturicenſi Epiſcopo, Raimundo Palentino Epiſcopo. Petro Legionenſi Epiſcopo, necnon electis in miniſterium Epiſcopi, Petro in Eccleſia Beati Jacobi, Martino in Eccleſia Coimbrienſi, Sigefre-

gefredo in Eccleſia Nagarenſi, Petro in Eccleſia Orienſi. Præſentibus itidem Abbatibus, Fortunio in Monaſterio Exilienſi, Vincentio in Monaſterio Aſilianſe, Didaco in Monaſterio Sancti Facundi. Electis etiam in Abbatia Rhegienſi, Joanne in Monaſterio Onienſi, Petro in Cœnobio Sancti Petri Caradignæ; cum conſilio, & conſenſu ſupradicti Catholici Regis, & Epiſcoporum, Abbatum, Principum, & Procerum ipſius Regni, necnon totius Concilii, facta eſt diviſio inter Oxomenſem, & Aucenſem Epiſcopatum, qui noviter Burgis tranſlatus eſt. Et quia Oxomenſis Epiſcopatus prius a Sarracenis invaſus, quotidie per miſericordiam Dei redintegratur; quoniam confinia eorum, & termini incerti habebantur; & quia jugis contentio erat inter Bernardum Toletanum Archiepiſcopum, ad quem Oxomenſis Eccleſia Metropolitano jura pertinet, & Gomizonem Aucenſem, ſeu Burgenſem Epiſcopum, aſſentiente videlicet utraque parte, viſum eſt ſaniori conſilio ſic determinare Parochias eorum, ut a fine Canatanazor, & de Muriello, & Argunza, & Caſtri, quod dicitur Meſſella, & Caſtri, quod dicitur Eſpega, & a Villis, quæ dicuntur Congollo, & Buezo, & ſicut aqua ipſa currit, & labitur in Arandam, aqua, quæ diſcurrit per Cluniam, & pertranſit ipſam Cluniam, uſque ad Peñam de Aranda, donec labitur in fluvium Dorium, & omnes Villæ ex hac parte fluminis Arandæ, in quibus currit Sayo de Clunia, necnon trans fluvium Dorium Caſtrum Materiolum, & Vociquellas, & uſque ad Civitatem Septempublicenſem, & quicquid ultra continetur, decerneretur eſſe Oxomenſis Eccleſiæ; illa vero, quæ citra ſunt terminum prænotatum, verſus ſeptemtrionalem plagam, Aucenſis Eccleſia jure perpetuo poſſideat. Sane ſi quis Archiepiſcopus, Epiſcopus, Rex, Comes, Princeps, aut aliqua Poteſtas, ſeu quælibet Eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, definitionis hujus paginam pertinaci audacia violare, vel in aliquo infirmare tentaverit, reum ſe de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a Sacratiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine cum ſiniſtris deputatus, diſtrictæ ultioni ſubjeceat.

Subſcriptiones.

Ego Adephonſus Divina præordinante Gratia Hiſpaniarum Rex ſupranominatam diviſionem fieri volui, manuque propria firmavi.

Ego Ricardus Sanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ Vicarius, huic Concilio præſidens laudo, manuque propria confirmo.

Ego Bernardus Toletanus Archiepiſcopus, finium Oxomenſis Eccleſiæ defenſor, & inveſtigator, ſupraſcriptam diviſionem laudo, manuque propria corroboro.

Ego Petrus Aquenſis Archiepiſcopus confirmo.
Ego Gomeſanus Burgenſis Epiſcopus confirmo.
Ego Gundiſalvus Dumienſis Epiſcopus confirmo.
Ego Adericus Tudenſis Epiſcopus confirmo.
Ego Arrianus Ovetenſis Epiſcopus confirmo.
Ego Oſmundus Aſtoricenſis Epiſcopus confirmo.
Ego Raimundus Palentinus confirmo.
Ego Petrus Legionenſis Epiſcopus confirmo.
Ego Petrus in Eccleſia B. Jacobi electus confirmo.
Ego Martinus in Eccleſia Conimbrienſi electus confirmo.
Ego Sigefredus in Eccleſia Nagarenſi electus confirmo.
Ego Petrus in Eccleſia Orienſi electus confirmo.
Ego Fortunio Exilienſis Abbas confirmo.
Ego Vincentius S. Petri * Aſiliaenſis Abbas confirmo. * *Silos.*
Ego Didacus Monaſterii S. * Facundi Abbas confirmo. * *Sahagun.*
Ego Joannes Monaſterio * Onienſi electus confirmo. * *Oña.*
Ego Petrus in Monaſterio S. Petri * Caradignæ electus confirmo. * *Cardeña.*
Ego Garſias Nagarenſis Comes confirmo.
Ego Petrus Comes de Carrion confirmo.
Ego Ferdinandus Comes confirmo.
Ego Martinus Comes confirmo.
Ego Rodericus Ordoñez Princeps confirmo.
Ego Rodericus Gonſalvez Princeps confirmo.
Ego Gundiſalvus Nuñes Princeps confirmo.
Ego Alvarus Diaz Princeps confirmo.
Ego Lope Sanchez Princeps confirmo.
Ego Didacus Sanchez Princeps confirmo.
Ego Petrus Alvarea Princeps confirmo.
Ego Bermudo Rodriguea Princeps confirmo.

LXIII. Ad exactiorem harum diviſionum intelligentiam, nomina antiqua cum neotericis Epiſcopatuum Hiſpaniæ, & Galliæ Narbonenſis conjunxi; ſequutus in hac interpretatione Sedium diviſionem Codicum mſs. ſuperius poſitam. Provinciam vero Carthaginis primo enodare conſtitui, propter ejus dignitatem, brevitati ſtudens potius, quam labori prolixæ inquiſitionis.

PROVINCIA CARTHAGINIS.

LXIV. Toletum.) Hodie *Toledo*. Plinius: *Caput Carpetaniæ Toletani , Tago fluminì impoſiti*. Unde Livio Carpetanorum Urbs, Colonia Romanorum, ut ex nummis conſtat; inſignis religionis cultu Metropolis, & Hiſpaniæ Primas.

LXV. Complutum.) Hodie *Alcalà da Henares*; martyrio Juſti, & Paſtoris conſpicua. Prudentius:

Sanguinem Juſti, cui Paſtor hæret,
Ferculum duplex, geminumque donum.
Ferre Complutum gremio juvabit,
Membra duorum.

Eſt nunc ſub Toletano Præſule, illuſtriſque omnium bonarum artium Academia, & doctiſſimorum hominum magiſtra.

LXVI. Osoma.) Oroſio, Plinio *Uxama*, & Ptolomeo οὔξαμα, in Arevacis; hodie *Oſma*; ruina potius cognita, quam antiqua majeſtate. Eccleſia Cathedralis in vicum translata, qui *el Burgo de Oſma* dicitur. Alii ſcribunt *Uxſama* per s. Florus Lib. 3. Cap. 1. *Auxima*. Epiſcopus eſt Toletano Suffraganeus.

LXVII. Palentia.) Hodie *Palencia*. Epiſcopatus inſignis, Suffraganeus Præſulis Tolatani; ſcribitur dupiiei ll apud Ptolomæum, & Appianum.

LXVIII. Valeria.) Civitas antiqua prope Quoncam, a Mauris deſtructa, impoſita fluvio Guadiela. Poſtea cum Rex Adephonſus nonus Quoncam munitiſſimum Caſtellum Mauris eripuiſſet, novemque menſium obſidione expugnaſſet; Urbem in eo ædificavit, & Cathedram Epiſcopalem pleniſſimam poſuit, attribuitque ei auctoritate Lucii III. Pont. Max. Valerienſem, & Arcabricenſem antiquas Sedes, Joanne Jañez primo in ea confirmato Epiſcopo. Extat nunc puſillus Pagus, qui *Arcas* dicitur, quem quidam Arcabricam veterem eſtimant. De Quonca Rodericus Toletanus Lib. 7. Cap. 26. Eſt Toletano ſuffraganea.

LXIX. Segontia.] Nunc *Siguenza*. Per V. & T. habet Livius, & Plinius, Saguntia; ponitque eam in Arevacis cum Uxama; recte, nam parum utraque diſtat. Antoninus inter Cæſarauguſtam, & Complutum ponit. De Segontia in Bætica alia eſt ratio. Epiſcopus eſt in ſpiritualibus, & temporalibus Urbis Dominus, Suffraganeus Toletano.

LXX. Secobia.) Nunc *Segovia*. Sic etiam Plinius; eſtque in Arevacis, aquæ ductu, lanifinio, & populi frequentia inſignis, Toletano ſuffraganea.

LXXI. Arcabrica.) Fuit olim Epiſcopalis Sedes, nunc propa Quoncam tenue magnæ quondam Urbis veſtigium, *Arcas* vocatur; fuitque, ut diximus, Quonquenſi Epiſcopatui ab Adephonſo nono olim unita, ſub Lucio III. Pont. Max. ut ex ejus Diplomate conſtat, quod in Archivo Quonquenſis Eccleſiæ aſſervatur. Aliud eſt Arcobrica, & Arcobricenſes apud Plinium, Methymnæ Pagus. Quam Antoninus inter Segontiam, & Bilbilim ponit Arcobricam, ea eſt, quæ nunc *Arcas* in itinere Hortæ, in finibus Aragoniæ; diſtat a Quonca viginti, & quinque leucas Hiſpaniæ; *Arcas* vero tantum duas, vel tres.

LXXII. Oretum.] Unde Oretani, quos Plinius inter ſtipendiarios connumerat: *Oretani*, inquit, *qui Germani cognominantur*. Strabo, & Ptolomæus in Tarraconenſi Hiſpania collocant. Ambroſius de Morales rude ſolum prope Almagro, & Granatulam, aliis *Calatrava*. Hæc nunc Epiſcopo caret, ſed habet Cœnobium inſigne Religionis Militiæ Calatravæ, ſub Regula S. Benedicti.

LXXIII. Valantia.] Nunc *Valencia*. Conteſtanorum in Hiſpania Tarraconenſi Urbs eſt Ptolomeo. Plinius, *Valentia*, inquit, *Colonia III. M. P. a mari remota*. Romam antea vocatam ſcribit Beutherus. Hæc a Mauris capta, per multos annos in ſervitute jacuit, donec tandem a Cidio Roderico Bibar expugnata, Chriſtiano cultui reſtituitur; ſed eodem vita functo, iterum in poteſtatem Sarracenorum devenit; uſque dum Jaimus, inclytus Aragonum Rex, ſecundo eam recepit, & in ipſa Præſulem Jaimum de Ferrera de S. Martino conſtituit. Hæc Summorum Pontificum altrix, ab Innocentio VIII. ad petitionem Roderici Borgiæ Epiſcopi Cardinalis Valentini, & demum Pont. Maximi, in Metropolitanam fuit erecta anno MCDXCII. eidemque Suffraganei Majoricenſis, & Carthaginenſis Epiſcopi dati. Sunt & alia ejuſdem nominis parva Oppida in Hiſpania, in quibus Epiſcopalis Sedes nunquam fuit.

LXXIV. Dianio.] *Denia* hodie. Apud Plinium Dianium & Lucentum Latinorum ſtipendiarium. Lucentum hodie *Luchente*, prope Valentiam, ſicut Dianium in maris ora verſus Occidentem; caretque Epiſcopo; & eſt in Valentina Diœceſi. Florianus ſcribit, idem eſſe cum Ferrariæ promontorio Melæ; quod veriſimile eſt; nam, ut Strabo ait, bonæ ibi fiunt ſecturæ ferri.

LXXV. Setabis.] Hodie *Xativa*. Scribitur fere cum diphthongo Sætabis, prope Valentiam. Epiſcopo caret. Inde Sætabitani apud Plinium, qui Auguſtani. Hanc Silius Italicus in L. 3. in arce excelſa ſitam indicat.

LXXVI. Carthago.) Hodie *Cartagena*. Portum habet inſignem, & multarum navium, atque triremium capacem. Plinius: *Tarraco Scipionum opus, ſicut Carthago Pœnorum*. Iſidor. Lib. 15. Originum: *Afri ſub Annibale maritima Hiſpaniæ occupantes, Carthaginem Spartariam conſtruxerant; quæ a Romanis capta, & Colonia facta, nomen etiam Provinciæ dedit; nunc autem a Gotthis ſubverſa, atque in deſolationem redacta eſt*. Hæc Iſidorus. Habet Epiſcopum Toletano Præſuli Suffraganeum. Antiqua Gotthorum Sedes; ab eaque tota Toletana Pruvincia Cartaginenſis fuit cognominata. Carthaginem Silius Italicus Lib. 3. Teucro fundatori tribuit.

Dat Carthago Viros Teucro fundata vetuſto.

Fuit Conventus unus ex ſeptem, qui a Plinio memorantur. Vetus inſcriptio ibidem inventa:

IMP. CÆSARI. T. ÆLIO. HADRIANO.
ANTONINO. AUG. PIO. PP. COS. IV.
PONT.

PONT. MAX. TRIB. POTEST. CONVENTVS. CARTHAGO. CVRANTE. POSTHVMIO. CLARANO. FLAMINE.

LXXVII. Baſti.) Inde Baſtitani, & Baſtitania, cum B. ſcribo; hodie *Baza* in Colonia Salarienſi. Plinius inter ſtipendiarios celeberrimos Baſtitanos connumerat; caret Epiſcopo, eſtque in Diœceſi Accitana, quamvis Archiepiſcopus Toletanus juris aliquid in ea habeat. Qua de re vide, quæ Alvarus Gomezius ſcribit in *Ximenio*.

LXXVIII. Menteſa.) De hac, quod affirmem, nihil certi habeo; & noſtri Hiſtorici in varias diſtrahuntur ſententias. Vide longam, & eruditam commentationem, quam Hiſpano idiomate Ambroſius Morales hac ipſa de re edidit. Cui, cum ob ipſius ſingularem doctrinam, tum ob noſtram in Complutenſi olim Academia amicitiam initam, lubens acquieſco. A Mauris ita hæc Urbs penitus deſtructa fuit, ut hinc nullum divinandi certi aliquid veſtigium relictum. Plinio Oretani, Baſtuli, & Menteſani, idem ſunt Lib. 3. Cap. 3. *Menteſani*, inquit, *qui & Oretani. Menſetani, qui & Baſtuli.* Baſtulos ponit Ptolomæus in Hiſpania Bætica ad fretum Gaditanum, quos etiam Pœnos vocat. Nam a eſte Plinio Lib. 3. Cap. 1. & Pomponio Mela Lib. 2. Cap. 6. ab utraque freti parte Pœni habitarunt; ad quod alluſiſſe videri poteſt Horatius, ubi ait:

Latius regnes, avidum domando
Spiritum, quam ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

LXXIX. Acci.) Hodie *Guadix*. Arabico idiomate; inde Accitanus. Epiſcopum habet Granatenſi Archiepiſcopo Suffraganeum. In hac Civitate Sanctus Torquatus, Paulli Apoſtoli Diſcipulus, prima Chriſtianæ Religionis fundamenta jecit; & Camerinus tempore Conſtantini Magni Concilio Eliberitano interfuit.

LXXX. Beatia.) Hodie *Baeza*. Alii ſcribunt Biacia; antiqui Beatia. Inde Epiſcopus Beatienſis, ut habeant Concilia. Ptolomæus Beatiam ponit in Oretanis, eo loco quo Livius Lib. 29. ponit Lapides-Atros in Auſetanis, ut Glareano placuit, inter Illiturgim, & Menteſam, ubi Aſdrubal caſtra habebat. Eſtque in Epiſcopatu Gienienſi, verſus Septemtrionem. Beatiam autem per T efferendum eſſe, conſtat ea antiqua inſcriptione:

Q. VALERIO. POSTHVMO. BEATIANO.
Q. VALERII. CASTVLI. F. QVI. VIXIT.
ANN. XXXII. ANTONIA. AVR. EX
TESTAM. B. M. F

Lego: ANTONIA AVRELIA.

In vetuſtiori partitione Carthaginenſis Metropolis, non plures hiſce ſeptemdecim Eccleſiæ erant attributæ; poſtea aliæ ſunt adjectæ, ut ex Conciliis, & recentioribus diviſionibus colligimus, ut ſunt quæ ſequuntur.

LXXXI. Segobrica.) Hodie *Segorbe*. In Regno Valentiæ. Inde Epiſcopus Segobricenſis, Suffraganeus Archiepiſcopi Valentini. Sunt, qui legant ex nummo, Sigobrica. Ambroſius aliter. Hoc certum, Epiſcopum Segobricenſem ſub Toleto fuiſſe. Unde in antiqua diviſione inter alios Suffraganeos ponitur Segorbe; & in Concilio Toletano ſub Gundemaro Rege, jam tunc adjecta Toletano Præſuli; nam ibi primo ſubſcribit Porcarius Epiſcopus Segobricenſis.

LXXXII. Caſtulo.) Hodie *Cazlona*. In Bætica prope Urbem Beatiam. Plinius Caſtulonenſes Cæſari Venales vocari ait. Silius Italicus, & ipſe Hiſpanus, Lib. 3.

Fulget præcipuis Parnaſia Caſtulo ſignis.

Livius, De bello Punico: *Caſtulo Urbs valida, & nobilis Hiſpaniæ; adeo conjuncta ſocietate, & amicitia Pœnis, ut inde uxor Annibali eſſet.* Idem Plutarchus in Vita Sertorii. In antiquo lapide cum aſpiratione ſcribitur:

VALERIÆ. CIPATINÆ. TVCCITANÆ. SACRVM. COLONIÆ. PATRICIÆ. CORDVBENSIS. FLAMINICÆ. COLONIÆ. AVG. GEMELLÆ. TVCCITANÆ. FLAMINICÆ. SIVE. SACERDOTI. MVNICIP. CHASTVLONENSIS. Epiſcopum non habet.

LXXXIII. Bigaſtrum.) In Concilio Toletano, in quo tantum Epiſcopi Suffraganei Toletani Præſulis convenerunt, ſubſcribit Bigitinus Epiſcopus Bigaſtrenſis. Erat prope Illicem, & novam Carthaginem, ut ea diviſione Vvambæ patet. Non habet Epiſcopum, nec locum nunc certum. Alii *Bilveſtre*, in finibus Portugalliæ, Oppidum ditionis Rui Velazquez avunculi Infantium de Lara, ex hiſtoria antiqua.

LXXXIV. Illicis.) Hanc Plinius prope Carthaginem novam ponit: *Prope flumen Tader*, ait, *Colonia immunis Illicis, unde Illicitanus ſinus.* Idem Mela. Nonnulli ex noſtratibus *Alicante* portum maris Mediterranei, alii *Elche* Oppidum nobile prope Carthaginem, non procul a mari, exiſtimant. Verum cum Plinius Illicem prope flumen Tader collocet; hæreo hac in re; præſertim cum Florianus, & Naugerius Tader flumen Seguram eſſe dicant. Et forte ea fuit Illicis, quæ nunc Origuela, ſupra Seguram poſita, prope oram maris. Nunc habet Epiſcopum Suffraganeum Archiepiſcopatus Valentini, a Carthaginenſi Diœceſi his temporibus disjunctum auctoritate Paulli IV. Pont. Max.

LXXXV. Aſtigi.) Hodie *Ecija*. Mela Urbium de mediterraneis hanc clariſſimam in Bætica appellat, cum Hiſpali, & Corduba. Nunc caret Epiſcopo, eſtque in Diœceſi Hiſpalenſi. Hanc Coloniam fuiſſe, & Auguſtam Firmam nominatam, ſcribit Plinius.

LXXX. Elotona.) In Concilio Toletano ſub Gundemaro Rege Era DCXLVIII. quod coactum fuit ex ſolis Epiſcopis Provinciæ Carthaginis, ſubſcribit Sanabilis Eccleſiæ Elotonæ Epiſcopus; forte Eliocrote, ſicut in Eliberitano ſubſcribit Succeſſus Eliocrotæ Epiſcopus. Eliocrota in Itinerario Antonini ponitur a Carthagine Spartaria XXV. millibus paſſuum diſtans; forte everſa a Gotthis, ſicut Iſidorus Carthaginem fuiſſe tradit. Sunt tamen, qui dicunt, eſſe Lorcam, ſupra Carthaginem, Septemtrionem verſus. Et fortaſſis Epiſcopus, qui hic ſubſcribit, aliunde fuit; & vel caſu, vel negotiorum cauſſa, Gotthorum Curiam ſequens, Concilio huic interfuit; nam tales in Conciliis admittebantur, ſervato loco, & voce.

PRO-

PROVINCIA GALLÆCIÆ.

LXXXVII. Bracara Metropolis.] Hodie *Braga*. A Plinio ponitur Conventus Civitatum xxiv. vocatur Auguſta Bracarum. Habet nunc Archiepiſcopum, & Suffraganeos.

LXXXVIII. Portucale.] Hodie *el Puerto*. Ad oſtium Durii fluvii ſita in ora maris Oceani, habet amplum portum. Cale ab Antonino appellatur; ſicque adjecta voce portu, nunc Portucale. Feſtabole quoque appellabatur. Cale autem appellatio multarum Civitatum, ut eſt in Campania Flaminia, & in Gallia. Vide Servium ad illud 7. Æneidos: *Quique Cales linquunt*. Habet Epiſcopum.

LXXXIX. Conimbria.] Nunc *Coimbra*, in Luſitania. Alii ſcribunt Conimbrica; alii ex marmorum inſcriptionibus Conimbriga. Reſendius, & Varrerius, Luſitani docti, putant, eſſe Condexam veterem, non Coimbram, ut multi putant, nominis alluſione decepti. Coimbra nunc Epiſcopatum habet, & inſignem Academiam ſupra Mondega fluvium ſitam.

XC. Egitania.] Vel rectius, ut antiqua monumenta habent, Igæditania, & Igæditani (ut in veteri pontis Alcantaræ inſcriptione eſt) nunc vicus obſcurus, *Eidania* dictus. Epiſcopalis Sedes in Guardiam tranſlata eſt. In Concilio Emeritenſi Igædita in Provincia Luſitaniæ ponitur, Can. viii.

XCI. Veſeo, ſive Viſeus.) Nunc *Viſeo*, in Luſitania. Ptolomæus in Hiſpania Tarraconenſi Viſontium collocat. Quem locum Varrarius Luſitanus in ſua Chorographia a Viſeo multis leucis diſtare erudite docet. Hodie & Sedis Epiſcopalis antiquam dignitatem, & nomen retinet; parum a fluvio Mondega verſus Septemtrionem diſtans.

XCII. Lamego, vel Lameca.) Nunc *Lamego*, in Luſitania ad Durium amnem ſita. Sedem Epiſcopalem habet.

XCIII. Vectica.) A Vectonibus, qui Plinio, Livio, & Cæſari Hiſpaniæ populi ſunt in Extramaduræ tractu. Ptolomæo etiam Vettones Luſitaniæ populi, quorum meminere Appianus, Strabo, Plinius, Prudentius, & alii. Vide Reſendium in Epiſtola ad Vaſæum ſcripta. Prudentius Emeritam Coloniam Vettoniæ appellat Lib. Περὶ στεφάνων, de martyrio S. Eulaliæ:

Nunc locus Emerita eſt tumulo,
Clara Colonia Vettoniæ,
Quam memorabilis amnis Ana.
Præterit, & viridante rapax
Gurgite mœnia pulchra lavat.

XCIV. Dumio.) Monaſterium prope Bracaram ſingularis obſervantiæ, in Hiſpania a Martino ædificatum, & cujus ipſe fuit primus Abbas, & Epiſcopus, & ob ejus honorem in Epiſcopalem Sedem erectum. Hodie Templum extat miræ antiquitatis, de quo abunde ab Hiſtoricis noſtris ſcriptum. Attribuitur ei tantum *Familia Regia*, hoceſt regimen ſanctorum Monachorum; nam ipſi ſunt ea Regia Familia, & alibi dicitur *Familia ſervorum*, qui Chriſto Regi ſummo dicati, ſtudium omne in cultu Religionis, & pietatis collocant.

XCV. Auria.) Hodie *Orenſe*, ad amnem Minium ſita. Inde Aurienſis Epiſcopus. Agnoſcit nunc pro Metropolitano Compoſtellanum Archiepiſcopum.

XCVI. Tude.) Hodie *Tuy*, Epiſcopalis Sedes Compoſtellano ſuffraganea, ad Minium ſita, prope litus maris Oceani, ubi confluit Ana fluvius. Ab Antonino inter Bracaram, & Aſtoricam collocatur; forte hæc, quam Silius Italicus, Lib. 3. Ætolam Tyden appellat.

XCVII. Luco.) Hodie *Lugo*. Olim Suevorum tempore Sedes Metropolitana poſt Bracaram. Nunc Epiſcopatum habet agnoſcentem Metropolitanum Compoſtellæ. Apud Plinium Lucenſis Conventus populorum eſt XVI.

XCVIII. Iria.] Hodie *el Padron*, in Regno Gallæciæ; ubi cum primo Corpus D. Jacobi quieviſſet, poſtea Compoſtellam tranſlatum. In Iria autem dicitur verbum Dei primum annunciaſſe. Epiſcopalis Sedes Compoſtellam traducta, ad altiorem dignitatem, ob honorem ſanctiſſimi Apoſtoli erecta, pietate, & devotione Alphonſi Caſti Legionenſis Regis.

XCIX. Britonia, vel Britania, vel Britinia, ſeu Britonium. Tempore Alphonſi Caſti Legionenſis, anno Domini DCCCLXXIII. in conſecratione Eccleſiæ Compoſtellanæ ab ipſo magnifice ædificatæ, inter alios decem, & ſeptem Epiſcopos interſuit Theodorindus Epiſcopus Britonienſis. Sunt qui dicant eſſe Mondoñedo in Gallæcia, vel prope eam. Alii, ut Vaſæus, ex ſententia Reſendii, Civitatem in Portugallia Inter-amni, prope Vianam, quæ dicitur *de Camigna*, cujus etiam nunc veſtigia extare Reſendius affirmat. Verum in antiquo Codice ms. in diviſione Epiſcopatuum legitur: *Ovetum, hoc eſt, Britonia, exempta a Gallecia Bracara*. In iv. Toletano ſubſcribit Metopius Britonienſis Epiſcopus, & in vii. & in viii. Toletano Sona, ſeu Sonanus; & in iii. Bracarenſi Bela Britanienſis Epiſcopus. Nunc exempta nullum Hiſpaniæ recognoſcit Archiepiſcopum. Habuit aliquando conceſſione Joannis VIII. Pontificis Maximi jus Metropoliticum.

C. Aſturica.) *Aſtorga* hodie. Plinius in Tranſmontanis eam ponit, & ait eſſe Urbem magnificam; hodie dignitatem retinet Epiſcopalem, inſignior Sacerdotum copia, quam civium multitudine, ſequitur Compoſtellæ Metropolim. In antiqua partitione Eccleſiarum Hiſpaniæ, quam in Alveldenſi Codice videre licet, in Provincia Gallæciæ non ponuntur plures, quam hæ quatuordecim; verum ex diviſione Vvambæ, & Conciliorum Provincialium ſubſcriptionibus additur Caladonia, ſeu Caladunum, quæ Callaicorum Bracarorum Urbs eſt, apud Ptolomæum; & ab Antonino ponitur inter Aſtoricam, & Bracaram.

PROVINCIA LUSITANIÆ.

CI. Emerita Metropolis.) Dicta Emerita Auguſta, a militibus emeritis Auguſti, ut Iſidorus habet Lib. 15. Cap. 1. *Originum*, nunc *Merida*, Anæ fluvio impoſita, omnique auctoritate exſpoliata, atque deſtructa, nihil præter ruinas, & magnæ antiquitatis veſtigia retinet; eſtque Militiæ D. Jacobi in ſpi-

ſpiritualibus attributa, nullum Epiſcopum agnoſcens. Jus autem Metropoliticum in Cumpoſtellanam Eccleſiam translatum a Calliſto II. Pontifice Maximo eſt. Ex hac Urbe Diva Eulalia Martyr fuit, de qua Prudentius in ipſius Hymno.

Carmine nobilis Eulalia,
Mortis & indole nobilior;
Emeritam ſacra Virgo ſuam,
Cujus ab ubere progenita eſt,
Oſſibus ornat, amore colit.

CII. Avela.) Nunc *Avila*. Forte ſcribendum Abella. Eſt ejuſdem nominis Urbs in Aprutio, & altera in Campania. De poſteriori Ambroſius Leo, cujus eſt patria, tres Libros compoſuit; ſicque dictam affirmat a Græca voce ἀέλλα; eo quod ventorum flatibus ſit valde obnoxia. Quæ nominis ratio, & noſtræ Abellæ valde quadrat; quippe quæ & ipſa immoderatis ventis valde vexetur. Epiſcopum habet Compoſtellano Archiepiſcopo Suffraganeum.

CIII. Salmantica.) Hodie *Salamanca*, Urbs omnium literarum Gymnaſio, & frequentia, antiquaque nobilitate civium admodum clara. Epiſcopum habet Compoſtellano Suffraganeum.

CIV. Elbora.) Hujus fere nominis quinque ſunt Oppida in Hiſpania. Ebora ab Antonino Liberalitas-Julia appellatur. A Mela Ebora alia, Caſtellum in litore maris, in ſinu Gaditano, alia in magno Promontorio In Luſitania. Idem Strabo, & Stephanus. Ebora eſt apud Ptolomæum in Turdulis in Bætica, ſed interius, verſus mediterranea. Hanc Strabo, & Plinius Eburam Cerealem nominant. Ebura alia ab Ebora, eſt etiam apud Ptolemæum in Luſitania. Et Ebura in Heditanis. Concilia mſs. habent Elbora, & Epiſcopus Elborenſis. Reſandius Luſitanus, & Quebedius Toleranæ Eccleſiæ Portionarius, de hac re contendunt; alter Eburam in Luſitania, alter Talaveram, in Regno Tolatano nobile Oppidum, Elboram eſſe affirmant. Scripſit de Eboræ in Luſitania antiquitate, & dignitate, atque nobilitate, Reſendius eruditum Commentarium; quæ Archiepiſcopum habet. Talabrica ſine Epiſcopo, ſub ditione Archiepiſcopi Toletani eſt, da qua Marianus noſter Lib. 4. Cap. 13.

CV. Caurio.] Hodie *Coria*, Luſitaniæ Oppidom Ptolomæo, Caurienſes apud Plinium. Epiſcopum habat Compoſtallano ſubdirum.

CVI. Pace.) Noſtri quidam non mali Auctores Pacem-Juliam, & Pacem-Auguſtam diſtinguuot, ut Pax-Auguſta ſit, quæ nunc *Badajoz*, quæ habet Epiſcopalem Sedem; poſita ad Anam fluvium, Compoſtellanæ ſuffraganea; & inde Pacenſis Colonia, & Pacenſis Convantus apud Plinium. Pax autem Julia, quæ hodie *Beja* in Luſitania, cujus meminit Ptolemæus. Et in ea etiam nunc extant hujus rei nota argumenta, ut colligitur ex inſcriptionibus ipſius, atque ruinis. Diſtat octo leucis a *Badajoz*.

CVII. Exonoba.) Plinius: *A flumine Ana*, inquit, *litore Oceani Oppidum Oſſanoba, Laſturia cognominatum*. Plinius in Luſitaniæ cuneo ponit Mirtylem, Balſam, & Oſſonobam, quæ nunc *Stombar*, alii *Sylvis* putant; utraque eſt juxta maris oram. Verum *Sylvis* Epiſcopum habet, cui Oſſonobenſis Eccleſia antiqua eſt ſubdita: *Stombar* vero in ejus eſt Diœceſi.

CVIII. Olisbona.) Olyſſippo eſt apud Plinium, & Melam, pro Ulyſſippo. Plinius Lib. 4. Cap. 21. *A Tago, in ora Olyſſippo, equarum e favonio vento conceptu nobili; eſtque Tagi oſtium, amnis aurum, gemmaſque generantis*. Apud Ptolemæum ὀλιος ἵππον. Hanc Plinius tradit poſt ea Felicitatem-Juliam dictam. Nunc *Lisboa* Archiepiſcopum habet, & eſt caput Regni Luſitaniæ, & mercium peregrinarum receptaculum celebre. De ea Sanctus Iſidorus ſic ait: *Ulyſſipona ab Uliſſe condita, & nuncupata; quo loco, ſicut Hiſtoriographi dicunt, Cælum a terra, & maria diſtinguuntur a terris*. Qui locus deſumptus eſt ex Plinio, Libro 4. Cap. 22. *Olyſſippo enim*, inquit, *ab Oppido terras, maria, Cælum diſterminans*. In diviſione Vvambæ adjectæ ſunt Luſitaniæ Metropoli aliæ Eccleſiæ ex Bracarenſi Metropoli, de quibus in Concilio Emeritenſi diximus; nimirum Egitania, Conimbria, Vaſeum, Lameeum; quas Bracarenſi Metropoli Codex ms. attribuit. Verum alias duas ponit Vvamba, nimirum Caliabriam, & Numantiam. Inter Luſitaniam, & Gallæciam Provincias graves lites, atque continuæ interceſſerunt frequenter de numero Epiſcopatuum, ut conſtat ex Concilio Emaritenſi, & ex Epiſtola ſummi Pontificis, quam eidem adjunximus. Unde non mirum, ſi in partitione Vvambæ adjectæ ſunt Metropoli Luſitaniæ Egitania, Conimbria, Veſeum, Lameeum; in hac vero, quam ex Codice ms. poſuimus, Bracarenſi Metropli adjudicantur. Quin & in partitione Vvambæ alii duo Epiſcopatus Provinciæ Luſitaniæ adduntur, ſcilicet Caliabria, & Numantia, de quibus dicemus.

CIX. Callabria.] Hanc hodie dicunt eſſa *Montanges*. In ſexto, & ſeptimo Concilio Toletano ſubſcribit SERVUS DEI Epiſcopus Caliabrienſis, & non Colimbrienſis.

CX. Numantia.] Plinius Lib. 4. Cap. 20 de ea ſic ait: *Durius amnis ex maximis Hiſpaniæ, ortus in Pelendonibus, & juxta Numantiam*. Contendunt multi ex noſtris docti ex loco Plinii, Numantiam eſſe Soriam; alii contra, eſſe *Zamoram*; utraque nobilis Urbs. Soria eſt in Epiſcopatu Oxomenſi. Zamora Epiſcopum habet ex primis Hiſpaniæ. Verum cum Soria non diſtet ab ortu Durii, ſic diſtinguo locum Plinii: *Durius amnis ex maximis Hiſpaniæ, ortu in Pelendonibus, & juxta Numantiam lapſus; deinde per Arevaros &c.* Et Lib. 3. Cap. 3. *Pelendones Celtiberorum quatuor populis, quorum Numantini fuere clari. Unde Numantini ſunt inter Pelendones, ubi eſt ortus Durii*. Mela in Tarraconenſi eam collocat: *In Tarraconenſi*, inquit, *clariſſimæ fuerunt Pallentia & Numantia*. Zamora Pœnum nomen. Alphonſo VI. oratore, Calliſto. II. R. P. circa annum Domini MCXIX. in Epiſcopatum erecta; Civitas nobilis, Durio impoſita, Compoſtellano ſuffraganea.

PRO-

PROVINCIA BÆTICÆ

CXI. Spalis Metropolis.) Sicque conſtanter Gotthi ſcribunt, ut Spania. Verum Romani Hiſpalis. Nunc *Sevilla*, Metropolis inſignis, Vrbſque opulentiſſima auri, & argenti, merciumque Indicarum. A Mela dicitur, clariſſima in Bætica. Plinius: *Hiſpalis Colonia cognomine Romulenſis*. Idemque unum ea quatuor Conventibus juridicis Hiſpalenſem eſſe dicit. Iſidorus nomen ejus deducit a ſitu, eo quod in ſolo paluſtri, ſuffixis in profundo palis, locata ſit.

CXII. Italica.) Hodie non extat. Conſpiciuntur tantum ejus ruinæ prope Hiſpalim. Appellatur Hiſpalis vetus; ab Hiſpali ſex paſſuum millibus diſſita. Plinius in Conventu Hiſpalenſi eam collocat, vocatque Ilipam cognomento Italicam. Onuphrius inter Colonias Romanas connumerat ex loco Gellii Cap. 13. Lib. 16.

CXIII. Elipa.) Apud Plinium eſt Ilipa Italica, in Conventu Hiſpalenſi, quæ vocatur major a Ptolomæo, & Elipula minor, cum ſimplici, aut geminato l. in Conventu Aſtigitano. Et exiſtimo, diminutivum eſſe ab Elipa. Inde Epiſcopus Elipenſis frequenter in Conciliis noſtris ſubſcribit. Dicunt eſſe hodie *Niebla*; alii alitar. Non habet Cathedram Epiſcopalem.

CXIV. Aſtigis.] Hodie *Ecija*. A Mela in Bætica ponitur Aſtigis, Hiſpalis, & Corduba. A Plinio, ut diximus, & Conventus juridicus, & Colonia Aſtigitana, cognomine Auguſta-Firma appellatur. Non habet Epiſcopum, ſed eſt in Diœceſi Hiſpalenſi.

CXV. Corduba, & Cordova.] Plinius: *Et dextra Corduba, Colonia Patricia cognominata, inde primam navigabili Bæti*. Hodie Epiſcopum habet ex primis Hiſpaniæ. Urbs nobilitate, & multitudine Civium inſignis, & Archiepiſcopo Toletano ſuffraganea.

CXVI. Egabro.) Sunt, qui ſcribunt Ægabro. Hodie *Cabra*; ubi ſitus eſt Bancade Epiſcopus Egabrienſis, milliaribus ſex & viginti a Corduba diſſita. Plinius in Bætica Baream ponit, pro quo in emendationibus Jacobi Dalecampii Ubeda repoſitum. Verum Morales legendum exiſtimat Egabro. Non habet nunc Sedem Epiſcopalem. Gratianus 16. Quæſt. 3. Cap. *Prima actione*, Ægabrenſem Urbem nominat, & in Codice Gregor. Agabrenſis ſcribitur, ex Concilio Hiſpal. II. Cap. I.

CXVII. Eliberi.) Hodie *Granada*. De ea diximus in Concilio Eliberitano. Caucoliberis ad Provinciam Narbonenſem ſpectabat; nunc per ſyncopen *Colibre*; hæc vero ad Bæticam, & Hiſpalenſem. Eſt Metropolis magna Urbs, Maurorum Imperio, & divitiis olim conſpicua, nunc Chriſtiana pietate, & Religionis cultu clarior.

CXVIII. Malaca.] Hodie *Malaga*. Epiſcopum habet Suffraganeum Archiepiſcopo Hiſpalenſi.

CXIX. Aſidonia.) Plinius Aſſido, quæ Cæſariana. Hodie *Medina Sidonia*. Inde Epiſcopus Aſidonenſis in Conciliis ſubſcribit. Nunc non habet Epiſcopum.

CXX. Tucci.) In diviſione Vvambæ ponitur. Hodie eſt *Martos*. Non habet Epiſcopum. Tuccitanus Epiſcopus in Conciliis antiquis ſubſcribit. Scribendum cum duplici cc. Auguſtam Gemellam Plinius cognominari dicit, & in veteri marmore: GEMELLA TUCCITANA. Et in alio: RESPUBLICA TUCCILLANORUM.

IMP. CÆSARI. M. AURELIO. ANTONINO. AUG. DIVI. SEPTIMI. SEVERI. PII. PERTINACIS. AUG. ARABICI. ADIABENICI. PARTHICI. MAXIMI. PACATORIS. ORBIS. FILIO. OO. RESPUBLICA. TUCCILLANORUM.

Eſt etiam Tucci vetus apud eundem Plinium Baſtetaniæ vergentis ad mare.

PROVINCIA TARRACONENSIS.

CXXI. Tarracona Metropolis.) Plinius eam ponit in Regione Coſſetania; forte legendum, Sedetania: *Flumen*, inquit, *Sabi, Colonia Tarraca*. Scipionum Opus. Alii Tarracon ſcribunt. Hanc Prudentius genitricem piorum appellat, in Hymno de XIII. Martyribus Cæſarauguſtanis. Ab ea pars una Hiſpaniæ, Tarraconenſis appellata. In Lapide antiquo eſt: COL. I V. TARRACO. Colonia immunis, vel Julia, victria Tarraco. Archiepiſcopum habet, qui de primatu olim cum Toletano contendit.

CXXII. Dertoſa.) Hodie *Tortoſa*. Plinius inter Tarraconenſes connumerat Dertuſanos. Eſt hæc Urbs ad Iberium fluvium prope mare nobilis imprimis. Habet Epiſcopum Tarraconenſi Suffraganeum.

CXXIII. Cæſarauguſtana.] Apud Ptolomæum Cæſarea-Auguſta. Hodie *Zaragoza*. De ea ſic Plinius: *Cæſarauguſta Colonia immunis, amne Ibero affuſa, ubi, Oppidum ante vocabatur Salduba, Regionis Sedetaniæ*. In veteri inſcriptione: COL. CÆSAREA AUG. SALDUBA. De ea ſic Prudentius in Hymno de XVIII. Martyribus Cæſarauguſtanis.

Tu decem Sanctos revehes, & octo,
Cæſarauguſta ſtudioſa Chriſti,
Verticem flavis oleis revincta,
Pacis honore.

CXXIV. Tyraſſona.] Apud Plinium Turiaſo, & Turiaſonenſes. Hodie *Tarazona*. Epiſcopum habet Suffraganeum Archiepiſcopo Cæſarauguſtano.

CXXV. Calagurris.] Plinius: *Calagurritanos*, ait, *qui Fibularenſes cognominantur*. Hodie *Calahorra*. Vocabatur prius Calagurris-Naſcica, & poſtea a Julio Cæſare Calagurris-Julia. Epiſcopum habat Archiepiſcopo Burgenſi Suffraganeum. Eſt Urbs celeberrima Cive M. Fabio Quintiliano, & Prudentio, ut ipſe inquit: *Nos Vaſco Iberus dividit*. Habet duas Sedes Cathedrales; nimirum Calagurrim, & D. Dominicum de la Calzada; & duas Collegiatas, Locronium, & Victoriam.

CXXVI. Auca, ſive Oca.] Nunc non extat. Olim enim in vaſtatione Hiſpaniæ a Mauris eſt diruta; verum iterum ab ipſis erecta, pietate Urracæ, & Elviræ, feminarum Regio ſanguine Ferdinandi primi procreatarum, ad Oppidum Gamonal ſub invocatione D. Mariæ, anno MLXXIV. tranſlata, & erecta, & Epiſcopo Simeoni data eſt,

eſt, Cloſio Roderico Diez confirmante. Demum Alphonſus VI. Rex Hiſpaniarum, Ferdinandi Magni filius, Urbe Burgenſi jam ædificata a Gamunal, ad ejus amplificationem, Aucenſem Eccleſiam Burgos tranſtulit, conceſſa Regia Epiſcopo Simeoni, & in Baſilica D. Laurentii Cathedra collocata, an. MLXXV. multis attributis Oppidis, villis, & prædiis. Quin & Regio Decreto ſanxit, ut in Caſtella eſſet honorabilior omnibus aliis; Clericiſque in ea degentibus, majorem, & ampliorem dignitatem, inter cæteros totius Regni, haberi conceſſit. Adeo antiqui illi Reges ad pietatem fuere propenſi. Quam erectionem, & translationem Urbanus ſecundus Diplomate Apoſtolico confirmavit, exemitque eam ab omni Metropolitano, cum antea Tarraconenſi ſubdita fuiſſet, eamque immediate Romanæ Sedi ſubjecit, Bernardo Toletano Archiepiſcopo refragante. In templo D. Laurentii manſit uſque dum Mauricius anno Chriſti MCCXXII. ea ſpecie, & forma auguſta, quæ nunc eſt, alterum extruxit, quod Alphonſus Burgenſis turribus miro opere ædificatis exornavit. Franciſco Pacieco Epiſcopo, Viro optimo, & prudenti, a Philippo ſecundo id flagitante, Archiepiſcopali hæc Sedes dignitate aucta eſt, Gregorio XIII. Romano Pontifice; attributis illi Suffraganeis duobus, Pampilonenſi, & Calagurritano.

CXXVII. Pampilona.] Opus Pompeji, ut D. Hieronymus eſt auctor ad Vigilantium. Hodie *Pamplona*, a Rege Vvamba inſtaurata, & Vvambæ Luna appellata. Apud Plinium inter fœderatos ponuntur Pompelonenſes, & inde Pompelon. Eſt hodie caput Regni Navarræ; habet Conventum juridicum, & Epiſcopum Suffraganeum Archiepiſcopi Burgenſi. Martuam olim vocatam ſunt qui dicunt.

CXXVIII. Oſca.] Ilergetum, in Tarraconenſi Provincia Urbs. Etoſia a Paterculo dicitur, ubi Sertorium interemtum ſcribit. Hodie *Hueſca*. Hoſcenſes ſunt apud Cæſarem Lib. 1. *De bello civ.* & Plinium. Habet nunc Epiſcopum Cæſarauguſtano Suffraganeum.

CXXIX. Elerda.] Plinius: *Ilerdenſes Surdaonum gentis, juxta quos Sicoris fluvius*. Sic apud Cæſarem Lib. 1. *De bello civili*. Hodie *Lerida*, & fluvius *Segre*, ſupra quem eſt impoſita. Epiſcopum habet, & Gymnaſium literarum univerſale Cathaloniæ gentis.

CXXX. Barcinona.] Plinio eſt Barcino; ſic enim ait: *In ora autem Colonia Barcina, cognomine Faventia*. In Galbæ nummo ſic eſt ſcriptum: COL. BARCINO. FAVENTIA. Urbs eſt ampliſſima, caput Cathaloniæ, ad mare mediterraneum. Epiſcopum habet Suffraganeum Tarraconenſi.

CXXXI. Egara.] Extat Concilium Egarenſe antiquum. In quarto Toletano ſubſcribit *Eugenius Egarenſis Epiſcopus*. In XIII. & XVI. Joannes. Verba Concilii Egarenſis hæc ſunt: *Convenientes in unum Epiſcopi Provinciæ Tarraconenſis in locum Egara*. In Epiſcopatuum limitibus in ms. invenio Eaaram, non Egaram appellatam; forte *Gea de los Cavaleros*, prope Cæſarauguſtam.

CXXXII. Auſona.] Apud Ptolomæum eſt Auſa. Hinc Auſeram, hodie *Vich*. Epiſcopus Auſonenſis eſt in ſubſcriptionibus Conciliorum. Epiſcopum habet Suffraganeum Archiepiſcopo Tarraconenſi.

CXXXIII. Gerunda.) Hodie *Girona*. Apud Plinium Gerundenſes. Vrbs nota in Cathalonia. Epiſcopum habet Tarraconenſi Archiepiſcopo Suffraganeum.

CXXXIV. Empurias.) Emporiæ. Plinius: *Opus Phocenſium*. Eſt nunc Tarraconenſis Provinciæ, Vrbs maritima, vulgo *Ampurias*. Epiſcopum habet Suffraganeum Tarraconenſi Archiepiſcopo. In ſubſcriptionibus Conciliorum eſt: *Emporitanæ Epiſcopus*.

CXXXV. Orgello, ſive Orgellum, aut Vrgella.) Hodie *Vrgel*. Epiſcopum habet Suffraganeum Cæſaraug. Archiepiſcopo.

PROVINCIA GALLIÆ.

CXXXVI. Narbona.] Narbonenſis Provincia, Braccata ante dicta, qui Celtæ ſunt. Hodie *Languedor*, *Provence*, & *Dauphine* continet. Dicebatur poſtea & Gothica, quia a Gothis poſſeſſa. Sub Hiſpanorum erat ditione, & ſub Primate Toletano.

CXXXVII. Cauco-liberi, ſeu Caucoliberis.] Hiſpaniæ verſus Galliam limes. Hodie *Colibre*, Epiſcopum non habet, verum attributa eſt Elnenſi Epiſcopo. In ſubſcriptionibus Conciliorum pro Caucoliberi, ponitur Liberitanus. Eſt alia Eliberis in Bætica, nomine, & ſitu longe ab hac diſtans, ut oſtendimus in Concilio Eliberitano.

CXXXVIII. Carcaſſona.] Olim Carcaſſum, aut Carcaſſio, Galliæ Narbonenſis Oppidum apud Plinium. Hodie *Carcaſſona*. Epiſcopum habet.

CXXXIX. Biterris, ſive Bituris.) Vaſconum Vrbs.

CXL. Agatha.) Galliæ Narbonenſis inſula, & Vrbs eſt, ut placet Plinio, Straboni, & Ptolomæo; nunc *Agde*. Appellatur etiam Civitas-nigra. Sunt, qui Agatham Montem-Peſſulum eſſe volunt; ſed hæc in continente eſt, ubi Ptolomæus quoque Agatham habet.

CXLI. Luteva. Inde Lutevani, qui & Foroneronienſes. Plinio Galliæ Narbonenſis populi ſunt. Eos Pinetus *Lodeve* vertit in ſuo Plinio Gallico. In Libro Provinciarum legitur: *Lutuvenſium Civitas, id eſt, Lutava Caſtrum*. In ſubſcriptionibus Conciliorum Lutonenſis Epiſcopus.

CXLII. Magalona.) In Libro Notitiarum eſt: *Magalonenſium Civitas Montiſ-Peſſulani*. Olim Sedes Epiſcopalis, nunc Domus tantum cum Templo in mediis ſtagnis ſita, ſuffraganea Narbonenſi Archiepiſcopo, ut ea multis ſubſcriptionibus Conciliorum conſtat.

CXLIII. Nemaſo, ſive Nemaſus.) Apud Auſonium in deſcriptione Burdigalæ Nemaſus Colonia Auguſta. Nemauſus legit Goltzius ea veteri inſcriptione. Hodie *Niſmes*. Libellus extat de ejus Vrbis antiquitatibus idiomate Gallico. In Concilio III. Toletano ſubſcribit Nemanſenſis Epiſcopus.

CXLIV. Elena.] Hellenes Vrbs Callaicorum in Hiſpania Tarraconenſi. Eſt apud

Strabonem. Hodie *Elna*, quam dicunt Helenam Conſtantini Magni matrem, vel Conſtantem in honorem aviæ, condidiſſe; ubi etiam mortuus eſt Conſtans, ut poſt D. Hieronymum ſcribunt Eutropius & Oroſius. Dignitatem Epiſcopalem retinet. Tarraconenſi Archiepiſcopo ſuffraganea.

CXLV. Atque hæc quidem de Sedibus Epiſcoporum antiquis delibavimus; ut nota ſint nomina Vrbium vetera, & neoterica lectori, earumque ſitus; intelliganturque inſcriptiones Conciliorum, & cui Sedi primum quiſque Epiſcopus ſubjacebat.

Vide quid ſcribat Vaſæus de legione vii. Germanica vel Gemina, ex ſententia ſua, & Reſendi Luſitani, item poſt Chron. Innocentius III. in Epiſtola ad Compoſtellanum Archiepiſcopum de Concilio Bracarenſi iij. inquit: De quo non dubitatur, quin ſit authenticum.

CXLVI. In Concilio Eliberitano aliæ veterum Vrbium ſubſcriptiones ſunt, de quibus & hæc adjicienda duximus, propter Concilii illius antiquitatem.

CXLVII. Acci.] Inde Felix Accitanus qui ſubſcribit. De hac vide quæ adnotavimus.

CXLVIII. Corduba.] Ex hac Oſius ille Cordubenſis. Vide ſupra.

CXLIX. Spalis.] Supra.

CL. Tucci.] Urbis Turdulorum in Bætica, quam Plinius Auguſtam-Gemellam cognominari ait. In veteri marmore eſt: GEMELLA TUCCITANA, & COL. AUGUSTA GAMELLA. Eſt apud Plinium altera Tucci vetus in Baſtitania, vergens ad mare; quibuſdam eſt Almeria, aliis Murcia. Vide quid dicat de ea Reſendius.

CLI. Epagra.] Inde Sanagius Epagrenſis. Forte hic Epiſcopus fuit Græcus, & cauſſa Fidei relegatus. Nomen certe Sanagii Græcam originem ſapere videtur. Epagris autem inſula eſt Ægæi maris, prima inter Cycladas, teſtè Callimacho; qui eam Laſiam, Nonagriam, Hydruſſam, & Epagrin dictam affirmat. Hæc eadem Andros eſt. In alio Cod. eſt Bigerrenſis, & Bigertenſis. Bigerra eſt Bogarra hodie, prope Alcaraz, in montibus Securæ. Ptolomæus eam ponit in Baſtitanis. Unde non eſt Bejar, quæ eſt in Luſitania, aut Bettonia.

CLII. Caſtulo.] Supra. Hinc Secundimus Caſtulonenſis.

CLIII. Menteſa.) Supra. Hinc Pardus Menteſanus.

CLIV. Eliberis.) Supra. Hinc Flavius Eliberitanus.

CLV. Corſica, ſive Corſis.) Inde Conantius Corſicanus, Maris mediterranei inſula, Genuenſibus hodie parens. Terapne ab Ovidio appellatur. In alio Cod. ms. Urcitanus. De Urci diximus ſupra.

CLVI. Legio.) Inde Decentius Legionenſis. Hæc eſt Legio ſeptima Germanica, ſive Gemina. In Tarraconenſi Hiſpania juxta Aſtures a Ptolomæo ponitur. Hodie Leon, Caput regni, & dignitate Epiſcopali celebris a temporibus Gotthorum, tantum Apoſtolicæ Sedi ſubjecta, & Metropolitanum nullum Hiſpaniæ Epiſcopum agnoſcens.

CLVII. Toletum.) Inde Melanthius Toletanus ſupra.

CLVIII. Salaria.) Inde Januarius Epiſcopus de Salaria. Colonia in Tarraconenſi Hiſpania; unde in veteri inſcriptione: COL. JUL. SALARIENSIS; nunc prope Cazorlam. Eſt & alia Salaria in Oretanis.

CLIX. Oſſonoba.) Inde Vicentius Oſſonobenſis. De ea ſupra.

CLX. Elbora vel Ebora.) Inde Quintianus Elborenſis ſupra.

CLXI. Eliocrota.] In Antonino ms. eſt Eliocrata. Inde Succeſſus Epiſcopus de Eliocrota. Fuit olim Sedes Epiſcopalis; dicitur nunc *Lorca*. Habuit Templum D. Patricio dicatum, in quo erat Epiſcopalis Cathedra; quæ in Carthaginenſem abiit. Meminit Eliocrotæ Antoninus, & xxv. mil. paſſ. a Carthagine Spartaria ponit.

CLXII. Baſta) Inde Eutychianus Baſtitanus Epiſcopus. De hac ſupra.

CLXIII. Malaca.] Inde Patricius Malacitanus. De hac ſupra.

CLXIV. In Monaſterio Paraſſes, in quo antiquitus vita Canonicorum Regularium ſancte floruit, nunc obſervantia D. Hieronymi, dum Philippus II. ibi moraretur, incidi in Librum ms. in pelle pergaminea, in quo ſcriptum eſt.

Iſtæ ſunt interpretationes Civitatum in Hiſpania, quarum fuerunt nomina mutata tempore Saracenorum.

Spalis, Ideſt, *Sevilla*.
Aſſidona. *Sidonia*.
Eliberi. *Granada*.
Aſtigi. *Berga*, *quæ nunc Ecija*,
Egabro. *Capta*, *quæ nunc Cepta*.
Tuccis. *Xerez*.
Pace. *Bocalgaze*, *quæ nunc Badajoz*.
Exnoba. *Sedama*.
Agirania. *Lucena*.
Caliabria. *Montanges*.
Oreto. *Calatrava*.
Beatia. *Baeza*.
Menteſa. *Jaen*.
Acepridani. *Guadix*.
Baſti. *Baza*.
Urci. *Almeria*.
Acarta. *Bagaſtri*, Hic jacet Tyeſtes Epiſcopus Bergaræ.
Illia. *Belſa*.
Setabis. *Xativa*.
Valeria. *Valentia*.
Compluto. *Guadalfajara*.
Urci, quæ modo *Almeria* vocatur; inde verſus:

Inſiſtens operi venit Indalecius Urci,
Quæ poſt mutata, fuit Almeria vocata.

SY-

SYNODUS BRACARENSIS II.

XII. EPISCOPORUM,

ANNO CHRISTI DLXXII.

SUB MIRONE SUEVORUM REGE

Celebratum tempore inter-regni Pontificii, poſt obitum Joannis Papæ III.

TITULI.

I. *Ut Epiſcopus ambulet per Diœceſim ſuam, & ante viginti dies Paſcha Catechumeni doceantur Symbolum.*
II. *Ut Epiſcopus per Diœceſim ambulans, duos ſolidos tantum accipiat, neque tertiam partem de oblationibus quærat; & Clerici non agantur more ſervili.*
III. *Ut Epiſcopus in ordinatione Clericorum commodum nullum accipiat.*
IV. *Ut pro Chriſma Epiſcopus nihil accipiat.*
V. *Ut pro conſtitutione Baſilicæ Epiſcopus nihil exigat.*
VI. *Ut qui Oratorium pro quæſtu ſuo in terra propria fecerit, non conſecretur.*
VII. *Ut de baptizatis nullum [a] accipiat præmium.*
VIII. *Ut qui Clericum accuſaverit, & id non probaverit, excommunicetur.*
IX. *Ut per ſingulos annos a Metropolitano Epiſcopo Paſcha pronuncietur.*
X. *Ut Presbyter poſt cibum non teneat Miſſam pro mortuis.*

Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, currente Era DCX.

I. Anno ſecundo Regis [b] Mironis, [c] die Kalendarum Juniarum, cum Gallæciæ Provinciæ Epiſcopi, tam ex Bracarenſi, quam ex Lucenſi Synodo, cum ſuis Metropolitanis præcepto præſati [d] Regis ſimul in Metropolitana [e] Epiſcopi conveniſſent; id eſt, * Martinus, [f] Nitigiſius, Remiſol, Andreas, [g] Lucretius, [h] Adorius, [i] Vvittimer, Sardinarius, Viator, [k] Avila, Polemius, Maylocus; conſidentibus his ſimul Epiſcopis, atque univerſo Clero præſente, Martinus Bracarenſis [l] Sedis Epiſcopus dixit: Inſpiratione hoc Dei credimus proveniſſe, Sanctiſſimi [m] Fratres, ut per ordinationem Domini * glorioſiſſimi filii noſtri Regis ex utroque Concilio conveniremus in unum, ut non ſolum de viſione alterutra [o] gratulemur, ſed etiam ea, quæ ad ordinationem, & diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent, pariter conloquamur. Scriptum eſt enim in [p] Euangeliis, dicente Domino: *Ubicumque fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum.* [q] Nitigeſius Eccleſiæ Lucenſis Epiſcopus dixit: Neque aliud poteſt credi, niſi ea, quæ ad utilitatem noſtrarum pertinent animarum, Divina inſpiratione, & inchoari, & perfici [x] poſſe. Et ideo unanimes, atque idipſum in Domino ſentientes, quæcumque ad inſtructionem noſtram pertinent, in medium prolata deſideramus agnoſcere.

II. Martinus Epiſcopus dixit: Arbitramur, veſtram Beatitudinem recordari, quia, quum primum in Eccleſia Bracarenſi Epiſcoporum Concilium congregatum eſt, poſt multa, quæ ad concordiam rectæ Fidei fuerant roborata, aliqua etiam, quæ regularem ſanctorum Canonum continent diſcretionem, firmavimus; quorum utilitas ut poſſit evidentius in memoriam revocari, ipſa (ſi vobis placet) Epiſtola in veſtra præſentia relegatur.

III. Omnes Epiſcopi dixerunt: Oportet [s] omnibus modis, ut in omnium auribus, qui hic [t] adſtant, recitetur. Recitatis ergo Capitulis, [u] quæ ne prolixitatem facerent, his geſtis minime ſunt inſerta, Martinus Epiſcopus dixit: Hæc ergo, quæ modo ſunt recitata, quæ nobis tunc, aut varia, aut dubia, aut inordinata ſunt viſa, auxiliante Deo, directa ſunt, & ſuam [x] immobiliter obtinent firmitatem; quæ autem tunc in memoriam non venerunt, aut oneroſum fuit in primo illo Concilio multa ſimul ingerere, neceſſarium videtur modo ad notitiam ſanctæ veſtræ charitatis deferri, * in eo ſpecialiter proſpectu, ut ſpirituali ventilata examine purgentur. Sancti enim Patres, ac præceſſores noſtri, aut Generales Synodos undique [y] collecti, pro unitate rectæ Fidei fecerunt, ſicut in Nicæa contra Arium CCCXVIII. & in Conſtantinopoli contra Macedonium CL. & in Epheſo contra Neſtorium CC. & in Chalcedone con-

a Forte accipiatur. Exc.
b Ariamirii Exc.
c Die 18. Kalend. Januariarum. Exc.
d Glorioſiſſimi Reg. Exc.
e Bracar. Eccl. Exc.
* *Nimirum Martinus Bracarenſis erat antiquior Lucenſi, unde primum locum obtineat. Is etiam 1. Concilio interfuit, nondum Epiſcopus Bracarenſis. Nitigius vero erat Epiſcopus Lucenſis: unde ſecundum dicendi tenuit locum*
f Nitigis. Exc.
g Eucentius. Exc.
At ſic etiam in aliquot mſſ. habetur.
h Adoricus. Exc. *In pleriſque mſſ.* Adorich.
i Veſtimer. Exc.
K Anila. C. A.
l Eccleſiæ. Exc.
m Patres. Exc.
* *Deeſt in Exc.*
n Alterutrum. Exc.
o Gratulatemur. Exc.
p Evangelio.
q Nitigis. Exc.
r Oportere. Exc.
s Omnimode. Exc.
t Adſiſtant. Exc.
u Superioris Concilii, quæ. Exc.
x Inviolabiliter Exc.
* *Deeſt in Exc.*
y Collig. Exc.

contra Eutychen DCXXX. aut certe ſpeciales Synodos, per ſuas unuſquiſque Provincias, pro ſecandis contentionibus, vel emendandis aliquorum negligentiis collegerunt; & prout eventus culparum, aut qualiſcumque exceſſus exegit, [a] per ſingulas quoque diffinitas Canonum ſententias, mediante inter eos Dei Spiritu, conſcripſerunt, quas oportet nos [b] legere, & intelligere, & tenere.

[a] Exigebat. Exc
[b] Relegere. Exc

IV. Et quia, opitulante Chriſti gratia, de unitate, & rectitudine Fidei in hac Provincia nihil eſt dubium; illud nobis ſpecialius eſt agendum, ut ſi quid fortaſſe extra Apoſtolicam diſciplinam, per ignorantiam, aut per negligentiam, reprehenſibile invenitur in nobis, recurrentes ad teſtimonia Sacrarum Scripturarum, vel antiquorum Canonum inſtituta, adhibito communi conſenſu, omnia, quæ diſplicuerint, rationabili judicio corrigamus. Et primum, ſi placet, relectis Beati Apoſtoli Petri præceptis, quæ pro regula Sacerdotum in ſua Epiſtola evidenter adſcripſit, quicquid non eodem tenore, ſicut Princeps Apoſtolorum edocuit, agi videtur, a nobis ſine ulla cunctatione, ad emendationem ducere feſtinemus; ne fortaſſe dum aliis prædicamus, ipſi reprobi effecti, Divino illo condemnemur eloquio dicente: *Tu vero odiſti diſciplinam, & projeciſti ſermones meos poſt te.*

1. *Cor.*
Pſ. 49.
1. *Pet.* 5.

V. Omnes Epiſcopi dixerunt: Cupimus memoratam Apoſtoli Petri Epiſtolam, ad locum ipſum, ubi Sacerdotes docet, audire. Tunc allato Libro, hæc ex eadem Epiſtola recitata ſunt: *Seniores obſecro conſenior, paſcite, qui eſt in vobis, gregem Dei; providentes non coacte, ſed ſpontanee, ſecundum Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie; neque ut dominantes in Cleris, ſed [c] forma facti [d] gregis ex animo; ut cum apparuerit Princeps Paſtorum, recipiatis immarceſcibilem gloriæ coronam.* His relectis, quæ ex Epiſtola B. Petri Apoſtoli recitata ſunt, deſideramus, auxiliante Dei gratia, divinis obedire præceptis, & Apoſtolicæ Epiſtolæ, quæ nobis recitata eſt, [e] in omnibus formulam imitari; ne forte in aliquibus inordinate ambulantes, divino (quod abſit) judicio condemnemur. Sed ut Sanctorum Patrum veſtigia ſubſequentes, in ipſorum requie mereamur eſſe participes, & immarceſcibilem illam gloriæ coronam, quæ repromiſſa eſt, cum ipſis [f] accipere mereamur. Ob hoc ergo tuam ſimul omnes depoſcimus charitatem, ut has omnes cauſſas ſingulis Capitulis breviter comprehenſas, [g] qualiter corrigi debeant, his geſtis ſubterannectas; quæ cum ſtudioſius relecta, & in notitiam omnium noſtrorum evidentur fuerint perducta, propria unuſquiſque manu pro eorum emendatione, & confirmatione ſubſcribat; ut non ſolum nobis, ſed etiam ſucceſſoribus noſtris, hæc ad perfectionem Epiſcopalis officii Decreta proficiant.

Et eſt apud Apoſtolum.
[c] Modo. Exc.
[d] Greg. apud Petrum. Exc.
[e] In his omnibus. Exc.
[f] Percipere. Exc
[g] Vel qualiter. Exc.

I. Ut Epiſcopus ambulet per Diœceſim ſuam, & ante viginti dies Paſcha Catechumeni doceantur Symbolum.

VI. Placuit omnibus Epiſcopis, atque convenit, ut per ſingulas Eccleſias Epiſcopi [h] per Diœceſes ambulantes, primum diſcutiant Clericos, quomodo ordinem Baptiſmi teneant, vel Miſſarum, [i] & quæcumque officia in Eccleſia [k] peragantur. Et ſi recte quidem invenerint, Deo gratias agant; ſi autem minime, docere debeant ignaros; & hoc modis omnibus præcipere, ut ſicut antiqui Canones jubent, ante viginti dies Baptiſmi, ad purgationem exorciſmi Catechumeni currant; in quibus viginti diebus omnino Catechumeni Symbolum, quod eſt, *Credo in Deum Patrem omnipotentem*, ſpecialiter doceantur. Poſtquam ergo in his ſuos Clericos diſcuſſerint, vel docuerint Epiſcopi, alia die, convocata plebe ipſius Eccleſiæ, doceant illos, ut errores fugiant Idolorum, vel diverſa crimina (id eſt) homicidium, adulterium, perjurium, falſum teſtimonium, & reliqua peccata mortifera; [l] aut quod nolunt ſibi fieri, non faciant alteri; & ut credant reſurrectionem omnium hominum, & diem Judicii, in quo unuſquiſque ſecundum ſua opera recepturus eſt. Et ſic poſtea Epiſcopus de Eccleſia illa proficiſcatur ad aliam.

[h] Et Diœc. eſtes. Exc.
[i] Et qualiter quæcumque. Exc.
[k] Peragant. Exc
De conſ. diſt. 4. Ante viginti dies.
[l] Et. Exc.

*II. Ut Epiſcopus per Diœceſim ambulans, duos ſolidos tantum accipiat, * neque tertiam partem de oblationibus quærat; & ut Clerici non agantur more ſervili.*

VII. Placuit, ut nullus Epiſcoporum, [m] cum per Diœceſes ſuas ambulat, præter honorem Cathedræ ſuæ, id eſt, duos ſolidos, aliquid aliud per Eccleſias tollat, neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in Eccleſiis Parochialibus [n] requirat; ſed illa tertia pars pro luminariis Eccleſiæ, vel recuperatione ſervetur, & ſingulis annis Epiſcopo inde ratio fiat. Nam ſi ter-

* *Hæc omnia deſunt a cod. Alveldenſi.*
Ivo. Q. 3. *Cap.* Placuit.
1. *Pet.* 5.
[m] Per Eccleſias ſuas ambulans. Exc.
[n] Facta ſibi uſurpet, ſed Eccleſiæ reparationi ſervetur, & in ſingulis annis Epiſcopo ratio fiat. *Exc.*

tertiam partem illam Epiſcopus tollat, lumen [a] & ſacra abſtulit Eccleſiæ. Similiter & ut Parochiales Clerici ſervili opeie in aliquibus operibus Epiſcopis ſervire non cogantur; quia ſcriptum eſt: *Neque ut dominantes in Clero.*

a Nam ſi tertiã &c. & ſarta tecta abſtulit. Exc. *& Grat.*

III. *Ut Epiſcopus in ordinatione Clericorum commodum nullum accipiat.*

VIII. Placuit, ut de ordinationibus Clericorum Epiſcopi munera nulla ſuſcipiant; ſed, ſicut ſcriptum eſt, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Et non aliquo pretio gratia Dei, & impoſitio manuum venundetur; quia antiqua definitio Patrum ita de Eccleſiaſticis ordinationibus ſtatuit, dicens: Anathema ſit danti, & accipienti. Propterea, quia aliquanti multis ſceleribus b obruti, ſancto Altario indigne miniſtrantes, non hoc teſtimonio bonorum actuum, ſed profuſione munerum obtinent; oportet ergo, non per gratiam munerum, ſed per diligentem prius diſcuſſionem c, deinde per multorum d teſtimonium Clericos ordinare.

1. q. 1. Placuit ut de ordinat. *Ivo P. 5. cap.* 128.
b Accipiant. Exc.
c Obnoxii. Exc
d Teſtimonia. *Grat. & Ivo.*

IV. *Ut pro chriſma Epiſcopus nihil accipiat.*

IX. Placuit, ut modicum balſami, quod benedictum pro Baptiſmi Sacramento per Eccleſias datur, e quia ſinguli tremiſſes pro ipſo exigi ſolent, nihil ulterius exigatur; ne forte quod pro ſalute animarum per invocationem Sancti Spiritus conſecratur, ſicut Simon Magus donum Dei pecunia f emere, ita nos venundare damnabiliter videamur.

1. q. 1. Placuit ut nullus.
Materia chriſmatis balſamũ cum oleo. Ita Greg. Pap. exponens illud Cantici: Botrus Cypr.
e Quia a ſingulis trimiſs. Exc.
f Voluit emere Exc.

V. *Ut pro conſecratione Baſilicæ Epiſcopus nihil exigat.*

X. Placuit, ut quotiens ab aliquo Fidelium ad conſecrandas Eccleſias Epiſcopi invitantur, non quaſi ex debito munus aliquod a fundatore requirant; g ſed ſi ipſi quidem aliquid ex ſuo voto obtulerint, non reſpuatur. Si vero aut paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tantum unuſquiſque Epiſcoporum meminerit, ut non prius dedicet [h] Eccleſiam, aut Baſilicam, niſi antea dotem Baſilicæ, & obſequium ipſius [i] per donationem chartulæ confirmatum accipiat; nam non levis eſt iſta temeritas, ſi ſine luminariis, vel [k] ſine ſubſtentatione eorum, qui ibidem ſervituri ſunt, tanquam domus privata, l ita conſecretur Eccleſia.

1. q. 2. Placuit ut quoties.
Burch. Lib. 3. c. 17. Ivo P. 3. cap. 432.
g Sed ipſe fundator ſiquidem aliquid de ſuo voto obtulerit. *Grat.*
h Eccleſ. niſi antea dot. Exc.
i Per ordinationem. Exc.
K Sine ſubſtantiali ſuſtentatione. Exc.
l Privati. Exc.

VI. *Ut qui Oratorium pro quæſtu ſuo in terra propria fecerit, non conſecretur.*

XI. Placuit, ut ſi quis Baſilicam, non pro devotione Fidei, ſed pro quæſtus cupiditate ædificat, ut quicquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum Clericis dividat; eo quod Baſilicam in terra ſua m ipſe condiderit; quod in aliquibus locis uſque modo dicitur fieri. Hoc ergo de cætero obſervari debet, ut nullus Epiſcoporum tam abominabili voto conſentiat, [n] ut Baſilicam, quæ non pro Sanctorum patrocinio, ſed magis [o] tributaria conditione eſt condita, audeat conſecrare.

De conſecr. diſt. 1. Siquis Baſilicã
m Quæſtus cauſa Exc.
n Nec. Exc.
o Sub tribut. Exc.

VII. *Ut de baptizatis nullum accipiat præmium*

XII. Placuit, ut unuſquiſque Epiſcopus per Eccleſias ſuas hoc præcipiat; ut hi, qui infantes ſuos ad Baptiſmum offerunt, ſi quid voluntarie pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis; ſi vero per neceſſitatem paupertatis aliquid non habent, quod offerant, nullum illis pignus violenter tollatur a Clericis; nam multi pauperes hoc timentes, filios ſuos a Baptiſmo retrahunt. p Quod ſi forte dum differunt, ſine gratia Baptiſmi de hac vita receſſerint; neceſſe eſt, ut ab illis eorum perditio requiratur, quorum q exſpolia pertimeſcentes, a Baptiſmi ſe gratia retraxerunt.

1. q. 1. Placuit ut unuſquiſque *Decret. Ivo P.* 1. c. 74.
p Quod ſi forte dum differuntur. Exc.
q Spolia. Exc.

VIII. *Ut qui Clericum accuſaverit, & id non probaverit, excommunicetur.*

XIII. Placuit, ut ſi quis Clericorum aliquem in accuſatione fornicationis impetit, ſecundum præceptum Paulli Apoſtoli, duo, vel tria teſtimonia requirantur ab illo. Quod ſi non potuerit datis teſtimoniis approbare, r quæ dixit; [ſ] excommunicationem accuſati accuſator excipiat.

2. q. 5. Placuit, ut ſi quis aliquem.
Burch. Lib. 2. c. 202. *Ivo P.* 6. c. 276.
r Quod. Exc.
ſ Accuſationem Exc.

IX. *Ut per ſingulos annos a Metropolitano Epiſcopo Paſcha pronuncietur.*

XIV. Placuit, ut poſtquam omnia in Concilio Sacerdotum fuerint ordinata, illud t omnibus modis obſervetur, ut u ſuperventurum ipſius anni Paſcha, quo-

De Conſ. D. 3. Placuit, ut poſtquam. Omnimodis. Exc.
t Superventuri. *Grat.*

Digitized by Google

a Intimetur. *Grat.*
* Exc. *hæc non agnoſcunt.*
b Obſervare.

quoto Kalendarum die, vel quota Luna debet ſuſcipi, a Metropolitano Epiſcopo [a] nuncietur. Quod cæteri Epiſcopi, vel reliquus Clerus breviculo ſubnotantes, unuſquiſque in ſua Eccleſia, adveniente Natalis die Domini, adſtanti populo poſt lectionem Euangelicam nuncient*; ut introitum Quadrageſimæ nullus ignoret; in cujus principio convenientes in unum vicinæ Eccleſiæ, per triduum cum Pſalmis per Sanctorum Baſilicas ambulantes, celebrent Litanias. Tertio autem die, celebratis hora nona, ſive decima Miſſis, dimiſſo populo, præcipiant Quadrageſimæ [b] ſervare jejunia, & mediante Quadrageſima, ex diebus viginti baptizandos infantes ad exorciſmi purgationem offerre.

X. *Ut Presbyter poſt cibum non teneat Miſſam pro mortuis.*

c Fœtore corrupto. *Exc.*
d Retineri. *Exc.*
e Ut Miſſas morti. *Exc.*
f Vel oblationem. *Exc.*
g Conſecrav. in Altari continuo. *Exc.*
h Ita. *Exc.*

XV. Placuit, ut quia per ſtultitiam præſumpſi nuper erroris, aut certe ex veteris Priſcillianæ adhuc hæreſis [c] fœtore, corruptos cognovimus quoſdam Presbyteros, in hujus præſumptionis audacia [d] detineri, [e] ut in Miſſa mortuorum, etiam poſt acceptum merum, [f] oblationem auſi ſunt conſecrare. Ideoque hoc præfixe evidentis ſententiæ admonitione ſervetur, ut ſi quis Presbyter poſt hoc Edictum noſtrum amplius in hac veſania fuerit deprehenſus; id eſt, ut non jejunus, ſed quocumque jam cibo præſumpto, oblationem [g] conſecraverit, continuo ab officio ſuo privatus, a proprio deponatur Epiſcopo.

i Eorum placitorum. *Exc.*
* Excommunicatione. *Exc.*
k Veriſſimam. *Exc.*
l *alias* Lucentius, *ac Exc.*
m Conimbricenſ. *Exc.*
n Adoricus. *Exc.*

XVI. His [h] itaque geſtis, placuit omnibus pro confirmanda horum obſervantia propria unumquemque manu ſubſcribere; [i] eo placito facto, ut ſi quis horum Capitulorum terminum trangreſſus, ad inordinatas conſuetudines reverti volerit, totius Concilii * increpatione correptus, [k] ſeveriſſimam ſibi de ſui ordinis inclinatione noverit imminere ſententiam.

Martinus Bracarenſis Metropolitanæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
Remiſol Viſenſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
[l] Lucretius [m] Conimbrienſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
[n] Adorius Egitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
Sardinarius Lamecenſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
Viator Magnetenſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.

ITEM EX SYNODO LUCENSI.

o Nitigis Luc. Metropolitanæ Eccl. *Exc.*
p Victimer. *Exc.*
q Caurienſis.
r Anila. *L. A.*
s *Alias* Aſturicenſis, *ut Exc.*
t Britonorum. *Exc.*

[o] Nitigiſius Lucenſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
Andreas Irienſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
[p] Wittimer [q] Aurienſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
Avila Tudenſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
Polemius [s] Aſturienſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.
Mailoc [t] Britonenſis Eccleſiæ Epiſcopus, his geſtis ſubſcripſi.

FRAGMENTA.

Quæ citantur ex Conciliis Bracarenſibus, & in eis non exſtant.

EX CONCILIO BRACARENSI CAP. III.

Burch. Lib. 4. Cap. 8.

XVII. HOC omnimodis præcipimus, & antiqui Canones præcipiunt, ut ante Baptiſmum viginti dies ad purgationem exorciſmi Catechumeni veniant, & in illis viginti diebus juxta Canonicum præceptum, & erudiantur, & conſecrentur.

EX CONCILIO BRACARENSI CAP. XXII.

Burch. Lib. 10. Cap. 21.
* *Conc. Arelat. II. Cap. 23.*

XVIII. Si in alicujus Presbyteri Parochia infideles, aut faculas incenderint, aut arbores, aut fontes, aut ſaxa venerantur; ſi hoc eruere neglexerint, * ſacrilegium ſe feciſſe cognoſcat; præſumptor, aut hortator rei ipſius, ſi admonitus hoc emendare neglexerit, communione privetur.

EX CONCILIO BRACARENSI CAP. XXXI.

Burch. Lib. 3. Cap. 180.

XIX. Quicumque Presbyter de jure Tituli ſui, quolibet modo aurum, argentum, vel gemmas, veſtes quoque, ſi ſunt, vel ſi acceſſerint aliqua mobilia ad ornamenta Divina, aliquid in perpetuum alienare tentaverit; donator, alienator, ac venditor, honoris ſui amiſſione multetur.

EX CONCILIO BRACARENSI CAP. LXXX.

Burch. Lib. 10. Cap. 39.

XX. Si quis ballationes ante Eccleſias Sanctorum fecerit, ſeu qui faciem ſuam transforma-

maverit in habitu muliebri, & mulier in habitu viri, emendatione pollicita tres annos pœniteat.

EX CONCILIO BRACARENSI III. Cap. viii.

XXI. Quicumque ſub hoc neglectu res Divinas laborare diſtulerit, ſpeciali placito diſtringendus eſt; ut ſi de rebus, vel augmentis Eccleſiæ quæſtum laboribus ſuis proprie auxit, & ex hoc Eccleſiaſticis rebus, aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit; quicquid in rebus Eccleſiæ minuit, ille reſtituat, ex cujus rebus, atque ſuffragiis ſuos convictus fuerit ampliaſſe labores. Quod ſi aliquid pro utilitatibus Eccleſiæ, aut ſubſtantiæ expendit, aut diſpendii, vel perditionis quippiam pertulerit; ſi hoc comprobare potuerit, totum illi a rebus Eccleſiæ ejuſdem reformabitur, pro cujus utilitate id expendiſſe probatur. Si vero de rebus Eccleſiæ tantummodo aliqua acquiſiviſſe noſcuntur, & ad nomen Eccleſiæ inſtrumenta componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

NOTÆ VARIORUM IN CONCILIUM BRACARENSE II.

XXII. *Synodus Bracarenſis ſecunda.*) Ita omnes Codices mſs. & Libri editi, donec apparuit Concilium illud Bracarenſe ſub Pancratiano celebratum anno Chriſti CDXI. aut circiter, quo numerato veluti primo, deberet dici ſecundum, quod paullo ante edidimus, & tertium illud, in quo verſamur. Viſum autem fuit antiquum ordinem numerandi ſervare, quemadmodum & circa Concilia Toletana, quorum aliqua nullo numero denotantur. Itaque Concilium hoc Bracarenſe dicimus ſecundum. Caro. de Aguirre.

XXIII. Hoc ipſo anno, menſe Decembri celebrata eſt Synodus poſterior Bracarenſis, anno ſecundo Ariamiri Regis Suevorum, ut ejus Acta ſui exordio declarant his verbis: *Regnante Domino Jeſu Chriſto, currente Era ſexcenteſima decima, die decimo octavo Kalendarum Januariarum, cum Galliciæ Epiſcopi, tam ex Bracarenſi, quam ex Lucenſi Synodo, cum ſuis Metropolitanis præcepta præfati glorioſiſſimi Regis ſimul in Metropolitana Bracarenſi Eccleſia conveniſſent; ideſt, Martinus, Nitigius &c.* Omnes numero duodecim. Statuti ſunt autem Canones decem ad Eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantes; exſtant ipſi quidem ab ipſo Martino Metropolitano, Canonum Collectore, ſumma induſtria elaborati, quos tu conſulas. Porro eadem Era ſexcenteſima decima, qui cum Metropolitano ſuo Nitigio ad propria reverſi ſunt Epiſcopi, Luci habuere Conventum, in quo de eadem ſecunda Synodo Bracaræ habita mentio facta eſt. De his locuples teſtis eſt vetus Conſtitutio ejuſdem Regis hac pariter Era data, vendicata autem in lucem ex abditis Eccleſiaſticis ab Ambroſio Morales, quo nomine plurimum ei debent Hiſpaniæ, omneſque ſimul rerum antiquarum ſtudioſi. Recitat ipſe quæ in ejuſdem Regis Conſtitutionis habentur exordio, verbis iſtis:

XXIV. *Deo Omnipotenti, trino, & uno, & vero, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, qui ſua ſapientia ineffabili in Deitate perfecta ex arce ſumma quæcumque ſunt, tam præſentia, quam futura inſpicit, ut præſcius ordinat, atque diſponit ut dominus. Ipſo Cælorum Rege inſpirante, ſeu opitulante, ego Theodomirus Rex, cognomento etiam Mirus, Galliciæ totius Provinciæ Rex, Deo, ejuſque Genitrici glorioſæ Mariæ, ac ceteris Sanctis cupiens eſſe famulus, & ſervulus, coadunato ante Dei Concilio in Lucenſi jam præfatæ Provinciæ Urbe omnium Catholicorum Epiſcoporum, ſeu Religioſorum Virorum, nobis ab ipſis intimatum eſt uno animo, cordeque perfecto, auctoritate etiam Sedis Apoſtolicæ Sancti Petri, cujus Legationem læti excepimus.* Huc uſque ex ejus Conſtitutionis exordio Ambroſius; ex quibus & illud intelligis, niſos Sedis Apoſtolicæ auctoritate Reges, eum præciperent, Epiſcopos ad Synodos convenire. Miſſam autem apparet ad hunc Regem a Joanne Papa Legationem, ſimul ac paternum Regnum accepit. Moris quidem fuiſſe liquet Romanorum Pontificum, novos ubicumque eſſent, Chriſtianos Reges Legationibus convenire, quibus eos, quæ decent Catholicos Principes, commonerent, & quæ opus eſſent ad Religionis ſtatum integre conſervandum, ut facerent, atque juberent, facultatemque eiſdem eam tribuerent, quæ ad res bene conficiendas neceſſaria viderentur.

XXV. Sed quæ poſt Regis Conſtitutionem Nitigii Epiſcopi verba poſtrema recitas, videamus; ubi enim de his Rex egit, quæ ad terminos Diœceſis conſtitutos in priori Lucenſi Concilio conſervandos admonuit, ipſe Nitigius Epiſcopus iſta ſubjecit: *His itaque determinationibus, ſeu definitionibus Comitatuum a me Nitigio, nutu Dei Lucenſis Sedis Epiſcopo, diligentiſſime exquiſitis, per antiquorum virorum ſcientiam, ſeu ſcripturarum ſeriem vetuſtaram, ſtudioſiſſime poſt peractam Synodum Bracarenſem ſecundam ibidem in diebus glorioſiſſimi domini Mironis Regis, ſub Era ſexcenteſima decima, in præſentia ipſius Regis, omnium Catholicorum Magnatum totius Galleciæ &c.* Sed illa haud levis ſuboritur de textu depravato ſuſpicio, cum Theodomiri ea dicatur Conſtitutio, quam ex Era notata, & mentione ſecundæ Synodi Bracarenſis conſtat, non patris eo nomine appellati, ſed filii Ariamiri eſſe; nam quod uterque Mirus dicatur, commune nomen fuiſſe videtur Regibus Suevorum ut Ambroſius exiſtimavit, cui conſentio; ſed ſed & Theodem, ſicut & Mirum, eorum fuiſſe Regum cognomina, honorem, & dignitatem aliquam ſignificantia, haud facile admittendum putamus; nam dum ambo ejuſdem fuerint Reges Regni, non diverſa cognomina, ſed eadem iiſdem fuerant ipſorum no-

nominibus apponenda. Unde magis ineſſe in ſcripto vitium, Librariorum, ut accidit, errore dilapſum putamus.

XXVI. Quod vero eadem Sancta Synodus, quum ſacroſanctas Oecumenicas recenſet Synodos, omiſſà quinta, quatuor tantum numerat, nempe Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam, & Chalcedonenſem; rationem diſces ex Gregorio Romano Pontifice, quod videlicet in quinta, ut ait, non ſit actum de Fide, ſed de perſonis; in illis vero quatuor de Fide, ob idque illarum profeſſio neceſſaria videretur. Nihil eſt ergo, ut ob id iidem Sanctiſſimi Epiſcopi in ſuſpicionem ſchiſmatis poſſint adduci, quibus eum conſtat (ut dictum eſt) Apoſtolicam Sedem Literis, atque Legatione ad Regem miſſis communicaſſe. Videmus enim, & ipſum quoque Gregorium interdum nonniſi quatuor recenſere Oecumenicas Synodos, cum tamen & quintam recipiendam eſſe tedetur.

XXVII. Ad eundem Lucenſis Eccleſiæ Epiſcopum Nitigium, ſimulque ad univerſum Lucenſe Concilium, Martinus Bracarenſis Epiſcopus co lectionem, & emendationem Orientalium Canonum direxit, hujuſcemodi perbrevi Præfatione notatam.

XXVIII. *Domino meo Beatiſſimo, & Apoſtolicæ Sedis honore ſuſcipiendo in Chriſto Fratri Nitigio Epiſcopo, vel univerſo Concilio Lucenſis Eccleſiæ Martinus Epiſcopus. Canones ſancti, qui in partibus Orientis ab antiquis Patribus conſtituti ſunt, poſtea autem ſuccedenti tempore in Latinam linguam tranſlati ſunt. Et quia difficile eſt, ut ſimplicius aliquid ex alia lingua transferatur in aliam, ſimulque & illud accidit, ut in tantis temporibus Scriptores, aut non intelligentes, aut dormitantes, multa prætermittant; & propterea in ipſis Canonibus aliqua ſimplicioribus videantur obſcura; ideo viſum eſt, ut cum omni diligentia, quæ per tranſlatores obſcurius dicta ſunt, immutata, ſimplicius, & emendatius reſtaurarem: id primum obſervans, ut illa, quæ ad Epiſcopos, vel univerſum Clerum pertinent, una in parte tanſcripta ſint; ſimiliter, quæ ad laicos pertinent, ſimul ſint adunata; ut de quo Capitulo ſcire aliquis voluerit, poſſit celerius invenire.* Extat ipſa Collectio Canonibus octoginta quinque locupletata.

XXIX. Verum fuerunt ejuſdem Viri alia ſcriptorum monumenta, de quibus Iſidorus dum agit, hæc ait: *Matinus Dumienſis Monaſterii Sanctiſſimus Pontifex ex Orientis partibus navigans, in Galliciam venit, ibique converſis ab Ariana impietate ad Fidem Suevorum populis, regulam Fidei, & ſanctæ Religionis conſtituit, Eccleſias informavit, Monaſteria condidit, copioſaque præcepta piæ inſtitutionis compoſuit. Cujus quidem ego legi Librum*, De differentiis quatuor virtutum; *& aliud Volumen Epiſtolarum, in quibus hortatur vitæ emendationem, & converſionem Fidei, orationis inſtantiam, & eleemoſynarum diſtributionem, & ſuper omnia, culturam virtutum omnium, pietatem. Floruit regnante Theodomiro Rege Suevorum, temporibus illis, quibus Juſtinianus in Republica, & Athanagildus Hiſpanus Imperium tenuere.* Hæc Iſidorus. Porro Libellum illum, *De virtutibus quatuor*, complectentam honeſtæ vitæ formulam, inſcripſiſſe ad Mironem Regem, Sigebertus eſt teſtis. Reliqua de eodem Sancto rurſus in ejus obitu dicturi ſumus. CARD. BARONIUS ad annum hunc DLXXII.

XXX. *Bracarenſe.*) Ad ea, quæ ſupra dixi de hac Urbe, adde quæ ſequuntur: *Auguſta Bracarum*, inquit Ortelius, *Plinio, Bracar Auguſta Ptolomæo, citerioris Hiſpaniæ Urbs eſt, quæ hodie Braga Ambroſio Morali. Pro Bracar apud Ptolomæum Brecar ſcribendum ſuſpicor, cum gentis illius caput ſit; quam Strabo, & Ptolomæus Brecarios nominant.* BINIUS.

XXXI. *Bracarenſe.*] In antiquo quingentorum annorum Codice Vaticano 1358. continente Ponormiam S. Ivonis inter medium & finem hæc habentur: *Perſecutio Catholicorum in Hiſpania, ubi Rex Arianus* (is erat Leovigildus, qui huc anno DLXXII. dominabatur in Hiſpania) *filium Hermengildum juſſit decollari; uxorem filii verberatam piſcinæ immergi. Concilium Braggarenſe in Hiſpania ſub Rege Ariamiro Galiciæ.* Hæc ibi.

XXXII. Porro, dum iam Suevi Reges Gallæciæ Religionem Catholicam promovebant, tum in his Conciliis, tum alibi paſſim, Leovigildus Hiſpaniæ Rex illam ſolo æquare, aut deſtruere conabatur. Eum in finem Sanctos Præſules, Leandrum Hiſpalenſem, Fulgentium Aſtigitanum, ac Mauſonam Emeritenſem, Catholiciſmi defenſores acerrimos, exſilio multavit. Vincentium autem Epiſcopum Cæſarauguſtæ ad ſuam ſectam Arianam cum pluribus aliis traxit, propterea impugnatum, ac reprehenſum a Severo Epiſcopo Malacitano, & Liciniano Carthaginenſi, hujus intimo amico, & ſocio, quos inſignis pietatis, & doctrinæ nomine laudat Iſidorus; ſicut & Joannem Abbatem Valclarenſem, Virum doctiſſimum ejuſdem temporis, pariter impetitum, & exagitatum a Leovigildo, ut Arianæ impietati conſentiret, ſed fruſtra. Quamvis vero nemo eorum Patrum intervenerit huic Concilio Bracarenſi, tum quia exſules erant plerique, tum quoniam illud habitum fuit extra ditionem Regum Hiſpaniæ Gotthorum, in tractu Gallæciæ Arimiro Regi Suevorum ſubjectæ; poſtea mortuo Leovigildo interfuerunt libere Concilio Toletano III. ejuſque fratrem Reccaredum cum aliis Principibus Gotthis Hiſpaniæ converterunt feliciter ad Catholicam Fidem, ut videbimus ſuo loco. CARD. DE AGUIRRE.

XXXIII. *Anno ſecundo.*) Dicitur in excuſis, hoc Concilium ſub Honorio Papa I. fuiſſe coactum; ſed perperam, cum ex Eræ ſupputatione conſtet, Honorium I. ſeptuageſimum nonum a Petro Romanam Sedem rexiſſe, anno Domini DCXXIII. temporibus Siſebuti Regis. Concilium vero Bracar. II. anno Domini DLXXII. fuit geſtum, forte ſub Joanne III. temporibus Leovigildi Gotthorum Regis. Neque etiam Provinciale fuit ſtricte, cum a duobus Metropolitanis totius Pro-

Provinciæ Gallæciæ fuerit celebratum.

XXXIV. *Mironis.*) Idem Theodomirus qui Era DCVII. congregavit Concilium Lucenſe. Sic enim invenio ſcriptum: *Ego Theodomirus Rex, cognomento etiam Miru., Gallæciæ totius Provinciæ Rex &c.* Et infra: *His itaque determinationibus, ſeu definitionibus, a me Nitigio, nutu Dei Lucenſis Sedis Epiſcopo, diligentiſſime exquiſitis, per antiquorum virorum ſcipturarum ſeriem vetuſtarum, ſtudioſiſſime poſt peractam Bracarenſem Synodum ſecundam ibidem in diebus glorioſiſſimi Domini Mironis Regis, ſub Era DCX. in præſentia ipſius Regis, & omnium Catholicorum Magnatum totius Gallæciæ.* Hæc ibi. Unde conſtat, Theodomirum, & Mironem eundem eſſe Regem, qui huic Synodo interfuit. LOATSA.

XXXV. Hanc Synodum celebratam eſſe anno ſecundo Ariamiri Regis, qui cum Era DCX. Chriſtique nati DLXXII. coincidit, Acta Concilii aperte teſtantur. Hæc tempora Theodomirus ante biennium defunctus attingere non potuit; utpote qui, teſte Ambroſio Morale, nonniſi decem annis regnaverit, quorum primum cœpit anno Chriſti DLX. ultimum anno ejuſdem Chriſti Domini noſtri DLXX. complevit, conſecutus hæredem, & ſucceſſorem Regni illum filium, quem Sancti Gregorii Turonenſis auctoritate per Sancti Martini Reliquias miraculoſe a morbo curatum, ſupra recenſui. Cum itaque hæc Synodus celebrata fuerit Era DCX. quam Theodomirus Rex Era DCVIII. defunctus attigiſſe non potuit; nullo pacto defendi poteſt, quod ait Garſias, eundem Theodomirum utrumque Bracarenſe Concilium convocaſſe. In Conſtitutionem Regiam, cujus auctoritate Garſias nititur, mendum irrepſiſſe, probat Baronius anno DLXXII. Num. 12. Hæc Synodus menſe Decembri prædicti anni celebrata, poſt Joannem menſe Julio defunctum, habita fuit tempore interregni Pontificii. Severinus Binius ex Baronio.

XXXVI. Jure ita cenſent D. Baronius, & Binius adverſus D. Loaiſam; qui & ipſe parachroniſmum dignoſcere potuit ex Catalogo Regum Suevorum, quotquot in Gallæcia dominati fuerunt ab Era Auguſti CDXLVI. ad DCXX. ideſt, ab anno Chriſti CDVIII. uſque ad DLXXXII. per ſpatium centum ſeptuaginta ſeptem annorum, juxta computum S. Iſidori. Porro ex eo Catalogo, quem ipſe Vir doctiſſimus edidit ſub initium ſui voluminis, compertum habere debuit, Theodemirum, ſeu Ariamirum, Catholicum Suevorum Regem, ſub quo Concilium Bracarenſe primum, & Lucenſe habita fuerunt, regnaſſe ab anno Chriſti DLVIII. ad DLXX. per ſpatium duodecim annorum. Quare neceſſum eſt, ut mortuus jam fuiſſet biennio ante hoc Concilium Bracarenſe II. quod ex conſenſu omnium celebratum fuit anno DLXXII. Non itaque ſub Theodemiro, ſive Ariamiro, ſed ſub Mirone, qui eidem ſucceſſit, & tredecim annis circiter regnavit, ab anno DLXX. ad DLXXXII. ac proinde anno ejus Regni ſecundo, ut in ipſis Actis habetur. CARD. DE AGUIRRE.

XXXVII. *Cum fuit Metropolitanis.*) Eccleſia Lucenſis facta eſt Metropolitana, ut ſupra diximus, Era DCIX. in Concilio Lucenſi tempore Theodemiri Regis Suevorum celebrato. De quo Ambroſius Morales, diligens noſtrarum rerum indagator, poſt Vaſæum, Lib. II. Chronici Generalis, Cap. 59. affirmat, ſe in Tabulis Archivi Eccleſiæ Lucenſis legiſſe ſic ſcriptum: *Tempore Suevorum ſub Era DCVII. die Kalendarum Januarii, Theodemirus Princeps Suevorum Concilium in Civitate Lucenſi fieri præcepit, ad confirmandam Fidem Catholicam, vel pro diverſis Eccleſiæ cauſſis. In eo*, inquit, *Concilio facta eſt Metropolitana Lucenſis Eccleſia.* Eccleſiæ tamen Bracarenſi ſubjecta. Oppoſitum lego in Concilio Lucenſi. Hinc eſt, quod Eccleſia Bracarenſis, hac ratione innixa, Primatus Hiſpaniæ nomen ſibi arroget.

XXXVIII. Ad Caput I. *Catechumeni Symbolum.*) Sic Concilium Laodicenſe, Capite 46. *Baptizandos oportet Fidei Symbolum diſcere, & quinta Feria ultimæ ſeptimanæ, vel Epiſcopo, vel Presbytero reddere.* Idem Concilio VI. Generali, Cap. 78. Gregorius Papa, Lib. 3. Epiſt. 4. Et nomen ſuum dabant quadraginta dies, vel eo amplius ante, & exorciſmis, quotidianiſque orationibus, & jejuniis expiabantur, ut illa Apoſtolica in illis impleretur præceptio: *Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio.* I. ad Corinth. 5. Id conſtat ex Epiſtola Syricii Papæ ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem, & Cæleſtini Papæ I. ad Epiſcopos Gallæciæ, Cap. 12. Et quum ventum erat ad Baptiſmi gratiam ſuſcipiendam, illud reddebant. Ambroſius, Libro ſecundo, *De Sacramentis*, Cap. 7. *Interrogatus*, inquit, *Credis in Deum Patrem Omnipotentem? & dixiſti, credo, & merſiſti?* Idem Hieronymus in 2. Cap. Proverbiorum, & Auguſtinus Lib. *De Fide, & operibus*, Cap. 12. & his antiquior S. Dionyſius Areopagita, *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, Cap. ultimo.

XXXIX. Ad Cap. II. *Lumen, & ſacra.*] Lumen, & luminaria Eccleſiæ, ab origine naſcentis Eccleſiæ ſemper Fidelibus magno in honore ad cultum Dei habita, ingentique cura obſervata. Unde narrat Euſebius Lib. 6. Cap. 7. & Nicephorus Lib. 5. Cap. 6. quod cum oleum deeſſet luminaribus in die ſolenni Vigiliarum Paſchæ in Eccleſia Hieroſolymitana, Narciſſus Epiſcopus aquam imperavit deferri, eamque benedixit, & infundi lampadibus: *Tunc*, ait Euſebius, *repente miro, & ſæculis inaudito genere virtutis, natura aquæ in olei pinguedinem verſa, ſplendorem luminum etiam ſolito reddidit clariorem.* Simile miraculum commemorat Gregorius Lib. I. *Dialogorum*, Cap. 5. & Lib. 3. Cap. 30. lampades immiſſo Divinitus lumine accenſas fuiſſe.

XL. Ad Cap. III. *Antiqua definitio.*] Gratis Ordines eſſe conferendos, ne Spiritui Sancto contumelia irrogetur, dum ejus donum pretio temporali æſtimatur, & traditur, (vile enim eſt omne, quod in humanam æſtimationem cadit) id docuit primo Hormiſda Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ Cap. 2. & Concilium Aurelianenſe II. Cap. 3. & II. Turonenſe Cap. 28. & Toletanum IV.

Cap. 18. & vIII. Toletanum Cap. 3 &Tolet. 11. Cap. 8. & 9. noviſſime Sancta, & univerſalis Synodus Tridentina Seſſ. 21. Cap. 1.

XLI. Ad Cap. IV. *Exigatur*.] Chriſma, ut gratis detur, ſtatutum eſt ab Eugenio II. Papa Cap. 20. & Alexandro Papa III. Cap. 10. & in Concilio Cabilonenſi tempore Caroli Magni, Cap. 16.

XLII. Ad Cap. V. *Niſi antea dotem Baſilicæ.*) Poſt extructam Baſilicam, duo ex antiquis Decretis Eccleſiæ ſunt neceſsaria ad rem Divinam in ea agendam; unum eſt dos, alterum conſecratio. Dos opus eſt, ut Sacerdotum victui, & veſtitui aptius conſuleretur, eorumque rationibus provideretur. In Concilio Toletano III. Cap. 15. *Epiſcopis interdicitur Eccleſiam conſecrare, niſi prius dotem chartula confirmatam habuerint*. Sanctus Chryſoſtomus Hom. in Acta: *Quaſi*, inquit, *ducta uxore, vel ſponſa, vel data Virgine, ſic erga Eccleſiam affectus ſis; dotem inſcribe illi, ita tibi benedictionis prædium multiplicabitur*. De Conſ. Diſtin. 1. Cap. *Nemo*, & Can. *Cum ſicut*. Formulam hujus chartæ legi in Archivis Eccleſiæ Toletanæ, in dote, quam ei inſcripſit Adephonſus ſextus Rex liberali munificentia. *Ego Rex*, inquit, *Adephonſus conſtituo chartam Dotis Beatæ Mariæ Virgini, & omnibus Sacerdotibus caſte, & pie vitam agentibus &c.* Conſecratio vero Eccleſiæ ab Apoſtolis fluxit. Ipſi a Domino eam acceperunt, & nobis tradiderunt. Clemens Epiſtola ſecunda ad Jacobum Fratrem Domini, & Epiſt. III. & Canon. *Eccleſiaſt.* 16. Q. 7. & Canon, *Eccleſias*, & *Omnes*, *De conſecr.* Diſt. 1. Athanaſius ab Arianis accuſatus, quod Synaxem in Eccleſia nondum conſecrata celebraſset, ipſe reſpondit in Epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, frequentia populi, & neceſſitate, & periculi metu coactum fuiſse.

XLIII. Ad Cap. 2. *Miſſa mortuorum.* Pro vivis, & defunctis eſse Miſsas celebrandas, antiquus Eccleſiæ Catholicæ retinet mos, ut ex Gregorii II. Papæ Epiſtola octava conſtat. & ex Concilio Tribur. ſub Arnulpho Imperatore Cap. 15. & ex Concilio Toletano VII. & ex Auguſtino Lib. *De cura pro mortuis gerenda*, Cap. primo, & quarto, & Lib. *De Civitate Dei*, 20. Cap. 9. & in Enchiridio Cap. 100. & ex Chryſoſtomo Sermone III. in Epiſtolam ad Philippenſes, & ex Cypriano Martyre Lib. 1. Epiſt. 12. & Concilio Cabilonenſi Cap. 39. Loaisa.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Juxta methodum huc uſque ſervatum poſt aliorum Notas, deſcribimus demum nos illas, quas in Canones Bracarenſis hujus II. Concilii concinnavit Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis, ut multa omittam a nobis jam de hujus, aliorumque fere omnium Conciliorum Canonibus in variis Operibus noſtris fuſe explicata. Ergo ad Canonem IV. nota, pro balſamo, ex quo Chriſma cum oleo componitur, ſolvi olim ſolitam tertiam aſſis partem. Quod equidem licet modicum, ne ſcandalum inde aliqui percipe-rent, exiſtimantes ſic Chriſma venundari, ſtatuitur, ne deinceps id fiat. Ex conceſſa hoc Concilio, quid accipiendi pro Sacramentis, libertate, orta conſuetudo, qua hodie id exigitur.

Ad Canonem IX. nota quoad Baptiſmum, Auguſtinum Lib. *De Symbolo ad Catechumenos*, quid Catechumenatus tempore ageretur, hiſce verbis referre: *Omnia Sacramenta, quæ aguntur in vobis per miniſterium Servorum Dei, Exorciſmis, Orationibus, Canticis ſpiritualibus, inſufflationibus, cilicio, inclinatione cervicum, humilitate pedum, hæc omnia eſcæ ſunt, quæ vos reficiunt in utero, & ut renatos ex Baptiſmo &c.*

Ad Canonem 2. nota ex Priſcillianiſtis quoſdam hunc morem accepiſſe, ut injejuni Sacra Myſteria celebrarent; & alios, ut alibi monuimus, ſolitos Feria quinta, quæ eſt Cœnæ Domini per Miſſas Defunctorum ſoluto prius jejunio diei, Feſtivitatem ſolvere, quaſi Miſſa mortuorum hoc privilegii habeat, ut etiam non jejunis liceat conſecrare. Quod cum frequentius evaſiſſet, ſub depoſitionis pœna hic prohibetur.

Notæ in Subſcriptiones.

XLIV. *Martinus.*) Martinus ex Dumienſi Abbate creatus eſt Epiſcopus Bracarenſis. Erat Metropolitanus, & antiquior Nitigiſio Lucenſi, qui erat etiam Metropolitanus. Nam, ut diximus, in Provincia Gallæciæ duo Metropolitæ continebantur. Succeſſit Martinus Lucretio. Remiſol Viſenſis, Lucentius, & non Lucretius, Conimbrienſis, Adorius Egitanæ, Sardinarius Lamecenſis, Viator Magnentenſis.

XLV. *Nigitiſius.*) Nitigiſius primæ Sadis Lucenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Andreas Irienſis, qui ſubſcribit in primo Bracarenſi, Vvittimer Aurienſis, Aviia Tudenſis, Polemius Aſturicenſis, Mailoc Britonenſis. Hinc colliges, in Provincia Gallæciæ fuiſſe duodecim Cathedrales Sedes, nimirum.

In Bracarenſi Metropoli
Viſeo.
Conimbria.
Egitania.
Lameco.
Magneto.
In Lucenſi.
Iria.
Auria.
Tude.
Aſturica.
Britona.

Hæ omnes Civitates, extincto Suevorum Imperio, ad Bracaram ſunt redactæ ſub Gotthis. Loaisa.

XLVI. De eodem S. Martino Bracarenſi plura habemus ex S. Iſidoro in Libro, *De Viribus illuſtribus*. Multa quoque de ipſo leguntur apud Bellarminum, alioſque recentiores, qui, *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* agunt; præſertim vero apud Clariſſimum Virum D. Nicolaum Antonium in Bibliotheca Hiſpana veteri apud nos exſtante. Sed & præterea nos ipſi jam pridem ex Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ eruimus varia utilia, & elegantia Opuſcula ipſius, quæ animus fuerat edendi hoc ipſo loco. At enim ad vitandam

dam Libri molem juſto majorem, viſum tandem eſt illa in opportuniorem locum remittere, excepto quodam Epigramme Venantii Forrunati, præclariſſimi olim Præſulis, & Poetæ celebris, ac *συγχρόνου*, ad eundem Martinum.

XLVII. Porro illod poſt varias editiones noviter recuſum fuit in Bibliotheca Maxima Patrum Auiſſoniana Tomo a. pag. 53. initio Libri quinti Poematum Venantii, in quo primo omnium eshibetur quædam ipſius Epiſtola ad eundem S. Martinum Bracarenſem tunc viventem, cum hac inſcriptione: *Domino Sancto, atque Apoſtolico, in Chriſti Regis exercitu poſt Ducem Paullum primipilo, Martino Epiſcopo, Fortunatus*. In ea illum ſummis elogiis ornat, ſtylo ejus ævi laborioſo, ſed inculto, & longe alieno ab elegantia Patrum ſæculi quarti, ac quinti præcedentis. Et concludit diſticho hoc ad Martinum hunc novum, tanquam imitatorem antiqui:

Martini meritis cum nomine nobilis hæres,
Pro Fortunato quæſo precare Deum.

Deinde ſubjungit Epigramma ſequens ad eundem.

CARMEN VENANTII FORTUNATI

AD MARTINUM EPISCOPUM GALLICIÆ.

Agit de Legationibus Apoſtolorum ad varias Mundi partes, S. Martini veteris ad Galliam, præſertim in Turonenſem Urbem, & tandem novi Martini ad Galliciam, & Eccleſiam Bracarenſem ejus Metropolin.

LUmen Apoſtolicum cum ſpargeret una triades,
Exciperetque novum mundus honore diem;
Ut tenebras animæ lua ſementina fugaret,
Et claram hauriret mens oculata fidem;
Redditur, avulſis ſpinis, Urbs [a] Romula princeps,
Principis egregii vomere culta Petri.
Paullus ad [b] Illyricos Scythicas penetrando pruinas,
Dogmate ferventi frigora ſolvit humi.
Matthæus [c] Æthiopes attemperat ore vapores.
Vivaque in exuſto flumina fudit agro.
Bellica [d] Perſidis Thomæ ſubjecta vigori,
Fortior efficitur victa tiara Deo.
Lurida perſpicuo datur India [e] Bartholomæo,
Andreæ [f] monitis extat Achaja ſeges.
Ne morer, accelerans [g] Martini Gallia priſci
Excellente fide luminis arma capit.
Martino [h] ſervata novo Gallicia plaude,
Sortis Apoſtolicæ Vir tuus iſte fuit.
Qui virtute Petrum, præbet tibi Dogmate Paullum,
Hinc Jacobi [i] tribuens, inde Joannis opem.
Pannoniæ [k], ut perhibent, veniens e parte Quirinis,
Eſt magis effectus [l] Galli-ſueva ſalus.
In [m] ſulcum ſterilem vitæ plantaria ſevit,
Quo natura ſeges fertilitate placet.
Heliæ meritis alter redit imber ariſtis,
Munera roris habens, ne premat arva ſitis.
Neu jaceant ſtupidis arentia jugera ſulcis.
Influit irriguæ fonte perennis aquæ.
In ramis hæreſis fidei pia germina fixit,
Quodque oleaſter erat, pinguis oliva viret.
Quæ ſtetit exilis viduatis frondibus arbor,
Jam paritura cibum floret honore novo.
Imponenda focis ſine ſpe ficulnea triſtis,
Præparat ad fructum ſtercore culta ſinum.
Palmitis uva tumens avium laceranda rapinis,
Hoc cuſtode bono non perit uva lacu.
Rebus Apoſtolicis diresit vinitor antes;
Arva ligone movens, falce flagella premens.
Ex agro Domini labruſcam excidit inertem,
Atque racemus adeſt, quod fuit ante frutex.
De ſatione Dei zizania vulſit amara,
Surgit & æqualis lætificata ſeges.
MARTINO [n] ſervata novo Gallicia plaude,
Sortis Apoſtolicæ Vir tuus iſte fuit.
Paſtoris ſtudio circum ſua ſepta recurrens.
Ne Lupus intret oves, ſervat amore gregis.

Apoſtolorum in varias Orbis partes legatio.
a S. Petri.
b S. Paulli.
c S. Matthæi
d S. Thomæ.
e S. Bartholomæi.
f S. Andreæ.
g S. Martini Turonenſis.
h Martini alterius legatio, id eſt, Bracarenſis
i Forte judicat Galliciam ſpeciatim S. Jacobo fratri Joan. addictam.
k Patria hujus Martini.
l Galloſuevos convertit, id eſt Suevos Galliciæ incolas.
m Deſcribit late fructum ſalutis a Martino hoc reportatū in Gallicia. *Ad Ann. C. II.*
o Diſtichon hoc mſ. legebatur ſemel & iterũ

Supportante manu trahit ipſe ad pabula Chriſti,
Montibus inſtabilem ne voret error ovem.
Cujus vox refluens, plebi, de fonte ſalubri,
Vt bibat aure fidem, porrigit ore ſalem.

a Præmia Martinum, quæ manent. *Matth.* 25.

Noſtri damna quidem domino pie vote parevit.
Et commiſſa ſibi a duple talenta refert.
Vocem Evangelicam exſpectans operarius almus,
Vt ſibi dicatur: Servule perge bone.
Quando Fidelis enim mihi ſupra pauca fuiſti,
Supra multa nimis conſtituendus eris.
Ecce tui Domini modo gaudia lætior intra,
Proque labore brevi magna pareta tibi.

b Orat pro ſe.

Auditurus eris vocem Martine beatam;
Sed Fortunati b ſis memor ipſe tui.
Quæſo precare pater videam tua gaudia tecum;
Sic placeas Regi, poſſe petente Petri.

c Commendat illi poeta Radegundem Reginam, ejuſque ſororem Agnetem.
* Geneſii.
Regula S. Cæſarii.
* Lerini.

Cum c Radegunde humili ſupplex pia poſtulat Agnes,
Vt commendatæ ſint tibi ſancte Pater.
Et creſcente choro per carmina ſancta ſororum,
Complaceant Domino, te duce mite, ſuo.
Atque adſcita ſibi ſervetur ab Vrbe * Geneſi
Regula Cæſarii Præſulis alma pii.
Qui fuit Antiſtes Areles, de ſorte * Lirini,
Et menſit Monachus, Pontificale decus.
Sedulitate patris proprias tuearis alumnas,
Vt tibi proficiant hæc bona, ſi qua gerent.
Vnde inluſtre caput cinges diademate pulchro,
Et grates dignas pro grege Paſtor agas.

Alia ejus elogia vide in Epiſtole nuper indicata ejuſdem Fortunati, cujus ſtylus longe tolerabilior eſt verſu, quam proſa. CARD. DE AGUIRRE.

CAPITULA EX ORIENTALIUM SYNODIS

A Sancto Martino Epiſcopo Bracarenſi collecta, & in Concilio Lucenſi publicata.

MArtinus Bracarenſis Epiſcopus Capitula edidit Synodorum Græcarum, quæ citantur a Gratiano, Cap. *Propter Eccleſiaſticas*, Diſt. 18. Hic, cum eſſet Græcus, ad utilitatem Eccleſiarum Hiſpaniæ hæc Capitula Græca Latine fecit, & alia quædam ex Latinis addidit, & a Græcis aliqua detraxit, ut eſt in Cap. *Propter Eccleſiaſticas*, quod deſumptum eſt ex Concilio Antiocheno, Cap. 20. Alia etiam ex Toletanis Conciliis poſuit, & ad mores noſtrorum hominum Græcos ritus ſancte, & prudenter accommodavit. LOAISA.

d F. ſuſpiciendo.
e Nitigi. *C. A.*
f Epiſcopus ſalutem.

Domino Beatiſſimo, atque Apoſtolicæ Sedis honore d ſuſcipiendo in Chriſto Fratri, Nitigeſio Epiſcopo, vel univerſo Concilio Lucenſis Eccleſiæ Martinus f Epiſcopus.

g Reſtaurem. *C. A.*

SAncti Canones, qui in partibus Orientis ab antiquis Patribus conſtituti ſunt, Græco prius ſermone conſcripti ſunt; poſtea autem ſuccedenti tempore, in Latina lingua translati ſunt. Et quia difficile eſt, ut ſimplicius aliquid ex alia lingua transferatur in alteram, ſimulque & illud accidit, ut in tantis temporibus Scriptores, aut non intelligentes, aut dormitantes, multa prætermittant, & propterea in ipſos Canones aliqua apud ſimpliciores videantur obſcura; ideoque viſum eſt, ut cum omni diligentia, & ea, quæ per tranſlatores obſcurius dicta ſunt, & ea, quæ per Scriptores ſunt immutata, ſimplicius, & emendatius g reſtaurarem; hoc ſimul obſervans, ut illa, quæ ad Epiſcopos, vel univerſum pertinent Clerum, una parte conſcripta ſint; ſimiliter & quæ ad laicos pertinent, ſimul ſint adunata, ut de quo Capitulo aliquis ſcire voluerit, poſſit celerius invenire.

TITULI.

h Diſſentionibus.

I. *De electione Epiſcopi.*
II. *De ordinatione Epiſcopi.*
III. *De evacuanda ordinatione, quæ abſente Metropolitano fuerit facta.*
IV. *De Primatu Metropolitani.*
V. *De eo, qui per ambitionem de inferiori Civitate ad majorem tranſire vult.*
VI. *De non mutanda Parochia.*
VII. *De præſumptione alienæ Diœceſis.*
VIII. *De non conſtituendo Epiſcopo ſucceſſore.*
IX. *De irruptione vacantis Eccleſiæ.*
X. *De Epiſcopo per neceſſitatem vagante.*
XI. *De contemptore Epiſcopo.*
XII. *De ſeditioſo Epiſcopo.*
XIII. *De h diſſenſione judicii.*

XIV. *De*

XIV. *De præſumptione Epiſcopi in rebus Eccleſiæ.*

XV. *De rebus Eccleſiaſticis gubernandis.*

XVI. *De rebus Eccleſiæ diſpenſandis.*

XVII. *De his, qui de miniſterio Eccleſiæ aliquid vendiderint.*

XVIII. *De Synodo facienda.*

XIX. *De Epiſcopo, qui noluerit venire ad Synodum.*

XX. *De legitima ætate ordinandi Presbyteros.*

XXI. *De eunuchis, qui ab aliis fiunt, & qui ſibi ipſis naturalia abſcindunt.*

XXII. *De neophytis.*

XXIII. *De pœnitente non admittendo ad Clerum.*

XXIV. *De his, qui indiſcuſſi, aut Presbyteri, aut Diacones ordinati ſunt.*

XXV. *De Presbyteris, aut Diaconibus, qui poſt ordinationem denotantur.*

XXVI. *De his, qui viduas, aut dimiſſas ducunt.*

XXVII. *De fornicatoribus Clericis.*

XXVIII. *De his, quorum uxores mœchantur.*

XXIX. *De viduis Clericorum.*

XXX. *De filia Epiſcopi, vel Presbyteri, quæ fuerit devota, & peccaverit.*

XXXI. *De devota peccante, vel quæ ſe maritarit.*

XXXII. *De ſubintroductis adeptivis mulieribus.*

XXXIII. *De non recipiendis Clericis, & de infirmanda ordinatione ejus, qui ſine conſenſu Epiſcopi ſui ab alio Epiſcopo ordinatus eſt.*

XXXIV. *De Clericis deſertoribus.*

XXXV. *De importunis Clericis.*

XXXVI. *De purganda opinione hæreſis.*

XXXVII. *De Clericis excommunicatis.*

XXXVIII. *De Presbyteris, ut in ſecundis nuptiis non vadant.*

XXXIX. *De his, qui ad Diaconatum eliguntur.*

XL. *De eo quod non licet Diaconum non juſſum ſedere.*

XLI. *De eo quod non liceat quemlibet ut miniſteria tangat.*

XLII. *Ut mulieres in Sacrario non intrent.*

XLIII. *Si Lector alterius viduam duxerit.*

XLIV. *Si Subdiaconus ſecundam duxerit uxorem.*

XLV. *Ut non aſcendat in pulpitum niſi Lector.*

XLVI. *De conditionalibus non ordinandis, niſi cum conſenſu patronorum.*

XLVII. *De non ſuſcipiendis ſervis alienis.*

XLVIII. *De non celebrandis Natalitiis Martyrum in Quadrageſima.*

XLIX. *Non ſuſcipi debere infantes ad Baptiſmum, niſi ante tres ſeptimanas Paſchæ.*

L. *De non ſolvendo jejunio in quinta Feria Paſchæ.*

LI. *De Chriſma conficienda.*

LII *Non liceat Presbytero, præſente Epiſcopo, chriſmare.*

LIII. *Quod non licet Presbytero ante Epiſcopum in Baptiſterio introire.*

LIV. *De prægnantibus baptizandis.*

LV. *Quid in Altario offerre oportet.*

LVI. *De Presbyteris foraſticis.*

LVII. *De non jejunando die Dominica, nec genuflectendo, ſimiliter ut in Quinquageſima.*

LVIII. *De prægustandis carnibus, & non exſecrandis.*

LIX. *De eo quod non licet Sacerdotibus, vel Clericis incantaturas, & contrarias ligaturas facere.*

LX. *De eo quod non liceat Sacerdotibus, vel Clericis ſpectaculis intereſſe.*

LXI. *De eo quod non liceat convivia facere de conſertis.*

LXII. *De uſuris, vel negotiorum lucris.*

LXIII. *De Clericis, qui ad Matutinum, vel Veſpertinum Officium non conveniunt.*

LXIV. *De eo quod non liceat Clericos Dominico ab Eccleſia abſentari.*

LXV. *De eo quod non liceat Clericos ante horam tertiam prandere.*

LXVI. *De adtondenda coma Clericorum, vel habitu ordinato.*

LXVII. *De eo quod non liceat Pſalmos Poeticos in Eccleſia dicere, vel Libros apocryphos legere.*

LXVIII. *Deo quod non liceat, ſuper monumenta mortuorum Miſſam tenere.*

LXIX. *De eo quod non liceat Chriſtianis prandia ad monumenta portare.*

LXX. *De eo quod non liceat Clericis, ſive laicis Catholicis, ab hæreticis eulogias accipere, aut cum ipſis, vel ſchiſmaticis orare.*

LXXI. *De eo quod non liceat Chriſtianis obſervationes diverſas attendere.*

LXXII. *De eo quod non liceat Chriſtianis tenere traditiones Gentilium, & obſervare Lunæ, & Stellarum curſus.*

LXXIII. *De eo quod non liceat Kalendas obſervare.*

LXXIV. *De eo quod non liceat herbas medicinales cum aliqua obſervatione colligere.*

LXXV. *De eo quod non liceat mulieres Chriſtianas in lanificiis aliquid obſervare.*

LXXVI. *De adulteris.*

LXXVII. *De mulieribus fornicariis, & abortum facientibus.*

LXXVIII. *De homicidio voluntario, vel non voluntario.*

LXXIX. *De muliere, quæ duos fratres conjugio, vel viro, qui duas ſorores habuerit.*

LXXX. *De his, qui nuptiis irruunt.*

LXXXI. *De his, qui ſe animalibus commiſcuerunt.*

LXXXII. *De his, qui uſque ad finem vitæ in peccatis perdurant, & in exitu communionem accipiunt.*

LXXXIII. *De his, qui intrantes Eccleſiam, per nimiam luxuriam Sacramento ſe abſtinent.*

LXXXIV. *De excommunicatis.*

CANO-

C A N O N E S.

I. *De electione Epiſcopi.*

Laod. 12. 13.

NON liceat populo electionem facere, qui ad Sacerdotium provocantur, ſed judicium ſit Epiſcoporum; ut ipſi eum, qui ordinandus eſt, probent, ſi in ſermone, & Fide, & in ſpirituali vita edoctus eſt.

II. *De ordinando Epiſcopo.*

Diſt. 63. c. Non licet, & *Diſt.* 24. Epiſcopi. & *Diſt.* 64. c. Epiſcopum. *Burch. lib.* 1. c. 10. *Ivo p.* 5. c. 66. *ex Nicæn Conc. Can.* 4.

Epiſcopum oportet maxime quidem ab omni Concilio conſtitui; ſed ſi hoc, aut pro neceſſitate, aut pro longinquitate itineris, difficile fuerit; ex omnibus tres colligantur, & omnium præſentium, vel abſentium ſubſcriptiones teneantur, & ſic poſtea ordinatio fiat. Hujus autem rei poteſtas in omni Provincia ad Metropolitanum pertineat Epiſcopum.

III. *De evacuanda ordinatione, quæ abſente Metropolitano fuerit facta.*

Diſt. 65. c. Non debet, *ex Conc. Antioch. C.* 19.
* Præſcientia. a Plures. *Exc.*
b Cum ſua malitia. *Exc.*

Non debet ordinari Epiſcopus abſque conſilio, & * præſentia Metropolitani Epiſcopi. Adeſſe autem oportet omnes, qui ſunt in Provincia Sacerdotes, quos per ſuam debet Epiſtolam convocare. Et ſi quidem omnes occurrerint, melius; ſi autem hoc difficile fuerit, a pluriores oportet occurrerre. Qui autem non venerint, præſentiam ſui per ſuas Epiſtolas faciant; & ſic omnium facto conſenſu, ordinationem Epiſcopi fieri oportet. Si autem aliter præter quod a nobis terminatum eſt, fuerit factum; talem ordinationem nihil prævalere decernimus. Si autem ſecundum Canones ordinatio Epiſcopi fuerit facta, & aliquis contra, b ſua malitia in aliquo contradixerit, plurimorum conſenſus obtineat.

IV. *De primatu Metropolitani.*

9. Q. 3. Per ſingulas Provinc. *Vide ſup. Epiſt. Hilari Papæ ad Hiſpanos. Id ſeverius cautum fuerat in Conc. Sardicen.*

Per ſingulas Provincias oportet Epiſcopum cognoſcere primatum Metropolitani Epiſcopi, & ipſum curam ſuſcipere, nihil autem agere reliquos Epiſcopos præter eum, ſecundum quod antiquitus a Patribus noſtris conſtitutum continetur in Canone. Propter quod & Metropolitanus nihil ſibi præſumptive adſumat abſque conſilio cæterorum.

V. *De eo, qui per ambitionem de inferiori Civitate ad majorem tranſire vult.*

Si quis in parte alicujus fuerit ambitioſior inventus, ſive Epiſcopus, ſive Presbyter, vel Diaconus, de inferiori Civitate, non tranſeat ad majorem. Quod ſi quis contra hæc magni Concilii conſtituta importunus extiterit, omnimodis evacuetur hujuſmodi factum, & ſuæ iterum reſtauretur Eccleſiæ, cujus Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus prius fuerit conſtitutus.

VI. *De non mutanda Parochia.*

Antioch. 21. *Antioch.* 13.
* Scripturam.
* *Forte* dignus.
* *Al.* alienetur.

Epiſcopum a propria Parochia non liceat tranſire in aliam, neque ſua ſponte introire, neque invitatus, neque ab Epiſcopo coactus; ſed permaneat in loco, in quo a Deo eſt ordinatus, & in eam, quam ſortivit Eccleſiam, ſecundum antiquum Canonum inſtitutum.

VII. *De præſumptione alienæ Diœceſis.*

8. Q. 1. *Burch. l.* 1. c. 187. *Ivo p.* 5. c. 303. *Vide ſup. Epiſt. Hilari Papæ ad Aſcan. Tarracó.*

Si quis Epiſcopus non per * ſcripta Metropolitani Epiſcopi, aut qui cum eo ſunt, rogatus, de alia Provincia in aliam venerit; ſed præſumptive irruens, ad ordinationem, & conſtitutionem Clericorum, qui ad illum non pertinent, importunus exiſtat; vacua ſint, & inania, quæ ab eo fuerint ordinata. Ipſe autem * digna excommunicationa cenſeatur, & * abominetur a ſancto Concilio.

VIII. *De non conſtituendo Epiſcopo ſucceſſore.*

Diſt. 92. c. Si quis Epiſcopus vacans. *In Novis Greg. dicitur:* Addendum eſt: Metropolitanus etiam; *ſic enim Græce* καὶ ὁ τῆς Μητροπόλεως.

Epiſcopum non liceat ante finem vitæ alium in loco ſuo conſtituere ſucceſſorem. Si quis autem hoc uſurpare tentaverit, talis conſtitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, niſi cum conſilio, & judicatu Epiſcoporum, qui poſt exitum præceſſoris poteſtatem habent quem dignum elegerint.

IX. *De irruptione vacantis Eccleſiæ.*

Diſt. 92. c. Si quis ordinatus. *Vide Pelag. II. Ep. ad Benignũ Burch. l.* 1. c. 40. *Ivo p.* 5. c. 151.

Si quis Epiſcopus vacans, in Eccleſiam non habentem Epiſcopum, ſubripiens populos, ſine conſilio integri ordinis, irruerit; etiamſi populus, quem ſeduxit, deſideret illum, alienum eum ab Eccleſia eſſe oportet. Integrum autem, & perfectum Concilium dicimus illud, in quo Metropolitanus Epiſcopus fuerit.

X. *De Epiſcopa per neceſſitatem vagante.*

c *Sic in quibuſdam Gratiani Codd. mſs. correctiores tamen Grat.* contentione *reliquerunt.*
* *Al.* non ieſit.

Si quis Epiſcopus ordinatus, pro c contemptione populi, aut pro aliqua alia ratione, & non pro ſua culpa, in Parochia, quæ ei fuerit data * non ieſit; hunc oportet honorem Sacerdotum tantummodo contingere; & de rebus Eccleſiæ, in qua convenit, nihil ſibi præſumat. Suſtineat autem, quid de eo ſanctum Concilium judicare voluerit.

XI. *De contemptore Epiſcopo.*

Antioch. 17. *Ancyr.* 18.

Si quis Epiſcopus ab Epiſcopis ordinatus noluit agere Sacerdotium, neque conſenſerit in ſibi commiſſa Eccleſia ambulare, ſtatim talem excommunicari oportet. Quod ſi coactus contempſerit, ſanctum Concilium, quod placet, de eodem terminet.

XII. *De ſeditioſo Epiſcopo.*

6. q. 4. Si quis Epiſcopus in. *Ubi dicitur*, & in aliis: *ex Concil. Martini Papæ.*

Si quis Epiſcopus ordinatus fuerit, & non vult ipſam Parochiam ſuſcipere, in qua nominatus eſt, ſed alibi vult ordinare; & vim facit, & ſeditiones concitat contra eos, qui illum ordinaverunt, hunc ab honore oportet removeri. Si autem in priſtino honore Presbyterii vult ſtare, non vitetur, ut gradum, quem habuit, retineat. Quod ſi reluctatus fuerit, etiam de honore Presbyterii ab honore proprio deponatur.

XIII. *De diſſentione judicii.*

d Aliquibus cauſationibus jud. *Exc.*
e Provinc. ſuas ſunt. *Exc.*

Si quis Epiſcopus in d aliquibus judicatur, & viderit ipſos Epiſcopos, qui in e Provincia ſunt, inter ſe in judicio diſcrepare, ut alii videantur eum, qui judicatur, juſtificare, alii condemnare; pro definitione hujus diſſenſionis hoc placuit ſancto Concilio, ut de vi-

vicina Provincia alter Metropolitanus convocetur Epiſcopus; ut per eum confirmetur, quod ſecundum rectum placuerit Canonem.

XIV. De præſumptione Epiſcopi in rebus Eccleſiæ.

Si quis Epiſcopus nulla Eccleſiaſticæ rationis neceſſitate compulſus, [a] inſcio Clero, aut ubi forte non eſt Presbyter, de rebus Eccleſiaſticis aliquid præſumpſerit vendere; res ipſas Eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in judicio Epiſcoporum dejiciatur [b] auditus, & tanquam furti, aut latrocinii reus a ſuo privetur honore,

10. *Q.* 3. Si quis Epiſcopus nulla. *Burch. l.* 1. *c.* 215. *& lib.* 3. *c.* 185. *Ivo p.* 3. *c.* 192. *&* 242. *& p.* 5. *c.* 329.
a In Clero ſuo *Grat. Exc.*
b Aud. & convictus, & tanquam. *Grat. Quã lectionem probat Nota Gregoriana.*
12. *Q.* 1. *cap.* Manifeſta, *ex Can. iv. Conc. Antioch.*

XV. De rebus Eccleſiaſticis gubernandis.

Quæ ſunt Eccleſiæ, conſervari cum omni diligentia, & bona conſcientia, & fide Dei, qui omnia videt, & judicat, gubernari ergo oportet cum judicio, & poteſtate Epiſcopi; cui etiam omnis populus, & congregatio commiſſa eſt animarum. Manifeſta autem debent eſſe, quæ ad Eccleſiam pertinent, in conſcientia eorum, qui circa Epiſcopos ſunt, Presbyteros, & Diaconos, ut hi omnes ſciant, quæ ſunt Eccleſiæ propria; ut ſi Epiſcopo contigerit tranſitus, nihil eos latere poſſit ex his, quæ ad Eccleſiam pertinent, ut nullo modo poſſint minui, & perire. Neque rei propriæ Epiſcopi debent importunitatem pro rebus Eccleſiæ pati. Dignum revera, & juſtum eſt apud Deum, & homines, ut ea, quæ Epiſcopi propria ſunt, cui voluerit, derelinquat; & neque Eccleſiam perpeti damnum, neque Epiſcopum pro rebus Eccleſiæ condemnari, aut poſt ejus obitum in cauſas, quæ ad eum non pertinent, aut in maledictum incidere.

XVI. De rebus Eccleſiæ diſpenſandis.

Epiſcopus habeat poteſtatem in rebus Eccleſiæ, ut diſpenſet neceſſitatem habentibus, cum omni reverentia, & timore Dei; participare etiam eum oportet quæ neceſſaria ſunt; ſi tamen ipſe, aut qui cum eo ſunt fratres, indiguerint aliquid; ut neceſſitatem nullo modo patiantur, ſecundum Sanctum Apoſtolum dicentem: *Victu, & tegumento, his contenti ſumus.* Si autem res Eccleſiaſticas Epiſcopi in ſuas voluntates uſurpare voluerint, & [c] lucra Eccleſiæ, vel fructus agrorum, non cum Presbyterorum, vel Diaconorum conſilio [d] intaminaverint, aut fratribus, vel filiis, vel quibuſcumque propinquis ſuis dederint poteſtatem, ut per eos latenter res lædantur Eccleſiæ; hos oportet obnoxios eſſe Concilio. [e] Similiter id, ſi Epiſcopus, vel qui cum eo ſunt Presbyteri, aut Diaconi accuſentur, ut quæ ex reditu, vel ex quolibet [f] actu Eccleſiæ veniant, in ſuo ſinu colligunt, & pauperes fraudant, & ſame conficiuntur; hos corripi oportet, ſecundum quod ordinatum fuerit a ſancto Concilio.

c Loca.
d Contaminaverint.
e Sin autem. *Grat. quam lectionem probat Nota Gregor. tanquã magis accedentem ad Græcam Conc. Antioch. c.* 5.
f Hæc vox in ſimili ſignificatione uſurpatur 2. *Q.* 2. Vulteranæ. *Vide Notam Gregor. Diſt.* 50.

XVII. De his, qui ex vaſis miniſterii Eccleſiæ aliquid vendiderint.

Si quis Presbyter, aut Diaconus inventus fuerit aliquid de [g] vaſis miniſterii Eccleſiæ venundaſſe; quia ſacrilegium commiſit, placuit, eum in ordinatione Eccleſiaſtica non haberi; in judicio tamen Epiſcopi dimittendum eſſe, ſive dignus ſit, ſive indignus, in ſuo recipi [h] gradu; quia ſimul totiens pro hoc ipſo, quod de ſacroſancto Altario intaminaverint, id cum Epiſcopi poteſtate dimiſſum eſt.

Si quis. *Ivo p.* 5. *c.* 173. *Burchard. lib.* 3. *c.* 179.
g De eleemoſinis. *Burch.*
h Ut debeat gradu. *Grat.*

XVIII. De Synodo facienda.

Propter Eccleſiaſticas curas, & altercationum ſolutiones, bene placuit, per ſingulas Provincias bis in anno Concilium fieri, convocante Metropolitano Epiſcopo omnes Provinciæ Epiſcopos; ita ut in his Conciliis prodeant omnes Presbyteri, Diaconi, vel hi, quorum in Concilio cauſſæ examinatæ ad juſtum judicium prodantur. Et qui manifeſte Epiſcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi inventi fuerint in offenſa; ſecundum rationem excommunicentur, quamdiu communi conſenſu de his placuit dare ſententiam. Nulli autem Epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum Concilia facere, præter eos, qui ſunt Metropolis [i] creditæ.

Ex Conc. Antioch. cap. 20. *Habetur* 18. *c.* Propter Eccl.
i *Forte* Eccleſiæ.

XIX. De Epiſcopis, qui venire ad Synodum noluerint.

Non liceat ad Concilium convocatos Epiſcopos continere; ſed ire, & ea quæ ad utilitatem Eccleſiæ, vel cæterorum pertinent, aut docere ſi novit, aut doceri ſi neſcit. Nam ſi extra ægritudinem contempſerit ire, reus erit fraterni Concilii.

Laod. 40.

XX. De legitima ætate ordinandi Presbyteri.

Si quis triginta ætatis ſuæ non impleverit annos, nullo modo Presbyter ordinetur, etſi valde ſit dignus; quia ipſe Dominus triceſimo anno baptizatus eſt, & ſic cœpit docere. Oportet ergo, eum, qui ordinandus eſt, uſque ad hanc ætatem legitimam conſervari.

Affertur d. 78. *c.* Si quis triginta. *Tribuit Bonifacio Papæ, verum ex Neocæſarienſi c. xx.*
Luc. 3.

XXI. De eunuchis, qui ab aliis fiunt, vel qui ipſi ſibi naturalia abſcindunt.

Si quis pro cauſſa ægritudinis naturalia a medicis habuerit ſecta; ſimiliter & qui a barbaris, aut a dominis ſtultis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi; hos Canon admittit ad Clericatus officium promoveri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam Religionis, & abſtinentiæ, ſed per abſciſſionem plaſmati a Deo corporis, exiſtimans a ſe poſſe carnales concupiſcentias amputari, caſtraverit ſe; non eum admitti decernimus ad aliquod Clericatus officium. Quod ſi jam ante fuerat promotus ad Clerum, prohibitus a ſuo miniſterio deponatur.

Diſt. 55. *C.* Si quis pro ægritudine.
Ivo p. 6. *c.* 274.
Vide etiam Canones Nicænos initio.

XXII. De Neophytis.

Qui nuper baptizati fuerint, jam ætate legitima, non continuo liceat eos ad Eccleſiaſticum ordinem promoveri; quia oportet, illum prius doceri quod poſſit docere; quo multo tempore Baptiſmum poſſit probare, ut bene probatus veniat ad Clerum, ſecundum præceptum Apoſtoli dicentis: *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat, & laqueum diaboli.* Si ſuccedenti tempore in aliquo gravi peccato a duobus, vel tribus teſtibus fuerit convictus, depoſitus de gradu ſuo ceſſet a Clero. Si quis contra hanc regulam facere præſumpſerit, quaſi contrarius magni Concilii projiciatur a Clero.

Paul. 1. *ad Timot. cap.* 6.

XXIII.

queritur condemnatum, [a] ad majus Epiſcoporum Concilium revertatur; & eorum inquiſitionem, & judicium ea pectans, ſi quas ſe juſtas cauſſas habere putat, exponat. Si autem contempſerit, [b] importans ſe Palatio, aures Principum inquietare voluerit; hic ad nullam veniam poterit pervenire; neque ſpem futuræ reconciliationis habebit.

XXXVI. De purganda opinione hæreſis.

Si quis Epiſcopus, ſive alicujus Epiſcopi Presbyter, aut Diaconus, in alicujus hæreſis, opinionem offenderit, & ob hanc cauſſam fuerit excummunicatus; nullus Epiſcopus cum in communionem recipiat, niſi prius in communi Concilio, porrecto Fidei ſuæ libello, ſatisfaciat omnibus, & ita liberam teneat ſuam purgationem. Hoc idem & de Fidelibus laicis ſit decretum, ſi in [c] aliquam hæreſis [d] opinionem fuerint nominati.

XXXVII. De Clericis excommunicatis.

Si quis Epiſcopus in Concilio excommunicatus fuerit, ſive Presbyter, ſive [e] Diaconus facere oblationem, vel Matutinum, vel Veſpertinum Sacrificium; quaſi in officio ſuo agere, ſicut prius, non liceat ei, nec in alio Concilio ſpem reconciliationis habere, nec ultra [f] recolligi; ſed etiam eos, qui ei communicaverint, omnes ab Eccleſia reſpui; maxime eus qui ſciebant eum eſſe [g] deletum. Si autem permanſerit turbans, & concitans Eccleſiam, [h] per foraſticam poteſtatem, oportet eum ſicut ſeditionarium ab omni plebe expelli.

XXXVIII. De Presbyteris, ut in ſecundis nuptiis non vadant.

Presbyterum ad ſecundas nuptias convivam fieri non oportet, propterea quod hi, qui ad ſecundas nuptias veniunt, pœnitentiam poſtulant. Quomodo poteſt Presbyter eſſe, qui propter convivium intereſt tali conjugio?

XXXIX. De his, qui ad Diaconatum eliguntur.

Si quis ad miniſterium Diaconatus eligitur, ſi conteſtatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit, non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quod ſi in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & poſtea matrimonium deſideraverit; alienus ſit a miniſterio, & vacet a Clero.

XL. De eo, quod non licet Diaconum non juſſum ſedere.

Non licet Diaconum ante Presbyterum ſedere, niſi cum juſſione Presbyteri.

XLI. De eo, quod non licet quemlibet miniſteria tangere.

Non liceat quemlibet miniſteria tangere, niſi Subdiacono, aut Acolytho in Secretario tangere vaſa Dominica.

XLII. Ut mulieres in Sacrario non intrent.

Non liceat mulieres in Sacrario ingredi.

XLIII. Si Lector alterius viduam duxerit.

Lector ſi viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat; aut ſi forte neceſſitas ſit, Subdiaconus ſiat, nihil autem ſupra; ſimiliter & ſi bigamus fuerit.

XLIV. Si Subdiaconus ſecundam duxerit uxorem.

Si Subdiaconus ſecundam duxerit uxorem, inter Lectores, vel Oſtiarios habeatur; ita ut Apoſtolum non legat.

XLV. Ut non aſcendat in pulpitum, niſi Lector.

Non liceat in pulpito pſallere, aut legere, niſi qui ab Epiſcopo Lector eſt ordinatus.

XLVI. De conditionalibus in ordinandis, niſi cum conſenſu patronorum.

Si quis obligatus tributo ſervili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cujuslibet domus, non eſt ordinandos Clericus, niſi probandæ * vitæ fuerit, & patroni [i] conceſſus acceſſerit.

XLVII. De non ſuſcipiendis ſervis alienis.

Si quis ſervum alienum cauſſa Religionis doceat contemnere dominum ſuum, & recedere a ſervitio ejus; duriſſime in omnibus arguatur.

XLVIII. De non celebrandis Natalitiis Martyrum in Quadrageſima.

Non liceat in Quadrageſima Natales Martyrum celebrare, ſed tantum Sabbatho, & Dominico pro commemoratione eorum oblationes offerri; ſed nec Natalitia, neque nuptias liceat in Quadrageſima celebrare.

XLIX. Non ſuſcipi debere infantes ad Baptiſmum, niſi ante tres ſeptimanas Paſchæ.

Non liceat ante duas ſeptimanas Paſchæ, ſed ante tres, ad Baptiſmum ſuſcipere aliquem. Oportet autem in ipſis diebus, ut hi, qui baptizandi ſunt, Symbolum diſcant, & quinta Feria noviſſimæ ſeptimanæ Epiſcopo, vel Presbytero reddant.

L. De non ſolvendo jejunio in quinta Feria Paſchæ.

Non liceat quinta Feria noviſſimæ ſeptimanæ jejunium ſolvere, & omnem eahonorare Quadrageſimam; ſed ſincere abſtinentes, totam Quadrageſimam * peragere.

LI. De Chriſma conficienda.

Omni tempore Epiſcopis liceat Chriſma conficere, & per ſuas Diœceſes deſtinare; ita ut ad dirigendum Chriſma Diaconus, aut Subdiaconus ante diem Paſchæ de ſingulis Eccleſiis ad Epiſcopum deſtinentur.

LII. Non liceat Presbyteros præſente Epiſcopo chriſmare.

Presbyter præſente Epiſcopo non ſignet infantes, niſi forte ab Epiſcopo fuerit illi præceptum.

LIII. Quod non licet Presbytero ante Epiſcopum in Baptiſterio introire.

Non liceat Presbytero prius ab Epiſcopo in Baptiſterium introire, ſed cum Epiſcopo; niſi forte aut abſens fuerit, aut ægrotus.

LIV. De prægnatibus baptizandis.

Si qua mulier prægnans deſideraverit gratiam Baptiſmi percipere, quando voluerit ha-

 beat

a Ad majorem Epiſc. Synodū *Grat.*
b *alias* importunam. *alias* importanus, palatio.
1. *q.* 7. Si quis Epiſcopus.
c aliqua.
d Opinione.
11. *q.* 3. Si quis Epiſcopus. in. *ex Canone* 5. *Conc. Antioch.*
e Diac. a ſuo Epiſc. & poſt excommunicationem præſumpſerit, ſive Epiſcopus ille, aut Presbyter, aut Diaconus facere obl. *Exc. Grat.*
f Reconciliari. *Exc.*
g Dejectum, *Grat.* Exc.
h Foriſſecam. *Grat. in Can. Conc. Antio. eſt* διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας. *Quod Dionyſ. vertit*: per poteſtates exteras *infra* Foraſtici.
Can. 56.
Diſt. 24. c. Non liceat cuilibet.
Brac. 1. 26.
Laodic. 44.
Diſt. 24. c. Lector, & *in C. Tol.* 1. *c.* 3.
Diſt. 34. c. Si Subdiaconus & *in C. Tol.* 1. *c.* 4.
Diſt. 29. c. Non liceat in pulpit.
Laod. 15.
Diſt. 43. Si quis obligatus eſt tributo. *Ex Conc. Tol.* 1. *c.* 10.
* *Al.* Probatæ.
i Conſenſus ac.
17. *q.* 4. Si quis ſervum alienum.
Burch. l. 8. *c.* 25. *Ivo p.* 7. *c.* 43. *Idem in Conc. Gangr. c.* 3.
33. *q.* 4. Non liceat. *Burch. lib.* 13. *c.* 10. *Ivo p.* 4. *c.* 34. *Laod.* 1. 3.
De conſec. *diſt.* 4. Non liceat ante.
Laod. 45. & 46
De conſ. *d.* 3. Non liceat quinta *Laod.* 50.
* *Al.* Peragere.
Diſt. 95. *c.* Presbyter. De conſec. *diſt.* 4. c. Omni tempore
Tolet. I. 20.
Laod. 56.
De conſec. *d.* 4 Si qua mulier prægnans. *Ex Conc. Neocæſa. c.* 6.
* *Deeſt Exc.*

duxerit; quaſi ut malum foras mittant, aut maleficia inveniant, vel luſtrationes Paganorum faciant, quinque annis pœnitentiam agant.

LXXII. *De eo, quod non liceat Chriſtianis tenere traditiones Gentilium, & obſervare Lunæ, & Stellarum curſus.*

Non liceat Chriſtianis tenere traditiones Gentilium, & obſervare, vel colere elementa, aut Lunæ, aut Stellarum curſum, aut inanem ſignorum fallaciam, pro domo facienda. a Scriptum eſt enim: *Omnia, quæ facitis, aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti facite, gratias agentes Deo.*

LXXIII. *De eo, quod non liceat Kalendas obſervare.*

Non liceat iniquas obſervationes agere Kalendarum, & otiis vacare Gentilibus; neque lauro, aut viriditate arborum cingere domos. Omnis hæc obſervatio Paganiſmi eſt.

LXXIV. *De eo, quod non liceat herbas medicinales cum aliqua obſervatione colligere.*

Non liceat in collectione herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſervationes, aut incantationes attendere, niſi tantum cum Symbolo Divino, aut Oratione Dominica, ut tantum Deus Creator omnium, & Dominus honoretur.

LXXV. *De eo, quod non liceat mulieres Chriſtianas in lanificiis aliquid obſervare.*

Non liceat, mulieres Chriſtianas aliquam vanitatem in ſuis lanificiis obſervare; ſed Deum invocent adjutorem, qui eis ſapientiam texendi donavit.

LXXVI. De adulteris.

Si cujus uxor adulterium fecerit, aut vir in alienam uxorem irruerit, ſeptem annis pœnitentiam agat.

LXXVII. De mulieribus fornicariis, & abortum facientibus.

Si qua mulier fornicaverit, & infantem, qui exinde fuerit natus, occiderit; & quæ ſtuduerit abortum facere, & quod conceptum eſt, necare; aut certe, ut non concipiat, elaborat; ſive ex adulterio, ſive ex legitimo conjugio; has tales mulieres nec in morte recipere communionem priores Canones decreverunt. Nos tamen pro miſericordia, ſive tales mulieres, ſive conſcias ſcelerum ipſarum, decem annis agere pœnitentiam judicamus.

LXXVIII. De homicidio voluntario, vel non voluntario.

Si quis voluntarie homicidium fecerit, ad januam Eccleſiæ Catholicæ ſemper ſubjaceat, & communionem in exitu vitæ ſuæ recipiat. Si autem non voluntarie, ſed caſu aliquo homicidium fuerit factum; prior Canon ſeptem annis agi pœnitentiam juſſit, ſecundus Canon quinque mandavit.

LXXIX De muliere, quæ duos fratres conjugio, vel viro, qui duas ſorores habuerit.

Si qua mulier duos fratres, aut ſi quis vir duas ſorores habuerit; a communione abſtineatur uſque ad mortem; in morte autem eis communio pro miſericordia detur. Si autem ſuparvixerint communione accepta, & de infirmitate convaluerint; agant plenam pœnitententiam tempore conſtituto.

LXXX De his, qui nuptiis irruunt.

Si quis multis nuptiis fuerit copulatus, pœnitentiam agat; converſatio autem, & fides pœnitentis [b] compendiat tempus.

LXXXI. De his, qui ſe animalibus commiſcuerunt.

Si quis ante viginti annos in cujuslibet animalis commixtionem peccaverit; quindecim annis in humilitate ſubjaceat ad Eccleſiæ januam; & poſt hos aliis quinque annis in orationis tantum communione receptus, pœnitentiam agat, & ſic gratiam Sacramenti ſuſcipiat. Interrogentur autem alii de eo, qualem vitam in pœnitentia egerit, & ſic communionis miſericordiam conſequatur. Si quis autem poſt viginti annos habens uxorem, huic peccato irruerit; viginti quinque annis * humilitate ſubjaceat, & quinque annis orationibus tantum communicans, poſtea recipiat Sacramentum. Quod ſi & hanc menſuram aliquis tranſgreſſus fuerit; Sacramentum in [c] exitu conſequatur; oportet enim tales inter dæmunioſos ordinare.

LXXXII. De his, qui uſque ad finem vitæ in peccatis perdurant, & in exitu communionem accipiunt.

Si quis de corpore exiens, noviſſimum, & neceſſarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quod ſi in diſperatione poſitus, poſt perceptam communionem iterum ſanus fuerit factus, tantum [d] orationis particeps ſit; [e] nam non accipiat Sacramentum, donec conſtitutum pœnitentiæ impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis ſunt, & deſiderant accipere Sacramentum, cum conſideratione, & probatione Epiſcopi accipere [f] debeant.

LXXXIII. De his, qui intrantes Eccleſiam, per nimiam luxuriam Sacramento ſe obſtinent.

Si quis intrat Eccleſiam [g] Dei, & ſacras [h] Scripturas non audit, & pro luxuria ſua avertit ſe a communione Sacramenti, & in obſervandis myſteriis declinat conſtitutam regulam diſciplinæ; [i] iſtum talem projiciendum de Eccleſia Catholica eſſe decernimus, donec pœnitentiam agat, & oſtendat fructum pœnitentiæ ſuæ; [k] ut poſſit communionem percepta indulgentia promereri.

LXXXIV. De excommunicatis.

Non liceat communicare excommunicatis, neque in domos eorum introire, neque orare cum eis, neque liceat, ut in alia Eccleſia ſegregentur. Si autem aliquis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet Eccleſiaſticus excommunicato communicaverit; quaſi perturbans omnem diſciplinam Eccleſiaſticam excommunicetur.

26. *q.* 6. Non liceat. *Burch. lib.* 10. *cap.* 3. *Ivo. p.* 11. *cap.* 140.
a Fac. aut propter ſegetes vel arbores plantandas, vel conjugia ſocianda, & ſec pt.

Coloſſ. 3.

26. *q.* 7. Non liceat *Burch. lib.* 10. *c.* 15. *Ivo p.* 11. *c.* 42.

26. *q.* 5. Non liceat. *Burch. lib.* 10. *c.* 20. *Ivo p.* 11. *c.* 47.

Ex Bracar. 21. *Diſt.* 50. *c.* Si quis voluntar. *Ivo p.* 1. *c.* 46.

Ex Bracar. c. 11

Ancyr. 19.

Ancyr. 19. *Diſt.* 50. *c.* Si voluntarie. *Ivo p.* 10. *c.* 39.

Ancyr. 21.

Neocæſar. 18.

32. *q.* 7. Si quis fuerit. *Burch. lib.* 9. *c.* 63. *Ivo p.* 8. *c.* 99. *ex Concil. Neocæſ. c.* 3.

b *Recte. Male Burch.* compendit. *Exc. Ancyr.* 16.

* *Forte*, in humil.

c *Lego*; Nec in exitu. *Exc.*

26. *q.* 6. Si quis de corpore. *Nic.* 13.

d Oratione. *Grat.*

e Sacramentum vero non accip. *Grat.*

f Debent. *Grat.* De conſecr. *diſt.* 2. Si quis intrat, *ex Conc. Antioch. c.* 2.

g In Eccleſ. *Grat.*

h Scripturas audit. *Gratian. recte ex Conc. Antioch.*

i Illum. *Grat.*

k *Grat.* Communione percepta indulgentia promer.

Antiqua Concil. editiones Vatic. mſs. Cod. ut nos Græce eſt, καὶ ταρηκα. λισαντες τινας συγγραίμυς.

PASSIO S. VINCENTII ABBATIS LEGIONENSIS, RAMIRI, ET SOCIORUM MARTYRUM.

Ex vetuſto Breviario Vallis-oletano.

Ad annum CHRISTI DLXXXIV.

I. HIſpaniam, ſive id ſoli, metaliorumque ubertas, ſeu domeſticæ ſeditiones, ſue cæli temperies effecerit, exteræ nationes, & pleræque barbaræ, ſæpiſſime occuparunt. Nam, & Carthaginenſes, & Romani, & Gothi, & Machometani, & Vvandali, & Alani illam nonnunquam poſſederunt. Inter quas Suevi Germaniæ populi in illam irrumpentes, Callaicos, vicinos illis populos, in ditionem ſuam redegerunt.

II. Suevi igitur Ariana hæreſi infecti, variis dolis, varioque cruciatuum genere ſubditos ſibi populos in ſuam hæreſin pertrahere conabantur. Quorum Rex Ricilianus, Vincentium Abbatem Cœnobii Sanctorum Martyrum Claudii, Luperci, & Victorici, in Suburbio Legionis Urbis, ſub Divi Benedicti Regula, Virum orthodoxæ Fidei obſervantiſſimum, ad ſe in Concilium, quod congregaverat, adductum, graviſſima objurgatione increpuit, quod in Arianum dogma non conſentiret.

III. At cum Vincentius reſpondiſſet, præſtare mori quam Catholicam Fidem deſerere, quam Nicæna Synodus ſua auctoritate approbaſſet; hujuſmodi reſponſo in iram verſus Ricilianus, ſpoliatum Vincentium in medio Concilio flagris crudeliter cædi imperat. Sed dum ſanguis ex flagellorum vibicibus fluere cœpiſſet in terram, jubet illum Rex tenebroſo carcere aſſervari, obſeratis annulo regio carceris foribus. Sed Divinitus ab Angelo multa luce carcerem illuſtrante, ſuæ integritati reſtitutus, laudes Deo canebat.

IV. Productus itaque poſtridie in Concilium, altiſſima voce coram omnibus Fidei Symbolum, quo Arianorum hæreſis damnata eſt, in Concilio cum recitaſſet, ſcilicet: *Nil prius aut poſterius, nil majus aut minus, ſed totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales*; morti addicitur. Juſſit autem Ricilianus, ut ante Cœnobii ſui fores occideretur. Quem cum occidendum ducerent, & ipſe Chriſti in Cruce pendentis verba repeteret: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*; quidam ex circumſtantibus gladio ingenti vulnere illius caput percuſſit, quo ictu corruens, ſpiritum Domino tradidit.

Vide infra in Notis.

V. Monachi Martyris Corpus noctu rapientes, juxta Eccleſiæ parietem ſepelierunt ad Occidentem, ſuperinjecto ſepulturæ marmore, & inſculpto Carmine, *quod Martyrium, ætatem, & mores complectebatur. Viſus eſt Monachis vigilantibus inter Martyrum choros, quibus prædixit, adeſſe videlicet Martyrii tempus, ſi qui cuperent, aut oportere illos relicto Cœnobio in abditiſſimis locis ſe occultare.

Ex novo Breviario Vallis-oletano.

VI. Monachi ergo fuga ſibi conſulentes, in Gallæciam ſe contulerunt, ubi aliud Cœnobium ædificarunt, cui ex relicto nomenclaturam indiderunt, S. Claudii ſimiliter appellantes. Quod a nigris, quales erant primi illi conditores, longo tempore inhabitatum, hodie a Ciſtercienſibus Monachis; qui ab illis ſub eadem Regula originem ducunt, incolitur. Corpus vero S. Vincentii Divino nutu poſtea repertum, & Ovetum deportatum, in Cathedrali Eccleſia argentea theca reconditum aſſervatur, quam illi ex voto ſuis impenſis conſtrui curavit magiſter Garſias ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconus, anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo.

VII. Ramirus Monaſterii S. Claudii Legionenſis Prior, licet a Divo Vincentio dudum pro Fidei Catholicæ defenſione ab Arianis occiſo, de inſtante perſecutione admonitus, in aliam poſſet Civitatem juxta Evangelii licentiam effugere; maluit tamen vitam corporis quam animæ in periculum duci, & quam a Deo inſufflante acceperat in ſpiraculo vitæ, hanc ipſi in carne mortui, ſed in gloria reſurgentis, Agni ſtola reddere purpuratam. Quare cum forti animo Riciliano Gotthorum Regi Ariano pro Fide Catholica reſtitiſſet; mortem non fugit, ſed libenter excepit, dum ſatellitibus iniquiſſimi Regis ad Monaſterii fores occurrit; ibique duodecim Monachis in Martyrii conſortium adjunctis, impio ferro caput præcidendum, animam Deo reddidit coronandam circa annum Domini quingenteſimum quinquageſimum quartum *

** Debuit dicere* octogeſimum quartum.

VIII. Horum SS. Martyrum Corpora ab illo tempore in dicto Monaſterio S. Claudii ad præſens uſque tempus permanſerunt; locum tamen, in quo ſacra pignora quieviſſent, ſucceſſiva, & longa temporis ſeries paullatim dedit in oblivionem, uſque dum circa annum Domini milleſimum nonageſimum quartum, dum vetuſtiſſimi Templi parietes præ ſenio jam ruinam periculoſam minantes, in auguſtiſſimum Templum, quale nunc conſpicitur, commutandos expediens viſum eſt deturbari; ecce ſub Altari ante omnem antiquorum memoriam Divo Ramiro dicato, ex impolito lapide fabricatus loculus, ubi ſacrum ejuſdem Martyris Corpus aſſervatum erat. Qui ſub Altari novo, eodem quo prius nomine conſecrato poſitus, ſacra vero oſſa in thecam argenteam denuo ſupra ipſum decentiſſime collocata. Ubi propter crebra miracula, quibus ſemper Deus in Sanctis ſuis mirabilis demonſtratur, magna illius populi religione coluntur.

NOTÆ VARIORUM.

VIII. AD Monumenta ſacra Hiſpaniæ pertinet hiſtoria Martyrii Sancti Vincentii Abbatis illius inſignis, & antiquiſſimi Monaſterii, quòd extra muros Urbis Legionenſis ab undecim retro ſæculis, & amplius permanet, dicatum S. Claudio Martyri. Paſſio illius accidiſſe cenſetur anno Chriſti DLXXXIV. nimirum poſt Concilium Bracarenſe II. & ante Toletanum III. Paullo ante dictum annum, aut circiter, creditur S. Leander (*profeſſione Monachus, & ex Monacho Spalenſis Eccleſiæ Baticæ conſtitutus Epiſcopus*, ut loquitur S. Iſidorus, *De ſcriptorib. Eccl.* Cap. 28. in ms. Thuanæo viſo a Cl. Viro Joanne Mabillone) ad tempus habitaſſe in eodem Monaſterio Legionenſi, ubi S. Vincentius erat Abbas, ut vitaret, aut fugeret Arianorum immanem perſecutionem ſub Leovigildo Rege. Sic Legionenſes ipſi traditione antiqua receptum habent. Plura de ipſo dabimus poſt Acta Concilii Toletani III. CARDIN. DE AGUIRRE.

X. Leander relicto ſæculo Monaſterium Hiſpalenſe ingreſſus, S. Benedicti Regulam profeſſus eſt, ut communi aſſenſu tradunt Scriptores Hiſpanici; deinde in Monaſterio Sancti Claudii Legionenſis, ut fert majorum traditio, aliquandiu demoratus, ad proprium Cœnobium rediit; unde mortuo Stephano (aliis Davide) Epiſcopo Hiſpalenſi, in illius Eccleſiæ regimen vocatus eſt. MABILLON Tomo I. *Sæculorum Benedict.* pag. 380.

XI. Hujus temporis eſt Sanctus Vincentius Abbas inſignis Monaſterii Sancti Claudii Legionenſis. Ejus memoria ibidem permanet, ac Martyrii locus deſignatur, coliturque pretioſo Altari, atque eleganti Statua, & magna populorum religione &c. MORALES, Lib. 12, Cap. 19.

XII. De Rege, ac tempore, quo Vincentius Martyrium ſubiit, tres legimus Auctorum ſententias. Prima id factum eſſe aſſerit ſub Riciliano Suevorum Rege, hujus nominis ſecundo, circa annum Chriſti DLIV. uti Yepez in *Chron. Benedict.* cenſet. Altera eſt Baronii, S. Vincentii Martyrium ad Regem Leovigildum referentis an. DLXXXIV. Poſtrema eſt Ambroſii Moralis, Joannis Marianæ, & aliorum, qui Eram DCLXVIII. ſeu annum Chriſti DCXXX. adſignant. At cum ſententia de duobus Ricilianis nullo veterum nitatur fundamento, & Suevorum in Gallæcia imperium anno DLXXXVI. extinctum penitus, atque ſublatum jam eſſet, Baronio potius accedimus. Certe Joannes Biclarenſis in *Chronico*, an. IV. Tiberii, qui eſt Leovigildi XII. refert, *Leovigildum in Urbem Toletanam Synodum Epiſcoporum ſectæ Arianæ congregaſſe, & antiquam hæreſin novello errore emendaſſe*. Quæ optime quadrant iis, quæ hic de Synodo narrantur.

XIII. Quodam Carmine ab annis dumtaxat trecentis in pariete exarato decepti ſunt Ambroſius Morales, & alii, ut in annum DCXXX. rejicerent S. Vincentii Martyrium, quod Era DCLXVIII. contigiſſe præfata inſcriptio fallit. Iſthoc rude epitaphium legant qui volent apud Yepez in *Chron.* ad annum DLIV. Cap. 2. & in *Martyrol. Hiſp.* ad diem 13. Martii; neque enim relatu dignum duximus.

XIV. De anno dictum ſupra. Dies S. Vincentio V. Idus Martias, S. Ramiro pridie Idus eaſdem in *Martyr. Hiſp.* & Breviariis adſignatur. MABILLON. Tomo I. ſupra citato, ad annum DLXXXIV. pag. 304.

XV. In ea apparitione facta Ramiro, & aliis Monachis Legionenſibus, dicitur S. Vincentius juſſiſſe, ut Corpus ſuum ad Aſturias deferrent. Videtur id exſecutioni mandatum; ſiquidem in Camera Sancta, quam vocant, graviſſimæ Eccleſiæ Ovetenſis, exſtat adhuc illud intra grandem, ac pretioſam arcam argenteam cum hac inſcriptione:

HOC OPUS FECIT FIERI MAGISTER GARSIAS
HUIUS ALMÆ ECCLESIÆ ARCHIDIACONUS
AD HONOREM SANCTI VINCENTII MARTYRIS
QUONDAM ABBATIS MONASTERII S. CLAUDII
LEGIONENSIS CIVITATIS
CUIUS CORPUS RECONDITUR IN HAC ARCA.
ERA MCCCVI.

Plura alia de his vide apud Yepez in *Chronico* ad annum quingenteſimum quinquageſimum quartum, & Ambroſium Morales loco citato. CARDINALIS DE AGUIRRE.

CONCILIUM TOLETANUM III.

EPISCOPORUM LXII.

In quo Ariana hæreſis in Hiſpania damnata eſt.

Anno IV. Reccaredi Gotthorum in Hiſpania Regis, Chriſti DLXXXIX.

I. IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, [a] anno regnante quarto [b] glorioſiſſimo Domino Reccaredo Rege, die 8. Id. Majarum, Era DCXXVII. hæc Sancta Synodus habita eſt in Civitate Regia Toletana ab Epiſcopis totius Hiſpaniæ, vel Galliæ, qui infraſcripti ſunt.

II. Cum pro Fidei ſuæ ſinceritate, idem glorioſiſſimus Princeps [c] omnis [d] regiminis ſui Pontifices in unum convenire mandaſſet, ut tam de ejus converſione, quam de gentis [e] Gotthicæ innovatione in Domino exultarent, & Divinæ dignationi pro tanto munere gratias agerent; [f] Sanctiſſimus idem Princeps ſic venerandum Concilium alloquitur, dicens.

a Anno quarto reg. *Exc.*
b Glor. atque piiſſimo, & Deo fideliſſimo. *Exc. & C. A.*
c Omnes. *Exc.*
d *In alio ms.* regni.
e *In alio ms.* Gotthorum, *ut in C. A.* Exc.
f Memoratus ſanct. Princ. *Exc.*

III.

III. Non incognitum reor eſſe vobis Reverendiſſimi Sacerdotes, quod propter reſtaurandam diſciplinæ Eccleſiaſticæ formam, ad noſtræ vos ſerenitatis præſentiam [a] devocaverim. Et quia decurſis retro temporibus hæreſis imminens, in tota Eccleſia Catholica agere Synodica negotia [b] denegavit; Deus, cui placuit per nos ejuſdem hæreſis obicem depellere, admonuit inſtituta de more [c] Eccleſiaſtica reparare. Ergo ſit vobis jucunditatis, ſit gaudii, quod mos canonicus proſpectu Dei per noſtram gloriam ad paternos reducitur terminos. Prius tamen admoneu pariter, & exhortor, jejuniis vos, & vigiliis, atque orationibus operam dare; ut ordo canonicus, quem a Sacerdutalibus ſenſibus detraxerat longa, ac [d] diutina oblivio, [e] quo ætas noſtra ſe neſcire fatetur, Divino vobis rurſus dono pateſiant.

IV. Ad hæc autem gratias Deo agentes, & religioſiſſimo Principi univerſo Concilio in laudibus acclamante, triduanum eſt exinde prædicatum jejunium. Sed cum die [f] octavo Iduum Majarum in unum [g] agmen Dei Sacerdotes adeſſent, & oratione præmiſſa, unuſquiſque Sacerdotum competenti loco reſediſſet; ecce in medio [h] illorum adſuit ſereniſſimus Princeps; ſeque cum Dei Sacerdotibus orationi communicans, divino deinceps flamine plenus, ſic ad loquendum exorſus eſt, dicens: Non eredimus, veſtram latere Sanctitatem, quanto tempore in errore Arianorum laboraſſet Hiſpania, & non multos poſt deceſſum genitoris noſtri dies, quibus nos veſtra Beatitudo Fidei ſanctæ Catholicæ cognovit eſſe ſociatos, credimus generaliter magnum, & æternum gaudium habuiſſe. Et ideo, venerandi Patres, ad hanc vos peragendam [i] congregari juſſimus Synodum; ut de [K] omnibus nuper advenientibus ad Chriſtum, ipſi æternas [l] Deo gratias deſeratis. Quicquid [m] vero verbis apud Sacerdotium veſtrum nobis agendum erat de Fide, atque ſpe noſtra, quæ gerimus [n] in hunc Tomum conſcripta, atque alligata [o] noteſcimus. Relegatur [p] enim in medio veſtri, [q] & judicio Synodali examinatus, per omne ſucceſſivum tempus gloria noſtra ejuſdem Fidei teſtimonio decorata clareſcat. Suſceptus eſt autem ab omnibus Dei Sacerdutibus, offerente Rege, ſacroſanctæ Fidei Tomus, & pronunciante Notario clara voce [r] recenſitum eſt ita.

V: Quamvis * Dominus * Deus omnipotens pro utilitatibus populorum Regni [s] nos culmen ſubire tribuerit, & moderamen gentium non paucarum regiæ noſtræ curæ commiſerit; meminimus tamen nos mortalium conditione [t] conſtringi, nec poſſe felicitatem futuræ beatitudinis aliter promereri, niſi nos cultui veræ Fidei deputemus, & conditori noſtro [u] ſaltem confeſſione, qua dignus ipſe eſt, placeamus. Pro qua re quanto ſubditorum gloria regali [x] excellimus, tanto providi eſſe debemus in his, quæ ad Deum ſunt, vel noſtram ſpem augere, vel gentibus a Deo nobis creditis conſulere. Cæterum, quid pro tantis beneficiorum [y] collationibus omnipotentiæ Divinæ valemus tribuere; quando omnia ipſius ſunt, niſi ut in eum tota devotione credamus?

VI. Quemadmodum per Scripturas ſacras ſeipſum intelligi voluit, & credi præcepit, id eſt, ut confiteamur, eſſe Patrem qui genuerit ex ſua ſubſtantia Filium ſibi coæqualem, & coæternum; non tamen, ut ipſe idem ſit [z] natus & genitor; ſed Perſona alius ſit Pater qui genuit, alius ſit Filius qui fuerit generatus; unius tamen uterque ſubſtantiæ Divinitate [a] ſubſiſtat. Pater ex quo ſit Filius, ipſe vero ex nullo ſit alio: Filius qui habeat Patrem, ſed ſine initio, & ſine diminutione, in ea, qua Patri coæqualis, & coæternus eſt, Divinitate ſubſiſtat. Spiritus [b] æque Sanctus confitendus a nobis, & prædicandus eſt, a Patre, & a Filio procedere, & cum Patre, & Filio unius eſſe ſubſtantiæ; tertiam vero in Trinitate Spiritus Sancti eſſe Perſonam, qui tamen [c] communem habeat eum Patre & Filio Divinitatis [d] eſſentiam. Hæc eoim Sancta Trinitas unus eſt Deus, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus; cujus bonitate [e] omnis licet bona ſit condita [f] creatura; per aſſumptam tamen a Filio humani habitus formam, a damnata progenie reformamur ad beatitudinem priſtinam.

VII. Sed ſicut veræ ſalutis indicium eſt, Trinitatem in unitate, & unitatem in Trinitate ſentire; ait erit [g] conſummatio juſtitiæ, ſi eandem Fidem intra univerſalem Ecceleſiam teneamus, & [h] Apoſtolica monita in Apoſtolico poſiti fundamento ſervemus. Vos tamen, Dei Sacerdotes, meminiſſe oportet, quantis hucuſque Eccleſia Dei Catholica per Hiſpanias adverſæ partis moleſtiis laboraverit; dum & Catholici [i] conſtantem Fidei ſuæ tenerent, ac defendereot veritatem, & [K] hæreſes pertinaciore animoſitate [l] propriam niterentur vindicare per-

a Evocaverim. *Exc.*
b Denegabat. *al. lib.*
c *Al.* Eccleſiaſtico. *Exc.*
d Diuturna. *Exc.*
e Quam. *Exc. nonnulli mſ.* quæ forte quem aut quæque.
f Octaua. *Exc.*
g Cœtum. *Exc.*
h Eorum. *Exc.*
i Congregandos decreuimus. *C. A. alii Exc.* congregauimus Synodum.
K Hominibus. *C. A.*
l Domino. *Exc. C. A.*
m Quam. *Exc.*
n In hoc tom. *Exc.*
o Nota facimus *Exc.*
p Nonnulli. *Exc.*
q Et in. *Exc.*
r Recenſitus. *Exc.*
* *Deeſt Exc.*
s Nobis. *A. C.*
t Perſtringi. *Exc. & A. C.*
u Salutis. *Exc. nonnulli.*
x Extollimur. *in al. mſ. & C. A. & Exc.*
y Et coæq. *Exc*
z Nat. ingenitus & *Exc. non null.*
a In divinitate *Exc.*
b Quoque. *Exc.*
c Communionem. *Exc.*
d Eſſentiæ. *Exc.*
e Hominis. *Exc*
f Natura. *alias*
g *Al. mſ.* conſummatæ. conſummata juſtitia. *Exc.*
h Apoſtolicam unitatem. *Exc.*
i Conſtanter. *Exc.*
K Hæretici. *Exc*
l Propriæ niterentur perfidi *Exc. & A. C.*

perfidiam. Me quoque, ut re ipſa conſpicitis, calore Fidei accenſum, in eo Dominus excitavit, ut depulſa obſtinatione infidelitatis, & diſcordiæ ſubmoto furore, populum, qui ſub nomine Religionis famulabatur errori, ad agnitionem Fidei, & Eccleſiæ Catholicæ conſortium revocarem.

VIII. Adeſt enim omnis gens Gotthorum inclyta, & fere omnium gentium a gemina virilitate b opinata; quæ licet ſuorum pravitate doctorum, a Fidei hactenus, vel unitate Eccleſiæ fuerit Catholicæ ſegregata; c toto nunc tamen d mecum aſſenſu concordans, ejus Eccleſiæ communioni participatur, quæ diverſarum gentium multitudinem materno e ſinu ſuſcipit, & charitatis uberibus nutrit; de qua Propheta canente dicitur: *Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus*. Nec enim Gotthorum ſola converſio ad cumulum noſtræ mercedis acceſſit; quinimmo & f Suevorum gentis infinita multitudo, quam præſidio cæleſti noſtro Regno ſubjecimus, alieno licet in hæreſin g deductam vitio, noſtro tamen ad veritatis originem ſtudio revocavimus.

IX. Proinde, Sanctiſſimi Patres, has nobiliſſimas gentes, quæ lucris per nos Dominicis applicatæ ſunt, quaſi ſanctum, & placabile ſacrificium, per veſtras manus æterno Deo offero. Erit enim mihi immarceſcibilis corona, vel gaudium in retributione juſtorum, ſi hi populi, qui noſtra ad unitatem Eccleſiæ ſolertia h tranſcurrerunt, fundati in eadem, & ſtabiliti permaneant. Sicut enim divino nutu noſtræ curæ fuit, hos populos ad unitatem Chriſti Eccleſiæ i pertrahere; ita ſit veſtræ docibilitatis, Catholicis eos dogmatibus k inſtituere; quo l in toto cognitione veritatis inſtructi, noverint ex m ſolido n errorem hæreſis pernicioſæ reſpuere, & veræ Fidei tramitem ex charitate retinere, vel Catholicæ Eccleſiæ communionem deſiderio avidiori o amplecti.

X. Cæterum ſicut facile ad veniam perveniſſe confido, quod neſcia hucuſque tam clariſſima erraverit gens; ita gravius eſſe non dubito, ſi agnitam veritatem dubio corde p teneat, atque a patenti lumine (quod abſit) oculos ſuos q avertat. Unde valde perneceſſarium eſſe proſpexi, veſtram in unum convenire Beatitudinem, habens ſententiæ Dominicæ Fidem, qua dicit: *Ubi fuerint duo, vel tres collecti in nomine meo*, r *ibi ero in medio eorum*. Credo enim beatam Sanctæ Trinitatis Divinitatem huic Sancto intereſſe Concilio; & ideo tamquam ante conſpectum Dei, ita in medio veſtri Fidem meam protuli; conſcius admodum ſententiæ Divinæ dicentis: *Non celavi miſericordiam tuam, & veritatem tuam a congregatione* ſ *multa*; vel Apoſtolum Paullum Timotheo Diſcipulo præcipientem audivi: *Certa bonum certamen Fidei; apprehende vitam æternam, in qua vocatus es.* * *& confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus*.

XI. Vera eſt enim Redemporis noſtri in Euangelio ſententia, qua confitentem ſe coram hominibus, confiteri dicit coram Patre; & negantem, ſe eſſe negaturum. Expedit enim nobis, id ore * proprio t profiteri, quod corde credimus, ſecundum cæleſte mandatum, quo dicitur: *Corde creditur ad juſtitiam*, u *oris autem confeſſio fit ad ſalutem*. Proinde, ſicut anathematizo Arium cum omnibus dogmatibus & complicibus ſuis, qui Unigenitum Dei Filium a paterna degenerem aſſeverat eſſe ſubſtantia; nec a Patre genitum, ſed ex nihilo dicebat eſſe creatum, vel omnia Concilia malignantium, quæ adverſus Sanctam Synodum Nicænam exſtiterunt; ita in honorem, & x in laudem, Fidem Sanctam Nicæni y obſervo, & honoro Concilii, quam contra eundem rectæ Fidei peſtem Arium trecentorum decem & octo Sancta Epiſcopalis ſcripſit Synodus.

XII. Amplector itaque, & teneo Fidem centum quinquaginta Epiſcoporum Conſtantinopoli congregatorum, quæ Macedonium Spiritus Sancti ſubſtantiam minorantem, z & a Patris & Filii unitate & eſſentia ſegregantem, jugulo veritatis interemit. Primæ quoque Epheſinæ Synodi Fidem, quæ adverſus Neſtorium, ejuſque doctrinam a relata eſt, credo pariter, & honoro. Similiter & Chalcedonenſis Concilii Fidem, quam plenam ſanctitate, & eruditione adverſus Eutychen, & Dioſcorum protulit, cum omni Eccleſia Catholica reverenter ſuſcipio.

XIII. Omnium quoque orthodoxorum venerabilium Sacerdotum Concilia, quæ b a ſupraſcriptis quatuor Sanctis Synodis Fidei puritate non diſſonant, pari veneratione obſervo. Properet ergo reverentia veſtra Fidem, hanc noſtram Canonicis applicare monumentis, & ab Epiſcopis, vel Religioſis, aut gen-

a Genuina. *Exc.*
b *Al. ms. lib.* opinatiſſima. *Exc.* illuſtrata.
c Tota. *Exc.*
d Meo aſſenſu. *Exc.*
e In ſinu. *Exc.*
Iſa. 56.
f *In C. A. ad marginem erat* Suevi de finibus Septentrionis fuerunt, de monte Suevo.
g Seductam.
h Tranſcurrunt *Exc.*
i *Al.* trahere. *Exc.*
k Inſtruere. *Exc.*
l Tota *Exc.*
m Ex toto & ſolido. *Exc.*
n Errores pernicioſos reſpuere. *Exc.*
o Complecti. *Exc. & A. C.*
p Teneant. *C. A.*
q Avertant. *C. A.*
Math. 18.
r Græca non habet *συνηγμένοι*, hoc eſt, *congregati*, ut vertit vulgata: vel *collecti*: & non eſt, *ibi ero*, ſed, *ibi ego ſum*.
Pſalm. 39.
ſ Multorum. *Exc.*
* Deeſt *Exc.*
1. *Timot.* c. 16.
* Deeſt *Exc.*
t Confiteri. *C. A.*
u Ore. *Exc.*
x Et laudem Dei. *Exc.*
y Obſ. tuo Concilii, & honoro ea, quæ contra eundem. *Exc.*
z Et Patris, & Filii unitatem, & eſſentiam ſeg. *C. A.*
a Lata. *Tolet. ms. & C. A. & Exc.*
b Ipſius ſupraſcriptis Synod. *Exc. & C. A.*

gentis noſtræ primoribus, ſolerter Fidem, quam in Eccleſia Catholica * Deo crediderunt, audire. Quam [a] rem notatam, & apicibus, vel eorum ſubſcriptionibus [b] roboratam, futuris olim temporibus in teſtimonium Dei, atque [c] hominum reſervate; [d] ut hæ gentes, quarum in Dei nomine Regia poteſtate præcellimus, & quæ, [e] deterſo antiquo errore, per unctionem ſacroſancti Chriſmatis, vel manus impoſitionem Paracletum intra Dei Eccleſiam [f] preceperunt Spiritum, quem unum, & æqualem cum Patre, & Filio confitentes, ejuſque dono in ſinu Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ collatæ ſunt. [g] Si eorum aliqui hanc rectam, & ſanctam confeſſionem noſtram minime credere voluerint; iram Dei cum anathemate æterno [h] percipiant, & de interitu ſuo Fidelibus gaudium, [i] infidelibus ſint in exemplum. Huic vero confeſſioni meæ Sanctarum ſupra Scripturarum [K] Conciliorum conſtitutiones contexui, & teſtimonio Divino tota cordis ſimplicitate ſubſcripſi.

Incipit [l] *Fides a Sancto Concilio Nicæno edita.*

XIV. CRedimus in unum Deum Patrem omnipotentem; omnium viſibilium & inviſibilium [m] conditorem; & in unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei, de Patre natum Unigenitum, hoc eſt, de ſubſtantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum; homouſion Patri, hoc eſt, ejuſdem eum Patre ſubſtantiæ; per quem omnia facta ſunt, quæ in Cælo, & quæ in terris: qui propter [n] nos, & per noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in Cælos; inde venturus eſt judicare vivos, & mortuos; & in Spiritum Sanctum. Eos autem qui diciunt: Erat quando non erat, & antequam naſceretur non erat, & quia ex nullis exſtantibus factus eſt, aut [o] ex aliqua ſubſtantia, vel [p] natura dicunt eſſe mutabilem, & convertibilem Filium Dei, anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

[q] *Item Fides Sancta, quam expoſuerunt CL. Patres conſona magnæ Nicænæ Synodo.*

XV. CRedimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem Cæli, & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium * conditorem; & in unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei [r] Unigenitum, ex Patre natum ante omnia ſæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum; homouſion Patri, hoc eſt, ejuſdem ſubſtantiæ eum Patre; per quem omnia facta ſunt, * quæ in Cælo, & quæ in terra. Qui propter nos [f], & propter noſtram ſalutem [t] deſcendit, & incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, [u] homo factus, paſſus eſt ſub Pilato, [x] ſepultus, tertia die reſurrexit, [y] aſcendit in Cælos, [z] ſedet ad dexteram Patris, [a] iterum venturus in gloria judicare vivos, & mortuos, cujus Regni non erit finis. * Credimus & in Spiritum Sanctum Dominum, & [b] vivificantem, ex Patre & Filio * procedentem, cum Patre & Filio [c] adorandum, & glorificandum, qui loquutus [d] per Prophetas; in unam Catholicam Apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum; exſpectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam [e] futuri ſæculi. Amen.

[f] *Item tractatus Chalcedonenſis Concilii.*

XVI. SUffecerat [g] quidem ad pleniſſimam pietatis agnitionem, & confirmationem, [h] cautiſſimum, hoc eſt, ſalutare divinæ gratiæ Symbolum; de Patre enim, & Filio, & Spiritu Sancto doctrinam perfectam edocet, & incarnationem Dominicam fideliter ſuſcipientibus manifeſtat. Sed quoniam hi, qui prædicationem veritatis deſtruere [i] nituntur, quaſdam propriæ hæreſews novitates parturiunt; (quidam enim [K] miniſterium pro nobis actum divinæ diſpenſationis audent corrumpere, & vocem illam Divini partus factam ad Virginem denegant; alii temperamentum, confuſionemque in ducentes, & unam eſſe naturam carnis, & Deitatis inſenſate componentes, paſſibilem Unigeniti Divinam naturam tali confuſione prodigioſe divulgant) iccirco omnem adverſus veritatem opponendam ab ipſis machinationem volens excludere Sancta & magna Univerſalis Synodus; [l] antiquam prædicationem immobilem docens, ſtatuit, præcipue trecentorum XVIII. Sanctorum Patrum Fi-

a Renouatam apicib. Exc. C. A.
b Superſcriptionibus. *Exc.*
c Omnium fidelium refer. Exc.
d Ut gentes, quas. Exc. *al.* ad inſtruendas gentes, quas.
e Relicto. Exc.
f perceperunt. Exc. & C. A.
g Quod ſi. Exc.
h Suſcipiant. E.
i Erudiend. Exc.
k Et Conciliorum conſtitut. conſentiens contexi. excuſſi: confeſſionis meæ ſanctar ſupra ſcripturarum Concil. C. A. *alias* ſcriptu. rū.
l Fides Nicæni Concilii. Exc.
m Creatorem. Exc.
n Propter nos
o Alia ſubſtantia. Exc.
p Subſtantia fuiſſe, aut creatum, aut mutationi, alterationive obnoxium, eos anathemate ferit ſancta Eccleſia Catholica & Apoſt. Exc.
q Symbolum CL. Patrum Conſtant. Conc Exc.
* *Deeſt Exc.*
r Ex Patre unig Exc.
* *Deſut ab Exc.*
ſ Nos homines, & noſtram Exc.
t Deſcendit de cælis. Exc.
u Et inhumanatus eſt, & crucifixus eſt pro nobis ſub. Exc.
x Et ſepultus eſt. Exc.
y Et deſcend. Exc.
z Et ſed. Exc.
a Ventur. eſt cum glor. Exc.
* *Deeſt* Exc.
b Vivificantem Exc.
* *Deſunt* Exc.
c Coadorand. & conglor. *Exc.*
d Sanctos Proph & unam ſanctã, Catholic. Exc.
e Venturi. Exc.
f *In alio Ms.* incipit. Tract. Exc.
g Sufficeret Exc
h Sanctiſſimum *Ms. in* Exc. ſanctum hoc divinæ gratiæ Symbolum.
i Conantur Exc
K Myſterium. Exc. *recte*.
l Hanc præd. Ex.

Fidem incontaminatam manere; & propter eos, qui Spiritui Sancto adverſantur, centum quinquaginta Patrum paullo poſteriori tempore in Urbe Conſtantinopolitana convenientium, de ſubſtantia Spiritus Sancti traditam doctrinam corroborat, quam etiam illi omnibus inſinuaverunt; non quod in præcedentibus [a] aliquid deeſſet, ſed adjicientes de Spiritu Sancto eorundem intellectum, adverſus eos, qui Deitatis ejus dominationem nituntur [b] adimere, Scripturarum teſtimoniis plenius manifeſtantes. Propter eos ſane, qui diſpenſationis myſterium tentant corrumpere, & purum hominem eſſe, qui ex Sancta Virgine Maria natus eſt, impudenter divulgant, Beatiſſimi quondam Cyrilli Alexandrinæ Eccleſiæ Sacerdotis Synodicas Epiſtolas, tam ad Neſtorium, quam ad cæteros per Orientem, congruas, & ſibi conſentientes ſuſcepit, ad confutationem quidem Neſtorianæ amentiæ, in interpretationem vero eorum, qui religioſo zelo ſalutaris Symboli cupiunt intellectum.

a Deeſt aliquid adjicientes, ſed de ſpiritu eorundem. *Exc.*
b Demergere. Exc.
c Et ad interpretationem. *Exc.*

XVII. Quibus Epiſtolam Sancti, ac Beatiſſimi primæ Sedis Archiepiſcopi Leonis, ſcriptam ad Flavianum ſanctæ recordationis Archiepiſcopum, ad perimendam Eutychetis malignitatem, atque magni Petri confeſſioni concordantem, & communem quandam [d] columnam exiſtentem, contra eos, qui recte non glorificant, ad confirmationem Catholicæ Religionis evidenter ſubjunxit. Nam eos qui in duos filios diſpenſationis Dominicæ myſterium ſcindere moliuntur, execratur; & eos qui paſſibilem Divinitatem Vnigeniti Filii audent aſſerere, de Concilio Sacerdotum repellit; & eis qui in duas naturas Chriſti [e] temperamentum, vel confuſionem argumentantur, adverſatur; & qui cæleſtem, aut alterius cujuſcumque ſubſtantiam, exiſtere formam ſervi, quam pro nobis ſumpſit, inſaniendo aſſerunt, procul abjicit; & eus, qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirant, unam vero poſt adunationem confingunt, anathema facit. [f]

d Pugnam conſiſtentem. *Vide in Not.*
e Miſtionem. *Exc.*
f Anathematizat *Exc.*

XVIII. Conſentientes igitur Sanctis Patribus, unum Dominum noſtrum, eundemque Filium confiteri Dominum Jeſum Chriſtum conſona voce, pariter edocemur; perfectum eundem in humanitate, Deum verum, & hominem verum eundem, ex anima rationali, & corpore; ſecundum Divinitatem unius eum Patre naturæ, ſecundum humanitatem eundem unius naturæ nobiſcum; per omnia ſimilem nobis, abſque peccato; ante ſæcula quidem ex Patre natum ſecundum Divinitatem; in noviſſimis vero diebus propter nos, & propter ſalutem noſtram, [g] ex Maria Virgine Dei Genitrice, ſecundum humanitatem hominem factum; unum eundemque Chriſtum Filium Dei Vnigenitum in duas naturas inconfuſe, immutabiliter induiſſe; inſeparabiliter [h] cognoſcendo in *nullo* naturarum differentias propter unitatem perimendas; magis autem ſalva utriuſque naturæ proprietate, & in una conjunctæ Perſona, unoque ſtatu concurrente; non in duabus Perſonis partiendum, vel dividendum, ſed unum, eundemque Filium Vnigenitum Deum Verbum, Dominum Jeſum Chriſtum, ſicut ab exordio Prophetæ de eo, & ipſe nos erudivit, & * Patrum nobis tradidit Symbolum.

g Hominem factum, hunc unum eundemque Chriſtum, Filium, Dominum Unigenitum. *Exc.*
h Cognoſcendum. *Exc.*
* *Deeſt ab Exc.*

XIX. His itaque eum omni undique ſubtilitate, & diligentia a nobis ordinatis, ſtatuit ſancta, & Univerſalis Synodus, aliam Fidem nulli licere [i] proferre, aut ſcribere, aut [k] credere, aut [l] ſapere, aut docere aliter. Qui autem audent, aut exponere aliam Fidem, aut proferre, aut credere aliud Symbolum, volentibus converti ad eſſentiam veritatis, ex [m] Gentibus, ex Judæis, vel hæreticis quibuſcumque; ſiquidem aut Epiſcopi, aut Clerici fuerint; alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos a Clero; ſi vero Monachi, vel laici fuerint; anathema fieri.

i Profiteri.
k Docere, aut dicere aliter. *Exc.*
l *in alio mſ.* tradere.
m Gentilibus. *mſ.*

XX. Ego Reccaredus Rex Fidem hanc ſanctam, & veram confeſſionem, quam unam per totum Catholica confitetur Eccleſia, corde retinens, ore affirmans, mea dextera, Deo protegente, ſubſcripſi.

Ego [n] Baddo, * glorioſa Regina, hanc Fidem, quam credidi, & ſuſcepi, mea manu de toto corde ſubſcripſi.

Tunc adclamatum eſt in laudibus Dei, & in favore Principis ab univerſo [o] Clero:

Gloria Deo Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, cui cura eſt pacem, & unitatem Eccleſiæ ſuæ ſanctæ Catholicæ providere.

Gloria [p] Deo noſtro Jeſu Chriſto, qui pretio Sanguinis ſui Eccleſiam Catholicam ex omnibus gentibus congregavit.

Gloria [q] Deo noſtro Jeſu Chriſto, qui tam illuſtrem gentem unitati ve-

n Badda. *Exc.*
* Badda pia uxor Reccar. Regis, filia, ut tradunt, Aiſuri Regis Britan.
o Concilio. *Exc & C. A.*
p Domino. *Exc & A. C.*
q Domino. *Exc & C. A.*

ræ Fidei copulavit, & unum gregem, & unum Paſtorem inſtituit.

Cui a Deo æternum meritum, niſi vero Catholico Recaredo Regi?

Cui a Deo æterna corona, niſi vero orthodoxo Reccaredo Regi?

Ipſe * novarum plebium in Eccleſia Catholica conquiſitor.

Ipſe mereatur veraciter Apoſtolicum meritum, qui Apoſtolicum implevit officium.

Ipſe ſit Deo, & hominibus amabilis, qui tam mirabiliter Deum glorificavit in terris, præſtante Domino * noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Deo Patre vivit, & regnat in unitate Spiritus Sancti, in ſæcula ſæculorum. Amen.

* Cui præſens gloria, & æterna, niſi vero amatori Dei Recaredo Regi?
* *Deeſt in C. A.*

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

Item Fidei confeſſio Epiſcoporum, Presbyterorum, vel primorum Gothicæ gentis, qui infra ſcripſerunt.

XXI. PRæcipiente autem univerſo venerabili Concilio, atque jubente, unus Epiſcoporum Catholicorum ad Epiſcopos, & Religioſos, vel majores natu, ex hæreſi Ariana converſos, ejuſmodi allocutione exorſus eſt, dicens:

Officii noſtri cura, & ſeliciſſimi, atque glorioſiſſimi Principis admonitione propellimur, diligenter a veſtra charitate perquirere, vel quid damnetis in hæreſi, aut quid intra Dei Catholicam credatis Eccleſiam. Nam ſicut dicente Pſalmiſta, didicimus: *Incipite Domino in confeſſione*; optimum eſt, veſtræque ſaluti conveniens, palam confiteri quod creditis, & ſub auditu univerſorum anathematizare quod [a] reſpuitis. Tunc prorſus optime poteritis Evangelicæ, atque [b] Apoſtolicæ Fidei participes fieri, ſi eandem Catholicam Fidem ex confeſſione Catholica incipiatis, vel propria ſubſcriptione firmetis, & ſicuti Deo jam de bona conſenſione cogniti eſtis conſcientia, ita & vos [c] proximos Fidei ſanctæ adſtipulatione monſtretis. Eo itaque fiet, ut & vos Chriſti eſſe Corporis membra ſignificetis, & noſtra exiguitas nihil dubium, nihil infidum unquam de veſtra ſuſpicetur Fraternitate; dum patuerit vos [d] peſtem perfidiæ Arianæ cum omnibus dogmatibus, regulis, officiis, communione, Codicibus prædamnare, ut [e] deteſtandæ hæreſeos exſpoliati contagione, innovati quodammodo intra Dei Eccleſiam, [f] ſplendidi habitu veræ Fidei clareatis.

Verba hæc omnia videntur a S. Leandro prolata.
a Reſpuiſtis. C. A.
b Apoſtolicæ Sedis Fidei. Exc.
c Proximi. C. A.
d Tabem. C. A.
e Adteſtando. C. A.
f Splendido. Exc. ſplendido. C. A.

XX. Tunc Epiſcopi omnes, una cum Clericis ſuis, primoreſque Gentis Gotthicæ pari conſenſione dixerunt:

XXIII. Licet hoc, quod Paternitas, atque Fraternitas veſtra a nobis cupit audire, vel fieri, jam olim converſionis noſtræ tempore egerimus, quando ſequuti Dominum noſtrum glorioſiſſimum Reccaredum Regem tranſivimus, & perfidiam Arianam cum omnibus ſuperſtitionibus ſuis anathematizavimus pariter, & abjecimus; nunc vero propter charitatem, & devotionem, quam vel Deo, vel Eccleſiæ Sanctæ Catholicæ meminimus nos debere, non tantum hæc eadem, quæ petitis, promptiſſime agere properamus, ſed & quæ adhuc congrua Fidei eſſe [g] conſpicitis, nobis de charitate perſuadete. Vos etenim * ita ſemel rectæ Fidei amor in eam devotionem advexit, ut omne, quod nobis verius Fraternitas veſtra patefecit, teneamus, & [h] liberali fateamur confeſſione.

g C. A. proſpiciatis, perſp. Exc.
* *Deeſt in A. C.*
h Et libera. patefecerunt. *Exc*

I. Omnis ergo, qui Fidem, & communionem ab Ario venientem, & [i] hucuſque a nobis retentam, adhuc tenere deſiderat, & de tota cordis intentione non damnat, anathema ſit.

i Uſque ad nos

II. Quicumque Filium Dei Dominum * noſtrum Jeſum Chriſtum negaverit a paterna ſubſtantia ſine initio genitum, & æqualem Patri eſſe, vel conſubſtantialem, anathema ſit.

* *Deſunt Exc.*

III. Quicumque Spiritum Sanctum non [k] credit, aut non crediderit a Patre, & Filio procedere, eumque non dixerit coæternum eſſe Patri, & Filio, & coæqualem, anathema ſit.

K Non credet. C. A.

IV. Quicumque in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, & Perſonas non diſtinguit, & unius Dei unitatis ſubſtantiam non [l] cognoſcit, anathema ſit.

V. Quicumque Filium Dei Dominum * noſtrum Jeſum Chriſtum, & Spiritum [m] Sanctum eſſe Patre minores aſſeruerit, & gradibus ſeparaverit, creaturamque eſſe dixerit, anathema ſit.

l Agnoſcit. *Exc* agnoſcet. C. A.
* *Deeſt C. A.*
m Sanctum juxta deitatem eſſe Patre minores. C. A.

VI. Qui-

VI. Quicumque Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unius ſubſtantiæ, omnipotentiæ, æternitatis eſſe non credit, anathema ſit.

VII. Quicumque neſcire Filium Dei quæ Deus Pater ſciat, dixerit, anathema ſit.

VIII. Quicumque initium Filio Dei, & Spiritui Sancto deputaverit, anathema ſit.

IX. Quicumque Filium Dei, ſecundum Divinitatem ſuam viſibilem, aut paſſibilem auſus fuerit [a] profiteri anathema ſit.

[a] Proferre. Exc.

X. Quicumque Spiritum Sanctum, ſicut Patrem, & Filium, verum Deum [b] omnipotentem eſſe non crediderit, anathema ſit.

[b] Et omnipot. C. A.

XI. Quicumque [c] aliam Fidem, & communionem Catholicam, [d] præter Eccleſiaſticam univerſalem, eſſe crediderit; (illam dicimus Eccleſiam, quæ Nicæni, Conſtantinopolitani, & primi Epheſini, & Chalcedonenſis Concilii decreta tenet pariter & honorat) anathma ſit.

[c] Alibi. *duo ms*

[d] Præterquam in Eccleſia univerſali. *Exc.* Præter Eccleſiam univerſalè eſſe cred.t. C. A.

XII. Quicumque Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, honore, & gloria, & Divinitate ſeparat, & disjungit, anathema ſit.

XIII. Quicumque Filium Dei & Spiritum Sanctum cum Patre non crediderit eſſe glorificandos & honorandos, anathema ſit.

XIV. Quicumque non dixerit: Gloria, & honor Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, anathema ſit.

XV. Quicumque rebaptizandi ſacrilegum opus bonum eſſe credit, aut crediderit; [e] agit * aut egerit, anathema ſit.

[e] Agere. *C. A.*

* *In uno ms. deſunt.*

XVI. Quicumque libellum deteſtabilem duodecimo anno [f] Leovigildi Regis a nobis editum, in quo continetur Romanorum ad hæreſim Arianam traductio, & in quo Gloria Patri, per Filium, in Spiritu Sancto male a nobis inſtituta [g] continentur; hunc libellum ſi quis pro vero habuerit, anathema ſit in æternum.

[f] Leonigildi. C. *A.*

[g] Continetur. C. *A.*

XVII. Quicumque Ariminenſe Concilium non ex toto corde reſpuerit, & damnaverit, anathema ſit.

XVIII. Confitemur enim nos, ex hæreſi Ariana toto corde, tota anima, & de tota mente noſtra ad Eccleſiam Catholicam fuiſſe converſos. Nulli dubium eſt, nos, noſtroſque deceſſores erraſſe in hæreſi Ariana, & Fidem Euangelicam, atque Apoſtolicam nunc intra Eccleſiam Catholicam didiciſſe. Proinde Fidem Sanctam, quam præfatus religioſiſſimus Dominus noſter patefecit in medio Concilii, & manu ſua ſubſcripſit; hanc & nos tenemus, hanc confitemur pariter & ſuſcipimus; hanc in populis prædicare, atque docere [h] promittimus. Hæc eſt vera Fides, quam omnis Eccleſia Dei per totum mundum tenet, Catholica eſſe creditur, & probatur. Cui hæc Fides non placet, aut non placuerit, ſit anathema, maranatha in [i] adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti.

[h] Permittimus.

[i] Adventu. Exc.

XIX. Qui Fidem ſpernit Nicæni Concilii, anathema ſit.

XX. Qui Fidem Concilii Conſtantinopolitani CL. Epiſcoporum, veram eſſe non dixerit, anathema ſit.

XXI. Qui Fidem Epheſinæ Synodi primæ, & Chalcedonenſis non tenet, & * ea non delectatur, anathema ſit.

* *Deeſt C. A.*

XXII. Qui Concilia omnia Epiſcoporum orthodoxorum [k] conſona Conciliis Nicæno, Conſtantinopolitano, primo Epheſino, & Chalcedonenſi non recipit, anathema ſit.

[k] Conciliorum Nicæni, & reliqua in eodem caſu. *C. A.*

XXIII. Proinde, & damnationem hanc [l] perſidiæ, & communicationis Arianæ, & omnium Conciliorum hæreſim Arianam foventium, cum anathimate eorum propria manu ſubſcripſimus. Conſtitutiones vero Sanctorum Conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, vel Chalcedonenſis, quas gratiſſima aure audivimus, & confeſſione noſtra veras eſſe probavimus, de toto corde, & de tota anima, & de toto mente noſtra ſubſcripſimus. Nihil ad cognitionem veritatis lucidius arbitrantes, quam quæ ſupradictorum Conciliorum continent auctoritates. De Trinitate autem, & unitate Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, nihil his verius, nihil lucidius umquam poteſt, vel poterit demonſtrari. De myſterio Incarnationis Unigeniti Filii Dei, pro ſalute humani generis, quo, & vera probatur humanæ naturæ ſine peccati contagione ſuſceptio, [m] & permanet incorrupte in eo Divinitatis plenitudo, cum ex natura utraque non deperit, [n] & una ſit [o] ex utraque Domini noſtri Jeſu Chriſti Perſona, ſatis plene in his Conciliis probatur pateſieri veritati, & a nobis creditur omni remota dubitatione.

[l] perſidiæ communionis. Exc

[m] Permanent incorrupte. *Exc*

[n] Ut *C. A.*

[o] Sit. *Exc.*

XXIV. Quicumque hanc Fidem ſanctam depravare, corrumpere, mutare tentaverit, aut ab eadem Fide, vel communione Catholica, quam nuper ſumus, Deo miſerante, adepti, egredi, ſeparari, vel diſſociari voluerint; ſint Deo, & univerſo mundo crimine infidelitatis in æternum obnoxii. Floreat autem Eccleſia ſancta Catholica per omnem mundum pacatiſſime, & emineat doctrina, ſanctitate, & poteſtate. Si qui intra eam fuerint, crediderint, communicaverint, hi audiant ad dextram Patris poſiti: *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt* [a] *a conſtitutione mundi*. Si qui autem ab ea receſſerint, ejuſque deſtruxerint Fidem, & communionem reſpuerint; hi audiant ex ore Divino in die judicii: *Diſcedite a me maledicti, neſcio vos; ite in ignem æternum, qui* [b] *præparatus eſt diabolo, & angelis ejus*. Sint ergo damnata in Cælo, & in terra quæcumque per hanc Catholicam Fidem damnantur; ſint accepta in Cælo, & in Terra quæcumque [c] in hanc Fidem accipiuntur: regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui cum Patre, & Spiritu Sancto eſt gloria in ſæcula ſæculorum.

Matth. 25.
a Ab origine. *Exc.*
b Paratus. C. A.
c Per. *Exc.*

XXV. I. [d] Ugnus * in Chriſti nomine Epiſcopus, anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, Fidem hanc ſanctam Catholicam, quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.

II. [e] Murila in Chriſti nomine Epiſcopus, anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, Fidem hanc ſanctam Catholicam, quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.

III. [f] Ubiligiſculus in Chriſti nomine Epiſcopus, anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, Fidem hanc ſanctam Catholicam, quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.

IV. [f] Sumila in Chriſti nomine Civitatis Veſenſis Epiſcopus, anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, Fidem hanc [g] ſanctam Catholicam, quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.

d Anaſtaſius. *Exc.* hæreſin Arianæ dogmata. *Exc.*
* *Erat Barcinonenſis Eccleſiæ Epiſcopus.*
e *Eſt hic Valentinus Epiſcopus*
e Ubiligiſcus. *Exc.*
Valentinæ Eccleſiæ Epiſcopus
f C. A. Sumila.
g Noſtram. C. A.

V. [h] Gardingus in Chriſti nomine Civitatis [i] Tudenſis Epiſcopus, anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, Fidem hanc ſanctam Catholicam, quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.

h Cardingus.
i Tudeſanæ. C. A.

VI. [k] Becila in Chriſti nomine Civitatis Lucenſis Epiſcopus, anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, hanc [l] ſanctam Catholicam Fidem, quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.

k Beccila. *Exc.* Bechila. C. A.
l noſtram. C. A.

VII. [m] Argiovittus in Chriſti nomine Civitatis Portugalenſis Epiſcopus anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, Fidem hanc Catholicam [n] quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde [n] ſubſcripſi.

m Asbitrius. *Exc.* Aruiſtius C. A.
n Sigaum ſcel. C. A.

VIII. [o] Fruiſcus in Chriſti nomine Civitatis Dertoſanæ Epiſcopus, anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, Fidem hanc ſanctam Catholicam, quam in Eccleſiam Catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.

o Esuiſcius. *Exc.*

Similiter & reliqui Presbyteri, & [p] Diaconi ex hæreſi Ariana converſi ſubſcripſerunt.

p Diacones. *C. A.*

XXVI Signum, [q] quo ſignarunt Viri illuſtres proceres.

Fonſa Vir illuſtris anathematizans ſubſcripſi.

[r] Aguila Vir illuſtris anathematizans ſubſcripſi.

[s] Eila Vir illuſtris anathematizans ſubſcripſi.

Similiter & omnes ſeniores Gotthorum ſubſcripſerunt.

q Guſini. *Exc.* Gutinii. C. A.
r Alla. C. A.
s Flau us. *Exc.* Ella. C. A.

XXVII. Poſt confeſſionem igitur, & ſubſcriptionem omnium Epiſcoporum, & totius gentis Gotthicæ ſeniorum, glorioſiſſimus Dominus noſter Reccaredus Rex, pro reparandis ſimul & confirmandis diſciplinæ Eccleſiaſticæ moribus, Dei Sacerdotes taliter affatus eſt, dicens: Regia cura uſque in eum modum protendi debet, & dirigi, [t] quo poſſit veritatis, & ſcientiæ capere rationem. Nam ſicut in rebus humanis glorioſius eminet poteſtas Regia; ita & proſpiciendæ commoditati [u] Provinciarum major debet eſſe providentia. Ac nune, Beatiſſimi Sacerdotes, non in eis tantummodo rebus diffundimus ſolertiam noſtram, quibus populi ſub noſtro regimine poſiti pacatiſſime gubernentur, & vivant; ſed etiam in adjutorio Chriſti extendimus nos ad ea quæ ſunt cæleſtia cogitare, & quæ populos fideles efficiunt, ſatagimus non neſcire.

t Quem plenam conſtes. C. A. *& Toletanus alter mſ.*
u Comprouincialium. C. A.

XXVIII. Cæterum ſi totis nitendum eſt viribus humanis moribus modum po-

ponere, & inſolentium rabiem Regia poteſtate frænare, [a]ſi qui etiam paci propagandæ opem debemus impendere, multum magis adhibenda eſt ſolicitudo deſiderare, & cogitare Divina, inhiare ad ſublimia, & ab errore retractis populis, veritatem eis [b]ſerena luce oſtendere. Sic enim agit qui multiplici [c]honore a Deo remunerari poteſt; ſic enim audit, qui ſuper id quoad quod ei committitur, auget, dum illi dicitur: *Quicquid ſupererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi.*

XXIX. Ergo quia jam Fidei noſtræ, & confeſſionis formam plena ſerie veſtra Beatitudo recenſuit, ſimulque & Sacerdotum, noſtrorumque procerum Fides, atque confeſſio [d]charitati veſtræ præpatuit; hoc adhuc neceſſarium pro firmitate Catholicæ Fidei noſtra Deo ſupplex inſtituere decrevit auctoritas, ut propter roborandam gentis noſtræ novellam converſionem, omnes Hiſpaniarum, & [e]Galliæ Eccleſiæ hanc regulam ſervent, ut omni Sacrificii tempore communicationem Corporis Chriſti, vel Sanguinis, juxta Orientalium [f]Patrum morem, unanimiter clara voce Sacratiſſimum Fidei recenſeat Symbolum; ut primum populi, quam credulitatem teneant fateantur, & ſic corda Fide perificata ad Chriſti Corpus, & Sanginem percipiendum exhibeant: dum enim conſtitutio hæc fuerit perenniter conſervata in Dei Eccleſia, & Fidelium ex ſolido corroboratur credulitas, & perfidia infidelium confutata, ad id quod repetitum ſæpius recognoſcit, facillime inclinatur.

XXX. Nec ſe quiſquam jam de ignorantia Fidei excuſabit a culpa, quando univerſorum ore cognoſcit, quid Catholica teneat, & credat Eccleſia. Omnibus ergo Capitulis, quæ adhuc per veſtram Sanctitatem regulis Eccleſiaſticis adjicienda ſunt, hoc pro Fidei ſanctæ reverentia, & firmitate proponite, quod de proferendo Symbolo, noſtra, Deo dicente, decrevit ſerenitas. De cætero autem pro inhibendis inſolentium moribus, mea vobis conſentiente clementia, ſententiis terminata [g]diſtrictioribus, firmiori diſciplina, quæ facienda non ſunt, prohibete, & ea quæ fieri debent, immobili conſtitutione firmate.

[a] Si quieti C. A.
[b] Serena lucis. Exc.
[c] Bono. C. A. *alia* dono. *Luc.* 10. 35.
[d] Sanctitate. Exc. & C. A.
[e] Galliciæ Exc. & omni. C. A.
[f] Patrium. Exc.
[g] Diſtrictionis, & firmioris diſciplina. (f. diſciplinæ) C.A.

Incipiunt Capitula, quæ in Dei nomine Sancta Synodus in Toletana Urbe conſtituit, tempore domini Reccaredi Regis, LXXII. Epiſcoporum.

Tituli hi longe diverſi ſunt a Surii editione, quam vide.

I. *De obſervatione priorum Canonum.*
II. *De Symbolo proferendo a populo in Eccleſia.*
III. *Ut Epiſcopo non liceat rem alienare Eccleſiæ.*
IV. *Ut Epiſcopo liceat unam de Parocitanis Eccleſiis Monaſterium facere.*
V. *Ut Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, ex hæreſi venientibus, jam non liceat miſceri uxoribus; vel quod hi, qui ſemper Catholici fuerunt, in cellulis ſuis cum mulieribus extraneis non morentur.*
VI. *Quod liberti ab Epiſcopis, vel ab aliis facti, & Eccleſiis commendati, permanere debeant liberi.*
VII. *Quod lectio in omnibus Sacerdotalibus menſis legi debet.*
VIII. *Quod de Clero, ex familiis fiſci nullus unquam poſtulet a Rege; & qui acceperit, irrita talis donatio maneat.*
IX. *De Eccleſiis ab hæreſi tranſlatis, ut ad Epiſcopos, in quorum ſunt Parochiis [h]permaneant.*
X. *De Viduis, quæque voverint continentiam teneant; quæque nubere elegerint, quibus voluerint, nubant; æque & de Virginibus.*
XI. *Quod pœnitentes ſecundum modum antiquorum Canonum agere pœnitentiam debeant.*
XII. *Quod qui voluerint pœnitentiam agere, prius tondeantur, aut habitum mutent.*
XIII. *Quod non liceat duos Clericos in foro cauſſare.*
XIV. *Ut Judæis uxores, vel concubinas Chriſtianas habere, ſive comparare mancipia Chriſtiana, & judaizare non liceat, vel publica officia peragere.*
XV. *Quod manere debeat firmum, ſi ſervi fiſci Eccleſias fecerint, eaſque peculio ſuo ditaverint.*
XVI. *Quod idololatriæ cultura a Sacerdotibus, vel a judicibus exquirenda eſt, atque exterminanda.*
XVII. *Quod qui filios ſuos necaverit, a Sacerdotibus, vel a judicibus diſtringatur.*
XVIII. *Quod ſemel in anno ad Concilium Sacerdotes, & judices, atque actores patrimonii [i]noſtri debeant convenire.*
XIX. *Quod Eccleſiarum omnium dos ad Epiſcopi ordinationem debeat pertinere.*
XX. *Quod Sacerdotes moderanter agere debent per Parochias.*
XXI. *Quod ſervi Eccleſiæ, ſive Clericorum, non debeant a judicibus vel ab actoribus in aliqua angaria fatigari.*

[h] Pertineant. C. A.
[i] Fiſcalis. C.A

Quod

a Pſalmis. unus ms.

b Vallmantia. Exc. Vallemachiæ. C. A.

XXII. Quod Religioſorum corpora cum [a] Hymnis, & Canticis tantum deferenda ſunt ad ſepulchra.

XXIII. Quod [b] vallemantia, & turpes cantici prohibendi ſunt a Sanctorum ſolennitatibus.

I. De obſervatione priorum Canonum.

c Præcepit. Exc. & C. A.

d neceſſitate. Exc. & C. A.

e Ut abundantia mali temporis procul eſſet diſtinctio diſciplinæ. Ac nunc pace. Exc.

f Contra Canonum ſtatuta. Exc.

XXXI. Poſt damnationem hæreſis Arianæ, & Fidei Sanctæ Catholicæ expoſitionem, hoc Sanctum præcipit [c] Concilium, ut quia in nonnullis, vel hæreſis, vel gentilitatis [d] neceſſitatibus, per Hiſpaniarum Eccleſias canonicus prætermiſſus eſt ordo, dum, & licentia abundaret transgrediendi, & diſciplinæ optio negaretur; dumque omnis exceſſus hæreſis foveretur patrocinio, ut [e] abundantiam mali temperet diſtrictio diſciplinæ, pace Eccleſiæ Chriſti miſericordia reparata, omne quod priſcorum Canonum auctoritas prohibet, ſit reſurgente diſciplina inhibitum; & agatur omne quod præcipit fieri. Maneant in ſuo vigore Conciliorum omnium conſtituta, ſimul & Synodicæ Sanctorum Præſulum Romanorum Epiſtolæ. Nullus deinceps ad promerendos honores Eccleſiaſticos [f] contra vetita Canonum adſpiret indignus; nihil ex hoc fiat, quod Sancti Patres Spiritu Dei pleni ſanxerunt debere non fieri; & qui præſumpſerit, ſeveritate priorum Canonum diſtringatur.

III. De Symbolo proferendo a populis in Eccleſia.

g In aliis ms. prædicetur.

XXXII. Pro reverentia ſanctiſſimæ Fidei, & propter corroborandas hominum invalidas mentes, conſultu piiſſimi, & glorioſiſſimi Domini noſtri Reccaredi Regis, ſancta conſtituit Synodus, ut per omnes Eccleſias Hiſpaniæ, vel Gallæciæ, ſecundum formam Orientalium Eccleſiarum, Concilii Conſtantinopolitani, hoc eſt, centum quinquaginta Epiſcoporum, Symbolum Fidei recitetur; ut priuſquam Dominica dicatur oratio, voce clara a populo [g] decantetur; quo, & Fides vera manifeſtum teſtimonium habeat, & ad Chriſti Corpus, & Sanguinem prælibandum pectora populorum Fide purificata accedant.

III. Ut Epiſcopo non liceat rem alienare Eccleſiæ.

12. q. 2. *ſine exceptione, in Decret. Ivo p.* 3. c. 167.

h Eccleſiis. *C. A.*

i Pertinentium dederit. *C. A.*

XXXIII. Hæc ſancta Synodus nulli Epiſcoporum licentiam tribuit res alienare; quoniam & antiquioribus Canonibus prohibetur. Si quid vero, quod utilitatem non gravet [h] Eccleſiæ, pro ſuffragio Monachorum, vel Eccleſiis ad ſuam Parochiam [i] pertinentibus dederunt, firmum maneat. Peregrinorum vero, vel Clericorum, & egenorum neceſſitati, ſalvo jure Eccleſiæ, præſtare permittantur, pro tempore, quo potuerit.

IV. Ut Epiſcopo liceat unam de Parochitanis Eccleſiis Monaſterium facere.

12. q. 1. Si Epiſcopus. *Decr. Ivo. p.* 3. *cap.* 168.

K Parœcianis. *Grat.*

l Dedicare. Exc. & *Ivo.*

m Ad conſenſu *C. A.*

n Conſenſum. Exc.

XXXVI. Si Epiſcopus unam de [K] Parochitanis Eccleſiis ſuis Monaſterium [l] dicare voluerit, ut in ea Monachorum regulariter congregatio vivat; hoc [m] de conſenſu Concilii ſui habeat licentiam faciendi; qui etiam ſi de rebus Eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid, quod detrimentum Eccleſiæ non exhibet, eidem loco donaverit, ſit ſtabile. Rei enim bonæ ſtatuendæ ſanctum Concilium dat [n] aſſenſum.

V. Ut Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, ex hæreſi venientibus, jam non liceat miſceri uxoribus; vel quod hi, qui ſemper Catholici fuerunt, in cellulis ſuis cum mulieribus extraneis non morentur.

o Continetur. Exc.

p Lege. Exc.

q Vel certe. Exc. & *C. A.*

r Exc. Ut nec lector, *alias* ne glector, *noſtri recte.*

s Infamiæ. Exc.

XXXV. Compertum eſt a ſancto Concilio, Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos venientes ex hæreſi, carnali adhuc deſiderio uxoribus copulari. Ne ergo de cætero fiat, hoc præcipitur, quod & prioribus Canonibus [o] terminatur, ut non liceat eis vivere libidinoſa ſocietate; ſed manente inter eos [p] Fide conjugali, communem utilitatem habeant, & non ſub uno conclavi maneant; [q] & certe, ſi ſuffragatur virtus, in aliam domum ſuam uxorem faciat habitare, ut caſtitas, & apud Deum, & homines habeat teſtimonium bonum. Si quis vero poſt hanc conventionem obſcœne cum uxore elegerit vivere, [r] ut Lector habeatur. Qui vero ſemper ſub Canone Eccleſiaſtico jacuerunt, ſi contra veterum imperata in ſuis cellulis, mulierum, quæ [s] infamem ſuſpicionem poſſunt generare, conſortium habuerint; illi canonice quidem diſtringantur; mulieres vero ipſæ ab Epiſcopis venundatæ; pretium ipſum panperibus erogetur.

Quod

VI. Quod liberti ab Epiſcopis, vel ab aliis facti, & Eccleſiis commendati permanere debeant liberi.

XXXVI. De libertis autem [a] id Dei præcipiunt Sacerdotes, ut ſi qui ab Epiſcopis facti ſunt, ſecundum modum [b], quo Canones antiqui dant licentiam, ſint liberi; & tamen a patrocinio Eccleſiæ, tam ipſi, quam ab eis progeniti, non recedant. Ab aliis quoque libertati traditi, & Eccleſiis commendati, [c] patrocinio Epiſcopali regantur, a Principe hoc Epiſcopus poſtulet.

VII. Quod lectio in omnibus Sacerdotalibus menſis legi debet.

XXXVII. Pro reverentia Dei [d] Sacerdotum, id univerſa ſancta conſtituit Synodus, ut quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulæ interponi, in omni Sacerdotali convivio lectio Scripturarum Divinarum miſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ [e] prohibentur.

VIII. Quod Clericorum ex familiis fiſci, nullus unquam a Rege poſtulet; & qui acceperit, irrita talis donatio maneat.

XXXVIII. [f] Innuente, atque conſentiente Domino piiſſimo Reccaredo Rege, id præcepit Sacerdotale Concilium, ut Clericorum ex familia fiſci nullus audeat a Principe donatos expetere; ſed [g] reddito capitis ſui tributo, Eccleſia Dei, cui ſunt alligati, uſque [h] dum vivent, regulariter adminiſtrent.

IX. De Eccleſiis ab hæreſi tranſlatis, ut ad eos Epiſcopos, in quorum ſunt Parochiis, pertineant.

XXXIX. Decreto hujus Concilii hoc ſtatuitur, ut Eccleſiæ, quæ fuerunt in hæreſi Ariana, nunc autem ſunt Catholicæ; ad [i] Epiſcopos cum ſuis rebus pertineant, ad quos Parochiæ ipſæ, in quibus Eccleſiæ ipſæ fundatæ ſunt, pertincre videntur.

X. De Viduis, quæque voverint continentiam, teneant; & quæque nubere elegerint, quibus voluerint, nubant; æque de Virginibus.

XL. Pro conſultu caſtitatis, quod maxime [k] hortamento Concilii proficere debet, annuente Domino noſtro glorioſiſſimo Reccaredo Rege, hoc ſanctum affirmat Concilium, ut Viduæ, quibus placuerit [l] tenere caſtitatem, nulla vi ad nuptias iterandas venire cogantur. Quod * ſi prius, quam profiteantur continentiam, nubere [m] elegerint, illis nubant, quos propria voluntate elegerint habere maritos. Similis conditio & de Virginibus habeatur, [n] ne circa voluntatem parentum, vel ſuam cogantur maritos accipere. Siquis vero propoſitum caſtitatis Viduæ, vel Virginis impedierit, a ſancta communione, & a liminibus Eccleſiæ habeatur extraneus.

XI. Quod pœnitentes ſecundum modum Canonum antiquorum agere pœnitentiam debeant.

XLI. Quoniam comperimus, per quaſdam Hiſpaniarum Eccleſias, non ſecundum Canonem, ſed fœdiſſime pro ſuis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quotieſcumque peccare libuerit, toties a Presbytero ſe reconciliari expoſtulent; & ideo pro coercenda tam exſecrabili præſumptione, id a ſancto Concilio jubetur, ut ſecundum formam [o] Canonum antiquorum [p] dentur pœnitentiæ; hoc eſt, ut prius eum, quem ſui pœnitet facti, a communione ſuſpenſum, faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impoſitionem crebro recurrere; expleto vero, qui ad [q] priora vitia, vel infra pœnitentiæ tempus, vel poſt reconciliationem relabuntur, ſecundum priorum Canonum ſeveritatem damnentur.

XII. Quod qui voluerint pœnitentiam agere, prius tondeantur, aut habitum mutent.

XLII. Quicumque ab Epiſcopo, vel a Presbytero, ſanus, vel infirmus, pœnitentiam poſtulat, id ante omnia Epiſcopus obſervet, vel Presbyter, ut ſi vir eſt, ſive ſanus, ſive infirmus, prius eum [r] tondeat, & ſic pœnitentiam ei tradat; ſi vero mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, niſi prius [s] mutaverit habitum; ſæpe enim laicis tribuendo deſidioſe pœnitentiam, ad lamentanda rurſus facinora poſt acceptam pœnitentiam relabuntur.

Quod

a Hæc præcipit ſancta Synodus ut ſi qui Presbyteri, vel Diaconi, ab Epiſcopis. *Exc. & Grat. in edit. Coloniæ impreſſis, ut in mſſ. nulla Presbyterorum, aut Diaconorum mentio ſit.*
b Cui. *C. A.*
c Patrocinio Epiſcopi colligantur, & ne cuiquam donetur, hoc a Principe Epiſcopus *Exc. & Grat.* 12. *q.* 2. De libertis *Diſt.* 44. Pro reverentia *Burch. lib.* 2. *c.* 196. *Ivo. p.* 6. *c.* 260. *Raban.* 1. *Pœnit. cap.* 281. *Eadem diſt. c.* Quomodo autem. *Vide de ordine in Conviviis Sacerdotum ſervando, & in Conc. Brac.* 2. *in decr. Martini cap.* 62.
d Et Sacerd. *C. A.*
f *In alio mſ.* reprobentur, reprobantur.
e Juvente. *Exc & A. C. & alter Tolet. mſ.*
g Tradito. Exc.
h Vivunt. Exc.
i Ad eos Epiſ. Exc. & A. C. 32. *q.* 2. Hoc ſanctum. *Burc. lib.* 8. *p.* 44. *Decret. Ivo. c.* 7. *c.* 62. & *p.* 8. *c.* 19.
k Ornamento. C. A.
l Teneant caſtitatem, & nulla vidua ad nuptias iterandas venire cogatur Exc.
* *Ivon. p.* 8. *c.* 18.
m Voluerint. *Exc. C. A. & Burch.*
n Nec extra. C. A. nec contra. *Exc.*
o Canonicam. C. A.
p Detur pœnitentia.
q Propria. Exc *Ivon. p.* 15. *c.* 19
r Tond. aut in cinere, & cilicio habitum mutare faciat, & ſic pœnitentiam ei tradat. Exc.
s Aut velata fuerit, aut mutaverit habitū. *Exc. & Ivo.*

XIII. Quod non liceat duos Clericos in fora cauſſare.

11. q. 1. In olita præſumpt.
a Adeo. Exc.
b Relicto. *mi-nuus.*

XLIII. Diuturna indiſciplinatio, & licentiæ inolita præſumptio, uſque [a] eo in illicitis auſibus aditum pateſecit, ut Clerici conclericos, ſuo [b] neglecto Pontifice, ad judicia publica pertrahant. Proinde ſtatuimus, hoc de cætero non præſumi; ſed ſi quis hoc facere præſumpſerit, & cauſſam perdat, & a communione efficiatur extraneus.

XIV. Ut Judæis uxores, vel concubinas Chriſtianas habere, ſive comparare mancipia Chriſtiana, & judaizare non liceat, vel publica officia peragere.

c Conventus noſter hoc Canonibus inſerendū præcepit. Exc. *Diſt.* 64. Nulla offic.
d C.A. Judaiſmo.

XLIV. [c] Suggerente Concilio, id glorioſiſſimus Dominus noſter Canonibus inſerendum præcipit, ut Judæis non liceat Chriſtianas habere uxores, vel concubinas, neque mancipia Chriſtiana comparare in uſus proprios; ſed & ſi qui filii ex tali conjugio nati ſunt, aſſumendos eſſe ad Baptiſmum. Nulla officia publica eos opus eſſe agere, per quæ eis occaſio tribuatur pœnam Chriſtianis inſerre. Si qui vero Chriſtiani ab eis [d] Judaico ritu ſunt maculati, vel etiam circumciſi, non reddito pretio, ad libertatem, & Religionem redeant Chriſtianam.

XV. Quod manere debeat firmum, ſi ſervi fiſci Eccleſias fecerint, eaſque peculio ſuo ditaverint.

e Has. Exc.

XLV. Si qui ex ſervis fiſcalibus Eccleſias fortaſſe conſtruxerint, eaſque de ſua paupertate ditaverint; [e] hoc procuret Epiſcopus prece ſua auctoritate regia confirmari.

XVI. Quod idololatriæ cultura a Sacerdotibus, vel a judicibus enquirenda eſt, atque exterminanda.

f Galliciam. Exc.
g Exterminari inventa. C. A.
h Omnes. C. A.
i Sine. Exc.
k Qua. C. A.
l Utrique. Exc.

XLVI. Quoniam pene per omnem Hiſpaniam, ſive [f] Galliam, idololatriæ ſacrilegium inolevit; hoc cum conſenſu glorioſiſſimi Principis ſancta Synodus ordinavit, ut omnis Sacerdos in loco ſuo una cum judice territorii ſacrilegium memoratum ſtudioſe perquirat, & [g] exterminare inventum non differat; [h] homines vero, qui ad talem errorem concurrunt, [i] ſalvo diſcrimine animæ, [k] qua potuerint animadverſione coerceant. Quod ſi neglexerint, ſciant ſe [l] utique excommunicationis periculum eſſe ſubituros. Si qui vero Domini exſtirpare hoc malum a poſſeſſione ſua neglexerint, vel familiæ ſuæ probibere noluerint; ab Epiſcopo & ipſi a communione pellantur.

XVII. Quod qui filios ſuos necaverint, a Sacerdotibus, vel judicibus diſtringantur.

m Suſtinere. Exc.
n Filios. Exc.
o Uxores ducere. Exc.
p Ut amovendum tantum facinus. Exc.
q Procurent. Exc. requirant C. A.

XLVII. Cum multæ querelæ ad aures ſancti Concilii deſerrentur, inter cætera, tantæ crudelitatis eſt opus nunciatum, quantum [m] ferre conſedentium aures Sacerdotum non poſſent; ut in quibuſdam Hiſpaniæ partibus filios ſuos parentes interimant fornicationis avidi, neſcii pietatis. Quibus ſi tædium eſt filios numeroſos agere, prius ſe ipſos debent caſtigare a fornicatione; nam dum cauſſa propagandæ prolis ſortiuntur conjugia, hi, & parricidio, & fornicationi tenentur obnoxii, [n] qui fœtus necando proprios, docent ſe non pro filiis, ſed pro libidine [o] ſociari. Proinde tantum nefas ad cognitionem glorioſiſſimi Domini noſtri Reccaredi Regis perlatum eſt, cujus gloria dignata eſt judicibus earundem partium imperare, [p] ut hoc horrendum facinus diligenter cum Sacerdote [q] perquirant, & adhibita ſeveritate prohibeant. Ergo & Sacerdotes locorum hæc ſancta Synodus dolentius convenit, ut idem ſcelus cum judice curioſius quærant, & ſine capitali vindicta acriori diſciplina prohibeant.

Decret. Ivo. p. 4. c. 244.
r Univerſalis. Exc.
s Conſiderata. Exc.
t Domini noſtri Reccaredi Regis. Exc.
u Aut vernali temp. aut die Kal. *Ivo.*

XVIII. Quod ſemel in anno ad Concilium Sacerdotes, & judices, atque actores patrimonii fiſcalis debeant convenire.

XLVIII. Præcipit hæc ſancta, & [r] veneranda Synodus, ut ſtante priorum auctoritate Canonum, quæ bis in anno præcipit congregari Concilia, [s] conſulta itineris longitudine, & paupertate Eccleſiarum Hiſpaniæ, ſemel in anno in locum, quem Metropolitanus elegerit, Epiſcopi congregentur; judices vero locorum, vel actores fiſcalium patrimoniorum, ex Decreto [t] glorioſiſſimi Domini noſtri, ſimul cum Sacerdotali Concilio, [u] autumnali tempore,

pore, die Kalend. Novembrium in unum conveniant; ut diſcant, quam pie & juſte cum populis agere debeant, ne [a] in angariis, aut in operationibus ſuperfluis, ſive privatum honorent, ſive fiſcalem graveut; ſint enim [b] proſpectores Epiſcopi ſecundum regiam admonitionem, qualiter judices cum populis agant, [c] ita ut ipſos præmonitos corrigant, aut inſolentias eorum auditibus Principis innoteſcant. Quod ſi correptos emendare nequiverint, & ab Eccleſia, & a communione ſuſpendant. A Sacerdote vero, & a ſenioribus deliberetur, [d] quod Provincia ſine ſuo detrimento præſtare debeat judicium. Concilium autem non ſolvatur, niſi locum prius elegerint, quo ſuccedente tempore iterum ad Concilium veniatur; ut jam non neceſſe habeat Metropolitanus Epiſcopus pro congregando Concilio Literas deſtinare, ſi in priori Concilio tempus omnibus denuncietur, & locus.

XIX. Quod Eccleſiarum omnium dotes ad Epiſcopi ordinationem debeant pertinere.

49. [e] Multi contra Canonum omnium [f] conſtituta ſic Eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ut dotem, quam ei Eccleſiæ contulerint, cenſeant ad Epiſcopi ordinationem non pertinere; [g] quod factum, & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur, ſed omnia ſecundum Conſtitutionem [h] antiquam ad Epiſcopi ordinationem, & poteſtatem pertineant.

XX. Quod Sacerdotes moderanter agere debeant per Parochias.

50. Multorum querela hanc Conſtitutionem exegit. Quia cognovimus, Epiſcopos per Parochias ſuas non Sacerdotaliter, ſed crudeliter [i] deſævire; & dum ſcriptum ſit: *Forma eſtote gregis*, [k] *neque dominantes in Clero*; exactiones Diœceſi ſuæ, vel damna infligunt. Ideoque (excepto quod veterum Conſtitutiones a Parochiis habere jubent Epiſcopos) [l] alia, quæ hucuſque præſumpta ſunt, denegentur; hoc eſt, neque in angariis Presbyteros, & Diaconos, neque in aliquibus fatigent indictionibus, ne videantur in Eccleſia Dei exactores potius, quam Dei Pontifices nominari. Hi vero Clerici, tam locales, quam Diœceſani, qui ſeſe ab Epiſcopo gravari cognoverint, querelas ſuas ad Metropolitanum deferre non differant; qui Metropolitanus non moretur hujuſmodi [m] præſumptiones diſtricte coercere.

XXI. Quod ſervi Eccleſiæ, ſive Clericorum, non debeant a judicibus, vel actoribus in aliqua angaria fatigari.

51. Quoniam cognovimus, [n] per multas Civitates [o] Eccleſiarum ſervos, & Epiſcoporum, vel omnium Clericorum a judicibus, vel actoribus publicis [p] diverſis angariis fatigari; [q] omne Concilium a pietate [r] domini noſtri popoſcit, ut tales deinceps auſus inhibeat; ſed ſervi ſupra ſcriptorum [s] officiorum, in eorum uſibus, vel Eccleſiæ laborent. Si quis vero judicum, aut actorum, Clericum, aut ſervum Clerici, vel Eccleſiæ, in publicis, ac privatis negotiis occupare voluerit, a communione Eccleſiaſtica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.

XXII. Quod Religioſorum corpora cum Hymnis, & Canticis tantum deferenda ſunt ad ſepulcbra.

52. Religioſorum omnium corpora, qui Divina vocatione ab hac vita recedunt, cum Pſalmis tantummodo, pſallentium vocibus debere ad ſepulchra [t] deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel pectoribus ſe proximos, aut familias cædere, omnino prohibemus. * Sufficiat autem, quod in ſpe reſurrectionis Chriſtianorum corporibus famulatus Divinorum impenditur Canticorum. Prohibet enim nos Apoſtolus lugere defunctos, dicens: *De dormientibus autem* [u] *nolo vos contriſtari, ſicut & ceteri, qui ſpem non habent.* Et Dominus non flevit Lazarum mortuum, ſed ad hujus vitæ ærumnas ploravit reſuſcitandum. Si enim poteſt hoc Epiſcopus [x] Chriſtianorum omnium prohibere, agere non moretur. A Religioſis tamen omnino aliter fieri non debere cenſemus. Sic enim Chriſtianorum per omnem Mundum humari oportet corpora defunctorum.

a Injuſtis vectigalibus, & immoderatis exactionibus ipſos premant; ſed potius per miſerationem compatientes & gravaminibus defendant, ut bonos populi tutores tacere doceant nec in angariis. Exc.
b Proſpeculatores. C. A.
c Utraut. C. A.
d Quod per provinciam in ſuo detrimento præſtare doceant Judices, ſi ad Concilium non venerint. Concilium utro. Exc. & *Ivo*.
e Si quidam. *Exc.*
f Auctoritatem. Exc.
10. *q*. 1. Si quidam *Burch. lib.* 3. c. 10. *Ivo p.* 1. c. 23.
g Quod iſte. & taliter in præterito corrigatur ut in futurum non fiat, prohibeatur. Exc. & *Grat.*
h Antiquorum. *A. C.*
10. *q*. 3. Quia cognovimus. *Decret. Ivo p.* 3. c. 117.
i Agere. Exc.
k Non ut. Exc. *Grat.*
1. *Pet.* 5.
l Utralia, quæ illic. Exc.
m Præſumptiones auertere. *Grat.*
12. *q*. 2. Eccleſ *Ivo p.* 3. c. 118.
n In multis Civitatibus. C. A.
o *Sic apud Ivon & Grat. ve unus ut nos poſuimus in omn. cc. mſſ.*
p In diverſis. C. A.
q Fatigari dolemus, propter quod omne Cō. Exc. *Grat. Ivo.*
r Clariſſimi domini. *Ivo Grat & C. A.*
ſ Supradictorū *Ivo & Grat. non emendatus.*
13. *q*. 2. Qui divina.
t Deferri ſufficiat. Exc.
* *A Grat. deſunt. Poſtea addita in ed. Gregoriana.*
u Nolumus. Exc.
x Chriſtianos omnes. Exc.

a Ballimathiæ. *Exc.* Ballimachiæ. *C.A. De conſec d.3.* irreligioſa

XXIII. *Quod a balemanthia, & turpes Cantici probibendi ſunt a Sanctorum ſolennitatibus.*

53. Exterminanda eſt omnino irreligioſa conſuetudo, quam vulgus per Sanctorum ſolennitates agere conſuevit, ut populi, qui debent Officia Divina attendere, [b] ſaltationibus, & turpibus invigilent canticis; non ſolum ſibi nocentes, ſed & Religioſorum Officiis perſtrepentes. Hoc etenim, ut ab omni Hiſpania depellatur, Sacerdotum, & judicum a Concilio ſancto [c] curæ committitur.

b Saltat. turpibus invig. cantica non ſolum mala cantantes ſed & Religioſorum.

c *Unus mſ.* cómittatur.

Incipit Edictum Regis in confirmatione Concilii.

Glorioſiſſimus, & piiſſimus Dominus noſter Reccaredus Rex.

54. UNiverſorum ſub Regni noſtri poteſtate conſiſtentium amatores nos ſuos Divina faciens veritas, noſtris principaliter ſenſibus inſpiravit, ut cauſſa inſtaurandæ Fidei, ac Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, Epiſcopos omnes Hiſpaniæ noſtro præſentandos culmini juberemus. Præcedente autem diligenti, & cauta deliberatione, ſive quæ ad Fidem conveniunt, ſeu quæ ad morum correctionem reſpiciunt; cum enim ſenſus maturitate, & intelligentiæ gravitate conſtent eſſe digeſta; noſtra proinde auctoritas id omnibus hominibus ad Regnum noſtrum pertinentibus jubet, ut ſi quæ definita ſunt in hoc ſancto Concilio, habito in Urbe Toletana anno Regni noſtri feliciter quarto, nulli contemnere liceat, nullus præterire præſumat. Capitula enim, quæ noſtris ſenſibus placita, & diſciplinæ congrua, a præſenti conſcripta ſunt Synodo, in omni auctoritate, ſive Clericorum, ſive laicorum, ſive quorumcumque omnium obſerventur, & maneant.

I. *De obſervatione priorum Canonum.*

II. *De Synodo proferendo a populis in Eccleſia.*

III. *Ut Epiſcopo non liceat rem alienare Eccleſiæ.*

IV. *Ut Epiſcopo liceat unam de Parochitanis Eccleſiis Monaſterium facere.*

V. *Ut Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, ex hæreſi [d] venientibus, jam non liceat miſceri uxoribus. Vel quod hi, qui ſemper Catholici fuerunt, in cellulis ſuis cum mulieribus extraneis non morentur.*

d Converſis. *C.A.*

VI. *Quod liberti ab Epiſcopis, vel ab aliis facti, & Eccleſiis commendati, permovere debeant liberi.*

VII. *Quod lectio in omnibus Sacerdotalibus menſis legi debet.*

VIII. *Quod [e] de Clero ex familiis Fiſci noſtri nullus unquam poſtulet a Rege, & qui acceperit, irrita talis [f] donatio maneat.*

e Clericos *duo mſ.*

f Ordinatio. *Exc.*

IX. *De Eccleſiis ab hæreſi translatis; ut ad eos Epiſcopos, in quorum ſunt Parochiis, [g] permaneant.*

g Pertineant. *unus mſ.*

X. *De Viduis, [h] quæque voverint continentiam, teneant; & quæ nubere elegerint, quibus voluerint nubant, æque & de Virginibus.*

h Quoque, quæ *C.A.*

XI. *Quod pœnitentes ſecundum modum antiquorum Canonum agere pœnitentiam debeant.*

XII. *Quod qui voluerint pœnitentiam agere, prius tondeantur, aut habitum mutent.*

XIII. *Quod non liceat duos Clericos in forum cauſſare [i].*

i Cauſſam publicam *C.A.*

XIV. *Quod Judæis uxores, vel concubinas Chriſtianas habere, ſive comparare mancipia Chriſtiana, & judaizare non liceat, vel publica officia peragere.*

XV. *Quod manere debeat firmum, ſi ſervi Fiſci noſtri Eccleſias fecerint, eaſque [k] peculio ditaverint.*

K De peculio ſuo. *Exc.*

XVI. *Quod idololatria cultura a Sacerdotibus, vel a judicibus exquirenda ſit, atque examinanda.*

XVII. *Quod qui filios ſuos necaverint, a Sacerdotibus, vel a judicibus diſtringantur.*

XVIII. *Quod ſemel in anno ad Concilium Sacerdotes, & Judices, atque Actores patrimonii noſtri debeant convenire.*

XIX. *Quod Eccleſiarum omnium [l] dos ad Epiſcopi ordinationem debeat pertinere.*

l Cauſſa. *Exc.*

XX. *Quod Sacerdotes moderanter agere debeant per Parochias.*

XXI. *Quod ſervi Eccleſiæ, ſive Clericorum, non debeant [m] a Judicibus, vel noſtris Actoribus, in aliqua angaria fatigari.*

m A noſtris actoribus in aog *Exc.*

XXII. *Quod Religioſorum corpora cum Hymnis, & Canticis tantum deferenda ſunt ad ſepulchra.*

XXIII. *Quod [n] balimantia, & turpes cantici probibendi ſunt a Sanctorum ſolennitatibus.*

n Balimathiæ. *alias* Vallemaþiæ *in uno mſ.*

Has

55. HAS omnes Conſtitutiones Eccleſiaſticas, quas ſummatim, breviterque perſtrinximus (ſicut plenius in Canone continentur) manere perenni ſtabilitate ſancimus. a Si quis vero Clericus, aut laicus, harum ſanctionum b obediens eſſe noluerit; ſi Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, aut Clericus fuerit, ab omni Concilio excommunicationi ſubjaceat; ſi vero laicus fuerit, & honeſtioris loci perſona eſt, medietatem facultatum ſuarum amittat, Fiſci juribus profuturam; ſi vero inferioris loci perſona eſt, amiſſione rerum ſuarum multatus in exſilio deputetur.

1. Flavius Reccaredus Rex hanc deliberationem, quam cum Sancta definivimus Synodo, confirmans ſubſcripſi.

2. c Maſſona in Chriſti nomine Eccleſiæ Catholicæ Emeritenſis Metropolitanus Epiſcopus Provinciæ Luſitaniæ, his Conſtitutionibus, quibus in Urbe Toletana interſui, annuens ſubſcripſi.

3. Euphemius in Chriſti nomine Eccleſiæ Catholicæ Toletanæ Metropolitanus Epiſcopus Provinciæ * Carpentaniæ, his Conſtitutionibus, quibus in Urbe Toletana interſui, annuens ſubſcripſi.

4. d Leander in Chriſti nomine Eccleſiæ Spalenſis Metropolitanus Provinciæ Bæticæ, his Conſtitutionibus, quibus in Urbe Toletana interſui, annuens ſubſcripſi.

5. e Migetius in Chriſti nomine Narbonenſis Metropolitanus Epiſcopus Galliæ Provinciæ, his Conſtitutionibus, quibus in Urbe Toletana interſui, annuens ſubſcripſi.

6. Pantardus in Chriſti nomine Eccleſiæ Catholicæ Bracarenſis Metropolitanus Epiſcopus Galliciæ Provinciæ, his Conſtitutionibus, quibus in Urbe Toletana interſui, annuens, tam pro me, quam pro Fratre meo f Nigilio Epiſcopo de Civitate Luci, ſubſcripſi.

7. Ugnus in Chriſti nomine Barcinonenſis Epiſcopus, his Conſtitutionibus, quibus interſui, annuens ſubſcripſi.

8. Maurila in Chriſti nomine Valentinæ Eccleſiæ Epiſcopus, his Conſtitutionibus, quibus interſui, annuens ſubſcripſi.

9. g Andonius in Chriſti nomine Eccleſiæ Oretanæ Epiſcopus, his Conſtitutionibus, quibus interſui, annuens ſubſcripſi.

10. h Sedatus in Chriſti nomine Beterrenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
11. Palmatius in Chriſti nomine Eccleſiæ Pacenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
12. Joannes in Chriſti nomine Menteſanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
13. Mutto Setabitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
14. Petrus Oſſonobenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
15. Stephanus i Tyraſſonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
16. k Gabinus Oſcenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
17. Neuſila Tudenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
18. Paullus Olyſſipponenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
19. Sophronius l Egarenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
20. Joannes Dumienſis Monaſterii Epiſcopus ſubſcripſi.
21. m Benenatus Egabrienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
22. n Joannes Elnenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
23. Polybius Ilerdenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
24. Proculus Segobrienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
25. Ermaricus o Laniobrenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
26. Simplicius Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
27. Conſtantius Portucalenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
28. Simplicius Urgelitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
29. Aſterius p Aucenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
30. * Agapius Cordubenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
31. Stephanus Eliberitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
32. Petrus q Arcavicenſis Celtiberiæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
33. r Wiligiſclus Eccleſiæ Valentinæ Epiſcopus ſubſcripſi.
34. Joannes s Valenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
35. Sunila Veſenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
36. Philippus Lamecenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
37. Aquilinus t Auſonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
38. Dominicus Irienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
39. Sergius u Carcaſſonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.

a Si quis Clericus ergo. *Exc & L. a.*
b Obſervator eſſe noluerit, ſuperba fronte majorum ſtatutis repugnans; ſi Epiſcopus. *Exc.*
c Mauſona. *Exc*
* Carpetaniæ, *pro Carthaginenſi, ut corrigit Rex Gundemarus in epiſtola miſſa Epiſc. provinciæ Carthag. Eſt Carpetania pars Prov. Carthag. non ipſa provinc.*
d *Hujus ſubſcriptio deeſt in Exc*
e Micetius *al.*
f *In Ms.* Nitigioſo, & Nitigilio *Nitigiſius qui in Braccar. ſubſcripſit, ut & Metropolitanus Luci.*
g Addonus *C. Sei.*
h Seductus *Cod Ms.*
i Carcaſſonenſis *Cod. Ms.*
k *Cod. Ms.* Gabinius *alias* Ononinus.
l *al.* Agarenſis
m Joannes *in Cod. Ms. al.* Agragen. *al.* Agarentis.
n Benenatus. *Cod. Ms.*
o Laniorenſis. *C. Ms.* Laniobrenſis. *al.* Liboranſis, *vel* Laturenſis *Exc*
p Auxenſis *Exc*
* Agapius, *ut dicitur in II. Conc. Hiſp. c. 7. fuit ignarus vir eccl. diſciplinæ & ſtatim a ſeculari militia in Sacerdotale miniſterium delegatus*
q *Exc* Arcabricenſis *Cod.* Arcad. caſtrenſis.
r *C. Ms.* Ubiligiſclus.
s Valenie, *vel* Valienſe.
t Auſanus. *C. Ms.*
u *In Ms.* Arcontenſis.

a Ilipleſis *in mſ.*
b Eolalius *in ms.*
* *Froiſclus item ibi habeat Cod. mſs. intelligit Dertoſanæ, ſicut Julianus, quamvis in Conc. Bracarenſi infra ſubſcribit Froiſclus Menteſanæ.*
c *In alio ms.* Gigridius.
d *al. mſ.* Accitanæ.
e Theudorus. *C. A.*
f *Unus ms.* Seguntinenſis.
g Mum us *C. A.*
h *C. A.* Eminenſis, *& in alio* Heminenſis.
i *In al. ms.* Lutuenſib. *al.* Lutubenſis.

40. Baſilius, a Ilipenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
41. Leuterius Salmanticenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
42. b Eulalius Italicenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
43. Julianus Dertoſanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
44. * Froiſclus item ibi Epiſcopus ſubſcripſi.
45. Theudorus Baſtitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
46. Petrus Illiberitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
47. Bec illo Lucenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
48. Petrus Segobienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
49. Gardingus Tudenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
50. Higridius c Agathenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
51. Argiovittus Portucalenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
52. Lilliolus Accitanæ d Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripsi.
53. Celſinus Valentinæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
54. e Theudericus Caſtulonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
55. Belatus Tuccitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
56. Portogenes f Sagontinæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
57. g Muminius Calahorritanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
58. Alicius Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
59. Poſſidonius h Eminienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
60. Thalaſſius Aſtoricenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
61. Agrippinus Civitatis i Lutubenſis, Provinciæ Galliæ Epiſcopus ſubſcripſi.
62. Liliolus Pampilonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
63. Jaquintus Caurienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripsi.
64. Galanus Archipresbyter Empuritanæ Eccleſiæ, agens vicem domini mei Fructuoſi Epiſcopi ſubſcripſi.
65. Servandus Diaconus Eccleſiæ Aſtigitanæ, agens vicem domini mei Pegaſii Epiſcopi ſubſcripſi.
66. Hildemirus Archipresbyter Aurienſis Eccleſiæ, agens vicem domini mei Lupati Epiſcopi ſubſcripſi.

* *Geneſius hic poſtea ejuſdem Eccl. Epiſcopus ut patet ex Conc. Tolet. ſub Reccaredo an. xii. coacto.*
K Malabonenſis *ms. unus.*
Hujus Homiliæ meminit Roderic. l. l. lib. 12. c. 15. Hiſt.

67. * Geneſius Archidiaconus Eccleſiæ k Magalonenſis, agens vicem domini mei Boetii Epiſcopi ſubſcripſi.
68. Valerianus Archidiaconus Eccleſiæ Nemaſcenſis, agens vicem domini mei Pelagii Epiſcopi ſubſcripſi.

HOMILIA S. LEANDRI EPISCOPI,

In laudem Eccleſiæ ob converſionem Gentis, poſt Concilium, & confirmationem Canonum edita.

LVI. Feſtivitatem hanc omnium eſſe ſolenniorem feſtivitatum, novitas ipſa ſignificat. Quoniam ſicut nova eſt converſio tantarum plebium cauſa, & nobiliora ſunt ſolito Eccleſiæ gaudia. Nam multas ſolennitates per anni diſcurſum celebrat Eccleſia, in quibus, tametſi habet gaudia conſueta; nova vero, ſicut in hac non habet; aliter enim gaudet de rebus ſemper poſſeſſis, aliter de lucris magnis his nuper inventis. Pro qua re, & nos majoribus gaudiis elevamur, quia repente novos Eccleſiarum parturiiſſe populos intuemur, & quorum aſperitatem quondam gemebamus, de eorum nunc gaudemus credulitate. Ergo materia gaudii noſtri tribulationis præteritæ occaſio fuit. Gemebamus dum gravaremur, dum exprobraremur; ſed gemitus illi id egerunt, ut hi, qui per infidelitatem nobis erant ſarcina, fierent noſtra per ſuam converſionem corona.

Pſal. 4.
Gen. 20.
l *Ab Abimelech Rege Gerara, & a Pharaone Rege Ægypti, c. 12. Geneſ. a quo ditatus ſupra modum fuit Abraham.*

LVII. Hoc enim gratulative profert in Pſalmis Eccleſia, dicens: *In dilatione dilataſti me*. Et Sarra dum ſæpe a Regibus concupiſcitur, nec maculam pudicitiæ ſentit, & Abraham cauſa pulchritudinis ſuæ divitem facit; ab ipſis enim l Regibus Abraham ditatur, a quibus Sarra concupiſcitur. Condigne ergo Eccleſia Catholica Gentes, quas ſimul ſenſerit Fidei ſuæ decore, ad ſui eas Sponſi, hoc eſt, Chriſti, lucra tranſducit, & per ea Regna ſuum virum divitem reddit, per quæ ſe inquietari perſenſerit. Sic enim dum ex initio laceſſitur, vel individentium dentibus mordetur, dum premitur, eruditur; & dum infectatur, dilatatur. Quoniam patientia ſua æmulatores ſuos, aut ſuperat, aut lucratur.

LVIII. Dicit enim ad eam Divinus ſermo: *Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu autem ſupergreſſa es univerſas*. Si non mirum, quod hæreſes filiæ dicuntur, ſed attendendum, quod loco ſpinarum ponuntur; filiæ ſunt, eo quod ea ſemine Chriſtiano generantur; ſpinæ

ſpinæ ſunt, eo quod foris a Dei Paradiſo, hoc eſt, extra Catholicam Eccleſiam nutriuntur;
& hoc non lectura ſenſus noſtri, ſed Scripturæ Divinæ auctoritate probatur, dicente Salo-
mone: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Ergo ne magnum vobis videre- *Prov. 31.*
tur, quod hæreſes dixerit filias, continuo eas numerat eſſe ſpinas; hæreſes, inquam, aut
in aliquem angulum mundi, aut in unam Gentem inveniuntur verſari. Eccleſia vero Catho-
lica, ſicut per totum Mundum tenditur, ita & omnium Gentium ſocietate conſtituitur. Recte *Cant. 11.*
ergo hæreſes in cavernis, quibus latent, congregant ex parte divitias. Eccleſia autem Ca-
tholica in ſpecula totius Mundi locupletata ſupergreditur univerſas.

LIX. Exulta ergo, & lætare Eccleſia Dei; gaude, & conſurge unum Corpus Chriſti;
induere fortitudine, & jubila exultatione; quoniam tui mœrores in gaudium ſunt mutati,
triſtitiæ habitum in amictum lætitiæ verſum eſt. Ecce repente oblita ſterelitatis, & pauper-
tatis tuæ, uno partu populos innumeros genuiſti Chriſto tuo. Nam diſpendiis tuis proficis,
tuoque damno ſuberefcis; tantus denique eſt Sponſus tuus, cujus imperio regeris, ut dum
te patiatur deprædari ad modicum, rurſum prædam tuam ad te reducat, & hoſtes tuos tibi
conquirat. Sic autem agricola, ſic piſcator, dum lucra attendit futura, quæ ſeminat, & quæ
amodo inceſſerit, non imputat damna. Tu proinde jam ne fleas, ne lugeas temporaliter
quoſdam receſſiſſe a te, quos cernis cum magnis lucris rediiſſe ad te.

LX. Exulta ergo Fidei confidentia, & tui capitis merito, Fides eſto robuſta; dum
quæ recolis olim repromiſſa, nunc cernis fuiſſe completa. Ait enim in Evangelio ipſa Veri-
tas: *Oportebat Chriſtum mori pro Gente.* Et non tantum pro Gente, ſed *ut filios Dei, qui* *Joann. 11.*
erant diſperſi, congregaret in unum. Tu profecto in Pſalmis proclamas, odientibus pacem
dicens: *Magnificate Dominum mecum, & exoltemus nomen ejus in unum.* Et rurſum: *In* *Pſalm. 33.*
conveniendo populos in unum, & Regna, ut ſerviant Domino. Quam dulcis ſit charitas, *Pſalm. 101.*
quam delectabilis unitas, non neſciens, per Prophetica vaticinia, per Evangelica oracula,
per Apoſtolica documenta, nonniſi connexionem Gentium prædicas, nonniſi unitatem po-
pulorum ſuſpiras, nonniſi pacis, & charitatis bona diſſeminas.

LXI. Lætare ergo in Domino, eo quod non ſis fraudata deſiderio tuo; nam quos tanto
tempore, gemitu tetro, & oratione continua concepiſti, nunc poſt glaciem, poſt hyemem,
poſt duritiam frigoris, poſt auſteritatem nivis; velut jucunditatem agrorum, frugem,
& lætos * verni flores, vel adridentes vinearum ſtipitibus palmites, repente in gaudio ** F. Veris, aut temporis uerni.*
peperiſti.

LXII. Ergo Fratres tota charitate animi exultemus in Domino, & jubilemus Deo ſalu- *Joann. 10.*
tari noſtro. Hoc de cætero per ea, quæ jam ſublata ſunt, ea, quæ adhuc expectantur, im- *Matth. 25.*
plenda, vera eſſe credamus. Quæ enim præfata ſunt, Domino dicente: *Alias oves habeo,* *Marc. 16.*
quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet [a] *me adducere, ut ſit unus grex, & unus Pa-* *Luc. 24.*
ſtor. Ecce contuemur fuiſſe completa. Pro qua re non dubitemus totum mundum poſſe *a Al. ad me. Ext.*
in Chriſto credere, atque ad unam Eccleſiam convenire. Quoniam rurſus ipſo teſtifican- *Matth. 24.*
te didicimus in Evangelio: *Et prædicabitur,* inquit, *hoc Evangelium Regni in univer-*
ſo Orbe, in teſtimonium omnibus gentibus; & tunc, inquit, *veniet conſummatio.*

LXIII. Si ergo remanſit pars aliqua mundi, vel gens barbara, quam Fides non irradia-
verit Chriſti; profecto credituram, atque in unam Eccleſiam eſſe venturam, nullo modo *Gen. 11. Inſtructione turris, & civitatis confunditur lingua gentium.*
dubitemus, ſi ea, quæ Dominus dixit, vera eſſe putamus. Ergo Fratres repoſita eſt loco
malignitatis bonitas, & errori occurrit veritas; ut quia ſuperbia linguarum diverſitate ab
unione gentes ſeparaverat, eas rurſus gremio germanitatis colligeret charitas; & quemad-
modum unus poſſeſſor eſt totius mundi Dominus, ita [b] ut poſſeſſionis ejus eſſet unum cor, *b Et. Lat.*
& animus unus: *Pete a me* (ait) *& dabo tibi gentem hæreditatem tuam, & poſſeſſionem* *Pſal. 2.*
tuam terminos terræ. Propterea ex uno homine propagatum eſt omne hominum genus, ut *Geneſ. 2.*
qui ex uno illo procederent, unum ſaperent, unitatem quærerent, & diligerent.

LXIV. Ordo ergo naturalis expoſcit, ut qui ex uno homine trahunt originem, mutuam
teneant charitatem; nec diſſentiant a Fidei veritate, qui non disjunguntur naturali propa-
gine. Hæreſes vero, & diviſiones e fonte manant vitiorum; unde quiſquis ad * lenitatem ** F. Ad unitatē*
venit, ex vitio ad naturam redit; quia ſicut naturæ eſt fieri ex pluribus unitatem, ſic eſt vi-
tii, fraternitatis declinare dulcedinem. Erigamur ergo tota mente in gaudio; ut quia
gentes ſtudio decertandi perierant, ſibimet in amicitiam Chriſtus unam Eccleſiam procuret,
in qua eas rurſus reduceret concordia charitatis.

LXV. De hac profecto Eccleſia vaticinatur Propheta, dicens: *Domus mea, domus* *Eſa. 2.*
orationis vocabitur omnibus gentibus. Et iterum: *Erit,* inquit, *in noviſſimis diebus præpa-*
ratus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum
omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini,
& ad domum Dei Jacob. Mons enim Chriſtus eſt, & domus Dei Jacob una Eccleſia eſt ejus,
ad quam, & gentium concurſum, & populorum pronunciat confluere conventum. De qua *Eſa. 60.*
rurſum in alio loco dicit Propheta: *Surge, illuminare Jeruſalem, quia venit lumen tuum,*
& gloria Domini ſuper te orta eſt, & ambulabunt, ait, *gentes in lumine tuo, & Reges in*
ſplendore ortus tui. Leva in circuitum oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt,
& venerunt tibi; & ædificabunt, inquit, *filii peregrinorum muros tuos, & Reges eo-*
rum miniſtrabunt tibi.

LXVI. Qui ut noteſceret, quæ ventura eſſent genti, vel populo, quæ ab unius Eccle-
ſiæ communione recidiſſent, ſequutus eſt: *Gens enim, & regnum, quod non ſervierit ti-* *Eſa. 55.*
bi, peribit. Alio denique loco ſimiliter ait: *Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis; &*
gentes, quæ non cognoverunt te, ad te current. Unus enim eſt Chriſtus Dominus, cujus

Gen. 2.
Ad Ephеſ. 5.

eſt una per totum mundum Eccleſia, ſancta poſſeſſio; ille igitur Caput, & iſta Corpus, de quibus in principio Geneſis dicitur: *Erant duo in carne una*; quod Apoſtolus in Chriſto intelligit, & in Eccleſia. Dum ergo ea omnibus gentibus unam vult Chriſtus habere Eccleſiam, quicumque extraneus eſt ab ea, licet Chriſti nomine nuncupetur, Chriſti tamen Corporis compage non continetur. Hæreſis enim, quæ reſpuit Catholicæ Eccleſiæ unitatem; eo quod adulterino amore diligat Chriſtum, non uxoris, ſed concubinæ obtinet locum. Quoniam revera duos dicit Scriptura eſſe in carne una, videlicet Chriſtum, & Eccleſiam; quo locum meretrix nullum invenit tertium: *Una eſt enim*, ait Chriſtus, *amica mea*, *una eſt ſponſa mea*, *una eſt genitrici ſuæ filia*. De quo item eadem Eccleſia pronunciat, dicens: *Ego dilecto meo*, *& dilectus meus mihi*.

Cant. 6. Una eſt columba mea, perfecta mea, una eſt matri ſuæ electa genitrici ſuæ.

LXVII. Quærant nunc hæreſes a quo conſtuprentur, vel cujus ſint proſtibulum facti; a quo quanto pretioſam eſſe novimus copulam charitatis, tanto Deum hac celebritate laudemus; quod gentes, pro quibus Sanguis fuſus eſt Unigeniti ſui, non paſſus eſt extra unum ovile, diaboli dentibus devorari. Lugeat igitur veternoſus prædo ſuam prædam amiſiſſe, quia impletum videmus, quod Propheta vaticinante audivimus: *Equidem*, inquit, *a hæc captivitas a forti* [b] *tollitur*, *& quod ablatum fuerat*, *a robuſto* [c] *ſalvatur*. Parietem enim diſcordiæ, quem fabricaverat diabolus, pax Chriſti deſtruxit; & domus, quæ diviſione in mutuam certabat cædem, uno jam Chriſto lapide angulari conjungitur. Dicamus ergo omnes: *Gloria in excelſis Deo*, *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Nullum enim præmium charitati compenſatur. Inde omni gaudio præponitur, quia & charitas facta eſt, quæ omnium virtutum obtinet principatum. Supereſt autem, ut unanimiter unum omnes Regnum effecti, tam pro ſtabilitate Regni terreni, quam felicitate Regni cæleſtis, Deum precibus adeamus; ut Regnum, & gens, quæ Chriſtum glorificavit in terris, glorificetur ab illo, non ſolum in terris, ſed etiam in cælis. Amen.

Eſa. 49.
Eſa. 28.
Rom. 9.
1. Pet. 2.
Luc. 2.
x Et alias.
y Tollentur alias
z Salvabitur. Exc.

NOTÆ VARIORUM

IN CONCILIUM TOLETANUM III.

De Subſcriptionibus.

LXVIII HUic Synodo celeberrimæ ſubſcribit imprimis Flavius Recaredus Rex Hiſpaniæ ſimul & Galliæ Gothicæ, ſive Narbonenſis, qui coram adfuit. Deinde ſubſcriptiones ſuas addunt, non ſeptuaginta octo Epiſcopi (ut quidam ajunt) ſed ſexaginta duo. Qui autem ſequuntur, non ſunt Epiſcopi, ſed inferioris gradus, nomine Epiſcoporum abſentium. Porrò Abbates non inveniuntur ſubſcripti, quamvis tunc multi eſſent in Hiſpania, & præſertim celebris ille Scriptor ejuſdem temporis Joannes Abbas Biclarenſis, ſeu Valclarenſis. Inter Epiſcopos autem Sedatus Biterrenſis eſt ille ipſe, qui eodem an. DLXXXIX. ſubſcripſit Concilio Narbonenſi; & cujus Homilia de Epiphania habetur nuperrime edita in Biblioth. maxima PP. Aniſſoniana Tomo 21. pag. 1093. Vide etiam *Galliam Chriſtianam* Tomo 11. in Epiſcopis Biterrenſibus, & præterea Labbé in *Bibliotheca Cronologica*. CARD. DE AGUIRRE.

LXIX. Subſcribunt in hoc Concilio Nationali Epiſcopi ſeptuaginta octo; nimirum, Maſona Eccleſiæ Emeritenſis, qui ſucceſſit Liberio in Eliberitano: Euphemius Toletanæ, qui Montano in II. Toletano: Leander Hiſpalenſis, qui Sabino in Eliberitano: Migetius Narbonenſis: Pantardus Bracarenſis, qui Martino in Bracarenſi II. Ugnus Barcinonenſis, qui Paterno in Ilerdenſi: Maurila Valentiæ: Andonius Oretanæ: Sedatus Beterrenſis in Provincia Narbonenſi: Palmatius Piacenſis: Joannes Menteſanæ, qui Pardo in Concilio Eliberitano: Mutto Setabitanæ: Petrus Oſſonobenſis (in aliquibus mſſ. Codicibus dicitur Exonobenſis, & Exonuba, quæ ad Provinciam Luſitanam pertinet) qui ſucceſſit Vincentio in Eliberitano, Stephanus Tyraſſonenſis: Gabinius Oſcenſis: Neufila Tudenſis, qui Aviliæ in II. Bracarenſi: Paulus Olyſſipponenſis: Sophronius Egarenſis, qui Nebridio in 1. Tarraconenſi: Joannes Dumienſis, qui ſucceſſit S. Martino: Benenatus Egabrienſis: Joannes Elnenſis (Elna in Provincia Narbonenſi) Polybius Ilerdenſis, qui Februario in Concilio Ilerdenſi: Proculus Segobrienſis: Emericus Lucobienſis: Simplicius Cæſaraguſtanæ, qui Joanni in Conc. Barcinonenſi: Conſtantius Portucalenſis: Simplicius Urgellitanæ: Aſterius Aucenſis, ab Auca: Agapius Cordubenſis, qui Oſio in Eliberitano: Stephanus Eliberitanæ, qui Flavio in Eliberitano: Petrus Arcavicenſis Celtiberiæ: Vviligiſclus Valentinæ: Joannes Valerienſis: Sunila Veſenſis, & Viſenſis, qui Remiſol in Bracar. II. Philippus Lamecenſis, qui ſucceſſit Sardinario in II. Bracar. Aquilinus Auſonenſis ab Auſona, qui Camidio in Tarraconenſi: Dominicus Irienſis: Sergius Carcaſſonenſis: Baſilius Eliplenſis: Lenterius Salmanticenſis: Eulalius Italicenſis: Julianus Dertoſanæ, qui Aſcelio: Theodorus Baltitanæ, a Balti: Petrus Illiberitanæ, a Cauco-iliberi Becilla Lucenſis, qui Nitigiſio in II. Bracar. Petrus Segobienſis: Gardingus Tudenſis, qui Avilæ in II. Bracar. Higridius Agathenſis: Argovittus Portugalenſis: Liliolus Accitanæ, qui Felici in Eliberitano: Celſinus Valentinæ: Theudericus Caſtulonenſis, qui Secundino in Eliberitano: Valerius Tuceitanæ, qui Camerino in Eliberitano: Protogenes Sagontinæ: Mumnius Calahorritanæ: Alicius Gerundenſis, qui Staphilio in Concilio Barcinonenſi: Poſſidonius Eminienſis:

Lilio-

Liliolus Pampilonenſis : Jaquintus Caurienſis : Thalaſſius Altoricenſis , qui Polemio in II. Bracar. Agrippinus Lothonenſis : Fructuoſus Empuritanæ per Procuratorem : Pegaſius Aſtigitanæ per Procuratorem : Lupatus Aurienſis per Procuratorem : Boetius Magalonenſis per Procuratorem : Geneſius Archidiaconus , qui poſtea ejuſdem Eccleſiæ fuit Epiſcopus creatus , ut patet ex Concilio Toletano anno Reccaredi duodecimo coacto : Pelagius *Nemaſenſis per Procuratorem. Eſt in Provincia Galliæ Narbonenſis * Nemaſo.

LXX. Interfuerunt huic ſancto Concilio quinque Metropolitæ . Nimirum Euphemius Toletanus , Leander Hiſpalenſis , Migetius Narbonenſis , Pantardus Bracarenſis , Maſſona Emeritenſis . Metropolita Tarraconenſis non adfuit . Una cum Toletano fuerunt quindecim Epiſcopi ejuſmodi Provinciæ ; ſcilicet Maurila , Petrus : Liliolus Valentinæ , Andonius Oretanæ , Joannes Menteſanæ , Mutto Setabitanæ , Proculus Secobricenſis , Petrus Arcavicenſis , Joannes Valerienſis , Petrus Secobienſis , Liliolus Accitanæ , Theudomirus Caſtulonenſis .

LXXI. Cum Metropolitano Hiſpalenſi fuerunt Bene-natus Egabrenſis , Agapius Cordubenſis , Stephanus Eliberitanus , Baſilius Eliplenſis, Eulalius Italicenſis, Valerius Tuccitanæ , Jaquintus Caurienſis , Pegaſius Aſtigitanæ . Omnes cum Leandro Sanctiſſimo Viro , numero novem .

LXXII. Cum Metropolitano Emeritenſi fuerunt Palmatius Pacenſis , Petrus Oſſonobenſis , Paullus Olyſſipponenſis , Leutherius Salmanticenſis . Numero quatuor .

LXXIII. Cum Metropolitano Narbonenſi fuerunt Sedatus Biterrenſis , Joannes Elnenſis , Sergius Carcaſſonenſis , Petrus Illiberitanus (eſt Cauco-liberis) Igidius Agathenſis , Agripius & Ermericus Lutubenſis , Boetius Magalonenſis , Pelagius Nemaſenſis , Omnes novem .

LXXIV. Cum Metropolitano Bracarenſi fuerunt Neufila , & Gardingus Tudenſis , Joannes Dumienſis , Conſtantius , & Argovirtus Portucalenſis , Sunila Veſenſis , Philippus Lamecenſis , Dominicus Irienſis , Theodorus Baſtitanæ , Becila Lucenſis , Thalaſſius Aſtoricenſis , Lupatus Aurienſis . Omnes duodecim .

LXXV. Es Provincia Tarraconenſi non interfuit Metropolitanus , nec ejus Procurator ; unde ſuſpicor, abiiſſe e vita . Sed adfuerunt ſancto Concilio ſesdecim Epiſcopi ejuſdem Provinciæ . Ugnus Barcinonenſis , non S. Idalius , ut Beuther ſcripſit : Stephanus Tyraſſonenſis , Gratus Oſcenſis , Sophronius Egarenſis , Polyulus Ilerdenſis , Simplicius Cæſarauguſtanæ , Simplicius Urgellitanæ , Aſterius Aucenſis , ex Auca : Aquilinus Auſonenſis , Julianus , & Fruyſclus Dertoſanæ , Mumnius Calagurritanæ, Alicius Gerundenſis, Liliolus Pampilonenſis , Fructuoſus Empuritanæ . S. Fulgentius nondum erat Epiſcopus Aſtigitanus ; & ita non interfuit huic tertio Toletano ; ſed potius Pelagius , ſeu Pegaſius Aſtigitanus per Procuratorem, ut ex ſubſcriptionibus conſtat . Erat hoc tempore Epiſcopus Malacitanus Januarius , qui conjuratione peſſimorum hominum ab Epiſcopatu fuit dejectus ; ſed Magnus Gregorius , miſſo in Hiſpaniam Joanne Defenſore , eum reſtituit , & calumniæ , & impietatis auctores debita pœna multavit , ut conſtat ex Epiſtola D. Gregorii ; quapropter non interfuit huic Concilio . Loaisa .

LXXVI. Nullus ex iis quinque Præſulibus , qui priore loco ſubſcribunt , denominat ſe Archiepiſcopum , ſed Metropolitanum dumtaxat . Nimirum titulus is Hierarchicus Archiepiſcopi nondum erat tunc in uſu apud Hiſpanos ; immo nec fuiſſe videtur primis quatuor , aut quinque ſæculis in Eccleſia ; ſed dumtaxat titulus Epiſcopi primæ Sedis . Unde ineunte ſæculo quinto in Concilio Carthaginenſe III. Can. xxvi. dicitur : *Ne quis primæ Sedis Epiſcopum , Principem Sacerdotum , aut Summum Sacerdotem , aut aliquid ejuſmodi appellet.* Et longe ante Canone xxxiii. Apoſtolorum legitur : *τοὺς Ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν. Epiſcopus uniuſcujuſque gentis oportet noſſe eum , qui in iis eſt primus , & exiſtimare ut caput .* Quin & vocabulum Metropolitani vix unquam de Præſule aliquo primis ſæculis uſurpatum invenias , licet quoad rem ipſam ſemper fuerit ordo Eccleſiaſticæ Hierarchiæ . Cardinalis de Aguirre .

LXXVII. *Maſſona .*] Maſſona Epiſcopus Emeritenſis , Vir ſanctitate , & doctrina eximius , acerrimus Catholicæ Fidei propugnator , ac defenſor , Arianæ perfidiæ hoſtis , pro Fide Catholica in exſilium actus , ab Epiſcopatu a Leuvigildo impio Rege relegatus , proventibuſque privatus , invicto animo Religionem a majoribus acceptam , puram corde tenuit , oreque publice profeſſus eſt . Roderic. Arch. Lib. 1. Cap. 43. & Paullus Diaconus Emeritenſis in ejus Vita , Primus ſubſcribit eo quod ſit antiquior Metropolitanus ; ſic enim in Concilio Bracarenſi I. Cap. 6. definitum eſt : *Item placuit, ut conſervato Metropolitani primatu , cæteri Epiſcoporum ſecundum ſuæ ordinationis tempus, alius alio ſedendi deferat locum.*

LXXVIII. *Euphemius .*] Si ſeriem Toletanorum Præſulum in Capitulo Toletano ſculptam ſequamur, is Euphemius , ſeu Epiphimius , viceſimus quartus erit a B. Eugenio Martyre , primo Archiepiſcopo Toletano , & viceſimus a Patruino , ſub quo fuit primum Concilium celebratum , & a Montano quintus , ſub quo fuit ſecundum . Rodericus Lib. 2. Cap. 15. incaute ſub Helladio tertiam Synodum fuiſſe actam affirmat .

LXXIX. *Leander .*] In excuſis male omittitur Leandri ſubſcriptio ; cum D. Iſidorus ſit auctor, eum huic tertio Concilio interfuiſſe , Lib. 2. *Chron.* ſic inquiens : *Interfuit tunc dignitate Primas ille Catholicus , & Orthodoxus Leander , Hiſpalenſis Archiepiſcopus , & Romanæ Eccleſiæ Legatus, ſanctitate , & doctrina perſpicuus .* Et Roder. Lib. 2. Cap. 15. Id etiam conſtat ex Homilia ab eo habita in fine Concilii . Vitam ejus ſcripſit Iſidorus Libello , *De Viris illuſtribus .* Loaisa .

Qui-

* Nemauſus .

LXXX. Quidam ajunt, eundem Sanctum Leandrum fuiſſe in hoc Concilio Legatum S. Gregorii Papæ. Falluntur vero; quoniam anno DLXXXIX. quo celebratum fuit Concilium hoc, S. Gregorios nondum erat Pontifex, ſed ſolum anno DXC. ἀμέσως ſequenti. Quare ſi Legatus fuit Leander, certe non Gregorii, ſed Pelagii II. CARDINALIS DE AGUIRRE.

LXXXI. Viros doctos non parum torſit, quod in his ſubſcriptionibus ejuſdem Eccleſiæ duo ſubſcribant Epiſcopi, ut de Tudenſi Eccleſia Neuſila Epiſcopus, n. 16. & Gardingus num. 49. de Lucenſi Eccleſia Nitigiſius, pro quo ſubſcribit Pantardus Metropolitanus Bracarenſis, & Becilla, num. 47. Similiter de aliis Eccleſiis. Dicendum, ut Auctores ſunt Iſidorus, & Rodericus Toletanus, Ledovigildum Regem Arianum Epiſcopos Catholicos a Sedibus dejeciſſe, & Arianos ſubſtituiſſe. Unde factum eſt, ut unius Eccleſiæ duo ſubſcribant Epiſcopi, onus Catholicus, alter ea hæreſi veniens. Præterea cum ſenectute confectus eſſet Epiſcopus, impotenſque ad Eccleſiæ regimen, & onus ſublevandum, ſervato honore Epiſcopali, alius muneri præficiebatur; quod forte in Nitigiſio Lucenſi eſt factum, qui in Concilio Bracar. II. ſubſcribit, ut Metropolita, Era DCX. Hic vero de Nitigiſio Lucenſi, & Becilla alia poteſt eſſe ratio; nam cum duo eſſent Civitates Luco, altera Gallæciæ, altera Aſturum, Nitigiſius erat Epiſcopus Lucenſis in Gallæcia; unde pro eo ſubſcribit in calce Concilii Pantardus Bracarenſis, cui ſubjacebat. Becilla vero erat Epiſcopus Lucenſis in Aſturibus.

Homilia S. Leandri.) Hujus Homiliæ meminit Rodericus Tolet. Lib. 21. *Hiſtor.* Cap. 15. LOAISA.

N O T Æ V A R I O R U M
IN CONCILIUM TOLETANUM III.

LXXXI. C*Oncilium*] Habitum eſt hoc Concilium Era DCXXVII. ut habent Codices mſſ. ſub Reccaredo Rege, Gelaſio II. Papa, & Euphemio primæ Sedis Toletanæ Epiſcopo. De Reccaredo Rege pliſſimo Iſidorus in Chronico Gotthorum Era DCXXV. & Rodericus Toletanus Lib. 21 *Hiſt. Hiſp.* Cap. 15. & Greg. Magn. Lib. 1. *Epiſt.* Ep. 41. ad Leandrum, in qua de hac Gotthorum converſione agitur. Exterminata eſt hæreſis Ariana in eo, qua gens Gotthica per CLXXIII. an infecta fuerat. LOAISA

Quid de tempore hujus Concilii, & de initio Reccaredi Regis ſenſerit Baronius anno Domini DXCI. dicam in Notis Concilii Narbonenſis. BINIUS.

LXXXII. Videtur ex incuria typographi, aut correctorum irrepſiſſe error manifeſtus in has Notas Clariſſ. Viri Loaiſæ, & Binii, pariterque in editionem Labbeanam Tom. v. col. 1021. Nimirum, in iis omnibus habetur, Concilium hoc celebratum fuiſſe tempore Gelaſii II. Papæ; cum tamen manifeſtum ſit, ſub Pelagio II. immediato Sancti Gregorii Magni deceſſore fuiſſe celebratum; utpote Eccleſiam gubernante anno Chriſti DLXXXIX. quo Synodus hæc habita eſt. Gelaſius vero ſecundus multis ſæculis poſtea vixit, tota prima chiliade annorum Eræ Chriſtianæ tranſacta; utpote electus Pontifex an. Chriſti MCXVIII. Fuit itaque aut ἀκίφαλμα typographi, aut μνήμης ἁμάρτημα in D. Loaiſa, ſcribere Gelaſium pro Pelagio. CARD. DA AGUIRRA.

Item in honorem.] De quatuor Conciliis, Gelaſius Papa in Decreto de Scripturis apocryphis, & Gregorius Mag. *Epiſtol.* Lib. 6. Epiſt. 24. & Lib. 2. Ep. 49. & Iſidorus Lib. 5. *Etymol.* Cap. 16. & Nicephor. 15. Cap. 13.

LXXXIII *Credimus in unum Deum.*] Hæc eſt formula Fidei in ſancto Concilio Nicæno edita, in qua formanda Oſius Cordubenſis Epiſcopus totum laborioſæ inquiſitionis pondus ſuſtinuit. Eam tradit Athanaſius in Epiſtola ad Jovinianum Imperatorem de Fide, his verbis: *Credimus in unum Deum Patrem Omnipotentem, omnium viſibilium, & inviſibilium creatorem, & in Dominum Jeſum Chriſtum. Filium Dei, natum ex Patre, & Unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia Patris; Deum ex Deo, lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero; genitum, non factum; & conſubſtantialem Patri; per quem omnia facta ſunt, tam in Cælis, quam in terra: qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus eſt, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die; & aſcendit in Cælos, venturus inde ad judicandum vivos, & mortuos; & in Spiritum Sanctum.*

LXXXIV. *Hac eſt regula Nicanæ Fidei.*] Quod vero ſequitur: *Eos autem qui dicunt: Erat quando non erat. &c.* Anathematiſmi ſunt decreti adverſus impiam Arii ſententiam, ut radicitus Eccleſiæ gladio hæreſis jugulata, tota rueret. Neque mirum, Athanaſium in aliquibus verbis a noſtra verſione diſcrepare; nam Symbolum Nicenum Latinum eſt factum diverſis interpretibus; & ita apud Athanaſium, & Baſilium Epiſt. 78. & Synodum Chalcedonenſem idem eſt ſenſus, ſed ſermo diſcrepans. Cum vero dicit: *& in Spiritum Sanctum*, ſubintelligitur vox prima, *credimus*; ut annotavit Epiphanius hæreſi 74 prope finem, & Athanaſius in eadem Epiſtola. Neque amplius de Spiritus Sancti natura, & functione Patres dixerunt, quia tunc temporis de ea re nulla controverſia mota eſt, ut Baſilius animadvertit Epiſt. 78. & Hieronymus Ep. 65.

LXXXV. *Fides Sancta.*] Hoc eſt Symbolum Concilii Conſtantinopolitani, a centum quinquaginta Patribus celebrati adverſus Eunomium, Photinum, & Macedonium, in quo aliqua explicata ſunt, & poſita in Symbolo, quæ in Nicæno non erant, ut eſt illud, quod ad Perſonam Spiritus Sancti ſpectat. *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit &c.* Neque exiſtimo, ut alii, poſtea hæc verba, *ex Patre, Filioque*, addita in

Syno-

Synodo Romana, ſed in ipſa prima Symboli formatione fuiſſe poſita, ut conſtat ex D. Hieron: in Symbolo, & ex Lib. 9. *Tripart. Hiſt.* Cap. 16. & ex Concilio Florentino. LOAISA.

LXXXVI. Ita opinatur D. Loaiſa. Sed enim longe verius eſt, illam particulam, καὶ τοῦ υἱοῦ, *Filioque*, non fuiſſe appoſitam in ipſa prima Symboli Conſtantinopolitani formatione, neque in Synodo Romana eodem circiter tempore celebrata adverſus Pneumatomachos. Quin nec in ullo prorſus Concilio Generali definita invenitur proceſſio Spiritus Sancti ex Filio, uſque ad Lateranenſe IV. ſub Innocentio III. anno MCCXV. Hæc omnia nos ex inſtituto tradidimus Tomo II. Theologiæ S. Anſelmi, Diſp. 2c. & ſeq. ac nuper in Notis ad Concilium I. Toletanum. CARD. DE AGUIRRE.

LXXXVII. *Incipite.*] Sic Auguſtinus in enarratione in Pſalmum 146. legit. Græce eſt ἐξάρξατε; quæ vox utrumque ſignificat: *Præcinite, & incipite.* Vulgata editio habet: *Præcinite Domino.*

LXXXVIII. *Gloria, & honor.*] In confeſſione Epiſcoporum Concilium Toletanum IV. Cap. 15. & 23. ſic habet: *Statuimus, ut in fine Pſalmorum, non Gloria Patri; ſed Gloria, & honor Patri, dicatur.* De qua re ſcribit D. Hieronymus ad Damaſum, ſi ejus eſt Epiſtola, vel potius adulterina. Nicephorus Calliſt. Lib. 3. Cap. 8 Caſſianus, *De inſtitutis Cœnob.* Lib. 9. Hymnum glorificationis, hoc eſt, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, ab Apoſtolorum inſtituto fluxiſſe, Auctor eſt D. Baſilius Lib. *De Spiritu Sancto*, Cap. 7. 27. & 29. & eo tempore, quo ab Apoſtolis promulgatum eſt Euangelium, ab eiſdem acceptum, cum juſſu Domini ſacrum Baptiſma in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ſit fidelibus collatum. In Concilio Niceno adjectum adverſus Arianos: *Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen.* Id conſtat ex Concilio Vaſenſi Can. III. his verbis: *Et quia non ſolum in Sede Apoſtolica, ſed etiam per totum Orientem, & totam Africam, vel Italiam, propter hæreticorum aſtutiam, qui Dei Filium non ſemper cum Patre fuiſſe, ſed a tempore cœpiſſe blaſphemant, in omnibus clauſulis, poſt Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto; ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen, dicatur; & jam nos in univerſis Eccleſiis noſtris hoc ita dicendum eſſe decernimus.*

LXXXIX. *Cautiſſimum.*] Excuſi: *Sanctiſſimum, & ſalutare, Divinum*, Verum bene Gotthici, ut conſtat ex Euagrio Lib. 2. *Hiſtoriæ Eccl.*

XC. *Communem quandam columnam.*] Unus excuſus, *paginam*, alii *ſcopum*, vel *columnam*; quæ lectio aliis antiquis tranſlationibus confirmatur, atque ipſis Græci textus verbis: κοινὴν τινα στήλην ὑπάρχουσαν.

XCI. *Perfectum eundem.*] Excuſi, *pariter perfectum eundem in Deitate Deum, & hominem verum &c.* Recte vero Gotthici noſtri Libri. Grece enim apud Euagrium eſt: τέλειον τὸν ἐν θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, θεὸν ἀληθῶς, &c.

XCII. *Et Patrum nobis.*] Excuſi minus, *& nobis tradidit Symbolum.* Græce eſt: καὶ τὸ τῶν πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε σύμβολον.

XCIII. *Illam dicimus Eccleſiam.*] Habet duas ſingulares notiones Eccleſia Catholica, Apoſtolica, Romana, quibus dignoſcitur, & ſecernitur a conventiculis clandeſtinis hæreticorum; prima eſt continua ſucceſſio Pontificum Romanorum a Petro uſque ad Clementem; qui pie & Sancte hodie magna cum ſui nominis laude regit Petri naviculam. Nam verbum illud Chriſti inane eſſe non poteſt: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua.* Non enim deficiet in perſonis, in quibus regimen Eccleſiæ eſt; neque in doctrina veræ, & indubitabilis Fidei. Id Auguſtinus perpendens dicebat Cap. 4. contra Epiſtolam Manichæi: *Multa ſunt alia, quæ in ejus gremio me juſtiſſime tenent; tenet conſenſio populorum, atque gentium; tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata; tenet ab ipſa Sede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves poſt reſurrectionem Dominus commendavit, uſque ad præſentem Epiſcopatum, ſucceſſio Sacerdotum; tenet poſtremo ipſum Catholici nomen, quod non ſine cauſſa inter tam multas hæreſes ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit.*

XCIV. Secunda notio eſt Fides eadem in Conciliis Oecumenicis, & Univerſalibus continenter ſtabilita, & propagata; & hoc eſt eſſe Catholicam Eccleſiam, ut Vincentius Lirinenſis doctiſſime annotavit; quia in nomine *Catholica*, complectuntur, univerſitas, antiquitas, & conſenſio. Idem Lactantius Lib. 4. Cap. 30. & Auguſtinus ſupra. Et recte hic dicitur: *Illam dicimus Eccleſiam, quæ Nicæni, Conſtantinopolitani, & primi Epheſini, & Calcedonenſis Concilii decreta tenet pariter & honorat.* Nos ſimiliter poſſumus dicere: Illam dicimus Eccleſiam, quæ decreta Sancti Concilii Tridentini univerſalis, œcumenici, tenet pariter, & honorat. LOAISA.

XCV. Ad Can. 1. *Omne, quod priſcorum Canonum auctoritas prohibet.*] Hoc loci factum indicatur, quod moris antea fuerat, ac ſemper fuit in Conciliis Hiſpaniæ, ut initio Synodi legeretur coram omnibus Codex Sacrorum Canonum, Conciliorum, & Epiſtolarum Decretalium, ne quid decerneretur ab iis diſſonum. Unde in Toletano II. Epiſcopi ſubſcribunt ea formula adhibita, *ſalva auctoritate priſcorum Canonum.* Et in Bracarenſi I. (alias II.) celebrato anno Chriſti OLI. Patres congregati dicunt: *Audiant Sanctorum Canonum regulam, & obſervent.* Ac ſtatim: *Relecti ex Codice coram Concilio, tam Generalium Synodorum Canones, quam Localium.* Similiter in Toletano IV. Præſide S. Iſidoro, Cap. 4. *Diaconus Alba indutus, Codicem Canonum in medio proferens, Capitula de Conciliis agendis pronunciet.* Nimirum ii Sanctiſſimi Patres, antequam quicquam definirent, vel deliberarent, ſive circa Fidem, ſive circa mores, ob oculos habebant definitiones Eccleſiæ, Dogmata Conciliorum, Epiſtolas Decretales RR. Pontificum, & ſacros Canones. Certe hoc primum Capitulum eſt obſervatu digniſſimum,

& plura tangit majoris momenti, quam, ut his brevibus Notis indicari poſſint. Atque ibidem, *Synodicæ Sanctorum Præſulum Romanorum Epiſtolæ*, quæ obſervari præcipiuntur, ſunt illæ ipſæ, quæ in prædicto Codice Canonum continebantur, veluti ſcriptæ a Pontificibus Romanis a tempore S. Clementis uſque ad Pelagium II. cujus Pontificatu hæc Synodus habita eſt; quamvis fortaſſe tunc illæ longe puriores exiſterent, & nondum interpolatæ tot aſſumentis, & nævis, ac poſtea. Vide quæ diximus Tomo I. Diſſert. IV. Card. de Aguirre.

XCVI. Ad Can. II. *Symbolum*.] Iſidorus Lib. 6. *Etymol.* Cap. 18. *Symbolum* (inquit) *per linguam Græcam*, ſignum, *vel* cognitio *interpretatur*. *Diſceſſuri enim Apoſtoli ad evangelizandum in gentibus, hoc ſibi prædicationis ſignum, vel indicium poſuerunt. Continet enim confeſſionem Trinitatis, unitatis Eccleſiæ, & omne Chriſtiani nominis ſacramentum. Quod Symbolum Fidei, & ſpei noſtræ, non ſcribitur in chartis, & atramento, ſed in tabulis cordis carnalibus*. Adde hæc ex aliis. Symbolum annulus dictus, eo quod ſit nota, & ſignum, ex Plinio Lib. 33. Cap. I. *Quod priſci ungulum* (loquitur de annulo) *vocabant, poſtea & Græci, & noſtri Symbolum.* Dicitur etiam *collatio*, a συμβάλλω, id eſt, *confero*, hoc eſt, quod plures in unum conferunt. Dionyſius Areop. in *Eccleſ. Hierarch.* Auguſtinus *De tempore*, Sermone 2. Dominicæ in Ramis Palmarum. Caſſianus Lib. 6. *De Incarnat.* Cap. 3. & Sanctus Clemens Ep. I. ad Jacobum fratrem Domini, Ruffinus in expoſitione Symboli. Etiam Civitatum pacta, & conventa ſymbola dicta, eo quod in pactis, & conventis, teſſeris quibuſdam utebantur, quæ loco tabularum, & ſyngrapharum erant, & illis jus dicebatur; Hiſpani vocant *ſenal*, quod idem eſt ac ſymbolum, ne in contracta partes retrocedant. Recte igitur Apoſtoli, & Chriſtiani homines ſignum, quod Paullus ſignaculum dixit, & quod inter eos collatum, & ſtatutum erat, ad Chriſti Domini noſtri Fidem in univerſo Orbe prædicandam, Symbolum appellarunt.

XCVII. Symbolum vero Nicænum publice occentu Sacerdotum in ſacris ſolennibus recitatum fuit, ut tradit Theodorus Lect. Collectaneorum biblioth. *Timotheus*, inquit, (erat enim Conſtantinupolitanus Epiſcopus) *ab amicis rogatus, Symbolum Fidei trecentorum decem, & octo Patrum per ſingulas ſynaxes dici curavit, ad reprehenſionem Macedonii, quaſi ille Symbolum hoc non receperit. Cum autem ſemel tantum in anno, in Paraſceve ſcilicet Dominicæ Paſſionis, tempore quo Epiſcopus catechizabat, recitatum eſſet &c.* Hæc Theodorus. Rupertus Tungren. *De Can. obſervantia*, Propoſitione ultima, eſt auctor, a Marco Pontifice Symbolum alta voce dici juſſum poſt Evangelium, a Damaſo Papa ſolennibus diebus Symbolum Conſtantinop. ad Miſſam ejus inſtitutione decantatam.

XCVIII. Ad Can. III. *Monachorum*.] Nomen Monachi recens, profeſſio antiqua, & ab initio naſcentis Eccleſiæ inſtituta, & ſancte culta. Adde quod Philo ſcribit de Eſſenis, & Dionyſius Areop. & Aug. in Joann. Tract. 97. Monaſteria, & Xenodochia poſtea ſunt appellata novis nominibus; res autem ipſæ ante ſua nomina erant. Loaisa.

XCIX. Ad Can. IV. *Monaſterium Monachorum, &c.*] Hoc loci fit mentio Monaſteriorum, in quibus jam vigebat regula fixa, & peculiaris. Hanc ego certum habeo, fuiſſe illam S. Benedicti, quæ jam tum ſatis publicata, & propagata erat, Ambrosius Morales Lib. 12. Cap. 3.

C. Ad Can. V. *Compertum eſt a Sancto Concilio*. Ex hoc Canone evidenter colligitur, quod his temporibus neque in Sicilia, neque etiam in Hiſpania, Subdiaconis continentia adhuc imperata fuerit; cum hoc loco Sacerdotes tantum, atque Diaconi abſque uxoribus caſte vivere admoneantur. Refert S. Greg. Ep. 42. Lib. I. quam ſcripſit ad Petrum Subdiaconum Siciliæ, quod anno DXCI. Indict. 9. in Sicilia conſtitutum fuerit, ut Subdiaconi cum uxoribus ante Subdiaconatum ſibi conjunctis permanerent, moreque Romanæ Eccleſiæ continentiam ſervarent, etſi uſus conjugii eis antea conceſſus fuerit. Quod S. Gregorio durum, & incompetens videretur, cujus ſententia conſtitutum fuit, ne quis deinceps Subdiaconus ordinaretur, niſi qui ſe caſte victurum promiſerit. Vide prædictam Epiſtolam Gregorii ad Petrum Subdiaconum. Abaspinæus.

CI. Ad Can VII. Mirum eſt, qualiter in deſuetudinem abierit hæc regula in Conciliis præſcripta, & ſuperioribus ſæculis paſſim uſurpata, *ut in omni convivio Sacerdotali lectio Divinarum Scripturarum miſceatur*. Sic certe de S. Auguſtino inquit Poſſidius in ejus Vita Cap. 22. *In ipſa menſa magis lectionem, aut diſputationem, quam epulationem, potationemque diligebat, contra peſtilentiam humanæ conſuetudinis*. Quæ quidem adhuc durat, cum ſacra lectio plerumque non ſit in conviviis Sacerdotum, forte nec Prælatorum, extra Communitates ſacras. Nulla ibi lectio, nihil ut plurimum, quod religionem, aut pietatem antiquam ſpiret. Idipſum fere contingit in privata Sacerdotum, immo, & multorum Prælatorum menſa, quæ nulla lectione, præſertim ſacra, conditur. Erubeſcamus negligentiam noſtrorum temporum, & corrigere ſtudeamus. Quid? quod in conviviis prædictis, nec benedictio ante prandium, nec poſtea gratiarum actio auditur nonnunquam? Probroſum id eſt, vel in ſæcularium, ſive laicorum menſis, quanto magis in convivio, ubi interveniunt Sacerdotes? Card. de Aguirre.

CII. Ad Can. VIII. *Ut Clericorum ex familia fiſci*.) Familiam fiſci appellat Conventum eorum, qui res Eccleſiæ curabant, & fiſcum Eccleſiæ regebant. Gregor. Lib. I. Regiſt. Epiſt. 42. vocat ea familia Eccleſiaſtica Sacerdotes, vel familiam fiſci vocat ſervos fiſco addictos. Fiſcus unde originem trahat, ſunt, qui dubitent. De eo ſic Iſidorus Lib. 20. *Orig.* Cap. 9. ait: *Fiſcus ſaccus eſt publicus, unde, & fiſcellæ, & fiſcinæ dicuntur; hunc habent exactores, & in eo mittunt debitum publicum, quod redditur Regibus*. Erat enim, ut ex multis Legibus conſtat, fiſcus, ut inquit Iſidorus, vas quod-

dam

Digitized by Google

dam ruſticum, capax, contextum, ſparteum, quo recipiebantur pecuniæ, & deferebantur. Varro IV. *De ling. Lat.* ait, *fiſcinam* dici a *ferendo*, cui affinis eſt *fiſcus*; & ideo accipitur continens pro contento, ſcilicet fiſcus pro pecunia, quæ fiſcis continetur. Quidam exiſtimarunt, ærarium dici pecuniam publicam, fiſcum vero Principis peculiarem. Plin. in Panegyr. Trajani ſic ait: *At fortaſſe non eadem ſeveritate fiſcum, qua ærarium cohibes; immo tanto majore, quanto tibi plus licere de tuo, quam de publico credis.*

CIII. Alii aliunde trahunt originem fiſci, a nomine Græco φίσκος, vel φίσκη, quod idem eſt ex Heſychio, quod uterus, vel inteſtinum craſſum, cujus natura eſt in perfectis animalibus, ut latitudine ſua contineat cibum immiſſum, & ideo continuo non egemus alimenti ſubminiſtratione; cujus ſimilitudinem retinet fiſcus in Republica, ut inſtar uteri pecunias recipiat, & paullatim eroget, ad ejus conſervationem, & amplificationem.

CIV. *A Principe donatos.*) Donati ſunt ſervi, & Eccleſiis commendati, & dati, ut illis inſerviant. Inde nomen Donatorum adhuc in Cœnobiis durat Monachorum. LOAISA.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Quamquam in Canones hujus Concilii III. Toletani, & varii Scriptores, & Cardinalis de Aguirre multa adnotarint, ac nos etiam de iiſdem Canonibus in noſtris Operibus, ubi ſe ſe dedit occaſio, diſſeruerimus, ne methodum huc uſque ſervatam prætermittamus, operæ pretium duximus & ea deſcribere, quæ in Canones ipſos ſcripſit Cl. Auctor Delectus Actorum eccleſiæ univerſalis. Ergo ad Canonem II. nota, Symbolum hoc in publicis Officiis recitari cœpiſſe Timothei Conſtantinopolitani Epiſcopi ætate, an. 510. ut Theodorus Lector Lib. 2. Collect. refert, & ex Hiſpania in Gallias morem illum canendi in Miſſa Symbolum fuiſſe poſtea tranſvectum. Quo vero tempore Romana Eccleſia hunc morem approbaverit, ſunt qui negent, ante ſæculum undecimum Romæ in uſu fuiſſe. In ea tamen antea approbatum patet ex Actis Collationis habitæ cum Legatis Conc. Aquiſgranenſis, quæ erat de additione vocis, *Filioque*, facta huic Symbolo. Nam uſus citatur, quem circa hoc Symbolum Eccleſia Romana, illud cantando in Miſſis, obſervabat. Num tamen Henrici primi Imperatoris ætate in Eccleſia Romana vulgo, & ubique recitatum fuerit, ex hoc dubitari poteſt, quod Imperatori ſciſcitanti, cur illud in Officio non audierit; reſponſum eſt, Symbolum ſic omiſſum, quod Romana Eccleſia cum nullo adhuc errore ſorduiſſet, Symbolo ut remedio nondum eguiſſet, ut refert Berno Augienſis. Contrarium tamen innuunt varii Ordinis Romani Libelli; at fuit forſan temporis intervallum, quo ſopita quavis hæreſi illud omitti potuit, aut ea ſocordi negligentia omiſſio contigit; ſicut in Oratione Dominica, quæ aliquandiu intermiſſa eſt, ut ad Concilia Toletana monuimus.

Ad Canonem V. nota, quorundam Presbyterorum, aut Diaconorum infirmitati Eccleſiam conſuluiſſe, dum vult eos, ſi potiſſimum hæretica labe antea commaculati ab uxorum conſortio noluerint abſtinere, ut Lectores tantum haberi, & ad Lectorum claſſem amandari; nec majori excommunicatione fuiſſe in eos, ac ſi Catholici ſemper vixiſſent, animadverſum, cæteros autem cum conjugibus reduces, ſed ab iis abſtinentes, paulo lenius excipi. Nec difficilior eſt ſenſus, ſi juxta varias Lectiones, loco hujus vocis, *ut Lector*, legatur, *ut nec Lector*, vel, *ut neglector habeatur*. Quivis autem alii et Eccleſiæ gremiu aſſumpti ſub depoſitionis pœna ad uxorum ſeparationem adigebantur; venundatis alias etiam eorum mulieribus, & erogato pauperibus inde obveniente pretio. 2.° Mulieres illas, quarum viri, ipſis conſentientibus, continentiam profeſſi ſunt, Eccleſiarum quaſi ancillas fieri; & in earum vitam, & mores inſpiciendi, eaſque corripiendi, quo Eccleſiæ pollebant, juri, & auctoritati ſubditas jacuiſſe, utpote quæ ex Eccleſiæ penu alerentur.

Ad Canonem VIII. nota, ſic ordinandam Canonis verborum ſeriem videri. Præcipit Concilium, ut a Principe donatos Eccleſiæ ſervos ex familia fiſci Clericorum nullus audeat repetere. Nempe ex Principum liberalitate, ſervi, qui prædia Eccleſiaſtica colerent, Eccleſiæ donabantur; iique propterea dicebantur familia fiſci Clericorum, quia ad Clericos pertinebant. Sed cum ex iis aliqui a dominis, a quibus vi forſan, aut ſponte defecerant, agnoſcerentur, probato, quod ita ſe res habeat, dominus non audeat ſervum repetere; ſed huic perſoluto pro donati capite pretio, is poſthac Eccleſiæ ſervus habeatur. Alius adhuc videtur Canonis ſenſus; nempe ut Clericus aliquis ex fiſci familia, ſeu ex ſervorum ordine ad Clericatum electus, & ob id ſervili obſequio Eccleſiæ ſemper addictus, poſtulet a Principe omnimodam libertatem; quam ſi obtinuerit, conſentiente nunc Rege, declaratur, ſoluta dominis præſtatione ſolita, hujus Eccleſiæ obſequio Clericum poſthac alligari; nec licere cuiquam eum inde avellere. Erant ergo quædam fiſci familiæ, quibus certa terrarum pars colenda dabatur, quæ dominis ſervorum inſtar famulatum præbebant; fiſcique familiæ dicebantur, quia fiſcus, villa, domanium idem prorſus ſignificant; & terræ fiſcales ſunt agri, qui ejuſmodi familiis excolendi ſub certa præſtatione concedebantur. Contingebat ergo, ut ex ejuſmodi familiis aliqui peterent a Principe, puta eximi a ſolutione præſtationis, aut tributi ſervilis debiti; quam conceſſionem, ſi quæ eſſet, validam Canon declarat.

Ad Canonem XI. nota 1. præclaram circa pœnitentiæ Sacramentum legem; nempe eos *fœdiſſime pro ſuis peccatis agere pœnitentiam, ut quotieſcumque peccare libuerit, toties a Presbytero ſe reconciliari poſtulent*, quod a Concilio vocatur *execrabilis coercenda præſumptio*. Lege ad hoc Auguſtini Epiſtolam 54. Non ergo de levioribus peccatis, quæ Tertullianus vocat *delicta quotidianæ incurſionis*, indeque venialia dicuntur, ſed

de gravibus, quæ Clavium uſum exigunt, hic agi. Nota 2. hoc Canone ex more, qui diu viguit, abſolutioni ſatisfactionem præiviſſe, iuxta quod Sanctus Pacianus in Epiſt. 1. ſcripſerat: *Poſt multos gemitus, effuſionemque lacrymarum, poſt totius Eccleſiæ preces ita veniam veræ pœnitentiæ non negari.* Et in Capitulis ſelectis Theodori Cantuarienſis, quæ Dacherius edidit brevius, hæc leguntur: *Pœnitentes ſecundum Canones non debent communicare ante conſummationem pœnitentiæ*; quæ non tam temporis ſpatio, quam cordis contritione penſanda eſt, ut habent Patres, & Concilia.

Ad Canonem xv. nota, quod ex iis ſupra dictis fiſcalibus ſervis, vaſſalli coloni nonnulli dicti ſunt, vel homines fiſcalini, qui longius cum abeſſent ab Eccleſia, ſeu loco, quo convenirent, de ſua etiam paupertate colligebant unde Presbyterum, ſeu Parochum alerent, qui extructa Eccleſia eis Sacra miniſtraret; cui erectioni tam Epiſcopus, quam Princeps debuerunt intervenire. Sic quondam Sylvanus ad metalla, una cum aliis multis Chriſtianis Pheno juxta Gazam Paleſtinæ damnatus, ibidem ab iis electus eſt Paſtor Eccleſiæ, quam propriis ſumptibus conſtruxerant.

Ad Canonem xvi. nota, ſexto ſæculo fuiſſe Idololatras in Hiſpania, hoſque ex Principis officio ad Fidem cogendos decerni; alias excommunicationem incurri ab eo, qui negligenter in iis ſe geſſerit. Hoc in hæreticos factum nuper in Gallia, non eſt, quod Calviniſtæ acriter adeo querantur; cum eorum dux Calvinus in ſua harmonia Evangelica ſcribens in hæc Lucæ verba, *compelle eos intrare*, dicat, ſubditos debere cogi a Principibus, eoſque, ut in Eccleſiam intrent, compellendos; cui Beza in Epiſtolis ad Andream Dudicium, & ad Thomam Thiſium ultro aſſentitur. At quod ſpectat ad Hiſpanias tam Regni Leges, quam Eccleſiæ Canones cum Calvino in hoc conſentiunt. Leges quippe Vviſigotthorum de Judæis habent: *Si quis Judæorum ſe, ſuoſque de Baptiſmo ſubtraxerit ..... centum flagella decalvatus recipiat, & debita mulctetur exilii pœna.* Eoſdem Rex Cynthila e Regno ſuo omnes ejici præceperat. Sed cum temporum lapſu recruduiſſet eadem Judaica ſuperſtitio, & eſſet tanto freta hominum numero, ut cæterorum Fidei timeretur, regnantibus Ferdinando, & Iſabella, ex Hiſpaniis tandem omnino pulſi ſunt. Certe conſtat Caroli Magni ætate nonniſi armorum vi idololatras Chriſto potuiſſe ſubjici; diciturque Carolus Magnus Concilium ad hoc iniiſse, *ut perfidam Saxonum Gentem bello aggrederetur, & eouſque perſeveraret. dum, aut victi Chriſtianæ Religioni ſubjicerentur, aut omnino tollerentur*; ut ait Æginarthus. Lata prius Lege a Carolo, qua *ſi quis deinceps in Gente Saxonum ..... ad Baptiſmum venire contempſerit, Paganuſque permanere voluerit, morte moriatur.*

Ad Canonem xvii. nota, quoſdam parentes paupertate preſſos, nolentes tamen a conjugio abſtinere, *fornicationis avidos, neſcios pietatis*, eo crudelitatis veniſse, ut proprios etiam necarent filios, ne præ eorum numero gravarentur. Matrimonium tamen inſtitutum non ad explendam libidinem, ſed procreandorum liberorum cauſa, tabulas matrimoniales, ſeu pacta matrimonii olim probaſſe; hincque Auguſtinum olim dixiſse, quod pacta conjugum palam recitabantur ut & liberorum procreandorum cauſa; illaque vocabantur *tabulæ matrimoniales*. Et neminem debere, *niſi cauſa propagandæ prolis ſortiri conjugia*; qui autem ſic necant proprios fœtus, *doceat ſe non pro filiis, ſed pro libidine ſociari*, ut Canon loquitur. Inutile eſt conſentientium in hoc SS. Patrum autoritates referre; cum e recentioribus Sanchez Tom. 3. *De Matrim.* Lib. 9. doceat venialem culpam ex conjugii uſu ſola ex voluptate habito contrahi; ſuamque propoſitionem, qua dixerat *actus conjugalis ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonii transgrediens, eſt culpa venialis*, probet adductis quinquaginta Doctorum teſtimoniis, tam ex Patribus, quam e nuperis Theologis. Vide Auguſtinum Lib. de bono conjugii; aut Fulgentii ea de re Epiſtolam; aut quæ Gregorius Papa Auguſtino in Angliam miſſo reſpondit; ex cujus doctrina inferri poteſt, quod ſi tantus Doctor, in negotio, ubi de ſeveritate, prout conſcientia ferebat, remittendum aliquid fuit, non eſt auſus ab Eccleſiæ perpetuo uſu deflectere, vel ſe luxurianti Paganorum genio, & moribus paulo humanius accommodare, quis hodie dicat, conjugii uſum vacare omni culpa, in quo nonniſi voluptati, nec de procreanda ſobole attenditur.

Ad Canonem xviii nota 1. præclaram pro populorum felicitate Legem, qua conventus, tam Eccleſiaſticorum, quam ſæcularium Judicum ſtatuitur quotannis habendus, ut inter ſe diſſerant, *quam pie, & juſte cum populis agere debeant ..... ne privatum onorent, ſive fiſcalem gravent*, id eſt, publicis vectigalibus alium ſublevent, dum ex perſonarum acceptione alium premunt. Nota II. inſpectores Epiſcopos declarari, ita ut poſtmodum auctoritate polleant in judices; qui, ſi in aliquo prævaricati fuerint, commonendi ſunt, & niſi reſipuerint, apud Principem accuſandi. Nota III. ex his verbis, *a Sacerdote vero, & ſenioribus deliberetur*, per Seniores, Magnates, & Proceres intelligi, & conventus illos eoſdem eſse, quos vocant *la tenue des Etats*; niſi velint ſignificari Epiſcopos cum Conſiliariis de rebus ad Synodum deferendis judicium ferentes. Nota IV. Angarias, & operationes ſuperfluas, eſse onera, tam privata, quam publica, ſeu agris, ſeu perſonis præter morem impoſita, quæ ideo περιεργασία nuncupantur. Hinc vexationes, vel corvatæ indebitæ nonnunquam dicuntur angariæ; & terræ his obnoxiæ ſunt angariares, & homines angariarii vocitantur. Nota v. eiuſmodi angarias pecunia, & in ære ſolvi ſolitas, auro quippe, aut argento redimebantur. Quæ autem fuerit auri ad argentum proportio, ſive in maſsa, ſive in nummis ſignatis comparata, via dici poteſt; cum varia iuxta diverſas ætates exiſtimata fuerit, apud Græcos decupla, apud Romanos vero duodecupla fuit cum aliquibus minutis,

nutis, ita ut nummus aureus decem vulgo argenteis ejuſdem ponderis, aut duodecim, & ſemiſse Romæ æquivaleret. Aliunde patet, quod ſi ex Arcadii Lege pro argenti libra quini ſolidi aurei pendebantur, & auri libra continebat ſolidos 72. maſsa argenti ad aurum ſignatum proportio fuit etiam unius ad quatuordecim. Vide Sirm. in Baluz Cap. T. 2.

Ad Canonem XXII. nota, *Religioſos*, ideſt Sacerdotes, ſeu Clericos, multum jam hac ætate a ſua ſimplicitate deflexiſse; cum ſæcularium more ſe terræ mandandos efferri decernerent; nec ejuſmodi ſplendidas exequias paupertatem, quam Clerici profitentur, redolere, cum id Ethnicorum ſit. Nonnulla quidem luctus, & mœroris ſigna S. Ambroſius, Lib. 2. *De Abel*, comprobat; utpote quid naturæ conſentaneum, juxta cujus Leges, novendiales olim feriæ ad exequias agendas adhibitæ pro ſæcularibus licitæ, at pro Clericis omnino vetitæ ſunt.

Ad Canonem XXIII. nota irreligioſam conſuetudinem, qua diebus feſtis, ſaltationibus, & canticis profanis Chriſtiani vacabant; ex hocque pravo uſu manaſse hodiernum apud Hiſpanos morem, quo in ſolemnioribus Proceſsionibus, & Feſtis præire ſolent perſonati homines, tripudiis, & ſaltationibus perfuſus inconditis plebem ad riſum potius, quam ad pietatem moventes. Hæc certe Feſta *inſeſta ſunt*, ut loquitur Gregorius Nazianzenus, & S. Baſilius Orat. 27. Feſta ejuſmodi vocat Græciſmum Chriſtianiſmi larva coopertum. Qui quidem mus *de Paganorum obſervatione remanſis*, ut ait Auguſtinus Serm. 215. Addit: *Videte Fratres chariſſimi, ſi juſtum eſt, ut ex ore Chriſtianorum, ubi Chriſtus ingreditur, luxurioſum canticum, quaſi venenum diaboli, proferatur*. Quod etiam peſſime actum in Galliis teſtatur Childeberti Regis Conſtitutio in qua legimus: *Ad nos querimonia proceſſit, multa ſacrilegia in populo fieri .... noctes pravigiles, quibus vigiliæ fiunt, cum ebrietate, ſcurrilitate, vel canticis, etiam in ipſis ſacris diebus, Paſcha, Natalis Domini, & reliquis Feſtivitatibus, vel adveniente die Dominico, Banſatrices per villas ambulare*. Præſens ergo Canon, ut habent aliqui mſs. Codices, Ballematias, & turpia cantica prohibet; & S. Eligius *hujuſmodi ludos diabolicos, vallationes, vel cantica Gentilium fieri vetuit*. Porro hæc qui e ſervis fecerit, *centum ictus flagellorum, ut ſuſcipias, jubemus*, ex Childeb. Conſt.

IN CANONEM XI. CONCILII TOLETANI III.

DISSERTATIO TERTIA.

Quonam ſenſu peccatoribus poſt pœnitentiam lapſis in hoc Concilio negetur novus acceſſus ad pœnitentiam, ſive reconciliationem.

Sanctus Leander, & alii ſexaginta duo Epiſcopi, ac reliqui intervenientes huic Concilio, ubi devenitunt ad edendum Canonem illius undecimum, invehuntur acriter adverſus morem introductum in quibuſdam Eccleſiis Hiſpaniarum. Homines enim rite baptizati quoties peccabant, toties adhibebant Sacerdotes, ut ab iis reconciliarentur. Hoc autem maxime reprehendunt hi Patres, veluti exſecrabilem præſumptionem. Quod eorum judicium quiſquis conſideraverit, attenta ſolum praxi noſtrorum temporum, reputabit abſurdum, aut ſaltem parodoxon. Ne autem ita exiſtimet, viſum nobis fuit Diſſertatione hac ipſorum ſenſum examinare.

EXCURSUS PRIMUS.

Exhibetur litera Canonis, & expenditur ingens illius difficultas. Porro Patres Toletanos videri in eo loquutos de pœnitentia ſolenni, quæ nullatenus iterabatur; non autem de pœnitentia ſecreta, & Sacramentali pro minoribus criminibus, & occultis, etiam mortiferis. Explicata in eum ſcopum inſignia Patrum loca, & in iis SS. Ambroſii, ac Paciani. Sane difficultatem prædictam debere ab omnibus Catholicis ſolvi, ſi res attentius conſideretur.

CV. CAn. XI. *Quod pœnitentes ſecundum modum Canonum antiquorum agere pœnitentiam debeant.*] Hoc eſt breviarium, ſeu ſynopſis Canonis XI. difficillimi omnium quotquot in Conciliis Hiſpaniæ leguntur; quoniam in eo Epiſcopi Hiſpaniarum videntur Chriſtianis ſemel lapſis in peccatum mortiferum, & de illo pœnitentibus, atque rite abſolutis, iterum graviter delinquant, negaſſe locum iteratæ reconciliationi. Hoc autem apparet maxime durum, & contrarium perſuaſioni omnium, qua, ſaltem a multis ſæculis, creditur, pœnitentibus ſemel, ac ſæpius lapſis, & relapſis in peccata mortifera, locum eſſe reconciliationi, & rite, ac fructuoſe iis adminiſtrari abſolutionem, quoties cum debita diſpoſitione, ac contritione cordis confitentur.

CVI. Sed reſumamus, & identidem ob oculos ſiſtamus verba graviſſima hujus Canonis: *Quoniam comperimus, per quaſdam Hiſpaniarum Eccleſias, non ſecundum Canonem, ſed fœdiſſime, pro ſuis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quotieſcumque peccare libuerit, toties a Presbytero ſe reconciliari expoſtulent; & ideo pro coercenda tam exſecrabili præſumptione, id a Sancto Concilio jubetur, ut ſecundum formam Canonum antiquorum dentur pœnitentiæ; hoc eſt, ut priùs eum, quem ſui pœnitet facti, a communione*

nione ſuſpenſum, faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impoſitionem crebre recurrere; expleto autem ſatisfactionis tempore, ſicuti Sacerdotalis contemplatio prebuerit, eum communioni reſtituat. Hi vero, qui ad priora vitia, vel infra pœnitentiæ tempus, vel poſt reconciliationem relabuntur, ſecundum priorum Canonum ſerveritatem damnentur.

CVII. Illuſtriſſimus Loaiſa, & cæteri Interpretes Conciliorum, dum legerunt Canonem illum, aut non reflexere animum ad ſummam difficultatem ipſius, aut ea territi noluerunt ſe implicare in illa extricanda. Nos certe in eum ſcopum ſcribere aggreſſi accuratam tractationem, *De diſciplina veteri Eccleſiæ, præſertim Hiſpanæ, circa pœnitentes in crimina lapſos*, nondum potuimus extremam ipſi manum imponere. Poſt plurimum enim ſtudii in eo collocatum, adhuc nobis aqua hæret. Itaque rem ipſam, & uberiorem horum Canonum explanationem, in alium locum amandamus.

CVIII. Interea vero ne ſuſpenſus lectoris animus ſit erga ſenſum Canonis illius, videtur, commode exponi poſſe de pœnitentia Canonica, ſive ſolenni, quæ juxta Concilia, & Decreta Romanorum Pontificum, omnibus nota, præſertim Syricii Papæ ad Himerium Tarraconenſem, non poterat iterari. Verum graſſante diu in Hiſpania Arianiſmo, & marcente diſciplina Eccleſiaſtica ſub Regibus Gotthis, ea lue infectis, Epiſcopi, ac Presbyteri indulgentius ſe habebant erga lapſos in capitalia crimina poſt Baptiſmum, ſepius illos recipientes, etiam poſt relapſum, ad pœnitentiam ſolennem, eamque longe mitiorem, & remiſſiorem, quam quæ ſacris Canonibus præſcripta fuerat. Itaque, quoties vel in decurſu pœnitentiæ Canonicæ, vel poſt illam impletam, labebantur peccatores in nova crimina, toties adibant Epiſcopos, aut Presbyteros ad reconciliationem accipiendam, contra tot Decreta Eccleſiæ de hujuſmodi pœnitentia non iteranda.

CIX. Hoc autem PP. Toletani impræſenti appellant fœdiſſimum pœnitendi genus, & *exſecrabilem præſumptionem*; utpote ſacris Canonibus, & toti antiquitati Chriſtianæ contrariam. Nec mirum ita loquantur; nam S. Ambroſius duobus antea ſæculis id pſum fere dixerat Libro 2. *De pœnitentia*, Cap 10. hiſce verbis: *Reperiuntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto; nam ſi vere in Chriſto pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non putarent; quia ſicut unum eſt Baptiſma, ita & unica eſt pœnitentia.*

CX. Vidit hoc teſtimonium S. Ambroſii S. Thomas, & oppoſuit ſibi III. Parte, Quæſt. 84. Art. 10. ubi inquirit: *Utrum Sacramentum Pœnitentiæ debeat iterari*. Partem affirmantem tuetur; ac deinde in ſolutione ad argumentum II. reſpondet, *Ambroſium loqui de pœnitentia ſolenni, quæ in Eccleſia non iteratur*. Et patet ex verbis adjunctis. Statim enim ac dixerat: *ſicut unum Baptiſma, ita una eſt pœnitentia*; adjecit: *quæ tamen publice agitur. Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati; ſed hæc delictorum leviorum, illa graviorum*. Similiter ergo verba hujus Canonis, quibus Toletani Patres negant, iterandam eſſe pœnitentiam lapſorum apud Epiſcopos, vel Presbyteros, eamque exſecrantur, intelligi debent de pœnitentia Canonica, ſive ſolenni

CXI. At dicet quiſpiam, hac interpretatione ſtatuta, Patres Toletanos fruſtra laboraſſe impræſenti, nullumque remedium attuliſſe, ne pœnitentes ad vomitum redirent, ſive in eadem, aut alia crimina relaberentur. Si enim ſolum prohibent iteratam pœnitentiam ſolennem, non vero ſecretam, & Sacramentalem in foro conſcientiæ; pœnitentes abducti nimia ſpe, aut præſumptione veniæ, facile laberentur in nova crimina, & eorum remiſſionem ſæpius, ac ſæpius acciperent ſecreto, uti modo contingit. Ne igitur fruſtraneus fuerit zelus Sancti Leandri, & aliorum Patrum in hoc Canone, videtur interpretandus ille non ſolum de pœnitentia Canonica, ſive ſolenni, ſed etiam de quacumque alia Sacramentali, & ſecreta.

CXII. Et hoc ipſum dices indicari ſatis eodem loco, ubi præſcribitur, *ut ſecundum formam Canonum antiquorum dentur pœnitentiæ*. Atqui juxta antiquos Canones pœnitentes relapſi in nova ſcelera poſt pœnitentiam ſolennem, nunquam admittebantur ad reconciliationem, etiam Sacramentalem, & ſecretam, neque ad communionem, niſi ſummum in articulo mortis poſiti; ut patet ex Canonibus plurimis Conciliorum, præſertim Elliberitani in Hiſpania, Arelatenſis I. in Gallia, & ex Epiſtola S. Cypriani, ac Cleri Romani de lapſis, & Innocentii I. Papæ in celebri Epiſtola ad Exuperium Toloſanum, aliiſque innumeris teſtimoniis veterum apud Joannem Morinum, Dionyſium Petavium, Ludovicum Thomaſſinum, Joannem Cabaſſutium &c. Non ergo tantum intelligendus eſt Canon præſens de pœnitentia ſolenni, ſed etiam de ſecreta, ac Sacramentali, ita ut nunquam liceret illam repetere poſt relapſum in nova ſcelera, niſi ſummum in fine vitæ, juxta formam priſcorum Canonum.

CXIII. Agnoſco difficultatem argumenti, ſed eam tamen, quam omnes Catholici ſolvere teneantur. Quicumque enim catholice profitentur inſtitutionem Sacramenti Pœnitentiæ, & poteſtatem Sacerdotibus a Chriſto collatam ad abſolvendum lapſos poſt Baptiſmum, & aliunde ſciunt, pœnitentiam ſolennem juxta ſacros Canones nunquam iterari potuiſſe, æque fere urgeri poſſunt objectione præjacta. Si enim nunquam licuit recurrere iterato ad pœnitentiam ſolennem; quid faciebant, aut facere poterant antiquis ſæculis ii omnes, qui durante pœnitentia ſolenni, aut poſt illam impletam, in nova ſcelera labebantur? Si enim dicatur, confugiſſe illos ad pœnitentiam ſecretam, & Sacramentalem, qua abſolverentur ſæpius, ac ſæpius; urgeri poterit eadem difficultas objecta Patribus Toletanis juxta interpretationem noſtram. Non enim eo modo vitarentur crimina, ſed potius augerentur ſub ſpe veniæ longe faciliori per frequentem, ac ſecretum uſum Sacramenti Pœnitentiæ.

CXIV. Omnes itaque Catholici huic

ar-

argumento ſolvendo operam impendere debemus; in quo certe non parum laboris, & ſtudii circa veterem diſciplinam Eccleſiæ collocare oportebit. Nunc autem ſufficiat pro omnibus dicere, quovis ſæculo Æræ Chriſtianæ, a principio uſque modo, hominibus poſt Baptiſmum lapſis in quælibet ſcelera, & relapſis, durante vita mortali, fuiſſe, atque eſſe locum ſalutis, & veniæ adquirendæ ex miſericordia Dei, per merita Chriſti, & auxilia ejus intuitu omnibus adultis, præſertim Chriſtianis, præparata, oblata, & collata ſuis locis, ac temporibus, juxta propoſitum inſcrutabile Dei, ut reſipiſcant a vita ſua mala, pœniteant, & convertantur ad Dominum, ac remiſſionem accipiant virtute Clavium Eccleſiæ, aut in re per abſolutionem Sacramentalem, aut in voto clauſo in ipſa contritione totius cordis. Quam doctrinam cum late tradiderimus ex ſacris Literis, Conciliis, & Patribus, Tomo III. Theologiæ Sancti Anſelmi, præſertim Diſputatione CXXVII. & CXXVIII. non eſt, quod hic repetamus.

CXV. Id autem omittendum non eſt hoc loci, magnum diſcrimen fuiſſe apud antiquos, præſertim, aut ſaltem in Hiſpania, circa abſolutionem, ſive reconciliationem pœnitentium, juxta varia peccatorum genera. Non enim omnia illa, quæ gravia ſunt, & gratiam, ſive charitatem Dei ab animo expellunt, æque difficulter remittebantur. Ut enim obſervat graviſſimus, & eloquentiſſimus Scriptor S. Pacianus Epiſcopus Barcinonenſis, in Parænesi ad pœnitentiam, tria præcipue ſcelera erant, propter quæ ſolennis, ſive Canonica pœnitentia imponebatur, comprehenſa verbis illis Actorum 15. *Neceſſe eſt, ut abſtineatis vos ab idolothytis, & ſanguine, & fornicatione, a quibus obſervantes, bene agetis. Valete.* In quæ verba ita loquitur Pacianus ibi paullo poſt initium Paræneſeos, ſuperioribus exſcriptæ: *Hæc eſt Novi Teſtamenti tota concluſio. Deſpectus in multis Spiritus Sanctus, hæc nobis capitalis periculi conditione legavit. Reliqua peccata meliorum operum compenſatione curantur; hæc vero tria crimina, ut baſiliſci alicujus afflatus, ut veneni calix, ut lethali arundo, metuenda ſunt; non enim vitiare animam, ſed intercipere noverant. Quare tenacitas humanitate redimetur, convicium ſatisfactione penſabitur, triſtitia jucunditate, aſperitas lenitate, gravitate levitas, honeſtate perverſitas, & quæcumque contrariis emendata proficiunt. Quid vero faciet contemptor Dei? Quid aget ſanguinarius? Quod remedium capiet fornicator? Numquid aut placare Dominum deſertor ipſius poterit, aut conſervare ſanguinem ſuum, qui fudit alienum, aut redintegrare Dei templum, qui illud fornicando violavit? Iſta ſunt capitalia, Fratres, iſta mortalia,*

CXVI. Ubi (ut jam monui ſupra in memoratis in Notis ad eum locum) non negat Sanctus Pacianus, aliis peccatis gravibus, præter tria illa præcipua, incurrere homines damnationem æternam. Non negat, pœnitentiam veram, & totius cordis, eſſe neceſſariam ad illa expianda. Non denique inficiatur, lapſis poſt Baptiſmum in illa neceſſariam eſſe confeſſionem, & remiſſionem virtute Clavium, quas Chriſtus Petro, & Succeſſoribus dedit. Nihil ejuſmodi eo loco negat Pacianus; ſed potius id ſupponere, aut ſubinde ſigere cenſendus eſt ex ſenſu Catholicorum omnium, quibus ab initio ſemper infixum fuit, unumquemque lapſum poſt Baptiſmum in quodlibet peccatum mortiferum, etiam ſolius cogitationis, vel cordis, in quacumque materia, debere illud confiteri coram Sacerdote; licet priſcis illis ſæculis, quibus innocentia poſt Baptiſmum erat frequentiſſima, aut pene communis, longe rarior eſſet neceſſitas, & uſus Confeſſionis Sacramentalis, quam ſæculis ſequentibus, quibus fuit, & eſt innocentia rarior, & crebrior, ſive communior facilitas peccandi, & violandi amicitiam Divinam.

CXVII. Solum itaque eo loco Pacianus invehitur adverſus tria illa præcipua crimina, comprehenſa generatim ſub idololatria, ſanguine, & fornicatione; quibus nominibus ſignificatur quodlibet ſcelus commiſſum adverſus Fidem, vitam, aut ſanguinem hominis, & caſtitatem; dicunturque communiter, apoſtaſia ſive infidelitas, homicidium, & incontinentia: *Hæc vero tria crimina*, inquit, *ut baſiliſci alicujus afflatus, ut veneni calix, ut lethalis arundo, metuenda ſunt.* Propter ea ſcelera præſertim imponebantur auſteriores illæ, & diuturniores vindictæ, ſive pœnitentiæ ſolennes, quas qui ſubibant, antonomaſtice *pœnitentes* dicebantur. Quo ſenſu intelligendus eſt Canon II. Concilii I. Toletani, ubi illum vult *pœnitentem* dici, *qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, ſub cilicio, Divino fuerit reconciliatus Altari.*

EXCURSUS SECUNDUS.

Lapſos in crimina, etiam mortifera, minoris notæ, immo & relapſos, ſemper ſolitos fuiſſe, ac debuiſſe, confiteri Sacramentaliter, & ſecreto, licet multi præterea ex devotione, & humilitate id publice facerent. Illuſtris locus Origenis circa id. Patres Toletanos hoc loco non videri damnaſſe iteratam pœnitentiam, ſive reconciliationem ſecretam, ſed ſolennem. An qui poſt iſtam relabebantur in aliquod crimen ex gravioribus, maneret incapax remedii? Egregius locus S. Auguſtini id negantis, variis conſiderationibus illuſtratus.

CXVIII. Quare dicendum videtur, tam ævo ipſius Paciani, nimirum inclinante ſæculo IV. quam antea, & poſtea tempore hujus Concilii, baptizatos, in peccata gravia minoris notæ lapſos, aut etiam relapſos, potuiſſe, ac debuiſſe Sacramentaliter confiteri, & ſecreto, niſi ex majori fervore, aut inſpiratione Divina vellent præterea publice confiteri, & pœnitentiam

Cano-

Canonicam, ac ſolennem agere, ut frequentiſſime contingebat, & ex Scriptoribus eorum temporum colligitur. Itaque quando aliquis poſt reconciliationem acceptam, vel etiam ante illam, committebat crimen aliquod occultum, ſed longe minoris notæ, quam illa tria; v. g. judicabat temere de proximo, violabat interius charitatem ſemel, aut iterum, ſive tandem id peccatum, cui nulla erat impoſita pœnitentia Canonica, perpetrabat; poterat ſæpius adire Sacerdotem idoneum, & cum debita contritione, ac ſatisfactione ſecreto, & Sacramentaliter confiteri, niſi ulterius vellet ad ſatisfactionem pleniorem offenſæ Divinæ confiteri publice, & pœnitentiam ſolennem demandare; hanc tamen ſemel tantum in vita, ut dictum eſt.

CXIX. Atque ita ſuo ævo fieri ſolitum, ideſt, tertio ſeculo ineunte, videtur ſatis aperte teſtari Origenes Homil. xv. in Caput viceſimum quintum Levitici, dum ait: *In gravioribus enim criminibus ſemel tantum, vel raro pœnitentiæ conceditur locus; iſta vero, quæ frequenter incurrimus, ſemper pœnitentiam recipiunt, & ſine intermiſſione redimuntur*. Ubi nihil cogit, ut intelligamus, ipſum de ſolis venialibus loqui. Præſertim cum immediate antea præmiſiſſet: *Si vos aliqua culpa mortalis invenerit, quæ non in crimine mortali, non in blaſphemia Fidei, quæ muro Eccleſiaſtici, & Apoſtolici dogmatis cincta eſt; ſed vel in ſermonibus, vel in morum vitio conſiſtat; hoc eſt, vendidiſſe domum, quæ in agro eſt, vel in vico, cui murus non eſt; hæc ergo venditio, hujuſmodi culpa, ſemper reparari poteſt, nec aliquando tibi indicitur de commiſſis hujuſmodi pœnitentiam gerere*. Nimirum, ſolennem.

CXX. An vero in vindictam eorum criminum, quæ quis ſecreto confitebatur, imponerentur ſatisfactiones pœnales ſecretæ dumtaxat, an etiam publicæ, non una omnium ſententia eſt. Thomaſſinus, Petavius, Morinus, & Albaſpineus cenſent, pœnitentias Canonicas olim æqualiter imponi ſolitas pro peccatis ſecretis, ac publicis. Quod ipſum antea tradiderat Concilium Moguntinum celebratum anno MDXLIX. *De ſatisfactione*, §. 1. dicens de Patribus antiquis: *Pro peccati menſura Canonicam pœnitentiam injungebant; non pro manifeſtis tantum, ſed etiam pro occultis delictis gravioribus*. Et Catechiſmus Romanus ſimiliter, *De pœnitentiæ Sacramento*, Cap. 12. loquens de eadem ſatisfactione Canonica, quæ olim tota abſolutioni præmittebatur, inquit: *Quod etiam in occultis criminibus, quæ graviora eſſent, ſolitum erat*. Alii vero ducti præjudicio, & praxi ſæculorum poſteriorum, atque obligatione ſtricta ſervandi ſigilli, omni tempore annexa huic Sacramento, volunt, nunquam pœnitentes ea vi Confeſſionis ſecretorum criminum, obligatos fuiſſe ad agendum pœnitentias Canonicas, aut publicas, ſed dumtaxat ſecretas. Porro ſi hoc poſterius certum eſt (neque enim hoc loco quæſtionem iſtam ſatis difficilem definire auſim) facilius intelligitur, aut credibilius fit, quod paullo antea dicebam, priſcis ſæculis pœnitentes ſolitos ſecreto fateri ſæpius Sacerdotibus peccata minoris notæ, quamvis mortifera, præter illa tria capitalia longe graviora; & prævia contritione, ac diſpoſitionibus pœnalium operum, non ſolum ſemel; ſed ſæpius, ac ſæpius abſolutionem impetraſſe, cum onere tamen exhibendi poſtea ſi quid deerat ad congruam ſatisfactionem, ſive fructus pœnitentiæ dignos.

CXXI. Neque enim tunc pœnitentes, etiam ab iis criminibus minoris notæ, abſolvebantur tam facile, ac ſæculis poſterioribus, vel noſtro ævo. Epiſcopi enim, & Sacerdotes quique exſequebantur regulas Canonum Pœnitentialium, & juxta illas (vel ad imitationem illarum in caſibus non expreſſis) imponebant ſatisfactionem valde ſeveram plurium menſium, immo & aliquot annorum, etiam pro peccatis mortalibus minoris notæ; ut patet ex Pœnitentialibus apud Burchardum, Rabanum, Gratianum, Antonium Auguſtinum &c. Quapropter non ſatis conſtat, nec par eſt exiſtimare, Patres hujus Concilii Toletani prohibere voluiſse, aut tanquam damnabilem rejeciſse uſum abſolvendi ſæpius pœnitentes a peccatis prorſus occultis, & minoris notæ, licet mortiferis, pro quibus, nec attento jure, neque juxta conſuetudinem, pœnitentia publica imponebatur. Niſi forte quis dicat, uſum ipſum degeneraſse tunc in abuſum, ob nimiam facilitatem pœnitentium ad labendum in peccata ejus generis, & immodicam pietatem Sacerdotum in abſolvendo ab iis, longe citius, aut facilius, aut cum minori contritione, & ſatisfactione pœnitentium, quam oporteret. Idque ſatis indicant verba ejuſdem Canonis 11. & 12. ſequentis, in quibus Patres Toletani aperte denotant, ſeveritatem diſciplinæ Eccleſiaſticæ admodum laxatam fuiſse eo tempore in pœnitentibus, & in Sacerdotibus, a quibus volebant identidem reconciliari. Alioquin præcipuus Canonis ſenſus, ut ſupra ajebam, eſt de pœnitentia ſolenni, quam aliqui audebant repetere, aut dare ſæpius, contra omne jus & fas.

CXXII. Dices: Quid ergo agere poterat, aut debebat peccator ille, qui poſt impletam pœnitentiam ſolennem de aliquo crimine atrociori, committebat aliud ejuſdem generis, ſeu diverſi inter tria illa, pro quibus præcipue diuturniores, ac graviores pœnitentiæ ſacris Canonibus indictæ erant? Si enim non erat locus ad iterandam pœnitentiam ſolennem de novo illo ſcelere, oportebat, ſive neceſsarium erat, ut toto reliquo vitæ tempore maneret ligatus eo crimine, & expers totius reconciliationis uſque ad mortem. Hoc autem videtur difficillimum creditu de pietate magna Eccleſiæ erga filium ſuum, quamvis degenerem. Quin & ad nihil aliud deſerviret, quam in occaſionem deſperandi de divina miſericordia.

CXXIII. Reſpondeo, hoc ipſum argomentum, ſi quam vim habet, æqualem habiturum contra omnes illos Canones Illiberitanos, Arelatenſes, Sardicenſes, immo & plures alios Conciliorum veterum, quibus ob ſcelera graviſſima differebatur reconciliatio, & communio quibuſdam uſque ad exitum vitæ; ut nihil dicam de iis, quibus adhuc tunc

Digitized by Google

tunc negabatur. Quam ultimam pœnam S. Innocentius Papa in citata Epiſtola ad Exuperium, non reprehendit, attento rerum ſtatu, & tempore, quo impoſita fuit, ſed tantum auſteriorem vocat. Quid, inquam, dicemus de peccatoribus illis, toto ſaltem decurſu vitæ privatis reconciliatione, & communione? Numquid erga illos crudeliter ſe gerebat mater Eccleſia? Haud quaquam. Numquid propterea habebant occaſionem deſperandi, aut quotidie ruendi in pejus? Minime. Immo auſteritas illa Eccleſiæ erat occaſio majoris humilitatis, aſperioris mortificationis, & rigidioris pœnitentiæ in peccatoribus iis, ut miſericordiam Divinam implorarent, & tandem ſalutem aſſequerentur.

CXXIV. Sane hanc ipſam fere difficultatem propoſuit Macedonius quidam, Vir primarius, Auguſtino, ut patet ex hujus Epiſt. LIV. alias CLIII. Rogabat ille, an conſentaneum eſſet pietati, ut Epiſcopi annuerent deprecantibus reorum pœnas, addita ea dubitandi ratione: *Nam ſi a Domino peccata adeo prohibentur, ut ne pœnitendi quidem copia poſt primam pœnitentiam tribuatur; quemadmodum nos poſſumus ex religione contendere, ut nobis qualecumque illud crimen fuerit, dimittatur?* Auguſtinus ita reſpondet: *In tantum autem hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam poſt actam pœnitentiam, poſt Altaris reconciliationem, vel ſimilia, vel graviora committant, &c. Et quamvis eis in Eccleſia locus humillimæ pœnitentiæ non concedatur; Deus tamen ſuper eos ſuæ patientiæ non obliviſcitur. Ex quorum numero ſi quis nobis dicat: Aut date mihi eundem iterum pœnitendi locum, aut deſperatum me permittite, ut faciam quicquid libuerit, quantum meis opibus adjuvor, & humanis Legibus non prohibeor, in ſcortis, omnique luxuria, damnabili quidem apud Dominum, ſed apud homines pleroſque etiam laudabili. Aut ſi me ab hac nequitia revocatis, dicite, utrum mihi aliquid proſit ad vitam futuram, ſi in iſta vita illecebroſiſſimæ voluptatis blandimenta contempſero, ſi libidinum incitamenta frænavero, ſi ad caſtigandum corpus meum multa mihi etiam licita, & conceſſa negavero, ſi me pœnitendo, quam prius vehementius excruciavero, ſi miſerabilius ingemuero, ſi flevero uberius, ſi vixero melius, ſi pauperes ſuſtentavero largius, ſi charitate, quæ operit multitudinem peccatorum, flagravero ardentius; quis noſtrum ita deſipit, ut huic homini dicat: Nihil tibi iſta proderunt in poſterum; vade, ſaltem hujus vitæ ſuavitate perfruere? Avertat Deus tam immanem, ſacrilegamque dementiam. Quamvis ergo caute, ſalubriterque proviſum ſit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ ſemel in Eccleſia concedatur, ne medicina vilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit; quis tamen audeat dicere: Quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis &c.*

CXXV. Itaque adhuc negata facultate iterandi pœnitentiam Canonicam, vel illam accipiendi, aut qualitercumque conſequendi ab Eccleſia reconciliationem, & communionem uſque ad finem vitæ (immo quamvis etiam in fine vitæ negaretur, ut ſolebat fieri ob atrociora quædam crimina) non propterea peccatoribus lapſis, aut relapſis, precludebatur omnino ſpes ſalutis, aut dabatur occaſio vivendi ſceleratius, vel exorbitandi abſque fræno ullo. Adhuc enim poterant mediantibus auxiliis Divinis, & adjuvante quodammodo pudore, ac confuſione, quam patiebantur, ingentem, & aſſiduam de peccatis contritionem habere, & auſteriſſimo vitæ genere ſe affligere, tum a quibuſque voluptatibus, ſive commoditatibus alias licitis abſtinendo, tum dura quæque, ac pœnalia ſubeundo, ob honorem Dei antea graviſſime offenſi, & jam ſuper omnia dilecti. Hanc vitæ auſteritatem, hanc contritionem charitate formatam, hos tam dignos veræ pœnitentiæ fructus, cor adeo contritum, & humiliatum nunquam deſpiceret, deſpexit, aut deſpiciet Deus. Et quamvis Eccleſia olim ob auſteriorem diſciplinam, ac terrorem peccantium, differret reconciliationem uſque ad obitum, immo & illam penitus negaret; ſemper votum illius clauſum in ipſa contritione, ac dilectione Dei ſuper omnia, proficeret homini ad veniam, & ſalutem. Plura alia huc ſpectantia dabimus Diſſertatione immediate ſequenti, Excurſu III. & IV.

IN CANONES XI. ET XII. EJUSDEM CONCILII

DISSERTATIO QUARTA.

De inſtauratione priſcorum Canonum circa pœnitentes, tum lapſos poſt Baptiſmum, tum relapſos poſt pœnitentiam, præſertim in Hiſpania.

CXXVI. V*idimus hactenus, qualiter relaxatio Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, præſertim circa reconciliationem pœnitentium, orta in aliquibus Hiſpaniæ locis ex Arianiſmo graſſante, impulerit ſanctum Leandrum, alioſque hujus Concilii III. Toletani Patres, ad inſtaurandum priſcos Eccleſiæ Canones circa lapſos, & relapſos in crimina poſt Baptiſmum. Nunc autem idipſum fere uberius explanare oportet Diſſertatione altera, veluti ampliore Commentario utriuſque hujus Canonis.*

E X C U R S U S I.

Quonam ſenſu inſtauratu fuerit diſciplina antiquorum Canonum in hoc Concilio erga poenitentes, tum primo lapſos, tum deinde relapſos. Ubi plura, ſpeciatim circa priores, obſervantur ex variis Hiſpaniæ Conciliis, & ex SS. Patribus, præſertim Paciano, Cypriano, Ambroſio, & Chryſoſtomo. Monitum memorabile Cardinalis Bellarmini contra nonnullos pſeudopoenitentes, & Sacerdotes faciles nimium in iis abſolvendis.

CXXVII. HEc Diſſertatio eſt valde illigata præcedenti, ſicut & Canon duodecimus eſt connexus undecimo. In hoc vidimus, Patres Toletanos ægerrime tuliſſe, quod *per quaſdam Eccleſias Hiſpaniarum, non ſecundum Canonem, ſed fœdiſſime pro ſuis peccatis homines agerent poenitentiam &c.* Ideoque *pro coercenda tam damnabili præſumptione a S. Concilio juſſum fuiſſe, ut ſecundum formam Canonum antiquorum dentur poenitentiæ &c.* Hæc ibi circa lapſos in ſcelera poſt Baptiſmum.

CXXVIII. Procedit deinde ad relapſos, & inquit: *Hi vero, qui ad priora vitia, vel infra poenitentiæ tempus, VEL POST RECONCILIATIONEM RELABUNTUR, ſecundum priorum Canonum ſeveritatem damnentur.* Itaque tam circa primo lapſos in ſcelera poſt Baptiſmum, quam circa relapſos infra tempus pœnitentiæ Canonicæ, ac poſt illam impletam, & reconciliationem acceptam, præcipit Concilium, ut ſerventur antiqui Canones. Verum cum hoc diſcrimine, ut relate ad primo lapſos, *ſecundum formam Canonum antiquorum dentur poenitentiæ.* Relate vero ad relapſus, non jubet, ut dentur iis pœnitentiæ Canonibus antiquis conformes; ſed potius, *ut ſecundum priorum Canonum ſeveritatem damnentur.* Quam diverſitatem maxime obſervare oportet pro intellectu exacto ejuſdem Canonis. Quare prius loquemur circa lapſos, poſtea vero circa relapſos.

CXXIX. Quantum ad primo lapſos in ſcelus aliquod, præcipitur, *ut ſecundum formam Canonum antiquorum dentur pœnitentiæ. Hoc eſt, ut prius eum, quem ſui poenitet facti, a communione ſuſpenſum, faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impoſitionem crebro recurrere.* Nimirum ad illam manuum impoſitionem cæremonialem, ac deprecatoriam, quam Sacerdotes per ſingulas Collectas adhibebant pœnitentibus ante Offertorium; qua præſtita iis, voce Diaconi excludebantur a reliquis Miſſæ partibus, & ab ambitu Eccleſiæ. Ea enim manuum impoſitio crebra, ſimul cum actionibus laborioſis, & pœnalibus, ſtatutis per ſacros Canones, erat prævia quædam, & longa diſpoſitio ad veniam, ſive reconciliationem, ſtatuto tempore recipiendam.

CXXX. Cum vero hoc loci tam ſevere præcipiatur, ut *ſecundum formam Canonum antiquorum dentur pœnitentiæ*, dubitandum non eſt, præſcribi ſervandam formam illam, & ordinem pœnitentium juxta diverſos gradus, nimirum, penes πρόκλαυσιν, *fletum*, ἀκρόασιν, *auditionem*, ὑπόπτωσιν, *proſtrationem*, & σύστασιν, *conſiſtentium*. Itaque primus pœnitentium gradus dicebatur Flentium, ſecundus Audientium, tertius Proſtratorum, quartus Conſiſtentium. Quidam Scriptores intra unum eundemque gradum, ſive claſſem collocant Flentes, & Audientes. Etenim ii ipſi, qui præ foribus Eccleſiæ, & nullatenus intra limina recepti, in aſſiduo luctu tempus ſibi ſtatutum tranſigebant, ciliciis induti, ſaccis amicti, vultu horrido, & ſqualenti, recipiebantur ad audiendum verbum Dei, quo excitabantur ad digne, & perſeveranter pœnitendum; ideoque ſimul erant Flentes, & Audientes. Decurſo eo gradu, admittebantur inter Proſtratos, ſive Subſtratos, in ea Eccleſiæ parte, quæ primum occurrebat intra fores, & narthea dicebatur; cujus variam, ac multiplicem formam, ſive figuram exhibet, ac declarat Vir Clariſſimus Leo Allatius in ſuo Opere, *De narthece veteri*. Licebat Proſtratis audire illam Miſſæ partem, ad quam Catechumeni admittebantur, ac ſimul cum iis Homiliam e ſuggello poſt Evangelium fieri ſolitam. Ea autem finita, excludebantur voce alta Diaconi a narthece, & ipſis Eccleſiæ liminibus, veluti indigni adſtare Offertorio, & reliquis Sacrificii partibus. Tranſacto vero tempore proſtrationis recipiebantur intra Conſiſtentes, quibus licebat permanere uſque ad finem Miſſæ, ſive Collectæ, unius Euchariſticæ communionis exſortibus.

CXXXI. Intra omnes eos gradus, ſive claſſes pœnitentium, juxta qualitatem, ac gravitatem diverſam ſcelerum, taxata erant opera pœnalia *ſecundum formam Canonum antiquorum*, quam Patres Toletani hoc loci obſervandam monent generatim. Quam duræ autem, quam acerba, & quam diuturna eſſent pro ſingulis peccatis gravibus, præſertim pro homicidio, idololatria, & mœchia (ſub qua univerſe omnis ceterinr impudicitia comprehenditur) legere eſt in ipſis Canonibus Pœnitentialibus, qui communiter circumferuntur. Vide præterea Cyprianum, *De lapſis*, Tertullianum Libro, *De pœnitentia* (ſi tamen is Liber eſt ipſius, de quo dubitant Renanus, Eraſmus, & Petavius; mihi autem valde veroſimile eſt, Sanctum Pacianum fuiſſe illius Auctorem, ſicuti & vere Auctor fuit egregiæ illius, ac ſtylo ſimillimæ Parænesis ad pœnitentiam recuſæ ſupra. Conſule ulterius Sanctum Hieronymum in Epiſtola ad Oceanum, *De obitu Fabiolæ*, Ambroſium *Ad Virginem lapſam*, & Lib. 2. *De pœnitentia*, præſertim Cap. 10. ut miſſa faciam Concilia vetera, atque in iis Eliberitanum, Nicænum, Ancyranum, Agathenſe, Epaunenſe, Arelatenſe I. quorum Canones collegit inter alios laudatus Antonius Auguſtinus, & eruditiſſime explanarunt, tum ipſe, tum Loaiſa, Mendoza, atque Gonzalez, quoad Concilium Eliberitanum; tum generatim ex doctiſſima Congregatione Oratorii in Gallia, Joannes Morinus integro Volumine, *De poenitentia*, Ludovicus Thomaſſinus ſparſim in Opere, *De diſciplina Eccleſiaſtica*, & Joannes Cabaſſutius in *Notitia Eccleſiaſt.*

Prius

CXXXII. Prius vero, quam pœnitentes ea laborioſa opera inchoarent, mutabant habitum, ſeu ſpeciem antiquam. Unde hoc loci Canone XII. ſtatuitur: *Ut qui voluerint pœnitentiam agere, prius tondeantur, aut habitum mutent*. Hic Canon conſectarius eſt præcedenti, in quo cautum fuerat contra abuſus ibi indicatos, ut pœnitentes ſecundum modum Canonum antiquorum pœnitentiam agerent. Quapropter modo ſtatuitur, ut viri pœnitentiam poſtulantes, ſive ſani ſint, ſive infirmi, prius tondeantur. Quod jam antea conſtitutum fuerat anno CCC. in Concilio Barcinonenſi Canone VI. verbis illis: *Pœnitentes viri tonſo capite, & religioſo habitu utentes, jejuniis, & obſecrationibus vitæ tempus impendant*. Vide Notas in eum locum ſupra deſcriptas. Similiter mutatio habitus feminis indicitur, antequam pœnitentiam accipiant. Et ſtatim optima ratio redditur ab experimento: *Sæpe enim laicis tribuendo deſidioſe pœnitentiam, ad lamentanda rurſus facinora poſt acceptam pœnitentiam relabuntur*.

CXXXIII. Idipſum ducentis circiter annis ante hoc Concilium expertus in quibuſdam pſeudo-pœnitentibus, lamentabatur Sanctus Pacianus Epiſcopus Barcinonenſis in illa ſua graviſſima, & elegantiſſima Parœneſi ad pœnitentiam ſupra edita; ac proinde lapſos poſt Baptiſmum in peccata mortifera hortabatur num. III. *Flere in conſpectu Eccleſiæ, perditam vitam ſordida veſte lugere, jejunare, orare, provolvi; ſi quis ad balneum vocet, recuſare delicias: ſi quis ad convivium roget, dicere: Iſta felicibus, ego deliqui in Dominum, & periclitor in æternum perire. Quo mihi epulas, qui Dominum læſi? Tenere præterea pauperum manus, viduas obſecrare, Presbyteris advolvi, exoratricem Eccleſiam deprecari, omnia prius tentare, quam pereas*. Hæc ipſa media, & remedia peccatoribus poſt Baptiſmum lapſis a Paciano propoſita, & ab Eccleſia Chriſti ſacris Canonibus præſcripta, inſtaurant Patres Toletani utroque hoc Canone XI. & XII. experimento edocti; quoniam *laicis tribuendo deſidioſe pœnitentiam, ipſi ad lamentanda rurſus facinora poſt acceptam pœnitentiam relabuntur*.

CXXXIV. Quapropter quicquid ærumnarum, mortificationum, planctuum, humiliationum, jejuniorum &c. ſancitum fuerat in antiquis Canonibus euſque ab Eccleſia conditis, præſertim in Concilio Eliberitano, Cæſarauguſtano, Toletanis duobus, Tarraconenſi, Ilerdenſi, duobus Bracarenſibus, ac Lucenſi, & quatuor Oecumenicis, cum determinatione temporis ad tot menſes, aut annos, juxta variam diverſorum criminum gravitatem, & multitudinem; totum inſtaurant Patres Toletani, & ſervari omnino volunt cum peccatoribus ad pœnitentiam admiſſis, juxta hunc utrumque Canonem. Immo & in primo, ac præcipuo totius Concilii jam dixerat generatim: *Omne, quod priſcorum Canonum auctoritas prohibet, reſurgente diſciplina, inhibitum ſit; & agatur omne, quod præcipit fieri. Maneant in ſuo robore Conciliorum omnium conſtituta, ſimul & Synodicæ Sanctorum Præſulum Romanorum Epiſtolæ*. In his vero maxime ad Hiſpaniam ſpectabant illæ, quas jam ſuo loco præmiſimus in hoc ipſo Tomo, circa diſciplinam Eccleſiaſticam, ac pœnitentiam lapſorum; veluti Syricii Papæ ad Himerium Tarraconenſem, Innocentii I. ad Patres Synodi Toletanæ, Leonis ad Turibium Aſturicenſem, Hilari ad Aſcanium &c. Quicquid igitur in iis antea ſtatutum fuerat circa diſciplinam Eccleſiaſticam, & pœnitentiam magis, aut minus diuturnam, aſperiorem, aut mitiorem, totum id confirmatur, & inſtauratur, tam primo Canone hujus Concilii, quam XI. & XII. in quorum expoſitione verſamur. Quare non eſt opus hoc loci diſtincte, aut ſpeciatim exponere, quænam pœnitentia reſponderet unicuique crimini, cum ſatis id appareat in ipſis Conciliis, & Epiſtolis Pontificum, nec ullum operæ pretium ſit ea omnia fere duobus jam Voluminibus primis diſperſa, congerere hoc loco, & repetere.

CXXXV. *Expleto autem ſatisfactionis tempore* (proſequuntur Patres Toletani hoc loco) *ſicuti Sacerdotalis contemplatio probaverit* (nimirum, prout cenſuerit prudens Sacerdos ad præſcriptum ſacrorum Canonum) *eum communioni reſtituat*, id eſt, Sacramentorum participationi, cui nondum fuerat locus, adhuc in ultimo pœnitentium gradu ſuperius indicato. Itaque uſque ad finitum tempus pœnitentiæ, ſive ſatisfactionis, Canonibus præſcriptum, nemini Sacramenta adminiſtrabantur, quamvis frequens acceſſus eſſet ad manuum impoſitionem. Hanc ingentem dilationem veniæ, reconciliationis, & communionis, aut per annos plures, aut uſque ad finem vitæ, in tam aſſiduo jejunio, auſteritate, fletu, & planctu, tolerabant olim patienter Chriſtiani in aliquod gravius crimen lapſi, ut tandem Deo graviter offenſo ſatisfacerent, & ſalutem animæ obtinerent.

CXXXVI. Noſtro autem ævo (o tempora, o mores!) multi, non modo in aliquod grave crimen, ſed in varia, aut plurima lapſi, vix jejunio aliquo, auſteritate, fletu, aut planctu præmiſſo, accedentes ad confitendum, ſtatim abſolvi volunt, & mitti ad communionem. Quod ſi Sacerdus pius, doctus, & verſatus in diſciplina Eccleſiaſtica, ac ſacris Canonibus, illos hortetur ad jejunandum, plangendum, & orandum, non dico integris annis, non menſibus, ſed aliquot hebdomadis, aut ſaltem diebus, antequam abſolvantur, ut veram de peccatis contritionem, & totius cordis converſionem impetrent, qua Deum graviſſime offenſum ſibi concilient, ſeque ad veniam diſponant; videbis illos impatienter omnino id ferre, & vociferari adverſus Sacerdotes ejuſmodi, eoſque incuſare veluti crudeles, & carnifices conſcientiarum. Hoc novo injuſtiſſimæ accuſationis, & criminationis ſcelere jam longe nequiores effecti, adeunt quempiam alium Sacerdotem, ignarum, remiſſum, palponem, aut nullius zeli circa diſciplinam Eccleſiaſticam; & abſque ulla contritione de novo ſcelere commiſſo, ac de aliis præcedentibus, levi ſatisfactione impoſita, ſtatim aſſequuntur, aut extorquent ab eo præproperam abſolutionem, & intem-

peſtivam communionem ; utramque ingenti dantis, & reci pientis damno.

CXXXVII. Audiamus S. Cyprianum aureo illo Libro, *De lapſis* circa medium ſimili fere occaſione clamantem adverſus falſos ejuſmodi pœnitentes, & Sacerdotes imperitos, ac nimium faciles, aut præproperos in abſolvendo: *Oportet Dei Sacerdotem non obſequiis decipientibus fallere, ſed remediis ſalutaribus providere. Imperitus eſt medicus, qui tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis receſſibus viſceram virus incluſum dum ſervat, exaggerat. Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem* (ecce quod nuper dicebamus) *gratias aget poſtmodum cum ſenſerit ſanitatem.*

CXXXVIII. Statim vero ſic invehitur adverſus conſuetudinem tunc introductam de facili, ac præcoci reconciliatione, ac communione lapſorum: *Emerſit, Fratres chariſſimi, novum genus cladis; & quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini, ac Dei Legem, temeritate quorundam laxatur incautis communicatio; irrita, & falſa pax, periculoſa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam. Pœnitentia de pectoribus excuſſa eſt; graviſſimi extremique delicti memoria ſublata eſt. Operiuntur morientium vulnera; & plaga lethalis altis, & profundis vulneribus infixa, diſſimulata dolore contegitur. A diaboli aris* (dicamus nos, ab ingenti multitudine ſcelerum, & turpitudinum) *revertentes, ad Sanctum Domini* (Euchariſtiam nimirum) *ſordidis, & infectis nidore manibus accedunt &c.*

CXXXIX. Brevius autem, nec minus opportune, S. Ambroſius Lib. 2. *De pænitentia*, Cap. 9. *Nonnulli* (ait) *ideo poſcunt poenitentiam* (id eſt, accedunt ad confitendum peccata) *ut ſtatim ſibi reddi communionem velint. Hi non tam ſe ſolvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conſcientiam non exuunt, & Sacerdotis induunt, cui præceptum eſt: Nolite Sanctum dari canibus.*

CXL. Quid diceret Ambroſius, quid etiam Cyprianus, de pleriſque falſis pœnitentibus noſtri ævi, qui adeo imparati, adeo indiſpoſiti, adeo nullis veræ pœnitentiæ fructibus exercitati, confitentur ſcelerum multitudinem ita, ut abſolutionem non patiantur ſibi differri per aliquod tempus, nec interea præſcribi opera aliquot pœnalia, quibus a Deo impetrent veram totius cordis contritionem, & convenientem diſpoſitionem ad veniam aſſequendam, & Euchariſtiam recipiendam?

CXLI. Hos ſane Divino ſpiritu reprehendit Chryſoſtomus Homilia 31. de Sancto Philogonio circa finem longa increpatione, ſed præſertim hiſce verbis: διὰ τοῦτο παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, μὴ ἁπλῶς διὰ τὴν τῆς ἑορτῆς ἀνάγκην τῶν θείων ἅπτεσθαι μυστηρίων· ἀλλ' ὅταν μέλλοιτε τῆς ἁγίας ταύτης μετέχειν προσφορᾶς, πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἑαυτοὺς διακαθαίρειν διὰ μετανοίας καὶ εὐχῆς καὶ ἐλεημοσύνης, καὶ τῆς περὶ τὰ πνευματικὰ σχολῆς· καὶ μὴ πάλιν ἐπιστρέφεσθαι καθάπερ κύνα ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον. Id eſt: *Quapropter adhortor vos omnes, ne negligenter velut feſto die cogente, ad Divina Myſteria accedatis; ſed ſiquando parabitis hujus ſacræ hoſtiæ fieri participes, MULTIS ANTE DIEBUS REPURGETIS VOSMETIPSOS PER POENITENTIAM, PRECATIONEM, ET ELEEMOSYNAM; denique per hoc, ut vacetis ſpiritualibus, ne denuo convertamini canis in morem ad vomitum.*

CXLII. Sed quid opus eſt ad antiquos Patres recurrere in re adeo manifeſta omnibus iis pœnitentibus, & Sacerdotibus, qui ſtupore quodam, aut ignorantia extrema non amiſerunt communem ſenſum? Sane doctiſſimus, & piiſſimus Cardinalis Bellarminus ſæpenumero id grande malum noſtrorum temporum variis locis lamentatur, & Concione 12. in Dominicam IV. Adventus ait: *Quam multi veniunt* (ad confitendum) *onuſti peccatis, in quæ jam millies ceciderunt. Et veniunt pridie, vel ipſo die ſummæ celebritatis. ET STATIM* (nimirum nulla jejuniorum, eleemoſynarum, orationum, ac pœnalium operum cordis, & corporis diſpoſitione præmiſſa) *VOLUNT EXPEDIRI* (nimirum, abſolvi, & ad communionem mitti) *quaſi hoc negotium eſſet ludus puerorum. Nonne hi Deum non placare, ſed irridere voluiſſe videntur?* Et tamen cum adeo multi peccatis onuſti veniant ad confitendum in quæ jam millies ceciderunt (ut reſumam verba Bellarmini) quam pauci ſunt, quibus per aliquot hebdomadas, immo & dies paucos, differatur abſolutio? quam rari forſan, quibus non ſtatim indulgeatur communio? Quam pene nulli, qui, addito novo eo ſacrilegio, non redeant ad vomitum?

EXCURSUS II.

Oportere plurimum, ut ante confeſſionem gravium peccatorum, vel ſaltem ante abſolutionem, præmittantur exercitia interna, & externa poenitentiæ. Monitum circa id Cardinalis Bellarmini conſentaneum Canonibus ſacris, & SS. Patribus, præſertim Cypriano, & Leoni, quorum graviſſima teſtimonia expenduntur, etiam pro praxi noſtrorum temporum non quoad totam ſatisfactionem præmittendam, ut olim, ſed quoad partem aliquam.

CXLIII. CUilibet volenti crimina ſua rite confiteri, modum, ac rationem deſignat idem Cardinalis Concione VIII. in eandem Dominicam IV. Adventus, dicens: *Si bonam, ſi utilem, ſi ſalutarem confeſſionem facere vultis, ſi vere cum Deo in gratiam redire deſideratis; debetis primum DIU, ET MULTUM in amaritudine animæ peccata præterita recogitare; deinde ea largis, & diuturnis imbribus lacrymarum abluere.*

tum

tum Sacerdotem probum, & eruditum adſit, qui non ſolum abſolvere, ſed etiam remedia morbis, & ægritudinibus accommoda adhibere ſciat. Hoc ipſum valde conformiter ad ſacros Canones monent cum eodem Bellarmino plures alii inſignes Prælati recentiores, & Theologi ex omni ſtatu, natione, & conditione; dolentes maxime indiſpoſitionem, qua plerique pœnitentium confitentur, & nimiam facilitatem, ſive temeritatem, qua multi Sacerdotes iis abſolutionem impendere audent, *periculoſam dantibus, & nihil accipientibus profuturam*, ut ſupra audivimus ex S. Cypriano.

CXLIV. Sed & proferre oportet inſuper alia verba ejuſdem Sancti Doctoris, & Martyris æque opportuna in eo Libro, *De lapſis*, ubi ita invehitur contra id malum ſuo ævo introductum, admittendi facile, ac præpropere peccatores ad reconciliationem, ſive pacem, communionemque: *Non concedit pacem facilitas iſta, ſed tollit; nec communionem tribuit, ſed impedit ad ſalutem. Perſecutio eſt hæc alia, & alia tentatio, per quam ſubtilis inimicus impugnandis adhuc lapſis occulta populatione graſſatur; ut lamentatio conquieſcat, ut dolor ſileat, ut delicti memoria evaneſcat, ut comprimatur pectorum gemitus, ſtatuatur fletus oculorum; nec Dominum graviter offenſam longa, & plena pœnitentia deprecetur, cum ſcriptum ſit*: Memento unde cecideris, & age pœnitentiam. *Nemo ſe fallat, nemo ſe decipiat; ſolus Dominus miſereri poteſt. Veniam peccatis, quæ in ipſum commiſſa ſunt, ſolus poteſt ille largiri, qui peccata noſtra portavit, qui pro nobis doluit, quem Deus tradidit pro peccatis noſtris. Homo Deo eſſe non poteſt major, nec remittere, aut donare indulgentia ſua ſervus poteſt, quod in Dominum delicto graviore commiſſum eſt, ne adhuc lapſo & hoc accedat ad crimen, ſi neſciat eſſe prædictum*: Maledictus homo, qui ſpem habet in homine. *Dominus noſtra ſatisfactione placandus eſt; qui negantem negare ſe dixit, qui omne judicium de Patre ſolus accepit. Credimus quidem, poſſe apud Judicem plurimum Martyrum merita, & opera juſtorum; ſed cum judicii dies venerit, cum poſt occaſum ſæculi hujus, & mundi ante tribunal Chriſti populus ejus adſtiterit. Cæterum ſi quis præpropera feſtinatione temerarius remiſſionem peccatorum dare ſe cunctis putat poſſe, aut audet Domini præcepta reſcindere; non tantum nihil prodeſt, ſed & obeſt lapſis. Provocaſſe eſt iram, non ſervaſſe ſententiam; nec miſericordiam prius Dei deprecandam putare; ſed contempto Domino de ſua facultate præſumere*. Hæc ibi Cyprianus maxime timenda ab iis, qui tam temere præcipitant ſententiam reconciliationis, & communionis in gratiam reorum, antequam hi digna converſione animi, contritione totius cordis, & lacrymis veræ pœnitentiæ, ſatis, ac convenienter ſe ad reconciliationem cum Deo graviter offenſo præparent, & ſubinde ad ſacram communionem. Aliter enim, ut idem Cyprianus paullo antea præmiſerat, juxta vetera exemplaria a Rigaltio citata, *ante offenſum placatam indignantis Domini, & minantis, VIS INFERTUR CORPORI EJUS, ET SANGUINI; & plus modo in Dominum manibus, atque ore delinquunt, quam cum Dominum negaverunt*.

CXLV. Dices: Si hæc ita ſunt, peccatores quique in gravia crimina lapſi, erunt conſtringendi, etiam nunc, ad exhibendum reipſa totam ſatisfactionem poenalem pro iis debitam juxta ſacros Canones, antequam abſolvantur. Hoc autem eſt contra praxim Eccleſiæ a multis ſæculis receptam; ac præterea contra Bullam AUCT. Xyſti IV. in qua rejicit diverſas propoſitiones Petri de Oſma, Profeſſoris Salmanticenſis, & ſpeciatim hanc: *Non peracta poenitentia confitentes abſolvi non debere*.

CXLVI. Reſpondeo, hanc objectionem, ſi ſerio ab aliquo proponatur, eſſe meram calumniam contra Concilia, Canones, & Patres Eccleſiæ, hujuſque conſuetudinem a priſcis ſæculis fere uſque ad finem undecimi. Nemo enim ligatus poenitentia Canonica ad certum tempus, annos v. g. ſeptem, aut decem, aut per totum vitæ ſpatium, abſolvebatur, ſeu reconciliabatur, donec illam integre egiſſet, ut conſtat ex hoc, aliiſque Conciliis, & nemo doctorum hominum neſcit. Eam vero diſciplinæ Eccleſiaſticæ auſteritatem erga lapſos, iis melioribus ſæculis obſervatam, & a tota Eccleſia probatam, nemo niſi impius damnare poteſt, neque unquam Xyſtus IV. damnavit. Non tamen propterea dicere poſſumus, vel tempore Xyſti IV. vel noſtro ævo, neceſſarium omnino eſſe, ut poenitentia juxta ſacros Canones debita, ſit *peracta*, ideſt, integre acta, antequam quis confiteatur, vel abſolvatur. Hoc enim ſolus hiſce poſtremis ſæculis dicere auſus videtur cum aliis erroribus in ea Papæ Bulla damnatis, Petrus ille Oxomenſis, contra praxim jam tum receptam totius Eccleſiæ a longiſſimo tempore, ſaltem trecentorum annorum. Nemo enim privata auctoritate, qualis erat illius Doctoris Salmanticenſis, poterat, aut poteſt modo inſtaurare priſcorum Canonum acerbitatem illam, qua poenitentes totam ſatisfactionem iis taxatam præmittere, & reipſa exhibere præcipiebantur, antequam abſolutionem acciperent. Nimirum, ea obligatio quatenus jure ſolum Eccleſiaſtico inducta olim, pariter ejuſdem juris auctoritate publica abrogari poterat, & jam abrogata videbatur longe ante illum annum MCDLXXIX. Bullæ Xyſtinæ datæ.

CXLVII. Præterea illa propoſitio improbatur a Xyſto IV. quatenus conjuncta aliis in ea Bulla memoratis ejuſdem Petri de Oſma, negantis neceſſitatem confeſſionis Sacramentalis jure Divino, & illius efficacitatem ad remiſſionem peccatorum mortalium, quam ſolam tribuebat contritioni, & operibus integræ poenitentiæ ante confeſſionem, vel abſolutionem exhibitis, ut patebit ibidem legenti totum contextum. Eo autem ſenſu propoſitio illa erat temeraria, & præterea erronea, nec ſolum contraria praxi totius Eccleſiæ jam tum ab aliquot ſæculis receptæ de abſolvendis peccatoribus, quamvis nondum totam poenitentiam antiquis Canonibus

ſtatu-

ſtatutam implevilient, ſed ſolum partem aliquam. Petrus autem de Oſma temere, & ſine auctoritate totam debere impleri ſuo ævo ante abſolutionem, voluiſſe videtur.

CXLVIII. Impræſenti autem inhærentes non modo Conciliis, Canonibus, & Patribus ſupra laudatis, nec ſolum graviſſimis Cardinalibus, Epiſcopis, & Theologis horum temporum, ſed etiam rationi maniteſtæ fundatæ in doctrina Fidei, & experimento frequenti, dicimus, maxime oportere, ut gravium peccatorum rei, præſertim relapſi, antequam confiteantur, vel ut minimum antequam abſolvantur, præmittant aliquanto tempore, juxta numerum, & gravitatem ſcelerum, fructus dignos veræ poenitentiæ interioris, exterioriſque, licet longe breviores, quam peccatis eorum reſpondeant juxta Canones ſacros. Aliquanto, inquam, tempore, veluti (ſi quid amplius obtineri non poteſt) quarundam hebdomadarum, aut ſaltem dierum, in aſſidua contritione, oratione, jejunio, fletu, & planctu, eleemoſynis, aliiſque exercitationibus piis, ut ſic rite diſpoſiti gratiam reconciliationis a Sacerdote accipiant, & reddantur capaces fructuoſæ communionis.

CXLIX. Nec ſolum dicimus, id oportere iis, qui ſceleribus maculati ſunt, ut ante confeſſionem, aut ſaltem ante abſolutionem, præmittant aliquandiu opera poenalia jejuniorum, eleemoſynarum, & orationum, aliarumque macerationum; ſed addimus quoque, eam præparationem videri ſæpe neceſſariam, & forte obligatoriam ex præcepto naturali, ac Divino. Nimirum ſæpe ii peccatores experimento agnoſcunt ſe duros corde, & egentes omnino iis diſpoſitionibus poenalibus, ad impetrandum a Deo donum veræ contritionis, & converſionem totius cordis, ea ratione, gradu, & modo, quo eagitur ad recipiendum poſtea fructum Sacramentorum Poenitentiæ, & Euchariſtiæ. Licet enim Deus poteſtate abſoluta, aut providentia ſingulari, vel miſeratione magna, poſſit hominem gravium ſcelerum reum ſubito ad ingentem contritionem movere efficaciter, & perfecte ad ſe convertere; nihilominus juxta curſum ordinarium ea inſignia, & præſtantiſſima dona non largitur ſubito, ſed gradatim, ac media impetratione facta per opera poenalia, in oratione, eleemoſyna, jejunio, & fletu, & planctu, aliiſque mortificationibus corporis, & animæ. Per eos actus Divino auſilio exhibitos, paullatim impetrat peccator majora, & uberiora auxilia ad dilectionem Dei, & contritionem, in eo gradu doloris, ac deteſtationis de peccatis, ut ſimul cum Sacramento Poenitentiæ in re ſuſcepto, aut ejus voto in perfecta contritione clauſo, ſufficiant ad impetrandam peccatorum veniam. In ea autem mutatione cordis ab uno in aliud extremum, & ſucceſſione actuum ſalutarium impenditur, & impendi abs dubio debet, juxta communem rerum curſum, aliquantum temporis, veluti ut minimum nonnullæ hebdomadæ, vel ſaltem aliquot dies. Quemadmodum igitur peccator quilibet, præſertim magnorum criminum reus, adſtringitur jure naturali, ac Divino placare Deum graviſſime offenſum, ipſique vere reconciliari; ita etiam tenetur adhibere ea omnia media, & remedia, quæ juxta curſum ordinarium, & frequentem intra ordinem gratiæ neceſſaria ſunt ad placandum Deum, & reconciliatianem veram cum ipſo impetrandam.

CL. Quapropter, vel hac ſolum ratione concludenti, quamvis aliunde non eſſent tot urgentia Scripturæ, Conciliorum, ac Patrum teſtimonia, oportet omnino, ut quilibet homines criminibus maculati, & præſertim relapſi, aut recidivi, antequam confiteri incipiant, aut ſaltem antequam abſolvantur, præmittant per aliquot tempus ejuſmodi diſpoſitiones pœnales, ad impetrandum auxilia Dei opportuna; ut tandem iis obtentis, & habita ingenti omnium peccatorum contritione, profecta ex vero amore Dei ſuper omnia, & cæteris requiſitis, aſſequantur illorum veniam, & reddantur idonei ad ſacram communionem opportune recipiendam. Alioqui forte non obtinebunt a Deo ſpecialia illa auxilia efficacia, aut congrua, ſine quibus nemo in re veram contritionem, ſiveconverſionem totius cordis aſſequitur; immo & facile ad vomitum redibunt, uti ajunt Patres Toletani in hoc Canone XI. dum de Sacerdotibus dicunt: *Laicis tribuendo deſidioſe pœnitentiam, ipſi ad lamentanda rurſus facinora poſt acceptam pænitentiam relabuntur.*

CLI. Atque id ſane pro magno habeamus, ut loquitur alicubi S. Leo Papa. Eximiam indulgentiam Eccleſiæ reputemus, ut poſt exiguum, vel non multum tempus earum macerationum, admittamur ad reconciliationem, ſubindeque ad communionem Euchariſticam, quam tamen olim juxta ſacros Canones, & hos ipſos Toletanos, in quibus verſamur, nemo fere gravioris criminis poſt Baptiſmum reus aſſequebatur, niſi poſt multos annos in auſteriſſimo genere vitæ, & aſperrimæ macerationis tranſactos, vel etiam uſque ad obitum; & tunc ſolum ad ſacram communionem, aut ne tum quidem, admittebatur, juxta diverſam gravitatem præcedentium ſcelerum, & auſteritatem Canonum.

CLII. Quid, quod vel Moſcovitæ, barbari licet, ac Schiſmatici, hoc ipſo ſæculo, antequam confiteantur, ſeſe per octo dies continuos auſtero, & rigido jejunio affligunt, nihil aliud ſumentes, quam panem induratum, & vilem, aeidunque potum; ut proinde viſcerum dolores, & invaletudinem contrahant; teſtante id de viſu, & habitatione cum iis diuturna Adamo Olecrio Libro 3. *Itineris Perſici*, Cap. 30.

CLIII. Prædictum ordinem reconciliandi peccatores poſt Baptiſmum lapſos, nonniſi præviis macerationibus corporis, & afflictionibus animæ, inſtauratum hiſce Canonibus pro quibuſdam Eccleſiis Hiſpaniæ, eradicerat optime, ac generatim pro tota Eccleſia Sanctus Leo Papa Epiſtola nonageſima prima (alias octogeſima ſecunda in editione Queſnelli) ad Theodorum Foro-julienſem Epiſcopum, ubi docet, *quid de pænitentium ſtatu Eccleſiaſtica habeat regula*. Deinde indicens neceſſitatem duplicis peccatorum remedii, unius per Baptiſmum, & alterius per pœni-

ten-

tentiam, inquit: *Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubvenit humanis, ut non ſolum per Baptiſmi gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinam, ſpes vitæ reparetur æternæ; ut qui regenerationis dona violaſſent, proprio ſe judicio condemnantes, ad remiſſionem criminum pervenirent; ſic Divinæ bonitatis præſidiis ordinatis, ut Indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri.* Ubi obiter obſerva adverſus ſectarios noſtri ævi, neceſſitatem Confeſſionis, & abſolutionis habendæ miniſterio Sacerdotum, ex inſtitutione Dei; qui quemadmodum remedium Baptiſmi inſtituit pro peccatis ante illum commiſſis, ita etiam remedium pœnitentiæ, id eſt, Confeſſionis, & reconciliationis miniſterio Sacerdotum obtinendæ, pro iis, qui cecidere poſt Baptiſmum, & regenerationis acceptæ cæleſtia dona violarunt.

CLIV. Subdit vero ſtatim S. Pontifex: *Mediator enim Dei, & hominum homo* CHRISTUS JESUS *hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent; & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Ubi plane, & gradatim deſcribit ordinem præſcriptum Sacerdotibus erga lapſos ſibi confitentes. Primo, ut iis actionem pœnitentiæ darent; id eſt, illos admitterent intra ordinem pœnitentium, juxta diverſos illorum gradus ſacris Canonibus præſcriptos. Nimirum, ad *πρόσκλαυσιν*, *fletum*, *ἀκρόασιν*, *auditionem*, *ὑπόπτωσιν*, *proſtrationem*, & *σύστασιν*, ut jam ſupra indicavimus, præſertim num. 130.

CLV. Peracto itaque pœnitentiæ curſu juxta eos ſacros Canones, inquit Leo, ChriſtumPræpoſitis Eccleſiæ tradidiſſe poteſtatem, ut quibus confitentibus actionem pœnitentiæ dederant, *eoſque ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.* Itaque primo omnium confitebantur peccata eorum Præpoſitis, ſeu Præsbyteris Eccleſiæ; deinde actionem pœnitentiæ recipiebant, & inter pœnitentes admittebantur, permanebantque in ea auſteritate vitæ adeo rigidæ, durante tempore ſacris Canonibus ſtatuto, per plures, aut pauciores annos, juxta ſcelerum gravitatem, ac numerum. Poſtea peracto ſatisfactionis curſu reconciliabantur, & tandem admittebantur ad Euchariſticam communionem. Totum id paucis verbis gradatim complexus fuit Leo. Et hoc ipſum fere in uſu fuit apud totam Eccleſiam, tam in Occidente, quam in Oriente, prima annorum chiliade, quamvis non ſemper, & ubique eodem prorſus modo, ſed cum inæqualitate aliqua, qualis etiam invenitur in ipſis Conciliorum Canonibus, ubi pro diverſitate locorum, & temporum ſatisfactiones erant longiores, aut breviores, acerbiores, tolerabilioreſve; ut patebit illos conferenti, præſertim in laudata *Collectione Canonum pœnitentialium* Antonii Auguſtini.

CLVI. Verum cum is rigor diſciplinæ Eccleſiaſticæ, qui integer, atque illibatus fuerat in Hiſpania, præſertim ab initio quarti ſæculi (ut patet ex Canonibus Concilii Illiberitani, ſummam ſeveritatem exhibentibus erga lapſos) imminutus fuiſſet poſtea in quibuſdam Eccleſiis, præſertim ob Arianam hæreſim longe, ac late in Gotthis graſſantem, quæ orthodoxorum Conciliorum Canones aſpernabatur; Patres hujus Concilii III. Toletani, quibus curæ fuit Catholicam Fidem reſtituere, abjurata publice ab Hiſpanis hæreſi Ariana, eorumdem Canonum diſciplinam erga lapſos pariter reſtituendam curarunt. Unde & in hoc Canone undecimo, quem præ manibus habemus, reprehendunt conſuetudinem recenter introductam, qua lapſi quique in peccatum, quoties labi contingeret, toties reconciliationem peterent a Sacerdotibus, exigua, aut non ſufficiente ſatisfactione præmiſſa pœnalium operum, nec ratione habita ſacrorum Canonum, quibus illa indicebatur, antequam reconciliationem acciperent.

CLVII. Hoc ipſum patet ex præſenti Canone XII. his verbis: *Hi vero, qui ad priora vitia, vel intra pœnitentiæ tempus* (nimirum ſacris Canonibus præſcriptum) *vel poſt reconciliationem relabuntur, ſecundum ſeveritatem priorum Canonum damnentur.* Nota maxime disjunctivam illam: *vel intra pœnitentiæ tempus, vel poſt reconciliationem relabuntur.* Ex iis apertiſſime conſtat, durante toto tempore, quo pœnitentia ſacris Canonibus præſcripta, & a Sacerdotibus intimata agebatur, nullam fuiſſe datam abſolutionem, ſive reconciliationem lapſis in crimina; ſed ſolum poſt peractam illam pœnalem ſatisfactionem. Itaque totum id tempus *pœnitentiæ humillimæ*, ut loquitur S. Auguſtinus in Epiſtola LIV. peragebatur in ſacco, cinere, fletu, jejuniis, humicubationibus, & receſſu ab omni ſenſibili voluptate. Interea vero manuum Sacerdotalium frequens impoſitio non erat vera reconciliatio, ſive abſolutio a peccatis, ſed tantum cæremonia ſacra, & præparatoria ad reconciliationem veram ſuo tempore recipiendam.

CLVIII. Ex toto hujus Diſſertationis contextu conſtat, quam nimium delicati, & digni reprehenſione ſint, quicumque peccatis mortiferis inquinati (de his ſolum locuti fuimus, & adhuc loquimur, ne quis imperitus hallucinetur) ac nonnunquam plurimis, & graviſſimis, non ſe præparant ad illa confitenda jejuniis, orationibus, & eleemoſynis, aliiſque pœnitentiæ veræ operibus, ac mortificationibus per aliquod tempus, ad impetrandam Divinam miſericordiam, & auxilia opportuna, quibus toto corde convertantur ad Deum, ut ſalutarem fructum Sacramentorum recipiant; ſed ſtatim poſt ſiccam, aut præproperam Confeſſionem abſolvi volunt. Conſtat ſimiliter, quam injuſte, atque impudenter ii criminentur Confeſſarios nonnullos (quamvis doctos, pios, ac notæ prudentiæ) nolentes abſolutionem impendere ſtatim, ſed illam differentes, donec ea pœnalia opera exhibeantur per aliquot hebdomadas, vel dies ſaltem, juxta prudens ipſorum judicium. Neque enim pro omnibus idem tempus exigi debet, nec requirendæ ſunt ſatisfactiones æque pœnales pro inæqualibus peccatis ſecundum gravitatem, aut numerum.

In-

CLIX. Injuſtiſſima plane eſt eorum querela, & quæ horrori eſſet toti antiquitati Chriſtianæ, ſi contingeret tunc audire quenquam vociferantem, & conquerentem de ſatisfactione ſibi injuncta ante, aut poſt abſolutionem, quæ nec ſecundum durationem temporis, neque ſecundum acerbitatem, fortaſſe æquaret centeſimam partem ejus pœnæ, quam imponebant Canones illi veteres *Dei Spiritu conditi, & totius mundi reverentia conſecrati*, ut loquitur S. Leo Papa. Atqui ſatisfactiones imponi ſolitæ hoc tempore ante aut poſt abſolutionem pro gravibus peccatis (etiam ab iis Confeſſariis, qui rigidi habentur, & crudelitatis incuſari ſolent tanquam conſcientiarum carnifices) non æquant nec centeſimam quidem partem ejus pœnitentiæ, quam imponebant Canones illi, nec panes durationem, nec ſecundum acerbitatem, ut patebit conſideranti. Injuſtiſſima itaque ejuſmodi impiorum, ac pſeudo-pœnitentium querela eſt. Vide, quæ ſupra diximus a num 136. ad 145. ex Sanctis Cypriano, Ambroſio, Chryſoſtomo, & Cardinali Bellarmino, ac præterea Excurſum ſequentem.

CLX. Quamvis vero admodum conveniens ſit dilatio abſolutionis erga ejuſmodi homines peccatorum gravium reos, & præſertim relapſos, utque interea in actionibus, & mortificationibus aliquandiu ſe exerceant, ut dictum eſt; ſemper oportet, ut Confeſſarius in ea re valde prudenter ſe habeat, ac præterea curet, ne pœnitens pluſquam oportet affligatur, nec ullo modo ſigillum Confeſſionis violetur. Certe ſatius eſſet, quod pœnitens ſponte ſua exſequeretur ea pœnalia opera antequam ad confitendum accederet, in oratione, eleemoſynis, jejunio, fletu, aliiſque mortificationibus continuatis per aliquod tempus, juxta regulas prudentiæ Chriſtianæ. Sic enim ſecurius poſſet, ac cum firmiori ſpe veniæ confiteri poſtea, ſine periculo ullo, ut ſigillum violaretur. Sic etiam cum ingenti fructu exſequeretur monitum illud Apoſtoli, adhuc relate ad Confeſſarium: *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

EXCURSUS III.

Eadem doctrina de differenda in certis caſibus abſolutione, & exhortando, aut etiam obligando poenitente nonnunquam, ut aliquot dignos pœnitentiæ fructus præmittat antequam abſolvatur, oſtenditur non ſolum conformis antiquæ ſacrorum Canonum, & Pontificum diſciplinæ, ſed etiam communis Theologorum, ac certa judicio Cardinalis de Lugo. Porro illam fuiſſe traditam in theoria, & praxi a ſanctiſſimis Viris Franciſco Xaverio, Thoma de Villa-nova, & Carolo Borromeo; ac late a Cardinali Bellarmino, & recentibus aliquot Conciliis.

CLXI. Oportet nunc explanare, & confirmare aliquanto amplius ea, quæ diximus Excurſu ſuperiori de abſolutione interdum differenda quibuſdam peccatoribus gravium ſcelerum reis, præſertim relapſis, aut duris corde, de quorum vera converſione, & firmo emendationis propoſito prudenter dubitatur; immo & de hortandis iis, aut etiam conſtringendis quandoque, ut præmittant, non quidem totam pœnitentiam juxta antiquos Canones debitam (ut cenſuiſſe videtur Petrus de Oſma ſupra a num. 145. rejectus) nec quia cenſeamus, ſatisfactionem in re pro peccatis ex inſtitutione Divina per ſe ac generatim exhiberi debere antequam conferatur abſolutio; hoc enim rejecit Alexander VIII. in propoſitione XV. inter 31. damnatas) ſed ſolum partem aliquam dignorum pœnitentiæ fructuum, antequam abſolvantur. Nimirum ſæpe ita exigit nimia fragilitas, aut peſſima conditio confitentis. Inſuper ea opera pœnalia non ſolum ſerviunt ad placandam indignationem Dei, & vindicandum ſcelera in ipſum commiſſa, impetrandumque auxilia opportuna perfectæ converſioni; ſed etiam ut Confeſſarius habeat moralem quandam certitudinem de ſufficienti diſpoſitione pœnitentis, ac requiſitis convenientibus ad remiſſionem, ſive abſolutionem accipiendam. Vide infra num. 204.

CLXII. Sane olim, licet cum multo majori ſeveritate, & diuturnioribus pœnitentiæ operibus ante reconciliationem, ita ſtatutum erat per ſacros Canones, etiam multis ſæculis antequam hic undecimus Concilii Toletani III. conderetur, ut Sacerdos conſideratis pœnitentiæ fructibus, & majori, aut minori fervore, & humilitate, ac perſeverantia in iis exhibendis, ſe gereret opportune cum peccatoribus. Huc ſpectat Canon XII. Concilii Nicæni, ubi relapſis, ſive reverſis ad vomitum inſtar canum, indicitur pœnitentia longiſſima antequam reconcilientur, ſive communioni reſtituantur; verum injungitur Epiſcopis, ut interea examinent modum, ac fervorem, & humilitatem, qua aſperitates ſibi præſcriptas exſequuntur, ut ſic poſſint aliquanto brevius illos reconciliare. Hæc enim indicant verba illa: ἐφ' ἁπάντων δὲ τούτων προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν, καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας &c. *In his autem omnibus examinare convenit conſilium, & ſpeciem pœnitentiæ. Quicumque enim & metu, & lacrymis, & tolerantia, & bonis operibus, converſionem, & opere, & habitu oſtendunt, hi impleto auditionis tempore, quod præfinitum eſt, merito orationum communionem habebunt, cum eo quod liceat etiam Epiſcopo humanius aliquid de eis ſtatuere.* Vides qualiter peccatores multorum annorum ſpatio deberent ſeveriſſimam illam pœnitentiam agere priuſquam abſolverentur, licet juſtis ex cauſſis breviari poſſent ab Epiſcopo, aut prolongari, juxta fervorem, aut negligentiam ipſorum.

CLXIII. Similiter in Concilio Carthaginenſi IV. Can. LXXV. ſtatuitur, *ut negligentiores poenitentes tardius recipiantur*. Sanctus Innocentius I. Papa Epiſt. I. Cap. VII. *De pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem poenitentis, & ad fletum, atque lacrymas corrigentis, ut tum jubere dimitti* (nimirum reconciliari) *cum viderit congruam ſatisfactionem*. Similiter S. Leo Papa Epiſtola

ſtola LXXIX. alias Cap. 6. *Ea cuſtodienda eſt moderatio, quæ in ſocietatem noſtrum non niſi per pœnitentiæ remedium, & per impoſitionem Epiſcopalis manus, communionis recipiant unitatem, temporis pœnitudinis habita ratione, tuo conſtituenda judicio, prout converſorum animos perſpexeris eſſe devotos.* Itaque priſcis iis ſæculis præcedebat per annos diuturna, & graviſſima ſatisfactio; & juxta majorem, aut minorem illius fervorem differebatur aliquanto minus, aut magis abſolutio, ſive reconciliatio, Sacerdotis arbitrio.

CLXIV. Verum cum ea ſeveritas abolita fuerit contraria tot ſæculorum conſuetudine, nec audemus, nec poſſumus illam inſtaurare; ſed ſolum hortari, ut ex aliqua parte, & interdum, uſurpetur cum reis gravium criminum, præſertim duris, aut relapſis, quoties Confeſſario prudenti viſum fuerit neceſſarium, aut utile ad ſalutem pœnitentis, prout nuper monuimus. Licet enim per ſe loquendo, ac generatim, ſive ex inſtitutione Divina, non ſit neceſſarium, ut ſatisfactio in re exhibeatur ante abſolutionem, ut declaravit Alexander VIII. contra propoſitionem XVI. inter XXXI. ex peculiari, ac miſerrima conditione eorum delinquentium ſæpe opus eſt, ut partem aliquam pœnalium operum præmittant antequam confiteantur, vel ſaltem antequam abſolvantur, prout ſupra diximus.

CLXV. Porro doctrinam præjactam, veluti certam, & communem in ſenſu explanato, legere eſt paſſim apud cordatos quoſlibet Theologos antiquos, & recentes. Plurimorum generatim fidem facit, eoſque ſequitur D. Cardinalis de Lugo, Diſputatione quartadecima, *De Pœnitentia*, Sectione decima, numero centeſimo ſeptuageſimo juxta editionem Lugdunenſem anni MDCXXXVI. pag. 239. ubi teſtatur eſſe *communem Theologorum ſententiam, quod Confeſſarius poſſit aliquando obligare pœnitentem ad implendum pœnitentiam ante abſolutionem, quando judicat id neceſſarium, vel utile pœnitenti.* Et ſtatim num. 171. ſubjungit: *Quum Confeſſarius judicat expedire dilationem abſolutionis ad hoc ut pœnitens reddatur magis cautus, nec ita facile relabatur, poteſt certe, & debet aliquando, ut medicus, hoc remedium adhibere.* Hactenus ille.

CLXVI. Sed huic receptiſſimæ doctrinæ, ac maxime obſervandæ ab omnibus Confeſſariis erga peccatores multorum criminum reos, relapſos, aut duros, de quorum vera converſione, aut ſufficienti diſpoſitione dubitatur, addidimus ſupra a num. 145. & nuper num. 161. accipiendam eſſe, non de tota pœnitentia præmittenda abſolutioni ſub præcepto in iis circumſtantiis; ſed ſolum de aliqua ejus parte, qualis, & quanta judicabitur ſufficiens a prudenti Confeſſario, ut pœnitens ſit ſatis diſpoſitus ad recipiendam rite, & convenienter abſolutionem. Et in hoc ſenſu accipimus, ac probamus verba illa Cardinalis de Lugo: *Quod Confeſſarius poſſit aliquando obligare pœnitentem ad implendam pœnitentiam ante abſolutionem &c.* Implendam, nimirum, non ex toto, ut olim juxta ſacros Canones; ſed ex parte aliqua in gradu convenienti, judicio Confeſſarii docti, prudentis, ac pii. Nimirum hoc ſenſu doctrina illa communis Theologorum laudata a D. Cardinali de Lugo, diſtat longiſſime a propoſitione Petri Oxomenſis rejecta in Bulla XVII. Xyſti IV. qua ajebat: *Non peracta pœnitentia, pœnitentes abſolvi non debere.* Etenim præter ea, quæ monui num. 146. erravit Auctor ille in tradenda ea doctrina generatim erga quoſlibet pœnitentes, contra praxim communem Eccleſiæ jam tum receptam a pluribus ſæculis. Cardinalis autem Lugus, & communiter alii Theologi, non loquuntur generatim, ſed in certis caſibus. Deinde Oxomenſis nolebat quemquam abſolvi, niſi *peracta pœnitentia*, ideſt, integre expleta. Cardinalis vero, & alii adhuc in iis certis caſibus noluut pœnitentem obligari ad præmittendam totam pœnitentiam in re, ſed ſolum in ea parte, aut menſura, quam Confeſſarius doctus, prudens, ac pius, cenſuerit neceſſariam, aut utilem ipſius ſaluti. Quod ipſum fere circa communionem Euchariſticam monet expreſſe S. Anſelmus Oratione XXV. (juxta ordinem a nobis ſervatum in editione Romana Orationum ipſius pag. 142. verbis illis: *Si peccata Sacerdotis ſunt criminalia, utilius eſt ei ab immolatione Sacrificii humiliter ceſſare, quam per præſumptionem immolando, majorem damnationem incurrere, donec inchoata, vel peracta pœnitentia, poſſit ad Altaris ſervitium ſecurus accedere.* Si vel ad celebrandum Divinum illud, & maxime tremendum Sacrificium, non exigitur omnino ex præcepto, ut pœnitentia a Confeſſario impoſita ſit jam *peracta*, ſed ſatis eſt, quod *inchoata*, vel *peracta* fuerit; quanto minus ad abſolutionem de peccatis recipiendam requiretur omnino ex præcepto, ut illa jam *peracta*, ideſt, integre acta, ſit?

CLXVII. Videtur autem doctiſſimus Cardinalis Lugus eam regulam deſumpſiſſe, non ſolum ex communi Theologorum ſenſu, ſed etiam ex ſanctiſſimorum Virorum doctrina, ac praxi, & nominatim ex S. Franciſco Xaverio Orientis Apoſtolo, apud Turſellinum Libro ſexto Vitæ ipſius, Cap. 17. ubi ita de illo loquitur: *Si quando locupletes, atque opulenti negotiatores, Magiſtratus, aut Præſides vitæ ſolutioris ad confeſſionem accederent, ante omnia cenſebat, eos eſſe ſedulo admonendos, ut ſumpto ſpatio bidui, tridnique, intentius anteactam vitam ſuam inquirentes, delicta omnia, ſi diffiderent memoriæ, mandarent literis, doloriſque ſenſum, contritionemque a Deo ſuppliciter peterent &c. Neque tamen a confeſſione abſolvendos illico, ſed poſteaquam ea, quæ deberent, perſolverint. Itaque Patri Gaſpari de talibus hominibus præcipit in hunc modum: Confeſſionem non continuo ſequetur abſolutio; ſed biduum, triduumque dubitur eorum pectoribus, certarum rerum meditatione præparandis, ut interim, primo animorum maculas voluntariis eluant pœnis; ſecundo ſi quid debent, reſtituant; tertio, ſimultates, ſi quas habent, deponant; quarto redeant cum inimicis in gratiam;*

quinto, a libidinis conſuetudine; ſexto & a cæteris flagitiis, quibus impliciti ſunt, expediantur. Hæc omnia abſolutionem præcurrant rectius, quam ſequantur. Namque iſtiuſmodi homines in ipſa confeſſione promittunt, ſe cuncta facturos; poſt abſolutionem fidei datæ immemores, promiſſa irrita cadere patiuntur. Proinde elaborandum eſt, ut abſolvendi repræſentent, quod præſtare debent abſoluti &c. Hæc ille de differenda abſolutione, & præmittendis aliquot operibus, ſive fructibus pœnitentiæ dignis.

CLXVIII. Eodem fere tempore, quo Xaverius hæc in Oriente conſulebat, in Occidente quoque S. Thomas de Villa-nova, Pater pauperum, Sermone Feriæ ſextæ poſt Dominicam IV. Quadrageſimæ, præſcribebat hunc ordinem peccatori gravium ſcelerum reo; ut poſtquam in corde contrito, & humiliato peccata ſua aperuerit Confeſſario, quædam opera ſalutaria, & veræ pœnitentiæ exhibeat, & tandem abſolutionem accipiat a Confeſſario: *Prius*, inquit, *vadat, & concubinam a domo pellat, pecuniam alienam reſtituat, contractus uſurarios rumpat, famam proximi læſam, prout poteſt, reſarciat, mercenariorum labores, & pauperum debita ſolvat, offenſo fratri reconcilietur, & veniam petat, & tunc ad Confeſſarium redeat, & abſolvatur. Hunc ordinem ne tranſgrediaris. Væ! qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus &c. Quid Eccleſiam Domini hodie perdit, niſi Confeſſariorum, & Paſtorum blandiens adulatio? deliniens, demulcenſque aſſentatio? Væ miſeris &c.* Hæc ibi, & plura alia eodem ſpectantia doctiſſimus, & ſanctiſſimus Præſul.

CLXIX. Idipſum fere tradit S. Carolus Borromæus in Tractatu, *De ratione adminiſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ*, cum tanto fructu recepto, & ſpeciatim laudato apud Antonium Poſſevinum Bibliothecæ ſelectæ Sectione I. Lib. tertio Cap. 23. dicens: *Eſt præterea conſultum, abſolutionem differre, donec evidens appareat emendatio in iis, qui tametſi dicunt, ac polliceantur, quod ſe eximent a peccato; tamen Confeſſario probabilem faciunt metum, ne contrarium contingat.* Idipſum tradit in Enchiridio pag. 766. præſertim dum ait, differendam eſſe abſolutionem, donec aliqua correctio appareat iis poenitentibus, quos veriſimile ſit, ad eadem peccata redituros, *quidquid contra affirment*. Statimque exemplum adhibet eorum, quibus oportet abſolutionem differre, ſubdens: *Cujuſmodi ſunt præſertim juvenes otio ut plurimum dediti, qui majorem vitæ ſuæ partem inſumunt in ludis, comeſſationibus, ebrietatibus, & impudicitiis, blaſphemi, detractores, turpiloquio addicti, innumeriſque id genus vitiis, qui ſemel tantum quotannis ſub finem Quadrageſimæ ſeſe Sacerdoti ſiſtunt ad confeſſionem; ſicut & univerſim omnes, qui per plures annos in eiſdem peccatis perſeverant, abjecto omni correctionis ſtudio. Sciant denique, non poſſe ſe iis impendere beneficium abſolutionis, qui peccati mortalis occaſionem omnem fugere ſerio non propoſuerint.* Mitto plurima alia ejuſdem S. Cardinalis teſtimonia in citato Enchiridio, atque alibi ſæpe, quorum nonnulla variis locis hujus Operis laudo, & exſcribo.

CLXX. Paucis poſt illius obitum annis eandem doctrinam variis locis tradidit doctiſſimus, & piiſſimus Cardinalis Bellarminus præſertim Concione VIII. in Dominicam IV. Adventus, ubi ita invehitur adverſus Confeſſarios parum cautos in exploranda diſpoſitione pœnitentium, & nimium faciles in abſolvendo, quaſi eſſent domini, & non diſpenſatores, ac Miniſtri dumtaxat: *Illi* [inquit] *ſe miniſtros, & diſpenſatores* (myſteriorum Dei) *non agnoſcunt, qui quaſi non eſſent rationem Domino redditurі, ſumma facilitate omnibus manum imponunt; & tam contritos, quam non contritos; tam plene, & perfecte confitentes, quam peccata ſua quadam confuſa generalitate involventes; tam ſatisfacere paratos, quam non paratos, quaſi propria poteſtate, & auctoritate abſolvunt. Iſti ſua imperitia, & ſuperbia corrumpunt populos, & eis veræ pœnitentiæ viam præcludunt. Nec enim eſſet hodie tanta facilitas peccandi, ſi non etiam tanta facilitas abſolvendi.*

CLXXI. *Veniunt homines onuſti peccatis, & qui millies in eadem ceciderunt; & veniunt ſæpe ſine ullo ſigno doloris, vel pridie, vel ipſo die ſummæ celebritatis, & ſtatim abſolvi, & ad ſanctorum myſteriorum communionem accedere volunt. Et nos judices inconſiderati, diſpenſatores infideles, omnibus manum imponimus, omnibus dicimus: Ego te abſolvo; vade in pace!*

CLXXII. *Sed væ nobis, quum Dominus rationem ponet cum ſervis ſuis! ſervi ſumus, diſpenſatores ſumus, non domini ſumus; cauſſam Dei, non noſtram agimus; offenſas Dei, non noſtras remittimus; bona Dei, non res noſtras diſpenſamus &c.*

CLXXIII. *Hinc videlicet B. Auguſtinus in Epiſtola* CXLIX. Nihil eſt, *inquit*, in hac vita, & maxime hoc tempore, facilius, & latius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, & Presbyteri officio, ſi perfunctorie, & adulatorie res agatur; ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & damnabilius. *Et Beatus Joannes Chryſoſtomus Homilia 3. in Acta* Non temere, *inquit*, dico; ſed ut affectus ſum, ac ſentio, non arbitror, inter Sacerdotes multos eſſe, qui ſalvi fiant; ſed multo plures, qui pereant; *unius enim animæ perditio tantam habet jacturam, ut nulla ratione poſſit æſtimari.*

CLXXIV. *Paſſim videbitis euntes homines ad Confeſſionem; & licet neque dolorem peccatorum, neque verum propoſitum non amplius peccandi, neque deſiderium ſatisfaciendi pro præteritis habeant; tamen omnino cupiunt abſolvi. Et ſi caſu aliquo Confeſſarium ſapientem inveniant, qui eis aperte dicat: Frater, ego hic ſedeo, non ut Rex, ſed ut Judex...... Ego, qui ſervus ſum, non ex liberalitate, ſed ex juſtitia bona Domini mei diſpenſare debeo; ſi inquam, talem Confeſſarium fidelem, & prudentem nacti fuerint; quærunt ſibi alium, & ab eo abſolutionem quoquo modo extorquent; & tum vere ſe liberos, & abſolutos putant, cum ſint miſe-*

miſeri, duplici vinculo colligati.

CLXXV. Præterea Concione ix. in eandem Dominicam ſic carpit incuriam multorum ex Confeſſariis, & facilitatem nimiam abſolvendi pœnitentes, horumque duritiam & nimiam aliunde teneritudinem ad opera pœnalia: *Unde tantus torpor in nobis? tanta ſegnities? tanta teneritudo? niſi ex eo, quod non intelligimus, quid ſit Deum offendere? Et quid inde ſequitur, niſi ut quamplurimi turmatim in infernum deſcendant, non ſolum ex iis, qui non confitentur, ſed etiam qui confitentur?* Vnde & concludit: *Vere dico vobis: dilatavit infernus animam ſuam, & deſcendunt ad eum ſine numero.* Hactenus Bellarminus.

CLXXVI. Paucis annis poſt obitum illius, ac S. Franciſci Saleſii, habita eſt ab hujus ſucceſſore, diſcipulo, & imitatore, Synodus Gebennenſis, in cujus 4. Parte, Tit.9. Cap.5. habentur hæc verba: *Varii Presbyteri ſe faciles præbent in danda peccatorum remiſſa, modo peccatores ſpondeant emendationem, & elongationem a peccandi occaſione proxima. Diligenter inquirendum eſt, num idem non ſæpius promiſerint. Nam ſi idipſum promiſerint identidem, nec promiſſum adimpleverint, Presbyter illorum verbis non debet credere, ſed differre abſolutionem, quoadusque ab iſtis occaſionibus peccandi receſſerint, & quoadusque per aliquod temporis ſpatium ad eas non redierint. Nam ſi detur abſolutio ſine ſpe probabili, quod pœnitens ſtabit promiſſis, Sanguis Chriſti profanationi exponitur, & Presbyteri iteratarum prolapſionum, & illorum malorum ſe reos conſtituant, quæ ex falſis naſcuntur abſolutionibus, quibus perit tum Presbyterorum, tum pœnitentium multitudo infinita.* Licet autem hæc verba fortaſſis non eſſent κατὰ ῥῆμα in Libris hactenus editis S. Franciſci Saleſii; credi poteſt juxta mentem, & ſpiritum ipſius, ſcripta fuiſſe ab eo Epiſcopo, quem ille vivens monitis, & exemplis inſtruxit, ac jam rite formatum ſibi coadjutorem elegit.

CLXXVII. In Concilio Pragenſi Provinciali anni MDCV. poſtea recuſo anno MDCL. juſſu D. Archiepiſcopi Cardinalis de Harrach, Titulo, *De pœnitentia*, pag. 78. ita admonetur Confeſſarius: *Quos in graviora crimina frequenter ex prava conſuetudine incidiſſe animadverterit, iis ad aliquot dies, atque adeo menſes, prout morbi gravitas exegerit, abſolutionem differat; ita tamen, ut illos ſanare, non autem in deſperationem, aut confuſionem inducere, pie, prudenterque procurat.* Quod fere monitum nos jam præmiſimus ſupra num.160. Mitto plurimos alios Theologos magni nominis ita loquentes, quorum quiſpiam non dubitavit dicere, hoc uno remedio differendi prudenter abſolutionem, & hortandi interea peccatores ad exhibendum aliquandiu opera veræ pœnitentiæ, ſperari poſſe ingentem fructum in Eccleſia, & correctionem morum in pleriſque hominibus gravium ſcelerum reis, ac præſertim relapſis.

EXCURSUS QUARTUS.

Patres Hiſpanos, tum in hoc Concilio, tum in aliis, plurimum commendaſſe Clericis, præſertim Sacerdotibus, ſtudium accuratum, & obſervantiam Canonum pœnitentialium. Idipſum curæ fuiſſe poſtremis hiſce ſæculis S. Carolo, aliiſque Præſulibus, ſed præcipue Concilio Tridentino, cujus illuſtria loca expenduntur pro praxi hodierna Canonum antiquorum, cum aliquali proportione.

CLXXVIII. Vidimus in hoc Concilio Cap. 1. 11. 12. & 15. Patres Hiſpanos nihil fere aliud clamare, quam Canones, præſertim Pœnitentiales, ut omnino inſtaurentur: *Sciant* (inquiunt dicto Canone xxv.) *Sacerdotes Scripturas ſanctas, & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos, tam Fidei ſcientia, quam operum diſciplina.* Quod ipſum fere apparebit in Conciliis ſequentibus, præſertim in Concilio Toletano IV. celebrato anno Chriſti DCXXXIII. Præſide S. Iſidoro Archiepiſcopo Hiſpalenſi, Can. xxv. Sed ne quis exiſtimet, illos prorſus antiquatos fuiſſe, oportet imprimis habere præ oculis doctrinam illam S. Thomæ Quodlibeto 9. Art. 15. loquentis de antiquis Canonibus, quibus pluralitas Beneficiorum prohibetur [ac proinde de aliis ſimilibus, cum eadem ratio ſit] hiſce verbis: *Quantum ad hoc, quod jura illa antiqua continent jus naturale, abrogari non poſſunt per contrariam conſuetudinem, utpote irrationalem. Quantum autem ad hoc, quod ſolum de jure poſitivo continent, poſſunt eſſe abrogata; præcipue, ſi diſſimulantes hanc contrariam conſuetudinem, in quorum poteſtate eſt jus poſitivum mutare, intendunt, per talem diſſimulationem antiqua jura mutare.* Idipſum dici debere circa antiquos Canones pœnitentiales, eadem auctoritas, & ratio manifeſta extorquent. Verum præterea exhibendo nonnulla teſtimonia graviſſima, noſtro tempori proximiora, quibus eorum ſtudium, conſideratio, & obſervantia accomodata hiſce ſæculis, laudatur, & commendatur, etiam circa pœnitentiam, ſive ſatisfactionem prudenter, ac proportionate imponendam.

CLXXIX. S. Carolus Borromæus, clariſſimum Eccleſiæ lumen, ac ſingulare decus ſacri Collegii Cardinalium, curans obſervantiam ſacrorum Canonum in Eccleſia ſua Mediolanenſi, & illorum auſteritatem (quodammodo ſolum, ſive quantum circumſtantiæ perſonarum temporis, & loci patiebantur) indignationem multorum ſubiit. Vnde ipſe in Oratione ad Concilium Mediolanenſe IV. inquit: *Exulcerantur animi quorundam dictitantium: Non ferunt hæc tempora veterum Canonum, & antiquæ Eccleſiæ medicamenta.* Sed reponit ſtatim S. Præſul: *Immo ardentius proſequamur; quoniam hæc una medicina præſtantiſſima eſt; maximeque opportunum id remedium; ut quibus olim rationibus diſciplina Eccleſiaſtica ſata, & propa-*

gata fuit, iiſdem ipſis, & iſtauretur, & propagetur.

CLXXX. Similiter in Oratione, ſive Concione habita ad Concilium II. Mediolanenſe, ejuſmodi refractarius, ſive contradicentes ſacrorum Canonum obſervantiæ, appellat *filios perditionis*, dum ajunt: *Non ferunt hæc tempora veterum Canoaum ſeveritatem; ſic jam diu viximus; ſic vixerunt, ita egerunt, qui ætate anteceſſerunt; vitæ inſtitutum nihil eſt, quod mutemus.* Deinde vero eos ſic refellit: *At nos hæc, atque adeo alia ejuſmodi, contemnamus, proponamuſque nobis ob oculos libertatem illam ſpiritus, & virtutem, quo armati Patres noſtri Apoſtoli, quo muniti Martyres, qua inſtructi noſtri Ordinis ſanctiſſimi homines, Athanaſius, Chryſoſtomus, Ambroſius, hujus Eccleſiæ Antiſtes, qua affecti alii religioſi Viri Apoſtolice quodam animorum ardore flagrantes, nullis minis, non hominum clamoribus, non furoribus quaſi tribunitiis fracti, nec debilitati, pro Dei gloria, pro Gregis commiſſi ſalute, forti, conſtantique animo adhibuerunt illam, quaſi cenſoriam virtutem, accerrimam peccatorum vindicem.* Nimirum, juſtitiam vindicatricem peccatorum juxta ſeveros illos pœnitentiæ Canones.

CLXXXI. Idem quoque variis locis ſequens veſtigia antiquorum Patrum, & Conciliorum, graviſſime injugentium Sacerdotibus ſtudium ſacrorum Canonum pœnitentialium, pariter illud commendat hiſce verbis: *Patres docuerunt, quam neceſſaria admodum ſit Sacerdotibus Canonum Pœnitentialium ſcientia. Etenim ſi omnia, quæ ad pœnitendi modum pertinent, non prudentia ſolum, ac pietate, ſed juſtitia etiam metienda ſunt; certe norma hæc e Canonibus Pœnitentialibus ſumatur oportet. Sunt namque ii quaſi regulæ quædam, quibus cum ad culpæ commiſſæ gravitatem recte dignoſcendam, tum ad imponendam pro illius ratione veram pœnitentiam Sacerdotes Confeſſarii ita diriguntur, ut ubi ſingula, & quæ ad peccati magnitudinem, & quæ ad pœnitentis ſtatum conditionem, ætatem, intimumque cordis contriti dolorem pertinent, accurate perpenderint; tum demum pœnitentiam judicio, ac prudentia ſua moderentur.*

CLXXXII. Præterea regulam iſtam præſcribit valde notandam: *Confeſſarius Canones poenitentiales ſciat oportet; nam quamvis illi poſſint, & debeant ſecundum prudentis, & timorati Confeſſarii arbitrium mitigari, prout pœnitentis contritio, perſonarum qualitas, diverſaque conditio, aliæque circumſtantiæ exigent; utiliſſimum tamen eſt, ſemper Canones iſtos præ oculis habere, & ad eos tanquam ad regulam reſpicere, quantum expedire videbitur.* Alio item loco: *Confeſſarius ſibi ob mentis oculos proponet Canones poenitentiales, qui lumen ſibi, & pœnitenti quoque afferant, quo videant quemadmodum pro peccati ratione poenitentia ei imponenda ſit.* Deinde in Concilio Mediolani celebrato anno MDLXV. Conſtitutionum Parte II. Titulo 6. inquit: *Confeſſores Canones pœnitentiales bene noverint.* Et in alio Concilio an. MDLXXIX. Conſtit. Parte 3. §. 2, Titulo, *De examinandi ratione*, præcipitur, ut examinandi interrogentur: *An Canones poenitentiales recte teneant.*

CLXXXIII. Eodem fere tempore Sancti Caroli, ſtudium, conſideratio, & obſervantia prudens Canonum pœnitentialium in Catechiſmo Romano, *De Sacramento Pœnitentiæ*, Cap. 13. commendabatur Confeſſariis, hiſce verbis: *Ut hac regula peccata metiri videantur, & pœnitentes ſcelerum ſuorum gravitatem magis agnoſcant, operæ pretium erit eis ſignificare, quæ pœnæ quibuſdam delictis ex veterum Canonum præſcripto, qui pœnitentiales vocantur, conſtitutæ ſint.* Similiter Concilium Bituricenſe Provinciale in Galliis celebratum anno MDLXXIV. Titulo XXI. Cap. 8. inquit: *Sacerdotes diſcant Canones poenitentiales, ut modum, & rationem poenitentiæ injungendæ melius intelligant.*

CLXXXIV. Quin & hoc ipſo ſæculo in Synodo Archidiœceſana Pragenſi, celebrata anno MDCV. & recuſa poſt anno MDCL. juſſu Eminentiſſimi Cardinalis Archiepiſcopi de Harrach, Titulo, *De Poenitentia*, dicitur: *Confeſſarii Canones pœnitentiales memoriæ mandent, ut ſingulis criminibus congruam ſatisfactionem injungere valeant.* Mitto plurima alia hujus generis obvia in graviſſimis Conciliis utroque hoc poſtremo ſæculo celebratis, præſertim in Gallia, & Germania, quale etiam fuit Oſnaburgenſe anni Domini MDCXXVIII. ubi Cap. 17. §. 8. dicitur inter plura alia: *Requitur in Sacerdote ſcientia Canonum poenitentialium.*

CLXXXV. Sed quomodo non loquantur ita Epiſcopi, ac Theologi graves, præſertim in Conciliis recentibus, quum ſubit memoria Patrum, ac Conciliorum veterum, in quibus tàm ſæpe, tam ponderoſe Sacerdotibus ſtudium, & obſervantia Canonum pœnitentialium commendatur? Certe, vel inclinante jam ſæculo decimo tertio, quando illorum uſus extenuatus admodum fuerat, ajebant duo Cardinales graviſſimi, Bonaventura in Confeſſionali, & Hoſtienſis, Lib. V. Titulo, *De pœnitentiis & remiſſ. Vix tamen Sacerdotis conſtabit in eo, qui Canones pœnitentiales ignorat.* Unde fortaſſe Andreas Hiſpanus Epiſcopus Civitatenſis, & S. Romanæ Eccleſiæ Pœnitentiarius, in ſuo *Modo confitendi*, edito Argentinæ an. Chr. MDVIII. accepit dictum illud: *Qui Canones poenitentiales ignorat, vix meretur dici Sacerdos.*

CLXXXVI. Quamvis vero priſcorum Canonum obſervatio admodum friguiſſet ab aliquot ſæculis, præſertim poſt celebratum Concilium Viennenſe Generale ſub Clemente V. poſtea illos magna ex parte inſtaurandos curarunt Patres Tridentinæ Synodi, præſertim Seſſione XXII. celebrata die 17. Septembris anno MDLXII. ſub Pio IV. Etenim in ordine ad reformationem Clericorum ita ſtatuitur Cap. primo: *Statuit Sancta Synodus, ut quæ alias a Summis Pontificibus, & a Sacris Conciliis* (quorum uberrimam allegationem legere eſt, ac ſubinde Canonum plurimorum, apud explanatores ejus loci) *de Clericorum vita, honeſtate, cultu,*

tu, doctrinaque retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, aleis, luſibus, ac quibuſcumque criminibus, necnon ſæcularibus negotiis fugiendis, copioſe, ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum eiſdem poenis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, obſerventur; nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, ſuſpendat. Si qua vero ex iis in deſuetudinem abiiſſe compererint, ea quamprimum in uſum revocari, & ab omnibus accurate cuſtodiri ſtudeant; non obſtantibus conſuetudinibus quibuſque, ne ſubditorum neglectæ emendationis ipſi condignas, Deo vindice, pœnas perſolvant. Evolvant, rogo, & particulatim conſiderent Clerici quique, ſed maaime ipſorum Præſules, gravitatem, & minas eorum verborum; nec excuſationem prætendant inani illa contrariæ conſuetudinis exceptione, quam ſancta illa, & ſapientiſſima Synodus tam aperte rejicit, & damnat. Unde adhuc permiſſo, quod aliqua, aut multa Statuta antiqua Pontificum, & Conciliorum, ſive Canonum præcedentium circa Clericos in illis materiis, jam tum antiquata omnino fuiſſent, & non haberent vim obligandi in conſcientia propter longam deſuetudinem, aut conſuetudinem contrariam; eæ exceptiones de cætero præcluſæ fuiſſe videntur novo ſtatuto ejuſdem Concilii, obligantis quoſlibet Ordinarios ad illorum inſtaurationem.

CLXXXVII. Præterea Seſſione xxv. Decreto, *De Reformatione*, inſtaurat nonnullos Sacros Canones in ſingulari, & generatim omnes Capite decimo octavo illis verbis: *Sciant univerſi, ſacratiſſimos Canones exacte ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit, indiſtincte obſervandos &c.* Unde videtur colligi, quamlibet deſuetudinem, vel etiam conſuetudinem contrariam ſacratiſſimis Canonibus (inter quos valde præcipui ſunt pœnitentiales) rejectam, & abrogatam fuiſſe in Concilio Oecumenico Tridentino, ac proinde neminem ſub eo prætextu, aut exceptione ab iis obſervandis ſe excuſare potuiſſe de cætero. Videtur, inquam ita colligi ex utroque illo Concilii loco.

EXCURSUS V.

Qualiter deſervire poſſit Confeſſariis notitia priſcorum Canonum erga poenitentes. An ii per Concilium Tridentinum inſtaurati fuerint circa ſatisfactiones poenales juxta gravitatem, & numerum peccatorum impenendas. Porro obligationem earum orsri eu jure Divino, quo urgemur ad agendum dignos poenitentiæ fructus. Locus vulgatiſſimus Sancti Gregorii in eum ſcopum. Expenditur doctrina ejuſdem Concilii, illuſtrata conſiderationibus Cardinalis Bellarmini, & Ritualis, ac Catechiſmi Romani, & Sacramentalis Ambroſiani. Loca quædam illuſtria ejuſdem Gregorii, & Auguſtini in eundem ſcopum.

CLXXXVIII. Quicquid vero ſit de ſolennitate illa, & diuturnitate ſatisfactionum priſcis Canonibus præſcripta in vindictam variorum criminum (quæ jam a multis ſæculis in deſuetudinem abiit uſque modo, & privata cujuſpiam auctoritate inſtaurari nequit, ut ſæpe monui) ſaltem exacta illorum notitia deſervire in praxi poteſt Confeſſariis, tum ad aliqualem proportionem ſervandam in pœnitentiis imponendis; tum præterea, ut ipſis pœnitentibus repræſentent malitiam, & gravitatem quorumlibet peccatorum mortalium, quibus non ſolum inimicitia cum Deo contrahitur, & æterna mors; ſed etiam in hac vita mortali, tam longa, tam terribilis, tam formidanda vindicta imponebatur per ſacros Canones. Illam olim Chriſtiani poſt Baptiſmum lapſi eaacte ſubibant, & humillime tolerabant, non ſolum in foro externo, ſed interno quoque, ut loquitur doctiſſimus Archipræſul Antonius Auguſtinus in Præfatione ad ſuam Collectionem Canonum pœnitentialium, præſertim verbis illis: *Quos falſo nonnulli putant ad forum judiciale tantum pertinere.* Addit tamen illico: *Non tamen negamus, & illos, & magnam eorum partem, quæ hoc volumine continentur, vim poſſe extra judicium ab iis, qui occulta crimina audiunt, & ſatiſfactiones indictas exſequi. Tamen admonere poenitentes poſſunt* (addiderim ego cum aliis, *& debent*) *quanta pro iis vindicta, & poena juxta ſacros Canones deberetur.* Nimirum, id deſerviet, ut ipſi pœnitentes exhorreant ſuorum ſcelerum gravitatem, & ultro ſeligant opera pœnalia ad Deum placandum.

CLXXXIX. Quamvis autem communis fere jam diu perſuaſio ſit, nec Confeſſarios modo teneri in conſcientia imponere, nec pœnitentes acceptare in Sacramento Pœnitentiæ ſolennes illas, & tam diuturnas, ac valde acerbas ſatisfactiones, priſcis Canonibus taaatas, & jure Eccleſiaſtico inductas, quoniam penitus in deſuetudinem abierunt jam a multis ſæculis; ſemper tamen, ut modo diai, notitia exacta eorundem Canonum, & veteris diſciplinæ, deſervire plurimum poteſt Confeſſariis in ſatisfactionibus imponendis, ad normam quandam, & aliqualem regulam, atque exhortationem lapſorum, ut dignos pœnitentiæ fructus faciant. Ad hoc enim tenemur omnes jure Divino, ſæpe in ſacris Literis expreſſo de faciendis dignis fructibus pœnitentiæ; immo & forſan jure naturali, quod dictat, Deo graviter offenſo deberi dignam ſatisfactionem, juxta gravitatem, & numerum peccatorum. Itaque tam in primo lapſu gravi poſt Baptiſmum, quam in aliis ſequentibus, verus quiſque pœnitens ſicuti debet habere propoſitum ſerium, & efficax non peccandi de cætero; ita etiam digne ſatisfaciendi Deo. Propterea que Sanctus Gregorius Magnus Homilia aa. in Evangelia inquit: *Per hoc, quod dicitur, facite fructus dignos poenitentiæ, uniuſcujuſque conſcientia convenitur; ut tanto majora acquirat bonorum operum lucra per poenitentiam quanto graviora ſibi intulit damna per culpam.* Id præceptum Divinum perſtat adhuc, & nulla deſuetudine, aut conſuetudine oppoſita abrogari poteſt, quamvis Canones poenitentiales, inducti ſolo jure Eccleſiaſtico,

eo, & humano, potuerint per deſuetudinem antiquari, vel ab ipſa Eccleſia abrogari, ut monuimus ſupra num. 178. ex illuſtri teſtimonio S. Thomæ.

CXC. Permanent ſimiliter adhuc, & æternum permanebunt, Decreta illa, & Dogmata Eccleſiæ circa pœnitentiam a Sacerdotibus adminiſtrandam, & a lapſis poſt Baptiſmum agendam, quæ videntur ſpectare ad jus Divinum, & continentur in allegata, ac lectu digniſſima Seſſione XIV. Concilii Tridentini. Tale imprimis eſt, quod ſive in primo poſt Baptiſmum lapſu gravi, ſive in ſequentibus, non concedatur abſolutio peccatori, niſi rite diſpoſito ad veniam accipiendam. Non licet enim Sanctum dare canibus, ut ſacris Literis admonemur.

CXCI. Qualis vero ſatisfactio pro gravibus peccatis imponi debeat, & quantum oporteat, ut illa ſit in vindictam ſcelerum, atque ipſorum gravitati, & numero proportionata; exponit luculenter idem Concilium Seſſione citata Cap. octavo, cujus teſtimonium longiuſculum hic exſcribere placuit: *Sane & Divinæ juſtitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui ſemel a peccati, & dæmonis ſervitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, ſcienter Templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contriſtare non formidaverint. Et Divinam clementiam decet, ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata remittantur, ut, occaſione accepta, peccata leviora reputantes, velut injurii, & contumelioſi Spiritui Sancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ.*

CXCII. *Procul dubio enim magnopere revocant, & quaſi fræno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque, & vigilanti res in futurum pœnitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollant. Neque vero ſecurior ulla via in Eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit ad amovendam imminentem a Domino pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent &c. facientes fructus pœnitentiæ dignos &c.*

CXCIII. Statim vero poſtea ſubdit monitum iſtud venerandum, ac tremendum: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere; ne ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſimo quadam opera pro graviſſimis delictis indulgendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Adjungit illico: *Habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum vindictam, & caſtigationem &c.*

CXCIV. Exſcripſi verba hæc Concilii Tridentini (quamvis omnibus obvia in ejus Actis) ut etiam hoc loco legerentur. Magnus enim mihi timor eſt, plurimos Confeſſarios, aut ea non legere, aut non conſiderare, dum experimento conſtat, ab iis abſolvi ſæpe, impoſita leviſſima ſatisfactione, moltos reos graviſſimorum ſcelerum, quorum ipſi participes efficiuntur, teſte Concilio. Nequeunt enim non communicare peccatis alienis, nec vitare poſſunt indignationem juſtam Dei, quando tam exiguo, tam nullo fere zelo divini honoris tanguntur, ut graviſſimas Divinæ majeſtatis injurias minime vindicandas curent acri quodam ſupplicio, & quodammodo injuriæ proportionato. Videntur quoque, tum Confeſſarii ipſi, tum pſeudo-pœnitentes, qui eorum debilitatem agnoſcunt, pro nihilo reputare offenſas graves illatas Deo, quaſi perfunctoria quadam, & nullius pene momenti ſatisfactione expiari poſſint. Inſuper & pœnitentibus tribuunt Confeſſarii prædicti anſam relabendi, tam levi ſatisfactione injuncta: *Ut, occaſione accepta, peccata leviora reputantes, velut injurii, & contumelioſi Spiritui Sancto in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ.* Ut nuper ex ipſo Concilio audivimus. Vide doctiſſimum Joannem Morinum, Lib. 3. *De Pœnitentia*, Cap. 5. 6. & 7.

CXCV. Rogo ego Sacerdos nimium indignus, & olim, ac diu forſan minus caute verſatus in excipiendis confeſſionibus multorum, & remiſſus in ſatisfactionibus imponendis; rogo, inquam, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, quoſvis alios Confeſſarios, ut reflectamus omnes ad præjacta verba Concilii Tridentini, immo Spiritus Sancti in ea dogmatica Seſſione loquentis. Conſideremus identidem illorum gravitatem; & ſi forte in ea parte deliquimus, ac peccatorum alienorum participes facti fuimus ob imbecillitatem, aut deſidiam noſtram; faciamus dignos pœnitentiæ fructus, ſtudeamuſque de cætero, ut & alii pariter illos faciant. Alioqui & ipſi pſeudo-pœnitentes ob deſidiam noſtram relabentur, diceturque de nobis multo potiori jure, quam de Sacerdotibus quibuſdam Hiſpaniæ in hoc Canone XII. Concilii Toletani III. *Sæpius laicis tribuendo deſidioſe pœnitentiam, ad lamentanda rurſus facinora poſt acceptam pœnitentiam relabuntur.*

CXCVI. Poteſt hoc ipſum urgeri graviſſimis teſtimoniis Patrum citatis jam a num. 137. ad 146. ac ſpeciatim S. Paciani ſupra in Paræneſi ad Pœnitentiam pag. 94. & Seqq. & aliorum, quos allegavi in Notis ad illam. Sed hoc loci ſatius viſum fuit exhibere illuſtrem locum doctiſſimi, & piiſſimi Cardinalis Bellarmini Concione nona poſt Dominicam quartam Adventus, ubi ita loquitur: *Cum multo melius Chriſtiani intelligerent neceſſitatem pœnitentiæ, quam nos facimus, cumque apud ſe cogitarent, & perpenderent, quanto facilius hic in terris, quam in Purgatorio ſatisfieri poſſit pro peccatis; pœnitentias longiſſimas, ſeptem, quindecim, viginti, triginta annorum, interdum etiam totius vitæ, libentiſſime admittebant, & explebant, ut ex Libro Tertulliani*, De Pœnit. & *aliis vetuſtis Auctoribus cognoſci poteſt. At vero hodie ita delicati, ita teneri effecti ſumus, ut vix paucorum dierum jejunia pro multis ſceleribus,*

atque

atque delictis ſuſtineri poſſint;cilicia vero, & cineres, vigiliæ, humi cubationes, flagella, & aliæ carnis afflictiones, non ſolum in moribus noſtris,ſed vix jam inLibris reperiuntur.

CXCVII. *In Concilio Toletan. X. legimus, Potaminum quendam, qui cum Epiſcopus eſſet, & ſemel tactu femineo ſorduiſſet, ipſe ſe primum, nullo cogente, in ergoſtulo quodam conclusiſſet, atque ibi novem menſium poenitentiam egit; deinde ad Concilium literas dedit, quibus peccatam ſuum ſponte ſua prodidit. Patres vero Concilii illius, poenitentiam ei perpetuam quo uſque viveret, injunxerunt; ut perpetuo in humilibus, & abjectis officiis deſerviret, & nihilominus affirmarunt, humanius, & miſericordius multo cum illo actum eſſe, quam antiquorum regulæ, & ſeveritas patiantur.*

CXCVIII. *Et quantum, obſecro, nos ab hoc genere poenitentiæ abſumus? Sed quid ait Scriptura?* Qui timet pruinam, cadet in eum nix, Job. 6. *Nos exiguæ, & brevis poenitentiæ auſteritatem formidamus, & longiſſimas Purgatorii,vel gehennæ incarremus? Unde tantus torpor in nobis? tanta ſegnities? tanta teneritudo? niſi ex eo quod non intelligimus quid ſit Deum offendere? Et quid hinc ſequitur, niſi ut quamplurimi turmatim in gehennam deſcendant; non ſolum ex iis, qui non confitentur, ſed etiam qui confitentur?* Nimirum quia non bene, nec, ſicut oportet, confitentur. Unde & concludit hiſce verbis horrorem incutientibus: *Vere dico vobis. Dilatavit infernus animum ſuam, & deſcendunt ad eum ſine numero.* Uſque adeo grande malum oritur ex eo quod Confeſſarii jam molliter, quam indulgenter ſe habeant erga peccatores gravium ſcelerum reos, neque illos hortentur, urgeant, ſuadeant, ac perſuadeant ad faciendum fructus pœnitentiæ dignos.

CXCIX. Quæ omnia fere brevius tradiderat S. Auguſtinus Homilia 50. Cap. ultimo dicens: *Non enim ſufficit mores in melius mutare, & a malefactis recedere, niſi etiam de iis, quæ male geſta ſunt, ſatisfiat Deo per poenitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſynis.* Et S. Gregorius Papa Lib. 6. in 1. Regum: *Quid prodeſt confiteri flagitia, ſi confeſſionis vocem non ſequitur afflictio poenitentiæ? Tunc namque bene converſum peccatorem cernimus, quum digna afflictionis auſteritate delere nititur quod loquendo confitetur.* Lege Morinum, Lib. 1. *De Poenitentia*, Cap. 14.

CC. Huc etiam ſpectat quod legitur apud Catechiſmum Romanum, Titulo, *De Sacramento Poenitentiæ*, Cap 13. inter plura alia huc ſpectantia ad remedium, & vindictam peccatorum imponendam, & ſuſcipiendam: *Alterum eſt, ut ejuſmodi opera ſuſcipiantur, quæ natura ſua dolorem, & moleſtiam afferant. Cum enim præteritorum ſcelerum compenſationes ſint, atque, ut Sanctus Cyprianus ait, redemptrices peccatorum, omnino neceſſe eſt, ut aliquid acerbitatis habeant. Maxime convenit poenitentibus præcipere, ut certis aliquot, & definitis diebus orationi vacent. Hortari etiam eos oportet, ut ſæpe eadem ſatisfactionis opera a Sacerdote indicta ultro ſuſcipiant, ac repetant; atque iis omnibus, quæ ad Poenitentiæ Sacramentum pertinent, diligenter abſolutis, tamen virtutis poenitentiæ opera non prætermittant.*

CCI. Capite quoque decimo ejuſdem Tituli hoc monitum Catechiſmi datur Confeſſario: *Diligenter providendum eſt, ut ea remedia ægroto adhibeantur, quæ ad illius animum ſanandum, & in poſterum contra vim morbi muniendam, aptiora eſſe videntur. Ex quo poterunt Fideles colligere, cuivis maximo ſtudio curandum eſſe, ut eum ſibi Sacerdotem eligat, qui (inter alia requiſita) quæ cuique ſceleri poena conveniat, optime norit.* Sic certe unuſquiſque ad curandas corporis ægritudines quærit peritiorem medicum. Quod ipſum fere habetur in Rituali Romano, dum juxta præjacta monita Concilii Tridentini ita hortatur Confeſſarium: *Caret, quantum fieri poteſt, ut contrarias peccatis poenitentias injungat, velut avaris eleemoſynas, libidinoſis jejunia, vel alias carnis afflictiones, ſuperbis humilitatis officia, deſidioſis devotionis ſtudia &c.* Juxta qualitatem vitiorum. Similiter Sacramentale Ambroſianum ſic monet Parochum, ac Confeſſarium: *Pro prudentia, charitateque ſua ſpectabit, tum vero maxime videbit, ne pro peccatis gravibus leviſſimas poenitentias imponat. Id quod & Confeſſoribus, & poenitentibus periculoſum eſt, cum id a ſacris Literis, & a Conciliorum Decretis, & a Sanctorum Patrum ſententia alienum ſit. Nam Divinæ Literæ ab iis, qui poenitentiam agunt, hoc efflagitant, ut dignos poenitentiæ fructus faciant, atque ad Dominum convertantur in jejunio, & fletu, & planctu. Et vero qui pro peccatis gravibus leves quaſdam poenitentiæ modos imponunt, hi, Canon XXXVIII,* (Concilii Cabilonenſis II. anno DCCCXIII. celebrati) *inquit, conſuunt pulvillos ſub omni cubitu manus; & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas.*

CCII. Et poſt aliqua: *In peccati gravitate perpendet* (Sacerdos) *quoties* (id confitens) *admiſerit. Nam ſi quis in eodem genere ſæpius offenderit, dignus eſt qui graviori poenitentia afficiatur. Atque hæc quidem poenitentiæ genera a ſanctis Viris accepta pro peccatorum ratione adhiberi poterunt, ut egentibus hominibus cibum ſuppeditet, ac miniſtret, pedes item lavet. Ut peregrinos pro facultatum ratione hoſpitio excipiat. Ut aliquot diebus carne, aut vino item abſtineat. Ut certis diebus, præſertim Feria IV. VI. & Sabbatho jejunet; vel etiam veſcatur ſolum pane, & aquæ potu utatur. Ut, ſi facultates ſuppetunt, certam pecuniæ, aut frumenti, aut vini quantitatem in eleemoſynam pauperibus Chriſti conferat. Ut humi aliquandiu jaceat, cubetve. Ut flagella certis præſcriptis diebus ſibi adhibeat. Ut cilicium aliquot dies induat. Ut ſtatos Pſalmos poenitentiales, aliaſque poenitentiales preces pie recitet aliquot dierum ſpatio &c.*

CCIII. Ex dictis toto hoc Excurſu conſtabit,

ſtabit, qualiter Confeſſarii in prati debeant uti notitia priſcorum Canonum, & illos quodammodo ſervare, aut imitari in pœnitentiis imponendis, juxta doctrinam Concilii Tridentini, Catechiſmi, Ritualis Romani, Sacramentalis Ambroſiani, & Cardinalis Bellarmini. Quorum auctoritatibus eo libentius uſus fui, quo minus antiquæ ſunt, & proximiores noſtris temporibus; quas proinde nemo poſſit dicere proprias ſæculorum veterum, aut longiſſimo temporis curſu antiquatas. Quin & hæc exceptio frivola erit loquendo de Canonibus antiquis, quatenus continent aliquid præceptum jure naturali, aut poſitivo Divino; qualia ſunt pleraque contenta in locis Tridentini citatis a num. 191. ad 195. & in hoc Canone xi. Toletano, quatenus inquit: *Sæpius laicis tribuendo deſidioſe poenitentiam ad lamentanda rurſus facinora, poſt acceptam poenitentiam relabuntur.*

CCIV. Inquires: Cur Eccleſia olim ab homine, etiam perfecte contrito, ac proinde juſtificato in oculis Dei, exegerit diuturnas illas tot annorum, & adeo acerbas pœnalitates, ſacris Canonibus præſcriptas. Non enim videntur neceſſariæ fuiſſe ad impetrandam veniam peccatorum, quæ jam ſupponitur obtenta per contritionem totius cordis. Reſpondeo, imprimis eas macerationes diuturnas ab Eccleſia injunctas fuiſſe, ut iis mediantibus peccatores impetrarent a Deo remiſſionem peccatorum, ſive (quod perinde eſt) nova auxilia gratiæ, quibus converterentur, & omnino placarent majeſtatem Dei offenſam. Deinde, ſive jam eſſent perfecte contriti, ſive non, Eccleſia jure ab his exigebat pœnalitates illas, ut Deo offenſo ſatisfacerent, ducta ratione illa pulcherrima, quam reddit S. Augoſtinus in Enchiridio Cap. 65. aureis hiſce verbis: *In actione poenitentiæ ubi tale crimen commiſſum eſt, ut is qui commiſit, a Chriſti etiam Corpore ſeparatur, non tam conſideranda eſt menſura temporis, quam doloris.* Cor enim contritum, & humiliatum Deus non ſpernit. *Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, neque in aliorum notitiam per verba, vel quæcumque alia ſigna procedit, cum ſit coram illo, cui dicitur:* Gemitus meus a te non eſt abſconditus; *recte conſtituuntur ab iis, qui Eccleſiæ præſunt, tempora poenitentiæ, ut fiat etiam ſatis Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata.*

DISSERTATIO QUINTA.

De pœnis relapſorum inſtauratis in hoc Concilio, & de vario genere, aut modo pœnitentiæ.

AMplam nobis materiam differendi dederunt Canones XI. & XII. hujus Concilii circa illos peccatores, qui vel durante tempore pœnitentiæ, vel poſt illam canonice actam, relapſi ſunt in aliquod ſcelus. Dum enim damnantur hoc loco ſecundum ſeveritatem priorum Canonum, oportet inquirere, quas de cætero pœnas, ſive pœnalitates ſubirent, & an omni actione pœnitentiæ interdicerentur. In quibus examinandis non leves difficultates occurrunt, pariter prætermiſſæ ab iſtorum Conciliorum interpretibus.

EXCURSUS I.

In quibuſnam poenis ſita eſſet ſeveritas priſcorum Canonum inſtaurata a Patribus hujus Concilii, adverſus illos, qui acta poenitentia Canonica, relabantur in ſcelera. Porro eos non fuiſſe privatos communione in fine vitæ, uti tertio ſæculo mediante, & initio quarti obſervabatur; ſed potius admiſſos, juxta indulgentiam Concilii Nicæni, ac Decreta Pontificum Innocentii, & Syricii, quæ in eum ſcopum expenduntur, & illuſtrantur. Semper itaque fuiſſe iis relapſis locum, non quidem poenitentiæ ſolemnis, ſed alterius diverſæ, utilis tamen, & fructuoſæ ad ſalutem.

CCV. QUamvis Patres Toletani hoc loco hominibus primo lapſis in ſcelus aliquod poſt Baptiſmum concedat actionem poenitentiæ taxatæ juxta Canones; non tamen relapſis poſt canonicam poenitentiam actam, vel ea durante: *Hi vero* (ajunt Canone xi.) *qui ad priora vitia, vel intra poenitentiæ tempus, vel poſt reconciliationem relabuntur, ſecundum priorum Canonum ſeveritatem damnentur.* Oportet autem modo inquirere aliquanto diligentius, in quonam ſita eſſet ejuſmodi ſeveritas; non quidem univerſe loquendo (id enim eſſet longiſſimum veſtigatu, juxta multitudinem Canonum Poenitentialium) ſed ſolum prout ſpectat ad ſenſum præſentis Canonis.

CCVI. Imprimis ſeveritas major priorum Canonum circa relapſos ejuſmodi, videtur in eo ſita fuiſſe, ut ne in fine quidem vitæ communionem reciperent aliqui illorum. Id patet ex Concilio Eliberitano, pariter Hiſpano, in cujus Canone iii. dicitur de Flaminibus poſt canonicam poenitentiam lapſis: *Si poſt poenitentiam fuerint moechati, placuit, ulterius non eſſe illis dandam communionem, ne luſiſſe de Dominica communione videantur.* Deinde Canone vii. dicitur generatim de omnibus in carnis peccatum lapſis poſt pœnitentiam: *Si quis forte Fidelis poſt lapſum moechiæ, poſt tempora conſtituta, accepta* (ſive *acta*, ut habent quædam exemplaria) *poenitentia, denuo fuerit fornicatus, placuit, eum nec in fine habere communionem.* Idemque fere habetur Can. xlvii. de maritis in mœchiam relapſis, poſtquam evaſerunt mortis periculum. Dicitur enim: *Si quis Fidelis habens uxorem, non ſemel, ſed ſæpe fuerit moechatus, in fine mortis eſt convenien-*

veniendus; quod ſi ſe promiſerit ceſſaturum, detur ei communio. Si reſuſcitatus, rurſus fuerit mœchatus; placuit ulterius non edere (alias *ludere*) *de communione pacis.*

CCVII. In quæ verba ita loquitur doctiſſimus Aurelianenſis Epiſcopus Albaſpinæus: *Abſolutio ei in morte deneganda. Ex iis liquet, unicam olim poſt Baptiſmum fuiſſe poenitentiam, & eum perpetua poenitentia puniendum, qui, impetrata venia, rurſus ad eadem relaberetur.* Deinde ſtatim ea verba, *communio pacis*, ita interpretatur: *Communio pacis, communio fraternitatis, abſolutio, ſimplex reconciliatio, & ſimilia, ejuſdem ſunt ſignificationis.* Itaque, ſicuti juxta tot Canones antiquos, iis relapſis poſt pœnitentiam canonicam ſemel actam, negabatur omnino communio de cætero; ita etiam, juxta ſententiam Albaſpinæi, *abſolutio, ſive ſimplex reconciliatio*. De quo último dicetur poſtea.

CCVIII. Atquicquid ſit de auſteritate extrema fere eorum Canonum apud Elliberim conditorum, non facile mihi perſuadere poſſum, Patres Toletanos in hoc Concilio tribus circiter ſæculis celebrato poſt illud Eliberitanum, adeo ſeveros fuiſſe, ut relapſis poſt canonicam poenitentiam ſemel actam, negarent in fine vitæ communionem, tum intellectam de abſolutione, ſive ſimplici reconciliatione; tum de Euchariſtica communione. Ducor imprimis benignitate Eccleſiæ Catholicæ erga quoslibet lapſos, quæ duobus ſæculis antea in Concilio Nicæno Canone xiii. alias xii. generatim ſtatuerat ὥςε ἤ τις ἐξοδένοι, τῶ τελευταίω καὶ ἀναγκαιοτάτω ἐφοδίω μὴ ἀποστερεῖσθω. Id eſt, juxta interpretationem S. Iſidori Hiſpalenſis, *ut ſi forte quis recedit ex tempore* (alias *ex corpore*) *neceſſario vitæ ſuæ viatico non defraudetur.* Juxta verſionem autem Dionyſii Exigui: *ut ſi quis egreditur e corpore, ultimo, & maxime neceſſario viatico non privetur.* Ac deinde clarius in fine ejuſdem Canonis, & interpretationis Dionyſianæ: *Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui* (Græce μετασχῶν εὐχαριστίας) *Epiſcopus probabiliter* [alias, *poſtquam probaverit*] *ex oblatione dare debebit.*

CCIX. Porro hoc piiſſimum magni illius Concilii Decretum ab anno cccxxv. quo editum eſt, ſervatum fuiſſe videtur in tota fere Eccleſia, uſque ad annum cccxlvii. Tunc autem in Concilio Oecumenico Sardicenſi aliquot Canones auſteriores conditi ſunt, quibus ob tranſitum ambitioſum ab una Eccleſia in aliam negabatur Epiſcopis communio, etiam laica, in fine vitæ. Sed & auſteritas hæc Canonum eam pœnam indicentium, antiquata fuit poſtea, aut etiam abrogata, ſaltem a tempore Innocentii I. Papæ, ineunte ſæculo quinto, in celebri illa Epiſtola ad Decentium Epiſcopum Eugubinum, ubi Capite ſeptimo, quod eſt, *De poenitentibus*, inquit: *De poenitentibus vero, qui ſive ex gravioribus commiſſis, ſive ex levioribus poenitentiam gerunt, ſi nulla interveniat ægritudo, quinta Feria ante Paſcha eis remittendam Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Cæterum de pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem poenitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis; ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem. Sane ſi quis in ægritudinem inciderit, atque uſque ad deſperationem devenerit, ei eſt ante tempus Paſchæ relaxandum, ne a ſæculo abſque communione diſcedat.*

CCX. Itaque auſteritas illa priſcorum Canonum, tam Eliberitanorum erga relapſos, quam Sardicenſium circa Epiſcopos ambitioſos ut ne in fine quidem vitæ communionem acciperent, videtur jam extincta, primum a tempore Concilii Nicæni in Canone illo xii. alias xiii. tum poſtea decreto præjacto Innocentii. Idipſum videtur dicendum de auſteritate erga relapſos tempora S. Cypriani, memorata ab ipſo in Epiſt. lii. ad Antonianum, ubi ait: *Poenitentiam non agentes, nec dolorem delictorum ſuorum toto corde, & manifeſta lamentationis ſuæ profeſſione teſtantes, prohibendos eſſe cenſuimus a ſpe communicationis, & pacis, ſi in infirmitate, & periculo coeperint deprecari; quia rogare illos, non delicti poenitentia, ſed mortis urgentis admonitio compellit; nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitavit eſſe moriturum.* Ubi plane iis negabatur communio in fine vitæ, ſicut & ab aliis quibuſdam Epiſcopis, nullatenus de Novatianiſmo ſuſpectis. Quapropter dum Patres Toletani in hoc noſtro Canone volunt, ut relapſi, *ſecundum priorum Canonum ſeveritatem damnentur*, non videtur id intelligendum ita, ut etiam in fine vitæ communione careant, quemadmodum antea fieri ſolebat; ſed ita ut communio, & pax iis uſque ad mortem differatur. Hoc nimirum eſt, quod antiqui Canones, prout jam correcti a Concilio Nicæno, & Innocentio I. Papa, fieri jubent, ut & illorum auſteritas toto decurſu vitæ ſit in vindictam ſcelerum, & reconcillatio, ac communio in obitu manifeſtet pietatem, ac miſericordiam Eccleſiæ piiſſimæ matris.

CCXI. Unde ab initio ſaltem quinti ſæculi, quo Innocentius I. regere Eccleſiam coepit, licet poſt publicam poenitentiam actam relapſis in eadem ſcelera, aut alia quælibet ex atrocioribus, non eſſet locus ad ſecundam poenitentiam canonicam, ſive ſolennem; erat tamen ad reconcillationem, & communionem per modum viatici neceſsarii in mortis articulo. Quare ab eo tempore vix allegari poterunt Canones aliqui Conciliorum id ſolatium, & ultimum ſubſidium negantes relapſis, ſi invenirentur jam receſſiſse a peccatis, & totius cordis contritione ad Deum converſi fuiſſe. Propterea enim Innocentius loco citato monet, *Sacerdotis eſſe judicare, ut attendat ad confeſſionem poenitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti* (hoc eſt, reconciliari, & ex hoc ſæculo in pace dimitti ad Dominum) *cum viderit congruam ſatiſfactionem*; nimirum, aut in re, aut ſaltem in voto. Neque enim qui paullo ante mortem convertitur in corde contrito, & humuliato, poteſt (communiter loquendo) in tam exiguo tempore congruam ſatisfactionem pro magnis ſceleribus reipſa exhibere; ſed in vo-

to ſolum, ſeu vera præparatione animi.

CCXII. Immo & ante tempus ejuſdem Innocentii, inclinante quarto ſæculo, Syricius Papa in celebri illa Epiſtola ad Himerium Epiſcopum Tarraconenſem, quam ſupra jam nos exſcripſimus, loquens de peccatoribus quibuſdam extreme improbis, nimirum de Chriſtianis apoſtatis a Fide, ait Cap. 3. *Quos a Chriſti Corpore, & Sanguine* (attendant rogo quicumque ex heterodoxis realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam negant, & ſolum figurativam admittunt) *quo dudum redempti fuerant renaſcendo, jubemus abſcindi. Et ſi reſipiſcentes forte aliquando fuerint ad lamenta converſi, his, quamdiu vivunt agenda poenitentia eſt, & in ultimo fine ſuo reconciliationis gratia exhibenda; quia, dicente Domino, Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat*. Vides, Syricium Papam, ductum imitatione quadam miſericordiæ Divinæ, hominibus exſecrando apoſtaſiæ crimine maculatis, poſt ſpatium vitæ reliquæ in poenitentia tranſactum, indulgere reconciliationis gratiam in obitu. Et tamen iis ipſis, tam circa medium tertii ſæculi in quibuſdam Eccleſiis ſub Epiſcopis Catholicis, teſte Cypriano, quam poſtea initio quarti in Concilio Eliberitano, fuit communio negata prorſus (immo & reconciliatio ſimplex, juxta Albaſpineum alioſque) etiam in vitæ exitu. Nihil itaque mirum, ſi poſtea ſæculo quarto, & quinto, relapſis poſt pœnitentiam canonicam ſemel actam, & jam converſis ad Deum ex toto corde, in fine vitæ communio indulgeretur.

CCXIII. Sed illuſtris eſt locus Cap. quinto ejuſdem Syricii Epiſtolæ, ac maxime opportunus, hiſce verbis: *De his vero non incongrue dilectio tua Apoſtolicam Sedem credidit conſulendam, qui, acta poenitentia, tanquam canes, & ſues ad vomitus priſtinos, & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus. Quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt. De quibus, quia ſuffugium jam non habent poenitendi, id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam Fidelibus oratione jungantur, ſacræ Myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint; a Dominicæ autem menſæ convivia ſegregentur; ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcoenis cupiditatibus retrahantur. Quos tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico* (alias, *viatici*) *munere, cum ad Dominum coeperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſublevari. Quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt poenitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandam eſſe cenſemus*.

CCXIV. Ex iis Syricii verbis palam conſtat, quod paullo antea dicebamus de lapſis poſt actam publice pœnitentiam canonicam. Licet enim hæc nullatenus iteraretur, adhuc erat locus, ut ii alio poenitentiæ genere peccata ſua luerent, mores corrigerent, & Dei miſericordiam implorarent. Nimirum ſupererat locus, ut orantes (ex privilegio, ſive benignitate Eccleſiæ) ſimul cum aliis Fidelibus, & ſacris myſteriis intervenientes, atque in aſſiduo luctu, ac mortificatione verſantes, tandem inſtante mortis periculo viaticum ſaluti neceſſarium acciperent. Hoc autem ſitum erat in duobus; nimirum, reconciliatione, ac communione Euchariſtica. Reconciliationem expreſſerat Syricius Cap. tertio verbis illis: *Si reſipiſcentes forte aliquando fuerint ad lamenta converſi, his, quamdiu vivunt, agenda poenitentia eſt, & in ultimo fine ſuo reconciliationis gratia tribuenda*. Commonionem vero Euchariſticam per modum viatici declaravit Cap. quinto mox citato, dum dixit: *Cum ad Dominum coeperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſublevari*.

CCXV. Itaque quantumvis ingrati Deo eſſent, & venia indigni, qui poſt actam poenitentiam canonicam, & abſolutionem a peccatis acceptam, redibant ad eadem, aut alia ſcelera; adhuc Eccleſia erga illos viſcera miſericordiæ exhibebat. Non enim omnino a toto coetu Fidelium eos ſeparabat, veluti membra putrida a corpore ſano; ſed hortabatur ſemper ad poenitentiam. Eo fine indulgebat iis, ut intra Eccleſiam oratione Fidelibus jungerentur. Præterea nova benignitate, ut ſacris myſteriis intervenirent, quamvis communione privati. Hæc autem duplex indulgentia includit, aut ſupponit aliam, qua admitterentur veluti privatim, & ſine ſolennitate ulla, inter Audientes; ut ex ſacra concione, & exhortatione publica ad exhibendos pœnitentiæ fructus dignos, ipſi excitarentur pariter cum aliis, aut præ aliis canonicam pœnitentiam agentibus. Unde antequam in obitu reconciliarentur, & communionem acciperent, præmittebant dignam quidem pœnitentiam; non tamen canonicam, ſive ſolennem, aut judicialem juxta ſacros Canones, qualem antea egerant; ſed alterius generis, & veluti extrajudicialem, uſque ad finem vitæ; quo inſtante, pariter extrajudicialem, ſive extraordinariam, ut ita loquamur) reconciliationem, & communionem, veluti viaticum ſaluti neceſſarium, accipiebant, juxta Decreta allegata Concilii Nicæni, ac Pontificum Innocentii, & Syricii.

EXCURSUS II.

Eadem doctrina de loco relicto peccatoribus relapſis in hoc, & aliis Conciliis ad poenitentiam ſalutarem, quamvis non canonicam, nec ſolennem, confirmatur illuſtribus Patrum teſtimoniis; præſertim Auguſtini, Proſperi, Fulgentii, Iſidori, ac S. Thomæ, & variis conſiderationibus.

CCXVI. EX dictis patet, quam ſapienter, & pie loquutus fuerit S. Auguſtinus Epiſtola LIV. alias CLIII. jam ſupra a nobis allegata, in reſponſione ad Macedonium, quem Africæ Vica-

Vicarium appellat Poſſidius, Cap. 20.) dicens, lapſis poſt actam pœnitentiam illam (ſolennem) quam *humillimam* vocat, locum adhuc eſſe, ut aliam, eamque fructuoſam, & ſalutarem agant. Neque enim inſultari, aut ſpes veniæ impediri poteſt homini cuiquam poſt actam pœnitentiam lapſo, & inquicanti: *Dicite, utrum mihi aliquid proſit ad vitam futuram, ſi in iſta vita illecebroſiſſimæ voluptatis blandimenta contempſero, ſi libidinum incitumenta frænavero, ſi ad caſtigandum corpus meum multa mihi, etiam licita, & conceſſa ſubtraxero, ſi me poenitenda vehementius excruciavero, ſi miſerabilius ingemuero, ſi flevero uberius, ſi vixero melius, ſi pauperes ſuſtentavero largius, ſi charitate, quæ operit multitudinem peccatorum, flagravera ardentius. Quis noſtrum ita deſipit, ut huic homini dicat: Nihil tibi iſta proderunt in poſterum; vade, ſaltem vitæ hujus ſuavitatu perfruere? Avertat Deus tam immanem, ſacrilegamque dementiam.*

CCXVII. Subdit autem ſtatim Auguſtinus reſponſionem, & valde ad rem noſtram: *Quamvis ergo caute, ſalubriterque proviſum ſit, ut locus illius humillimæ pænitentiæ ſemel in Eccleſia concedatur, ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit; quis tamen audeat dicere Deo: Quare huic homini, qui poſt primam poenitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcis? Quis audeat dicere erga iſtos non agi quod Apoſtolus ait:* Ignoras, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? *Aut iſtis exceptis eſſe definitum, quod ſcriptum eſt Pſalmo 2.* Beati omnes, qui confidunt in eum? *Aut ad illas non pertinere quod dicitur Pſalmo 30.* Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes, qui ſperatis in Dominum?

CCXVIII. Hactenus Auguſtinus palam confirmans quod in ſuperioribus dicebamus. Licet enim lapſis poſt ſemel actam pœnitentiam canonicam, ſive ſolennem, quam Sanctus Doctor appellat *humillimam*, Ambroſius vero *publicam*, nullus eſſet locus illam iterandi; erat tamen exercendi aliam valde laborioſam, nec parum utilem ad ſalutem, quam exponit, & colligit ex iis Scripturæ locis, quibus declaratur patientia Dei hortantis quoslibet peccatores ad pœnitentiam, & ad ſpem in ipſo collocandam. Neque enim durante hac vita mortali, & uſu expedito rationis, alicui peccatori, quamvis relapſo, præcluditur omnino locus quærendi ſalutem ſuam cum Divino adjutorio; ut ſæpe legitur in SS. Patribus, & nominatim in ipſo Auguſtino, Lib. 2. *De ſermone Domini in monte*, Cap. 15. ubi ait, *nullam eſſe animam, quamvis perverſam, quæ tamen ullo modo ratiocinari poteſt, in cujus conſcientia non loquatur Deus*. Loquitur autem Deus excitando intellectum, & movendo voluntatem ad poenitentiam.

CCXIX. Immo non ſolum de relapſis, ſed de excæcatis loquens S Doctor, non omnino præcludit iis locum poenitentiæ per auxilia Divina, dum degunt in carne mortali. Nam in Commentario Pſalmi ſexti, poſt medium loquens de iis, inquit: *Dedit eas Deus in reprobum ſenſum, nam ea eſt cæcitas mentis. In eam quiſquis datus fuerit, ab interiori Dei luce ſecluditur; ſed nondum penitus, dum in hac vita eſt.* Et in Libro, *De Prædeſtinatione, & Gratia*, edito nomine S. Auguſtini ipſius Cap. 14. legitur: *Si pie ſentiamus de Deo, etiam Pharaoni non denegavit miſericordiam ſuam.* Nimirum, aliquas excitationes mentis, & motiones voluntatis, quibus poſſet, quamvis difficulter, & inferendo ſibi magnam vim, impetrare ſibi majora, ac majora auxilia gradatim ad poenitentiam agendam, & remiſſionem peccatorum comparandam. Quin & antea Origenes in illa verba ad Caput nonum Epiſtolæ ad Romanos, *Deus cujus vult miſeretur, & quem vult indurat*, idipſum ſenſerat, nimirum, ne ipſi quidem Pharaoni indurato negaſſe omnino Deum facultatem pœnitendi.

CCXX. Conſonat Auguſtino fidelis ipſius Diſcipulus S. Proſper ad objectiones Vincentianas, Reſp. 25. dum ait: *Nemini Deus correctionis adimit viam, neque boni poſſibilitate ſpoliat.* Fulgentius quoque caſtiſſimus Auguſtini ſectator, & Interpres, Epiſt. VII. ad Venantium, in illa verba Hieremiæ 8. v. 4. *Numquid qui cadit non reſurget?* ita loquitur: *Nec in aliquo vulnere, nec in aliquo tempore cæleſtis poteſt deficere medicina. Ideo ipſe medicus* (Deus nimirum) *ſemper ſe poſſe converſo ſalutem donare teſtatur.* Numquid qui cadet &c. Quis ergo excludat relapſos ab auxiliis Divinis, quibus poſſint converti?

CCXXI. Unde communis Patrum vox eſt, in Concilio Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. confirmata in Cap. *Firmiter, De ſumma Trinitate*, ſemper in hac vita dari locum pœnitentiæ. Et Cap. *Tolis, De poenitentia*, dicitur: *Etiamſi ad ſummum quis pervenit malorum, & inde tamen reverti velit ad ſalutis viam, ſuſcipit, & libenter amplectitur Deus.* Quin S. Iſidorus, qui jam erat adultus tempore hujus Concilii Toletani, & poſtea illud cum aliis collegit, Libro 2. *Sententiarum*, Cap. 11. loquens generatim de omnibus, etiam peccatoribus magnis, ait: *Nulla eſt etiam de reatu excuſatio, quia Lex Dei aures noſtras quotidie pulſat, & ſactorum documenta bonorum cordis noſtri intima provocant.*

CCXXII. Certe S. Thomas, adhuc loquens de obſtinatis (qui ſunt deterioris conditionis, quam relapſi poſt canonicam pœnitentiam actam) Quæſt. XIV. *De veritate*, Art. 11. corpore, ita exponit rationem propriam hominis obſtinati, ut ſit, *qui non de facili poſſit cooperari ad hoc, quod exeat de peccato. Et hæc eſt obſtinatio imperfecta, qua aliquis poteſt eſſe obſtinatus in ſtatu vitæ; dum ſcilicet aliquis habet voluntatem ita firmatam in peccato, quod non ſurgunt motus ad bonum, niſi debiles.* Si vel ipſi obſtinati in hac mortali vita tanguntur inſpirationibus, & motibus ad bonum, licet debilibus, & poſſunt cooperari ad exeundum de ſtatu peccati, ut loquitur Angelicus Do-

ctor; quanto magis ii, qui poſt canonicam pœnitentiam actam lapſi ſunt abſque abſtinatione ulla in malo, poterunt cooperari ſuæ ſaluti, & accipere a Deo motus minime debiles ad bonum?

CXXII. Mitto plurima alia huc ſpectantia ex ſacris Literis, hiſtoria Eccleſiaſtica, & teſtimoniis Patrum, quæ late congeſſi Tomo III. Theologiæ S. Anſelmi, Diſp. cxxv. oſtendens, Deum hominibus quibuslibet ipſis, etiamſi magni peccatores ſint, & extreme impii, dum in via ſunt, ex miſericordia ſua infinita ob merita Chriſti conferre, nec ſolum offerre auxilia neceſſaria ex parte intellectus, & voluntatis, ad ſalutem ſuam quærendam, licet non æqualiter omnibus, neque cum æquali facilitate, aut difficultate ad malum vitandum, & bonum agendum, quod non eſt hujus loci examinare. Quanto ergo magis peccator poſt canonicam pœnitentiam lapſus ſemel, aut iterum priſcis ſæculis in peccatum, mœchiæ verbi gratia, ex infirmitate, ſive urgenti tentatione, capax erat auxiliorum Dei, tam ex parte intellectus, quam voluntatis, quibus poſſet ſalutem ſuam quærere, & dignos pœnitentiæ fructus facere, licet abſque ſolennitate illa, qua exhibebatur pœnitentia canonica.

CXXIV. Concluditur itaque, lapſos in crimina magna poſt canonicam pœnitentiam actam, ita damnari in hoc Concilio *ſecundum priorum Canonicam ſeveritatem*, ut nullus eſſet iis iterandæ ejuſdem ſolennis pœnitentiæ locus; eſſet tamen alterius extrajudicialis, aut privatæ, qua dignos fructus converſionis ſuæ exhiberent, in jejunio aſſiduo, fletu, & planctu magno, humilitate profunda, mortificatione exacta, eleemoſinis largis, oratione jugi, humi-cubationibus, aliiſque exercitiis ſupra ab Auguſtino indicatis; quæ nemo, niſi inſanus, improbare potuit, aut diſſuadere iis hominibus, veluti inutilia ad ſalutem.

CXXV. Equidem earum mortificationum exercitia Divino auxilio facta, & diu continuata ad veniam impetrandam, credibile non eſt nihil profutura in eum finem. Conſequens etiam eſt, ut homo tam dignos pœnitentiæ fructus faciens, iis ipſis impetraret a Deo majora, & majora auxilia ad dilectionem ipſius ſuper omnia, & contritionem perfectam de peccatis. Dilectioni autem, & contritioni ejuſmodi palam promiſſa eſt in ſacris Literis quorumlibet criminum venia abſque exceptione ulla, tam in Veteri, quam in Novo Teſtamento. Aliunde quoque in Bulla celebri Beati Pii V. & Gregorii XIII. confirmata per Urbanum VIII. damnatæ fuerunt trex illæ propoſitiones, xxxi. xxxii. ac xxxiii. quibus aliqui docebant, tam in catechumenis, quam in pœnitentibus, poſſe exiſtere charitatem perfectam, & ſinceram, de corde puro, & de fide non ficta, ſine remiſſione peccatorum. Non itaque dubitare licet, hominem illum poſt actam pœnitentiam canonicam lapſum, & deinde facientem tam dignos pœnitentiæ fructux, ex dilectione Dei ſuper omnia, & contritione perfecta de peccatis, accepturum illico veniam peccatorum. Alias enim hæc exiſterent ſimul cum charitate perfecta. Quod Pontifices damnant in iis theſibus.

CCXXVI. Et ſane non propterea vileſceret venia, aut homines juſtam occaſionem haberent ad relabendum, aut Deus ſe gereret minus decenter conceſſa ſæpius venia peccatorum. Nam ſecuta de iis poenitentia, tam vera, tam ſeria, tam feraci dignorum fructuum, nullum eorum inconvenientium ſequeretur. Quin potius haberet locum graviſſima illa conſideratio Tertulliani, ſeu potius S. Paciani Epiſcopi Barcinonenſis, Libro *De Poenitentia*, Cap. ſeptimo, qua oſtendit, nullum eorum abſurdum ſequi ex eo, quod crimina poſt baptiſmum commiſſa remittantur ſemel per unam, & veram poenitentiam. Huc enim ſpectat, quod ille ait: *Piget ſecundæ, immo jam ultimæ ſpei ſubtexere mentionem; ne retractantes de reſiduo auxilio pœnitendi, ſpatium adhuc delinquendi demonſtrare videamur. Abſit, ut aliquis ita interpretetur, quaſi eo ſibi etiam nunc pateat ad delinquendum, quia patet ad penitendum; & redundantia clementiæ cæleſtis libidinem faciat humanæ temeritatis. Nemo iccirco deterior ſit, quia Deus melior eſt, toties delinquendo, quoties ignoſcitur.*

CCXXVII. Certe hæc conſideratio, qua & prædictus S. Pacianus uſus fuit ſcribens contra Sympronianum Novatianum, & præterea initio ſuæ Paræneſis ad poenitentiam, non modo habet locum in primo lapſu poſt Baptiſmum, ſed etiam in ſecundo poſt actam ſemel canonicam poenitentiam; immo & in tertio, quarto &c. Cum enim adeo ſeria, & ardua poenitentia, licet privata, exigeretur in iis relapſis ad veniam impetrandam, etiam per confeſſionem ſecretam, ſpes veniæ non eſſet incentivum peccandi, nec vileſceret venia, quamvis poſt tot poenitentiæ labores iteraretur; ſemperque vere dici poſſet: *Nemo iccirco deterior ſit, quia Deus melior eſt, toties delinquendo, quoties ignoſcitur.* Dum autem tempore hujus Concilii introductus fuerat abuſus ille repetendi poenitentiam, nimirum ſolennem, contra ſacros Canones, illam unicam eſſe ſtatuentes, quæque nunquam antea iterata fuerat, merito ii timuerunt, vilipendendam fuiſſe; ac propterea repetitionem illam cenſuerunt *exſecrabilem præſumptionem*, & fædiſſimum poenitendi genus.

EXCURSUS III.

Præter pœnitentiam ſolennem, quæ nunquam iterabatur, fuiſſe aliam publicam ſine ſolennitate, aliamque privatam, & ſecretam in foro conſcientiæ coram Sacerdote ſolo. Hanc porro de peccatis internis, & externis minus gravibus, licet mortiferis, iteratam fuiſſe, tum tempore hujus Concilii, tum antea, & poſtea. Oſtenditur id multipliciter adverſus quoſdam negantes, olim relapſis poſt Baptiſmum pœnitentiam fuiſſe pluſquam ſemel conceſſam.

CCXXVIII. UT autem, quæ modo dicebamus de repetitione poenitentiæ non ſolennis, tam tempore hujus Concilii, quam an-

tea

rea & poſtea, plenius confirmentur, & exponantur, notandum eſt, licet priſcis iis ſæculis, neque in hoc Concilio, nec fortaſſis in alio quopiam, legatur expreſſa diſtinctio inter pœnitentiam publicam ſolennem, & publicam non ſolennem, legi tamen apud Scriptores poſteriores cujus chiliadis annorum, præſertim a duodecimo ſæculo, & deinceps. Petrus Pictavienſis, quem Joannes Morinus Lib. 5. *De Pœnitentia*, Cap. 25. num. 5. laudat, veluti fidum Diſcipulum Magiſtri Sententiarum, memorat quandam pœnitentiam publicam non ſolennem, præſertim iis verbis: *In die Cineris ejecti de Eccleſia, cum certa aquæ forma in die Cœnæ recipiuntur. Et hæc pœnitentia dicitur publica non ſolennis.*

CXXIX. Hinc Scholaſtici ſequentes diſtinxerunt palam tres ſpecies, ſive formas pœnitentiæ. Harum præcipua dicta olim fuit antonomaſtice *publica*, & ita nominatur a S. Ambroſio Lib. 2. *De Pœnitentia*, Cap. 20. verbis illis: *Reperiuntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto; nam ſi vere in Chriſti pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non putarent; quia, ſicut unum eſt Baptiſma, ita & unica eſt pœnitentia.* Addit vero illico: *Quæ tamen publice agitur.* Porro Hugo de S. Victore Tract. VI. *Summæ* Cap. 12. & S. Thomas 3. Part. Quæſt. 84. Art. 10. (ubi inquirit, *An Sacramentum pœnitentiæ debeat iterari*,) allegant verba præjacta Sancti Ambroſii; & quam ille dixit pœnitentiam publicam, ſive, *quæ publice agitur*, ipſi interpretantur *ſolennem*, & ita palam appellant. Nec tamen Hugo admittit pœnitentiam aliquam publicam, quæ non ſit ſolennis, ſed ſolennem, & publicam pro una, & eadem uſurpare videtur ſub iis duabus appellationibus, & negat, illam iterari unquam potuiſſe, aut poſſe. Unde palam loquens ibi de illa pœnitentia, quam S. Ambroſius publicam dixerat, ſubdit: *Nec injungitur illa ſolennis pœnitentia iterum criminaliter peccanti, ſed datur aliquod conſilium.* Et, ut addit Auctor Libri cujuſdam *De pœnitentia*, ſcripti tempore ejuſdem Hugonis intra ipſam Abbatiam Sancti Victoris, *multoties conſilium pœnitentia ſolenni gravius indicitur.* Ac jure quidem; nam relapſus in crimen quodlibet, majori pœna dignus eſt, cæteris paribus, quam ſemel dumtaxat lapſus.

CCXXX. At enim, tam Petrus Pictavienſis nuper allegatus, quam plures alii ab inclinante eodem ſæculo duodecimo, & deinceps, palam diſtinxerunt tres illas pœnitentiæ formas, penes ſolennem, publicam, & privatam. Inter eos Robertus de Flammesburg citatus a Morino in Pœnitentiali ſuo ait: *Pœnitentia alia ſolennis, alia publica, alia privata. Solennis eſt, quæ fit in capite jejunii; quoniam cum ſolennitate ejiciuntur pœnitentes ab Eccleſia in cinere, & cilicia. Hæc etiam eſt publica, quia publice fit. Publica, & non ſolennis eſt, quæ fit in facie Eccleſiæ ſine ſupradicta ſolennitate, ut peregrinatio. Privata eſt illa, quæ privatim quotidie fit coram Sacerdote. Solennem pœnitentiam non injunget aliquis, niſi Epiſcopus, vel aliquis ejus auctoritate, niſi in neceſſitate. Tunc etiam poterit laicus eum reconciliare, arg. De Conſecrat. Diſtin. IV. Sanctum eſt.* (ne exiſtimes, ſermonem eſſe de reconciliatione Sacramentali; hæc enim a ſolo proſus Sacerdote dari poteſt) *Publicam pœnitentiam, ſicut & privatam, injungit ſimplex Sacerdos, & quolibet tempore.*

CCXXXI. Deinde S. Raimundus de Pennafort (quem Eccleſia in ſolenni Officio ad diem 23. Januarii celebrat, tamquam inſignem Sacramenti Pœnitentiæ miniſtrum) inclinante ſæculo tertiodecimo, Libro tertio *Summæ*, Cap. *De Pœnitentiis, & remiſſ.* §. VI. inquit: *Species pœnitentiæ ſunt tres. Nam alia eſt ſolennis, alia publica, alia privata. Solennis eſt, quæ fit in capite Quadrageſimæ cum ſolemnitate, quæ eſt Diſtin. 50. In capite. Dicitur etiam ſolennis, quamvis non ita proprie, quando aliquis invitus ad pœnitentiam agendam mittitur in Monaſterium, Diſt. 50. Si ille. Hæc debet imponi ab Epiſcopo tantum, vel de mandato ejus a Sacerdote; & debet pro crimine publico, & vulgatiſſimo, quod totam commoverit Urbem.* Subdit ſex notiones, ſive proprietates pœnitentiæ ſolennis. I. Quod non imponatur Clericis. II. Quod Laici ea functi nequeant promoveri ad Ordines. III. Quod nequeat iterari. Tempore tamen hujus Concilii iterabatur de facto, & contra jus, in quibuſdam Eccleſiis Hiſpaniæ. Immo & ineunte ſæculo quarto decimo antiquus Gloſſator S. Raymundi, & fere ipſius ſynchronos, ad verba illa de pœnitentia ſolenni, *non debet iterari*, litera H ita ea exponit: *ſecundum conſuetudinem quarundam Eccleſiarum; contrarium tamen in aliis obſervatur.* IV. Quod ea peracta non poſſit matrimonium contrahi. V. Quod militia ſit deſerenda. VI. Quod pœnitens jam non amplius ſe ingerat negotiis ſæcularibus.

CCXXXII. Ulterius loquens de ſecunda ſpecie, ait: *Publica dicitur, quandoque, quæ ſupra dicta eſt ſolennis, idcirco quia publice fit. Proprie tamen dicitur illa, quæ fit in facie Eccleſiæ, non cum prædicta ſolennitate; ſeu quum injungitur peregrinatio per mundum cum baculo cubitali, & ſcapulari, vel veſte aliqua ad hoc coaſueta. Hanc poſſet imponere quilibet Sacerdos ſuo Parochiano; quia non invenio, ſibi probibitum, niſi conſuetudo eſſet contraria in aliqua Eccleſia. Item non debet imponi Clerico niſi depoſito; nec debet imponi, niſi pro crimine enormi, & manifeſto. De Pœn. Diſt. 6. Sacerdos.* Hactenus ille, loquens de pœnitentia publica proprie uſurpata, quatenus diſtinguitur a ſolenni, & privata, veluti a duobus extremis, quibus interjecta eſt.

CCXXXIII. Denique ſtatim addit, quod maxime ad rem noſtram eſt: *Item ſolennis pœnitentia non debet iterari; alia qualibet* (nimirum, publica illa nuper explanata, & inſuper privata) *& debet, & poteſt iterari, quoties homo peccat. De Pœn. Diſt. 3. Reperiuntur &c.* Quod ipſum fere poſtea docuit S. Thomas loco allegato ex 3. Par. Quæſt. 84.

Art.

Art. 10. ac Cardinalis Turre-cremata in Cap. *Si quis poſt remiſſionem*, 50. Diſt. ubi & enumerat alias poenitentiæ formas, quæ ad tres prædictas reduci poſſunt; ac denique recentiores fere omnes, eandem diviſionem poenitentiæ tradentes in ſolennem, publicam, & privatam; quarum ſola prima iterari nequeat, duæ reliquæ poſſint repeti. Legantur ſpeciatim ea de re Suarez, & Martinon initio Tractatuum, *De Pœnitentia*, Rouſſel Lib. 1. *Hiſtor. Pontif. juriſdict.* Cap. 6. num. 15. Cellotius Lib. 3. *De Hierarch.* Cap. 18. & plures alii, quos allegat, ac ſequitur doctiſſimus, ac mihi quondam multis nominibus conjunctiſſimus, D. Emmanuel Gonzalez Tellez in Librum quintum Decretalium Titulo XXXVIII. qui eſt *De pœnitentiis, & remiſſionibus*. Ubi plura alia huc ſpectantia invenies; quamvis nec apud illum, neque apud quenquam alium Scriptorem, invenerim aliquem qui reflexerit animum ad Canonem XI. Concilii Toletani III. in quo verſamur, & tamdiu laboramus, cum tamen doctrina ipſius valde exotica, & ſumma difficultas, ſtatim fere in oculos incurrat.

CCXXXIV. Quamvis autem certum ſit, in hoc Canone improbari uſum introductum in quibuſdam Eccleſiis Hiſpaniæ circa iterandam poanitentiam, nimirum ſolennem, cum certis cæremoniis juxta ſacros Canones ſtatutam pro criminibus gravioribus, ſive exitioſis, aut capitalibus, vel principalibus, juxta ſtylum Tertulliani, Paciani, & aliorum veterum; non tamen conſtat, hoc loco reprehendi, aut damnari poenitentiam iteratam, quæ, & ſecreta, & auricularis dicitur. Immo & jam oſtenſum fuit toto fere Excurſu præcedenti, locum fuiſſe ad illam repetendam, ſaltem pro peccatis pure internis, aut minus gravibus, licet mortiferis.

CCXXXV. Quod ipſum confirmare licet teſtimonio Concilii Tridentini Seſſ. XIV. Can. VI. ubi ita definit: *Si quis negaverit, Confeſſionem ſacramentalem, vel inſtitutam, vel ad ſalutem neceſſariam eſſe jure Divino; aut dixerit, modum ſecrete confitendi ſoli Sacerdoti, quem Eccleſia Catholica ab initio ſemper obſervavit, alienum eſſe ab inſtitutione, & mandato Chriſti, & inventum eſſe humanum, anathema ſit.* Itaque non ſemel ſolum, aut bis, ſed ſemper in Eccleſia fuit uſus confitendi ſecreto peccata ſoli Sacerdoti. Quod ſaltem ac præcipue de peccatis ſecretis, & minus gravibus, quamvis mortiferis, intelligi debet. Nam publica, & enormiora confeſſione præſertim publica, & poenitentia ſolenni expiabantur. Unde & conſequens eſt, ut quoties ante actam poenitentiam ſolennem, ſive poſt illam labebantur, & relabebantur homines in peccata minus gravia, ac ſecreta, toties illa ſecreto confiterentur ſoli Sacerdoti, & ab eo acciperent reconciliationem, licet non ita facile, ac modo, ſed poſt præparationem illam diuturnam, & laborioſam, in jejuniis, fletu, planctu, orationibus, & eleemoſynis, quæ iis ſæculis melioribus in more erat, etiam pro peccatis mortiferis inferioris notæ.

CCXXXVI. Urgetur ex eadem Seſſ. XIV. Cap. ſecundo, ubi palam definitur adverſus Novatianos, & alios errones, Eccleſiam habere poteſtatem ad abſolvendum pœnitentes, ut *non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſum* (tribunal Sacerdotum) *confugerint, poſſint liberari*. Itaque poteſtas Eccleſiæ ad abſolvendum, non ſemel, ſed quoties pœnitentes confugerint ad tribunal Sacerdotale, certa eſt ſecundum Fidem; ac proinde in uſum & functionem reducta fuiſſe cenſenda eſt omni tempore, quo Eccleſia conceſſit, aut non prohibuit Sacerdotibus, ut ea uterentur ſemel, & ſæpius circa quoslibet lapſos, ac relapſos. Atqui nulla ejuſmodi prohibitio fuit, aut ſaltem nulla invenitur extitiſſe, in ordine ad peccata pure interna, aut etiam externa, ſed ſecreta, & minus gravia, licet mortifera. Cenſendum itaque eſt, in uſu fuiſſe iteratam abſolutionem de iis peccatis erga quoslibet lapſos, & relapſos; & conſequenter hanc in Concilio Toletano III. ac Canone XI. nec vetitam, nec reprehenſam fuiſſe, ſed ſolum illam aliam, quæ, durante pœnitentia ſolenni, aut poſt illam, ob crimina publica, aut atrociora, contra jus, & fas iterabatur.

CCXXXVII. Non ſum neſcius, doctiſſimum Albaſpineum firmiter, ac multis locis negaſſe uſum, ſive functionem ſecundæ pœnitentiæ poſt Baptiſmum, priſcis ſæculis. Nimirum lapſis poſt Baptiſmum unicam fuiſſe pœnitentiam contendit, ductus præcipue teſtimonio Tertulliani (ſeu potius S. Paciani) Lib. *De Pœnitentia*, Cap 7. Sed enim, ut obſervat Pamelius in eundem locum, ſemper Eccleſia peccatoribus veniam indulſit per reconciliationem publicam, aut ſecretam; & quicquid apud Veteres legitur de ſecunda, & ultima pœnitentia, dumtaxat de ſolenni intelligi debet. Quod ipſum tradit Petavius in Animadverſionibus ad Epiphanium Hæreſi quæ eſt LIX Novatinorum, pagina mihi 239. & ante utrumque tradiderat S. Thomas 3. P. Q. 84. Art. 10. cum aliis toto hoc Excurſu indicatis. Quin & S. Ambroſius apertiſſime videtur idem ſenſiſſe verbis ſupra exſcriptis num 227. Cum enim præmiſiſſet: *Sicut unum eſt Baptiſma, ita & unica eſt poenitentia;* ſtatim addidit: *quæ tamen publice agitur*: qualis profecto erat eo tempore ſola pœnitentia ſolennis. Alia igitur pœnitentia tunc iterari poterat. Nimirum illa, quæ ſecreto pro peccatis pure internis, aut externis quidem, ſed minus gravibus, quamvis mortiferis, agebatur. Quod ipſum luculenter indicaſſe videtur Origenes multo antea Homilia XV. in Caput 25. Levitici, verbis jam ſupra allegatis in alia Diſſertation. ubi loquens de peccatis minus gravibus, quamvis mortiferis (ut patet ex toto contextu) ait: *Semper poenitentiam recipiunt, & ſine intermiſſione redimuntur*. Hæc, & plura alia ille ſcribens ineunte tertio ſæculo, quo diſciplina Eccleſiaſtica erat valde ſevera. Sed & S. Pacianus Epiſcopus Barcinonenſis, qui inclinante quarto ſæculo floruit, & graviſſimam illam Parænеſin ad pœnitentiam ſcripſit, ſupra a nobis recuſam, ita exaggerat, aut ponderoſam oſtendit gravitatem trium peccatorum, idololatriæ, homicidii, & fornicationis, propter quæ olim ſolennis pœnitentia, eaque ſolum ſemel, agebatur,

Digitized by Google

batur, ut tamen reliqua peccata minora, licet mortifera, facilius redimerentur: *Reliqua peccata meliorum operum compenſatione curantur &c.* Quia, nimirum, vere pœnitentibus de iis in jejunio, fletu, planctu contritione totius cordis, aliiſque auſteritatibus tunc ſolitis, & humiliter confitentibus, Sacerdotes ſecreto donabant veniam.

CCXXXVIII. Itaque pœnitentia privata, ſecreta, & Sacramentalis, tam tempore hujus Concilii, quam antea, de peccatis internis, & eaternis venialibus, ac mortiferis minoris notæ, iterabatur, quamvis cum magna circumſpectiore, & auſteritate, juxta ſeveram diſciplinam illorum temporum. Idque vel ipſe Tertullianus, cujus verbis innititur Albaſpineus pro opinione contraria, idipſum indicare videtur Libro citato *De Poenitentia*, Cap. 7. & 8. dum ait de lapſis poſt Baptiſmum acceptum: *Verum non ſtatim ſuccidendus, aut ſubruendus eſt animus deſepritione, ſi ſecundæ poenitentiæ debitor fuerit. Pigeat ſane peccare rurſus; ſed rurſus pœnitere non pigeat &c. Iteratæ valetudinis iteranda medicina eſt.*

CCXXXIX. Quod exemplis e Scriptura Saera petitis, præſertim ea Apocalypſi, confirmare pergit, & ea Evangelio; qualia ſunt drachmæ perditæ, ovis amiſſæ, & filii prodigi. Hine erigit animum hominis quantumlibet lapſi, in ſpem veniæ per veram poenitentiam accipiendæ a Deo, ſicuti illam accepit filius prodigus a patre; immo multo amplius, quanto Deus magis proprie Pater, & abundantius miſericors eſt: *Deus, ſcilieet, tam Pater, nemo; tam pius, nemo. Is ergo te filium ſuum, etſi acceptum ab eo prodegeris, etſi nudus redieris, recipiet, quia rediiſti, magiſque de regreſſu tuo, quam de alterius ſobrietate lætabitur.* Hæc autem omnia æque locum habent in relapſibus ſequentibus, ac in primo poſt Baptiſmum lapſu, ubi intervenit perfecta peccatoris in Deum converſio. Ideoque, aut Tertullianus cenſuit, locum eſſe iterandæ pœnitentiæ privatæ ſemel, & ſæpius poſt Baptiſmum (uti ex prædictis verbis colligit Pamelius) aut ſaltem id colligitur ex ipſius ratiocinio.

CCLX. Præterea S. Leo Papa Epiſtola XCII. alias LXII. ad Ruſticum Narbonenſem palam docet, quædam peccata minus gravia, convivandi cum Gentilibus, & veſcendi idolothytis, poſſe remitti jejuniis, & manuum impoſitione; nimirum abſolutione ſecrèta; idololatriam vero, homicidium, & fornicationem, *nonniſi per poenitentiam publicam*. Sed & antea S. Auguſtinus Tom. VI. Lib. *De Fide, & Operibus*, Cap. 48. & 49. manifeſte diſtinguit delicta atrociora eorum, qui proprie Poenitentes vocabantur, & minus gravia illorum, quibus adhibebantur quædam alia remedia. Ab hiſce peccatis abſolvebantur homines quotannis Feria ſexta Paſchæ (ac proinde iterato) ut patet ea Canone VI. hujus Concilii, & ea pluribus aliis locis.

CCXLI. Hoc ipſum urgentius confirmatur in iis omnibus Chriſtianis, qui primis ſex Eccleſiæ ſæculis, immo & pluribus poſtea, a tempore Baptiſmi recepti nunquam commiſerunt ſcelera capitalia, ſive aliquod ex gravioribus, ob quod deberent poenitentiam ſolennem agere; ſed dumtaxat peccata venalia, & mortalia prorſus interna, vel externa, ſed ſecreto, & minus gravia. Nec dubitare licet plurima hominum millia fuiſſe iis ſæculis in Eccleſia, quibus id contingebat. Inquiro modo, quodnam remedium adhiberent ii ad impetrandam veniam eorum peccatorum, in quæ ſæpe labebantur, & relabebantur, alio, atque alio tempore? Certum eſt non fuiſſe auſos ad commuoionem accedere ſine prævia poenitentia cordis, operis, & confeſſionis ſecretæ coram Sacerdote, ut conſtat ea traditione totius Eccleſiæ, a primis ſæculis uſque modo. Quam veritatem illuſtrat poſt plures alios Dionyſius de Sancta Martha, Monachus Congregationis S. Mauri Galliarum, in egregio Opere adverſus Dallæum inſcripto; *Traite de la Confeſſion contre les erreurs des Calviniſtes.* Oportet igitur fateri, omnes homines prædictos ſæpius, ac ſæpius lapſos poſt Baptiſmum in ea peccata interna, & mortalia minus gravia variis temporibus vitæ ſuæ, iterato confugiſſe ad poenitentiam cordis, operis, & confeſſionis ſecretæ coram Sacerdote; nimirum, ſaltem quoties ſe præparabant ad communionem Euchariſticam, vel ad Saerum celebrandum. Non igitur negari poteſt iis ſæculis iteratam fuiſſe ſæpius ac ſæpius poenitentiam ſecretam, & privatam coram Sacerdotibus, licet illa alia ſolennis nonniſi ſemel ageretur.

CCXLII. Semper, nimirum, verum fuit, quod inquit S. Leo Papa Epiſt. LXXXII. alias XCI. *Multum utile, ac neceſſarium eſt, ut peccatorum reatus Sacerdotali ſupplicatione ſolvatur.* Ac præterea Epiſtola LXXXVI. alias LXXX. *Cum reatus conſcientiarum* (nimirum peccata quælibet interna, & occulta) *ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari confeſſione ſecreta.* Vide plurima, & ſelecta Patrum, & Scriptorum veterum loca de neceſſitate, & uſu confeſſionis ejuſmodi apud laudatum Dionyſium de S. Martha in eo Libro, pag. 95. 140. 148. 163. 164. 178. 181. 218. 221. 222. 224. 226. 243. 427. & 526.

CCXLIII. Itaque non conſtat ſatis, nec eredibile videtur, Patres Toletanos in hoc Canone XI. prohibuiſſe, ac reprehendiſſe pœnitentiam iteratam, ſive repetitam coram Sacerdote, de peccatis minoris notæ, licet mortiferis, & de interius ſolum commiſſis. Dumtaxat ergo iraſci videntur hoc Can. XI. adverſus repetitionem pœnitentiæ ſolennis, cœptam in quibuſdam Hiſpaniæ Eccleſiis contra ſacros Canones; & ſummum adverſus repetitionem pœnitentiæ, ſive confeſſionis privatæ abſque debitis requiſitis, & ſine injunctione juſta, ac proportionata pœnalium operum in vindictam ſcelerum. Quod ultimum ſatis indicant prædicti Patres poſtremis illis verbis: *Sæpius enim laicis tribuendo deſidioſe pœnitentiam, ad lamentanda rurſus facinora, poſt acceptam pœnitentiam relabuntur.*

CCXLIV. Inſuper, cum certum ſit Chriſtum Dominum dediſſe Petro, & reliquis Apo-

P R Æ F A T I O.

IN nomine Domini noſtri Jesu Christi. Anno feliciter quarto Regni Domini noſtri glorioſiſſimi Reccaredi Regis Narbonæ, Migetius, Sedatius, Bene-natus, Boetius, Pelagius, Tigridius, Agrippinus, & Sergius, Epiſcopi Galliæ Provinciæ, Concilia ſanctorum antiquorum Patrum, vel Decreta obſervare cum Dei timore cupientes; nos in Urbe Narbona, ſecundum quod ſancta Synodus per ordinationem glorioſiſſimi Domini noſtri Reccaredi Regis in Urbe Toletana definivit, die Kalendarum Novembris, Deo auſpice, in unum convenimus, aliquanta, quæ juſte, & pie ſunt edita, & per patrocinationis poteſtatem non ſupplebantur, ad memoriam nunc temporibus Domini noſtri ſub præfationibus deducentes, recapitulare fecimus; & quæ pro regula, & Fidei Catholicæ diſciplina adhuc viſa communi tractatu elegimus conſcribenda, & Canonibus definivimus adjungenda, quæ tenore Capitulorum ſubſequenter evidenti jure declarantur.

C A N O N E S.

I.

1. HOc regulariter definitum eſt, ut nullus Clericorum veſtimenta purpurea induat, quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religioſam dignitatem; ut ſicut eſt devotio in mente, ita & oſtendatur in corpore; quia purpura maxime laicorum poteſtate præditis debetur, non Religioſis. Quod ſi quis non obſervaverit, velut tranſgreſſorem Legis coercendum.

II.

2. Hoc itaque definitum eſt, ut in pſallendis ordinibus per quemque Pſalmum Gloria dicatur omnipotenti Deo; per majores vero Pſalmos, prout fuerint, prolixius pauſationes fiant, & per quamque pauſationem Gloria Trinitatis Domino decantetur.

III.

3. Nam & hoc ſecundum priſcorum cenſuram Canonum ſinitum, ut nullus Clericus, Subdiaconus, Diaconus, vel Presbyter, in plateis reſideat; certe nec in plateis, & ſtare, & fabulis diverſis commiſceri. Quod ſi quis facere præſumpſerit, repellendum omnino ab officio, & exſecrandum; ſi non emendaverit, & a communione, & ab officio privetur.

IV.

4. Ut omnis, homo, tam ingenuus, quam ſervus, Gotthus, Romanus, Syrus, Græcus, vel Judæus die Dominico nullam operam faciant, nec boves jungantur, excepto ſi in mutando neceſſitas incubuerit. Quod ſi quiſquam præſumpſerit facere; ſi ingenus eſt, det Comiti Civitatis ſolidos ſex; ſi ſervus, centum flagella ſuſcipiat.

Vide Concil. Coracenie anni MI. cap. 6.

V.

5. Secundum Concilium * Nicænum ſanctiſſimum, conciliabula, vel conjurationes non fiant Clericorum, quæ ſub patrocinio ſolebant fieri laicorum. Nec unuſquiſque de inferiori gradu ſeniorem ſibi elatus, aut increpet, aut injuriet. Quod ſi quis, prætermiſſo tam juſtæ cenſuræ ordine, auſus fuerit facere, diſtrictione ſæviſſima corrigatur, ut ſub pœnitentiæ nomine vitia recedant; ideſt, anno uno in Monaſterio ſciat abjicere ſuperbiam unde inflatur, quod eſt diabolus; & addiſcat humiliationem Chriſti, quia per ipſam mortem guſtare dignatus eſt.

* *Immo potius Chalc. cap. 18.*

VI.

6. Secundum Concilia, priſcorum orthodoxorum decrevit Fraternitas, ut quicumque fuerit culpabilis inventus Clericus, aut honoratus de Civitate, & ad Monaſterium fuerit deputatus; ſic Abbas, qui eſt præfectus, cum illo, qui dirigitur, agat, ſicut ab Epiſcopo manifeſta correctione fuerit ordinatum. Aliter ſi Abbas facere elegerit, pro correctione tempus aliquod ſuſpendatur; quia ob hanc cauſſam dirigitur, ut emendetur, non paſſim ferculis diverſis ſaturetur.

VII.

7. Quicumque Clericorum, a maximo uſque ad infra, contra ſanctæ Eccleſiæ utilitatem agere, tractare, vel conari fuerit repertus, merito dejiciatur, qui fidem ſervare minime cognoſcitur.

VIII.

8. Quicumque Clericus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, ſine conſcientia Epiſcopi, aliquid de poſſeſſionibus, vel de domo Eccleſiæ tulerit, aut fraudem fecerit; non ſolum cum omni dedecore conſtrictus reſtituat quod fecerit; ſed

* Boetius in Chriſti nomine Eccleſiæ Magalonenſis Epiſcopus, in has conſtitutiones interſui, & ſubſcripſi. * Benenatus in Chriſti nomine Eccleſiæ Elnenſis Ep'ſc. h. c. i. & ſub. *ex Ms. cod. inſerendus.*

Pelagius in Chriſti nomine Eccleſiæ Nemauſenſis Epiſcopus, in has conſtitutiones interſui, & ſubſcripſi.

Tigridius in Chriſti nomine Eccleſiæ Agathenſis Epiſcopus, in has conſtitutiones interſui, & ſubſcripſi.

Sergius in Chriſti nomine Eccleſiæ Carcaſſonenſis Epiſcopus, in has conſtitutiones interſui, & ſubſcripſi.

Agrippinus de Civitate Loteva in Chriſti nomine Epiſcopus, in has conſtitutiones interſui, & ſubſcripſi.

NOTÆ VARIORUM.

XVII. Concilium Narbonenſe, &c.] Appellamus illud complexo vocabulo *Hiſpano-Gallicum*: quoniam celebratum fuit ſub Reccaredo Rege Hiſpaniæ, cui tunc ſubjacebat Gallia Narbonenſis. Unde & Metropolitani Narbonenſes paſſim iis temporibus intererant Conciliis in media Hiſpania celebratis, quibus eorum nomina ſubſcripta inveniuntur. Quin & Migetius Metropolitanus Narbonenſis, qui anno Chriſti DLXXXIX. quarto loco inter Præſules ſubſcribit in Concilio Toletano III. coacto die octavo Iduum Majarum; poſtea eodem anno Kalendis Novembris præfuit huic Concilio Narbonenſi. Immo & pluribus poſtea ſæculis, exeunte prima chiliade annorum Chriſtiana, & ſecunda inchoante, ideſt, ſæculis decimo, & undecimo, in plurimis conventibus Epiſcoporum, & Synodis intra Hiſpaniam coactis, interveniſſe leguntur Archiepiſcopi Narbonenſes ſimul cum Epiſcopis Hiſpanienſibus. Vide varia monumenta a nobis proferenda infra. Annus itaque utriuſqua ejus Concilii celebrati, fuit annus Chriſti DLXXXIX. Era DCXXVII. Pelagii II. Papæ duodecimus, Reccaredi Hiſpaniæ Regis quartus, imperante Conſtantinopoli Mauricio.

XVIII. Porro termini Narbonenſis Metropoleos, ſicut & aliarum intra dominia Regum Hiſpaniæ Gotthorum, deſcripti inveniuntur tempore Vvambæ, ſive Vvombanis Regis glorioſiſſimi, in continuatione S. Ildephonſi Toletani ad Chronicon S. Iſidori apud Lucam Epiſcopum Tudenſem, his verbis: *Diviſia autem Sedium Narbonenſis Metropolis hæc eſt. Beterris teneat de Scalath uſque Barcinanam, de Macay uſque Riboſora. Agathe teneat de Ruſa uſque Riberam, de Gallar uſque Nurlam. Magalona teneat de Nurla uſque Ribogar, de Coſtella uſque Sambiam. Lateva teneat de Sambia uſque Ribanal, de Anges uſque Montem-ruſum. Carcaſſona teneat de Monteruſo uſque Angeram, de Angoſa uſque Montanam. Elna teneat de Angera uſque Roſmalam, de Latorſa uſque Lamaſim. Hæ ſunt octo Sedes immediate ſubditæ Archiepiſcopo Narbonenſi provinciæ Galliæ, vel Hiſpaniæ, quæ citerior dicitur. Et ſiunt Sedes baram duarum Hiſpaniarum octoginta ſub dominio Gotthorum, tam Archiepiſcopales, quam Epiſcopales, per quas nobis miniſtratur verbum Dei, qui a Romano Papa accipiunt communionem Catholicæ veritatis, ut in Fide Chriſti ſecundum traditionem, & doctrinam Sanctorum Patrum, animas ſibi commiſſas valeant gubernare. Hæc igitur noſtra diviſia, quæ de aſſenſu omnium Archiepiſcoporum, & Epiſcaporum dictarum Sedium, Auctore Deo, facta eſt, firma permaneat in æternum.*

XIX. *Hæc omnia ſupraſcripta legit glorioſus Rex Vvamba in Concilio Toletano, ubi omnes Archiepiſcopi, & Epiſcapi Hiſpaniarum convenerunt. Quæ ſubſcriptiane omnium confirmata ſunt, Quirica Toletano Archiepiſcopo, & primatiæ dignitate, & Fide Catholica conſiſtente.*

XX. Hactenus ibi. Concilii autem hujus manuſcriptum exemplar antiquiſſimum, ſimul & aliorum Hiſpaniæ celebratorum intra primam chiliadem annorum Chriſtianam, deſumptum fuit ex Chartulario Regii, & venerandi Monaſterii S. Æmiliani in Cucella-veteri (in quo ad ſacrum D. Benedicti Ordinem miſeratione divina admiſſus fui) unde Philippus II. Hiſpaniarum Catholicus Rex illud tranſtulit in Bibliothecam exquiſitam S. Laurentii in Scoriali, ſicuti & plurima alia ſacra antiquitatis monumenta ex eodem, aliiſque Monaſterijs, & Tabulariis Eccleſiarum, ubi multis ſæculis delituerant, uti jam ego alibi monui. Card. de Aguirre.

XXI. *Concilium.*] in hoc Concilio de diſciplina Eccleſiæ reformanda, ab octo Epiſcopis Provinciæ Narbonenſis in Gallia ſexdecim Canones editi reperiuntur. Deſcriptum eſt ex vetuſto Codice Gotthico Monaſterii S. Æmiliani in Regiam Bibliothecam tranſlato. Manuſcriptum Idibus Novembris anni Domini MDLXXVI. Romam ad Gregorium XIII. ejus nominis Pontificem, tranſmiſſum eſſe, ſcribit Baronius prædicto loco, cujus auctoritate illud huic Conciliorum editioni inſeruimus.

XXII. *Narbonenſe.*] Sic dictum a *Narbona*, quæ, teſte Hadriano Romano in ſuo *Theatra Urbium*, eſt Metropolis Languedociæ, ſita ad ripam fluvii Audæ. Antiquitus fuit Romanorum Colonia contra Barbaros; nunc vero eſt locus munitiſſimus contra Hiſpaniam. De eadem Urbe in ſuo *Theſauro Geographico* hæc Ortelius: *Narbo Colania Tectoſagum in Galli a Narbonenſi Urbs, ut Ptolemæus eam deſcribit. Decimanorum Coloniam eſſe, ait Plinius.* Et paullo infra: *Narbone hodie vulgo indigetatur. Juniores hanc Urbem ſæpius Narbanom nominant, ſed perperam. Narbona enim in Illyrico iſt. Nec quiſquam veterum, præter Ammianum (quod ſciam) Narbanam nuncupat Galliæ Urbem.* Binius.

XXIII. Nequeo obliviſci honoris mihi collati ab eadem nobiliſſima Urbe Narbonenſi. Venienti per illam ex Hiſpania Romam, ineunte Majo MDCLXXVII. quamvis occulto habitu, & familiaribus nihil de Cardinalitia dignitate muſſitare juſſis, cum jam pene inde exirem, occurrit innumera fere multitudo civium omnis ſexus cum plauſu, & numeroſa Schola lectiſſimorum adoleſcentium, urbaniſſime ſalutans; quorum omnium unus ſuo, & aliorum nomine mihi offerens ſertum roſarum, hoc diſtichon adjecit:

Hos Narbona tuis flores virtutibus offert.
Virtutum fructus conſcia Roma dabit.

Hæc obiter indicata ſint in ſignum grati animi erga celeberrimam Urbem, cui ex tempore reſpondimus, quod opportunum videbatur, & ipſa eum gratulatione excepit. CARDINALIS DE AGUIRRE.

XXIV. *Reccaredi Gotthorum in Hiſpania Regis tempore.*] Reccaredus fuit filius Leovigildi Regis, frater germanus Hermenegildi, quem pater Arianus, inſtigante uxore Goſvinda, poſt multos alios Fideles relegatos, diverſiſque ſuppliciis affectos obtruncari mandavit; ideo quod oblatam ſibi communionem ab Ariano Epiſcopo conſtantiſſime rejeciſset. Hermenegildus opera Leandri Epiſcopi ad Fidem Catholicam traductus, offenſionem patris incurrerat, ita ut ſe invicem bello peterent. Sed cum filius ſe patri viribus imparem fore ſentiret, impetrato ſubſidio Tiberii Imperatoris, facile palmam victoriæ obtinuiſſet, ſi a Græcis militibus, quos pater pecunia corruperat, deſertus non fuiſſet. Fraude patris circumventus, eidem ſub juramento ſecuritatem promittenti ſeſe tradidit; qui promiſſæ fidei parum memor, filium in carcerem miſit, & ea cauſa, quam ſupra allegavi, corona martyrii inſigniri procuravit. Hac nece filii peracta, parens Arianus pœnitentiam agens, in Catholicam Religionem propendens, e vita migravit. Reccaredus filius non tantum patri ſuccedit, ſed etiam Sanguine fratris Hermenegildi Martyris pro eo interpellante, factus eſt Catholicus, totumque Regnum Hiſpaniæ, & Galliæ Narbonenſis, opera Leandri Gotthorum Apoſtoli, ad Fidem Catholicam perduxit. Gotthorum Epiſcopos, populum, & Magiſtratus ad idem faciendum adhortatus, effecit Dei gratia, ut cum annis pluſquam ducentis, a temporibus Conſtantii imperatoris, Arianæ perfidiæ adhæſiſſent, omnes prope eandem cum Rege Fidem Catholicam profiterentur. Hæc ex S. Gregorio Papa, *Dial.* Lib. 3. Cap. 31. &c. item ex Gregorii Turon. *Hiſtor.* Baronius anno DLXXXIII. & DLXXXIV.

XXV. Quibus temporibus iſta contigerint, quove anno Chriſti incarnati initium Regni Reccaredi collocari debeat, inter Scriptores hujus ſæculi celeberrimos non ſatis convenit. Ad annum V. Mauricii Imperatoris, qui eſt annus Chriſti DXC. & Gregorii I. Gotthorum converſionem, & initium Reccaredi, referendum eſſe, putat Baronius; tum quod S. Gregorius Lib. 1. Epiſtol. XLI. ad S. Leandrum de converſione Reccaredi ſcribens, illius non ſecus meminerit, quam ſi noviter exordio ſui Pontificatus contigiſſet; tum etiam quod Joannes Biclarenſis, & Lucas Tudenſis hujus ſæculi Scriptores recenter inventi, expreſſis verbis ſcribant, obitum Leuvigildi quinto anno Mauricii, exordio Pontificatus S. Gregorii, Era DCXX. contigiſſe, eodemque tempore Reccaredum filium parenti in Regno ſubrogatum fuiſſe. Hæc eadem in fine anni Chriſti DLXXXIX. ſub Tiberio Imperatore geſta fuiſſe, multorum Conciliorum Hiſpanicorum Acta teſtantur, in quibus annus quartus Reccaredi cum Era DCXXVII. quintus cum Era DCXXVIII. conjunctus reperitur. Quæ ſi vera ſunt, neceſſum eſt, primum Reccaredi cum Era DCXXIV. Chriſtique Redemptoris noſtri DLXXXV. coincidere, niſi chronologiam Eræ Hiſpanicæ in omnibus Conciliis ſub Reccaredo in Hiſpania celebratis, mendacem, & erroneam eſſe ſuſtinueris. Utrius ſententiæ rationes præponderent, doctiores hic dijudicent. Vide Baronium anno DLXXXIV. num. 1. & 2. item DLXXXV. num. 5. & 12. anno DLXXXIX. num. 9. item anno DXCI. BINIUS.

XXVI. *Reccarredi Gotthorum Regis.*) Ejecti e Gallia Gotthi a Clodoveo Rege, compulſique in Hiſpaniam, Provinciæ Narbonenſis oram maritimam, quæ ipſis olim a Romanis conceſſa fuerat, & Gotthia de illorum poſtea nomine dicta eſt, in poteſtate ſua retinuerunt, quoad tandem Caroli Martelli armis recepta, Francorum Regno adſcita eſt. Hoc igitur tempore, quia in Gotthorum erat Imperio, Reccaredi Regis nomen huic Concilio præfixum eſt, qui primus Hiſpaniæ Regum ex Ariana hæreſi converſus, Catholicam Fidem amplexus eſt.

XXVII. *Anno Chriſti DLXXXIX*) Huic enim anno congruit quartus annus Reccaredi, Era DCXXVII. ut eſt in Præfatione Concilii Toletani III. quod hoc ipſo anno celebratum fuerat menſe Majo. Cui & iidem, qui hic adſunt, Provinciæ Narbonenſis Epiſcopi, aut præſentes ipſi, aut per Vicarios, interfuerant.

XXVIII. *Sedatius.*) Rectius opinor, *Sedatus*, ut in Concilio Toletano, & in Agathenſi, *Sedatus Epiſcopus Nemauſenſis.* Extat in veteribus Libris Sedati Epiſcopi Homilia, cujus exordium: *Fratres, rogo, ut de ſalute animæ veſtræ attentius cogitetis.* Utri autem illorum potius tribuenda ſit, an tertio cuipiam, non liquet.

XXIX. *Bene-natus.*) Hunc Elnenſem in eadem Provincia Epiſcopum fuiſſe, docent vetera exemplaria Concilii Tolet. III. Nam in vulgatis ejus Concilii ſubſcriptionibus mendum irrepſit ea nominum trajectione. Joannes enim, qui Elnenſis ibi Epiſcopus dicitur, Epiſcopus fuit Egabrenſis, ut conſtat ex Synodo Spalenſi ſequentis anni. Bene natus vero non Egabrenſis, ut ibidem appellatur, ſed Elnenſis fuit Epiſcopus, ut teſtantur Codices antiqui. Quare inter Epiſcopos, qui huic Synodo ſubſcribunt, Bene-nati ſubſcriptio tertio loco reſtituenda videtur, in hunc fortaſſe modum: *Bene natus in Chriſti nomine Eccleſia Elnenſis Epiſcopus, his conſtitutionibus interfui, & ſubſcripſi.* SIRMONDUS.

XXX. Ad Can. 1. *Ut nullus Clericorum veſtimenta purpurea induat.*] Jam inſede-

rat

rat animis nonnullorum Clericorum id vanitatis genus, ut præ reliquis modeſtioribus inſigniri affectarent aliquo coloris fulgentioris privilegio, ſive prava conſuetudine uſurpato, ſive a ſuprema Sede emendicato. Conformatur huic diſpoſitioni Canon xvi. Nicænæ Synodi poſterioris, ac Oecumenicæ, hoc præcipiens: *Omnis jactantia, & arnatura corporalis aliena eſt a ſacro ordine. Eos ergo Epiſcopos, vel Clericos, qui ſe fulgidis, & claris veſtiba. ornant, emendari oportet. Quod ſi in hoc permanſerint, pœnis afficiantur. Similiter & ii, qui unguentis inunguntur.* Similiter Concilium Carthaginenſe iv. Can. xlv. edicit: *Clericus profeſſionem ſuam, & in habitu, & in inceſſu probet; & nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat.* Alia prætermitto innumera his recentiora Concilia.

XXX. Ad Can. III. Concilium Carthaginenſe iv. pari ſolicitudine conſtituerat Can. xlvii. *Clericus per plateas, & andrones, niſi ex certa, & maxima officii ſui neceſſitate, non ambulet.* Ejuſmodi circumforaneis Clericis illud ex Evangelio exprobrari poteſt: *Quid hic ſtatis tota die otioſi.* Cabassutius.

XXXII. Ad Can. iv. *Si Servus, centum flagello ſuſcipiat.*] Hæc ita ſtatuta ſub finem ſæculi ſexti in Hiſpania, obſervabantur adhuc mediante undecimo. Nam in Concilio Coyacenſi celebrato anno Chriſti ml. Capite 6. ita legitur: *Sexto vero Titulo admonemus, ut omnes Chriſtiani die Sabbathi adveſperaſcente, ad Eccleſiam concurrant, & die Dominica matutina: Miſſas, & omnes horas audiant; opus ſervile non exerceant, nec ſectentur itinera, niſi orationis cauſa, aut ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut pro Regis ſecreto, aut pro Sarracenorum impetu. Nullus etiam Chriſtianus cum Judæis in una domo maneat, nec cum eis cibum ſumat. Si quis autem hanc noſtram conſtitutionem fregerit, per ſeptem dies pœnitentiam agat. Quod ſi noluerit, ſi major perſona ſit, per annum integrum communione careat. Si inferior perſona fuerit, centum flagella accipiat.* Vide, quam inſignia veſtigia eximiæ religionis antiquæ circa celebritatem Feſtorum, & diſciplinam Eccleſiaſticam, ac pœnitentiam Canonicam, extarent in Hiſpania poſt primam chiliadem annorum Chriſtianam. Caro. de Aguirre.

XXXIII. Ad Can. v. & vi. Multis ſæculis obſervatum in Eccleſia fuit, ut pravi, ac delinquentes Clerici in Monaſteria ad pœnitentiam amandarentur; perfectiores vero Monachi ex Monaſteriis ad obeunda miniſteria educerentur. Hinc Hieronymus Epiſt. iv. Ruſticum Monachum ſic adhortatur: *Ita ergo age, & vive in Monaſterio, ut Clericus eſſe merearis, ut adoleſcentiam tuam nulla ſorde commaculet.* Cabassutius.

XXXIV. Ad Can. viii. Vides, qualiter hoc loci Clerico, Subdiacono, Diacono, ac Presbytero, ſine conſenſu Epiſcopi uſurpanti aliquid, aut fraudanti de bonis Eccleſiæ, non modo indicatur cum omni dedecore onus reſtituendi, & poena excommunicationis ab Eccleſia, ſed etiam poenitentia duorum annorum. Attamen ſubditur poſtea: *Et cum defleverit factum, revertatur ad officium.* Unde & illud palam conſtat, ſaltem in hoc caſu, & crimine, poſt poenitentiam Canonicam fuiſſe locum tempore hujus Concilii, ut Clerici, Subdiaconi, Diaconi, ac Presbyteri, ad exercitium ſui Ordinis regrederentur. Hinc fortaſſe lux aliqua eſſe poteſt ad exponendum difficilem illum Canonem v. Concilii Ilerdenſis ſupra exſcripti, cujus explanationem remiſimus in opportuniorem locum, ubi de diſciplina Eccleſiæ Hiſpanæ veteris circa lapſos, præſertim Clericos, diſſereremus. Caro. de Aguirre.

XXXV. Ad Can. xiii. De velis ſermo eſt, quæ appendi ſolent ad oſtia, tum in Eccleſiis, ut ex Epiphanii Epiſt. ad Joann. Hieroſolymitanum: *Inveni ibi velum pendens in foribus Eccleſiæ.* Et in Concilio Romano ſub Zacharia Pontifice: *Deneardus præ velo eſt, & petit ingredi;* tum etiam in cubiculis, ut apud Athanaſium Apologia i. αὐτὸς γὰρ ἐνετύχει πρὸς τὸ βῆλον, de Eugenio magiſtro ad velum adſtante, cum Athanaſius Conſtantem alloqueretur. Et Lampridius de Alexandro Severo ſcribit: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut ſalutaretur quaſi unus de Senatoribus, patente velo, admiſſionalibus remotis.* Prætendebantur etiam vela Secretariis, atque Auditoriis Magiſtratuum; ideoque Acta Proconſularia de Chriſtianorum Martyribus a Baronio collecta Tomo II. Annal. anno cclxxxv. num 8 referunt. *Lyſias Proconſul obduxit velum introgreſſus, & poſt exiens, ex tabella recitavit ſententiam.* Quam judiciorum ex velo conſuetudinem Baſilius quoque commemorat Epiſtola lxxix. ad Euſtachium. Edicitque Conſtantinus L. i. Cod. Theod. de Officio Rectoris Provinciæ: *Non ſit venale judicis velum, non ingreſſus redempti, non infame licitationibus Secretarium.* Cabassutius poſt Sirmondum.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Ad Canones x. & xi. adnotandum cenſeo, quod in eoſdem ſcripſit Auctor Cl. Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis; Clericorum ſcilicet inobedientiam, aut in diſcendo negligentiam, ſtipendii privatione, & interdicto punitam; & quam pauca illo tempore ab Eccleſia exigerentur pro Clericorum doctrina; cum omnis illa ad capeſſendos Ordines requiſita conſiſteret, ut in Eccleſia publice ſcirent legere, & utcumque intelligere, quæ legerent: *Ad quid*, ait Canon xi. loquens de Diacono, & Presbytero, *erit in Eccleſia Dei, ſi non fuerit ad legendum exercitatus?* de quo paſſim in Epiſtolis ſuis S. Gregorius Magnus conqueritur. Quanta fuerit aliquando in Gallia, aliiſque in Regnis hæc Cleri ignorantia, ex Capitularibus, & variis Synodis liquet. Cæterum in Hiſpania, cujus tum erat Narbonenſis Eccleſia, præter ignorantiam, vigebant compluria alia vitia, quæ celebrata ibi Concilia carpſerunt; quæ etiam alibi viguiſſe, Salvianus, Eucherius, aliique Scriptores, quorum loca non eſt opus hic recenſere, ſatis commemorant.

CONCILIUM SPALENSE PRIMUM.

Era DCXXVII. Anno CHRISTI DXC.

Alias Pegaſum.

Incipit Epiſtola Epiſcoporum de Concilio Spalenſi ad Pegaſium Epiſcopum miſſa.

T I T U L I.

I. De mancipiis Eccleſiæ ab Epiſcopo manumiſſis.
II. De mancipiis Eccleſiæ ab Epiſcopo proximis ſuis collatis.
III. De Clericis, cum quibus mulieres cohabitant.

DOmino Sancto & reverenter a nobis honorando, chariſſimo Fratri Pegaſio Epiſcopo, Leander, Joannes, Agapius, Stephanus Baſilius, Velatus, Sintitius, & Petrus, Epiſcopi, qui in unum in Urbe Spalenſi adſuimus, Sanctitatem tuam charitatis ſtudio ſalutantes, precamur Dominum, qui nos de ſalute tua, vel viſione lætificare dignetur.

I. De mancipiis Eccleſiæ ab Epiſcopo manumiſſis.

1. Interea confidentibus nobis in Eccleſia Spalenſi, ſancta Hieruſalem, brevem mancipiorum Eccleſiæ, a quos libertaſſe viſus fuerat deceſſor tuus, ſanctæ recordationis Gaudentius Epiſcopus, veſtri nobis Diacones obtulerunt; & non ſolum b quos libertaverat ibidem relegimus; ſed etiam quos proximis ſuis de familiis Eccleſiæ donaverat, c in eodem breve recenſuimus adnotatos. Qua de re Canonum inſtituta conſuluimus, ſi talis libertas, aut tranſactio potuiſſet eſſe ſtabilis; comperimus autem in Canone, ut Epiſcopus, qui res proprias, excepto filiis & nepotibus, alteris, & non Eccleſiæ ſuæ dimiſerit, quicquid de Eccleſiæ rebus, aut donavit, aut vendidit, aut d quoquomodo ab Eccleſia tranſtulit, irritum haberetur. Et ideo, ſi res præceſſoris tui Gaudentii Epiſcopi Eccleſia veſtra non poſſidet; liberi qui ab eo facti ſunt, non ſunt e abſoluti. Cæterum ſi res illius in compenſationem Eccleſiæ veſtræ deſerviunt, illi prorſus maneant liberi; nam ſi (ut dictum eſt) præſtitum de ſuis rebus non fecit Eccleſiæ, damnum utique inferre non debuit. Propterea ergo de uno conſenſu omnes ſignificamus, magis humanius quam ſeverius cogitantes, ut hi, quos conſtat tali conditione fuiſſe f libertos, in jure Eccleſiæ maneant ut idonei; & peculium ſuum non aliis perſonis, ſed tantum ſuis filiis derelinquant; ipſis quoque filiis, & nepotibus cum peculio ipſorum, quaſi idoneis, in jure Eccleſiæ permanentibus, in extraneam eis perſonam non liceat quippiam g tranſmutare; ſed ſi qui eorum ſine hærede diſceſſerunt, peculium eorum h veſtræ proficiat Eccleſiæ.

a Quæ libertaſſe *Exc.*
b Quæ liberavetat. *Exc.*
c In eodem brevi invenimus annotata. *Exc.*
Concilio Agathenſi Can. 3. Sic ſupra Concil. Bracarenſi 3. Can. 7. Pro exceptis, & alibi.
d *A. C.* Quod commodum.
e Legitime abſ. *A. C.* legitimum liberti.
f Libertatos. *Exc. C. A.* libertatos.
g Tranſmittetat. *Exc.*
h Sanctæ. *Exc.*

II. De mancipiis Eccleſiæ ab Epiſcopo proximis ſuis collatis.

2. Ea vero mancipia, quæ memoratus Epiſcopus de jure Eccleſiæ ſublata, ſuis proximis contulit, ſi ſimilia de proprio ſuo Eccleſiæ ipſius non compenſavit, Eccleſia veſtra i abſque alia oppoſitione recipiat. Hanc formam non ſolum veſtra, hoc eſt * Aſtigitana, ſervabit Eccleſia, ſed & ſi qui per omnem Bæticam Provinciam tali conditione, vel forte de jure Eccleſiæ commearunt, pari ſententiæ ſubjacebunt. Durum eſt enim, atque irreligioſum, ut Epiſcopus, qui Eccleſiaſticis ſtipendiis vivit, & proprietatem ſuam lucris Eccleſiæ minime confert, aliorum oblationes a jure Eccleſiaſtico privet.

i Aliqua. *A. C.*
* Accitana. *Sed* Aſtigitana *legendum: nam Pegaſius aſtigitanus ſubſcribit in 3. Tolet. n. 65. Concil. Tol. 2. cap. 3. & Tolet. 4. cap. 42. de hac re ſcripſimus.*
k *In A. C.* edictum *& deeſt vox* decretum.

III. De Clericis, cum quibus mulieres cohabitant.

3. Inter cætera vero cognoſcite a nobis, hoc definitum, pro abolendis maculis Clericorum; quia quidam Epiſcoporum non obſervantes nuper k editum Concilii Toletani Decretum, minus ſoliciti in ſubjectis exiſtunt; proinde placuit, ut ſi Presbyteri, Diacones, vel Clerici, conſortia extranearum feminarum, vel ancillarum familiaritatem, per Sacerdotis ſui admonitionem a ſe minus removerint, in ſecundis Judices eaſdem mulieres, cum voluntate, & permiſſu Epiſcopi comprehenſas, in ſuis lucris uſurpent; ut vitium hoc dum Sacerdos inhibere non prævalet, poteſtas Judicialis coerceat; dato tamen

ab

ab iiſdem Judicibus ſacramento Epiſcopis, ut eas Clericis nulla arte reſtituant. Quod ſi reſtitucrint, ipſi Judices ſententia excommunicationis ſeriantur; a mulieres vero illæ, juxta priores Canones, a Sacerdotibus diſtractæ, in Monaſterio Deo votarum tradantur ſervituræ.

4. Quæ ſtatuta noſtra ſubſcripſimus, data ad Sanctitatem veſtram die primo Nonarum Novembrium, anno quinto Regni glorioſiſſimi Domini noſtri Reccaredi Regis, Era DCXXVIII.

Leander Eccleſiæ ſanctæ Spalenſis Epiſcopus, hanc conſtitutionem firmavi, & ſubſcripſi.

Joannes Epiſopus b Egabrenſis, hanc conſtitutionem firmavi, & ſubſcripſi.

Agapius Eccleſiæ Sanctæ Cordubenſis Epiſcopus, hanc conſtitutionem firmavi, & ſubſcripſi.

Stephanus Epiſcopus Eliberitanus, hanc conſtitutionem firmavi, & ſubſcripſi.

Baſilius Epiſcopus c Eliplenſis, hanc conſtitutionem ſignavi, & ſubſcripſi.

Velatus Epiſcopus Tuccitanus, hanc conſtitutionem firmavi, & ſubſcripſi.

Sintiiius Epiſcopus Italicenſis, hanc conſtitutionem firmavi, & ſubſcripſi.

Petrus Epiſcopus Abderitanus, hanc conſtitutionem firmavi, & ſubſcripſi.

a Mulieribus vero illis juxta prior. Can. a Sacerdote diſtract, pretium earum indigentibus diſpenſetur. *& ita fere legitur in cap. 5. Tolet. 3. ex C. A.*

b *Alias* Agabrenſis. Benenatus *in 3. Tolet. num* 21.

c *Alias* Iliipenſis.

F R A G M E N T A,

Quæ ex Concilio Hiſpalenſi citantur.

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. I.

5. NE paſſim Epiſcopus multitudinem Clericorum faciat, ſed ſecundum meritum, vel reditum Eccleſiarum numerus moderetur.

EX CONCILIO HISPALENSI, Cap. II.

6. Ut nullus Epiſcopus, vel infra poſitus, die Dominico cauſſas judicare præſumat.

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. III.

7. Accuſationes adverſus doctorem nemo ſuſcipiat; quia non poteſt humano condemnari eſamine, quem Deus ſuo judicio reſervavit. *

*Burch. lib. 1. cap. 115. Ivo Parte 5. c. 215. Burch. lib. 1. cap. 102. Ivo Par. 5. c. 204. * Hadr. c. 64.*

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. IV.

8. Ut ſingulis annis quiſque Epiſcopus Parœciam ſuam circumeat, populumque confirmet, ac doceat, & ea, quæ vitanda ſunt, prohibeat; & ea, quæ agenda ſunt, viriliter agere ſtudeat.

*Burch. lib. 1. cap. 166. Ivo Part. 5. c. 166. * Hadr. c. 71.*

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. V.

Quoniam multi Epiſcoporum amore propinquorum ſuorum de rebus ſibi commendatis, ſuo, aut quolibet amicorum nomine prædia, & mancipia emunt, & ut in propinquorum ſuorum jus cedant, ſtatuunt; & ob hoc jura Eccleſiaſtica convelluntur, & miniſterium Sacerdotale fuſcatur, immo a ſubditis detrahitur, & contemnitur; placuit omnibus, ut deinceps avaritiæ hoc genus caveatur, fixumque abhinc & perpetuo manſurum eſſe decrevimus, ut Epiſcopus res ſui juris, quas, aut ante Epiſcopatum, aut certe in Epiſcopatu hæreditaria ſucceſſione acquiſivit, ſecundum auctoritatem Canonicam, quicquid vult, faciat, & cui vult conferat. Poſtquam autem Epiſcopus factus eſt, quaſcumque res de facultatibus Eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine qualibet conditione comparaverit, decrevimus, ut non propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſiæ, cui preeſt, jura deveniant.

Burch. lib. 1. cap. 214. Ivo P. 5. cap. 128. Grat. 12. q. 5. Fixum. Habes integrum hoc Caput in Concilio Pariſ. ſub Ludovico Pio, lib. 1. cap. 14. unde potius eſſe judicandum eſt. Vide cap. u. 176.

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. V.

Si quis Epiſcopus a quodam impetitur, vel ille aliquam quæſtionem retulerit; per Epiſcopos judices cauſſa finiatur, ſive quos eis Primates dederint, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu elegerint. *

*Burch. lib. 1. cap. 145. Ivo P. 5. cap. 258. * Concilium Afric. c. 120.*

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. VIII.

Epiſcopum non liceat ante finem vitæ alium in loco ſuo conſtituere ſucceſſorem. Si quis autem hoc uſurpare tentaverit, talis conſtitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, niſi eum conſilio, & judicio Epiſcoporum, qui poſt exitum præceſſoris, poteſtatem habent dignum eligere.

Burch. lib. 1. cap. 187.

EX CONCILIO HISPALENSI Cap 12.

Judices autem Epiſcopos, quos communis conſenſus elegerit, non liceat quemquam provocare; & quiſquis probatus fuerit pro contumacia nolle obtemperare Judicibus; cum hoc primæ Sedis Epiſcopo fuerit probatum, det literas, ut nullus ei communicet Epiſcoporum, donec obtemperet. *

*Burch. lib. 1. cap. 146. Ivo P. 5. cap. 259. * Conc. Afric. cap. 122.*

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. X.

Si quis autem Epiſcoporum Synodo adeſſe neglexerit, aut cœtum Fratrum, antequam Concilium diſſolvatur, crediderit deſerendum; * alienum ſe a Fratrum communione cognoſcat, nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti Synodo fuerit abſolutus.

*Burch. lib. 1. cap. 50. * Arelaten. 11. cap. 19.*

EX CONCILIO HISPALENSI Cap. x.

Burch. Lib. 1. cap. 213. Ivo p. 5. cap. 327.

Ut Epiſcopi in rebus Eccleſiæ circa propinquos ſuos exponendis reprehenſionem caveant, & ut diſcretionis modum teneant.

EX CONCILIO HISPALENSI.

Ivo p. 2. c. 174. Malachia 3.

Ut unicuique Eccleſiæ manſus integer abſque ullo ſervitio attribuatur. Omnes peimitias & decimas, tam de pecoribus, quam de frugibus, dives ſimul, & paupee Eccleſiis ſuis recte offerant. Dicit enim Dominus per Prophetam: *Apportate omnem decimam in horreo meo, ut cibus ſit ſervientibus in domo mea.* Omnis ruſticus, & artifex quiſque de negotio juſtam decimationem faciat. Sicut enim Dominus omnia dedit, ita de omnibus decimam exigit; ut de fructibus agri, ita de nutrimento omni; ut de apibus, ita de melle; ut de agnis, ita de velleribus, & caſeis; ut de porcellis, ita de capris, de bubus, & equis; ut de minoribus, ita de majoribus exigimus, & cæteris. Si quis autem hæc omnia non decimaverit; prædo Dei eſt, & fur, & latro, & maledicta, quæ intulit Dominus Cain non recte dividenti, congeruntur. De his vero omnibus nullus ſit, qui de Sacerdotibus requirat cenſum, vel aliquod ſervitium, præter Eccleſiaſticum.

NOTÆ VARIORUM.

Concilium Hiſpalenſe &c.) De Hiſpali, ſeu Spali, ut Gotthi efferunt, Bæticæ Provinciæ Urbe clariſſima, habes apud Plinium, Lib. 3. Cap. 1. Et Strabonem Lib. 3. Ptolomæum Lib. 2. Cap. 4. Fuit hoc Concilium congregatum anno quinto Reccaredi Regis. Exiſtimo, hoc Concilium non exſtare integrum, ſed eſſe tantum Epiſtolam ex Concilio miſſam Pegaſio Aſtigitano Epiſcopo; alia vero plura in Concilio fuiſſe decreta, quæ non extant.

Leander, Agapius, Stephanus, Baſilius, Velatus ſubſcribunt in tertio Concilio Toletano, Joannes, & Sinitius, & Petrus poſt tertium Toletanum Sedibus præfecti ſunt.

Ad Hiſpalenſem Metropolim pertinent ex his

Hiſpalis.	Elipla.
Egabro.	Tucci.
Corduba.	Italica.
Eliberis.	Abdera.

Additur antiquæ partitioni Tucci, & Abdera, & deficiunt Aſidona, Malaca, Aſtigis. Loaisa.

Abſoluto feliciter Concilio III. Toletano, abjurata hæreſi Ariana per totam Hiſpaniam, & ſtabilita Religione Catholica, cura præſertim, ac ſtudio S. Leandri Præſulis Hiſpalenſis; habita eſt anno ἀμίσους ſequenti DXC. Nonis Novembribus Synodus Provincialis Hiſpali. Concedo facile in ſententiam Illuſtriſſimi Loaiſæ, quod hoc loco non exhibeantur Acta integra ejuſdem Concilii. Neque enim credibile apparet, Leandrum Metropolitanum Præſulem, Virum doctiſſimum, & zelantiſſimum Divini honoris, cum aliis ſeptem Epiſcopis, non ſtatuiſſe, aut prohibuiſſe plura alia ſpectantia ad bonum regimen, & correctionem morum in ea ampliſſima Provincia, tamdiu cousque Catholicis Prælatis deſtituta, ſaltem magna ſui parte, ob perſecutiones Arianorum.

Itaque tria illa Capita, quæ exhibentur, ſolum videntur pars Actorum miſſa per Epiſtolam ad Pegaſium Epiſcopum Aſtigitanum, quem par eſt credere legitimo obſtaculo impeditum, non potuiſſe intervenire. Præſertim quia quicquid in iis continetur, ſpectat privatim ad Eccleſiam Aſtigitanam, ut legenti palam erit. Quapropter putandum, plura alia in hoc Concilio fuiſſe ſtatuta, licet Acta non extent. At fortaſſe in eo fuerunt conſtituta nonnulla ex iis, quæ leguntur inter fragmenta nuper exſcripta nomine Concilii Hiſpalenſis, præſertim illud in quo legitur: *Si quis autem Epiſcoporum Synodo adeſſe neglexerit, aut cœtum Fratrum, antequam Concilium diſſolvatur, crediderit deſerendum; alienum ſe a Fratrum communione cognoſcat; nec eum recipi liceat, niſi in ſequenti Synodo fuerit abſolutus.* Quid enim, ſi forte Pegalius neglexerat intervenire huic Concilio, aut inde receſſerat, antequam diſſolveretur, ac propterea occaſionem dedit Patribus illius ſevere ſtatuendi in eos, qui talia de cætero agerent?

Porro S. Fulgentius Frater SS. Leandri, & Iſidori, tempore hujus Concilii nondum factus fuerat Epiſcopus Aſtigitanus, cum adhuc tunc eam Eccleſiam regeret Pegaſius. Nimirum ambo glorioſiſſimi Fratres Leandri, Fulgentius, & Iſidorus, fuerunt minores natu, ac poſt ipſum adepti ſunt, alter Aſtigitanæ, alter Hiſpalenſis Eccleſiæ regimen. Nunc vero oportet, ut ea, quæ ad ipſum Leandrum, hujus Concilii Præſidem, ſpectant, in ſynopſin redacta proferamus ex Bollando, & Sociis, præter ea, quæ apud Mabillonem Sæculo I. Benedictino pag. 378. & ſeqq. videri poſſunt. Caro. de Aguirre.

SY-

SYNOPSIS RERUM

S. LEANDRI PRÆSULIS HISPALENSIS,

Præſertim geſtarum in his Conciliis.

Ex Bollando, & Sociis ad diem XIII. Martii,

L E C T O R I.

Sanctus Leander Archiepiſcopus Hiſpalenſis non ſolum utrique huic Concilio interfuit, ſed & potiores in iis partes habuit, ac velut ingenium, & lingua fuit, ut ajebat Proſper de S. Auguſtino in Conciliis Africanis. Præterea poſt illa celebrata, accepit plures Epiſtolas a S. Gregorio Papa, poſtea exhibendas, quæ ſpectant ad Collectionem noſtram. Denique hoc tempore inter alios Hiſpaniæ Præſules fulgebat velut ſol inter ſidera. Viſum igitur res illius in ſynopſin redactas ab eruditiſſimo Bollando, & Sociis hoc loco repræſentare, ut uno velut intuitu innoteſcant.

§. I.

S. Leandri memoria ſacra in Martyrologiis, & celebris apud Scriptores, maxime apud S. Iſidorum Hiſpalenſem.

II. AD diem 27. Februarii, ut tunc monuimus, S. Leander Epiſcopus Hiſpalenſis inſcriptus eſt Martyrologio Romano, itemque Bedæ excuſo, Uſuardi, Adonis, Vvandelberti, Notkeri, aliiſque recentiorum quamplurimis; noſque pro eo die res ab eo geſtas ex S. Gregorio, & Iſidoro, & aliis ſolidæ fidei Scriptoribus colligere ſtatueramus. Sed poſtea deprehendimus ab nulla Hiſpanienſi Eccleſia eo die coli. Verum ab Eccleſia Hiſpalenſi, cujus Antiſtes fuit, hoc die 13. Martii Officio duplici ſecundæ claſſis; a Carthaginenſi, unde erat oriundus, eodem die duplici item Officio celebratur. *Miſſale miſtum ſecundum ordinem almæ primatis Eccleſiæ Toletanæ.* Lugduni excuſum anno MDLI. in Kalendario præfixo, ita habet ad 13. Martii: *Leandri Epiſcopi Confeſſoris, & Doctoris IV. Capparum.* Conſentit *Breviarium ſecundum Regulam B. Iſidori, dictum Mozarabes*, excuſum Toleti auctoritate Franciſci Ximenez Archiepiſcopi, anno MDII. & *Miſſale miſtum ſecundum Regulam B. Iſidori dictum Mozarabes*, excuſum Toleti anno MD. ejuſdem Ximenea auctoritate. Sequuntur hæc recentiores quidam in ſuis Faſtis, ac Martyrologiis.

III. Quamobrem & nos quoque illius Vitam diſtulimus in hunc 13. Martii; uti ea omnia inter prætermiſſos, & in alios dies rejectos die 27. Februarii indicavimus. His addi poſſunt Flos-Sanctorum, ſeu Legenda, Hiſpanico ſermone Hiſpali anno MDXXXIV. apud Joannem Crombergerum recuſa; item Flos-Sanctorum ab Alphonſo Villegas, ſæpius excuſus, tum in hiſtoria, & antiquitatibus Hiſpalenſibus Alphonſus Morgadus, & Paullus de Eſpinoſa, qui tradunt, *S. Leandrum hoc 13. Martii ex hac vita in cælos migraſſe*. Reperimus Romæ in Bibliotheca Vallicellenſi Patrum Congregationis Oratorii, *Vitam S. Leandri Epiſcopi Hiſpalenſis ex pervetuſto Breviario Romano* deſcriptam in qua dicitur, *mortalis vitæ terminum clauſiſſe die tertia Idus Martii*; pro qua ſuſpicamur alibi ſcriptum fuiſſe, die tertia Kalendas Martii, quæ eſt memorata 27. dies Februarii.

IV. Errorem forſan fovit S. Leander Martyr, quem ex antiquiſſimis Martyrologiis ad illum diem retulimus cum SS. Serviliano, & Daciano Smyrnæ coronatum. Conſtat præterea ex vita in Breviario Romano reperta, antiquam hujus in Eccleſia Romana venerationem exſtitiſſe diu ante ducentos annos; quia penes nos eſt Breviarium Romanum Venetiis apud Franciſcum Tennerum anno MCDLXXIX. excuſum; in quo tamen memoria S. Leandri non recolitur. Habemus etiam antiqua Breviaria, aliud Eccleſiæ Burgenſis in Hiſpania, anno MDII. impreſſum, aliud Eccleſiæ Eborenſis in Luſitania, anno MDXLVIII. editum, in quo ſolennis cultus S. Leandri exhibetur ad hunc 13. Martii cum propriis de illo Lectionibus; in quarum ultima legitur in Breviario Eborenſi, *quieviſſe tertio Idus Martii*. Denique Thomas de Truxillo in *Theſauro Concionum*, & Joannes Marietta L. 5. *De Sanctis Hiſpaniæ*, Cap 19. ejuſdem Vitam referunt ad hunc 13. Martii, quo eum mortuum ſcribit Truxillo. Et hæc de die obitus, & veneratione ſufficiant.

V. Leandri Frater, & in Epiſcopatu Hiſpalenſi ſucceſſor fuit S. Iſidorus, qui Libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, Cap. 28. iſtud de ejus vita, & doctrina elogium habet: *Leander genitus patre Severiano, Carthaginenſis Provinciæ Hiſpaniæ, profeſſione Monachus, & ex Monacho Hiſpalenſis Eccleſiæ, Provinciæ Bæticæ conſtitutus Epiſcopus: Vir ſuavis eloquio, ingenio præſtantiſſimus, vita quoque tantum, atque doctrina clariſſimus, ut etiam Fide ejus, atque induſtria populi Gentis Gotthorum ab Ariana inſania ad Fidem Catholicam reverterentur. Hic namque in exſilii ſui peregrinatione compoſuit duos adverſus hæreticorum dogmata Libros, eruditione ſacrarum Scripturarum ditiſſimos; in quibus vehementi ſtylo Arianæ impietatis confodit, atque detegit pravitatem; oſtendens ſcilicet, quid contra eoſdem habeat Catholica Eccleſia, vel quantum diſtet ab eis religione, vel Fidei Sacramentis. Exſtat & aliud laudabile*

ejus Opuſculum adverſus inſtituta Arianorum; in quo propoſitis eorum dictis ſuas reſponſiones opponit. Præterea edidit unam ad Florentinam ſororem, De inſtitutione Virginum, & contemptu mundi, *Libellum, titulorum diſtinctionibus prænotatum. Siquidem & in Eccleſiaſticis Officiis idem non parvo elaboravit ſtudio. In toto enim Pſalterio duplici editione orationes conſcripſit. In Sacrificii quoque laudibus, atque Pſalmis multo dulciſone compoſuit. Scripſit & Epiſtolas multas ad Papam Gregorium.* De Baptiſmo *unam, alteram ad Fratrem, in quo præmonet, cuiquam mortem non eſſe timendam. Ad cæteros quoque Coepiſcopos plurimas promulgavit familiares Epiſtolas; etſi non ſatis ſplendidas verbis, acutas tamen ſententiis. Floruit ſub Reccaredo, Viro religioſo, ac Principe glorioſo; cujus etiam temporibus mirabili obitu actualis vitæ terminum clauſit.*

VI. Hæc S. Iſidorus ejus Frater junior, ab ipſo, & S. Florentina ſorore educatus, uti ad hujus Vitam 4. Aprilis diſcutietur; alius horum Frater fuit Fulgentius Epiſcopus Aſtigitanus, & Carthaginenſis, cujus Vitam dedimus 14. Januarii. At S. Florentina colitur die 20. Junii, ad quem diem edidit in Martyrologio Hiſpanico Tamajus Salazar memoratum Libellum S. Leandri, *De inſtitutione Virginum, & contemptu mundi*; quem etiam Lucas Holſtenius inſeruit Parti 3. Codicis Regularum, in qua Sanctorum Patrum Regulæ ad Virgines continentur. Utinam alia ejus Opera, atque Epiſtolæ extarent, ex quibus ejus contra Arianos exantlati labores innoteſcerent.

VII. De his in pervetuſto Breviario Romano iſta leguntur: *Cum Arianæ hæreſis fervorem tempore Leovigildi Regis Gotthorum conſatare B. Leander radicitus nequiſſet, pro confirmandis Sanctæ Trinitatis capitulis, ad Conſtantinopolitani Præſulis cætum tranſmeavit; ubi aderat Gregorius, tunc vice Romani Pontificis agens, cum quo ipſe Leander amicitiæ fœdus pepigit, & ab eo poſtulavit, ut moralia Jobi ſibi exponeret.* In Breviario Eborenſi dicitur *B. Leander de Fidei negotiis legatus a Vuiſegotthis illuc miſſus.* Cum dicto Breviario Romano conſentit Lucas Tudenſis in Chronico mundi; at quæ in Eborenſi leguntur, eadem ſolum habet S. Gregorius in Epiſtola expoſitioni Libri Jobi præfixa, his verbis: *Reverendiſſimo, & Sanctiſſimo Fratri ſuo Leandro Coepiſcopo Gregorius S.S. D. Dudum te, Frater beatiſſime, in Conſtantinopolitana Urbe cognoſcens, cum me illic Sedis Apoſtolicæ reſponſa conſtringerent, & te illuc injuncta pro cauſſis Fidei Vuiſi-gotthorum Legatio perduxiſſet; omne in tuis auribus, quod mihi de me diſplicebat, expoſui.* En Legatio Leandri *pro cauſſis Fidei*. Non tamen eo tempore ullum ſcitur Conſtantinopoli fuiſſe Concilium; multo minus, ut aſſerunt Truxillo, & alii, Oecumenicum, ſive univerſale Conſtantinopolitanum II. quod anno DLIII. *De tribus Capitulis habitum eſt.*

VIII. Hic autem congreſſus SS. Leandri, & Gregorii fuit tempore Pelagii II. Romani Pontificis, & Tiberii Imperatoris, poſt annum DLXXX. quo anno, teſte Gregorio Turonenſi Lib. 5. *Hiſtor. Franc.* Cap. 39. *magna Chriſtianis in Hiſpaniis perſecutio fuit.* At pergit S. Gregorius in Epiſtola: *Tunc eiſdem fratribus, etiam cogente te, placuit, ſicut ipſe meminiſti, ut Librum Beati Job exponere importuna me petitione compellerent.* Et pluribus interpoſitis iſta habet: *Quam expoſitionem recenſendam tuæ Beatitudini, non quia velut dignam debui, ſed quia te petente memini promiſiſſe, tranſmiſi; in qua quicquid tua Sanctitas tepidum, incultumque repererit, tanto mihi celerrime indulgeat, quanto hic me ægrum dicere non ignorat.*

§. II.

Converſio S. Hermenegildi, dein Reccaredi Regis cum Gente Gotthorum, & Synodus Toletana III. prædicatione imprimis, atque hortatu S. Leandri.

IX. Regreſſus in Hiſpanias S. Leander omnem induſtriam impendit in populo Gentis Gotthorum ab Ariana veſania ad Fidem Catholicam convertendo. Duxerat S. Hermenegildus Rex adhuc Arianus uxorem Ingundam, filiam Regis Auſtraſiorum Sigeberti, & Brunechildis amitæ ſuæ, huic circa annum DLXV. nuptæ. Ingunda, etſi admodum juvenis foret, in Fide tamen Catholica adeo fuit ſtabilita, ut nec blandimentis, nec minis, aut verberibus potuerit perverti. *Tunc Leovigildus* (ut ſupra citatus Gregorius Turonenſis tradit) *dedit eis unam de Civitatibus, in qua reſidentes regnarent. Ad quam cum abiiſſent, cœpit Ingundis prædicare viro ſuo, ut relicta hæreſis fallacia, Catholicæ Legis veritatem agnoſceret. Quod ille diu refutans, tandem commotus ad ejus prædicationem, converſus eſt ad Legem Catholicam.*

X. Hæc Turonenſis. At S. Gregorius, Lib. 3. *Dialog.* Cap. 31. totam hanc converſionem attribuit S. Leandro his verbis: *Sicut multorum, qui ab Hiſpaniarum partibus veniunt, relatione cognovimus, nuper Hermenegildus Rex, Livigildi Regis Vuiſigotthorum filius, ab Ariana hæreſi ad Fidem Catholicam, Viro reverendiſſimo Leandro, Hiſpalitano Epiſcopo, dudum mihi in amicitiis familiariter juncto, prædicante, converſus eſt. Quem pater Arianus, ut ad eandem hæreſim rediret, & præmiis ſuadere, & minis terrere conatus eſt. Cumque ille conſtantiſſime reſponderet, nunquam ſe veram Fidem poſſe relinquere, quam ſemel agnoviſſet; iratus pater eum privavit Regno, rebuſque expoliavit omnibus.* Hæc ibi, in quibus converſio nuper facta, & amicitia dudum contracta, indicant, poſt Sancti Leandri ab Urbe Conſtantinopolitana reditum, S. Hermenegildum Fidem amplexum Catholicam. Quæ ad ejus diem natalem 13. Aprilis accuratius deducentur; quo die in Vigilia Paſchatis interemptum arbitramur, ſaltem ſub noctem præviam Paſchalis Feſtivi-

tatis,

Digitized by Google

taris, cum nocte præcedenti recuſaſſet communionem ſacrilegæ conſecrationis ab Epiſcopo Ariano oblatam. Annus is eſt DLXXXVI. quo cyclo Lunæ XVI. Solis VI. & litera Dominicali G. incidit Paſcha Dominicæ Reſurrectionis in diem 14. Aprilis. Exſul tunc ſecundo, aut tertio anno S. Leander ſcripſit duos contra Arianam hæreſim Libros.

XI. Superſuit Leuvigildus ad annum ſeq. DLXXXVI. ſive Eram Hiſpanicam DCXXV. uti aſſerit in Chronico Gotthorum S. Iſidorus, qui initium Regni ejus ſtatuit Era DCVIII. additque, *obiiſſe anno Regni XVIII.* Hic, teſte S. Gregorio Papa, *quia vera eſſet Catholica Fides, agnovit; ſed Gentis ſuæ terrore perterritus, ad hanc pervenire non meruit. Qui, oborta ægritudine, ad extrema perductus eſt; & Leandro Epiſcopo, quem prius vehementer afflixerat, Richaredum Regem filium ſuum, quem in ſua hæreſi relinquebat, commendare curavit, ut in ipſo quoque talia faceret, qualia & in fratre ſuis exhortationibus feciſſet. Qua commendatione expleta, defunctus eſt.* Gregorius Turonenſis Lib. 8. *Hiſt. Franc.* Cap. ultimo, jam tum in ea ſcribenda impeditus, ait: *Aliquot aſſerere, eum in Legem Catholicam tranſiiſſe ſeptem ante obitum diebus; & tum filium Richaredum pro eo regnaſſe anno Childeberti XII. Guntbramni XXVI.* qui eſt jam ſtatutus annus DLXXXVII. Sed pergit S. Gregorius Papa: *Richaredus Rex non patrem perfidum, ſed fratrem Martyrem ſequens, ab Arianæ hæreſeos pravitate converſus eſt; totam quoque Vuiſe-gotthorum Gentem ita ad veram perduxit Fidem, ut nullum in ſuo Regno militare permitteret, qui Regni Dei hoſtis exiſtere per hæreticam pravitatem non timeret.*

XII. Tamajus Salazar ad diem 13. Aprilis, pag. 615. adfert antiquam inſcriptionem dedicatæ Toleti Eccleſiæ Cathedralis, ex qua conſtat, eam ſub initium Regni Reccaredi factam fuiſſe, quæ eſt ejuſmodi: *In nomine Domini conſecrata eſt Eccleſia S. Mariæ in in Catholico, die I. Idus Aprilis, anno feliciter primo Regni D. N. glorioſiſſimi Flav. Reccaredi Regis, Era DCXXV.* Erat eo ipſo die annus elapſus ab Hermenegildi Regis Martyrio, ac cadebat dies ille 13. Aprilis dicto anno DLXXXVII. in ſecundam Dominicam poſt Paſcha, die 30. Martii celebratam. Tunc ergo, ut ſupra Iſidorus tradit, *Fide S. Leandri, atque induſtria, populi Gentis Gothorum ab Ariana inſania ad Fidem Catholicam ſunt reverſi.*

XIII. Secuta eſt Synodus Toletana III. Epiſcoporum LXII. in qua Gotthi, abjurata Arianæ hæreſeos perfidia, orthodoxam Fidem profeſſi ſunt, ſcriptique anathematiſmi XXIII. ac capitula totidem, quibus ſubjicitur Edictum Reccaredi Regis de confirmatione Synodi, ac poſtea omnia concluduntur illuſtri S. Leandri Homilia in laudem Eccleſiæ ob converſionem Gentis Gotthorum, quam infra integram damus. Subſcripſerunt *Flavius Reccaredus Rex, Maſſona Eccleſiæ Emeritenſis Metropolitanus, Euphemius Eccleſiæ Toletanæ Metropolitanus.* Deinde quarto loco & hac formula legitur: *Leander in Chriſti nomine Eccleſiæ Spalenſis Metropolitanus Provinciæ Bæticæ, his conſtitutionibus, quibus in Urbe Toletana interfui, annuens ſubſcripſi.* De anno hujus Synodi aliqua ob Eram Hiſpanicam, & annum Regni Reccaredi controverſia exoritur. Ita quippe incipit Synodus: *In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, anno IV. regnante glorioſiſſimo Domino Reccaredo Rege, die octavo Iduum Majarum. Era* DCXXVII. *hæc ſancta Synodus habita eſt in Civitate Regia Toletana ab Epiſcopis totius Hiſpaniæ, vel Galliæ, qui infra ſcripti ſunt.*

XIV. Quia vero ſupra Era DCXXV. menſe Aprili fuit primus annus Regni Reccaredi, neceſſario jam Era DCXXVII. debet convenire in annum Regni tertium, ut videatur loco puncti, poſt numerum 3. collocati, quartam unitas acceſſiſſe, atque ita IV. annus ſuccreviſſe apud amanuenſes; & ſic habita foret Synodus an. Chriſti DLXXXIX. aut contra, ſi quartus annus Regni detineatur, conſtituenda foret Era ſequens DCXXVIII. & habita foret Synodus anno Chriſti DXC. in cujus menſe Auguſto annum Regni octavum inchoavit Mauricius Imperator; ad quem annum Synodum hanc confert Joannes Biclarenſis ſub finem Chronici his verbis: *Anno* VIII. *Mauricii Imperatoris, qui eſt Reccaredi Regis IV. annus, ſancta Synodus Epiſcoporum totius Hiſpaniæ, Galliæ, & Gallæciæ, in Urbe Toletana præcepto Principis Reccaredi congregatur, Epiſcoporum* LXXII. *In qua Synodo intererat memoratus Chriſtianiſſimus Reccaredus, ordinem converſionis ſuæ, & omnium Sacerdotum, vel Gentis Gotthicæ confeſſionem tomo ſcriptam manu ſua Epiſcopis porrigens, & omnia, quæ ad profeſſionem Fidei orthodoxæ pertinent, innoteſcens; cujus tomi ordinem decrevit ſancta Epiſcoporum Synodus Canonicis applicare monumentis. Summa tamen Synodalis negotii penes S. Leandrum, Hiſpalenſis Eccleſiæ Epiſcopum, & beatiſſimum Eutropium Monaſterii Servitiani Abbatem fuit.* Hæc ibi.

XV. Interim optaremus ſervare præfixum Synodo annum IV. Regni Reccaredi, & Eram DCXXVII. Baronius eam ob cauſſam rejicit mortem Leuvigildi, & initium Regni Reccaredi in annum Chriſti DLXV. immo apud Iſidorum corrigit Eram DCXXV. & vult ſubſtitui Eram DCXXIII. quod fecit Jacobus du Breul in editione Operum S. Iſidori, facta anno MDCI. Sed quidni correxit initium Regni ejuſdem Leuvigildi? aut quorſum *obiiſſe* tradit *anno Regni* XVIII. eum mortuus eſſet *anno Regni* XVI.? Iterum annus Regni Reccaredi IV. non conveniſſet in Eram DCXXVII. ſed præcedentem DCXXVI. Præterea Reccaredus non deceſſiſſet e vita anno XV. Regni, & Era DCXL. quia duorum iterum annorum diſcrepantia exoritur, & ita in ſequentibus Regibus foret faciendum. Interim favent ſequentia Concilia, *Hiſpalenſe* (Præſide etiam S. Leandro habitum) *anno quinto Regni Reccaredi, Era* DCXXVIII. *primo Nonarum Novembrium; & Cæſarauguſtanum II.* ſignatum *ſub die Kalendarum Novembrium Era* DCXXX. *anno Regni* VII. Quid ergo ſtatuendum? Reccaredum arbitramur poſt Mar-

tyrium S. Hermenegildi aſſumptum in conſortem Regni a parte Leuvigildo, ſaltem ante diem VIII. Iduum Majarum, atque ita in Conciliis numerari annos ejus, quos a morte patris ſolum cœpit digerere S. Iſidorus, ne Chronicon Gotthorum interturbaretur.

§. III.

Epiſtolæ S. Gregorii Papæ ad Sanctum Leandrum. Hujus obitus, ſepultura, translationes.

XVI. HActenus relata contigerunt, antequam ad ſummum Pontificatum aſſumeretur S. Gregorius Magnus, ad quem circa initium hujus dignitatis, indicatam a S. Iſidoro Epiſtolam, *De Baptiſmo*, ſcripſit S. Leander, cui reſpondit Sanctus Papa *Indictione IX Menſe Majo*, anno DXCI. Eſt ea Epiſtola XLI. Libri I. Regiſtri, ex qua quid S. Leander ei ſcripſerit, colligimus. Ita illa incipit; *Reſpondere Epiſtolis veſtris tota intentione voluiſſem &c.* Vide infra cum Notis.

XVII. Altera S. Gregorii ad S. Leandrum Epiſtola ſcripta Indictione XIII. anno DXCIV. aut ſequente, eſt XLV. Libri 4. quam hic ulterioris amoris teſſeram adjungo, & eſt ejuſmodi: *Quanto ardore videre te ſitiam &c.* Vide infra cum Notis.

XVIII. At quales repoſuerit S. Leander literas, indicat S. Gregorius Epiſtola CXXIII. Lib. 7. cujus illud eſt exordium: *Sanctitatis tuæ ſuſcepi Epiſtolam, ſolius charitatis calamo ſcriptam &c.* Vide infra, quam cum Notis exhibemus,

XIX. Datæ notantur hæ Epiſtolæ Indictione 2. anno Chriſti DXCVIII. aut ſequente. Sed creduntur a nonnullis loco ſuo motæ, neque voluiſſe S. Gregorium tamdiu differre, aut miſſionem Pallii ad eum, quem *præ cæteris omnibus, & magis ſe dilexiſſe* teſtatur; aut gratulationem Regi Reccaredo factam ob converſionem ad Fidem Catholicam, de qua ſcripſerat ad S. Leandrum in priore Epiſtola anno DXCI. Accedit, quod videatur S. Leandro vita functo ſucceſſiſſe S. Iſidorus frater anno DXCVI. quem S. Ildephonſus Libello, *De Viris illuſtribus*, Cap. 8. aſſerit ex certa notitia, *annis fere quadraginta tenuiſſe Pontificatus honorem*. At Redemptus ejus Clericus addit, *finem ſuum conſummaviſſe in pace, Pridie Nonas Aprilis Luna XIX. Era DCLXXIV.* hoc eſt anno DCXXXVI. cui ſi demantur anni quadraginta, neceſſe eſt, ut Epiſcopatum ſuſceperit adhuc anno DXCVI. quo anno ex hoc calculo e vita diſceſſiſſet S. Leander; non videtur autem potuiſſe fieri, ut ejus obitus, & ſucceſſio S. Iſidori latuiſſent S. Gregorium poſt tres, quatuorve annos. Obitus iterum S. Iſidori confirmatur per ſucceſſionem Honorati Epiſcopi, qui *quinto Idus Januarii anni Cinthilani Regis ſecundo, Era DCLXXVI.* ſubſcripſit Concilio Toletano VI. unde certum eſt, Iſidorum ante obiiſse, ſaltem anno DCXXXVII. ad cujus diem natalem diſcuti iſta accuratius poterunt. Jam ſufficit hæc indicaſſe, & obitum S. Leandri aſſignare ſub finem ſæculi ſexti.

XX. In ſupra indicato pervetuſto Breviario Romano iſta adhuc de virtutibus, obitu, & ſepultura S. Leandri memorantur: *Sanctus vero Leander Corpus ſuum in Dei ſervitio quotidie macerabat; propter quod celebre nomen per totam Hiſpaniam obtinuit. Fuit enim Vir Dei timore plenus, prudentia ſummus, eleemoſynis deditus, in judiciis æquus, in ſententia parcus, in oratione jugis, & Divinis laudibus mirabilis, in dubietate Divinorum Officiorum ad corrigendum facillimus, omnium Eccleſiarum defenſor eximius, in comprimendis ſuperbis erectus, in pietate multum affluens, in rivis charitatis ita ſe charum exhibens, quod ex charitate nulli poſtulanti aliquid denegavit. Floruit ſub Reccaredo Viro religioſo, ac præcipue glorioſo, cujus temporibus mirabili obitu mortalis vitæ terminum Hiſpali clauſit die tertio Idus Martii, Era* DCXL. *atque intra Eccleſiam SS. Juſtæ, & Ruffinæ, in qua diu Deo deſervierat, tumulatur; ubi multa beneficia ipſius, & beatarum Virginum meritis præſtantur.* Hæc ibi. Coluntur SS. Juſta, & Ruffina die 19. Julii; in quarum Eccleſia res præclaræ a S. Leandro geſtæ partim depictæ viſuntur, partim verſibus deſcriptæ leguntur, teſte Antonio de Quintana-dueñas in Libro, *De Sanctis Hiſpalenſibus.* Tradit vero idem Auctor, Corpus S. Leandri ex dicta SS. Juſtæ, & Ruffinæ Eccleſia, ad Cathedralem fuiſſe olim tranſlatum, ejuſque Tranſlationis memoriam in pervetuſto Breviario Hiſpalenſi annotari ad 6. Aprilis; & dein cum eſſet in Sacello veteri navis Templi, tranſportatum fuiſſe anno MDXLIII. die 11. Novembris in Feſto Sancti Martini ad aliud Sacellum clauſtri verſus Occidentem; unde iterum cum Corporibus Regum, anno MDLXXVIII. illatum eſt in Sacellum Deiparæ Virginis a Regibus cognominatæ, ubi ſub Altari majori depoſitum aſſervatur. Aſt ejus Eccleſia gaudet ſe poſſidere ſacrum Caput argenteæ ſtatuæ medii Corporis incluſum. Hæc dictus Quintana-dueñas. Meminit & Rodericus Carus Lib. 2. *Antiquitatum Hiſpalenſium*, fol. 54. dictum S. Leandri Corpus adſervari in Sacello Regio una cum Corpore ſanctiſſimi Regis Ferdinandi, glorioſi conquæſitoris illius regionis.

XXI. Hæc præcipua ſunt, quæ S. Leandro ut fide digniora reperimus. Eſt aliqua ejus Vita a Prudentio Sandovalio ſcripta, & a Joanne Horione Latine tranſlata, & a Chriſtophoro Brovvero edita, quam omittimus, quod multa ex Maximo ſuppoſititio deſumpta ſint. Inter alia *e conſtanti apud Hiſpanos fama* refertur, *a S. Gregorio miſſam ad Leandrum Imaginem Virginis Dei parentis, quæ hodie Guadalupi viſitur, ſingulare in his Caſtellæ Regnis priſcæ ſanctimoniæ monumentum*. De ea Imagine nonnulla attigimus ad diem 11. Martii inter prætermiſſos, ubi de Simone Rolando, aliis Simone Vela, actum eſt. De Monachatu ejus, cujus meminit S. Iſidorus, varii varia inquirunt, quæ non judicamus operæ pretium eſſe ut referantur. Huc uſque Bollandus, nolens referre quæ de Monachatu S. Leandri ſcripta invenit. Sed potuiſset certe nonnulla ſaltem, atque

atque imprimis celebre teſtimonium S. Iſidori de illo ſupra Num. 5. exſcriptum huc advocare, verbis illis prioribus: *Leander ..... profeſſione Monachus*, *&* *ex Monacho Hiſpalenſis Eccleſiæ Provinciæ Bæticæ conſtitutus Epiſcopus &c.* Potuiſſet quoque, ſaltem obiter, allegare ſodalem ſuum eruditiſſimum Joannem Marianam, rerum Hiſpaniæ ſolertiſſimum indagatorem, & Scriptorem ingenuum, qui palam, & intrepide Sanctum Leandrum Monachum S. Benedicti profert, uti etiam habetur in antiquis Breviariis, teſtimoniiſque Scriptorum aliorum, & receptiſſima traditione. Potuiſſet quoque Bollandus, ſicut & ipſius Continuatores, ubi agunt de Sanctis illis Epiſcopis, qui in Hiſpania floruerunt ab inclinante ſæculo VI. Æræ Chriſtianæ, & deinceps uſque ad decimum, memorare, vel indicare ſaltem interdum, ipſorum Monachatum Benedictinum, quem tot alii Scriptores ingenui, & graves, tum ſæculares, tum variarum Religionum, palam teſtati ſunt, atque inter illos ſæpiſſime Ambroſius Morales, piiſsimus, ac ſolertiſſimus indagator rerum Hiſpaniæ, variis locis Chronici ſui, præſertim Lib. 14. Cap. 1. ad annum Chriſti DCCCL. pag. 91. ubi loquens de Monaſteriis Urbis Cordubæ, quæ eo tempore erant in eadem Urbe, inquit: *Aunque no hay expreſſa mencion dela Orden, habito, y Regla, que tenian, no hay duda, ſino que tenian la de San Benito, que ya eſtava muy eſtendida tambien por toda Eſpaña, como por todo lo demas de Europa; y de eſto diremos otra vez.* Deinde Cap. 6. ejuſdem Libri pag. 99. texens hiſtorias plurimorum Martyrum Cordubenſium, qui eo tempore paſſi ſunt, ait: *Haſe de notar deſde luego como todos los Monaſterios entonces en Cordova eran dela Orden de S. Benito, por ſer eſta la que aca nos havia deſde ſu principio florecido, y de otra ninguna no tenemos memoria que huvieſſe. Aſſi eſta tan antigua Orden, y tan eſtendida en toda la Igleſia de Dios, y ſeñaladamente tan eſclarecida, y de gran authoridad en España, puede añadir a los muchos Sanctos que hà tenido, los muchos Martyres que de ſus Monges y Mojas aqui ſe contaran &c.* Hæc ille, qui omnia fere manuſcripta vetera Hiſpaniæ accuratiſſime legit, obſervavit; ut proinde mutis eſse liceat quibuſdam nunc temere dubitantibus de tanta antiquitate Ordinis S. Benedicti in Hiſpania, aut negare auſis Monaſteria ipſius ſæculo VI. VII. VIII. & IX. quæ tot alii Scriptores graviſſimi agnoſcunt, & traditio inconcuſsa. Immo quoties Scriptores ſeptimi, & octavi in Hiſpania ajunt, quempiam fuiſse Monachum, inane ac ſuperfluum eſset dicere illum Benedictinum, ſive Ordinis S. Benedicti; cum teſtatiſſimum, & exploratiſſimum ſit nullam aliam Religionem floruiſse in Hiſpania. Quicquid nonnulli ſomnient, & nugentur. Sed de hoc alias. *CARD. DE AGUIRRE.*

SANCTI GREGORII MAGNI PAPÆ

Epiſtolæ ad Hiſpanos cum Notis brevioribus Card. de Aguirre.

EPISTOLA I. AD SANCTUM LEANDRUM EPISCOPUM HISPALENSEM.

De Reccaredo Rege, & de trina merſione Baptiſmi

Gregorius Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi.

V. de Can. Ap. Græcolat. *Habetur lib. 1. Ep. 41. Regiſtri*

1 RESpondere Epiſtolis veſtris tota intentione voluiſſem, niſi paſtoralis curæ ita me labor attereret, ut mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quod veſtra quoque Reverentia in ipſo literarum mearum textu vigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor, quem vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco hujus mundi fluctibus quatior, ut vetuſtam ac putreſcentem navem, quam regendam occulta Dei diſpenſatione ſuſcepi, ad portum dirigere nullatenus poſſim.

Reſcribit Leandro expendens ærumnas ſuas in regimine Eccleſiæ laborantis & afflictæ.

2. Nunc ex adverſo fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli ſpumoſi maris intumeſcunt, nunc a tergo tempeſtas inſequitur. Interque hæc omnia turbatus cogor, modo in ipſam clavum adverſitatem dirigere, modo incurvato navis latere, minas, & impetum fluctuum ex obliquo declinare. Ingemiſco, quia ſentio, quod, negligente me, creſcit ſentina vitiorum, & tempeſtate fortiter obviante, jamjamque putridæ naufragium tabulæ ſonant. Flens reminiſcor, quod perdidi meæ placidum litus quietis, & ſuſpirando terram conſpicio, quam tamen, rerum ventis adverſantibus, tenere non poſſum. Si ergo me, Frater chariſſime, diligis; tuæ mihi orationis in his fluctibus manum tende, ut quo laborantem me adjuvas, ex ipſa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior exiſtas.

Gaudet de converſione Reccaredi Regis Hiſpaniæ ad Fidem Cathol.

3. Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum, quod communem filium Reccaredum gloriſiſſimum Regem ad Catholicam Fidem integerrima agnovi devotione converſum. Hujus dum mihi per ſcripta veſtra

mores

mores exprimitis, amare me etiam, quem neſcio, feciſtis. Sed quia antiqui hoſtis inſidias ſcitis, quoniam bellum durius contra victores proponit; nunc erga eundem ſolertius Sanctitas veſtra evigilet, ut bene cœpta perficiat, nec ſe de perfectis bonis operibus extollat, ut Fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat; & quia æterni regni civis ſit, operibus oſtendat; quatenus poſt multa annorum curricula, de regno ad regnum tranſeat.

Conc. iv. Tolet. 5. Grat. De conſ c. *Diſtin.* 3. *Cap.* 8. Ivo p. 2 c. 130. *P. n. Lib.* 1. *Capite* 60. *De merſione una, aut tribus in Baptiſmo.*

4. De trina vero merſione Baptiſmatis, nil reſponderi verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis, quia in una Fide nihil officit Sanctæ Eccleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ Sacramenta ſignamus; ut dum tertio infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione æſtimet fieri; neque ad hoc aliquid obſiſtit baptizando ſemel in aquis mergere; quia dum in tribus Perſonis una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in Baptiſmate in aquam, vel ter, vel ſemel immergere, quando, & in tribus merſionibus Perſonarum Trinitas, & in una poteſt Divinitatis ſingularitas deſignari. Sed quia nunc hucuſque ab hæreticis infans in Baptiſmate tertio mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo; ne dum merſiones numerant, Divinitatem dividant; dumque quod faciebant faciunt, ſe morem noſtrum viciſſe glorientur.

Mittit Leandro commentarios in Job, quos ipſius rogatu ſcripſerat.

5. Dulciſſimæ autem mihi Fraternitati veſtræ codices direxi, quorum notitiam ſubter inſerui. Ea autem, quæ in Beati Job expoſitione dicta fuerant, & vobis dirigenda ſcribitis; quia hæc verbis, ſenſibuſque petentibus per Homilias direxeram, utcumque ſtudii in Librorum ductum permutare, quæ nunc adhuc a librariis conſcribuntur. Et niſi portitoris præſentium me feſtinatio coanguſtaſſet, cuncta vobis tranſmittere ſine aliqua imminutione voluiſſem; maxime quia & hoc ipſum opus ad veſtram Reverentiam ſcripſi, ut ei, quem præcæteris diligo, in meo judicer labore deſudaſſe. Præterea ſi vobis indulgeri tempora ab Eccleſiaſtica occupatione cognoſcitis; quid ſit jam faciendum ſcitis, quamvis etiam abſentem corpore, præſentem mihi te ſemper intueor, quia vultus tui imaginem intra cordis viſcera impreſſam porto. Data menſe Maji.

N O T Æ.

VI. PLacet hoc loci exſcribere verba magni Viri Antonii Auguſtini, Tarraconenſis Archiepiſcopi, Lib. primo *Dialogorum*, Dial. ſecundo, ubi ejuſdem Epiſtolæ Gregorianæ, ſimul & Leandri, meminit his verbis: *Alter locus eſt ex Epiſtola quadam Gregorii ad eundem Leandrum Epiſcopum*, De trina merſione Baptiſmatis, *quæ exſtat, ut notat Demochares, Lib.* 1. *Epiſt. quadrageſima prima Regiſtri. Ejuſdem mentionem invenies in Concilio Toletano IV. Canone V. & in Concilio Vvormacienſi item Can. V. & apud Ivonem, & Anſelmum Lucenſem, & alios Collectores.* C. *Quis hic Leander fuit?* A. *Tres Fratres Germanos inſignes pietate, & eruditione viros habuit Hiſpania, Reccaredo Rege, Leandrum, Iſidorum, & Fulgentium. Duo illi Hiſpalenſes Epiſcopi fuerunt, hic tertius Aſtigitanus. Leandro acceptam ferimus Gotthorum Arianorum in Catholicam Fidem converſionem. Cum hoc Gregorius amicitiam inivit Conſtantinopoli. Venerat enim illuc alter Pelagii Pontificis, alter Regis ſui Legatus ad Conſtantinopolitanum Imperatorem &c.* Plura de laudibus ejus ſupra.

VII. *Reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in Baptiſmate in aquam, vel ſemel, vel ter immergere.*] Utrumvis ſufficere ad validam Baptiſmi collationem, docet Gregorius. Quod idem habetur in Concilio Toletano IV. Cap. 5. Neque obſtat Canon XLIX. Apoſtolorum, ubi dicitur: *Siquis Epiſcopus, vel Presbyter, non tria unius Myſterii Baptiſmata perfecerit, ſed unum Baptiſmum, qui datur in mortem Domini, deponatur.* Sermo enim ibidem eſt contra errorem illorum, qui baptizabant in nomine Chriſti mortui pro nobis, & ad ritum ejuſmodi introducendum unica merſione utebantur. Alioqui vero, ſive una, ſive tres adhibeantur, juxta ſenſum Catholicæ Eccleſiæ de unitate eſſentiæ, & trinitate Perſonarum, Baptiſmus valide confertur. Vide Notas ad citatum Concilium.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Conſueviſſe Baptiſmum ubique per duodecim priora ſæcula per immerſionem conferri, trinamque etiam merſionem neceſſariam quondam fuiſſe neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, pluribus probat inter alios eruditos Theologos Jueninus in Opere, *De Sacramentis*, Diſſertatione 2. Quæſtione 3. Capite 2. Articulo 2. §. 1. & 3. Sed de hac re multa ſcitu digna jam diximus nos in Commentariis ad Rituale Romanum, quod, Deo dante, quantocius publicam edituri ſumus in lucem.

S. GREGORII EPISTOLA II. AD S. LEANDRUM.

Libros in Expoſitionem Beati Job, & Librum Regulæ Paſtoralis tranſmittit.

Gregorius Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi.

8 QUanto ardore videre te ſitiam, quia valde me diligis, in tui tabulis cordis legis. Sed quia longo terrarum ſpatio disjunctum te videre nequeo, unum quod mihi de te dictavit charitas, feci, ut Librum Regulæ Paſtoralis, quem in Epiſcopatus mei exordio ſcripſi, & Libros, quos in Expoſitionem Beati Job jamdudum me feciſſe cognoviſti, Sanctitati tuæ cum communi filio Probino Presbytero veniente tranſmitterem. Et tuæ quidem charitati in eo opere tertiæ, & quartæ partis codices non tranſmiſi, quia eos ſolummodo invenio, quos ex ejuſdem partibus codicis, quos jam Monaſteriis dedi, excerpſi. Hos itaque Sanctitas tua ſtudiose percurrat, & peccata mea ſtudioſius defleat, ne mihi culpæ gravioris ſit, quod quaſi ſcire videor, quod agere prætermitto. In hac vero Eccleſia quantis cauſſarum tumultibus premor, ipſa charitati tuæ Epiſtolæ meæ brevitas innoteſcit, quando ei parum loquor, quem magis omnibus diligo.

Habetur lib. 4. Regiſt. Ep. 46.

N O T Æ.

IX. IN quodam ms. Dominicanorum Bayonenſium inſcriptio hujus Epiſtolæ eſt: *Reverendiſſimo, & Sanctiſſimo Fratri Leandro Epiſcopo, Gregorius ſervus ſervorum Dei.*

X. Ex utraque porro Epiſtola præjacta videtur ſatis conſtare, Gregorium non habuiſſe ad manum integram ſuam Expoſitionem in Libros Job, ut eam mitteret ad Leandrum. In priore enim earum id palam denotant verba illa ſub finem: *Niſi portioris præſcatium me feſtinatio coanguſtaſſet, cuncta vobis tranſmittere ſine aliqua imminutione voluiſſem &c.* Similiter in poſteriore Epiſtola id indicatur verbis iis: *In eo opere* (expoſitionis prædictæ) *tertiæ, & quartæ partis codices non tranſmiſi &c.*

XI. Hinc facilius intelligitur, qualiter eadem Expoſitio Gregorii in Libros Job non inveniretur integra apud Hiſpaniam quinquaginta circiter annis poſt obitum ejuſdem Magni Doctoris; ut proinde opus fuerit Eccleſiis Hiſpaniarum Romam mittere circa medium ejuſdem ſæculi ſeptimi Tajonem Epiſcopum Cæſarauguſtanum ad eam quærendam ut ſuo loco dicemus, exhibita ejuſdem Tajonis Epiſtola, in qua rem totam ſcitu digniſſimam, & cæleſtibus ſignis confirmatam narrat.

SANCTI GREGORII MAGNI EPISTOLA III.

Præfixa Commentariis in Librum Beati Job, ad eundem LEANDRUM.

Reverendiſſimo, & Sanctiſſimo Fratri ſuo Leandro Coepiſcopo Gregorius ſervus ſervorum Dei.

12. DUdum te, Frater beatiſſime, in Conſtantinopolitana Urbe cognoſcens, cum me illic Sedis Apoſtolicæ reſponſa conſtringerent; & te illuc injuncta pro cauſſis Fidei Vviſi-gotthorum Legatio perduxiſſet, omne in tuis auribus, quod mihi de me diſplicebat, expoſui; quoniam diu longeque converſionis gratiam diſtuli; & poſtquam cæleſti ſum deſiderio afflatus, ſæcularem habitum contemnere melius putavi. Aperiebatur enim mihi jam tunc de æternitatis amore quod quærerem; ſed inolita me conſuetudo devinxerat, ne exteriorem cultum mutarem. Cumque adhuc me cogeret animus, præſenti mundo quaſi ſpecie tenus deſervire; cœperunt multa contra me ex ejuſdem mundi cura ſuccreſcere, ut in eo jam non ſpecie, ſed, quod eſt gravius, mente retinerer.

Jo. Diac. lib. 1. cap. 27. De vita S. Gregorii.

13. Quæ tandem cuncta ſolicite ſugiens, portum Monaſterii petii; & relictis quæ mundi ſunt, ut fruſtra tunc credidi, ex hujus mundi naufragio nudus evaſi. Quia enim plerumque navem incaute religatam etiam de ſinu tutiſſimi litoris unda excutit, quum tempeſtas excreſcit; repente me ſub prætextu Eccleſiaſtici ordinis, in cauſſarum ſæcularium pelago reperi; & quietem Monaſterii, quam habendo non fortiter tenui, quam ſtricte tenenda fuerit, per-

Jo. Diac. lib. 1. cap. 4. S. Ant.

perdendo cognovi. Nam cum mihi ad percipiendum ſacri Altaris miniſterium obedientiæ virtus opponitur, hoc ſub Eccleſiæ colore ſuſceptum eſt; quod ſi inulte liceat, iterum fugiendo deflectitur.

14. Poſt quæ nolenti mihi, atque renitenti, cum grave eſſet Altaris miniſterium, etiam pondus eſt curæ paſtoralis injunctum. Quod tanto nunc gravius tolero, quanto me ei imparem eſſe ſentiens, in nulla fiduciæ conſola-
Matth 9. Marc. 7. Sap. 10. Num. 22 tione reſpirn. Quia enim mundi jam tempora, malis erebreſcentibus, termino prnpinquante, turbata ſunt; nos qui internis myſteriis deſervire credimus, curis exterioribus implicamur; ſicut eo quoque tempore, quo ad miniſterium Altaris acceſſi, hoc de me, ignorante me, actum eſt, ut ſacri ordinis pondus acciperem, quo in terreno palatio licentius excubarem. Ubi me ſcilicet multi ex Monaſterio Fratres mei, germana vincti charitate, ſecuti ſunt.

15. Quod Divina factum diſpenſatione conſpicio, ut eorum exemplo ſemper ad orationis placidum litus, quaſi anchoræ fune reſtringerer, eum cauſſarum ſæcularium inceſſabili impulſu fluctuarem. Ad illorum quippe conſortium, velut ad tutiſſimi portus ſinum, poſt terreni actus volumina, fluctuſque fugiebam; & licet illud me miniſterium ex Monaſterio abſtractum, a priſtinæ quietis vita mucrone ſuæ occupationis extinxerat; inter eos tamen per ſtudioſæ lectionis alloquium quotidianæ me aſpiratio compunctionis animabat.

16. Tunc eiſdem Fratribus, etiam cogente te, placuit, ſicut ipſe meminiſti, ut Librum Beati Job exponere importuna me petitione compellerent; & prout veritas vires infunderet, ut eis myſteria tantæ profunditatis aperirem. Qui hoc quoque mihi in onere ſuæ petitionis addiderunt, ut non ſolum verba hiſtoriæ per allegoriarum ſenſum excuterem; ſed allegoriarum ſenſum protinus in exercitium moralitatis inclinarem; adhuc aliud gravius adjungentes, ut intellecta quæque teſtimoniis cingerem; & prolata teſtimonia, ſi implicita fortaſſe viderentur, interpoſitione ſuperadditæ expoſitionis enodarem.

CAPUT II.

17. Mox vero, ut in obſcuro hoc opere, atque ante nos hactenus indiſcuſſo, ad tanta me pertrahi, ac talia agnovi, ſolo auditus pondere victus, fatenr, laſſatuſque ſuccubui. Sed repente inter formidinem, devotionemque deprehenſus, cum in largitorem munerum oculos mentis attollerem, eunctatione poſtpoſita, illico certus attendi; quia impoſſibile eſſe non poterat, quod de fraternis mihi cordibus charitatis imperabat. Fore quippe idoneum me, ad iſta deſperavi; ſed ipſa me a deſperatione robuſtior, ad illum ſpem protinus erexi, per quem aperta eſt lingua mutorum, qui linguas infantium facit diſertas, qui immenſos brutoſque aſinæ ruditus per ſenſatos humani colloquii diſtinxit modos. Quid igitur mirum, ſi intellectum ſtulto homini præbeat, qui veritatem ſuam, cum voluerit, etiam per ora jumentorum narrat?

18. Hujus ergo robore conſiderationis accinctus, ariditatem meam ad indagandum ſontem tantæ profunditatis excitavi. Nam & quamvis eorum, quibus exponere compellebar, longe me vita tranſcenderet, injurioſum tamen eſſe nnn credidi, ſi fluenta uſibus hominum plumbi fiſtula miniſtraret. Unde mox eiſdem coram poſitis Fratribus priora Libri ſub oculis dixi, & quia tempus paullo vacantius reperi, poſteriora tractando dictavi. Cumque mihi ſpatia largiora ſuppeterent, multa augens, pauca ſubtrahens, atque ita ut inventa ſunt, nonnulla derelinquens, ea quæ me loquente excepta ſub oculis fuerant, per Libros emendando compnſui; quia, & cum poſtrema dictarem, quo ſtylo prima dixeram, ſolicite attendi. Egi vero, ut & ea, quæ loquutus ſum, ſtudioſa emendatione tranſcurrens, quaſi ad ſimilitudinem dictatus erigerem; & ea, quæ dictaveram, non longe a colloquentis ſermone diſcreparent; quatenus dum hoc tenditur, illud attrahitur, edita modò diſſimili res non diſſimilis formaretur; quamvis tertiam hujus operis partem, ut colloquendn protuli, pene ita dereliqui; quia cum me Fratres ad alia pertrahunt, hanc ſubtilius emendari noluerunt.

19. Quibus nimirum multa jubentibus, dum parere modo per expoſitionis miniſterium, modo per contemplationis aſcenſum, modo per moralitatis inſtrumentum volui, opus hoc per triginta & quinque volumina extenſum in ſex codicibus explevi. Unde & in eo ſæpe quaſi poſtponere ordinem expoſitionis invenior, & paullo diutius contemplationis latitudini, ac moralitatis infudo. Sed tamen quiſquis de Deo loquitur, curet neceſſe eſt, ut quicquid audientium mores inſtruit, rimetur; & hunc rectum loquendi ordinem deputet,

putet, ſi quum opportunitas ædificationis exigit, ab eo ſe, quod loqui cœperat, utiliter derivet.

20. Sacri enim tractator eloquii morem fluminis debet imitari. Fluvius quippe, dum per alveum defluit, ſi valles concavas ex latere contingit, in eas protinus ſui impetus curſum divertit; cumque illas ſufficienter impleverit, repente ſe in alveum refundit. Si nimirum, ſic divini verbi eſſe tractator debet, ut quum de qualibet re diſſerit, ſi fortaſſe juxta poſitam occaſionem congruæ ædificationis invenerit, quaſi ad vicinam vallem linguæ undas intorqueat; & cum ſubjectæ inſtructionis campum ſufficienter infuderit, ad ſermonis propoſiti alveum recurrat.

CAPUT III.

21. Sciendum vero eſt, quod quædam hiſtorica expoſitione tranſcurrimus, & per allegoriam quædam typica inveſtigatione perſcrutamur, quædam per ſola allegoricæ moralitatis inſtrumenta diſcutimus, nonnulla autem per cuncta ſimul ſollicitius exquirentes, tripliciter indagamus. Nam primum quidem fundamenta hiſtoriæ ponimus, deinde per ſignificationem typicam, in arcem Fidei fabricam mentis erigimus, ad extremum quoque per moralitatis gratiam quaſi ſuperducto ædificium colore veſtimus. Vel certe quid veritatis dicta, niſi reficiendæ mentis alimenta credenda ſunt? Quæ modis alternantibus multipliciter diſſerendo, ferculum ori offerimus, ut invitati lectoris quaſi convivæ noſtri faſtidium repellamus, qui dum ſibi multa oblata conſiderat, quod elegantius decernat aſſumat. Aliquando vero exponere aperta hiſtoriæ verba negligimus, ne tardius ad obſcura veniamus.

22. Aliquando autem intelligi juxta literam nequeunt, quia ſuperficie tenus accepta nequaquam inſtructionem legentibus, ſed errorem gignunt. Ecce etenim dicitur: *Sub quo curvantur qui portant orbem*. Et de tanto Viro Job 9.
quis neſciat, quod nequaquam vanas Poetarum fabulas ſequitur, ut mundi molem ſubvehi giganteo ſudore ſuſpicetur? Qui rurſum preſſus percuſſionibus dicit: *Elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea*. Et quis rectum Job 7.
ſapiens, credat, Virum tanti præconii, quem videlicet conſtet ab æterno Judice præmia pro patientiæ virtute recipere, decreviſſe inter verbera ſuſpendio vitam finire?

23. Aliquando etiam, ne fortaſſe intelligi juxta literam debeant, ipſa ſe verba literæ impugnant. Ait namque: *Pereat dies, in qua natus ſum; & nox,* Job 3.
in qua dictum eſt: conceptus eſt homo. Et paullo poſt ſubjicit: *Occupet eum caligo, & involvatur amaritudine*. Atque in ejuſdem noctis maledictione ſubjungit: *Sit nox illa ſolitaria*. Qui nimirum dies, ipſo impulſu temporis evolutus, ſtare non poterat.

CAPUT IV.

24. Quo igitur pacto hunc involvi caligine optabat, qui elapſus jam non erat; & tamen ſi in natura rerum temporalium ſubſiſteret, ſentire amaritudinem nequaquam poſſet? Conſtat ergo, quod nullo modo de die inſenſibili dicitur; qui ſenſu percuti amaritudinis optatur. Et ſi conceptionis nox reliquis noctibus conjuncta diſceſſerat, quo pacto hanc fieri ſolitariam exoptat? Quæ ut a lapſu temporis figi non potuit, ita etiam nec a reliquarum noctium conjunctione ſeparari.

25. Qui rurſum dicit: *Uſquequo non parcis mihi, nec dimittis me, ut* Job 3.
glutiam ſalivam meam? Et tamen paullo ſuperius dixerat: *Quæ prius tan-* Job 7.
gere nolebat anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt. Quis autem neſciat, ſalivam facilius poſſe glutiri, quam cibum? Qui itaque ſe ſumere cibum denunciat, incredibile eſt valde, qua ordine glutire poſſe ſalivam negat.

26. Atque iterum dicit: *Peccavi, quid faciam tibi o cuſtos hominum?* Job 6.
Vel certe: *Conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ*? Et tamen alia reſ- Job 7.
ponſione ſubjungit: *Nec enim reprehendit me cor meum in omni vita mea*. Job 13.
Quo ergo pacto a corde ſuo minime in omni vita ſua reprehenditur, qui pec- Job 27.
caſſe ſe publica voce teſtatur? Neque enim ſimul unquam conveniunt culpa operis, & irreprehenſibilitas cordis. Sed nimirum verba literæ dum collata ſibi convenire nequeunt, aliud in ſe aliquid, quod quæratur, oſtendunt; ac ſi quibuſdam vocibus dicant: dum noſtra nos conſpicitis ſuperficie deſtrui, hoc in nobis quærite, quod ordinatum, ſibique congruens apud nos valeat intus inveniri.

27. Aliquando autem qui verba accipere hiſtoriæ juxta literam negligit, obla-

oblatum ſibi veritatis lumen abſcondit. Cumque laborioſe invenire in eis aliud intrinſecus appetit, hoc quod foris ſine difficultate aſſequi poterat, amittit. Sanctus namque Vir dicit: *Si negavi quod volebant pauperibus, & oculos viduæ exſpectare feci; ſi comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea; ſi deſpexi prætereuntem, eo quod non habuerit indumentum, & abſque operimento pauperem; ſi non benedixerint mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt.* Quæ videlicet ſi ad allegoriæ ſenſum violenter inflectimus, cuncta ejus miſericordiæ facta vocamus. Divinus etenim ſermo, ſicut myſteriis prudentes exercet, ſic plerumque ſuperficie ſimplices reſovet. Habet in publico unde parvulos nutriat, ſervat in ſecreto unde mentes ſublimium in admiratione ſuſpendat. Quaſi quidam quippe fluvius, ut ita dixerim, planus & altus; in quo & agnus ambulet, & elephas natet. Ut ergo uniuſcujuſque loci opportunitas poſtulat, ita ſe per ſtudium expoſitionis ordo immutat; quatenus tanto verius ſenſum divinæ locutionis inveniat, quanto, ut res quæque exegerit, ſe per cauſſarum ſpecies alternat.

Job 31.

28. Quam videlicet expoſitionem recenſendam tuæ Beatitudini, non quia velut dignam debui, ſed quia, te petente, memini promiſiſſe, tranſmiſi. In qua quicquid tua Sanctitas tepidum, incultumque reperit, tanto mihi celerrime indulgeat, quanto hoc me ægrum dicere non ignorat. Nam dum moleſtia corpus atteritur, afflicta mente etiam dicendi ſtudia langueſcunt. Multa quippe annorum jam curricula devolvuntur, quod crebris viſcerum doloribus crucior; horis momentiſque omnibus fracta ſtomachi virtute laſſeſco; lentis quidem, ſed tamen continuis febribus anhelo. Inter quæ dum ſolicitus penſo, quia ſcriptum eſt: *Omnis filius, qui a Deo recipitur, flagellatur*; quo malis præſentibus durius deprimor, eo de æternis certius præſumptione reſpiro. Et fortaſſe hoc divinæ providentiæ conſilio fuit, ut percuſſum Job percuſſus exponerem, & flagellati mentem melius per flagella ſentirem.

Heb. 12.

CAPUT V.

29. Sed tamen recte conſiderantibus liquet, quia adverſitate non modica, laboris mei ſtudiis in hoc moleſtia corporalis obſiſtit; quod carnis virtus cum locutionis miniſterium exhibere vix ſufficit, mens digne non poteſt intimare quod ſentit. Quid namque eſt officium corporis, niſi organum cordis? Et quamlibet peritus ſit cantandi artifex, explere artem non valet, niſi ad hanc ſibimet miniſteria exteriora concordent; quia nimirum canticum, quod docta manus imperat, quaſſata organa proprie non reſultant; nec artem flatus exprimit, ſi ſciſſa rimis fiſtula ſtridet. Quanto itaque gravius expoſitionis meæ qualitas premitur, in qua dicendi gratiam ſic fractura organi diſſipat, ut hanc peritiæ ars nulla componat?

30. Quæſo autem, ut hujus operis dicta percurrens, in his vernorum folia non requiras; quia per ſacra eloquia ab eorum tractatoribus infructuoſæ loquacitatis levitas ſtudioſe compeſcitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur. Et cuncti procul dubio ſcimus, quia quotiens in foliis male læ-tæ ſegetis culmi proficiunt, minori plenitudine ſpicarum grana turgeſcunt. Unde & ipſam artem loquendi, quam magiſteria diſciplinæ exterioris inſinuant, ſervare deſpexi. Nam, ſicut hujus quoque Epiſtolæ tenor enunciat, non metaciſmi colliſionem fugio, non barbariſmi confuſionem devito, ſitus motuſque præpoſitionum, caſuſque ſervare contemno; quia indignum vehementer exiſtimo, ut verba cæleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati. Neque enim hæc ab aliis interpretibus in Sripturæ ſacræ auctoritate ſervata ſunt. Ex qua nimirum quia noſtra expoſitio oritur, dignum profecto eſt, ut quaſi edita ſoboles ſpeciem ſuæ matris imitetur.

Proſp. De vit. cont. lib. 3. cap ult.

31. Novam enim translationem diſſero; ſed, ut comprobationis cauſſa exigit, nunc novam, nunc veterem per teſtimonia aſſumo; ut quia Sedes Apoſtolica, cui auctore Deo præſideo, utraque utitur, mei quoque labor ſtudii ex utraque fulciatur.

N O T Æ.

XXXII. Dudum te &c.] Memorat Gregorius, quæ ſibi contigerunt Conſtantinopoli, ubi Apocriſarius erat Sedis Apoſtolicæ eodem tempore, quo S. Leander ibidem verſabatur tanquam Legatus *pro cauſſis Fidei Wiſigothorum*; id eſt, Catholicorum nationis Gothicæ, qui tunc diram Arianorum perſecutionem patiebantur. Leovigildus enim Hiſpaniæ Rex tam alte imbiberat, & cordi impreſſerat hæreſin Arianam, ut non modo illam longe, ac late propagandam curaret, ſed

ſed etiam Catholicos omnes crudeliter perſequeretur, præſertim Hermenegildum ſuum primogenitum, poſtquam inſtructione, ac prædicatione ſua Sanctus Leander illum ab eadem hæreſi ad ſinum Eccleſiæ traxit. Unde & idem Leander, ſimul cum Fratre ſuo Fulgentio poſtea Epiſcopo Aſtigitano, damnatus exilio, Conſtantinopolim adiit, quæſiturus auxilium aliquod Catholicis Hiſpanis apud Imperatorem Tiberium; eaque occaſione amicitiam ſtrictiſſimam contraxit cum Gregorio, ibidem pariter verſante.

XXXIII. *Tunc eiſdem Fratribus, etiam cogente te, placuit, ſicut ipſe meminiſti, ut Librum Beati Job exponere importuna me oratione compellerent.*] Erat Gregorius jam tum præſtantiſſimus, non ſolum pietate, ſed & doctrina, præſertim myſtica, & præditus dono altiſſimæ contemplationis. Id experimento ſcientes ejus Fratres (id eſt, Monachi, qui ex Urbe venerant Conſtantinopolim, & cum ipſo habitabant, ac Leander iis profeſſione Monaſtica, & familiaritate conjunctus) inſtanter hortati ſunt Gregorium, ut Librum Job difficillimum, Myſteriis plenum & conſique a nemine explanatum, Commentariis illuſtraret. Quod ille adeo eximie, ac feliciter, ſpecialiſſima Dei gratia, præſtitit, ut nullum ſcriptum Auctoris peculiaris poſt Libros revelatos hactenus prodierit in Eccleſia ſublimius, profundius, aut utilius, vel in quo magis aperte detegatur, potius illuſtratione Divina, quam ingenio, aut eruditione humana ſcriptum fuiſse.

XXXIV. Unde & elogium illud ſingulare meruit a S. Iſidoro Libro, *De Viris illuſtribus*, cui initium: *Gregorius Papa, Romanæ Sedis Apoſtolicæ Præſul, compunctione timoris Dei plenus, & humilitate ſummus, tantoque per gratiam Spiritus ſancti ſcientiæ lumine præditus, ut non modo illi præſentium temporum quiſquam Doctorum, ſed neque in præteritis quidem illi par fuerit unquam &c. Idem etiam, flagitante Leandro Epiſcopo, Librum Beati Job, myſtico, ac morali ſenſu diſſeruit; totamque Prophetiæ ejus hiſtoriam in triginta quinque voluminibus largo eloquentiæ fonte explicuit. In quibus quidem quanta myſteria Sacramentorum aperiantur, quantaque in amorem vitæ æternæ præcepta tradantur, quantis etiam clarueris ornamentis verborum, nemo ſapiens explicare valebit, etiamſi omnes artus ejus vertantur in linguas.* Sed & S. Ildephonſus in additione ad eundem Iſidori Librum Cap. 1. (juxta pleraque mſs.) pari hyperbole ait de ipſo Gregorio: *Vicit ſanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, ſapientia Auguſtinum*.

XXXV. Hæc familiaritas S. Leandri, jam pluribus antea annis Monachi, cum S. Gregorio, & Fratribus, ſive ſociis pariter Monachis apud CP. verſantibus, potuit eſſe cauſſa, aut occaſio, ut Leander inde poſtea rediens Hiſpaniam, majori affectu, & ſollicitudine, quam antea, coleret Religionem S. Benedicti, eamque propagaret in Hiſpalenſi Diœceſi, ac ſubinde aliis locis; forte adductis ex Italia Monachis ſimilibus iis, quos apud Conſtantinopolim novit ſocios S. Gregorii. Nimirum traditione antiquiſſima, plurimis ſæculis continuata, monumentis fidelibus, & incorruptis mſs. innixa, quorum aliqua indicabo in progreſſu, teſtimoniis veterum quorundam Scriptorum, creditur in Hiſpania introductam fuiſſe obſervantiam Regulæ S. Benedicti poſt medium ſæculi ſexti, aut non multis annis poſtquam recepta fuerat in vicinis Regnis. Etenim jam antea, circa annum DXXXVI. introducta fuerat per S. Placidum, ac ſocios in Sicilia, & per S. Maurum in Gallia anno DXLIII. ſubindeque in aliis Italiæ locis.

XXXVI. Verum non multo poſtea, intra idem ſæculum ſextum antiquiſſima traditione creditum fuit, & eſt, ſaltem tempore Concilii Toletani III. id eſt, circa an. Chriſti DLXXXIX. jam introductam fuiſſe Regulam S. Benedicti in Hiſpania, veluti in Monaſteriis S. Æmiliani, S. Petri de Cardenna, S. Vincentii Legionenſis, S. Benedicti Hiſpalenſis &c. Unde Ambroſius Morales, Scriptor ingenuus, & omnium opinione graviſſimus, Libro duodecimo *Chronici Generalis Hiſpaniæ*, Capite tertio, folio 95. a tergo, loquens de hoc Concilio III. Toletano celebrato anno Chriſti DLXXXIX. inquit: *In no ſit mentio Monaſteriorum, in quibus jam vigebat Regula fixa, & peculiaris. Hanc ego certum habeo fuiſſe illam S. Benedicti, quæ jam tum ſatis publicata, & propagata erat.* Nec mirum, quod ſubacto Vir judicio, & plurimæ lectionis, præſertim omnium pene archivorum, & mſs. veterum Hiſpaniæ, id certum haberet, quod omnes eo uſque Scriptores, aut palam aſſeruerant, aut veluti inconcuſſum poſuerant, ſicuti & Monachatum Benedictinum eorundem Sanctorum Gregorii & Leandri. Ut proinde inter paradoxa computatum fuerit, quod poſt tempus ejuſdem Ambroſii Moralis nonnulli circa ea dubitare cœperint; quos tamen ſapienter, ac modeſte ſimul impugnarunt ex eadem Religione plures inſignes Viri, & in iis nuper Joannes Mabillon, ac Magiſter Joſephus Perez, Diſſertationibus egregiis.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Monaſticam S. Benedicti diſciplinam, ac Regulam, ab ejus fere exordio propagatam feliciter fuiſſe in Occidente per omnes ejus Provincias, ac Regna, præſertim Hiſpaniæ, præter laudatos ſupra a Cardinale de Aguirre Auctores doctiſſimos, Joannem Mabillonium, & Joſephum Perez, alii complures diverſarum Nationum affirmarunt, ſolidiſque veteribus monumentis, ac rationibus probaverunt. Præ cæteris, dum hæc ſcribimus, eruditiſſimus P. D. Gabriel Maria Scarmallius Abbas SS. Floræ & Lucillæ Ordinis S. Benedicti Congregationis Caſinenſis eandem rem aſſeruit, demonſtravitque Libro Arretii edito anno MDCCLIII. cui Titulus: *Vindiciæ Antiquitatum Monaſticarum Hiſpaniæ adverſus Cajetanum Cennium.* Adverſus ſcilicet egregium Scriptorem, qui unus de illis eſt, *qui*, ut verbis S. Hieronymi utar, *de Mundo ferunt ſententiam*; quique aliorum Libros carpentes, contemnenteſque, ſua ipſorum præconia canunt, ut idem ait Scarmallius.

S. GREGORII PAPÆ EPISTOLA IV.

AD EUNDEM S. LEANDRUM.

De laude charitatis. De onere ſuæ prælationis. Quantum laudat Gregorius Leandrum, tantumdem demittit ſeipſum, humilitate mira. De doloribus podagræ, quos ambo patiebantur. De Pallio ad ſacra tantum Miſſarum ſolennia tranſmiſſo.

Gregorius Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi.

37. SAnctitatis tuæ ſuſcepi Epiſtolam, ſolius charitatis calamo ſcriptam. Ex corde enim lingua tinxerat, quod in chartæ pagina refundebat. Boni autem, ſapienteſque viri, cum legeretur, adſuerunt, quorum ſtatim viſcera in compunctione commota ſunt. Cœpit quiſque amoris manu in ſuo corde te rapere; quia in illa Epiſtola tuæ mentis dulcedinem non erat audire, ſed cernere. Accendebantur, & mirabantur ſinguli, atque ipſe ignis audientium demonſtrabat, qui fuerit ardor dicentis. Niſi enim prius in ſe faces ardeant, alium non ſuccendunt. Ibi ergo vidimus, quanta charitate tua mens arſerit, quæ ſic & alios accendit.

38. Vitam vero rectam, cujus ego ſemper eum magna veneratione reminiſcor, minime noverant, ſed eis altitudo veſtri cordis patuit ex humilitate ſermonis. Vitam autem meam cunctis eſſe imitabilem, illa veſtra Epiſtola loquitur. Sed quod non eſt ita ut dicitur, ſit ita quia dicitur; ne qui non ſolet, mentiatur. Ad hæc autem breviter cujuſdam bonæ mulieris verba loquor: *Nolite me vocare Noemi, ideſt, pulchram; ſed vocate me Mara, quia amaritudine plena ſum.* Neque enim, bone Vir, hodie ego ſum ille, quem noſti. Multum, fateor, exterius proficiendo, interius cecidi, meque de eorum numero eſse pertimeſco, de quibus ſcriptum eſt: *Dejeciſti eos, dum allevarentur.* Cum enim dejicitur qui honoribus proficit, & moribus eadit.

Ruth. 1. 20.

Pſalm. 72.

39. Ego enim vias mei capitis ſequens, ſummopere eſse decreveram opprobrium hominum, abjectio plebis, atque in ejus ſortem currere, de quo rurſus per Pſalmiſtam dicitur: *Aſcenſus in corde ſuo diſpoſuit in convalle lacrymarum*; ut videlicet tanto verius intus aſcenderem, quanto per convallem lacrymarum foris humilius jacerem. At me multum nunc deprimit honor oneroſus, curæ innumeræ perſtrepunt, & quum ſeſe ad Deum animus colligit, hunc ſuis impulſibus quaſi quibuſdam gladiis ſcindunt. Nulla cordis quies eſt. Proſtratum in infimis jacet ſuæ cogitationis pondere depreſſum. Aut rara valde, aut nulla hoc in ſublime penna contemplationis levat. Torpet ignavia mens, & circumlatrantibus curis temporalibus jam pene ad ſtuporem deducta, cogitur, modo terrena agere, modo etiam quæ ſunt carnalia diſpenſare.

Pſalm. 83.

40. Aliquando vero faſtidio exigente compellitur quædam etiam cum culpa diſponere. Quid multa loquar? Victa ſuo pondere ſanguinem ſudat. Niſi enim ſanguis nomine culpa cenſeretur, Pſalmiſta non diceret: *Libera me de ſanguinibus.* Cum vero culpas culpis injungimus, hoc quoque quod per alium Prophetam dictum eſt implemus: *Sanguis ſanguinem tetigit.* Sanguis enim ſanguinem tangere dicitur, cum culpa culpæ adjungitur, ut iniquitatis cumulus multiplicetur.

Pſal. 50.
Oſee 4.

41. Sed inter hæc per omnipotentem Deum deprecor, ut in perturbationis fluctibus lapſum tuæ orationis manu me teneas. Quaſi enim proſpero flatu navigabam, cum tranquillam vitam in Monaſterio ducerem. Sed procelloſis ſubito motibus tempeſtas exorta, in ſua perturbatione me rapuit, & proſperitatem itineris amiſi; quia quiete perdita quietis naufragium pertuli. Ecce nunc in undis verſor, & tuæ interceſſionis tabulam quæro; ut qui navi integra dives pervenire non merui, ſaltem poſt damna ad litus per tabulam reducar.

42. De podagræ vero moleſtia Sanctitas veſtra, ut ſcribit, affligitur, cujus dolore aſſiduo & ipſe vehementer attritus ſum. Sed facilis erit conſolatio, ſi inter flagella, quæ patimur, quæcumque facimus ad memoriam delicta re-

revocamus; atque hæc non flagella, ſed dona eſſe conſpicimus, ſi quæ carnis delectatione peccavimus, carnis dolore pungemus.

43. Præterea ex benedictione Beati Petri Apoſtolorum Principis Pallium vobis tranſmiſimus, ad ſola Miſſarum ſolennia utendum. Quo tranſmiſſo, valde debui, qualiter vobis eſſet vivendum, admonere. Sed locutionem ſupprimo, quia verba moribus anteitis. Omnipotens Deus ſua vos protectione cuſtodiat, atque ad cæleſtis remunerationem patriæ cum multiplici animarum fructu perducat. Ego autem quanta occupatione deprimor, ex debilitate brevis atteſtatur Epiſtola, in qua ei, quem multum diligo, parum loquor.

N O T Æ.

XLVI HActenus Gregorius Magnus in literis variis ad S. Leandrum ſibi amiciſſimum. Nune autem exhibeamus Epiſtolam aliam illius ad Reccaredum Hiſpaniæ Regem, qui exhortatione, ac prædicatione aſſidua ejuſdem Leandri Arianam impietatem deteſtatus fuit, & ſimul cum Viris principibus nationis Gotthicæ abjuravit publice in Concilio III. Toletano celebrato anno DLXXXIX. ut ibidem latius videri poteſt.

SANCTI GREGORII MAGNI PAPÆ EPISTOLA V.

AD RECCAREDUM REGEM HISPANIÆ.

Laudat ejus ope Gentem Gotthorum ad Catholicam Fidem converſam. Agit de muneribus Sancto Petro tranſmiſſis; commendans ejus animum, quod licet ſumma pecuniarum a Judæis offerretur, conſtitutionem in eos editam mutare noluerit. Denique Crucem tranſmittit, in qua de ligno Domini erat, & de capillis S. Joannis Baptiſtæ.

Gregorius Reccaredo Regi Vviſi-gotthorum.

45. EXplere verbis, excellentiſſime fili, non valeo, quantum tuo opere, tua vita delector. Audita quippe novi diebus noſtris virtute miraculi, quod per excellentiam tuam cuncta Gotthorum Gens ab errore Arianæ hæreſis in Fidei rectæ ſoliditatem tranſlata eſt, exclamare cum Propheta libet: *Hæc eſt immutatio dexteræ excelſi*. Cujus enim vel ſaxeum pectus tanto hoc opere cognito, non ſtatim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuæ excellentiæ amore molleſcat? Hæc me, fateor, quæ per vos acta ſunt, ſæpe convenientibus filiis meis dicere, ſæpe cum eis pariter admirari delectat. *Pſal. 76.*

46. Hæc me plerumque etiam contra me exeitant, quod piger ego, & inutilis tunc inerti otio torpeo, quando in animarum congregationibus pro lucro cæleſtis patriæ Reges elaborant. Quid itaque ego in illo tremendo examine Judici venienti dicturus ſum, ſi tunc illuc vacuus venero, ubi tua excellentia greges poſt ſe Fidelium ducet, quos modo ad veræ Fidei gratiam per ſtudioſam, & continuam prædicationem traxit? Sed eſt mihi, bone Vir, hoc eſt, Dei munere, in magna conſolatione, quia opus ſanctum, quod in me non habeo, diligo in te. Cumque de tuis actibus magna exultatione gaudeo, ea quæ per laborem tua ſunt, per charitatem mea fiunt. *Mira modeſtia, & humilitas tanti Pontificis*

47. De converſione igitur Gotthorum in veſtro opere, & in noſtra exultatione libet cum Angelis exelamare: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Nos enim, ut exiſtimo, gratiarum amplius omnipotenti Domino debitores exiſtimus; quia etſi vobiſcum nihil egimus, veſtro tamen operi congaudendo participes ſumus. Beatus vero Petrus Apoſtolorum Princeps quam libenter munera excellentiæ veſtræ ſuſceperit, ipſa cunctis liquido vita veſtra teſtatur. Scriptum quippe eſt: *Vota juſtorum placabilia*. Neque in omnipotentis Dei judicio quid datur, ſed a quo datur, aſpicitur. Hinc eſt enim, quod ſcriptum eſt: *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; ad Cain autem, & ad munera ejus non reſpexit*. Dicturus quippe, quia Dominus reſpexit ad munera, præmiſit ſolicite, quia reſpexit ad Abel. Ex qua re patenter oſtenditur, quia non offerens a muneribus, ſed munera ab offerente placuerunt. Veſtraque oblatio, quam ſit grata, oſtenditis, qui daturi aurum, prius ex converſione Gentis ſubditæ animarum munera dediſtis. *Luc. 2. De converſione Gotthorum. Prov. 15. Gen. 4. Reccaredi dona Romam miſſa.*

Quod

48. Quod vero tranſmiſſos Abbates, qui oblationem veſtram Beato Apoſtolo deferebant, vi maris dicitis fatigatos ex ipſo itinere ad Hiſpanias remeaſſe; non munera veſtra repulſa ſunt, quæ poſtmodum pervenerunt; ſed eorum, qui tranſmiſſi fuerant, conſtantia eſt probata, an ſcirent ſancto deſiderio objecta pericula vincere, & in fatigatione corporis mente minime laſſari. Adverſitas enim, quæ bonis votis objicitur, probatio virtutis eſt, non [*Act. 27.*] indicium reprobationis. Quis enim neſciat, quam proſperum fuit, quod Beatus Paullus Apoſtolus prædicaturus ad Italiam veniebat? & tamen veniens naufragium pertulit. Sed navis cordis in marinis fluctibus integra ſtetit.

49. Præterea indico, quia crevit de veſtro opere in laudibus Dei hoc, quod dilectiſſimo filio meo Probino Presbytero narrante cognovi; quia cum [Ejus ſtatutum contra Judæos, commendatur.] veſtra excellentia conſtitutionem quandam contra Judæorum perfidiam dediſſet; hi, de quibus prolata fuerat, rectitudinem veſtræ mentis inflectere pecuniarum ſummam offerendo moliti ſunt, quam excellentia veſtra contempſit, & omnipotentis Dei placere judicio requirens, auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi David Regis factum ad memoriam venit, cui dum concupita aqua de ciſterna Bethlehemitica, quæ inter hoſtiles cuneos habebatur, ab obſequentibus militibus fuiſſet allata, protinus dixit: *Abſit a me, ut ſan-* [*1. Paralip. 11.*] *guinem juſtorum hominum bibam*. Quam quia fudit, & bibere noluit, ſcriptum eſt: *Libavit eam Domino*. Si igitur ab armato Rege in ſacrificium Dei verſa eſt aqua contempta; penſemus, quale ſacrificium omnipotenti Deo Rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, ſed aurum accipere contempſit? Itaque, fili excellentiſſime; fidenter dicam, quia libaſti aurum Domino, quod contra eum habere noluiſti.

50. Magna ſunt hæc, & omnipotentis Dei laudi tribuenda. Sed inter hæc vigilanti ſunt ſtudio antiqui hoſtis inſidiæ cavendæ, qui quanto majora in hominibus dona conſpicit, tanto hæc auferre ſubtilioribus inſidiis exquirit. Nec enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt, ſed eos, qui auri vaſcula, vel argenti ferunt. Via quippe eſt vita præſens. Et tanto quiſque neceſſe eſt, ut inſidiantes ſpiritus caveat, quanto majora ſunt dona, quæ portat. Oportet ergo excellentiam veſtram in tanto hoc de converſione Gentis ſubditæ munere quod accepit, ſummopere cuſtodire prius humilitatem cordis, ac deinde munditiam corporis. Cum enim ſcriptum ſit: *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur*; profecto liquet, quia [*Luc. 14. & 8.*] ille veraciter alta amat, qui mentem ſuam ab humilitatis radice non deſecat.

[Utilia monita contra ſuperbiam.] 51. Sæpe namque malignus ſpiritus, ut bona deſtruat, quibus prius adverſari non valuit, ad operantis mentem poſt peractam operationem venit, eamque tacitis cogitationibus in quibuſdam ſuis laudibus excutit, ita ut decepta mens admiretur ipſa quam ſint magna quæ fecit. Quæ dum per ocenltum tumorem apud ſemetipſam extollitur, ejus cui donum tribuit, gratia privatur. Hinc eſt enim, quod per Prophetæ vocem contra ſuperbientem animam [*Ezech. 16.*] dicitur: *Habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo.* Fiduciam quippe animam in pulchritudine ſua habere, eſt in ſemetipſa de juſta actione præſumere. Quæ in ſuo nomine fornicatur, quando in hoc quod recte egit, non conditoris laudem dilatari appetit, ſed ſuæ opinionis gloriam requirit.

[*Ezech. 32.*] 52. Hinc rurſum per Prophetam ſcriptum eſt: *Quo pulchrior es, deſcende*. Anima etenim unde eſt pulehrior, inde deſcendit, quando ex virtutis decore, quo exaltari apud Deum debuit, ab ejus gratia per ſuam elationem cadit. Quid ergo in his agendum eſt, niſi ut malignus ſpiritus cum nobis ad elevandam mentem reducit bona, quæ egimus, nos ſemper ad memoriam mala noſtra revocemus; quatenus & noſtra cognoſcamus eſſe, quæ peccaodo fecimus, & ſolius omnipotentis Dei munera, cum peccata declinamus?

53. Cuſtodienda eſt quoque munditia corporis in ſtudiis bonæ actionis; quia juxta vocem prædicantis Apoſtoli: *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis* [Contra luxuriam. *1. Cor. 3.*] *vos*. Qui rurſus ait: *Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra*. Quam ſanctificationem quid dixerit, oſtendens protinus adjunxit: *Ut abſtineatis vos a fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrum ſuum vas poſſidere in ſanctifica-* [*1. Theſſ. 4.*] *tione, & honore, & non in paſſionibus deſiderii*.

54. Ipſa quoque regni gubernacula erga ſubjectos magno ſunt moderamine temperanda, ne poteſtas mentem ſurripiat. Tune enim regnum bene regitur, quum regnandi gloria animo non dominatur. Curandum quoque eſt, ne

ira

ira ſubrepat, ne fiat citius omne quod licet. Ira quippe, etiam cum delinquentium culpas exſequitur, non debet menti quaſi domina præire, ſed poſt rationis tergum, velut ancilla famulari, ut ad faciem juſſa veniat. Nam ſi ſemel mentem poſſidens cœperit, juſtum eſſe deputat etiam, quod crudeliter facit. Hinc enim ſcriptum eſt: *Ira viri juſtitiam Dei non operatur*. Hinc rurſus dicitur: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram*. Jac. 1. Ibidem.

55. Hæc autem vos auctore Deo omnia ſervare non ambigo. Sed occaſione admonitionis exorta, bonis veſtris actibus me furtive ſubjungo, ut quod non admoniti facitis, quando vobis, & admonens additur, jam non ſoli faciatis. Omnipotens autem Deus in cunctis actibus veſtris cæleſtis brachii extenſione vos protegat, vobiſque, & præſentis vitæ proſpera, & poſt multa annorum curricula gaudia concedat æterna.

56. Clavim vero parvulam a ſacratiſſimo Beati Petri Apoſtoli Corpore vobis pro ejus benedictione tranſmiſimus, in qua ineſt ferrum de catenis ejus incluſum, ut quod collum illius ad Martyrium ligaverat, veſtrum ab omnibus peccatis ſolvat. Crucem quoque dedi latori præſentium vobis offerendam, in qua lignum Dominicæ Crucis ineſt, & capilli Beati Joannis Baptiſtæ; ex qua ſemper ſolatium noſtri Salvatoris per interceſſionem Præcurſoris ejus habeatis. Reliquias mittit.

57. Reverendiſſimo autem Fratri & Coepiſcopo noſtro Leandro Pallium a Beati Petri Apoſtoli Sede tranſmiſimus, quod & antiquæ conſuetudini, & noſtris moribus, & ejus bonitati, atque gravitati debeamus. Laus S. Leandri.

58. Item in anagnoſtico ante longum tempus dulciſſima mihi veſtra excellentia, Neapolitano quodam juvene veniente, mandare curaverat, ut piiſſimo Imperatori ſcriberem, quatenus pacta in Chartophylacio requireret, quæ dudum inter piæ memoriæ Juſtinianum Principem, & jura regni veſtri fuerant emiſſa; ut ex his colligeret, quid vobis ſervare debuiſſet. Sed ad hoc faciendum duæ res mihi vehementer obſtiterunt. Una, quia Chartophylacium prædicti piæ memoriæ Juſtiniani Principis tempore ita ſurripiente ſubito flamma incenſum eſt, ut omnino ex ejus temporibus pene nulla charta remaneret. Alia autem, quia, quod nulli dicendum eſt, ea quæ contra te ſunt, apud temetipſum debes documenta requirere, atque hæc pro me in medium proferre. Ex qua re hortor, ut veſtra excellentia ſuis moribus congrua diſponat, & quæque ad pacem pertinent, ſtudioſe peragat, ut regni veſtri tempora per longa ſint annorum curricula in magna laude memoranda. Præterea tranſmiſimus clavim aliam a ſacratiſſimo Beati Petri Apoſtoli Corpore, quæ cum digno honore repoſita, quæque apud vos inveniret benedicendo multiplicet.

N O T Æ.

LIX. Hactenus Sanctiſſimus Pontifex in Literis ſuis, ſapientia, modeſtia, humilitate, & circumſpectione plenis ad Reccaredum Hiſpaniæ Regem, de quo idem S. Doctor Lib. 3. *Dialogorum*, Cap. 31 inquit: *Reccaredus Rex non patrem perfidum* (Leovigildum) *ſed fratrem Martyrem* (Hermenegildum) *ſequens, ab Arianæ hæreſeos pravitate converſus eſt, totamque Vviſi gotthorum Gentem ita ad veram perduxit Fidem, ut nullum in ſuo Regno militare permitteret, qui Regni Dei hoſtis exiſtere per hæreticam pravitatem non timeret. Nec mirum, quod veræ Fidei prædicator factus eſt, qui frater eſt Martyris; cujus hunc quoque merita adjuvant, ut ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat*.

LX. Nimirum in Concilio Toletano III. non ſolum Reccaredus ipſe Arianam hæreſin abjuravit, ſed etiam plurimi alii ex primaria nobilitate, ac ſtatu ſublimi totius Hiſpaniæ. Imprimis Baddo, ſive Baddæ Regina, uxor Reccaredi, ac filia, ut tradunt, Aſturi Regis Britanniæ. Porro Reccaredi ſubſcriptio eſt: *Ego Reccaredus Rex Fidem hanc ſanctam* (ſcilicet, ad longum exhibitam initio ejuſdem Concilii ſupra) *& veram confeſſionem, quam unam per totum Catholica confitetur Eccleſia, corde retinens, ore affirmans, mea dextera, Domino protegente, ſubſcripſi*. Reginæ autem ſubſcriptio eſt: *Ego Baddo glorioſa Regina, hanc Fidem, quam credidi, & ſuſcepi, manu mea de toto corde ſubſcripſi*.

LXI. Porro eadem Regina poſt Concilium iſtud parum vixiſſe invenitur; nam paulo poſtea idem Reccaredus (teſte S. Gregorio Turonenſi ejus temporis Scriptore) petiit in uxorem a Childeberto Francorum Rege Clodoſindam ejus ſororem, filiam Regis Sigiberti, pariterque ſororem Ingundæ, quæ fuerat uxor S. Hermenegildi Martyris, & ipſa jam obierat; idque obtinuit, licet difficulter. Itaque duo fratres, Hermenegildus, & Reccaredus, ſucceſſivo tempore duas ſo-

rores

rores acceperunt in uxores, Ingundam, & Clodoſindam, filias Sigiberti, & ſorores Childeberti, Regum.

LXII. Obiter nota, Regem noſtrum Carolum II. cum ſuis glorioſiſſimis majoribus Hiſpaniæ Monarchis, non modo rectam originem ducere a Reccaredo (in quo omnes conſentiunt) ſed etiam a S. Hermenegildo ipſius fratre, & filio Leovigildi Regis primogenito. Hunc enim ex prædicta Ingunda uxore certum eſt habuiſſe filium, qui Conſtantinopoli apud Imperatorem educatus fuit. Ex hoc, poſt aliquot generationes interjectas, prodierunt Hiſpaniæ Reges. Ita colligitur ex variis veterum monumentis in Diſſertatione peculiari ea de elaborata a Cl. Viro, & eruditiſſimo Conſiliario Regio D. Joanne Luca Corteſio, quamvis ille, uti valde modeſtus, & cunctator, nondum illam publici juris fecerit. Vide Moralem Lib. 12. Cap. 59. pag. 82. & Paullum Vvarnefridum Lib. 3. *De geſtis Longobardorum*, Cap. 21. apud Bibliothecam PP. Anoſſinianam, Tom. 2111. pag. 176.

LXIII. Statim vero ac Reccaredus cum Regina Badda ſubſcribunt formulæ Fidei, incipiunt acclamationes publicæ, primum ad Sanctiſſimam Trinitatem verſu illo: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto &c.* quo jugulatur Ariana hæreſis; deinde ad ipſum Regem Reccaredum, verbis illis honore, & obſequio plenis: *Cui a Deo æternum meritum, niſi vero Catholico Reccaredo Regi?* Vides, jam ab anno Chriſti DLXXXIX titulum glorioſiſsimum Catholici tributum Reccaredo, ac ſubinde Hiſpaniæ Regibus ejus poſteris uſque modo.

LXIV. Hujus vero tam præcellentis, tam ſingularis tituli ratio eſt, quod a tempore Reccaredi uſque modo Hiſpaniæ Reges non ſolum profeſſi fuerint aperte, & conſtanter, abſque interruptione ulla, Religionem Catholicam; ſed nec unquam paſſi fuerint intra idem florentiſſimum Regnum habitare homines eidem Religioni contrarios, ut ſupra de tempore Reccaredi indicavit Gregorius. Quæ duo ſunt ſingularisſima in Regibus Hiſpaniæ præ aliis quibuslibet totius Orbis Chriſtiani.

LXV. Et dignum ſane memoratu eſt, quod de eodem Reccaredo indicat S. Gregorius, & commendat verbis illis: *Cum excellentia veſtra conſtitutionem quandam contra Judæorum perfidiam dediſſet; hi de quibus prolata fuerat, rectitudinem mentis veſtræ inflectere pecuniarum ſummam offerendo moliti ſunt, quam excellentia veſtra contempſit, & omnipotentis Dei judicio placere requirens, auro innocentiam prætulit.* Sic certe Hiſpaniæ Reges, non modo ſanguinis Reccaredi, ſed & Catholicæ Fidei per Divinam gratiam hæredes, ſæpe ex Hiſpania ejecerunt plura centena millia Judæorum, Maurorum, & hæreticorum, e quorum tributis, obſequiis, & laboribus, immenſam fere pecuniæ ſummam percipiebant. Nimirum, ſatius judicarunt hanc ingentem divitiarum jacturam ſubire, quam periculum aliquod Catholicæ Religionis in Hiſpania labefactandæ ex habitatione eorum infidelium intra illam.

LXVI. Habita fuerunt in Hiſpania plura Concilia ſub Reccaredo ab anno DLXXXIX. quarto Regni ipſius uſque ad DCI. in quo obiit plenus meritis, & coronatus pluribus victoriis. Præter alia pietatis, ac virtutum decora, narrat S. Iſidorus, ipſum ante mortem feciſſe publicam peccatorum confeſſionem, ut impetraret a Deo veniam; idque maxime in eo Rege laudat, & in aliis ejuſdem ſucceſſoribus, quibus ipſe Iſidorus ſupervixit. Plura alia de Reccaredo lege apud Moralem, Lib. duodecimo, ab initio uſque ad Caput nonum.

SANCTI GREGORII MAGNI PAPÆ EPISTOLA VI.

AD CLAUDIUM IN HISPANIIS DEGENTEM

Ei familiariter Regibus Gotthorum uſo Cyriacum Monachum commendat.

Gregorius Claudio in Hiſpaniis.

67. QUia unguenti more bonorum fragrat opinio veſtræ gloriæ, de Occidentibus partibus hucuſque odor tetendit. Cujus profecto auræ ſuavitate reſperſus, multum, fateor, quem neſciebam dilexi, atque intra ſinum cordis amoris manu te rapui; nec jam eum neſciens diligebam, cujus bona cognoveram. Qui enim mihi magna intentione notus, ſed corporis viſione manet incognitus, de eo proculdubio veraciter dicere poſſum, quia perſonam illius ſcio, ſed domum neſcio.

68. Magna autem veſtræ laudis datur aſſertio, quod excellenti Gotthorum Regi veſtra gloria ſedulo adhærere perhibetur; quia cum malis boni ſemper diſpliceant, bonos vos eſſe certum eſt, qui bono placuiſtis. Propterea debitum ſalutationis alloquium ſolvens, opto vos, in his, quæ cœpiſtis, exerceri, ut in vobis compleatur veridica Salomonis illa ſententia, quæ ait: *Juſtorum ſemita*
Prov. 4. *quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectum diem.* Nunc enim quum lux nobis veritatis infulget, quum ſeſe regni cæleſtis ſuavitas mentibus aperit, jam quidem dies eſt, ſed adhuc perfectus non eſt. Tunc autem dies per-

perfectus erit, quando jam quicquam de nocte peccati in mente noſtra non erit. Vos autem uſque ad perfectum diem creſcite; ut quouſque patria æterna videatur, bonorum hic operum augmenta dilatentur; quatenus tanto poſt in retributione major ſit fructus muneris, quanto nunc ſtudium creverit laboris.

69. Propterea dilectiſſimum filium noſtrum Cyriacum, Monaſterii noſtri Patrem, veſtræ gloriæ commendamus, ut peractis quæ ei injuncta ſunt, nulla illum remeandi mora præpediat. Omnipotens Deus cæleſtis vos brachii protectione tueatur; & nunc glorioſos inter homines, & poſt longa annorum curricula inter Angelos eſſe concedat.

N O T Æ.

LXX. Claudius iſte videtur fuiſſe egregius ille gubernator Urbis Emeritenſis, & in Luſitania generalis Præfectus militiæ Recearedi Regis, cui plures victorias de perduellibus intra Hiſpaniam, & de hoſtibus extra illam, dedit, memoratas præſertim a Paullo Diacono Emeritenſi ejuſdem temporis ſcriptore. Nimirum, Epiſcopus quidam Arianus Sunna nomine, ſimul cum quodam alio Segga dicto, adverſus Regem ipſum rebellarunt, & Sanctiſſimum Præſulem Emeritenſem Mauſonam interimere voluerunt, ſimul & Claudium, veluti egregios Fidei Catholicæ cultores, & Arianiſmi juratos hoſtes. Quin & armatam plurium Arianorum manum conduxerunt ad id immane facinus exſequedum, ſed fruſtra. Vvitricus enim, tunc domeſticus ejuſdem Claudii, mittens manum ad evaginandam enſem, ut Mauſonam interimeret, nullatenus potuit, quamvis ſemel id, atque iterum, & tertio tentaſſet. Unde attonitus miraculo, poſtea corruit ad Mauſonæ pedes, & ab ipſo veniam peccati obtinuit.

LXXI. Porro Claudius plene conſcius traditionis adhuc continuatæ Arianorum, inſtructa acie eos adorſus, nonnullos reſiſtentes occidit, reliquos carcere incluſit, donec Reccaredus quid de illis agendum eſſet, deliberaret. Ipſe vero Rex præcipuos rebellium arcto carcere, & bonorum confiſcatione multavit; Vvitrico (qui poſtea Gotthorum Rex fuit) veniam dedit, eandemque promiſit Sunnæ Epiſcopo Ariano, licet præcipuo ejus conjurationis auctori, ſi vellet ad Catholicam Religionem converti, alioquin Hiſpaniæ finibus excederet. Hoc ille ſatius habuit, & in Africam contendit.

LXXII. Inſuper cum Gutheramnus Francorum Rex, volens vindicare necem illatam nepti ſuæ Ingundæ, quondam uxori Sancti Hermenegildi Martyris, miſiſſet Boſſonem Ducem cum exercitu ſexaginta millium hominum ad deſtruendam Galliam Gotthicam, ſive Narbonenſem, tunc ſubjacentem Reccaredo, hic miſit prædictum Claudium ad eam tuendam. Qui illuc accedens, habito apud Carcaſſonam prælio, adeo inſignem de Gallis victoriam reportavit, ut S. Iſidorus audeat dicere, nullam eouſque majorem ab Hiſpanis obtentam fuiſſe; & Abbas Biclarenſis, pariter eo tempore florens aſſerat, Claudium cum tercentis ſuorum electis fugaſſe ſexaginta Francorum millia, ac majorem ipſorum partem occidiſſe.

LXXIII. Reccaredus in memoriam adeo inſignis victoriæ, & honorem Claudii, ac militum Emeritenſium, qui potiores in ea partes habuere, monetam auream cudit, in qua apparet vultus, & nomen ipſius Reccaredi ab utraque parte; in circuitu autem legitur: *Emerita victor*. Paullus Diaconus ait, Claudium fuiſſe illuſtrem genere, & parentibus Romanis ortum. Hunc igitur ipſum laudare videtur in Epiſtola hac Sanctus Gregorius Papa, quantum ea illa conjici poteſt.

SANCTI GREGORII MAGNI EPISTOLA VII.

AD JOANNEM DEFENSOREM CAPITULARE.

Gregorius Joanni Defenſori in nomine Domini eunti in Hiſpaniam.

74. *Inſtruit S. Pontifex Joannem Defenſorem in Hiſpaniam euntem, circa cauſſam gravem, quæ agitabatur inter Januarium Epiſcopum Malachitanum, e Sede ſua deturbatum, & alium quendam intruſum, ſive ſuperordinatum loco ipſius. Præſcribit regulas, & cautiones ad proceſſum rite formandum, tam circa res prædicti Januarii, quam Stephani Epiſcopi, & aliorum, qui novum illum Antiſtitem in loco Januarii ordinarunt. Vide Chriſtianum Lupum Tomo I. in Concilium Sardicenſe ad Can. IV. ubi tangitur controverſia fere eadem, quæ hoc loci diſcutitur.*

75. Imprimis requirendum eſt de perſona Presbyteri dilectiſſimi fratris Coepiſcopi noſtri Januarii; & ſi ita ſe veritas habet, ſicut ejuſdem Epiſcopi petitio continet, in Eccleſia, atque in loco ſuo, modis omnibus idem Presbyter revocetur.

76. Si autem dictum fuerit, quia contra ipſum cauſſa aliqua mota, ſive probata eſt, ſubtiliter, ipſo præſente, & pro ſe rationem reddente, quærendum eſt, & genus cauſſæ, & modus probationis; ut ex hoc colligere valeas,

utrum adhuc in exſilio demorari, an certe in Eccleſia, & officio ſuo debeat revocari.

77. De Epiſcopi ſupradicti perſona hoc ſtatuendum eſt, ut ſi nulla contra eum criminalis cauſſa, quæ exſilio, vel depoſitione digna eſt, mota, ſive probata eſt; is qui, eo ſuperſtite, Epiſcopus perverſe, ac contra Canones in Eccleſia ejus ordinari præſumpſit, Sacerdotio privatus, ab omni Eccleſiaſtico miniſterio repellatur. Qui etiam eidem dilectiſſimo Januario Fratri, & Coepiſcopo noſtro tradendus eſt, ut ab ipſo, aut in cuſtodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia tranſmittatur.

78. Epiſcopi vero, qui eum ordinaverunt, vel ordinationi ejus conſentientes interfuerunt, ſex menſibus Dominici Corporis & Sanguinis communione privati agere pœnitentiam decernantur in Monaſterio; & ſupraſcriptus Januarius loco, & ordine ſuo modis omnibus reformetur

79. Si vero communione privatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur.

80. Si autem Epiſcopi in præjudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati Epiſcopi, ſe metu judicis conſenſiſſe, ac talia feciſſe, non ſua ſponte, faſſi fuerint; & tempus eis abbreviandum eſt, & modus pœnitentiæ temperandus.

81. Si vero ille, qui locum ejus invaſit, de hac fortaſſe luce migraverit, & alter eſt ordinatus; quia levior culpa videtur, cum non quaſi iſti ſuperſiti, ſed ſucceſſiſſe defuncto videatur; Epiſcopatus illi officium ab illa Eccleſia tantummodo interdicatur, ut in alia Eccleſia, quæ Sacerdote vacaverit, ſi electus fuerit, poſſit eſſe Epiſcopus; ad Malachitanam tamen Eccleſiam nunquam aliquo modo reverſurus. Glorioſus autem Comitiolus, quicquid prædictus Epiſcopus per violentiam, atque inſecutionem ipſius expendiſſe, vel damnum pertuliſſe dato ſacramento firmaverit, eidem Epiſcopo reſtituere condemnetur.

82. Si autem aliter, quam anteſati Epiſcopi petitio continet, actum eſſe forſitan perhibetur, ſubtiliter quærendum eſt, & veritate cognita, cum Dei timore, quod juſtitiæ ordo ſuaſerit, judicandum.

83. Quia ergo Stephanus Epiſcopus in odio ſuo quædam ficta, & de falſis ſe capitulis queritur accuſatum, neque aliquid ordinabiliter factum, ſed injuſte ſe aſſerit condemnatum; diligenter quærendum eſt, primo ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, id eſt, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt.

84. Deinde cauſſarum qualitas eſt examinanda, ſi digna exſilio, vel depoſitione fuit, aut ſi eo præſente, qui accuſatus eſt, ſub jurejurando contra eum teſtimonium dictum eſt, ſeu ſcriptis actum eſt, vel ſi ipſe licentiam reſpondendi & defendendi ſe habuit.

85. Sed & de perſonis accuſantium, ac teſtificantium ſubtiliter quærendum eſt, cujus vitæ, cujus conditionis, cujuſque opinionis, aut ne inopes ſint, aut ne forte aliquas contra prædictum Epiſcopum inimicitias habuiſſent, & utrum teſtimonium ex auditu dixerunt, aut certe ſe ſcire ſpecialiter teſtati ſunt; ſi ſcriptis judicatum eſt, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt. Quod ſi forte hæc ſolenniter acta non ſunt, nec cauſſa probata eſt, quæ exſilio, vel depoſitione digna ſit, in Eccleſiam ſuam modis omnibus revocetur.

86. Hi vero, qui eum contra Dei timorem, & Canonum ſtatuta condemnaverunt, excommunicati, in Monaſterium ad agendam pœnitentiam ſex menſibus mittendi ſunt; ita ſane ut ſi cuiquam eorum mortis contigerit imminere periculum, viatici benedictio non negetur.

97. Ipſe autem, qui eo vivente locum ejus temerarie ambivit, privatus Sacerdotio ab omni miniſterio Eccleſiaſtico repellatur, atque eidem dilectiſſimo Fratri & Coepiſcopo noſtro tradatur, ut eum aut ipſe ad nos tranſmittat, aut apud ſe in cuſtodia habeat.

88. Epiſcopi vero, qui eum ordinare præſumpſerunt, vel perverſæ ipſius ordinationi præbuere conſenſum, iidem communione privati, ſex menſibus ad agendam pœnitentiam in Monaſtario deputentur.

89. Si autem Epiſcopi in præjudicium condemnationis, vel depoſitionis memorati Stephani ſe metu judicis conſenſiſſe, ac talia fecisſe, non ſua ſponte, profeſſi fuerint; tempus eis abbreviandum eſt, & modus pœnitentiæ temperandus.

90. Si igitur is, qui prædicti Stephani locum invaſit, fortasſe defunctus eſt,

eſt, atque alius in Ec cleſia ejus Epiſcopus ordinatus eſt; illud de eo ſtatuendum eſt, quod ſuperius de cauſa Fratris, & Coepiſcopi noſtri Januarii diximus.

61. Quod ſi forte aliqua de objectis contra memoratum Stephanum Epiſcopum probata ſunt, aliqua vero doceri minime potuerunt; cauta omnino conſideratione penſandum eſt, utrum leviora capitula, an certe graviora probata ſint; ut ex eis, qualiter diffinitionem tuam formare debeas, poſſis ſcire.

92. Glorioſus vero Comitiolus, ſi ſupraſcriptus Epiſcopus innocens eſſe claruerit, quicquid de rebus ejus, vel Eccleſiæ ipſius tulit, ei ſine aliqua reſtituat dilatione.

93. Sed & quæque ſe in perſecutionem, ac violentiam ejus expendiſſe, vel damnum idem Epiſcopus pertuliſſe juraverit; idem memoratus Glorioſus Comitiolus reddat, ac ſatisfaciat.

94. Si autem talem culpam antedictum Epiſcopum commiſiſſe conſtiterit (quod abſit) ut conſtet eum non irrationabiliter fuiſſe depoſitum; eadem ejus depoſitio confirmetur, & Eccleſiæ res ſuæ omnes reſtituantur, quæ ablatæ claruerint; quia delictum perſonæ in damnum Eccleſiæ non eſt convertendum. Si enim, ut dicunt, Comitiolus defunctus eſt; ab hærede ejus, quæ ab illo injuſte ablata ſunt, ſine excuſatione reddantur.

SANCTI GREGORII MAGNI EPISTOLA *VIII. * *Alias 56.l.11*

AD EUNDEM JOANNEM DEFENSOREM EUNTEM IN HISPANIAM.

Inſtruit illum circa eandem cauſſam rite examinandam, & dirimendam, juxta Capitulare Legum Imperialium.

95. DE perſona Presbyteri hoc attendendum eſt, quia ſi quam cauſſam habuit, non ab alio teneri, ſed Epiſcopus ipſius adiri debuit, ſicut novella Conſtitutio manifeſtat, quæ loquitur de Sanctiſſimis, & Deo amabilibus, ac Reverendiſſimis Epiſcopis, Clericis, & Monachis. *Imperator Juſtinianus Auguſtus Petro glorioſiſſimo Præfecto Prætorio. Si quis contra aliquem Clericum, aut Monachum, aut Diaconiſſam, aut Monaſtriam, aut aſcetriam, habet aliquam actionem, adeat prius Sanctiſſimum Epiſcopum, cui horum unuſquiſque ſubjaceat; ille vero cauſſam inter eos dijudicet. Et ſi quidem utraque pars his, quæ judicata ſunt, non acquieverit; jubemus per loci judicem hæc exſecutioni perfecte mandari, &c.* Ne vero objiciatur, quia de Clerico hoc loquitur, non de Presbytero; ſciendum eſt, quia in eadem Conſtitutione Lib. C. 1. legitur, appellatione Clericorum etiam Presbyteros, & Diaconos contineri. Verba autem Legis iſta ſunt: *Presbyteros autem, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, quos omnes Clericos appellamus*, & reliqua.

Novell. 123. §. Si quis contra. apud Julianum cap. 32.

Authent. De Sanctiſs. Epiſc.

96. De perſona Januarii Epiſcopi ſciendum eſt, graviter omnino, & contra Legem eſſe actum, ut violenter de Eccleſia traheretur; dum ſi quamlibet aliam injuriam a quocumque Epiſcopus paſſus fuerit in Eccleſia, injuriantem Lex capitali pœna percutiat; & ſicut majeſtatis rerum, omnibus det accuſandi illum licentiam, ut hujus Legis ſeries loquitur Codicis Libro primo, Titulo ſexto, Conſtitutione decima: *Imperatores Arcadius & Honorius Auguſti Theodoro Præfecto Prætorio. Si quis in hoc genus ſacrilegii proruperit, ut in Eccleſias Catholicas irruens, Sacerdotibus, & miniſtris, vel ipſi cultui, locoque aliquid importet injuriæ; quod geritur a Provinciæ Rectoribus animadvertatur; atque ita Provinciæ moderator, Sacerdotum, & Clericorum, & Catholicæ Eccleſiæ miniſtrorum, loci quoque ipſius, & divini cultus injuriam capitali in convictos, ſeu confeſſos reos ſententia noverit vindicandam.* Et poſt pauca: *Sitque cunctis laudabile, factas atroces Sacerdotibus, aut miniſtris injurias veluti publicum crimen inſequi, atque de talibus reis ultionem mereri &c. Dat. VII. Kalendas Maji, Mediolani, Honorio Auguſto quater, & Eutychiano Conſulibus.* Libri ſupraſcripti Tit. 15. Conſt. 11. *Imperatores Honorius, & Theodoſius Auguſti Jonio Præfecto Prætorio. Fideli, ac devota præceptione ſancimus, nemini licere ad ſacroſanctas Eccleſias confu-*

C. De Epiſc. & Cler. *l.* *l.* Si quis & *C.Theod. l. 16. tit. 2. cap. 31.*

De his qui ad Eccl. confug. *C. lib. 1. l.* Fideli.

* Abducere.

fugientes adducere; ſub hac videlicet definitione, ut ſi quiſpiam contra hanc Legem venire tentaverit, ſciat ſe majeſtatis crimine eſſe retinendum. Data Kalendis Aprilis, Honorio ſepties, & Theodoſio tertio Conſulibus.* Idem ejuſdem Tit. Conſt. 5. *Imperator Leo Auguſtus * Eutychiano Præfecto Prætorio. Præſenti Lege decernimus per omnia loca valitura, excepta hac Urbe Regia, in qua nos Divinitate propitia degentes, quoties uſus exegerit invocati, ſingulis cauſſis, atque perſonis præſentanea conſtituta præſtamus, nullos penitus cujuſcumque conditionis de ſacroſanctis Eccleſiis orthodoxæ Fidei expelli, aut trahi, vel protrahi confugas.* Et poſt pauca: *Qui hoc moliri, aut facere, aut nuda cogitatione ſaltem, atque tractatu auſi fuerint tentare; capitali, & ultima ſupplicii animadverſione plectendi ſunt. Ex his ergo locis, eorumque finibus, quos anteriorum Legum præſcripta ſanxerunt, nullos ejici, aut expelli aliquando patimur, nec in ipſis Eccleſiis reverendis ita quemquam detineri, atque conſtringi, ut ei aliquid, aut victualium rerum, aut veſtis negetur, aut requies &c. Data pridie Kalendas Martii, Conſtantinopoli, Leone Auguſto tertium Conſule.*

Ibidem l. Præſenti. * Eutropio.

97. De perſona Stephani Epiſcopi hoc attendendum eſt, quia nec invitus ad judicium trahi, nec ab Epiſcopis alieni Concilii debuit judicari, ſicut prædicta novellarum Conſtitutio continet, quæ de Epiſcopis loquitur. Ait enim: *Sed neque pro qualicumque pecuniaria, vel criminali cauſſa ad Judicem civilem, ſive militarem Invitum Epiſcopum procedere, vel exhibere circa imperialem juſſionem permittimus; ſed Judicem, qui tale aliquid, ſive ex ſcripto, ſive ex non ſcripto præſumpſerit imperare; poſt cinguli privationem viginti Librarum auri pœnam exſolvere jubemus Eccleſiæ, cujus Epiſcopus produci, aut exhiberi juſſus eſt; exſecutorem ſimiliter poſt cinguli privationem, & verberibus ſubdendum, & in exilium deportandum.* Item poſt multa: *Si autem, & a Clerico, aut Laico quocumque aditio contra Epiſcopum fiat propter quamlibet cauſſam; apud Sanctiſſimum ejus Metropolitam, ſecundum ſanctas regulas, & noſtras Leges, cauſſa judicetur. Et ſi quis judicatis contradixerit, ad Beatiſſimum Archiepiſcopum, & Patriarcham Diœceſeos illius referatur cauſſa, & ille ſecundum Canones, & Leges huic prœbeat finem.* Contra hæc ſi dictum fuerit, quia nec Metropolitam habuit, nec Patriarcham, dicendum eſt, quia a Sede Apoſtolica, quæ omnium Eccleſiarum caput eſt, cauſſa hæc audienda, ac dirimenda fuerat, ſicut & prædictus

Si a non compet. jud. C. *lib.* 7. *l.* Et in privatorum.

Epiſcopus petiiſſe dignoſcitur, qui Epiſcopos alieni Concilii habuit omnino ſuſpectos. Quia ergo ſententia non a ſuo Judice dicta, nihil firmitatis obtineat, lectionis hujus tenor oſtendit Lib. Cap. 7. Tit. 48. Conſtitut. 4. *Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius Auguſti ad Potitum Vicarium. Et in privatorum cauſſis hujuſmodi forma ſervetur, ne quemquam litigatorum ſententia non a ſuo Judice dicta conſtringat. Data duodecimo Kalendas Octobris, Romæ, Auſonio, & Olybrio Conſulibus.*

98. Illud autem, quod dicitur a ſervis ſuis accuſatus, ſciendum eſt, quia audiri minime debuerunt, ut hæc Conſtitutio pateſacit ſic dicens C. Lib. 9. Tit. 1. Conſtit. 20. *Imperatores Arcadius, & Honorius Auguſti Eutychiano Præfecto Prætorio. Si quis ex familiaribus, vel ex ſervis cujuſlibet domus, cujuſcumque criminis delator, atque accuſator exſtiterit; ejus æſtimationem, caput, atque fortunas petiturus, cujus familiaritati, vel dominio inhæſerit, ante exhibitionem teſtium, ante examinationem judicii, in ipſa expoſitione criminum, atque accuſationis exordio, ultore gladio feriatur. Vocem enim funeſtam intercidi oportet potius, quam audiri; majeſtatis autem crimen tantum excipimus. Data quinto Idus Novembris, Cæſario Atticoque Conſulibus.*

De his, qui accuſare non poſ. C. l. 9. l. S quis *Authen.* De teſtam. §. Et hic vero.

99. Si vero dictum fuerit, quia de hoc accuſatus eſt, quod majeſtatis crimen intendit; nec ipſum de eo credendum fuit, ſi vita, vel opinio ejus talis ante non exſtitit, ſicut Lib. Pandectarum 48. ad Legem Juliam majeſtatis ſcribit Modeſtinus, Lege *Famoſi*, paullo poſt principium. Hoc tamen crimen a Judicibus non in occaſione ob principalis majeſtatis venerationem habendum eſt, ſed in veritate rei judicatæ. Nam & perſona ſpectanda eſt, an poterit facere, & ante quid fecerit, & an cogitaverit.

100. Quod autem dicit idem Epiſcopus, quia ſe abſente aliqui viliſſimi ſint teſtes exhibiti; hoc ſi verum eſt, nullius eſſe momenti Lege noſcendum eſt, Conſtitutione novella, quæ de teſtibus loquitur Cap. 16. *Hoc quoque ſæpius agnovimus, quoniam quidam, aut apud locorum Defenſores, aut apud cla-*

clariſſimos Provinciarum Judices, aut etiam, ut aſſolet, hic apud Virum clariſſimum magiſtrum cenſus ingrediuntur, & queruntur tanquam ab alio paſſi aliquid contra Leges, aut aliter læſi, aut damnificati, teſtes volentes producere. At ne poſtea objiciatur eis, quia per unam partem geſta confecta ſunt, oportet, & illum, qui impetitur, in ipſa Civitate conſtitutum, ubi teſtimonia dantur, admonitum a Judice, ſive a Defenſore advenire, & audire atteſtationes. Si vero noluerit advenire, ſed contempſerit, ut ex hoc ab una parte teſtimonia adverſus eum inutilia ſint; ſancimus, huc uſque teſtimonia ita valere, ac ſi non ex una parte conſiſterent, ſed etiam ipſo præſente fuiſſent facta. Si enim recuſaverit, & venire noluerit, & audire, quæ deponuntur, cum utique in publico ſit, & non ex inevitabili quadam neceſſitate venire non poſſit; ſimilis advenienti erit, & nulla utilitas ex contemptu ſuo ei adhibebitur, ſed videbuntur quidem in utriuſque præſentia probationes factæ. Ecce admonendus eſt ſemper adverſarius, ut ad audiendos teſtes adveniat. Quod quia hic omiſſum eſt, neceſſe eſt, ut quod contra Leges actum eſt, firmitatem non habeat. Quales autem teſtes, vel cujus opinionis ad teſtimonium admittendi ſunt, plurimæ Leges oſtendunt, quæ pene nulli habentur incognitæ; quæ etiam & illud ſanciunt, ut viliſſimis teſtibus ſine corporali diſcuſſione credi non debeat. Quod autem dicitur quia nihil ſcriptis judicatum eſt, legendus eſt Titulus 44. Libri 7. Codicis, quia ſcriptis debuit judicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, ut ſententia, quæ ſine ſcripto dicta fuerit, ne nomen quidem ſententiæ habere mereatur.

Ubi ſupra, §. Teſtes.

Alias 53. l. 11.

SANCTI GREGORII MAGNI EPISTOLA IX.*

AD VITALEM DEFENSOREM.

De conſiliariis excommunicatis Januarii Epiſcopi.

Gregorius Vitali Defenſori Calaritano.

CI. Quid de Fratre noſtro Januario Epiſcopo agnovimus, & lator præſentium, & exemplaria ſcriptorum noſtrorum te poterunt informare; atque ideo excommunicationem, quam ſuper perverſos ejus conſiliarios dari decrevimus, tua experientia ſolerter exſequatur, ut cadentes diſcant, quatenus incaute ambulare non debeant. Præterea pretium tritici, quod nobis xenii nomine fuerat tranſmiſſum, per latorem præſentium Redemptorem Defenſorem tranſmiſimus. Videat experientia tua, ne vel tu, vel ipſe, qui detulit, aliquid ex eo in pretio commodi participare præſumat; ſed totum ſingulis, vel ſimul omnibus illibatum reſtituat, eorumque mihi ſcripta de eodem * pretio tranſmittat; quia ſi aliter quam admoneo factum cognovero, vindictam ex eadem cauſſa non mediocriter exercebo.

* *Al. præmio.*

* *Al. 53. l. 11*

S. GREGORII MAGNI EPISTOLA X.*

De Monachis Capricanæ Inſulæ.

AD JOANNEM DEFENSOREM.

Gregorius Joanni Defenſori.

102 Ubi Canonicam diſtrictionem culparum contra ſe qualitas excitat, poſtponere quæ corrigenda ſunt non debemus, ne diſſimulatione vires dare pravis actibus, quos falce diſciplinæ reſecare nos convenit, videamur. Quia ergo pervenit ad nos, Monachos Monaſterii in *Capricana inſula, quæ juxta Majoricam inſulam eſt poſita, ita perverſe agere, ac vitam ſuam diverſis facinoribus ſubmiſiſse, ut non omnipotenti Deo, ſed antiquo hoſti (quod cum gemitu dicimus) oſtendantur potius militare; experientia tua præſenti auctoritate commonita, ad prædictum Monaſterium accedere, & vitam, moreſque illic converſantium ſubtili ſtudeat inveſtigatione perquirere, & ita quæ reſecatione digna repererit, ſicut canonicus ordo deſiderat, congrua ultione corrigere, atque eos quæ obſervare debeant, ſtudeat infor-

* *Diverſa eſt tum a Capreis, tum a Capraria*

informare, quatenus emendationis tuæ modus, & iſtos ad viam rectæ converſationis reducere, & te apud nos nullo modo valeat accuſare culpabilem.

*Alias 55. l. 11.

E P I S T O L A X I. *

SEU POTIUS SENTENTIA JOANNIS DEFENSORIS.

De cognitione, de qua inter Epiſcopos reſedit, & de Januario Malachitano, quem abſolvit.

In nomine Domini, Imperatore illo, illa die, illa indictione.

CIII. ILle, cui officium cognitoris injungitur, ita ſe pura, ac intemerata conſcientia debet in omnibus exhibere, ut ex his, quæ in aliis judicat, ipſe ultionem æterni examinis non incurrat. Dum igitur ex deputatione, & juſſione Beatiſſimi, atque Apoſtolici Domini mei Papæ Gregorii, ego Joannes Defenſor inter Januarium Epiſcopum Malachitanæ Civitatis, atque inter illos Epiſcopos cognitor reſedi lem, neceſſe habui hujuſmodi cauſſam prædicti Januarii interna inquiſitione diſcutere, & a partibus ſubtiliter quærere veritatem; ſi, ut petitio ejus continet, tranſmiſſis Clericis a memoratis Epiſcopis una cum hominibus Glorioſi Comitioli de Eccleſia fuerit violenter abſtractus. Qui, dum multa contra ſe invicem, ſicut geſta teſtantur, objicerent, ad concluſionis hunc utræque partes aliquando terminum pervenerunt, petentes, me de agnitis debere judicare. Unde ſollicite relegens quæ acta ſunt, veritatem diligenti inveſtigatione perquirens, nullam in antedicto Januario culpam, quæ exſilio, vel depoſitione digna eſſet puniri, ſed magis illum ejectum de Eccleſia violenter, inveni. Et quamquam hujuſmodi temeritatem Legum cenſura diſtrictiſſime feriat; ego tamen Legum vigorem ſacerdotali moderatione temperans, mediis ſacroſanctis Evangeliis, quibus præſentibus ab initio in hoc cognitor reſedi judicio, ea quæ contra eum ſtatuta ſunt, licet jure non teneant, nec alicujus ſint momenti; Injuſta tamen, & infirma eſſe pronuncio, atque illos, & illos memoratos Epiſcopos, qui poſtpoſita conſideratione ſacerdutali in Fratris ſui præjudicium, atque condemnationem injuſte, & contra Dei timorem verſati ſunt, condemnans, in Monaſterio recipiendos ad agendam in tempus pœnitentiam ſtatuo, atque decerno. Illum vero, qui locum antedicti Sanctiſſimi Januarii contra ſacrorum Canonum ſtatuta nequiter præſumpſit invadere, condemnans, privari Sacerdotio, & ab omni Eccleſiaſtico ordine removeri ſtatuo, ut & hoc quod male eſt adeptus amittat, nec ad officium, quod ante indigne geſſerat, revertatur. Sæpedictum autem Sanctiſſimum Januarium Epiſeopum abſulutum, loco ſuo in Epiſcopatus gradu Deo auctore reverti, ac modis omnibus reformari conſtituo.

CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM II.

Celebratum Era DCXXX. anno XII. Reccaredi Regis, ſub Gregorio Papa I.

A N N O C H R I S T I D X C I I.

PRÆMONITIO D. MICHAELIS CERCITO

Epiſcopi Barbaſtrenſis.

*Concilium hoc Cæſarauguſtanum tranſcriptum eſt ex Codice ms. D. Antonii Auguſtini Archiepiſcopi Tarraconenſis, in quo habetur, ut hic ſubjicitur, cum Notis marginalibus, quibus addantur aliæ a me Litera * C. ſignatæ. Deſcriptum eſt ex Codice Gotthico S. Æmiliani, eritque Cæſarauguſtanum II. Cum vero habitum dicatur anno* VII. *Reccaredi, neceſſe eſt, ut ſit Era* DCXXX. *ideſt, anno Chriſti* DXCII.

* *Ideſt* Cercito. Cum A. *vero ſignantur quæ ſunt Ant. Auguſtini.*

a *Loaiſa*, Urbem; *ſive* in.

b *Loaiſa*, amore.

CUM in Dei nomine [a] in Urbem Cæſarauguſtanam Provinciæ Tarraconenſis, ex præmiſſo glorioſi, atque ſanctiſſimi Principis Reccaredi Regis, in anno ſeptimo Regni ejus congregati fuiſſemus, pro Dei [b] timore tractantes.

C A N O N E S.

I.

2. Id placuit ſanctæ, ac venerabili Sinodo, ut Presbyteri, qui ex hæreſi Ariana ad ſanctam Catholicam Eccleſiam converſi ſunt, qui ſanctam, & puram Fidem, atque caſtiſſimam tenuerint vitam, [c] acceptam denuo benedictionem

c *Forte* accepta denuo benedictione. C.

ctionem [a] Presbyteratui ſanctè, & pure miniſtrare debeant. Cæteri vero, qui hanc ſupraſcriptam vitam adimplere, vel tenere neglexerint, ab officio depoſiti ſint in Clero. Ita [b] de Diaconibus, ſicut & de Presbyteris conſtitutum eſt.

II.

3. Statuit ſancta Synodus, ut Reliquiæ, in quibuſcumque locis de Ariana hæreſi inventæ fuerint, prolatæ a ſacerdotibus, in quorum Eccleſiis reperiuntur, Pontificibus præſentatæ igne probentur. Quod ſi a quibuslibet occultatæ fuerint, & deteguntur, a ſacroſancto Catholicæ Eccleſiæ cœtu ſegregentur.

III.

4. Statuit ſancta Synodus, ut Epiſcopi de Ariana hæreſi venientes, ſi quas Eccleſias ſub nomine Catholicæ Fidei conſecraverint, [c] nec dum benedictione a [d] Catholico Sacerdote percepta, conſecrentur denuo.

Sub die Kalendarum Novembrium, [e] anno quo ſupra.

Subſcriptiones.

1. Artemius in Chriſti nomine Epiſcopus, Tarraconenſis Provinciæ Metropolitanus, hanc conſtitutionem ſubſcripſi.
2. Sophronius in Chriſti nomine Epiſcopus, hanc conſtitutionem ſubſcripſi.
3. Stephanus in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
4. Julianus in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
5. Simplicius in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
6. Aſterius in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
7. Mumius in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
8. Liliolus in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
9. Magnus in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
10. Joannes in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
11. * Gajanus in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
12. Julianus in Chriſti nomine Epiſcopus ſubſcripſi.
13. Antedius in Chriſti nomine Diaconus, agens vicem Domini mei [f] Ganini Epiſcopi ſubſcripſi.
14. Stephanus in Chriſti nomine Diaconus, agens vicem Domini mei [g] Aquitini Epiſcopi ſubſcripſi.

a *Loaiſa*, Presbyterati *ſed melius*, Presbyteratui. A.
b *Loaiſa*, & de Diacon.
c *Loaiſa addit*: conſecraverint
d *Loaiſa refert alio ſenſu*: nec dum benedictione percepta a Catholico Sacerdote conſecrentur denuo.
e *Loaiſa addit*: Era DCXXX.
* *Loaiſa*, Galanus.
f *Loaiſa*, Gavini.
g *Loaiſa*, Aquilini.

NOTÆ VARIORUM IN HOC CONCILIUM.

V. Concilium.) Hoc Concilium fuit actum anno VII. Reccaredi Regis, Era DCXXX. Toletanum vero III. Era DCXXVII. Unde fere omnes Epiſcopi, qui in Toletano, in hoc etiam ſubſcribunt. Præfuit Artemius Tarraconenſis, qui ſucceſſit Stephano, deinde Sophronius Egarenſis, Stephanus Tyraſſonenſis, Julianus Dertoſanus, Simplicius Cæſarauguſtanus, vel potius Urgelitanus, Aſterius Aucenſis, Mumius Calagurritanus, Liliolus Pampilonenſis, Joannes Menteſanus, Gavinus Oſcenſis, Aquilinus Auſonenſis, Galanus in Barcinonenſi Empuritanæ Eccleſiæ Epiſcopus.

VI. *Magnus.*) Lege *Maximus*, qui fuit Cæſarauguſtanus, de quo infra in Concilio Barcinonenſi, & Simplicius eſt Urgelitanus. Loaisa.

VII. *Artemius.*) Præſes hujus Concilii fuit Artemius, qui Epiſcopus erat Tarraconenſis, uti Metropolitanus. Sophronius Epiſcopus Egaræ prope Barchinonem, Stephanus Epiſcopus Tyraſſonæ in Aragonia, qui ſubſcribit etiam Concilio III. Toletano. Julianus Epiſcopus Dertuſenſis, Simplicius Epiſcopus Urgelitanus, Aſterius Epiſcopus Occæ, Mumius, ſeu Munius, Epiſcopus Calagurritanus, Lilioſus Epiſcopus Pampilonenſis, Magnus, ſeu Maximus, Epiſcopus Cæſarauguſtanus, Joannes Epiſcopus Helenenſis, Gajanus, ſeu Galanus (ut Loaiſa legit, & communiter) Epiſcopus Empuritanus. Juliani Epiſcopi Abbas Carrillus ignorat Epiſcopatum. Loaiſa facit eum Epiſcopum Menteſanum, ideſt, *de Jaen*. Sed nec Davila, nec Ruſpuerta, nec Ximeno, nec Tamajus de Salazar, ponunt talem Epiſcopum in Catalogis; nec nomen Epiſcopi Menteſani, ſeu Giennenſis, ſonat illo tempore in ulla inſcriptione. Ganinus Epiſcopus Oſcenſis, Aquitinus Epiſcopus *de Vique*. Dioacus Dormer Archidiaconus Superarbenſis in Eccleſia Oſcenſi.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Probandas per ignem Reliquias, quæ in quibuſcumque locis Ariana hæreſi Infectis Inventæ fuiſſent, ſtatuit quidem Concilium Cæſarauguſtanum, Can. 2. Varia ejuſmodi probationum exempla in Eccleſiaſtica Hiſtoria occurrunt, quorum meminit eruditus Mabillonius in Præfatione ad ſæculum VI. Benedictinum num 45. Celebre eſt illud de Corpore S. Felicis a Vuolfango Aquilegienſi Patriarcha miſſo ad Meinvvercum Patherbrunnenſem, qui ejus veritatem experiri volens, *rogum maximum in medio Clauſtri ſub divo fieri præcepit, in quem cum tertio Corpus miſiſſet, totienſque in favillam redactus ignis extinctus fuiſſet, cum maxima exultatione Corpus* illud *ſuper principale Altare retulit, & omnium venerationi ſollemnem Sanctum illum haberi inſtituit.*

DE

DE FISCO BARCINONENSI
ERA DCXXX.

Dominis ſublimibus, & magnificis Filiis, aut Fratribus Numerariis, Artemius Epiſcopus Tarraconenſis, vel omnes Epiſcops ad Civitatem Barcinonenſem Fiſcum referentes.

VIII. QUoniam ex electione Domini, & Filii, ac Fratris noſtri Scipionis Comitis patrimonii, in anno feliciter ſeptimo glorioſi Domini noſtri Reccaredi Regis, in officium Numerarii in Civitatem Barcinonenſem Provinciæ Tarraconenſis electi eſtis, & a nobis, ſicut conſuetudo eſt, conſenſum ex territoriis, quæ nobis adminiſtrare conſueverunt, poſtulaſtis; iccirco per hujus conſenſus noſtri feriem decrevimus, ut tam vos, quam agentes, ſive adjutores veſtri, pro uno modio canonico ad populum exigere debeatis, hoc eſt, ſiliquas VIII. & pro laboribus veſtris ſiliquam unam, & pro inevitabilibus damnis, vel interprecia ſpecierum ſiliquas IV. quæ faciunt in uno ſiliquas XIV. Inibi hordeo, quod pro noſtra definitione, ſicut diximus, tam vos, quam adjutores, atque agentes exigere debeant, nil amplius præſumant, vel exigere, vel auferre. Si quis ſane ſecundum conſenſum noſtrum acquieſcere noluerit, vel tibi inferre minime procuraverit in ſpecie quod tibi convenerit, Fiſcum ſuum inferre procuret. Quod ſi ab agentibus veſtris aliqua ſuper exacta fuerint, quam conſenſus noſtri tenor demonſtrat; vos emendare, & reſtituere cui male ablata ſunt ordinetis.

IX. In quo conſenſu ſubter qui conſenſimus manibus noſtris ſubſcripſimus factum conſenſum, ſub die pridie Nonas Novembris, Era DCXXX. anno ſeptimo Regni Domini noſtri.

Subſcriptiones.

X. Artemius in Chriſti nomine Epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.
Sophronius in Chriſti nomine Epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.
Galanus in Chriſti nomine Epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.
Joannes in Chriſti nomine Epiſcopus conſenſum noſtrum ſubſcripſi.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

XI. C*Omitis patrimonii.*) Comes ſacri patrimonii erat, qui Regis patrimonium, poſſeſſiones, & menſam procurabat; unde *Procurator* a Lampridio in Commodo dictus; & miminit de hoc Caſſiodorus ad Julianum Comitem patrimonii ſcribente Theodorico, Lib. primo *Variar.* & 4. 6.

XII. *Numerarii.*] Sub arte ſupputandi *Numerarii* continentur, qui a Juſtiniano *Tobularii* dicti ſunt, eo quod in tabulis tota ratio ærarii amplecteretur, Leg. 2. *De Numerariis, & Actuariis*, Lib. 12. Cod. Tit. 50. & *Calculatores*, eo quod calculis ſupputatio fiat. Olim, & nunc lapillis, ideſt, calculis numeratum, nemo eſt, qui ambigat, unde Titulus eſt: *De errore calculi.* Perſius.

------ *Diem numera meliore lapillo,*
Qui tibi labentes apponit candidus annos.

Iſidorus Lib. 8. *Etymol.* Cap. 4. *Numerarii*, inquit, *vocati, qui publicum nummum ærariis inferunt.*

XIII. *Modio canonico.*] De modio vide Iſidorum Lib. 16. *Etymol.* Capite 25. Eſt menſura librarum XLIV. Plinius Libro VIII. Cap. 7.

XIV. *Siliquas.*) Ex eodem Cap. 24. viceſima quarta pars ſolidi eſt, ab arboris nomine vocabulum tenens.

XV. *Artemius.*) Artemius erat Metropolitanus Tarraconenſis, Sophronius Egarenſis, Joannes Gerundenſis, in Barcinonenſi, Galanus Empuritanæ Eccleſiæ Epiſcopus, etiam in Barcinonenſi.

CONCILIUM TOLETANUM
SUB RECCAREDO

Anno XII. Regni ejus, Era DCXXXV. Anno CHRISTI DXCVII. habitum ſub Gregorio Papa I.

5 IN nomine DOMINI, conſtitutio Synodi Epiſcoporum, numero decem & ſex, qui convenerunt in Urbem Toletanam, in Eccleſiam Apoſtolorum SS. Petri & Paulli, ſub die ſexto decimo Kalendas Junias, anno feliciter duodecimo Regni Chriſtianiſſimi & amatoris Dei glorioſiſſimi Domini Reccaredi Regis.

CA-

Digitized by Google

CANONES.

I.

2. Priſcorum Patrum ſequentes monita, id præcipiunt Dei Sacerdotes, ut quæ Sanctæ Tirinitati conveniunt, Fidei Catholicæ in omnibus conjungantur; ita ut ſanctam, & amicam Dei obſervantes caſtitatem, non ſolum retinendam Pontifices ſuo corpore cenſeant, ſed & Presbyteris, & Diaconibus miniſtrantibus Dei Altaribus modis omnibus obſervandam conſtituant; ut ex his, qui caſtitatis voluerit patientiam violare, tali ſorte coerceatur, ut ultimus a quo eſt gradu dejectus, Deo amplius non miniſtret, ſed Sacerdotis ſui electione ſit tali clauſtro conſeptus, ut cæteros ſuo exemplo corrigat, & ille ex pœnitentia reviviſcat.

II.

3. Id etiam placuit Dei Sacerdotibus, ne quiſquam Antiſtes infra ſuam Parœciam Dei aulam inquirat; & munificus ille, qui ſanctam Dei ædificaverit Eccleſiam, quod ibidem pro ſuo hærede largitus eſt, eodem loco Presbyter ſecundum priorum Canonum inſtituta deſerviens, habeat. Et ſi Presbyterum ea facultas habere non permittit, vel Diaconus inſtituatur. Certe ſi minor eſt cenſus, Oſtiarius a Sacerdote ſit electus, qui nitorem infra ſinus ſanctæ Eccleſiæ faciat; qui & ſanctarum Reliquiarum luminaria omni ſubſequenti nocte accendat.

Subſcriptiones.

1. Maſſona in Chriſti nomine Emeritenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
2. Migetius in Chriſti nomine Narbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
3. •Adelphius in Chriſti nomine Toletanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
4. Motto in Chriſti nomine Setabitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
5. Petrus in Chriſti nomine Arcavicenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
6. Aſterius in Chriſti nomine Aucenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
7. Eleutherius in Chriſti nomine Cordubenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
8. Joannes in Chriſti nomine Oxomenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
9. Baddo in Chriſti nomine Eliberitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
10. Licerius in Chriſti nomine Egitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
11. Gineſius in Chriſti nomine Magalonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
12. Stephanus in Chriſti nomine Oretanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
13. Juſimus in Chriſti nomine Elborenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.

NOTÆ VARIORUM.

IV. T*Oletanum.*) Hoc Concilium, & nonnulla alia Toleti celebrata, in nullo Codice edito, aut manuſcripto, videntur ſervare ordinem numerorum. Præſedit vero in illo Maſſona Præſul Emeritenſis, tanquam Metropolitanus antiquior, ſicuti eodem titulo præſederat octo annis retro, ideſt, anno Chr. DLXXXIX. in Concilio Toletano III. Non eſt Nationale, nec Provinciale proprie loquendo, cum intervenerint Metropolitani tres tantum, cum ſolis decem Epiſcopis.

V. Porro primus Canon illius, prætermiſſus a D. Loaiſa, & aliis Conciliorum explanatoribus, difficillimus intellectu eſt, ac proinde a nobis explanantur ex inſtituto in Diſſertatione ſimul cum Canone V Concilii Ilerdenſis, & nonnullis aliis Canonibus Conciliorum Toletanorum III. & IV. Vide ibi. CARD. DE AGUIRRE.

VI. *Adelphius.*) Qui ſucceſſit Euphemio Viro ſancto, qui III. Toletano interfuit.

VII. *Motto.*) Lege Mutto, ex ſubſcriptionibus III. Toletani: *Mutto*, inquit, *Setabianæ Eccleſiæ Epiſcopus*.

VIII. *Petrus.*) Subſcribit in III. Toletano, ſicut Aſterius, & Migetius, & Maſſona.

IX. *Joſimus.*) Elbora an ſit Talavera, quæ nunc eſt in Carpetana Provincia inſigne Oppidum, an in Luſitania Ebura, diſceptant Viri doctiſſimi Reſendius, & Bartholomæus Albornoz, & Quevedo Toletanus Portionarius. LOAISA.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

De cultu Sacrarum Reliquiarum jam ſæpe nos diſſeruimus in Commentariis noſtris, præſertim in iis, quibus Oecumenica Concilia, & Romanum Pontificale explicuimus. Luminaria jam olim conſueviſſe ad illas accendi, non modo noctu, ut habetur ſupra Can. 2. verum etiam die, non ad Martyres illuminandos, ſicut exprobrabat Vigilantius, tanquam ipſi eo lumine egerent, ſed ad pium Religionis cultum, ſcite probat non uno in loco Baronius. Hinc Concilium Epaunenſe Can. 25. Reliquias non patitur, niſi in iis Oratoriis collocari, quibus vicini eſſent Clerici, qui etiam frequentia pſallendi poſſent ſacris Cineribus famulari. Vide Thomaſſinum in ſua veteri, ac nova Eccleſiæ diſciplina, Parte 1. Lib. II. Cap. LXXV. num. 1.

CONCILIUM OSCENSE

Anno tertio decimo Regni Domini noſtri
glorioſiſſimi Reccaredi Regis.

Era DCXXXVI. anno CHRISTI DXCVIII. celebratum.

C A N O N E S.

I.

10. IN nomine DOMINI noſtri JESU CHRISTI, convenientes omnes in unum Concilio Oſcenſi, hoc Synodus Sancta fieri elegit, ut annuis vicibns unuſquiſque noſtrum omnes Abbates Monaſteriorum, vel Presbyteros, & Diaconos ſuæ Diœceſis, ad locum, ubi Epiſcopus elegerit, congregare præcipiat, & omnibus regulam demonſtret ducendi vitas, cunctoſque ſub Eccleſiaſticis regulis adeſse præmoneat, quouſque etiam parſimoniæ, & ſobrietatis, atque veridicæ caſtimoniæ honeſtorum virorum teſtimonio ſama commendet.

II.

11. Solicitum etiam pro hac re unumquemque noſtrum eſse convenit, ut curioſa indagine perquiramus, ſi Presbyteris, & Diaconibus, atque Subdiaconibus, & Clericis pudica & caſta ſit vita. Quod ſi (quod abſit) quicquam malum de quoquam ſama dictaverit, per veram, & certiſſimam Clericorum probationem, vel virorum amanuenſium, vel certe illarum ſeminarum, de quibus ſama percurrit, atque etiam diverſis argumentis, ex quibus adulterorum indicia certiſſime ſuſpicari ſolent, omnia argutiſſime perquirantur, ut neque per ſalſitatis obumbrationem quiſquam notetur, neque per quaſdam excuſationes admiſsum facinus operiatur; dum per publicam probationem minime reconvinci garriant, ſed probatæ vitæ ſe vixiſse, honeſtorum Clericorum teſtimonio clarere demonſtrent.

NOTA CARDINALIS DE AGUIRRE.

XII. O*ſcenſe.*) Oſca, vulgo *Hueſca*, Urbs eſt Hiſpaniæ citerioris in Regno Aragoniæ. Hic Sertorius Academiam educationi juventutis inſtituit, atque e vita migravit, ut refert Plutarchus in *Sertorio*. Vellejus 1 *Sertorium inter cœnam Etuſcæ interemit*. Ubi legendum *Oſcæ*. Strabo Libro 3. de eodem Sertorio, ἐτελεύτα δ' ἐν Ὄσκῃ; ita enim egregie emendavit Cl. Puteanus, ubi olim corrupte νόσῳ. Florus 3. 22. Oſcam inter Urbes recenſet, quæ, Sertorio occiſo, in poteſtatem Romanam venere. Locus ille ita ſcribendus eſt: *Ipſæ quoque in Romanam fidem venere Urbes, Oſca, Thermes, Tutia, Valentia, Uxama*. Olim Urbs Illergetum in Vaſcitaniæ tractu, ad Iſuelam fluvium, novem leucis a Cæſarauguſta. Epiſcopatus eſt ſub Archiepiſcopo Tarraconenſi olim, nunc Cæſarauguſtano. Patriam fuiſſe S. Vincentii Martyris, omnium, Aragonenſium præcipue, animis alte infixum hæret, quamvis nonnulli contrarium mordicus teneant; præſertim Valentini, qui eum propriæ Civitati vendicare ſatagunt. De S. Laurentio autem nemo hactenus in dubium vocavit Oſcenſem fuiſſe.

CONCILIUM BARCINONENSE

Era DCXXXVIII. anno XIV. Regis Reccaredi, anno Chriſti DXCIX. habitum.

P R Æ F A T I O.

1. CUm duce DOMINO JESU CHRISTO, die Kalendarum Novembris, anno feliciter XIV. Regni Chriſtianiſſimi, & piiſſimi domini Reccaredi Regis, Tarraconenſis Provinciæ Epiſcopi in Urbem Barcinonenſem in Eccleſia ſanctæ Crueis ſuiſsent congregati, hoc Sancta Synodus ſtatuere elegit.

C A N O N E S,

I.

2. UT cum ad officia Eccleſiaſtica Clerici provehuntur, nil pro benedictione, aut Subdiaconii vel Presbyterii collata, quicquam, vel ſub obligationis nomine a quocumque Epiſcopo, vel ab ejus Clero inquiratur; illud Domini Jeſu meminentes edictum, quod ait: *Gratis accepiſtis, gatis date*.

Matth. 10.

II.

3. Simili etiam ſtatutum conditione eſt, ut cum Chriſma Presbyteris Diœceſa-

ceſanis pro neophytis confirmandis datur, nihil pro liquoris pretio accipitur; ne gratia Dei pretio benedictionis affecta, ſimoniacum interitum ementibus vendentibuſque aſsociet.

III.

4. Hoc etiam innovandum, cuſtodiendumve in omnibus Sancta ſtatuit Synodus, ut ſecundum priſcorum Canonum conſtituta, vel Synodalium Epiſtolas Præſulum, præmonentes; nulli deinceps laicorum liceat ad Eccleſiaſticos Ordines, prætermiſſo Canonum præfixo tempore, aut per ſacra regalia, aut per conſenſionem Cleri, vel plebis, vel per electionem, aſſenſionemque Pontificum, ad ſummum Sacerdotium aſpirare, ac provehi; ſed cum per Canonum conſcripta tempora, Eccleſiaſticos per Ordines, ſpeciali opere deſudando, probatæ vitæ adminiculo comitante, conſcenderit gradus, ad ſummum Sacerdotium, ſi dignitati vita reſponderit, auctore Domino, provehatur. Ita tamen, ut duobus, aut tribus, quos ante conſenſus Cleri & plebis elegerit, Metropolitani judicio, ejuſque Coepiſcopis præſentatis, quem ſors, præeunte Epiſcoporum jejunio, Chriſto Domino terminante, monſtraverit, benedictio conſecrationis accumulet. Aliter deinceps (quod abſit) præſumptum, & ordinatores, & ordinatos proprii honoris depoſitio ſubſequatur.

IV.

5. Pari eiam conſideratione ſancientes, ut ſi qua virgo propria voluntate, abjecta laicali veſte, devotarum more induta, caſtitatem ſervare promiſerit; vel ſi qui hominum utriuſque ſexus pœnitentiæ benedictionem expetendo a Sacerdote perceperint, & ad terrena connubia ſponte tranſierint, aut violenter abſtractæ feminæ a pudicitiæ violatore ſe ſequeſtrare noluerint; utrique ab Eccleſiarum liminibus expulſi, ita ab hominum Catholicorum communione ſint ſeparati, ut nulla prorſus eis vel colloquii conſolatio ſit relicta.

Subſcriptiones.

Aſiaticus in Chriſti nomine Epiſcopus Tarraconenſis Metropolitanæ Civitatis, his conſtitutionibus interfui, conſenſi, & ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Ugnus Barcinonenſis Epiſcopus, hunc conſenſum ſubſcripſi.

Simplicius in Chriſti nomine Urgelitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, hanc conſtitutionem conſentiens ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Aquilinus Auſonenſis Eccleſiæ, hanc conſtitutionem conſentiens ſubſcripſi.

Julianus in Chriſti nomine Eccleſiæ Dertoſanæ Epiſcopus annuens ſubſcripſi.

Mumius in Chriſti nomine Eccleſiæ Calahorritanæ Epiſcopus conſentiens ſubſcripſi.

Galanus in Chriſti nomine Eccleſiæ Empuritanæ Epiſcopus, his conſtitutionibus annuens ſubſcripſi.

Froiſclus in Chriſti nomine Eccleſiæ Dertoſanæ Epiſcopus annuens ſubſcripſi.

Joannes peccator de Gerunda in his conſtitutionibus annnens ſubſcripſi.

Maximus Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ Miniſter, in his conſtitutionibus annuens ſubſcripſi.

Amelius in Chriſti nomine Eccleſiæ Ilerdenſis Epiſcopus, his conſtitutionibus annuens ſubſcripſi.

Ilergius in Chriſti nomine Eccleſiæ Egarenſis Epiſcopus, in his conſtitutionibus annuens ſubſcripſi.

N O T Æ V A R I O R U M.

VI. C*Oncilium.*) Cum S. Gregorius per Cyriacum Abbatem ad præcipuos Galliarum Epiſcopos ſcripſiſſet Epiſtolas plures Lib. 7. Indictione 2. extantes, ut ſimonia, aliaque nefanda crimina corrigerentur, eaque ibidem peracta fuiſſent; videtur idem Abbas juſſu S. Gregorii in Hiſpanias profectus eſse, ut ad extirpandam ubique ſimoniacam hæreſin idem fieret in Hiſpaniis, quod in Galliis factum fuerat. Nam ſecundum argumentum illarum Epiſtolarum S. Gregorii, quas in Gallias detulit Cyriacus, hoſce quatuor Canones Patres Barcinonenſis Concilii edidiſse reperiet quiſquis prædictas Epiſtolas legerit. CARDINALIS BARONIUS ad annum DXCIX. num. 23.

VII. *Provinciæ.*) Nimirum, quamvis Baecino non eſſet caput Provinciæ, ſed Tarraco, cum hujus Præſul intervenerit, ejuſque Suffraganei undecim, nihil deeſt huic Concilio, ut cenſeatur Provinciale, quamvis non in Urbe Metropolitana, ſed in alia ejuſdem Provinciæ fuerit celebratum. CARDINALIS DE AGUIRRE.

VIII. *Subſcriptiones.*) Aſiaticus Metropolita Tarraconenſis ſucceſſit Artemio, qui ſubſcribit in Cæſarauguſtano II. Ugnus Barcinonenſis ſubſcibit in III. Toletano, ſimiliter Simplicius Urgelitanæ, & Aquiſinus Auſunenſis in II. Cæſarauguſtano, & Julianus Dertoſanæ; in utroque etiam & Mumius, Galanus in II. Cæſarauguſtano ſine titulo Eccleſiæ. In III. Toletano ſubſcribit Froiſclus, non ad adjecto nomine Epiſcopatus. Jam diximus ſupra, qua ratione duo ejuſdem Eccleſiæ haberent titulum, Julianus Dertoſæ in II. Cæſarauguſtano, & III. Toletano, & Mumius ſimiliter. Maximus Cæſarauguſtanus fuit Vir eruditione, & pietate conſpicuus, ſcripſit, *De rebus Gotthorum in Hiſpania*, ut refert S. Iſidorus. LOAISA.

IX. *Joannes peccator de Gerunda &c. ſubſcripſi.*) De hoc inſigni, & celebri Abbate, ac poſtea Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopo, accipe teſtimonium, ſive elogium S. Iſidori Hiſpalenſis, fere ipſius συγχρόνου, Lib. *De Viris illuſtribus. Joannes Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopus, natione Gotthus, Provinciæ Luſitaniæ Scalabitanus. Hic cum eſſet adoleſcens, Conſtantinopolim perrexit, ibique Græca, & Latina eruditione nutritus, ſeptimo demum anno in Hiſpanias reverſus eſt, eodem tempore, quo, incitante Leuvigildo, Ariana fervebat inſania. Hunc ſupradictus Rex, cum ad nefandæ hæreſis credulitatem compelleret, & hic omnino reſiſteret, exſilio traſus, Barcinonam relegatus, por decem annos multas inſidias, & perſecutiones ab Arianis perpeſſus eſt, qui poſtea condidit Monaſterium, quod nunc Biclaro dicitur, ubi congregata Monachorum ſocietate, ſcripſit Regulam ipſi Monaſterio profuturam, ſed & cunctis Deum timentibus ſatis neceſſariam. Addidit in Lib.* Chronicorum, *ab anno primo Juſtini Junioris Principatus, uſque in annum octavum Mauricii Principis Romanorum, & quartum Reccaredi Regis annum, hiſtorico, compoſitoque ſermone valde utilem Hiſtoriam. Et multa alia ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam noſtram non pervenerunt.* Hactenus S. Iſidorus. Poſtea Chronicon ejuſdem Abbatis adjungemus, quod rebus hujus temporis exactius dignoſcendis magno adjumento ſit, quamvis vitiatum videatur ab Arianis.

X. *Maximus Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ Miniſter &c.*) Hic ille ipſe eſt, de quo idem S. Iſidorus Libro, *De Viris illuſtribus*, inquit: *Maximus Cæſarauguſtanæ Civitatis Epiſcopus, multa verſu, proſaque componere dicitur. Scripſit & brevi ſtylo Hiſtoriam de iis, quæ temporibus Gotthorum in Hiſpaniis acta ſunt, hiſtorico, & compoſito ſermone. Sed & multa alia ſcribere dicitur, quæ nondum legi hactenus.*

XI. Sed tamen ab eo tempore, quo pſeudo-chronica illa famoſa Toleti excogitata fuerunt, ſub finem ſæculi præcedentis, Ficulneo Auctore (qui Hiſpanice Higuera cognominabatur) prodigioſa mendacia de hoc Maximo ſcripta, & ubique divulgata ſunt in Chronico illo edito ſub nomine *Marci Maximi Epiſcopi Cæſarauguſtani*. Et licet Bivarius in Commentariis illius longe poſtea editis exeruerit omnes ingenii, atque eruditionis minime vulgaris nervos ad illud tuendum, & explanandum, nullatenus obtinere potuit ab eruditiſſimis Viris intra, aut extra Hiſpaniam, ne inciderent Chronicon ipſum, veluti meram congeriem farraginum, & fictionum, qualia pariter fuiſſe cenſent, & invictis rationibus demonſtrant, illa alia nomine Dextri, Luitprandi, Helecæ, ac Juliani Perez, ab eodem fabularum architecto obtruſa, quibus fœdavit apud imperitos hiſtoriam antea germanam, & puram rerum Hiſpaniæ.

XII. Sane quod Ficulneus Maximo huic præponeret nomen Marci, ipſumque complexe *Marcum Maximum* diceret, in cauſa fuit, quod legiſſet verba illa paullo ante exſcripta Iſidori de Maximo Epiſcopo Cæſarauguſtano: *Multa verſu, proſaque componere dicitur.* Cumque aliunde noſſet, eodem circiter tempore floruiſſe Marcum quendam Diſcipulum S. P. Benedicti, Poetam apud multos celebrem, qui res geſtas Patriarchæ, & Magiſtri ſui verſibus enaraſſet, voluit ex duobus hominibus unum eumdemque facere, quaſi primum fuiſſet Monachus Benedictinus, deinde vero Epiſcopus Cæſarauguſtæ, ac proinde complexa appellatione illum *Marcum Maximum* denominavit.

XIII. Sed enim quemadmodum hippocentaurus, & hirco-cervus cenſentur chimæræ, quoniam licet extrema cujuſque ſeorſum conſiderata ſint vera, complexio tamen, ſive unio ſubſtantialis utriuſque extremi eſt fabuloſa, & ficta; ita ſimiliter in Hiſtoria *Marcus-Maximus* chimæra eſt. Quamvis enim eodem circiter tempore floruerint, in Italia Marcus Monachus Caſinenſis, qui Vitam, & res geſtas S. Benedicti verſibus edidit, atque in Hiſpania Maximus Epiſcopus Cæſarauguſtanus, qui verſus compoſuiſſe dicitur, & huic Concilio Barcinonenſi interfuit; chimæra Higueriana eſt, prædictos Marcum, & Maximum conflare in unum eundemque hominem.

XIV. Nimirum, ut alia taceam, nemo veterum dixit, nemo ſomniavit uſque ad tempus Higueræ, Marcum illum S. P. Benedicti Diſcipulum veniſſe in Hiſpaniam, aut fuiſſe Epiſcopum, aut habuiſſe præterea nomen Maximi. Conſtat id ex Paullo Diacono Libro I. *De geſtis Longobardorum*, Cap. 26. cujus verba exſcribit Adrevaldus Lib. I. *De miraculis S. Benedicti*, Cap. 4. Petro Diacono in Libello, *De Viris illuſtribus Caſinenſibus*, Cap. 3. Leone Marſicano, ſive Hoſtienſi, Lib. 3. *Hiſtoriæ Caſinenſis*, Cap. 21. & Aimonio Floriacenſi in Sermone quodam, *De S. Benedicto*, laudantibus carmen prædictum Marci, ut mittam plures alios recentiores de eodem Marco loquentes, quorum ta-

Digitized by Google

tamen, licet Benedictinorum, nemo vel leviter indicavit, illum veniſſe poſtea in Hiſpaniam, aut Cæſarauguſtæ Epiſcopum fuiſſe. Nec Joannes Boſco in *Bibliotheca Floriacenſi*, aut Proſper Martinengus in ſuo Tomo 3. nec Illuſtriſs. Angelus a Nuce in *Commentariis ad Chronicon Caſinenſe*, exſcribentes carmen illud Marci de S. P. Benedicto quicquam de illius Epiſcopatu Cæſarauguſtano inſinuarunt. Unde ſolus Higuera Marcum poſt mille circiter annos ab obitu Epiſcopum fecit.

XV. Aliunde quoque fabula eſt, quod Maximus Epiſcopus Cæſarauguſtanus huic Synodo ſubſcribens, fuiſſet antea Monachus. Nemo enim veterum id dixiſſe invenitur. Imprimis altum ſiluit de tali Monachatu S. Iſidorus *σύγχρονος*, in ejus elogio ſupra num. 2. cum tamen loquens de aliis Epiſcopis aſſumptis e ſtatu Monaſtico, ſemper iſtud expreſſerit, ut patet, quando loquitur de S. Leandro fratre ſuo, Martino Dumienſi, ſeu Bracarenſi, Joanne Biclarenſi, & Eutropio. Idipſum imitatione Iſidori præſtitit poſtea Sanctus Ildephonſus ipſius Diſcipulus, loquens de Donato, Joanne Cæſarauguſtano, Maximi fratre, & deceſſore, Helladio, Juſto, & duobus Eugeniis Præſulibus Toletanis, ac Nonnito Epiſcopo Gerundenſi. Dum igitur nec Iſidorus, nec Ildephonſus ſcribentes de Maximo, nec alius quiſpiam eorum, qui vixere eodem ſæculo, ac ſequentibus uſque ad tempus Higueræ, Monachatum ipſi tribuerit; reputandum id omnino eſt inter merces Higuerianas, nullum apud quoslibet ſolide eruditos pretium habentes, ne quidem apud Bollandianos, quamvis ejuſdem Inſtituti Socios. Hi enim amorem veritatis præferentes amori, & honori ſodalis ſui, ſæpe, ac palam invehuntur adverſus illum, tanquam artificem, & *inventorem infinitarum fabularum*, ut tandem loquuntur Tomo VII. *Sanctorum Maji*, pag. 393.

XVI. Denique ejuſdem pſeudo-chronici inventor non ſatis habuit Maximum binominem facere, & Monachum fingere, niſi & adderet *Benedictinum*; fortaſſe ut demereretur Profeſſores ejuſdem Inſtituti, ut alias ſæpiſſime fecit, etiam cum Auguſtinianis, & Carmelitanis. Ad aſſequendam enim earum trium graviſſimarum Religionum gratiam (quæ certe non egent fabuloſis laudibus, nec fratribus ſuppoſitis Virorum ſanctitate, & doctrina illuſtrium) ſingulis earum ſæpe tribuit præſtantiſſimos filios, quos non genuerunt; aut ſi genuerunt, id aliunde, quam ex his pſeudo-chronicis, certum habent. Idipſum fere præſtitit cum Eccleſiis Hiſpaniæ, præſertim Cathedralibus, & cum Urbibus, aut Oppidis ipſius, tribuens iis Epiſcopos, aut Sanctos utriuſque ſexus, qui vel nunquam in rerum natura fuerunt, vel alibi omnino habuerunt ſedem ſuam, ſive originem. Nimirum, ut facete dixit Magiſter Quintanilla Salmanticenſis Profeſſor in ſuo *Tabernaculo fœderis*, Higuera in ſcribendis, & ubique diſſeminandis eum plauſu fabulis ſuis, perinde fere ſe geſſit ac Mahometus in ſcribendo, & evulgando feliciter Alchorano. Ut enim omnium Gentium, & Sectarum, ſive Religionum gratiam obtineret, quædam delibavit ex Judæis, quædam ex Gentilibus, quædam ex Chriſtianis, multa ex Arabibus, non pauca ex Perſis, nonnulla ex Ægyptiis. Sic factum eſt, ut homines innumeros ex omni ſecta, & natione deluſos abduceret, & in errores ſuos traheret; ſed imperitos tamen, aut incautos, non autem recto judicio, aut ſapientia præditos. CARD. DE AGUIRRE.

CHRONICON

JOANNIS PRIMUM FUNDATORIS, ET ABBATIS MONASTERII BICLARENSIS, POSTEA EPISCOPI GERUNDENSIS.

Qui ſubſcribit in Concilio Barcinonenſi anno DXCIX.

Ex variis mſs. editum ab Henrico Caniſio Noviomago J. C. & Profeſſore Sacrorum Canonum in alma Academia Ingolſtadienſi.

PRÆFATIO HENRICI CANISII AD LECTOREM.

XVII. DE Auctore hujus Chonici Iſidorus Libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & ex eo Illuſtriſſ. Cæſar Baronius Tomo VII. anno Chriſti DLXXXIV. *Joannes Gerundenſis*, inquit. *Eccleſiæ Epiſcopus, natione Gothus, provinciæ Luſitaniæ Scalabitanus. Hic cum eſſet adoleſcens, Conſtantinopolim perrexit, ibique Græca, & Latina eruditione nutritus, ſeptimo demum anno in Hiſpanias reverſus eſt, eodem tempore, quo, incitante Leovigildo Rege, Ariana fervebat inſania. Hunc ſupradictus Rex, cum ad nefandæ hæreſis credulitatem compelleret, & hic omnino reſiſteret, exſilio truſus, Barcinonam relegatus, per decem annos multas inſidias, & perſecutiones ab Arianis perpeſſus eſt; qui poſtea condidit Monaſterium, quod nunc Biclaro dicitur; ubi congregata Monachorum ſocietate, ſcripſit Regulam ipſi Monaſterio profuturam, ſed & cunctis Deum timentibus ſatis neceſſariam. Addidit in Libro* Chronicorum, *ab anno primo Juſtini Junioris Principatus, uſque in annum octavum Mauricii Principis Romanorum, & quartum Reccaredi Regis annum, hiſtorico, compoſitoque*

que ſermone valde utilem hiſtoriam. Et multa alia ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noſtram notitiam non pervenerunt. Eadem fere Trithemius. Quibus lucem adferunt ea, quæ Joannes Mariana Societatis Jeſu Sacerdos Lib. 5. *De rebus Hiſpaniæ*, Cap. 13. memoriæ prodidit. Ita ergo hic: *In ea Urbe* (Conſtantinopoli) *Joannes Biclarenſis Abbas Scalabi in Luſitania natus, decem & ſeptem ætatis annos ſtudiorum gratia junior conſumpſerat; inde utriuſque linguæ, aliarumque artium cognitione inſtructus, in patriam ex longinqua peregrinatione redux, communi Eccleſiæ tempeſtate jactus, Barrinonem exſilii cauſſa miſſus, ad Pirenæi montis radices, ubi hodieque eodem nomine viſitur, Biclarenſe Monaſterium conſtituit, optimis Legibus, atque inſtitutis ad Divi Benedicti Regulam conformatum. Unde Reccaredo quidem Rege ad Gerundenſis Eccleſiæ procurationem, Suintbilæ autem ætate ad Cælum morte migravit, meritis debitum præmium, Nannito ſucceſſore.* Hæc Mariana, qui Biclarenſis Chronicon ſæpe teſtem laudat.

XVIII. Circa ipſum Chronicum nihil admonendum occurrit, niſi quod locus ille de Leovigildo Rege Ariano admodum obſcurus ſit; ſed ut videas, integrum adſcribere placet: *Leovigildus Rex in Urbem Toletanam Synodum Epiſcoporum ſectæ Arianæ congregat, & antiquam hæreſin novello errore emendat, dicens: De Romana religione ad noſtram Catholicam Fidem venientes non debere baptizari, ſed tantummodo per manus impoſitionem, & communionis perceptione ablui, & gloriam Patri per Filium in Spiritu Sancto dare. Per hanc ergo ſeductionem plurimi noſtrarum cupiditate potius impulſi, in Arianum dogma declinant.* Alia lectio habet: *de Ariana hæreſi venientes.* Sed quomodo factum hoc multos ad Arianam fidem pertraxit? An ægre ferentes, quod qui tranſibant ab Ariana hæreſi non rebaptizarentur, ipſi Ariani fiebant ex indignatione? Probabilior eſt lectio altera, ut Rex ille Arianus veram Religionem vocet *Romanam* & ſuam hereſin, *Catholicam Fidem*. Hoc enim edixit, ut qui ex orthodoxia ad Arianiſmum migrarent, non rebaptizarentur (jam enim eſſe baptizatos in Eccleſia) & hac fraude multos orthodoxos ad perfidiam Arianam pertraxit. Primum enim anabaptiſmum metuentes, non facile transfugiebant ad illa impietatis caſtra. At poſtea, reciſo hoc retinaculo, plures invenire erat, qui Deo deſerto, Arium ſequerentur. Hunc ſenſum eſſe Biclarenſis noſtri declarant, cum alia, tum illud, quod ex antiquioribus Hiſpaniæ *monumentis* ſcribit Mariana Lib. 5. Cap. 12. *Leovigildi* juſſu Arianorum Præſulum Conventum Toleti habitum, & in eo ſublatum eſſe rebaptizandi morem, Arianis familiarem, cum ad eorum ſectam Catholici confugiſſent. Sed quare factum hoc Regis nominat Biclarenſis *novellum errorem*? an quia aliis occaſio errandi fuit? Cæterum, ut Chronicum hoc eo melius Lector intelligat, proderit evolviſſe Chronicum Iſidori, *De rebus Gothicis*, & ea, quæ in ſua Hiſtoria ſcribit Mariana, maxime Lib. 5.

NOTÆ, ET OBSERVATIONES CARD. DE AGUIRRE

IN CHRONICON ISTUD

Proculdubio vitiatum ab Arianis in dedecus S. Hermenegildi.

Chronicon iſtud a nobis recuditur juxta editionem Henrici Caniſii; cujus exemplar proculdubio vitiatum fuiſſe videtur, quoad omnia illa, in quibus gravat Hermenegildum Principem, & minus digne de eo loquitur; ſimiliter & in iis, quibus exaltat Leovigildum, plane Arianum, & hoſtem juratum Catholicorum, atque ipſius Hermenegildi eam ob cauſſam. Neque enim alia fuiſſe invenitur, ut ille Princeps nobiliſſimæ indolis ſubiret patris diras, & internecinam perſecutionem. Accedit, Abbatem ipſum Biclarenſem ab eodem Leovigildo crudelem perſecutionem paſſum, & decennale exſilium propter Fidem Catholicam. Itaque incredibile eſt, Biclarenſem ipſum, conſcium perſecutionis Hermenegildo illatæ ob defenſionem ejuſdem Fidei, tam indigne de illo loquutum. Certe exemplaria hujus Chronici, quibus uſi fuerunt Morales, Joannes Mariana, Cardinalis Baronius, & alii quique veterum Hiſpanorum, veluti Rodericus Toletanus, & Lucas Tudenſis, nihil videntur habuiſſe eorum, quæ in exemplari Caniſiano tanti Principis famam denigrant; nec apud Gregorium Turonenſem, aut Gregorium Magnum, vel alium quempiam Scriptorum ejus temporis leguntur, ſed potius alia omnia. Quare in antiquiſſimis quibuſque Martyrologiis memoria Hermenegildi ſacra habetur, veluti indubitati Martyris, ad diem 13. Aprilis; uti legere eſt in Martyrologiis Uſuardi, Adonis, Notkeri, & Wandelberti, qui ſub Lothario Imperatore circa annum DCCCL. hæc carmina ſcripſit ad idus Aprilis:

Idibus Herminegilde patrem, Rex alme, furentem
Perſentis, verum referens de morte triumphum.

Nobis certe locus non eſt, nec modus exquirendi facile in Hiſpania nunc exemplar aliquod eorum, quibus Mariana, aliique uſi fuerunt; ac proinde non poſſumus reducere Chronicum ipſum exactum ad ea manuſcripta. Itaque, donec ea habeamus, viſum fuit exhibere illud prout exſtat apud Caniſium, atque in Tomo IV. *Hiſpaniæ illuſtratæ* pag. 155. Verum religioni duximus prætermittere admonitionem iſtam, aut Notas ad marginem, quibus monemus Lectorem, ne offendat, aut verum arbitretur, vel ſcriptum a Biclarenſe Abbate, quod variis locis habetur contra honorem, ac decus ſancti Prin-

Principis Hermenegildi. Aliunde vero minus decens viſum eſt verba quædam ſupprimere, vel ſubſtituere ex conjectura. Denique nobis dubium non eſt, verba calumnioſa, ſive injurioſa adverſus ſanctum Hermenegildum fuiſſe obtruſa, & aſſuta autographo ipſi, ſive prototypo Abbatis jam mortui impia manu cûjuſpiam Arianorum, qui eo tempore Hiſpaniam infeſtabant, regnante adhuc Reccaredo, tum Abbate ipſo vita functo. Videmus enim, adhuc eo tempore in multis Hiſpaniæ Eccleſiis perſeveraſſe duos Epiſcopos, alterum Catholicum, Arianum alterum, immo & ſimul in Conciliis ſubſcripſiſſe. Quid ergo mirum, quod quiſpiam illorum in odium Religionis Catholicæ, propter quam Hermenegildus occiſus eſt, & Ioannes Biclarenſis exſilium decennii paſſus fuit, hujus ſcripta conſpurcaverit, & illius famam, centonibus quibuſdam aſſutis Chronico? Hæc noſtra ſententia eſt, quam eruditos quoſque, & pios æqui bonique conſulturos ſperamus. Auctoribus iam citatis adiungo teſtimonium Paulli Vvarnefridi Diaconi Aquilegienſis Lib. 3. *De geſtis Longobardorum* Cap. 21. ubi ita loquitur de rebus Hermenegildi longe aliter quam in eo Chronico habeatur.

Interea Childebertus Rex Francorum, bellum adverſum Hiſpanos gerens, eoſdem acie ſuperavit. Cauſſa autem hujus certaminis iſta fuit. Childebertus Rex Ingundem ſororem ſuam Hermenegildo, Leuvigildi Hiſpanorum Regis filio, in conjugium tradiderat. Qui Hermenigildus prædicatione Leandri Epiſcopi Hiſpalenſis, atque adhortatione ſuæ conjugis, ab Ariana hæreſi, qua pater ſuus languebat, ad Catholicam Fidem converſus fuerat, quem pater impius, in ipſo ſacrato Paſchali die ſecuri percuſſum interemerat. Ingundis vero poſt mariti, & martyris funus de Hiſpaniis fugiens, dum Gallias repedare vellet, in manus militum incidens, qui in limite adverſum Hiſpanos, Gotthoſque reſidebant, cum parvo filio capta, atque in Siciliam deducta eſt, ibique diem clauſit extremum. Filius vero ejus Imperatori Mauricio Conſtantinopolim eſt tranſmiſſus.

Hucuſque Vvarnefridus, qui circa annum Chriſti DCCLXXX. hæc ſcripſit, prorſus cohærentia iis, quæ leguntur apud S. Gregorium Magnum, & alios antiquos Scriptores de S. Hermenegildo; ut propterea nobis firma perſuaſio ſit, Chronicon Biclarenſis Abbatis fuiſſe ab aliquo nebulone fœdatum in ea parte. Circa filium autem ejuſdem Principis S. Hermenegildi tranſmiſſum Conſtantinopolim ad Imperatorem Mauricium, vide, quæ diximus ſupra.

CHRONICON JOANNIS BICLARENSIS POSTEA EPISCOPI GERUNDENSIS.

XIX POſt Euſebium Cæſareenſis Eccleſiæ Epiſcopum, Hieronymum toto Orbe notum Preſbyterum, nec non & Proſperum Virum religioſum, atque Victorem Tunnunenſis Eccleſiæ Africanæ Epiſcopum, qui hiſtoriam omnium pene Gentium ſumma brevitate, & diligentia conteſere viſi ſunt, & uſque ad noſtram ætatem congeriem perduxerunt annorum, &, quæ acta ſunt in mundo, ad agnitionem noſtram tranſmiſerunt; nos ergo in adjutorio D. N. Jesu Christi, quæ temporibus noſtris acta ſunt, ex parte quod oculata fide pervidimus, & ex parte quæ ex relatu fidelium didicimus, ſtuduimus ad poſteros noteſcenda brevi ſtylo tranſmittere.

XX. Quinta decima ergo indictione, ut dictum eſt, Juſtiniano mortuo, Juſtinus Junior, nepos eius, Romanorum efficitur Imperator.

XXI. Romanorum LIII. regnat Juſtinus Junior annos XI. qui Juſtinus anno primo Regni ſui, ea quæ contra Synodum Chalcedonenſem fuerant commentata, deſtruxit, Symbolumque Sanctorum CL. Patrum Conſtantinopoli congregatorum, & in Synodo Chalcedonenſi laudabiliter receptorum, in omni Eccleſia Catholica a populo concinendum intromiſit, priuſquam Dominica dicatur Oratio. Armeniorum gens, & Iberorum, qui a prædicatione Apoſtolorum Chriſti ſuſceperunt Fidem, dum a Coſdra Perſarum Imperatore ad culturam idolorum compellerentur, renuentes tam impiam juſſionem, Romanis ſe cum Provinciis ſuis tradiderunt; quæ res inter Romanos, & Perſas pacis fœdera rupit.

XXII. Anno II. memorati Principis in Regia urbe Ætherius & *Additus Patricii dum Juſti- * Addeus.
no mortem vellent veneno potius quam ferro per medicos inferre, detecti, Capitali ſententia puniri juſſi, prior a feris devoratus, ſecundus incendiis concrematus interiit. Juſtinus filius Germani Patricii, conſobrinus Juſtini Imperatoris, factione Sophiæ Auguſtæ in Alexandria occiditur. His temporibus Athanaildus Rex Gotthorum in Hiſpania vitæ * finem ſuſ- * Terminum.
cepit, & * Luiva pro eo in Regnum provehitur. * Luiba.

XXIII. Anno III. Juſtini Imp. Garamantes per Legatos pacem, Romanæ Reipublicæ, & Fidei Chriſtianæ ſociari deſiderantes, poſcunt, qui ſtatim utrumque impetrant. Theodorus Præfectus Africæ a Mauris interfectus eſt. Mauritarum Gens his temporibus Chriſti Fidem recipit. Hujus Imperii anno III. Leonegildus germanus Luibani Regis ſuperſtite fratre, in Regnum citerioris Hiſpaniæ conſtituitur, Goſvintham, relictam Athanaildi, in conjugium accipit, & Provinciam Gotthorum, quæ jam rebellione diverſorum fuerat diminuta, mirabiliter ad priſtinos revocat terminos.

XXIV. Anno IV. Juſtini Imperatoris, qui eſt Leonegildi Regis ſecundus annus, Theoctiſtus, Magiſter militum provinciæ Africanæ, a Mauris bello ſuperatus interiit. Leonegildus Rex loca Baſtitaniæ, & Malacitanæ Urbis, repulſis militibus, vaſtat, & victor Solio redit. Juſtinus Imperator per Tiberium excubitorum Comitem in Thracia bellum genti barbaro-

barorum ingerit, & victor Tiberius Conſtantinopolim redit. In Provincia Gallæciæ Miro, poſt Theodomirum, Suevorum Rex efficitur.

XXV. Anno V. Juſtini Imperatoris, qui eſt III. Leonegildi Regis annus, Juſtinus Imp. Armeniam & Hiberiam, repulſis Perſis, Romanas Provincias facit; & bellum Perſarum Imp. per duces parcit. Amabilis Magiſter militiæ Africanæ a Mauris occiditur. Leonegildus Rex Aſinodam, fortiſſimam Civitatem, proditione cujuſdam Framidanei nocte occupat, & militibus interfectis, memoratam Urbem ad Gotthorum revocat jura. Donatus Abbas Monaſterii Servitani, mirabilium operator, clarus habetur.

XXVI. Anno VI. Juſtini Imp. qui eſt Leonegildi Regis IV. annus, Gepidarum Regnum finem accepit, qui a Longobardis prælio ſuperati, Cunimundus Rex campo occubuit, & theſauri ejus per Traſaricum Arianæ ſectæ Epiſcopum, & Reptilanem Cunimundi nepotem, Juſtino Imp. Conſtantinopolim ad integrum perducti ſunt. Leonegildus Rex Cordubam Civitatem diu Gothis rebellem nocte occupat, & cæſis hoſtibus propriam facit, multaſque Urbes & Caſtella, interfecta ruſticorum multitudine, in Gotthorum dominium revocat. Miro Suevorum Rex bellum contra Arragones movet. Dumnus Helenenſis Eccleſiæ Epiſcopus clarus habetur.

XXVII. Anno VII. Juſtini Imp. qui eſt Leonegildi V. annus, Alboinus Longobardorum Rex factione conjugis ſuæ a ſuis nocte interficitur. Theſauri vero ejus cum ipſa Regina in Reip. Romanæ ditionem obveniunt, & Longobardi ſine Rege, & theſauro remanſere. His diebus Luiba Rex vitæ finem accepit, & Hiſpania omnis in Regno, & poteſtate Leonegildi, Galliaque Narbonenſis concurrit. Juſtinus Imp. gravi infirmitate concutitur, quæ infirmitas ab aliis quidem cerebri motio, ab aliis dæmonum vexatio putabatur. In regia Urbe mortalitas inguinalis plagæ exardeſcit, in qua multa millia hominum vidimus defuiſſe. Leonegildus Rex Sabariam ingreſſus Sapos vaſtat, & Provinciam ipſam in ſuam redigit ditionem, duoſque filios ſuos ex amiſſa conjuge, Hermenegildum, & Reccaredum, conſortes Regni facit. Legati Gentis Mauritarum Conſtantinopolim veniunt, dentes elephantinos, & * Camelos Pardalim Juſtino Principi munera afferentes, ſibi cum Romanis amicitiam collocant. Poſt Joannem Rom. Eccleſiæ Benedictus ordinatur Epiſcopus, præfuit annos IV. Mauſona Emeritenſis Eccleſiæ Epiſcopus in noſtro dogmate clarus habetur.

* Camelo-pardalim.

XXVIII. Anno VIII. Juſtini, qui eſt Leonegildi VI. annus, Perſæ cum Romanis pacis fœdera rumpunt, & congreſſione facta, Daras Civitatem fortiſſimam bello ſuperant, & cæſa multitudine Romanorum, memoratam Urbem ingreſſi, depopulati ſunt. His diebus Leonegildus Rex Cantabriam ingreſſus, Provinciæ pervaſores interficit, * Amajam occupat, opera eorum pervadit, & Provinciam in ſuam revocat ditionem.

* *Al.* Amoya.

XXIX. Juſtinus Imp. Tiberium, quem ſuperius excubitorum Comitem diximus, Cæſarem facit, & non multo poſt Imperiali faſtigio provehit, & Reipub. Principem deſignat. Hujus Tiberii Cæſaris die prima in Regia Urbe inguinalis plaga ſedata eſt.

XXX. Anno IX. Juſtini Imp. qui eſt Leonegildi Regis VII. annus, Coſdroes Perſarum Imp. cum nimia multitudine exercitus ad vaſtandos Romanorum terminos promovet. Cui Juſtinianus Dux Romanæ militiæ, & Magiſter militum Orientis a Tiberio deſtinatus bellum parat, & in campis, qui inter Daras, & Nozinios ponuntur, forti pugna congreſſus, habens ſecum gentes fortiſſimas, quæ barbaro ſermone Hermam nuncupantur, memoratum Imperatorem bello ſuperat, quo cum ſuo exercitu in fugam verſo, caſtra ejus pervadit, & Provinciæ Perſidæ fines victor Juſtinianus vaſtat, excubiaſque eorum pro triumpho Conſtantinopolim dirigit, XXIV. elephantos inter cætera, qui magnum ſpectaculum Romanis in Urbe Regia exhibuerunt; prædæ vero de manubiis Romanorum, Perſarum multitudo ad nimiam utilitatem nummo publico venundatæ ſunt.

XXXI. Leonegildus Rex Aregenſes * montibus ingreditur, Aſpidium loci * ſeniores cum uxore & filiis captivos ducit, opeſque ejus, & loca in ſuam redigit poteſtatem. Aramundarus Saracenorum Rex Conſtantinopolim venit, & cum ſtemmate ſuo Tiberiu Principi cum donis Barbariæ occurrit; qui a Tiberio benigne exceptus, & donis optimis exornatus, ad patriam abire permiſſus eſt.

* *F.* Montes.
* *Locus corruptus.* Mariana lib. 5. cap. 11. legit *Seni rem*, hoc eſt principem.

XXXII. Anno X. Juſtini Imp. qui eſt Leonegildi Regis VIII. annus, Bandarius gener Juſtini Principis a Longubardis prælio vincitur, & non multo poſt vitæ finem accipit. Romanus filius Anagaſti Patricii, Magiſter militiæ Gentis Suevorum, Regem vivum cepit, quem cum ſuo theſauro, uxore, & filiis Conſtantinopolim adducit, & Provinciam ejus in Romanorum dominium redigit. Leonegildus Rex in Gallæcia Suevorum fines conturbat, & a Rege Mirone per Legatos rogatus, pacem eis pro parvo tempore tribuit. Sclavini in Thracia multas Urbes Romanorum pervadunt, quas depopulatas vacuas reliquere. Abares litora maris capitoſe obſident, & navibus litora Thraciæ navigantibus ſatis infeſti ſunt.

XXXIII. Poſt Benedictum Romanæ Eccleſiæ Pelagius Junior ordinatur Epiſcopus, præeſt annis XI.

XXXIV. Anno XI. Regni ſui Juſtinus diem clauſit extremum, & Tiberius ſingulare obtinuit Imperium. Romanorum LIV. Tiberius regnavit annis VI.

XXXV. Anno ergo I. Imperii Tiberii, qui eſt Leonigildi annus IX. Abares Thracias vaſtant, & Regiam Urbem a muro longo obſident. Leonegildus Rex Oroſpedam ingreditur, & Civitates, atque Caſtella ejuſdem Provinciæ occupat; & ſuam Provinciam facit, & non multo poſt inibi ruſtici rebellantes a Gotthis opprimuntur, & poſt hæc integra a Gotthis poſſidetur Oroſpeda.

XXXVI. Anno II. Tiberii Imp. qui eſt Leonegildi Regis X. Gennadius Magiſter militum in Africa Mauros vaſtat. Gaſmulem fortiſſimum Regem, qui iam tres Duces ſuperius nomina-

minatos Romani exercitus interfecerat, bello ſuperat, & ipſum Regem gladio interficit.

37. Tiberius Mauricium excubitorum Comitem, Magiſtrum militiæ Orientis inſtituit, & ad repugnandum Perſis direxit. Romani contra Longobardos in Italia lacrymabile bellum gerunt. Leonegildus Rex, extinctis undique tyrannis, & pervatoribus Hiſpaniæ ſuperatis, ſortitus requiem propriam cum plebe reſedit, & Civitatem in Celtiberia ex nomine filii condidit, quæ Reccopolis nuncupatur, quam miro opere, & mœnibus, & ſuburbanis adornans, privilegia populo novæ Urbis inſtituit. Joannes Presbyter Eccleſiæ Emeritenſis clarus habetur.

38. Anno III. Tiberii Imperatoris, qui eſt Leonegildi XI annus, Abares a finibus Thraciæ appelluntur, & partes Græciæ, atque Pannoniæ occupant. Leonegildus Rex Hermenegildo filio ſuo filiam Sisberti Regis Francorum in matrimonium tradit, & Provinciæ partem ad regnandum tribuit. Leonegildo ergo quieta pace regnante, adverſariorum ſecuritatem domeſtica rixa conturbat. Nam eodem anno filius ejus Hermenegildus, factione Goſvinthæ reginæ * tyrannidem aſſumens in Hiſpali Civitate, rebellione facta, * recludit; & alias Civitates, atque Caſtella ſecum contra patrem rebellare fecit. Quæ cauſſa in Provincia Hiſpaniæ, tam Gotthis, quam Romanis, majoris exitii, quam adverſariorum infeſtatio fuit....

** Locus depravatus ab arianis.*

** Videtur hoc loco aliquid deeſſe.*

39. Nonellus Complutenſis Epiſcopus clarus habetur.

40. Anno IV. Tiberii, qui eſt Leonegildi XII. annus, Mauricius Magiſter militum Orientis contra Perſas bellum movet, & repulſa Perſarum multitudine, in Oriente hyemavit. Leonegildus Rex in Urbem Toletanam Synodum Epiſcoporum ſectæ Arianæ congregat, & antiquam hæreſim novello errore emendat, dicens: De Romana Religione ad noſtram Catholicam Fidem venientes non debere baptizari, ſed tantummodo per manus impoſitionem, & communionis perceptione * ablui, & gloriam Patri per Filium in Spiritu ſancto * dare. Per hanc ergo ſeductionem plurimi noſtrorum cupiditate potius impulſi, in Arianum dogma declinant.

Locus obſcurus
** Ab Ariana ablui.*
** Dari.*

41. Anno V. Tiberii, qui eſt Leonegildi XIII. annus, Longobardi in Italia Regem ſibi ex ſuo genere eligunt, vocabulo Antharich, cujus tempore, & milites Romani omnino ſunt cæſi, & terminos Italiæ Longobardi ſibi occupant. Sclavinorum Gens Illyrium, & Thracias vaſtant. Leonegildus Rex partem Vaſconiæ occupat, & Civitatem, quæ Victoria nuncupatur, condidit.

42. Tiberius Imperator Magiſtro militum Orientis filiam ſuam in conjugium tradit.

43. Anno VI. Tiberii, qui eſt Leonegildi XIV. annus, Tiberius vitæ terminum dedit, & Mauricius pro eo Rom. Imp. efficitur. Romanorum LV Mauricius regnat annos XX. Leonegildus Rex exercitum ad expugnandum tyrannum * filium colligit. Anno ergo I. Mauricii Imp. qui eſt Leonegildi Regis XV. annus, Leonegildus Rex Civitatem Hiſpalenſem congregato exercitu obſidet, & rebellem filium gravi obſidione concludit, in cujus ſolatio Miro Suevorum Rex ad expugnandam Hiſpalim devenit, ibique diem clauſit extremum, cui Eburicus filius in Provincia Gallæciæ in Regnum ſuccedit. Interea Leonegildus Rex ſupradictam Civitatem nunc ferro, nunc fame, nunc Bætis concluſione omnino conturbat.

** Locus alius depravatus ab Arianis, contra honorem S. Hermenegildi.*

44. Anno II. Mauricii Imp. qui eſt Leonegildi XVI. annus, Leonegildus muros Italicæ antiquæ Civitatis reſtaurat, quæ res maximum impedimentum Hiſpalenſi populo exhibuit. His diebus Andeca in Gallæcia Suevorum Regnum cum tyrannide aſſumit, & Siſeguntiam relictam Mironis Regis in conjugium accepit. Eboricum Regno privat, & Monaſterii Monachum facit.

45. Leonegildus Rex, filio Hermenegildo ad Rempublicam commigrante, Hiſpalim pugnando ingreditur, Civitates, & Caſtella, quæ filius occupaverat, cepit, & non multo poſt memoratum filium in Cordubenſi Urbe comprehendit, & Regno privatum in exilium Valentiam mittit.

46. Mauricius Imp. contra Longobardos Francos per conductelam movet; quæ res utrique Genti non parva intulit damna. Eutropius Abbas Monaſterii Servitani, diſcipulus S. Donati, clarus habetur.

47. Anno III. Mauricii, qui eſt Leonegildi XVII. annus, Mauricius per Duces bellum infert. Leonegildus Rex Gallæcias vaſtat. Andecanim Regem comprehenſum Regno privat. Suevorum Gentem, theſaurum, & patriam, ſuam in poteſtatem redigit, & Gotthorum Provinciam facit. Hermenegildus in Urbe Tarraconenſi a * Sisberto interficitur. Franci Galliam Narbonenſem occupare cupientes, cum exercitu ingreſſi; in quorum congreſſionem Leonegildus Reccaredum filium obviam mittens, & Francorum eſt ab eo exercitus repulſus, & Provincia * Gallatiæ ab eorum eſt infeſtatione liberata. Caſtra vero duo cum nimia hominum multitudine, unum pace, alterum bello occupat. Caſtrum vero, quod * Hodierno vocatur, tutiſſimum valde in Ripa Rodani fluminis ponitur, quod Reccaredus Rex fortiſſima pugna aggreſſus, obtinuit, & victor ad patrem, patriamque redit. Andeca vero Regno privatus tondetur, & honore Presbyteri poſt Regnum honoratur. Non dubium, quod in Eborico Regis filio, Rege ſuo, fecerat, patitur, & exſilio Pacenſi Urbe relegatur. Maluricus In Gallæcia tyrannidem aſſumens, quaſi regnare vult, qui ſtatim a Ducibus Leonegildi oppreſſus, comprehenditur, & Leonegildo vinctus præſentatur. Leander Hiſpalenſis Eccleſiæ Epiſcopus clarus habetur.

Alius locus depravatus.
** Siſbertus eſt carnifex, non Rex.*
** Galliæ.*
** al. Ugerno.*

48. Anno IV. Mauricii Imp. qui eſt Leonegildi Regis XVIII. Anthane Longobardorum Rex cum Romanis congreſſione facta, ſuperat, & cæſa multitudine militum Romanorum, Italiæ fines occupat. Hoc anno Leonegildus Rex diem clauſit extremum, & filius ejus Reccaredus in tranquillitate Regni ejus ſumit ſceptra.

exemplum omnibus in Toletana Urbe, aſino ſedens, pompizando dedit, & docuit, famulos Domini non eſſe ſuperbos.

ADMONITIO AD LECTOREM.

I. ANimus olim fuerat hoc loci exhibere quaſdam Epiſtolas Bulgarani Comitis a nemine editas, quas penes me habeo exſcriptas e Codice Ovetenſi. Sed cum eas diligentius examinaſſem, uti mox edendas, adeo mendis depravatas, & errorum caligine obvolutas deprehendi (ſive id exſcriptorum oſcitantia, & inſcitia, ſive Codicum defectu acciderit) ut ſatius duxerim minime eas in lucem emittere, quam ex conjectura emendare, ne fidem exemplaribus detrahere viderer. Quare tam has Epiſtolas, quam plurimas alias, Martini Bracarenſis, Cæſarii Patricii, Siſebuti Regis, Aurafii Epiſcopi, Tarræ Monachi, aliorumque, ex mſſ. Toletanis tranſcriptas, eaſdemque pene afflatas, cum aliis monumentis non dum prælo editis, in aliud tempus differre curavi, quum, exemplaribus collatis, medicinam illis adhibere licuerit, ac in priſtinum nitorem reſtituere.

II. Cum autem editio hujus Voluminis hucuſque perveniſſet, caſu incidimus in Tomum II. Spicilegii Clariſſimi, ac religioſiſſimi Viri Lucæ D'Acherii pag. 368. ubi exſcribit Epiſtolam quandam nomine *Sancti Liciniani Epiſcopi de Libro Regularum ad S Gregorium Papam*. Præmiſerat vero in Præfatione ejuſdem Tomi, eam Epiſtolam fuiſſe mutuatam e duobus mſſ. Bibliothecæ Floriacenſis, quorum varietatem notat ad marginem. Cum vero nos ejuſdem Epiſtolæ exemplar haberemus e ms. Eccleſiæ Toletanæ, in nonnullis varians ab utroque illo, voluimus hoc loco illam edere, notatis ad oram diverſis lectionibus, præſertim exemplaris Toletani.

III. Porro quis fuerit Licinianus iſte Epiſcopus, & cujuſnam Eccleſiæ, jam in ſuperioribus indicatum fuit. Nunc accipe, quæ de illo loquitur Sanctus Iſidorus in Libro, *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, Capite 29. *Licinianus Carthaginis Spartariæ Epiſcopus, in Scripturis doctus, cujus quidem nonnullas Epiſtolas legimus; de Sacramento denique Baptiſmatis unam, & ad Eutropium Abbatem, poſtea Valentiæ Epiſcopum plurimas. Reliqua vero induſtriæ, & laboris ejus ad noſtram notitiam minime pervenerunt. Claruit temporibus Mauricii Auguſti.* Nimirum eodem tempore, quo Sanctus Leander, & S. Gregorius Magnus, quocum illum ſibi notum laudat, & hunc alloquitur præſenti Epiſtola.

IV. Nomine nonnullarum Epiſtolarum Liciniani, quas S. Iſidorus ait ſe legiſſe, intelligi potiſſimum credo hanc ad S. Gregorium Papam, & aliam ſubinde ad Vincentium Epiſcopum Ebuſitanæ inſulæ, contra quoſdam, qui credebant, nonnullas Epiſtulas de cælo cecidiſſe, ac denique aliam nomine ipſius, ac Severiani ſcriptam ad Epiphanium Diaconum, in qua oſtendit, Angelos eſſe totius corporis expertes. Quapropter hoc loci eas tres Epiſtolas, quarum ſaltem duæ poſteriores nunquam hactenus editæ fuerunt, viſum exhibere; tum quod occaſio ita poſtulet, tum etiam quod earum minus depravatum exemplar nacti ſimus; relictis pluribus aliis monumentis hujus generis, donec ea conferre liceat cum exemplaribus correctioribus, unde noſtra plurimum vitiata emendari poſſint.

V. Porro Licinianus iſte fuit amicus intimus, & ſocius Severi Epiſcopi Malacitani, ſuo tempore celeberrimi in Hiſpania, qui Librum, *De virginitate*, ad ſororem ſuam edidit, & alium Epiſtolarum ad diverſos, ſicuti & Licinianus, teſtante id Iſidoro de utroque. Ambo etiam ſcripſerunt adverſus Vincentium Epiſcopum Cæſaraguſtanum miſerabiliter lapſum in apoſtaſiam, ſicuti & Epiſtolam inferius edendam ad Epiphanium Diaconum. Teſtatur porro Ambroſius Morales, ſe vidiſſe Librum ea de re antiquiſſimum Liciniani literis Gothicis ſcriptum in Academia Complutenſi. Addit S. Iſidorus, eundem Licinianum Conſtantinopoli mortuum fuiſſe, non abſque veneni ſuſpicione. Creditur autem eo perrexiſſe cum pluribus aliis Catholicis, ac S. Leandro in iis, ob crudelem perſecutionem Leovigildi Hiſpaniæ Regis Ariani adverſus Catholicos omnes. CARDINALIS DE AGUIRRE.

EPISTOLA I. LICINIANI

Epiſcopi Carthaginis Spartariæ in Hiſpania.

De Libro Regularum.

AD S. GREGORIUM PAPAM URBIS ROMÆ

Domino Beatiſſimo Gregorio Papæ Licinianus Epiſcopus.

VI. LIbrum Regularum a Sanctitate tua editum, & ad nos Divina Gratia opitulante perlatum, tanto libentius legimus, quanto in eo ſpiritales regulas ineſſe cognoſcimus. Quis non libentius legat, ubi jugi meditatione medicinam animæ ſuæ inveniat? ubi contemptis hujus ſæculi rebus caducis in ſua mutabilitate variantibus, ad æternæ vitæ ſtationem oculos mentis aperiat? Liber hic tuus omnium eſt aula virtutum. Illic prudentia inter bonum & malum diſcretionem limitis figit; juſtitia unicuique ſua tribuit, dum

bro Regularum, exiguitati a traſmittere. Tui enim ſumus, tua legere delectamur. Optabile namque eſt mihi, & præclarum, ſicut tuus Gregorius ait, uſque ad ultimam diſcere ſenectutem. Incolumem coronam veſtram ad erudiendam Eccleſiam ſuam ſancta Trinitas Deus conſervare dignetur, ſicut optamus, Beatiſſime Pater b.

a Noſtræ. *ms. Tol.*
b Papa. *ms. Tol.*

EPISTOLA II. LICINIANI

AD VINCENTIUM EPISCOPUM

EBOSITANÆ INSULÆ.

Contra eos, qui credebant, Epiſtolas de cælo cecidiſſe in memoriam S. Petri Romæ.

Nunc primum edita ex Ms. Eccleſiæ Toletanæ.

XII. INter varias tribulationum anguſtias non nos piguit, cogente charitate Chriſti, hæc qualiacumque ſunt, ad Sanctitatem veſtram verba dirigere, inſinuantes, accepiſſe nos Literas tuas, & de veſtræ ſoſpitatis bono gaviſos. Sed in id non minime contriſtati ſumus, quod Literas cujuſdam, quas ad nos direxiſtis, ſicut tuæ indicant Literæ, ſuſceperis, & de de tribunali populis eas feceris adnunciari. Ego enim mox a te tranſmiſſas accepi, in præſentia ipſius perlatoris exordium Literarum ipſarum legens, & non patienter ferens, nec dignum ducens nænias ipſas perlegere, ſtatim ſcidi, & eas in terram projeci; admirans quod his credulus fueris, & poſt Prophetarum vaticinia, & Chriſti Evangelia, Apoſtolorumque ejus Epiſtolas, neſcio cujus hominis Literas ſub nomine Chriſti factas, ejus eſſe credideris; ubi nec ſermo elegans, nec doctrina ſana poterit reperiri.

XIII. In principio ipſius Epiſtolæ legimus, ut dies Dominicus colatur. Quis enim Chriſtianus, non propter ipſum diem, ſed propter Reſurrectionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, eo quod in ipſo a mortuis reſurrexit, reverendiſſimum non habeat? Sed quantum ſentio, ideo novus iſte Prædicator hoc dicit, ut nos judaizare compellat, ut nullus ſibi in eodem die neceſſaria victus præparet, aut viam ambulet. Sed hoc quam peſſimum ſit, Sanctitas tua perpendat. Utinam populus Chriſtianus ſi die ipſo Eccleſiam non frequentat, aliquod operis faceret, & non ſaltaret. Meliuſque erat viro hortum facere, iter agere, mulieri colum tenere, & non, ut dicitur, ballare, ſaltare, & membra a Deo bene condita, ſaltando male torquere, & ad excitandam libidinem nugatoribus cantionibus proclamare.

XIV. Abſit ergo a Sanctitate tua hoc credere, ut Epiſtolæ nunc nobis mittantur a Chriſto. Sufficiat enim quod loquutus eſt in Prophetis per ſe ipſum, & per ſuos Apoſtolos. Nam & his non Literas tranſmittebat e cælo, ſed Spiritu ſancto eorum corda replebat. Exceptis enim decem præceptis, quæ in tabulis lapideis mirabiliter data ſunt, ad nullum Prophetarum, aut Apoſtolorum Epiſtolæ miſſæ ſunt de cælo. Non igitur credas, quæ nunquam facta leguntur; quæ etſi facta eſſent, poſt prædicationem Evangelii jam neceſſaria non ſunt. Et ſi forte ipſum nomen novum te delectavit; quia ipſa Epiſtola, ſicut ſimulator ſcripſit, de cælo deſcendit ſuper altare Chriſti in memoria S. Petri Apoſtoli; ſcito, Diaboli eſſe figmentum, & omnem Scripturam Divinam, Epiſtolam, aut Epiſtolas eſſe cæleſtes, & ad nos de cælo fuiſſe tranſmiſſas.

XV. Emendet ergo, quod temere credidit Sanctitas tua, & in præſentia populi ipſam Epiſtolam, ſi eſt penes te, reſcinde; hoc te pœniteat, quod de tribunali eam feceris recitari, Beati Apoſtoli ſequens doctrinam, quod inter cætera ad Galatas ſcripſit: *Si quis evangelizaverit vobis præter id, quod accepiſtis, anathema ſit.* Sed & illud Evangelium omnis Lex, & Prophetæ uſque ad Joannem prophetaverunt. Deinceps ſi qua nova, vel inuſitata divulgata fuerint, omnino abjicienda, & deteſtanda, Sanctitas tua noverit. Ora pro nobis Domine ſancte, & in Chriſto chariſſime Frater.

EPISTOLA III. LICINIANI, ET * SEVERIANI

* Severi.

AD EPIPHANIUM DIACONUM.

In qua oſtenditur, Angelos, & animas rationales eſſe ſpiritus, ſive totius corporis expertes.

Ex Ms. Eccleſiæ Toletanæ.

Domino ſancto Fratri Epiphanio Diacono Licinianus & Severus exigui.

XVI. LEctis Literis tuis, Frater chariſſime, grandi ſumus admiratione permoti, eo quod quendam Virum in tanto Sacerdotali culmine conſtitutum, eujus nomen ob

ob reverentiam ejus dicere nolumus, ſentire dicas, creaturarum nihil eſſe, quod ſpiritoali nomine cenſeatur, omnemque naturam, quæ non eſt, quod Deus eſt, corporali modo tantum finiri; & excepto Trinitate * Deo, non ſolum irrationalium ſpiritus jumentorum, ferarum, vel avium, vel reliquorum, in quibus eſt ſecundum Scripturas ſpiritus vitæ; verum etiam rationalium ſpiritus Angelorum, vel hominum, non debere dici ſpiritus, ſed corpora, tanquam homines non jam ex ſpiritu, & corpore, ſed ex duobus ſubſiſtant corporibus, & Angeli tantummodo corporei eſse credantur. Hoc etiam in præjudicio animarum adducens, quod ſi locales forent, profecto & corporales forent.

XVII. Unde ſubito præventus, nonnulla teſtimonia Scripturarum contra hoc oppoſuiſſe ſcriptis tuis inſerta cognovimus, quod quanto congruenter reſponderis, omnis qui Scripturas ſanctas legere, & credere ſtudet, intelligit. Addis etiam, ut tibi Libros B. Auguſtini, ſed & cæterorum, qui de hac re diffinierunt, quantoſcumque habere videmur, ad convincendum Virum, qui reſponſionibus tuis nullatenus adſentire dignatur, transmittere debeamus; vel certe nobis ſi aliquid divinitus fuerit inſpiratum, ut ſcribamus, hortaris. Unde ſciat Sanctitas veſtra, ſi otium noſtrum non perturbaret temporis qualitas, & liceret, ut Libros eoſdem, quos memoras, haberemus in promptu, voluntati tuæ voluiſſe parere. Sed quia non poſſumus, quod volumus, id ſaltem volumus, quod poſſumus; & tibi non quæ nos ipſi voluntatem ſequentes noſtram diffinire potuerimus, * quodque in memoriam noſtram ex ſeniorum noſtrorum definitionibus colligentes coacervavimus, ſcribere profecto curabimus.

* *Videtur legendum*, ſed quod.

XVIII. Sed nunc jam videamus, quid de Angelis Pſalmograhus dicat: *Qui facit*, inquit, *Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis*. Advertat igitur, qui dicit, Angelos corporeos eſse, quia dixit: *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus*, non corpora. Angelus enim Græce, Latine *Nuncius* dicitur, id eſt, qui facit ſpiritus ſuos nuncios. Propterea & Apoſtolus Paullus ad Hebræos ait: *Nonne omnes ſunt adminiſtratores ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiant ſalutis?* In Angelo enim nomen officii intelligit, in ſpiritu ſcilicet nomen naturæ. Similiter etiam in Actis Apoſtolorum Lucas de Philippo refert, quod Angelus ſit ei loquutus, ut deſcenderet in occurſum Æthiopis eunucho; & poſt paullulum dicit, prætermiſſo nomine Angeli: *Dixit autem ſpiritus Philippo: Aſcende, & adjunge te ad currum iſtum*. Videat profecto, quem ſuperius dixerat Angelum, poſtea ſpiritum nuncupari.

XIX. Sed & de Angelis malis, quamvis de ſocietate bonorum Angelorum deſciverint, tamen quia unius ſunt naturæ, ſancta Scriptura multis locis non eos corpora, ſed ſpiritus eſſe refert. Paullus Apoſtolus ait: *Quod non ſit nobis colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus principes, & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus*. Si igitur corpora eſſent, non ſpiritus, non dixiſſet: *contra ſpiritualia nequitiæ*; ſed contra corporalia nequitiæ. Et Dominus in Evangelio, *Cum ſpiritus*, inquit, *immundus exierit ab homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem, & non inveniet, & deinde vadet, & adſumet ſeptem ſpiritus nequiores ſe*. Et in Regnorum Libris ſcribitur: *Egrediar*, inquit, *& ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus*. Et alibi: *Spiritus fornicationis decepit eos*. En habet, non ſolum Angelos bonos, verum etiam Angelos malos ſpiritus nuncupari.

XX. Et quia multa de theſauro Scripturarum propter brevitatem ſermonis pauca inde decerpentes, prætermittimus, ne faſtidium ſcilicet legentibus generemus; ipſe qui Angelos ſpiritus non eſſe credit, ſaltim unius teſtimonii paupertate lætetur. Proferat, ſi uſpiam Scripturarum reperiri potuerit, Angelos non debere ſpiritus appellari. Veruntamen quia hoc invenire nullatenus poterit, credat, multifarie, multiſque modis dici ſpiritus. Dicitur ſpiritus Deus, quod eſt tota Trinitas, ſecundum quod legitur in Evangelio Joannis: *Quum Deus ſpiritus eſt*. Dicitur & ſpiritus Deus, qui eſt tertia in Trinitate Perſona, qui proprie appellatur *Spiritus Sanctus*, dicente Apoſtolo: *Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas*. Et iterum: *Si quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*. Dicitur & ſpiritus Angelus: *Qui facit*, inquit, *Angelos ſuos ſpiritus*. Unde jam ſuperius teſtimonia redhibuimus.

XXI. Dicitur & ſpiritus anima hominis, ſecundum illud Geneſis: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem*. Et Salomon ait: *Quis ſcit, ſi ſpiritus Domini aſcendit ſurſum?*

XXII. Dicitur & ſpiritus meus, quæ eſt veluti oculus animæ; id eſt intellectus, unde cuncta intelligibilia intelligit, vel ratiocinatur, ſecundum quod dicit Apoſtolus: *Teſtis eſt enim mihi Deus, cui ſervio in ſpiritu meo*. Quem dixit hic ſpiritum, alibi mentem appellat, dicendo: *Ego autem mente ſervio Legi Dei*. Et iterum: *Nos autem*, inquit, *ſumus circumciſio, qui ſpiritu Deo ſervimus*.

XXIII. Dicitur & ſpiritus vis quædam animæ mente inferior, ubi cunctas imaginatur ſimilitudines corporum, ſecundum illud Apoſtoli: *Orabo ſpiritu, orabo & mente*.

XXIV. Dicitur & ſpiritus omnium animalium irrationalium, ſecundum illud Geneſis. *Univerſaque*, inquit, *jumenta in genus ſuum, & omne, quod movetur in terra in genere ſuo, cunctumque volatile ſecundum genus ſuum, univerſæ aves, omneſque volucres ingreſſæ ſunt ad Noe in arcam, bina, & bina, ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ*. Et paullo poſt: *Conſumpta eſt omnis caro, quæ movebatur ſuper terram, volucrum, animantium beſtiarum, omniumque reptilium, quæ reptant ſuper terram, univerſi homines, & cuncta, in quibus ſpiraculum vitæ eſt, in terra mortua ſunt*.

XXV. Videat igitur, qui nullam creaturam dicit eſſe ſpiritum, quantis teſtimoniis ſacra-

crarum Scripturarum convincatur, & deſinat dicere, præter Trinitatem Domini, omne quod eſſe poteſt, corpus eſse. Omne videlicet corpus, & altum, & latum, & longum eſt, inveniat, & dicat, utrum tripedalis, an quatripedalis ſit anima hominis, vel ſpiritus Angeli; dicat etiam, ex quo elemento habeat ſubſtantiam; exceptis quatuor elementis, terra ſcilicet, & aqua, aere, vel igne, unde alia compacta ſunt corpora; dicat quintum aliquod elementum, unde Angelo, vel animæ ſubſtantiam det; ſed quia invenire nun poteſt, furtaſſis quia in elementis excellentior aer, vel ignis eſt, aerem, aut ignem allegat naturam animæ eſse hominis, vel ſpiritum Angeli; & non pudet, ut credatur, inde eſſe animam hominis, aut ſpiritum Angeli, unde eſt corpus pecoris, vel hominis. Omne igitur corpus, quod vivit, ex quatuor elementis ſubſiſtit; corpus enim proprie pertinet ad terram, humor ad aquam, aer ad pulmones, quem accipiunt, & reddunt tanquam ſolles, ignis ad oculos.

XXVI. Nec moveat, quod diximus, *omne corpus, quod vivit*, cum & arbores vivant, & oculos non habeant, nec unde aerem accipiant, & reddant. Certum eſt ſcilicet quod iſta non habeant; veruntamen & ipſæ ex quatuor elementis conſtare videntur. Quantacumque ſit proceritas arboris, niſi fixa radicibus continetur a terra, arbor eſſe non poteſt; & niſi aqua ab aere adtracta per medullas arboris uſque ad ſummitatem fuerit perducta, vivere nullatenus poteſt; & niſi aer ab igne fuerit caleſactus, aquam levare non poteſt. Denique ideo autumni frigore lapſa cadunt ſolia, quia aer non ſicut verno, aut æſtivo tempore caleſactus, tantam vim habet, ut aquam ad ſuperiora arboris elevet, & viriditatem foliis ſervet; ſed paullatim hiberno tempore ſuccedente ſrigeſactus, aqua ad inferiora deſcendens arbor areſcit.

XXVII. Ergo non improbabiliter diximus, omne corpus vivens ex quatuor elementis ſubſiſtere. Quocirca abſurdum eſt, & a veritatis regula alienum, ut anima de aliquo elementorum horum credatur ſubſiſtere: *Si omne peccatum*, dicente Apoſtolo, *quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt*; anima, quæ peccare poteſt, utique corpus non eſt, ſicut Apoſtulus ipſe ait: *Corpore abſens, ſpiritu autem præſens*, judicat hominem in tanta terrarum longitudine diſpaxatum, procul dubio anima localis non eſt. Si corpus occidi poteſt, anima ſecundum quod Dominus in Evangelio ait, occidi non poteſt; profecto anima, quæ occidi non poteſt, corpus non eſt. Si anima imago Dei eſt (ipſe quippe dicit: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*) & fecit Deus hominem ad imaginem ſuam, & Deus incorporeus eſt; profecto anima, quæ imago Dei eſt, corpus non eſt. Porro ſi anima corpus eſt, imago Dei non eſt. Sed quia verum eſt, imaginem Dei eſſe animam, & contrarium Scripturæ Sanctæ dici non poteſt, anima corpus non eſt.

XXVIII. Sed in defenſione animarum corporearum illud maxime aſtruere videtur, quod anima contineatur in loco. Rogamus itaque, reſpondeat, a quo loco contineri animam poſſe. Si a corpore ſuo, ergo melius eſt corpus quod continet, quam anima quæ continet corpus. Verumtamen quia melius eſſe corpus anima abſurdum eſt dicere; ergo non anima continetur a corpore, ſed anima continet corpus. Si ab anima regitur, ſi viviſicatur, quanto magis & continetur? Nec enim ſic implet corpus, quod continet, ſicut uter impleri videtur aqua, ut tantum interius ſit, non exterius. Tota igitur anima interius eſt, tota exterius; tanta eſt in minore corporis parte, quanta in majore. Si enim extrema corporis pars, vel digito tangatur, tota ſentit. Et cum ſenſus corporis quinario numero diſpertiti ſint, illa diſpertita non eſt in ſenſibus; tota itaque videt, tota audit, tota odorat, tota tangit, tota guſtat, & quum corpus movet ipſa per locum, non movetur ipſa in loco.

XXIX. Quocirca valde veraciter tres intelliguntur motiones naturarum; una Dei, quæ nec in tempore eſt, nec in loco; alia ſpiritus rationalis, quæ tantum in tempore eſt. Sed forſitan reſpondebit: Ut quid requiritur a me, quanta anima magnitudine extendatur, cum veraciter pateat, extra corpus ſuum eſſe non poſſe, & ſecundum magnitudinem corporis anima quantitate finiri? Ergo ſi juxta quantitatem corporis quantitas eſt animæ, tanto quiſque debeat eſſe ſapientior, quanto fuerit corpore grandior. At vero cum plerumque cernamus, ſapientiores eſse minores, quam corpore grandiores; non eſt animæ ſecundum corporis quantitatem quantitas. Porro autem, ſi tantam magnitudinem habeat anima, quantam corpus; quomodo in parvum corpus tantas corporum granditates imaginum continet? An non omnes magnitudines Civitatum, quas novimus, montium, fluminum, Çæli, & terræ, vel reliquarum ſpecierum animo continemus? Quis etiam locus tam grandis animæ, quum tanta ſpatia locorum continet? Sed quia ipſa corpus non eſt, omnia loca inlocaliter continet. Si vas igitur a vaſe contineatur, illud profecto minus eſt quod interius, illud majus eſt quod exterius. Quomodo ergo anima, ſicut dicitur parvum corpus, tantas magnitudines corporum continet? Et idcirco rite creditur anima quantitatem nullam, qualitatem habere ullam, Deum nec quantitatem, nec qualitatem habere. Quia igitur æqualis Deo non eſt, qualitatem habere; quia corpus non eſt, quantitatem non habere.

XXX. Quum etiam cogitet, ſi poteſt, quid ſit in Geometriæ diſciplina punctum, quid in linea, quæ nullam habet latitudinem, nullam altitudinem, ſed ſolum habet longitudinem; auferat etiam cogitationem ab * omnium rerum corporearum, quamvis minutiſſimarum, uſque ad filum araneæ, quod pro modulo ſuo, & latitudinem, & altitudinem habere dignoſcitur. Et quum intellexerit, hanc lineam, quam diximus, non eſse corpoream, intelligatque rem incorpoream, intelligat corpus non eſse; intelligat rem, quæ regi in corpore confirmatur, corpus eſse non poſse. Apoſtolus enim ait: *Quos præſcivit, prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ejus*. Intelligat igitur quod Apoſtolus ait: *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur; qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt*.

* *Nonnihil deeſt.*

Qua-

XXXI. Quapropter ſecundum rectæ Fidei Catholicæ veritatem, credimus Dominum incorporeum feciſse aliqua incorporea, aliqua corporea, præpoluiſse in genere corporearum rerum rationalia irrationabilibus, intelligibilia non intelligentibus, juſta injuſtis, recta pravis, immortalia mortalibus. In genere igitur rerum corporearum, ſenſibilia inſenſibilibus, viventia non viventibus, cæleſtia terreſtribus, maſculinum feminino, maxime valentem minus valentiori.

XXXII. Sed hæc dicimus, oſtendentes quid habeat ordo naturæ, non quid noſtrum adſerat commodum. Quis non etiam malit habere panem, quam forices gemmam, quam famulam? & plerumque etiam amplius appenditur equus, quam ſervus, dum ſcilicet utilitas appenditur, non ordo creantis.

XXXIII. Sed jam vel nunc accipiat, chariſſime Frater, qui te minime audire detractat, ſanctum, atque egregium prædicatorem Antiſtitem Auguſtinum; & licet pene in omnibus Opuſculis ſuis, ubi eum cauſa exegit, animam, vel Angelum inſtruat incorporeum; verumtamen, quia anguſtia temporis, ſicut jam diximus, coarctat, Libros ejus nec vobis tranſmittere, nec nobis legere vacat; pauca etiam, quæ nobis ex Libris ejus ad incorporalitatem animæ, aut Angeli adſtruendam in mentem veniunt, ſcribere curavimus. In Libro igitur qui Titulum habet, *De ſummo bono*, ſupra memoratus Antiſtes, *Omnis natura*, inquit, *aut ſpiritus, aut corpus eſt; ſpiritus incommutabilis Deus eſt, ſpiritus commutabilis facta natura, ſed corpore melior*. In Libro etiam, *De virginitate Sanctæ Mariæ*, quem ad Voluſianum ſcripſit: *Si autem*, inquit, *quidam rationem reddi ſibi flagitant, quomodo Deus homini permiſtus ſit, ut una fieret Perſona Chriſti; cum hoc ſimul fieri oportuerit, quaſi rationem ipſi reddant de re, quæ quotidie fit, quomodo miſceatur anima corpori, ut una Perſona fiat hominis. Nam ſicut in unitate Perſonæ anima utitur corpore, ut homo ſit; ita in unitate Perſonæ Deus utitur homine, ut Chriſtus ſit*. Et poſt paullulum dicit: *Perſona hominis miſtura eſt animæ, & corporis; Perſona autem Chriſti miſtura eſt Dei, & hominis*. Et poſt paullulum: *Verumtamen duarum incorporearum rerum commiſtio facilius credi debuit, quam unius incorporeæ, & alterius corporeæ. Nam ſi anima in ſua natura non fallitur, incorpoream ſe eſſe comprehendit. Multo magis incorporeum eſt Verbum Dei, ac per hoc Verbi Dei, & animæ credibilior debet eſſe commiſtio, quam animæ, & corporis. Sed in nobis ipſis experimur illud, in Chriſto credere jubemur. Si autem utrumque nobis inexpertum credendum præciperetur; quid horum citius crederemus? Quomodo non fateremur duo incorporea, quam unum incorporeum, alteramque corporeum facilius potuiſſe miſceri?* Hæc diſputatio vera ratione pleniſſima magni Antiſtitis incredulos provocans ad Fidem ducet; ut ſcilicet, ſicut credunt, animam incorpoream corpori, ut una perſona fiat hominis, potuiſse miſceri; multo facilius credere debent, Verbum Dei incorporeum, incorporeæ animæ potuiſse miſceri.

XXXIV. In Libro etiam, *De origine animæ*, quem ad Sanctum Hieronymum Presbyterum ſcripſit, incorpoream quoque eſse animam inquit: *Et ſi difficile tardioribus perſuaderi poteſt, mihi tamen fateor eſſe perſuaſum*. Hæc verba B. Auguſtini oſtendunt, illos non poſse intelligere animæ incorporalitatem, qui ingenio puſillo non valent ſejungere corporea ab incorporeis rebus, quia ſcilicet tantum corporis ſenſibus dediti, nihil eſse exiſtimant, quod non per ſenſus corporis percepiſse meminerint. Scripſit autem idem egregius Doctor Librum, *De quantitate animæ*, multis, & multiplicibus diſputationibus refertum, in quo inter cætera de incorporalitate animæ diſputat: *Non enim*, ait, *nullo modo, aut longa, aut lata, aut quaſi valida ſuſpicanda eſt anima corporea*. Iſta ſunt, ut mihi videtur, & de conſuetudine corporum ſic animam quærimus, ideoque bene præcipitur etiam in Myſteriis, ut omnia corpora contemnat, univerſoque huic Mundo renunciet, qui, ut videmus, corporeus eſt, quiſquis ſe talem reddi deſiderat, qualis a Deo factus eſt, ideſt, ſimilis Deo; non enim alia ſalus animæ eſt, aut renovatio, aut reconciliatio Auctori ſuo.

XXXV. Claudianus, Vir diſertiſſimus, edidit Libros *De incorporalitate animæ* tres, omni eloquentiæ ſplendore fulgentes, in quibus inter cætera ingenii ſui documenta præclariſſima: *Omne*, inquit, *inlocale incorporeum quoque eſt. Porro vita corporis anima eſt, & in corpore vivit; & tam vivit anima in parte corporis, quam in toto corpore; tantum ergo vitæ in parte corporis eſt, quantum in toto corpore, & vita hæc anima eſt; nec locale eſt, quod tam magnum eſt in toto, quam in aliquo, & tam magnum in parvo, quam in magno. Non igitur localis eſt anima. Et quidquid inlocale non eſt, corporeum eſt. Igitur anima corpus non eſt*. Item ratiocinatur: *Anima rationalis eſt, & ſubſtantialiter ineſt animæ ratiocinari, & ratio incorporalis, atque inlocalis eſt; igitur incorporalis eſt anima. Item voluntas animæ ſubſtantia ejus eſt, & ſi tota vult anima, tota voluntas eſt, & voluntas corpus non eſt. Igitur anima non eſt corpus. Item memoria inlocalis quædam capacitas eſt, quæ nec multitudine recordabilium diſtenditur, nec paucitate tenuatur, & incorporabiliter etiam corporalium reminiſcitur; & quum meminit animus, totus meminit, & totus memoria eſt, qui meminit totus, & memoria corpus non eſt. Non igitur corpus eſt animus. Item corpus nec appropinquat Deo, nec recedit a Deo; animus autem, & proximat, & longinquat inlocaliter; igitur animus localis non eſt*. Et hactenus de incorporalitate animæ diſputatum eſt.

XXXVI. Videamus deinceps, utrum aſsertio noſtra, eo quod Angelorum natura ſit incorporea, aliquo teſtimonio roboretur. Beatus certe Auguſtinus, licet in multis Opuſculis adſtruat, Angelos incorpoream eſse naturam; verumtamen in Libro Trinitatis non ſolum ex incorporeo, verum etiam ex corporeo, ideſt, ex duplici ſubſtantia, eos eſse aſseverat, ut

ex uno

ex uno ad Dei contemplationem non recedant, ſecundum quod Dominus in Evangelio cum de non condemnandis parvulis ageret: *Quia Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei, qui in Cælis eſt*. Ex alia ad aliqua agenda in conſpectu hominum veraciter appareant. Sic enim in Libro ejuſdem Operis ſecundo: *Aſſumentes*, inquit, *Angeli corporalem ſpeciem a creatura corporea in uſum miniſterii ſui, ſicut cuique opus eſſet, aut ipſum corpus ſuum cui non ſubduntur, ſed ſubditum regunt, in ſpecies, quas volent, accommodatas, atque aptas actionibus ſuis immutantes, atque vertentes, ſecundum attributam ſibi a Creatore potentiam*. Item in Libro tertio ſupra memoratorum Librorum: *Non ſolum malos*, inquit, *ſed nec bonos Angelos ſas eſt putari creatores. Si pro ſubtilitate ſui ſenſus, & corporis, ſemina rerum iſtarum nobis occultiora noverunt*. Et paullo poſt: *Quæ in Cælis ſunt*, inquit, *non inveſtigamus, quos & rerum genere, & corpora Angelica ſecundum propriam dignitatem, & eorum quædam corporalis actio continetur*. In octavo etiam Libro docens, Dominum non eſſe corpus, nec ſicut cogitatur, inquit: *Angeli mundi ſpiritus cæleſtia corpora inſpirantes, atque ad arbitrium, quo ſerviunt Deo, mutantes, atque ſe vertentes, nec ſi omnes, cum ſint millia millium in unum collecti, unus fiant, nec tale aliquid Deus eſt, nec ſi eoſdem ſpiritus ſine corporibus cogites, quod quidem carnali cogitationi difficillimum eſt.*

XXXVII. Memores, Frater, dilectæ ſententiæ Domini, quia duorum, aut trium hominum teſtimonium verum ſit, labori noſtro in arcto tempore providentes, hos duos excellentiſſimos tractatores, ut facilius credat, in quantum quivimus ex Opuſculis eorum memoria retinere, ſcripta per vos noteſcenda mandavimus. Quod ſi his noluerit aſſentire, nec plurimorum teſtium, ſi producti fuerint, aſſentire curabit.

SYNODUS TOLETANA
SUB GUNDEMARO,

ERA DCXLVIII. ANNO CHRISTI DCX.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti: Conſtitutio Carthaginenſium Sacerdotum in Toletana Urbe apud ſanctiſſimum Eccleſiæ ejuſdem Antiſtitem.

1. Convenientibus Nobis in unum pro Religione, & Fide, quam Chriſto debemus, placuit, ne quid ultra in nobis abſurdum, vel illicitum oriatur, alterna collatione Decretum juſtiſſimæ promulgare ſententiæ; quo perſpicue clareat inter nos ordo, ac diſciplina Eccleſiaſticæ dignitatis, & agnoſcatur fraternæ concordia pacis.

2. Tali ergo diſpoſitione neceſſarium contuentes, ob ſtudium noſtri ordinis, communi electione decrevimus, congruum eſſe provida diſpoſitione judicium, fatentes hujus ſacroſanctæ Toletanæ Eccleſiæ Sedem Metropolitani nominis habere auctoritatem, eamque noſtris Eccleſiis, & honoris anteire poteſtate, & meritis.

3. Cujus quidem principatus nequaquam collationis noſtræ conniventia nuper eligitur, ſed jam dudum exiſtere, antiquorum Patrum Synodali ſententia declaratur; ea dumtaxat Concilii forma, quæ apud Sanctum Montanum Epiſcopum in eadem Urbe legitur ſcripta. Proinde ergo diſpoſitionem noſtram inſtructæ collationis definitione celebrantes, elegimus, ne quis ultra comprovincialium Sacerdotum inani, ac perverſa contentione obnitatur hujus Sacroſanctæ Eccleſiæ Toletanæ primatum contemnere; neque pervicaci ſchiſmatum ſtudio ad ſummos Sacerdotalium infularum ordines, remota hujus Sedis poteſtate, a nobis quempiam, ſicut hactenus factum eſt, provehere. Talem itaque ſpecialiter a nobis, ac ſucceſſoribus noſtris deferri dignitatis honorificentiam huic Eccleſiæ pollicemur, qualem in Decretis Sanctorum Conciliorum beatiſſimi Patres Metropolitanis Eccleſiis decreverunt. Hujus ergo & nos reverentiæ obſervationem fideli cuſtodia pollicemur; hujus honorificentiam conſervari diligenti proſpectu a ſucceſſoribus noſtris per metas ſequentium ætatum volumus. Sane quicumque ex nobis, vel ſucceſſoribus noſtris hæc ſtatuta tranſcenderit, anathema ſit Domino noſtro Jeſu Chriſto; atque culmine Sacerdotali dejectus, perpetuæ excommunicationis ſententia prædamnetur.

4. Facta Conſtitutio Sacerdotum in Urbe Toletana, ſub die 10. Kalendarum Novembrium, anno Regni primo piiſſimi atque glorioſiſſimi Gundemari Regis, Era a DCXLVIII. — a DCCXLIX. C.A.

1. Protogenes Sanctæ Eccleſiæ Segontienſis Epiſcopus, hanc Decreti noſtri profeſſionem pro firmitate ſubſcripſi.

2. Theodorus Sanctæ Eccleſiæ Caſtulonenſis Urbis Epiſcopus, ſubſcripſi.
3. Minitianus Sanctæ Eccleſiæ ſegobienſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
4. Stephanus Sanctæ Eccleſiæ Oretanæ Epiſcopus, ſubſcripſi.
5. Jacobus Menteſanæ Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.
6. Magnentius Sanctæ Eccleſiæ Valerienſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
7. Theodoſius Sanctæ Eccleſiæ Arcavicenſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
8. Marinus Sanctæ Eccleſiæ Valentinæ Epiſcopus, ſubſcripſi.
9. Conantius Sanctæ Eccleſiæ Palentinæ Epiſcopus, ſubſcripſi.
10. Poſcarius Sanctæ Eccleſiæ Segobrienſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
11. Vincentius Sanctæ Eccleſiæ Bigaſtrenſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
12. Ætherius Sanctæ Eccleſiæ Baſtitanæ Epiſcopus, ſubſcripſi.
13. Gregorius Sanctæ Eccleſiæ Oxomenſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
14. Præſidius Sanctæ Eccleſiæ Complutenſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
15. Sanabilis Sanctæ Eccleſiæ Elotanæ Epiſcopus, ſubſcripſi.

N O T Æ D. L O A I S Æ.

V. T*oletana Synodus.*) In his duobus Toletanis Conciliis a me additis in hoc Volumine numerum conſulto non poſui, ne antiquorum ordinem a Patribus, & Generalibus Conciliis citatum everterem, & confunderem; unde conſultius exiſtimavi, ea ſine ſerie ponere, ſervata tantum annorum antiquitate. Erant enim aliqua Concilia in Canone poſita, alia non; priora ſunt, quæ citantur certis numeris, alia ſine numeris traduntur. Unde apud Rodericum Archiepiſcopum invenies: *Hoc Concilium eſt in Canone, hoc non eſt in Canone.*

VI. *Sub Gundemaro*) Hic fult tertius a Reccaredo Rege optimo, & ſancto, cui Luiba filius natu major Victericus, deinde Gundemarus, ſeu Gundemirus ſucceſſit Era DCXLVIII. Vixit in Regno annos duos; in principio hanc Synodum coegit.

VII. *De primatu &c.*) Quænam hujus Concilii celebrandi cauſa præceſſerit, ex Actis Concilii, nec non ex conſtitutione Gundemari Regis hoc anno edita colligitur. Cum enim Toletanæ Eccleſiæ primatum aliqui labefacere ſtuderent, quaſi ipſa non totius Carthaginenſis, ſed tantum Carpetaniæ Provinciæ Metropolis eſſet, hac de cauſa hoc Concilium congregari oportuit. Euphemius Toletanus Epiſcopus Concilio Toletano III. ſubſcribens, ex modeſtia ſe nominavit Metropolitanum Provinciæ Carpetaniæ. Ne quid ergo juris Toletanæ Eccleſiæ per hoc factum Euphemii decideret, hoc Synodali, & ſequente Regio Decreto opus erat. Hæc ex Edicto Gundemari Baronius anno DCX. num. 12.

VIII. *Sanctum Montanum.*) Montanus Præſul Toletanus Era DLXV. præfuit ſecundo Concilio Toletano, ut Metropolita, in eoque ſubſcripſit.

IX. *Subſcriptiones.*) Subſcriptio Toletani Epiſcopi deeſt; nam cum de ejus primatu, & auctoritate ageretur, & decerneretur, non erat æquum, ut ipſe ſubſcriberet, quamvis præſens adeſſet, ut in principio Concilii dicitur. Erat his temporibus Epiſcopus Toletanus Auraſius, virtute, eruditione, & vitæ ſanctitate clarus, & illibatæ Catholicæ doctrinæ acerrimus defenſor. Vixit in Sacerdotio XII. annos, regnante Victerico, & Gundemaro, & initiis Siſebuti, ea S. Ildephunſo.

X. *Stephanus.*) Solus hic Epiſcopus ex omnibus hujus Concilii ſubſcribit in altero Toletano ſub Reccaredo Rege anno XII. Sedes, quæ ad Carthaginenſem Provinciam pertinebant, ex hoc Concilio etiam animadvertere licet; erant enim.

Segontia.	Valeria.	Bigaſtrum.
Caſtulo.	Arcavica.	Baſtitana.
Segobia.	Valentia.	Oroma.
Oretum.	Palentia.	Complutum.
Meoteſa.	Segobrica.	Elotana.

De quibus ſupra diximus.

Suggeſtio ſervi veſtri Seſuldi.

XI. MEam extremitatem ad Sanctitatis veſtræ deduco memoriam; & ut ſæpe pro extremitate ſervi tui orare jubeas, inſtanter ſuggero. [a] De cætero ad relatus Sanctitatis veſtræ deduco, quod convenientia ſervorum veſtrorum fuit [b] pro humili veſtro Domino Emiliano, ut per voluntatem Dei, & veſtram, in Eccleſia veſtra Sacerdotio fungatur. Et quia in ipſa Diœceſi talis, nec melior invenitur, pro eo Domino ſuas ſuggeſtiones miſerunt, ut ſi Deus Domino aditum dederit, jubeatis venire; ut per manus veſtras & illud perficiatur, & aliud quod adhuc inſuper ſuſpenſum eſt; & deſiderantes Dominum, de vultu veſtro læti efficiamur. Si vero aliter eſt veſtra præviſio, cui vultis ordinationem veſtram dirigite, qui cauſſam veſtram perficiat, & ordo veſter incolumis perſiſtat.

a De cætero autem A. C.
b Per humilem veſtrum dominum Emiliani A. C.

Alia proprii vernuli veſtri Sunilani ſuggeſtio.

XII. Ad relatum Sanctitatis veſtræ deducimus, quod per Dei electionem, omnes Sacer-

cerdotes veſtri, & cuncti filii Eccleſiæ in unum convenientes, requiſierunt a me a pro humili veſtro Domino Emiliano, b ut prædictus veſtra ordinatione in Eccleſiam Menteſanæ Civitatis Pontifex ordinetur. Et quia eum humilitas cum ſanctitate adornat, & origo generis reddit illuſtrem, ſuggero clientulus tuus, ut ſi Deus Beatitudini veſtræ aditum dederit, ob reſtaurandas Eccleſias veſtras, ad veſtros uſque humillimos non dedigneris accedere; quatenus famulorum veſtrorum electio veſtr is ſacris manibus compleatur; ſi tamen caſus ſæculi in aliquid excellentiæ veſtræ obviaverit, ordinare, cui juſſeritis, ex Fratribus veſtris ſcribere, qui veſtra compleat juſſa, & amplius Eccleſia veſtra in deſolatione non permaneat. Sic Chriſti gratiam eximietas veſtra ſine fine percipiat.

a Per humilem veſtrum dominum Emiland. b Ut per Dei, & veſtram ordinationem.

Alia ſuggeſtio ſervorum Joannis, Vivendi, Ermegeldi, vel omnium ſervorum veſtrorum.

XIII. Per Seſuldum filium c veſtræ Beatitudinis notuit, humilem veſtrum Dominum Emilanem, ut ſi Deo, & Domino placitum fuerit, in Eccleſiarum ordine Pontifex ordinetur; ita & nos ſervi veſtri ſuggerimus, ut ſi Deus aditum dederit Domino, jubeatis eum hoc faſtigium pati, ut per manus veſtras ſit completum; ſi vero, quod abſit, aliqua occaſio ſæculi Domino obviaverit; ſuggerimus, ut cui vult Sanctitas veſtra Domino * veſtros noteſcat; quia perſona veſtra electionem veſtrorum impleat. Sic vitæ æternæ præmium accipiatis.

c Forte, veſtræ beatitudini innotuit.

N O T Æ D. L O A I S Æ.

XIV. S*Uggeſtio ſervi veſtri Seſuldi.*) Erant in Cod. antiquo ms. poſt hoc Concilium hæ tres ſuggeſtiones, quas libenter poſui; ſunt enim Libelli ſupplices, & poſtulationes populi, vel Eccleſiæ vacantis ad Concilium, vel Metropolitanum, ut in Epiſcopatu vacanti Paſtor præficeretur; unde inquit: *Quod convenientia ſervorum veſtrorum fuit*. Habebatque hæc commendatio maximum pondus apud Concilium in nominando Antiſtite; debebat enim eſſe poſtulatus ad honorem Sacerdotii, ex iv. Concilio Toletano Cap. 19. & eligi ibidem, cum omni Clericorum, vel Civium voluntate, ab univerſis comprovincialibus Epiſcopis.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Illuſtrat quammaxime hocce Concilium quod ad ipſum notavit Tomo 1. Supplementi ad Venetam editionem Conciliorum Labbei eruditus Menſius anno ocx. pag. 467. ubi hæc habet: Genuinum ſit nec ne Concilium iſtud, Viris doctiſſimis diſceptandum relinquo. Admonendos tamen Lectores cenſeo, ſupplices illos Libellos, quos velut ad Concilium iſtud datos Collectores Conciliorum ſubjecerunt, alterum plane Concilium ab hoc diverſum exigere. Libelli enim facultatem poſtulant, ut ad ſanctam Menteſanam Eccleſiam, quæ ſita erat in confinio Caſtellæ novæ, & Andalutiæ, Emilianus quidem aſſumeretur. Inter eos vero, qui Concilio ſubſcripti leguntur, Jacobus Menteſanus exhibetur, qui pariter inter Patres Concilii Toletani IV. anni 636. recurrit. Non ergo tunc, cum Concilium hoc Toletanum anni 610. habebatur, Eccleſia Menteſana vacabat, neque eo in Concilio Emilianus ſubſtitutus eſt. Nec eſt, cur dicatur, Epiſcopum illum poſtulaſſe quidem Menteſanam Eccleſiam, ſed Patres, eo rejecto, Jacobum, qui Concilio huic ſubſcripſit, elegiſſe. Emilianus enim ille, ut in triplici ſupplici Libello aſſeritur, is erat, ut in tota Diæceſi *nemo melior inveniretur, eumque humilitas cum ſanctitate adornabat, & origo generis reddebat illuſtrem*. Cur igitur rejiceretur, nihil erat. Melius igitur ad alterum Toletanum Concilium hæc omnia referantur.

D E C R E T U M

PIISSIMI ATQUE GLORIOSISSIMI PRINCIPIS NOSTRI GUNDEMARI REGIS,

E R A D C X L V I I I.

Flavius Gundemarus Rex venerabilibus Patribus noſtris Cartaginenſibus Sacerdotibus.

XV. LIcet Regni noſtri cura in diſponendis, atque gubernandis humani generis rebus promptiſſima eſſe videatur; tunc tamen majeſtas noſtra maxime glorioſiori decoratur fama virtutum, quum ea, quæ ad Divinitatis, & Religionis ordinem pertinent, æquitate rectiſſimi tramitis diſponuntur; ſcientes, ob hoc pietatem noſtram, non ſolum diuturnum temporalis Imperii conſequi titulum, ſed etiam æternorum adipiſci gloriam meritorum. Nonnullam enim in diſciplinis Eccleſiaſticis, contra Canonum auctoritatem, per moras præcedentium temporum, licentiam ſibi de uſurpatione præteriti Prin-

Majeſtas) Titulus Majeſtatis perantiquus eſt Regibus Hiſpaniæ.

eipes feeerunt; ita ut quidam Epiſcoporum Cartaginenſis Provinciæ non revereantur, contra Canonicæ auctoritatis ſententiam, paſſim, ac libere, contra Metropolitanæ Eccleſiæ poteſtatem, per quaſdam fratrias, & conſpirationes, inexploratæ vitæ omnes Epiſcopali officio provehi, atque hanc ipſam præfatæ Eccleſiæ dignitatem, imperii noſtri ſolio ſublimatam, contemnere; perturbantes Eccleſiaſtici ordinis veritatem, ejuſque Sedis auctoritate, quam priſca Canonum declarat ſententia, abutentes. Quod nos ultra amodo uſque in perpetuum fieri nequaquam permittimus; ſed honorem Primatus, juxta antiquam Synodalis Concilii auctoritatem, per omnes Carthaginenſis Provinciæ Eccleſias, Toletanæ Eccleſiæ Sedis Epiſcopum habere oſtendimus; eumque inter ſuos Coepiſcopos, tam honoris præcellere dignitate, quam nominis; juxta quod de Metropolitanis per ſingulas Provincias antiqua Canonum traditio ſanait, & auctoritas vetus permiſit. Neque eandem Carthaginenſem Provinciam in ancipiti duorum Metropolitanorum regimine, contra Patrum Decreta permittimus dividendam; per quod oriatur varietas ſchiſmatum, quibus ſubvertatur Fides, & unitas ſcindatur. Sed hæc ipſa Sedes, ſicut prædictum eſt, antiqua, nominis ſui, ac noſtri cultu imperii, ita & totius Provinciæ polleat Eccleſiæ dignitate, & præcellat poteſtate.

In Concilio Toletano III. ubi ſubſcribit Euphemius inter Metropolitanos.

XVI. Illud autem, quod jam pridem in Generali Synodo Concilii Toletani, a Venerabili Euphemio Epiſcopo manus ſubſcriptione notatum eſt, Carpetaniæ Provinciæ Toletanam eſſe Sedem Metropolim, nos ejuſdem ignorantiæ ſententiam corrigimus; ſcientes procul dubio Carpetaniæ Regionem non eſſe Provinciam, ſed partem Carthaginenſis Provinciæ, juxta quod & antiqua rerum geſtarum monumenta declarant. Ob hoc, quia una eademque Provincia eſt, decernimus, ut ſicut Bætica, Luſitania, vel Tarraconenſis Provincia, vel reliquæ ad Regni noſtri regimina pertinentes, ſecundum antiqua Patrum Decreta ſingulos noſcuntur habere Metropolitanos; ita & Carthaginenſis Provincia unum eumdemque, quem priſca Synodalis declarat auctoritas, & veneretur Primatem, & inter omnes comprovinciales ſummum honoret Antiſtitem; neque quicquam, contempto eodem, ultra fiat, qualia hactenus arrogantium Sacerdotum ſuperba tentavit præſumptio. Sane per hoc auctoritatis noſtræ Edictum, amodo, & vivendi damus tenorem, & religionis, vel innocentiæ Legem; nec ultra poſtmodum inordinata licentia ab Epiſcopis ſimilia fieri patimur; ſed per noſtram clementiam præteritæ negligentiæ pietatis intuitu, & veniam damus, & indulgentiæ opem concedimus; & dum ſit magna culpa hactenus deliquiſſe, majoris tamen, ac inexpiabilis cenſura tenebit obnonios, qui hoc noſtrum Decretum, ex auctoritate priſcorum Patrum veniens, temerario auſu violare tentaverint, nec ultra veniam delicti faciemus admiſſi, adempti, ſi dehinc honorem ejuſdem Eccleſiæ quilibet Carthaginenſium Sacerdotum contempſerit; futurus proculdubio inobediens, tam degradationis, vel excommunicationis Eccleſiaſticæ ſententiam, quam etiam noſtræ ſeveritatis cenſuram. Nos enim talia in Divinis Eccleſiis diſponentes, credimus fideliter, Regnum Imperii noſtri ita Divino gubernaculo regi, ſicut & nos cultum ordinis, zelo juſtitiæ accenſi; & corrigere ſtudemus, & in perpetuum perſeverare diſponimus.

XVII. Flavius Gundemarus Rex, hujus Edicti conſtitutionem pro confirmatione honoris ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ propria manu ſubſcripſi.

1. Ego Iſidorus Hiſpalenſis Eccleſiæ Provinciæ Bæticæ Metropolitanus Epiſcopus, dum in Urbem Toletanam pro occurſu Regio advenitiſſem, agnitis his conſtitutionibus adſenſum præbui, atque ſubſcripſi.

2. Ego Innocentius Emeritenſis Provinciæ Luſitaniæ Metropolitanus Epiſcopus, dum in Urbem Toletanam pro occurſu Regio advenitiſſem, agnitis his conſtitutionibus adſenſum præbui, & ſubſcripſi.

3. Ego Euſebius Tarraconenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
4. Ego Sergius Narbonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
5. Ego Joannes Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
6. Ego Ilergius Egarenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
7. Ego Licerius Eccleſiæ Egeditanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
8. Ego Maximus Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
9. Ego Mumius Eccleſiæ Calagurritanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
10. Ego Fluridius Eccleſiæ Tyraſonenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
11. Ego Elias Eccleſiæ Caurienſis Epiſcopus ſubſcripſi.
12. Ego Goma Eccleſiæ Olyſſiponenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
13. Ego Fulgentius Eccleſiæ Aſtigitanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
14. Ego Emila Eccleſiæ Barcinonenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
15. Ego Theudorus Eccleſiæ Auſeſinæ Epiſcopus ſubſcripſi.
16. Ego Joannes Pampilonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
17. Ego Beniamin Eccleſiæ Dumienſis Epiſcopus ſubſcripſi.
18. Ego Agapius Tuccitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
19. Ego Gundemarus Eccleſiæ Veſeenſis Epiſcopus, ſubſcripſi.
20. Ego Argebertus Portucalenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
21. Ego Teveriſtus Salmanticenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
22. Ego Vitulatius Eccleſiæ Lavertricenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
23. Ego Leontianus Eccleſiæ Lucobenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
24. Ego Piſinus Eccleſiæ Eliberritanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
25. Ego Juſtinianus Eccleſiæ Abelenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
26. Ego Venerius Eccleſiæ Caſtulonenſis Epiſcopus ſubſcripſi.

NO-

N O T Æ D. L O A I S Æ.

XVIII. F*Ratrias*.) Fratriæ apud Ariſtotelem in *Politicis*, dicuntur hominum Conventus, propria, & peculiaria ſibi ſacra colentium; ii enim homines communi puteo utebantur, quod Græce dicitur φρέαρ. Hæc Budeus ad Tit. *De Officio Quæſt.* Inde Fratecnitates pro Collegiis Chriſtianorum apud Cyprianum, Hieronymnm, Tertullianum, Lib. *De velandis Virginibus*, & Lib. *Ad Martyres*. Quandoque etiam pro conjuratione, & ſodalitate factioſa uſurpatur, ut in Concilio Chalcedonenſi Canone xviii. & xi. Quæſt. i. Cap. *Conjurationum*.

De Subſcriptionibus.

XIX. Subſcribunt in hoc Decreto Gundemarus Rex, Iſidorus Hiſpalenſis, Innocentius Emeritenſis, qui ſucceſſit Mauſonæ; Euſebius Tarraconenſis, qui Aſiatico; Sergius Narbonenſis, qui ſucceſſit Migetio, in tertio Toletano; Joannes Gerundenſis, Ilergius Egarenſis in Barcinonenſi; Egeditanæ Licerius in Toletano, Era ocxxxv. Maximus Cæſarauguſtanæ in Barcinonenſi; Mumius Calagurritanæ in tertio Toletano, & Cæſaraugustano ſecundo, & Barcinonenſi; Fiuridius Tyraſſonenſis, Elias Curienſis, Goma Olyſſipponenſis, Fulgentius Aſtigitanæ, frater Leandri, & Iſidori, ex genere Regio, ſapientia, & ſanctitate clariores; Emila Barcinonenſis, qui Ugno; Theudorus Auſeſinæ, qui Aquilino; Joannes Pampilonenſis, Beniamin Dumienſis, Agapius Tuccitanæ, Gundemacus Veſeenſis, Argebertus Portucalenſis in tertio Toletano; Teveriſtus Salmanticenſis, Vitulaſius Laverricenſis, Leontius Lutobenſis, Piſinus Eliberritanæ, qui Baddo; Juſtinianus Abeienſis, Venerius Caſtulonenſis, qui ſucceſſit Theodoro.

XX. In his duobus Decretis Raccaredi, & Gundemari, opportunus ſe offert locus de Primatu Eccleſiæ Toletanæ in Hiſpania, & Gallia Narbonenſi diſſerendi; de qua re, dum Toleti agerem, ſequentem Commentarium feci.

TRACTATUS CLARISS. V. D. GARSIÆ LOAISÆ

De Primatu Eccleſiæ Toletanæ.

XXI. QUi accuratius Eccleſiæ Toletanæ Primatum proſequuti ſunt, Romæ a Divo Patro Apoſtolorum Principe, totiuſque Eccleſiæ Catholicæ Pontifice, Summoque Sacerdote inſtitutum, ortumque affirmant. a Nam cum primum Petrus in Urbem venit, ibique cæleſtis vitæ ſemina, fundamentaque jecit, Dionyſium in Galliam, Eugenium in Hiſpaniam miſit, Viros doctrina, & ſapientia excellentes, qui Paulſum ea Græcia ſuerant ſequuti; eoſque Primates in prima Provinciarum diviſione inſtituit, ut facilius, & ardentius muneri Apoſtolico incumberent.

XXII. Factam autem fuiſſe ab Apoſtolis totius Orbis, & Provinciarum partitionem, ad Euangelii faciliorem propagationem, teſtatur Anacletus Pont. Max. ad Epiſcopos Italiæ, his verbis: *Provinciæ*, inquit, *multo ante Chriſti adventum tempore diviſæ ſunt maxima ex parte; poſtea ab Apoſtolis, & B Clemente, prædeceſſore noſtra, ipſa diviſio eſt renovata; & in capite Provinciarum, ubi dudum Primates Legis ſæculi erant, ac prima judiciaria poteſtas, ad quos qui per reliquas Civitates commorabantur, quando eis neceſſe erat, qui ad Aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum non erat, confugiebant pro oppreſſionibus, vel injuſtitiis ſuis. ipſoſque appellabant, quoties opus erat, ſicut in Lege eorum præceptum erat; ipſi quoque in Civitatibus, vel locis noſtris Patriarchas, vel Primates, qui unam formam tenent, licet diverſa ſint nomina, Leges Divinæ, & Eccleſiaſticæ poni, & eſſe juſſerunt; ad quos Epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, confugerent, eoſque appellarent, & ipſi Primotum nomine fruerentur, & non alii. Reliquæ vero Metropolitanæ Civitates, quæ minores Judices habebant (licet majores Comitibus eſſent) haberent Metropolitanos ſuos, qui prædictis juſte obedirent Primatibus, ſicut in Legibus ſæculi olim ordinatum erat; qui non Primatum, ſed aut Metropolitanorum, aut Archiepiſcoporum nomine fruerentur*. Hæc Anacletus. Quam ſententiam libenter poſui, ut Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Primatis, diſcrepanteſque functiones intelligas ab Apoſtolis acceptas, diſtinctaſque. Idem enim teſtatur Anicetus Papa ad Epiſcopos Galliæ: *Nulli* b, inquit, *Archiepiſcopi Primates vocentur, niſi illi, qui primas tenent Civitates, quarum Epiſcopos Apoſtoli, & ſucceſſores Apoſtolorum regulariter Patriarchas, & Primates eſſe conſtituerunt*.

XXIII. Eugenius igitur ut in Hiſpaniam venit, elegit primam, & præclaram ejus Regionis Urbem, in qua cultum Religionis Chriſtianæ collocaret, c in medio totius Provinciæ ſitam; a qua velut a corde, ſpiritus vitalis, & Sanguis Chriſti in totum corpus diffundetetur, & membra cæleſti pabulo augerentur; indeque ſummi conſilii gubernatio in reliquas Civitates facilius propagari, effundique poſſet. Nam Anacletus Pontifex ad Epiſcopos Galliæ, in capite Provinciarum eſſe Primates collocandos, ex Decreto Apoſtolorum decrevit, & vocem Primatis a primis Sedibus uſurpatam arbitratur; & ita ſupremum, & altum, cæleſteque munus in ſuprema, & prima inſtituit Civitate, & jura cæleſtia in eo hominum conventu, qui jure, & libertate inter alios eminet Hiſpaniæ populos, collocavit.

a Rodericus Archiepiſcopus Tolet. in defenſione Primatiæ in Concil. Lateranenſi: eſt etiam diviſio Provinciarum facta ab Apoſtolis, ut conſtat ex Anacleto PP. & habetur d. 99. c. *Provinciæ*, & apud Ivonem 5. par. c. 35.

b 99. *Diſt.* Nulli Archiep. & *in Decretis Stephani I. apud Ivon. lib. 4.*

c Nam in capite Provinciarū ponebantur Primates ex decreto Apoſtolorū, ex Anacleto in Epiſtola ad Epiſcopos Italiæ, & habetur diſt 99 cap. *Provinciæ*; & ubi erat primo judiciaria poteſtas ibidem; & Anicetus PP. inquit, *Illi Primates vocentur qui primas tenent Sedes*, in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, & habetur d. 99. cap. *Nulli*.

Hic

XXIV. Hic ſanctus Vir, vere homo Dei, primus Eccleſiæ Toletanæ Præſul fuit, totiuſque Hiſpaniæ Primas. A quo fonte ampliſſimi doctrinarum rivuli deducti, uberrimum pietatis incrementum reddiderunt. Is enim Eccleſiam, quam plantaverat, ſtudioſiuſque regeneratione ſacroſancta Baptiſmatis genuerat, ſanguine proprio fuſo rigavit, & auxit. Nam, poſtquam Gentem Toletanam convertit ad Chriſtum, & fonte Baptiſmatis, & Fidei Sacramentis, & doctrina imbuit, ad Dionyſium prædicationis gratia revertens, in Territorio Pariſienſi, in perſecutione ſæva Domitiani, conſummato Martyrii curſu, coronam beatæ paſſionis glorioſe a Domino accepit. Corpus ejus poſtea ſub Philippo II. Rege clementiſſimo fuit Toletum translatum, ibique magna populi veneratione, & pietate colitur. Eugenio vita functo, Sacerdotii dignitas in a Melanthium derivatur. Et inde perpetua quædam Præſulum ſucceſſio ſtirpem Primatus in milleſimum quingenteſimum & nonageſimum annum produxit, hoc ordine, ut ex Annalibus Eccleſiæ Toletanæ accepimus. S. Eugenius, Melanthius, Pelagius, Patruinus, Toribius, Quintius, Vincentius, Paullatus, Natalius, Olympius, Audentius, Aſturius, Iſicius, Majorinus, Caſtinus, Campeius, Sinitius, Palmarius, Petrus I. Celſus, Montanus, Julianus I. Bacandus, Petrus II. Euphemius, Exuperius, Adelphius, Auraſius, Helladius, Juſtus, Eugenius II. Eugenius III. Sanctus Ildephonſus, Quiriacus, S. Julianus II. Sigebertus, Felix, Guntericus, Sinderedus, Urbanus, quo Pontifice Toletum a Sarracenis oppugnatum, dolo captum eſt. Quibus imperantibus, dum miſera ſervitute oppreſſa Civitas tenetur, hoc ordine ſequuti ſunt: Ciſilla, Petrus Pulcher, Sunicredus, Concordius, Elipandus, Vveſtremirus, S. Eulogius electus, Martyr, Gumelindus, Bonitus, Joannes. Reſtituta deinde Urbe in priſtinam Chriſtianæ Religionis dignitatem, Primatus Bernardo datus eſt. Quem ſubſequuti ſunt Raymundus, Joannes, Zerebrunus, Gundiſalvus I. Petrus Cardona, Martinus, Rodericus, Joannes II. Gutierus II. Sanctius Infans, Paſchalis, Sanctius II. Infans, Gundiſalvus II. S. R. E. Cardinalis, Joannes Aragoniæ Infans III. Rodericus Ximenius, Gundiſalvus III. Gunterius III. Gilius de Albornoz Cardinalis, Vaſcus de Toledo, Gometius Manriquius, Petrus Tenorius, Petrus de Luna, Sanctius de Rojas III. Joannes de Contreras II. Joannes de Cereauela IV. Gutierius de Toledo, Ildephonſus Carillo, Petrus Gonzalez Mendoza Cardinalis, Franciſcus Ximenius Cardinalis, Guillelmus de Croy Cardinalis, Ildephonſus de Fonſeca, Joannes Tavera Cardinalis V. Joannes Martinus Siliceus Cardinalis VI. Bartholomæus Carranza, Gaſpar Quiroga Cardinalis. In hac vero longa Sacerdotum ſerie non ſimilis dignitatis ſplendor, atque felicitas fuit. Nam Romanorum Imperio, a Nerone uſque ad Conſtantinum Magnum, ejus amplificatio, b perſecutione fervente, nequiſſimi temporis calamitate oppreſſa, radices potius egit, quam trunco, ramis, & foliis in altum dilatata in hominum conſpectu creſceret. At poſt Divinæ memoriæ Magni Conſtantini Baptiſmum, poſtquam veritatis lux menti ejus infulſit, & propulſatis tenebris, lumen clariſſimum doctrinæ, & cæleſtis conſilii, mundo univerſo refragrante, Gentibus luxit, officia Primatus, quæ parum antea ſplendoris dederant, uſque ad Gotthicæ Gentis in Hiſpaniam adventum, magnum nitoris, ac dignitatis ornamentum Chriſtianis hominibus attulerunt; quamvis Gotthorum, & Romanorum inteſtinum de Imperio bellum; & Ariana, Priſcillianaque hæreſis Religionis incrementum debilitavit, atque impedivit; quouſque ſanctiſſimus Rex Reccaredus, abjurata, & extirpata in tota Hiſpania hæreſi Ariana, removit omnia, quæ impedimentum poterant afferre ad Fidem augendam, & amplificandam. Tandem Rodericus Rex turpis, & effeminatus, uno prælio a Sarracenis miſere dejectus, & victus, Regiam, & Eccleſiaſticam majeſtatem funditus evertit. Gens enim arrogans, victoriiſque ſuperba, ſine cultu verbæ Religionis, barbarica inſolentia fervens, inhumane cuncta vaſtavit, Civitates ſuccendit, & Templa; Pontifices, Sacerdotes ſine delectu trucidati, Corpora Sanctorum ſecundo igni, & gladio tradita, Virgines, & matronæ ludibrio expoſitæ; ferum tandem, & funeſtum ſpectaculum Hiſpania toti Orbi fuit. Imperialis etiam, Regiaque Civitas, quæ libertate, & jure Imperiali florebat, in oppreſſionem, ſervitutemque immanem data, per trecentos & ſeptuaginta octo annos miſere, velut in ergaſtulo ſuccubuit. Quo tempore non tantum Primatus amplitudine, verum Metropolis ſplendore ſpoliata, informem quandam dignitatem ſuſtinuit; ita ut caput totius Cleri, & ſex Parœciarum Chriſtianorum, qui cum Arabibus mixti vitam in ſervitute degebant, Sacerdos ſimplex eſſet; indeque Mixt-arabi appellati. Summa ergo illa auctoritas coarctata, & imminuta, veluti terra inculta, & ſylveſtris, horridaque, noxiam, & veneficam illam Elipandi c plantam produxit, quæ juſte eradicata, ſummorumque Virorum ſcriptis tanquam facile præciſa, radices non egit.

a Ex Conc. Eliberit. in ſubſcriptionibus.

b De perſecutionibus Eccleſiæ Aug. l. 18. *De Civitate Dei* cap. 52. 72. & Paull. Oroſius lib. 7. cap. 7.

c Hæreſin Elipandi primo refutavit Etherius Epiſcopus Oxom. & beatus Presbyter Hiſpanus, & Jonas Epiſcopus Aurel. poſt ex Conc. Francfoream damnavit.

XXV. At Divina hæc Chriſtianæ Religionis lux, quæ tot annos extincta pene fuerat, emicuit iterum, quando Ildephonſus ſextus Rex, cæleſti adjuvante numine, Sarracenos profligavit, Urbemque expugnavit, & reducto in eam Divino cultu, Primatum reſtituit, & ut erat in more Gotthorum tempore, Pontificem deſignavit. Nam expiato Templo, quod impia Sarracenorum ſuperſtitione, & exſecrando ritu fuerat inquinatum, Bernardum præfecit. Is enim poſt hanc temporis inſtaurationem primus Pontifex creatus fuit; a quo continua Pontificum ſeries uſque ad noſtra tempora derivata eſt.

XXVI. Perſequar ergo hujus Primatus hiſtoriam, quæ quatuor rerum viciſſitudinibus, quas Eccleſia Toletana Hiſpaniarum Primas experta eſt, continetur; & quam in his commutationibus retinuerit dignitatem, ut ex antiquis Annalibus potui colligere, aperiam; ut prudens lector intelligat, inanes fuiſſe noſtrorum hominum cogitationes, & effrænatam audaciam eorum, qui adducti cupiditate dominandi, Sanctæ Eccleſiæ Toletanæ jus Primatus negant, & in ejus majeſtatem Diplomatibus, & Privilegiis Summorum Pontificum, & Regum

tam

tam longa annorum ſerie ſtabilitam, varie invehuntur. Qui Primatus titulus a ſanctiſſimis illis priſcis Viris, egregiiſque Pontificibus tanti ſemper habitus fuit, ut ad ejus auctoritatem retinendam, & conſervandam, ſumptui, & labori non parcerent, ſolerentque potius de ea, quam de Archiepiſcopatus jure gloriari; cujus defendendæ, aut augendæ ergo, coram Romano Pontifice per ſe ipſos cauſam egerunt.

§. II.

XXVII. Sanctus Eugenius primam Eccleſiaſticæ dignitatis Sedem Toleti collocavit; quo jacto fundamento ſuperædificari cœptum eſt; eoque Eccleſiæ Toletanæ auctoritatis culmen pervenit, ut ſecundum a Romana Sede, quæ Caput, & Magiſtra totius Catholicæ Religionis eſt, videatur locum obtinere. Templum vero, in quo primo litatum Deo Chriſto eſt, dum ſanctiſſimus vixit Eugenius, non ædificii pulchritudine, operiſque magnificentia floruit, ſed miniſtrorum ſanctitate, & excellentia; in quibus conſcientiæ puritas, ingens deſiderium propagandæ Evangelicæ veritatis vigebat, adeo ut eo tempore ceſſaverit Primatus in coercendo Actio, Epiſcopique munus fuerit in puniendo veluti otioſum. Quippe cum ea eſſet vivendi conſtituta ratio, tam incorrupti omnium, & inculpati mores, ut nihil eſſet quod Eccleſiaſtica deberet poteſtate coerceri, falceve amputari; immo nec ullum erat inter Eccleſias commercium; cuncta namque in anguſtias maximas inſanus ſæviendi in Chriſtianos furor adduxerat; qui innoxio, & religioſo, ſanctoque ſanguine effuſo, Chriſtianam Religionem radicitus exſtirpare conabatur. Quicumque tamen in Hiſpania fuerunt illis temporibus, Epiſcopi omnes, & reliqui Chriſtiani, Toletanum Templum ab Eugenio ædificatum, velut omnium caput venerati ſunt. Cujus fundamenta, licet parva, ibi tamen ſunt jacta, ubi nunc eſt pulcherrime, magnificeque inſtructum. Sed in illa adhuc humilitate, hodiernæ altitudinis, & magnificentiæ certa ſigna apparuerunt, conſpicuumque fuit multis argumentis, quam grata Deo eſſent in illo Templo oblata Sacrificia. Præterea omnium Civitatum Epiſcopi, Templi Toletani Antiſtitem, veluti unicum [a] Metropolitanum ſuſpiciebant. Cum enim adhuc non eſſet Provinciarum Hiſpaniæ ſingularis facta diſtributio, omnis auctoritas, & Patriarchalis, Metropolitanaque juriſdictio ad unicam Sedem Toletanam referebatur. Quam formam, & ſpeciem Eccleſia Hiſpanica uſque ad Magnum Imperatorem Conſtantinum retinuit, cujus tempeſtate ſummam Religio Chriſtiana tranquillitatem, & pacem aſſequuta, longe, lateque diffuſa eſt. Dilatatis vero Chriſtianæ Religionis finibus, ſubſequitur Provinciarum [b] diſtributio in quinque Metropolitanas Eccleſias, Carthaginenſem, Bæticam, Luſitanam, Tarraconenſem, & Gallæciam, quæ Bracarenſis eſt. Sed primaria ſuper his Sedibus auctoritas Carthaginenſi Provinciæ, quæ Toletana Eccleſia eſt, ſemper delata fuit. Athanaricus Gotthorum Rex, qui primus omnium [c] anno quinto Imperii [d] Valentis in Hiſpania dominari cœpit, Eccleſiæ ordinem in quinque Metropolitas diſtinctum reperit; quas hic expugnavit Provincias, & impia Arianorum hæreſi, quam Valentis Imperatoris opera didicerat, infecit. Ad hæc, cum eſſent aſſidua dimicatione a Romanis Gotthi laceſſiti, eſſetque incertus belli exitus, pax, qua Religionis cultus, & morum integritas continetur, omnino turbata, ſublataque eſt. Immo & Epiſcopi Regia potentia timidi, eorum gratiam adulatione, & mendaci aſſentatione aucupantes, omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem audentes loqui, ut canes muti, ſectas, & hæreſes impias animo, & ſermone ſequebantur. At Gotthi poſtquam ſecundis uſi præliis Romanam potentiam fregiſſent, Provinciam univerſam, Ataulpho regnante, inter ſe partiti ſunt. Alanis Carthaginenſis, Luſitanaque Vvandalis, qui etiam Silingui dicuntur, Bætica contigit Suevis, & Vvandalis nonnullis Gallæcia; Celtiberia vero, quæ Tarraconenſis eſt, in Romanorum ditione permanente.

XXVIII. Sæculari Hiſpaniæ Imperio in Provincias hac ratione veluti in partes ſeciſſo, ſimili partitioni Eccleſiaſticus ordo ſubjacuit. Nam unuſquiſque Rex in Regni ſui nobiliori Urbe Primatus, & Metropolitæ ornamentum erigendum, ad Imperii ſæcularis auctoritatem retinendam, utile judicabat. Præterea ut ſumma Pontificis auctoritate ſuffulta hæreſis, quam ſequebantur, altius fixa hominum mentibus inhæreret, latiſſimeque nullo alio judice propagaretur. A Vvandalis ergo Hiſpalis, Bæticæ caput, Primatus nomine decoratur, ab Alanis in Carthaginenſi Provincia Toletum, Tarraco a Romanis, Bracara, & Luco a Suevis.

XXIX. Primatus igitur Toletani curſum ab Eugenio uſque ad Athanaricum Gotthorum Regem, trecentis & ſexaginta novem annis a Chriſti Domini Paſſione comprenſum, utcumque narravimus. Quo tempore [e] Eliberitana Synodus celebrata eſt ſub Conſtantino Magno; qui poſt Baptiſmum Eccleſiæ patrocinium ardenter ſuſceperat. Concilium hoc Nationale fuit, cui Melanthius Toletanus Epiſcopus interfuiſſe creditur; qui tamen in ſerie Archiepiſcoporum ſupra januam Sacrarii Toletani inſcriptus non refertur. Ex [f] quo aperte efficitur, inter Eugenium, & Pelagium, quoſdam alios Antiſtites hujus Sedis gubernacula tot annorum intervallo rexiſſe.

§. III.

XXX. Progreſſus Toletani Primatus ab Athanarico uſque ad Rodericum ultimum Gotthorum Regem continenter pervenit. Cum primum enim Reges Gotthi in Hiſpaniam irruerent, ſæcularis Principatus tranquillitate, & otio, quo fruebantur Romani, perturbato, Eccleſiaſticus etiam ordo una immutatus eſt, & magnas ſubivit calamitates, & infortunia; unde plures Provinciæ Eccleſias ſuas primas Primatus auctoritate extulerunt. Conatus tamen iſte tanquam violentus diu permanere non potuit. [g] Nam poſtquam Leovigildus Rex totius Hiſpaniæ, atque Narbonenſis Galliæ Principatum pacifice tenuit, Eccleſia etiam Hiſpanica ad unitatem reducta, incredibiles dignitatis, & gloriæ progreſſus fecit; prius enim res univerſæ Hiſpaniæ militari furore, ferro, & flamma, impiiſque Arii, & Priſcilliani hæreſibus perturbatæ, atque fere penitus fuerant everſæ. Et licet nonnulla ea tempeſtate eſſent cele-

brata

a Ex antiquo jure in una provincia non poterant eſſe duo Metropolitani. Ex Conc. Chalcedonen. Can. XII. & apud Ivonem 5. par. cap. 146.

b De hac diviſione extat in Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ proceſſus quidam factus in lite ordinationis Eccleſiæ Valentinæ, ubi dicitur ex ſententia Raſis, & Abi Capara, temporibus Cōſtantini Magni fuiſſe Hiſpaniā in quinque provincias & Metropoles diſtinctam. Id Joannes Gerundenſis in Conc. Eliberit. fuiſſe factum exiſtimat lib. 1. Paralip. in diviſione Hiſpaniæ, ex ſententia Apii, quamvis nos hanc diviſionē, ſine auctoritate poſitam exiſtimavimus ſupra

c Era CDVII.

d Roderic. in *Chron.* l. 2. c. 1.

e CCCLXII. Era.

f In Topographia Sanctorū ponitur Honoratus indictione.

g Rodericus lib. 2. cap. 14. Era DCX. & Joannes Magnus l. 16. c. 19. Nam ante diram perſequotionem movit adverſus Chriſtianos, ex Roderic. l. 2. c. 4. & D. Greg. l. 3. *Dialogor.* c. 31. Sed poſt ea ſigna & miraculis Martyris Hermenegildi filii commotus animo, ſecreta hæreſim revocavit.

eſſor hujus dignitatis fuit . Ab hoc igitur tempore Gotthi omnes Catholicis documentis informati , cœleſti pace , otioque diutino perfrui cœperunt . Unde effectum eſt , ut candidi , & ſinceri mores Chriſtianæ Religionis , aptiores animos , purioreſque mentes ad Divinas , humanaſque artes addiſcendas redderent . Celebrato Toleti hoc III. Concilio , quantus pietatis fervor , & ſanctitatis amor continuo ſubſequutus ſit , vel inde licet conjectari , quod brevi temporis ſpatio plura ſunt Toleti aggregata Concilia , quæ ſatis aperte Toletanæ Sedis majeſtatem , auctoritatemque indicant , & exprimunt . Quippe quæ veluti mater filiorum incolumitati diligenter providebat , & tanquam omnium aliarum magiſtra , in univerſa Gotthorum ditione , & Imperio Divinum cultum , Eccleſiaſticos ritus , & reliqua omnia , quæ ad componendos hominum mores , & ſummi Dei honorem in debito officio retinendum pertinent , ſedulo docebat . Id vero apparebit manifeſtius , ſi ſingula repetamus Concilia . [a] Quarto namque præfuit [b] Juſtus Primas Toletanus , in re Monaſtica S. Helladii Diſcipulus , & dignitatis ſucceſſor . Non deſunt qui affirment , Iſidorum Apoſtolicæ Sedis Legationem in hoc Concilio obiiſſe , eidemque præfuiſſe .

XXXIV. Primo deinde anno Regni Cinthilæ [c] Regis , quinta Synodus Toletana cogitur , in qua Eugenius II. Helladii etiam Diſcipulus , primum locum , & ſummam tenuit poteſtatem . Interfuit etiam huic Concilio Braulius Cæſarauguſtanus cum magna ſui nominis gloria , & celebritate . Hujus Eugenii temporibus , regnante Cindaſviutho , [d] ſextum , [e] ſeptimumque Concilium actum eſt . Hic enim Rex Leandro , & Iſidoro vita functis , Apoſtolicæ Sedis auctoritate Primatus dignitatem Eccleſiæ Toletanæ iterum reſtituit . Unde in ſeptimo Concilio ſancitum [f] eſt , ut pro reverentia , ac Regiæ Sedis honore , vel Metropolitanæ Civitatis ipſius conſolatione , convicini Toletanæ Sedis Epiſcopi , juxta quod ejuſdem Pontificis admonitionem acceperint , ſingulis per annum menſibus in eadem Urbe debeant commorari . [g] Quæ ſanctio ita eſt ſingularis,ut nulla Metropolis ea utatur apud Hiſpanos . Marianus , Societatis Jeſu , doctiſſimus Theologus, & diligens, & elegans rerum Hiſpanicarum Scriptor, Lib.6. *De rebus Hiſpanicis*,ait, ſe Auctorem habere , in quo ſcriptum eſt , in hoc VII. Concilio controverſiam de Primatu inter Toletanam,& Hiſpalenſem Eccleſiam exortam, fuiſſe compoſitam.

XXXV. Celebrantur deinde alia Concilia , Regni poteſtate Receſvintho a Gotthis tradita , octavum nempe , nonum , & decimum , quibus is , qui D. Ildephonſum Eugenius III. anteceſſit , præfuiſſe ſcribitur . Hiſce vero temporibus Primatus auctoritatem Toletana Sedes abſque ulla controverſia , & diſceptatione obtinebat . Cujus rei certiſſimum extat argumentum in duodecima Synodo Toletana , cui , Ervigio regnante , [h] Divus præfuit Julianus [i] ; Capite enim ſexto conceſſa eſt a toto Concilio facultas Archiepiſcopo Toletano creandi , & præficiendi Epiſcopos in univerſa Hiſpania , & Narbonenſi Gallia , qui in defunctorum locum ſuccederent ; ne vacante Sede , & legitimo Paſtore diu orbata , quicquam detrimenti Eccleſiaſtica juriſdictio caperet , jacturamque ordo Eccleſiaſticus , & perturbationem ſuſtineret . Quam Sanctionem , ut juſtam , ſanctamque , Gratianus inter alia collegit , & inſeruit Conciliorum , & Patrum Decretis . Quia non potuit veri Primatus , primæque dignitatis apertius teſtimonium deſiderari ; in eaque condenda Julianus Hiſpalenſis Epiſcopus , Luiba Bracarenſis , Stephanus Emeritenſis interfuerunt , & cum his triginta quinque alii Epiſcopi , multique in abſentium locum ſuffecti Vicarii . Abbates præterea , Virique plures illuſtres ex officio Palatino . Qui omnes pari animorum conſenſione Decretum a ſe ſancitum in omnibus Provinciis promulgari , ſervarique juſſerunt . Itaque quod ante totius Provincialis Concilii fiebat auctoritate in creandis , præficiendiſque Provinciæ Epiſcopis , Toletanæ Sedi adjudicatum eſt , illique ſoli tributum . Deinde vero magnus cœpit Epiſcopo Toletano bonos ab omnibus Clericis haberi ; cum propter primæ Sedis auctoritatem , tum etiam quod in inſtituendis Epiſcopis ejus eſſet opus ſuffragio . Idem etiam Julianus ſanctitatis opinione conſpicuus , ac literarum gloria clarus , [k] tertio decimo, [l] quarto decimo , & quinto decimo Conciliis præfuit . Felix autem nomine , & re , qui innocentia vitæ , ac litterarum ſacrarum cognitione , futuræ felicitatis argumentum præſeferebat, [m] decimi ſexti [n] & decimi ſeptimi, Concilii Præſes fuit . In hoc decimo ſexto Concilio acta cauſa eſt Siſiberti Præſulis Toletani , qui adverſus Egicam Regem temere conſpiravarat , cujus Imperium antea ſacroſancto confirmaverat jurejurando ; dignuſque optima ratione viſus eſt univerſo Concilio , ut læſæ majeſtatis reus , ut e ſublimi dignitatis faſtigio [o] dejiceretur , atque deturbaretur . In hujus locum ſuffectus eſt [p] Felix , qui etſi tunc denuo , & recenter electus , in ſubſcriptione tamen Concilii, omnibus in ſubſcribendo præponitur antiquioribus Metropolitanis , Fauſtino nempe Hiſpalenſi , Maximo Emeritenſi , Veræ Tarraconenſi , & Felici Bracarenſi ; ſiquidem Felix ad Toletanam Sedem ex Hiſpalenſi , veluti minori , fertur conſcendiſſe .

XXXVI. Hæc ſufficient ex Actis Conciliorum Hiſpaniæ , quæ Primatum Toletanæ Sedis probant . Sunt & alia argumenta non infirmiora , quæ idem manifeſtant , nimirum [q] unctio Regum ; nam ungebantur illis temporibus Olæo ſancto , qui ex Gotthis aſſumebantur in Reges . Unctum enim fuiſſe Vvambam , teſtatur Concilium Toletanum XII. in quo Ervigii aſſumptio ad Regiam amplitudinem , ab omnibus Eccleſiaſtici ordinis , & Palatinis Viris eſt confirmata , Vvamba Rege in id conſentiente , & jubente , cum abjecta Regali potentia , pauperem , & Monaſticam decreviſſet vitam agere . Nam a Juliano Toletano Antiſtite Vvamba Rex anixe efflagitavit , cum ſe Regno abdicaret , ut ſtudioſe curaret , Ervigium in Regem ungi . Qua ratione conſtat , munus ungendi Reges , plenum honoris , & dignitatis , cui reliqui Epiſcopi, & Equites,Primoreſque Palatini intereſſe debebant, ad Toletanum tantum ſpctare Præſulem . Qui etiam eundem , quem ungebat Regem , ſacramento aſtringebat , ut juſtitiam coleret inviolatam , Regnumque ſumma fide , & æquitate adminiſtraret , ſicut in Toletana Synodo ſexta , & octava legitur .

a Era 671. ſub Rege Siſenando .
b De *Juſto* vide Ildephonſum , *De Viris illuſt.*
c Era 674. anno primo Cinthilæ Regis .
d Era 686.
e Era 684.
f Propter hæc ſin Theodiſcli Hiſpalenſis Præſulis, qui Leandro ſucceſſit , in quo ſpeciale privilegium extinguitur , & ad ordinariam poteſtatem reducitur . Vide S. Ildephon. in *Additione ad Chron. Iſidor.* in *Præfat.* & Alvarum Gometium ſin *Vita Eugenii*. Vaſæum tomo 1. anno 641.
g Zacharias PP ſtatuit,ut ſingulis annis Apoſtolor. limina viſitent Epiſcopi , qui ordinationibus Apoſtolicis ſubjacent: habetur diſt. 93. c. *Cyprian.* Greg. Magn. l. 6. *Epiſtolar.* epiſt. 19. ad quinquennium id redegit .
h Era 719.
i Sic etiam erat in Africa , in qua factæ ſunt ſex provinciæ, ut inquit Sext. Rufus, Carthago proconſularis , Numidia Conſularis, Byzacena , Tripolis, Mauritaniæ duæ, Sitiphenſis, ac Cæſarienſis . Quot autē erant Provinciæ , tot erant in Africa Primates , ſive primæ Sedis Epiſcopi , ut patet in diſt. 63. cap. *Cum longe late que* .
k Era 722. anno v. Ervigii .
l Era 726. anno 1. Egicæ, ſub Juliano .
m Era 731. ſub Felice Urbis regiæ Primate & Egica Rege .
n Era 732.
o Ut cautum erat in Conc. Tol. 6. C. 75.
p Qui erat Epiſcopus Hiſp. Rud. l. 4. c. 3.
q De unctione Regum vide tit. *De ſacra unctione* .

Cialla non minori diligentia præſtitit, qui Urbano vita functo, Toletanæ Sedis Epiſcopus ab univerſo Clero renunciatus eſt. Is erat pietate, & diſciplina Spiritus Sancti conſpicuus. Cum vero Toletani Templi dignitas miſere rueret, aliis in partibus (ut eſt Dei Opt. Max. bonitas) cœpit cultus Eccleſiaſticus oriri augerique. Nam Compoſtellanum D. Jacobi Templum, & Ovetenſe alterum in montanis Aſturum ſitum, attributa illis Metropolitana Dignitate, vigere cœperunt. [a] Compoſtellanæ enim Baſilicæ tantum venerationis, & cultus propter ſanctiſſimi Jacobi Corpus, quod ibi religioſe quieſcit, delatum eſt, ut in ejus honorem Iriæ-Flaviæ Epiſcopatus, ea Bracarenſi juriſdictione exemptus, eo fuerit translatus. Cui [b] poſtea Calliſti II. temporibus honos Metropolitanæ acceſſit, & Emeritenſis primæ Sedis illi auctoritas eſt data. Is enim Pontifex Compoſtellanam Eccleſiam omni officio proſecutus, Archiepiſcopatus titulo, & Legati decoravit; tum quod in ea ejus pater fuerat conditus; tum etiam quod ibi Alphonſum Hiſpaniæ Imperatorem Urracæ filium ſacro fonte laverit, Olcoque deinde conſecrato in Regem unxerit. Quas potiſſimum ob cauſas Compoſtella exempta ſibi nomen vendicavit, & ea poteſtate Toletani Primatis ſe illis temporibus cœpit ſubtrahere. Ovetum ortum ſtabuit a Gotthorum calamitate. Vagantes namque primi Sedem ibi collocarunt, [c] regnante Froila in pretio habita, ab eoque condita Urbis titulo, & Epiſcopali dignitate exornatur, Hermenegildumque primo in Epiſcopali Sede conſtituit. Alphonſus vero cognomento, ut re, Caſtus, Templum magnificentiſſime extruxit, [d] ad illius inſtar, quod erat Toleti in Maurorum poteſtate; ut triſtitia de amiſſi Templi jactura, imitatione novi, aliquo pacto leniretur. Labente tempore Alphonſus III. ex Decreto Joannis Papæ VIII. [e] Ovetenſem Sedem in Metropolitanam extulit auctoritatem. Fuit [f] hæc Civitas domicilium certum, & portus tutiſſimus multorum Epiſcoporum, qui amiſſis in vaſtatione Hiſpaniæ Sedibus, Fidem, & Religionem ampleæ, auxilium, commeatumque Regium capeſſeri; in eam appulſi tamquam ex procelloſo enatarunt naufragio; ibique ſanctiſſimam agentes vitam, tandem fato functi, cæleſtibus copulati in Cathedra perennis gloriæ ſedent. Toletum vero licet in Maurorum ditione eſſet, Primatus jure, & auctoritate utebatur. Nam in defuncti Ciallæ locum, Petrus, qui propter elegantem corporis formam, Pulcher cognominatur, cooptatus eſt. Fuit hic Vir literis apprime eruditus, & in Religionis obſervantiam, & pietatem ita acceſſus, ut non modo in Urbis ſuæ curam ſolicite incumberet, omnibuſque periculis diligenter provideret; verum & aliorum Hiſpaniæ Præſulum neceſſitatibus conſulendum eſſe arbitraretur. Nam cum ad eum perveniſſet, Paſchatis computum rite, & canonice Hiſpali non obſervari, ad Epiſcopum, & Hiſpalenſem Clerum ſuper ea re ſcripſit, quid tenendum eſſet. [g] Quod vero attinet ad Paſchatis computum, ex Conciliorum Decretis, nemini licebat, præter quam primis Epiſcopis, quid conſtans, & firmum eſſet, decernere. Petrus Pulcher Elipandum habuit poſt alios quoſdam ſucceſſorem, qui tantum munus ſibi demandatum, non ſolum negligenter, verum & inique admodum explevit. Uſus enim frequenti Maurorum commercio, cum longe abeſſet ab illorum temporum felicitate, in quibus Eccleſiaſtica, ſinceraque doctrina vigebat, parumque accurate in ſacris Literis verſatus eſſet, in hæreſin de adoptione Chriſti Servatoris noſtri arrogantem, & ignorantem impegit; quæ poſtea fuit Francofordienſi Concilio damnata. [h] Cum vero quibuſdam Epiſcopis, & Hiſpaniæ Urbibus per literas impietatem ſuam perſuadere conaretur, rejectus eſt elegantibus ſcriptis Heterii Epiſcopi Oxomenſis, & Beati Presbyteri, qui Literis ſacris apprime eruditi, adverſus Elipandum præclara edidere monumenta. Sublato Elipando, Toletana Sedes [i] Vviſtrimiro Præſuli egregio, atque optimo commiſſa eſt, de quo Eulogius Martyr hæc literis conſignata reliquit:

XL. Poſt quintum diem Toletum reverti, ubi adhuc vigentem ſanctiſſimum ſenem noſtrum, faculam Spiritus Sancti, & lucernam totius Hiſpaniæ Vviſtrimirum Epiſcopum comperi; cujus vitæ ſanctitas totum Orbem illuſtrans, hactenus honeſtate morum, celſiſque meritis Catholicum Gregem refovet; multis apud eum diebus degimus, ejuſque angelico contubernio hæſimus.

XLI. Vita functo Vviſtrimiro, idem Eulogius ſufficitur; qui ad aliud excellentius munus vocatus, antequam Toletum venire potuiſſet, conſtanti animo ſubiit Cordubæ martyrium, in ea perſecutione, quam barbari Mauri in Religionem Chriſtianam excitarunt. Quibus hoc cordi erat, ut eas, quæ ſuperfuerant, Chriſtiani cultus, & doctrinæ ſcintillas, omnino delerent, & extinguerent. Inde furentes univerſas Hiſpaniæ Urbes, pagos, & domos, puriſſimo Martyrum ſanguine compleverunt. De Cordubenſibus [k] Martyribus adhuc extat particularis hiſtoria ab Eulogio Martyre conſcripta. Sanguis iſte innocentiſſimus, qui impie, & immaniter fundebatur, ſine intermiſſione clamabat ad Deum, debitamque pœnam, & tanto ſcelere digniſſimam, repetebat; ut afflictum, deſolatumque populum Catholicum in libertatem vendicaret. In hac perſecutione non modo Toleti, verum etiam in reliquis Civitatibus ea Maurorum ditione, univerſa fere Religio, & auctoritas Eccleſiaſtica ſublata eſt. Fuerunt namque plures Epiſcopi, qui ambitione capti, Sarracenorum Regum aulas ſequebantur; & in id potiſſimum enixe operam dabant, ut dignitatum, & opum acceſſionibus in dies augerentur, novoſque honores, & Sacerdotia ampliora obirent. Quod cum aſſequi non poſſent niſi Maurorum gratia, & auctoritate, a quibus acceſſiones pendebant, ad eam habendam, ea calliditate, malignitateque utebantur, ut ſtudioſe animadverterent, quo pacto Dei populum acerbiſſimis exactionibus, & vectigalibus minime ferendis vexarent. Turpiſſimam hanc infidelitatis notam ſubiit Hoſtigeſius [l] Malacitanus Epiſcopus. Joannes vero Dei ſervus vita, & miraculis clarus, qui eiſdem fere temporibus, quibus martyrium ſuſtinuit Eulogius, primam Toleti Sedem, conſentientibus Clero, & Populo, tenuit, in tanta re-

[a] Roder. lib. 4. c. 17. & 18. *Hiſt. Compoſtellanæ.*
[b] Id conſtat ex literis Calliſti.
[c] Roder. l. 4. c. 6
[d] Idem l. 4. c. 8
[e] Roder. l. 4. cap. 12.
[f] Unde vocatur Civitas Epiſcoporum, & ita cautum erat in Conc. Sardic. c. 21. ex decr. Oſii Ep. Corduben. Epiſcopi a ſuis ſedibus pulſi, in aliis civitatibus reciperentur benigne, & humane.
[g] Contendebatur olim quo die foret Paſchæ celebrandum, unde cautum eſt, ut Eccleſia major minori præſcribat diem. III. Conc. Carthag. Can. I. & 41. I. Arelat. C. 1. & 4. Carth. 65. 5. Carth. 7. 4. Aurel. 1. 4. To. let. 4. 2. Bra. car. 9.
[h] De hæreſi Elipand Præſulis Tolet. v. de Conc. Franc. & Jonam Epiſcop. Aurel. in Lib. *De cultu imag.* Extat apud me Liber Etherii Epiſc. Oxomæ, & Beati adverſ. Elipandum.
[i] Eulog. in Ep. ad Vviliefindũ. Pamp lonenſẽ.
[k] Quam in lucem nunc primum edidit doctiſſimus Ambroſius Morales, & ſcholiis illuſtravit.
[l] De hac re ſcripſit Sampſo librum adverſus Hoſtigeſium Epiſcopum, quẽ apud me habeo,

 rum

rum permutatione, & aperto diſcrimine ſuas partes ſtrenue, atque viriliter egit. Nam & furori indomito, ſanctiſſimiſque moribus immanitati reſtitit, impotentemque tyrannidem inſtitutis vitæ præclaris oppugnavit. Quamobrem Joanne uſura vitæ privato, deſignari ſucceſſorem Mauri non ſunt paſſi. Fuit ergo Joannes fere ultimus Epiſcoporum, qui Toleto in Maurorum ſervitute præfuit. Unde Paſtore centum & quinquaginta caruit annos, donec ab Alphonſo ſexto Rege Civitas oppugnata eſt. Chriſtiani autem Moz-arabi, quamvis carebant publico primoque Paſtore; in ſpiritualibus veluti Epiſcopum Sanctæ Juſtæ Parochum conſtituebant, quem electum ſumma cum obſervantia ſuſcipiebant, & venerabantur. Hæc fuit Primatus ſeries in tertio ſtatu Toletanæ Eccleſiæ; quæ ex amplitudine illa, & inſigni majeſtate, qua Gotthorum Regum temporibus floruit, in tantas eſt redacta anguſtias, ut antiqua illius Præſulis dignitas in privatum quendam, ac peculiarem Sacerdotem inciderit. In hac igitur paucitate, & inopia Religionis, Divini cultus nimis erat immutata auctoritas, ac debilitata, quum Alphonſus ſextus Rex, die ſacro D. Urbani Papæ, & Martyris Toletum expugnavit, & ex Maurorum poteſtate eripuit [a] anno milleſimo octogeſimo tertio a Virgineo Partu, cum Toletum per trecentos & ſexaginta octo annos ſervitutem miſere pertuliſſet.

§. VII.

XLII. Toletum in Maurorum poteſtate fuit per LXVIII. annos ſupra ccc. Quo tempore Religio Chriſtiana eam habuit jacturam, quam paullo ante memoravimus. Labente jam Religione, ab Alphonſo Rege, die feſto S. Urbani expugnata Civitas, & ex Maurorum ditione erepta fuit; ſtatim, ut erat in Religionem Chriſtianam ejus animus propenſus, egit de reſtituenda antiqua Archiepiſcopali Dignitate. Quod ut libentius efficeret, totius Regni Præſulum, ac Virorum Principum Conventum indixit; ex quorum ſententia, & conſilio [b] Bernardum Monachum ex inſtituto D. Benedicti, Virum optimum, rerum ſcientia, & exemplo vitæ inſignem, Religioni præfecit, & Archiepiſcopi Titulo decoravit. Deinde vero Bernardi, & Reginæ opera, Rege invito, Eccleſia S. Dei Genetrici Mariæ, D. Petro Apoſtolorum Principi, & Protomartyri Stephano dicata eſt. Rex autem [c] prædia, & oppida, & alia magni pretii munera, regali magnificentia Divæ Virgini in dotem aſſignavit; ut ex ejus Literis lectione dignis conſpicitur, quæ in Archivo Toletano hodie religioſe aſſervantur. [d] Dum hæc agerentur in Hiſpania, Apoſtolicam Sedem Romæ tenebat Gregorius Septimus.

XLIII. Bernardus ad tantam evectus Dignitatem, in id potiſſimum cæpit incumbere, ut Fidem Catholicam, & Chriſtianos mores antiquos, & ſinceros in Metropolim ſuam revocaret; qua in re omnem ſuam operam collocabat. Verum ab hoc inſtituto legatione Ricardi Abbatis S. Victoris retardatus eſt, & emergentibus difficultatibus coactus Romam proficiſci ad Pontificem Maximum, a quo tanquam ab oraculo de dubiis, quæ in tantæ Dignitatis inſtitutione exoriebantur, ſanctiſſima acciperet reſponſa. Romam tandem per Alphonſum Regem Pontifici commendatus pervenit, quum ſanctiſſimam illam Sedem regebat [e] Urbanus. Fuit ergo Bernardus perhumane exceptus a Pontifice, qui rebus cum ipſo actis, electionem ejus libenter confirmavit, & in priſtinam auctoritatem, ut Gotthorum tempore, & juriſdictionem reſtituit, & Primatus auctoritatem, quam olim in Hiſpania, & Narbonenſi Gallia obtinuerat, iterum erexit. Ut ex ejus Diplomate liquido conſtat.

URBANI II. RESCRIPTUM.

Urbanus Epiſcopus Servus Servorum Dei, Reverendiſſimo Fratri Bernardo Archiepiſcopo Toletano, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum.

XLIV. Cunctis ſanctorum Decretales ſcientibus inſtitutiones liquet, quantæ Toletana Eccleſia Dignitatis fuerit ex antiquo, & quantæ in Hiſpanis, & Gallicis Regionibus auctoritatis extiterit, quantæque per eam in Eccleſiaſticis negotiis utilitates accreverint. Sed peccato populi in latitudine promerente, a Sarracenis eadem Civitas capta, & ad nihilum Chriſtianæ Religionis illic libertas redacta eſt; adeo ut per annos ccc. pene LXX. nulla illic viguerit Chriſtiani Pontificis dignitas. Noſtris autem temporibus Divina populum ſuum reſpiciente clementia, ſtudio Ildephonſi glorioſiſſimi Regis, & labore populi Chriſtiani Sarracenis expulſis, Chriſtianorum viribus Toletana Civitas eſt reſtitura. Igitur voluntate, & conſenſu unanimi Comprovincialium Populorum, Pontificum, atque Principum, Ildephonſi excellentis Regis, te Frater chariſſime Bernarde, primum illius Urbis, poſt tanta tempora, Præſulem eligi, Divinæ placuit examini majeſtatis. Et nos ergo miſerationi ſupernæ gratiæ reſpondentes, quia per tanta tempora, mariumque diſcrimina, Romanæ auctoritate Eccleſiæ, ſuppliciter expetiſti, auctoritatem Chriſtianam Toletanæ Eccleſiæ reſtituere non negamus. Gaudemus, & etiam corde lætiſſimo magnas, ut decet, Deo gratias agimus, qui tantam noſtris temporibus dignatus eſt Chriſtiano populo donare victoriam; ſtatumque ejuſdem Urbis, quoad noſtras etiam facultates, ſtabilire, atque augere, ipſo adjuvante, præoptamus. Tamen benevolentia Romanæ Eccleſiæ, ſolita, & digna Toletanæ Eccleſiæ reverentia, tum chariſſimi filii noſtri præſtantiſſimi Regis Ildephonſi precibus invitati Pallium tibi, Frater venerabilis Bernarde, ex Apoſtolorum Petri, & Paulli benedictione contradimus, plenitudinem ſcilicet omnis Sacerdotalis dignitatis; teque ſecundum quod ejuſdem Urbis antiquitus conſtat extitiſſe Pontifices, & in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem Privilegii noſtri ſanctione ſtatuimus &c. Primatem te univerſi Præſules Hiſpaniarum reſpicient,

[a] Rodericus l. 6. c. 23. capta eſt civitas Era 5133. quod eſt ann. 1095. ſed in Codice ms. Eccleſiæ Tolet. eſt Era 1123. quod eſt annus Dom. 1085. In Cod. ms. Cœnobii D. Joannis ex familia Franciſcana, eſt Era: 121. Quod eſt annus Domin. 1083. & in Chronico perantiquo Eccleſiæ Tolet. eſt: Capta eſt Civitas Era 1121. Quod eſt anno Domini 1083. Urbanus Pont. in privilegio primatiæ Bernardo conceſſo inquit, quod per 300. fere & 70. annos nulla illic viguerit Chriſtiani Pontificis dignitas, & in donatione Alphonſi Regis Tolet. Eccleſiæ facta dicitur, quod abſcondito Dei judicio 366. annos poſſeſſa fuerit a Mauris.

[b] De Bernardo ſermonem longum inſtituit Rod. lib. 6. cap. 25.

[c] Extat in lib. Privilegii Eccleſiæ Tolet. & in hiſtoria Roderici l. 6. c. 24

[d] Civitas in deditionem venit ſub Gregorio VII. Pont. Max innuit id Roderic l. 6. c. 26.

[e] Urbanus PP. Bernardo duobus privilegiis Primatus honorem conceſſit; alterum datum eſt anno 1088. Pont. ſui anno 1. alterum ann. D. 1099. Pont. ſui an. 12. Unde ex primo diplomate liquido conſtat, temporibus Gregorii VII. Toletum fuiſſe cultui Chriſtiano reſtitutum; id etiam conſtat ex Platina in Vita Urbani II.

elent, & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent; ſalva tamen rat{i}one, Eccleſiæ auctoritate, & Metropolitanorum Privilegiis ſingulorum. Toletanam ergo Eccleſiam jure perpetuo tibi, tuiſque, ſi Divina præſtiterit gratia, ſucceſſoribus canonicis, tenore hujus Privilegii confirmamus &c. dati Angiræ, per manus Joannis Diaconi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & præſignatoris Domini Urbani II. Papæ, Idibus Octobris, anno Dominicæ Incarnationis MLXXXVIII. Indictione XI. anno Pontificatus ejuſdem Domini Urbani Papæ primo.

XLV. Bernardum etiam, cujus prudentiam, & mores probaverat, Legati munere auxit, ut ex ſecundo ejus Reſcripto conſtat, in ea Provincia, cujus Primas jam erat; ut curam ſuſciperet condendi Templa, amplificandi, & conſervandi univerſam Hiſpanicam Eccleſiam, in eiſqe Civitatis Epiſcopos conſtitueret, quæ ex Maurorum poteſtate eriperentur. (nam Chriſtiani ſub Barbarorum dominatu fere omnes rudes, & ignari Doctrinæ Catholicæ erant, & earum rerum, quas, & cognoſcere, & ſervare ex ritu Eccleſiaſtico tenebantur) quod & ſtrenue fecit. Nam prudentia ſua, & judicio errata correxit, & depravatos mores emendavit, atque ritus Sacramentorum, & Divini cultus cæremonias docuit. In qua reſtabilienda Eccleſiæ Romanæ doctrinam, & mores ſequutus eſt; nam eam ſemper coluit, ut Magiſtram Chriſtianæ pietatis, & ut radicem, atque matricem, ut D. Cypriani [a] verbis utar, totius Eccleſiæ Catholicæ. Quam operam Tarraconæ Eccleſiæ potiſſimum navavit. Nam illa Civitas, quæ apud Gotthos Metropolis fuerat, & caput Religionis, a Mauris everſa, poſtea virtute Comitis [b] Barcinonenſis expugnata, orbata Religione, & Civibus, diligentia Bernardi rurſus erigitur; & in Gallia Gotthica Synodo coacta, Pirenæis ſuperatis, Tarraconam pervenit, [c] Templum conſecravit, Præſulem conſtituit Berengarium Epiſcopum Auſonenſem, quam Diœceſim in Tarraconenſem tranſtulit Eccleſiam. Itaque eodem fere tempore Toletana, & Tarraconenſis Eccleſiæ, quæ regnantibus Gotthis fuerant præclariſſimæ, opera Bernardi Chriſtiano cultui, & antiquæ celebritati redditæ ſunt, & eodem quaſi partu in lucem veritatis editæ, ab uno Patre ſpiritualibus ſunt auctæ divitiis. Verum Tarraconenſis Epiſcopus Dignitate elatus, Bernardo obſervantiam Primatus debitam præſtare recuſavit, & primo a ſummo Pontifice Urbano Pallii honorem, atque Suffraganeos antiquos impetravit; deinde, ut Metropolita, Primatis juriſdictionem modis omnibus refugit; quod ut conſequeretur, nihil non tentavit. Tamen Pontificis Maximi [d] Urbani Decreto, & auctoritate rejectus eſt, qui his Litteris ejus conatus repreſſit.

Urbanus Epiſcopus Servus Servorum Dei venerabili Fratri Archiepiſcopo Tarraconenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

XLVI. NOvit Dilectio tua, Frater in Chriſto venerabilis, quo tenore, qua conditione Pallium tibi, privilegiumque conceſſimus &c. Memineris tamen ita te Archiepiſcopum conſtitutum, ut tam tu, quam univerſi Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopi, Toletano tanquam Primati debeatis eſſe ſubjecti; ſic ei a nobis in Toletanæ Eccleſiæ privilegio conſtitutum eſt; quod nos omnino ratum volumus permanere. Nunc autem multo amplius, quia noſtræ ſolicitudinis vices in Hiſpania univerſa, & Narbonenſi Provincia miniſtrandas injunximus &c. Datum Kalendis Maji.

XLVII. Pontifices Romani, qui Urbano ſucceſſerunt, Bernardum in Primatu confirmarunt; [e] ut Paſchalis, & [f] Gelaſius ſecundus, qui eidem jus conceſſit [g] Mauricium Bracarenſem deponendi, alio ſuffecto Præſule. Is enim Mauricius unitatem univerſalis Eccleſiæ ſcidit, Summi Pontificis nomine uſurpato, ſupremaque auctoritate arroganter uti cœpit, non rite, & Canonice in Sede locatus, ſeu potius ſine Sede, & Cathedra a vero Chriſti Vicario disjunctus. [h] Calliſtus deinde eidem Primatum confirmavit, & Legationem, Suffraganeoſque adſcripſit, Ovetum, Legionem, & Palentiam. Maximus tamen hic Pontifex, qua erat animi propenſione, & reverentia in ſacrum, ac venerandum B. Jacobi Corpus, quod Compoſtellæ in Gallæcia ſumma cum Religione, & pietate colitur, & honorifice aſſervatur; & quod ibidem Remondus Comes ejus pater ſitus eſſet, Sedem illam magnis quoad potuit honoribus decoravit, & Didacum ejus Epiſcopum ad Legati [i] auctoritatem in Provinciis Emeritenſi, & Bracarenſi provexit, & ex univerſali Bernardi in Hiſpania Primatu exemit. Qua de re multis inter eos Epiſtolis actum eſt, & uterque ſuas partes diligenter egit. Uſus eſt Bernardus auctoritate Primatis, multis coactis Nationalibus [k] Conciliis, & Provincialibus, [l] inſtituens, atque conſecrans cunctos fere Hiſpaniæ Archiepiſcopos, & Epiſcopos; in qua rem liberam Primatus exercuit poteſtatem. Quo officio uſque ad [m] Honorium Pontificem functus eſt. Hic vero Honorius [o] Raymundum Bernardi ſucceſſorem Romæ Primatem inſtituit, quo, ut debita obſervantia ſupremam illam, & ſanctiſſimam Sedem veneraretur, ſe contulerat. Idem præſtiterunt Innocentius, Cæleſtinus, & [o] Lucius, qui ſingulari ſanxit Diplomate, ut Toletano Præſuli omnes Epiſcopi Hiſpaniæ Primatis honorem deferrent, his verbis.

[a] Sic eam vocat Cyprianus, Epiſt. 45. ad Cornelium: Eccleſiæ Catholicæ radicem & matricem.
[b] Zurita in annalibus lib. I. cap. 28.
[c] Tarraco fuit in captivitate Maurorum an. 390. & Urbanus II. Auſonenſem Sedem in eam tranſtulit; id conſtat ex Diplomate Urbani II.
[d] Id conſtat ex ſequenti diplomate Urbani, quod eſt in archivo Eccleſiæ Toletanæ.
[e] Paſchalis an. Domini 1100.
[f] Gelaſius anno 1119.
[g] Roderic. l. 6. c. 28. Hic Mauricius fuit in ſchiſmate electus & vocatus Greg. VIII. & fuit Clericulus primo in Eccleſia Tolet. deinde Epiſcopus, poſtea Archiep Bracarenſis, ultimo Antipapa
[h] Calliſtus an. Dom. 1122.
[i] Id conſtat ex hiſtoria Compoſtellana.
[k] Legionenſi, & apud S. Facundum, & Palentino, & Toleiano, ex Cōpoſtellana hiſt.
[l] Ut Giraldum Bracarenſem, Petrum Oxomenſem, Bernardum Seguntinum, & poſtea Compoſtellanum, Petrum Secobienſem, Petrum Palentinum, Raymundum Oxomenſem. Roder l. 6. c. 27. & Burdinum Cōbricenſem, & poſtea Bracarenſem.
[m] Honorius II ann. D. 1125.
[o] Raymundus in Conc. Palentino vocatur Primas & legatus; in Compoſtellana.
[o] Lucius anno Domini 1144. Diploma Lucii PP. de Primatu Toletano.

Lucius

Lucius Epiſcopus Servus Servorum Dei, venerabili Fratri Raymundo Toletano Archiepiſcopo, ejuſque Succeſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

XLVIII. Sacroſancta Romana, & Apoſtolica Eccleſia &c. *ut ſupra*. Per præſentis ergo Privilegii paginam auctoritate Apoſtolica ſtatuimus, ut per univerſa Hiſpaniarum Regna Primatus obtineas Dignitatem &c. Primatum te univerſi Hiſpaniarum Præſules recipient &c. Ego Lucius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcribo. *Deinde ſubſcribunt viginti Cardinales, & Epiſcopi*. Datum Laterani per manum Varonis Capellani, & Scriptoris, tertio Idus Martii, Indictione ſeptima, Incarnationis Domini anno milleſimo centeſimo quadrageſimo quarto, Pontificatus Domini Lucii Papæ II. anno primo.

XLIX. Raymundo vita functo Joannes ſucceſſit, qui cauſſam egit coram Eugenio III. adverſus Joannem Archiepiſcopum Bracarenſem, compulitque [a] ut Toletum veniens Præſuli Toletano Primatus publice auctoritatem deferret, quam ſolemni confirmavit jurejurando. Hic Joannes Toletanus partes Alexandri III. adverſus Imperatorem Fridericum [b] ſequutus, Concilio Turonenſi interfuit, ut ſchiſmati Victoris Anti-papæ conſuleretur. Joanne ſublato, Toletanam Sedem Cerebrunus obtinuit, a magnitudine cerebri nomen ſortitus; qui in Templo Toletano una cum Joanne jacet. Ii duo Præſules Alexandri tempora attigerunt, neque Archiepiſcopatu unquam ſe abdicarunt. Unde conjecturam facio, Titulum [c] Decretalis, *Requiſivit*, corrupte legi *Toletano*, pro *Toloſano*, aut Colonienſi; [d] ut a Viris doctis diligenter animadverſum eſt. Alexander non tantum Primatum Cerebruni peculiari Decreto ſtabilivit; ſed quod Anaſtaſius Papa Pelagio Conpoſtellano conceſſerat, ut a Primatu Toletano immunis eſſet, irritum fecit.

L. His temporibus nobilis illa Cardinalis Hyacinthi in Hiſpaniam Legatio habita eſt, qui inter alia magni momenti negotia, de controverſia excitata ſuper Primatu inter Epiſcopos Toletanum, & Compoſtellanum dirimenda, atque ſedanda egit, cauſſa cognita; & rationibus perpenſis, adverſus Compoſtellanum ſententiam tulit, quem juſſit ſimul cum aliis Hiſpaniæ Epiſcopis Cerebrunum tanquam Primatem ſuſpicere, atque colere. Quod præceptum Bracarenſi potiſſimum Epiſcopo impoſitum eſt; cui cum dies eſſet dicta, judicio adeſſe recuſavit. Sententia Cardinalis Hyacinthi ſic ſe habet.

Hyacinthus Dei gratia Diaconus Cardinalis, venerabili dilectoque Fratri, eadem gratia Archiepiſcopo Toletano, & Hiſpaniarum Primati, ſalutem, & veram in Chriſto Jeſu benedictionem.

LI. Officii noſtri debitum nos admonet, & affectio paterna compellit, Eccleſiarum tranquillitatem ſatagere, & earum lites, ac omnimodas vexationes de medio tollere &c. Cum igitur a Romanis Pontificibus Litteras impetraveris ad venerabilem Fratrem noſtrum Joannem Bracarenſem Archiepiſcopum, ut vel tibi uſque ad terminum aſſignatum, vel deinceps ſuſpenſus maneret &c. ipſe autem ſicut contumax, & rebellis, nec venit, nec canonicam excuſationem prætendit. Nos itaque de rigore canonico procedentes, eum a Pontificali officio ſuſpendimus, & Suffraganeos ſuos a perſonæ ſuæ obedientia abſolvimus &c. quouſque de contemptu ſatisfaciat digne &c.

LII. Celebrunum conſecutus eſt Gundiſalvus primus, qui ab Urbano III. Primatus confirmationem [e] obtinuit, Suffraganeoſque ei ſignavit Palentinum, [f] Segobrienſem, Oxomenſem, Conchenſem Epiſcopos. Poſt Gundiſalvum [g] Martinus cognomento Piſverga Præſul efficitur, qui a Cæleſtino tertio Alphonſi Regis, & Imperatoris Hiſpaniæ patruo in Primatu confirmatus eſt. Qui cum Cardinalis honore fungeretur, ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ cultum, & majeſtatem mirifice auxit, impetrata gratia a Pontifice Romano, ut in Pontificalibus Præſulis Toletani Dignitates Tiaris uterentur, & poſtquam ipſe ad apicem Pontificatus pervenit, idipſum Theſaurario, & Scholæ Præfecto conceſſit. Poſt Martinum Rodericus Ximenius, belli, & Literarum Gloria conſpicuus, Sedem occupat, qui prælio [h] Navarum de Toloſa inſigni, & poſtea celeberrimo Concilio Lateranenſi ſub Innocentio Tertio interfuit; in altero maximi Præſulis, in altero vero militis excellentiſſimi illuſtria documenta dedit. Fuit enim acerrimus propugnator, atque defenſor Primatus, & in Romanis Archivis, & Tabulariis omnia Diplomata a Romanis Pontificibus data Toletanis Præſulibus, diligenter conquiſita in unum Volumen collegit, & nova alia ad ejuſdem Primatus confirmationem a Pontificibus Innocentio [i] Tertio, Honorio Tertio, Gregorio Nono impetravit. Hujus temporibus acta cauſſa eſt Archiepiſcopi Bracarenſis, de qua fit mentio in [K] Decretalibus. Cum autem ex parte Epiſcopi Bracarenſis non eſſet, qui cauſſam tueretur, præfixaque ad reſpondendum dies elapſa eſſet; Honorius Roderici Primatum confirmavit, & ipſum Legati Hiſpaniei honore auxit; ut populi Sarracenorum ad Fidem converſi ſaluti, aut exſtirpationi diligentius incumberet. Interfuit Romæ celeberrimo Concilio Lateranenſi IV. in quo Primatus antiqua jura adverſus Hiſpaniæ Archiepiſcopos egregie tutatus eſt. Quæ tamen ibi fuerunt acta, quoniam ſcitu digna ſunt, ex Libro manuſcripto, qui aſſervatur in Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ exſcripta, huic narrationi libenter, atque fideliter annectam.

[a] Id conſtat ex Diplomate Eugenii III. quod eſt in Archivo Eccleſiæ Tolet.
[b] Platina in vita Alexand. III.
[c] Titulo de ordinat. ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatum, lib. 1. tit. 14.
[d] Antonius Cōtius & Anton. Archiep. Tarracon. in collectaneis decret. & codex manuſcriptus antiquus Eccleſiæ Tolet. legit. Colon. Archiepiſcopus. Legatio Jacinthi quando habita.
[e] Anno D. 1187
[f] Albarracin caput Eccleſiæ Segobricenſis fuit a Joanne XXII. adjudicata Archiep. Cæſaraug. in ejus creatione, & a juriſdictione Archiepiſcopi Tolet. liberata doctiſs. Zurita l. 6. an. c. 35.
[g] Anno D. 1192 poſt Gundiſalvum & Martinum Rodericus
[h] Io bello Navarum de Toloſa & Concil. Lateranenſi.
[i] Innocentius anno D. 1209. Honorius anno D. 1218. Greg anno D. 1231.
[K] Lib. 1. Decretalium cap. *Coram. De reſtitutione in integrum*.

Anno

Excell. Marchio Mondexarenſis late, & multipliciter eſſe fuſis narrationem hanc de interventu Archiep. D. Roderici in Concilio Lateranenſi.

LIII. Anno Domini ducenteſimo ſupra milleſimum, quinta decima die menſis Novembris celebrata eſt ſancta, & univerſalis Synodus Romæ in Eccleſia S. Salvatoris, præſidente Domino Innocentio Papa III. Pontificatus ejus anno decimo octavo. In qua fuerunt Patriarchæ duo, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus. Antiochenus Patriarcha gravi morbo oppreſſus venire non potuit. Secundum miſit pro ſe Vicarium Antadorenſem Epiſcopum. Alexandrinus vero Patriarcha ſub dominio Sarracenorum conſtitutus ſimiliter venire non potuit, ſed miſit pro ſe Vicarium Petrum Diaconum, germanum ſuam. Unus & ſeptuaginta Primates & Archiepiſcopi huic Concilio interfuerunt, Epiſcopi vero ccccxii. Abbates autem, & alii Religioſi, Decani, Priores, Præpoſiti, Archidiaconi, & alii Clerici computari ſere non poterant. Deinde Procuratorum Principum, Communitatum, & Civitatum, qui ex univerſis Mundi partibus eo confluxerunt, incredibilis fuit numerus. In hac Generali Synodo Rodericus Archiepiſcopus Toletanus, & Hiſpaniarum Primas, de facultate Pontificis Latine concionatus eſt. Sed quia ea diverſis Mundi Provinciis tam Clerici, quam laici convenerant, ut omnibus ſatisfaceret, rationes, & teſtimonia Latino ſermone prolata, laicis maternis linguis ſingulis exponebat, Romanis videlicet, Theutonicis, Francis, Anglis, Navarris, & Hiſpanis. Hujuſmodi autem prædicationis expoſitio valde placuit; utpote quæ admirationem omnibus, propter concionatoris acumen, & ingenii ſubtilitatem attulit; cum ab Apoſtolorum tempore auditum non ſit, aut ſcriptum reperiatur, quemquam ad populum eandem concionam habuiſſe tot ac tam diverſis linguis cuncta exponendo. In eodem autem Concilio obtinuit, ut per decennium Legati munere in Hiſpania fungeretur. Sed ultra permiſſum eſt illi, ut cum trecentis illegitime natis diſpenſare poſſet; ut ex his ad ſacros Ordines quidam, alii vero ad Beneficia, etiam animarum curam habentia, reliqui ad Dignitates, & honores ejus voluntate promoverentur; & ut cum aliquibus excommunicatis, ſacrilegis, irregularibus, & concubinariis diſpenſaret. Eſt etiam conſecutus, ut quamprimum Civitas Hiſpalenſis redderetur cultui Chriſtiano, ſine ſtrepitu judicii, jure Primatus Eccleſiæ Toletanæ ſubeſſet. Obtinuit etiam, ut omnes Eccleſias, tam Cathedrales, quam alias, quæ in omnibus Hiſpaniarum Regnis ex Maurorum poteſtate in Chriſtianorum ditionem pervenirent, poſſet pro ſuo libito Canonice ordinare, & non ſolum Clericos, ſed Canonicos, & Prælatos in eiſdem recenter creare. Et quoniam velut umbra cuncta prætereunt, & quæ geruntur in tempore, cum tempore dilabuntur; non abs re priſcis, noſtriſque temporibus ſtatutum eſt, quæ æterna digna ſunt propagatione, ſcriptis mandentur, & monumentis æternis, ut nulla poſſint oblivione deleri. Ideoque notum ſit omnibus hominibus præſentem paginam inſpecturis, quod in eodem Concilio apud Lateranum præfatus Dominus Rodericus Toletanæ Sedis Archiepiſcopus, Hiſpaniarum Primas, impetrata audientia ab eodem Papa, propoſuit in pleno Conſiſtorio coram ipſo, & Cardinalibus, & pluribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Abbatibus, & Canonicis, & aliis Clericis querimoniam de Bracarenſi, Compoſtellano, & Tarraconenſi, & Narbonenſi Archiepiſcopis; quod nollent ei, tanquam Primati ſuo, debitam obedientiam præſtare. Et ut probaret, illorum ſe Primatem eſſe, oſtendit privilegia, & legit, Honorii, Gelaſii, Lucii, Hadriani, & ejuſdem Innocentii III. Romanorum Pontificum, quibus continebatur, & manifeſtiſſime probabatur, Toletanum Archiepiſcopum, Hiſpaniarum eſſe Primatem. Addidit etiam idem Archiepiſcopus Toletanus, habere ſe alia plura privilegia, & monimenta, & ſcripta, quibus oſtendebatur, eſſe ſe Hiſpaniarum Primatem. Oſtendit etiam eadem die, & legit ibi ſententiam Hyacinthi Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legati, latam in Archiepiſcopum Bracarenſem, qua jubebatur, ut Toletano Archiepiſcopo, tanquam Primati ſuo, obediret. Legit etiam exſecutionem ejuſdem Hyacinthi miſſam Suffraganeis Eccleſiæ Bracarenſis, in qua eis præcipiebat, ut Toletano Archiepiſcopo, tanquam Primati ſuo, debitam reverentiam, & obedientiam exhiberent. Unde obnixe petebat, ut jus ſuum ſibi redderetur.

Acta Concilii Lateranenſis.

Rodericus Tolet. Epiſc. in hac Synodo multa privilegia eſt conſecutus.

Rodericus in Concilio Lateranenſi de Primatu contendit.

Exceptio Bracarenſis Epiſcopi contra Primatum Tolet.

LIV. Cui reſpondit Archiepiſcopus Bracarenſis, qui fuerat ad hoc ſpecialiter citatus, ſicut fuit poſtea per ipſum Papam, & teſtes legitimos ſufficienter probatum, conteſtari ſe litem in præſentia ejuſdem Papæ, propterea quod non fuerat ad hoc citatus, & ideo ſe non debere reſponſum dare, & ſententiam prædicti Hyacinthi penitus ſe ignorare affirmavit. Dominus autem Toletanus, impetrata a Domino Papa audientia, reſpondit:

Replica Roderici Tolet. Epiſcopi, pro Tolet. Primatu.

LV. Pater Sancte, mirum non eſt, ſi Bracarenſis, qui præſens eſt, citationem Apoſtolicam, & Toletanæ Eccleſiæ Primatum, & Domini Hyacinthi ſententiam hac de re latam denegat, ſeu non erubeſcat ſupprimere; cum olim prædeceſſor ſuus Burdinus Archiepiſcopus Bracarenſis, non ſolum contra Romanam Eccleſiam, quæ omnium Eccleſiarum Mater eſt, & Magiſtra, non erubuit recalcitrare, ſed tanquam alter Arius viſus ſit inter Catholicos ſempiternam ſchiſmatis diſcordiam ſeminare. Cujus rei talem affero probationem. Cum Dominus Bernardus quondam Archiepiſcopus Toletanus Romanam Curiam viſitaſſet, & ad propria rediens per Lemovicenſem Civitatem tranſiſſet, deduxit ſecum inde Clericos, & pueros in Toletana Eccleſia collocandos, & nutriendos, inter quos Burdinum, de quo ſit ſermo, quem non ſolum bonis ditavit, ſed etiam literis erudiendum curavit; quem deinde creavit Archidiaconum Toletanum. Hic vero cooptatus in Conimbricenſem Epiſcopatum, antiquum nomen mutavit, & pro Burdino Mauricius appellari voluit. Progreſſu temporis ad inſtantiam Domini Bernardi, cujus alumnus extiterat, in Archiepiſcopum Bracarenſem aſſumptus eſt. Cum autem videret Dominum Bernardum ſenio confectum, immemor acceptorum beneficiorum, depoſita ovina pelle, non erubuit lupinam induere. Acceſſit itaque ad Curiam, & a Domino Paſchali Papa II. obnixe petiit, domino Bernardo ſene jam, & inutili amoto, in ejus locum ſe ſubſtitueret in Toletana Eccleſia. Cujus preces Dominus Papa tan-

LX. Narbonenſis, qui tunc aberat, ſequenti die in pleno Conſiſtorio reſpondit, ſe ad hoc citatum non fuiſſe. Acta ſunt hæc apud Lateranum octavo Idus Octobris, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ducenteſimo decimo quinto, Pontificatus Domini Innocentii Papæ III. anno decimo octavo. Hæc ex Libro manuſcripto Eccleſiæ Toletanæ.

Exceptio Tarraconenſis, & Narbonenſis Epiſc. contra Primatum Tolet. Primatus Roderico adjudicatus.

LXI. Quæ omnia peregit publice Rodericus Ximenius Romæ in ſui Primatus cauſa, quam obtinuit. Nam Summus Pontifex Primatus honorem eidem coram omnibus detulit; ſicut ante in Diplomate conceſſerat; idemque Honorius, & Gregorius ejus Succeſſores probaverunt. a Alteram etiam ſedavit Rodericus controverſiam in Aragonia cum Petro de Albate Archiepiſcopo Tarraconenſi, ortam b ex conſtitutione quadam adverſus Toletanum Primatem in illa Diœceſi lata, quam Gregorius Papa Nonus irritam fecit. Rodericus igitur Ximenius jus Primatus Toletani acerrime tutatus eſt, ſuiſque Succeſſoribus ſummam in hac parte auctoritatem moriens reliquit, nimirum Joanni ſecundo, & Gutiero, qui ab Innocentio IV. confirmationem horum omnium conſecuti ſunt. Gutierio Sanctius Caſtellæ Infans c filius Ferdinandi III. ſucceſſit, qui a prima ætate omni fuit in Eccleſia Toletana officii genere informatus, & ex Canonico in Archiepiſcopum aſſumptus; qui, ut ſtrenuus miles, in prælio Saracenorum occubuit. In hujus locum ſuffectus eſt Sanctius Jacobi primi Aragoniæ Regis filius. Eo Præſule ſancta Synodus Lugdunenſis d coacta eſt, in qua Procuratores habuit qui ab* Alexandro IV. primatus confirmationem obtinuerunt. Demum Archiepiſcopi omnes, qui a Sanctio Aragonio uſque ad Joannem Aragoniæ Infantem, Jacobi II. Regis filium, continenter proceſſerunt, Primatus munere pacifice functi ſunt. Joannes vero Infans in Aragonia, ubi creatus fuit Præſul Toletanus, cum Archiepiſcopis Ximenio, & Petro de Luna utroque, illo Tarraconenſi, hoc vero Cæſarauguſtano, inteſtina diſſenſione, quod ſublatam Crucem ante ſe ferret, invicem contenderunt; quam Joannes Toletanus Regio fretus adjumento ſuſtinere potuit. Nam Pater Rex ægre tulerat injuriam a Petro de Luna Archiepiſcopo Cæſarauguſtano illatam filio, quem perculerat anathemate ob erectam ante ſe Crucem Cæſarauguſtæ, ut inſigne Primatus, filioque auxilium dedit, quo poſſet ſe a vinculo anathematis enodare, injuriamque illatam propulſare. Fuit hæc res maximi momenti; quippe quæ ad Regiam Dignitatem ſpectare videbatur, in cujus, & Archiepiſcopi Toletani conſpectu injuria filio irrogata eſt; neque aliter Regis animus placari potuit, quam Apoſtolicæ Sedis auctoritate, ad quam cauſſam veluti rem magni ponderis, deferre voluit. Neque Cæſarauguſtano, & Tarraconenſi eſt data unquam facultas cohibendi Toletanis Præſulibus jus Primatus in ſuis Diœceſibus; irritum enim eſt, & inane, quod fit ab Epiſcopis adverſus auctoritatem Romani Pontificis, a qua Primatus Hiſpanici Dignitatis Toletana Sedes ortum habet; quandoquidem ipſemet Ximenius a Luna, cum Sedem Tarraconenſem pro Toletana cum eodem Joanne Infante commutaſſet, jure Primatus in Tarraconenſi ditione eſt uſus. Idem alii qui poſteriores præfuerunt, nimirum Joannes Contreras, Petrus Gonzalez de Mendoza, Frater Franciſcus Ximenius, quemadmodum ſuis locis dicemus. Compoſitis autem his motibus, & controverſiis, aliiſque compluribus, quæ Joannem Infantem ad deponendum ultro Archiepiſcopatum Toletanum compulerunt. Cum Sanctius de Rojas inclytus, & egregius Præſul e vita migraſſet, cooptatur in ejus locum Joannes Contreras, qui a Martino Papa V. Diploma impetravit, quo poſteriores controverſiæ, futuraque diſſidia omnino ſublata ſunt. Nam illo Pontificis Decreto cautum eſt, ut in omnibus Sacellis Pontificiis, in Conventibus, & Conciliis Generalibus, Archiepiſcopo Toletano, veluti Patriarchæ, ſupra omnes Archiepiſcopos Sedes ſuperior decerneretur, & ut in tota Hiſpania, tanquam in Provincia ſua, Primatis titulo, & poteſtate decoraretur, & ut ab omnibus, ut Primas veneraretur, ut Primatus, & Patriarchæ inſignia ante ſe ſemper ferret, abſque cujuſpiam repugnantia, aut contradictione. Conceſſione hac, & Privilegio uſus eſt in Concilio Baſileenſi; ubi Cardinalis Jacobatius refert, & ſedendo, & ſententiam dicendo Primatem egiſſe Hiſpaniarum. Qua etiam poteſtate eſt uſus in Regnis Caſtellæ, Aragoniæ, & Navarræ, ut aperte conſtat ex Epiſtola Joannis II. Regis ad Civitatem Burgenſem miſſa, in qua Rex teſtatur, ſe vidiſſe Archiepiſcopum Joannem Riazam tam in hoc Regno, quam in aliis, Cruce præcedente, etiam in ipſius Regis præſentia, incedere ſolitum eſſe, & præcipue Tyraſſonæ, in qua aliquot commoratus dies, cauſſas ad Regem ſpectantes abſolvit. Efficitur ergo ex his, Primatus Dignitatem tantæ auctoritatis eſſe, & in Regis maieſtatem ita cedere, ut nullus debeat de ejus propagatione eſſe ſollicitior, quam Rex ipſe. Et licet Regium ex more Vexillum Regem antecedat, non tamen ideo pati debet, ut Archiepiſcopi Toletani Crux, quod Primatus eſt inſigne, e medio tollatur, ſed potius ut erecta ſemper maneat. Exemplo nobis ſunt excellentiſſimi, & invictiſſimi Reges, Chriſtianæ Religionis lumina, & firmiſſima propugnacula, uterque Alphonſus, qui in difficillimis, magniſque præliis Navarum, & Tariſæ, ſocios certaminis Archiepiſcopos præſtantes habuerunt, Cruce eorum erecta, Rodericum Ximenium, & Gilium Albornoz; ſicut etiam maximi Reges Catholici Archiepiſcopos, Alphonſum Carrillo, & Petrum Gonzalez de Mendoza. Decet ergo Regiam majeſtatem Primatis Crucem præferre, ſub cujus tutela, ac ſumma potentia ampliſſimas victorias, ac triumphos de Religionis Chriſtianæ immaniſſimis hoſtibus reportarunt; & quo propenſius ad Primatis Crucem exaltandam animum adjecerunt, eo excellentiorem ſuis Vexillis, & inſignibus gloriam cumularunt; in Cruce Primatus eum venerantes, qui chirographum Decreti adverſus nos ſtabilitum abrupit, & delevit.

Margin notes:

a Hanc controverſiam vide apud Zuritam, Lib. 4.

b Hanc Conſtitutionem edidit Petrus de Luna Archiep. Cæſaraug. in qua continebatur, ut nullus Archiep. crucem efferre in Provincia Cæſaraug. ſub anathematis pœna & ceſſatione Divinorum officiorum; id patet ex Diplomatibus Eccleſ. Tolet. & Zurita.

c Filius Ferdinandi III. ex prim. uxore.

d Conc. Lugdunenſe de proceſſione Spiritus Sancti anno Domini 1246.

Joannes Infans Epiſc. Tolet. defendit Tolet. Primatum.

* Multa hic falſa, aut dubia.

Joannes Contreras Epiſc. Tolet. Primatus defenſor.

LXII. In locum Joannis Contreras cooptatus eſt Joannes Cerezuela Frater Alvari de Luna, militiæ Divi Jacobi ſupremi Magiſtri, qui confirmationem Primatus a Martino V. obtinuit. Deinde ad Alphonſum Carrillo Sedes derivata eſt, Virum certe ſpiritu erecto, & crebroſo præ-

Joannes Cerezuela Epiſ. Tol. Quid pro Primatu Toletano.

præditum, quo uſus eſt, non tantum in Regni regimine, verum etiam in hac Dignitate tuenda, & conſervanda; ipſe namque diſſidia omnia, & controverſias ſuper hac re excitatas non modo compreſſit, ſed penitus extinxit. Nam Alphonſus Carthagena Epiſcopus Burgenſis, Divinis, & humanis Literis eruditus, omni ſtudio conatus eſt, ne Toletanus, præcedente Cruce Burgos veniret; quem nihilominus Urbem ingreſſum Burgenſis Sacris interdixit. Immo & Civitas ipſa, cum ſibi perſuaſiſſet, ab antiqua illa auctoritate ſe dejici (qua veluti Caſtellæ caput Toleto nititur in omnibus Comitiis præire) ſi Primati Eccleſiæ Toletanæ ſe ſubderet, ingreſſum Urbis Archiepiſcopo interclusit, idque armis impedire conata eſt. Nihil tamen profecit; nam Toletanus coram Juanne II. Rege de vi, & Civitatis oppreſſione conqueſtus, ad ſupremum Senatum cauſſam remiſit; quo etiam Burgenſis ſe contulit, ibique omnia ſunt exhibita Diplomata Romanorum Pontificum ſuperius memorata, & ultimum etiam Martini V. Joanni Contreras conceſſum. Quibus conſideratis, Epiſcopo [a] Burgenſi præceptum eſt, ne Toletani Archiepiſcopi antiquum jus perverteret. Cumque Burgenſis cauſſa caderet, Sacrorum prohibitiones, atque Interdicta ſublata ſunt; etiam Senatui Civitatis in mandatis datum eſt, ne veteri Præſulem Toletanum poſſeſſione dejiceret; quod & fecerunt Epiſcopus & Civitas. Et Alphonſus Carrillo facultate uſus, poſſeſſione recuperata, ſublata Cruce Burgos iterum ingreditur, luſtratque omnia ejus Diœceſis Oppida. Cauſſa nihilominus vehementius agitabatur, donec compoſita per arbitros in hunc modum eſt; videlicet, ut Toletanus Antiſtes Epiſcopum Burgenſem immediatum Sedi Apoſtolicæ cognoſceret, & fateretur; Burgenſis vero Toletanum ut Primatem Hiſpaniarum, qui poſſet in universa Burgenſi Diœceſi ſublatam Crucem præſeferre, & populum benedicere, & publice, & privatæ Sacra peragere. Hoc autem Decretum inviolabili utriuſque jurejurando ſtabilitum eſt. Qua in re Alphonſus Carrillo præſtantioris animi, atque majoris virtutis documenta dedit, quam Gundiſalvus ſecundus, qui amicitiæ cauſſa, [b] cum Petro Burgenſi, Crucem publice, dum Burgos ingredaretur, non erexit, licet coram Notario profeſsus ſit, nolle ſe præjudicium aliquod Primatui inferre, ſed tantum amicitiæ priſtinæ conſulere. Etiam Gometius Manrichius reprehenſione non caret; nam Epiſcopatu Burgenſi vacante, cum ipſe una cum Enrichio ſecundo Rege Burgos ingreſsus eſset, iniquam cum Burgenſibus de Primatu pactionem fecit; ut aperte conſtat ex ejus proteſtatione, ab eadem Civitate exhibita, cum Petrus Tenorius Archiepiſcopus ad Regalia Comitia eſset vocatus, quæ Joannes primus Rex Burgis haberi inſtituerat; qui etiam, reclamante populo Burgenſi, nonniſi Cruce elata Civitatem ingredi voluit, ut in Archivis Eccleſiæ Toletanæ latius teſtatum reperitur. Et quoniam Literis Joannis Regis, in gratiam Alphonſi Carrillo datis multa continentur animadverſione digna, quippe quæ complectantur ea, quæ ad jus Primatus, & auctoritatem ſpectant, non abs re fore putavi, ſi eas hic infererem, non verſas in Latinum idioma, ſed eodem, quo datæ fuerunt, vernaculo, in quo eſt ſumma gravitas, & auctoritas.

a Anno Domini 1448.

b Anno Dom. 1448 die 27. Auguſti.

Don Juan Por la gracia de Dios Rey de Caſtilla, de Toledo, de Galicia, de Sevilla, de Cordova, de Murcia, de Jaen, del Algarve, de Algezira, Señor de Vizcaya y de Molina. A vos el Reverendo Padre Don Alonſo, Obiſpo de la Igleſia de la muy noble Ciudad de Burgos, cabeza de Caſtilla, mi Camara, Oidor de la mi Audiencia, e mi Referendario, e del mi Conſejo, como aquel que precia, e de quien mucho fio.

LXIII. YA Sabedes el debate y queſtion que hà ſido entre el Reverendo Padre en Chriſto Don Alfonſo Carrillo Arcobiſpo de Toledo, Primado de las Eſpañas, è Chanciller mayor de Caſtilla, è del mi Conſeio de la una parte, y vos de la otra; ſobre razon que el dicho Arzobiſpo metiò en eſſa Ciudad la Cruz infieſta al tiempo que en ella entrò, e el enterdicho, que por la dicha cauſsa vos puſiſtes y mandaſtes guardar en la dicha vueſtra Igleſia, y en las otras Igleſias de eſsa Ciudad; è en como el dicho Arzobiſpo embiò à mi ſobre ello ſus menſageros; è anſi meſmo vos veniſtes por vueſtra perſona a las coſas que ante mi, y en el mi Conſeſo fueron propueſtas è allegadas por ambas las dichas partes, cada uno en guarda de ſu derecho; y lo que por mi fue mandado è acurdado que por entonces ſe fizieſſe; de que mas largamente ſe face mencion en ciertos mis autos que ſobre ello yò mandè dar.

LXIV. E agora pur parte del dicho Arzobiſpo fue propueſto y alegado ante mi, y en el mi Conſejo que ſu derecho en eſta parte, è de ſu dignidad è primacia eſtà muy claro, ſegun ſe cuntiene en ciertas bulas que ſobre ello fueron halladas en el ſagrario dela ſanta Igleſia dela muy noble Ciudad de Toledo; los tranſumptos y copias de las quales autorizados e autenticados le fueron embiados por el cabildo de la dicha ſu Igleſia; por las quales ſe contiene expreſsamente, que los Arzobiſpos de Toledo ſon Primados, no ſolo de las Igleſias de mis reynos, mas de todas las otras Igleſias de los reynos de las Eſpañas, ſegun que lo fueron antiguamente, antes que los Moros, enemigos de nueſtra ſanta Fee, ganaſsen eſtos mis reynos, è los otros reynos de las dichas Eſpañas, è que eſpecialmente ahora en nueſtros tiempus el Papa Martin V. de bienaventurada recordacion, diò ſus bulas à Don Juan de Riaça, Arzobiſpo que fue de Toledo, Primado de las Eſpañas, Chanciller mayor de Caſtilla; por el tenor de las quales, por la authoridad Apoſtolica dicerniò, y declarò, è eſtableciò, que el dicho Arzobiſpo de Toledo, è ſus ſuceſsores en las capillas del dicho Papa Martin, è de los otros Papas ſus ſucceſsores, y en los generales Conſiſtorios, è Concilios, y en otros qualeſquier lugares publicos è privados, tuvieſſen lugar, y fueſſen antepueſtos è preferidos allende de los Protonotarios de la Sede Apoſtolica, è allende de todos los otros Arzobiſpos

que

que antes dellos avian ſide promovidos, que Primados è electores del Imperio non fueſſen.

LXV. E otroſi, que el dicho Arzobiſpo de Toledo è ſus ſucceſſores, libre y licitamente puedan uſar è gozar de todas è qualeſquier prerogativas, è privilegios, e inſignias que en qualquier manera puedan competer a los venerables Patriarcas, a ſemejanza de los quales ſon los Primados; è han eſſa meſma dignidad, è ſon de enſalzar igualmente por adminiculos de eſſa meſma preeminencia è honor, aunque hayan diverſos nombres. Lo qual todo el dicho Papa Martin conſtituyò, è decerniò, e declarò, è mandò que ſe guardaſſe aſsì irrefragable y perpetuamente en todos los tiempos advenideros, no embargantes qualeſquier conſtituciones Apoſtolicas, è eſtatutos, è coſtumbres de qualeſquier Igleſias è lugares, aunque fueſſen confirmados por la Sede Apoſtolica, ò pur qualquier juramento, o en otra qualquier manera; ni otras qualeſquier coſas que en contrario fueſſen; è diputò ciertos executores, a los quales mandò que lo fizieſſen aſſi guardar, è dieſſen para ello toda ayuda; è non permitieſſen que el dicho Arzobiſpo de Toledo, ni ſus ſucceſſores, ni alguno dellos, fueſſen moleſtados dende en adelante en alguna manera contra lo ſuſo dicho; e que compelieſſen por toda cenſura Eccleſiaſtica a qualeſquier contraditores; ſegun que eſto y otras coſas mas largamente ſe contiene en las dichas bulas.

LXVI. Segun lo qual fue viſto en el mi Conſexo, que el dicho Arzobiſpo Don Alfonſo Carrillo, como Primado de las Eſpañas, igual de Patriarcha, puede infieſta è alçada traher la dicha Cruz, non ſolamente en vueſtra Igleſia, y Dioceſi, y en todas las otras Igleſias, y Dieceſis de mis Reynos, anſi de Arzobiſpos como de Obiſpos, quandoquier que ſedes eſſentos, mas aun en todas las Eſpañas, como en Provincia de ſu Primacia, ò Patriarcado. E que pues el Papa otorgò ello à los Arzobiſpos de Toledo, lo qual redunda en gran ſervicio mio, è honor de la Corona Real de mis Reynos, no eſtà en razon que le ſea embargado por vos, ni por los Prelados, Arzobiſpos, ni Obiſpos, ni otros qualeſquier de las Igleſias de mis Reynos; è que no ſolo yò devo mandar que en mis Reynos ſe faga y guarde anſi, mas procurar con todas mis fuerzas que en los otros Reynos de las Eſpañas ſea guardada eſta prerogativa, è preeminencia à los Arzobiſpos de Toledo, como Primados, ò Patriarchas de las dichas Eſpañas.

LXVII. Lo qual no es ſin cauſſa, pues como vos bien ſabedes, la muy noble Ciudad de Toledo es Metropolitana en todas las Eſpañas, è la Santa Igleſia della es una de las quatro mayures de todo el Mundo. Por lo qual con gran razon los Santos Padres de la Igleſia de Dios antiguamente dieron, y otorgaron la Primacia, ò Patriarchado de las Eſpañas à los Arzobiſpos de Toledo; è deſpues que la tierra ſe ganò del poder de Moros, gela reſtituyeron e tornaron, ſegun y en el eſtado que antiguamente la tenian. E ahora poſtrimera è nuevamente ge la renovò, è conſtituyò, è decerniò, è declarò el dicho Papa Martino V. por las dichas ſus bulas. Mayormente que yo sò bien cierto, que el dicho Arcobiſpo Don Juan de Riaza, todo el tiempo que anduvo con migo en mi corte traso la Cruz infieſta por qualeſquier Ciudades, villas, è lugares, è Dieceſis de qualeſquier Arzobiſpados, è Obiſpados de los dichos mis Reynos, quantoquier que ſe digan ſer eſſentos, donde yo iva, y el con migo; eſpecialmente nor villas, y lugares de la Dioceſi de vueſtro Obiſpado. E aun sò informado por perſonas dignas de creer, que deſpues que el dicho Papa Martin le diò, y concediò las dichas bulas, ſiempre traxo Cruz infieſta por qualeſquier partes fuera de mis Reynos do quier que anduvo, e ſpecialmente, que el è los otros por mi diſputados ſobre loa debates que eran entre mi è los Reyes de Aragon, è de Navarra, hovieron de entrar en Aragon; y ſeñaladamente en Taraçona, el dicho Arzobiſpo ſiempre metiò ò traso la Cruz alzada e infieſta ante sì; è que le fue tolerado por los Prelados, non ſolo de mis Reynos, mas fuera dellos.

LXVIII. Segun lo qual grave coſa ſeria, que ahora le fueſſe impedido por vos, ni por otro Prelado, Arzobiſpo, ni Obiſpo de mis Reynos; nin ſeria coſa razonable, prejudicalle al dicho Arzobiſpo nin à ſu dignidad, è Igleſia, qualeſquier autos que algunos ſus Predeceſſores contra eſto huviſſen fecho ò conſentido; mayormente pues deſpues de todo aquello el dicho Papa Martin V. conſtituyò, è decerniò, è declarò que el dicho Don Juan Arzobiſpo de Toledo, y ſus ſucceſſores igualmente, ſin otra differencia nin diſtincion real, pudieſſen gozar è gozaſſen de las inſignias e prerogativas, è privilegios, que à los Patriarchas en qualquier manera pueden competer.

LXIX. Porque vos ruego e mando que veades los dichos tranſumptos è copias de las dichas bulas autorizadas, que en eſta razon vos ſeran monſtradas; è conformandovos con ellas, como de razon lo devedes fazer, è anſi miſmo con mi volontad en eſta parte eſpecialmente por eſto redundar tanto en ſervicio mio, è honor de la Corona Real de mis Reynos, como ſuſo es dicho; è porque ſi por vos les fueſſe contradicho, ſeria dar exemplo à los otros Prelados, nò ſolo de mis Reynos, mas aun de fuera dellos, para fazer ſemejantes contradicciones, dedes lugar que el dicho Arzobiſpo, como Primado de las Eſpañas, ſin embargo ni contradiccion vueſtra libremente pueda fazer traer ante ſi infieſta è alzada la Cruz por eſſa Ciudad, y vueſtra Dieceſi, pues ſe halla por las dichas bulas, que licita, y libremente le compete lo ſuſo dicho, como inſignias de ſu Primacia, ò Patriarcado, è lo puede bien fazer; è luego alcedes de todo el entredicho, que por la dicha cauſſa hoviſtes pueſto, ò publicado, ò declarado en eſſa Ciudad, en lo qual me faredes ſingular plazer, è ſervicio; è por coſa alguna non cumple que fagades ende al; ca por eſta miſma via entiendo mandar, que lo guarden todos los otros Prelados de mis Reynos, aſſi Arzobiſpos como Obiſpos, è otros qualeſquier, è procurar, è trabajar porque ſe guarde en ſien todas las Eſpañas. E por eſto

no es mi intencion de prejudicar, ni que ſe faga prejudicio alguno à vos, ni à vueſtra Igleſia è dignidad en otras coſas algunas tocantes à la ingenuidad è eiſencion de vueſtra Igleſia è dignidad; mas que vos queden ſiempre à ſalvo en todas otras qualeſquier coſas, como dicho es. Dada en la villa de Navarette, veynte dias de Agoſto, año del nacimiento de nueſtro ſeñor Jeſu Chriſto de mil y quatuorcientos e quarenta y ocho años. Yo el Rey. Yo el Doctor Fernando Diaz de Toledo, Oidor è Refrendario del Rey, è ſu Secretario, lo fize eſcrivir por ſu mandado.

Alionſus Carillo uſus eſt primatu.

LXX. Demum Alphonſus Carrillo eodem jure Primatus uſus eſt in Regalibus Comitiis habitis in Oppido *Fontidueña*, quo Epiſcopi omnes Hiſpaniæ congregati ſunt, illiſque præfuit, & primum locum in ſedendo, & dicendo inter omnes obtinuit; cum tamen adeſſet ibi Petrus Gonzalez de Mendoza Epiſcopus Seguntinus, & Eccleſiæ Romanæ Cardinalis. Et non ſolum Archiepiſcopi ipſi Toletani, quoties Conventus Eccleſiaſtici fiunt, cæteris etiam Cardinalibus, dum Epiſcopi ſint, & antiquioribus Archiepiſcopis præferuntur; verum etiam ſi forte Toletana Sedes Apoſtolico Gubernatore regatur, ipſe Rector reliquis Hiſpaniæ Epiſcopis præeminet, ut [a] Joanne Secundo reguante evenit; nam Petro Tenorio vita functo Sedes Toletana per aliquot annos Præſule caruit; verum Petro a Luna conceſſione Benedicti Papæ patrui ſui Pontificium adepto, non ſuffragante Capitulo adduci Rex non potuit, ut illum in Sedem admitteret, niſi Capituli Toletani præceſſiſſet electio. Dum hæc agebantur, octo ferme annos rexit, & adminiſtravit Eccleſiam Toletanam Joannes Epiſcopus Seguntinus, qui in Regalibus Comitiis Toleti habitis, in Conventu Eccleſiaſtico Epiſcoporum primus ſedit, & primus ſententiam dixit, non pro ſe tantum, verum etiam pro omnibus Epiſcopis, qui aderant, & aberant. Immo &, quod majus eſt, teſtamentum a Rege [b] Henrico factum, ſigillo muniri voluit Gubernatoris Epiſc. Seguntini, ut referentis Hiſpaniæ Primatis auctoritatem.

[a] In Chronico Joannis II. Regis Caſtellæ.

[b] Hiſtoria Henrici cap. 16.

Petrus Mendoza Epiſc. Tol.

LXXI. Petrus Gonzalez de Mendoza, qui Alphonſo Carrillo ſucceſſit (ambo genere illuſtres, & ex nobilibus Hiſpaniæ familiis orti) ſupremam hanc auctoritatem tueri, & augere curavit, quod & re fecit; nam in omni Hiſp. & Narbonenſi Gallia Crucem erectam, ut Primatis inſigne, prætulit; quam argenteam, & deauratam, in teſtimonium juris, atque dignitatis hujuſmodi, ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ legavit his verbis.

Legatum Mendozæ.

LXXII. Otroſi, porque la nueſtra Cruz, que en ſeñal de Primado havemos traido ante nos por las Provincias de Sant-Jago, Sevilla, Granada, Zaragoça, Valencia, Taraçona, Narbona, y por las Dioceſis de las Igleſias que ſe diz en eſſentas de los Metropolitanos ſuſo dichos, adonde nos havemos eſtado, es la primiera Cruz que ſe puſo ſobre la mas alta torre de la Alhambra de la ciudad de Granada, al tiempo que fue ganada è quitada del poder de los Moros infieles, enemigos de nueſtra ſancta Fee Catholica; adonde en la toma de las mas principales Ciudades del dicho reyno de Granada nos hallamos con la dicha Cruz en ſervicio de Dios nueſtro ſeñor, è del Rey, è de la Reyna mis ſeñores, con nueſtra gente y eſtado; mandamos que la dicha nueſtra Cruz, con ſu haſta guarnida de plata, aſſi como la nos trahemos, ſea pueſta en el Sagrario de la dicha nueſtra ſancta Igleſia, en memoria de tan grao victoria, è por decor è honor della è de los Prelados della; è alli queremos que eſtè perpetuamente, è que no pueda ſer ſacada dende, ſino à las proceſſiones.

Franciſcus Ximenius quid pro Tolet. Primatu.

LXXIII. Franciſcus Ximenius Ciſneros Cardinalis, acerrime etiam tutatus eſt dignitatem ſuam; nam cum iter ageret per Caſtellam, & Aragoniam, ſemper Cruce eſt uſus, & de Primatu contendit cum Alphonſo Fonſeca Archiepiſcopo Compoſtellano; adverſus quem, ut Primas, inhibitorias literas dedit; quod ægerrime Compoſtellanus ferens, cauſſam defendit Libello exhibito eleganti ſatis, & acuto, ſed a veritate alieno.

Joannes Tavera defenſor Primatus Tolet.

LXXIV. Poſtea Joannes Tavera Cardinalis eadem uſus eſt auctoritate in Comitiis Toleti habitis juſſu Imperatoris Caroli V. Ibi enim Eccleſiaſticæ Congregationi totius Regni coactæ cum magna ſui nominis gloria præſuit. Inter alios, qui in eum locum convenerunt, fuit Garſias Loaiſa, Cardinalis, & Præſul Hiſpalenſis, qui in [c] Cardinalitiæ Dignitatis antiquitate Toletano anteerat. Inter eos, ut erant Viri ſapientia præſtantes, urbaniſſima contentio, & comitatis pleniſſima de priori loco exorta eſt. Dicebat enim [d] Cardinalis Tavera, primum locum Cardinali Loaiſæ, non ſibi deberi, propter Cardinalatus antiquitatem. E contra vero Cardinalis Garſias Loaiſa, primam in omnibus Congregationibus Sedem Toletano Præſuli, quod Hiſpaniarum Primas eſſet, jure conferri aſſerebat; cujus tandem ſententia, ut æquior vicit, amboque in capite ſederunt, licet digniorem tenuit locum Ioannes Tavera, qui jure Primatus auctoritatem Præſidis in omnibus ſemper exercuit. Exteri etiam Doctores Juriſconſulti Primatum Eccleſiæ Toletanæ comprobant, præſertim Alexandrinus ex Cap. *Cum longe* 63. D. & *Speculator*, Titul. *De Diſpenſ* §. *Sunt quoque nonnulli*, & Alberic. in Rubric §. ff. *De ſtatu homin.* Quam ſententiam Alberici Felicinus maxime probat in Rubric. *De major. & obed.* Noviſſime etiam in Concilio Tridentino inter Patrum Guerrero Archiepiſcopum Granatenſem, & Bartholomæum a Sanctis Bracarenſem orta eſt quæſtio, Patribus Concilii judicantibus, Granatenſi antiquitatem conſecrationis eſſe ſervandam, præferendumque Bracarenſi in loco, & voce.

[c] Onuphrius de Cardinalibus, Garſias creatus in quinta creatione Clementis VII anno D. 1629.

[d] Eodem anno ſed poſtea Joãner Tavera.

Primatus Tol. defenditur a juris conſultis.

Epilogus Auctoris de Primatu Tolet.

LXXV. Hunc igitur curſum Eccleſiæ Toletanæ Primatus ab Eugenio Primo Præſule uſque in hanc ætatem habuit; & licet (ut ſunt res humanæ) viciſſitudinibus variis, & commutationibus, veluti procellis, agitatus fuerit; ſemper tamen in tam longa, continuataque ſerie tot Pontificum Maximorum, tot Imperatorum, & Regum Gotthorum, Vvandalorum, Suevorum, Caſtellanorum, illibatus, firmuſque permanſit. Tametſi temporum injuria, aut hominum ſtudio labi cœpit; quam primum reſtituta eſt Toletana Urbs cultui Chriſtiano, Primatus eſt iterum erectus, reſtitutuſque. Ex quo conjectari licet, Divino aſ-

flante

ſlante Spiritu ex Apoſtolis manaſſe, radiceſque egiſſe, & eodem ſancto Numine curante, Beataque Virgine Maria, ſub cujus tutela militat, deprecante, reliquum temporis curſum, uſque ad extremum judicii diem, beato, feliciqne progreſſu acturum.

APPENDIX

AD TRACTATUM ILLUSTRISS. D. GARSIÆ LOAISÆ

De Primatu Eccleſiæ Toletanæ.

Ex Ludovico Thomaſſino Oratorii Gallicani Presbytero, Tomo 1. De Beneficiis, *Lib.* 1. *Cap.* 38.

LXXVI. CUm ſibi, Chriſtianoque nomini, profligatis Mauris, Toletanam Civitatem recuperaſſet Alphonſus ejus nominis ſextus Toletanus Rex, poſtquam in hoſtium poteſtatem ea venerat annis CCCLXVIII. tum vero ille multis apud Urbanum II. exoravit, ut antiquiſſima Hiſpaniæ Metropolis in illam ipſam reſtitueretur amplitudinem, qua quondam fruebatur, antequam Maurica colluvies in Hiſpanias exundaret. Cauſſæ æquitatem juvabat recens Regis victoria. Itaque Toleto redintegrata eſt antiqua Primatia, qua pollebat in omnes Hiſpaniæ Metropolitanos: *Tuis exhortationibus invitati, Bernardo Toletanæ Urbis Præſuli Pallium contradentes, privilegium quoque Toletanæ Eccleſiæ antiquæ majeſtatis indulſimus. Ipſum enim in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem ſtatuimus, & quicquid Toletana Eccleſia noſcitur antiquitus habuiſſe, nunc quoque ex Apoſtolicæ Sedis liberalitate in poſterum habere cenſuimus. Tu illum ut Patrem chariſſimum exaudias, & quæque tibi ex Domino nunciaverit, obedire curato.* Ipſiſſima ſunt Urbani II. Pontificis Epiſtolæ verba ad Regem Alphonſum, qui in Hiſpaniæ Primate habiturus deinceps erat, & parentem optimum, & ſapientiſſimum monitorem. Scripſit & ad Archiepiſcopum Tarraconenſem Urbanus, Primatum a ſe Toletano conceſſum ea ratione, ut Metropolitanis illibata ſua conſtarent privilegia: *Salva Apoſtolicæ Sedis auctoritate, & Metropolitanorum privilegiis ſingulorum*; nimirum, ut ne toties emetiendo Romano itinere fatigarentur poſthac Hiſpani, apud Primatem cauſſas difficiliores deinceps acturi: *Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab Apoſtolica Sede procul eſtis, ad eum velut ad Primatem veſtrum omnium recurretis, ejuſque judicio quæ vobis ſunt gravia terminabitis.* Si qua vero tantis eſſent vallata difficultatibus, ut iis enodandis impar eſſet Primas, tum vero adiri Pontificem Romanum oportere: *Quod ſi forte ipſius quoque judicio nequiverit definiri, ad Apoſtolicam Sedem, ut dignum eſt, velut Sedium omnium principem, referatur.* Itaque non ex provocationibus tantum cauſſæ vel ad Primatem, vel ad Papam referebantur, ſed quoties ſpinoſior, implicatiorque incidebat quæſtio, quam ut ſatis eam extricare poſſet, vel Epiſcoporum inferiorum cœtus, vel Primas ipſe. Præcipit denique Pontifex, ut Epiſcopi, qui nullis hactenus paruere Metropolitanis, pareant deinceps Primati, ut Metropolitano proprio: *Qui veſtrum ſine Metropolitanis propriis ſunt, ipſi interim velut proprio ſubeſſe debebunt.*

LXXVII. Vix poterat tamen non animo ſuo præſagire Pontifex, quam non facile Metropolitanis, quorum cauſa agebatur, perſuaderi poſſet, non novam tunc creari, ſed antiquam renovari Primatiam Toletanam. Itaque ad Tarraconenſem ſcribens, contentus eſt, ea lege ſe Pallium ei contuliſſe ipſi, ut Primati Toletano ſubeſſet: *Meminerit ita te Archiepiſcopum inſtitutum, ut tam tu, quam univerſi Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopi, Toletano tanquam Primati debeatis eſſe ſubjecti.* Denique ut inducerent animum, inſueſcerentque Epiſcopi parere Toletano Primati, Pontificia hunc communivit Legatione in Hiſpaniam univerſam, & in Provinciam Narbonenſem: *Nunc autem multo amplius, quia ei noſtræ ſolicitudinis vices in Hiſpania univerſa, & in Narbonenſi Provincia miniſtrandas injunximus.*

LXXVII. Nihil reſidebat dubitationis in animo Urbani quidem, quin Toletanus quondam pleniſſima hac Primatus auctoritate in omnes Hiſpaniæ Provincias excelluiſſet, cum tam disertis verbis ea de re ad Archiepiſcopum Bernardum ſcriberet: *Te ſecundum quod ejuſdem Urbis conſtat extitiſſe Pontifices, in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem privilegii noſtri ſanctione ſtatuimus, & Primatem te univerſi Præſules Hiſpaniarum reſpicient, & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent.*

LXXIX. Sed longe alia mens erat Archiepiſcopi Tarraconenſis, qui imperio parebat alterius Regis, nec neſciebat forſan, tam effuſa poteſtate nunquam ſuperioribus ſæculis potitos eſſe Toletanos Antiſtites. Itaque Caſtellano Præſuli Aragonius ſubeſſe detrectavit, cauſatus, obreptum eſſe Pontifici. Narbonenſis Archiepiſcopus animi ſui ægritudinem, querelaſque in aures effudit Pontificis ipſius; graviſſimo quippe affectum ſe damno, tum Primatus Toletani, tum Metropolitani Tarraconenſis inſtitutione; ſanctiſſime affirmans ab annis quadringentis Epiſcopis Provinciæ Tarraconenſis nec Metropolitanum præfuiſſe alium, nec Primatem, quam Antiſtitem Narbonenſem: *Cum eos per annos quadringentos ſine alterius reclamatione Narbonenſis Metropolis poſſederit.* Pontifex miſſo in Hiſpanias Legato, deliniro

ſtu

ſtuduit Tarraconenſis Provinciæ Epiſcopos, ut Narbonenſi interim Metropolitano ſubeſſent lubentius, dum reſtauraretur quæ complanata fuerat Civitas, & Eccleſia Tarraconenſis; at Toletanum Primatem Legatum a latere pronunciavit, ejuſque poteſtatem in ipſam effudit Narbonenſem Provinciam, ut eo temperamento allicerentur ad obedientiam Toletano Primati dependendam, tum Tarraconenſis, tum Narbonenſis Metropolitani.

LXXX. Oppreſſa certe jacuerat annis admodum quadringentis Tarraconenſis Provincia ſub barbarica Sarracenorum dominatione. Simile veri eſt, per ea tempora pleroſque ejus regionis Epiſcopos in vicinam ſe recepiſſe Provinciam Narbonenſem, & Narbone moras traxiſſe. Quippe tum Civitas, tum Provincia hæc olim Gotthorum Hiſpaniæ Regum imperio continebatur. Cum nec Epiſcopallum Civitatum, nec ipſius Metropolis niſi rudera ſupereſſent; non illibentes ſuberant Narbonenſi, qui prolixiore in eos beneficentia, ſuam hanc in eos alebat, confirmabatque dominationem.

LXXXI. Legatio ab Urbano II. demandata Primati Toletano, perſonæ hærebat, nec ad ſucceſſores transfundenda erat; quocirca nec iis quicquam reverentiæ ab aliis exhibebatur Metropolitanis. Hadrianus, & Anaſtaſius minis ſævierunt in Bracarenſes Archiepiſcopos, ut eorum, ſeu contumaciam, ſeu conſtantiam in Toletanos Primates frangerent. Paſchalis II. Gelaſius II. Calliſtus II. & Eugenius III. Reſcriptis ſuis roborarunt univerſalem eundem Primatum Eccleſiæ Toletanæ in Hiſpanias. Eugenio III. cedere compulſus Bracarenſis paruit. Ejuſdem exſtant ea de re urgentiſſimæ ad Tarraconenſem Epiſtolæ. Ex Literis Adriani IV. ad Archiepiſcopum Bracarenſem facile intelliges, ſi quam iſte unquam Toletano obedientiam exhibuit, ab ea confeſtim reſiliiſſe. Innocentius III. anno MCCIX. novis Reſcriptis vallavit Primatum Toletanum *per Hiſpaniarum Regna*; teſtificatus ſe Prædeceſſorum legere veſtigia, quorum nomina ſaltem decem recenſet. Verum proximo poſt anno non tacuit idem Pontifex intricatiſſimam eſſe hujus Primatus cauſſam, nec poſſe impræſentiarum eam a ſe diffiniri, quod bellum a Mauris immineret, ne Chriſtiana res interim his diſſidiorum procellis eſſet committenda.

LXXXII. Concilio Lateranenſi IV. præſto fuit ſub eodem Pontifice Innocentio III. eruditione, & fama clariſſimus Rodericus Archiepiſcopus Toletanus. Nec mora, in cauſſam ille, & jus vocavit Archiepiſcopos Bracarenſem, Compoſtellanum, Tarrraconenſem, & Narbonenſem, quod Primatui ſuo tot Pontificum Reſcriptis munito non aſſurgerent. Triumphos agere maxime viſus eſt Toletanus Rodericus de Compoſtellano, patefacto non potuiſſe transferri Compoſtellam Emeritenſem Metropolin, niſi poſt annum MCXXIV. & quicquid de Jacobi Apoſtoli profectione in Hiſpaniam vulgi ſermonibus circumferebatur, haud ſatis firmis niti documentis. Denique Auctor eſt Mariana, accepiſſe quidem Bracarenſem Archiepiſcopum, & nomine Tarraconenſis Archiepiſcopi Epiſcopum ab eo delegatum, harum Eccleſiarum cauſſam aſtiare, & oſtentare privilegia; at cum alii, quorum æque intererat, abeſſent, *lite integra, diſceſſum eſſe, neutro inclinatis ſententiis*. Idem perhibet Surita; idque ipſum conſtat ex duabus Epiſtolis ab Honorio III. Innocentii III. ſucceſſore, datis ad Toletanum, & Bracarenſem Archiepiſcopos. Claret indidem, litem ſub hoc ipſo Pontifice innovatam rurſum fuiſſe Romæ, & ne tum quidem deciſam. Quin immo Honorius hic ipſe III. etſi id Mariana Innocentio Papæ III. adſcribat, ut lenimenti aliquid adferret Toletano Archiepiſcopo Roderico, Primatum illi contulit in Provinciam Hiſpalenſem. Et quidem Hiſpalis ipſa jugo Arabicæ dominationis tunc premebatur adhuc; ſed cum primum vindicata eſſet, & proprium Metropolitanum nacta, tum vero huic Primas Toletanus Pontificio Decreto imminere jubebatur.

LXXXIII. Multum igitur operæ, induſtriæque poſuit Rodericus quidem, ut non ſplendorem ſolum, & auctoritatem, ſed etiam antiquitatis laudem Toletanæ ſuæ Primatiæ adjungeret. Hoc quoque uſus eſt argumento, quod Toletana in Synodo XVI. Archiepiſcopus Hiſpalenſis translatus ſit in Toletanam Eccleſiam, tamquam in Sedem ſuperiorem. At nihilo tamen minus a vero propius abeſt, quod tradit Mariana, & fuſe probat, ante Urbanum II. Epiſcopos Toletanos nihil unquam exercuiſſe ejus juriſdictionis, ac poteſtatis, quæ propria Primatum eſt. In Eliberitano Concilio, immo & in Toletanis, advertit Mariana, non ſubſcripſiſſe Toletanos Præſules niſi poſt complures alios. Illud quidem certo liquet, inter antiquioris Eccleſiaſticæ diſciplinæ monumenta Hiſpanica, quinque hos Archiepiſcopos, Tarraconenſem, Bracarenſem, Emeritenſem, Hiſpalenſem, & Toletanum, longe aliis omnibus anteceſſiſſe Epiſcopis, & Metropolitani nomine uſos eſſe, ſeu Primatis, quod ea tunc duo nomina idem ſonarent: *diverſo nomine, ſententia non alia*. Id porro proficiſcebatur, aut ab antiquiſſima ſub Romanis diviſione Provinciarum Hiſpanicarum; ſcilicet, in Bæticam, Luſitanicam, Tarraconenſem, Carthaginenſem, & Gallæcicam; aut potius a complurium varia partitione Regnorum, poſtquam eo irruperunt barbaricæ ab Aquilone Gentes. Invaſerunt enim Vvandali Hiſpalin, & Bæticam, Alani Emeritam, & Luſitaniam, Suevi Bracaram, & Gallæciam, Gotthi Toletum, & Carthaginem, Romanis ſeſe in Tarraconenſem recipientibus. Gotthi has omnes Gentes ſuæ tandem ditioni ſubegerunt; ita Toletum, quod illis ante caput erat, Hiſpaniæ totius caput evaſit; eaque Regia deinceps Civitas a Gotthorum Regum Aula, & præſentia incredibilem ſplendorem, & opulentiam adepta eſt. Et tamen mirabilis illa Pontificum Toletanorum gloria, & poteſtas, etiam poſtquam credita eſt illis facultas eligendorum Epiſcoporum, his valde anguſtis cancellis cohibita eſt, ut primi ante alios omnes ſederent, ac ſubſcriberent, nulla prorſus freti ejuſdem juriſdictione, quam ſeu

Pri-

Primetes, ſeu Patriarchæ in allos Metropolitanıs exercent: *In ſubſequentibus Conciliis Toletani Præſulis prima ſemper auct ritas eſſe, primumque ſedendo, ſabſcribendoqae locum occaparc, atque bis ſcſinibus Toletani Epiſcopi auct.ritas continuit. Cætera Primatum jura, qui iidem Patriarchæ ſunt, ſola nominc diſcrepantes, ut Leges Eccleſiaſticæ docent, baud quoqaam obtinuit.* Poſt accifas eutem Chriſtianorum res, everſaſque a Mauris Ecclelias, via Toleti ſuperfuit Epiſcopus. Dux ergo, Auctorque fuit Bernardus Primatiæ Toletanæ, is qui eam tunc primum impetravit, cum eb Alphonſo Rege expugnate eſset Toletum. Roma ille *in Hiſpaniam cum rediret* (ut ait Mariana) *Toloſæ vicinorum Epiſcoparum Conventum babuit, facileſque hominues, minimc malos, ingenii dexteritate, & Gallicæ lingaæ commercio, qua ab infantia uſus crat, ut imperium agnoſcerent; adegit.* Infeſtie ſemper animis hunc Primatum ſpectarunt Metropolitani Hiſpaniæ. Nonnihil eos quandoque demulcebant, & deliniebant Romani Pontifices, alumno ſuo ſemper propitii. Callidus II. Metropolin Emeritenſem Compoſtellam tranſtulit, ſubduxitque Provincias Emeritenſem & Bracarenſem Toletano Primati, ut eas Compoſtelleno ſubjiceret. Hadrienus IV. Primatiem Compoſtellanam extinxit, adegitque Bracarenſem Archiepiſcopum, ut Toletani Primatie imperio ſubeſſet. Anaſteſius IV. emiſit Reſcriptum, quo Compoſtellana Metropolis Toletano Primati ſubducebetur. Illud Alexander III. revocevit. Quæ geſta ſunt in Concilio Lateranenſi IV. jam prælibavimus; & rate haberi debent, quæ ibi dicta ſunt, quamquam collidi, & pugnare ſecum Mariana videatur, eum ait, conteſtatam, & finitam fuiſſe litem, viciſſe Toletanum, ut deinceps ſupra Metropolitanos Hiſpaniæ omnes eminuerit: *Lite conteſtata, reliquos Hiſpaniæ Metropolitanos vicit.* Non poteſt hæc Toletano victoria decus ullum peperiſſe, niſi ut ſupra alios ſederet; cum eodem ipſo loco teſtatum faciet Mariana, Toletano impræſentiarum Archiepiſcopos ſola Primatis appellatione fulgere, cum ejus nominis rem, vel poteſtatem ne minimam quidem adrugare poſſint, ſive judicandis appellationum cauſis, ſive edendis Conſtitutionibus: *Ac ne nunc quidem præter nomen, ullam ejus poteſtatis partem exercent in alias Provinciat Hiſpaniæ, neque componendis litibus, neque ſontibus plectendis, neque Legibus promulgandis.*

LXXXIV. Hoc uno ſibi blandiebatur Toletanus eximio honoris inſigni, quod ſolus per omnes Hiſpanias Crucem circumgeſtare poſset. Joennes Aragoniæ Regis filius, & Toletano Archiepiſcopatu auctus, Cæſarauguſtam paternum in Regnum profectus ſuo queſi jure Crucem Primatiæ propriam explicari juſſit. Cæſarauguſtanus Archiepiſcopus audaciam ejus ut reprimeret, nec jura ſua impune violari ſineret, illum incunctanter anathemati, Eccleſiam Interdicto ſubjecit. Jacobus Rex Aragonum patriis primum indulſit affectibus, mox antiquiores cherioreſque ſibi eſse debere intelleait Regni ſui rationes. Pontifex quoque ſolatus eſt illum per litteras, multa animi moderatione, & ſingulari quadam ſapientia conditas, quibus monebat, conducibilius quidem, optatiuſque fuiſſe, ut de jure prius inter ſe, vel de conſuetudine, communicato conſilio, tractarent Archiepiſcopi, quam ſe inexplicabiles in hos laqueos conjicerent; ſed ſoletio illud eſſe debere, quod uterque Pontifex uno, & eodem abreptus eſſet æ.tu, & amore tuendorum Eccleſiæ ſuæ Privilegiorum: *Cauſſam reperies zelum quendam Eccleſiarum jura tuendi, & ipſa illibata ſervandi &c. Cum tam ex parte portantis, quam ex parte reſiſtentium, zelus conſervandi juris Eccleſiarum ſibi commiſſarum fuerit, non injuriam alicui irrogandi.* Denique idem Pontifes vibratam revocavit excommunicationem, evocavit cauſſam totam ad Apoſtolicæ Sedis judicium; vetitis interim Toletenis Archiepiſcopis, ne extra propriam Provinciem ſibi ſinerent Crucem prægeſtari.

LXXXV. Non debet juſtiſſimis fraudari laudibus Romanorum Pontificum incredibilis hic quædam indulgentie, ſapientiæque regulis accomodate clementia, in Metropolitanos Hiſpaniæ, antiquæ ſuæ libertatis retinentiſſimos, & tamdiu totieſque iteratis eorum Reſcriptis conſtantiſſime repugnentes. Stimulabat primæ Sedis Dignites, tot Pontificum conſpiratio, tot inculcatio Reſcriptorum ut nequis impune hæc aſpernaretur. Stimulabat & Caſtellæ Regum majeſtas, victoriæque de infeſtiſſimis Chriſtieni nominis tam frequentes, inſigneſque. Sed retundebat hos ſtimulos, animumque ad mitiora conſilia reflectebat hæc nimirum contempletio; quod non faſtum, non dominationem redoleat poteſtas Eccleſiaſtice quantalibet; quod Principatus Apoſtolicæ Sedis, principatus ſit ſapientiæ, & charitatis; quod unus ſit ſcopus, unus fructus omnium Eccleſiaſticarum Dignitatum, ut utilitati, paci, & concordiæ Eccleſiarum inſerviatur, non Præſulum cupiditatibus. Inde eſt, quod is ipſe, qui ante novis Reſcriptis roboraverat Primatum Toletanum; is ipſe, inquam, Innocentius III. ubi poſtea oculatus ipſe teſtis vidit conſtantem, & unanimem Metropolitanorum Hiſpaniæ conſpirationem, ſecundum eos pronunciavit, nil pronunciando, & nihil illis imponendo novi jugi. Quod enim Toletano Primati ſubjecit Hiſpalenſem Provinciam, necdum a Sarracenorum poteſtate recuperatam, necdum è ruderibus ſuis excitatam, necdum Metropolitano ullo donatam, quod & ab Innocentii ſucceſſore confirmatum eſt; eo commendabatur magis magiſque reliquorum Metropolitanorum libertas. Gregorius Papa IX. exſcribi juſſit, & ad Toletanum miſit Diplomata Urbani II. cæterorumque Pontificum ad ejus Primatiæ confirmationem; ſed nullo ſuo ipſe Diplomate novo ea confirmavit.

LXXX. Revocanda nunc oratio eſt ad intermiſſam narrationem contentionum inter Archiepiſcopos pridem excitatarum pro Crucis geſtatione. Martinus Pontifex ejus nominis V. ut Primates vere æquaret Patriarchis, id Privilegii indulſit Primatibus Toletanis, ut ſederent ſupra Metropolitanos omnes non

Pri-

Primates, tametſi ætate, & promotione hi priores eſsent: *Cum Patriarchæ, & Primates unum ſint, & ſolum nomine differant; declaramus, Joannem Toletanum, qui Hiſpaniarum Primas eſt, Archiepiſcopos non Primates, etiamſi ætate, & promotione priores fuerint, præcedere debere, quemadmodum Patriarchæ illos hactenus præceſſerunt*. Numeratur & illud non poſtremum inter Patriarcharum Privilegia, quod Crucem ſibi ſublimem præferri jubeant, toto Patriarchatus ſui ambitu. Toletanus ea juris ſui fiducia fretus tota Hiſpania Crucem circumgeſtavit, obſtrepentibus quanquam frequenter Metropolitanis quibuslibet, frequentiſſime Bracarenſibus, de quibus mox. Affirmat Gomecius in *Vita Cardinalis Ximenii*, eum veſtigiis, & exemplis majorum ſuorum inhærentem, Crucem tota ſemper Hiſpania circumtuliſſe.

LXXXVII. Venio ad Bracarenſem Archiepiſcopum, cujus unius illuſtranda nobis ſupereſt auctoritas. Refert Joannes Vaſæus, quamdiu Arabes ſplendidiſſimis Civitatibus Hiſpali, & Toleto potiti ſunt, Primatiæ per Hiſpanias omnes munia obiiſſe Bracarenſes Archiepiſcopos; teſtes locupletiſſimas ejus rei chartas recondi in Tabulario illius Eccleſiæ; denique his præſidiis fretos Bracarenſes conſtanter interceſſiſſe Urbani II. Reſcriptis, quibus Toletana Primatia inſtituebatur. Porro ea fuerat Bracarenſis Civitatis laus, ea felicitas, quod prima e Sarracenorum dominatione emerſiſſet, & Chriſtiano ſe reddidiſſet Imperio: *Quæ prima Metropolitanarum Eccleſiarum a Muhumetiſtarum tyrannide liberata fuit*.

LXXXVIII. Cognatio non mediocris intercedere videtur inter Bracarenſem hanc Primatiam, & Narbonenſem, de qua ſuperius, in Provinciæ Tarraconenſis Eccleſias. Utriuſque enim Primatiæ fundamenta poſita erant in ruinis, & vaſtitate cæterorum Metropoleon a Sarracenis dirutarum; & in beneficiis, vigiliiſque, & laboribus, quibus has ſolari duo illi Metropolitani, ac relevare ſtuduerant. Si ſerio perpendas, quantum levamenti & præſidii vaſtatis his Metropolibus accedere potuerit per Bracarenſes, & Narbonenſes Metropolitanos, ad priſtinum illis ſtatum, ſplendoremque reſtituendum; in his ſatis cauſæ fuiſſe forſan intelliges, ut de Primatu cum Toletanis Præſulibus certarent, qui fucato imaginariæ poſſeſſionis prætextu nitebantur. Nec illud etiam mirum accidet, ſi Bracarenſes Archiepiſcopi, non libertatem tantum ſuam, & immunitatem a Primatis Toletani jure oſtentarent; ſed ipſam vendicarent ſibi Primatiam, ut liquet ex illo Decretalium Capite, ubi hæc controverſia attingitur. Hinc eſt, quod Bracarenſes etiam nunc Archiepiſcopi nomen retentant Primatum Hiſpaniæ, Crucemque Primatialem præferri ſibi jubent.

LXXXIX. In uno Bartholomæo Martyrum Archiepiſcopo Bracarenſi luculentiſſimum ſuppetet nobis documentum, quo conſtet, non diſſidere ab infucatæ humilitatis ſenſu, & a ſumma illa, quæ Apoſtolicos maxime Præſules decet, ſupercilii, faſtus, & dominationis deteſtatione; infractam illam viri conſtantiamque in iſtiuſmodi Eccleſiarum privilegiis, & libertatibus defendendis. Cum cæterarum omnium virtutum, tum maxime humilitatis, & modeſtiæ gloria floruit Bartholomæus. Nec potuiſſent tamen ambitionis vehementiſſimæ faces quemquam Antiſtitem inflammare ad flagrantiorem poteſtatis ſuæ, juriumque defenſionem. Tridentinam ad Synodum profectus, pervicit, ut ante illum ſederet, qui Metropolitanos omnes ordinationis tempore antestabat; atque ideo ut ante Metropolitanos omnes non Primates. Pontifex ipſe, ad quem de eo relatum fuerat, ſanxerat, ita fieri debere; quamquam hactenus Romanis a Pontificibus nihil definitum eſſet de controverſia Archiepiſcopos inter Toletanum, & Bracarenſem pro Hiſpaniarum Primatu. Sedit ergo tunc in Tridentino Concilio Bracarenſis poſt Patriarcham Hieroſolymitanum. At ubi convolarunt Tridentum reliqui ex Hiſpania Archiepiſcopi, tum vero iniquis illi animis tulere, haberi Bracarenſem pro Hiſpaniæ Primate, eoque Toletani Pontificis Dignitati vehementiſſime derogari. Nova tunc, graviſque conflagravit contentio, de qua Legati ad Pontificem retulere. Reſcripſit Pontifex, ut præirent Patriarchæ Archiepiſcopis, hi Epiſcopis, nec ulla haberetur ratio Primatum, ſive dubias illi, ſive indubias Primatias oſtentarent.

LXXXX. Nihil tempeſtivius, nihil tum conſultius diffiniri potuit, nihil præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus accommodatius. Cum tot enim ubique Primates ſint in toto Orbe, vel nomine ſolo, vel etiam re, & poteſtate conſpicui; ſi horum titulos, chartaſque Tridentini Patres excutere adgreſſi eſſent, infinitam quandam, & ſpinoſiſſimam in cauſſam ingreſſi eſſent, & quæ exitus nullos haberet. Nec elanguit tamen Bartholomæi Bracarenſis vigor in propugnanda Eccleſiæ ſuæ prærogativa, quam ita ſucceſſoribus transfundere illibatam ſtatuerat, ut a prædeceſſoribus acceperat; expreſſitque tandem ab Apoſtolicæ Sedis Legatis, qui Synodo præerant, authenticum ſcriptum, quo ſignificaretur, nihil poſthac damni, aut præjudicii creari poſse ex hac ſedendi forma in Concilio Tridentino uſurpata, adverſus priſcam Bracarenſis Eccleſiæ Dignitatem, eiſdem deinceps, atque ante honoribus, & Privilegiis potituræ.

XCI. Quum inaugurari voluit Philippus II. Hiſpaniarum Rex in novum Portugalliæ Regnum, & ſolenne ſacramentum præſtare pro more inter manus Archiepiſcopi Bracarenſis, non ante aſsenſus eſt Bartholomæus, quam ſponderet, & in ſe reciperet Rex, præſtaturum, ut ſua illi Primatialis Crux præferretur in eum locum, ubi Comitia habebantur Regni, tametſi coram reclamarent Archiepiſcopi Ulyſſipponenſis, & Eborenſis. Cauſsabantur illi, nec immerito, vetuſtiſſimam de Primatia cum Toletano litem diremptam necdum eſse; itaque præter fas eſse, quod extra Provinciam propriam Bracarenſis Crucem explicaret. Bartholomæus uno hoc illos refellebat verbo, conſtare ſibi poſſeſſionem, nec poſse ſine piaculo a ſe commen-

mendatæ ſibi Eccleſiæ jura imminui. Denique ſanctiſſimus Præſul, accito Notario Apoſtolico, Acta authentica excipi, & in Eccleſiæ ſuæ archivis, hæc recondi curavit.

XCII. Si quo de alio nobis ſermo eſset Antiſtite, non diſparis in virtutum curriculo gloriæ, ſed diſparis ſapientiæ, & eruditionis, poſsent hæc omnia zelo adſcribi, cui plus ineſset ignis, quam luminis, plus ardoris, quam ſapientiæ. Sed cum perſuaſiſſimum jam pene omnibus ſit, certe eſse debeat, paucos prioribus, & purioribus ſæculis Antiſtites ea abundaſse copia Eccleſiaſticæ eruditionis, qua pollebat Bartholomæus, in Scripturis totus, in Patrum Commentariis, in Conciliorum ſtatutis evolvendis verſatiſſimus, in Chriſtianæ pietatis, in Epiſcopalis denique ſanctimoniæ regulis meditandis; hinc illud certe efficitur, ad tanti Præſulis exempla conformari, refingique noſtras ratiocinationes, noſtroſque ſermones debere; nec committendum nobis eſſe, ut quod ille approbavit, improbemus.

XCIII. Non ergo ſubtilius ſupra quam ſolidius dicebatur a nobis, has de Primatu, aut Principatu Eccleſiaſtico lites, in omnibus olim Regnis frequentiſſimas, ſcaturire quandoque potuiſſe a zelo non illaudato, immo & ab officio, vinculoque ſtrictiſſimo juata, & religioſiſſimo ſervandi, & in poſteros traſmittendi depoſiti ſacrarum cujuſque Eccleſiæ Dignitatum. Tot Antiſtitum ſapientia, ſanctitaſque Orbi perſpectiſſima, quibus ita viſum, a quibus ita ſancitum eſt, non poteſt non & ab ipſis, & a nobis quantamcumque obtrectatorum maledicentiam exufflare. Docuit nos jam non ſemel Auguſtinus, ſummam eſſe charitatis, & cupiditatis, non diſſimilitudinem tantum, ſed & ſimilitudinem. Idem ardor, eadem vis, eadem animorum contentio, & infatigata lucta, ſed ſcopus, finiſque longe diverſiſſimus. Et in eo ſunt omnia. Nec alio ſe habet modo religioſus zelus, & meram ſpirans ſanctitatem, ambitioni comparatus. Nihil ſimilius in ſpecie, & in cortice; nihil diſſimilius in penetrali. Certiſſime enim zelus iste piiſſima eſt charitas; & ambitus ille mera eſt cupiditas. Atqui cupiditas ſupercilioſa, & inflata eſt, tum etiam cum dejicere ſe, & detumeſcere videtur. Charitas humilis, & ſincere modeſta eſt, vel tunc cum magnos gerit animos, & fidentiſſime pro veritate certat.

XCIV. Barboſa, qui Luſitanus fuit gente, & Ugenti tandem creatus Epiſcopus, Bartholomæi in veſtigia ingreſſus refert, fuiſſe tres ejus ea ſucceſſoribus, qui Primatus inſignia præſetulere, ſolenneſque adepti ſunt honores, anno MDCXVII. MDCXIX. & MDCXXXVIII. præſentibus Catholicis Regibus Philippo III. & Pilippo IV. ipſa in Aula Toletana, nunc Regia, nunc Archiepiſcopali. Faxit tantum Deus, ut tam bene in eis, quam in Bartholomæo, conſentiret humilitati conſtantia, modeſtiæ vigor invictus. Eorum, quæ geſta ſunt ſub ultimo trium horum Archiepiſcoporum, oculatum ſe teſtem fuiſſe, profitetur Barboſa, magni inter Canonici juris Commentatores nominis.

XCV. Unum mihi ſupereſt obſervandum, ut finem faciam de Primatibus dicendi, quanquam jam obſervatum id ſupra fuerit. Sed quæ iſtiuſmodi ſunt, inculcari aliquoties expedit. Si Regibus, ſi Metropolitanis tunc idem fuiſſet animi, quod poſtea aliis fuit, ut per Gregorium VII. per Urbanum II. alioſque nonnullos Pontifices Primatiæ inſtituerentur, nec quiſquam illos remoraretur; non poſtea illis ipſis, ſeu Regibus, ſeu Metropolitanis doluiſset, quod ſæpe doluit, cauſſarum omnia genera Romam referri judicanda. Has querelas anteveniebat illa Numinis ſapientia, quæ Eccleſiam regit, vegetatque, Pontificeſque incitabat ad creandos ſubinde Primates, ut de illis tantum cauſſis ad Romanum Tribunal litigatores accederent, quæ in Archiepiſcoporum, vel Primatum Curia dirimi nequiſsent. Primatiæ repudiatæ ſtatim, aut poſtea obliteratæ ſunt; ſola ſupereſt Lugdunenſis, eaque valde truncata, abſciſſis quibuſdam Provinciis, ejuſque jure ad ſolas appellationum cauſſas coercito; inde cauſſarum examina Romam perlata; quo dolendæ magis mortalium vices, qui nec mala ferre poſsunt, nec malorum remedia.

CONCILIUM EGARENSE

In Egara, loco Provinciæ Tarraconenſis, ſub SISEBUTO.

Anno Regni ejus tertio, Era DCLII. anno Domini DCXIV. ſub Bonifacio IV.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſub die Idus Januarias, anno feliciter tertio glorioſiſſimi Domini noſtri Siſebuti Regis.

1. CONvenientes in unum Epiſcopi Provinciæ Tarraconenſis in locum Egara, id Sancta inſtituit Synodus, ut Conſtitutio, quæ dudum in anno tertio decimo Regni divæ memoriæ Reccaredi Regis, in Concilio Oſcenſi conſtituta quidem, ſed conſcripta minime fuit confirmata, ut in perpetuum valitura perduret. Et omne quicquid ex caſtimonia Presbyterorum, & inferius Clericorum, conſcriptum fuit, eadem forma etiam de omnibus Epiſcopis ſub tali induſtria, ſolertiaque, omni tempore pepigendo ſcrutetur, ut au-

auxiliante Domino, & adminiculante, talis vitæ ſolicitudinem nulla (quod abſit) reprehenſionis occaſio ſubripere aliquando prævaleat.

Subſcriptiones.

1. Euſebius ſubſcripſi.
2. Mumius ſubſcripſi.
3. Joannes ſubſcripſi.
4. Maximus ſubſcripſi.
5. Emila ſubſcripſi.
6. Ruffinus ſubſcripſi.
7. Viſus ſubſcripſi.
8. Vincentius ſubſcripſi.
9. Stephanus ſubſcripſi.
10. Pompedius ſubſcripſi.
11. Sintharius ſubſcripſi.
12. Juſtus ſubſcripſi.
13. Maximus Presbyter agens vicem domini mei Stephani Epiſcopi ſubſcripſi.
14. Fructuoſus in Chriſti nomine Diaconus, agens vicem domini mei Gomarelli Epiſcopi ſubſcripſi.

NOTÆ VARIORUM.

I. CONcilium iſtud Provinciale inventum fuit in Codice illo celebri S. Æmiliani, ut refert Ambroſius Morales Lib. 12. Cap. 14. Eſt vero habitum ſub Dominio Siſebuti Hiſpaniarum Regis celeberrimi, de quo plura lectu digniſſima invenies apud laudatum Auctorem. CARD. DE AGUIRRE.

II. *Sub Siſebuto.*] Siſebutus Rex ſucceſſit Gundemaro, regnavit annos octo, anno Domini DCXII. Era DCL. Eo imperante, coactum eſt apud Egaram Concilium. Eſt Egara in Provincia Tarraconenſi. In Codice manuſcripto legi Exara. LOAISA.

III. Rodericus Sanchez de Arevalo Epiſcopus Palentiæ in *Hiſtoria* Latina *Regum Hiſpaniæ* cenſet, impulſu ejuſdem Siſebuti Regis habitum fuiſſe Toleti Concilium quoddam, ad conſtringendum Judæos, ut converterentur ad Fidem Chriſtianam, prout ipſe deſiderabat. At enim talis Concilii nullum veſtigium invenitur. Tulit quidem Leges Siſebutus adverſus Judæos, quibus ſub pœna mortis cogebantur ad Chriſtianiſmum recipiendum, quæ exſtant in Libro illo antiquiſſimo, ac celebri Hiſpaniæ noſtræ, cui Titulus, *FUERO JUZGO*, Lib. 12. Titulo ſecundo. Qua in re S. Iſidorus, & alii ajunt, Siſebutum habuiſſe quidem zelum bonum, ſed non ſecundum ſcientiam. Non enim Fides Chriſtiana Hebræis, aut Gentilibus obtrudenda eſt vi, ſed opportune prædicanda, ſuadenda ſuaviter, & fortiter perſuadenda.

IV. Nec veroſimile eſt, in quoquam Concilio Toletano aſſenſuros Epiſcopos Hiſpaniæ Siſebuto in ea deliberatione violenta, cum toto tempore Regni ipſius floreret ſanctus Iſidorus Præſul Hiſpalenſis alia omnia docens, qui habebatur ab omnibus inſtar oraculi, a quo reliqui Hiſpaniæ Epiſcopi non auderent recedere. Unde & mortuo Siſebuto idem Iſidorus in Conc. IV. Tol. an. DCXXXIII. cum reliquis Patribus ita edixit Canone LVII. *De Judæis autem hoc præcepit ſancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre; cui enim vult Deus, miſeretur, & quem vult, indurat. Non enim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes; ut integra ſit forma juſtitiæ; ſicut enim homo proprii arbitrii voluntate ſerpenti obediens periit, ſic vocante gratia Dei, propriæ mentis converſione homo quiſque credendo ſalvatur. Ergo non vi, ſed libera arbitrii facultate, ut convertantur, ſuadendi ſunt, non potius impellendi. Qui autem jam pridem ad Chriſtianitatem venire coacti ſunt, ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi Principis Siſebuti; quia jam conſtat, eos eſſe ſacramentis Divinis aſſociatos, & Baptiſmi gratiam percepiſſe, & Chriſmate unctos eſſe, & Corporis Domini, & Sanguinis extitiſſe participes, oportet, ut Fidem etiam, quam vi, vel neceſſitate ſuſceperunt, tenere cogantur; ne nomen Divinum blaſphemetur, & Fides quam ſuſceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur.* Itaque nullum aliud Concilium tempore Siſebuti Regis in Hiſpania celebratum fuit, præter Egarenſe.

V. *In Concilio Oſcenſi &c.*) quæ in illo Concili habito Era Chriſtiana DXCVIII. anno tertiodecimo Reccaredi Hiſpaniæ Regis, ſtatuta fuerunt circa vitam, & honeſtatem Clericorum, recoluntur hoc loci, & inſtaurantur. Ea vero omnia cum aliis Canonibus eodem ſpectantibus, examinanda recipimus ſuo loco, Diſſertatione peculiari, *De Clericis lapſis*. Interea accipe aliam de loco, aut ſitu Eccleſiæ Egarenſis, elaboratam ſtudio Clariſſimi Viri Stephani Baluzii, quam illico dabimus abſque illis additionibus, quas olim promiſimus in Synopſi Conciliorum Hiſpaniæ, ubi ſuppetebat tempus, & otium ad hujuſmodi ſtudia, quod modo nobis vix eſt ad neceſſaria vitæ officia. CARDINALIS DE AGUIRRE.

VI. *Euſebius.*] Euſebius Epiſcopus Tarraconenſis erat, ut ex Epiſtola Gundemari apparet, & Provinciæ Tarraconenſis Metropolitanus, Mumius Calagurritanus, Joannes Gerundenſis, Maximus Cæſarauguſtanus, Emila, ſive Emilianus Barcinonenſis, Ruffinus (lege Piſinus) Eliberitanus, Viſus (Lege Vitularius) Laverricenſis, Vincentius Bigaſtrenſis, Stephanus Oretanus.

VII. *Gomarelli.*] Goma Olyſſipponenſis ſubſcribit in Epiſtola Gundemari. LOAISA.

DIA-

Digitized by Google

DIATRIBA

CLARISSIMI VIRI STEPHANI BALUZII TUTELENSIS

De Epiſcopatu Egarenſi,

AD ERUDITISSIMUM P. PHILIPPUM LABBEUM.

VIII. Dubitatum video a Viris perquam eruditis, Philippe Labbee, ubinam tandem gentium ſita fuerit Egara, Sedes olim Epiſcopalis, in qua habitum fuit Concilium Egarenſe anno DCXIV. ſub Siſebuto Rege Gotthorum in Hiſpania; ac tametſi omnes conſentiant, id quod notiſſimum eſt, Egarenſem Eccleſiam fuiſſe Suffraganeam Eccleſiæ Tarraconenſis, Egara diu quæſita, via tandem reperta eſt. Sane Vir eruditiſſimus, & Hiſpanicarum rerum elegantiſſimus Scriptor, Joannes Mariana, Lib. 6. *Rer. Hiſpan.* Cap. 15. obſervavit, eam fuiſſe ſitam præter Barcinonem, & Gerundam, quod intelligeret, ut ego quidem arbitror, vetuſtas notitias eam ſemper collocare inter Barcinonem, Gerundam, & Auſonam. Quare mirari ſubit, cur Joanni Garſiæ viſum ſit Egaram, referri poſſe ad locum quendam Cæſarauguſtæ vicinum, cui nomen eſt *Gea de los Cavalleros*. Laudanda eſt ſapientia Joannis Vaſæi, non contemnendi Scriptoris, qui cum Egaram reperire non potuiſſet, ingenue id faſſus eſt, neque cogitationem ſuam convertit ad conjecturas parum probabilas. Unus Philippus Ferrarius Alexandrinus, Vir alienigena, Egara ubinam fuerit, indicavit, Terraciamque eſſe docuit, Oppidum haud procul Barcinone, ac Minoriſſa, quod hodie *Terraſſa* dicitur ab incolis: *Egara, Terraſſa* (inquit ille in Lexico Geographico) *Urbs olim Epiſcopalis Hiſpaniæ Tarraconenſis, ſub Archiepiſcopo Tarraconenſi, nunc oppidum Cataluniæ inter Barcinonem, & Minoriſſam, a Barcinone IV. leucis; cujus Urbis exſtant aliquot veſtigia, & S. Pedro de Terraſſa locus nominatur; ejuſque Epiſcopatus Barcinonenſi copulatus eſt*. Nolim autem mihi tantum arrogare, ut arbiter eſſe velim finium regundorum, litemque componere inter tantos Viros. Quia tamen res iſta utilis eſſe poteſt, & non injucunda, Diſſertationem edere inſtitui de Epiſcopatu Egarenſi; tibique eam inſcribere imprimis placuit, Vir clariſſime, qui Reipublicæ cauſſa magnam illam, & nobilem Conciliorum omnium editionem aggreſſus es. Sed antequam deſtinata componam, proponenda eſt brevis deſcriptio Oppidi Terraciæ; ubi ſitam olim fuiſſe Egaram manifeſtis, ut arbitror, argumentis evincam.

IX. Igitur Terracinenſe Oppidum, quod hodie Terraſſa dicitur, in ea Provinciæ Tarraconenſis parte ſitum eſt, quæ nunc Catalonia dicitur, XVI. mill. paſſ. ab Urbe Barcinonenſi, & IV. mill. paſſ. a Rubricato fluvio, in regione Vallenſi poſitum, videlicet inter Barcinonem, Minoriſſam, & Auſonam, ad rivulum quendam *Arenas* vulgo dictum, quod aqua fere careat, niſi quum hibernis intumuit imbribus. Priſcis autem temporibus ſita hoc loco fuit Egara; quæ proprium habuit Epiſcopum, donec tranſgreſſi ex Africa in Hiſpaniam Sarraceni, quicquid ultra Iberum eſt vaſtavere; eoque tranſito, pars quoque cladis invaſit Urbes, quæ nunc in Catalonia habitantur. Ad ea enim tempora referendam eſſe everſionem Egaræ, hinc colligitur, quod nulli Sedis illius Epiſcopi reperiuntur poſt Maurorum in Hiſpanias adventum. Deſtructa itaque Eccleſia Egarenſis, adjecta Diœceſi Barcinonenſi, utpote finitimæ, pro more illarum tempeſtatum; quemadmodum Provinciæ Tarraconenſis integra, Archiepiſcopo Narbonenſi tum ſubjecta eſt, quia ſi Galliam ſpectes, omnium vicinior erat Hiſpaniæ Tarraconenſis. Nam Tarraconem ipſam, atque quicquid ultra Rubricatum eſt, Sarraceni tenebant, eratque in hoc fluvio conſtitutus limes Hiſpaniarum, & Regni Francici; poſtquam ea Provincia in jus, ac ditionem Regum Francorum tranſiit. Deinceps ergo Egara paruit conſtitutis Epiſcopi Barcinonenſis, & ab eo ſacra petiit, citra omnem controverſiam. Unde factum, ut anno DCCCLXXIV. jus Sedi ſuæ quæſitum retinere cupiens Frodoinus Epiſcopus Barcinonenſis, in Attiniaco palatio conſtitutus, coram Carolo Calvo Francorum Rege conqueſtus ſit, quod *Caſtrum Terracinenſe ſuæ ſubditum poteſtati, factione Bajonis per Presbyteri inſolentiam ſuo reſultaret miniſterio*, id eſt, Epiſcopi Barcinonenſis juſſa detrectaret, neque eum haberet pro Epiſcopo. Sane Cæſarius Abbas, qui circa anno CMLXI. Tarraconenſis Metropoleos dignitatem reſtaurare tentavit, irrito quamvis conatu, Cathadrales quoque Eccleſias ei ſubjectas reparare cupiebat, & in his Egarenſem; ut patet ex ejus Literis ad Romanum Pontificem ſcriptis, quæ nondum editæ ſunt. Fuerat enim illic, ut dixi, Sedes Epiſcopalis ante Maurorum adventum; cujus Epiſcopi variis Hiſpaniæ Conciliis interfuerunt uſque ad annum DCXCIII. ut patebit ex ſequenti Epiſcoporum Egarenſium ſerie.

I. Nebridius Epiſcopus Egarenſis interfuit in Concilio Tarraconenſi anno DXVI. & Gerundenſi anno DXVII.

II. Taurus Concilio Ilerdenſi an. DXLVI.

III. Sophronius Concilio Toletano III. anno DLXXXIX. & Cæſarauguſtano ann. DXCII.

IV. Ilergius Concilio Barcinonenſi anno DXCIX. & Decreto Gundemari Regis an. DCX.

V. Eugenius Concilio Toletano IV. anno DCXXXIII.

VI. Vincentius Concilio Tolet. VIII. an. DCLIII. per Servandum Archipresbyterum.

VII. Joannas Concilio Toletano XV. anno DCLXXXVIII. & XVI. anno DCXCIII. item-

que XIII. anno DCLXXXIII. per Samuelem Presbyterum.

X. Sitam fuiſſe Egaram inter Barcinonem, Gerundam, & Auſonam, colligi abunde poteſt ex antiquis notitiis. Sed tamen extat diviſio Diœceſeon Regni Gotthorum a Vvamba Rege decreta, quæ edita eſt a Joanne Garſia in Notis ad Concilium Lucenſe ſub Theodemiro, & in *Chronico Lucæ Tudenſis*; ex qua manifeſte patet, contiguam Diœceſi Barcinonenſi fuiſſe Diœceſin Egarenſem, itemque Diœceſi Gerundenſi, ac Dertoſanſi. Nam Rex Vvamba jubet, eos eſſe limites Diœceſeos Barcinonenſis, ut teneat *uſque Bordel*, Egara vero teneat *de Bordel uſque Paladera*, Gerunda autem *de Palada* (quod eſt haud dubie *Paladera*) *uſque Juſtemate*. At parte ex alia, Egara tenet *de Monteſa uſque Portellam*; Dertoſa vero, *De Portella uſque Deniam*. Qui ſitus omnino congruit Oppido Terracinenſi, quod inter Barcinonem, Gerundam, Auſonam, & Dertoſam ſitum eſt, quamvis longo intervallo a Dertoſa, & Gerunda disjunctum. Quoniam vero vocabula illa, quæ fines harum Diœceſum deſignant, periere; hinc factum, ut difficile ſit, ac ferme impoſſibile limites Egareſis Diœceſeos aſſignare, ſatiſque ſit, digitum, ut fieri ſolet, ad fontes intendiſſe.

XI. Amiſerat autem Egara nomen ſuum ævo Caroli Calvi, ut patet ex conqueſtione Frodoini Epiſcopi Barcinonenſis, cujus ſupra facta mentio eſt. Sed præterea idem Carolus Calvus mentionem Caſtri Terracinenſis facit in Præcepto dato anno DCCCXLIV. in gratiam Gotthorum, ſive Hiſpanorum *intra Barcinonam, vel Terracium Caſtellum* habitantium; quorum progenitores, ut Sarracenorum immanitati ſe ſubtraherent, ad ea loca confugerant. Terraciæ quoque meminit Lotharius Rex Franciæ Ludovici Tranſmarini filius in Præcepto, quod anno Chriſti CMLXXVIII. confectum eſt in gratiam Monaſterii Sancti Cucuphatis in Regione Vallenſi.

XII. Quamvis autem excifa Egara fuerit, in cujus ruderibus, ut conjectura ſuadet, ædificatum fuit Caſtrum Terracinenſe adverſus Sarracenorum incurſus; non adeo tamen abolitum erat ejus nomen ſub ſecunda Regum noſtrorum ſtirpe, & ſub initia tertiæ, quin interdum revocaretur in memoriam hominum. Quippe in Chartulario Eccleſiæ Barcinonenſis extant Literæ Borrelli Comitis, Petri Epiſcopi, & aliorum quorundam, datæ XII. Kal. Januarii, anno XII Regni Leutharii filii Ludovici, hoc eſt, anno CMLVIII. qui fuit duodecimus Regni Lotharii, in quibus hi Viri donant Eccleſiæ Barcinonenſi *omnes Eccleſias de Terracia, & de Egara, cum Parochiis, decimas, & primitias, & omne uſum ipſas Eccleſias pertinentium*. Anno dein MXXV. Guilabertus Epiſcopus Barcinonenſis dedit *Canonicæ Barcinonenſi*, id eſt, Capitulo Canonicorum Barcinonenſium, *Eccleſiam ſanctæ Eulaliæ, quæ eſt ſita in Egara, & in Terracia*.

XIII. Probant hæc quidem, Egaram fuiſſe ſitam in Terracia, atque adeo Barcinonis vicinam fuiſſe; ut plane in poſterum dubitari non poſſit de ſitu Civitatis Egarenſis. Sed tamen illud negotium apertius confirietur, adductis Literis Raymundi Epiſcopi Barcinonenſis, quæ extant in Archivo Prioratus Sancti Petri de Terracia, unde illas deſcribi curaverat Illuſtriſſimus Vir Petrus de Marca Pariſienſis Archiepiſcopus, quum Viſitatoris generalis munere fungeretur in Catalonia.

XIV. *Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo centeſimo duodecima, Era milleſima centeſima quinquageſima, quarto Nonas Januarii, communi utilitati providentes venerabilis Raymundus Dei nutu Barcinonenſium Epiſcopus, & Canonicorum ſibi commiſſorum Conventus inferius annotatus, necnon & aliorum Clericorum, quam plurimus occurſus, cum ingenti etiam plebium multitudine, & militum nobilium ibidem advenientium non minor acceſſus, convenerant ad conſecrationem Domus Dei, in honorem ejuſdem Genitricis Dei Mariæ, in Comitatu Barcinonenſi, in termino Terraciæ, juxta Eccleſiam Parochialem Sancti Petri, in loco eodem, ubi antiquitus Egarenſis Sedes erat conſtructa. Die ſiquidem conſecrationis confirmaverunt prædictæ Eccleſiæ quidquid poſſeſſionum habebat, vel habere debebat ubique &c.*

XV. Hæc ſunt, Vir Clariſſime, quæ de Epiſcopatu Egarenſi reperiri poſſe arbitror. Tu vero illa recenſebis pro tua ſapientia, & eruditione; & ſi quid rectius iſtis noveris, candidus imperties, prout ſoles; meumque hunc conatum interim probabis, donec meliora ſuccedant. Lutetiæ XIV. Kalend. Auguſti MDCLXIII.

EPISTOLA DEUS-DEDIT PAPÆ

AD GORDIANUM HISPALENSEM EPISCOPUM

Qui proprios filios de ſacro fonte ſuſcipiunt, ab uxoribus ſeparentur, & prohibetur, ne quis commatrem ſuam in uxorem accipiat.

Deus-dedit Sanctæ Romanæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus, Gordiano Hiſpalenſis Eccleſiæ Coepiſcopo, & Fratri dilectiſſimo

16. PErvenit ad nos Diaconus veſter, veſtræ Sanctitatis Epiſtolam ferens, quod quidam viri, etiam & mulieres, præterito Sabbatho, Paſchali die, præ magno populorum incurſu, neſcientes, proprios ſuos filios ſu-

ſuſcepiſſent ex lavacro ſancto. Cupis ergo ſcire, ſi pro tali accidente ratione debeant viri, & mulieres ad ſuum proprium redire uſum, an non? Nos vero mœſti hac in re inquiſivimus priorum Patrum noſtrorum dicta. Invenimus autem in Archivis hujus Apoſtolicæ Sedis, jam talia contigiſſe in Eccleſiis Iſauriæ, Epheſiorum, ſimulque Hieroſolymæ, & etiam aliarum Civitatum. Epiſcopis etiam earum civitatum ab hac Apoſtolica Sede volentibus ſcire, utrum viri, & mulieres redirent ad proprium torum; beatæ memoriæ Sanctiſſimi Patres, Julius, Innocentius, & Cæleſtinus, cum Epiſcoporum plurimorum, & Sacerdotum conſenſu, in Eccleſia Beati Apoſtolorum Principis prohibentes talia perſcripſerunt, & confirmaverunt, ut nullo modo jam ſe in conjugium reciperent mulieres, aut viri quicumque aliqua ratione ſuſceperunt natos proprios; ſed ſepararent ſe, ne ſuadente diabolo tale vitium peccati * inoleſcat per mundum, & univerſorum error accreſcat. Scitis quia quomodo ſunt ſeptem dona Spiritus Sancti, ita ſunt ſeptem dona Baptiſmi a primo pabulo ſacrati ſalis, & ingreſſu Sanctæ Eccleſiæ uſque ad * confirmationem Spiritus Sancti per Chriſma. Ab hoc ergo primo Spiritus Sancti dono uſque ad ſeptimum nullus Chriſtianus ſuam commatrem in conjugium ſuſcipere debet, & qui præſumpſerit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, niſi pœnitentiam egerit digne. Mulieres vero, cum ſeparatæ fuerint pro hac illicita re, a propriis viris totam præcipimus recipere dotem, quam in die nuptiali receperunt, & poſt expletum annum recipiant alium virum, ſimiliter & vir uxorem.

* Innoteſcat. Scitis.

* Conſummationem.

N O T Æ V A R I O R U M.

XVII. HÆc Epiſtola videtur abſdubio ſuppoſita, aut ſaltem vitiata quoad epigraphen; ſiquidem toto tempore Pontificatus Deus-dedit Papæ, nimirum anno DCXIV. & duobus ſequentibus, ſolus Iſidorus fuit Archiepiſcopus Hiſpalenſis, idque abſque ullo ſocio, ſive coadjutore. Quin & multis annis, tam ante tempora Deuſ-dedit Papæ, quam poſt ejus obitum, permanſit Hiſpalenſis Præſul, uſque ad annum DCXXXVI. ut conſtat ex Redempto Diacono in ejus Vita. Obiit enim die quarta Aprilis (non decima quarta, ut habetur in Collectione Regio-Portuenſi Lectionum Euchariſticarum) feria quinta poſt Paſcha, quod eo anno biſſextili occaſavi. Literis Dominicalibus GF. incidit die 31. Martii. Unde non apparet locus, ut Deuſ-dedit Papa Epiſtolam hanc ſcripſerit ad Gordianum Hiſpalenſem Epiſcopum.

XVIII. Cum vero illa in tot antiquis exemplaribus exſtet, non auſim illam prorſus expungere ab albo Decretalium Pontificiarum; & in id propendeo, ut vere ſcripta credatur a prædicto Romano Pontifice ad Gordianum quendam Epiſcopum, non tamen Hiſpalenſem, ſed alterius Eccleſiæ. Facile enim eſt, ut tot ſæculorum curſu, aut exſcribentium incuria, legatur epigraphe ad Epiſcopum *Hiſpalenſem*, ubi a principio dictum fuerat *Hiſpanienſem*, aut quippiam ſimile. Sic certe plures Epiſcopi diverſarum Hiſpaniæ Eccleſiarum appellari ſolebant, denominatione potius ſumpta a Regno, quam ab Eccleſia uniuſcujuſque peculiari. Certe Epiſtola illa S. Euſebii Epiſcopi Vercellenſis, ac Martyris ad Gregorium Epiſcopum Eliberitanum, exſtans inter *Fragmenta S. Hilarii*, edita jampridem a Nicolao Fabro, & noviſſime a Monachis doctiſſimæ Congregationis S. Mauri, columna 1356. ſolum inſcribitur *Ad Gregorium Epiſcopum Spanenſem*.

Sic & in Concilio Oecumenico Sardicenſi ſubſcribunt ſex Epiſcopi hoc ordine, ut Spaniam præmittant, & deinde Eccleſiarum ſuarum nomina.

Oſius ab Spannia Cordubenſis.
Annianus ab Spanniis de Caſtolona.
Florentius ab Spanniis de Emerita.
Domianus ab Spanniis de Aſturica.
Caſtus ab Spanniis de Cæſarauguſta.
Prætextatus ab Spanniis de Barcilona.

Denique ut plura hujus generis miſſa faciam, apud Gelaſium Cyzicenum, Lib. 2. *Hiſtoriæ Concilii Nicæni*, Cap. 5. ubi devenitur ad nomina Præſulum, qui intervenere illi magnæ Synodo, primo loco profertur Oſius, tacito Epiſcopatu Cordubenſi, & expreſſo dumtaxat nomine Hiſpaniæ hiſce verbis: Αὐτός τε Σπάνων ὁ πάνυ βοώμενος ὁ Ὅσιος, ἐπέχων καὶ τὸν τόπον τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης ἐπισκόπου Συλβέστρου. *Ipſe etiam Oſius ex Spaniis, nominis, & famæ celebritate inſignis, qui Sylveſtri Epiſcopi maximæ Romæ locum tenebat.*

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Recte ſcribit Baronius, plane dolendum eſſe, S. Deuſdedit Pontificis facta, Scriptorum inopia, obſcura eſſe relicta. Sed deceptus eſt, uti poſt alios in laudati Pontificis Vita, Num. v. notavit Pagius, cum exiſtimavit, Epiſtolam, quæ dicitur a Deuſdedit ſcripta ad Gordianum Epiſcopum Hiſpalenſem, genuinum eſſe hujus Pontificis fœtum. Primum, quod ſcribatur Gordiano Hiſpalenſi Epiſcopo, & tamen conſtat, uti etiam ſuperius dictum eſt, ab anno 600. ad 636. quo, teſte Redempto ejus Clerico, ſive Archidiacono, obiit, Hiſpalenſem Eccleſiam rexiſſe; ideoque nullum, ſedente Papa Deuſdedit, Gordianum exſtitiſſe Epiſcopum in ea Eccleſia. Secundo Auctor Epiſtolæ Iſauriam Orientis Provin-

vineiam, eujus olim Metropolis fuit Saulecia, Civitatem abſurdiſſime vocat. Tertio, Julii, Innocentii, & Cæleſtini Decreta comminiſcitur, quibus conjuges, qui proprios filios ex Baptiſmo ſuſcepiſſent, ſeparandos edixerant, eorumque ſulutum pronunciaverant Matrimonium. At nihil fuiſſe a laudatis Pontificibus ſtatutum, imo nec ſpiritalem cognationem Impedimentum fuiſſe Matrimonii circa medium octavi ſæculi, colligitur ex Epiſtolis S.Bonifacii Moguntini Archiepiſcopi xi. xv. xxii. Denique cum hæc Epiſtola, quæ filios ex Baptiſmo ſuſcipere permittit, ut expleto anno dotales tabulas recipiant, novumque Matrimonium contrahant, Chriſti Legi adverſetur, conjuges, quos Deus conjunxit, ſeparare prohibentis, ſive Matrimonii vinculum dirimere; certe Deusdedit Sancti Gregorii Deceſſoris ſui ſententiam non ignoraſset, Epiſtola xxxix. Lib. 11. ad Theoctiſtam, Cap. 11. ſcribentis: *Si enim dicunt, Religionis cauſa conjugia debere diſſolvi, ſciendum eſt, quia et ſi hoc Lex humana conceſſit, Lex Divina tamen probibuit. Per ſe enim Veritas dicit*: Quæ Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Quæ etiam ait*: Non licet dimittere uxorem excepta cauſa fornicationis. *Quis ergo huic cæleſti Legislatori contradicat*

CONCILIUM HISPALENSE II.

Sive Synodus habita in Civitate Spali, ſub die Iduum Novembrium, anno nono, regnante Siſebuto glorioſiſſimo Principe. *Era DCLVII. ideſt, anno Chriſti DCXIX.*

PRÆSIDE S. ISIDORO ARCHIEPISCOPO HISPALENSI.

T I T U L I.

I. *De Theodulphi Malacitanæ Eccleſiæ Epiſcopi querimoniis adverſus reliquos Epiſcopos, pro quibuſdam Parochiis.*
II. *De querimoniis Fulgentii, & Honorii Epiſcopi, pro quibuſdam Parochiis.*
III. *De deſertoribus Clericis, ut Epiſcopis ſuis reſtituantur.*
IV. *De bigamis ad Presbyterium, vel ad Diaconatum non promovendis.*
V. *Ne Presbyter Diaconum, aut Presbyterum ordinare præſumat.*
VI. *De Presbyteris, vel Diaconibus ab uno Epiſcopo non deponendis.*
VII. *De his, quæ prohibentur Presbyteris in Eccleſiaſticis Sacramentis.*
VIII. *De ſuperbis Eccleſiæ libertis, ut ad ſervitium revocentur.*
IX. *De Oeconomis, ne ex laicis conſtituantur.*
X. *De Monaſteriis non convellendis.*
XI. *De Monaſteriis Virginum, ut a Monachis tueantur.*
XII *De quodam Acephalorum Epiſcopo.*
XIII. *De duabus in Chriſto Naturis, & una Perſona.*

IN nomine Domini, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Iſidorus, Biſinus, Ruffinus, Fulgentius, Cambra, Fidentius, Theodulphus, & Honorius Epiſcopi, qui pariter in Urbe Spalenſi pro aliquibus Eccleſiaſticis negotiis coadunati ſumus.

Conſedentibus nobis in Secretario Sacroſanctæ Hieruſalem Spalenſis Eccleſiæ, cum illuſtribus Viris Siſiſclo Rectore rerum publicarum, atque Suanilane [a] Actore rerum Fiſcalium, adſtante religioſiſſimo Clericorum cœtu.

a C. A. Rectore.

I. *De Theodulphi Malacitanæ Eccleſiæ Epiſcopi querimoniis adverſus reliquos Epiſcopos, pro quibuſdam Parochiis.*

16. q. 3. Prima act.

1. PRima actione Theodulphi Malacitanæ Antiſtitis Eccleſiæ ad nos oblata precatio eſt, aſſerentis, antiquam ejuſdem Urbis Parochiam militaris quondam hoſtilitatis diſcrimine fuiſſe decisam, & ex parte aliqua ab Eccleſiis Aſtigitanæ, Eliberritanæ, atque Egabrenſis Urbium eſſe retentam. Pro qua re placuit, ut omnis Parochia, quæ ab antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe Eccleſiam ſuam comprobaret, ejus privilegio reſtitueretur. Sicut enim per Legem mundialem, his quos barbarica feritas captiva neceſſitate tranſvexit, poſtliminio revertentibus redditur antiqua poſſeſſio; non aliter eſt Eccleſia receptura Parochiam, quam ante retinuit, cum rebus ſuis, ſive ab aliis Eccleſiis [b] poſſideantur, ſive in cujuslibet poſſeſſionem transfuſa [c] ſunt. Non enim erit objicienda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.

Cod. De captiv & poſtl. *l.* Si quos & *ibidem l. fin. §.* Diverſarum. & *c. Ubi dicitur, quos barbarica feritas &c.*
b *Grat.* Poſſideatur.
c *Grat.* transfuſæ, ſint.
Baron. lib. 4. *cap.* 2.

II. *De querimoniis Fulgentii, & Honorii Epiſcoporum, pro quibuſdam Parochiis.*

2. Secundo examine inter memoratos Fratres noſtros, Fulgentium Aſtigitanum, & Honorium Cordubenſem, Epiſcopos diſcuſſio agitata eſt propter Pa-

Digitized by Google

Parochiam [a] Baſilicæ, quam eorum alter Cæleſticenſem, alter Reginenſem adſeruit. Et quia inter utraſque partes hactenus limitis actio vindicata eſt (cujus, quamvis vetuſta, retentio nullum juris præjudicium afferret) ideoque ne in dubium ultra inter eos noſtra advocaretur ſententia, prolatis Canonibus Synodalia Decreta perlecta ſunt; quorum auctoritas præmonet, ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos uſurpet. Ob hoc placuit inter alternas partes inſpectionis viros mittendos, ita ut ſit in Diœceſi poſſidentis (ſi tamen Baſilicam veteribus ſignis limes præfixus monſtraverit) Eccleſiæ, cujus eſt juſta retentio, æternum dominium. Quod ſi & limes legitimus eandem Baſilicam non concludet, & tamen longi temporis probatur objecta præſcriptio; appellatio [b] repetentis Epiſcopi non valebit; quia illi tricennalis objectio ſilentium ponit; hoc enim, & ſæcularium Principum Edicta præcipiunt, & Præſulum Romanorum decrevit auctoritas. Sin vero infra metas tricennalis temporis extra alienos terminos Baſilicæ injuſta retentio reperitur, repetentis Epiſcopi juri ſine mora reſtituetur.

a Baſil. cujuſdam, quod horum alter Celticenſem. *Exc. Burch.* Ceſtacenſem. C. R. Celticenſem. *Vide Conc. Carth. II. cap. 10. & Carth. III. c. 20. Conc. Emeriten. c. 3. vocantur inſpectores. De tricennali poſſeſſione & præſcriptione exſtat Epiſt. Gelaſii ad Siliciensce, cap. 2. & Conc. Tolet. iv. c. 14. Legum Wiſigott. l. 10. tit. 3. l. 4. & lib. 4. tit. 2. l. 3.*

b *Burch.* Placentis.

III. De deſertoribus Clericis, ut Epiſcopis ſuis reſtituatur.

3. Tertia definitione ad nos oblata precatio eſt a Reverendiſſimo Fratre noſtro Cambrane Italicenſi Epiſcopo, pro quodam Clerico Iſpaſſando, [c] qui deſerens Eccleſiæ cultum ſuæ, in qua dicatus ab exordiis infantiæ fuerat, ad Eccleſiam Cordubenſem ſe contulit. Quem elegimus, ut ſi nihil proponeretur de eo citra dilationis objecta, proprio reformaretur Epiſcopo; ſcribitur enim in Lege mundiali de colonis agrorum, ut ubi eſſe jam quiſque cœpit, ibi perduret. Non aliter & de Clericis, qui in agro Eccleſiæ operantur, Canonum Decreto præcipitur, niſi ut ibi permaneant, ubi cœperunt. Ideoque placuit, ut ſi quis Clericus miniſteriis Eccleſiæ propriæ deſtitutis, ad aliam tranſitum fecerit, compellente, ad quem [d] fuerit, Sacerdote, ad Eccleſiam, quam prius incoluerat, remittatur. Qui vero eum ſuſceperit, nec ſtatim ſine ullo nixu exceptionis ad propriam Eccleſiam remittendum elegerit, quamdiu eum reſtituat, communione ſe privatum agnoſcat. Deſertorem autem Clericum cingulo honoris, atque ordinis ſui exutum, aliquo tempore Monaſterio deligari convenit; ſicque poſtea in miniſterio Eccleſiaſtici ordinis revocari. Nam non poterit in talibus [e] pervagationibus aboleri licentia, niſi fuerit in eis propter correptionem diſciplinæ ſubſequuta cenſura.

c Qui de Eccleſiæ ſuæ cultu in &c. *Exc. Cod. de agris, & cenſ. & colon. l. 11. in pluribus legibus, peculiariter vero l.* Cum ſatis 21. *q.* 2. Placuit, ut ſi.

d Fugerit. *Grat.*

e Propagationis. C. A.

IV. De bigamis ad Presbyterium, vel ad Diaconatum non promovendis.

4. Quarta actione nunciatum eſt nobis, apud Aſtigitanam Eccleſiam quaſdam nuper ordinationes illicitas exſtitiſſe, ita ut quidam viduarum mariti Levitarum miniſterio ſacrarentur; quos quidem convenit a gradu ſuſcepto in irritum devocari, nec ultra provehi ad Diaconii miniſterium, qui contra Divina, atque Eccleſiaſtica jura inſtituti reperiuntur.

V. Ne Presbyter Diaconum, aut Presbyterum ordinare præſumat.

5. Quinto judicio ad cognitionem [f] noſtram Aniani Egabrenſis Diaconi relatu deductum eſt, de quibuſdam ipſius Eccleſiæ Clericis, quorum, dum unus ad Presbyterium; duo ad Levitarum miniſterium ſacrarentur, Epiſcopus eorum oculorum dolore detentus, fertur manum ſuam ſuper eos tantum [g] poſuiſſe, & Presbyter quidam illis, contra Eccleſiaſticum ordinem, benedictionem dediſſe. Qui licet propter tantam præſumptionis audaciam poterat accuſatus judicio præſenti damnari, ſi adhuc in corpore poſitus, non fuiſſet mortis vocatione præventus; ſed quia jam ille examini Divino relictus, humano judicio accuſari non poteſt, hi, qui ſuperſunt, & ab eo non conſecrationis titulum, ſed ignominiæ potius [h] eulogium perceperunt, ne ſibi licentiam talis ultra uſurpatio faciat, decrevimus, ut a gradu Sacerdotalis, & Levitici ordinis, quem perverſe adepti ſunt, depoſiti æquo judicio [l] abutantur. Tales enim merito judicati ſunt removendi, quia prave inventi ſunt conſtituti.

Diſt. 23. c. Quorundam Clericorum, *ex Tolet. & Hiſpal. II. c. 5. apud Burch. l. 3. c. 3. & Ivon. p. 6. cap. 102. Apud Burch. titulus eſt ex Conc. Bracarenſi.*

f Noſtri examinis, Agabrenſis Diaconi relatu pervenit, de quibus. *Exc. & Burch.*

g Impoſuiſſe tantum. *Exc.*

h Eloquium. C. A.

l Abjiciantur. *Exc. Burch. & Ivo, ut noſtri.*

VI. De Presbyteris, vel Diaconibus ab uno Epiſcopo non deponendis.

6. Sexta actione comperimus [K] Fragitanum Cordubenſis Eccleſiæ Presbyterum

K Flagitanum *Grat. poſtea in Cod. Gregor. emendatum* Flagitanum.

rum a Pontifice ſuo iniuſte olim dejectum, & innocentem exilio condemnatum. Quem rurſus ordini ſuo [a] reſtituentes, id denuo adverſus præſumptionem [b] noſtram decrevimus, ut iuxta priſcorum Patrum Synodalem ſententiam, nullus [c] noſtrum ſine Concilii examine dejiciendum quemlibet Presbyterum, vel Diaconum [d] audeat. Nam multi ſunt, qui indiſcuſſos, poteſtate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant; & ſicut nonnullos gratiæ favore ſublimant, ita quoſdam odio, invidiaque permoti humiliant, & [e] ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Epiſcopus enim [f] Sacerdotibus, ac Miniſtris ſolus honorem dare poteſt, auferre ſolus non poteſt. Si enim hi, qui in ſæculo a dominis ſuis honorem libertatis adepti ſunt, in ſervitutis [g] nexum non revolvuntur, niſi publice apud Prætores, * ac Præſides Tribunali ſoro fuerint accuſati; quanto magis hi, qui Divinis Altaribus conſecrati, honore Eccleſiaſtico decorantur? Qui profecto, nec ab uno damnari, nec uno iudicante poterunt honoris ſui privilegiis exui; ſed præſenti Synodali iudicio, quod Canon de illis præceperit, definiri.

VII. De his, quæ probibentur Presbyteris in Eccleſiaſticis Sacramentis.

7. Septimo examine relatum eſt nobis, venerandiſſimum quondam Agapium, Cordubenſis [h] Urbis Epiſcopum, frequenter [i] Presbyteros [K] deſtinaſſe, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicas conſecrarent. Quod quidem non eſt mirum id præcepiſſe Virum Eccleſiaſticis diſciplinis ignarum, & ſtatim a ſæculi militia in Sacerdotale miniſterium delegatum. Ergo ne ultra talis a nobis licentia uſurpetur, communi ſententia ſtatuendum oportuit; ſcientes quia, ſicut [l] Presbytero illicita conſecratio eſt Altaris, ita & conſtitutio. In Divinis enim Litteris, præcipiente Domino, ſolus Moyſes in Tabernaculo Dei erexit Altare, ſolus ipſe unxit; utique quia Summus Sacerdos Dei erat, ſicut ſcriptum eſt: *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Ideoque id quod tantum facere Principibus Sacerdotum iuſſum eſt, quorum typum Moyſes, & Aaron tenuerunt; Presbyteri, qui filiorum Aaron geſtant figuram, arripere non præſumant. Nam quamvis cum Epiſcopis plurima illis [m] miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, [n] quædam novellis, & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint, ſicut Presbyterorum, & Diaconorum, ac Virginum conſecratio; ſicut conſtitutio Altaris, benedictio, vel unctio; ſiquidem nec licere eis Eccleſiam, vel Altarium conſecrare, nec per impoſitionem manus Fidelibus [o] baptizatis, vel converſis ex hæreſi Paracletum Spiritum tradere, nec Chriſma conficere, nec Chriſmate baptizatorum frontem ſignare; ſed nec publice quidem in Miſſa quemquam pœnitentium reconciliare, nec formatas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita eſſe [p] Presbyteris, quia Pontificatus apicem non habent, [q] quem ſolis deberi Epiſcopis auctoritate Canonum præcipitur, ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium Summi Pontificis demonſtretur; ſed nec coram Epiſcopo licere Presbyteris in Baptiſterium introire; nec præſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare, nec pœnitentes ſine præcepto Epiſcopi ſui [r] reconciliare; nec eo præſente, Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti perficere, nec eo coram poſito populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, neque plebem utique exhortari.

VIII. De ſuperbis Eccleſiæ libertis, ut ad ſervitium revocentur.

8. Octava diſcuſſio agitata eſt de quodam Eliſeo ex familia [s] Agabrenſis Eccleſiæ, qui ab Epiſcopo ſuo traditus libertati, de libertate confeſtim ad contumaciæ morbum tranſiliit; ſicque per ſuperbiam non ſolum eiuſdem Epiſcopi [s] veneficis artibus ſalutem lædere voluit, ſed etiam patronam Eccleſiam, libertatis immemor [t] prædamnavit. Adverſus quem ingrati actio, Canonum, ac Legum auctoritate iuſte dirigitur; ſcilicet, ut immeritæ libertatis damno multatus, ad ſervitii nexum, quo natus eſt, revocetur. Talium enim ſtatus, qui contra Epiſcopum ſuum, vel patronam Eccleſiam nituntur, decidi potius, quam conſervari convenit, ut quorum libertas pernicioſa eſt, ſit ſalutifera ſervitus; & qui ſuperbire noverunt adepta libertate [u] prædici, diſcant obedire ſubiecti.

a Reſtitutum eſſe comperimus, id denuo. *Grat.* Cod. *Greg noſtram lectionem retinet.*
b *Exc.* novam. *Grat.* veſtram in Cod. *Greg.* noſtram.
c Veſtrum. *Exc*
d Puret. *Grat.* 15. q. 8. c. Epiſcopus, & *diſt.* 67. c. Epiſcopus *Vide leges Wiſigotth. l. 5. tit. 7. per totum, præſertim l. 10.* Si libertus.
e Levi opinionis aura. *Grat.*
f Presbyteris. C. A.
g Jugum non revocantur. *Grat.*
* *Deſunt in A. C. Agapius interfuit* III. *Conc. Tolet. & 1. Hiſpalenſ. Era* 628. *ibique ſubſcribit.*
h Sedis. C. A.
i Chorepiſcopos, vel Presb. *Exc.*
K Deſtinaſſe, qui tamen juxta Canones non ſunt, qui abſit. *Exc.*
l Presbit. vel Chorepiſcopo. *Exc.*
Exod. 40.
Pſal. 98.
m Myſteriorum *Exc.*
n Quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novell *Exc.*
o Baptizandis. *Exc.*
p Presbit. vel Chorepiſcopis. *Exc.*
q Quod. C. A. Ex hoc Canone quidam ſciolus, aut falſator occaſionem deſumpſit ſupponendi S. Leoni Papæ Epiſt. 88. quæ tota hinc deflorata eſt, additis quibuſdam initio ſolum. Vide infra Notas pag. 474 12. q. 2. *Octava diſcuſſ.* Ivo p. 16. c. *Grat.* 66.
r Agabinienſ. *Grat.*
s Malis vel inſidionis art. *Grat Vide leges Wiſigotth. lib.* 5 *tit.* 7. *l.* 10. S. libertus.
t Damnavit. C. A.
u Proditi. *Grat.* prædicti. C. A.

De

IX. *De Oeconomis, ne ex laicis conſtituantur.*

9. Nona actione didicimus, quoſdam ex [a] noſtro Collegio, contra mores Eccleſiaſticos, laicos habere in rebus Divinis conſtitutos Oeconomos. Proinde pariter tractantes elegimus, ut unuſquiſque [b] noſtrum, ſecundum Chalcedonenſium Patrum Decreta, ex proprio Clero Oeconomum ſibi conſtituat. Indecorum eſt enim, laicum Vicarium eſſe Epiſcopi, [c] & ſæculares in Eccleſia judicare; in uno enim eodemque officio non decet diſpar profeſſio. Quod etiam in Lege Divina prohibetur, dicente Moyſe: *Non arabis in bove, & aſino ſimul*; ideſt, homines diverſæ profeſſionis in officio uno non ſociabis. Unde oportet nos, & Divinis Libris, & Sanctorum Patrum obedire præceptis, conſtituentes, ut hi, qui in adminiſtrationibus Eccleſiæ Pontificibus ſociantur, diſcrepare non debeant, nec profeſſione, nec habitu. Nam cohærere, & conjungi non poſſunt, quibus, & ſtudia, & vota diverſa ſunt. Si quis autem Epiſcopus poſthac Eccleſiaſticam rem, [d] aut laicali procuratione adminiſtrandam elegerit, aut [e] ſine teſtimonio Oeconomi gubernandam [f] crediderit, vere ut contemptor Canonum, & fraudator Eccleſiaſticarum rerum, non ſolum a Chriſto de rebus pauperum [g] judicatur reus, ſed etiam & Concilio manebit obnoxius.

16. q. 7. In nona act. *Burch.* *l.* 1. *c.* 89. *Ivo p.*16. *c.*66. *Lon.* 16. *Coaic.Lone*

a Veſtro. *Grat.*

b Veſtrum. *Grat.*

c Et Viros Eccleſiaſt. judicare. In uno. *Grat*

Deut. 22.

d Aut per laicalem procurationem, *Burch.* & *Grat.* ad laicalem procurationem. *Ivo.*

e Si. *Grat.*

f Non cred. *Grat.*

g Judicabitur. *Grat. Ivo, Burc*

X. *De Monaſteriis non convellendis.*

10. Decima actione, poſcentibus Monaſteriorum Patribus, pari ſententia ſtatuimus, ut Cœnobia nuper condita in Provincia Bætica, ſicut & illa, quæ ſunt antiqua, immobili, & inconcuſſa ſtabilitate permaneant ſolidata. Si quis autem (quod abſit) noſtrum, vel nobis ſuccedentium Sacerdotum, quodlibet Monaſterium, aut vi cupiditatis ſpoliandum, aut ſimulatione aliqua fraudis convellendum, vel [h] diſſolvendum, anathema effectus, maneat a Regno Dei extraneus; nec proficiat illi bonum Fidei, vel operis ad ſalutem, qui tantæ, & tam ſalutaris vitæ deſtruxerit tramitem. Super hoc etiam univerſi Bæticæ Provinciæ Epiſcopi congregati, [i] eundem ſacri cœtus everſorem a communione ſuſpendant; convulſum Monaſterium cum rebus ſuis reſtaurent, & quod impie unus ſubverterit, omnes pie reforment.

h Diſſ. tentaverit. *Exc.*

i Eundem ſacri legum cœtus lai. *Exc.*

XI. *De Monaſteriis Virginum, ut a Monachis tueantur.*

11. Undecima actione conſenſu communi decrevimus, ut Monaſteria Virginum in Provincia [K] Bætica condita, Monachorum adminiſtratione, ac præſidio gubernentur; tunc enim ſalubria Chriſto dicatis Virginibus providemus, quando eis Patres [l] Epiſcopi tales elegimus, quorum non ſolum gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint; ea tamen circa Monachos * diſciplinæ * cautela ſervata, ut remoti ab earum [m] peculiaritate, nec uſque ad veſtibulum habeant accedendi familiare permiſſum; [n] ſed nec Abbati, vel ei, qui præficitur, extra eam, quæ præeſt, loqui Virginibus Chriſti aliquid, quod ad inſtitutionem [o] morum pertinet, licebit; nec cum ſola, quæ præeſt, frequenter eis loqui oportet; ſed ſub teſtimonio duarum, aut trium ſororum, ita ut rara ſit acceſſio, & brevis omnino locutio. Abſit enim, ut Monachos (quod etiam dictu nefas eſt) Chriſti Virginibus familiares eſſe velimus; ſed iuxta quod juſſa Regularum, vel Canonum admonent, longe diſcretos, atque ſejunctos eorum tantum eaſdem gubernaculis deputamus; conſtituentes, ut unus Monachorum probatiſſimus eligatur, cujus curæ ſit [p] prædia earum ruſtica, vel urbana intendere, fabricas extruere, [q] vel ſi quid neceſſitatem Monaſterii providere; ut Chriſti famulæ pro animæ ſuæ tantum utilitate ſolicitæ, ſolis Divinis cultibus vivant, operibuſque ſuis inſerviant. Sane is, qui ab Abbate præponitur, judicio ſui Epiſcopi comprobetur. Veſtes autem illæ iiſdem * Cœnobiis * faciant, a quibus tuitionem exſpectant; ab eiſdem denuo, ut prædictum eſt, laborum fructus, & procurationis ſuffragium recepturæ. [r] Si quis autem Monaſteriorum hanc ordinationem, aut contempſerint, aut qualibet inertiæ diſſolutione neglexerint; ſciant quod eorum [s] tepor, atque ſuperbia excommunicationis ſit plectenda cenſura.

18. q. 2. Undecima.

K Bætica, vel ubique condita C. A.

l Spirituales elig. C. A.

* *Deeſt C. A.*

m Familiaritate. *Exc.* & *Grat.*

n Nec ipſe qui præeſt, cum ſola colloqui debet, ſed ſub &c. *cætera deſunt in Ivone.*

o Mor. vel adminiſtrationem earum pertinet *Grat. Greg.*

p Prædiis earum ruſticis, vel urbanis *Exc*

q Et ſi quid aliud eſt. *Exc.*

* *Deeſt in Exc.*

r Si qui autem Monachorum. *Exc.*

s Temeritas. *Exc.*

XII. *De quodam Acephalorum Epiſcopo.*

12. Duodecima actione ingreſſus eſt ad nos quidam ex hæreſi Acephalorum,

rum, natione Syrus (ut aſſerit ipſe) Epiſcopus, duarum in Chriſto Naturarum proprietatem abnegans, & Deitatem paſſibilem aſſerens; cujus, dum noſtris ſenſibus tanti erroris confuſio patuiſſet, prolatis illi de Incarnatione Domini noſtri * Jeſu Chriſti * teſtimoniis, Sanctorumque Patrum ſententiis recitatis, omni eundem exhortatione ad veræ Fidei rectitudinem Sacerdotali modeſtia invitavimus; qui ſalutaribus monitis pertinaciter per multos, diuturnoſque * communionis * conflictus retinens, tandem gratia Divina edoctus, cunctis coram adſtantibus, hæreſim propriam abdicavit; duaſque Naturas, & unam Perſonam, in uno eodemque Domino noſtro Jeſu Chriſto confeſſus eſt, credens impaſſibilem Naturam Deitatis, atque in ſola humanitate ſuſcepiſſe infirmitates [a] paſſinnum, & Crucis. Converſus itaque, atque receptus, ſuſceptæ Fidei confeſſionem [b] eum ſtipulatione jurejurando protulit, atque ab [c] omnibus purgatus apparuit; talique pro merito gaudentes, Chriſto gratias egimus, quod eundem poſt pravitatem hæreſis ad rectitudinem Fidei Divina gratia promoviſſet. Quem optamus, ut permanens in Fide Chriſti, pure, ac devotiſſime conſervetur.

** Deeſt Exc.*
** Deeſt C. A.*
a Paſſionis. Exc.
b Cum Aſtipul. protulit, atque Exc.
c Omnibus ſuis erroribus. Exc.

XIII. *De duobus in Chriſto Naturis, & una Perſona.*

13. Tertia decima * ideſt, ultima * proſecutione breviter narrandum putavimus, ad reſutationem eorumdem hæreticorum, qui duas Naturas Chriſti poſt unionem delirantes conſundunt, & paſſibilem in eo Divinitatis ſubſtantiam aſſerunt. Contra quorum blaſphemias oportet nos in unam Perſonam Chriſti geminæ Naturæ proprietatem oſtendere, paſſionemque ejus in ſola humanitatis ſuſceptione manifeſtare, ut ſi forte aliqui ſtultorum hujus [d] inſcitiæ errore decepti ſunt, dum iſta legerint, reſipiſcant, rectæque Fidei veritatem firmiter teneant. Nam procul dubio multi ſunt * ſtultorum *, qui ſecundum Apoſtoli vocem, *prurientes auribus, a veritate auditum avertunt, ad fabulas autem convertuntur.*

** Deſunt A.C.*
d Sententiæ. Exc.
** Deeſt Exc.*
2. Ad Tim. 4.

14. Ergo (ſicut immaculata Fides, & Sancta Dei Eccleſia docet) confitemur Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Intemporaliter ex Patre Deo natum, temporaliter ex utero glorioſæ Virginis Mariæ hominem editum; & ob hoc in una ſubſiſtente Perſona duas Naturas habentem, Deitatis, qua ante ſæcula genitus eſt, humanitatis, in qua diebus ultimis editus eſt; in illa, ſecundum formam Dei, in iſta ſecundum formam ſervi conſiſtens; in illa Patri manens æqualis, in iſta ſine peccato ſimilis noſtræ conditionis; in illa inviſibilis; in iſta viſibilis; in illa [e] inviolabilis, in iſta paſſibilis; in illa ex qua mori non potuit, in iſta in qua mortem ſuſcepit.

e Inviolabilis in iſta, paſſibilis in illa ex qua &c. C. A.

15. Cujus geminæ Naturæ diſtinctio primum ex Literis Legis, deinde ex Propheticis, & Evangelicis, atque Apoſtolicis depromenda eſt paginis. Ut ea quæ aſſerimus, non argumentis, ſed exemplis Scripturarum firmemus. Lex in una, eademque Salvatoris noſtri Perſona ſic demonſtrat utramque Naturam; Divinam loquente Domino ad Moyſen: *Ecce mitto Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat te in via, & introducat ad locum, quem * præparavi *; obſerva eum, & audi vocem ejus, quia eſt nomen meum in illo*; humanam, loquente eodem Domino ad Abraham: *In ſemine tuo benedicentur omnes Gentes*; ideſt, in Carne Chriſti, quæ de Abrahæ ſtirpe deſcendit. [f] Propheta in Pſalmis, ſub una eademque Perſona ſic oſtendit utramque Naturam; Divinam, ſecundum illud: *Ex utero ante luciferum genui te*; humanam ſecundum hoc: *Et homo factus eſt in ea, & ipſe fundavit eam Altiſſimus*; Divinam, ſecundum illud: *Eructavit cor meum verbum bonum*; humanum, ſecundum hoc: *Specioſus forma præ filiis hominum.*

Exod. 23.
** Deſunt Exc.*
Gen. 22.
f Prophetia. C. A.
Pſ. 109.
Pſ. 86. ubi in vulg. legitur natus, Græcum ἐγενά *(?) utrumque fert.*
Pſal. 44.

16. Prophetia in Proverbiis in una eademque Chriſti Perſona ſic declarat utramque Naturam; Divinam, ſecundum illud: *Ante colles genuit me*; humanam, ſecundum hoc: *Dominus creavit me in initio viarum ſuarum*; Divinam, ſecundum illud: *Nec dum erant abyſſi, & ego jam [g] concepta eram*; humanam, ſecundum hoc: *Sapientia ædificavit ſibi domum*; Corporis utique ſui Templum, in quo Filius Dei inhabitaret, dum *Verbum Caro factum eſt*. Prophetia in Eſaia ſub una, eademque Chriſti Perſona ſic demonſtrat utramque Naturam; Deitatis, [h] ſecundum illud: *Numquid qui alios parere facio, ipſe non pariam, dicit Dominus?* [i] Humanitatis, ſecundum hoc: *Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet Filium.* [k] Divinitatis, ſecundum illud: *Rorate Cœli deſuper, & nubes pluant juſtum*; [l] humanitatis, ſecundum hoc: *Aperia-*

Prov. 8. & 9.
Ibidem.
Prov. 9.
g Conceptus. C. A.
Jan. 1.
Eſai. 66.
h Divinam.
i Humanam. C. A.
Eſai. 7.
k Divinam. C. A.
l Humanam. C. A.

riatur terra, & germinet Salvatorem, & juſtitia oriatur ſimul.

17. *Item alibi* humanitatis ſecundum hoc: *Parvulus natus eſt nobis.* Divinitatis ſecundum illud: *Filius datus eſt nobis.* Parvulus enim [a] Chriſtus ad ſuſceptæ humanitatis Naturam pertinet, quia homo eſt; Filius autem datus, ad [b] Divinitatis, quia Dei Filius. Et ut oſtenderet, in utraque Naturam unam eſſe Perſonam [c] parvuli nati, & Filii dati, adjecit: *Vocabitur nomen ejus magni conſilii Angelus, Deus fortis, Pater futuri ſæculi.* In Evangelio quoque in uno eodemque Chriſto Divinæ Naturæ ſignificatio: *Ego & Pater unum ſumus*; humanæ Naturæ inſinnatio: *Pater major me eſt.* Divinæ Naturæ ſignificatio: *Ego ſum via, veritas, & vita*; humanæ Naturæ inſinuatio: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*; Divinæ Naturæ ſignificatio: *Omnia per ipſum facta ſunt*; humanæ Naturæ inſinuatio: *Non veni facere voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit* [e] *me.*

* *Deſunt in C. A.* — *Eſai. 9.* — a Natus *Exc.* — b Divinitatem. *Exc.* — c Per parvulum natum, & filium datum. C. A. — d Sign. eſt C. A. — *Joan. 10.* — *Joan. 14.* — *Matth. 26.* — *Joan. 1.* — *Joan. 5. & 6.* — e Me Patris. *C. A.*

18. Paullus quoque Apoſtolus in uno eodemque Chriſto Naturam Divinitatis exprimit, dum dicit: *Primogenitus omni creaturæ, ipſe eſt ante omnes, & omnia in illo conſtant.* Naturam humanitatis declarat, dum dicit: *Ipſe eſt caput Corporis Eccleſiæ.* Et alibi: *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens.* Per hoc enim, quod dixit: *Qui cum in forma Dei eſſet*; Naturam in eo Divinæ majeſtatis oſtendit; per hoc autem, quod adjecit: *Formam ſervi accipiens*, [g] Naturam in eo humanæ humilitatis ſignificavit. Et iterum inquit: *Cum eſſet dives, pauper factus eſt, ut illius inopia nos divites eſſemus.* Ubi enim dixit: *Cum eſſet dives*, Divinæ Naturæ gloria panditur; & ubi adjecit: *Pauper factus eſt*, humanæ infirmitatis [h] ſuſceptio demonſtratur.

Coloſſ. 1. — *Ibidem.* — *Philipp. 2.* — f Accepit C. A. — g Nat. humanitat. ſignific. *Exc.* — *2. Cor. 8.* — h Subjectio. C. A.

19. Item in ipſo initio Apoſtolici Symboli [i] geminæ ſic oſtenditur [K] in uno eodemque Chriſto Naturæ diſtinctio; Deitatis ex Patre, dum dicit: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus unicum,* [l] *Dominum noſtrum*; humanitatis ex Matre, dum dicit: *Natum de Spiritu Sancto ex utero Mariæ Virginis.* Ecce ex utroque Teſtamento duæ Naturæ in Chriſto; Divinitatis una, altera humanitatis; quæ quidem gemina unam fecit Perſonam, quia unus idemque mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus. Jam vero de Paſſione ejuſdem Salvatoris noſtri, & Domini Jeſu Chriſti, quam in ſola humanitate, non in Deitate ſuſtinuit (ſicut ſuperius) Legis, & Prophetarum auctoritas, Evangeliorum quoque, & Apoſtolorum prædicatio adhibenda eſt. Lex de Paſſione Corporis Chriſti ſic dicit: *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.* Quid hic pallium, quid ſtola, niſi Caro Chriſti Paſſionis Sanguine decorata? Hæc enim ſola Contumelias Crucis ſuſtinuit; Divinæ vero Naturæ majeſtas nihil injuriæ ſenſit.

i Geminæ naturæ. C. A. — K In una eademque Chriſti perſona diſtinctio. C. A. — l Deum, & hominem. C. A. — *Gen. 49.*

20. [m] Prophetia quoque in Pſalmis Paſſionem Chriſti in Carne ſola ſic aſſerit: *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumeraverunt omnia oſſa mea.* Ubi non Deitatis, ſed tantum crucifixi Corporis injuria intelligitur. Ibi enim in membrorum ſignificatione ſola Caro clavis ſuſpenſa in ligno, atque [n] ſuffixa pronunciatur. Sicut & apud Hieremiam legitur: *Venite mittamus lignum in pane ejus* [o]; ideſt, Crucem in Corpore ejus. Neque enim Divinitas ligno ſuſpendi potuit, ſed ſola utique humanitas Cruce ſuffixa pependit. Cujus etiam Caro tolerantiam mortis paſſa ſic oſtenditur alibi, dum dicit: *Caro mea requieſcit in ſpe*; utique quia ſola in Chriſto Carnis materia mortis fragilitate defuncta, ſpem reſurrectionis ſuæ expectabat, etiam ſine corruptione receptura, dum dicit: *Nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.*

m Propheta. C. A. — *Pſal. 21.* — n Fixa. C. A. — *Hierem. 11.* — o In panem ejus C. A. — *Pſal. 15.* — *Ibidem.*

21. Salomon autem in Canticis Canticorum Paſſionem Carnis Chriſti prædicat, dicens: *Manus meæ*, inquit, *diſtillaverunt myrrham, digiti mei guttam.* Ubi ſpecialiter oſtenditur in manibus, ac digitis ſolam Carnem Chriſti ſuffixam ſtipite; ſicut in Pſalmo 118. legitur: *Confige clavis timoris tui carnes meas.* Eſaias autem Chriſtum in ſola humunitate, quæ apparuit, Paſſionis injuriam ſuſcepiſſe ita prædixit: *Homo*, inquit, *in plaga, & ſciens* [p] *ferre infirmitates. Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Quis ipſe, niſi utique homo? Nam pati, & deficere in illo Natura Dei non potuit, ſed homo portavit in eo Paſſionem, & mortem, in quo & ipſa mors habet conditionem.

Eſaias 53. — p Pl. exiſtens, & ſciens. *Exc.*

22. Nam & cum de eo ipſe Propheta dixiſſet: *Quis iſte, qui venit de Edon, tinctis veſtibus de Boſra?* Et adjecit: *Quare rubrum eſt veſtimentum*

Eſai. 63. *Matth.* 27. *Eſai.* 50. *Ibidem.* *Zachar.* 12.

tuum, tanquam calcantium in torculari? Quid hic pet indumentum, & veſtimentum rubrum voluit oſtendere, niſi ſolam Carnis Chriſti Paſſionem, Crucis infectam eruore? Unde & ipſa Paſſione chlamyde coccinea Chriſtus induitur, ut imago Sanguinis in Carne tantum demonſtraretur. Eſaias quoque Corpus ſolum obtuliſſe Chriſtum Paſſioni ſic loquitur: *Non ſum*, inquit *contumax, neque contradico, Corpus meum dedi percutientibus*. Non dixit Divinitatem, quæ Paſſionem neſcit perferre. Et iterum: *Poſui ſcapulas meas ad flagella, & maxillas ad palmas*; quod & ipſum ad Carnis patientiam, non ad Deitatis refertur injuriam. Et Zacharias: *Videbunt*, inquit, *quem confixerunt*; quem alium, niſi indubitanter hominem, quem Judæi crucifixerunt, & in Carne judicantem videbunt? Ecce pronunciata eſt Paſsio Corporis Chriſti ex Lege, & Prophetis.[a]

a *Excuſſi amplius*. Cujus quidem Fidei veritas eſt tam efficax, ut eam nec tyranni ſua potuerint crudelitate confundere, nec hæreticorum ſubdola circumventio perfundare, nec hypocritarum diminuere fallax ſimulatio. Tranicam. *Exc.* *Matth.* 20. *Luc.* 18. b Significat. *Exc. Philip.* 2.

23. Tranſeamus inde ad Evangelia, ibi quæramus Chriſtum Filium Dei in ſola Carne portaſſe valetudines Paſsionis, & injuriam Crucis, loquente ipſo Diſcipulis: *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummubuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis; tradetur enim Gentibus; & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur; & poſtquam flagellaverint, occident eum, & die tertia reſurget*. Quod totum in Chriſto ſecundum hominem dictum, non ad ſubſtantiam Deitatis, ſed ad Naturam pertinet Carnis. Quod etiam in ſequentibus docetur, Judæis dicentibus Chriſto: *Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis*? Et dixit Jeſus: *Solvite hoc Templum, & poſt triduum ſuſcitabo illud; hoc autem dixit de Templo Corporis ſui*. Nam & in Paſsione ſua, dum corripiens proditorem diceret: *Juda oſculo Filium hominis tradis*? Quem [b] interrogat tradere proditorem, niſi hominem? Et comprehenderunt, non Deitatem, quam cæcati perfidia nec agnoſcere potuerunt.

24. Beatus autem Apoſtolus Paullus Chriſtum in homine ſolo pertuliſſe Crucem, ſic aſſerit: *Ut homo*, inquit, *humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis*; qui proinde dixit, *ut homo*, ut nuncupatione hominis, diſtinctio Naturæ inſinuaretur paſſibilis; quod confirmans alias ait: *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur? Chriſtus [c] non infirmatur, ſed potens [d] eſt in vobis; nam & ſi crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed vivit ex virtute Dei*. Paſſus ergo Chriſtus, & mortuus, ſed ex noſtra infirmitate; vivit autem impaſſibilis, & immortalis, ſed ex ſua virtute, quæ tanta eſt, ut in ſe nec Paſſionem recipiat, nec mortem admittat.

2. *Cor.* 13. c Loquitur Chriſtus. Qui vos non infirm. *Exc. & A. C.* d Eſt verbum ejus in vos *C. A.*

25. Petrus quoque Apoſtolorum Princeps, Crucis Chriſti ſupplicium ſic prædicat in ſolo Corpore conſummatum: *Qui peccata*, inquit, *noſtra pertulit in Corpore ſuo ſuper lignum, ut peccatis mortui, juſtitiæ [e] viveremus, cujus livore ſanati ſumus*. Et paullo poſt: *Chriſto igitur paſſo in Carne*. Ergo ſi Chriſtus in Carne eſt paſſus, non eſt ſecundum Deum, ſed ſecundum hominem crucifixus. Ecce perpatuit de Filio Dei, quod paſſus eſt, quod mortuus eſt, Corporis hoc tantum fuiſſe, non Deitatis. Aliena ſunt iſta a Deo, teſtante Propheta de illo: *Deus ſempiternus, [l] Dominus creans fines terræ, non laborabit, neque deficiet*. Et Pſalmus: *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient*. Omnes enim in Chriſto infirmitates humanitas ſola portavit; Caro enim habuit vagitus infantiæ, non Divinitas; Caro eſt pannis involuta, non Deitas; Caro habuit alimenta, Caro portavit ætatum commercia; nam & quod fatigatus eſt, quod eſuriit, quod dormivit, quod flevit, quod Paſſioni proximus triſtis fuit, quod poſtremo ipſam Paſſionem, & mortis conditionem ſuſtinuit; totum hoc ad infirmitatem pertinet humanitatis, non ad incomprehenſibilem ſubſtantiam Deitatis.

1. *Petri* 2. e Vivamus. *Exc.* 1. *Petri* 4. *Eſai* 40. *Luc.* 2. l Deus, *C. A.* *Pſalm.* 101.

26. Unus eſt enim Chriſtus, Deus & homo, Caro & Verbum; ſed unde Deus, inde habet immortalitatem; unde homo, inde pertulit Paſsionem, & unde Caro, inde mortuus; & unde Verbum, inde æternus. Nec enim poteſt eſſe Deitate paſsibilis, qui eſt virtute, Paternæ gloriæ Naturæ æqualis. Unde & Patri derogatur, dum Natura Deitatis in Filio paſsibilis creditur. Nam ſi una Patris, & Filii ſubſtantia eſt; utique, ſicut Pater, ita & Filius immortalis eſt. Et ſi, *ego, & Pater unum ſumus*; ſicut in Patre non eſt mors, ita nec in Dei Filio mors. Et ſi verum eſt: *Omnia, quæ habet Pater, mea ſunt*; ergo immortalitas Patris cum Filio communis eſt. Nam quod ait Apoſtolus de infidelium ignorantia: *Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*; non quaſi Dominus gloriæ ſit crucifixus, ut Natura Deitatis videatur eſſe paſsibilis; ſed quia unus in utraque Natura eſt Chriſtus,

Joan. 10. *Joan.* 17.

ctus, ſecundum aſſumpti hominis formam, Dominus gloriæ dicitur paſſus.

27. Sicut e contrario eſt illud; *Nemo aſcendit in Cælum, niſi qui deſcendit de Cælo, Filius hominis*; dum de Cælo non deſcendiſſer, niſi tantum Dei Filius, nondum idem factus Filius hominis. Propter Perſonæ ergo unitatem, & ad hominem referuntur in Chriſto, quæ Dei propria ſunt, & Divinitati adſcribuntur quæ hominis ſunt. Et ideo dum pati, ac mori dicitur, non eſt Deitatis, ſed carnis proprium; ſic tamen propter unitatem Perſonæ, ipſe Deus, & natus ex Virgine, & paſſus, & mortuus prædicatur; ſed infirmitate carnis noſtræ, non virtute Divinitatis ſuæ. *Joan. 6.*

28. Quod vero idem Apoſtolus ait: *Si enim cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus*; ſic hic dicitur Dei Filius mortuus, ſicut dicitur de Martyribus paſſis, ac mortuis, quorum tamen non ſunt animæ occiſæ in corporis paſſione, ore veritatis teſtamente: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere*. Ubi agnoſci oportet, ſi animæ Martyrum, corpore perempto, ſuppliciis extingui non poſſunt; Deus, qui conditor eſt animarum, quomodo per Crucem carnis pati potuit exitium mortis? Quod etiam alibi apertius declaratur, eodem Filio Dei loquente: *Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem iterum ſumendi eam*. Quod ſi ipſa Deitas mortua extitit; quæro, quis animam ipſius reſumpſit? Stultum eſt ergo Crucis paſsionem Divinæ applicare Naturæ; ſed tantum creabili, & humanæ. Sola enim Caro Crucis exitium ſenſit, ſola Caro lanceam pertulit, ſola Caro ſanguine, & aqua manavit, ipſa ſola mortua, ipſa ſola in ſepulcbro poſita, ipſa ſola tertia die reſuſcitata; quæ etiam glorificata Cælos adiit, in qua & venturus eſt judicare in gloria Patris, judicaturus de vivis [a], ac mortuis.

Ad Rom. 5. *Matth. 10.* *Joan. 10.*

a Vivos, & Mortuos. *In A. C.*

29. Prolatis [b] ergo Novi, ac Veteris Teſtamenti teſtimoniis, in quibus duæ Naturæ Chriſti patefactæ ſunt in una ſubſiſtentes Perſona, in quibus & Paſſio ejus apparuit in homine ſolo expleta; deinde oportuit ſententias ſubnecti Sanctorum Patrum, qui in ſacris Literis ingenti gloria refulſerunt; ut etiam eorum traditione perpateat, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus ex duabus Naturis, & una Perſona ſubſiſtit, & quia mortem, & Paſsionem in ſola Carne ſuſcepit. Sanctus [c] ergo Hilarius in explicatione Epiſtolæ ad Timotheum ſic loquitur: *Nam & cum dicit Scriptura, homo Chriſtus; & cum dicit, Chriſtus mortuus eſt; & cum dicit, Verbum Caro factum eſt; non eſt ſpoliandus per fraudulentiam legentis expoſitionibus ſuis ſermo. Nam ubi homo Chriſtus eſt, præcedit mediator Dei, atque hominum; ut ex utroque, Deo, & homine unus ſubſiſtat, ſitque inter hominem, & Deum medius, confeſſione in ſe utriuſque Naturæ. Ubi vero Chriſtus mortuus eſt, ſubjicitur*: Qui reſurrexit, qui eſt in dextera Dei. *In morte ejus, carnis noſtræ infirmitas eſt, in reſurrectione virtus ejus, in conſeſſu Dei dignitas.*

b Igitur *alias*.

c *Non extat inter opera Divi Hilarii quæ nunc extant. In editione vero noviſſima Monachorum S. Mauri ponitur inter fragmenta, col. 1166*

30. Sanctus quoque Ambroſius in expoſitione Evangelii ſecundum Lucam, ſic aſſerit: *Non enim ſuam, ſed noſtram carnem* [d] *Chriſtus aſcendit, nec mors illa Divinitatis, ſed* [*] *quaſi* [*] *hominis fuit*. Et paullo poſt: *Et enim Chriſtus omnia, & in Chriſto omnia; licet in ſingulis Chriſtus operetur, Caro tamen moritur, ut reſurgat*. Item idem in eodem Libro exponens inter alia, dicit: *Triſtis eſt anima mea, turbata eſt valde. Non ergo ſuſcipiens, ſed ſuſcepta turbatur; anima enim obnoxia paſſionibus, Divinitas libera*. [e] *Etenim ſpiritus promptus, caro autem infirma. Triſtis autem non ipſe eſt, ſed anima. Non eſt triſtis ſapientia, non Divina ſubſtantia, ſed anima.* [f] *Suſcepit Corpus meum, non me feſellit, ut aliud eſſet, & aliud videretur.*

Ambroſius lib. 10. c. 99. ſuper Lucam 22. Idem in eodem lib. cap. 104. ſuper Lucam 23. Idem in eodem lib. cap. 94. ſuper Lucam 23.

Matth. 26. & Marc. 14.

d Crucem.

* *Alias deeſt*.

e Denique. *Alias*.

31. Sanctus Athanaſius in Tractatu, quem ſcripſit de Chriſti Nativitate, ſic dicit: *In hoc ſit ergo, Fratres chariſſimi, Fides noſtra, in hoc tota ſalus, & vita conſiſtat, ut credamus, Deum Dei Filium primum ante omnia ſæcula a Deo Patre inviſibiliter* [g] *genitum, deinde a Maria Virgine, ſecundum hominem natum, & ſecundum hunc hominem paſſum, mortuum, ſepultum, reſurrexiſſe ab inferis, aſcendiſſe in Cælum*. Item idem in Expoſitione Fidei: *Verbum*, inquit, *naſcitur de Maria Virgine, accipiens corpus animale; ſed neque ſermo comprehenſus eſt carne, ſed in carne, & ſupra carnem, & ſicut Deus dicitur, ita Dei virtus, Dei veritas; paſſus autem humana carne, ſed ſermo Dei impaſſibilis eſt. In paſſione quidem moritur homo, ut vivificaret protoplaſtum, qui ceciderat per inobedientiam.*

Matth. 26. & Marc. 14.

f Quæ ſuſcepit. In. *Joan. 12.*

g Et impaſſibiliter. *A. C.*

S. Athanaſius.

32. Sanctus Gregorius ſcribens ad Celidonium dicit; *Naturæ enim duæ in*

Gregorius Nazianz. Epiſt. 1.

in Chriſto, Deus, & homo; non autem duo Filii, nec Dii duo. Item idem in Sermone de Filio: *Uno autem*, inquit, *Capitulo moneo, ut altiora quidem adſcribas Divinitati, & illi Naturæ, quæ paſſionibus, & corpore probatur eſſe ſuperior; humiliora autem naturæ humanæ attribuas, quæ ex parte infirmitatis noſtræ aſſumpta eſt.* Item ipſe in quarto Libro contra Eunomium: *Et ne aliquis incorruptibili Naturæ Deitatis Crucem Paſſionis applicet, per alia manifeſtius talem emendat errorem, mediatorem ipſum Dei, & hominum, & Deum ipſum nominans, ut cum duo de una dicantur, congruum intelligatur circa utrumque; circa Deitatem quidem impaſſibilitas, circa humanitem autem diſpenſatio Paſſionis.*

33. Sanctus quoque Baſilius in quarto Libro contra Eunomium ita ſcribit: *Quid eſt, Dominus creavit me, & ante omnes colles genuit me? Ubi intelligendum eſt hoc, quod dicit, GENUIT, de Dei Filio; hoc autem, quod dicit, CREAVIT, de ea parte, qua in forma ſervi eſt, ut utramque Naturam in una Perſona oſtenderet.*

a *Alias* videndum. 34. Sanctus Cyrillus in prima ad Succeſſum Epiſtola dicit: *Ergo quantum quidem ad intellectum pertinet, & ad* [a] *Fidem tantundem oculis animæ, quemadmodum incarnatus eſt Unigenitus, duas Naturas eſſe dicimus, unum, autem Filium, & Chriſtum, & Dominum, Deum Verbum incarnatum, & hominem factum confitemur.* Item in ſecunda ad eundem Succeſſum Epiſtola ſic ait: *Cum unus*, inquit, *ſit & ſolus Filius Chriſtus, idem ipſe Deus, & homo, ſicut in Deitate perfectus, ita & in humanitate perfectus. Non*

b Sed paſſum eſſe terrena natura. *Unus ms.* *autem ipſum Unigenitum Filium Dei, ſecundum quod intelligitur, & eſt Filius Dei, paſſum eſſe in ſua Natura dicemus.* [b] *Oportet enim neceſſario utraque ſervari uni, & vero Filio, & non pati ſecundum Deitatem, & dici paſſum eſſe eundem ſecundum humanitatem; ipſius enim paſſa eſt Caro.* Idem in expoſitione Levitici inter alia: *Totam in his iterum circumſpice Salvatoris noſtri Myſterium, & emundationem, quæ per Sanctum Baptiſma fit. Duas enim aviculas ſumi jubetur, vivas, & mundas, ut intelligas per volatilia Cæleſtem hominem, ſimul & Deum in duabus Naturis, quantum pertinet ad rationem, dividendum, unicuique convenientem.*

35. Item S. Auguſtinus: *Nec enim illa ſuſceptione alterum eorum in alterum converſum, atque mutatum eſt; nec Divinitas quippe in creaturam mutata eſt, ut deſiſteret eſſe Divinitas; nec creatura in Divinitatem, ut deſiſteret eſſe creatura. Nam ſi ſubſtantia hominis* (quod abſit credere) *in Divinitatem converſa eſt, augmentavit aliquid Deitatis. Sed abſit, ut augmentum recipiat ineffabilis, & incomprehenſibilis plenitudo. Manet ergo utraque Filii Dei Natura, & una Perſona.*

36. Rurſus ipſe adverſus Maximum: *Si ergo attendas diſtinctiones Naturarum, Filius Dei de Cælo deſcindit, & Filius hominis crucifixus eſt in terra.* Idem in ſequentibus: *Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis die tertia. Ubi reſurgit, niſi in eo, quod potuit cadere? Ubi reſurrexit, niſi in eo ubi mortuus? Quære mortem in Verbo, nunquam eſſe potuit; quære mortem in anima, nunquam ibi fuit; quære mortem in Carne, plane ibi fuit; & ideo ibi fuit, quia mors vera fuit.* Et paullo poſt: *Quid miraris? Certe vita eſt Chriſtus; quare mortua eſt vita, nec anima mortua eſt, nec Verbum mortuum eſt? Caro tantum mortua eſt. Quare? Ut in ea mors moreretur.* Idem in expoſitione Joannis Evangeliſtæ: *Quis ergo eſt, per quem factus eſt mundus? Chriſtus Jeſus, ſed in forma Dei. Quis eſt ſub Pontio*
Epiſt. 10. *Pilato crucifixus? Idem ipſe Jeſus Chriſtus, ſed in forma Servi.*

37. Beatus quoque Leo Apoſtolicæ Sedis Antiſtes in ſua Epiſtola, quam ſcripſit ad Flavianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ſit ait: *Salva ergo proprietate utriuſque Naturæ, & in unam coeunte Perſonam, ſuſcepta eſt a majeſtate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas. Et ad reſolvendum conditionis noſtræ debitam, inviolabilis Natura eſt unita Naturæ paſſibili; ut quod noſtris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus Jeſus, & mori poſſet ex uno, & mori non poſſet ex altero. In integra ergo veri hominis perfectaque Natura verus natus eſt Deus totus in ſuis, totus in noſtris.* Et paullo poſt: *Qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma ſervi factus eſt homo. Tenet enim ſine defectu proprietatem ſuam utraque Natura. Et ſicut forma ſervi Dei formam non ademit, ita forma Dei formam ſervi non minuit.* Item paullo poſt:

poſt: *Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium eſt; Verbo ſcilicet operante, quod Verbi eſt; & Carne exſequente, quod Carnis eſt. Unum horum coruſcat miraculis, aliud ſuccumbit injuriis. Et ſicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non receſſit, ita Caro naturam noſtri generis non reliquit.*

38. Sanctus quoque Fulgentius in Libro, quem de Incarnatione Domini Jeſu Chriſti ſcripſit, inter alia ſic intulit: *Dico itaque vobis juxta ſanctorum Patrum traditionem, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in duabus Naturis inconfuſis, ideſt, Divinitatis, & humanitatis, unam Perſonam, ſive ſubſtantiam confiteri.* Idem poſt alia: *Si quis ergo in Domino noſtro Jeſu Chriſto aut duas Naturas, aut unam noluerit, ſive dubitaverit credere, aut prædicare Perſonam; vel ſi quis noluerit confiteri Deum, atque hominem; ideſt, Verbum incarnatum de Maria Virgine, pro noſtra ſalute veraciter natum; tantum a Catholica Fide deprehenditur, ac demonſtratur extraneus, ut Sacramento Redemptionis humanæ reſiſtat ingratus.* Et paullo poſt: *Verbum Caro factum unus, & plenus eſt Chriſtus, unus ex utraque, & in utraque, ideſt, in humana, Divinaque Natura; in quo ſic utriuſque Naturæ prorſus unitio glorioſa perſiſtit, ut ſive Divinitati Chriſti humanitatem quis demat, ſive humanitati Divinitatem detrahat, Chriſtum ſacrilega infidelitate, & blaſphema prædicatione diſſolvat.*

39. Item paullo poſt: *Chriſtus pro nobis carne eſt paſſus, qui de Deo Patre natus ſolus impaſſibilis eſt Deus. Ipſum itaque Chriſtum Filium Dei pro nobis mortem Carne guſtaſſe, ſalva immortalitate Divinitatis ejus, veraciter credimus.* [a] Iterum poſt hoc: *Quia non eſt alter Deus, alter homo; ſed idem unus eſt Chriſtus, Deus, & homo, profecto idem Deus Chriſtus eſt, qui, & mortem* [b] *ſua Carne ſuſcepit; & idem homo Chriſtus eſt, qui mortem ſua Divinitate deſtruxit. Idem quippe Chriſtus Dei Filius, qui Divinitate mori non potuit, Carne mortuus eſt,* [c] *quia mortalem Deus immortalis accepit;* [d] *& idem Chriſtus Dei Filius Carne mortuus reſurrexit, quia immortalitatem ſuæ Divinitatis Carne mortuus non amiſit. Hinc eſt, quod etiam poſt reſurrectionem ſuam, ſicut in cicatricibus veris, & in vera comeſtione piſcis, & mellis; ſoliditatem in ſe veræ carnis edocuit, ita clauſis foribus ingrediens, veram in ſe virtutem ſempiternæ Divinatis oſtendit, ut agnoſceretur, & naturalis fuiſſe Chriſti morientis infirmitas, & eidem reſurgenti naturalis ineſſe majeſtas.*

[a] Item. Exc.
[b] Suam. Exc.
[c] Quam. In Exc.
[d] Et ideo. In Exc.
Luc. 24. Joann. 20.

40. Hæc quidem, quæ tam Divinæ Scripturæ, quam etiam ſanctorum Patrum eloquia docuerunt, Decretis noſtris breviter inſerta protulimus, demonſtrantes geminam Carnis, & Deitatis Naturam in una Domini, & Salvatoris noſtri Perſona, paſſum quoque eundem in ea Natura, quæ corporis eſt; non paſſum in ea Natura, quæ Deitatis eſt. His ergo concordi ſententia in tribus ſecretariis definitis, pro confirmatione ſui, [e] proprias ſubſcriptiones ſubjecimus.

[e] Propriam ſubſcriptionem. Exc.

1 Iſidorus in Chriſti nomine Eccleſiæ Spalenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
2. Bisinus in Chriſti nomine Eccleſiæ Eliberitanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
3. Rufinus in Chriſti nomine Eccleſiæ Aſidonenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
4. Fulgentius in Chriſti nomine Eccleſiæ Aſtigitanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
5. Cambra in Chriſti nomine Eccleſiæ Italicenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
6. Fidentius in Chriſti nomine Eccleſiæ Tuccitanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
7. Theodulphus in Chriſti nomine Eccleſiæ Malacitanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
8. Honorius in Chriſti nomine Eccleſiæ Cordubenſis Epiſcopus ſubſcripſi.

NOTÆ VARIORUM.

XLI. Quemadmodum S. Leander præſederat Concilio I. Hiſpalenſi ſupra exhibito, ita & huic II. S. Iſidorus germanus ipſius Frater, ac ſucceſſor in eadem Sede Hiſpalenſi, anno Chriſti DCXIX. qui fuit ſecundus, aut tertius Boniſacii quinti Papæ, nonus autem Regis Siſebuti, non ſolum Catholici, & piiſſimi, ſed etiam docti, habita ratione temporis. Unde varia ingenii, ac pietatis ſuæ monumenta reliquit; ex quibus apud nos extant modo ſequentia e ms. magnæ Eccleſiæ Toletanæ deſumpta. I. Siſebuti Regis Gothorum Epiſtola ad Epiſcopum Mentreſanum, qui ſe recluſit in Monaſterio. II. Epiſtola Cæſarii Patricii ad Siſebutum de Cæcilio Epiſcopo capto a militibus. III. Siſebuti ad Cæſarium Epiſtola reſcripta per Anſemundum. IV. Cæſarii Patricii Epiſtola ad Siſebutum miſſa per Aſcellum. V. Alia ejuſdem ad Siſebutum miſſa per Amellium. VI. Epiſtola Siſebuti ad Euſebium Epiſcopum. VII. Alia ejuſdem ad Tudilanem, cum ex laico habitum in Monaſterio recepiſſet. VIII. Epiſtola Siſe-

ſebuti ad Adveliceldum Regem Longobardorum, & Theudolindem Reginam, pro Fide Chriſti, per Totilanem directa. IX. Paſſio S Deſiderii Epiſcopi Viennenſis, ſcripta a Siſebuto Hiſpaniarum Rege Ere DCL. id eſt, anno Chriſti DCXII.

XLII. Horum omnium editionem, ſimul & plurium aliorum, quæ nondum lucem viderunt, promiſeramus in Synopſi Conciliorum Hiſpaniæ edita anno MDCLXXVI. Verum cum jam Romæ tradenda eſſent typogrepho, inventa fuerunt exemplaria vitio exſcriptorum tot erretis, & nævis plena, ut puduerit ea prælo ſubjicere, donec aliquando liceat ea accuratius conferre cum mſs. Gotthicis Bibliothecæ Toletanæ. Aliunde vero Religioni duxi ea immutare, aut corrigere ea conjectura. CARDINALIS DE AGUIRRA.

XLIII. *Siſebuti Regis.*]Siſebuti Regis extat nunc memoria in nummis, ut auctores ſunt Reſendius Luſitanus, & Ambroſius Morales, cum hec inſcriptione: D.N. SISEBUTUS. In reverſo: CIVITAS EBORA. DEUS ADIUTOR MEUS. Etiam in lapide fracto hæc leguntur: SACARDOS OCCORRIT AMATOR. ÆTATIS SUÆ XLIII. DIE ID. FEBR. ÆRA DCLII. FALICITER II. SISEBUTI REGIS EPISCOPATUS. AN. I. ET MAN. X. T. IN PACE AMEN. Unde conſtat Siſebutum regnare cœpiſſe Era DCXLIX. quod cum anno hujus Concilii optime convenit. Situs fuit Siſebutus Res in Baſilica Divæ Leocediæ Tago impoſita, in Suburbio.

XLIV. *In Civitate Spalenſi.*] Anno nono Regni Siſebuti celebratum eſt ſub Divo Iſidoro Metropolitano ſecundum Concilium Hiſpalenſe, pro Eccleſiaſticis negotiis, & contra Acephalos hæreticos, negantes temere in Chriſto duas Naturas in una Divina Perſona: *Acephali ſine capite dicti, quia nullus reperitur erroris hujus Auctor, a quo exorti nomen, & ſectam ſibi arrogent*; ut Iſidorus inquit Lib. *Etymol.* 8. Cap. 5. & Auguſtinus. De his etiam multa tradit Nicephorus, Lib. 18. *Ecleſiaſt. Hiſtor.* Cap. 45. plura infre. Interſuit huic Concilio Epiſcopus quidem Syrus, ſtolidus hujus hæreſis propugnator; qui poſt longam diſputationem rationibus, & ergumentis Divi Iſidori, & aliorum Patrum victus, ad rectam, & orthodoxam Fidem converſus eſt, ut ex XII. Actione hujus Concilii conſtat. Eſtque Concilium eruditum, & doctum, juris Civilis, & Canonici ſapientia refertum; ita ut appereet, a Viris eruditione Divina, & ſæculari præſtantibus eſſe editum. LOAISA.

XLV. Ad Can. II. *Longi temporis probatur objectu præſcriptio.*] Tricennalis, ſive tricennaria, hoc eſt, triginta annorum præſcriptio hac parte etiam in rebus Eccleſiaſticis adſeritur, ſecundum Theodoſii Conſtitutionem L. I. Cod. Theod. *De action. cert. temp. fin.* Concilium quoque Chalcedonenſe Can. XVII. ita decernit: *Per ſingulas Eccleſias Parœcias rurales, ſive in poſſeſſionibus manere immobiles apud eos, qui eas retinent Epiſcopos, & maxime ſi eas ſine violentia jam per triginta annos tenentes gubernaverunt.* Quamvis autem pro diverſorum Imperatorum libidine poſt tempora Theodoſii præſcriptio Eccleſiaſtica fuerit ad uſque centum annos prorogata, deinde ad quadraginta annos reducta; in Hiſpania tamen, ubi Civitas Hiſpalenſis inter primarias cenſebatur, edixerat Alaricus Vuiſi-gottorum Rex, Codicem Theodoſianum ubique ſervari. Inſuper Oecumenice Synodus VIII. ſub Adriano II. Papa habita, Can. XVIII. ſubjicit anathemati eos, qui litem movent contra Eccleſiam de rebus ab eadem pacifice per annos triginta poſſeſſis. Sanctus tamen Papa Gregorius, Lib. I. Epiſt. 15. annos aſſignat quadraginta ad ſubmovendum quemcumque petitorem, etiam ipſam Romanam Eccleſiam, ſi quid juris in eam rem tanto tempore poſſeſſam prætenderet; Eccleſiaſticam quoque præſcriptionem annis quadraginta limitat Carolus Megnus Lib. 5. Cap. 389.

XLVI. Quod demum attinet ad alienorum Epiſcopatuum fines, horum invaſionem quocumque prætextu fieri prohibet Concilium Carthaginenſe anni CCCXLVIII. ſub Grato Epiſcopo Carthaginenſi celebratum, Can. X. Similiter & aliud Carthaginenſe ſub Genethlio Epiſcopo pariter Carthaginenſi habitum anno CCCXCVIII. Can. XX. His adde Gelaſii primi Epiſtolam X. ad Epiſcopos Siciliæ, de non auferendis bonis ab Epiſcopis triginta annorum poſſeſſione ſubnixis. CABASSUTIUS.

XLVII. Ad Can. III. *Cingulo honoris.*] Sic L. 3. *De domeſticis, & protect.* Libro XII. Codicis Quinquennium enim ſi fuerit divagatus, ipſe jam cingulo ſpoliandus eſt; id eſt, dignitate, atque Magiſtratu privandus, & dejiciendus. In omni Republica bene conſtituta Dignitates, & honores, Magiſtratuſque ſolent peculiaria habere inſignia, quæ, dum munus confertur, illa pariter conferuntur; dum vero exauctorantur, qui habent, adimuntur. Habebent apud Romanos Reges, & Conſules faſces, & ſecures, & purpuram; Senatores latum clavum, ſeu laticlavum, & calceum lunatum, & veſtem albam; equites annulum; Hiſpani nunc calcar & enſem; milites Romani, & aliarum Nationum cingulum, a quo enſis pendebat; erat enim zona cum gladio, ex Suida in Auxentio. Unde Joab in prælio adverſus Abſalonem promiſit ſe daturum baltheum occiſori. Inde & teſtamentum militare in procinctu factum dicitur, cum milites ad prælium progrederentur ſe gladiis cingentes, utcumque poterant de ſuis rebus diſponebant. Hinc per tranſlationem, dignitatis, & honoris inſignia tam aliorum, quam militum dicitur cingulum; ita eſt duplex, & militiæ, & dignitatis, ſive honoris.

XLVIII. Ad Can. IV. *Contra Divina, atque Eccleſiaſtica jura.*] In Concilio Carthaginenſi quarto, Cap. 69. Epiſcopus pro hac re deponitur: *Simili ſententiæ* (inquit) *ſubjacebit Epiſcopus, ſi ſciens ordinaverit Clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut ſecundam.* Et in excerptis Martini Cap. 26. *Si quis viduam.* Et in Epiſtola Innocentii ad Victorium, Cap. 5. & ad Ruffum Cap. I.

XLIX. Ad Can. V. *Depoſiti æquo judicio abutantur.*] Ordinans enim contra Patrum inſtituta, & ſanctiones, auctoritatem

in

in ordinationibus, vel Conciliis minime retinebit, & ordinatus ordinis honore privatur. Sic Innocentius Papa primus Epiſtola xxiv. Cap. 3. dum ait: *Adverſus formas Canonum ad ordinem venire tentans, ordine, & honore privetur uno cum ordinatore.* Idem Zoſimus Papa Epiſt. 1. Cap. 1. & Concilium Arelatenſe iii. Cap. iii. ab eo die ad annum aufert celebrandi poteſtatem. Idem Hilarus Papa primus Epiſtola ad Epiſcopum Tarraconenſem Cap. 4. & Simplicius Papa Epiſtola iii. ad Florentium. Loaisa.

L. Paradoxam quorundam ſuo tempore Epiſcoporum opinionem refert in S. Iſaiæ Prophetæ Commentariis B. Hieronymus: *Plerique noſtrorum Cheirotoniam, ideſt, ordinationem Clericorum, quæ non ſolum ad imprecationem vocis, ſed ad impoſitionem impletur manus, ne ſcilicet, ut in quibuſdam riſimus, vocis imprecatio clandeſtina Clericos ordinet neſcientes, ſic intelligant, ut aſſumant teſtimonium Paulli ſcribentis ad Timotheum: Manus cito nemini impoſueris.* Eſt opinio vere ridicula, ipſam tamen tenuerunt magni Viri. Etenim S. Phædimus Amaſenus Epiſcopus, totius tunc Ponti Metropolita, paganis Neo-Cæſareenſibus volens imponere Epiſcopum, dudum, & frequenter venatus fuit ſanctum Gregorium Thaumaturgum. Verum ille perſtitit fugere per ſaltus, & latebras, & non potuit comprehendi. Hinc in ipſius encomio ita ſcribit Sanctus Gregorius Nyſſenus Epiſcopus: *Poſtea quam nihil non tentatum relinquens ille Vir magnus Phædimus, & omni machinatione, atque ſolertia utens, non poterat Virum ad Sacerdotium adducere, innumeris oculis præcaventem, ne quando Sacerdotis manu caperetur, atque utrique inter ſe ſtudio certarent, illo quidem capere, hoc vero perſequentis manus effugere cupiente; idcirco impetu quodam Divino Phædimus ad propoſitum ſtudium provectus, nihil curans interiectum ſpatium, quo a Gregorio dirimebatur, quippe ille aberat itinere tridui, ſed ad Deum ſuſpiciens, precatuſque, ut & ipſe, & ille pariter in illa hora a Deo reſpicerentur, loco manus impoſitionis adhibet Gregorio ſermonem, Deo ipſum conſecrans, qui corpore præſens non adeſſet. Et illam ei Civitatem deſtinans, atque attribuens &c.* Hanc ſibi intimatam conſecrationem admiſit Gregorius, nec fuit denuo conſecratus. Ejuſdem ſententiæ fuit neſcio quis Agabrenſis in Hiſpania Epiſcopus, qui ordinatis a ſe Clericis, quod oculis laborans non poſſet legere, manus impoſuit, conſecrationis formulam juſſit a Presbytero recitari. Videtur graviter deliquiſſe. Etenim ii. Hiſpalenſis Synodus Cap. 5. affirmat, illum ob tantæ præſumptionis audaciam fuiſſe dignum degradari. Verum quod ſanctus Phædimus peccarit mortaliter, quis audeat vel cogitare? Palam contradicet S. Gregorio Nyſſeno. Diſtinguenda ſunt tempora; veritas pedetentim elucidatur. Christianus Lupus Diſſert. *De opinione probabili*, pag. 93.

LI. Hinc Canon illigatus eſt cum multis aliis eiuſdem fere argumenti, præſertim cum quinto Concilii Ilerdenſis, octavo Barcinonenſis, octavo Narbonenſis, & quibuſdam aliis Conciliorum Toletanorum iii. iv. ac x. ſupra quos omnes excitamus Diſſertationem integram ſuo loco. Card. de Aguirre.

LII Ad Can. vi. *Juxta priſcorum Patrum Synodalem ſententiam.*] A gradu ſuo dejicitur Epiſcopus, Presbyter, aut Clericus ex omni ordine, qui poſtquam promotus erat, gravibus reperiebatur criminibus, & ſceleribus coopertus. Id conſtat ex Epiſt. 1. Gelaſii Papæ Cap. 20. & Zachariæ Papæ Epiſtola v. ad Bonifacium. Patet etiam ex cauſſa Potamii Concil. Toletano decimo, & in cauſſa Sisberti Concil. Tolet. xvi. qui a tribus Epiſcopis degradatur; & noviſſime in Concil. Trident Seſſ. 3. Cap. 4. Loaisa.

LIII. Ad Can. vii. *Presbytero illicita conſecratio eſt Altaris.*] Altare conſecrari a Presbytero non debet. Concil. Agathenſi Can. xliii. Solus Epiſcopus conſecrat, & ungit. Felix Papa iv. Cap. 1. Epiſtolæ Decretalis, & primo Bracarenſi Cap. 19. viii. Toletano Cap. 7. Et conſecratur Epiſcopi benedictione, & Chriſmatis unctione.

LIV. *Formatas cuilibet Epiſtolas.*] Formatæ vocantur Canonicæ Epiſtolæ, quæ peregrinaturo Clerico dabantur Fidei, & Religionis ergo. Concil. Antioch. Can. viii. & Laod. Can. xli. & Concil Milevit. Can. xx. dicitur: *Placuit, ut quicumque Clericus propter neceſſitatem ſuam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Epiſcopo ſuo accipiat; quod ſi ſine formata voluerit pergere, a communione removeatur.* Et infra: *Formatæ, quæ a Primatibus, vel a quibuſcumque Epiſcopis, Clericis propriis dantur, habeant diem Paſchæ.* Concil. Laodicenſe Can. xli. *Literas canonicas* vocat formatam: *Non oportet, miniſtrum Altaris, vel etiam laicum, ſine Canonicis Literis, id eſt, formata, alicubi proficiſci.* Habetur, *De conſecr.* Diſtin. 5. Cap. *Non oportet.* Accipiebant etiam Epiſcopi a Primate, ſi peregrinandum eſſet, formatam, vel commendationem. Concil. Carthag. Cap. 28. Dicebantur etiam *Communicatoriæ Litteræ.* Conc. Eliberitano Cap. 58. (multiplex enim Litterarum uſus) ſtudii, & officii indices. Erant etiam Literæ *Confeſſoriæ*, quæ Confeſſoribus ut munere ſuo poſſent fungi, dabantur, eodem Eliberitano Cap. 25. Erant & *Tractoriæ* Epiſtolæ, in quibus Imperatores, & Reges, ſuos Præſides vocabant, vel evectionem aliquam concedebant; in Codice Theodoſiano Lib. 8. Tit. 6. *De tractoriis, & ſtatutis.* A Divo Auguſtino *Vocatoriæ* nominantur. Vide quæ ſunt notata in Cap. *Placuit*, Diſt. 8.

LV. *Nec eo præſente Sacramentum.*] Concilio Carthaginenſi ii. Cap. 9. ſic dicitur: *Quiſquis Presbyter, præſente, & inconſulto Epiſcopo, agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipſe honori ſuo contrarius exiſtit. Agenda* vero dicitur Miſſæ celebratio, eo quod in agendo conſiſtat. Eſt enim agere verba, quæ formæ Sacramenti ſunt Corporis & Sanguinis Domini effectiva, & operativa.

LVI. *Vel benedicere.*] Concilio Agathenſi Can. xliv. *Benedictionem ſuper plebem in Eccleſia benedicere Presbytero penitus non licebit.*

LVII. Ad Can. x. *In Provincia Bætica.*)

Fuerunt virorum, & mulierum Monaſteria conſtructa in Provincia Bætica; quod facile perſpiciet quiſquis Librum Divi Eulogii, *De Martyribus*, legerit. Loaisa.

LVIII. Memorantur hoc loci palam, non modo Monaſteria antiqua, ſed etiam recens condita *in Provincia Bætica*. Multa vero eorum utriuſque ſexus, præcipue apud Hiſpalim, & Cordubam, obſervaſſe Regulam S. Benedicti ab inclinante ſæculo ſexto, & deinceps, præſertim intra ſeptimum, & octavum, traditio perantiqua eſt, & receptiſſima apud omnes pene Scriptores rerum Hiſpaniæ, cum Ambroſio Morale ſæpius a nobis allegato; donec heri, aut nudius ternius cœpere aliqui præpoſtero affectu, aut invidiæ œſtro incitati, id negase, aut ſaltem vocare in dubium. Sed de hiſce plenius Jepes, Epiſcopus Sandovalius, Mabillon, Perez, & alii noſtratum. Card. de Aguirre.

LIX. Ad Can. xi. *Familiares eſſe velimus.*] Divus Leander in Libello, *De inſtitutione Virginum*, Cap. 2. quem manuſcriptum apud me habeo, ſic inquit: *Jam quali fuga virum fugias, ſoror tu pudica, ſi tam ſollicite feminas ſæculi declinabis? Quiſquam Vir, ſi ſanctus eſt, nullam tecum gerat familiaritatem; ne virili jugitate, aut infametur utriuſque ſanctitas, aut pereat, aut decidat a charitate proximi. Quæ etſi malum non agit, opinionis tamen peſſimæ famam nutrit. Diſpar enim ſexus in unum locatus, eo titillatur inſtinctu, quo naſcitur. Et naturalis movetur flamma, ſi quod incendi poſſit, attingitur. Quis colligabit ignem in ſinu ſuo, & non comburetur? Ignis & ſtuppa ſibi utraque contraria, in unum redacta flammas enutriunt. Viri ſexus, & feminæ diverſa; quæ ſi conjunguntur, ad quod lex naturæ provocat, commoventur.* Loaisa.

LX. Hanc doctrinam didicit S. Leander ab antiquis Patribus, inter quos Auguſtinus Lib. 1. *De moribus Eccleſiæ*, inquit: *Vita etiam feminarum Deo ſolicite caſteque ſervientium, quæ habitaculis ſegregatæ, ac remotæ a viris quam longiſſime decet, pia tantum illis charitate junguntur, & imitatione virtutis; ad quas juvenum nullus acceſſus eſt, neque ipſorum, quamvis graviſſimorum, & probatiſſimorum ſenum, niſi ad veſtibulum uſque, neceſſaria præbendi, quibus indigent, gratia. Lanificio namque corpus exercent, atque ſuſtentant, veſteſque ipſas fratribus tradunt, ab iis invicem, quod victui opus eſt, recipientes. Hos mores hanc vitam, hunc ordinem, hoc inſtitutum ſi laudare velim, non digne valeo.*

LXI. Ex hoc Decreto præſentis Concilii, *ut Monaſteria Virginum in Provincia Bætica condita, Monachorum adminiſtratione, ac præſidia gubernentur*; videtur proceſſiſſe, ut id ipſum in aliis Hiſpaniæ Provinciis fieret, ac præſertim in iis Monaſteriis, quæ *duplicia* dicta fuerunt. Regulares enim utriuſque ſexus habebant unam Eccleſiam communem, quamvis choros diſtinctos, & habitationem Monialium muris, ac portis diviſam ab ea, quæ erat Monachorum. Nimirum, ejuſmodi diviſione cavebatur familiaritas utrorumque, & vicinitate ad eandem Eccleſiam providebant Monachi neceſſitatibus Monialium. Fuerunt vero plura ejuſmodi *duplicia* in Hiſpania, & præſertim illud antiquiſſimum S. Æmiliani, ubi uno, ſive eodem circiter tempore ſimul vixiſſe memorantur, inter Monachos Sancti Citonatus, Gerontius, & Sophronius; inter Moniales vero S. Auria, & S. Potamia; quorum Corpora ibi ſummo honore coluntur. Card. de Aguirre.

LXII. Ad Can. xii. *Ex hæreſi Acephalorum.*) De Acephalis multa tradit Nicephorus Lib. 18. *Eccleſiaſt. Hiſtor.* Cap. 45. *Eodem tempore & Acephali, quorum dux Severus Antiochenus fuit, unam Verbi, & carnis naturam male prædicantes.* Et mox; *Acephali autem ob eam cauſſam dicti ſunt, quod ſub Epiſcopis, & Sacerdotibus apud eos defunctis, neque Baptiſmus juxta ſolennem, & receptum Eccleſiæ morem apud eos adminiſtratus, neque oblatio, aut res aliqua Divina facta, miniſteriumve Eccleſiaſticum, ſicuti mos eſt, celebratum eſt. Communionem vero illi a plurimo tempore aſſervatam habentes, Feriis Paſchalibus in minutiſſimas inciſam partes, convenientibus ad ſe hominibus dederunt; quo tempore, quam quiſque voluiſſet, placitam ſibi ſumebat poteſtatem. Et propterea quod quilibet quod ſibi viſum eſſet Fidei inſertum valebat, quamplurima defectorum, & hæreticorum turba exorta eſt &c.* Lege Iſidorum, Lib. *Etymologiarum*, 8. Cap. 3. Loaisa.

LXVII. *Ex hæreſi Acephalorum.*) Longe alio ſucceſſu egreſſus fuit ex hoc Concilio Hiſpalenſis Epiſcopus hic monotheliſmo deditus, quam alius item Acephalus prodiit è Synodo Conſtantinpolitana ſub Sergio Patriarcha ejus Urbis, habita menſe Majo anno DCXXIII. Nimirum de illo dicitur ibidem; ἐν ᾧ τῶν Ἀκεφάλων περὶ θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν τις αὐτῷ πεῦσιν προσήγαγεν &c. *Ubi quidam Acephalorum quæſtionem de voluntatibus, & operationibus ſuggeſſit &c.* Longe, inquam, aliter; quoniam Acephalus hic poſterior videtur pertinaciter hæſiſſe in hæreſi illa Monothelitarum, ſicut Sergius Patriarcha; prior autem, de quo mentio eſt in hoc Concilio Hiſpalenſi, hæreſim eandem correxit hortante, & perſuadente Iſidoro. Card. de Aguirre.

Biſinus.) In Epiſtola Gundemari ſubſcribit Piſinus Eliberritanæ, non Biſinus. Fidentius ſucceſſit Agapio Viro ſancto, Epiſcopo ex Monacho. De Iſidoro, & Fulgentio Epiſcopis ſanctiſſimis ſupra, ut potuimus, diximus.

Ex ſubſcriptionibus conſtat ſub Hiſpali eſſe

Eliberim.	Tucci.
Aſidonam.	Malacam.
Aſtigi.	Cordubam.
Italicam.	Ex diviſione antiqua deeſt Elipla, & Egabro. Loaisa

AD.

A D   C A N O N E M   V I I.

Notæ peculiares Paſchaſii Queſnelii Tomo II. in Opera S. Leonis Papæ, pag. 631. & ſeqq.

LXIV. Epiſtola LXXXVIII. Leonis Magni nihil aliud eſt, quam Canon VII. Concilii Hiſpalenſis ſecundi, verbum e verbo translatus, uti jam monuerunt Blondellus, & Morinus. Cui Canoni ut Epiſtolæ imaginem indueret, præfixit impoſtor exordium inſuiſum prorſus, & inconditum, non modo Leone, tam eloquente ſcilicet Pontifice, ſed & quovis cordato viro indignum. Et ne omnia fabulæ pigmenta ſua deeſſent, ſubjunxerat ad calcem pannum neſcio quem, qui nunc etiamnum legitur huic fragmento annexus in Merliniana Iſidori Collectione; at pejori errore a recentiorum editionum Operum S. Leonis procuratoribus in Epiſtolam ejuſdem ad Africanos Epiſcopos (olim octogeſimam ſeptimam) rejectus eſt. Verum cum ſibi plerumque vix ſufficiat fraus una, niſi alterius conſortio adjuvetur, ex corruptela Canonis quæſitus eſt impoſturæ color in Epiſtola confingenda; cum enim de ſolis Presbyteris egerint Patres Hiſpalenſes, additum eſt ter in Canone, *vel Chorepiſcopis*; quod & antiquis, ac genuinis exemplaribus, ex quibus Garſias Loaiſa Hiſpalenſe iſtud Concilium edidit, & ipſi Canonis ſenſui contrarium eſt. De Chorepiſcopis quippe ne cogitabant quidem Synodi Patres, ſed de Presbyteris ſolis decernebant adverſus Agapium Cordubenſem quondam Epiſcopum, qui ad Synodum delatus eſt, eo quod frequenter Presbyteros delegaſſet, qui munia Epiſcopalia, Ordinationes videlicet, Confirmationem, Conſecrationemque Baſilicarum obirent; quæ omnia ſolos attinere Epiſcopos manifeſtum erat. Harum querelarum occaſione renovat Synodus antiqua Canonum Statuta, quibus prohibentur Presbyteri, ne ulla Epiſcopalis juris miniſteria uſurpare audeant. At de Chorepiſcopis quoniam lis mota non erat, de his ne apex quidem habetur. Denique alterum adhuc interpolationis caput continent hæc poſtrema Canonis verba: *Quæ omnia eis a Sede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur*; quæ ſubdititia eſſe, Loaiſana prodit editio. Adjecta porro ſunt vel ex marginali ſtudioſi alicujus annotatione commentitium Epiſtolæ fragmentum cum Canone conferentis, vel eo etiam conſilio, ut ex Canonis interpolati auctoritate ſuffragium Epiſtolæ conciliaretur. Epiſtolam, & Canonem lectoris oculis ſubjicimus; ut alterum alteri ipſe componens, alieno exutus præjudicio, judicium faceat.

E P I S T O L A   L X X X V I I I.

De privilegio Chorepiſcorum, ſive Presbyterorum.

Leo Romanæ Eccleſiæ, & Apoſtolicæ Sedis Epiſcopus, univerſis Germaniarum, & Galliarum Regionum Epiſcopis ſalutem.

LXV. Cum in Dei nomine in Romana Eccleſia Synodum Epiſcoporum, ſive cæterorum Conſacerdotum, Chriſtique Fidelium coadunatum habuiſſemus, & de ordinationibus illicitis, ſuper quibus crebrior ad nos illarum partium commeantium ſermo pervenerat, atque de aliis neceſſariis Eccleſiaſticis negotiis tractantes, ſacroſque Canones relegentes, ſolerter egiſſemus; a multis lacrymabili vultu relatum eſt nobis, quod quidam Germaniarum, ac Galliarum Urbium Epiſcopi, frequenter Chorepiſcopos, qui juxta Canones Neo-cæſareenſes, ſive ſecundum aliorum Decreta Patrum, iidem ſunt, qui & Presbyteri, vel Presbyterus deſtinarent, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicaſque conſecrarent. Quod quidem non eſt mirum id præcepiſſe Viros Eccleſiaſticæ diſciplinæ ignaros, quod eſt Canonicæ regulæ contrarium, & ſtatim a ſæculari militia in Sacerdotale miniſterium delegatos, atque promotos. Ergo ne ultra talis a vobis licentia uſurpetur, communi ſententia ſtatuendum oportuit, ſcientes, quia ſicut Chorepiſcopo, vel Presbytero illicita conſecratio eſt Altaris, ita & conſtitutio. In Divinis enim Literis, præcipiente Domino, ſolus Moſes in Tabernaculo Dei erexit Altare, ſolus ipſe unxit, qui utique Summus Sacerdos Dei erat, ſicut ſcriptum eſt de eo: *Moſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus*. Ideoque id, quod tantum facere Principibus Sacerdotum juſſum eſt, quorum typum Moſes, & Aaron tenuerunt, omnino decretum eſt, ut Chorepiſcopi, vel Presbyteri, qui filiorum Aaron geſtant figuram, arripere non præſumant. Nam quamvis cum Epiſcopis plurima illis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen auctoritate veteris Legis, quædam novæ etiam, Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint, ſicut Presbyterorum, & Diaconorum, aut Virginum conſecratio, ſicut conſtitutio Altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere eis Altaria, nec Eccleſias, vel Eccleſias conſecrare licet, nec per impoſitiones manuum Fidelibus baptizandis, vel converſis ex hæreſi Paracletum Spiritum Sanctum tradere, nec Chriſma conficere, nec Chriſmate baptizatorum frontes ſignare, nec publice quidem in Miſſa quemquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt Chorepiſcopis, qui ad exemplum, & formam ſeptuaginta Diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel Presbyteris, qui eandem geſtant formam; quoniam quanquam conſecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent. Quæ omnia ſolis deberi Summis Pontificibus, auctoritate Canonum præcipitur, ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium Summi Pontificis demonſtretur. Sed neque coram Epiſcopo licet Presbyteris in Baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare, nec pœnitentem ſine præceptione Epiſcopi ſui reconciliare, nec eo præſente, niſi illo jubente, Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti conficere, nec eo coram poſito po-

pulum docere, vel benedicere, aut ſalutare, ner plebem utique exhortari.

CONCILII HISPALENSIS II.

Tempore Siſebuti Regis, anno Chriſti DCXIX. celebrati.

CANON SEPTIMUS.

Ex editione Garſiæ Loaiſæ.

LXVI. SEptimo examine relatum eſt nobis, venerandiſſimum quondam Agapium, Cordubenſis Urbis Epiſropum, frequenter Presbyteros deſtinaſſe, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicas conſecrarent. Quod quidem non eſt mirum id præcepiſſe Virum Eccleſiaſticis diſciplinis ignarum, & ſtatim a ſæculari militia in Sacerdotale miniſterium delegatum. Ergo ne ultra talis a nobis licentia uſurpetur, communi ſententia ſtatuendum oportuit, ſcientes, quia ſicut Presbytero illicita conſecratio eſt Altaris, ita & conſtitutio. In Divinis Literis, præcipiente Domino, ſolus Moſes in Tabernaculo Dei erexit Altare, ſolus ipſe unxit; utique, quia Summus Sacerdos Dei erat, ſicut ſcriptum eſt: *M ſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus*. Ideoque id, quod tantum facere Principibus Sacerdotum juſſum eſt, quorum typum Moſes, & Aaron tenuerunt, omnino decretum eſt, ut Chorepiſcopi, vel Presbyteri, qui filiorum Aaron geſtant figuram, arripere non præſumant. Nam quamvis rum Epiſcopis plurima illis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam novellis, & Ecrleſiaſticis regulis ſibi prohibita noverint; ſicut Presbyterorum, & Diaconorum, ac Virginum conſectatio, ſicut Altaris conſtitutio, benedictio, vel unctio. Siquidem nec licere eis Ecceleſiam, vel Altaria conſecrare, nec per impoſitionem manus fidelibus baptizatis, vel converſis ex hæreſi Paracletum Spiritum tradere, Chriſma conficere, nec Chriſmate baptizatorum frontem ſignare; ſed nec publice quidem in Miſſa quemquam pœnitentium reconrillare, nec formatas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita eſſe Presbyteris, quia Pontificatus apicem non habent, atque ſolis deberi Epiſcopis, auctoritate Canonum præripitur; ut per hoc, & diſcretio graduum, & Dignitatis faſtigium Summi Pontificis demonſtretur. Sed neque roram Epiſcopo licere Presbyteris in Baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare, nec pœnitentes ſine præcepto Epiſcopi ſui reconciliare, nec eo præſente Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti conficere, nec eo coram poſito populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, ner plebem utique exhortari.

LXVII. Ovum ovo ſimilius non eſt, quam Epiſtola hæc Canoni Hiſpalenſi, ſi in Agapii locum Germaniarum, & Galliarum Epiſcopos ſubſtituas, ac exordium excipias, quod ex Epiſtola IV. vel IX. ſeu vera, ſeu fictitia, Agapeti Papæ II. ad Germaniarum, & Galliarum itidem Epiſcopos decerptum; vel potius quod utriuſque artifex partim ex Epiſtola S. Leonis ad Africanos tranſcipſit, partim de ſuo adjecit. Porro quod

LXVIII. Argumentum erit ſuppoſitionis, non ſolum in Chorepiſcopos detorquet Synodi verba, quæ ſolos coercebat Presbyteros, ſed & plurimis Germaniarum, & Galliarum Epiſcopis impingit, quod de uno Cordubenſi Agapio ſcriptum erat a Concilii Patribus; nimirum illos fuiſſe Viros Eccleſiaſticæ diſciplinæ ignaros, & a ſæculari militia in Sacerdotale miniſterium ſtatim translatos; quaſi vero hoc facile fidem apud quemquam inveniat, de tot Epiſcopis, quod uni, vel alteri forte contigit; nec hoc Gallicanarum Eccleſiarum ſtatui repugnet, quæ Leonis tempore ſeveriori etiam diſciplina utebantur, quam Romana Eccleſia.

LXIX. Si hæc Epiſtola germanum eſt Leonis opus, qui factum, ut in plurimis Synodis, quæ ab Epiſcopis Galliarum, & Germaniarum adverſus Chorepiſcopos celebratæ ſunt, tanti Pontificis auctoritas in medium non ſit adducta? Cur de eadem ſilent Pontifices in ſuis Decretis, & Imperatores in ſuis Capitularibus, in quibus frequenter Chorepiſcoporum mentio occurrit, ut in Pariſienſi VI. & Meldenſi Synodis, in Capitularibus Caroli Magni, & Ludovici Pii Imperatorum, & in Epiſtola Nicolai Papæ I. ad Rodulphum Bituricenſem Archiepiſcopum? Adulterinam profecto Epiſtolam clamat tam conſunum horum omnium ſilentium; quos nec latuiſſe illa potuit nec ignoraſſe quiſquam crediderit quantum roboris definitionibus ſuis adjecturi eſſent ex tanti, tamque antiqui Pontificis auctoritate.

LXX. Sunt aliqua in ea Epiſtola, quæ cum Eccleſiæ Romanæ conſuetudine conciliari non poſſunt. Quid enim ſibi volunt iſta: *Sed neque coram Epiſcopo licet Presbyteris in Baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite infantem tingere, aut ſignare?*

LXXI. Quod prima enimvero verba illa attinet, an non potius coram Epiſcopo, & cum Epiſcopo jubebantur Presbyteri in Baptiſterium introire, & ex officio baptizanti Epiſcopo adeſſe? Suſpicantur quidem aliqui *coram* hoc loco poni pro *ante*, ita ut verba Epiſtolæ reducenda ſint ad ſenſum hujus Canonis LIII. apud Martinum Bracarenſem: *Non liceat Presbytero prius Epiſcopo introire in Baptiſterium, ſed cum Epiſcopo, niſi forte aut abſens fuerit, aut ægrotus*. Bene id quidem, & recte Canoni, & conſuetudini Hiſpanicæ Eccleſiæ ex alio ejuſdem Eccleſiæ Canone, & ritu ſua petitur. Sed nihil tale de Eccleſia Romana uſpiam legitur. Et multo minus crediderim, diſertiſſimum Pontificem Leonem, Romæ ſcribentem, Romanæque linguæ callentiſſimum, tam barbare eſſe abuſum voce *coram*, ut eam traxerit ad ſenſum prorſus alienum, & a nullo unquam Auctore uſurpatum. Quod enim ea uſi ſunt Hiſpani, ex Barbarorum ſocietate, & commercio multis tunc linguæ vitiis infecti circa annum DCXIX. quo Concilium II. Hiſpalenſe celebratum creditur, nemini erit mirabile; de Romanis nemini credibile. Quamobrem qui Damaſo Papæ Epiſtolam aliam ſuppoſuit de eadem Chorepiſcoporum materia, hanc Canonis Hiſpalenſis vocem *coram* mutavit in vocem *ante*, ne quid a Romano uſu, vel ritu alienum Romano Pontifici affingere videretur.

LXXII. Jam quod Auctor Epiſtolæ ſcribit: *Non licere Presbyteris, præſente Antiſtite,*

Digitized by Google

ſti e infantem tingere, aut ſignare; quomodo intelligi poſſit, neſcire me confiteor. Quod enim præſente Epiſcopo fieri prohibetur, ſubintelligitur licitum eſse abſente, vel annuente Epiſcopo. At abhorrebat hoc maxime ah uſu Eccleſiæ Romanæ, ut Presbyteris poteſtas fieret ſignandi baptizatos; quod vel ex uno Innocentii Papæ loco perſpicuum eſt. *Nam Presbyteris* (inquit) *ſeu extra Epiſcopum, ſeu, præſente Epiſcopo baptizent, Chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem ex eodem Oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, quum tradunt Spiritum Sanctum.* Immo hoc ipſum Presbyteris ſuperius prohibet Epiſtola: *Nec eis licet Chriſmate baptizatorum frontes ſignare.* Quoniam tamen eadem illa verba, quæ in Epiſtola notamus, ſunt Concilii Hiſpalenſis, etiam in emendatioribus Codicibus, explicanda ſunt ut genuina. Quæ, ut conciliari poſſint cum ſuperioribus, videntur mihi intelligenda de publica, & ſolenni collatione Baptiſmatis, & Spiritus Sancti, quæ quotannis in Feſto Paſchæ, & Pentecoſtes celebrabatur, quamque vetat Canon præſumi a Presbyteris, vel eis ab Epiſcopo committi coram ſe præſente celebranda.

LXXIII. Opponit Petrus de Marca; *Ut ima clauſula Canonis, ex auctoritate Apoſtolica ſe illa definiviſſe, teſtatur, Synod us, Leonis Reſcriptum ſignificando.* Non ita legitur in Canone; ſed, quod etiam Marcæ magis favet, hoc modo; *Quæ omnia eis a Sede Apoſtolica prohibita eſſe noſcuntur.* Utrovis porro modo legatur, primo de Leone magis non intelligitur, quam de alio Pontifice. Deinde ſubdititia eſſe hæc verba, ſuperius jam oſtendimus ex germana Garſiæ Loaiſæ editione, Canonique ipſi adjecta eſſe, ut pſeudo-epiſtolæ auctoritas arceſſeretur. Denique Leonis nomen proculdubio prætermiſſum non eſſet, ſiquidem rem, de qua mota controverſia, tam expreſſo ipſe, ac ſolenni Decreto definiiſſet.

LXXIV. Major forſan difficultas oritur ea Leonis Papæ III. ac Synodorum Gallicanarum, nec non & Capitulorum auctoritate quæ Leonis Epiſtolam, vel citaſſe, vel indicaſſe videntur, dum Chorepiſcoporum cauſſam verſarunt.

LXXV. Leonis III. ad Galliæ Epiſcopos Reſponſum habetur in Capitularibus Caruli Magni, & Ludovici Pii, Lib. 7. Cap. 187. ubi reſcripſiſſe legitur Pontifex, *ſæpiſſime a Prædeceſſoribus ſuis, & a multis ſanctis Epiſcopis, atque Synodalibus ſanctionibus Chorepiſcopos eſſe prohibitos, atque damnatos, & ideo non eſſe neceſſe ventilare, ſed definita tenere.* Eoſdem reprimit Cap. 328. & 329. ejuſdem Libri, & Lib. 6. Cap. 119. Verum dum Prædeceſſorum ſuorum, Leoniſque I. Decreta commemoravit Leo III. nequaquam Epiſtolam, quam excutimus, præ oculis habuit; omnes enim ordinationes, vel conſecrationes a Chorepiſcopis tentatas, eam ob cauſſam in irritum mittit, aſſeritque nihil, *quod de Epiſcopali miniſterio præſumpſere, eſſe peractum; ſed quicquid ex his ab eis illicite erat præſumptum, omnia a canonice ordinatis Epiſcopis debere rite peragi, & in meliorem ſtatum reformari ...... quoniam quod non habuit quis eorum, dare non potuit. Nam Epiſcopi non erant; quia, nec ad quandam Civitatis Epiſcopalem Sedem titulati erant, nec canonice a tribus Epiſcopis ordinati.* Geminam porro propoſitionem gemina Leonis noſtri auctoritate confirmat ex ejus Epiſtola ad Ruſticum Narbonenſem ſcripta, Codicique Dionyſiano inſerta. Hanc quidem, Chorepiſcopos non eſſe Epiſcopus, quia canonice non ordinati, ex his Cap. 1. verbis: *Unde* (inquit) *cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur, quis ambigat, nequaquam eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum?* Alteram vero, quæ ex illa ſequitur, omnia ab Epiſcopis canonice ordinatis debere rite peragi, ex Cap. 15. (nobis 14. aſſerit, ubi hoc habetur: *Quia quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum.* Hæc ſunt, quæ Leonis III. oculis obverſabantur.

LXXVI. Pariſienſe Concilium VI. nec Meldenſe, nec Metenſe quicquam habent, quod notitiam hujus Epiſtolæ vel minimum indicet. Neminem citat e Pontificibus Pariſienſe, quod in Cap. Lib. 5. Cap. 168. tranſcriptum eſt. Meldenſe citat Innocentium, tanquam aſſerentem, ſolis Epiſcopis ineſſe facultatem dandi Spiritum Sanctum. Metenſe hæc habet Cap. 5. *Et ut Baſilicæ a Chorepiſcopis conſecratæ, ab Epiſcopis conſecrentur, roboratum eſt; quia juxta Decreta Damaſi Papæ, Innocentii, & Leonis, vacuum eſt, atque inane quidquid in Summi Sacerdotii Chorepiſcopi egerunt miniſterio. Et quod ipſi iidem ſunt, qui & Presbyteri, ſufficienter invenitur.* Ubi ſi attentius conſideretur, ad quod trium illorum Pontificum Decreta laudet, intelligetur, hoc uno afferri animo, ut irritum cenſeatur, ſi quid Epiſcopalis muneris, non ab Epiſcopis canonice conſecratis tentatum fuiſſet; quod confirmat auctoritate Leonis, non ſecus, ac in Capitularium Lib. 7. Cap. 328. & Innocentii, qui nihil prorſus de Chorepiſcopis habet; & Damaſi, cujus Epiſtolam adulterinam cenſent Eruditi.

LXXVII. Ex quibus manifeſtum eſt, id omne, quod citatis locis habetur de Chorepiſcopis, nihil ponderis addere Epiſtolæ Leoni ſuppoſitæ. Verum etſi ab aliquot octavi, vel noni ſæculi Synodis citata revera eſſet, ut a Leone ſcripta, mirum non eſſet, ſanctiſſimos Patres inſtaurandæ diſciplinæ, non diſcernendis ſuppoſititiis fœtibus a genuinis, intentos, falſo titulo in errorem eſſe inductos; quod & Aquiſgranenſi Concilio, & aliis nonnullis contigit, cum Libros *De vita contemplativa*, Proſpero adjudicarunt, quos Juliani Pomerii eſſe, hodie conſtat. Immo & apocrypha ſcripta citata invenimus a ſacris Epiſcoporum Synodis, quæ tamen inter ſinceros fœtus enumerare religio eſſet.

LXXXVIII. Antequam ab iſta diſquiſitione manum referam, monebo, mediam quandam poſse inici viam, inter utramque hanc opinionem; ſi nimirum dicatur, nec Leonis I. Epiſtolam eſse, nec impoſtoris,

ſed

ſed potius Leonis III. Hujus enim tempore gravíſſimæ adverſus Chorepiſcopos querelæ motæ ſunt in Gallia, & Germania, deque poteſtatis illorum limitibus acriter diſputatum eſt. Quam ob rem nutantibus hinc inde ſententiis, rem ad Leonem III. tunc Romanum Pontificem referri placuit Epiſcopis. Ejus Reſponſi ſummam ſuperius ex Capitularibus retulimus; ſed ipſæ ejus Epiſtolæ de hoc negotio ſcriptæ ad nos uſque non pervenerunt, quas tamen plurimas fuiſſe dubitandum non eſt; cum res, & maximi eſset momenti, & Eccleſias Galliæ, Germaniæque inter ſe diu colliſerit. Non abſurde igitur quis poſſit exiſtimare, Leonis III. eſse hanc Epiſtolam, vel Epiſtolæ fragmentum. Coojecturæ fidem aſtruere videntur Eccleſiarum Galliæ, & Germaniæ arctus per illam tempeſtatem nexus, utriuſque regionis Legatio ad Leonem decreta, utriuſque in Synodum Conventus Ratisbonæ, aliiſque in locis ea de re habiti; in quibus Leonis Decretum promulgatum eſt, atque Synodali ſanctione roboratum; Imperatorum denique de his cura, ac ſolicitudo, non ſemel, aut bis, vel ter, ſed ſæpiſſime, ut ait Capitul. Lib. 7. Cap. 187. Denique eumante Leonis hujus III. tempora ignota ſit hæc Epiſtola Scriptoribus, aut Collectoribus Canonum, ac Decretalium, argumento eſt, vel hujus eſſe, vel huic potius eſse affictam, quam Leoni I.

LXXIX. Leviculam difficultatem ſi quis moverit ex Gratiani Decreto, ubi Leonis I. nomen præfixum legitur, decerpto ex hac Epiſtola Decreto, Diſtinct. LXVIII. C. *Quamvis Chorepiſcopis*; norunt omnes, quam craſſæ naris jure merito habeatur Gratianus in diſcernendis legitimis ſcriptis Auctorum a ſpuriis. At tamen Gratiano imputanda non eſt Leonis I. inſerta Decretis mentio, ſed novellis Correctoribus, qui errorem hunc cum aliis innumeris ex Epiſtolarum Pontificiarum interpolatis editionibus hauſerunt. Antiquiores enim Decreti editiones, Pariſienſis anni MDXXXI. Lugdunenſis Hugonis a Porta anni MDLVIII. & aliquot aliæ, hæc tantummodo habent: *De his ita ſcribit Leo Epiſcopus omnibus Epiſcopis*.

LXXX. Nihil igitur obſtat, quominus Leoni III. fœtum hunc, qualiſcumque eſt, adſcribamus. Quæ conjectura ſi minus arridet, propter nimiam ſimilitudinem, quam habet Epiſtola cum Canone Hiſpalenſi, ex qua plagiarii magis opus videtur, quam Pontificis Romani; prioribus argumentis inhærentes, hoc unum, quod inſtituto conſilio ſatis eſt, aſſerimus, Epiſtolam nec Leonis noſtri eſſe, nec ei, niſi putide admodum, potuiſſe affingi.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Omitti ad calcem hujus Concilii non debet, quod de eodem notavit eruditus Manſius Tomo 1. Supplementi ad Venetam editionem Conciliorum Labbei, pag. 471. ubi poſtquam Concilium iſtud Hiſpalenſe II. conſignavit anno 621. *ſeu potius* 618. ita ſtatim ait: Ad hoc Provinciale Concilium pertinere arbitror Edictum illud Siſebuti Regis quo diris devovetur *quicumque mancipium Chriſtianum Judæo ſervire, vel famulari permiſerit*. Quamvis enim Lex iſta Synodi occaſione ſancita in Edicto non legitur, mos tamen in Hiſpania increbat, ut Synodi alicujus occaſione Leges iſtæ a Regibus darentur, ut ex Synodo Toletana ſub Gundemaro intelligimus. Labbeus quidem ad marginem Concilii Toletani XII. in quo Legis hujus Siſebuti ſit mentio, ad Canonem 65. Concilii Toletani IV. provocat, ſed Concilium illud ſub Siſenando, non vero Siſebuto rerum potente convenit. Quam melius ad Hiſpalenſe II. Concilium Siſebuto Rege habitum, ex illa, cujus meminit Ervigius Rex, in adlocutione ad Patres Toletanæ IIII. Synodi, referretur.

Nunc ut aliqua & de Canonibus dicamus, ad Canonem V. nota 1. ex facto, quod hic refertur, liquere manuum impoſitionem tum fuiſſe ſpectatam, ut partem ordinationis eſſentialem; licet præciſe non conſtet, quænam fuerit illa manuum impoſitio, an ea, quæ ſit cum dicitur: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata &c.* Cum aliæ, quæ præcedunt mere cæremoniales a quibuſdam exiſtimentur. At ex hoc Canone deducitur, impoſitionem manuum non modo conferendis Ordinibus eſſentialem, ſed adhibitam quoque orationis formulam, quæ hic *Benedictio* dicitur, ut eſſentialem aliam partem. Nam cum Epiſcopus, qui oculorum dolore laborabat, manus imponeret, ſed formam ſane longiorem, & orationes legere non poſſet, atque ab alio, nempe a Presbytero, legi feciſſet, talis ordinatio irrita, & nulla declaratur. Colligitur eam tum ordinandi rationem ab hodierna recentiorum, circa hujus Sacramenti materiam, opinione multum abeſſe; cum nec inſtrumentorum porrectionis, nec formæ, precationiſve, qua hodie utimur, vel levis mentio habeatur. Nota 2. paſſim tamen reperiri multos ſimul contuliſſe ad unius tantum ordinationem, ac intelligendum hanc votis communibus ſimul factam, uno ex his imprimis deſtinato Miniſtro. Sic Theodoretus in Philotheo, Cap. 3. ſcribit, quinque Epiſcopos ad Martianum Eremitam aliquando conveniſſe, ut ei Sacerdotii conferrent Ordinem. An omnes ſimul formam pronunciarent, iiſdem manum imponentibus, ut certum non poteſt omnino definiri.

Ad Canonem VII. nota, *Agabium Cordubenſis Urbis Epiſcopum frequenter Presbyteros deſtinaſſe, qui abſente Pontifice Altaria erigerent, Baſilicas conſecrarent*, ut Canon loquitur; ſed quum poſtea dicat, id præcepiſſe Virum *Eccleſiaſticis Diſciplinis ignarum*, ne poſthac id fiat, prohibitum eſt. Hæc namque, & ſimilia Presbyteri, atque Diaconi attentarunt, ſed auſu temerario, & illicito; ex quo nil inde poteſt colligi. Quænam ergo Sacerdotii munia ſint, & quæ poteſtas, diſcitur ex hoc Canone.

Ad Canonem VIII. nota, manumiſſionis chartam non ita fuiſſe abſolutam quin in libertos poteſtatem adhuc, & auctoritatem domini conſervarent. Raro libertas abſoluta concedebatur; minuebatur quidem ſervi-

tutis

tutis onus, ſed a quibuſvis præſtationibus ſervilibus ſervi omnino non eximebantur. Id potiſſimum ſervi manumiſſi conſequebantur; quod ſcilicet in Clericos poſſent ordinari, ad teſtimonium quandoque admitti, & filios conſtituere hæredes, aliiſque ejuſmodi privilegiis potirentur; quibus etiam ſpoliabantur, ſi libertate accepta indignos ſe præbuiſſent; tumque eorum bona ad dominum, puta ad Eccleſiam, de qua ideo in Conciliis dicitur, quod *nunquam moritur eorum patrona*, revertebantur.

CONCILIUM TOLETANUM IV.

EPISCOPORUM LXII.

PROVINCIARUM HISPANIÆ, ET GALLIÆ,

Celebratum Era DCLXXI. anno Chriſti DCXXXIII.

TITULI.

I. *De evidenti Catholicæ Fidei veritate.*
II. *De ordine in miniſteriis, vel officiis in cunctis Eccleſiis celebrando.*
III. *De qualitate Conciliorum, vel quore, aut quondo fiant.*
IV. *Formula, qualiter Concilium fiat.*
V. *De annunciatione Paſchæ ante Epiphaniam inter Epiſcopos exquirenda.*
VI. *De trina, & ſimpla in Baptiſmo merſione.*
VII. *De celebrando officio in ſexta Feria Paſchæ.*
VIII. *De non ſolvendo jejunio in ſexta Feria Paſchæ, exceptis languidis, ſenibus, & parvulis.*
IX. *De benedicendo Cereo, & lucerna in vigiliis Paſchæ.*
X. *De Dominica oratione quotidie patenter pronunciandа.*
XI. *De non decantando in Quadrageſima Alleluja.*
XII. *Quod Laudes non poſt Apoſtolum, ſed poſt Evangelium ſint dicendæ.*
XIII. *De non renuendo pronunciare Hymnos.*
XIV. *De Hymno Trium puerorum in cunctis Miſſarum ſolennitatibus decantando.*
XV. *Quod in fine Pſalmorum*, Gloria, & honor Deo, *ſit dicendum.*
XVI. *De diſcretione Gloriæ in fine Reſponſoriorum.*
XVII. *De Apocalipſis Libro in omnibus recipiendo.*
XVIII. *Quod poſt benedictionem populo datam, ſic communicare debent Sacerdotes.*
XIX. *De ordinatione Epiſcoporum.*
XX. *De numero annorum, quo Sacerdotes, & Levitæ ordinentur.*
XXI. *De caſtitate Sacerdotum.*
XXII. *Ut Epiſcopus in conclavi ſuo idoneum teſtimonium habeat.*
XXIII. *Ut Presbyter, vel Diaconus ſimiliter vitæ ſuæ habeant teſtes.*
XXIV. *De converſatione Clericorum, ut in uno conclavi ſint.*
XXV. *Ut Sacerdotes Scripturarum ſacrarum, & Canonum cognitionem habeant.*
XXVI. *Quod Parochianis Presbyteris quum ordinantur officialis Libellus debeat dari, & ideo Presbyteri in Litaniis ſint de officio quærendi.*
XXVII. *De profeſſione Presbyterorum, vel Diaconorum Epiſcopo facienda, quum in Parochiis ordinantur.*
XXVIII. *De ordine, quo depoſiti iterum ordinantur.*
XXIX. *De Sacerdotibus, Levitis, vel Clericis magos, aut aruſpices conſulentibus.*
XXX. *De Sacerdotibus ad Gentem extraneam nuncios mittentibus.*
XXXI. *De diſcretione cauſſarum, in quibus Sacerdotes Judices fieri poſſunt.*
XXXII. *De cura populorum, & pauperum, quam Epiſcopi ſibi impoſitam noverint.*
XXXIII. *Ne ex facultatibus Eccleſiarum Diœceſis, excepta tertia oblationum, tributorum, aut frugum, Epiſcopus aliquid auferat.*
XXXIV. *De tricennii tempore, & propter Provincias cauſſarum diſcretione.*
XXXV. *De conventu Territorii, & Baſilicis noviter conſtructis, ad quem Epiſcopum pertineant.*
XXXVI. *De requiſitione Epiſcoporum per ſingulos annos in Parochiis peragenda.*
XXXVII. *De promiſſo pro ſuffragio præſtito, ex rebus Eccleſiæ perſolvendo.*
XXXVIII. *De ſuffragio fundatoribus Eccleſiarum, vel filiis eorum ex rebus ab ipſis collatis impertiendo.*
XXXIX. *De diſcretione Presbyterorum, vel Diaconorum, ut in utraque Choro conſiſtant.*
XL. *De uno Orario Diaconibus utendo, nec ornato, ſed puro.*
XLI. *De qualitate Tonſuræ a cunctis Clericis, vel Lectoribus communiter habenda.*
XLII. *De remotione mulierum a conſortio Clericorum.*
XLIII. *De venditione mulierum, quæ Clericis conjactæ noſcuntur.*
XLIV. *De perſonis mulierum, quos non convenit Clericis copulari, & ſi neſciente Epiſcopo Clericus ducat uxorem.*

De

XLV. *De Clericis, qui arma ſumpſerint, vel ſumpſerunt.*
XLVI. *De Clericis ſepulchra demolientibus.*
XLVII. *De abſolutione a laboribus, vel indictionibus Clericorum ingenuorum.*
XLVIII. *De inſtitutione Oeconomorum, ideſt, qui res Eccleſiaſticas tractant.*
XLIX. *De profeſſione Monachorum, & devotione parentum eorum.*
L. *De Clericis, qui Monachorum propoſitum appetunt, ut licitum habeant.*
LI. *De diſcretione poteſtatis Epiſcoporum, quam in Monaſteriis habere poterant.*
LII. *De Monachis ᵃ vagis, & a Monaſteriis egreſſis.*
LIII. *De Religioſis vagis, qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur.*
LIV. *De diſcretione pœnitentium, & qui poſſunt ad honores Eccleſiaſticos provehi, vel qui non poſſunt.*
LV. *De pœnitentibus viris, ac viduis, ſive virginibus, qui divertentes laici fiant, aut veſtem mutant, vel conjugiis copulantur.*
LVI. *De diſcretione ſæcularium, & ſanctimonialium Viduarum.*
LVII. *De diſcretione Judæorum, qui non, vel qui credere vi cogantur.*
LVIII. *De his, qui contra Fidem Chriſti Judæis munus, vel favorem præſtant.*
LIX. *De Judæis dudum Chriſtianis, & poſtea in priori ritu diverſis, ac ſervis, vel filiis eorum circumciſis.*
LX. *De filiis Judæorum, ut a parentibus ſeparati, Chriſtianis debeant deputari.*
LXI. *De filiis fidelibus Judæorum, ne, prævaricatis parentibus, & damnatis, a rebus parentum exſules fiant.*
LXII. *De Judæis baptizatis, qui ſe ſociant infidelibus Judæis, ut Chriſtiani illi dentur, & iſti cædibus deputentur.*
LXIII. *De Chriſtianorum, Judæorumque conjugiis communibus, & filiis eorum.*
LXIV. *De Judæis converſis, & poſt prævaricantibus, ut ad teſtimonium non admittantur.*
LXV. *Ne Judæi, vel ſi qui ex Judæis ſunt, officia publica agant.*
LXVI. *Ne Judæi quodcumque mancipium Chriſtianum quocumque titulo habeant.*
LXVII. *De libertis ex familia Eccleſiæ factis, ſi nihil ex proprio conferant Sacerdotes qui eos faciunt.*
LXVIII. *De diſcretione ex familia Eccleſiæ manumiſſorum, qualiter manumittantur; & ne adverſa teſtificent, vel accuſent.*
LXIX. *Quod liberti ex familia Eccleſiæ, pro compenſatione acquiſitæ rei a Sacerdotibus poſſint fieri.*
LXX. *De profeſſione libertorum Eccleſiæ, & poſteritatis eorum Sacerdotibus facienda; ne longinquitas temporis eos obliteſcere faciat ſplendorem libertatis.*
LXXI. *De libertis Eccleſiæ ejuſdem patrocinium relinquentibus.*
LXXII. *De libertis patrocinio Eccleſiæ commendatis.*
LXXIII. *De diſcretione libertorum, qui ad Eccleſiaſticos honores pervenire poſſunt, vel qui provehi prohibentur.*
LXXIV. *De libertis familiarum Eccleſiæ, qui, vel qualiter ad Sacerdotium promoveantur; & de rebus eorum quid fiat, ac ne obvium teſtificeat, vel accuſeat.*
LXXV. *De commonitione plebis, ne in Principes delinquatur, & de electione Principum, & de tranſgreſſione fidei, quæ Principibus promittitur, ac de monitione Principum, qualiter judicent, & de ultione Principum nequiter judicantium, atque de exſecratione Svintilanis, & conjugis, ac prolis ejus, ſimiliter & de Geilone germano ejus, ac rebus eorum.*

a C. A. *Vagis a Monaſterio.*

GESTA SYNODALIA

In Toletana Urbe, [b] in Concilio LXII. Epiſcoporum Hiſpaniæ, & Galliæ Provinciarum,

Edita anno tertio, regnante glorioſiſſimo Domino *noſtro Principe Siſenando, die nono Decembris, Era DCLXXI.* [c]

DUm ſtudio amoris Chriſti, ac diligentia religioſiſſimi Siſenandi Regis, Hiſpaniæ, atque [d] Galliæ Sacerdotes apud Toletanam Urbem in nomine Domini conveniſſemus, ut ejus imperiis, atque juſſis communis a nobis agitaretur de quibuſdam Eccleſiæ diſciplinis tractatus; primum gratias [e] ſalutari noſtro, Deo omnipotenti egimus; poſt hæc antefato miniſtro ejus excellentiſſimo & glorioſiſſimo Regi, cujus tanta erga Deum devotio exſtat, ut non ſolum in rebus humanis, verum etiam in cauſſis Divinis ſolicitus maneat. Hic quippe, dum in Baſilica beatiſſimæ, & ſanctæ [f] confeſſoris Leocadiæ omnium noſtrorum pariter jam cœtus adeſſet, [g] tali pro merito fidei ſuæ, cum magnificentiſſimis [h] viris ingreſſus, primum coram Sacerdotibus Dei humo

b Apud Concilium. *C. A.*
c *In uno ms.* LXX.
d Gallæciæ. *Exc.*
e Salvatori. *Exc.*
f Martyris. *Exc. & C. A.*
g *Deeſt in Exc.*
h Et nobiliſſimis. *Exc.*

a humo proſtratus, cum lacrymis, & gemitibus pro ſe interveniendum Domino poſtulavit; deinde religioſa proſecutione Synodum exhortatus eſt, ut paternorum Decretorum memores, ad conſervanda in nobis jura Eccleſiaſtica ſtudium b præberemus, & illa corrigere, quæ dum per negligentiam in uſum venerunt contra Eccleſiaſticos mores licentiam ſibi de uſurpatione fecerunt. Talibus igitur ejus monitis congaudentes, neceſſarium exſtitit, juxta ejus, noſtrorumque votum tractare, quæ competunt, ſive in Sacramentis Divinis, quæ diverſo, atque illicito modo in Hiſpaniarum Eccleſiis celebrantur, ſeu quæ in moribus prave uſurpata noſcuntur. Et quoniam Generale Concilium agimus, oportet primum noſtræ vocis ſermonem de Deo eſſe; ut poſt profeſſionem Fidei, ſequentia operis c noſtri vota, quaſi ſuper fundamentum firmiſſimum, diſponantur.

a Humi. Exc.
b Preferremus. C. A.
c Dei noſtri. C. A.

I. De evidenti Catholicæ Fidei veritate.

1. Secundum Divinas Scripturas, & doctrinam, quam a Sanctis Patribus accepimus, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unius Deitatis, atque ſubſtantiæ confitemur; in Perſonarum diverſitate Trnitatem credentes, in Divinitate unitatem prædicantes, nec Perſonas confundimus, nec ſubſtantiam ſeparamus. Patrem a nullo factum, vel genitum dicimus; Filium a Patre, non factum, ſed genitum aſſerimus; Spiritum vero Sanctum nec creatum, nec genitum, ſed procedentem ex Patre, & Filio profitemur. Ipſum autem Dominum * noſtrum * Jeſum Chriſtum Dei Filium, & creatorem omnium, ex ſubſtantia Patris ante ſæcula genitum, deſcendiſſe ultimo tempore pro redemptione mundi a Patre qui nunquam deſiit eſſe cum Patre. Incarnatus eſt enim ex Spiritu Sancto, & Sancta glorioſa Dei Genitrice Virgine Maria, & natus ex ipſa, ſolus idem Dominus Jeſus Chriſtus; unus d de Sancta Trinitate, anima, & carne perfectum, ſine peccato, ſuſcipiens hominem; manens quod erat, aſſumens quod non erat; æqualis Patri ſecundum Divinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem; habens in una Perſona duarum Naturarum e proprietatem; Naturæ enim in illo duæ, Deus & homo; non autem duo Filii, & Dei duo, ſed idem una Perſona in utraque Natura; perferens paſſionem, & mortem pro noſtra ſalute; non in virtute Divinitatis, ſed f infirmitate humanitatis. Deſcendit ad inferos, ut Sanctos, qui ibidem tenebantur, erueret; devictoque mortis imperio reſurrexit; aſſumptus g deinde h in cælum venturus eſt in futurum ad judicium vivorum, & mortuorum; cujus * nos * morte & Sanguine mundati, remiſſionem peccatorum conſecuti ſumus, reſuſcitandi ab eo in die noviſſima, in ea qua nunc vivimus carne; & in ea qua reſurrexit idem Dominus forma; percepturi ab ipſo, alii pro juſtitiæ meritis vitam æternam, alii pro peccatis ſupplicii æterni ſententiam. Hæc eſt Catholicæ Eccleſiæ Fides, hanc confeſſionem conſervamus, atque tenemus; quam quiſquis firmiſſime cuſtodierit, perpetuam ſalutem habebit.

* *Deeſt. C. A.*
d In. Exc. *Vide Notas.*
e Proprietates. *duo mſs.*
f In. Exc.
g *Deeſt in Exc.*
h In Cælos.
* *Deeſt alibi.*

II. De ordine in miniſteriis, vel officiis in cunctis Eccleſiis celebrando.

2. Poſt rectæ Fidei confeſſionem, quæ in Sancta Dei Eccleſia prædicatur, placuit, ut omnes Sacerdotes, qui Catholicæ Fidei unitate complectimur, nihil ultra diverſum, aut diſſonum in Eccleſiaſticis Sacramentis agamus; ne quælibet noſtra diverſitas apud ignotos, ſeu carnales i ſchiſmatis errorem videatur oſtendere, & multis exiſtat in ſcandalum varietas Eccleſiarum. Unus igitur ordo orandi, atque pſallendi nobis per omnem Hiſpaniam, atque Galliam k conſervetur, unus modus in Miſſarum ſolennitatibus, unus in Veſpertinis l Matutiniſque officiis; nec diverſa ſit ultra in nobis Eccleſiaſtica conſuetudo, m qui in una Fide continemur, & Regno; hoc enim & antiqui Canones decreverunt, ut unaquæque Provincia, & pſallendi, & miniſtrandi parem conſuetudinem n contineat.

i Schiſmaticis
K Galliciam. Exc.
l *Deeſt in* Exc.
m Quia. Exc.
n Teneat. Exc.

III. De qualitate Conciliorum, vel quare, aut quando fiant.

3. Nulla pene res diſciplinæ mores ab Eccleſia Chriſti o depulit, quam Sacerdotum negligentia, qui, contemptis Canonibus, ad corrigendos Eccleſiaſticos mores Synodum facere negligunt. Ob hoc a nobis univerſaliter definitum eſt, ut quia juxta antiqua Patrum Decreta, bis in anno difficultas temporis fieri Concilium non ſinit, ſaltem vel ſemel a nobis celebretur. Ita tamen

o Magis. Exc.

men, ut ſi cauſſa Fidei eſt, aut quælibet alia Eccleſiæ communis, Generalis totius Hiſpaniæ, & [a] Galliæ Synodus convocetur; ſi vero nec de Fide, nec de communi Eccleſiæ utilitate tractabitur, ſpeciale erit Concilium [b] uniuſcujuſque Provinciæ, ubi Metropolitanus elegerit peragendum. Omnes autem, qui cauſſas adverſus Epiſcopos, aut judices, aut potentes, aut contra quoslibet alios habere noſcuntur, ad [c] eundem Concilium concurrunt, & quæcumque examine Synodali a quibuslibet prave uſurpata inveniuntur, regii exſecutoris inſtantia juſtiſſime his, quibus jura ſunt, reformentur. Ita ut pro compellendis judicibus, vel ſæcularibus viris ad Synodum, Metropolitani ſtudio [d] idem exſecutor a Principe poſtuletur. [e] Quinto decimo autem Kalendarum Juniarum congreganda eſt in unaquaque Provincia Synodus, propter vernale tempus, quando herbis terra veſtitur, & pabula germinum inveniuntur.

a Gallicіæ. *Exc.*
b Prout uniuſcujuſque Prov. Metropol. *Exc.*
c *Gotbiciſmus*
d Quidem *Exc.*
e Quinta decima. *Exc.*

IV. Formula qualiter Concilium fiat.

Bracar. v. C. 4.
f Mane. *Exc.*
g Cunctis. *Exc.*

4. Hora itaque prima diei, ante [f] ſolis ortum ejiciantur omnes ab Eccleſia, obſeratiſque foribus, [g] cuncti ad unam januam, per quam Sacerdotes ingredi oportet, Oſtiarii ſtent; & convenientes omnes Epiſcopi pariter introeant, & ſecundum ordinationis ſuæ tempora reſideant. Poſt ingreſſum omnium Epiſcoporum, atque conſeſſum, vocentur deinde Presbyteri, quos cauſſa probaverit introire. Nullus ſe inter eos ingerat Diaconorum. Poſt hos ingrediantur [h] Diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe; & corona facta de ſedibus Epiſcoporum, Presbyteri a tergo eorum reſideant. [i] Diacones in conſpectu Epiſcoporum ſtent. Deinde ingrediantur laici, qui [k] electione Concilii intereſſe meruerint. Ingrediantur quoque & Notarii, quos ad recitandum, vel excipiendum ordo requirit, & obſerentur januæ. [l] Sedenteſque in diuturno ſilentio Sacerdotes, & cor [m] totum ad Deum [n] habentes, dicat Archidiaconus: *Orate*. Statimque omnes in terra [o] proſtrabuntur; & orantes diutius tacite cum fletibus, atque gemitibus, unus ex Epiſcopis ſenioribus ſurgens orationem palam fundat ad Dominum, cunctis adhuc in terra jacentibus. Finita autem oratione, & reſponſo ab omnibus: *Amen*; rurſus dicat Archidiaconus: *Erigite vos*. Et confeſtim omnes ſurgant, & cum omni timore Dei, & diſciplina, tam Epiſcopi, quam Presbyteri ſedeant. Sicque omnibus in ſuis locis in ſilentio conſidentibus, Diaconus Alba indutus Codicem Canonum in medio proferens, Capitula de Conciliis agendis pronunciet. Finitiſque titulis, Metropolitanus Epiſcopus Concilium alloquatur, dicens: Ecce, Sanctiſſimi Sacerdotes, recitatæ ſunt ex Canonibus [p] Sanctorum Patrum ſententiæ de Concilio celebrando. Si qua igitur quempiam veſtrum actio commovet, coram ſuis Fratribus proponat. Tunc ſi aliquis quamcumque querelam, quæ contra Canonem agit, in audientia Sacerdotali protulerit, non prius ad aliud tranſeatur Capitulum, niſi primum quæ propoſita eſt actio terminetur. Nam & ſi Presbyter aliquis, aut Diaconus, Clericus, ſive laicus, de his qui foris ſteterint, Concilium pro qualibet re crediderit appellandum, Eccleſiæ Metropolitanæ Archidiacono cauſſam ſuam intimet, & ille Concilio denunciet. Tunc illi introeundi, & proponendi licentia concedatur. Nullus autem Epiſcoporum a cœtu communi ſecedat antequam hora generalis ſeceſſionis adveniat. Concilium quoque nullus ſolvere audeat, niſi fuerint cuncta determinata; ita ut quæcumque deliberatione communi finiuntur, Epiſcoporum ſingulorum manibus ſubſcribantur. Tunc enim Deus ſuorum Sacerdotum Concilio intereſſe credendus eſt, ſi tumultu omni abjecto, ſolicite, atque tranquille Eccleſiaſtica negotia terminentur.

h Diacones.
i Diaconi. *Exc.*
k Electioni *Exc.*
l *Gotbiciſmus.* ſedentibuſque in diuturno ſilentio Sacerdotibus. *Exc.*
m Tantum. *Exc.*
n Habentibus. *Exc.*
o In terra proſternenti, & orantibus. *Exc.*
p Priſcorum. C. A.

V. De annunciatione Paſchæ ante Epiphaniam inter Epiſcopos exquirenda.

Iſidor. De laterculo, *lib. 6.* Etym. c. 17. De cyclo Paſchal.

5. Solet in Hiſpaniis de ſolennitate Paſchali varietas exiſtere prædicationis; diverſa enim obſervantia laterculorum Paſchalis feſtivitatis interdum errorem parturit. Proinde placuit, ut ante tres menſes Epiphaniorum Metropolitani Sacerdotes literis invicem ſe inquirant; ut communi ſententia edocti diem Reſurrectionis Chriſti, & comprovincialibus ſuis inſinuent, & uno tempore celebrandum annuncient.

VI. De trina, & ſimpla in Baptiſmo merſione.

6. De Baptiſmi autem Sacramento, propter quod in Hiſpaniis quidam Sacer-

cerdotes trinam, quidam ſimplam merſionem faciunt, a nonnullis ſchiſma eſſe conſpicitur, & unitas Fidei ſcindi videtur, (nam dum [a] Patres diverſo, & quaſi contrario modo agunt, alii alios non baptizatos eſſe contendunt.) Proinde quid a nobis in hac Sacramenti diverſitate [b] finiendum ſit, Apoſtolicæ Sedis informemur præceptis, non noſtram, ſed paternam inſtitutionem ſequentes. Beatæ igitur memoriæ Gregorius Romanæ Eccleſiæ Pontifex, qui non ſolum partes Italiæ illuſtravit, ſed & longe exiſtentes Eccleſias ſua doctrina perdocuit, eflagitante Sanctiſſimo Leandro Epiſcopo de hac Hiſpaniæ diverſitate, quid potius eſſet ſequendum, inter cætera reſcribens ei, ſic ait: *De trina vero merſione Baptiſmatis nihil reſponderi verius poteſt, quam ipſi ſenſiſtis; quia in una Fide nihil officit Sanctæ Eccleſiæ conſuetudo diverſa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus; ut dum tertio ab aquis infans educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione exiſtimet fieri, neque ad hoc aliquid obſiſtit baptizandum ſemel in aquis mergere; quia dum in tribus ſubſiſtentiis una ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in Baptiſmate, vel ter, vel ſemel mergere; quando & in tribus merſionibus Perſonarum Trinitas, & in una poteſt Divinitatis ſingularitas deſignari. Sed ſi nunc uſque ab hæreticis infans in Baptiſmate tertio mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo, ne, dum merſiones numerant, Divinitatem dividant, dumque quod faciebant faciunt, morem veſtrum ſe viciſſe glorientur.* Quapropter, quia de utroque Sacramento, quod fit in ſancto Baptiſmo a tanto Viro reddita eſt ratio, quod utrumque rectum, utrumque irreprehenſibile in ſancta Dei Eccleſia habeatur; propter vitandum autem ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis uſum, ſimplam teneamus Baptiſmi merſionem; ne videantur apud nos qui tertio mergunt, hæreticorum probare aſſertionem, dum ſequuntur & morem. Et ne forte cuiquam ſit dubium hujus ſimpli myſterium ſacramenti, videat in eo mortem, & reſurrectionem Chriſti ſignificari; nam in aquis merſio, quaſi in infernum deſcenſio eſt; & rurſus ab aquis emerſio, reſurrectio eſt. Item videat in eo unitatem Divinitatis, & Trinitatem Perſonarum oſtendi; unitatem, dum ſemel immergimus; Trinitatem, dum [c] nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti baptizamus. Panditur hujus ſingularis Baptiſmatis myſterium etiam ſacrarum Scripturarum exemplis, Paullo Apoſtolo atteſtante: *Nolo vos ignorare, fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moſe baptizati ſunt in nube, & mari.* Mare quippe rubrum ſignificat Baptiſmum Chriſti Sanguine conſecratum, per quem populus Dei ſemel tranſiit. Ubi tamen tota erat Trinitas, præcedente populum columna ignis, & nubis. In igne quippe ſignificatur Pater, in columna Filius, in nube Spiritus Sanctus. Jordanis quoque fluenta, cum arca populus Dei ſemel tranſiit; per quod ſignificatur ſimpla merſio Baptiſmatis, cujus Sacramento Eccleſia abluitur, & de ſæculi hujus laboribus per Baptiſmum, quaſi per Jordanem, ad terram cæleſtis repromiſſionis ingreditur.

[a] Patres diverſæ in baptizandis aliqua contrario modo agunt, ab aliis non baptizatos eſſe contendunt C. A.
[b] Fiendum.
L. 1. Regiſt. ep. 41. De conſecr. *diſt.* 4. c. De trina merſione.
De conſecr. *diſt.* 4. Propter vitandum. *Et in* Decr. *Ivon. l.* 1. c. 124.
[c] In nom. Exc.
1. *Cor.* 10. *Exod.* 13. 14. & 16. & *Num.* 9.

VII. De celebrando officio in ſexta Feria Paſchæ.

7. Comperimus, quod per nonnullas Eccleſias in die ſextæ Feriæ Paſſionis Domini, clauſis Baſilicarum foribus, nec celebratur Officium, nec Paſſio Domini populis prædicatur; dum idem Salvator noſter Apoſtolis ſuis præceperit dicens: *Paſſionem, & mortem & reſurrectionem meam omnibus prædicate.* Ideo oportet, eodem die myſterium Crucis, quod ipſe Dominus cunctis nunciandum voluit, prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum poſtulare; ut pœnitentiæ compunctione mundati, venerabilem diem Dominicæ reſurrectionis, remiſſis iniquitatibus, ſuſcipere mereamur; Corporiſque ejus, & Sanguinis Sacramentum [d] mundi a peccatis ſumamus.

Marci 16.
[d] Mundati C. A.

VIII. De non ſolvendo jejunio in ſexta Feria Paſchæ, exceptis languidis, ſenibus, & parvulis.

8. Quidam in die ejuſdem Dominicæ Paſſionis [e] ad horam nonam jejunium ſolvunt, conviviis abutuntur, & dum ſol ipſe eodem die tenebris palliatus lumen ſubduxerit, ipſaque elementa turbata mœſtitiam totius mundi oſtenderint, illi jejunium tanti diei polluunt, epuliſque inſerviunt. Et quia totum eundem diem univerſalis Eccleſia propter Paſſionem Domini in mœrore, & ab-

[e] Ab ora nona duo ms.

abſtinentia peragit; quicumque in eo jejunium, præter parvulos, ſenes, &
languidos, ante peractas indulgentiæ preces reſolverit, a Paſchali gaudio
repellatur; nec in eo Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini percipiat,
qui diem Paſſionis ipſius per abſtinentiam non honorat.

IX. De benedicendo Cereo, & lucerna in vigiliis Paſchæ.

9. Lucerna, & Cereus in prævigiliis * Paſchæ * apud quaſdam Eccleſias non
* *Deeſt A. C.* benedicuntur, & cur a nobis benedicantur, inquirunt. Propter glorioſum
enim noctis ipſius ſacramentum ſolenniter hæc benedicimus, ut ſacræ reſur-
a Miniſterium. rectionis Chriſti [a] myſterium, quod tempore hujus votivæ noctis advenit, in
benedictione ſanctiſicati luminis ſuſcipiamus. Et quia hæc obſervatio per mul-
tarum loca terrarum, regioneſque Hiſpaniæ in Eccleſiis commendatur, di-
b Gallicianis. Exe. gnum eſt, ut prnpter unitatem pacis, in [b] Gallicanis Eccleſiis conſervetur.
Nulli autem impune erit qui hæc ſtatuta contempſerit, ſed Patrum regulis
ſubjacebit.

X. De Dominica oratione quotidie potenter pronuncianda.

10. Nonnulli Sacerdotes per Hiſpanias reperiuntur, qui Dominicam ora-
tionem, quam Salvator noſter docuit, & præcepit, non quotidie, ſed tan-
tum die Dominica dicunt. Et quia, ut ſine intermiſſione oremus, Apoſtolus
docuit, qualiter autem oremus, Chriſtus præcipit, dicens: *Cum oratis, di-*
1. *Theſſal.* 5. *Matth.* 6. *cite: Pater noſter, qui es in cælis*; quomodo ergo quotidie non dicitur, quod
ſine intermiſſione dici jubetur? Nam in tantum quotidie hæc oratio dicenda
eſt, quantum & ipſo titulo utitur, dum vocatur oratio quotidiana; ſic enim
c Quorum in Sancti Patres nuncupaverunt. Quod etiam apud Doctores [c] quorum doctrina
ſacris doct eſt. illuſtris eſt, invenitur. Sanctus quippe Cyprianus dicit: Itaque in oratione
C. A. *In ſermo* Dominica panem noſtrum, id eſt, Chriſtum dari nobis, quotidie petimus; ut
ne De oratione qui in Chriſto manemus, & vivimus, a ſanctiſicatione, & Corpore ejus non
Dominica. *In Enchiridio* recedamus. Sanctus Hilarius dicit: *Panem noſtrum quotidianum da nobis ho-*
apud Laurentium. *die.* Quid enim tam vult Deus, quam ut quotidie Chriſtus habitet in nobis,
qui eſt panis vitæ, & panis e cælo, & quia quotidiana oratio eſt, quotidie
quoque, ut detur, oratur. Sanctus Auguſtinus dicit: De quotidianis autem
brevibus peccatis, ſine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fide-
In Enchir. cap 71. *tit.* 3. lium ſatisfacit; eorum eſt enim dicere: *Pater noſter, qui es in cælis*; qui
jam Patri tali regenerati ſunt ex aqua, & ſpiritu. Delet igitur hæc quotidia-
na oratio minima quotidiana peccata; delet & illa, a quibus vita fidelium
etiam ſcelerate geſta pœnitendo in melius redacta diſcedit. Ergo, ſicut Chri-
ſtus præcepit, ſicut Apoſtolus admonuit, & quemadmodum Doctores Eccle-
ſiaſtici inſtituerunt, quia quotidie, vel cogitatione, vel verbo, vel opere
delinquimus, quotidie hanc orationem effundere in conſpectu Dei debemus.
Quiſquis ergo Sacerdotum, vel ſubjacentium Clericorum, hanc orationem
Dominicam quotidie, aut in publico, aut in privato officio prærerierit, prop-
pter ſuperbiam judicatus, Ordinis ſui honore multetur.

XI. De non cantando in Quadragesima Alleluja.

d Quod. C. A. 11. Item cognnvimus, quoſdam Hiſpaniæ Sacerdotes, [d] qui in Quadra-
geſimæ diebus *Alleluja* decantant, præter in ultima debdomada Paſchæ,
quod deinceps interdicimus fieri; ſtatuentes, ut in omnibus prædictis
Quadrageſimæ diebus, quia tempus eſt, non gaudii, ſed mœroris, *Al-*
e Ideo non dec C. A. *leluja* [e] nnn decantetur. Tunc enim opus eſt fletibus, ac jejuniis inſiſtere,
corpus cilicio, & cinere induere, animum mœroribus dejicere, gaudium in
triſtitiam vertere, quouſque veniat tempus reſurrectionis Chriſti, quando
oportet *Alleluja* in lætitia canere, & mœrorem in gaudium commutare. Hoc
enim Eccleſiæ univerſalis conſenſio in cunctis terrarum partibus roboravit.
Quod & a nobis omnibus, ut conſervetur per Hiſpanias, Galliaſque Provin-
f Reliquorum. C. A. cias, oportebit. In temporibus quoque [f] reliquis, id eſt, Kalendis Januariis,
quæ propter errorem gentilitatis aguntur, omnino *Alleluja* non decante-
tur. In quibus etiam præter piſcem, & olus, ſicuti in aliis quadraginta
diebus, a cæteris carnibus abſtinetur, & a quibuſdam nec vinum bibitur.
Si quis igitur Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet ex or-
dine Clericorum fuerit repertus, qui arbitrium ſuum huic conſtitutioni exi-
ſtimet

ſtimet præferendum, Ordinis ſui officio carere cogatur, & a communione ejuſdem Paſchæ privetur.

XII. Quot Laudes non mox Apoſtolum, ſed poſt Evangelium ſint dicendæ.

12. In quibuſdam quoque Hiſpaniarum Eccleſiis Laudes poſt Apoſtolum decantantur, priuſquam Evangelium prædicetur; dum Canones præcipiunt, poſt Apoſtolum, non Laudes, ſed Evangelium annunciari. Præſumptio eſt enim, ut antea ponantur ea, quæ ſequi debent. Nam Laudes ideo Evangelium ſequuntur, propter gloriam Chriſti, quæ per idem Evangelium prædicatur. Circa omnes igitur Sacerdotes hic ordo deinceps retineatur; excommunicationis pœnam ſuſcepturi, qui hunc ordinem perturbaverint.

XIII. De non renuendo pronunciare Hymnos.

13. De Hymnis etiam canendis, & Salvatoris, & Apoſtolorum habemus exemplum; nam & ipſe Dominus Hymnum dixiſſe perhibetur, Mattheo Evangeliſta teſtante: *Et Hymno dicto, exierunt in montem Oliveti*. Et Paullus Apoſtolus ad Epheſios ſcripſit dicens: *Implemini ſpiritu, loquentes vos in Pſalmis, & Hymnis, & Canticis Spiritualibus*. Et quia nonnulli Hymni humano ſtudio in laudem Dei, atque Apoſtolorum, & Martyrum triumphos compoſiti eſſe noſcuntur, ſicut hi, quos beatiſſimi Doctores Hilarius, atque Ambroſius ediderunt, quos tamen quidam ſpecialiter reprobant, pro eo, quod de Scripturis ſanctorum Canonum, vel Apoſtolica traditione non exiſtunt; reſpuant ergo & illum Hymnum ab hominibus compoſitum, quem quotidie publico, privatoque officio in fine omnium Pſalmorum dicimus: *Gloria, & honor Patri, & Filio, & Spiritui Sancto in ſæcula ſæculorum. Amen*. Nam & ille Hymnus, quem nato in Carne Chriſto Angeli cecinerunt: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Reliqua, quæ ibi ſequuntur, Eccleſiaſtici Doctores compoſuerunt. Ergo [a] nec idem in Eccleſiis [b] canendus eſt, quia in Scripturarum ſanctarum Libris non [c] invenitur. Componuntur ergo Hymni, ſicut componuntur Miſſæ, ſive preces, vel orationes, ſive commendationes, ſeu manus impoſitiones; ex quibus ſi nulla [d] dicantur in Eccleſia, vacant Officia omnia Eccleſiaſtica. Admonet hæc fieri, atque hortatur Timothæum Apoſtolus, dicens: *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro omnibus, qui in ſublimitate ſunt*. Sicut igitur orationes, ita Hymnos in laudem Dei compoſitos nullus veſtrum ulterius improbet, ſed pari modo [e] Gallia, Hiſpaniaque celebret; excommunicatione plectendi, qui Hymnos rejicere fuerint auſi.

De conſecr. *diſt.* 1. De hymnis. *Matth.* 25. *Ad Epheſ. c.* 5. *Luc.* 2.
a Nec ipſi, *Grat.*
b Canendi ſunt *Grat.*
c Inveniuntur. *Grat.*
d Decantentur. *Grat*
1. *ad Tim.* 2.
e In Gallicia Hiſpaniæ celebrentur. *Grat.*

XIV. De Hymno Trium puerorum in cunctis Miſſarum ſolennibus decantando.

14. Hymnum quoque Trium puerorum, in quo univerſa Cæli, terræque creatura [f] Dominum collaudat, & quem Eccleſia Catholica per totum Orbem diffuſa celebrat, quidam Sacerdotes in Miſſa Dominicorum dierum, & in ſolennitatibus Martyrum canere negligunt. Proinde hoc ſanctum Concilium inſtituit, ut per omnes Eccleſias Hiſpaniæ, vel [g] Galliæ in omnium Miſſarum ſolennitate idem in [h] pulpito decantetur; communionem amiſſuri, qui & antiquam hujus Hymni conſuetudinem, noſtramque diffinitionem exceſſerint.

f Deum. *C. A.*
g Galliciæ Exc.
h Publico *Exc.*

XV. Quod in fine Pſalmorum, Gloria, & honor Deo, *ſit dicendum.*

15. In fine Pſalmorum non, ſicut a quibuſdam hucuſque, Gloria Patri; ſed Gloria, & honor Patri dicatur; David Propheta dicente: Afferte Domino gloriam, & honorem. Et Joannes Evangeliſta in Apocalypſi: Audivi vocem cæleſtis exercitus dicentem: Honor, & gloria Deo noſtro ſedenti in Throno. Ac per hoc hæc duo ſic oportet in terris dici, ſicut in Cælis reſonant. Univerſis igitur Eccleſiaſticis hanc obſervantiam damus, quam quiſquis præterierit, communionis jacturam habebit.

Pſalm. 28. *Apocal.*

XVI. De diſcretione Gloriæ in fine Reſponſoriorum.

16. Sunt quidam, qui in fine Reſponſoriorum *Gloria* non dicunt; propter

a Reſonat. *Dueſſ.*

pter quod interdum inconvenienter [a] conſonat. Sed hæc eſt diſcretio, ut in lætis ſequatur Gloria, in triſtioribus repetatur principum.

XVII. De Apocalypſis Libro in omnibus recipiendo.

17. Apocalypſin Librum multorum Conciliorum auctoritas, & Synodica Sanctorum Præſulum Romanorum Decreta Joannis Evangeliſtæ eſſe præſcribunt, & inter Divinos Libros recipiendum, atque in Eccleſia Dei prædicare contendunt. Si quis eum deinceps, aut non receperit, aut a Paſcha uſque ad Pentecoſtem, Miſſarum tempore in Eccleſia non prædicaverit, excommunicationis ſententiam habebit.

XVIII. Quod poſt benedictionem populo datam ſic communicare debeant Sacerdotes.

*Deſunt Exc.

18. Nonnulli Sacerdotes poſt dictam orationem Dominicam ſtatim communicant, & poſtea benedictionem in populo dant, quod deinceps interdicimus; ſed poſt orationem Dominicam, * & conjunctionem Panis, & Calicis, benedictio in populum ſequatur, & tunc demum Corporis, & Sanguinis Domini Sacramentum ſumatur; eo videlicet ordine, ut Sacerdos, & Levita ante Altare communicent, in Choro Clerus, extra Chrorum populus.

XIX. De ordinatione Epiſcoporum.

* Recipienda.

b Sæcularibus. C. A.

c Cauſa. Exc.

Diſt. 51. c. Qui in aliquo.

d Detecti. *Grat*

e Colonienſis editio; defectio ne.

f Aut fornicarias. *Exc. & Grat.* à Fornicationes. *Videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis; de quibus diſt.* 34. c. Is qui.

g Aſcenderunt *Grat.*

h Elig. in Epiſcopos non ordinentur, ſed nec. *Grat.*

i Provincialiũ. C. A.

K Aſſenſus non exquiſiv t. *Grat*

l Qui vere Metropolitanus eſt conſt. *Grat.*

19. Pernicioſa conſuetudo nequaquam eſt [a] reticenda, quæ majorum ſtatuta præteriens, omnem Eccleſiæ ordinem perturbavit; dum alii per ambitum Sacerdotium appetunt, alii oblatis muneribus Pontificatum aſſumunt, nonnulli etiam ſceleribus implicati, vel [b] ſæculari militiæ dediti, indigni ad honorem ſummum, ac ſacri Ordinis pervenerunt. De quorum ſcilicet [c] caſu, atque remotione oportuerat quidem ſtatuendum; ſed ne perturbatio, quam plurima Eccleſiæ orietur, præteritis omiſſis, deinceps qui non promoveantur ad Sacerdotium ex Regulis Canonum neceſſario credimus inſerendum, ideſt, qui in aliquo crimine [d] detecti ſunt, qui infamiæ nota aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut [e] deciſione aliquid minus habere noſcuntur, qui ſecundæ uxoris conjunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa conjugia frequentaverunt, qui viduam, vel marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas [f] ad fornicationem habuerunt, qui ſervili conditioni obnoxii ſunt, qui ignoti ſunt, qui neophyti ſunt, vel laici ſunt, qui ſæculari militiæ dediti ſunt, qui Curiæ nexibus obligati ſunt, qui inſcii literarum ſunt, qui nondum ad triginta annos pervenerunt, qui per gradus Eccleſiaſticos non [g] acceſſerunt, qui ambitu honorem quærunt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui a deceſſoribus in Sacerdotium [h] eliguntur. Sed nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec Clerus, nec populus propriæ Civitatis elegerit, vel auctoritas Metropolitani, vel [i] Comprovincialium Sacerdotum [K] aſſenſio exquiſivit. Quicumque igitur deinceps ad ordinem Sacerdotii poſtulatus, & in his, quæ prædicta ſunt, exquiſitus, in nullo horum deprehenſus fuerit, atque examinatus, probabilis vitæ, atque doctrinæ exſtiterit; tunc ſecundum Synodalia, vel Decretalia Conſtituta, cum omni Clericorum, vel civium voluntate ab univerſis Comprovincialibus Epiſcopis, aut certe a tribus, in Sacerdotium die Dominica conſecrabitur, convenientibus cæteris, qui abſentes fuerint, Literis ſuis, & magis auctoritate, vel præſentia ejus [l], qui eſt in Metropoli conſtitutus. Epiſcopus autem Comprovincialis ibi conſecrandus eſt, ubi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem nonniſi in Civitate Metropoli, Comprovincialibus ibidem convenientibus. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita Canonum ad gradum Sacerdotii indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubjacebit.

Num. 8. *Diſt.* 77. In vet. leg. *Ivo p.* 6. c. 32. *Burch. l.* 2. c. 12.

XX. De numero annorum, quo Sacerdotes, & Levitæ ordinentur.

m Præcipiuntur. *Ivo, & Burch.*

n Et Præceptorum Canonum immem. *Grat.*

20. In Veteri Lege ab anno viceſimo & quinto Levitæ Tabernaculo ſervire [m] mandantur; cujus auctoritatem in Canonibus & Sancti Patres ſequuti ſunt. Nos, & Divinæ Legis, [n] & Conciliorum præcepti immemores, infantes, & pueros Levitas fecimus ante legitimam ætatem, ante experientiam

vitæ,

vitæ; ideoque ne ulterius fiat a nobis, & Divinæ Legis, & Canonicis admonemur ſententiis; ſed a viginti & quinque annis ætatis Levitæ conſecrentur, & a triginta annis Presbyteri ordinentur; ita ut, ſecundum Apoſtolicum præceptum, *probentur primum, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes*.

XXI. *De caſtitate Sacerdotum.*

21. Quicumque in Sacerdotio Dei poſiti ſunt, irreprehenſibiles eſſe debent, Paullo Apoſtolo atteſtante: *Oportet, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*. Inoffenſos igitur, & immaculatos decet Dei exiſtere Sacerdotes, nec ullo eos fornicationis contagio pollui; ſed caſte viventes, mundos ſemetipſos celebrandis exhibeant Sacramentis. Abſtineamus ergo nos ab omni opere malo, & ab omni inquinamento carnis liberi maneamus, ut mundi corpore, purgati mente, poſſimus ad Sacrificium Chriſti digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.

1. *ad Tim.* 3.
1. *ad Tim.* 2.

XXII. *Ut Epiſcopus in conclavi ſuo idoneum teſtimonium habeat.*

22. Quamvis conſcientiam puram apud Deum nos habere oporteat, tamen apud homines famam optimam cuſtodire convenit, ut juxta præceptum Apoſtolicum, non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus, vitæ ſanctæ teſtimonium habeamus. Quidam enim hucuſque Sacerdotum non modicum ſcandalum creaverunt, [a] dum in converſatione vitæ non bonæ famæ exiſtunt. Ut igitur excludatur deinceps omnis nefanda ſuſpicio, aut caſus, & ne detur ultra ſæcularibus obtrectandi locus, oportet, Epiſcopos teſtimonium probabilium perſonarum [b] in conclavi ſuo habere, ut & Deo placeant per conſcientiam puram, & Eccleſiæ [c] per optimam famam.

Rom. 12. & 2. *Cor.* 8.
a *In duobus mſs. eſt*. Dum in accuſatione luxuriæ, in converſat. *In A.C. deeſt*, in converſatione.
b Converſationis, & vitæ in concl. Exc.
c Per côverſat. bonam. Exc.

XXIII. *Ut Presbyteri, vel Diaconi ſimiliter vitæ ſuæ habeant teſtes.*

23. Non aliter placuit, ut quemadmodum Antiſtites, ita Presbyteri, atque Levitæ, quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas in conclavi Epiſcopi manere non ſinit, ut iidem in cellulis ſuis teſtes vitæ habeant, vitamque ſuam, ſicut nomine, ita & meritis teneant.

XXIV. *De converſatione Clericorum, ut in uno conclavi ſint.*

24. *Prona eſt omnis ætas ab adoleſcentia in malum*; nihil enim incertius, quam vita adoleſcentium. Ob hoc conſtituendum oportuit, ut ſi qui in Clero [d] puberes, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo ſeniori, quem magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant. Quod ſi aliqui ex his pupilli [e] exiſtunt, a Sacerdotali tutela ſoveantur; ut & vita eorum a criminibus intacta ſit, & [f] res ab injuria improborum. Qui autem his præceptis reſultaverint, Monaſteriis deputentur; ut vagantes animi, & ſuperbi ſeveriori regula diſtringantur.

Proverb. 10. *Gen.* 6. & 8. 12. *q.* 1. Omnis ætas, *Anſel. lib.* 7. *cap.* 1. *Idem Concil. Tol.* 10. *cap.* 1.
d Conſtituere. *Grat.*
e Impuberes. *Grat.*
f Et res eorum ab injuria impiorum. *Grat.*

XXV. *Ut Sacerdotes Scripturarum Sanctarum, & Canonum cognitionem habeant.*

25. Ignorantia, mater cunctorum errorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere Sanctas Scripturas admonentur, Paullo Apoſtolo dicente ad Timotheum: *Intende lectioni, exhortationi, doctrinæ; ſemper permane in his*. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas ſanctas, & [g] Canones, ut omne opus eorum in prædicatione, [h] & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos, tam Fidei ſcientia, quam operum diſciplina.

Diſt. 38. Ignorantia mater. *Burch. lib.* 1. *cap.* 100. *Anſel. lib.* 6. *c.* 114. 1. *ad Tim.* 4. & *Concil. Arel.* 4. *c.* 1.
g. Et Can. meditentur. Exc.
h Præd. divina. Exc.

XXVI. *Quod Parochianis Presbyteris, quum ordinantur, officialis Libellus debeat dari; & iidem Presbyteri in Litaniis ſint de officio quærendi.*

26. Quando Presbyteri in Parochiis ordinantur, Libellum officialem a Sacerdote ſuo accipiant, ut ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant, ne per ignorantiam etiam Divinis Sacramentis offendant; ita ut quando ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrant, vel baptizant.

Diſt. 18: Quando presbyt. *Ivo p.* 3. *cap.* 129. *Burch. lib.* 2. *cap.* 157. *Anſel. lib.* 7. *c.* 113.
i Accedant. Exc

De

XXVII. *De profeſſione Presbyterorum, vel Diaconorum Epiſcopo facienda, quum in Parochiis ordinantur.*

27. Quando Presbyteri, vel Diacones per Parochias conſtituuntur, oportet [a] eos profeſſionem facere, ut caſte, & pure vivant ſub Dei timore, ut dum eos [b] talis profeſsio religat, vitæ ſanctæ diſciplinam retineant.

XXVIII. *De ordine, quo depoſiti iterum ordinantur.*

28. Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, ſi a gradu ſuo injuſte dejectus, [c] in ſecunda Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos [d] recipiat coram Altario, de manu Epiſcopi, Orarium, Anulum, & Baculum; ſi Presbyter, Orarium, & [e] Planetam; ſi Diaconus, Orarium, & Albam; ſi Subdiaconus, Patenam, & Calicem; ſic & reliqui gradus ea in reparationem ſui recipiant, quæ, eum ordinarentur, perceperunt.

XXIX. *De Sacerdotibus, Levitis, vel Clericis magos, aut aruſpices conſulentibus.*

29. Si Epiſcopus, aut Presbyter, ſive Diaconus, aut quilibet ex ordine Clericorum, magos, aut aruſpices, [f] aut auriolos, aut certe augures, vel ſortilegos, vel eos, qui profitentur artem [g] aliquam, aut aliquis eorum ſimilia exercentes, conſulere fuerit deprehenſus; ab honore dignitatis ſuæ [h] depoſitus; Monaſterii [i] pœnam excipiat, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegii luat.

XXX. *De Sacerdotibus ad gentem extraneam nuncios mittentibus.*

30. Confinitimi hoſtium Sacerdotes, præter eos, qui a Regia poteſtate licentiam acceperunt, [l] quodlibet mandatum [m] a gente extranea occulte accipere, vel dirigere non præſumant; qui autem deprehenditur, atque convincitur, denunciatus Principi, apud Concilium condigna animadverſione multabitur.

XXXI. *De diſcretione cauſarum, in quibus Sacerdotes Judices fieri poſſunt.*

31. Sæpe Principes contra quoslibet majeſtatis obnoxios Sacerdotibus negotia ſua committunt. [n] Et quia Sacerdotes a Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi [o] conſentient Regibus fieri Judices, ubi jurejurando ſupplicii indulgentia promittatur, non ubi diſcriminis ſententia preparetur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam per dat proprium gradum.

XXXII. *De cura populorum, & pauperum, quam Epiſcopi ſibi impoſitam noverint.*

32. Epiſcopi in protegendis populis, ac defendendis impoſitam a Deo ſibi curam non ambigant; ideoque dum conſpiciunt Judices, & [p] poteſtates pauperum oppreſſores exiſtere, prius eos Sacerdotali admonitione redarguant; & ſi contempſerint [q] emendare, eorum inſolentiam Regis auribus intiment; [*] ut quos Sacerdotalis admonitio non flectit ad juſtitiam, regalis poteſtas ab improbitate coerceat. Si quis autem Epiſcoporum neglexerit, Concilio reus erit.

XXXIII. *Ne ex facultatibus Eccleſiarum Diœceſi, excepta tertia oblationum, tributorum, ac frugum, Epiſcopus aliquid auferat.*

33. *Avaritia, radix cunctorum malorum*; cujus ſitis etiam Sacerdotum mentes obtinet. Multi enim fidelium [r] in amore Chriſti, & Martyrum, in Parocchiis Epiſcoporum Baſilicas conſtruunt, [s] oblationes conſcribunt, Sacerdotes hæc auferunt, atque in uſus ſuos convertunt. Inde eſt, quod cultores Sacrorum deficiunt, dum ſtipendia ſua perdunt. Inde labeotium Baſilicarum ruinæ non reparantur; quia avaritia Sacerdotali omnia auferuntur. Pro qua re conſtitutum eſt a præſenti Concilio, Epiſcopos ita Diœceſes ſuas regere, ut nihil jure præſumant auferre; ſed juxta priorum auctoritatem Conciliorum, tam de oblationibus, quam [t] de tributis, ac frugibus tertiam conſequantur. Quod ſi amplius quippiam ab eis præſumptum extiterit, per Concilium reſtauretur; appellantibus, aut ipſis conditoribus, aut certe propinquis eorum, ſi jam illi a ſæculo deceſſerunt. Noverint autem conditores Baſi-

Diſt. 28. Quando Preſ. *Ivo P.* 3. *c.* 130. & *p.* 6. *c.* 248. *Burchard. l.* 2. *c.* 157. *Anſel.l.*7. *c.*106. *Pan.l.*2. *c.* 157.

a Eos primum profeſſ. Exc.

b Tali profeſſione obligaverit, ſanctam diſciplinam retineant.

Ivo Q. 5. Epiſcopus, Presb. *Ivo p.* 5. *c.*367.

c In ſancta Synodo. *Ivo. Exc.*

d Recip. coram Altario de manu Epiſcoporum. Si Epiſcopus eſt, orarium, anulum, & bac. *Exc.*

e Patenam. *Ivon.*

Q. 5. Si quis Epiſcop. *Burc. l.* 10. *c.* 48. *Ivo p.* 11. *c.* & 34. *Concil. Brac.* 2. *tit.* 77.

f Aut incantatores, aut ariolos. *Grat.*

g Magicam. *Grat.*

h Suſpenſus. *Grat.*

i Monaſterium ingreſſus, ibique. *Burch.*

k Curam C. A. cenſuram. *Exc.*

l Aut quodlib. C. A.

m Ad Gentem extraneam. *C. A.* & *Exc.*

22. *q.* 8. Sæpe Princ. *Burch. l.*2. *c.* 140. *Ivo p.* 6. *c.* 222.

n Sed. C. A.

o Conſentiant. *Grat. Ivo.*

Ivo p. 16. *c.* 2. *Burch. lib.* 15. *c.* 5.

p Potentes. *Excuſ. Burch. Ivo.*

q Emend. anathematizentur.

* *Cætera deſunt. Burch.* & *Ivo.*

Ivo p. 3. *c.*255. *Burch. l.* 3. *c.* 203.

1. *Tim.* 6.

r In honorem. *Exc. Burch.* ut *noſtri.*

s Oblatas ſanctas tribuunt. *Exc. Burch.* ut *noſtri.*

16. *q.*1. Conſtitutum eſt. *Burchard. l.* 3. *cap.* 203. *Ivo p.* 3. *c.* 255.

t De decimis tributis. *Exc. Burch.* & *noſtri.*

Baſilicarum, in rebus quas eiſdem Eccleſiis conferunt; nullam poteſtatem habere; ſed juxta Canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Epiſcopi pertinere.

XXXIV. De tricennii tempore, & propter Provincias cauſſarum diſcretione.

34. Quicumque Epiſcopus alterius Epiſcopi Diœceſim per triginta annos ſine aliqua interpellatione [a] poſſederit, [b] quia ſecundum jus Legis, ejus jam videtur eſſe Diœceſis, [c] admittenda non eſt contra eum actio repoſcendi; ſed hoc intra unam [d] Provinciam; extra vero nullo modo; ne dum Diœceſis defenditur, Provinciarum termini confundantur.

XXXV. De conventu territorii, & Baſilicis noviter conſtructis, ad quem Epiſcopus pertineant.

35. Sicut Diœceſim alienam tricennalis poſſeſſio tollit, ita territorii conventum non [e] adimit. Ideoque Baſilicæ, quæ novæ conditæ fuerint, ad eum proculdubio Epiſcopum pertinebunt, cujus conventus eſſe conſtituerit.

XXXVI. De requiſitione Epiſcoporum per ſingulos annos in Parochiis peragenda.

36. Epiſcopum per cunctas Diœceſes [f], Parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, ut exquirat, quo unaquæque Baſilica in [g] reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe, aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus, id explere nequierit, Presbyteros [h] probabiles, aut Diaconos mittat, qui & reditus Baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant.

XXXVII. De promiſſo ſuffragio præſtito, ex rebus Eccleſiæ perſolvendo.

37. Quicumque Epiſcopi ſuffragio cujuslibet aliquid Eccleſiaſticæ [i] utilitati providerint, & pro eo quodcumque [k] modicum in remunerationem promiſerint, promiſſi ſolutionem eos exſolvere oportebit; ita ut id ad Concilium Comprovinciale deductum, eorum conniventia confirmetur; quia ſicut Paullus Apoſtolus ait, *dignus eſt operarius* [l] *mercede ſua*.

XXXVIII. De ſuffragio fundatoribus Eccleſiarum, vel filiis eorum ex rebus ab ipſis collatis impertiendo.

38. Præbendum eſt a Sacerdotibus vitæ ſolatium indigentibus, & maxime his, quibus reſtituenda viciſſitudo eſt. Quicumque ergo fidelium de facultatibus ſuis Eccleſiæ aliquid devotione propria contulerunt; ſi forte ipſi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant. Si enim Clericis, vel Monachis, ſeu peregrinis, aut quamlibet neceſſitatem ſuſtinentibus, pro ſolo Religionis intuitu, in uſum res Eccleſiaſticæ largiuntur; quanto magis his conſulendum eſt, quibus [m] retributione juſta debetur.

XXXIX. De diſcretione Presbyterorum, vel Diaconorum, ut in utroque Choro conſiſtant.

39. Nonnulli Diacones in tantam erumpunt ſuperbiam, ut ſe Presbyteris anteponant, atque in primo Choro ipſi priores ſtare præſumant, Presbyteris in ſecundo Choro conſtitutis. Ergo ut ſublimiores ſibi Presbyteros agnoſcant, tam hi, quam illi in utroque Choro conſiſtant.

XL. De uno Orario a Diaconibus utendo, nec ornato, ſed puro.

40. [n] Orariis duobus nec Epiſcopo quidem licet, nec Presbytero uti, quanto magis Diacono, qui miniſter eorum eſt? Unum igitur Orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat, id eſt, prædicat; dextram autem * partem * oportet habere liberam, ut expeditus ad miniſterium Sacerdotale diſcurrat. Caveat igitur amodo Levita gemino uti Orario, ſed uno tantum, & puro, * nec ullis coloribus *, aut auro ornato.

XLI. De qualitate Tonſuræ a cunctis Clericis, vel Lectoribus communiter habenda.

41. Omnes Clerici, vel Lectores, ſicut Levitæ, & Sacerdotes, detonſo ſupe-

10. q. 1. Novetint *Burc. l. 3. c. 203. Ivo p. 3 c. 255.*

Diſt. 16. q. 3. Quicumque. *Ivo p. 3. c. 131 Burc. l. 1. c. 67.*

a Poſſ. eam teneat, quia. *Ivo.*

b Quamvis. *Exc.*

c Et adm. *Ivo*

d Parochiam. *Exc. Ivo & C. A. vide notam Cod. Gregoriani*

16. q. 1. Poſſeſſio & 16. q. 3. Sicut diœceſim *Ivo p. 3. c. 212. Burc. l. 5. cap 147.*

e Amittit. *Ivo* admittit. *Burc. C. Gregorian. emendavit* adimit, *ſequutus noſtrorum Codicum lectionem.*

10. q. 1. c. Epiſcopum. *Ivo p. 5. c. 103. Burc l. 1. c. 87.*

f Parochiaſque. *Grat.*

g Reparationem. *C. A.*

h Probabilis vitæ. *Burch.*

12. q. 2. Quicumque ſuffrag

i Utilitatis. C. A. & *Grat.*

k Commodum *Exc.*

l Mercedem ſuam accipere. C. A.

1. *Timot. 5.*

16 *q. 7.* Quicumque fideles

m Retributio. *Exc.*

Diſt. 93. Nonnulli. *Ivo p. 6. c. 297. Burc. l. 1. c. 222. In vulgaris Gratiani*, in utroque ordine. *Verum in omnibus mſſ. CC. Eccleſiæ Tolet. & bibliothecæ regiæ D. Laurentii legitur*, in utroque choro *Præterquam in uno Lucenſi Codic. ubi habetur*, in utroque conſiſtant, *quæ lectionem optime ſequutum eſt Decretum Gregorianum, Diſt. 25.* Unum orarium.

n Si oraria duo non Epiſcopo induere quidem licet, nec Presbytero utique multo minus Diacono, qui. C. A. & *Exc.*

* *Deeſt Exc.*

* *Deſunt in al. C. in quo eſt.* & auro orn.

ſuperius toto capite, inferius ſolam circuli coronam relinquant; non ſicut hucuſque in Galliciæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, ut laici, comis, in ſolo capitis apice modicum circulum tondent. Ritus enim iſte in Hiſpania * hucuſque hæreticorum fuit. Unde oportet, ut pro amputando Eccleſiæ ſcandalo, hoc ſignum dedecoris auferatur, & una ſit Tonſura, vel habitus, ſicut totius Hiſpaniæ eſt uſus. Qui autem hoc non cuſtodierit, Fidei Catholicæ reus erit.

* *Deeſt A. C.*

XLII. De remotione mulierum a conſortio Clericorum.

42. Cum Clericis extraneæ feminæ nullatenus habitent, niſi tantum mater, & ſoror, filia, vel amita. In quibus perſonis nihil ſceleris exiſtimari fœdus naturæ permittit. Id enim & conſtitutio antiquorum Patrum decrevit.

XLIII. De venditione mulierum, quæ Clericis coniunctæ noſcuntur.

Diſt. 81. Quidam Clerici.

43. Quidam Clerici legitimum non habentes coniugium, extranearum mulierum, vel ancillarum ſuarum interdicta ſibi conſortia appetunt; ideoque [a] quæcumque Clericis taliter adjunctæ ſunt, ab Epiſcopo auferantur, & venundentur, illis pro tempore [b] religatis ad pœnitentiam, quos ſua libidine infecerunt.

a Quæ conjunctæ taliter cum Clericis ſunt. *Exc.*
b Relegatis, *alius ms.*

XLIV. De perſonis mulierum, quas non convenit Clericis copulari, & ſi neſciente Epiſcopo Clericus ducat uxorem.

23. *q.* 8. Clerici. *Ivo p.* 8. *c.* 286.

44. Clerici, qui ſine conſultu Epiſcopi ſui, aut viduam, vel repudiatam, vel meretricem in conjugio acceperint, ſeparari eos a proprio Epiſcopo oportebit.

XLV. De Clericis, qui arma ſumpſerint, vel ſumpſerunt.

23. *q.* 8. Clerici qui. *Anſel. l.* 7. *c.* 187.

45. Clerici, qui in quacumque [c] ſeditione arma volentes ſumpſerint, vel ſumpſerunt, reperti, amiſſo ordinis ſui gradu, in Monaſterium [d] pœnitentiæ contradantur.

c Factione. *Grat.*
d Perenniter. *Exc.*

XLVI. De Clericis ſepulchra demolientibus.

Ivo p. 13. *c.* 49. *Burc. l.* 11. *c.* 63.

46. Si quis Clericus in demoliendis ſepulchris fuerit deprehenſus; quia facinus hoc pro ſacrilegio Legibus publicis ſanguine vendicatur, oportet Canonibus in tali ſcelere proditum Clericatus ordine ſubmoveri, & pœnitentiæ triennio deputari.

XLVII. De abſolutione a laboribus, vel indictionibus Clericorum ingenuorum.

47. Præcipiente Domino, atque excellentiſſimo Siſenando Rege, id conſtituit ſanctum Concilium, ut omnes ingenui Clerici pro officio Religionis ab omni publica indictione, atque labore habeantur immunes; ut liberi Deo ſerviant, nullaque præpediti neceſſitate, ab Eccleſiaſticis officiis retrahantur.

XLVIII. De inſtitutione Oeconomorum, id eſt, qui res Eccleſiaſticas tractant.

Chalced. Conc. Can. 26.

48. Eos, quos Oeconomos Græci appellant, hoc eſt, qui vice Epiſcoporum res Eccleſiaſticas tractant, ſicut ſancta Synodus Chalcedonenſis inſtituit: omnes Epiſcopos de proprio Clero ad regendas Eccleſias habere oportet, qui autem deinceps contempſerit, obnoxius ejuſdem magni Concilii erit.

XLIX. De profeſſione Monachorum, & devotione parentum eorum.

20. *q.* 1. Monachum. *Ivo p.* 7. *c.* 3. *Burch. l.* 8. *c.* 6. *Anſel. l.* 7. *c.* 186. & *l.* 8. *c.* 6.

49. Monachum, aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit; quicquid horum fuerit, [e] alligatum tenebit. Proinde his ad Mundum reverti intercludimus aditum, & omnem ad ſæculum interdicimus regreſſum.

e Allegatum *in aliis.*

L. De Clericis, qui Monachorum propoſitum appetunt, ut licitum habeant.

19. *q.* 2. Clerici, qui. *Burch. l.* 8. *c.* 21. *Ivo p.* 6. *c.* 371.

50. Clerici, qui Monachorum propoſitum appetunt; quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos eis ab Epiſcopo in Monaſteriis largiri oportet ingreſſus, nec interdici propoſitum eorum, qui ad contemplationis deſiderium tranſire nituntur.

De

LI. De diſcretione poteſtatis Epiſcoporum, quam in Monaſteriis habere potuerunt.

51. Nunciatum eſt præſenti Concilio, quod Monachi, Epiſcopali imperio, ſervili opere mancipentur, & jura Monaſteriorum contra[a] Conſtituta Canonum, illicita præſumptione uſurpentur; ita ut pene ex Cœnobio poſſeſſio fiat, atque illuſtris portio Chriſti, ad ignominiam, ſervitutemque perveniat. Quapropter monemus eos, qui Eccleſiis præſunt, ut ultra non præſumant; ſed hoc tantum ſibi in Monaſteriis vindicent Sacerdotes, [b]quod præcipiunt Canones, ideſt, Monachos ad converſationem ſanctam, [c]præmonere, Abbates, aliaque officia inſtituere, atque extra Regulam facta corrigere. Quod ſi aliquid [d]in Monachis Canonibus interdictum præſumpſerint, aut uſurpare quippiam de Monaſteriis rebus tentaverint, non deerit ab illis ſententia excommunicationis, qui ſe deinceps nequaquam ſuſtulerant ab illicitis.

18. q. 2. Hoc tantum ſibi. *Vide Aurelian. 1. c. 21. & Arelat 3. apud Grat.* 18. q. 2. Monaſteria & 2. *Hiſp. c.* 11. Epiſcopis. *hoc jus admiſit. 1. Later. Vide Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 8. & ſeſſ. 24. c.* 1.
a Inſtituta. *A. C.*
b Quos. *Exc.*
c Promovere. *Grat.*
d In Monachos *Vide Conc. Turon. c. 31. Ex quo decretum eſt.*

LII. De Monachis vagis, & a Monaſterio egreſſis.

52. Nonnulli Monachorum egredientes a Monaſterio, non ſolum ad ſæculum revertuntur, ſed etiam uxores accipiunt. Hi igitur revocati, in eodem Monaſterio, a quo exierunt, pœnitentiæ deputentur, ibique defleant crimina ſua, unde deceſſerunt.

LIII. De Religioſis vagis, qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur.

53. Religioſi propriæ Regionis, qui nec inter Clericos, nec inter Monachos habentur, ſive hi, qui per diverſa loca vagi fuerint, ab Epiſcopis, in quorum conventu commanere noſcuntur, licentia eorum coerceatur; in Clero, aut in Monaſteriis deputati, præter illos, qui ab Epiſcopo ſuo, aut propter ætatem, aut propter languorem fuerint abſoluti.

LIV. De diſcretione pœnitentium, & qui poſſunt ad honores Eccleſiaſticos provehi, vel qui non poſſunt.

54. Hi, qui in diſcrimine conſtituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifeſta ſcelera confitentes, ſed tantum peccatores ſe prædicantes, hujuſmodi ſi revaluerint, poſſunt etiam, pro morum probitate, ad gradus Eccleſiaſticos pervenire. Qui vero ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum perpetraſſe publice fateantur, ad Clerum, vel ad honores Eccleſiaſticos pervenire nullatenus poterunt, quia ſe confeſſione propria notaverunt.

Conc. Tolet. 13. c. 10.

LV. De pœnitentibus viris, ac viduis, ſive virginibus, qui divertentes laici fiant, aut veſtem mutant, vel conjugiis copulantur.

55. Quicumque ex ſæcularibus accipientes pœnitentiam totonderunt ſe, & rurſus prævaricantes laici effecti ſunt; comprehenſi ab Epiſcopo ſuo, ad pœnitentiam, ex qua receſſerunt, [e]revocentur. Quod ſi aliqui per [f]pœnitentiam irrevocabiles ſunt, nec admoniti revertantur, vere ut apoſtatæ coram Eccleſia anathematis ſententia condemnentur. Non aliter & hi, qui [g]detonſi a parentibus fuerint, aut ſponte ſua, amiſſis parentibus, ſeipſos Religioni [h]devoverunt, & poſtea habitum ſæcularem ſumpſerunt, & iidem a Sacerdote comprehenſi, ad cultum Religionis, acta prius pœnitentia, revocentur. [i]Quod ſi reverti non poſſunt, vere ut apoſtatæ anathematis ſententiæ ſubjiciantur. Quæ forma ſervabitur etiam in viduis, virginibuſque ſacris, ac pœnitentibus feminis, quæ ſanctimonialem habitum induerunt, & poſtea, aut veſtem mutaverunt, aut ad nuptias tranſierunt.

Ivo p. 7. c. 47. Burc. l. 8. c. 27
e Renoventur. *Exc. & Burc.*
f Potentiam. *Exc. Burch.*
g Tonſi collaudantibus parentibus fuerint, ſeipſos relig. *Burch. & Ivo a quibus interjecta deſunt.*
h Voverunt. C. A.
i Quod ſi renoventur, & reverti nolunt. *Burch.*

LVI. De diſcretione ſæcularium, & ſanctimonialium viduarum.

56. Duo ſunt genera viduarum, ſæculares, & ſanctimoniales; ſæculares viduæ ſunt, quæ adhuc diſponentes nubere, laicalem habitum non depoſuerunt; ſanctimoniales ſunt, quæ jam mutato habitu ſæculari, ſub religioſo cultu in conſpectu Sacerdotis, vel Eccleſiæ apparuerint. Hæ ſi ad nuptias tranſierunt, juxta Apoſtolum, non ſine damnatione erunt, quia ſe primum Deo voventes, poſtea caſtitatis propoſitum abjecerunt.

1. Timoth. 5.

LVII. De diſcritione Judæorum, qui non, vel qui credere vi cogantur,

57. De Judæis autem hoc præcepit ſancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre: *Cui enim vult Deus miſeretur, & quem vult indurat*. Non enim tales inviti ſalvandi, ſed volentes; ut integra ſit forma juſtitiæ; ſicut enim homo a proprii arbitrii voluntare ſerpenti obediens periit, ſic b vocante gratia Dei, propriæ mentis converſione homo quiſque credendo c ſalvatur. Ergo non vi, ſed d libera arbitrii e facultate, ut convertantur f ſuadendi ſunt, non potius impellendi. Qui autem jam pridem ad Chriſtianitatem venire coacti ſunt, ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi Principis * Siſebuti, quia jam conſtat, eos eſſe Sacramentis Divinis aſſociatos, & Baptiſmi gratiam g percepiſſe, & Chriſmate unctos eſſe, & Corporis Domini * & Sanguinis * extitiſſe participes, oportet, ut Fidem etiam quam vi, vel neceſſitate ſuſceperunt, tenere cogantur; ne Nomen Divinum blaſphemetur, & Fides, quam ſuſceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur.

LVIII. De his, qui contra Fidem Chriſti Judæis munus, vel favorem præſtant.

58. Tanta eſt quorundam cupiditas, *ut quidam eam appetentes* (juxta quod ait Apoſtolus) *etiam a Fide erraverunt*; multi quique hucuſque ex Sacerdotibus, atque laicis accipientes a Judæis munera, perfidiam eorum patrocinio ſuo h fovebant; qui non immerito ex corpore Antichriſti eſſe noſcuntur i qui contra Chriſtum faciunt. Quicumque igitur deinceps Epiſcopus, ſive Clericus, ſive ſæcularis, illis contra Fidem Chriſtianam k ſuffragium, vel munere, vel favore præſtiterit, vere ut profanus, & ſacrilegus anathema affectus, ab Eccleſia Catholica, & Regno Dei l efficiatur extraneus; quia dignum eſt, ut a Corpore Chriſti ſeparetur, qui inimicis Chriſti patronus efficitur.

LIX. De Judæis dudum Chriſtianis, & poſtea in priori ritu diverſis, ac ſervis, & filiis eorum circumciſis.

59. Plerique, qui ex Judæis dudum ad Chriſtianam Fidem promoti ſunt, nunc blaſphemantes * in * Chriſtum, non ſolum Judaicos ritus perpetraſſe noſcuntur, ſed etiam abominandas circumciſiones exercere m præſumpſerunt; de quibus conſultu piiſſimi, ac religioſiſſimi Principis Domini noſtri Siſenandi Regis, hoc ſacrum decrevit Concilium, ut hujuſmodi tranſgreſſores Pontificali auctoritate n correpti, ad cultum Chriſtiani dogmatis revocentur; ut quos voluntas propria non emendat, animadverſio Sacerdotalis coerceat; eos autem, quos circumciderunt; ſi filii eorum ſunt, a parentum conſortio ſeparentur; ſi ſervi, pro injuria corporis ſui libertati tradantur.

LX. De filiis Judæorum, ut a parentibus ſeparati Chriſtianis debeant deputari.

60. Judæorum filios, vel filias, o ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparari decernimus; deputatos, aut Monaſteriis, aut Chriſtianis viris, ac mulieribus Deum timentibus, ut ſub p eorum converſatione cultum Fidei diſcant, atque in melius inſtituti, tam in moribus, quam in Fide proficiant.

LXI. De filiis fidelibus Judæorum, ne prævaricatis parentibus, & damnatis, a rebus parentum exſules fiant.

61. Judæi baptizati, ſi poſtea prævaricantes in Chriſtum, qualibet pœna damnati extiterunt, a rebus eorum fideles filios excludi non oportebit; quia ſcriptum eſt: *Filius non portabit iniquitatem* q *Patris.*

LXII. De Judæis baptizatis, qui ſe ſociant infidelibus Judæis, ut Chriſtianis illi donentur, & iſti cædibus deputentur.

62. Sæpe malorum conſortia etiam bonos corrumpunt, quanto magis eos, qui ad vitia proni ſunt? Nulla igitur ultra communio ſit Hebræis ad Fidem Chriſtianam tranſlatis, cum his qui adhuc in vetere ritu conſiſtunt; ne forte eorum r participatione ſubvertantur. Quicumque igitur amodo ex his, qui baptizati ſunt, infidelium conſortia non vitaverint; & hi Chriſtianis donentur, & illi publicis cædibus deputentur.

Diſt. 45. De Judæis. Ivo p. 1. c. 276. & p. 6. c. 94. & Pan. l. 1. c. 72. Burc. l. 4. c. 89.
Ad Rom. 9.
Geneſ. 3.
a Propria. *Exc.*
b Vocante ſe. Ivo, & Burch.
c Solvatur. *Exc.*
d Liberi. *Grat.*
e Voluntate, & facult. *Grat.*
f Salvandi. Ivo. *Burch.* non recte *Grat.* ut noſtri.
* Deſunt. *Grat.*
g Suſcepiſſe. *C. A. Grat.*
Sic legendũ ex Chr nicol Iſidori Era DXL. ubi dicit eum æmulationem Dei habuiſſe, ſed non ſecundum ſcientiam. Vide Legem Siſebuti in annotatione ad cap. 59. hujus Concil. Mo. le Siſenandi.
Ivo. & Burch. *Item habes in ll. Vviſigoth. lib. 12. l. 10. tit. 3.*
1. *Tim.* 6.
Ivo p. 13. c. 95.
h Fovent. *C. A.*
i Quia. *C. A.*
k Auxilium. Ivo.
l Habeatur. *Exc.*
De conſ. *diſt.* 4. Plerique. *Burc. l.* 4. c. 85. Ivo p. 1. c. 279.
* *Deeſt. Grat.* Ivo. & *Burch.*
m Noſcuntur. *Burch.*
n Correcti *duo mſſ. Sic q; Grat.* 28. q. 1. Judæorum fil. *Burch l.* 4. c. 83. Ivo p. 1. cap. 277. *Conc. Tolet.* 17. *cap.* 8.
o Baptizatos, ne. *Exc. Burc. & Ivo.*
p Eor. cura, & converſ. *Ivo.*
1. q. 4. Judæi bapt.
Ezech. 18.
q Par. & Pater nõ portabit iniquitatem filii. *Grat.*
28 q. 1. Sæpe malorum. *Bur. l.* 4. c. 84. Ivo p. 1. c. 278.
r Participio. *C. A.*

De

LXIII. De Chriſtianorum, Judæorumque conjugiis communibus, & filiis eorum.

63. Judæi, qui Chriſtianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Epiſcopo Civitatis ipſius, ut ſi cum eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur, quod ſi admoniti noluerint, ſeparentur; quia non poteſt infidelis in ejus permanere conjugio, a quæ jam in Chriſtianam tranſlata eſt Fidem. Filii autem, qui ex talibus nati exiſtunt, Fidem, atque conditionem matris ſequantur. Similiter & hi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Chriſtiaoam ſequantur Religionem, noo Judaicam ſuperſtitionem.

28. q. 1. Judæi qui Chriſtianas *Leg. Vuiſigoth, l. 12. tit. 1.*
a Conjunction. C. A.

LXIV. De Judæis converſis, & poſt prævaricantibus, ut ad teſtimonium non admittantur.

64. Non poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo exſtiterit infidelis. Judæi ergo, qui dudum Chriſtiani effecti ſunt, & nunc in Chriſti Fidem prævaricati ſunt, ad teſtimonium dicendum admitti non debent, quamvis eſſe ſe Chriſtianos annuncient. Quia ſicut in Fide Chriſti ſuſpecti, ita & in teſtimonio humano dubii habentur. Infirmari ergo oportet eorum teſtimonium, qui in fide falſi docentur; nec eis eſſe credendum, qui veritatis a ſe Fidem b abjiciunt.

2. q. 7. Non poteſt. *Idem Leg. Vuiſigoti. l. 12. tit. 2. l. 9. & 10. Ivo p. 13. c. 96.*
b Abjecerunt. *Grat. Ivo.*

LXV. Ne Judæi, vel ſi qui ex Judæis ſunt, officia publica agant.

65. Præcipiente Domino, atque excellentiſſimo Siſenando Rege, id conſtituit ſanctum Concilium, ut Judæi, aut hi, qui ex Judæis ſunt, officia publica nullatenus appetant; quia ſub hac occaſione Chriſtianis injuriam faciunt. Ideoque Judices Provinciarum cum Sacerdotibus, eorum ſubreptiones fraudulenter c elicitas ſuſpendant, & officia publica eos agere non permittant. Siquis autem Judicum hoc permiſerit, velut in ſacrilegum excommunicatio proferatur; & is, qui ſubrepſerit, publicis cædibus deputetur.

17. q. 4. Conſtituit ſanct. *Idem eſt ll. Vuiſigoth. l. 12. tit. 3. l. 17. Ivo p. 13. c. 97.*
c Relictas. C. *A. & Grat. C. Gregor. legit,* elicitas, *ex C. Lucenſi.*

LXVI. Ne Judæi quodcumque mancipium Chriſtianum quocumque titulo habeant.

66. Ex Decreto glorioſiſſimi Principis hoc ſanctum elegit Concilium, ut Judæis non liceat Chriſtianos ſervos habere, nec Chriſtiana mancipia emere, nec cujuſquam conſequi d largitate; nefas eſt enim, ut membra Chriſti ſerviant Antichriſti e miniſtris. Quod ſi deinceps ſervos Chriſtianos, vel ancillas Judæi habere præſumpſerint, ſublati ab eorum dominatu, libertatem a Principe conſequantur.

Ivo p. 13. c. 99.
d Largitatem. *Exc. male.*
e Membris. Ivo

LXVII. De libertis ex familia Eccleſiæ factis, ſi nihil ex proprio conferant Sacerdotes, qui eos faciunt.

67. Et ſi hi, qui nulla ex rebus ſuis pauperibus Chriſti diſtribuunt, æterni Judicis voce in futurum condemnabuntur; quanto magis hi, qui auferunt pauperibus quod non dederunt? Quapropter Epiſcopi, qui nihil ex proprio ſuo f Eccleſiæ Chriſti compenſaverunt, hanc Divinam ſententiam metuant, & liberos ex familiis Eccleſiæ ad condemnationem ſuam facere non præſumant. Impium eſt enim, ut qui res ſuas Eccleſiæ Chriſti non contulit, damnum inferat, & jus Eccleſiæ alienare intendat. Tales igitur g libertos Succeſſor Epiſcopus abſque aliqua oppoſitione ad jus Eccleſiæ revocabit; quia eos non æquitas, ſed improbitas abſolvit.

12. q. 1. Et ſi illi, qui. *Burc. l. 2. c. 189. Ivo p. c. 249.*
f Eccleſiis C. A.
g Libertos. *Gra.*

LXVIII. De diſcretione ex familia Eccleſiæ manumiſſorum, qualiter manumittantur; & ne adverſa teſtificent, vel accuſent.

68. Epiſcopus, qui mancipium juris Eccleſiæ, non retento Eccleſiaſtico patrocinio, manumitti deſiderat, duo meriti eiuſdem, & peculii coram Concilio Eccleſiæ, cui præeminet, per commutationem, ſubſcribentibus Sacerdotibus, offerat, ut rata, & iuſta inveniatur definitio h commutantis. Tunc enim liberam manumiſſionem ſine patrocinio Eccleſiæ concedere poterit; i quia eum, quem libertati tradere diſponit, iam k iure proprio acquiſivit. Huiuſmoſti autem liberto adverſus Eccleſiam, cuius iuris exſtitit, accuſandi, vel teſtificandi denegetur licentia. Quod ſi præſumpſerit, placet, ut ſtante commutatione, in ſervitutem l propriæ Eccleſiæ revocetur, cui nocere conatur.

12. q. 2. Epiſcopus, qui. *Burch. l. 3. c. 176. Ivo p. 3. c. 237. & p. 16. cap. 65.*
h Commutationis. *Burch.*
i Qui. C. A.
k Juri. *Grat. Ivo. Legibus etiam Imperatoris accuſandi patronos libertis poteſtas adimitur l. 44. digeſt. tit. 2. lib. 1.*
l Propriam. *Burch.*

Quod

LXIX. *Quod liberti ex familiis Eccleſiæ, pro compenſatione acquiſitæ rei, a Sacerdotibus poſſint fieri.*

a Aut aliquid Eccl. ſua. *Decretal. Decret. l. 3. tit. 13. c. 3. Burch. l. 3. c. 177. Ivo p. 3. c. 215.*
b Liceat. *Burc.*

69. Conſenſus totius Concilii definivit, ut Sacerdotes, qui [a] aut res ſuas Eccleſiæ relinquunt, aut nihil habentes, aliqua tamen prædia, aut familias Eccleſiis ſuis conquirunt; [b] licebit illis aliquos de familiis ejuſdem Eccleſiæ manumittere, iuxta rei collatæ modum, quem antiqui Canones decreverunt, ita ut cum peculio, & poſteritate ſua ingenui ſub patrocinio Eccleſiæ maneant, utilitates injunctas ſibi, iuxta quod potuerint, proſequentes.

LXX. *De profeſſione libertorum Eccleſiæ, & poſteritatis eorum Sacerdotibus facienda, ne longinquitas temporis eos obliteſcere faciat ſplendorem in libertatibus.*

12. q. 2. Liberti Eccl. *Burch. l. 8. c. 185. Ivo p. 3. c. 245.*
c Non ſubtrahat. *Grat. & Exc.*
d Libertos. *Exc.*

70. Liberti Eccleſiæ (quia nunquam moritur eorum patrona) a patrocinio eiuſdem nunquam diſcedant; nec poſteritas quidem eorum, ſicut priores Canones decreverunt. Ac ne forte libertas eorum in futura prole non pateat; ipſaque poſteritas naturali ingenuitate obnitens, ſeſe ab Eccleſiæ patrocinio [c] ſubtrahat, neceſſe eſt, ut tam iidem liberti, quam ab eis progeniti, profeſſionem Epiſcopo ſuo faciant, per quam ſe ex familia Eccleſiæ [d] liberos effectos eſſe fateantur, eiuſque patrocinium non relinquant; ſed iuxta virtutem ſuam obſequium ei, vel obedientiam præbeant.

LXXI. *De libertis Eccleſiæ ejuſdem patrocinium relinquentibus.*

12. q. 2. Liberti Eccl. *Burch. l. 3. c. 184. Ivo p. 3. c. 244.*

71. Liberti Eccleſiæ, qui a patrocinio eius diſcedentes, quibuslibet perſonis adhæſerunt, ſi admoniti redire contempſerint, manumiſſio eorum irrita ſit, quia per inobedientiæ contemptum actione ingrati tenentur.

LXVII. *De libertis patrocinio Eccleſiæ commendatis.*

Diſt. 87. Liberti qui. *Burch. l. 3. c. 186. Ivo p. 3. c. 246. & p. 16. c. 52.*

72. Liberti, qui a quibuſcumque manumiſſi ſunt, atque Eccleſiæ patrocinio commendati exiſtunt, ſicut Regulæ antiquorum Patrum conſtituerunt, Sacerdotali defenſione a cujuslibet inſolentia protegantur, ſive in ſtatu libertatis eorum, ſeu in peculio, quod habere noſcuntur.

LXXIII. *De diſcretione libertorum, qui ad Eccleſiaſticos honores pervenire poſſunt, vel qui prorſus prohibentur.*

Diſt. 54. Quicumque lib. *Ivo p. 6. c. 126. Burch. l. 2. c. 25*
e Crim. capitali. *Exc Burch. & Ivo. & C. A.*
f Liberi. *C. A.*
g Patroni ſervit. *Burch. Ivo.*

73. Quicumque libertatem a dominis ſuis ita percipiunt, ut nullum ſibimet obſequium patronus retentet; iſti, ſi ſine [e] crimine ſunt, ad Clericatus Ordinem [f] libere ſuſcipiantur, quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur; qui vero retento obſequio manumiſſi ſunt, pro eo quod adhuc [g] a patrono ſervitute tenentur obnoxii, nullatenus ſunt ad Eccleſiaſticum Ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex Clericis ſervi.

LXXIV. *De libertis familiarum Eccleſiæ, qui, vel qualiter ad Sacerdotium promoveantur; & de rebus eorum quid fiat, ac ne ob vim teſtificent, vel accuſent.*

Bernard. Præpoſitus Papienſ l. 1. tit. 12. c. 4
h Dajum. *Exc.*
* *De eſt Exc.*

74. De familiis Eccleſiæ conſtituere Presbyteros, & Diacones per Parochias liceat, quos tamen vitæ rectitudo, & probitas morum commendat; ea tamen ratione, ut antea manumiſſi libertatem ſtatus ſui percipiant, & denuo ad Eccleſiaſticos honores ſuccedant; irreligioſum eſt enim obligatos exiſtere ſervituti, qui ſacri Ordinis ſuſcipiunt dignitatem. Quicquid autem talibus, aut per libertatem conceſſum, aut ſucceſſione exſtiterit [h] debitum, aut a quolibet quoquo modo collatum, non licebit eis quippiam inde in extraneas perſonas tranſmittere, ſed omnia ad ius Eccleſiæ, a qua manumiſſi ſunt, *oportet * poſt eorum obitum pertinere. His quoque, ſicut & cæteris Eccleſiæ libertis, accuſandi, vel teſtificandi adverſus Eccleſiam aditus intercluditur; ad quod ſi adſpiraverint, non ſolum libertatis beneficio careant, ſed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, ſed temporis neceſſitate promeruerunt,

De

LXXV. *De commonitione plebis, ne in Principem delinquatur, & de electione Principum, & de transgreſſione fidei, quæ Principibus promittitur; ac de commonitione Principum qualiter judicent, & de ultione Principum nequiter judicantium; atque de exſecratione Svintilavis, & conjugis, & prolis ejus, ſimiliter & de Geilane germano ejus, ac rebus eorum.*

75. Poſt inſtituta quædam Eccleſiaſtici ordinis, vel Decreta, quæ ad quorundam pertinent diſciplinam, poſtrema nobis cunctis Sacerdotibus ſententia eſt, pro robore noſtrorum Regum, & ſtabilitate Gentis Gotthorum, Pontificale ultimum ſub Deo Judice ferre Decretum. Multarum quippe gentium (ut fama eſt) tanta exſtat perfidia animorum, ut fidem ſacramento promiſſam Regibus ſuis ſervare contemnant, & ore ſimulent juramenti profeſſionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem. Jurant enim Regibus ſuis, & fidem, quam pollicentur, prævaricant; nec metuunt volumen illud judicii Dei, per quod inducitur maledictio, multaque pœnarum comminatio ſuper eos, qui jurant in Nomine Dei mendaciter.

Quinto Concil. Tolet. c. 7 decernitur, ut hoc decretum in omnibus ſynodis peractis publica voce pronuncietur.
Hier. 7. & 27.

76. Quæ igitur ſpes talibus populis contra hoſtes laborantibus erit? quæ fides ultra cum aliis gentibus in pace credenda? quod fœdus non violandum? quæ in hoſtibus jurata ſponſio [a] permanebit, quando nec ipſis propriis Regibus juratam fidem conſervant? Quis enim adeo furioſus eſt, qui caput ſuum manu propria deſecet? Illud notatum eſt, immemores ſalutis ſuæ propria manu ſeipſos interimunt, in ſemetipſos, ſuoſque Reges proprias convertendo vires; & dum Dominus [b] dicit: *Nolite tangere Chriſtos meos*. Et David: *Quis*, inquit, *extendet manum ſuam in Chriſtum Domini, & innocens erit?* Illis nec vitare metus eſt perjurium, nec Regibus ſuis inferre exitium.

a Stabilis perm *Exc.*

b Dicat. *C. A.* *Pſalm.* 104. 1. *Reg.* 26.

77. Hoſtibus quippe fides pacti datur, nec violatur. Quod ſi in bello fides valet, quanto magis [c] in ſuis ſervanda eſt? Sacrilegium quippe eſt, ſi violetur a gentibus Regum ſuorum promiſſa fides; quia non ſolum in eos fit pacti tranſgreſſio, ſed & in Deum quidem, in cujus nomine pollicetur ipſa promiſſio. Inde eſt, quod multa Regna terrarum cæleſtis iracundia ita permutavit, ut per impietatem fidei, & morum, alterum ab altero ſolveretur. Unde & nos cavere oportet caſum hujuſmodi gentium; ne ſimiliter plaga feriamur præcipiti, & pœna puniamur creduli. Sic enim Deus Angelis in ſe prævaricantibus non percepit, qui per inobedientiam cæleſte habitaculum perdiderunt. Unde & per Eſaiam dicitur: *Inebriatus eſt gladius meus in Cælo*. Quanto magis nos noſtræ ſalutis interitum timere debemus, ne per infidelitatem eodem ſævientis Dei gladio pereamus?

c In cæteris. *Exc.*

2. *Pet.* 2. *Eſai.* 34.

78. Quod ſi Divinam iracundiam vitare volumus, & ſeveritatem ejus ad clementiam provocare cupimus, ſervemus erga Deum Religionis cultum [d] cum timore; cuſtodiamus erga Principes noſtros pollicitam fidem, atque ſponſionem; non ſit in nobis, ſicut in quibuſdam gentibus, infidelitatis ſubtilitas impia, non ſubdola mentis perfidia, non perjurii nefas, nec conjurationum nefanda molimina. Nullus apud nos præſumptione Regnum arripiat; nullus excitet mutuas ſeditiones Civium; nemo meditetur interitus Regum; ſed & defuncto in pace Principe, Primates totius gentis cum Sacerdotibus ſucceſſorem Regni Concilio communi conſtituant; ut dum unitatis concordia a nobis retinetur, nullum patriæ gentis diſſidium per vim, atque ambitum [e] oriatur.

d Atque timorem. *C. A.* in *quo amplius:* & usque ad uorum cultod.

e Moliatur.

79. Quod ſi hæc admonitio mentes noſtras non corrigit, & ad ſalutem communem cor noſtrum nequaquam perducit, audite ſententiam noſtram. Quicumque igitur a nobis, vel totius Hiſpaniæ populis, qualibet conjuratione, vel ſtudio ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ gentiſque Gotthorum ſtatu, vel [f] conſervatione Regiæ ſalutis pollicitus eſt, [g] temeraverit, aut nece Regem attrectaverit, aut poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica Regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu Dei Patris, & Angelorum, atque ab Eccleſia Catholica, quam profanaverit perjurio, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Chriſtianorum alienus, cum omnibus impietatis ſuæ ſociis; quia oportet, ut una pœna teneat obnoxios, quos ſimilis error invenerit implicatos.

f Obſervatione *C. A.*

g Tentaverit. C. A.

80. Quod iterum ſecundo replicamus dicentes: Quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hiſpaniæ populis, quolibet tractatu, vel ſtudio ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ gentiſque Gotthorum ſtatu, vel conſervatione Regiæ ſalutis pollicitus eſt, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut pote-

tori Chriſti domino Siſenando Regi, cujus devotio nos ad hoc Decretum ſalutiferum convocavit. Corroboret Chriſti gloria Regnum illius, [a] Gentiſque Gotthorum in Fide Catholica; annis, & meritis protegat illum uſque ad ultimam ſenectutem [b] ſumma Dei gratia; & poſt præſentis Regni gloriam ad æternum Regnum tranſeat; [c] ut ſine fine regnet, qui [d] intra ſæculum feliciter imperat; ipſo præſtante, qui eſt Rex Regum, & Dominus dominantium, cum Patre, & Spiritu Sancto in ſæcula ſæculorum, Amen.

87. Definitis itaque iis, quæ ſuperius comprehenſa ſunt, annuente religioſiſſimo Principe, placuit deinde, nulla re impediente, a quolibet noſtrum, ea quæ conſtituta ſunt, temerari; ſed cuncta ſalubri conſilio [e] conſervare; quæ quia profectibus Eccleſiæ, & animæ noſtræ conveniunt, etiam propria ſubſcriptione, ut permaneant, roboramus. [f]

1. Ego Iſidorus in Chriſti nomine Eccleſiæ Spalenſis Epiſcopus Metropolitanus, [g] hæc ſtatuta ſubſcripſi.
2. Selva [h] Eccleſiæ Narbonenſis Metropolitanus Epiſcopus ſubſcripſi.
3. Stephanus Eccleſiæ Emeritenſis Metropolitanus Epiſcopus [i] ſubſcripſi.
4. Julianus Eccleſiæ Bracarenſis Metropolitanus Epiſcopus ſubſcripſi.
5. Juſtus Eccleſiæ Toletanæ Metropolitanus Epiſcopus ſubſcripſi.
6. Audax Eccleſiæ Tarraconenſis Metropolitanus Epiſcopus ſubſcripſi.
7. Stephanus [k] Auſenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
8. Petrus [l] Veterenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
9. Acutulus [m] Elenenſis Eccleſiæ ſubſcripſi.
10. Nonnitus [n] Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
11. Conatius [o] Palentinæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
12. Clarentius Accitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
13. Bigitinus Bigaſtrenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
14. Siſaldus Emporitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
15. Boniſacius Caurienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
16. Hilarius Complutenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
17. Euſebius Baſtitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
18. Gabinius Calagurritanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
19. Joannes [p] Ileplenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
20. Siſiſclus Elborenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
21. Marcellus Urcitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
22. Deodatus Egabrienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
23. Joannes Dertoſanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
24. Euſebius Valerienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
25. Leudeficus [q] Cordubenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
26. Jacobus Menteſanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
27. Germanus Monaſterii Dumienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
28. Samuel Irienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
29. Proſuturus Lamicenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
30. Servus-Dei [r] Calabrienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
31. Montenſis Egitanienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
32. [s] Remaſſarius [t] Nemanenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
33. Concordius Aſturicenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
34. Ranarius Urgelitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
35. Eugenius [u] Egarenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
36. Florentius Setabitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
37. Theodoigius Abulenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
38. Abentius Aſtigitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
39. Pimenius Aſidonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
40. Etherius Eliberitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
41. Anatolius [x] Luthuenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
42. Fructuoſus Ilerdenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
43. Perſeverantius Caſtellonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
44. Muſitacius Valentinæ Ecclesiæ Epiſcopus ſubſcripsi.
45. [y] Viaricus Olyſſiponenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
46. Antonius Segobrienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
47. Anſiulphus Portugalenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
48. Serpentinus Illicitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
49. Suanila Oretanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.

a Genteſque. *Exc.*
b Summi C. A.
c Et. C. A.
d In ſæculo. *Exc.*
e Conſervari. *Exc.*
f In C. A. Et ſubſcripſerunt omnes.
g Hæc conſtitutus.
h Ego Iſclaa.
i Hæc ſtatuta ſub. C. A.
K Auſonenſis. *Unus ms.*
l Beterenſ. C. A.
m C. A. Elecienſ. *Alias* Elnenſis.
n Venitus. C. A.
o *Alias* Apalentinæ *Noſtri bene ſ viae Ildefonſ. catalogo.* De vir. s illuſtr.
p Ilipenſis. *Exc.*
q Leodefredus.
r *Exc.* Lacobricenſ.
s Nemeſatius. C. A.
t *Supra c. 3. eſt* Nemauſenſ.
u Egabrenſis. C. A.
x Lutiſenſis. C. A.
y Ubaticus. C. A.

50. Metopius [a] Britanienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
51. Anaſtaſius Tudenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi,
52. Ilpidius Tyraſſonæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
53. Ordulphius Oſcenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
54. Braulio Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
55. Anſericus Segobienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
56. Iſdiſclus Segontienſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
57. Epartius Italicenſis Epiſcopus Eccleſiæ ſubſcripſi.
58. Lauſus [b] Vaſenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
59. [c] Modarius Pacenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
60. Hiccila Salmanticenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
61. [d] Baſconius Lucenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
62. Egila Oxomenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
63. [e] Contaurus Presbyter, Vicarius Fidentii Tuccitani Epiſcopi ſubſcripſi.
64. Renatus Presbyter, Vicarius Ermulfii Epiſcopi [f] Coimbrienſis ſubſcripſi.
65. Marcus [g] Presbyter, Vicarius David Aurienſis Epiſcopi ſubſcripſi.
66. Joannes Presbyter, [h] Vicarius Severi Barcinonenſis Epiſcopi ſubſcripſi.
67. Domarius Archidiaconus, [i] Vicarius Carterii Arcavicenſis Epiſcopi ſubſcripſi.
68. Stephanus Archidiaconus, Vicarius Geneſii Magalonenſis Epiſcopi ſubſcripſi.
69. Donellus Archidiaconus, Vicarius Solemnii [k] Carcaſſonenſis Epiſcopi ſubſcripſi.

a Britammenſis C. A.
b Vaſenſ. C. A.
c Moderarius. C. A.
d In C. Lucenſi *additur in margine ab amanuenſi*: Cujus anima vivit: eo quod hic vir fuit ſanctitatis eximiæ.
e Centau. Eccleſiæ Tuccitanæ Presbyter, agens vicem domini mei Fidentii. C. A.
f Coniembrienſ C. A.
g Eccleſiæ Orienſ. Presbyter, agens vicem domini mei David Epiſcopi. A. C.
h Agens vicem domini mei Sev C. A.
i Agens vicem domini mei Catt. C. A.
K Arcacenſ. C. A.

NOTÆ VARIORUM IN CONCILIUM TOLETANUM IV.

LXXXVIII. Fuit celebratum a ſexaginta duobus Epiſcopis, & ſeptem Vicariis aliorum Epiſcoporum abſentium, ex Provinciis Hiſpaniæ, & Galliæ Gotthicæ anno tertio Regni Siſenandi, Chriſti DCXXXIII. die decimo nono Decembris. Primus omnium ſubſcribit S. Iſidorus Metropolitanus Hiſpalenſis, ſecundus Selva Narbonenſis, tertius Stephanus Emeritenſis, quartus Julianus Bracarenſis, quintus Juſtus Toletanus, ſextus Audax Tarraconenſis; unuſquiſque eorum Metropolitanorum juxta antiquitatem ſuæ ordinationis, & nulla alia prælatione, vel Primatus ſigno inter ſe ſervato. Quod ipſum in aliis Hiſpaniæ Conciliis Nationalibus perpetuo factum fuiſſe, jam alias monuimus; donec inclinante ſæculo hoc ſeptimo ſpecialis dignitas Primatus conceſſa fuit Archipræſuli Toletano, quamvis recentius ordinato, ut ſuo loco oſtendemus. Reliqui Epiſcopi juxta ſuum ordinem ſubſcribunt.

LXXXIX. Notanda vero eſt, ac perpetuis laudibus celebranda pietas, & humilitas Siſenandi Hiſpaniæ Regis, de quo Patres congregati in ipſa Præfatione ajunt: *Dum ſtudio amoris Chriſti, ac diligentia Religioſiſſimi Siſenandi Regis, Hiſpaniæ, atque Galliæ Sacerdotes apud Toletanam Urbem in nomine Domini conveniſſemus, ut ejus imperiis, atque juſſis communis a nobis agitaretur de quibuſdam Eccleſiæ diſciplinis tractatus; primum gratias ſalutari noſtro Deo Omnipotenti egimus; poſt hæc anteſato Miniſtro ejus excellentiſſimo, & glorioſiſſimo Regi, cujus tanta erga Deum devotio exſtat, ut non ſolum in rebus humanis, verum etiam in cauſſis Divinis ſolicitus maneat. Hic quippe dum in Baſilica Beatiſſimæ & Sanctæ Confeſſoris Leocadiæ omnium noſtrorum pariter jam cœtus adeſſet, tali pro merito Fidei ſuæ, cum magnificentiſſimis Viris ingreſſus, primum coram Sacerdotibus Dei humi proſtratus, cum lacrymis & gemitibus pro ſe interveniendum Domini poſtulavit; deinde religioſa proſecutione Synodum exhortatus eſt, ut paternorum Decretorum memores, ad conſervanda in nobis jura Eccleſiaſtica ſtudium præberemus, & illa corrigere, quæ dum per negligentiam in uſum venerunt, contra Eccleſiaſticos mores licentiam ſibi de uſurpatione fecerunt. Talibus igitur ejus monitis congaudentes, neceſſarium exſtitit, juxta noſtrumque votum tractare quæ competunt, ſive in Sacramentis Divinis, quæ diverſo, atque illicito modo in Hiſpaniarum Eccleſiis celebrantur, ſeu quæ in moribus prave uſurpata noſcuntur. Et quoniam Generale Concilium agimus, oportet, primum noſtræ vocis ſermonem de Deo eſſe; ut poſt profeſſionem Fidei, ſequentia operis noſtri vota, quaſi ſuper fundamentum firmiſſimum diſponantur.*

XC. Porro cum Concilium iſtud celebratum fuerit anno Chriſti DCXXXIII. ac proinde ſeptimo Honorii I. Romani Pontificis (quem Honoroſium nominat Codex antiquiſſimus octingentorum ſeptuaginta circiter annorum Bibliothecæ Palatino-Vaticanæ) oportet eundem Pontificem intelligamus annuiſſe, ut hæc Synodus Nationalis Toleti cogeretur, aut ſaltem ratam poſtea habuiſſe; præſertim cum Canone III. ipſius ad exponendam quæſtionem de triplici, aut ſimplici merſione in Baptiſmo, dicant ipſi Patres: *Apoſtolicæ Sedis informemur præceptis, non noſtram, ſed paternam inſtitutionem ſequentes.* Deinde cum S. Iſidorus ſumme veneratur Sedis Apo-

Apoſtolicæ ibi intereſſet, & præſideret, non modo ut Metropolitanus antiquior, ſed tanquam magiſter omnium; credendum eſt, ipſum antea monuiſſe Papam Honorium de neceſſitate Synodi Nationalis celebrandæ, & ab ipſo licentiam impetraſſe, aut ſaltem poſtea ratihabitionem, confirmationemve. Fortaſſis quoque in hoc Concilio accidit, ut Patres congregati eundem Iſidorum hortarentur ad faciendam Collectionem univerſalem Canonum, Conciliorum, & Epiſtolarum Decretalium, ut dicitur in ejus Præfatione a nobis exhibita, & multis Diſſertationibus vindicata ſub initium Tomi I. in Apparatu hujus Operis. CARD. DE AGUIRRE.

XCI. *Synodus quarta.*] Quartum Concilium Toletanum Rodericus Lib. 2. Cap. 19. affirmat, ſub Juſto regiæ Urbis Primate fuiſſe celebratum. Joannes Magnus Lib. 16. Cap. 17. perperam ſub Eugenio. Eſt Concilium Nationale; nam Cinthilæ Regi, qui primus ex omnibus Regibus Gothis, pulſis Romanis, totum Hiſpaniæ regimen obtinuit, ſucceſſit Siſenandus; qua de cauſſa, ut Imperium obfirmaret, convocavit totius Gentis, & omnium provinciarum Synodum.

XCII. *Era DCLXXI.*] Rodericus aliter; nam affirmat Siſenandum regnare cœpiſſe Era DCLXXIII. & regnaſſe annos V. menſes XI. Lucas Tudenſis ſic habet: *Era* DCLXXI. *anno Imperii Heraclii* XVIII. *poſt Cinthilanum Regem Siſenandus regnat annis tribus. Iſte Synodos Epiſcoporum egit, patiens fuit regulis Catholicis, orthodoxus exſtitit, Toleto vitam finivit Era DCLXXIV.* Verum ſequor fidem Codd. mſs. qui omnes conſtantiſſime legunt, tertio anno Siſenandi editum, Era DCLXXI. quam computationem amplectitur Joannes Vaſæus. LOAISA.

XCIII. Vide providentiam Dei ſingularem erga ſuam Eccleſiam. Hoc ipſo anno DCXXXIII. Cyrus Epiſcopus Alexandrinus Synodum coegit, quæ ſub fucato pacis nomine viam latam aperuit hæreſi Monothelitarum eo tempore graſſanti. Nimirum ſub prætextu conjungendi Eccleſiæ Catholicæ hæreticos omnes in Ægypto verſantes, voluit ut voces duarum voluntatum, & duarum in Chriſto operationem, ſilentio premerentur, ſatiſque eſſet profiteri in Chriſto Theandricam, ſive Dei virilem voluntatem & operationem. In eum finem edidit Decretum Synodale, quod *Satisfactionem* nominavit, conſtans novem Capitibus ſuſpectis de Monotheliſmo. Acta ejus Synodi habentur in Synodo VI. Generali Actione XIII. ſimul cum Epiſtola Synodali tranſmiſſa ad Sergium Patriarcham Conſtantinopolitanum. Inde plures aliæ Synodi ſecutæ ſunt eadem lue Monotheliſmi infectæ, quarum breviter mentio fit apud libellum ſynodicum GL & in editione Concilior. Labbeana Tomo V. col. 1694. & ſeqq. Similiter eodem anno DCXXXIII. prædictus Sergius aliam Synodum Conſtantinopoli coegit faventem eidem hæreſi. Verum eo ipſo anno videmus Hiſpali congregatam iſtam doctiſſimam Synodum, Præſide ſapientiſſimo Doctore S. Iſidoro, in qua tot Canones divina prudentia editi ſunt, & omnes hæreſes circa Chriſtum Dominum anathematizatæ fuerunt Canone I. etiam illa Monothelitarum, quamvis non ſub ea appellatione, ut apparebit conſideranti penitius Canonem ipſum, præſertim verbis illis de Chriſto: *Habens in una Perſona Naturarum duarum proprietatem, &c.* CARD. DE AGUIRRE.

XCIV. *Confeſſoris Leocadiæ*] Leocadia fuit Toletana Civis, ex nobiliſſimis parentibus orta; Virgo pro Fide Chriſti a Daciano, nominis Chriſtiani immaniſſimo hoſte capta, in carcerem truſa, ubi pie, & ſancte orando, vitam ſqualore, & fame finivit. Exſtant in Regia Urbe tres Eccleſiæ ei dicatæ; duæ Collegiatæ, fere collapſæ, tertia Parochialis. In illa vero, quæ eſt in Suburbio Tago impoſita, Corpus ejus ſepulturæ honorifice fuit traditum; cujus rei cauſſa, parva, & exilis illa Baſilica, magnorum fuit Conciliorum altrix, & mater; altera, quæ eſt in Arce Regia, ejus carcer fuit. Parochialis, nobilium parentum domus, & ſanctæ educationis domicilium. Ejus venerandum Corpus cum Sarraceni Hiſpaniam invaſiſſent, in Belgas delatum, in Monaſterio S. Giſleni apud Monſdehenao honorifice cultum. Poſtea a Joanna Regina Philippi I. Uxore, crus Sanctæ Eccleſiæ Toletanæ in nave aurea, gemmis ornata, devotionis cauſſa dicata; tandem Philippo II. Rege clementiſſimo, Alexandro Farneſio Pro-rege apud Belgas, ſtudio, & diligentia Petri Martinez Patris Societatis Jeſu, Corpus ſecreto in Hiſpaniam delatum, honorifice priſtinæ Civitati, & Eccleſiæ ſolenni pompa reſtitutum; adſtantibus Philippo Rege, & Principe, & Maria Auguſta, & Eliſabeth filia natu majore Philippi, qui una cum Philippo Principe, & Hiſpaniæ Proceribus, Corpus humeris impoſitum, in Baſilicam majorem pie, & humiliter intromiſit die 26. Aprilis anno Domini MDLXXXVII. Quibus omnibus interfui.

XCV. *Confeſſoris.*] Martyr, & Confeſſor, ſi nominis vim perpendas, & veteris Eccleſiæ uſum, & hodie Eccleſiaſtica officia, diverſimode accipiuntur; tamen aliquando in eadem ſignificatione uſurpatas voces reperies. Martyr dicitur qui pro Chriſti Fide conſtans in agone occubuit. Hæc communior acceptio eos quoque amplectitur, qui extrema paſſi, miraculo ſervati, vitam diutius protraxerunt; & eos, qui non tantum ferro, igne, & aliis diris ſuppliciis necati, ſpectaculum mundo facti, ſed fame, & ſqualore, inedia, fœtore, carceribus cluſi, ultimum ſpiritum læti Deo reddiderunt; ut Cyprianus eſt Auctor Libri, *De duplici Martyrio*, ſi ejus eſt. Confeſſor dicitur, qui pro Chriſti Fide captus, coram Fidei hoſtibus publice, & palam Fidem profeſſus, tormentis non potuit adigi, ut Fidem abnegaret. Hac ſtrictiori ſignificatione a Patribus hæc vox eſt uſurpata, ut Auctor eſt idem Cyprianus Epiſtola VI. & VII. Lib. 2. & Hieronymus Epiſtola LXXIV. Fueruntque hi Viri in Eccleſia magno honore ſemper habiti, ut ex Epiſtolis Cypriani patet, & Conciliis, & ex Literis Confeſſoriis, quibus ab Epiſcopis in peregrinatione magnopere commendabantur. Si vero aliquid tormentorum eſſet expertus, non tamen in Martyrio occubuiſſet, tunc

Martyr, & Confeſsor dicebatur, quamvis Tertulliano Libro, *Ad Martyres*, hi non ſimpliciter Martyres appellantur. De diverſa harum vocum acceptione conſule Epiſtolas Cypriani. Tamen uſus poſtea obtinuit, ut omnes qui ſancte, & pie vitam traduxiſsent, & ſancto probato fine in Domino quieviſſent, Confeſsorum titulo colerentur. Hic vero Leocadia vocatur Confeſsor, quia non ferro, ſed carceris ſquallore, & fœtore, & inedia extremum diem clauſit. Cod. Albeldenſis addit, *& Martyris*; ſimiliter excuſi, & in peculiari Feſto, ei in Eccleſia Toletana dicato, Virgo & Martyr dicitur.

XCVI. Ad Cap. 1. *Suſcipiens hominem.*] Phraſis eſt Patrum, quam Scholaſtica Theologia merito propter hæreſes non ſuſcipit, quin potius hac utitur: ſuſcepit humanitatem. Priorem dicendi formulam uſurpat Auguſtinus Lib. 83. *Quæſtionum*. Quæſt. 9. & *De Fide & Symbolo*, Cap. 4. & Lib. 9. *De Civitate Dei*, Cap. 17. Et Ambroſius Lib. 5. *De Fide*, Cap. 5. Origenes *in Matth.* 13. Hieronymus *Ad Galatas*. Gregorius Nyſsenus in *Sermone Natalis Domini*. Hilarius Lib. 9. *De Trinit.* & Concilium Toletanum VI. Can. 1. & D. Thom. 3. Part. Quæſt. 4. ad princ. affirmat, hanc locutionem non eſse tanquam propriam extendendam, ſed pie exponendam; ut dicamus hominem ſuſceptum, quia ejus natura eſt aſsumpta; & quia aſsumptio terminata ad hoc, ut Filius Dei ſit homo. Concilio Toletano VI. Can. 1. dicitur hominem aſsumpſiſse.

XCVII. Ad Cap. II. *Antiqui Canones.*] Ut Concilium Venetum ſtatuit ſub Leone I. Cap. 15. & Bracarenſe I. anno tertio Ariamiri Regis Cap. I. & Epaunenſe ſub Gelaſio I. Cap. 4. & Concilium Gerundenſe ſub Hormiſda Cap. 1. Atque hæc quidem ſunt antiqua Patrum Decreta, quibus præſcribitur, ut unus pſallendi & orandi ordo ſervetur in Miſſarum ſolennibus, & Veſpertinis, & Matutinis Officiis. Idem etiam poſtea ſtatutum eſt in Concilio Toletano XI. Cap. 3. ut is ordo ubique ſervetur, qui in Metropolitana Eccleſia noſcitur inſtitutus. Demum in Tridentino Concilio Catechiſmum, Miſsale, & Breviarium fieri decretum eſt, quibus univerſalis Eccleſia uterentur. Quod a Sancto Pontifice Pio V. confectum, magna Chriſtiani populi unitate obſervatur. Sunt & qui affirment, curam in hoc Concilio S. Iſidoro Hiſpalenſi hujus rei traditam (utpote qui primas partes in hoc Concilio tenuit) ut Miſsale, & Breviarium reformatum ex more Gothico omnibus Eccleſiis utendum conficeret, quod nunc dicitur *Mix arabe*; eo quod hanc Sacrorum formam poſtea Chriſtiani inter Arabes in captivitate miſerabili preſſi, religioſe ſervaverint; ipſi Mixt-arabi, Officium vero Eccleſiaſticum Mixt-arabum appellatum. Loaisa.

XCVIII. Porro Breviarum ipſum Mixtarabum, tam olim manuſcriptum, quam poſtea editum a Cardinale inſigni Ximenez Præſule Toletano, dicitur a priſcis ſæculis Iſidorianum, veluti ordinatum, ſive in meliorem formam redactum a Sancto Iſidoro. In ejus Codice antiquiſſimo Æmilianenſi dicitur (citatis in id Juliano ac Felice Præſulibus Toletanis ſeptimi ſæculi) ſeptem Diſcipulos S. Jacobi, Torquatum, ac ſocios, in Hiſpaniam attuliſſe ordinem celebrandi Miſſam ibidem contentum, quem ab Apoſtolis acceperant. Fuit ille communis olim in Hiſpania. Cardin. de Aguirre.

XCIX. *Unus ordo orandi, atque pſallendi, &c.*] Priſci certe Canones id decreverant tantum de Eccleſiis unius Provinciæ, & uni obnoxiis Metropoli, ut unam Officiorum formam omnes tenerent. Et eorum tamen auctoritate conſultiſſime hujus Concilii Patres nituntur, ut idem in Regni unius Provinciis, & Metropolibus complutibus decernant. Cum enim Epiſcopi ii, & Metropolitani jam omnes in unum veluti corpus concreſcant, omneſque in eadem univerſalia conveniant Concilia, eadem opera videntur omnes unius Regni Provinciæ in unam Provinciam coaluiſſe. Quod ſi vel ipſum ſolum Concilium Nationale ſpectes, ubi Metropolitanos & Epiſcopos univerſos neceſſe eſt eiſdem intereſſe officiis, eadem celebrare ſolennia, eidem omnes ſolenniori adeſſe Sacrificio; hæc omnia certe fieri nequaquam poſſunt, ſi ſuum quiſque celebrandi, vel canendi ritum habeat. Fecit hujus incommodi ratio, quæ vel ipſa per ſe oculos ferit, ut Provincialia Concilia obſervandum in Provincia illum Officiorum ordinem præſcriberent, quem Eccleſia Metropolitana ſervaret. Videtur & hæc eadem effeciſſe ratio, ut Nationale Concilium idem in Regni unius Provinciis omnibus vellet obſervari. Id autem quam neceſſarium ſit, facilius intelliges, ſi fingas tale aliquid hodie conſtitui, ut omnes, qui in eadem forte ſunt Urbe Clerici, Divinis interſint cum Urbis Clero officiis, & communem ſuo quiſque loco & ordine Miſſam celebrent, aut ſacra careant communione. Fecit eadem aliquando ratio, ut inferius dicetur, ut de inſtituendo in Eccleſia tota Romano & officio & ordine deliberatum ſit; quæ res jam obtinuiſſet in Hiſpania, ſi uti Bracaræ, ita & Toleti Romani ordo Officii fuiſset ſuſceptus. Thomassinus, *De Benefic.* Tom. I. Lib. 2. Cap. 76. num. 4.

C. Cap. III. *Bis in anno.*) Antiquum Apoſtolorum Decretum fuit, ut bis in anno Concilia haberentur, Cap. 38. Idem Concilium Nicænum ſancit, & Hormiſda Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ Cap. 3. & Zacharias Epiſt. IV. & Aurelianenſe Concilium III. Can. 1. & IV. Cap. 36. poſtea decretum fuit, ut ſemel in anno congregarentur, ut in Conc. Tolet. 3. Cap. 18. Idem Gregorius Magnus ad Epiſcopos Siciliæ. Poſtea id ipſum temperatum, ut tertio quoque anno cogerentur Concilia Provincialia. Sic in Concilio Matiſconenſi II. Cap. 20. & Lateranenſi III. Seſſ. 10. & Concilio Tridentino Seſſ. 24. Cap. 2. Tempus vero congregationi aptum decernitur autumnale; ut liquet ex III. Concilio Toletano Cap. 18. vel vernale, ut hic; vel poſt octavam Paſchæ Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti; ſeu alio denique commodiore tempore fieri id conceditur, pro more cujuſque Provinciæ, Loaisa.

CI. Sæpe in decurſu Operis hujus monui-

nuimus quantum momenti afferant frequentia Concilia, præſertim Provincialia, ad puritatem Fidei, & diſciplinam Eccleſiaſticam conſervandam, ne cadat, aut reſtituendam, ſi labefactari cœpit. Certe hoc ſæculo longe pauciora in Hiſpaniis, & novo Orbe celebrata videmus, quam præcedenti, cum jactura diſciplinæ prædictæ. CARO. DE AGUIRRE.

CII. Cap. IV. *Preſbyteri a tergo eorum reſideant.*) Nullus Preſbyterorum vocem deciſivam in Conciliis habebat; quicquid Michael Thomaſius commentetur; neque laici, licet Imperiali dignitate præfulgeant; ſolis enim Epiſcopis cauſa Fidei eſt conceſſa, ut veris Judicibus. De qua re vide Oſium Lib. 2. adverſus Brentium, De legitimis Eccleſiæ Judicibus. Baſilius etiam Imperator in VIII. Synodu id atteſtatur. Et ſi Regum, & Imperatorum ſubſcriptiones in Conciliis reperiuntur, perpende eas diverſas eſſe a verbis ſubſcriptionum Epiſcoporum, neque reperiri, niſi in cauſa communi Fidei, ut eorum auctoritate, & imperio Decreta Patrum aptius cuſtodiantur. Unde Theodericus Rex Catholicus dicebat, nec aliquid ad ſe pertinere de Eccleſiaſticis negotiis, propter reverentiam. Cap. *Concilia Sacerdotum*, Diſt. 17. LOAISA.

CIII. *Diaconus Alba indutus Codicem Canonum in medio proferens, Capitula de Conciliis agendis pronunciat.*) Nimirum, Codicem illum antiquum, quo Eccleſia Hiſpaniæ uſa fuiſſe creditur a tempore Concilii Eliberitani, & deinceps, facta ipſi additione recentiorum Canonum, prout decurſu temporis condebantur. Ejus Indicem nunquam hactenus editum, damus initio Tomi III. CARO. DE AGUIRRE.

CIV. Cap. V. *Archidiaconus.*) Pro officii mei honore & dignitate, non gravabor apponere aliquid de ejus functionis cura. Non inſtitutur Archidiaconus niſi fuerit Diaconus, ut Urbanus Papa decrevit in Concilio Arvernæ celebrato, & Calliſtus, & Innocentius II. Debet enim is eſſe, qui prudentia, & merito vitæ clareſcat. Eſtque coadjutor Epiſcopi in ordinatione Clericorum. De hoc Iſidorus Hiſpalenſis ad Laudefredum ſic inquit: *Archiaconus imperat Subdiaconis & Levitis; ad quem iſta pertinent miniſteria: ordinatio veſtiendi Altaris a Levitis; cura incenſi, & Sacrificii neceſſaria ſolicitudo; quis Levitarum ad populum Evangelium legat; quis preces dicat, ſeu Reſponſoria in Dominicis diebus, aut ſolennitatibus decantet. Solicitudo quoque Parœciarum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam; pro reparandis diœceſanis Baſilicis ipſe ſuggerit Sacerdoti; ipſe inquirit Parœcias cum juſſione Epiſcopi &c.* Quæ habentur Diſt. 25. & adducuntur ab Innocentio III. *De officio Archidiaconi*, Cap. 7. Officium etiam Archidiaconorum tradit Iſidorus Lib. 2. *De Eccleſiaſt. officiis*, Cap. 8. Subſcribunt Archidiaconi in Conciliis voce conſultiva & deciſiva; ut patet ex ſubſcriptionibus Concilii XI. Toletani: *Gudila Archidiaconus Toletanus hæc geſta Synodica a nobis definita ſubſcripſi.* Rege Vvamba Era OCCXIII. & Quiricio Archiepiſcopo Toletano. Similiter in XIII. & XV. ſubſcribit Ubiſandus Archidiaconus. Cœperuntque ita ſubſcribere Archiaconi in Conciliis Toletanis, a Concilio Tol. VIII. & deinceps. LOAISA.

CV. Præter hæc officia a S. Iſidoro indicata habebat olim alia Archidiaconus, tondendi comam, & profanas veſtes auferendi Clericis, quamvis invitis, ut palam ſtatuitur Can. 20. Concilii Agathenſis celebrati anno DVI. Quod poſtea inſtauravit Concilium Londinenſe anno Chriſti MCCLXXXVI. Can. V. CARDINALIS DE AGUIRRA.

CVI. Cap. VI. *Trinam quidam, quidam ſimplam merſionem faciant.*) Trina merſio cum invocatione Patris, & Filii, & Spiritus Sancti in principio Eccleſiæ celebris, & a Patribus in uſu poſita, ad Fidem Sanctæ & individuæ Trinitatis, unitatem, & diſtinctionem ſtabiliendam, & populos docendam. Inſignis eſt locus Ambroſii Lib. 2. *De Sacramentis*, Capite 7. *Interrogatus*, inquit, *credis in Deum Patrem omnipotentem? dixiſti: Credo; & merſiſti, hoc eſt ſepultus es. Iterum interrogatus es: Credis in Dominum noſtrum Jeſu Chriſtum, & in Crucem ejus? dixiſti: Credo; & merſiſti; ideo & Chriſto es conſepultus. Tertio interrogatus es; Credis in Spiritum Sanctum? Credo; & tertio merſiſti; ut multiplicem lapſum ſuperioris ætatis ablueret trina confeſſio.* Hæc Ambroſius. Idem comprobat Canon Apoſtolorum 50. *Si quis Epiſcopus.* Tertullianus Lib. *Adverſus Praxeam*, Cap. 26 Athan. Quæſt. 125 Auguſtin Homil. 3. apud Gratian. Diſt. 4. & Hieronym. *Adverſ Luciferian.* S. Chryſoſtomus Hom. 24. *in Joann.* Omnes hi Patres in ea ſunt ſententia, ut trina merſione conferendum ſit Baptiſma. Verum in Hiſpania ſimpla merſione confertur, infundendo aquam ſupra caput baptizati, ex Decreto S. Gregorii Magni Lib. 1. *Regiſt.* Epiſt. XLI. ad Leandrum Hiſpalenſem; & habetur, *De conſecr.* Diſt. 4. Cap. *De trina merſione.* De hac re vide quid ſtatuat S. Thomas 3. Part. Quæſt. 66. Art. 8. LOAISA.

CVII. Luculenta eſt ad dilucidandum hunc Canonem Epiſtola quædam Martini Epiſcopi Bracarenſis, *De trina merſione*, quam ineditam penes nos habemus ex Codice Toletano, cum aliis ejuſdem Præſulis monumentis. Licet autem alibi monuerimus, nos illa omnia in aliud tempus, & locum deſtinaſſe; tamen quia nonnihil lucis affert ad hunc Canonem illuſtrandum, viſum hoc loci eam publicæ luci committere. At quia nimis Notarum ſeriem interrumperet, in earum calcem rejicere decrevimus. Vide ergo lector & fruere. CARO. DE AGUIRRE.

CVIII. Cap. VII. *Venerabilem diem,*] Antiquum Eccleſiæ morem obſerva celebrandi hebdomadam Sanctam in Quadrageſima, & prædicandæ Crucis myſterium, & confitendi peccata, eaque abſolvendi, accipiendi denique Corpus & Sanguinem Chriſti in die ſancto & venerabili Dominicæ Reſurrectionis. Quem morem etiam nunc Catholica Eccleſia ſanctiſſime, & religioſiſſime colit. Indeque ſtatutum eſt in Concilio Lateranenſi, Cap. 21. ut omnis utriuſque ſexus ſuſcipiat reverenter ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ Sacramentum. LOAISA.

In-

CIX. *Indulgentiam criminum clara voce &c.*] Quæſo, lector, an omnis populus erat pœnitens, nulluſque fidelis? conſtabant Hiſpaniarum Eccleſiæ ſolis pœnitentibus; Solebant igitur ſacris illis diebus peccatorum remiſſionem non modo pœnitentibus proprie dictis, ſed etiam fidelibus concedere. Criminum ergo minus gravium erat confeſſio, pœnitentia, & abſolutio privatim conceſſa; ſed poſtremam non ſecus, ac ſi publica fuiſſet, Chriſtiana plebs illis diebus potiſſimum ſibi procurare ſatagebat, ut non ſemel animadverſum eſt. Huc etiam referri poteſt vulgatum S. Innocentii dictum in Epiſt. 1. Cap. 7. *De gravioribus & levioribus peccatis, quæ in Cœna Domini remitti ſolent.* Morinus. *De pœnitentia*, Lib. v. Cap. 31. num. 21.

CX. Cap. viii. *Jejunium toti diei polluunt.*] Ita loquuntur PP. Toletani de iis, qui Peria ſexta ante Paſcha veſcebantur ad horam nonam, ſive juxta alia mſs. ab hora nona. Nemini enim tunc in diebus Quadrageſimæ veſci licebat uſque ad veſperam; nimirum uſque ad tranſactas integre tres horas poſt nonam; id eſt, uſque ad ſex horas poſt meridiem. Multo autem magis id debebat fieri ſexta Feria ipſius Dominicæ Paſſionis qua, ut inquit Bernardus, *vel ſceleratorum, hominum corda ad pœnitentiam provocantur.* Licet autem poſt ſæculum xii. paullatim magis ac magis anticipata fuerit hora prandii, uti hodie fieri videmus, in diebus Quadrageſimæ; ſemper tamen habetur ratio aliqua diei Veneris Sancti, ut vocant; nam innumeri eo ſacratiſſimo die in pane & aqua jejunant, quamvis horam ſolitam aliis diebus ſervent in veſcendo. Card. de Aguirre.

CXI. Cap. ii. *Benedicimus.*) In Cerei, novique luminis benedictione Theodorus PP. 73. ſub Petro, & D. Ambroſius, D. etiam Auguſtinus, & Petrus Diaconus Caſſinenſis elaborarunt. Eam autem, qua nunc Romana Eccleſia utitur, a D. Gregorio Magno compoſitam, muſicique tonis ornatam, ferunt. Loaisa.

CXII. Præcipit per omnes Hiſpaniæ Eccleſias in pervigilio Paſchæ novum igoem, & Cereum benedici. Hujuſce ritus, qui nocte ipſa, quæ Dominicam Paſchæ diem antecedit, peragebatur ſolenniter circa dimidium noctis; mentio quoque eſt apud Albinum Flaccum, ſive Alcuinum, Libro, *De divinis officiis*, ſub Titulo, *De ſabbatho Sancti Paſchæ*. Meminere pariter Amalarius Fortunatus Epiſcopus Trevirenſis Lib. *De Eccleſiaſt. officiis*. Cap. 118. & Walafridus Strabo, *De rebus Eccl.* Cap. 30. Rabanus Maurus, Lib. 2. *De inſtitutione Clericorum*, Cap. 38 qui omnes Auctorem iſtius ritus nominant Zoſimum Papam. Cabassutius.

CXIII. Cap. x. *Quiſquis ergo Sacerdotum.*) Dominicam orationem in Sacrificio Miſſæ, vel publico, vel privato, eſſe dicendam, Chriſtus docuit, Auctore D. Hieronym. Lib. 3. adverſus Pelagianos: *Sic docuit*, inquit, *Chriſtus Apoſtolos ſuos, ut quotidie in Corporis illius Sacrificio credentes audeant loqui: Pater noſter, qui es in Cælis.* Gregorius Lib. 7. Epiſt. lxiii. *Mos fuit*, inquit, *Apoſtolorum, ad ipſam orationem Dominicam immolationis hoſtiam conſecrare.* Tertullianus idem videtur ſentire Lib. *De oratione*, Cap. 9. Deinde Eccleſia poſt Conſecrationem, & Canonem, Dominicam orationem dici præcepit, ut teſtatur Ambroſius, *De Sacram.* Cap. 4. & Auguſt. Serm. *De verbis Domini*, 28. Loaisa.

CIV. *Quiſquis ergo Sacerdotum &c. orationem Dominicam quotidie &c.*) Cum magnis rationum momentis conſtituiſſet, inferi Divinis officiis orationem Dominicam, abdicationis pœna percellit denique eos, qui illam, vel publice, vel privatim in recitando curſu canonico prætermiſerint: *Quiſquis ergo Sacerdotum, vel ſubjacentium Clericorum, hanc orationem Dominicam quotidie, aut in publice, aut in privato officio, præterierit, propter ſuperbiam judicatus, ordinis ſui officio multetur.* Diſertius nihil optari poterat. Illud enim privatum officium, quod a publico hic ſecernitur, non poteſt aliud fingi, quam privata recitatio horarum canonicarum, cui frequens oratio intertexitur Dominica. De celebratione Miſſæ nemo ſobrius id intellexerit, tum quod non quotidie ea a quolibet recitaretur, ſaltem ex officio; tum quod hac pœna implicantur, ſicut & hoc ſtatuto, non ſoli Presbyteri, ſed Clerici prorſus omnes: *vel ſubjacentium Clericorum.*

CXV. Si abdicantur autem gradu, & dignitate quicumque deinceps præterierint orationem Dominicam in privata recitatione officii; quid ſi totum officium præterierint? Si poſſunt enim impune in totum ſuperſedere ab officii recitatione, poſſunt & abſtinere a recitanda oratione Dominica. Thomassinus, *De Beneficiis*, Tom. 1. Lib. 2. Cap. 76. num. 8. & 9.

CXVI. Cap. xi. *Alleluia.*] De hujus vocis uſu in Eccleſia Romana, & ſignificatione conſule D. Hieronym. Epiſt. vii. & xxvii, & ad Marcellam Epiſt. cxxxvii. & Gregor. in *Regiſt.* Lib. 7. Indict. 2. Epiſt. lxiii. Auguſtinus in Pſalm. 106. teſtatur, uti in Eccleſia Alleluia, eſſe antiquam Eccleſiæ traditionem; & ad Januarium Epiſt. cix. Cap. 17. & lætis dumtaxat temporibus cani jam ab Apoſtolico ſæculo, ut in Paſchate; idem in Epiſt. ad Caſulanum. Erat Alleluia carmen muſicum ruſticorum, & cum operi agrelli incumberent, Alleluia cantabant; inde in tonis muſicis Eccleſiæ uſurpatum. D. Iſidorus Lib. *Etymol.* 6. Cap. 19. *Alleluia duorum* inquit, *verborum interpretatio eſt, hoc eſt, Laus Dei, & eſt Hebræum. Significat igitur laudare Deum cum jubilo, & lætitia, & cantu, unde in cælo auditur, ubi omnia cantica ſunt læta, & perpetuum Alleluja.* Apocalypſ. 19. Juſtinus Martyr. Quæſt. 50. ad orthodoxos Alleluia collaudare interpretatur. Idem Aug. 2. *De doctrina Chriſtiana*, Cap. 10. Et Theodoretus ad Pſalm. 146. Hinc illi Pſalmi, qui ad laudem Dei, & lætitiam animi ordinantur, Alleluiatici vocantur a D. Auguſtino Pſalm. 105. Unde aliud ſignificat Alleluia, quam Laus tibi Domine; nam Alleluia eſt laus Dei cum lætitia, & cantico; quare certis diebus canitur, & non omni tempore, ut inquit Auguſtinus Pſalm. 106. Quod vero

vero Alleluia non cantetur in Quadrageſima, Iſidorus eſt Auctor Lib. 1. *De Eccleſ. offic.* Cap. 13. ubi inquit: *Verum apud nos, ſecundum antiquam Hiſpaniarum traditionem præter dies jejuniorum, vel Quadrageſimæ, omni tempore cantitur Alleluia*. Idem Gregorius Lib. 7. Epiſt. LXIII. Auguſtinus in *Enarrationibus* in Pſalm. 118. fuſe hoc argumentum proſequitur. Loaisa.

CXVII. Tempore hujus Concilii *Alleluia* nondum intermittebatur a Dominica Septuageſimæ, ſed ab initio Quadrageſimæ uſque ad Paſcha. Sic etiam fuiſſe ſervatum ſæculo quinto, colligitur ex S. Auguſtino in Pſalmum 110. ac ſæculo ſexto ex Sancto Benedicto in *Regula* ſua, Capite 15. Alleluia porro non eſt una aliqua ſimplex dictio, ſed compoſita ex duabus, nimirum *Hallelu*, & *Iah*; ſignificatque laudare Deum, non qualitercumque, ſed cum exultatione, lætitia, & cantu. Plura de hoc lege apud Sanctum Pagninum in *Theſauro linguæ ſanctæ*, Lorinum in Pſalmum 114. Alcazarem in Apocalypſin, Cap. 19. ac recentius apud piiſſimum, & eruditiſſimum Cardinalem Bona Tomo II. Tract. *De Divina Pſalmodia*, Capite 16. ubi & allegat Canonem hunc pag. mihi 461. Cardinalis de Aguirre.

CXVIII. Cap. XII. *Laudes poſt Apoſtolum*.] Laudes vocat Hymnum trium puerorum, de quo infra Cap. 14. Berno Abbas facit Gregorium I. Auctorem Hymni trium puerorum dicendi in fine Miſſæ. Eſtque Hymnus vox Græca, laudes ſignificans; unde illud *Hymno dicto*, Matth. 26. quo laudes Deo decantatas poſt cibum ſignificat. Hodie, dicto Evangelio, dicitur a Sacerdote: Laus tibi Chriſte; verum Laudes more Romano poſt Epiſtolam leguntur.

CXIX. *Poſt Apoſtolum non Laudes, ſed Evangelium annunciari*.] Plerique Miſſæ expoſitores, tam veteres, quam recentiores de Gradualis antiquitate agentes, gravi ſe difficultate involvunt, propter Decretum Concilii IV. Toletani, quod celebratum fuit ſub Honorio Papa an. DCXXXIII. In eo ſiquidem Canone XII. non obſtante quod dudum Gregorius Magnus Reſponſorium poſt Epiſtolam cantari ſtatuiſſet; ſancitum fuit, ut immediate poſt Epiſtolam Evangelium legeretur, nulla facta Reſponſorii interpoſitione. Putat Berno Augienſis Cap. 1. tempore hujus Concilii Gradualia frequentari cœpiſſe, & Hiſpanos novitate rei perculſos reſtitiſſe; poteſt vero Romanæ Eccleſiæ auctoritate conſtitutum fuiſſe, ut *Reſponſoria*, & *Alleluia* ante S. Evangelium canerentur. Idque ait Walafridus Strabo Cap. 22. uſu Romano commendatum, ad omnes deinde Latinorum Eccleſias perveniſſe. Sic omnes fere ignorantia facti hunc nodum evadunt, ſed non ſolvunt. Ad ritum enim Moz-arabicum, quo tunc Hiſpania utebatur, & longo poſt tempore ibidem viguit, pertinet iſte Canon; quem ritum cum quidam Sacerdotes perverterent, merito in illos Toletani Concilii Antiſtites, Iſidoro Hiſpalenſi in eo præſidente, animadverterunt. Sunt autem Laudes, quæ poſt Evangelium priſco more Hiſpaniarum dicuntur, non Hymnus trium puerorum, ut ait in Notis ad præcitatum Canonem Garſias Loaiſa, ſed verſiculus cum *Alleluia* ei prorſus ſimilis, qui ritu Romano poſt Reſponſorium cantatur. Ipſum vero Reſponſorium cantabant Hiſpani poſt Lectionem Veteris Teſtamenti, quæ in eodem Miſſali Epiſtolæ præmittitur. At poſt Epiſtolam Chorus reſpondet *Amen*, & ſequitur immediate Evangelium. Eodem fere ritu utuntur Amoruliani; nam poſt Lectionem Veteris Teſtamenti ſequitur Pſalmellus, quem vocant inſtar Gradualis Romani. At verſum cum *Alleluia* concinunt poſt Epiſtolam. In Liturgia Maronitarum poſt lectam Epiſtolam dicit Sacerdos hæc verba: *Gloria Domino Paulli, & Prophetarum, & Apoſtolorum. Miſericordia Dei ſit ſuper Lectores, & ſuper Civitatem hanc, atque omnes habitatores ejus in ſæcula, Amen. Alleluia, Alleluia. Ferte oblationes, & introite in Atria Domini, & adorate eum in Templo ſanctitatis ejus, & confitemini ei, ac benedicite Nomini ejus, a quo vita datur. Alleluia*. Car. Bona Lib. 2. *Rerum Liturg.* Cap. 6. §. 4.

CXX. Cap. XIII. *Beatiſſimi Doctores.*) Hymnos componere, & canere in Eccleſia, antiquis Chriſtianis in more fuit poſitum, ut teſtatur Philo Judæus in Libro, *De ſupplicum virtutibus*. Euſebius Lib. 2. *Hiſtor.* Cap 26. Dionyſius Areopag. *De divinis nominibus*, Cap. 4. Sacratiſſimum Corpus Beatæ Virginis Mariæ cum Hymnis delatum ſcribit Nicephorus Lib. 2. Cap. 22. In Concilio Antioch. ante annos mille & trecentos, damnatus eſt Paulus Samoſatenus, qui Pſalmos, & Hymnos in honorem Chriſti decantatos expoſuit, & ejecit. Hoc conſtat apud Euſebium Lib. 7. Cap. 24. Hilarius Librum Hymnorum compoſuit, ut Auctor eſt Hieronymus in *Catalogo*. Ambroſius Hymnos edidit, ut teſtatur Auguſtinus Lib. 1. *Retract.* C. 21. Et ipſe Ambroſius Hymnorum ſuorum meminit in *Oratione in Auxentium*, & S. Benardus in *Regula*. Extant alii Sanctorum Hymnorum Auctores, ut Syneſius, Cyrenæus, Theophanes, Coſmas Hieroſolymitanus, atque alii. Theodoſius Junior Princeps religioſiſſimus, cujus Regia non diſſimilis erat Monaſterio, primo diluculo Hymnos alternis recitabat. Socrates Lib. 7. Cap. 22. Nicephor. Lib. 14. Cap. 13. Berno Abbas *De officio Miſſæ*, Cap. 3. ſcribit, Hymnum Angelorum, *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus*, a Teleſphoro primum fuiſſe auctum, & a Symmacho completum, Eccleſiæque cantandum traditum. Niceph. Lib. 11. Cap. 16. rationem, modumque Hymnorum canendorum tradit ea Joſepho. Dionyſius Areopagita Libro *De Divinis nominibus*, Cap. 4. Part. 2. Librum Hierothei ſanctiſſimi Hymnorum Divinorum adfert.

CXXI. Cap. XV. *In fine Pſalmorum.*) De verſu illo: *Gloria Patri, & Filio &c.* ut ſupra diximus. Verum ſunt, qui dicant, a Flaviano Antiocheno, auditore Chryſoſtomi compoſitum, ut Nicephorus Lib. 9. Cap. 24. & 19. Cap. 51. & aliter a Catholicis Græcis in fine Pſalmorum decantari, aliter ab Arianis, Sozomenus Lib. 3. Cap. 20. Theodor. Lib. 2. Cap. 24. poſtea conſilio Hieronymi in Eccleſia Latina additum finibus Pſalmorum a

Da-

Damaſo, ipſe refert in Epiſtola ad Damaſum. Et hic mos Romanus prævaluit in Eccleſia, & ita non *Gloria, & honor*, ſed *Gloria Patri* dicitur. Loaisa.

CXXII. Cap. xix. *Pernicioſa conſuetudo &c.*) Dolent Patres hoc loco iniquitatem quarundam electionum factarum eo ævo ad Epiſcopatus Hiſpaniæ: *Dum alii per ambitum Sacerdotium appetunt, alii oblatis muneribus Pontificatum aſſumunt, nonnulli etiam ſceleribus implicati &c.* Vide ibi. Omnia enim impedimenta videntur indicari ſacris Canonibus contenta, ut quiſquiam ordinetur Sacerdos, aut Epiſcopus. Uberrimi Commentarii occaſio ſeſe offerebat hoc loco. Verum nobis immorari non vacat, præſertim in re adeo obvia, quam plurimi late tractant; nemo tamen copioſius, aut eruditius, quam Franciſcus Hallierus in aureo ſuo illo Opere, *De ſacris electionibus &c.* Legendi quoque de eodem argumento eruditiſſimi duo Scriptores, Sauſſayus in *Panoplia Epiſcopali*, & Thomaſſinus ſparſim tribus juſtis voluminibus, *De diſciplina Eccleſiaſtica*. Cardinalis de Aguirra.

CXXIII. Cap. xx. *Levitæ conſecrentur.*] Levitas vocat Diaconum, & Subdiaconum. Vide Concilium II. Cap. I. & Carthagin. III. Cap. 4. & Agathen. Cap. 16. & 17. Arelat. III. Cap. I. Vvormac. Cap. 69. & Syricus Papa Epiſt. I. Cap. 9. & noviſſime Concil. Trident. de ætate Levitarum ſtatuit.

CXXIV. Cap. xxII. *In conclavi ſuo.*) Clericos ſelectos, ad ſanctiorem vitam adſpirantes, ab Epiſcopo adſumptos, manere eum eo in clauſura, paupertate, & Præpoſitorum obedientia, & ad teſtimonium vitæ Epiſcopi, conſtat ex Concilio Tolet. II. Cap. I. & ex Auguſtino in Sermone 22 *De communi vita Clericorum*; & Sermone 36. *Ad Presbyteros*. Inde ortum habuit Canonicorum Ordo, & Regula in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis. Poſſidonius in *Vita Divi Auguſtini* refert, communi menſa in conclavi eum Presbyteris, & Clericis uti ſolitum Auguſtinum. Loaisa.

CXXV. Cap. xxIII. *In conclavi Epiſcopi &c.*) Hinc collige Presbyteros, & Diaconos ſolitos antiquitus in iiſdem habitare cum Epiſcopo ædibus; quæ conſuetudo in Gallia quoque viguit, juxta Aurelianenſis II Concilii Can. ix. *Nullus Presbyterorum ſine permiſſione Epiſcopi ſui cum ſæcularibus habitare præſumat. Quod ſi fecerit, ab officii communione pellatur.* Et firmatur priſca conſuetudo teſtimonio Auguſtini in Serm. 22. *De communi Clericorum vita*; & Sermon. 36. *Ad Presbyteros*; ejuſque in Vita Poſſidius refert Cap. 52. *communi menſa in conclavi cum Presbyteris, & Clericis uti ſolitum Auguſtinum.* His adſtipulantur duo Concilia ſub Pontifice Leone III. & Imperatore Carolo Magno habita; in primis Moguntiacum Can ix. ſic ſtatuit: *In omnibus igitur, quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut Canonici Clerici canonice vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta ſanctorum Patrum. Et nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Magiſtri eorum compoſite agere præſumant in unoquoque Epiſcopatu. Et ut ſimul manducent, & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit. Vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant, & ſingulis diebus mane primo ad lectionem veniant & audiant quid eis imperetur. Ad menſam vero ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecundum Canones ſuis Magiſtris exhibeant.* Sub iiſdem pariter celebratum Concilium Turonicum III. paria decernit his verbis: *Canonici, & Clerici Civitatum, qui in Epiſcopiis converſantur, conſideravimus, ut in clauſtris habitantes ſimul omnes in uno dormitorio dormiant, ſimulque in uno reficiantur refectorio, quo facilius poſſint ad Horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita, & converſatione ſua admoneri, & doceri; victum, & veſtimentum juxta facultatem Epiſcopi accipiant, ne paupertatis occaſione compulſi, per diverſa vagari, ac turpibus ſe implicare negotiis cogantur, dimiſſoque Eccleſiaſtico officio, incipiant indiſciplinate vivere, & propriis deſervire voluptatibus.*

CXXVI. Nec tantum erat Canonicorum, ac Presbyterorum vita communis, ſed etiam minorum Clericorum, qui in Seminariis inſtituebantur, ut ex illius Concilii Toletani IV. Canone ſequenti perſpicuum fit. Cabassutius

CXXVII. Cap. xxIV. *Omnes in uno conclavi.*] Inſtitutionem hujus Seminarii Clericorum, primum ortam invenio in Concilio Toletano II. deinde in Conſt. Alex. IV. & in I. Lateranen. Cap. II. demum in exactam formam redegit Concilium Tridentinum Seſſ. 23. Cap. I. Loaisa.

CXXVIII. Cap. xxv. *Ignorantia mater cunctorum errorum.*] Huc refertur Oſeæ 4. verſ. 6. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* Et Malach. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt.* Eccleſia magnopere ſolicitudinem gerit, ut Clero addicti, ſcientiis Eccleſiaſticis imbuantur. Ideoque approbat, ut Beneficiis, ac Præbendis proviſi ab Eccleſiis ſuis abſint, ut ſtudiis informentur, nec minus percipiant ſuos fructus Præbendarum, Cap. *Super ſpecula*, *De magiſtris*. Et quod attinet ad Gallicanas Eccleſias, Concordatum Bononienſe in Concilio ultimo Lateranenſi approbatum in gratiam cujuslibet Clerici propter ſtudia convenienter abſentis, ſic decernit Tit. *De collat.* §. I. *Et ut liberius ſtudio vacare poſſit, etiamſi abſens fuerit a Divinis, habeatur pro præſente, ita ut nihil perdat.* Quem in locum hoc ſcribit commentator Rebuffus: *Et ſic nec diſtributiones anniverſarias, nec aliud adventitium amittere debent, per hoc verbum, nihil perdat.* Quod etiam ſuadetur per illum textum, qui fingit eum præſentem in Divinis. Tantum enim operatur fictio in caſu ficto, quantum veritas in caſu vero, Leg. *Filio quem Pater*. ff. *De liberis, & poſthu.* Leg. *Si filius familias.* ff. *Si cert. petat.* Cap. *Cum dilectus*, & Cap. *Ad audientiam*, *De Clericis non reſid.* Item in Gallia, ex amore ſcientiæ multæ reſervantur Præbendæ, tam ſimplices, quam curatæ, perſonis graduatis, per Pragmaticam Sanctionem, atque Concor-

da-

datum. Denique Canon iſte Toletanus citatur Cap. *Ignorantia mater*, Diſtinctione 38. Cabassutius.

CXXIX. Cap. xxvi. *Libellum Officialem.*] Sacramentorum manuale nunc appellatur; & in eo etiam Decreta Patrum de Sacramentorum uſu, & ritibus contineri apparet ex Concil. Moguntino Cap. 22. ubi de Libro Officiorum fit mentio; & duæ regulæ ex eo, *De Clericis vagis*, adducuntur. Concilio Toletano viii. vocatur Supplementum.

CXXX. Cap. xxvii. *Orarium, & Annulum.*] Orarii meminit S. Ambroſius in oratione *De obitu fratris Satyri*. Orarium dicitur *ſtola oraria* apud Buech. Lib. 6. Cap. *Presbyter*, & in ſiniſtro humero a Levita geſtandum ex Decreto Sylveſtri Pontificis; & in Concilio Romano ab eodem coacto Cap. 6. & infra in hoc Concilio, Cap. 40. dicitur; & quod non debet Levita illud geſtare coloribus, aut auro ornatum. Non erat autem una eademque ratio geſtandi Orarium Diacono, & Subdiacono conceſſa, ut ex Bracarenſi i. patet, Cap. 9. *Orarium*, inquit, *habeat Subdiaconus, & Diaconus; ſed Diaconus infra tunicam abſconſum habeat Orarium. Subdiaconus ſuperpoſito ſcapulæ utatur Orario*. De eo vide Vvaldenſ. Libro, *De Sacramentis*, Tit. 4. Cap. 29. & Hugonem Lib. 2. Cap. 10, 4. Part. *De Sacramentis*. Formam ordinandi, & conſecrandi Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, tradit Concilium Carthaginenſe iv. in principio. Concilio Aurel. i. Cap. 21. dicitur: *Monacho Orarium in Monaſterio, vel zonas habere non liceat*, Eſt apud Gratianum 27. Q. 1. Zonæ vocantur, quæ a Caſſiano *Rebracatoria* appellantur Lib. 1. *De habitu Monach.* Cap. 6. Erat vero Orarium ſolummodo his perſonis conceſſum, quibus prædicandi munus eſt delegatum; unde Cap. 40. infra dicitur: *Orarium oportet Levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat, id eſt, prædicat*. Beda vero in Collect. Cap *De ſeptem Ordin.* Orarium dicit ab oratione appellatum: *Bene etiam*, inquit, *orationibus convenit Orarium, conveniens veſtimentum officio*. De Annulo Epiſcopi, qui in ejus conſecratione datur Epiſcopo in ſignum Pontificalis honoris, vel ſignaculum ſecretorum, ut refert S. Iſidorus Lib. 1. *De Eccleſiaſt. offic.* Cap. 5. multa traduntur in Ritualibus. Loaisa.

CXXXI. *Niſi gradus amiſſos recipiat coram Altario de manu Epiſcopi.*] Sicut per depoſitionem, vel degradationem non adimitur ſacri characteris poteſtas, ita nec per iteratam ordinationem reſtituitur. Nulla igitur hic decernitur reordinatio, ſed ſolennis quædam cæremonia Sacramento vacua præſcribitur in priſtinum miniſterium reſtitutionis, ei, qui injuſte fuerat exauctoratus, ſeu gradu motus, qualia diverſa ſuppeditat exempla Eccleſiaſtica antiquitas. Concilium quidem Nicænum in ſuis Synodicis ad Ægyptios Literis, eos qui ordinati fuerint a Meletio Lycopolitano Epiſcopo ſchiſmatis auctore, ſi ad unitatem Eccleſiæ, unde ſe ſubtraxerant, revertantur, permittit in Clero perſiſtere, atque acceptorum ordinum miniſteria exſequi; hac tamen præmiſſa conditione μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας. *Dummodo ſanctiore manuum impoſitione confirmati fuerint*. Quo eodem ſenſu Can. viii. Nicænus de Catharis Clericis ad Eccleſiam redeuntibus. χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. *Impoſitis eis manibus ſic in Clero maneant*.

CXXXII. Veruntamen ſacra Eccleſiæ diſciplina neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri permittit, ut conſtitutum refert Ambroſius in Epiſt. lxxviii. & lxxix. in Capuana Synodo ſub Syricio Papa; & nominatim allegatur, & confirmatur a Concilio Carthaginenſi III. Canone xxxviii. his verbis: *Illud autem ſuggerimus mandatum vobis, quod etiam in Capuenſi plenaria Synodo videtur ſtatutum, non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel tranſlationes Epiſcoporum*. His conſonat Auguſtinus in Lib. 2. *Contra Epiſtolam Parmeniani*, Cap. 13. dicens: *Utrumque Sacramentum eſt, & quadam conſecratione utrumque homini datur; illud cum baptizatur, iſtud cum ordinatur; ideoque in Catholica Eccleſia utrumque non licet iterari. Nam ſi quando ex ipſa parte etiam Præpoſiti, pro bono pacis correcto ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt etſi viſum eſt opus eſſe, ut eadem officia gererent, quæ gerebant, non ſunt rurſus ordinandi; ſed ſicut baptiſmus in eis, ita & ordinatio manſit integra*.

CXXXIII. Baſilius his conformatur in Epiſt. 1. *Ad Amphilochium*, Cap. 1. in fine. Allegatis enim duorum Epiſcoporum exemplis, qui ab hæreticis conſecrationem acceperant, atque ad Pontificium miniſterium ſine nova ordinatione intra Eccleſiam Catholicam fuerant poſt ejuratam hæreſim admiſſi; hoc idem concludit circa alios quoſcumque ab hæreticis ſecundum Eccleſiæ ritum ordinatos, ſi eos judicet Eccleſia miniſterio idoneos. Idemque Epiſt. cxcvii. dicit novum prorſus, & horrore dignum eſſe, quod Euſtachius Epiſcopus etiam manum denuo quibuſdam imponere præſumpſerit: *quam rem*, inquit, *nemo unquam ex hæreticis feciſſe videtur*.

CXXXIV. Patres ergo Nicæni, per ſanctiorem illam manuum impoſitionem; & Toletani illi per hanc inſtrumentorum, & ſacrorum inſignium ad Altare redhibionem, non reordinationem inducere intendunt, ſed pias cæremonias, per quas ſuſpenſis ab exercitio confertur poteſtas, non quidem valide, ſed tantum licite ordinis poſthac exercendi. His accedat Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis præclare dicens in Epiſt. xxv. quo pacto id in Eccleſia ſuo tempore fieri ſoleret: *Rebaptizationes*, inquit, *& reordinationes fieri Canones vetant. Propterea depoſitum non reordinabitis, ſed reddetis ei ſuos gradus per inſtrumenta, & veſtimenta, quæ ad ipſos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradum Oſtiarii in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Noviſſima autem benedictione lætificabis eum, ſic concludendo: Benedictio Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ſuper te deſcendat, ut ſis reſtitutus in ordine Sacerdotali, & offeras placabiles hoſtias*. His affatim illuſtratur Canon Toletanus. Cabassutius.

CXXXV. Cap. xaix. *Si Epiſcopus*) Concilium ſecundum Ancyran. Cap. 23. idem decernit, & eandem pœnam ſtatuit. Agathenſe Cap. 24. prohibet, ne fiant ſub nomine fictæ Religionis Sanctorum ſortes, aut Scripturarum inſpectio, ut inde futura promittantur. Fiebant autem ſortes Sanctorum de ligno, aut pane; ut conſtat ex Antiſiodor. Canone iv. & t. Aurel. Cap. xaa. In Concil. Lateran. v. ſub Leone x. hujus pœna eſt temperata, relictaque Ordinarii arbitrio. Loaisa.

CXXXVI. Cap. xxxiii. *Noverint conditores Baſilicarum &c.*] Hic perſpicis, ut ordinatio fieri non poterat, niſi ab Epiſcopo; ita nec proviſionem Beneficii, quæ ab ordinatione tunc non ſejungebatur, niſi ejuſdem auctoritatis interventu, fieri potuiſſe. Nec enim unquam, vel uſquam, Clerici ſine Eccleſia, vel Eccleſia ſine Clericis, id eſt, ſine Beneficiariis. Erant tamen in Epiſcoporum maxime poteſtate Parochiæ, & Abbatiæ. Abbatum certe inſtitutio in hoc eodem Concilio Epiſcopis vendicatur; & quod magis mirere, etiam clauſtralium omnium officiorum: *Abbates, aliaque officia inſtituere.* Thomassinus, *De Beneficiis* Tom. II. Parte 2. Lib. 1. Cap. 34.

CXXXVII. Cap. xxxvi. *Presbyteros probabiles.*) Burch. *probabilis vitæ* legit. Nam Viſitatores Epiſcoporum debent eſſe Viri graves, morum probitate ornati; qui non ſtipendio, & lucro ducantur, ſed potius pro charitate, & gloria Chriſti inſudent. Eorum fit mentio in Concilio Laodicen. Cap. 57. Et Concilium Bracarenſe II. formam viſitationis Epiſcopi accurate præſcribit Cap. 1. & 2. & Concil. Mogunt. Cap. 20. & Concil. Trident. in multis locis, præſertim Seſſ. 21. Cap. 8. & 22. Cap. 8. & Seſſ. 24. Cap. 3.

CXXXVIII. *In primo Choro.*] Diviſam eſse Eccleſiam in Stationes, & Choros, paret ex Concilio Turonenſi II. Cap. 3. ubi præcipitur, ut Laici ſecus Altare, quo ſancta myſteria celebrantur, inter Clericos, tam ad Vigilias, quam ad Miſsas, ſtare penitus non præſumant; ſed pars illa, quæ a cancellis verſus Altare dividitur, Choris tantum pſallentium pateat Clericorum; ad orandum vero, & communicandum laicis viris, & feminis, ſicut mos eſt, Sancta Sanctorum pateant.

CXXXIX. Cap. xli. *Omnes Clerici.*) Iſidorus Lib. 2. *De Eccleſ. officiis*: *Omnes, qui in Eccleſiaſtici miniſterii gradibus ordinati ſunt, generaliter Clerici nominantur.*

CXL. *Circuli coronam.* Primus tonſuræ modum decrevit Sanctus Anicetus Papa in Epiſtola Decretali, *Ad Epiſcopos Galliæ*: *Comam*, inquit, *Clerici non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant.* Habetur Diſtinctione 23. Cap. *Probibet*; & Concilio Carthaginenſi IV. Cap. 44. Iſidorus Lib. *De Eccleſ. offic.* 2. Cap. 4. tonſuram ortum habuiſse a Nazaræis, & hujus exempli uſum ab Apoſtolis in Eccleſiam introductum, auctor eſt. Quod etiam Concil. Aquiſgranen. Cap. 1. probat. Advette in Gallæcia laicos uti ſolitos prolixis comis. Divus Hieroymus (habetur 12. Q. 1. Cap. *Duo ſunt.*) ſic inquit: *Coronam* (loquitur de Clericis) *habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ, in ſignum Regni, quod in Chriſto expectatur; raſio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio.* Loaisa.

CXLI. *Omnes Clerici, vel Lectores &c.*] Hunc certe Canonem multis præclaris fœtum documentis, paullo operoſius expendere ſuvabit. Docet enim primo, eam fuiſse Diaconorum, Presbyterorum, & Epiſcoporum tonſuram, quæ partem ſuperiorem capitis totam aperiret, *detonſo ſuperius toto vertice*; idque ſolum relictum eſse crinium, quod eſſet circuli inſtar, aut coronæ: *Inferius ſolam circuli coronam relinquant.* Et hæc quidem tonſuræ forma fuit, ac coronæ Clericalis. Secundo, Clericos omnes a Lectoribus ad Epiſcopum uſque, tonſuram eandem, atque coronam geſtare debuiſse. Jam enim *Sacerdotum* nomine Presbyteri, uti & Epiſcopi, comprehendi cœperant, quemadmodum Lectorum voce inferiores omnes ordines videntur ſignificari. Tertio, uſos ſemper eſse Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos ejuſmodi tonſura, & corona, qualis hic præſcribitur, immo ipſos etiam Provinciarum omnium Hiſpaniæ Clericos inferiores, ſi Galliciam unam excipias, ubi Lectores *prolixis, ut laici comis, in ſolo capitis apice modicum circulum tonderent.* Quarto denique, ea re damnata, juſſiſque inferioribus Clericis eandem geſtare tonſuram, & coronam, quam geſtarent Epiſcopi, & Presbyteri, decretum eſse a Synodo, ut pro hæreticis habeantur Clerici, qui in retinendo hæreticorum uſu, & more fuerint pertinaces. Thomassinus, *De Benef.* Tom. I. Lib. 1. Cap. 28. num. 4.

CXLII. Conſidera, quæſo, graviſſimam reprehenſionem adverſus Clericos minorum ordinum, qui ita utebantur prolixis comis inſtar laicorum, ut tamen *in ſolo capitis apice moditum circulum tonderent.* Eum abuſum mutuatum ab hæreticis in Gallicia, declarant Toletani Patres; nimirum, ut credo, a Priſcillianiſtis, ſeu potius ab Arianis, ut cenſet Illuſtriſſimus Dominus D. Petrus de Lepe Epiſcopus Calagurritanus inſigni pietate, & doctrina celebris in Epiſtola quadam ad me ſcripta de ea re. Quapropter de cætero abuſum ipſum ſeveriſſime prohibent Lectoribus ſub extrema pœna ſeparationis ab Eccleſia. Id palam denotant verba illa poſtrema Capiris hujus: *Qui autem hoc non cuſtodierit, Fidei Catholicæ reus erit.*

CXLIII. Quid autem dicemus noſtro tempore de plurimis Clericis minorum Ordinum, qui non ſolum utuntur prolixis comis inſtar laicorum, ſed nec in capitis apice exiguum circulum tondent? Si priores illos tam graviter reprehendit S. Iſidorus cum tota hac graviſſima, & numeroſiſſima Synodo, quanto magis id faceret cum his poſterioribus? Quid ſi præterea hos videret contortis, aut criſpatis crinibus utentes, inſtar feminarum? Quid ſi cæſariebus alieno crine compoſitis, aut præterea exquiſito pulvere reſperſis ornatos cerneret? Nonne illos ſuſpicaretur cinædos, appellaretque *comatos, aut viros cinerarios*, ut loquuntur Patres Concilii Elliberitani Cap. 67. vetantes omnino, ut feminæ Chriſtianæ, immo & Catechumenæ, iis nu-

Digitized by Google

nubant, & addentes: *Quæcumque hoc fecerint, a communione arceantur*. Cenſuerunt nimirum Patres illi, homines ita effeminatos non debere cenſeri viros, ac proinde nec idoneos, ut feminæ ipſis nubant. Quanto ergo minus digni ſunt, ut Clero accenſeantur.

CXLIV. Verum (quod pudet dicere) quam multos videre eſt, non ſolum Clero adſcriptos, ſed etiam Beneficia Eccleſiaſtica poſſidentes, Perſonatus, Præbendas, Abbatias, Dignitates, in quorum capitibus nec coronæ veſtigium, nec tonſuræ apparet, ſed ſolum comæ prolixæ, expolitæ, profanæ; aut etiam cæſaries adſcititiæ, magno pretio emptæ, ex diſſitis Regionibus aſportatæ, idque cum magno dedecore ſtatus Eccleſiaſtici, cum injuria tot ſacrorum Canonum, cum ſcandalo bonorum omnium ſæcularium, ac dolore Sacerdotum quorumlibet zelantium honorem domus Dei. Videant DD. Epiſcopi quomodo tantum malum extirpent, cujus ſtrictam Deo rationem reddent. CARDINALIS DE AGUIRRE.

CXLV. Cap. XLII. *Conſtitutio antiquorum Patrum.*] Decrevit Lucius Papa apud Gratianum Diſt. 81. Cap. *Clericus*. Syricius Papa in Epiſtola I. Cap. 12. Nicænum Concilium, Cap. 3. Eliberitanum, Cap. 27. ſecundum Arelatenſe, Cap. 3. primum Carthaginenſe, Cap. 3. & 4. ſecundum Turonenſe, Cap. 10. XI. Toletanum, Cap. 3. & alia multa Decreta Patrum.

CXLVI. Cap. XLVI. *Pro ſacrilegio Legibus publicis.*) Sepulchrum dicitur, ubi corpus, oſſave hominis condita ſunt, Leg. 2. D. *De Religioſ.* Habeturque locus Romanis Legibus religioſus, quatenus ibi corpus humatum eſt. Pomponius in L. *Locum. De Religioſ. & ſumptibus funer.* Antiqua pœna diruenti ſepulchrum erat centum aureorum multa, Leg. 3. D. *De ſepulchro violato*. Ulpianus in hanc Leg. 3. ait: Si qui armati more latronum ſepulchra diruunt, pœna capitis plecti, ſi ſine armis, in pœnam metalli ex Divi Severi Reſcripto damnari. De his vide Leges Hiſpaniæ, L. 3. Tit. 18. Libro IV. *Fori Legum*, & Parte 7. Titulo 9. L. 12. LOAISA.

CXLVII. *Quia facinus hoc &c.*] Perpendenda pœnæ ratio; & deponitur, & pœnitentiæ publicæ ſubjicitur, quod crimen ſanguine ſecundum Leges puniendum perpetraverit. Ratum igitur erat ſecundum eorum diſciplinam, depoſitione Clericos, & pœnitentia publica laicos eſſe purgandos, & puniendos, qui crimina ſecundum Leges gravi ſupplicio plectenda committebant. Hunc Canonem refert Burchardus, Libro 11. Cap. 63. MORINUS Lib. 5. Cap. 5. *De Pœnitentia*.

CXLVIII. Cap. LIV. *Hi qui in diſcrimine &c.*) Pœnitentiam publice accipiunt ſecreta tantum peccata confeſſi, nulla publica. Clariſſime Patres illi explicant, quid ſibi velint, quum dicunt: *tantum ſe peccatores prædicantes*; hoc eſt, ut ajunt, nulla manifeſta ſcelera confitentes. Et paullo poſt, qui ita pœnitentiam accipiunt; *ut aliquod mortale peccatum perpetraſſe publice fateantur*. Mortalia igitur peccata occulte omnia fatebantur; ſed quia non publice, ideo a functionibus Eccleſiaſticis non abſtinebantur, licet pœnitentiam publicam egiſſent. Quapropter evidentiſſimum eſt ex eorum interpretatione, ea verba, *tantum peccatores ſe prædicantes*, generaliter tantum ſumi non debere; ita ut in genere tantum, nullo particulari crimine confeſſo, ſeſe peccatores profeſſi fuerint; ſed ſic intelligendum, ſi tantum peccatores profeſſi ſunt, nullo edito ſingulari crimine. Quod cum Canonis verba tam clare, tam ſplendide adnotent, fruſtra in eo adſtruendo immoraremur. Idem inſuper confirmat ejuſdem Concilii Can. XIX. in quo recenſentur, qui ad ſacros Ordines admitti non debeant. Hos inter adnumerant Patres Concilii: *Qui in aliquo crimine detecti ſunt; qui infamiæ nota aſperſi ſunt; qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam admiſiſſe confeſſi ſunt*.

CXLIX. Sic videtur intelligendus Canon II. Concilii Toletani I. quod ante IV. annis CCXXXIII. celebratum eſt, quum decernit, nullum pœnitentem ad Clerum eſſe admittendum. Quid per pœnitentiam intelligit, ſtatim explicat: *De eo vero pœnitente dicimus, qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſque peccatis publicam pœnitentiam gerens ſub cilicio, Divino reconciliatus eſt Altario*. Duplex genus publice pœnitentium conſtituit, unum eorum, qui cum cilicio reconciliantur, aut, ſi mavis, cilicium ad antecedentia referre, quibus cum cilicio pœnitentia imponitur; hoc eſt, quibus publice diebus ſolennibus inter Miſſarum ſolennia pœnitentia pro criminibus imponitur, aut reconciliatio datur. Alterum, qui publice quidem pœnitentiam agunt de criminibus ſuis, ſed non ſub cilicio eis imponitur, non ſolenniter, nec ſolenni die, eo quod nec propria confeſſione ſeſe notarunt, nec aliqua convictione notati ſunt. Quod igitur Patres univerſaliter pronunciaverant: *Pœnitentes non admittantur ad Clerum*, interpretantur de eo pœnitente publico, qui ſub cilicio reconciliari ſolet. Huic interpretationi convenit lectio, *de eo pœnitente &c.* Ita ut noluint Patres ſub eorum Decreto pœnitentes omnes complecti, ſed eos tantum, qui ſcelera publica, aut occulta publice confeſſi fuerint. MORINUS, *De pœnitentia* Lib. 5. Cap. 7.

CL. Cap. LVI. *Sanctimoniales ſunt*.) De Viduis Iſidorus agit Lib. 2. *Officiorum*. De velo viduarum ſanctimonialium diverſa tradidere antiqui Patres, pro temporum varietate. Gelaſius Papa in Epiſtola ad Epiſcopos per Lucaniam, Cap. 15. docuit, Viduas non eſſe velandas; & fuſius Cap. 23. propter periculum incontinentiæ. Idem in Epaunenſi Concilio ſub Gelaſio, Cap. 21. ubi Viduæ conſecratæ Diaconiſſæ vocantur. In ſecunda Synodo Turonica extat Decretum de Virginum, & Viduarum profeſſione, & cœlibatu, ex Decreto Innocentii Papæ ad Victricium Epiſcopum Rotomagenſem. Idem ſtatuitur Concilio Triburienſi, ſub Arnulpho Imperatore, Cap. 25. ubi cavetur: *Si Vidua ſponte velamen, quamvis conſecratum, ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas*

oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, ſanctimoniæ habitum ulterius habere debere. Aliis Decretis cavetur, ne cito velentur Viduæ juvenes, ut in Turonenſi Synodo ſub Carolo Magno Cap. 27. & Concilio Mogunt. II. Cap. 26. & Vvormacienſi Cap. 21. ibi poſt probationem conceditur velum. Ita etiam decretum invenio ex ſententia Nicolai Papæ & habetur Diſt. 27. Cap. *Quod interrogaſti*; & 27. Q. 1. Cap. *Vidua.* Inde exiſtimo, Viduas ſæculares Hiſpaniæ etiam nunc prolixum atque album velum pro capitis tegumento geſtare; quaſi profeſſionis viduitatis antiquæ indicium. Profeſſio autem illa Viduarum ſanctimonialium I. Concil. Tolet. Cap. 4. in manu Sacerdotis fieri jubetur ſcriptis, ſignoque, atque ſubſcriptione Notarii; jubenturque Viduæ pallio purpureo, vel nigro caput contegere. Idem fere in Conc. Arauſicano Cap. 27.

CLI. Cap. LIX. *Pleriqae qui ex Judæis.*) Legum Vviſigothorum Lib. 12. Tit. 3. L. 3. *De Judeis*, ita cavetur: *Cum veritas ipſa petere, & pulſare nos doceat, præmonens, quod Regnum cælorum vim patitur; in nullo eſt dubium, quod ille indultæ gratiæ munus abhorreat, qui ad eam procedere ardenti animo non feſtinat. Proinde ſi quis Judæorum, de his ſcilicet, qui nondum ſunt baptizati, aut ſe baptizare diſtulerint, aut filios ſuos, vel famulos nullo modo ad Sacerdotem baptizandos remiſerit, vel ſe, ſuoſque de Baptiſmo ſubtraxerit, vel unius anni ſpatium, poſt Legem hanc editam, quiſpiam illorum ſine gratia Baptiſmi tranſierit; horum omnium tranſgreſſor, quiſquis ille repertus fuerit, & centum flagella decalvatus ſuſcipiat, & debita multetur exilii pœna. Res tamen ejus ad Principis poteſtatem pertineant; qualiter ſi incorrigibilem durior eum cuſtodierit vita, perpetua in ejus, cui eas Principes largiri voluerit, poteſtate permaneant.* Hac Lege primo compulſi Judei, ut Baptiſmo obſignarentur, circumciſione rejecta, quam eis exercere Reſcripto Antonini Pii permiſſum antea fuerat; ut patet ex Lib. *Digeſtorum* 48. Tit. ad Legem Corneliam, *De Sicariis*, Lege *Circumcidere*. Poſtea eos Rex Cinthila Regno ſuo prorſus ejecit; ut conſtat ex VI. Concilio Toletano Cap. 3. Sicut Heraclius Imperator Hieroſolymis; ut conſtat ex Libro Juris Orientalis, ab Enemundo Boneſidio digeſto, Lib. 1. Quorum exemplum imitati majorum noſtrorum memoria Ferdinandus, & Eliſabetha, vere Catholici Reges, ab hac colluvie Hiſpaniam purgavere. Egica inclementiori Lege uſus, eos in Regno manere paſſus eſt, ſervitute oppreſſos, rebuſque omnibus exutos, Concil. XVII. Tolet. Cap. 8. Multa alia Edicta adverſus Judæos a Regibus Gotthicis edita ſunt; verum fruſtra; ſemper enim herba noxia altius radices agit.

CLII. Cap. LXV. *Velut in ſacrilegum.*) Leg. 17. Vviſigotth. Lib. 12. Tit. 3. ita præcipitur de hac re: *Illi tamen, qui hanc eis poteſtatem ſuper Chriſtianos exercere permiſerint; ſi nobilis, qui hoc fecerit, perſona exſtiterit, decem libras auri fiſco coactus exſolvat; minimæ tamen, vileſque perſonæ quinque libras auri fiſco perſolvendas amittant. Quod ſi non habuerint unde componant, centenis decalvati flagellis ſubjaceant.*

CLIII. Cap. LXXV. *De Svinthilane.*) Svinthila præceſſit Siſenando, regnavitque annos X. Chronicon generale Hiſpaniæ, & Rodericus. Aliter Iſidorus. LOAISA.

CLIV. Id certum videtur, Svintilanem primis quinque Regni ſui annis optime ſe geſſiſſe, ut teſtatur S. Iſidorus, teſtis eorum, quæ tunc gerebantur, in hiſtoria ſui temporis. At reliquis aliis quinque mores in pejus mutavit, & commune Hiſpanorum odium ſubiit, præſertim propter Theodotam Reginam & Geilanem fratrem, inviſos omnibus. Videns hæc Siſenandus, unus e primoribus Gotthorum, adiit Dagobertum Chlotarii Francorum Regis filium, jam tum in Burgundia, & parte aliqua Franciæ regnantem; ac datis ipſi decem pondo auri (quæ deſervierunt expenſis in Templo S. Dionyſii perficiendo) petiit ab eo auxiliares copias adverſus Svinthilanem, ut illum e Solio deturbaret, ſibique Hiſpaniæ dominium aſſereret. Annuit Dagobertus, & lectiſſimas Burgundionum ſuorum acies Siſenando dedit ſub Ducibus præcipuis Abundantio, ac Venerando. Ut autem Siſenandus cum eo exercitu pervenit Cæſarauguſtam, Gotthi omnes cœperunt Svintbilanem deſerere, & ſub adverſarii vexillis militare, donec tandem in Solio eum collocarunt. Quanta autem fuerit Svintbilanis mutatio in deterius, quot mala fecerit, ſimul cum uxore, ac fratre, ſatis declarant Patres Concilii in hoc Capite 75. quod præ manibus habemus, & exponit fuſius Ambroſius Morales Lib. 12. Cap. 17. præſertim ex Sigeberto Gemblacenſi, & Paullo Æmilio.

CLV. Archiepiſcopus Toletanus D. Rodericus Ximenez de Rada (nobiliſſimæ familiæ Radarum apud Navarram, & Caſtellam vicinam eximium decus) & Lucas Tudenſis Epiſcopus (ambo fere σύγχρονοι) ajunt, Svintilanem poſt decem Regni annos ex infirmitate naturali obiiſſe apud Toletum, relictis filiis Siſenando, & Cindaſvintho, qui poſtea regnarunt. Hoc ultimum refellit Morales, veluti voluntarie omnino dictum. Veroſimilius eſt, quod addit Rodericus, Siſenandum tyrannice Regnum uſurpaſſe; nimirum, vi auferendo a Svinthilane legitimo Hiſpaniæ Rege, quamvis non bono, aut juſto. Eamque iniquam Regni uſurpationem ſatis indicare videtur Caput iſtud LXXV. quoad priorem, & potiorem ſui partem; ubi tot diris, & exſecrationibus percelluntur quotcumque de cætero conſpirarent adverſus vitam, aut poteſtatem Regis. Id autem præter rem ſtatueretur ibi, præſertim tot iteratis juramentis, niſi Patres Toletani cenſerent, Siſenandum paullo antea inique uſurpaſſe Regnum, & jus non habuiſſe ad compellendum Svinthilanem, ut illud dimitteret, ac ſibi cederet. Noluerunt tamen id palam exprobare Siſenando jam regnanti cum plauſu omnium Hiſpanorum, & optimis moribus prædito. Quin & ipſa tyrannidis exſecratione conſuluerunt vitæ, & incolumitati, atque imperio Siſenandi, dum vetuerunt tot minis, & ſacramentis quamlibet tyrannidem, aut rebellionem in ipſum, additis objurgationibus adverſus

verſus Svinthilanem; quaſi de hoc timeri poſſet rebelllo, aut tyrannis aliqua adverſus Siſenandum, jam pacifice regnantem a tribus aunis, quando Concilium iſtud congregatum fuit.

CLVI. Qualitercumque autem ad regnandum ingreſſus fuerit Siſenandus, ſeu jure, ſive cum injuria Svinthilanis, certe ita prudenter, juſte, ac pie ſe geſſit poſtea, præſertim erga Eccleſiam, & Sacerdotes, ut apud omnes eximiam laudem adeptus ſuerit, maxime in ipſa præfatione hujus Concilii. Vide quæ ſupra num. 89. obſervavimus. Parum autem poſt illud celebratum vixiſſe invenitur, ac ſummum biennio; ſiquidem ejus obitus refertur ad annum Chriſti DCXXXV. decimo nono die poſtquam Juſtus Præſul Toletanus ob morum aſperitatem a ſuis in lecto ſuffocatus fuit, ut infra dicemus.

CLVII. Eodem Siſenando regnante, & intra hoc ipſum Concilium, volunt aliquot Viri eruditi, probatum fuiſſe Volumen illud Legum Gotthicarum, quod *Forum Judicum*, ſive *Fuero Juzigo*, dici conſuevit. Alii id accidiſſe volunt tempore Cinthilæ in Regno ſucceſſoris. Credibilius autem eſt, id Volumen multo antea inchoatum, ac ſucceſſu temporum additum, aliquam majorem auctoritatem nactum fuiſſe intra hoc Concilium, & poſtea ſub Rege Cinthila pariter novis Legibus auctum fuiſſe. Quod ipſum fere de Collectione Conciliorum, ſive potius de Codice Canonum legi ſolito coram Patribus, & ſucceſſu temporum adaucto, jam ſæpe monuimus. CAROLN. DE AGUIRRE.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Sæpe jam, ac ſæpius nos in variis Operibus noſtris, ubi ſeſe nobis dedit occaſio, Canones hoſce Concilii IV. Toletani, ſicuti & cæterorum explicuimus, ſed ne videamur eadem hoc loco repetere, opportunum cenſuimus in nova hac editione Conciliorum Hiſpaniæ, ea deſcribere, quæ ad eoſdem Canones Concilii hujus Toletani adnotavit Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis.

Ergo ad Canonem 2. nota, Officiorum indictam hic uniformitatem eam fuiſſe, quam Iſidorus Hiſpalenſis inſtituit, quæque undecimo ſæculo jam exoleverat; nam ex Epiſtolis Gregorii VII. ad Alphonſum Caſtellæ, & Sancium Aragoniæ Reges conſtat, initio concordem fuiſſe tam Hiſpaniarum, quam Romanæ Eccleſiarum Divini Officii rationem; nec Hiſpaniarum Eccleſiæ ritum a Romano diſcrepaſſe, niſi cum irruentibus Gotthis, ac demum Sarracenis mixtum prodiit Officium, quod per aliquot ſæcula fuit in uſu, & Moſrabicum dictum eſt, cui Romanum Officium ſucceſſit, eo modo, quem refert Rodericus Toletanus, *De rebus Hiſpan.* Cui narrationi licet Mariana videatur adverſari, hanc tamen ex parte ſubjiciendam duximus.

De Officio Gallicano Toletani loco introducto. *Ex Roderici Toletani Hiſtoria, quæ apud Servium Advocatum Regium Pariſienſem, Labbeum, & alios reperitur.*

,, Gregorius autem Septimus, de quo
,, diximus, ad petitionem Regis Alphonſi
,, miſit quemdam Richardum Abbatem San-
,, cti Victoris Maſſilienſis, ut Eccleſias Hiſ-
,, paniæ tot perſecutionibus perturbatas Ec-
,, cleſiaſtico moderamine ordinaret. Qui mi-
,, nus religioſe Officium peragens, cœpit ir-
,, regularius ſe habere. Quod attendens To-
,, letanus electus per maris, & terræ pericu-
,, la ſe Romani Pontificis conſpectui præ-
,, ſentavit; & Gregorio VII. viam univerſæ
,, carnis ingreſſo, invenit Urbanum II. in
,, Sede Apoſtolica ſubſtitutum, a quo gra-
,, tanter, & benigne ſuſceptus, conſecratio-
,, nem, Pallium, & privilegium obtinuit,
,, & Primas inſtitutus Hiſpaniarum, Apo-
,, ſtolicæ Sedis benedictione ſuſcepta, & per
,, Toloſam rediens, ibidem cum Epiſcopis
,, Gotthicæ Galliæ, & Narboneoſi Archie-
,, piſcopo Concilium celebravit. Ideo per
,, Pyrenæum in Hiſpanias tranſiens, omnium
,, Eccleſiarum Hiſpaniæ curam geſſit, & ſta-
,, tuto die in Feſto ſcilicet Sanctorum Criſpi-
,, ni, & Criſpiniani, octavo Kalendas No-
,, vembris, in honore Beatæ Mariæ ſemper
,, Virginis, & Beatorum Apoſtolorum Petri,
,, & Pauli, & Sanctæ Crucis, & Beati Ste-
,, phani Protomartyris, Toletanam Eccle-
,, ſiam convocatis Epiſcopis dedicavit, & in
,, majori Altari multas, & pretioſas Reli-
,, quias, quas a Sede Apoſtolica attulerat,
,, & quas Rex, & Regina de ſuis, & Patrum
,, ſuorum theſauris obtulerant, collocavit,
,, quorum hodie beneficiis lætatur populus
,, Chriſtianus. Verum quia Richardus Le-
,, gatus ſe gerebat in aliquibus minus caute,
,, religione, & auctoritate compeſcuit at-
,, tentata, adeo quod ille Richardus Lega-
,, tione privatus, fuit ab Urbano Summo
,, Pontifice revocatus. Verum ante revoca-
,, tionem Clerus, & populus totius Hiſpaniæ
,, turbatur, eo quod Gallicanum Officium
,, ſuſcipere a Legato, & Principe cogeban-
,, tur, & ſtatuto die, Rege, Primate, Le-
,, gato, Cleri, & populi maxima multitudi-
,, ne congregatis, fuit diutius altercatum,
,, Clero, militia, & populo firmiter reſiſten-
,, tibus, ne Officium mutaretur, Rege a Re-
,, gina ſuaſo contrarium minis, & terroribus
,, intonante. Ad hoc ultimo res pervenit mi-
,, litari pertinacia decernente, ut hæc diſſen-
,, ſio duelli certamine ſedaretur. Cumque
,, duo milites fuiſſent electi, unus a Rege,
,, qui pro Officio Gallicano, alter a militia,
,, & populis, qui pro Toletano pariter de-
,, certarent, miles Regis illico victus fuit,
,, populis exultantibus, quod victor erat mi-
,, les Officii Toletani. Sed Rex adeo fuit a
,, Regina Conſtantia ſtimulatus, quod a pro-
,, poſito non diſceſſit, duellum judicans jus
,, non eſſe. Miles, qui pugnaverat pro Offi-
,, cio Toletano, fuit de domo Matantiæ pro-
,, pe Piſoricam, cujus hodie genus extat.
,, Cumque ſuper hoc magna ſeditio in mili-
,, tia, & populo oriretur, demum placuit,
,, ut Liber Officii Toletani, & Liber Officii
,, Gallicani in magna ignis congerie poneren-
,, tur. Et indicto omnibus jejunio a Primate,
,, Legato, & Clero, & oratione ab omnibus
,, devote peracta, igne conſumitur Liber
,, Officii Gallicani, & proſiliit ſuper omnes
,, flammas incendii, cunctis videntibus, &
,, Do-

,, Dominum laudantibus, Liber Officii To-
,, letani illæſus omnino, a combuſtione in-
,, cendii alienus. Sed cum Rex Magnani-
,, mus, & ſuæ voluntatis pertinax executor,
,, nec miraculo territus, nec ſupplicatione
,, ſuaſus voluit inclinari, ſed mortis ſuppli-
,, cia, & direptionem minitans reſiſtentibus,
,, præcepit, ut Gallicanum Officium in om-
,, nibus Regni ſui finibus ſervaretur. Et tunc
,, cunctis flentibus, & dolentibus inolevit
,, proverbium: *Quo volunt Reges, vadunt*
,, *Leges*. Et tunc Gallicanum Officium tam
,, in Pſalterio, quam in aliis nunquam ante
,, ſuſceptum, fuit in Hiſpania obſervatum,
,, licet in aliquibus Monaſteriis fuerit ali-
,, quanto tempore cuſtoditum, & etiam
,, tranſlatio Pſalterii in plurimis Eccleſiis
,, Cathedralibus, & Monaſteriis adhuc ho-
,, die recitatur. Ricbardo itaque Legatione
,, privato, Primas Bernardus cœpit in Hiſ-
,, paniis Eccleſias ordinare.

Ad Canones VII. & VIII. nota 1. abuſum, ex quo arguitur, quam levis tum foret populorum Religio; cum hac die adeo ſacra, & ſolemni nulla de Chriſto patiente mentio haberetur; immo jejunium ſolventes epulis vacarent, & Judæorum perfidiæ quaſi aſſentirentur. Pro pœna ergo non celebratæ, ut par erat, Feriæ Paſſionis Domini, & ſoluti ad horam nonam jejunii, negatam fuiſſe Reſurrectionis die ſactam communionem. At hoc Toleti ſingulare forſan fuit; nam in Hiſpaniis hac Paſſionis die prædicatio vulgo habebatur cum Officio Divino pro Paraſceve obſervari ſolito, & cum ſolemni peccatorum indulgentia; cujus Ritus habetur in Miſſali Mozarabico, in hoc ab Ordine Romano inter alia diſcrepante, quod hac die juxta illud communio a laicis non celebraretur. De prædicto impio abuſu Atto Epiſcopus etiam ſcripſit, ut legitur in Spicilegii Acheriani Tomo 7. Viget adhuc hodie in Germaniæ pleriſque locis uſus, quo in Cœnæ Domini die ſub Veſperam paullo largius compotationibus vacatur; adhibitis ſiccis quibuſdam cibis, quibus putant vim jejunio non inferri. Nota 2. per *Paſchale gaudium*, intelligi facultatem comedendi; ita ut in pœnam ſoluti per hebdomadam ſanctam jejunii, a carnium uſu, ſicut a communione infractores illi abſtinere per aliquot dies tenerentur. Nota 3. quoad pueros, & ſenes, qui a jejunii lege hic eximuntur voluiſſe tamen Baſilium Serm. 2. pueros velut plantas lætiores, aqua jejunii irrigandos; & ita obſervatum a piis parentibus, Humbertus notat contra Nicetam ſcribens. Sic, juxta quoſdam, de jejunio Quadrageſimali loquebatur Gregorius Magnus, cum angi ſe plurimum quereretur, quod jejunantibus infantibus ipſe præ infirmitate non jejunaret. Cum autem idem Baſilius de ſenum jejunio loquitur, non tam ad illud eos adſtringit, quam hortatur, ut obſervent ſi valeant. Nota in hoc VII. Canone citari locum ex S. Marco, qui nullibi reperitur.

Ad Canonem IX. nota 1. lucernæ, ſeu lampadis, & Cerei Paſchalis uſum in Eccleſia perantiquum, quo nempe Baptiſmi excellentia, vel Chriſti Reſurrectio adumbratur; de quo conſulendi ſunt Zeno Veron. Amalarius, Rupertus, & alii de his allegorice fuſe diſſerentes. In hoc porro Cereo Paſchali annus Dominicæ Paſſionis inſcribebatur, appenſa ad eum tabella. De hoc uſu Beda loquitur, & apud Udalricum, *De Conſuet. Cluniacenſibus*, quem Librum Dacherius edi curavit, Indictio, & Epacta ibidem legebantur. Communis quidem ubique non fuit mos ille lucernam, & Cereum benedicendi, ut patet ex Canone; ejus tamen antiquitatem multis commendat Theophylus *Raynaud*. Chriſtiani certe in Vigilia Feſti Paſchalis Cereorum multitudinem quantam poſſent in lætitiæ argumentum accendebant. Conſtantinus etiam extra Eccleſiam aliquando voluit hos accendi; ex Ethnicorum forſan more, qui lætitiæ diebus lumina per vicos, & plateas ordinabant. Ex hoc Chriſtianorum uſu Zeno Veronenſis noctem illam cereis accenſis fulgentem *ſplendidiſſimam* vocat Sermone primo ad Neophytos. Nota 2. hujus Cerei particulas per agros, & vineas contra æris injurias, & tempeſtates non ſine fructu inſperſas Ordo Romanus nos docet; quod tamen S. Carolus Borromæus maxime vetuit ob quorumdam ſuperſtitionem, ſine qua ipſe Auguſtinus hunc ritum non improbaſſet, cum narret, vel terram ex Paleſtina allatam malignos ſpiritus e loco abegiſſe, ubi domicilium elegerant; nec virtutem eandem in cera benedicta negaſſet. Nota 3. quoad ignem lapidis percuſſione elicitum, & lucernas inde accenſas, conſulendos Auctores apud Hittorpium. Lapis quidem ex Ruperto, qui Prudentium citat, Chriſtus eſt, qui, ut habet oratio, quæ tunc dicitur, *angularis eſt lapis*, ex quo per Crucem percuſſo procedit in nobis ignis Sancti Spiritus.

Ad Canonem X. nota 1. Orationis Dominicæ laudes, & encomium; ejus tamen recitationem in Officiis Divinis, niſi die Dominica tum temporis fere omnino intermiſſam. Nota 2. ex iis verbis: *Quiſquis Clericorum hanc Orationem ...... in privato Officio præterierit &c.* colligi, Officium Divinum privatim celebratum, & ad illud recitandum omnes ſub pœna adſtringi. Alias cum ea intenteretur illi, qui Orationem Dominicam in Officio privato omiſerit, vana omnino fuiſſet; nec enim Officii parti adſtringitur qui ad integrum Officium non tenetur. Nota 3. Concilium Gerundenſe Canone 10. poſt Matutinas, & Veſperas, & D. Benedictus etiam alta voce voluit eam pronunciari. Soli Pelagiani, teſte Auguſtino, hujus Orationis uſum refugiebant; quod ſe juſtos exiſtimantes, nulla ſe debita contraxiſſe dicebant, quæ dimiſſione, ſeu venia indigerent. Nota 4. Orationem hanc Dominicam non ſemper, & ubique poſt Canonem fuiſſe recitatam; immo videtur ex Gregorio Magno ejus ætate reſtitutam, ut in Sacrificio recitaretur. Quidam e Græcis ea de re conqueſti ſunt, quibus Gregorius reſpondet hujus Orationis uſum admiſiſſe, *quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodo orationem, oblationis hoſtiam conſecrarent*. Hinc cum per aliquod tempus, neſcio ex qua oſcitantia, hæc Oratio in Miſſa omitteretur, hanc Gregorius reſtitui voluit; conſtat quippe ex Auguſtino reci-

citatam hanc fuiſſe in Sacrificio, ut patet ex Sermone 351.

Ad Canonem XI. nota I. vocem hanc lætitiæ non cohærere cum mœroris tempore; quam tamen Græci adhuc hodie diebus luctus, & triſtitiæ ſolent in Orationibus inſerere. Ante D. Gregorii tempora tota adhuc Septuageſimæ hebdomada *Alleluja* cani ſolebat. Hicque, referente Platina, primus morem hunc ut abuſum prohibuit; quod in Synodo Aquiſgranenenſi ſub Ludovico Pio confirmatum eſt, nec tamen ubique obſervatum. Nota 2. jejunium non modo in ciborum quantitate, ſed etiam in qualitate tunc fuiſſe poſitum; piſces tamen, a quibus hodierni Græci abſtinent, & vinum, res tum fuiſſe licitas.

Ad Canonem XIII. nota verſiculum, *Gloria Patri*, Hymnum dici, & cantari conſueviſſe in Pſalmorum omnium fine tam in privato, quam in publico Officio. Item *Gloria in excelſis Deo*, Hymnum Angelorum vocari; ab Angelis nempe quoad prima verba compoſitum, continuatum a Teleſphoro uſque ad verſiculum, *Laudamus te*; reliquum vero a S. Hilario; & Doxologia a Græcis dicitur. Quando autem illa in Miſſa cani cœperit, via dici poteſt. In prima Natalis Domini Miſſa Græce decantabatur; hocque cum ipſi Græci voces etiam Latinas in ſuas olim Liturgias tranſtuliſſent, in utriuſque Eccleſiæ concordiæ monimentum. Propter quod etiam in editis a Mabillonio Ordinis Romani Libellis legitur, quod Epiſtolæ, & Evangelii Lectiones tam Græce, quam Latine recitatæ olim fuerint, ut in Sandionyſiano Monaſterio adhuc obſervatur. Symmachus primus dicitur quidem conſtituiſſe, ut diebus Dominicis, & Natalitiis Martyrum Hymnus ille diceretur; in Gallia tamen, ubi hujus mos cœpit, non canebatur in Miſſis, ſed tantum pro agendis gratiarum actionibus; nec habetur in antiquis illis, quæ Gallicanæ nuncupatæ proferuntur. Fuit etiam tempus aliquando, cum hic Hymnus diebus Feſtis, & Dominico ab Epiſcopis tantum pronunciaretur; a Presbyteris vero nonniſi in ſolo Paſchatis Feſto, ſicut initio Libri Sacramentorum a S. Gregorio præſcribitur.

Ad Canonem XIV. nota I. per hanc vocem, *in Miſſa Dominicorum dierum*, intelligi Officium diurnum, quod, ut jam diximus, Miſſa quandoque appellatur. Immo Miſſam pro quibuſvis aliquando precibus ſumi. Nota 2. per Laudes intelligi Reſponſorium, quod ex Ambonis gradibus Graduale dicitur; hodieque adhuc ante Evangelium cani conſuevit. Narrat Gregorius Turonenſis *Hiſt. Franc.* Lib. 8. Cap. 3. Regem juſſiſſe, ut Diaconus, qui ad Miſſas Reſponſorium dixerat, quique illi pergratus fuerat, in ipſo prandio iteratum caneret. Olim enim Pſalmus integer recitabatur; cum hodie nonniſi ſelecti ex eo verſiculi cani ſoleant.

Ad Canonem XV. nota I. peculiarem fuiſſe Hiſpaniarum Eccleſiis ritum dicere, *Gloria, & honor Patri*; cum hæc vox *honor*, ut abundans alibi non legatur uſurpata, niſi in Vita S. Eugeniæ, in qua refertur, Angelos cecinisse: *Gloria, & honor Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*. Alio modo adhuc hic verſus efferebatur teſte Baſilio Libro, *De Spiritu Sancto*. Quoad alia verba, *Sicut erat in principio &c.* Concilium Vaſenſe vult ut ab Eccleſia pene univerſali uſurpata retineantur; quod tamen obſervatum ubique Vualaſridus Strabo negat.

Ad Canonem XIX. nota de Cæſario Arelatenſi obſervatum a Cypriano ejus Vitæ Auctore, ut ignorantiæ vitium e Clero pelleretur, quod nunquam in Eccleſia ſua Diaconum ordinaverit ante trigeſimum ætatis annum, nec alia etiam ſupra ætate: *niſi quatuor vicibus in ordine Libros Veteris Teſtamenti legerit, quatuor Novi*. Sic Gregorius Magnus, Lib. 2. Epiſtola 6. Ruſticum Donatum electum in Epiſcopum ordinare recuſavit, eo quod Pſalmos ignoraret. Quid porro agendum de eo, qui prorſus illiteratus, ad Ordines tamen promotus, inhabilis prorſus eſt pro ſuſcipiendo quovis Eccleſiæ munere? Ex Concilio Narbonenſi, anni 589. Can. 11 ſi perſeveraverit deſidioſe, & non vult proficare, *mittatur in Monaſterio, quia non poteſt ædificare populum*.

Ad Canonem XXXV. nota, *per conventum* ut ex Canone LIII. ſequenti patet, intelligi certum diſtrictum, quem Diœceſim, ſeu Parochiam quondam nuncupatunt. Definiri igitur licet triennalis poſſeſſionis privilegio Parochia poſſit tolli; non proinde diſtrictum, ſeu Territorium, in quo ſita eſt, adimi. Cum autem non conſtet de Canonis vera lectione, via poteſt ei ſenſus certus adſcribi; contratio enim ſenſu intelligendus eſt, ſi loco *adimit*, legendum ſit, *admittit*. Quod porro certum eſt, ea jure communi Parochia ejus eſt Epiſcopi, eujus diſtrictus eſſe cognoſcitur; non autem vice verſa, diſtrictus ejus eſt, eujus eſt Parochia.

Ad Canonem XXXVIII. nota, hodie vigere adhuc privilegium, quo Fundatorum filiis aliquid ex Eccleſiæ fructibus confertur, ſi inopia ii quandoque laboraverint. Nota 2. quoad Stolæ a Diaconis gerendæ rationem, illam & circa collum in modum Crucis fuiſse compoſitam, in eaque Diaconorum poſitum ordinis quaſi ſymbolum, notamque præcipuam, hanc autem duplicem fuiſse, aut auro contextam, & coloribus variegatam. Hinc etiam pleriſque in Eccleſiis ſolitos ea hoc Diaconos acceptam in ordinatione Stolam per annum integrum diu, noctuque geſtare. Quod Bracarenſe Concilium II. Canone 9. innuit, ſtatuens, ne Diaconi abſconſis infra tunicam utantur Orariis, ſeu Stolis, quaa palam geſtare tenebantur.

Ad Canonem XLI. nota I. præter quæ jam diximus Clericorum olim tonſuram ab hodierna Monachorum corona via diſcrepaſſe. Olim quippe hi toto capite tondebantur; cum coronam hodie gerant ex capillorum circulo. Gregorius Turonenſis in Vitis Patrum, Cap. 57. loquens de infante recens nato, ait ei fuiſse in circuitu modicum pilorum ordinem, *ut putaret ab eiſdem coronam Clerici eſſe ſignatam*. Idem Gregorius Turonenſis de Sancto Nicetio Trevir. id ipſum refert Libro, *De vita Patrum*, Cap. 17. Ut enim ſignificaret Nicetium a nativitate quaſi Clericum deſignatum; ſcribit quod ei via nato caput

put a capillis nudum quidem cernebatur, excepto, quod in circuitu *modicorum pilorum ordo apparuit, ut putares ab eiſdem capillis coronam Clerici fuiſſe deſignatam*. Quaſi Clericorum caput tonſum omnino fuerit, excepto capillorum filo, quod coronam efformabat, qualem hodie Monachi ſolent eam gerere. Apud Scotos aliam in uſu Beda deſcribit; quidquid ſit breves ſemper capillos, nec niſi ad aures, ita ut paterent, pertingentes in Clero fuiſſe in uſu, omnes fere Canones conſentiunt. Nota 3. Hæreticorum, quos hodie Græci, & e Latinis multi imitantur, morem, qui *prolixis, ut laici, comis, in ſolo capitis vertice modicum circulum tondent*.

Ad Canonem XLVI. nota ſepulchrorum violatores, & effoſſores quaſi impios habitos. Hinc Platonem vetuiſſe ſpoliationem etiam hoſtilis cadaveris in prædam adſportare.

Ad Canonem XLVIII. nota, ut a docendi officio, ſpiritalibuſque muniis Epiſcopus non diſtraheretur, miniſtros piorum operum ei ſubminiſtratos. Hinc ei datum, etiamſi nollet, Oeconomum, qui temporalibus vacaret.

Ad Canonem L. nota, videri contrarium hic definiri iis, quæ Patres unanimi voce toties adſtruxerunt; nempe præhabendum ſemper Monachis Clericorum ſtatum. Aperte tamen ea de re Canon non loquitur. Confert enim, Clericos cum Clericis; eos puta, qui populorum curam relinquentes ex ſingulari, raroque obtingenti Dei gratia, uni contemplationi vacabant, & proximo nonniſi orationibus inſerviebant, cum aliis, qui toti in ſui muneris exercitium operoſe incumbunt, ut his anteponendos; eo quod illi ſine intermiſſione Deo adhæreant; nam ubi paria cæteroquin omnia fuerint, Clericus contemplationis vere negotio addictus, plus etiam Eccleſiæ prodeſt, quam alius, qui totus in actione miniſterii ſui curis ſæpe diſtrahitur. Alias ſi inter Cleri, & Monachorum ordines comparatio inſtituatur, nemo dubitabit, habita Officiorum, & functionum ratione, Clerum, cujus munera circa Chriſti Corpus naturale, aut myſticum exercentur, præſtare ætatis primæ Monachis, quorum inſtitutum præcipuum eſt, ut pœnitentiæ vacent operibus, nec Sacramentorum miniſterio Fidelibus opitulentur. Alia demum res eſt, ſi inſtituatur comparatio individui ad individuum, non autem ſtatus ad ſtatum. Igitur per *meliorem vitam*, intelligi contemplationis, & ſolitudinis virtutes, quibus per Monachiſmum accedentibus, ſane vita Clerici melior adhuc efficitur. Nec huic ſententiæ adverſatur, quod, ut ſupra diximus, Innocentius Papa ad Victricium Rothomagenſem ſcribens, Clericatum comparatione Monaſtici ſtatus *meliorem gradum* nuncupaverit; nec quod niſi probatiores, atque meliores e Monachis in Clerum aſſumi ſolitos dixerit, ait Auguſtinus Epiſt. 76. nec denique quod Presbyteri ob ſcelus degradati, ad pœnitentiam etiam ſub Monachi habitu agendam, tanquam ad inferiorem ſtatum olim amandari conſueverint; nam ratio contemplationis per Sacerdotii ſtatum evecta, facit, ut Monachi vita inde melior hic dicenda ſit.

Ad Canonem LIII. nota quam Monachi illi Girovagi Eccleſiæ exitio ſint, Canones frequenter prodere; inter illos celebris fuit quidam Venantius Italiæ quondam Cancellarius, de quo Gregorius Magnus loquitur in Epiſtolis. In eos SS. Baſilius, Benedictus, Bernardus, ut in Monachos inemendabiles invehuntur.

Ad Canonem LV. nota, ex habitu pœnitentiæ ſemel accepto obligationem ei ſimilem contrahi, quam aut Clerici, aut Monachi, aut Moniales ineunt, cum ex inducto conditioni ſuæ convenienti habitu, Eccleſiæ addicuntur; ut ſi eum excuſſerint, quaſi vota fregiſſe habeantur.

Ad Canonem LXIII. nota, durum videri filios e parentum gremio avelli, & contra horum voluntatem in Chriſtiana Fide eos inſtitui. Nam præter periculum Religionis, & Baptiſmi videtur in aliquo juſtitiam violari. Verum cum Judæi, ut mancipia, & ſervi habiti ſint; & proinde facultate careant de filiorum ſuorum conditione, & Religione quidquam definire; non audiendi viſi ſunt, cum filios impuberes ad Chriſtianiſmum cogi conqueſti ſunt. Quidquid ſit, rigidam admodum in Judæos Eccleſia ſe præbuit, ut hac ratione moverentur ad veritatem auribus, & oculis vigilantius attendere. Vviſigotthorum Leges Baptiſma etiam ſub exilii, vel mortis pœna a Judæis edixerunt ſuſcipi. Quod cum fictitie & cum ſacrilegio ſæpe admiſſum adverteretur, Rex Centhila, ut diximus, Regno ſuo prorſus eos ejici curavit. Rex Egica, ne tamen Regnum inde damnum ea hominum infrequentia pateretur, eos remanere ea conditione ſuſtinuit, ut ſub ſervitute, rebuſque ſuis omnibus ſpoliati in Regno conſiſterent. Vide ſupra.

Ad Canonem LXXV. nota præclarum, & æquiſſimum pro Regum ſecuritate Decretum, cui occinunt Concilia Toletana, quæ ſequuntur. Quibus & ſuffragantur Concilia Conſtantienſe, Baſileenſe, & Turonicum etiam Henrico III. regnante celebratum; quo non obſtante in optimi Regis, vitam impie ſævitum eſt.

In Inſcriptiones.

CLVIII. IN hoc IV. Concilio Toletano ſubſcribunt ſexaginta duo Epiſcopi, & ſeptem per Procuratores; inter hos omnes vitæ, & doctrinæ merito inſigniores fuerunt Iſidorus Hiſpalenſis Hiſpaniæ Doctor, Juſtus Toletanus, Stephanus Emeritenſis, Nonnitus Gerundenſis, Conantius Palentinus, Braulio Cæſarauguſtanus.

CLIX. *Ego Iſidorus.*) Vitam Iſidori habet apud Ildephonſum Toletanum in Libro *De Viris illuſtribus*, his verbis: *Poſt Leondrum Hiſpalenſis Sedis Provinciæ Bæticæ Cathedram tenuit, Vir decore ſimul & ingenio pollens. Illam tantæ jucunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, ut ubertas admiranda dicendi ex ea in ſtuporem verteret audientes. Scripſit opera eximia, & non pauca, id eſt, Librum De genere officiorum, Librum Proœmiorum, Librum De or-*

ortu, vel obitu Prophetarum, Librum Lamentationum, quem ipſe Synonyma vocavit; Libellos duos ad Florentinam ſororem, contra nequitiam Judæorum, Librum De natura rerum, ad Siſebutum Principem, Librum Differentiarum, Librum Sententiarum. Collegit etiam de diverſis Auctoribus, quem ipſe nominat ſecretorum expoſitiones Sacramentorum. Quibus in unum congeſtis, ipſe Liber dicitur Quæſtionum. Scripſit quoque ultimo ad petitionem Braulionis Cæſarauguſtani Epiſcopi Librum Etymologiarum quem cum multis annis conaretur perficere, inexpleto opere diem extremum viſus eſt concluſiſſe. Claruit temporibus Reccaredi, Gundemari, Siſebuti, Suintbilanis, & Siſenandi Regum, annis fere quadraginta, tenens Pontificatus honorem, inſignemque doctrinæ ſanctæ gloriam pariter, & decorem; extremum diem clauſit quarto Aprilis, anno Domini DCXXXV.

CLX. *Stephanus Eccleſiæ Emeritenſis.*] Mauſunæ ſucceſſit Innocentius, cui Renovatus, cui Stephanus, Viri omnes ſanctitate perſpicui, ut ex Paullo Diacono Eccleſiæ Emeritenſis. LOAISA.

CLXI. *Juſtus.*) De hoc Juſto ſic Ildephonſus in *Viris illuſtribus. Juſtus poſt Helladium, Diſcipulus ejus, illique ſucceſſor eſt, Vir habitudine corporis ingeniique meritis decorus, atque ſubtilis; ab infantia Monachus, ab Helladio ad virtutem monaſticæ inſtitutionis affatim educatus pariter, & inſtitutus, in Agallienſi Monaſterio tertius poſt illum Rector eſt factus. Extitit Rector annis tribus; tempore Siſenandi obiit; qui Rex poſt hunc die nono decimo defunctus abſceſſit.* Hæc de Juſto S. Ildephonſus, diſſimulans ex modeſtia, aut pietate nonnulla reprehenſione digna, quæ alii de ipſu ſcribunt; inter quos Joannes Mariana Lib.6. *De rebus Hiſpaniæ*, Cap. 5. ait: *Juſtus Toletanus* (nimirum, *ſubſcribit*) *qui omnibus ſermonibus ſolitus Helladii prædeceſſoris mores, actiones que carpere, ob morum aſperitatem a ſuis Clericis in lecto conſtrictis faucibus ſuffocatus periit tertio Pontificatus anno, ac ferme poſt ſolutum hoc Concilium Toletanum.* Hæc ille poſt Ambroſium Moralem, qui eoſdem Juſti defectus non tacuit. CARD. DE AGUIRRE.

CLXII. *Nonnitus Gerundenſis.*) Ildephonſus de illo: *Nonnitus poſt Joannem in Gerundenſi Sede Pontifex acceſſit, Vir profeſſione Monachus, ſimplicitate perſpicuus, actibus ſanctus; non hominum dutina deliberatione, ſed Dei per homines celeri diffinitione in Pontificatum adſcitus; adhærens inſtanter obſequiis ſepulchri ſancti Felicis Martyris. Rexit Eccleſiam Dei meritorum exemplis amplius quam verborum edictis. Hic & in corpore degens, & in ſepulchro quieſcens, fertur ſalvationis operari virtutes; ſubſtitis temporibus Suintbilani, & Siſenandi Regum.*

CLXIII. *Conantius Palentinæ.*) De eo ita Ildephonſus: *Conantius poſt Murilanem Eccleſiæ Palentinæ Sedem adeptus eſt, Vir tam pondere mentis, quam habitudine ſpeciei gravis; communi eloquio facundus, & gravis; officiorum Eccleſiaſticorum ordinibus intentus, & providus; nam melodias ſonis multis noviter edidit, orationum quoque Libellum de omnium decenter ſcripſit proprietate Pſalmorum. Vixit in Pontificatu amplius triginta annis; dignus habitus fuit ab ultimo tempore Vuitterici per tempora Gundemari, Siſebuti, Suintbilani, Siſenandi, & Chintilæ.*

CXLIV. *Braulio Cæſaraug.*) De quo ſic Ildephonſus, *De Viris illuſtribus: Braulio Frater Joannis, in Cæſarauguſta decedentis adeptus eſt locum; Vir ſicut germanitate conjunctus, ita non nimium ingenio minoratus; clarus & iſte habitus Canonibus, & quibuſdam Opuſculis. Scripſit Vitam Æmiliani cujuſdam Monachi; qui, & memoriam hujus, & virtutem illius ſancti Viri ſuo tenore commendat pariter, & illuſtrat. Habuit Sacerdotium ferme viginti annis; quibus expletis, clauſit diem vitæ præſentis. Duravit in regimine temporibus Siſenandi, Suintbilæ, Tulganis, & Cinthaſvindi Regum.* Hæc Ildephonſus. LOAISA.

CLXV. Vides in ſubſcriptione hujus Concilii, tot Præſules interveniſse doctrina, & pietate inſignes, omneſque illos eximie laudatos a ſanctiſſimo Antiſtite Ildephonſo; qui de Braulione Epiſcopo Cæſarauguſtano loquens, teſtatur, ipſum ſcripſiſſe *Vitam Æmiliani cujuſdam Monachi*. Hic autem ille ipſe eſt, quem tota Hiſpania ab antiquiſſimo tempore appellat *S. Æmilianum Cucullatum*, vulgo *San. Millan de la Cogolla*. Non enim ſolum fuit primum eremita, & deinde Presbyter, ſive Sacerdos; ſed etiam Monachus, ut ipſe S. Ildephonſus teſtatur; & *Cucullatus* dictus, ſive quia Cucullam induit, ſive ad diſtinctionem alterius Æmiliani non Cucullati in Regno Aragoniæ. Porro Æmilianus a Braulione impenſe laudatus ille ipſe eſt ab inclinante ſæculo ſexto celeberrimus in Hiſpania, ob inſignem ſanctitatem, & plurima miracula; cujus ſacrum Corpus ab eo tempore uſque modo colitur in Regio, & illuſtriſſimo Monaſterio meo S. Æmiliani (meo, inquam, quoniam in illo Cucullam S. Benedicti ſuſcepi, & profeſſionem monaſticam emiſi) intra arcam auream, gemmis pretioſiſſimis, ac plurimis ornatam, dono Garſiæ Regis Navarræ. Hic anno circiter Chriſti milleſimo quinquageſimo tertio transferri juſſit Corpus ejuſdem Sancti e Monaſterio veteri, ubi habitaverat, & requieverat quinque circiter retro ſæculis, ad præſentem locum, publico, & patenti miraculo ſibi deſignatum. Epiſcopi enim, & alii Sacerdotes, qui coram Rege, & infinita multitudine illud ſupra humeros geſtabant, non potuerunt ullo modo id dimovere ab eo ſpatio loci, ubi nunc eſt, nimirum in proſpectu veteris Monaſterii in diſtantia cc. circiter paſſuum.

CLXVI. Præterea idem S. Æmilianus eſt, qui ſimul cum Jacobo Apoſtolo Hiſpanis adverſus Sarracenos ſæpe opem tulit, præſertim in prælio Septimancenſi (vulgo, *la batalla de Simancos*) anno Chriſti CMXXXIV. aut circiter, occiſis barbarorum ducentis millibus; qua de re Tomo ſequenti exhibemus ſcripturam Sereniſſimi Caſtellæ Comitis Fer-

Ferdinandi Gonzalez, qui prælio adfuit, & S. Æmilianum propterea in Patronum, ſeu Defenſorem Hiſpaniæ elegit. Interea lege Epiſcopum Sandovalium in *Hiſtoria Monaſterii S. Æmiliani*, Antonium de Yepes Tomo IV. *Chronici Benedictini*, pag. 457. Mabillonem Sæculo 1. p. 205. & ſeqq. ac denique Magiſtrum Joſephum Perez, *Diſſert. Eccl.* ubi pulchre, & erudite admodum rem tractat.

CLXVII. Interea accipe epitaphium ejuſdem S. Æmiliani, a multis ſæculis eatans Literis Gothicis exculptum in polcherrimo marmore ejuſdem Monaſterii, quod hoc loco latinis Literis repræſento.

PURGATISSIMI APOSTOLICIQUE VIRI ÆMILIANI CORPUS HIC HUMATUM JACET. QUI POSTQUAM EREMITICAM VITAM MULTIS ANNIS EGIT, ET CLERICALEM TANDEM MONASTICAM PROFESSUS SUB REGULA ADMIRABILIS BENEDICTI CURAM GERENS ABBATIALEM, OBIIT IN DOMINO CLARUS MIRACULIS, ET PROPHETIÆ SPIRITU ERA DCAII.

Nimirum anuo Chriſti DLXXIV. Ea preſſit formam marmoris Literarum Gotthicarum Yepius Tomo 1. ſui *Chronici*, valde ſimilem antiquiſſimo ipſi marmori a me viſo. CARD. DE AGUIRRE.

EPISTOLA MARTINI EPISCOPI BRACARENSIS

AD BONIFACIUM EPISCOPUM

De trina merſione.

Nunc primum edita ex Mſs. Eccleſiæ Toletanæ.

Domino Beatiſſimo, ac reverendiſſimo, & Apoſtolicæ charitatis perfectione colendo, Domino, & in Chriſto Patri Bonifacio Epiſcopo, Martinus Epiſcopus.

CLXVIII. GEmino me ſanctæ illuſtrationis munere optabilis veſtri Apoſtolatus pagina cumulavit, dum & Pontificalis gratiæ ritu abjectiſſimam humilitatis noſtræ viſitas parvitatem, & ardenti puræ charitatis flagrantia benigniſſimum nobis conferendi aditum ſermonis accomodas. Siquidem & hæc .... cis ſeries congruebat, ut exinde a nobis inchoandæ conlocutionis ſumeretur initium, a quibus conſummatæ charitatis perfectio jam tenetur. Et iccirco debitum ſacratiſſimo Apoſtolatui veſtro literariæ officioſitatis obſequium reddens, quæſo humilitatis noſtræ memoriam in veſtris ſemper Deo acceptabilibus precibus adnectatis.

* Videtur aliquid deeſſe.

CLXIX. Illud autem quod per veſtram nobis ſignificaſtis Epiſtolam, quoſdam ea * in illis partibus commeantes, veſtris auribus intuliſſe, ut a Sacerdotibus hujus Provinciæ ſacrum Baptiſma non in uno Trinitatis *nomine*, ſed in *nominibus* ageretur; falſiſſimum hoc omnimodis agnoſcatis. Nam, ut ego arbitror, qui hoc vobis voluit intimare, aut nunquam vidiſſe baptizantes Epiſcopos, aut certe voluiſſe aliquid referre, quod hic antea geſtum eſt. Sed nam & ego manifeſtius hic cognovi, quod de inſtitutione Baptiſmatis Metropolitanus hujus Provinciæ ante hos aliquos annos ab ipſa Beatiſſimi Petri Cathedra certiſſimæ auctoritatis formulam poſtulavit; cujus etiam exemplar curioſius legens, ita reperi ſcriptum, *ut in uno Trinitatis nomine, is qui baptizandus eſt, aut tertio perfundatur, aut mergatur.*

* Locus corruptus, forte *Nunc age.*

CLXX. Num * agis, tertio nomen invocari, & tertio tingui, certiſſime Arianum eſt. Audi ergo. In uno autem Patris, & Filii, & Spiritus ſancti nomine tertio tingui, antiqua, & Apoſtolica eſt traditio. Quæ ea Romani Antiſtitis auctoritate Sacerdotes hujus Provinciæ retinentes ſcripta, & Conſtantinopolitanæ Urbis Præſule, præſentibus hujus Regni Legatis, qui ad Imperium fuerant deſtinati, in ipſa Paſchali feſtivitate perviſa eſt. Nam & nos Epiſtolam Beati Paulli Apoſtoli, in qua ſcriptum eſt: *Unus Deus, una Fides, unum Baptiſma*, legimus, & expoſitionem Beati Hieronymi, in qua ſub unius nominis invocatione tertio tinguendos eſſe confirmat; & ipſum Librum jam vetuſtiſſimum * Cartatium apud Virum venerabilem, ſanctumque Fratrem noſtrum Auſentium Presbyterum, ſi requiras, invenies; ſimiliter & apud Acta S. Sylveſtri conſtantius admonitus in viſione ter mergi * juvetur multi, vel audientes in Apoſtolo dicit: unum Baptiſma non pro unitate Catholicæ, eo quod ubique uno modo Baptiſma celebretur; ſed pro una tinctione intelligere voluerunt; & dum vicinitatem refugiunt Arianam, qui & ipſi tertio tingunt, ſed in uno nomine; ſicut nos antiquæ traditionis formulam permutarunt, ut ſub uno nomine una etiam fieret tinctio, neſcientes, quia in uno nomine unitas ſubſtantiæ, trina vero merſione diſtinctio trium oſtenditur Perſonarum; ut ſicut veriſſime credimus, unam demonſtremus Deitatis ſubſtantiam, tres vero Perſonas; nam ſi ſub uno nomine etiam una ſit tinctio, unitas tantum Deitatis in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto demonſtrata eſt, Perſonarum vero nulla differentia eſt oſtenſa. Ac per hoc dum quaſi vicinitas fugitur Ariana, Sabelliana ignorantibus ſubrepet peſtis; quæ dum ſub uno nomine unam ſolummodo retinet tinctionem, eundem Patrem dicit eſſe quem Filium, eundem quem Filium, & Spiritum ſanctum dicit eſſe, & quem Patrem; & dum nullam diſtinctionem trium Perſonarum in Sacramento Baptiſmi monſtrat, trium vocabulorum unam ſacrilegus confingit eſſe Perſonam. Neſcientes ergo quidam ea Hiſpanis, ſicut ſcriptum eſt: *Neque quæ loquuntur, neque de quibus adfirmant*; dum vicinitatem, ut diximus, tinctio-

* Locus depravatus. Forte *chartaceum.*

* Locus corruptus.

ctionis fugiunt * alienæ, in aliam incauti incidunt pravitatem. Numquid quia Ariani Pſalmum, Apoſtolum, Evangelia, & alia multa, ita ut Catholici, celebrant; nos errorum vicinitatem fugiendo, hæc ſumus omnia relicturi? Abſit, quia illi ex nobis, ut ſcriptum eſt, exeuntes, præter minorationem Deitatis Filii Dei, & Spiritus Sancti, cætera ita penes ſe retinent, ſicut nos.

* F. Arianæ.

CLXXI. Hanc ergo rationem quidam, ut diximus, minime prævidentes, unam tinctionem fieri voluerunt. Et ut ſuæ præſumptionis auctoritatem aliquam darent, dixerunt hoc pro refugienda Arianorum ſimilitudine ab aliquibus Synodis inſtitutum; quod omnino confictum eſt. Nam neque Generalis, neque Localis ulla Synodus de una tinctione aliquando legitur tuliſſe ſententiam. Quod ſi quis hoc affirmat, oſtendat ſcriptum, vel quibus in locis, & a quibus, vel quantis Patribus hoc decretum ſit. Quod ſi hoc nequeunt demonſtrare, teneant a nobis fiducialiter, quod, & per auctoritatem Romanæ Sedis eſt traditum, & Orientalium Provinciarum inſtitutio priſca demonſtrat, & antiquorum Patrum expoſitionibus, quam etiam officialium Sacramentorum documentis ſcribitur. Ut ſicut in uno Patris, & Filii, & Spiritus ſancti nomine, quod eſt unus Deus, unam trium dicimus eſſe ſubſtantiam; ita etiam trium Perſonarum diſtinctionem * tres proculdubio credentium tinctione ſignamus. Hæc pro veſtræ juſſionis impulſu paginali brevitate perſtrinxi, poſtulans, ut noſtræ apud Dominum fragilitatis memor eſſe digneris.

* Locus depravatus.

CONCILIUM TOLETANUM V.

XXII. EPISCOPORUM.

ERA DCLXXIV.

Anno primo Domini noſtri Chintilani Regis, ideſt Chriſti DCCXXXVI. Honorii I. Papæ x.

TITULI.

I. *De inſtitutione novarum Litaniarum.*

II. *De cuſtodia ſalutis Regum, & defenſione prolis præſentium Principum.*

III. *De reprobatione perſonarum, quæ prohibentur adipiſci Regnum.*

IV. *De his, qui ſibi a Regnum blandiuntur, Rege ſuperſtite.*

V. *De his, qui Principes maledicere præſumunt.*

VI. *Ut Regum fideles a ſucceſſoribus Regni a rerum jure non fraudentur, pro ſervitutis mercede.*

VII. *Quod in celebritate cunctorum Conciliorum Synodus Toletana temporibus Siſenandi habita, per b pronunciationem vocis claræ, ob cuſtodiam ſui cunctis debeat innoteſcere.*

VIII. *De indulgentia Principum noxiis c ſervata,*

IX. *De favore Principis Concilii acclamatione conceſſo.*

a *Regni blandiuntur ſpe.* C. A.

b *Prolationem.* Exc.

c *Reſervata.* C. A.

I. *De inſtitutione novarum Litaniarum.*

1. APud Urbem Toletanam diverſis ex Provinciis Hiſpaniæ Sacerdotes Domini [d] in uno pacis collegio in Baſilica S. Confeſſoris [e] Leocadiæ, qui conſedimus, gratiarum actiones omnipotenti Domino perſolvimus, propter ſuam magnam miſericordiam; cujus nutu in hanc convenimus concordiam, & glorioſi Principis noſtri [f] Chintilæ Regis initia, ob cujus ſalutis & felicitatis conſtantiam, ſupernam imploramus clementiam; quod in medio noſtri cœtus ingreſſus cum Optimatibus, & Senioribus Palatii ſui, ſupplex ſe omnium orationibus commendavit, ſuoſque Fideles ita facere ſancta exhortatione coegit, atque hanc inſtitutionem, quam ex præcepto ejus, & Decreto noſtro ſancimus, Divina inſpiratione [g] præmiſit; ſcilicet, ut in cuncto Regno a Deo ſibi conceſſo, ſpecialis, & propria hæc religioſa omni tempore teneatur obſervantia, ut a die Iduum Decembrium [h] Litaniæ [i] triduo, [k] uſque annua ſucceſſione [l] peragantur, & indulgentia delictorum lacrymis impetretur. Quod ſi dies Dominica interceſſerit, in ſequenti hebdomada [m] celebrentur; ut quoniam abundante [n] inquitate, * & deficiente charitate *, [o] eo uſque protelatur malitia, ut nova exerceantur facinora, nova hæc ipſa ſurgat conſuetudo, quæ poſſit ante Omnipotentis [p] oculos veſtra eſſe purgatio.

d In unum poſiti & collecti, al qui in uno pacis oſculo. Exc.

e Martyris. C. A. ut ſupra anno primo dicitur Conc. Tolet VI. c. 2.

f Cinthilanæ. A. C.

g Promiſit. mſ.

h Litania. Exc.

i Triduum C. A.

k Ubique. Exc.

l Peragatur. Exc.

m Celebretur. Exc.

n Iniquitate efficitur. Exc.

* Deeſt Exc.

o Ut uſquequaque prolata malitia nova &c. Exc.

p Omnipotentis Dei oculos noſtra eſſe purgatio. Exc.

II. *De cuſtodia ſalutis Regum, & defenſione prolis præſentium Principum.*

2. Summa autem nobis vigilantia, & grandi Religionis cura providendum eſt,

Idem approbat Conc. Tolet. vj. c. 16.

eſt, ut mala, quæ aſſidue prohibita perpetrantur, circumſpecta diſciplina Eccleſiaſtica exſtirpentur. Non enim incaſſum ſcriptum eſt: *Peſtilenti flagellato, ſtultus ſapientior erit*. Quamobrem, quoniam præponderante onere delictorum, experientia pene ſemper, ac ſæpe fieri diſcimus, quod magnopere vitare debemus; quodque etiam cuſtodituros nos, cum divinis ſacramentis [a] ſpopondimus, temeritate violamus; ideoque frequenter compeſcendum, quod crebro invenitur tranſgreſſum. Sed ne ſuccedentes præcedentibus, ac deinde ſequentes invideant anterioribus, [b] ut cuncta quiete, & pacate permaneant, hæc noſtri Concilii communiter conſiderata defertur ſententia, ut [c] ſervetis quæcumque in univerſali & magna * Synodo proviſa, conſcriptaque circa Principum ſalutem, & utilitatem ſunt. Hæc quoque adjecta cuſtodiantur, videlicet, ut omni benignitate, omnique firmitate circa omnem poſteritatem Principis noſtri Chintilæ Regis teneatur dilectio, & præbeatur rationabile defenſionis adminiculum; ne rebus [d] juſte proviſis, aut etiam parentum digna proviſione [e] procuratis, vel juris proprietate injuſte fraudentur; ne a quoquam cauſſæ illicitæ exquiſitæ lædendi eos præbeantur; ne quocumque modo in quibuslibet rebus, ſpreta dilectione, moleſtentur. Hæc enim licentia efficit, & Principes in ſubjectis ſuſpectos, & ſubjectos in bonis Principum cupidos. Quocirca, [f] ne hæc promiſſa timerentur, & ut cupiditas radix omnium malorum auferatur, conteſtamur omnes præſentes, & abſentes, vel etiam futuris temporibus ſubſequentes coram Deo, & Angelis ejus, quod ſi quiſquam noſtræ conſtitutionis temerator exſtiterit, [g] & quacumque argumentatione odioſe eos moleſtare, aut in [h] aliquot fuerit conatus lædere, ſit anathema in Chriſtianorum omnium cœtu, atque ſuperno condemnetur judicio; ſit exprobabilis omnibus Catholicis, & abominabilis ſanctis Angelis in miniſterio Dei conſtitutis; ſit in hoc ſæculo perditus, & in futuro [i] damnatus, qui tam rectæ proviſioni noluit præbere conſenſum.

Prov. 19. & 21.

[a] Spondemus 1 ſed temeritate. Exc.

[b] Et cuncta quieta, & pacata perma. Exc.

[c] Servatis. Exc.

* *Synod. Tol. 4. c. 65.*

[d] Juſtæ proviſæ Exc.

[e] Procuratæ ad juris proprietatem pertinentes injuſte frauden tur; nec a quoquam cauſſa illicite exquiſita lædendi eos præbeatur. Exc.

[f] Ne & præmiſſa contemnantur. Exc.

[g] Atque contemptor, & quacumque. Exc.

[h] Aliqua. Exc.

[i] Condemnatus C. A.

III. De reprobatione perſonarum, quæ prohibentur adipiſci Regnum.

3. Inexpertis, & novis morbis novam decet invenire medelam. Quapropter, [k] quoniam inconſideratæ quorundam mentes, & ſe minime capientes, quos nec origo ornat, nec virtus decorat, [l] paſſim putant, licenter que ad Regiæ [m] majeſtatis pervenire faſtigia; hujus rei cauſſa noſtra omnium, cum invocatione Divina, profertur ſententia, [n] ut qui talia meditatus fuerit, quem nec electio omnium [o] probat, nec Gotthicæ Gentis nobilitas ad hunc honoris apicem trahit, ſit a conſortio Catholicorum privatus, & Divino anathemate condemnatus.

[k] Quon. ſunt. Exc.

[l] Qui paſſim. Exc.

[m] Poteſtatis. C. A.

[n] Ut ſi quis. Exc.

[o] Præficit. Exc

[p] Perniciosum. Exc.

Act. 1.

[q] Cum excom. Exc.

[r] Expellatur. C. A. Exc.

IV. De his, qui ſibi Regnum blandiuntur ſpe, Rege ſuperſtite.

4. Ergo quia, & Religioni inimicum, & hominibus conſtat eſſe [p] ſuperſtitioſum, futura illicite cogitare, & caſus Principum exquirere, ac ſibi in poſterum providere, cum ſcriptum ſit: *Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate*; hoc Decreto cenſemus, ut quiſquis inventus fuerit talia perquiſiſſe, &, vivente Principe, in alium attendiſſe pro futura Regni ſpe, aut alios in ſe propter id attaxiſſe, a convetu Catholicorum [q] excommunicationis ſententia [r] repellatur.

Vide Leg. Voiſigoth. Lib. 2. Tit. 1. leg. 8. 2. Corruth.

[s] Morbis. Exc.

[t] Deliberatione. Exc.

Exod. 22. Actor. 23.

[u] Principi. Exc.

[x] Ne maledixeris.

V. De his, qui Principes maledicere præſumunt.

5. Sed & hoc pro peſtilentioſis hominum [s] moribus, ſalubri [t] ordinatione cenſemus, ne quis in Principem maledicta congerat. Scriptum eſt enim a legiſlatore: [u] *Principem populi tui* [x] *non maledices*. Quod ſi quis fecerit, excommunicatione Eccleſiaſtica plectatur. Nam ſi *maledici Regnum Dei non poſſidebunt*, quanto magis talis ab Eccleſia neceſſario pellitur, qui Divinæ violator ſententiæ invenitur?

Idem infra Conc. Tolet. 6. cap. 14. Eandem phraſim habes leg. Voiſigoth. l. 3. tit. 2. l. 8. Ipſa quoque. De donatis, & profligatis rebus, faciendi quod voluerit libertatem habeat.

VI. Ut Regum fideles a ſucceſſoribus Regni a rerum jure non fraudentur, pro ſervitutis mercede.

6. Simili providentia pro fidelibus Regum noſtra datur ſententia, ut quiſquis ſuperſtes Principum exſtiterit, juſte in rebus profligatis, & [y] largitate Principis acquiſitis nullam debeat habere jacturam. Nam ſi licenter, & injuſte fidelium perturbentur mentes, nemo optabit [z] promptum, ac fidele præbere ob-

[y] Aut. Exc.

[z] Proprium. Exc.

obſequium, dum cuncta nutant in incertum, & in futuro [a] diſcriminis formidatur cauſſa; ſed ſaluti, & rebus eorum principalis pietas debet præbere ſuffragia; exemplis enim cæteri provocantur ad fidem, quum fideles non fraudantur mercede.

a Diſcrimine. Exc.

VII. Quod in celebritate cunctorum Conciliorum Synodus Toletana temporibus Siſenandi habita, per pronunciationem vocis claræ, ob cuſtodiam ſui, cunctis debeat innoteſcere.

7. Propter malarum mentium facilitatem, & memoriæ oblivionem, hoc ſacratiſſima ſtatuit Synodus, ut in omni Concilio Epiſcoporum Hiſpaniæ, univerſalis Concilii Decretum, quod propter Principum noſtrorum eſt ſalutem conſtitutum, peractis omnibus, in Synodo publica voce debeat pronunciari; quatenus ſæpe [b] ſupplicatum auribus, vel aſſiduitate iniquorum mens territa corrigatur, quæ ad prævaricandum, & oblivione, & facilitate [c] producitur.

Conc. IV. Toletan. cap. 65.
b Replicatum. Exc.
c Perducitur. C. A.

VIII. De indulgentia Principum noxiis ſervata.

8. In his omnibus, quæ præmiſimus, poteſtatem indulgentiæ in culpis delinquentium Principi reſervamus; ut juxta bonitatis, & pietatis ſuæ moderamen, ubi emendationem proſpexerit mentium, veniam tribuat culparum.

IX. De favore Principis Concilii acclamatione conceſſa.

9. His vero omnibus finem, & robur ſubſcriptione noſtra facientes, gloriam, & laudem omnipotenti [d] Domino, in quantum mortalium valetudo ſinit, reddimus. Poſt [e] hoc gratias excellentiſſimo & * glorioſiſſimo Principi noſtro Chintilæ Regi peragimus, cujus ardor Fidei, & ſtudium bonæ intentionis, & unanimitatis concordiam nobis tribuit, & fiduciam charitatis. Donet ei Dominus, & de inimicis triumphum, & de beatitudine gaudium; cuſtodiat eum protectione aſſidua, & [f] muniat bonæ voluntatis ſuæ circumſpectione tutiſſima, cujus Regnum manet in ſæcula ſæculorum. Amen.

d Deo. Exc.
e Hæc. Exc.
* Glorioſo Exc.
f Et deeſt Exc.

1. Ego Eugenius * Dei miſeratione * Toletanæ Eccleſiæ Provinciæ [g] Carthaginenſis Metropolitanus Epiſcopus, communibus Decretis annuens ſubſcripſi.
2. Ego [h] Conantius * ſanctæ * Eccleſiæ Palentinæ Epiſcopus, his communibus Decretis annuens ſubſcripſi.
3. Ego Clarentius Eccleſiæ Accitanæ Epiſcopus, his [i] communibus Decretis annuens ſubſcripſi.
4. Ego [k] Bigitinus Eccleſiæ Bigaſtrenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
5. Ego Euſebius Eccleſiæ * Baſtitanæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
6. Ego Hilarius Eccleſiæ Complutenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
8. Ego Marcellus Eccleſiæ Urcitunæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
8. Ego Florentius Eccleſiæ Setabitanæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
9. Ego Braulio Eccleſiæ Cæſaraugustanæ Epiſcopus, ſubſcripſi.
10. Ego [l] Ola Eccleſiæ Barcinonenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
11. * Ego Elpidius Eccleſiæ [m] Carcaſſonenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
12. Ego Muſitatius * Eccleſiæ Valentinæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
13. * Ego Viaricus Eccleſiæ Olyſſipponenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
14. Ego Jacnbus Eccleſiæ Menteſanæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
15. Ego Euſebius Eccleſiæ Valcrienſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
16. Ego Serpentinus Eccleſiæ Illicitanæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
17. Ego Suavila Eccleſiæ Oretanæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
18. * Ego [n] Amanungus Eccleſiæ Aucenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi. *
19. Ego Egila Eccleſiæ Oxomenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
20. Ego Anſericus Eccleſiæ [o] Segobienſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
21. Ego Idiſclus Eccleſiæ Segontienſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
22. Ego Antonius Eccleſiæ Dianienſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.
23. Aſphalius * in Chriſti nomine * Presbyter, agens vicem domini mei Perſeverantii, his Decretis annuens ſubſcripſi.
24. Petrus in Chriſti nomine [p] Decanus, agens vicem [q] domini mei Antonii Epiſcopi, his Decretis annuens ſubſcripſi.

* Deſunt C. A.
g. Carthaginis C. A.
h Male Tonantius. Exc. ut ex Ildephonſo conſtat.
* Deeſt. C. A.
i Omnibus Exc.
k Vigitanus C. A.
* Bigerrenſis.
l Hola. Exc. Ola. C. A. Alii Ula.
* Deſunt in Exc.
m Tyraſſonenſ.
* Alias, Muſtatius, al. Muſtratius.
* Deſunt Exc.
* Deſunt Exc.
n Amantius. C. A.
o Segobrienſ. C. A.
Idem ſubſcribit Conc. ſequenti.
* Deſunt C. A. Erat hic Epiſcopus Caſtulonenſis.
p Diaconus. C. A.
q Domini Mezantuni. Exc.

IN NOMINE DOMINI

Flavius Chintila Rex .

X. CUM boni Principis cura omni nitatur vigilantia providere Patriæ , Gentiſque ſuæ commodo , tunc potiſſimum non eaiſlit infructuoſa , ſi etiam ſua induſtria placatur Divina elementia . Ideoque noſtræ manſuetudinis , collectis in Urbem Toietanam ea Provinciis diverſis Epiſcopis , adhortationis eaſtitit inſtantia , ut tempore congruo hæc Religionis per eorum ſententiam inſtitueretur obſervantia , ut a die Iduum Decembrium , quod eorum decrevit Sanctitas , Litaniæ per omnes Regni noſtri Provincias omni debeant celebrari devotionis cura . Quocirca tam ſacratiſſimæ electioni , & omni deſiderio amplectendæ regali auctoritate faventes , & quæcumque in eadem Synodo definita ſunt , confirmantes , decrevimus , ut in triduo conſcripto , juata quod Reverendiſſimorum Virorum continet Decretum , ab omni anima Chriſtiana cælorum Domino humilitatis ſatisfactio dependatur ; & pro facinoribus , atque flagitiis , quibus quotidie graſſante diabolo irretimur , lacrymis, jejuniiſque digna obſequia rependamus . Veruntamen , ut vobis certius præſatorum Patrum ſententia innoteſcat , eam ſubter connecti præcipimus . Oraculis autem noſtris ſancimus , ut hi , quorum in quibuslibet rebus Patriæ noſtræ invigilat cura , id eſt , tam Optimatum , quam Comitum , Judicum etiam , cæterorumque ordinum , præcipua ſolicitudo exiſtat , ut his diebus ab omni omnino inquietudine , vel quaiibet negotiorum actione omnis conditio , ætas , & ſeaus debeat vaeare ; ut otio ſancto mancipati , aptiores erga Deum reddi poſſint cæleſtem impiorando miſericordiam conſequi . Ergo ut omnes hoc præcepro noſtro præmoneantur ; Sacerdotum induſtriæ deiegamus . Datum ſub die pridie Kalendas Julias , anno feliciter primo Regni noſtri , Toleto .

NOTÆ VARIORUM.

XI. C*Oncilium Toletanum* v.] Conſtat fuiſſe Nationale , & præſertim ea ſubſcriptionibus , in quibus ſubgnat Braulio Cæſarauguſtanus , Ola Barcinonenſis, Eipidius Carcaſſonenſis, Viaricus Olyſſiponenſis. Et infra Concil. Tolet. vi. Cap. 18. dicitur : *Jam quidem in antecedenti univerſali Synodo* ; & Cap. 2.

XII. *Era* DCLXXIV. .) Chintila Rex primo anno Regni ſui hoe Concilium Toletanum coegit , ut in fine confirmationis dicitur , *anno feliciter primo Regni noſtri* . Unde corrupte legitur apud Rodericum Libro 2. Cap. 19. fuiſſe electum in Regem Era DCLXXIX. LOAISA .

XIII. Annus primus Chinthilæ Regis Hiſpaniæ , fuit X. Honorii I. Papæ , Chriſti vero DCXXXVI. quo eodem S. Iſidorus Hiſpalenſis die 4. Aprilis deſiderium ſui reliquit toti Hiſpaniæ . Et hæc videtur legitima ratio, eur huic Concilio Nationali non interfuerit quiſpiam Præſul Hiſpalenſis ; quoniam , nimirum , S. Iſidorus jam obierat ſub initium Apriiis ; ejus autem ſucceſſor Honoratus nondum fuerat electus , aut ordinatus pridie Kalendas Juiias , qua die Concilium hoc celebratum , & perfectum fuit . CAROLANLIS DE AGUIRRE .

XIV. *Litaniæ triduo ubique* .] De Litaniis ſupra diximus eſſe obſervandas lugubri cultu , jejunio , & ciborum delectu . Concil. Aurel. I. Can. XXIX. Mogunt. I. Cap. XXXIII. & XXXIII. Bracar. II. Cap. IX. LOAISA .

XV. Jam ſupra dictum fuit de Litaniis , quas Conciiium Gerundenſe Tituio ſecundo præſcribit celebrandas a quinta Feria poſt Pentecoſten , cum abſtinentia per illud triduum . Similiter Titulo tertio ibidem præcipiuntur Litaniæ ſecundæ a Kalend. Novembris , cum onere abſtinendi eo triduo a carnibus , & vino . In hoc vero Concilio Toletan. V. novæ aliæ Litaniæ inſtituuntur per triduum , a die Iduum Decembris ; *ut indulgentia delictorum lacrymis impetretur* . Nimirum Chintiia Rex , qua erat pietate , ac religione erga Deum , in ipſam Synodum *cum Optimatibus, & Senioribus Palatii ſui, ſupplex ſe omnium orationibus commendavit.* Unde & Patres Toletani ſtatim fere ajunt , ſe ex præcepto ejuſdem Regis, & Decreto ſuo ſancire, ut ſemper de cætero eæ Litaniæ celebrentur , addita ratione juſta , & gravi ad id ſtatuendum .

XVI. Similiter ſupra in Concilio Bracarenſi II. Titulo nono decernitur , ut initio Quadrageſimæ *convenientes in unum vicinæ Eccleſiæ, per triduum cum Pſalmis per Sanctorum Baſilicas ambulantes* , celebrent Litanias .

XVII. Denique in Concilio Tolet. XVII. celebrato poſtea anno DCXCII. Titulus ſextus eſt : *De diebus Litaniarum per totos duodecim menſes celebrandis* . Dicitur autem ibidem initio , eam fuiſſe *priſcorum Patrum inſtitutionem* ; & deinde ſtatuitur , *ut per univerſas Hiſpaniæ , & Galliarum Provincias* idem mos ſervetur , *& exhomologeſis votis gliſcentibus celebrentur ; quatenus dum generalem omnipotens Deus afflictionem perſpexerit , & delictis omnibus miſeratus indulgeat , & ſævientis diaboli incitamenta ab animis omnium procul efficiat* . Itaque ejuſmodi Litaniæ ſingulis anni menſibus per triduum eaibebantur ſimul cum exhomologeſi , id eſt, confeſſione peccatorum , & operibus pœnitentiæ, afflictioniſque .

XVIII. Hic priſcorum Patrum , & ſpeciatim Hiſpanorum , mos fuit . Perduravitque multis poſtea ſæculis . Nam , ut habemus ex ſchedis magni Viri Antonii Auguſtini. anno Chriſti MLVI. Compoſtellæ habitum fuit Concilium ſub Creſconio Præſule , eahibendum a nobis Tomo ſequenti , in quo, præter plura alia circa diſciplinam Eccleſiaſti-

ſticam præclare ſtatuta, præceptum fuit, ut Epiſcopi omnes, & Sacerdotes quotidie Miſſam eelebrarent, ac tempore jejunii, ac Litaniarum, quoties publica delictorum expiato fiebat, cilicio induerentur. CARDINALIS DE AGUIRRE.

XIX. *Subſcriptiones.*] Omnes hi Epiſcopi ſubſcribunt in IV. Toletano, prætcrquam Eugenius Toletanus, qui Juſto; Olaus Barcinonenſis, qui ſucceſſit Severo; & Amanungus Aueenſis, qui ſucceſſit Stephano; & Antonius Dianenſis, Vigitinus (ſcribe Bigitinus) Muſtatius Valentinus (lege Muſitatius) Perſeverantius, & Antonius, qui per Vicarios Concilio interſunt; erant alter Caſtellonenſis, alter Segobrienſis. Eugenius Toletanus Juſto ſucceſſit in Sacerdotio Toletano, quod, ut Auctor eſt Ildephonſus in ejus Vita, fere undecim annos rexit, regnantibus Chintila, Tulgane, Cindaſvindo Regibus. LOAISA.

XX. *Ego Eugenius Toletanæ Eccleſiæ Metropolitanus &c.*] De illo ita S. Ildephonſus, *De Viris illuſtribus: Eugenius Helladii Diſcipulus, collector, & conſors Juſti, Pontifex poſt Juſtum abſceſſit; ab infantia Monachus, ab Helladio cum Juſto pariter ſacris in Monaſterio inſtitutionibus eruditus. Hunc ſecum Helladius a Monaſterio tulit, ad Pontificatum tractus; qui rurſus ab eo Clericalibus inſtitutus ordinibus, Sedis ejus poſt eum tertius Rector ucceſſit. Et bonum meritum ſenis, qui duobus diſcipulis, ſanctiſque filiis, Eccleſiæ Dei hæreditatem meruit relinquere gubernandam. Idem Eugenius moribus, inceſſuque gravis; nam numeros, ſtatum, incrementa, decrementaque, curſus, recurſuſque lunarum tanta peritia novit, ut conſiderationes diſputationis ejus auditores in ſtaporem verterent, & inconſiderabilem doctrinam inducerent. Vixit in Sacerdotio fere undecim annis, regnantibus Chintila, Tulgane, & Cindaſvindo Regibus.* Hæc Ildephonſus de Eugenio Præſide hujus Concilii, & de Juſto ipſius deceſſore, appellans utrumque diſcipulum S. Helladii, & ambos decorans titulo ſanctitatis, ſtylo ejus ævi.

XXI. Præmiſerat Ildephonſus in Proœmio ejus Libri quoddam memorabile: *Euphridius Diaconus* (Eugenii Præſulis Toletani) *cum innixus amicitiæ ſæculari, violenter honorem Presbyterii, & quædam prædia extorſiſſet, tam in reprobum ſenſum, quam in langueris ſuperemiuentem pervenit ſtatum, ut cum vivere recuſaret, tam mori ſe, quam vivere, tam vivere, quam mori vellet.* Ita videtur ibidem haberi ob textum vitiatum. Quod ſupplicium inſolitum, ac tremendum Euphridii, cedit in decus Eugenii, quem offenderat, Deo nolente inultum relinquere Præſulem ab injuria irrogata.

XXII. Porrò de Juſto Eugenii deceſſore dixerat idem S. Ildephonſus paullo ante: *Juſtus poſt Helladium diſcipulus illius, illique ſucceſſor eſt, Vir habitudine corporis, ingeniique meritis decorus, atque ſubtilis, ab infantia Monachus, ab Helladio ad virtutem monaſticæ inſtitutionis affatim educatus pariter, & inſtructus, in Agallienſi Monaſterio tertius poſt illum Rector eſt factus. Exſtitit Rector annis tribus. Tempore Siſenandi obiit; qui Rex poſt hunc decimo nono die defunctus abſceſſit.* Quamvis autem decurſu vitæ, quæ brevis fuit, inſigni ſanctitatis opinione fulgeret, ut ait Ambroſius Morales Lib. 12. Cap. 22. non defuit ipſi perſecutio; nam Gerontius Sacerdos valde familiaris Regi, cæpit contemnere, & vexare Juſtum ingenti faſtu. Verum dignas tanti ſceleris pœnas dedit, teſtante id eodem S. Ildephonſo in Prologo ad laudatum Librum, hiſce verbis: *Cum Juſto Epiſcopo Gerontius Presbyter, Principis oblectamine fotus, contemptum, adverſitatemque deferret, tam repentino motu vim perdidit intellectus, ut multis medicorum curationibus, quidquid in medelam fieret, totum in peſtis augmentum creſceret. Sicque invaluit commotio mentis, ut uſque ad obitum ſuum terror eſſet hominis ejus, vel participatio viſionis, vel colloquium oris* Itaque tam Eugenius, quam Juſtus, ſimiles in multis fuerunt; ambo Monachi, & ſodales in eodem Monaſterio, & diſcipuli S. Helladii; ambo Præſules Toletani, docti, & ſanctitatis fama celebres; ambo denique ultrici manu Dei a perſecutoribus vindicati. CARD. DE AGUIRRE.

CONCILIUM TOLETANUM VI.

XLVIII. EPISCOPORUM UNIVERSALE.

Coactum Era DCLXXVI. id eſt, anno CHRISTI DCXXXVIII. Chintilæ Regis Hiſpaniæ ſecundo jam completo, ut conjicio, & tertio ineunte.

TITULI.

I. *De plenitudine Fidei Catholicæ.*
II. *De obſervatione Litaniarum.*
III. *De cuſtodia fidei Judeorum.*
IV. *De damnatione Clericorum per pecuniam Eccleſiaſticos gradus aſſequentium.*
V. *De ſtipendiis Clericorum, ne a jure alienentur* [a] *Eccleſiarum.* [a] Eccleſ. e, C. A.
VI. *De viris, ac feminis ſacris, propoſitum tranſgredientibus ſacrum.*
VII. *De pœnitentibus tranſgreſſoribus.*
VIII. *Quod quibuſdam pœnitentibus priſtina reddantur conjugia.*
IX. *De profeſſionibus, & obedientia libertorum Eccleſiæ.*

De

a Pro nutritio eruditionis. Exc.

X. *De progenie libertorum Eccleſiæ, ne eis vel* a *pro nutritione ab Eccleſia liceat evagari.*
XI. *Ne ſine accuſatore legitimo quiſpiam condemnetur.*
XII. *De confugientibus ad hoſtes.*
XIII. *De honore Primatum Palatii*
XIV. *De remuneratione collata fidelibus Regum.*
XV. *De collatis rebus Eccleſiis, ut in earum jure perdurent.*
XVI. *De incolumitate, & adhibenda dilectione Regiæ proli.*
XVII. *De his, qui, Rege ſuperſtite, aut ſibi, aut aliis ad futurum provident Regnum, & de perſonis, quæ prohibentur ad Regnum accedere.*
XVIII. *De cuſtodia vitæ Principum, & defenſione præcedentium Regum a ſequentibus adhibenda.*
XIX. *De gratiarum actionibus in confirmatione Concilii Deo, & Principi datis.*

I. *De plenitudine Fidei Catholicæ.*

b Galliarumque. C. A. c Hortament. abſque impedimento. Exc. d Martyris. Exc. e Sexta. Exc. *In aliis 66. Ivo p. 6. c. 378. habet Era 686. citatque ſextam pro ſeptima.* *Pſal. 44. Eſai. 10. Rom. 9.* f Superna favente ſententia *Unus ms.*

1. CONvenientibus nobis Hiſpaniarum b Galliæque Pontificibus ſummis, orthodoxi & glorioſi Chintilani Regis ſalutaribus c hortamentis, atque in Prætorio Toletano in Eccleſia Sanctæ Leocadiæ d Virginis debitis ſedibus collocatis, ſub die e quinto Idus Januarii, anno præſati Principis, & triumphatoris in Chriſto ſecundo, Era CDLXXVI. cum primum omnipotenti Domino pro corona Fratrum tam numeroſa gratiæ a nobis fuiſſent peractæ, nihil melius, nihilque ſalubrius omnium inſedit animis, quam more Synodi univerſalis, poſt ſolennia perfunctæ orationis, quod mente ruminavimus, lingua narraremus, & quod corde credebamus, ore ructaremus, f ſupernæ faventes ſententiæ: *Eructavit cor meum verbum bonum*, quod juxta Prophetam fecit Dominus abbreviatum ſuper terram. Quamobrem ex abundantia noſtri cordis ſit confeſſio vocis; ut Fidem, quam omnium mens intrinſecus geſtat, in confeſſione interpres lingua foras effundat.

g Poteſtatis, majeſtatis, uniuſque. *C. A.*

* h Deo, ille autem Filius Patris. *Interjecta in Exc. deſunt.* i Spir. ſanctum *C. A.*

2. Itaque credimus, & profitemur, ſacratiſſimam, & omnipotentiſſimam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unum Deum ſolum, non ſolitarium; unius eſſentiæ, virtutis, g poteſtatis, unius Naturæ; diſcretam inſeparabiliter Perſonis, indiſcretam eſſentialiter ſubſtantiam Deitatis, creatricem omnium creaturarum: Patrem ingenitum, increatum, fontem, & originem totius Divinitatis: Filium a Patre intemporaliter, & ante omnem creaturam ſine initio genitum, non creatum; nam nec Pater unquam ſine Filio, nec Filius extitit ſine Patre; ſed tamen Filius Deus de Patre Deo, non Pater Deus de Filio Deo: * h Pater Filii, non Deus de Filio: * ille autem Filius Patris, & Deus de Patre, per omnia coæqualis Patri: Deus verus de Deo vero: Spiritum vero Sanctum neque genitum, neque creatum; ſed de Patre, Filioque procedentem, utriuſque eſſe i Spiritum; ac per hoc ſubſtantialiter unum ſunt, quia & unus ab utroque procedit.

k Humanitatem Exc. *De hac phraſi ſupra diximus Concilio IV. Tol. cap. 1.*

Pſal. 21. Joann. 1.

3. In hac autem Trinitate tanta eſt unitas ſubſtantiæ, ut pluritate careat, & æqualitatem teneat; nec minor in ſingulis, quam in omnibus; nec major in omnibus, quam in ſingulis maneat perſonis. Ex his igitur tribus Divinitatis Perſonis ſolum Filium fateamur ad redemptionem humani generis propter culparum debita, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, & noſtro libero arbitrio contraxeramus, reſolvenda a ſecreto Patris arcanoque prodiiſſe, & k hominem ſine peccato de Sancta ſemper Virgine aſſumpſiſſe; ut idem Filius Dei Patris, eſſet Filius hominis; Deus perfectus, & homo perfectus; ut homo Deus eſſet unus Chriſtus Naturis in duabus, in Perſona unus; ne quaternitas Trinitati accederet, ſi in Chriſto Perſona geminata eſſet. Ergo a Patre & Spiritu Sancto inſeparabiliter diſcretus eſt Perſona; ab homine autem aſſumpto, Natura. Item cum eodem homine unus exſtat Perſona; cum Patre & Spiritu Sancto Natura; ac, ſicut diximus, ex duabus Naturis, & una Perſona unus eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus, in forma Divinitatis æqualis Patri, in forma ſervi minor Patre; hinc enim eſt vox ejus in Pſalmo: *De ventre matris meæ Deus meus es tu.*

l Nam ſi unam nati hominis Dei alteram confeciſſet perſonam Exc. m Alteram in altera. C. *A.* 1. *Tim.* 1.

4. Natus itaque a Deo ſine matre, natus a Virgine ſine patre, ſolum *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Et cum tota cooperata ſit Trinitas, formationem ſuſcepti hominis (quoniam inſeparabilia ſunt opera Trinitatis) ſolus tamen accepit hominem in ſingularitate Perſonæ, non in unitate Divinæ Naturæ; in id quod eſt proprium Filii, non quod commune Trinitatis. l Nam ſi naturam hominis, Deique m alteram confudiſſet, tota Trinitas corpus aſſumpſiſſet; quoniam conſtat, Naturam Trinitatis eſſe unam, non ta-

tamen perſonam. Hic igitur Dominus Jeſus Chriſtus miſſus a Patre ſuſcipiens quod non erat, nec amittens quod erat, inviolabilis de ſuo, mortalis de noſtro, venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, & credentes juſtificare; facienſque mirabilia, traditus eſt propter delicta noſtra, mortuus eſt propter expiationem noſtram, reſurrexit propter juſtificationem noſtram; cujus livore ſanati, cujus morte Deo Patri reconciliati, cujus reſurrectione ſumus reſuſcitati. *Rom.* 4.

5. Quem etiam venturum in fine exſpectamus ſæculorum, & cum reſurrectione omnium, æquiſſimo ſuo judicio redditurum juſtis præmia, & impiis pœnas. Eccleſiam quoque Catholicam credimus [a] ſine macula in opere, & ſine ruga in Fide, Corpus ejus eſſe, Regnumque habiturum cum Capite ſuo omnipotente Chriſto Jeſu, poſtquam hoc corruptibile induerit incorruptionem, & mortale immortalitatem; ut ſit Deus omnia in omnibus. Hac Fide corda purificantur, hac hereſes extirpantur, in hac omnis Eccleſia collocata jam in Regno cæleſti, & degens in ſæculo præſenti gloriatur, & non eſt in alia Fide ſalus: *Nec enim Nomen aliud eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.*

[a] Abſque ruga. *Exc.* — 1. *Cor.* 15. — *Act.* 4.

II. *De obſervatione Litaniarum.*

6. Religioſiſſimi Principis noſtri devotionem, & noſtrorum Conſacerdotum primo anno Regni ſui conſtitutionem cum magna reverentia, & veneratione ſuſcipientes, quam jam conſtat in omni Regno ſuo annua vice celebrari, placuit etiam noſtra aſſenſione firmari. Proinde univerſalis auctoritate cenſemus Concilii, ut hi dies Litaniarum, qui in Synodo præmiſſa ſunt inſtituti, eodem in tempore, quo juſſi ſunt excoli, [b] annuo recurſu, omni obſervatione habeantur celeberrimi; ut pro illis, quibus nunc uſque ſimul implicati ſumus delictis, ſit noſtra expiatio ante oculos Dei omnipotentis.

De Litaniis Concil. Tol. V. cap. 2. *Conc. IV. cap.* 1.

[b] Anno recurſo C. *A.*

III. *De cuſtodia fidei Judæorum.*

7. Inflexibilis Judæorum perfidia, deflexa tandem videtur pietate, & potentia ſuperna. Hinc enim liquet, quod [c] inſpiramine Summi Dei, excellentiſſimus, & Chriſtianiſſimus Princeps ardore Fidei [d] inflammatus, cum Regni ſui Sacerdotibus, prævaricationes, & ſuperſtitiones eorum eradicare elegit funditus, nec ſinit degere in Regno ſuo eum, qui non ſit Catholicus. Ob cujus fervorem Fidei gratias omnipotenti Deo cælorum Regi agimus; eo quod ejus tam illuſtrem creaverit animam, & ſua repleverit ſapientia. [e] Donet ei præſentis ævi diuturnam vitam, & in futuro gloriam æternam. Illud autem provida nobis cura, & valde eſt decernendum vigilanti ſolertia, ne ejus Fidei calor, & noſter labor, quandoque in poſteris tepefactus liqueſcat. Quocirca conſonam cum eo corde, & ore promulgamus Deo placituram ſententiam; ſimul etiam cum ſuorum Optimatum, illuſtriumque Virorum conſenſu, [f] ex deliberatione ſancimus, ut quiſquis ſuccedentium temporum Regni ſortitus fuerit apicem, non ante conſcendat Regiam Sedem, quam inter reliqua conditionum ſacramenta, pollicitus fuerit, hanc ſe Catholicam non permiſſurum eos violare Fidem, ſed & nullatenus eorum perfidiæ favens, vel quolibet neglectu, aut cupiditate illectus, tendentibus ad præcipitia infidelitatis, aditum præbeat prævaricationis; ſed quod magnopere noſtro eſt tempore conquiſitum, debeat illibatum perſeverare in futurum. Nam incaſſum bonum agitur, ſi non ejus perſeverantia providetur. Ergo poſtquam ordine [g] præmiſſo ad gubernacula acceſſerit Regni, ſi ipſe temerator extiterit hujus promiſſi, ſit anathema maranatha in conſpectu ſempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni; [h] ſimul cum eo damnatione [i] perculſi quicumque Sacerdotum, vel quilibet Chriſtianorum ejus implicati fuerint errori. Nos enim ita præſentia decernimus, ut præterita, quæ in univerſali Synodo de Judæis conſcripta ſunt, confirmemus. Quoniam quæcumque neceſſaria pro eorum ſalvatione ſcribi potuerunt, in eadem eſſe cautum ſcimus. Quapropter quæ tunc decreta ſunt, valitura cenſemus.

[c] De ſpiramine. C. *A.* — [d] Flammatus. C. *A.* — [e] Ipſe quoque donet ei, & in præſenti ſæculo longam vitam &c. *Exc.* — [f] Et delib. *Exc.* — [g] Promiſſ. C. *A.* — [h] Similique *Exc.* — [i] Perculſis. *Exc.* — *In IV. Tolet.*

IV. *De damnatione Clericorum per pecuniam Eccleſiaſticos gradus aſſequentium.*

8. Sæpe [k] pullulantia pravitatum germina, licet ſæpiſſime Patrum juſta noverimus ſeveritate damnata, tamen quia crebris conſpiciuntur denuo vigere radicibus, juſtitiæ acriori vigore radicitus ea amputare ſancimus. [l] Proinde

[k] Pullulant. C. *A.* — *Ivo Part.* 5. *cap.* 82. — [l] Sanc. Juxta quod in præteritis Canonibus ſcriptum eſt. anathema dantı & accipienti promd. C. *A.*

quicumqne Simonis imitator, ſimoniacæ quoque hæreſis exſtiterit [a] auctor, ut Eccleſiaſticorum Ordinum gradus non dignitate morum obtineat, ſed munerum impenſione conquirat, & per oblata munera capiat, quibus hunc, nec rationis ordo, nec dignitas morum ulla commendet; talis inventus ſacrorum Ordinum apices penitus adipiſci nullo modo permittatur; ſed etſi adeptus fuerit, communione privatus, cum Ordinatoribus ſuis propriorum bonorum amiſſione [b] damnetur.

V. *De ſtipendiis Clericorum, ne a jure alienentur Eccleſiarum.*

9. Sæpe fit, ut proprietati originis obſiſtat longinquitas temporis. Quapropter providentes decernimus, ut [c] quiſquis Clericorum, * vel aliarum quarumlibet perſonarum * ſtipendium de rebus Eccleſiæ, cujuſcumque Epiſcopi percipit largitate, ſub precariæ nomine, debeat profeſſionem ſcribere; ut nec per [d] detentionem diurnam [e] præjudicium afferat Eccleſiæ, & quæcumque in uſum perceperit, debeat utiliter laborare, ut nec res Divini Juris [f] videatur aliqua occaſione negligi, & ſubſidium ab Eccleſia, cui deſerviunt, percipere poſſint Clerici. Quod ſi quis eorum contempſerit facere, ipſe ſtipendio ſuo videbitur privari.

VI. *De viris, & feminis ſacris propoſitum tranſgredientibus ſacrum.*

10. Proclivis eſt curſus ad [g] voluptatem, imitatrix natura vitiorum. Quamobrem quiſquis virorum, vel mulierum habitum ſemel [h] induerit ſpontanee, Religioſum; aut ſi vir deditus [i] Eccleſiæ Choro, vel femina fuerit, [k] ac fuit [l] deligata puellarum Monaſterio; in utroque ſexu prævaricator ad propoſitum invitus reverti cogatur; ut vir detondeatur, & puella [m] Monaſterio reintergretur. Si autem quolibet patrocinio deſertores permanere voluerint, Sacerdotali ſententia ita de Chriſtinorum cœtu habeantur extorres, [n] ut nec locutio cum eis ulla ſit communis. Viduæ quoque, ſicut * univerſalis jam dudum ſtatuit Synodus, profeſſionis, vel habitus ſui deſertrices, ſuperiori ſententia condemnentur.

VII. *De pœnitentibus tranſgreſſoribus.*

11. Quamvis priora nunquam ſiluerint [o] de tanto facinore Concilia, ratio tamen poſcit, ut ea quæ frequenti prævaricatione iterantur, frequenti ſententia condemnentur. Et ideo quoniam tanta exiſtit perverſitas hominum, ut hi, quos ſub Religioſo habitu, pœnitentiæ profeſſio pro peccatorum venia ad manum Sacerdotis deducit, vel adduxit, iterum rediviva malitia ad vitæ priſtinæ ſordes revocet, hujus rei cauſſa ſancta Synodus decernit, ut ſi qui ingenuorum utriuſque ſexus, ſub nomine [p] pœnitentiæ, in habitu Religioſo ſunt converſati, poſt hæc autem comam nutrientes, vel veſtimenta ſæcularia ſumentes, ad id, quod reliquerant, redierint, ab Epiſcopo Civitatis, in cujus territorio ſunt converſi, comprehenſi, rurſus legibus pœnitentiæ in Monaſteriis ſubdantur inviti. Quod ſi facere propter aliquem poteſtatis vigorem difficile fuerit; tunc, ſicut [q] priſcorum Canunum ſtatuerunt Decreta, quouſque ad dimiſſum Ordinem revertantur, [r] excommunicati habeantur; ſed & hi, qui poſt excommunicationem, vel interdictum cum ipſis communicaverint. Sacerdos autem, ad quem pertinere noſcuntur, ſi eos quolibet munere, vel favore, aut diligentia admonere noluerit, & aut revertentes ſuſcipiat, aut contemnentes de Eccleſia rejiciat, ſimili ſententia plectatur, quouſqee emendationis, vel damnationis eorum ab eo ſententia pomulgetur.

VIII. *Quod quibuſdam pœnitentibus [s] priſtina tradantur conjugia.*

13. Antiqui, & ſanctiſſimi eſt Patris ſententia Papæ Leonis, ut is qui in ætate adoleſcentiæ poſitus, dum mortis formidat caſum, pervenerit ad pœnitentiæ remedium; ſi conjugatus, & forte fuerit incontinens, ne poſtea adulterii incurrat lapſum, redeat ad priſtinum conjugium, quouſque poſſit adipiſci temporis maturitate continentiæ ſtatum. Quod nos ſicut de viris, ita & de feminis æquo modo cenſemus, non quidem [t] generaliter, & [u] legitime præceptum, ſed conſtat [x] a nobis pro humana fragilitate indultum; ea duntaxat ratione, ut ſi is, qui pœnitentiæ non eſt legibus deditus, ante ab hac vita deceſſerit, quam ex conſenſu [y] ad continentiam eorum fuerit regreſſus, ſuperſtiti

non

a Sectator. Exc.
b Damnentur, qui non pro amore Dei, ſed pro ambitione honoris tonſuram ſuſcepiſſe noſcuntur. C. *A.* 12. *q.* 2. Sæpe fit. *Ivo p.* 6. *c.* 372. *De hac re Vvamba eſt lex in legibus Vviſigotth. l.* 4. *tit.* 8. *l.* 6.
c Ut ſi quis Clericorum ſtipendium. *Exc. Ivo & Grat. a quibus interjecta deſũt, ſicut in A.* C.
d Retentionem *Ivo.* Tentionẽ *C. A.*
e Judicium. *Ivo*
f Videantur. Exc.
g Voluptatem. C. A. 20. *q.* 3. Proclivis. *Ivo. p.* 7. *c.* 35. *Burch. l.* 8. *c.* 24.
h Induerint. vel Induerunt. C. *A*
i Eccleſ. vel ſit *Grat.*
k Aut fuerit. Exc.
l Delegata. *Ivo*
m Ad Monaſterium regrediatur. Exc. *r*egrediatur. *Ivo*
n Ut nec locus eis ullus ſit cõmunionis. Exc. *Grat. & Ivo. quam lectionem ſequitur Cod. Gregor.*
* *Conc. Tolet.* 4. *c.* 56.
o De tantis facinoribus. *C. A.*
p Pœnitentis. *C. A. Id conſtat ex* 3. *Tolet. c.* 12. *Venet. c.* 3. 2. *Turon. c.* 8. *Epau. c.* 23. *& Aurel.* 2. *c.* 23. 4. *Tol. c.* 54.
q Piorum. Exc.
r Excomm. & anathemate cõdemnati hab. Exc.

s Reddantur. 33. *q.* 2. Antiqui & ſancti ſs. *in epiſt. ad Ruſticum Narbon Epiſcopum, quæ eſt 90.*
t Hoc gener. *Exc. Grat.*
u Canonice. Exc. *Grat.*
x Vobis. Exc.
y Alter ad continentiam eat, unde fuerit. Exc. Unus eorum fuerit regreſſ. *Grat.*

non liceat denuo ad uxoris tranſire amplexus; ſin autem illius vita exſtiterit ſuperſtes, qui non accepit [a] benedictionem pœnitentis, nubat, ſi ſe continere non poteſt, & [b] alterius conſortio fruatur uxoris. Quod de utroque ſexu pari modo a nobis manifeſtum eſt decreviſſe; ita videlicet, ut in his omnibus Sacerdotis ordinatio exſpectetur; ut juxta quod ætatem aptam proſpexerit [c] continentiæ, abſolutionis, vel diſtrictionis tribuat legem.

IX. *De profeſſionibus, & obedientia libertorum Eccleſiæ.*

13. Longinquitate ſæpe fit temporis, ut non pateat conditio originis. Unde jam decretum eſt in anteriori [d] univerſali Concilii Canone, ut profeſſionem ſuam liberti Eccleſiæ debeant facere, qua profiteantur, ſe & de familiis Eccleſiæ manumiſſos, & Eccleſiæ obſequium nuuquam relicturos. Unde his quoque nos adjicimus, ut quotiens curſum vitæ Sacerdos impleverit, & de hac vita migraverit, mox cum ſucceſſor ejus advenerit, omnes liberti Eccleſiæ, vel ab eis progeniti, chartulas ſuas in conſpectu omnium debeant ipſi ſubſtituto Pontifici publicare, & [e] profeſſiones ſuas in conſpectu Eccleſiæ renovare; quatenus ſtatus ſui vigorem, & illi obtineant, & obedientia eorum Eccleſia non careat. Si autem, aut ſcripturas libertatis ſuæ intra annum ordinationis novi Pontificis manifeſtare contempſerint, aut profeſſiones * ſuas * renovare noluerint, vacuæ, & inanes chartulæ ipſæ remaneant, & illi origini ſuæ redditi, ſint perpetuo ſervi.

X. *De progenie libertorum Eccleſiæ, ne eis vel pro nutritione ab Eccleſia liceat evagari.*

14. Etenim decet, ut hi, quorum parentes titulum libertatis de familiis Eccleſiæ perceperunt, intra Eccleſiam, cui obſequium debent, cauſſa eruditionis enutriantur. Contemptus quippe eſt patronorum, ſi ipſis neglectis, aliis ad educandum detur progenies manumiſſorum. Itaque cenſemus, ut ſine ſui ſtatus præjudicio ab Epiſcopis habeantur in doctrinæ obſequium; quatenus, & illi debitum reddant famulatum, & nullum patiantur ſuæ ingenuitatis detrimentum. Eos vero, qui aliter quam ſententia noſtra decrevit, agere tentaverint, invitos jubemus ab Epiſcopis ad hoc ipſum reduci. Quod ſi forte parentes eorum eos Pontificibus ſuis dare contempſerint, & alios ſibi patronos adoptaverint, ingratorum feriantur lege libertorum.

XI. *Ne ſine accuſatore legitimo quiſpiam condemnetur.*

15. Dignum eſt, ut vita [f] innocentium non maculetur pernicie [g] accuſantium. Ideo quiſquis a quolibet criminatur, non ante accuſatus ſupplicio [h] dedicetur, quam accuſator præſentetur, atque Legum, & Canonum ſententia exquiratur; ut ſi indigna ad [i] accuſandum perſona invenitur, ad ejus accuſationem non judicetur, * niſi ubi pro capite Regiæ majeſtatis cauſſa verſatur *.

XII. *De confugientibus ad hoſtes.*

16. Pravarum audacia mentium ſæpe aut malitia cogitationum, aut cauſſa culparum refugium appetit hoſtium. Unde quiſquis patrator [k] cauſſarum exſtiterit talium, [l] virtute ſe nitens defendere adverſariorum, & Patriæ, vel Genti ſuæ detrimenta intulerit rerum, in poteſtate Principis, ac Gentis reductus, excommunicatus, & retruſus, longinquioris pœnitentiæ legibus ſubdatur. Quod ſi ipſe mali ſui prius reminiſcens ad Eccleſiam ſecerit confugium, interceſſu Sacerdotum, & reverentia loci Regia in eo pietas reſervetur comitante juſtitia.

XIII. *De honore Primatm Palatii.*

17. Qui Primatum dignitate, atque reverentiæ, vel gratiæ ob meritum in Palatio bunorabiles habentur, his a junioribus modeſtus honor per omnia deferatur. Qui etiam minores a ſenioribus, & dilectionis amplectantur affectu, & utilitatis imbuantur exemplo.

XIV. *De remuneratione collata fidelibus Regum.*

18. [m] Præmio fraudare fideles, non ſolum [n] inhumanum, ſed etiam exiſtit injuſtum. Ideoque [o] cum fidei meritum tam in rebus Divinis, quam in hu-

a Abſolutione *Grat.*
b Ulterius. Exc
c Pœnitentiæ. Exc.
12. *q.* 2. Longinquitate. *Conc. Toletan* 4. *cap.* 69. & *refertur* 12. *q.* 2 *cap.* Libert.
d Univerſalis, *Grat.* & *Exc.*
Sicque vocatur 4. *Conc. unia ſuis plenis. ut in* 5. *c.* 2. & 6. *c.* 1. 3 7. & 18. & *in princ. ipſius* 4. *Concil. Epiſcopi ajunt:* Quoniam Generale Concilium agimus.
e Profeſſionem *Grat.*
* *Deeſt A.* C.
3. *q* 9. Dignum eſt, ut. *Burch. Lib.* 16. *cap.* 5.
f Innocentis nulla macul. Exc.
g Accuſatoris. *Ivo.*
h Detur. *Grat. al.* deputetur.
i Cauſandum. *C. A.*
* *Hæc deſunt a Gratiano, ſed in cod. Gregor addita ſunt ex originali.*
k Culparum. Exc.
l Virtutem petens defend. *Exc.*
De dignitatibus Gotthorum Palatinis dicetur infra.
m Præmium fraud. fidelibus C. A.
n Immane. *C. A.*
o *Exc. C. A. videtur leg.* ideoque quicumque Fidei merito &c. ingratus.
Conc. Tolet. V. c. 6. *Ivo. p.* 16. *c.* 28. *Burch. l.* 15. *c.* 27.

manis non habeatur igratum, dignum videtur, ut Sacerdotali ſententia conſulamus fidelibus Regis. Proinde, ut anno primo ſereniſſimi Principis noſtri decrevit Concilium ſanctum, omnes [a] qui fideli obſequio, & ſincero ſervitio voluntatibus, vel juſſis paruerint Principis, totaque intentione ſalutis ejus cuſtodiam, vel vigilantiam habuerint, a Regni ſucceſſeribus, nec a dignitate, nec a rebus priſtinis cauſſa repellantur injuſta; ſed & nunc ita pro uniuſcujuſque utilitate Principis moderentur diſcretione, ſicut eos proſpexerit neceſſarios eſſe Patriæ; & ſic illis impartiatur benignitas, [b] ut cæteris maneat gratiæ poteſtas, quatenus ita omnia in rebus juſte [c] conquiſitis lucrentur, ut poſteris relinquendi, vel quibus voluntas eorum decreverit, conferendi, ſpontaneo fruantur arbitrio. Cæterum ſi infidelis quiſquam in capite Regio, aut inutilis in rebus commiſſis præſenti piiſſimo domino noſtro Chintilano Regi exſtiterit [d] in clementiæ ejus manu, & poteſtatis nutu conſtet hujuſmodi moderatio. Nefas eſt enim in dubium deducere ejus poteſtatem, cui omnium gubernatio ſuperno conſtat delegata judicio. Quod ſi poſt eius deceſſum quiſpiam repertus fuerit ejus vitæ fuiſſe infidelis, quicquid largitate ipſius in rebus habuit conquiſitis, careat, confiſcandum, & fidelibus largiendum.

a Fideles qui obſ. Exc.
b Ut in cæteris magnæ. Exe.
c Conquiſita. *Burch.*
d In elementia ejus maneat poteſtatis, ſuo nutu conſtituenda hujuſmodi &c *Burch. hic paullo aliter, & in quo non recte pro poteſtatis, legitur poſteritatis, & ſtatim fas pro nefas. Jn eodem eſt* jus poteſtatis, *pro* ejus poteſtatis.

XV. [e] *Ut res Eccleſiæ quibuslibet juſte collatæ, in earum jure firma ſtabilitate permaneant.*

e De collatis rebus Eccleſiis ut in eatum jure perdurent. C. A.

19. Quia his, qui Principibus digne ſerviunt, atque deſerentibus fidele illis obſequium, conſtat nos optimum [f] miniſtraſſe ſuffragium; dum juſte a Principibus acquiſita, in eorum jure perſiſtere ſancimus indivulſa; æquum eſt maxime, ut rebus Eccleſiarum Dei adhibeatur a nobis providentia opportuna; adeo ut quæcumque rerum Eccleſiis Dei a Principibus juſte conceſſa ſunt, vel fuerint, vel cujuſcumque alterius perſonæ quolibet titulo illis non injuſte collata ſunt, vel exſtiterint, ita in eorum jure perſiſtere [g] firma iubemus, ut evelli quocumque caſu, vel tempore nullatenus poſſint. Opportunum eſt enim, ut ſicut fidelia ſervitia hominum non exiſtere cenſuimus ingrata, ita Eccleſiis collata (quæ proprie ſunt pauperum alimenta) eorum in jure pro mercede offerentium maneant inconvulſa.

f Miniſtrare. *mſ. unus.*
g Firma ſtabilitate, *Exc.*

XVI. *De incolumitate, & adhibenda dilectione Regiæ proli.*

Ivo p.16. c.29. Burc. l.15.c.28

20. Sicut inſolentia maiorum Regum odioſa ſemper, & exſecrabilis exſtitit ſubiectis, ita bonorum provida utilitas amabilis efficitur populis. Quocirca quis ferat, aut quis [h] toleranter Chriſtianus videat Regis ſobolem, aut poſteritatem exſpoliari rebus, aut privari dignitatibus? Quod ne fiat, cum generalis hæc promatur de Principis filiis ſententia noſtra, id eſt, de præſenti excellentiſſimi, & glorioſiſſimi Principis Chintilani Regis poſteritate, [i] dentur [k] aperta a nobis Decreta, ut ea, quæ Synodus præterito anno in hac Eccleſia habita conſtituit circa omnem poſteritatem eius, univerſitas Regni ſui conſervet; id eſt, ut præbeatur filiis eius dilectio benigna, & firma, & tribuantur, ubi loci opportunitas exhibuerit, & defenſionis adminicula iuſta; ne de rebus [l] iuſte profligatis, aut parentum digitate procuratis, vel largitate Principis, aut alicuius impenſis, aut etiam proprietate debitis fraudentur qualibet inſidia calliditatis; neve a quoquam lædendi eos præbeantur argumenta machinationis; quia dignum eſt, ut cuius regimine habemus ſecuritatem, eius poſteritati Decreto Concilii impertiamus quietem. Denique tanta erga nos noſtri Principis exſtant beneficia, ut longum ſit ſigillatim ea promere lingua. Ipſe enim, Auctore Deo, nobis pacem; ipſe quaſi captivam reduxit charitatem; ipſius ope quieti, ipſius ſumus largitione ditati; ipſe medicamine bonitatis ſuæ, & reis pepercit, & rectos ſublimavit; cui ſi dignis voluerimus reſpondere beneficiis, non tantis exſtamus copiis virtutis, [m] quanto voto ſufficimus voluntatis.

h Tal m erran tem Chriſtianū videat, qui regiam ſobolem aut poſteritatē conetur expoliare rebus, aut privare dignita *Burch.*
i Dantur. C. A. *Tolet. V. c. 2.*
K Apta. *Burch.*
l Ipſis. C. A.
m Quibus tantæ voto ſufficiamus voluntatis, *Exc.*

XVII. *De his, qui, Rege ſuperſtite, aut ſibi aut aliis, ad futurum provident Regnum, & de perſonis, quæ prohibentur ad Regnum accedere.*

Conc. Tolet. V. c.4. Burc. l.15 c.25 Ivo. p.16 c. 25.

21. Quamquam in Concilio anteriori, quod anno primo glorioſiſſimi Principis noſtri habitum eſt, de huiſmodi re fuerit promulgata ſententia; tamen placet [n] iterare quod convenit [o] cuſtodire. Itaque Regis vita conſtante, nullus ſibi aliquo opere, vel deliberatione, ſeu cuiuſcumque dignitatis laicus, ſeu gradus Epiſcopatus, Presbyterii, aut Diaconii conſecratus, cæ-

n Iterata juxta quod conven. *Burch.*
o Cuſtodiri. *Exc.*

teriſque Clericatus officiis deditus, Regem provideat contra viventis Regis utilitatem, & proculdubio voluntatem, nullo blandim ento, vel ſuaſione pro eadem ſpe, aut alios in ſe trahat, aut ipſe in alium acquieſcat. Iniquum enim, & valde exſecrabile a Chriſtianis debet haberi, futuris temporibus illicita proſpicere, & vitæ ſuæ ignaros ventura diſponere. Quod ſi quiſquam iam talia iniqua deliberatione [a] cum quocumque eſt meditatus, hoc ſibi noverit eſſe Sacerdotali moderatione conceſſum, [b] ut venialiter poſſit hoc ſine mora præſentis Principis auribus publicare; [c] ſi autem obſtinata deliberatione ſua machinamenta noluerit dicere, peſſimo plectatur anathemate.

22. Rege vero defuncto, nullus tyrannica præſumptione Regnum aſſumat, nullus ſub Religionis habitu detonſus, aut turpiter decalvatus, aut ſervilem originem trahens, vel extraneæ Gentis homo, niſi genere * Gotthus, * & moribus dignus provehatur ad apicem Regni. Temerator autem huius præceptionis ſanctiſſime feriatur perpetuo anathemate.

a In. C. A.
b Si veniabil. poſcit. *Exc.*
c *Ioverius legit* Si autem retineat, & delibe rationis ſuæ machi. *Burch.* obtineat.
* *Deſunt in nonnullis.*

XVIII. *De cuſtodia vitæ Pricipum, & defenſione præcedentium Regum a ſequentibus adhibenda.*

23. Jam quidem in antecedenti univerſali Synodo pro ſalute noſtrorum Principum conſtat eſſe conſultum; ſed libet iterare bene ſancita, & digna auctoritate munire ſalubriter ordinata. Ideoque conteſtamur coram Deo, & omni ordine Angelorum, coram Prophetarum, atque Apoſtolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Eccleſia Catholica & Chriſtianorum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis, nemo vitam Principis nece attrectet, nemo eum Regni gubernaculis privet, nemo tyrannica præſumptione apicem [d] Regni uſurpet, nemo quolibet machinamento in eius [e] adverſitatem ſibi conjuratorum manum aſſociet. Quod ſi in quopiam horum quiſquam noſtrorum [f] temerario auſu præſumptor exſtiterit, anathemate Divino [g] perculſus, abſque ullo remedii loco habeatur condemnatus æterno iudicio. Is autem, qui eius Sedem fuerit aſſequutus, ſi vult tanto expiari [h] piaculo, quaſi proprii Patris eius ulciſcatur interitum, in cuius defenſionis [i] auxilio univerſi Regni Gotthorum conſentiat fortitudo. Si autem [k] deſidi cura, & minori zelo, tam funeſtum noluerint vindicare ſcelus, ſint omnes ex hac noſtra ſententia opprobrium cæteris gentibus.

Conc. Tolet. V. c. 2. Ivo p. 16. c. 27. Burc. l. 15. c. 26.
d Regis. C. A.
e Adverſitate. Exc.
f Temerare præſumpſerit anath. *Exc.*
g Percuſſus. *Burch.*
h Periculo C. A
i Auxilium.
K Deſidiæ cauſa. Exc.

XIX. *De gratiarum actionibus in confirmatione Concilii Deo, & Principi datis.*

24. His omnibus rite diſpoſitis, & diuturna collatione deliberatis, benedictionem, gloriam, & honorem inviſibili omnium Auctori rependimus, luminum Patri, & in his conſervandis ejus imploramus opem ſuffragii, ut conſtitutionibus noſtris [l] roborem tribuat ſuæ virtutis, fragilitatemque humanam * ita * huic diſpoſitioni reddat [m] efficacem, ut non judicet prævaricatricem. Nos igitur omnia ſupraſcripta, ſalva auctoritate priſcorum Canonum, ſubſcriptione noſtra firmamus; & gratias agimus Chriſtianiſſimo, & glorioſiſſimo [n] Chintilano Principi noſtro, cuius ſtudio advocati, & inſtantia ſumus collecti; cujus voluntas [o] proba, & ordinatio exſtitit glorioſa. Donet ei Dominus, ut optimo Principi, diuturnum [p] in ſæculo præſenti triumphum, & in parte Juſtorum perpetuum Regnum; felicibuſque annis felix ipſe in longa felicitate fruatur, & Divinæ dexteræ protectione ubique muniatur.

1. Ego [q] Silva, etſi indignus, Eccleſiæ Narbonenſis Epiſcopus his conſtitutionibus editis ſubſcripſi.
2. Ego Julianus Eccleſiæ Bracarenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
3. Ego Eugenius Eccleſiæ Toletanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
4. Ego Honoratus Eccleſiæ Hiſpalenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
5. Ego Protaſius Eccleſiæ [r] Valentinæ Epiſcopus ſubſcripſi.
6. Ego Conantius Eccleſiæ Palentinæ Epiſcopus ſubſcripſi.
7. Ego [s] Vigicinus Eccleſiæ Bigaſtrenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
8. Ego Laufredus Cordubenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi.
9. Ego [s] Acutulus Eccleſiæ [t] Elnenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
10. Ego Joannes Eccleſiæ [u] Eleplenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
11. Ego Bonifacius Eccleſiæ Caurienſis Epiſcopus ſubſcripſi.
12. Ego [x] Euſebius Eccleſiæ Baſtitanæ Epiſcopus ſubſcripſi.
13. Ego Hilarius Eccleſiæ Complutenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
14. Ego Jacobus Eccleſiæ Menteſanæ Epiſcopus ſubſcripſi.

l Robur tribuat ſuæ virtutem. Exc.
* *Deeſt* Exc.
m Salubrem. Exc.
n Chintilani Regi Princ. C. A.
o Probata ord. Exc.
p In ſæculo triumphum. C. A.
q Sola. C. A. *alii* Salva. Selva *Roder. lib.* 2. *cap.* 19.
r Placentinæ. Exc.
s Vigitinus. C. A.
t Elenenſis.
u Ilipenſis. *Exc.*
x Eugenius. C. A. *Non bene, ut videtur ex Conc. præcedenti.*

Ego

ſia Sanctæ Leocadiæ.] Prætorium villa eſt Urbana, quæ differt a ruſtica elegantia, & nitore; unde partem villæ lautius ædificatam, & patris-familias habitationi relictam, veteribus Prætorium appellatum, oſtendit, Leg. 2. ff *De ſervitut. ruſtic.* & Palladius, Lib. 1. Cap. 8. Tertullianus Libro, *De Idololatria*, Suetonius in Cajo Cæſare Caligula, Cap. 57. *In exſtructionibus*, inquit, *villarum, & Prætoriorum, omni ratione poſthabita, nihil tam efficere concupiſcebat, quam quod effici poſſe negaretur*. Divus Hieronymus Lib. 2. *Adverſus Jovinianum*, dolium verſatile Diogenis eleganter Prætorium nominat. Quapropter hic Prætorium pro ipſa Urbe Toleto ſumitur, in qua eſt Baſilica dicata Leocadiæ, Tago flumini impoſita, Conciliorum altrix, & mater, ut diximus in Notis ad IV. Concilium Toletanum.

XXVIII. Ad Cap. III. *Judæorum perfidia*.] De profeſſione Judæorum, & quomodo unuſquiſque ad Fidem veniens, indiculum profeſſionis ſuæ ſcribere debeat, eſt in Libro *Legum Vviſigothorum*, 12. Titul. 3. Lib. 14. *Ego ille abrenuncio omnibus ritibus, & obſervationibus ſectæ*. Ponuntur ibidem & conditiones, quas jurare debent hi, qui ex eis ad Fidem convertuntur, Lib. 15. *Juro primum per Deum Patrem omnipotentem &c.* Ad comprimendam vero perfidiam Judæorum inveteratam Innocentius IV. & Gregorius IX. & Benedictus XIII. multa decreverunt, quorum diploma extant in archivis Eccleſiæ Toletanæ. LOAISA.

XIX. *Nec ſinit degere in Regno ſuo eum, qui non eſt Catholicus*.] Hæc antiquiſſima Gotthorum Hiſpaniæ Regum, & peculiaris laus eſt, non modo tempore hujus Concilii ſub Chintilane, ſed etiam a tempore Concilii Toletani III. ſub Reccaredo, ut neminem in ſuis Regnis degere paſſi fuerint alienum a Religione Catholica. Ita uſque modo ſervarunt, & ſervare pergunt Hiſpaniæ Reges, propterea Catholici antonomaſticôs dicti inter omnes alios Monarchas, ac Principes totius Orbis Chriſtiani. Ut autem id de cætero firmius, ac tenacius obſervaretur, ſtatutum fuit in hoc Concilio ab Epiſcopis, Optimatibus, & illuſtribus Viris, præeunte, aut hortante ipſo Chintilane Rege, *ut quiſquis ſuccedentium temporum Regni ſortietur apicem, non ante conſcendat Regiam Sedem, quam inter reliqua conditionum ſacramenta pollicitus fuerit, hanc ſe Catholicam non permiſſurum eos* (nimirum Judæos) *violare Fidem; ſed & nullatenus eorum perfidiæ faventem, vel quolibet neglectu, aut cupiditate illectus; tendentibus ad præcipitia infidelitatis aditum præſtet prævaricationis &c.* Quibus verbis poſtremis videtur indicari egregium factum Reccaredi Regis, celebratum a Sancto Gregorio Magno Pontifice Maximo in Epiſtola ad ipſum ſupra edita, ubi ipſum laudat, quod legem quandam adverſus Judæos latam noluiſſet mutare, aut abolere, oblata ſibi ab iis pecuniæ ſumma, nec permiſerit Religionem violari cujuſpiam utilitatis intuito, aut *quolibet neglectu*. Certe eodem fere tempore, aut anno Honorius I. Papa notatus fuit de neglectu in hæreticis Monothelitis reprimendis, potius quam de ea hæreſi docenda, ut communiter fere traditur, & nos alibi oſtendimus. Patres autem Toletani, & Optimates hoc loco voluerunt obſtringere Reges ſuos, ne ullam negligentiam haberent in protegenda Fide. CARDINAL. DE AGUIRRE.

30. *Ut vir detondeatur*.] Tonſuræ Eccleſiaſticæ uſus ab Apoſtolis fluxit, ut ait Rabanus, *De inſtitutis Clericorum*, Cap. 3. *Ut hi, qui Divinis cultibus mancipati Domino conſecrantur, quaſi Nazaræi* (id eſt) *ſancti Dei, crine præciſo innoventur*. Beda etiam Lib. 5. *De geſtis Anglorum*, affirmat, quod B. Petrus in memoriam Dominicæ Coronæ, coronam ſimilis tonſuræ geſtabat in capite; & Iſidorus Lib. 2. *De origine officior.* Cap. 4. *Tiara* (inquit) *apud veteres conſtituebatur in capite Sacerdotum; hæc ex byſſo confecta rotunda erat, quaſi ſphæra media; & hæc ſignificatur in parte capitis tonſa.* Unde tonſura Eccleſiaſticis Viris ſemper fuit peculiaris, propter honorem, & ſignificationem. Præſertim qui monaſticam vitam profitebantur, ante omnia tondebantur, ut conſtat ex Concilio Toletano IV. Cap. 55. *Non aliter*, inquit, *& hi, qui detonſi a parentibus fuerint, aut ſponte ſua, amiſſis parentibus, ſeipſos Religioni devoverunt, & poſtea habitum ſæcularem ſumpſerunt, ut iidem a Sacerdote comprehenſi, ad cultum Religionis, acta prius pœnitentia, revocentur.* Idem Can. XVII. hujus Concilii: *Nullus ſub Religionis habitu detonſus &c.*

XXXI. Detondebantur etiam, quamvis in ſæculo manerent, qui ſub pœnitentiæ nomine habitum Religionis induebant, ut conſtat ex Cap. 7. hujus Concilii, ubi dicitur: *Et ideo quoniam tanta exiſtit perverſitas hominum, ut hi, quos ſub Religioſo habitu pœnitentiæ profeſſio pro peccatarum venia ad manum Sacerdotis deducit, vel adduxit, iterum rediviva malitia ad vitæ priſtinæ ſordes revocet; hujus rei cauſſa Sancta Synodus decernit, ut ſi qui ingenuorum utriuſque ſexus, ſub nomine pœnitentiæ in habitu Religioſo ſunt converſati, poſt hæc autem comam nutrientes, vel veſtimenta ſæcularia ſumentes &c.*

XXXII. De tonſura Monachorum vide quid dicat Epiphanius Hæreſi 80. adverſus Maſſalianos: *Oportet filios*, inquit, *Virginis matris Eccleſiæ eſſe reverendos in Tonſura*. Et Hieronymus, Epiſt. XLVIII. *Ad Sabinianum*; & Beda, Lib. 5. *De geſtis Anglorum*; & Caſſiodorus. Erat decalvatio apud Gotthos in uſu. Verum hæc publicæ, atque perpetuæ infamiæ nota erat; ut patet ex multis Conciliis, præſertim Toletano, & Emeritenſi, Cap. 15. *Turpi decalvatione mantus emendatus*; & in *Legibus Vviſigotthorum*, locus eſt inſignis, præter alia multa, Lib. 2. Tit. 4. Cap. 6. *Pari ſimul ſententia & ſalſarii teneantur, atque inſuper, ad aliorum terrorem, centenis flagellis, & turpiter decalvati, perenni infamiæ ſubjacebunt.* Et Lib. 6. Tit. 4. Cap. 5. *Ad perennem infamiam deformiter decalvetur.* Quin & calvitii deformitatem adeo inique Romani tulerunt, ut Suetonius ſcribat, Julium Cæſarem

Digitized by Google

ideo deficientem capillum revocare a vertice conſueviſſe, & es omnibus Decretis ſibi à Senatu, populoque honoribus, non aliud aut recepiſſe, aut uſurpaſſe libentius, quam jus laureæ coronæ perpetuo geſtandæ. Pro maximo etiam probro idem in Gallico triumpho mœchus calvus eſt appellatus. Erat enim tonſio, & excalvatio ignominioſa pœna Chriſtianis viris, & ſeminis pro ludibrio a Gentilibus decreta. De qua vide quæ Cæſar Baronius, Vir multiplicis eruditionis, adducit 20. Septembris in *Martyrologio Sanctorum*, explicationemque Canonis XVII. Concilii Gangrenſis es Sozomeno, Lib. 3. Cap. 13. quam ut eruditam ſequor.

XXXIII. Ad Cap. VII. *Comam nutrientes.*) Loquitur de publica pœnitentia, & ſolenni, quæ non datur quibuſvis peccatoribus, ſed illis tantum, qui publice peccaverint. Unde Concilium III. Arelatenſe, Cap. 26. dicitur, *at qui publico crimine convicti ſunt, Reipublicæ indicentur, & publicam pœnitentiam agant ſecundum Canones*. Primo etiam Toletano, Can. 2. ſic habetur: *Pœnitentem dicimus, qui poſt Baptiſmum, aut pro homicidio, aut pro diverſis criminibus, graviſſimiſq; ac peccatis publicam pœnitentiam egerit*. Eſt enim pœnitentia triplex. Prima pro gravioribus criminibus, quæ publica, & ſolennis in Eccleſia dicitur. Secunda temperatior, quæ inter peccatorem, & Presbyterum fit, ſecreta peccati manifeſtatione, & Sacerdotali correptione. Tertia, quam pro leviſſimis, & quotidianis peccatis peccator apud ſemetipſum facit. Has tres pœnitentias ponit Auguſtinus Libro, *De Fide, & operibus*, verſus finem. Hujus vero pœnitentiæ ſolennis conditiones, & modos ex variis Conciliorum Canonibus colligere licet; præcipue vero es Concilio Agathenſi, Cap. 15. ubi etiam diſcrimen inter ſecretam pœnitentiam, & hanc publicam, in qua deponebant comam, veſtimenta mutabant, ciliciumque induebant, manifeſte oſtenditor. Habeturque fuſe apud Gratianum Diſt. 50. Cap. *In capite Quadrageſimæ*; & in Epiſtola ad Cyprianum Cleri Rumani. Et apud Sozomenum Lib. 6. *Eccleſiaſt. Hiſtor*. Cap. 16. deſcribitur habitus, & cunditio pœnitentium Occidentalium Eccleſiarum. Hæc pœnitentia ſemel dumtaxat in Eccleſia concedebatur; & estra periculum, non quovis tempore relaxabatur, ſed in Cœna Domini, Feria quinta ſeptimanæ ultimæ Quadrageſimæ, qui per pœnitentiam impleverant, per manus impoſitionem Sacerdotis reconciliabantur, Euchariſtiæque ſumptionem. Soter Papa apud Gratianum, *De conſecratione*, Diſt. 2. Cap. *In Cœnu Domini*. Innocentius I. Epiſtola prima, Cap. 7. Cabilonenſe Concilium, Cap. 4 7. Eratque hæc publica pœnitentia infamis Clericis, & Sacerdotibus ioterdicta. Conſule de hac re Gratianum tota Diſtinctione 50. Loaisa.

XXXIV. Ad Cap. VIII. *Quod quibuſdam pœnitentibus priſtina tradantur conjugia*. Continentia duplici tempore conſideranda eſt, & quum agitur pœnitentia, & poſt pœnitentiam actam. Utrumque tempus videntur Patres a pœnitentibus esegiſſe. Hoc enim teſtimonia ſuperius relata poſtulare videntur. Neutrum tamen potiſſimum ſecundum, ut abſolute neceſſarium ab iis exactum eſt. Hoc nos docet S. Leo in Epiſtola jam citata ad Ruſticum Narbonenſem, Quæſt. 13. cujus titulus eſt: *De his, qui poſt pœnitentiam uxores accipiant, vel concubinam ſibi conjungunt*. Clara, & perſpicua reſponſio: *In adoleſcentia conſtitutus, ſi urgente, aut metu mortis, aut captivitatis periculo, pœnitentiam geſſit, & poſtea timens lapſum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fuiſſe venialem, ſi præter conjugem, nullam omnino aliam cognoverit. In quo tamen non regulam conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius, exiſtimamus. Nam ſecundum veram cognitionem, nihil magis ei congruit qui pœnitentiam geſſit, quam caſtitas perſeverans, & corporis, & mentis*. Duo hinc manifeſtiſſime colliguntur. Primum, Leonis tempore ex vulgata Eccleſiæ praxi pœnitentes non conjugatos poſt actionem pœnitentiæ, continentiam obſervare ſolitos. Unde ſane colligitur, multo magis conjugatis, uxore mortua, prohibitum fuiſſe ne ſecundis illigarentur nuptiis. An autem poſt pœnitentiam actam uxore liceret uti, quam ante pœnitentiæ actionem duxerat, non definit Sanctus Leo. Quia tamen ambigua ſunt illius verba, Concilii VI. Toletani Patres ea de uxoribus ante pœnitentiam ductis intelleserunt, & conſequenter es vulgata Eccleſiæ praxi non licebat pœnitentibus miſceri cum propriis uxoribus, multo minus iis mortuis aliis ducere.

XXXV. Concilii verba nobis referre neceſſe eſt, cum & Leonem referant, & explicent, atque id quod contendimus, clariſſime præcipiant. Sic illi Can. VIII. *Antiqui, & ſanctiſſimi eſt Patris ſententia Papæ Leonis, ut is, qui in ætate adoleſcentiæ poſitus, dum mortis formidat caſum, pervenerit ad penitentiæ remedium, ſi conjugatus, & forte fuerit incontinens, ne poſtea adulterii incurrat lapſum, redeat ad priſtinum conjugium, quonſque poſſit adipiſci temporis maturitate continentiæ ſtatum. Quod nos ſicut de viris, ita & de feminis æquo modo cenſemus*. Hoc autem œconomice, & per indulgentiam ab iis fieri, non autem ex odinaria Eccleſiæ diſciplina, non ſecus ac Leo, ſtatim ſignificant, quod prius dictum fuerat correctione quadam temperantes, *non quidem generaliter, & legitime præceptam, ſed conſtat a nobi pre humano fragilitate indultam*. Ex qua correctione, ſicut es verbis Leonis, ſecundo manifeſtum eſt, priorem obſervationem non ita fuiſſe rigidam quin ſæpe taliter diſpenſaretur, Canonibus, & Pontificum Decretis hoc Epiſcoporum poteſtati permittentibus.

XXXVI. Patres illi, non ſecus ac Leo Pontifex, difficultatem ex priori definitione ſponte, & evidenter emergentem non attingunt. Cum enim de pœnitente conjugato verba faciant, ſtatim ſuboritur difficultas, qua æquitate conjux innocens propter conſortis crimen ad continentiam obligabitur. Hanc difficultatem prætericrunt, quia id quod ut ini-

iniquum aſſumit, æquitatis eſſe non dubiæ cenſuerunt; his forſan cationibus freti, quod maritus, & uxor, in individuum ejuſdem vitæ, & furtunæ, bonæ, malæve, conſortium convenerint, atque ideo alterum conjugium alterius incommoda ferre obligatum, juxta regulam Juris, *qui ſentit commodum, ſentire debet & onus*. Deinde catione a pari ducti ſunt. Conjugum alter, altero ægrotante, abſtinere tenetuc, donec ſanitatem recuperaverit. Quod ni feret idem alter, altero ſpiritaliter ægrotante? Alii tamen Canones Cap. 18. relati deſiderant alterius conjugis conſenſum, alii juvenibus volunt non facile pœnitentiam concedi, de quibus infra. Sed prior ſeveritas diutiſſime manſit, ut es iis manifeſtum eſt, quæ Cap. 21. & præcedente dicta ſunt.

XXXVII. Verum Toletani Patres aliam difficultatem ex præcedente ortam commemorant, & diſſolvunt; indulgentiam enim illam ad priſtinum matrimonium ceveriendi hac conditione permittunt, *ea dumtaxat ratione, ut, ſi is, qui pœnitentiæ non eſt legibus deditus, ante ab hac vita deceſſerit, quam ex conſenſu ad continentiam eorum fuerit regreſſus, ſuperſtiti non liceat denuo ad uxoris tranſire amplexus. Sin autem illius vita extiterit ſuperſtes, qui non accepit benedictionem pœnitentis, nubat, ſi ſe continere non poteſt, & alterius conſortio fruatur uxoris. Quod de utroque ſexu pari momodo a nobis manifeſtum eſt decretum eſſe.* Quamquam iſtius ſpeciei mentionem diſertam non faciat Leo, ipſius tamen menti eſſe conformem non video quare dubitari poſſit. Denique nullo modo ſunt omittenda, quæ in fine Canonis addunt Patres, cum ſecundum conſectaneum mirifice confirment. Quæ igitur ſtatuerunt, eo modo docent obſervanda, *ut in his omnibus Sacerdotis ordinatio exſpectetur, ut juxta quod ætatem aptam proſpexerit continentiæ, abſolutionis, vel diſtrictionis tribuat Legem*. Nonnulli alii Canones Conciliorum poſteriorum ejuſdem indulgentiæ teſtes relati ſunt.

XXXVIII. Difficultas opponi poteſt, quod & Sanctus Leo, & Concilium Toletanum, de pœnitentia tantum loquantur in periculo mortis juvenibus impoſita, ac proinde non conſequi, eandem indulgentiam juvenibus, qui eam ſani accipiunt, eſſe præſtandam. Immo a contrario plane argumentandum eſt. Si in periculo mortis elapſo periculo hæc indulgentia præſtatur, multo magis extra hoc periculum præſtabitur. Pœniaentiæ enim in extremis petitæ licet concederentuc, nunquam fuerunt favorabiles. Multo pluris ſemper fecerunt ſanorum pœnitentiam, quam ægrotorum, eo quod, ut ajebant, illi peccata relinquerent, hi vero a peccatis relinquerentur, Ideo eum ſanis pœnitentiam agentibus dubium non eſſet apud eos hanc indulgentiam præſtari poſſe; de ægris, & in periculo conſtitutis dubitatum eſt, & modo enarrato reſpunſum fuit. Morinus, *De Pœnitentia*, Libro 5. Capite 24 num. 10. & ſeqq.

XXXIX. Ad Cap. xii. *Sacerdotum & reverentia loci*.) Ad immunitatem Eccleſiæ ſervandam, duas cauſſas affert; prima eſt interceſſio Sacerdotum, ſecunda reverentia loci. Sempec fuit celigioſum, ad Eccleſias confugientes, pro loci cultu, & obſervantia, inde non abſtrahi; ut conſtat ex Codice Juſtiniani, & Theodoſii, *De his, qui ad Eccleſiam confugiunt*. Quas Leges laudat Sanctus Gregorius Lib. 11. Epiſt. LIV. S. Chryſoſtomus Sermone *in Eutropium*, Sozomonus Lib. 8. Cap. 7. Socrates Lib. 6. Cap. 5. Suidas in *Eutropio*. Nicephor. Lib. 13. Cap 4. Gratianus varia Decreta Auguſtini, & Gelaſii adfert advecſus eos, qui ad Eccleſiam confugientes, e Templo abſtcahunt. Extantque Leges Gotthorum de eadem re, Lib. 9. *Fori Judicum*, Tit. 13.

XL. Ad Cap. xiv. *In clementiæ ejus manu*.) Burchard. hic aliter paullo, in quo male pco, *poteſtatis*, legituc *poſteritatis*; & ſtatim *fas*, pro *nefas*. In eodem eſt *jus poteſtatis*, pro *ejus poteſtatem*.

XLI. Ad Cap. xv. *Ut evelli quocumque caſu, vel tempore nullatenus poſſint*.] Quantum piaculum ſit, ces a Fidelibus ſincera fide Eccleſiis datas ab eis auferci, ac diſtrahi, multa hoc tempore exſtant doctiſſimorum Vicorum ſcripta, quæ brevitatis cauſſa prudens omitto; unum tantum ſubjiciam, quod in *Conſtitutionibus Orientalibus* ſcriptum invenio Lib. 1. Nicephorum Phocam donationes Monaſteciis, ac Templis relictas prorſus aboleviſſe; Lege etiam lata, ne Eccleſiæ immobilibus locupletarentur bonis; cauſſatus, Epiſcopos male prodigere ea, quæ pauperibus darentur, militibus interim deficientibus. Cujus temerariam hanc impietatiſque plenam Legem Porphyrogenneta Dominus Baſilius Junior alia Lege lata ſuſtulit, quam dignam, quæ hic apponeretur, eſtimavi: *Imperium noſtrum*, inquit, *quod a Deo profectum eſt, quum & a Monachis, quorum pietas, & virtus eſt teſtata, & a multis aliis, Legem de Dei Eccleſiis, & Sanctis domibus, vel potius contra Dei Eccleſias, & ſanctas eorum Domus a Domino Nicephoro, qui Imperium invaſit, canditam, præſentium malorum cauſſam fuiſſe, & radicem, & univerſalis hujus ſubverſionis, & confuſionis (ut quæ ad injuriam, & contumeliam, non ſolum Eccleſiarum, & ſanctarum Domorum, ſed etiam ipſius Dei facta ſit) intellexiſſet, & maxime cum id re ipſa expertum eſſet (ex quo enim hæc Lex eſt obſervata, nihil boni penitus in hodiernum uſque diem vitæ noſtræ occurrit; ſed contra nullam penitus calamitatis genus defuit) ſtatuit per præſentem auream Bullam, ut Lex prædicta ab hoc præſenti die ceſſet, & deinceps infirma, & irrita permaneat, & locum habeant, & in uſu ſint, quæ de Dei Eccleſiis, & ſanctis, & religioſis Domibus factæ ſunt Leges*. Ex verſione Enemundi Bonifidii. Loaisa.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Reſtat, ut nunc deſcribamus Notas, quibus Canones quoſdam Toletani hujus Concilii VI. illuſtravit Clariſſimus Auctoc De lectus Actorum Eccleſiæ univerſalis; ſuntque hujuſmodi.

Ad Canonem v. nota teneri quemvis pec-

earil nomine, & ad certum tempus, quod ſcripto præfigetur, confiteri quidquid in beneficium, aut uſufructum et Eccleſiæ bonis acceperit. Eundem quoque uſumfructum ſibi reſervabant qui aliquando Eccleſiæ res ſuas dono tribuebant, ita quidem, ut nefas eſſet quidquam inde auferre. Charta porro, qua res illæ concedebantur, *precaria*, ſeu *precatoria*, ut moa diximus, vocabatur; quod ad petentis preces prædii uſusfructus concederetur, cum imprimis qui eum expetierat, nihil de ſuo donaviſſet. Infra enim videbimus, pleroſque, ut annuam rem augerent, bona in fundo reliquiſſe Eccleſiæ, modo ea parte Eccleſiæ alterius fundi uſusfructus per vitam concederetur.

Ad Canonem VII. nota 1. a pœnitentia, quomodo, & a Religione reſilientes habitos fuiſſe apoſtatas. Pœnitentes namque illi, ut & Monachiſmum profeſſi, quaſi juris ſunt Eccleſiæ, a qua corporaliter puniuntur etiam inviti. Nota 2. ex hac damnata Sacerdotis mollius pœnitentiam tractantis quaſi conniventia induci, quanta pœna digni ſint Confeſſarii, qui ejuſmodi larvatos pœnitentes in peccata iterum atque iterum prolapſos, toties quoties ad tribunal ſtare voluerint, benigne adeo excipiunt, ut ad vix ulla ſatisfactionis opera eos adigant. Nota 3. in Diaconiam, ſeu ædes Eccleſiæ vicinas pœnitentes retruſos. Unde Gregorius II. Papa Epiſtola 2. ad Leonem Iſaurium ſcribens, Secretariæ, & Eccleſiæ Diaconiæ ut carcerum mentionem agit his verbis: *Ubi quis*, inquit, *peccaverit, & confeſſus fuerit, ſuſpendii, & amputationis loco Evangelium, & Crucem ejus cervicibus circumponunt Pontifices, eumque tanquam in carcerem in Secretaria, ſacrorumque vaſorum æraria conjiciunt, in Eccleſiæ Diaconia, & in Catechumena ablegant, ac viſceribus ejus jejunium, oculiſque vigilias, & laudationem ori ejus indicunt; cumque egregie caſtigarint, probeque fame afflixerint, tum precioſum illi Domini Corpus impartiunt, & ſancto illum Sanguine potant, & cum illum vas electionis reſtituerint, ac immunem peccati, ſic ad Dominum purum, inſontemque tranſmittunt.* Imo in Actis Sancti Benedicti ubi de miraculis SS. Florentii & Floriani, refertur in Francia ſolitum, ut qui ex homicidio pœnitentiam ageret, ei *ex ipſo gladio ferri nexus conficerentur, ut iis collum pœnitentis, venter, ac brachia ſtrictim innectantur. Sicque de Patria propria pellatur, quo uſque Divina pietas eadem vincula ſolvi præcipiat. Primum Romæ, dehinc per diverſa loca veniam criminis flagitando proficiſci cogitur.* Nota 4. quanta in Hiſpania tum fuerit Sacerdotum auctoritas; cum non modo pœnitentes recluderent, ſed eos etiam exilio mulctarent. In Gallia quidem vidimus quoſdam advocato etiam ſæculari brachio ad pœnitentiam adactos. In Anglia vero, ut Legibus Eccleſiaſticis ſub Aluredo &Ætheſtano Regibus patet, diſcimus perjurii reum ſub cuſtodia Regia ſubire debuiſſe id *ſupplicii, quod ei Epiſcopus pro meritis impoſuerit.*

Ad Canonem VIII. nota 1. non abſolute ſeparatum ſemper fuiſſe a conjugii thoro pœnitentem. Certe licet jam Barcinonenſe Concilium I. conjugatis pœnitentibus tantum ſtatuiſſet *in ſuis domibus vitam frugalem agendam*; & prohibuiſſet pœnitenti, decedente conjuge, denuo ad uxorios amplexus tranſire; hic pro humana fragilitate indultum pœnitenti conceditur, ne in adulterii incurrat lapſum, ad conjugii uſum redire; quouſque ætate maturior valeat omnino continere. Sanctus Leo I. Pontifex Epiſtola ad Ruſticum Narbonenſem, *Rem*, inquit, *videtur fuiſſe venialem, ſi præter conjugem, nullam omnino aliam pœnitens cognoverit.* Quod nonniſi ea tolerantia licitum declarat. Eam ob rem Concilium Agathenſe vult juvenibus pœnitentiam facile non committi, ſed infra 40. annos, ut Synodus Romana definiit. Nec adhuc eamdem pœnitentiam conjugatis, niſi ex conſenſu dandam. Quæ Decreta præliminaria fuerunt ad eam mitiorem definitionem, quam S. Leo, & Toletani Patres induxerunt. Quod ſi pars pœnitentiæ Legibus *non dedita*, ſeu non adſtricta, e vivis deceſſerit, parti ſuperſtiti vetatur denuo nubere. Nota 2. per hanc vocem, *benedictionem pœnitentis non accipere*, ſignificari pœnitentiæ Legibus non addici; eoque ſenſu loquutum Concilium Aurelianenſe III.

Ad Canonem X. nota, per *eruditionis cauſam*, intelligi eam, ad quam ea dono Eccleſiæ manumiſſi Clerici deſtinato loco ſuſcipiebantur. Nempe e manumiſſa familia juvenes ſeligebantur erudiendi cum aliis Conclericis, ut provectiores facti promoverentur ad Ordines ab Epiſcopo, cujus Eccleſiæ antea ſervierant; nullo habito ad nativitatis, domicilii, aut Beneficii, ſi quod nacti eſſent, reſpectu; ſervitutis enim Leges, quaſi naturæ, cum aliæ nonniſi humano, & recentiori jure nituntur.

In Subſcriptiones.

XLII. EGO *Honoratus Hiſpalanſis Epiſcopus ſubſcripſi.*) Hac primum vice ſubſcripſiſſe legitur Honoratus in Conciliis Hiſpaniæ. In eo enim, quod quinque retro annis celebratum fuerat Toleti ex Præſulibus totius Hiſpaniæ, & Galliæ Narbonenſis, anno DCXXXIII. S. Iſidorus illius Præſes erat Antiſtes Hiſpalenſis, qui & triennio poſt die quarta Aprilis diem obiit. Deinde in progreſſu ejus anno Chriſti DCXXXVI. quo Concilium V. Toletanum nuper exſcriptum, fuit habitum, nondum Honoratus erat Præſul Hiſpalenſis ordinatus, ſiquidem non interfuit eidem Concilio univerſali, uti illud appellatur a Patribus Toletanis. Solum itaque in illo Concilio Tolet. VI. biennio poſt mortem S. Iſidori legitur interveniſſe Honoratus Epiſcopus.

XLIII. Hinc confirmantur ea, quæ diximus Tomo I. Diſſertatione IV. Excurſu VII. circa Theodiſclum quendam ſucceſſorem Sancti Iſidori in Sede Eccleſiæ Hiſpalenſis, & corruptorem Scriptorum ipſius, ſubindeque Epiſtolarum Pontificiarum, quas S. Doctor col-

collegerat. Ibidem enim multiplici argumento conjecimus, totum id inniti narrationi cuidam aſſutæ ſcriptis S. Ildephonſi in *Continuatione ad Chronicon S. Iſidori*; e qua quinque ſæculis poſtea idipſum mutuarunt Archiepiſcopus D. Rodericus, & Lucas Tudenſis, ac ſubinde Ambroſius Morales, Joannes Mariana, & cæteri recentiores. Certe ſi paullo poſt obitum S. Iſidori fuiſſet quiſpiam Præſul Hiſpalenſis nomine Theodiſclus, & ob falſa dogmata, aut flagitioſam vitam, depoſitus in aliquo Hiſpaniæ Concilio, debuiſſet id contingere in aliquo ex his duobus Toletanis, V. & VI. quorum prius celebratum fuit paucis menſibus poſt obitum S. Iſidori, poſterius autem duobus annis poſtea. At in neutro eorum, immo tandem in nullo alio Hiſpaniæ toto illo ſæculo ſeptimo, mentio aliqua eſt cuiuſpiam Theodiſcli Præſulis Hiſpalenſis, vel depoſitionis ipſius, ut patet ex omnium illorum Actis, quæ in hoc Volumine exhibemus. Suſpecta itaque admodum eſt narratio illa de Theodiſclo.

XLIV. *Ego Protaſius Eccleſiæ Valentinæ Epiſcopus ſubſcripſi.*) In antiquis editionibus pro *Valentinæ*, legitur *Placentinæ*; ſed perperam. Hoc enim Concilium celebratum fuit pluſquam quingentis annis ante conditam Urbem Placentiam in confinibus Caſtellæ, & Luſitaniæ. Quin & Alphonſus Hiſpaniæ Rex cognomento *de las Navas*, in ſcriptura fundationis ejus teſtatur, non fuiſſe ibi Urbem, Populum, aut Oppidum ullum, niſi ſolam turrim; ſe vero exſtruere *Placentiam* Civitatem, *ut placeat Deo, & hominibus*. Itaque Protaſius cenſendus eſt Epiſcopus Eccleſiæ Valentinæ, ut in antiquiſſimis mſs. habebatur. Cardinalis de Aguirre.

XLV. *Ego Braulio.*) Qui & Braulius dicitur. De eo Rodericus Toletanus, Lib. 2. Cap. 19. ſic inquit: *Huic Synodo Braulio Cæſarauguſtanus Epiſcopus præ cæteris illuſtris effulſit, atque piam doctrinam Chriſtianis mentibus decenter infudit; cujus & Opuſcula nunc uſque Eccleſia veneratur &c.* Loaisa.

XLVI. Addit Rodericus de Braulione, ex eadem Synodo Romam ſcripſiſſe quandam Epiſtolam diſertiſſimam, quæ ob elegantiam ſtyli admirationem excitaverit. Fortaſſis in ea facultatem petiit celebrandi Concilii, aut jam facti confirmationem, ut conjicit Ambroſius Morales, Lib. 12. Cap. 23. Nonnulla alia de eodem Braulione jam præmiſimus in Notis ad Concilium Toletanum IV. Cardinalis de Aguirre.

CONCILIUM TOLETANUM VII.

In nomine Domini Salvatoris noſtri, incipit Synodale Decretum in Toletana Urbe xxx. Epiſcoporum Concilio geſtum, anno quinto clementiſſimo Domino noſtro Chindaſvindo Rege regnante.

Die decimoquinto Kalendas Novembris, Era DCLXXXIV. ideſt, anno Chriſti DCXLVI.

Chronicon generale Hiſp. habet Era 689. Idem Roder. Tol. quem vide lib. 2. cap. 19. Moral. & Vaſæus ut Codd. mſſ.

TITULI.

I. *De refugis, atque perfidis Clericis, ſive laicis.*
II. *De languoris eventu miniſtrantium Clericorum.*
III. *De exequiis morientis Epiſcopi.*
IV. *De exactione Eccleſiarum Galliciæ Provinciæ.*
V. *De recluſis honeſtis, ſive vagis.*
VI. *De convicinis Epiſcopis in Urbe Regia* [a] *commorantibus.*

a Commorandis. C. A.

PRÆFATIO.

1. Cum in Sanctæ nomine Trinitatis; pro quibuſdam diſciplinis Eccleſiaſticis, tam noſtra devotione, quam ſtudio ſereniſſimi, & amatoris Chriſti Chindaſvindi Regis noſtri, apud Toletanam Urbem conventus adeſſet, competenter viſum eſt mutua collatione decernere, quod ſolicite conſervatum, & præſentibus, & futuris commodis nimium (ut confidimus) prodeſſe conſtabit. Magiſque ſemper eſt magnopere providendum, quicquid, vel Eccleſiaſticis moribus, vel utilitati publicæ (ſine qua quieti non vivimus) opportunum eſſe perpenditur. Nam licet tantæ Conſtitutiones Canonum exſtent, quæ ad omnem poſſent correctionem ſufficere, ſi quis eas dignetur libenter attendere; tamen quia luminis claritas tanto amplius emicat, quanto fuerit ſtudioſius ſæpiſſime contrectata; non parum proficit ad emendationem multorum, ſi dum ea, quæ conſtituta ſunt, per fraternam collationem ad memoriam reducantur; & illa magis adjiciantur, quæ, aut deeſſe videntur, aut omnino conſtituenda competentur exiſtimantur.

2. Quis enim neſciat, quanta ſint hactenus per tyrannos, & refugas, tranſ-

De hac re in legib. Viſigoth. lib. 2. tit. 1. lib. 7.

a Extérnas. C. A. b Indeſinente. C. A. c Quod ſiquidem laic. inſan. fuiſſe factum. *Exc.*

transſerendo ſe in extraneas partes, illicite perpetrata. & quam neſanda eorum ſuperbia jugiter frequentata, quæ, & Patriæ diminutionem afferrent, & exercituum Gotthorum b indeſinenter laborem imponerent? c Quod quidem laicorum inſania factum, tolerandum nobis forſitan aliquotiens videretur; illud tamen vehementius ſtupendum, quia (quod pejus eſt) tanti ex Religionis propoſito in hac interdum præſumptione præcipites efferuntur, ut non ad levem confuſionem noſtram pertineat, ſi res ullatenus inulta remaneat, quam & mundana Lege, & Eccleſiaſtica convenit inſtanter diſciplina corrigere.

dGentem alien fuga app. e Aut quod in eadem pr. C. A f Perſeverarent quisquis hoc feciſſe dignoſcitur, iſte ita indubitanter. g Et uſque fecer. C. A.

3. Ideoque placuit nunc cnncordi ſententia definire, ut quiſquis in ordine Clericatus, a maximo gradu uſque ad minimum conſtitutus, in alienæ Gentis regionem ſe quacumque occaſione transduxerit, aut exinde ſuperbiendo, vel reditum ſuum, vel quodlibet aliud videatur expetere; ſive etiam, quo Genti Gotthorum, vel Patriæ, aut Regi ſpecialiter ſub hac occaſione poſſit nocere. vel fieri diſpoſuerit, vel aliquatenus fecerit; ſed & qui cum talibus conſcius reperitur, eiſque vel conſilium, vel opem adminiſtraſſe cognoſcitur, qualiter, aut d ad Gentem alienam fugam appeterent, aut in malis, quæ cœperant, perdurarent, ſeu quamcumque læſionem Genti Gotthorum, vel Patriæ, aut Principi poſt fugam inferrent, e atque in ea pravitate f perſeveraturos dignoſcuntur ſuaſiſſe; iſte ita indubitanter omni honoris ſui gradu privetur, ut locum ejus, in quo miniſtraverat, alter continuo perpetim regendum accipiat.

4. Ipſe vero transgreſſor ſub pœnitentia conſtitutus, ſi reminiſcens mali, g quod fecerit, uſque in diem mortis ſuæ rectiſſime pœnituerit, in ſolo tantum fine communio ei præſtanda eſt; ita ut antequam tempus finis ei adveniat, ſi quiſpiam Sacerdotum, etiam ordinante Principe, ei communicare, conſenſerit, partieeps criminis illius effectus, anathema fiat in perpetuum, ac ſimili cum eo, cui communicaverit, ſententia condemnetur. Quoniam poteſtati Principis nullus Sacerdotum in hoc h præbere debet aſſenſum, unde vel i perjurium videatur incurrere, vel (quod abſit) ſi quicumque Catholicæ Fidei prævaricator Princeps ſurrexerit, i Sacerdotes iidem, vel favore Principis, vel terrore, a rectæ credulitatis lumine ad tenebras k cogantur reverti. Sic enim nec ſuper adnexa Capitula, vel imperiis Principum, vel terroribus oportebit unquam l evacuari; quia novimus, omnes pene Hiſpaniæ Sacerdotes, omneſque Seniores, vel Judices, ac cæteros homines officii Palatini juraſſe, atque ita dudum Legibus * decretum fuiſſe, ut nullus refuga, vel perfidus, qui contra Gentem Gotthorum, vel Patriam, ſeu Regem agere, aut in alterius Gentis ſocietatem ſe transducere reperitur, m integritate rerum ſuarum n nullatenus reformetur; niſi forſan Princeps humanitatis aliquid perſonis talibus impertire voluerit; qui tamen non amplius, quam vigeſimam partem rerum ei, qui perfidus exſtitit, de rebus, unde Rex elegerit, tribuendi poteſtatem habebit.

h Præbeat aſs. C. A. i Sacerdos nullatenus favor. *Exc.* & C. A. K Cogatur C. A. l Evacuare. *Exc. Vuiſi-gotbicis. Vide Notas*. m Integritati. C. A. n Ullatenus. C. A.

I. De refugis, atque perfidis Clericis, ſive laicis.

5. Sed & quia pleroſque Clericos tantæ levitatis, interdum pravitatis præſumptio ita elevat, ut prætermiſſa ſui ordinis gravitate, ac polliciti ſacramenti immemores, conſtante Principe, cui fidem ſervare promiſerant, in alterius o erectione temeraria levitate p conſentiunt, obrogari decet hanc omnino licentiam, & a noſtro conſortio penitus exſtirpari, ita ut ſi quicumque laicorum quandoquidem intra fines Patriæ Gotthorum q ſuperbiens, Regni apicem ſumere fortaſſe tentaverit, eique Clericorum quilibet adjutorium, vel favorem præſtiterit, atque hunc, qui ſuperbire videtur, ad eandem Regni ambitionem prævalente delicto, pervenire contigerit; ex eo quidem die, vel tempore, eundem r Epiſcoporum, vel cujuslibet, ordinis Clericum excommunicatum manere perpetuum oportebit, quo tali ſe ſcelere implicabit; tamen ſi improbitate Principis, cui inique conſentit, non potuerit inſtantia Sacerdotum a communione ſuſpendi; ſaltem ſi ſuperſtitem eum poſt ejuſdem Regis obitum tempus invenerit, ſuperiori anathematis s correptioni ſubjaceat. quicumque illi præter in ultimo vitæ t ſuæ (ſi tamen hunc legitime pœnitere probaverit) communionis gratiam conſenſerit impendendam.

o Electionem. *Exc.* p Conſentiant. *Exc.* q Superveniens C. A. r Epiſcopum. C. A. *Burch. l. 15. c. 24.* s Correctione. C. A. t Suæ fine. C. A u Poſcit. C. A. x Super hanc conſtitutionem decr. C. A. *Burch. paullo aliter* y Adverſitatem *Exc.* * *Deſunt a Burch.*

6. Nobis interim ratio u perſuaſit, Synodali ſuper x hoc Conſtitutione decernere, ut quicumque etiam laicorum in prædictis Capitulis, hoc eſt, in y adverſitate Gentis, aut Patriæ, vel Regiæ poteſtatis, in externas partes ſe conſerendo, * vel talibus opem ferendo *, noxius fuerit ultra repertus; non fo-

ſolum (ut dictum eſt) omnium rerum ſuarum proprietate privetur, ſed & perpetua excommunicatione damnatus, nunquam illi præter in ultimo vitæ ſuæ communio tribuatur; excepto, ſi aliter communionis ejus remedium, vel eorum, quos ſupra taxavimus, imploratione Sacerdotum apud Principem fuerit impetratum. Nam (ſi quod omnino fieri non oportet) in a derogationem, aut contumeliam Principis reperiatur aliquis nequiter loqui, aut in necem Regis, ſeu deiectionem intendere, vel conſenſum præbere, nos ſiquidem huiuſmodi excomunicatione dignum cenſemus. Utrum tamen ſit illi quandoque communicandum, pietati Principis diſcernendum relinquimus, cujus b proculdubio poteſtatis eſt ſubiectorum culpas miſericordiæ, iudiciique ſententia temperare.

7. Conteſtamur autem clementiſſimos Principes, & per ineffabile Divini Nominis ſacramentum obteſtantes, unanimiter obſecramus, ne quandoquidem abſque iuſta (ubi neceſſe fuerit) imploratione, ſacerdotali excommunicationis huius ſententiam a perfidis Clericis, vel laicis ad externas partes ſe transferentibus, vel conſenſum præbentibus, quacumque temeritate ſuſpendant. Nam b quod magis eorum Regum utilitatibus videtur fore conſultum, c ſi huius Conſtitionis noſtræ forma ab ipſis Principibus ſervetur, & ab omnibus ſubjectis impleri cogatur. Si quis vero hæc inſtituta putaverit eſſe exſecranda, anathema fiat, & velut prævaricator Catholicæ Fidei ſemper apud Deum reus exiſtat quicumque Regum deinceps Canonis huius cenſuram, in quocumque crediderit, vel permiſerit violandam.

II. *De languoris eventu miniſtrantium Clericorum.*

8. Nihil contra ordinis d ſtatum temeritatis auſu præſumatur, neque illa, quæ ſumma veneratione cenſentur, e vel minimo præſumptionis f actu ſolvantur, cum ad hoc tantum fieri quaqua juſſa ſunt, interrupta noſcantur, ne languoris proventu robore ſalutis natura privetur. Non ergo ſolum fragilitati conſulitur humanæ, g ſed etiam honori Myſteriorum Dei providetur abunde, dum ab offenſionis caſu procuratur etiam caveri ſolicite. Cenſemus igitur convenire, ut cum a Sacerdotibus Miſſarum tempore ſancta Myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cujuslibet eventus, quo cœptum nequeat conſecrationis expleri h miniſterium, ſit liberum Epiſcopo, vel Presbytero i alteri, conſecrationem exſequi officii cœpti. Non enim aliud ad ſupplementum * ſui * initiatis miniſteriis competit, quam aut incipientis, aut ſubſequentis k completa benedictio Sacerdotis; quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfectionis ordine compleantur; cum enim ſimus omnes unum in Chriſto, nihil contrarium l diverſitas format, ubi efficaciam proſperitatis, unitas Fidei repræſentat. Quod etiam conſultum cuncti Ordinis Clerici m indultum eſſe ſibi non ambigant; ſed (ut præmiſſum eſt) præcedentibus n libenter alii pro complemento ſuccedant. Ne tamen quod naturæ languoris cauſſa conſulitur, in præſumptionis perniciem convertatur, nullus poſt o cibi, potuſve quemlibet minimum ſumptum Miſſas p facere; nullus abſque q patenti proventu moleſtiæ, Miniſter, vel Sacerdos cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hæc r tentare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

III. *De exequiis morientis Epiſcopi.*

9. Ea, quæ competunt honeſtati, contingit ſæpe quorumdam deſidia non impleri. Proinde, quia notum eſt, quæ dignitas in morientis Epiſcopi exequiis ex Canonibus conſervetur, traditioni moris antiqui hoc tantum adjicimus, ut ſi quis Sacerdotum, ſecundum ſtatuta, Valentini Concilii, ad humanda s decedentis Epiſcopi membra venire commonitus, pigra voluntate diſtulerit, appellantibus Clericis obeuntis Epiſcopi, apud Synodum, ſive apud Metropolitanum Epiſcopum, tempore anni unius, nec faciendi Miſſam, nec communicandi habeat omnino licentiam. Presbyteri autem, ſive Clerici, quibus major honoris locus apud eandem Eccleſiam fuerit, cuius Sacerdos obierit, ſi omni ſolicitudine pro exequiis, aut iam mortui, aut continuo Antiſtitis morituri, ad commonendum Epiſcopum tardi inveniantur, aut per quamcumque moleſtiam animi id negligere comprobentur, totius anni ſpatio ad pœnitentiam in Monaſteriis deputentur.

a Dejectionem *Exc. al.* direptionem. *ſic in* Foro Judic. *ſeu leg.* Vviſi-gott. *l.* 6. *tit.* 7. *l.* 7.
b Quid. C. A. *in quo deeſt* Regum.
c Si conſtitutionis *noſtræ* forma ſervetur; exſecrandam anathema fiat. *Exc.* & *C. A.* 7. *q.* 1. Nihil. *Ivo. p.* 2. *c.* 124 *Burc. l.* 3. *c.* 70 *idem fere Conc Tol.* 11. *c.* 14.
d Statutum. *Exc.* ordinem ſtatutum C. *A.* & *Ivo.*
e Ulla præſumptione. *Grat.*
f Tactu *in impreſſis noſtram lectionem ſequutum eſt Decretum Gregorianum.*
g Sed etiam ſacro honori myſter. Dei providetur, ſolicitudine. *Exc*
h Myſterium. C. A. *Grat. Ivo* & *Burch.*
i Ut aliter conſec. expleat. *Exc.*
* *Deeſt Exc.*
k Benedictione ſint completa. *Grat.*
l Perſonarum diverſ. *Grat.*
m Individuum *Exc.*
n Statim. *Burc.*
o Cibum potuve.
p Facere præſumat. *Grat.*
q Patentis proventu. *Grat.*
r Temerare. *Exc.* Si quis autem temeratio hoc præſumpſerit. *Grat. Ivo p.* 5. *c.* 330 *qui hæc citat ex* Conc. Tol. 8. c. 2. *Burc. l.* 4. *c.* 216.
s Toletani. C. *A. perperam.*
t Defuncti. *Ivo Burch.*
Can. *IV.* Conc *Valent. in Hiſp*

IV. *De exactione Eccleſiarum Gallicia Provinciæ.*

10. Inter cætera denique, quæ communi conſenſu nos conferre a competenter oportuit, querimonias etiam Parochialium Presbyterorum * Galliciæ Provinciæ ſolertiſſime decernere decuit, quas contra Pontificum ſuorum rapacitates, neceſſitas (ut comperimus) tandem compulit in publicum examen deferre. Hi enim Pontifices (ut evidens inquiſitio pateſecit) indiſcreto moderamine Parochianas Eccleſias prægravantes, dum in exactionibus ſuperflui frequenter exiſtunt, pene uſque ad exinanitionem extremæ virtutis quaſdam Baſilicas perduxiſſe probantur. Ne ergo fiat de cætero, quod conſtat hactenus inordinate præſumptum, non amplius quam duos ſolidos unuſquiſque Epiſcoporum præfatæ Provinciæ, b per ſingulas Diœceſis ſuæ Baſilicas, juxta Synodum Bracarenſem annua illatione ſibi c expetent conferri; Monaſteriorum autem Baſilicis d ab hac ſolutionis impenſione ſeiunctis. Cum vero Epiſcopus Diœceſem viſitat, nulli præ multitudine oneroſus exiſtat, nec unquam e quinquagenarium numerum evectionis excedat, aut amplius quam unam diem per unamquamque Baſilicam remorandi licentiam habeat. Quicumque vero Pontificum eorundem aliter quam decernimus agendum præſumpſerit, f correptioni proculdubio Canonum ſubiacebit, g qua Conſtitutionum Synodalium tranſgreſſores priſcorum Patrum Edictis corripiendos oportet.

10. q. 3. Inter cætera. *Ivo. p.* 3. c. 11b. *Anſe.l.7.c.*196
a Communiter Galliciæ) *ſic eſt in omnibus Cod. mſs. quam lectionem retinui, cum infra dicatur, hoc decerni ex Decreto Conc. Brac. ſub cujus Metropoli erat Gallicia.*
b Vel ſingulas Eccleſias. *Ivo. Can. 11. Synod. 11. Bracar.*
c Exſpectent. *Grat. C. A.*
d Ab hac ſolutione penſionis *Exc.*
e Quinarſum. Vide Notas. *In margine C. A. erat: ut Epiſcopus cum evectionibus ambulet.*
f Correctioni, *Grat.*
g Tanquam conſtit. Synod. tranſgreſſor, & priſcorum Patrum corruptor. *Exc.*

V. *De recluſis honeſtis, ſive vagis.*

11. Quoſdam paternarum ignaros vel oblitos traditionum, in tantam conſpicimus corruiſſe deſidiam, ut eorum exſecrando uſu pene abolita pateſcant, quæ exſtiterant legitime conſtituta. Dum enim indocti docere appetunt, quid aliud, quam quia ignorantiæ errore vexantur, oſtendunt? & quia greſſu præpoſtero innitentes, præſumptionem doctrinæ h diſcendi ſtudiis anteponunt, patet quod non i ſumma humilitatis petunt, ſed actioni depravationis inſerviunt. Ex hoc igitur juſtæ ſeveritatis talia decernentes opportuno amputare judicio, jubemus, eos, quos in cellulis propriis k recluſos ſanctæ vitæ ambitio tenet, quoſque ejuſdem ſancti propoſiti, & merita juvant, & probitas ornat, l quietos Dei auxilio, & noſtro favore tutos exiſtere; illos vero, quos m in tali propoſito ignavia impulit, non prudentiæ cognitio deputavit, quoſque nulla vitæ dignitas ornat, ſed (quod eſt deterius) & ignorantia fœdat, & morum exſecratio turpat, decernimus, ab his abjici cellulis, atque locis, in quibus, aut feruntur vagi, aut tenentur incluſi; atque ab Epiſcopis, ſive Rectoribus Monaſteriorum, ex quorum congregatione fuerunt, vel in quorum vicinitate conſiſtunt, in Monaſteriis omnimodo deputentur, ut illic ſancti ordinis meditantes doctrinam, primum poſſint diſcere quæ ſunt a Patribus inſtituta, ut poſt valeant docere quæ ſunt ſancta meditatione percepta. Atque tunc demum, ſi doctrinæ, & ſancti operis fructu exſtiterint fœcunditati, ad ſumma virtutis properent, exercitio ſanctæ intentionis imbuti.

h Docēdi ſtudio. *Exc.*
i Summæ utilitatis gratiam pet. *Exc.*
k Recluſa. *Exc.*
l Hos, & Dei *Exc.*
m In tale propoſitum. *Exc.*

12. Deinceps autem quicumque ad hoc ſanctum propoſitum venire diſpoſuerint, non aliter illis id dabitur aſſequi, neque hoc antea poterunt adipiſci, niſi prius in Monaſteriis n conſtituti, & ſecundum ſanctas Monaſteriorum Regulas plenius eruditi, dignitatem honeſtæ vitæ, & notitiam poterunt ſanctæ promereri doctrinæ.

n Inſtituti. *Exc.*

13. Illos autem, quos tantum extrema veſania occuparit, ut incertis locis vagi, atque morum depravationibus inhoneſti, ullam prorſus nec ſtabilitatem ſedis, nec honeſtatem mentis habere exſtiterint cogniti, quicumque ex Sacerdotibus, vel miniſtris vagantes repererit, o aut, ſi fas eſt, in propriis locis, Cœnobio ſuis Rectoribus reos reformet; aut, ſi difficile eſt, pro ſola honeſtate, vigore ſuæ poteſtatis erudiendos inclinet.

o C. A. Aut ſi fieri poſt Cœnobiorum Patribus corrigendos aſſignent, aut ſi d ſt. eſt pro ſola honeſtate vitæ, vigore poteſtatis ſuæ.

VI. *De convicinis Epiſcopis in Urbe Regia p commorantibus.*

14. Id etiam placuit, ut pro reverentia Principis, ac Regiæ ſedis honore, vel Metropolitani Civitatis ipſius conſolatione; convicini Toletanæ Sedis Epiſcop, q juxta quod ejuſdem Pontificis admonitionem acceperint, ſingulis per annum menſibus in eadem Urbe debeant commorari; meſſivis tamen, ac vindemialibus feriis relaxatis. Nos autem immortali Deo, & glorioſo Chindaſvinto Principi, ob cujus votum in hac Urbe ſancta devotione convenimus, gratias unanimiter referentes, optabili anniſu depoſcimus, ut ſanctæ Eccleſiæ Ca-

p Commorandis. C. A.
q Qui ejuſdem *Exc.*

Catholicæ Fidei ſemper, ac pacis cumuletur [a] affectus, & memorato Principi cum poſteritate præſentis Regni, futuri etiam largiantur præmia gaudii, ipſo præſtante, qui in Trintate unus Deus vivit, & gloriatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

a Effectus. Exc.

Subſcriptiones Epiſcoporum.

1. Orontius in Chriſti nomine ſanctæ Eccleſiæ Emeritenſis Metropolitanus Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens [b] ſubſcripſi.

2. Ego Antonius Dei miſericordia ſanctæ Hiſpalenſis Eccleſiæ Metropolitanus Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

3. Eugenius ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

4. Protaſius Tarraconenſis Eccleſiæ Metropolitanus Epiſcopus ſimiliter ſubſcripſi.

b Similiter & alii Epiſcopi ſubſcripſerunt, num. 58. Exc. in quibus ſubſcriptiones non exſtant.

5. Hilarius gratia Chriſti Epiſcopus Eccleſiæ Complutenſis, ſimiliter ſubſcripſi.

6. Siſiſclus ſanctæ Eccleſiæ Elborenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

7. Recimirus ſanctæ Eccleſiæ Dumienſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

In X. Toletan. de Reccimiro Dumienſi. Unde legendũ eſt Reccimirus, & ita ſcribendum

8. Deo-datus ſanctæ Eccleſiæ [c] Egabrienſis Epiſcopus, ſtatuta hæc definiens ſubſcripſi.

c Egabren. Vide Conc. VI.

9. Epartius Dei miſericordia Epiſcopus Eccleſiæ Italicenſis, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

10. Stephanus Dei miſericordia Aſtigitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

11. Egila in Chriſti nomine Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Oxomenſis, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

12. In Chriſti nomine Anſericus Eccleſiæ ſanctæ Segobienſis Epiſcopus hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

13. Ubidericus Eccleſiæ Segontienſis Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

14. [d] Ubinibal Dei miſeratione Eccleſiæ Illicitanæ, qui & Erothanæ Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

d Vinibal. C. A.

15. Ego Mauriſius in Chriſti nomine Epiſcopus ſanctæ Ecclesiæ [e] Abelenſis, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

e Oretan. C. A.

16. Joannes Dei gratia ſanctæ Ecclesiæ Caurienſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripsi.

17. Egeredus ſanctæ Ecclesiæ Salmanticenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripsi.

18. Servus-Dei ſanctæ Eccleſiæ Caliebrenſis [f] Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

f Calabrienſis. C. A.

19. Baſconius etſi indignus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Lucenſis, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi,

20. Gottomarius ſanctæ Ecclesiæ Iriensis indignus Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

21. Farnus ſanctæ Viſenſis Ecclesiæ etsi indignus Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

22. * Sona Eccleſiæ Britanenſis etsi indignus Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi. *

* *Deſunt.* C. A.

23. Gaudeſtens ſanctæ Ecclesiæ [g] Aurienſis Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

g Aurenſis. C. A.

24. [h] Ubitaricus ſanctæ Ecclesiæ Lamecenſis Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

h Ubitiricius. C. A.

25. Armenius ſanctæ Eccleſiæ [i] Egitanæ Dei gratia Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

i Egiditanæ. C. A.

26. Adimirus ſanctæ Ecclesiæ Tudenſis Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripsi.

27. [k] Anianus ſanctæ Ecclesiæ Valentinæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripsi.

K Avecius. C. A.

28. * Donum-Dei ſanctæ Ecclesiæ Empuritanæ Epiſcopus, ſimiliter ſubſcripsi. *

* *Deſunt ab* A. C. *Presbyteris Vicarii.*

29. Ego Valentinianus Archipresbyter, agens vicem domini mei Leudefredi Cordubenſis Ecclesiæ Epiſcopi, hæc ſtatuta definiens ſubſeripsi.

30. Criſpinus in Chriſti nomine Abbas, agens vicem Domini mei [l] Neufridi Olyſſipponenſis Eccleſiæ, hæc ſtatuta definiens ſubſcripsi.

l Neufredi. C. *A.*

31. Ubilienſus Presbyter, agens vicem domini mei Pimenii Epiſcopi Aſſidonenſis Eccleſiæ, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

Paul.

32. Paullus Presbyter, agens vicem domini mei Candidati Epiſcopi Aſturienſis Eccleſiæ, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

33. Magnus Presbyter, agens vicem domini mei Marci Epiſcopi Caſtellonenſis Eccleſiæ, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

34. Reparatus Presbyter agens vicem domini mei Theuderedi Epiſcopi Pacenſis Eccleſiæ, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

35. Conſtantius Presbyter agens vicem domini mei Theuderedi Epiſcopi Pacenſis Eccleſiæ, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

36. Clemens Decanus agens vicem domini mei Joannis Epiſcopi Eliplenſis Eccleſiæ, hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi.

37. Ambroſius Diaconus agens vicem domini mei [a] Giberici Epiſcopi Menteſanæ Eccleſiæ, ſimiliter ſubſcripſi.

38. [b] Aguila Diaconus agens vicem domini mei [c] Vigitini Epiſcopi Bigaſtrenſis Eccleſiæ, ſimiliter ſubſcripſi.

39. Matacellus Diaconus agens vicem domini mei [d] Dunilani Epiſcopi Malacitanæ Eccleſiæ, ſimiliter ſubſcripſi.

[a] Giverini. C. A.
[b] Egila. C. A.
[c] Viginini. C. A.
[d] Dudilani. C. A.

NOTÆ VARIORUM.

XV. S*Eptimum Toletanum.*) Fuit nationale; nam in eo quatuor Metropolitæ ſubſcribunt, Orontius Emeritenſis, Antonius Hiſpalenſis, Eugenius Toletanus, Protaſius Tarraconenſis.

XVI. *Sub Rege Chindaſvindo.*) Sunt qui affirmant, nomen fuiſſe *Chindum*, vel *Cindum*, cognomen *Suindum*, & ita ſcribendum, *Chindus Suindus*. Ejus uxor erat Reciverga. In Codice Gotthico ms. Eugenio Toletano hæc carmina de morte conjugis Chindaſvindi tribuuntur.

Si dare pro morte gemmas licuiſſet, & aurum,
Nulla mihi poterant Regum diſſolvere vitam.
Sed quia ſors una cuncta mortalia quaſſat,
Nec præmium redimit Reges, nec fletus egentes,*
Hinc ego te cōjux, quia vincere fata nequivi,
Funere perfunctam, ſanctis commendo tuendam.
Ut cum flamma vorax veniet comburere terras.
Cœtibus ipſorum merito ſociata reſurgas.
Et nunc chara mihi jam Reciverga valeto.
Quodque paro feretrum Rex Cindus Svintbus, amato.
Junge defleta. Reſtat & dicere ſummam,
Qua tenuit vitam, ſimul & conubia noſtra.
Fœdera conjugii ſeptem fere duxit in annis
Undecies binis ævum cum menſibus octo.

* Forte, pretiū

Loaisa.

XVII. Integrum illius nomen eſt, Flavius Chindasvinnus, uti habet Ambroſius Morales, ductus antiquis mſſ. In antiquiſſimo illo Libro, qui *Forum Judicum*, vulgo, *Fuero Juzgo* dicitur, ſolum appellatur Cinnus. Ipſe in ſepulchrum ædificavit, ac delegit Monaſterium S. Romani de Orniſga prope Taurum, & Zamoram, nobiliſſimas Vaccæorum Urbes, intra Caſtellam Veterem. Idem excitatus deſiderio inveniendi Libros Morales S. Gregorii, legationem inſtituit eam ob cauſam ad Romanum Pontificem, ut poſtea videbimus. Card. ro Aguirre.

XVIII. *Officii Palatini.*] Et ſi commune Id nomen ſit omnibus, qui militant in Palatio, & familia, Imperatorum, & Regum Gotthorum, tamen erat peculiaris ordo militiæ Palatinæ, ut patet ex Tit. *De Palatinis*, Cod. Lib. 12. & Codice Theodoſiano, Lib. 6. Tit. 30. Minores ii erant Comitibus, atque hi qui dicebantur agentes in rebus; hi mittebantur ad peragenda negotia Principis in Provinciis, & ad exigendum cenſum; ut conſtat ex Conſtitutione Novella Theodoſii & Valentini Imperatorum, Tit. 43. *De Palatinis*. Hi milites Palatini, declinante Imperio, Prætorianis ſucceſſere.

XIX. Cap. 11. *Minimum ſumptum.*) Quod Sacerdos jejunus Sacrificium offerat, decrevit Soter Pontifex Max. ut eſt apud Gratian. *De conſecr.* Diſt. 1. Cap. *Ut illud*; & Conciliis Antiſiodoren. Cap. 19. & primo Bracaren. Cap. 16. & ſecundo, Cap. 10. & Saleguniſtadienſi, Cap. 4. & 3. Carthaginenſi Cap. 26. & in Trull. Synod. Cap. 29.

XX. Cap. 111. *De exequiis morientis Epiſcopi.*) De hac re decrevit Concil. Rhegin. Cap. 5. & 6. & Valentinum Hiſpaniæ Cap. 2. Arelat 11. Cap. 5. *Qui defunctum* (inquit) *Epiſcopum advenerit ſepelire, præter expenſam neceſſariam, nihil pretii pro fatigatione depoſcat.* Unde in C. A. *Toletani*, pro *Valentini*. De exequiis mortuorum ſupra diximus. Nec de Epiſcopi electione tractatus haberi poteſt, Epiſcopi defuncti corpore nondum tradito ſepulturæ, cum ſit contra Canonicas Sanctiones, ut in Cap. *Bonæ memoriæ* 36. *De electione*. Loaisa.

XXI. Ambroſius de Morales Lib. 12. Cap. 25. loquens de hoc Canone 111. circa exquias Epiſcopi morientis, quæ tanta pietate olim curabantur, invehitur adverſus morem contrarium ſui temporis, dicens: *Valgame Dios! Quam differentes coſas de eſtas, y por eſſo muy triſtes, hemos viſto en Eſpana en nueſtros dias! haziendoſe pactos, y llevandoſe los Cabildos gran ſumma de dineros por ſalir a recibir el cuerpo de ſu Obiſpo, trayendolo a enterrar de fuera; o por ſacarlo de la Ciudad; ſi lo llevan a enterror a otra parte &c.* Cardin. de Aguirre.

XXII. Cap. iv. *Duos ſolidos.*) Hoc dabatur propter honorem Cathedræ Epiſcopalis, hodieque *el Catedratico* vocantur, ex Concilio Bracar. II. Cap. 2.

XXIII. *Quinquagenarium numerum evectionis.*) Evectionum frequens mentio eſt Im-

Imper. conſtitutionibus. Has Budæus diplomata, ſeu chartulas interpretatur, ſigno Principis obſignatas, quibus poteſtas permittitur aliquid evehendi. Cujacius vero diplomata, ſeu codicillos affirmat, quibus curſu publico utendi facultas dabatur, quæ & *ſyutbemata*, & *tractorias* dici ait. Unde Cod. *De curſu publico*, cavetur, ut evectiones ab omnibus petantur. Hic nomine etiam tributum, ſive vectigalia ſignificari, in Dictionario ſuo adnotavit Albericus. Hinc nihil aliud evectiones illæ denotare videntur, quam pompam illam equorum, jumentorum, ſeu curruum, quos Epiſcopi Eccleſias viſitantes in comitatu ſuo ducebant, quorum numerus, quo major erat, eo majoribus impenſis pro ſuſtentatione ejus opus erat. Ne vero hac in re Epiſcopi modum excederent, provido hic Patrum conſilio cavetur. In hac ſignificatione etiam accepit ſummarium Decreti, equitaturaſque barbaro vocabulo vocat. Idem in Extrav. Lib. 3. *De cenſibus & exaction.* ubi Pontifex de eadem re ita ſtatuit: *Hujaſmodi etiam moderationes, & taxationes ad Prælatos quoslibet, qui prætextu cujuſvis conſuetudinis in monaſteriis, ſive locis aliis Eccleſiaſticis gratis recipiantur, ad pabulam charitatis extendimus, & etiam prorogamus; proviſo nihilominus, quod in locis quibuslibet ſecundam quod major, vel minor rerum copia fuerit in eiſdem, nec non juxta majorem, vel minorem perſonarum, & evectionum numerum hujuſmodi viſitantium, expenſarum majorum, vel minorum debita moderatio teneatur; ita tamen quod majores expenſæ non excedant ſummam ſuperius limitatam.* Sunt qui evectionem non aliud, quam exactionem, ſignificare exiſtiment; & hodie in ſancto Concilio Trid. Seſſ. 24. Cap. 3. de auctoritate, modo, & ordine viſitandi Eccleſias, atque etiam de ſtipendio, quid obſervandum ſit, ſtatuit, & quod viſitantes modeſto contenti equitatu, famulatuque ſtudeant quam celerrime, debita tamen cum diligentia, viſitationem ipſam abſolvere.

XXIV. *Quinquagenarium*.] Alias *quinarium*; verum male, ut patet ex Alexand. Pont. III. Conſtitutionum ſuarum Parte 2. Cap. 6. & Parte I. Cap. 4. *Statuimus*, inquit, *quod Archiepiſcopi Parochias viſitantes, pro diverſitate Provinciarum, & facultatibus Eccleſiarum, quadraginta, vel quinquaginta evectionis numerum non excedant &c.* Ticinenſis etiam Synodus exactionibus Epiſcoporum, ſecundum Provinciæ morem, modum imponit. Concil. XVI. Toletan. Cap. 6.

XXV. Libet in calce hujus Cocilii apponere quæ Rodericus Toletanus de Libris Moralium D. Gregorii ſcribit. Sic enim inquit Lib. 2. Cap. 19. *Et fuit in hoc Concilio* (de ſeptimo agit) *magna turbatio, eo quod Liber Moralium, quem Beatus Gregorius ad petitionem Beati Leandri compoſuerat, deperditus negligentia in Hiſpaniis non exſtabat. Unde & idem Princeps, ſacro Concilio approbante, Tajonem Cæſaraugſtanum Epiſcopum* (qui Synodo octavæ ſubſcribit) *religione, & literatura præſtantem, & ſolicitum Scripturarum, ad Romanum Pontificem cum ſua petitione pro Libris Moralium navigio deſtinavit.* De qua re non gravabor ponere quæ in Codice ms. perantiquo memoriæ mandata invenio. Loaisa.

XXVI. *Non amplius quam duos ſolidos &c.*) Permagni profecto intererit duo quædam in hunc Canonem obſervari. Primum eſt, Cathedraticum illud, ſeu duos nummos, quos exprimebat Epiſcopus ab omnibus Eccleſiis viſitandis, longe aliud fuiſſe, atque procurationes, quibus non aliod quam neceſſariæ expenſæ obiter perluſtranti, & prætervolanti Epiſcopo ſuppeditantur. Diverſiſſima ſunt ex hoc Canone duo illa jura. In primo enim eſt *annua illatio*, ſeu penſio. In ſecundo impendia ſunt, quæ non fiunt, niſi reapſe viſitante Epiſcopo. Denique in Provinciatum Gallæciæ ultra duos nummos augeri prohibetur id jus. Huic rei aliquid præſidii accedet a Concilio Emeritenſi, cui placuit, ut Parochi, Abbates, Diaconi viſitantem Epiſcopum neceſſario ſumptu levarent, nec locus eſſet poſthac immunitatibus ante impetratis ab Epiſcopis qualibuſcunque: *Digne eum ſuſcipiant, & prout habuerint, aut ratio permiſerit, illi præparent quæ fuerint neceſſaria.*

XXVII. Alterum illud rurſus obſervandum venit, pro quinque equis in comitatu Epiſcopi, quinquaginta quibuſdam Codicibus haberi. Cui lectioni hæſiſſe, & auctoritatem addidiſſe videtur Alexander III. quod is numerus equitum ſui ſæculi opibus, luxuique magis concineret, quam ſcopo Concilii Toletani, Canonique, quo inopia Parochiarum levabatur. Copioſiſſime infra de ea re, & de eo numero diſceptabitur. Hic neceſſario ſubjicienda verba ipſa Concilii Lateranenſis III. ſive Alexendri III. qui ei præerat: *Statuimus, quod Archiepiſcopi Parochias viſitantes, pro diverſitate Provinciarum, & facultatibus Eccleſiarum, quadraginta, vel quinquaginta evectionis numerum non excedant. Epiſcopi viginti, vel triginta non excedant, Archidiaconi quinque, aut ſeptem.* Thomassinus, *De Beneſ.* Parte II. Lib. 3. Cap. 78. num. 18.

XXVIII. *Nec unquam quinarium numerum evectionis excedat.*] Alia hujus Canonis editione, non *quinarium*, fateor, ſed *quinquagenarium* equorum numerum permitti Epiſcopo viſitanti. Sed immane quantum a veriſimili diſtat, quod frænando Epiſcoporum faſtui, cohibendiſque expenſis convenerat Concilium, & levandis Parochiis, eo quinquaginta equos permitti? Ea ſane foret non extenuatio, ſed incredibilis fere Epiſcoporum faſtus exaggeratio, non levatio Provinciarum, ſed graviſſima depreſſio. Ne probabile quidem eſt, ea unquam pompa uti potuiſſe Gallæciæ Epiſcopos in obambulandis Diœceſibus ſuis. At Alexander III. inquies, Archiepiſcopis id largitur, ut in comitatu quadraginta, vel quinquaginta habeant equos. Eſto, ſed Archiepiſcopis tantum permittit, & quidem opulentioribus, *pro diverſitate Provinciarum, & facultatibus Eccleſiarum.* Denique toleratum id fuit quo tempore in immenſum quendam cumulum excreverant opes Eccleſiarum, creverat & ſupra modum Præſulum pompa. Idem Thomaſſinus, *De Beneficiis*, Parte III. Lib. 2. Cap. 15. num. 10.

JOSEPHÌ CATALANI ADDITIO.

Plura iam ſcitu digna notavimus nos & in hos Canones in variis Operibus noſtris, ubi ſe nobis de eiſdem dicendis dedit occaſio, ſed opportunius tamen cenſuimus, eas Notas deſcribere, quas in quoſdam Canones huius VII. Toletani Concilii concinnavit laudatus toties Auctor Delectus Actorum Ecclesiæ univerſalis.

Itaque ad Canonem I. nota I. Clericum, aut Epiſcopum Regni invaſoris partibus adhærentem, & ex Regis patrocinio excommunicationis, quam nemo auſus erat denunciare, hactenus expertes, eo decedente, in hanc ipſo facto incurrere. Nota 2. rebellem, & ob hoc Principis inimicum uſque ad mortem excommunicatum haberi; at penes eumdem Principem fuiſſe de excommunicationis modo, & de ſeveritate decernere; ideſt, Ecclesiam, iuxta inuſtam Principi iniuriam, & pro eius voluntate, excommunicationis Leges accommodaſſe.

Ad Canonem IV. nota I. ex Epiſcoporum quorumdam avaritia neceſſe tum fuiſſe viſitationum jura Legibus præſtituere, & ad duos ſolidos, ſeu duos ſcudos reducere, a quibus immunia Monaſteria declarantur. Nota 2. ab aliquibus legi quinarium numerum, ab aliis autem, ut proſtat, quinquagenarium; huncque tam pro equitatu, quam pro viris numerum definiri; ex quo videtur tum temporis non tenuem fuiſſe Epiſcoporum famulatum; cui alendo cum tertia bonorum Eccleſiæ pars via ſufficeret, ad extraordinarios, ut Viſitationis, Synodatici, & Cathedratici Jurium modos, & adinventiones recurrebant; ex quibus, exaggeratis adhuc paſtus, & manſionatici impenſis, raditus ſuos conflabant. Quæ equidem paſtus, & manſionaticum, cum antea Principum Officialibus pro publico bono ambulantibus conceſſa eſſent, Eccleſia hoc idem ius a primis ſæculis ſibi vindicavit. Solebant namque Miſſi, Comites, & alii Principum Miniſtri non tantum hoſpitio excipi, ſed etiam viatico pro dignitatis gradu donari. Quidam Epiſcopi hoc idem imitati plura a ſubditis extorquebant, & præter manſionem, & paratas, ſeu hoſpitium, aut tectum, quod initio tantum præbebatur, poſtea viaticum, & alimenta obtinuerunt. Quod tandem uſu temporis in privilegium, & jus evaſit ſub nomine Circatæ, Procurationis, & Viſitationis, ad quam infinitis Eccleſiæ Decretis Parochi erga Epiſcopos tenentur, cum per Diœceſim obambulant. Infra videbimus pro viſitationis jure modium frumenti, & modium vini cum friſchinga, ſeu ſuilla, aut pro ea ſex denarios, fuiſſe aſſignata. Hinc volunt aliqui quinquagenarium hic præfigi numerum pro evectione, ſeu equitatu tantum, nec Viros Eccleſiaſticos in eo comprehendi, ut Lateranenſe Concilium III. Viennenſe, Londonienſe, aliaque innuunt. Ne vero exilliment, prædictum equitatus numerum Epiſcopis quaſi de jure competere, Concilium Albienſe optime monuit, hunc ex tolerantia ſic definitum fuiſſe, ut Prælatorum exceſſibus modus apponeretur, ſatiuſque eſſe, cum minori comitatu incedere, ut pauperiores Eccleſiæ inde non graventur. Qui equidem comitatus aliunde non ita tenuis eſſe debet, quin teneatur Epiſcopus, ne dignitas ejus vileſcat, ſibi præſtituere aliquem ordini ſuo famulatum; ne in caſu inveniatur, quem Gregorius Magnus arguit Lib. II. Epiſt. 31.

Ad Canonem V. nota Monachorum Girovagorum Urbes, & Pagos obambulantium mores. Refert Gregorius Turonenſis de Nebulone quodam Eremita errone, quod talparum dentes pro ſacris Reliquiis præferret. Sic Gregorius Magnus de Monachis Græcis oſſa mortuorum effodientibus, & pro Reliquiis exhibentibus loquitur Lib. 3. Epiſt. 30. cui malo tam præſens, quam Francford. aliaque Concilia proſpici curarunt. De his adhuc Iſidorus ſic ſcripſit apud hos: *Affectata ſunt omnia, fluxæ manicæ, caligæ follicantes, veſtis groſſior, crebra ſuſpiria, viſitatio Virginum, detractio Clericorum, & quando dies Feſtus venerit, ſatiantur adyomitum.* Auguſtinus ejuſmodi Monachos acriter increpat Cap. 28. Lib. *De opere Monach.* dum ait: *Tam multos hipocritas undequaque diſperſit, circumeuntes Provincias, nuſquam miſſos, nuſquam fixos, nuſquam ſtantes, nuſquam ſedentes;* alii *membra Martyrum (ſi tamen Martyrum) venditant, alii fimbrias, & phylacteria ſua magnificant, alii parentes, vel conſanguineos ſuos in illa, vel in illa Regione ſe audiſſe vivere, & ad eos pergere mentiuntur, & omnes petunt, omnes exigunt, aut ſumptus lucroſæ egeſtatis, aut ſimulatæ pretium ſanctitatis.* Hucuſque laudatus Auctor Delectus Actorum.

In Inſcriptiones.

XXIX. ANſericus Segobienſis ſubſcribit in V. & VI. Tolet. Baſcoius Lucenſis in IV. Tolet. Deodatus Egabrienſis in VI. Eugenius Tolet. in ſexto & quinto Tolet. qui ſucceſſit Juſto, qui in quarto ſubſcribit. Epartius Italicenſis in VI. Egila Oxomenſis in quarto & quinto. Farnus Viſenſis in ſexto. Gotomarius Irienſis in ſexto. Hilacius Complitenſis in ſexto & quinto. Laudefredus Cordubenſis in ſexto. Joannes Elipenſis in ſexto. Orontius Emeritenſis in ſexto, qui ſucceſſit Stephano, qui in qoarto ſubſcribit. Siſiſelus Eiborenſis in ſexto. Servus-dei in ſexto, Calabrienſis. Vigentinus. Bigaſtrenſis in ſexto Toletano. Vigicinus. Pimenius Aſſidonenſis in quarto Tolet. Eſt alius Pimenius Dumienſis, qui ſubſcribit in ſexto Tolet. Adimirus Tudenſis ſucceſſit Anaſtaſio, qui in ſexto ſubſcribit. Aniannus Valentinæ, qui ſucceſſit Protaſio, in ſexto Tolet. Antonius Hiſpalenſis, qui ſucceſſit Honorio, in ſexto. Armenius Egitanæ, qui ſucceſſit Menteſio, in ſexto. Candidatus Aſturicenſis, qui ſucceſſit Concordio, in quarto Tolet. Donumdei Empuritanæ, qui ſucceſſit Siſaldo, IV. Tolet. Dunilanus Malacitanus, qui ſucceſſit Theodulfo, in II. Hiſpal. Egeredus Salmanticenſis qui ſucceſſit Juvilæ, in ſexto. Bibericus Men-

te-

teſanæ, qui ſucceſſit Jacobo, in ſexto. Gaudentens Aurienſis, qui ſucceſſit David, in ſexto Tolet. Joannes Caurienſis, qui ſucceſſit Bonifacio, in ſexto. Mauriſius Abelenſis, qui ſucceſſit Julliniano, in quarto. Marcus Caſtellonenſis, qui ſucceſſit Perſeverantio, in quinto Tolet. Neufridus Olyſſipponenſis, qui ſucceſit Didaclo, in ſexto Tolet. Protaſius Tarraconenſis, qui ſucceſſit Audaci, in quarto Tolet. Reſimundus Dumienſis, qui ſucceſſit Pimenio Dumenſi, in quarto Tolet. Theuderedus Pacenſis, qui ſucceſſit Modario, in IV. Tolet. Stephanus Aſtigitanæ, qui ſucceſſit Abenito, in quarto. Sona Britanenſis, qui ſucceſſit Metopio, in quarto Tolet. Ubidericus Segontienſis, qui ſucceſſit Idiſiclo, in ſexto Tolet. Ubinabal Illicitanæ, qui ſucceſſit Serpentino, in ſexto Tolet. Ubitaricus Lamecenſis, qui ſuceſſit Profuturo, in ſexto Toletano. Loaisa

30. Reparatus & Conſtantius Presbyteri ſubſcribunt num. 34. & 35. tanquam vicem agentes Theuderedi Epiſcopi Pacenſis Eccleſiæ. Rarum id quidem eſt, & forte alibi difficile invenietur, ut in hiſce Conciliis duo Presbyteri interveniant, & ſubſcribant nomine unius, ejuſdemque Epiſcopi abſentis. Prætereà notandum eſt, in hoc Concilio poſt Epiſcupus ſtatim ſubſcribere primo loco Valentinianum Archipresbyterum, & deinde Criſpinum Abbatem, ac quinque Presbyteros, veluti vicem gerentes Epiſcoporum abſentium. Et tamen unuſquiſque eorum ait: *Hæc ſtatuta definiens ſubſcripſi*. Quod argumento eſt, eo tempore vicarios Epiſcoporum abſentium in Conciliis Hiſpaniæ habuiſſe poteſtatem definiendi perinde ac illam haberent Epiſcopi ipſi, ſi adeſſent. Idipſum videre eſt in Clemente Decano, qui ibidem num. 36. nomine Joannis Epiſcopi Ilipenſis *definiens ſubſcribit*. Cæterum tres Diaconi ſequentes, Ambroſius, Aguila, & Matacellus, licet ſupplentes vicem ſuorum Epiſcoporum abſentium, variant ſtylum; nemo enim ait: *definiens ſubſcripſi*; ſed dumtaxat, *ſimiliter ſubſcripſi*. Unde patet, hos ratione minoris dignitatis, ſive gradus, admiſſos ſolum fuiſſe ad conſultandum, non vero ad definiendum. In Concilio autem Tridentino nullus omnino eorum, qui interfuerunt nomine Epiſcoporum abſentium, habuit vocem definitivam, ſed conſultivam tantum, quamvis eſset Presbyter. Caro. de Aguirre.

De viſione habita Tajoni Epiſcopo in Romana Eccleſia, & de Libro Morali in Hiſpaniam ducto.

XXXI. Chindaſvindus Gotthorum Rex in Toletanam Urbem Synodale Decretum triginta Epiſcoporum, cum omni Clero mirifice, anno Regni ſui quinto, indicit celebrandum. Hic Tajonem Cæſarauguſtanum Epiſcopum, ordinis literaturæ ſatis imbutum, & amicum Scripturarum, Romam ad ſuam petitionem, pro reſiduis Libris Moralium navaliter porrigit deſtinatum. Qui dum a Papa Romenſe de die in diem differretur in longum, quaſi in Archivo Romanæ Eccleſiæ præ multitudine quæſitum facile nequaquam reperirent Libellum, Dominum pernoctans, & ejus miſericordiam, ad veſtigia Beati Petri Apoſtoli Principis, depoſcens, ei Scrinium, in quo tegebatur, ab Angelo manet oſtenſum. Quo mox ſe Papa, ut prævidit reprehenſum, cum nimia veneratione ei adjutoria tribuit, ad conſcribendum, & Hiſpanis eum tranſmiſſit ad relegendum; quia hoc ſolum ex Beati Job Libris expoſitum retentabant, quod per Beatum Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum fuerat advectum, & olim honorifice deportatum. Requiſitus vero, & conjuratus eſt Tajo Epiſcopus a Martino primo Papa Romano quomodo ei tam veridice fuiſſet Librorum illorum locus oſtenſus; hoc illi, poſt nimiam deprecationem, cum nimia alacritate eſt faſſus, quod quadam nocte ſe ab Oſtiariis Eccleſiæ Beati Petri Apoſtoli expetiit eſſe excubium. Atque ubi hoc reperit impetratum, noctis medio, cum ſe nimiis lamentis, ante Beati Petri Apoſtoli loculum faceret cernuum, luce cælitus emiſſa, ita ab inenarrabili lumine tota Eccleſia extitit perluſtrata, ut nec modicum quid lucerent Eccleſiæ candelabra, ſimulque cum ipſo lumine una cum vocibus pſallentium, & lampadibus relamprantium introire Sanctorum agmina. Denique ubi horrore nimis extitit territus, oratione ab eis completa, paullatim ex illa Sanctorum Curia duo dealbati ſenes egreſſum in ea parte, qua Epiſcopus in oratione degebat, cœperunt dare præpendulum. At ubi eum repererunt pene jam mortuum, dulciter ſalutatum reduxerunt ad proprium ſenſum; cumque ab eis interrogaretur, quam ob cauſam tam grande exſtaret fatigium, vel quis ab Occidente properans, tam longum peteret navigerium; hoc & hoc ab eo, quaſi inſcii, relatum auſcultant operæ pretium. Tum illi multis eloquiis conſolato, opportunum, ubi ipſi Libri latebant, oſtenderunt loculum. Igitur Sancti illi requiſiti, quæ eſſet Sanctorum illa caterva, eos tam claro cum lumine cumitantium, reſponderunt dicentes, Petrum eſſe Chriſti Apoſtolum, ſimulque & Paulum invicem ſe manu tenentes, cum omnibus Succeſſoribus Eccleſiæ, in illo loco requieſcentibus. Porro ubi & ipſi requiſiti fuerunt, qui Domini eſſent, qui cum eo tam mirabile habebant colloquium, unus ex illis reſpondit, ſe eſſe Gregorium, cujus & ipſe deſiderabat cernere Librum; & ideo advenire, ut eius adremuneraretur tam vaſtum fatigium, & auctum redderet longiſſimum deſiderium. Tunc interrogatus, ſi tandem in illa ſancta multitudine adeſſet ſapiens Auguſtinus, eo quod ita Libros eius, ſicut & ipſius Sancti Gregorii, ſemper ab ipſis cunabulis amaret legere ſatis peravidus, hoc ſolummodo reſpondiſſe fertur: Vir ille clariſſimus, & omnium exſpectatione gratiſſimus Auguſtinus, quem quæris, altior a nobis eum continet locus. Certe ubi ad eorum pedes cœpit proruere, unicus ab oculis eius, Oſtiariis & ipſis territis, ſimul cum luce evanuit Vir ille ſanctiſſimus

mus. Unde ab eo die a cunctis, in eadem Apoſtolorum Sede, venerabilis Tajo, eſtitit glorioſus, qui ante deſpicabatur ut ignavus.

XXXII. *Hæc ex vetuſto Cod. Quæ omnia paullo copioſius Rodericus Lib. 2. Cap. 20. refert. Sunt qui affirment, hunc Librum Moralium Gregorii a Tajone allatum, in Eccleſia Metropolitana Cæſarauguſtæ religioſe aſſervari, magna populi & Cleri veneratione.* Loaisa.

XXXIII. Sed & ad uberiorem tantæ rei notitiam, viſum adjungere verba Roderici Archiepiſcopi Toletani Libro ſecundo Cap. vigeſimo, quibus idipſum narrat aliquanto clarius, ducens ordinem ab initio.

XXXIV. Beatus Gregorius Papa Librum Beati Job, petente Sancto Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo, exposuit, ſicut in Prologo Moralium patenter videri poteſt, & ei expoſitum tradidit. Illeque expoſitum eum in Hiſpaniam ad Sedem Hiſpalenſem detulit. Hiſpalenſis autem Civitas vulgari nomine *Sibilia* vocatur, & eſt Metropolis Hiſpaniæ. Decedente ergo B. Leandro, S. Iſidorus germanus ejus, Doctor præcipuus loco ejus factus eſt Archiepiſcopus. Poſt cujus deceſſum Libri *Moralium*, quos B. Leander attulerat, ita per negligentiam perditi ſunt, ut in tota Hiſpania non invenirentur. Poſt aliquot ergo annos Cyndaſvindus Rex Hiſpaniæ Concilium triginta Epiſcoporum in Urbe Toletana congregavit; ubi querimonia facta de amiſſione Moralium, unanimi conſilio Epiſcoporum præfatus Rex Tagionem Cæſarauguſtanum Epiſcopum Romam miſit cum Epiſtolis ad Papam, pro quærendis eiſdem Libris. Erat enim Tagio Epiſcopus Divinæ Scripturæ amator ferventiſſimus. Venit ergo Romam, præſentatiſque Regalibus Epiſtolis, & muneribus, cum de die in diem videret petitionem ſuam a Papa differri, quaſi præ multitudine aliorum Librorum illi, quos quærebat, non poſſent in Archivo Sedis Apoſtolicæ reperiri; ad ultimum poſtulavit, ut ſaltem ſibi licentia daretur, una nocte integra in Eccleſia Beati Petri vigilandi, & orandi. Qua accepta, cum enixius obſecraret Deum, ut jam jamque ſui itineris effectus proſperaretur, ecce circa mediam noctem in ipſo orationis fervore perſiſtens, vidit totam Eccleſiam immenſo lumine repleri. Deinde proſpicit magnam reverendorum Virorum niveis veſtibus indutorum multitudinem, januam Eccleſiæ ingredientem, & decenti ordine binos, & binos ad Altare S. Petri tendentem. Cumque nimio terrore perterritus, de loco, in quo ſtabat, ſe movere non auderet, ecce vidit duos ex eis de cœtu illorum egreſſos ad ſe venientes. Ex quibus unus dulciter ſalutans eum, percontatur, quis eſſet, unde, & cur veniſſet, & cur ea hora ibi vigilaret? Epiſcopo vero ad ſingula reſpondente, totamque itineris ſui, & orationis cauſſam referente, is, qui advenerat, digitum protendens: In ſcrinio, inquit, illo, quod cernis, continentur Libri, quos quæris. Tunc vero Epiſcopus fiducia aſſumpta, Obſecro, inquit, mi Domine, ut mihi ſervo tuo pandere digneris, quænam ſit illa, quam cerno, tam præclara Virorum proceſſio? Protinus ille reſpondens: Duo, inquit, illi, quos præcedentes, ſeque invicem manu inſerta vides complectentes, Beati Apoſtoli ſunt, Petrus, & Paullus. Reliqui vero, quos poſt eos cernis ſtantes, ipſi ſunt Succeſſores eorum, hujus Apoſtolicæ Sedis Pontifices. Et eodem ordine, quo eos in Epiſcopatu ſunt ſecuti, etiam nunc eos ſequuntur. Et ſicut hanc Eccleſiam in vita ſua dilexerunt, ita & nunc poſt obitum diligunt, & frequenter eam inviſere veniunt. Tunc Epiſcopus: Oro, inquit, mi Domine, ut dicas mihi, quiſnam tu ipſe ſis. Ille reſpondit: Ego ſum Gregorius, pro cujus Libris tanti itineris laborem ſuſtinuiſti. Ideoque nunc veni, ut tuæ ſatisfacerem petitioni. Tunc Epiſcopus inquit: Obſecro, Domine mi, ſi hic es, mihi dicas, quiſnam illorum eſt Beatus Pater Auguſtinus, cujus Libros non minus quam tuos dilexi. Reſpondit: Beatum Auguſtinum Virum excellentiſſimum, de quo quæris, altior a nobis continet locus. Hæc dixit, ſtatimque cum ſocio, qui ſecum venerat, ad cœtum aliorum rediit. Poſtea vidente Epiſcopo, omnes ſimul ad Altare B. Petri reverenter ſubmiſſis capitibus inclinantes, eodem, quo venerant, ordine januam Eccleſiæ repetierunt, & cum lumine, quod prius viderat, receſſerunt. Mane autem facto præfatus Epiſcopus Domino Papæ cuncta, quæ viderat, retulit. Sicque acceptos, & deſcriptos Libros Moralium in Hiſpaniam reportavit. Hanc viſionem eis deinceps prænotari, & præſcribi inſtituit.

XXXV. Hucuſque apud Archiepiſcopum Rodericum, qui maxime florebat in Hiſpania anno MCC. & deinceps. Porro huic Concilio nec S. Braulio, nec Tajo ipſe ſubſcribit, nec quiſquam alius Præſul Cæſarauguſtæ. Conciliis quidem præcedentibus V. & VI. apud Toletum intervenerat, & ſubſcripſerat Braulio; huic autem VII. nec ipſe, nec Tajo ejuſdem ſucceſſor; ſive quia nondum ordinatus fuerat Epiſcopus, ſive quoniam interea Legatione prædicta ad Urbem fungebatur, ut quæreret Libros Morales S. Gregorii. Solum itaque cœpit Tajo ſubſcribere Conciliis in Toletano VIII. ſeptem annis poſt illud; ideſt, anno Chriſti DCLIII. qui fuit quintus Receſvinthi Regis. Illud vero Concilium Toletanum VII. habitum eſt anno Chriſti DCXLVI. nimirum quinto Chindaſvindi Hiſpaniæ Regis, ut ſupra monuimus.

XXXVI. Sepultus fuit idem Rex in Monaſterio ſuperius indicato S. Romani de Horniſga Ordinis S. Benedicti, quod ipſe ædificavit. Extabat ibi tempore Philippi II. Hiſpaniarum Regis Templum Gotthico more, ac forma, qualiter illud deſcribit S. Ildephonſus. Sepulchrum vero ipſius ingens conſtat totum albo marmore. Erant adhuc, teſte Ambroſio Morale, Lib. 12. Cap. 28. variæ columnæ marmoreæ, & pretioſæ diverſorum colorum. Viſitur quoque lapis ejuſdem temporis, aut fortaſſe antiquioris (ut quidam ajunt) cum hac inſcriptione:

HIC

HIC SVNT RELIQVIÆ NVMERO SANCTORVM.
SANCTI ROMANI MONACHI. SANCTI MARTINI
EPISCOPI. SANCTÆ MARINÆ VIRGINIS.
SANCTI PETRI APOSTOLI. SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ.
SANTI ACISCLI. ET ALIORVM NVMERO SANCTORVM.

Nunc autem placet nonnulla monumenta rariora ejuſdem Tajonis, & aliorum Hiſpaniæ Præſulum exhibere. CARDINALIS DE AGUIRRA.

P R Æ F A T I O

TAJONIS EPISCOPI CÆSARAUGUSTANI

AD QUIRICUM BARCINONENSEM ANTISTITEM,

In quinque Libros Sententiarum a ſe collectos ex Operibus Sancti Gregorii Papæ.

Primum eruta ex antiquiſſimo ms. Bibliothecæ Thuaneæ a V. Cl. Joanne Mabillone M. B. Congregationis Sancti Mauri in Gallia, & ab ipſo Notis illuſtrata.

ANNO CHRISTI CIRCITER DCL.

Domno Venerabili, Sanctiſſimoque Viro Quiricio Epiſcopo, Tajus indignus Cæſarauguſtanæ Urbis Epiſcopus, cognomento Sambuel.

XXXVII. Memor veſtræ benegniſſimæ petitionis, noſtræque devotiſſimæ promiſſionis, hujus textum Libelli comptis ſententiarum titulis prænotatum, veſtræ Sanctitati malui dirigendum; ut ſicut unius ſanctæ charitatis vinculo nectimur, ita quoque laboris, ac lectionis gratia merito participemur. Ordo namque rationis expoſcit, ut prius cauſſas originum, immo potius calamitatum, qualiter editus, vel in quibus ſit anxietatibus defloratus, atque conſcriptus, brevitate, qua poſſum, veſtris aud[i]tibus pandam, & ita demum ad reliqua orationis ſermo percurrat.

XXXVIII. Optime novit Beatitudo veſtra tempus illud, quo tortuoſus anguis ore peſtifero in quorundam mentibus virulenta ſeminum ſuorum ſparſerat zizania, fraudulentaque deceptione a tramite recti itineris greſſum removerat mentium perditarum. In quo quidam homo peſtifer, atque inſani capitis Froja tyrannidem ſumens, adſumptis ſceleris ſui perverſis fautoribus, adverſus orthodoxum, magnumque Dei cultorem Recceſvinthum Principem fraudulenta prætendens molimina, ſuper adniſu Chriſtianam debellaturus aggreditur Patriam. Hujus itaque ſceleris cauſſa Gens effera Vaſconum Pyrenæis montibus promota diverſis vaſtationibus Hiberiæ Patriam populando graſſatur. Heu, proh dolor! Dicendi ſtudium calamitatis intercipit magnitudo. Sed tandem veniendum eſt ad id, quod formidat oratio. Innoxius quippe multorum Chriſtianorum ſanguis effunditur. Alii jugulis, nonnulli miſſilibus, plerique diverſis jaculis ſauciantur. Innumerabilis multitudo captivorum abducitur, immenſa ſpolia ſubtrahuntur. Templis Dei infauſtum bellum infertur, ſacra Altaria deſtruuntur, plerique ex Clericatus officio enſibus obtruncantur, atque inhumata canibus, avibuſque multorum exponuntur cadavera occiſorum; ita ut ſeptuageſimi octavi Pſalmi non immerito illi calamitati congrua videatur inſcriptio.

XXXIX. Cum nos hujuſmodi cauſſa Cæſarauguſtanæ Urbis circumſeptus murorum ambitus contineret, adventumque ſupra taxati Principis præſtolaremur, Omnipotentis Domini miſericordiam promptiſſime exorantes efflagitabamus, ut tyrannicæ jugum dominationis nequaquam cervicibus noſtris ſineret imponi, auxiliumque dexteræ ſuæ piiſſimo Principi contra impiiſſimum hoſtem quantocyus impertiret. Sed orationes pauperum, & deprecationem miſericordiſſimi Principis protinus exaudivit Dominus. Miſſo igitur cælitus propugnatore fortiſſimo, hunc auxilio omnipotentiæ ſuæ ſublevat; illum vero tyrannicæ ſuperſtitionis auctorem repentino caſu condemnat. Iſti tribuens palmam victoriæ copioſam, illi varo inferens atrociſſimæ mortis ignominiam. Deſtruxit eum dextera ſua Deus, & evellit de tabernaculo ſuo, & radicem eius de terra viventium, ut rite Domino pſallamus: *Dextera tua, Domine, percuſſit inimicum, & per multitudinem virtutis tuæ contriviſti adverſarios noſtros.*

XL. In hoc igitur ſupra taxatæ tempeſtatis turbine, licet diebus continuis periculis circumquaque ſævientibus minime quippiam agere liceret, nec uſpiam progrediendi, aut alicujus ruris libera eſſet facultas excolendi; noctium tamen otia laborum ſpiritualium incrementis congeſſimus, ac de ſacris Voluminibus, ſcilicet Sancti Papæ Gregorii Romenſis, Sententiarum Capitula in quinque Libellis deſcreta, uno Codicis textu concluſa, auxiliante Domino, colligendo decerpſimus, atque in amaris diebus dulcium ciborum lacrymando dapes collegimus, memores Pſalmiſtæ teſtimonii dicentis: *Qui ſeminant in lacrymis, in gaudio metunt. Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua. Venientes autem veniunt*

eum

Digitized by Google

cum exultatione portantes manipulos ſuos. Sumentes igitur exordium ab omnipotentis Domini incommutabilis eſſentiæ Trinitate, atque ab origine mundi, hominumque plaſmatione uſque ad hujus ſæculi conſummationem, quaſi cujuſdam longiſſimi funiculi ſtudioſe lineamenta torquentes, opitulante gratia Chriſti, ingenio, quo valuimus diſcretis lineamentorum ordinibus Sententiarum, ut prædiximus, Titulos annotando præſtrinximus. Sed quia quorundam Titulorum Capitula in ejuſdem Sancti Papæ Opuſculis ad ſupplemntum reperire minime potuimus; ex Libris ſancti Auguſtini Epiſcopi pauca congerere curavimus, & quaſi ſuaviſſimis dapibus aromatica quædam bene olentium pigmentorum venuſtiſſima floſcula ſuperſparſimus; quatenus ſtudioſi lectoris animus, dum utrarumque rerum congeſtione depaſcitur, utrobique promptior efficiatur.

XLI. Ab ipſa igitur Prutoplaſti plaſmatione, Hieruſalem, ac Babyloniæ cives, electos ſcillicet ac reprobos, virtutibus atque vitiis deditos, Liber iſte diſcreto rationis ordine profert. Hieruſalalem quippe *viſio pacis*, Babylonia vero *confuſio* interpretatur. Qui namque ad viſionem pacis, vel qui ad confuſionis ignominiam per hujus itinera mundi decurrant, providus lector facillima inveſtigatione poterit prævidere. Nemo quippe prudentium dubitat Chriſtianorum, quod Cæleſtis Judex terribilis adveniens dicturus eſt Sanctis: *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod paratum vobis eſt ab origine mundi*. Et e contra reprobis: *Diſcedite a me, maledicti, in ignem æternum; qui præparatus eſt Diabolo, & Angelis ejus; & ibunt il in ſuplicium æternum; Juſti vero in vitam æternam*. Ecce ad quos finium terminos harum duarum civitatum populi perveniunt; ut ii ſempiternæ remunerationis præmia cum Sanctis Angelis potiantur; illi vero eum Diabolo & Angelis ejus æternorum ſuppliciorum incendiis mancipentur,

XLII. Faſtidioſus itaque, quem multa legere piget, aut certe quiſque ſtudioſus, qui fortaſſe legere mavult, & habere multorum Voluminum copiam minime poteſt, hujus operulæ noſtræ laborem parvipendere non dignetur, & manualis hujus Libelli textum legendo percurrere non moretur. Ibi namque reperiet, in quibus tenaclus hærere debeat, & a quibus quantocyus diſcedere ſtudeat; quatenus ad cæleſtium conſortia Civium ſempiternarum potiturus præmia rerum, Chriſto Domino largiente, perveniat. Te quoque, mi Venerabilis Domine, deprecor, omneſque ſacratiſſimi fontis unda delibutos, quibus lectio hujus Libelli placuerit, obſecro per Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ unitatem, quæ Chriſto Domino ſponſo ſuo conjungitur Fidei ſanctitate, ut pro meorum abluendis cumulis delictorum, ejus non gravemini poſcere pietatem; quatenus infernorum ignium carcam ſuppliciis, & in manſiunibus quamvis exiguis, æternis ſolari merear refrigeriis.

EPIGRAMMA OPERIS SUBSEQUENTIS.

XLIII.

Quiſquis amas ſacrum, lector, addiſcere Legem,
Hunc noſtri ſtudii Librum percurre legendo:
Repperie facile quicquid cognoſcere malles.
Florea cuncta gerit, tum prata virentia geſtat:
Paſcit amantis oves, ſincera animalia, Chriſti.
Oſtendit Patriam celſam, Regnumque potentem,
Tartareos ignes, & triſtia non finienda.
Et tibi Chriſtus adeſt Regnum conferre Beatis.
Impiis e contra horrenda ſuplicia confert.
Sublimis anima conſcende ad Regia Cæli,
Impiger adcurre, careas ne præmia tanta,
Et picei fontis horrendas deſpice flammas.

INCIPIT LIBER SENTENTIARUM PRIMUS

Quod Deus incommutabilis, ſummus, & æternus exiſtat.

Solus Deus in ſemetipſo incommutabilis eſt, quia ſolus habet immortalitatem &c.

QUIRICI EPISCOPI RESPONSIO

AD TAJONEM EPISCOPUM.

Domno vere Sanctiſſimo, & unanimo, atque ſpeciali Tajoni Epiſcopo Quiricius ſervulus veſter.

XLIV. EN, Beatiſſime Virorum, Sancti Spiritus intentione, qua in hujus Operis labore fructuoſo ſudaſti ingenio, ut qualiter cunctorum fomenta vitiorum, aut præcaveantur, ne incidatur in eis, ſeu etiam poſt lapſum ſurgatur ab eis. Qualiterque virtutum dona appetantur, nec tamen ſuperbiatur de eis, præmiſſum laboris veſtri fructum patenter, & perlucide cunctis ſe dignoſcentibus indicavit. Nam multos per

vos

vos Sancti Spiritus gratia a laſcivia revocavit, multos ab ira compeſcuit, alios etiam a ſuperbiæ faſtu removit; nonnullos a gaſtrimargiæ vitio abſtulit, alios etiam a philargyriæ concupiſcentiis removit; &, ut ſpecialiter loquar, omnes libere imbuit, fluxa & caduca ſpernenda, certa & æterna omni ſublimitatis ingenio requirenda. Pro cujus Operis fructu imprimis refert Mater communis Catholica Eccleſia grates immenſas. Poſtquam ego, & hi, qui mei ſunt ſimiles, per incentiva vitiorum in noctis obſcuritate dormientes, quique etiam poſt tenebras ad lucem erupimus, multas, ſimulque infinitas primum Domino, cujus inſpiratione id effectui contradidiſtis, deinde vobis gratioſa referimus. O vere terræ ſal, quo præcordia noſtra, ne poſſent ſæculi errore vaneſcere, condiuntur! O lucerna ſuper candelabrum poſita Eccleſiæ, quæ lumine veritatis irradians multos, a caligine nubili erroris ſplendifico ſermone enubilas! Nam rite vobis aptatur illud teſtimonium, quod quidam prudens dixit: *Ecce docuiſti plurimos, & vacillantes confortaverunt manus tuæ.* Reddat igitur Dominus pro hujus Operis ſtudio ſanctæ animæ veſtræ cunctorum indulgentiam delictorum, & ſocietatem poſt procurſum vitæ præſentis tribuat omnium Sanctorum.

XLV. Ego denique ideo ad dirigendum eundem Codicem veſtrum piger exſtiti, quia cum per me offerre cupivi, ſimulque, ut voce, & lacrymis referrem gratias, quantum valeram; pro quo quia minus utilis exſtiti, ut agnoſcenti culpam pie omittere digneris ſuggero. Nam & per meum puerulum eundem Codicem vobis volueram dirigere; ſed quia devinxiſti me adjuratione Divini nominis, ut ſine ulla retardatione eum tranſmitterem, ideo per præſentem direxi. De cætero ſalutem tam humillimam, quam ſinceram, ſive etiam abundantia charitatis refertam Domino meo perſolvo; & ut pro ſervo tuo pia ſolicitudine Domino ſupplicare digneris, precor, propter ornatum ſcilicet Eccleſiæ veſtræ; quod Deus providere juſſerit, ſpero per me veſtris adjutum orationibus exhibiturum. EXPLICIT.

N O T Æ V. CL. M A B I L L O N I S

In duas Epiſtolas præcedentes Tajonis, & Quiricii.

XLVI. DE Tajone, ſeu Tajo Cæſaraugustano Epiſcopo agitur tum in Appendice ad VII. Concilium Toletanum, tum apud Rodericum Toletanum Epiſcopum in Libro 2. *De rebus Hiſp.* Cap. 20. tum apud Baronium in Annalibus ad annum DCXLIX. tum denique (ut cæteros prætercam) apud Marianam, Lib. 6. Rerum Hiſpanicarum, Cap. 8. Hi omnes ex vetuſtis monumentis commemorant, Tajonem juſſu Chindaſvinthi Vviſigotthorum Regis Romam profectum, ut Gregorii Magni partem Moralium, quæ in Hiſpania deſiderabatur, ea Romana bibliotheca recuperaret. Martinus Papa Scrinii Romani ſchedas omnes, & Tabularia excutere longum eſſe cauſſatus, diem ex die ducebat, atque aliam ex alia cauſſa nectebat. Cum Tajo precibus fuſis ad ſepulchrum Beati Petri cæleſti munitu, quo in loco eſſent hi Libri, edoctus eſt; tandemque curæ, & votis ſuis fecit ſatis.

XLVII. Hic mirari ſubit pii Principis religionem, qui non ſolum primam, & ſecundam partem Moralium, quas Gregorius Leandro Epiſcopo non miſerat, ut notat Baronius, Legatione Romam directa, recuperare ſategit; ſed etiam *alios Libros Sanctorum Patrum diligenter fecit perquiri*; ut ex Ildephonſo ſcribit Lucas Tudenſis in Chronico. Ad hanc vero Legationem Tajonem elegit, literis apprime *imbutum, & amicum Scripturarum* (ſic in vetuſto monumento legimus) atque tum in Gregorium Magnum, tum in Auguſtinum, quorum *Libros ab ipſis cunabulis legere amaverat*, impenſe affectum. Id vero perſpicuum eſt ex quinque Libris Sententiarum, quorum maximam partem ex meris Gregorii centonibus Tajo conflavit, ſupplemento ex Auguſtini Libris petito.

XLVIII. Hæc de rebus Theologicis Sententiarum collectio facta ex Patribus prima mihi videtur, ad cujus fere exemplum Petrus Lombardus, aliique alias condiderunt. In primo ſiquidem Libro Tajo agit de Deo, Diviniſque attributis; in ſecundo de Incarnatione Chriſti, & prædicatione Evangelii, deque Paſtoribus, & ſubditis; in tertio de diverſis Eccleſiæ ordinibus, & de virtutibus; in quarto de Divinis Judiciis, & tentationibus, & peccatis; in quinto de reprobis, & de judicio, ac de reſurrectione.

XLIX. Hanc collectionem inveni in egregio Codice Bibliothecæ Thuaneæ ante an. DCCC. deſcripto, ex quo fragmentum Tajonis Epiſtolæ, quæ ſuperius edita eſt, retuli in Præfatione ſecundi ſæculi Benedictini. Integram vero in his Analectis referre viſum eſt cum Reſponſione Quirici Barchinonenſis Epiſcopi, qui Tajo Libros ſuos nuncupavit. Ex hac porro Epiſtola, ſeu Præfatione intelligimus, ejus defectionis, quam Vaſcones contra Recceſvinthum Regem ſuſcepiſſe legimus apud Rodericum Toletanum Pontificem, aliosque rerum Hiſpaniarum Scriptores, ſigniferum, atque ducem fuiſſe Frojam quemdam, *hominem peſtiferum*, qui tyrannidem uſurpare tentabat. Hinc multus Chriſtianorum ſanguis effuſus, captivi abducti, ſpoliata Templa, everſa Altaria, Clerici enſibus obtruncati. Quæ omnia uno fere verbo exprimunt prædicti Scriptores, apud quos nulla Frojæ, ſi bene memini, mentio occurrit.

L. Rem totam ita perſtringit Rodericus Toletanus in Lib. 2. Cap. 22. agens de Recceſvintho: *Hujus temporibus ecclipſi ſolis, ſtellis meridie apparentibus, omnis Hiſpania territatur, atque incurſionem Vaſconum non cum modico exercitu reppulit ſine damno.* Quapropter ſuperior Tajonis Epiſtola non ſolum Eccleſiaſticis, ſed & Hiſpanicis rebus illuſtrandis non parum conducit. Quod at-

attinet ad Quiricum, ſeu Quiricium Barchinonenſem Epiſcopum, cui Tajo Sententiarum Libros nuncupavit, is ipſe eſt, ad quem etiam Ildephonſus Toletanus Epiſcopus Librum de perpetua Beatæ Mariæ Virginitate tranſmiſit, ut patet ex reciprocis Ildephonſi, & Quiricii Literis, editis in Spicilegii Dacheriani Tomo 1.

L E C T O R I.

LI. *Epiſtolas ſequentes Cyricii, ſeu Quirici Barcilonenſis (ita olim dicebatur) Epiſcopi, S. ILDEPHONSI Toletani, atque Idali Barcilonenſis Epiſcoporum, e locupletiſſima quondam Corbejenſis Abbatiæ penu, cum blatis, & tineis rixantes, eruit, & publicæ luci dedit D. Lucas D' Acherius M. B. Congregationis Sancti Mauri Galliarum (Vir pietate, & eruditione clariſſimus) Tomo I. ſui Spicilegii, pag. 308. & ſeqq. Illas hoc loci exhibere viſum, in gratiam præſertim earum, ad quas id Spicilegium non pervenit, tredecim Tomis comprehenſum, quod jam non facile, nec niſi ingenti pretio invenire licet. Porro Epiſtolæ mutuæ Quirici, & S. Ildephonſi, jam tum Præſulis Toletani, ſcriptæ fuerunt intra hujus Pontificatum, inchoatum anno Chriſti DCLIX. & finitum anno DCLXVII. Stylus earum nihil aliud, quam ſimplicitatem, modeſtiam, & humilitatem Chriſtianam ſpirat. Epiſtola autem Idali Barcinonenſis Epiſcopi ad Julianum Toletanum Præſulem, poſterior eſt; cum Julianus ipſe cœperit Eccleſiam ſuam regere anno Chriſti DCLXXXV. & vitam mortalem finierit anno DCXC. Itaque oportet, ut intra illud ſpatium quinque annorum fuerit ab Idalo ſcripta.* Cardinalis de Aguirra.

R E S C R I P T U M

Gratiarum Cyricii Epiſcopi Barcilonenſis ad Ildephonſum Toletanæ Sedis Epiſcopum, pro Opere, *De Virginitate Sanctæ Mariæ.*

LII. CUM a vobis remeans ad ovilis crediti loca rediſſem, ita laboris magnitudine feſſus, & vi laſſitudinis reſolutus, degebam in cellula mea, ut nulla valetudo me non ſineret vel ad ſacrum Officium properare; tandem cum contractu mentis quærerem quod adjumento meo labori prodeſſet, illico memoratus ſum veſtri muneris, quod cum ardua intentione percurrerem, ac mentis acie defixa univerſa, quæ in morem pigmentorum redolentia exſtabant, ſaporare conarer, ita diffugit a me quicquid languidum, quicquid detritum, quicquid erat adverſa valetudine anxium, ut in robur plenæ incolumitatis exſurgens, valenter ad gremium piæ, & Sanctæ Matris Eccleſiæ cucurrerim, atque Unigenito Domino, & Redemptori noſtro Jeſu Chriſto, Dei Filio, gratias retulerim, quod ita vobis inſpirationis ſuæ flatu vivifico in arcano pectoris inſufflaverit, Sanctique Spiritus unctione ad univerſa de ſe dicenda inſtruxerit. Ut quam decenter novi, ac veteris Inſtrumenti ſeries Incarnationis, ſeu Nativitatis Dominicæ Myſteria continebat, tam evidenter vos earumdem Scripturarum veſtem expandere fecit. Atque, ut ita dicam, ea, quæ opaca videbantur, pro ſui quantitate Myſterii luce clarius manifeſta, ac nota puſillis, & magnis effecerit; ita ut ex hoc hebeteſcat Jovinianus, diſſipetur Helvidius, ſimulque & incredulus, ac mente perfidus decidat Judæus.

LIII. Gaudeo in hoc dono gratiæ vobis a Deo diſtributæ, quod ipſe, qui ad Virginem Mariam Gabrielem in plenitudine temporum nunciaturum miſerat, quod Spiritus Sanctus ſuperveniret in illam, ac virtus Altiſſimi obumbraret eam, oris veſtri introitum tangens, & cordis ſtatum præmuniens, tam lucide univerſa de tanto Myſterio dicere fecerit, quam veraciter adimplevit. Cujus rei gratia benedicimus Dominum, qui memor promiſſorum ſuorum dignatur eſſe nobiſcum in hoc noviſſimo tempore ſæculorum, & quidquid imbellicitas noſtrarum mentium, ac ſocordia animorum, in ſacris Scripturæ paginis ſcrutari, tam ſufficienter aggravata curis exterioribus non valebat, gratiæ ſuæ ubertate donante, per vos pleniſſime inſtructi, de Incarnationis, ac Nativitatis Chriſti Myſterio ſumimus.

LIV. Gratias agimus Sanctæ Trinitati, quæ Deus eſt, quia formavit hominem in Virginis utero, quem tamen pro noſtra redemptione ſuſcepit ſola Filii Perſona.

LV. Item gratias agimus Sanctitati veſtræ, quod ipſe Dei unicus, quia incarnatus in Virginis utero extitit, ad vos veniens, ac penes vos faciens manſionem, famis noſtræ inediam per vos verbi ſui ubertate refecit, gratiæ ſuæ puritate ſtabilivit, veritatis ſuæ dono locupletavit. Sit tibi Domino meo bonum mercedis repoſitum coram Chriſto Domino noſtro, & Angelis ejus; ſis lætus ex fructu operis boni inter æternæ felicitatis gaudia permanſura, quia lætos cæleſtis oraculi participatione feciſtis.

LVI. Ecce, etſi non ut volui, tandem ut potui, Sanctitati veſtræ hæc non temeritatis auſu, ſed humilitatis affectu ſuggerere curavi. Quod & ſi ruralis intelligentia non ita nitidum, aut ſaporum formare valuit, charitas tamen, quæ me invitavit, ut ſuggererem, vobis inſpiret, ut quæ ſuggeſta ſunt, placide ſuſcipere dignemini. Incolumem Dominum noſtrum Divina gratia conſervet. Amen.

EPI-

EPISTOLA SANCTI ILDEPHONSI
TOLETANÆ SEDIS ARCHIEPISCOPI.

Sanctiſſimo, ac honorabili Domino Quiricio Epiſcopo, Ildephonſus Famulus veſter.

LVI. DEdi gloriam Deo Jeſu meo, cum accepi Epiſtolam Beatitudinis veſtræ, gratiarum orſu confectam. Dederas enim & ipſe in bonis, ut devota mortalitas, qui ut beatæ immortalitatis honorem debitum tenens, in æqualitate judicii pondus, ut illi ſoli laudem inſeras, cujus opus agnoſceris. Quia ergo gratia Dei ad te miſit, pro quibus a te vota laudationis accepi, benedicamus illum ſimul in unum, qui & per me intuiit materiam piæ proſecutionis, & a te accepit ſibi ſoli debitam gloriam laudis.

Ildephonſ. Quiricio ſumma animi demiſſione reſpondet.

LVII. In cæteris autem ſto ego in memetipſo reatu conſcius, in pavore anxius, ante Judicem confuſus, ante adventum Judicis terrore commotus, rurſum autem ex redemptione fidus redemptionis, actionis prorſus Redemptoris pietate ſalvandus. Cujus ſi quæras opus, peccatum eſt; ſi quæras interrogationem, peccati confeſſio eſt; ſi quæras judicium, pœna peccati eſt. Pro quibus cunctis, & peccatis, & peccatorum meorum meritis, obſecro te per eum, cujus judicio abſolvi cupimus a reatu, ut defigas pro me manum orationis coram vultu pietatis ipſius, quo non tuis illaqueatus, ſed adjutus verbis, obtineas me abſolvi, & erui a delictis, dare mihi, vel augere promerens, ut loquar de illo vera, diligamque pie quæ de illo dixerim, & glorificetur idem in confeſſionibus meis, & præſentibus, & æternitate ſæculis permanſuris. Dicere plura vellem, ſi miſeriarum preſſura ſineret, ſed totum ſatisfactum ſibi reputet charitas, quod vel minimum permiſit tædioſa neceſſitas.

EPISTOLA QUIRICII
BARCILONENSIS EPISCOPI.

Domino Sanctiſſimo, & vere mihi ſpecialiter pertimendo Ildephonſo Archiepiſcopo, Quiricius ſervulus veſter.

LVIII. CUm ad omnia nova, ut noſtis, omnipotens Deus non novo, ſed ſempiterno utatur conſilio, ad egeſtatem noſtri temporis, talentorum vobis ſummam diſtribuens, ne plurimum inedia labefactaremus, veſtri oris pabulo nos ſuſtentare curavit; ac proinde quia ſummo Patri-familias duplicationem eorundem talentorum rationis ſummam referre curatis, obſecro, ut ſi qua in opacibus Divinarum Scripturarum ad utilitatem Matris chariſſimæ, quæ & nunc nobiſcum gemit in terra, & ad quam ſuſpiramus in Cælum, ſedula revolutione invenitis, & invenire intenditis, ad profectum ejuſdem Matris, ſtyli oraculo promere non ceſſetis decenter; & eorum fit, ut tu Domine, qui in cubiculum Regis æterni introduceris, ſacrarum Scripturarum veſtem aperias, atque illa, quæ ſenioribus tegmine veſtimentorum adoperta latebant, palam facere ſolito labore intendas.

Quiricius S. Ildephonſum ut verbum Dei diſſeminet adhortatur.

LIX. Nam ex diſtributione gratiæ ſupernæ, ut confidimus, aperitur vobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium ſuum. Erit enim reſpectu operis veſtri, cum retributione æternæ mercedis, cum infirmantium mentes ad ſalutem interioris hominis per vos Chriſtus provexerit, ut ibi quæ animæ ſalutem initiaverunt, pleno robore convaleſcant; jactuque ſeminum ſpiritalium doctinam ſanctæ prædicationis, cum alios ab errore pertraxeris, aliosque ne errent, ſervaveris, collectis manipulis ſancti laboris, poſt curſum longioris ævi, eas ad conſpectum æterni Judicis potiturus gaudia ſempiterna.

LX. Me igitur, quem torpore mentis obtuſum, & ſermone prædicationis ignarum, tu, mi Domine Sanctiſſime, noſti, ut miniſtrante gratia Spiritus Sancti quæcumque dixeris pie, quæcumque depromſeris ſancte, quæcumque manifeſtaveris recte, quia & idem Sanctus Spiritus agnoſcat, & omnes, qui illo pleni ſunt, diligant, ut me munire his donis non dedigneris, ſuggero. Sic glorificetur, ut putetis, Chriſtus in confeſſionibus veſtris, & præſentibus æternitate ſæculorum permanſuris.

LXI. De cætero his excurſis, ut manu ſanctæ orationis erigas imbecillum, atque ut jugitate precum apud communem Dominum obtineas, ut donec me perficiat ſuæ pietatis curatione, meis laboribus ſuam medicinam non ſubtrahat. Precor Chriſti gratia incolumem ſervet Dominum meum in longævitate perennis ævi. Amen.

EPISTOLA SANCTI ILDEPHONSI
TOLETANI ARCHIEPISCOPI.

Domino meo Quiricio Epiſcopo, Ildephonſus famulus veſter.

LXII. IMperas mihi, chariſſime Domine, aut loqui ſi taceo, aut ne taceam loquens, & Dominicæ veſtis, quæ non habet maculam, aut rugam, abdita, contectaque devolvens, unius objectu luminis, & deſideriis fidelium luceam; & inſipientiam perfidorum ex-

Monenti Quiricio ſeſe obtemperaturum ſpondet Ildephonſ.

linguam. Non ego poſſum, ſed ille, faciat in me hanc gloriam ſibi, qui erigit eliſos, ſolvit compeditos, & illuminat cæcos. Qui erigat me ad ſe manibus piæ Crucis, quem cecidiſſe conſtat de manibus ſuæ Divinitatis; qui ſolvat imperiis pietatis a vinculo ſceleris; qui illuminet me prævenienti miſericordia, quem caligavit malorum culpa; & tunc ab Jeſu apprehenſus audiam: Dimiſſus es ab infirmitate tua; confeſtimque erectus glorificem eum. Tunc quoque ſolutum abire ſinat, & currentem poſt eum in odore unguentorum ejus; quodque afflatu virtutis attraxerim, eloquii flatu reſpirem. Illuminet etiam cæcum, & cum lumen miſerationis ejus agnovero, ego quoque, & omnis plebs demus laudem Deo.

LXIII. Nunc certe quia non me, ſed gloriam Chriſti mei quæris in me, & ego non meipſum commendo, ſed Chriſtum meum in omni, quod loqui appeto, ſpectantibus amabilem ardenter exhibeo; ut hunc dilectum meum diligens loquar, loquens annuntiem, annuntians notum faciam, agnitum celebrem reddam poſt celebritatem mortalitatis Angelorum hymnis laudem ſæculis ſempiternis. Igitur ut præcipis, appeterem loqui frequenter, & hoc mihi pia devotione adeſt, ut in meditatione Legis Dei lingua ſimul & vita ſilentium non haberer, ſed ita neceſſitas temporum vires atterit animorum, ut nec vita propter imminentia mala. *

*Cætera deſunt in mſ.

E P I S T O L A I. I D A L I

BARCILONENSIS EPISCOPI.

Sanctiſſimo, & mihi præ cæteris peculiari Domino Juliano Toletanæ primæ Sedis Apoſtolo, Idalus Barcilonenſis Sedis Epiſcopus.

Anno Chriſti circiter DCLXXXVII.

De Libro Prognoſtici gratias agit Idalus.

LXIV. Recordationem meorum peccaminum pavidus, & memoria ingentium criminum uſquequaque perterritus, putaveram, Divinas aures in meis penitus obduratas fuiſſe clamoribus, eum promiſſionis veſtræ minime perciperem opus. Et licet hujuſmodi cauſa nunc diverſis perturbationibus agitatus, nunc etiam opportunitatis eventu privatus, aut, ut adſolet, oblivione retentus, ſuggeſtionibus meis valefactionem alteram Sanctitudinis veſtræ intulerim minime preces, fretus tamen Salvatoris, & Redemptoris noſtri oraculo, quo Diſcipulos, * ſacre autem dicendo: *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quacumque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cælis eſt.*

*F. Sacra docet dicendo. Matth. 18.19.

LXV. Veſtræ quoque promiſſionis fiducia uberrime fretus, fixum corde tenebam, quod neque veritas mentiri ullatenus poſſet, neque veritatis cultor, atque diſcipulus mendaciis deſerviret, exſpectabam Sanctitudinis veſtræ promiſſum, ſpem magnam repoſitam habens in Domino Jesu Christo; orabam tamen, & ſi non quotidie, certe vel ſæpe, ut idem qui ubique præſenti cordi veſtro inſpirator adeſſet, & votis noſtris effectum tandem præſtaret.

LXVI. Nunc ergo quia Dominus memor fuit mei, & votorum me compotem fecit, gaudio os meum, & linguam exultatione replevit, cum & vos perfectione ſancti operis cumulavit, & me laboris veſtri affectu ditavit. Dicam ergo illi cum exultatione mentis Prophetæ ſui verbis: *Deus, benedictus Dominus, de die in diem.*

LXVII. Adveniens namque quidam Judæus, nomine Reſtitutus, quaſi brutum, ut ita dixerim, animal, materiam lumini congruentem deportans, Librum, quem ſtudioſa brevitate non ſolum ex antiquorum ſanctorumque Patrum ſententiis, verum etiam, inſpirante & docente Chriſto, labore ac ſtudio proprio conſummare, & noſtræ ineptiæ, Sanctitudinis veſtræ prudentia mittere procuravit, gemellis manibus obtulit, quem aviditate noſcendi rapiens, potius quam accipiens, citiſſime pandi, Titulumque contra ſuſcipiens, miraſſe me fateor, cur tanti, & tam præclari mercimonii cauſſam tam infido, & a cultu Dei alieno veſtra Sanctitas crediderit bajulo. Sed illico illa ratione imbutus, qui theſaurum fictilibus vaſis comittit, præfato Judæo, cur ea, quæ acceperat illæſa detulerit prius, potius quam vobis gratias egi, conſiderans, ne forſan immutatione dexteræ Altiſſimi ageretis, ut is, qui caduca mercimonia vectare ſolitus erat, Divinis, æterniſque myſteriis pararetur.

LXVIII. Intellexi tamen in hac parte ſancti, & artificioſi cordis veſtri humilitatem, quæ omne, quod in dictis veſtris venuſtum, nitens, & purum exiſtit, cum gratiarum actione referendo ad Deum, cujus vobis munere venit ingens, & optimum, reddit. Vanam vero gloriam reſpuendo, & idipſum abjectum videntium obtutibus oſtendere nititur, quo viliori gerulo hoc idem crediſſe cernitur.

LXIX. Inſpecto igitur præſcripti Codicis, diſcuſſoque vocabulo, nullum penitus aliud reperire valui nomen eidem Operi congruentius, niſi quod ipſe in principio ſui Voluminis geſtare videtur. Appellatur enim PROGNOSTICON FUTURI SÆCULI, quod latine *Præſcientia futuri ſæculi*, dici non incongrue poteſt. In quo quidem quamlibet primus Liber quadam ex parte peccantibus aſperitatem, metumque incutere videatur; duo tamen ſubſequentes Libri maxima fiducia Chriſticolarum relevant corda, ob ſpem futuræ reſurrectionis, & Regni, quod ſe fidelibus Chriſtus daturum promiſit.

LXX. Reliquum vero totius Codicis corpus legendo tranſcurrens, reperi illud, quod Dominus Jeſus Chriſtus in Euangeliis loquitur: *Omnis ſcriba doctus in regno Cælorum ſimilis eſt homini patri-familias, qui profert de theſauro ſuo nova, & vetera.* Evidenter enim & dubia effugata, & obſcura in lucem producta ſunt, cum & antiquorum Patrum decreta, novæ bre-

brevitatis indicia artificii veſtri fructuoſo labore ad medium ſunt deducta. Manat ergo ex illorum ſententia veritas, ex veſtro autem labore nova, & breviſſima veritas. Quicquid itaque veraciter illi caſte & ſobrie in Dei cauſſis ſenſerunt, eſt tibi commune cum illis, ad cujus notitiam doctrina Domini hoc ipſum deduxit. Veſtræ tamen ſolicitudini tantumdem applaudit, quod curioſitate inſtante, illorum ſententias in unum collectas pigris & torpentibus contiguo relatum manifeſte aperuit.

LXXI. Propter quod licet illi miniſtraverint, donante Chriſto, materiam, veſtro tamen Operi totius laboris aſſipulabitur ſumma. Nam & aurum quamlibet originis, ac naturæ ſuæ obtineat ſplendorem, cum per formas, aut figurarum varietates petite deducitur, dantiſque politur artificis ingenio; non immerito prædicator hujus rei exemplo permotus, ingenii efficaciam, quam Divina cordi veſtro contulit gratia, inſigneque ſtudium, quo vos in cauſſis Chriſti deſudaſſe cognoſco, attollere laudibus procurarem. Aut quia ego nequeo alios prædicare, precarer, niſi quia idipſum vobis diſplicere ſoleat, conſcii eſtemus.

LXXII. Reſtat ergo, ut hoc faciam, quod veſtræ Sanctitatis deſiderat anima. Refert itaque noſtra puſillitas, immo mecum Eccleſiæ univerſitas, ad cujus notitiam inſigni Operis veſtri deduxit noſtra tenuitas, immenſæ, & ineffabili Trinitati, non quantas debet, ſed quantas valet gratiarum copias, quia in fine temporum, aut pene, ut verius dixerim, in conſummatione mundi, effudit in corde Beatitudinis veſtræ donum gratiæ ſuæ, ſimul & ſtudium operis ſancti; deditque in ore veſtro directum, & beneſonantem ſermonem, quo delinquentium corda terrendo ſanaret, & bonis operibus deditos, in ſanctis actibus confirmandos, igne cœleſti affatim animaret.

LXXIII. Oramus deinde Majeſtatis ſupernæ profuſiſſimam pietatem, ut in Præſulatu Eccleſiæ ſuæ ad illuminationem fidelium annos vitæ veſtræ protelando conſervet, & ita donum gratiarum ſuarum, quod cordi veſtro diffudit, exuberare concedat, ut Catholicam plebem ſtudioſis operibus, doctriniſque Sanctimoniæ veſtræ, bonorum omnium compotem reddat. Proque laboris veſtri ſancta inſtantia poſt longiſſima vitæ hujus ſpatia, remiſſis iniquitatibus, tectiſque peccatis, cum Sanctis, & Electis ſuis cœleſtia vobis ad poſſidendum Regna concedat.

E P I S T O L A II. I D A L I

B A R C I L O N E N S I S E P I S C O P I.

Sanctiſſimo, & mihi præ cæteris peculiari Domino Zuntfredo Narbonenſis primæ Sedis Epiſcopo, Idalus Barcilonenſis Sedis Epiſcopus.

LXXIV. OPus egregium, quod nondum ingenti labore, verum etiam immenſo ſtudio ex antiquorum, Catholicorumque Patrum Libris, mirabili, & nova brevitate Beatiſſimus Socius veſter Dominus meus Julianus Toletanæ primæ Sedis Epiſcopus, uno Volumine colligere, atque *PROGNOSTICON FUTURI SÆCULI* appellare, & noſtræ tenuitati mittere procuravit, nobiſque importunitate laudabili veſtra Beatitas ardentiſſime demandavit, Sanctitudini veſtræ cum devotus eſſem in hac Civitatula (cui indignus præſideo) manibus gemellis offerre per præſentem conſervulum meum, illuc in ſanctæ ſublimitatis veſtræ Sede præſentandum direxi; ut ex hujus agnitione gaudii veſtri participes totius Provinciæ veſtræ Præſules facti, conſpicere jubeant * cum ingenti muneris lumine præſcriptum Socium veſtrum ad illuminationem Eccleſiæ Divinitas ſumma ditavit, & benedicant in commune Dominum Deum Cæli, ex cujus largitate idem ipſe Socius veſter hoc ipſum donum percipere meruit. *Idalus Julian. Tol. Prognoſt. ad Zuntfredū tranſmittit.* * *F. Nam cum*

LXXV. Deinde Trinitati Divinæ poſtulationum ſuarum libamina fundat, quo & Auctorem hujus Operis pro tanto labore Divinitatis gratia protegat, & noſtræ pravitatis peccamina Divina indulgentia deleat, pro eo quod curavit noſtra ignavia ad eorum deducere notitiam, unde ſpiritali fructu cor illorum exuberans fiat. Te quoque precor, vernacule Domne, ut pro meis abluendis criminibus, aſſiduis Divinitatis potentiam jubeas adire precibus, ut ego, qui diverſis premor miſeriis, revelari merear orationis veſtræ remediis; ita gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti ſine fine vos poſſidere congaudeatis.

CONCILIUM TOLETANUM VIII.

In nomine Domini noſtri Salvatoris Jeſu Chriſti, incipiunt Geſta Synodalia LII. Epiſcoporum in Urbe Regia celebrata

Die decima ſeptima Kalendarum Januarii,

E R A * DCXCI. *Ideſt anno Chriſti 653.*

I. ANno quinto orthodoxi, atque glorioſi, & vera clementiæ dignitate [a] perſpicui, Receſvinthi Regis, cum nos omnes Divinæ ordinatio voluntatis, ejuſdem Principis Sereniſſimi juſſu, in Baſilica Sancto- *a Præcipui C. A.*

rum Apoſtolorum ad ſacrum Synodi coegiſſet aggregari conventum, dies tandem lætitiæ, appetitu diutiſſime præoptatus, & gratus adſuit, & jucundus; tanto noſtri pectoris avidiori voto ſuſceptus, quanto ad remedium ſalutis exſtiterat anhelantium præcordiis exquiſitus. Cumque ex more unuſquiſque noſtrum ordini ſuo * ſedes debitas occupaſſet, & eventum rei tranquillæ intentionis exſpectatio ſuſtineret, adeſt Sereniſſimus Princeps pia Religione pleniſſimus, & ſummo laudum titulo glorioſus, qui ſeſe noſtro cœtui reddens aeclinem, ut hunc Omnipotenti Domino precibus commendaremus, aſtans, [a] dulcifluis hortatus eſt verbis, grates referens Deo virtutum, quod ſuæ juſſionis implentes Decretum, in unum fuiſſemus adunati Concilium.

* *Juxta ea, quæ monuimus To. 1. Differt. xv. & ſupra in hoc Tomo Diſſer. iv*
a Dulc. ut filius nos cohortatus. *Exc.*

II. Sed cum tam pie humilem cognoviſſemus ejus ſanctæ animæ voluntatem, & tam ſublimis gloriæ celſitudinem videremus acclinem, tanta ſumus in Dei gloriam exultatione ſuccenſi, ut grates illi debitas, & honorem [b] læti redderemus, & cernui. Sed quanto extulerat Principem humilitatis ordo ſublimis, tanto ad exercitia ſumma virtutis inſtruebant exempla ſanctiſſimi Principis formam noſtram Religionis. Tum relatis Deo laudibus, de unitatis alternæ proventu, magna nos cum tranquillitatis gratia alloquutus eſt dicens:

b Læti humiles redd, *A. C.*

III. Etſi ſummus Auctor rerum me divæ memoriæ Domini, & Genitoris mei temporibus in Regni ſede ſubvexit, atque ipſius [c] gloriæ participem fecit, nunc tamen cum ipſe requiem æternarum adeptus eſt manſionum, ea, quæ in me totius regiminis transfuſa iura reliquit, ex toto Divina mihi potentia ſubjugavit. Unde quia regendorum membrorum cauſſa, ſalus eſt capitis, & felicitas populorum, nonniſi manſuetudo eſt Principum; votive decrevi vobis coram poſitis, & votorum meorum deliberationem ſanctione patula reſerare, & ſtudiorum [d] acta ſincera exhibitione deſerre. At vero quia anhelum pectus ſeſe [e] in promiſſorum complementa diffundit, [f] nec pigredine ſeſſum, retardationis oneribus ſeſe [g] ſummittit, longam proſecutionem compendio brevitatis aſtrinxi; & [h] quicquid productionibus loquelarum in concione diffundere potui, totum in Tomi huius complicamento; reſperſum calamo veſtræ Sanctitudini offerre decrevi; id magno precatu deliberationis exhortans, ut quæcumque illic detinentur adſcripta, valido attendatis intuitu, ſagaci perſcrutemini ſtudio, ac de his, quæcumque éxſtiterint placita Deo, veſtri oris ad nos ſacro referantur oraculo. Accepto deinde oblato nobis Tomo, agentes Domino gratias adclamavimus: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Poſt hujus exultationis beatæ gaudium, & cæleſtis gloriæ Hymnum, eidem ſacro Principi benediximus, reſeratoque involuto Tomo, hæc inibi contexta reperimus.

c Deferens. part. fecit. *Exc*
d Apta decreta *Exc.*
e Promiſſionum complem. *Exc.*
f Ne. Exc.
g Summittat, *Exc.*
h Quod. *Exc.*
i Prorſus almæ veſt. *Exc.*
Luc. 2.

IN NOMINE DOMINI,

Flavius [k] *Receſvinthus Rex Reverendiſſimis Patribus in hac ſancta Synodo reſidentibus.*

k Receſvindus *C. A.*

IV. SAncti Spiritus admirabili dono Regulam Fidei meæ ſolidam tenens, & inſtructam agnoſcens, atque in honorem ejus diadema gloriæ, cum cordis humilitate proſternens, illo lætus auditu, quod omnes Reges terræ ſerviunt, & obediunt Deo, en Reverendi Patres, excelſiori mihi venerationis honore ſublimes, coram vobis advenio, in gratiam manſuetudinis meæ, Beatitudinis veſtræ [l] teſtimonium convocans, & ad teſtimonium viſionis veſtræ memet coram Omnipotentis nutibus tremendis adclinans, referens illi corde læto gratias opulentas, quod vos clementia voluntatis ipſius, ex noſtræ celſitudinis juſſu, ad hujus ſanctæ Congregationis votivum dignatus eſt deducere cœtum; confido tam mihi, quam vobis, & in præſentium ſerie temporum, & in futurorum longitudine ſæculorum, eius adeſſe gratiæ præmium; quoniam & [m] veſtræ concordiæ in conveniendo unanimem, ac religioſum demonſtratis affectum, & diſpoſitionis meæ in regendis populis, quam pium ſit, [n] properatis patenter agnoſcere votum.

l Studium. *Exc*
m Veſtra concordia. *Exc.*
n Poteritis, *Exc.*

V. Nunc igitur, quia momenti locutio longæ [o] dictionis non capit exceſſum, quid de ſancta Fide noverim, quam cælitus illapſam mihi per Sanctorum Apoſtolorum, ſequentiumque Patrum ora cognovi, ſeu quæ de ſecuturis negotiis, pro quibus hunc conventum veſtræ Congregationis coadunare percenſui, intimare decreverim, in hujus Tomi ſerie conſcripta tenete, ac re-

o Dilectionis, *Exc.*

relecta [a] prænoſcite, & cunctis, quæ tenor ejus noſtræ amplitudinis poteſtas impreſſit, veſtræ Beatitudinis gravitas effectum tam prompte, ac miſeranter impendat, quam noſtræ manſuetudinis Serenitas hæc vobis implenda commendat.

a Pernoſcite. *Exc.*

VI. Exordium itaque allocutionis meæ ex definitione Sanctæ Fidei inchoans, cætera quæ [b] futura ſunt, proſecutionibus intimanda, velut ſupra ſoliditatem petræ conſtructurus, annectam; ut operis mei ædificium congreſſurus, eoſequentia validius ponam, quo decentius firmiſſima prætulerim prima. Itaque coram ſe Reverentia veſtra habeat, quod noſſe non ambigit, me orthodoxæ Fidei veram, ſanctam, & ſinceram regulam, ex corde puro, & conſcientia bona pleniſſime habere, veraciter ſentire, & [c] fortiſſime retinere; atque ita eam complecti, venerari, atque diligere, ſicut eam [d] Apoſtolica traditio dedit, ſicut eam Sancta Synodus Nicæna conſtituit, ſicut Conſtantinopoli Sanctorum Patrum congregatio definivit, ſicut Epheſini primi Cœtus unitas affirmavit, ſicut Chalcedonenſis Concilii definitio protulit; hanc cum Fidelibus ſervans, [e] propriis Gentibus tenendam inſinuans, hanc populis alienis annuncians; ut in illa glorificans Deum, & [f] in tempore mortalium me ſummæ Divinitatis felicitas obſequatur, & in terra viventium hæreditas a me gloriæ capiatur.

b Futuris. C. *A.* *Exc.*

c Firmiſs. C. *A.* *Exc.*

d Sancta Apoſt. tradit. docet. *Exc.*

e Ad hanc ſalvandos infideles invitantes, io hunc ſubjectos populos to gens, hanc prop *Exc.*

f Et inter mortales me ſummæ. *Exc.*

VII. En, Reverendiſſimi Patres, quantum ad veritatem Fidei ſanctæ pertinuit, ex toto animam meam ſuæ confeſſionis titulos explicuiſſe honorificentia veſtra penſabit. Jam nunc magnopere arbitror, eſſe mihi [g] opportunius, [h] quæ intendimus, ſocietati ejuſdem veræ Fidei ſtudia ſanctæ operationis innectere; ne hanc, aut ſine operibus mortuam habeamus, [i] aut non plenitudinis ſuæ dignitate perſpicua decidat * inhoneſta *; dum Scriptura non ſilente de quibuſdam inſertur, qui dicunt, ſe noſſe Deum, factis autem negant. Ut ergo hanc Fidem ſupra lapidem illum ſolidatam, quem reprobaverunt ædificantes, idem tamen a Domino factus eſt in caput anguli, & eſt admirabilis in oculis noſtris, plenius habeamus, eiuſque inſignibus decentius exornemur; attendite, cuius operis fructum, euiuſque operationis [k] argumentum ſtudiis hujus ſanctæ Fidei conſociare velimus, & innectere quantocyus [l] præoptemus.

g Opportunum *Exc.*

h Opportunius enitendum. C. A.

i Aut ne inhoneſta a plenit. Exc.

* *Deeſt Exc.*

Tit. 1. *Pſ.* 117. *Matth.* 21. *Marc.* 12. *Luc.* 20.

k Augmentum Exc.

l Peroptemus. *Exc.*

VIII. Itaque revolutis retro temporibus, ita vos, omnemque populum juraſſe recolimus, ut cujuſcumque ordinis, vel honoris perſona, quæ in necem Regiam, excidiumque Gothorum Gentis, ac Patriæ detecta fuiſſet, vel cogitaſſe noxia, vel egiſſe, irrevocabilis ſententiæ multatus atrocitate, nuſquam mereretur veniæ remedium, vel alicuius temperantiæ perciperet qualecumque ſubſidium. At nunc quia grave, oneroſumque cenſetur, dum pietatis actibus gravi contradictione hæc ſententia [m] reſultaſſe perpenditur, & ſic funditus damnationis adſtipulatio retinetur, ne [n] pietati, quæ Apoſtolo præcinente, ad omnia utilis eſt, quicumque aditus [o] reſervetur, veſtris hæc committo fidenti animo ſacris pertractanda judiciis, ac dirimenda ſententiis. Unde jam veſtrum erit, inſpirante vobis miſeratione, ita utriuſque diſcriminis temperare menſuram, ne aut [p] juramenti conditio teneat reos, aut impietatis ultio habeat inhumanos; ſicque veſtri nos inſtruat forma judicii, ut ſubjectos populos, nec in profanationibus habeamus ſubditos, nec in pietatis vinculis doleamus [q] comminutos.

Concil. Tol. 7. c. 1. & 6. c. 18. & 5. *Tol. toto.* 2. *Tim.* 2. & 4.

m Reſultare. *Exc.*

n Pietatis. *unus ms.*

o Referetur. C. *A.*

p In juramento cond. *Exc.*

q Contaminatos.

IX. Poſt huius conventionis alloquium, ſequentium * nectens * cauſſas negotiorum, ſimilique ſubiungimus vos intendere attentione, decernimus atteſtantes univerſitatem veſtram, per ſummæ Divinitatis coæqualem, coæternam, & inſeparabilem Trinitatem, atque illius Myſteria Sacramenti, [r] quo incarnatum Dei Filium de Spiritu Sancto, & Maria Virgine pro ſalute Mundi vera Fides in toto Orbe denunciat, atque adventum eiuſdem Jeſu Chriſti Filii Dei Domini noſtri, quo perimendi ſunt impii, & Regnum ejus, quo glorificandi ſunt Sancti, ut quæcumque negotia [s] de quorumlibet querela veſtris auditibus exſtiterint patefacta, cum juſtitiæ vigore miſericorditer, & cum temperamento miſerationis iuſtiſſimæ, * cum noſtra conniventia, terminetis in Legum ſententiis, quæ aut depravata conſiſtunt, aut ex ſuperfluo, vel indebito [t] conjecta videntur, noſtræ Serenitatis accommodante conſenſu, hæc [u] ſola, quæ ad ſinceram iuſtitiam, & negotiorum ſufficientiam conveniunt, [x] inordinetis; Canonum obſcura quædam, & in dubium verſa, in meridiem lucidæ intelligentiæ reducatis, omniumque negotiorum conventus, ordinumque ſtatus, qui in veſtram exſtiterint devoluti præſentiam, ita maio rum

* *Deeſt. Exc.*

r Quod. *Exc.*

s De quarumlibet quær. auditibus exſtiterint. *Exc.*

* Concorditer terminentur in leg. *Exc.*

t Collecta. C. A.

u Solum. *Exc.*

x Ordinetis. *Exc.*

rum regulis concordantes, juſtiſſime, pie, ac temperanter conſtituere ſtudeatis, ut & mihi, qui ad ſtudiorum fructus bonorum anhelo, pars Beatorum adveniat, & vos, quoniam implentes voluntatem Dei, me non ſpernitis imprecantem, regio beatitudinis æternæ ſuſcipiat, & viſio delectationis Dei ſibi perenniter inhærere concedat.

X. Vos etiam Illuſtres Viros, quos ex officio Palatino huic ſanctæ Synodo intereſſe [a] primatus obtinuit, ac nobilitas ſpectabilis honoravit, & experientia æquitatis plebium Rectores exegit, quos in regimine ſocios, in adverſitate [b] fidos, & in proſperis amplector ſtrenuos, per quos juſtitia Leges implet, [c] miſeratio Leges [d] inflectit, & contra juſtitiam Legum moderatio æquitatis temperantiam Legis extorquet, adjurans obteſtor per omne illud admirabile, & ſolum unius ſacræ Fidei ſacramentum, [e] quo venerabilem omnium Sanctorum Patrum ſum obteſtatus conventum, ut ad cunctæ veritatis, ac diſcretionis juſtiſſimæ ſormulam ita animos dirigatis, ut nihil a conſenſu præſentium Patrum, ſanctorumque Virorum alior ſum [f] mentes ducentes obtutu, quicquid innocentiæ vicinum, quicquid iuſtitiæ proximum, quicquid a pietate non alienum, vel ſoli Deo [g] cognoveritis exiſtere placitum, inſtanter, modeſte, & cum omni dignemini intentione complere; ſcientes, quia in eo, quod mea ſalubria vota completis, vos Deo amabiles aſſignatis; & in eo, quod Decretorum [h] veſtrorum Edicta ſavoris exhibitione corroboro, me vobiſcum ſimul Deo placiturum adſigno.

a Mor primævus. C. A.
b Filios. *Exc.*
c Miſericordia *ms.*
d Impletur. *Exc.*
e Per venerabilem omnium ſanctorum Patrum (per quê obteſtor ſanct. m. conv. *E* *s*
f Mentis duc. obtutum. *Exc.*
g Agnoveritis. *Exc.*
h Noſtrorum. *Exc.*

XI. In commune jam vobis cunctis, & ex Divino cultu Miniſtris idoneis, & ex Aula Regia Rectoribus decenter electis, Divini nominis adjuratione conſtrictis, adjicio conſenſionis meæ verum, purumque promiſſum; ut quodcumque juſtitiæ, aut pietati, ſalutarique diſcretioni vicinum, decernere, ſeu adimplere cum [i] noſtro conſenſu elegeritis, omnia favente Deo perficiam, & adverſus omnimodam controverſiarum querelam, Principali auctoritate muniam, ac defendam; [k] promiſſis illis, quæ ad domeſticos Fidei regula veritate pertinuiſſe probavit.

i Sancto. *Exc.*
K Præmiſſis. *Exc.*

XII. Adhuc aliud a Beatitudinis veſtræ conventu eiuſdem Fidei [l] aviditas ſancta depoſcit, connectente me [m] in ſcqueſtrationis confinio cauſſam, quæ [n] a noſtro Dogmate probatur extranea; quam licet per me lucrari Chriſtus [o] exoptet, inimicam ſibi tamen eſſe non ambigit, donec quod ardenter optat, * evidenter * obtineat. Judæorum ſcilicet vitam, moreſque denuncio, quorum tantummodo novi terram regiminis mei pollutam eſſe peſte contagii. Nam cum Deus Omnipotens omnes ex hac regione radicitus exſtirpaverit hæreſes, hoc ſolum [p] ſacrilegii remanſiſſe dignoſcitur, quod aut noſtræ devotionis inſtantia corrigat, aut ultionis ſuæ vindicta diſperdat.

l Devotiſſ. *Exc.*
m In ſequentis traditionis con *Exc.*
n Veſtræ dignitatis. *Exc. al.* noſtræ.
o Exhortetur. *Exc.*
* *Deeſt* Exc.
p Sacril. dedecus. *Exc.*

XIII. Ex iis enim quoſdam traditionis errore [q] vetuſtæ video retinere jura perfidiæ; quoſdam vero ſacri Baptiſmatis expiatos ablutione, ita in apoſtaſiæ [r] dolo relapſos errorem, ut deteſtabilior inveniatur in eis [s] profanatio blaſphemiæ, quam in illis, quos nondum conſtat purificatos eſſe regenerationis [t] ſacro liquore. Pro quo bonæ intentionis agone, & lucro Fidei veræ, obſecro reverentiam Beatitudinis veſtræ, atque per ſupra [u] taxatum conteſtor tremendæ conjurationis [x] tenorem, ut abſque omni favore, ut abſque omni perſonarum partis ipſorum acceptione, quidquid ad Domini, & Redemptoris mei Jeſu Chriſti veram Fidem, verumque pertinet [y] amorem, de his jubeatis ardenter, & veriſſime Deo, ac Fidei meæ placitam ſententiam dare, ut ſicut mihi Divina pietas regimen Fidelium dedit, cum quibus ſe a me glorificari cognoſcit; ita quoque infidelium aſſequi tribuat lucrum, in quibus & voluntatis ſuæ fieri bonum, & ejus [z] adveniſſe congaudeam venerabile Regnum. Datum ſub die * decima ſeptima * Kalendarum Januariarum, anno feliciter quinto gloriæ Regni noſtri.

q Vetuſta *Exc.*
r Doleo, *nunus* denuo. *Exc*
s Prolatio. *Exc*
t Sacræ. *Exc.*
u Taxato *Exc.*
x Tenore. *Exc*
y Honorem. *Exc.*
z Conveniſſe.
* *Deſunt* Exc.

[a] In nomine Domini, Flavius Reccesvinthus Rex, hanc Fidei, & bonæ voluntatis meæ deliberationem manu mea ſubſcripſi.

XIV. Relecta Tomi pagina, vel finita, cum glorificaſſemus Deum, de Fidei principalis auditu, & de bonæ voluntatis ejus affectu, ad [b] peragendum cauſſarum cæterarum negotium ſtatim vertimus animum, ſimulque ſumus exorſi [c] judicium,

a Item ſubſcriptio. *in* Exc.
b Peragendarum. *Exc.*
c Initium. *Exc*

TI-

T I T U L I.

I. *De Catholicæ Fidei plenitudine.*
II. *De incauto juramento.*
III. *De præmio Epiſcopalis ordinis tituli.*
IV. *De Epiſcopis pollutis.*
V. *De Sacerdotibus, Miniſtriſque pollutis.*
VI. *Si uxores duxerint Subdiaconi, quid obſervandum.*
VII. *De Clericis, qui ad conjugia, morſque ſæculi redierint.*
VIII. *Ut nullus ordinetur, qui non perfecte noverit officia Eccleſiaſtica.*
IX. *De his, qui eſum carnium in quadraginta diebus percipiunt.*
X. *De Rectorum reverentia apud Synodale Decretum.*
XI. *De profanatoribus Decretorum Patrum.*
XII. *De his, qui ſpernunt hæc ſancita.*
XIII. *De gloria Trinitatis, & Principis.*

I. *De Catholicæ Fidei plenitudine.*

15. TUnc primæ narrationis exortu, ᵃ veræ Fidei nobis tractatus occurrit; ut incipientes de illa primitus loqui, inde ſoliditatis auſpicemur exordium, unde ſacræ ſumpſimus nativitatis initium. Quatenus aſſertionum ᵇ noſtrarum ſorti præmiſſa ſententia, quicquid ſubſequenter advenerit de actis negotiorum, fortius ᶜ ſubſiſtere valeat ᵈ ſeriem Decretorum. Itaque unius ſacræ Fidei veram profeſſionem, veramque regulam tenere, nos tota virtute animi, & profitemur, & acclamamus, cunctiſque recipiendam, ac retinendam plena deliberatione inceſſanter prædicamus, ᵉ * & pandimus *; ſicut a Sanctis Apoſtolis oſtenſa docetur, ſicut a ſequentibus Patribus ᶠ orthodoxis diſſerta probatur, ſicut etiam in ſanctis illis Synodalibus geſtis veriſſime confirmata dignoſcitur; in quibus Arii, * Macedonii, Neſtorii *, vel Eutychetis inſaniſſimus ᵍ error, & dilucide proditur, & radicitus extirpatur; ſicut denique in ſacris Miſſarum ſolennitatibus concordi voce profitemur, & dicimus.

a In ver. *C. A.*
b Sanctarum. *C. A.*
c Suſtinere. *Exc*
d *Unus ms.* Secie. *Recte.*
e Expandimus. *C. A.*
* *Deeſt Exc.*
f Orthodoxe. *C. A.*
* *Deſunt Exc.*
g *Exc.* deprehenditur & radicit. extirp. *Exc.*

16. Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem Cæli, & terræ, viſibilium omnium, & inviſibilium; & in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei unigenitum, * & * ex Patre natum ante omnia ſæcula; Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero; natum, non factum, homouſion Patri, hoc eſt, eiuſdem cum Patre ſubſtantiæ; per quem omnia facta ſunt, quæ in Cælo, & quæ in terra; qui propter nos, & propter noſtram ſalutem ʰ deſcendit, & incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, * & * homo factus eſt; ⁱ paſſus ſub Pontio Pilato; ᵏ ſepultus, tertia die reſurrexit. Aſcendit ˡ ad Cælos, ſedet ad dexteram ᵐ Patris; inde venturus eſt in gloria judicare vivos, & mortuos; cujus Regni non erit finis. Credimus ⁿ in Spiritum Sanctum, Dominum vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem, cum Patre, & Filio adorandum & glorificandum, qui locutus eſt per Prophetas; ᵒ in unam Catholicam, atque Apoſtolicam Eccleſiam, Confitemur unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Exſpectamus reſurrectionem mortuorum; ᵖ vitam futuri ſæculi. Amen.

* *Deeſt. A. C.*
h Deſc. de cælo. *in ms. Mozarabe.*
* *Deeſt. Exc.*
i Et paſſus. *Exc.*
K Ac ſepult. & tert. *Exc.*
l In. *Exc.*
m Dei Patris omnipotentis. *Moz-arab*
n Et in Spiritum Sanctum vivificatorem. *Exc.*
o Et unam, *Moz-ara. Exc.*
p Et vit. *C. A.*
q Trahunt. *Exc*

XVII. Hujus Sanctæ Fidei regula iccirco nunc tractatus non recipit aperturam, quia & a ſacris Doctoribus abunde conſtat expoſita, & imminentium cauſſarum negotia nos ad alia ᑫ pertrahunt peragenda.

II. *De incauto juramento.*

18. Secundæ diſputationis occurſu adſuit negotium tam difficile, quam, & grave; in quo de refugis, atque perfidis diſputatione commota, utrumne poſſet eorundem temperari ſententia damnatorum, magno ſatis conatu eſt exquiſitum. Sed cum illarum ſeries conditionum, ad quas decurſis non longe temporibus, pro eorum penuria, hoſtilitatis vaſtitas ʳ nos jurare coegerat, noſtris eſſet auditibus recenſita; tantam reperimus obligationis illic ineſſe ˢ cenſuram, ut macularum ſuarum nodoſitas non tantum videretur prohibitionem dediſſe tranſgreſſionum, quantum concluſiſſe viſcera pietatum. Aderat enim, quod in utroque pavor agebat, & ne Sancti nominis profanatio fieret, & ne miſerationis operatio interiret; quia ᵗ ex Dei nominis profanatione non aberat ᵘ quod tenebat, & ex prohibitione pietatis aberat, quod tædebat. Dumque

Conc. Tol. 7. c. 1
r Non. *Exc.*
s Teſturam.
t Et ex. *C. A.*
u Qui terrebat *Exc.*

que alterno periculorum obiectu [a] ſe prolatæ ſententiæ compugnarent; [b] periclitabamur in bifido partium diſſidentium calle, quo [c] diremptionis tramite judicium properaret.

19. Sed cum greſſibus diſputationis noſtræ ſeſe difficultatis congreſſio [d] devia obieciſſet, properandi tandem relicto diſcrimine, cum fragore ſingultuum, & imbribus lacrymarum, ad Deum, qui pietatis ſons eſt, verba ſimul, & corda convertimus, * orantes *: Adſpira Sancte Spiritus, & ducito nos in portum voluntatis tuæ, ſedatis fluctibus ignorantiæ noſtræ. Ecce enim periculorum Syrtes; in litore curſus noſtri [e] pervenimus, atque [f] huiuſmodi obviantibus naufragiorum obicibus, quo [g] diſpoſitionis noſtræ vela pandamus, [h] attentius conſideratione non cernimus. Sed aſpira rurſus Sancte Spiritus, & dato nobis, te donante, noſſe quod iubeas, ac te iuvante implere poſſe quod iuſſeris; ut, & [i] perluſtrando illumines quod neſcimus, & adiuvando [k] proficias quod implere pavemus. [l] Si jam ergo in te quieſcentes erroneorum fructuum pavoribus [m] abdicatis, commercia nos [n] jubes diſponere pacis, inchoemus illa, quæ, & in gloriam tuæ omnipotentiæ conferantur, & humanæ ſaluti, te [o] adnitente, donentur.

20. Temporibus non procul excurſis, cum quorundum [p] refugarum tumultuoſa ſeditio frequenter vaſtationes terris inſerret, & ſcandala populis cum excidiis irrogaret, adeo ut captivorum turmas [q] reducere, & deſolationes terræ, quæ tali concuſſa ſunt peſte, quilibet conatus nequeat reparare, [r] & actum eſt vi potius neceſſitatis exortæ, quam deliberatione judicii, ut contra eoſdem, eiſdemque ſimillimos, cum omni fere populo acerrima juramenta daremus. Unde juraſſe nos per atteſtationem Divini nominis, conditio juramenti demonſtrat, & ne reſolvi queat, ſacræ Scripturæ auctoritas inſtat; ſcribitur namque in Exodo: *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum; neque enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.* Item in Levitico: *Non perjurabis in nomine mei; nec pollues nomen Domini Dei tui. Ego Dominus.*

21. At vero, quia illata preſſurarum acerbitas reſolvi poſſit, ac debeat, tam lamentorum, & vinculorum [s] error inſinuat, quam ejuſdem auctoritatis Dominicæ præcipta [t] commendat. Etenim juxta veterem tranſlationem, ita quoſdam per Iſaiam gravi exprobratione Dominus increpat, dicens: *Væ filiis deſertionis, dicit Dominus: feciſtis conſilium non per me, & ſponſionem non per Spiritum meum, adjicere peccatum ſuper peccatum.* Item Hieremias: *Iniquitates noſtras declinaverunt iſta, & pecata noſtra amoverunt bona a nobis; quia inventi ſunt in populo meo impii, & laqueos ſtatuerunt ad diſpergendos vivos, & comprehenderunt. Ut laqueus inſtansplenus volatilibus, ſic domus eorum plenæ dolore.* Et per Michæam: *Heu mihi [u] anima, quia perit [x] revertens [y] ad terram, & qui corrigit inter homines, non eſt; omnes in ſanguine judicantur; unuſquiſque proximum ſuum [z] tribulat tribulatione, in malum manus ſuas præparant.* Ad beneficentiam certe, quæ Divinis oculis tanto eſt gratior, quanto & invenitur eſſe præſtantior, ſic nos Iſaias inſtruit, dicens: *Diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes.* Paullus etiam vas electionis: *Pietas ad omnia utilis eſt.* Et Jacobus: *Judicium ſine miſericordia illi, qui non fecerit miſericordiam; ſuperexaltat autem miſericordia judicium.* Joannes item: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt; & ſcitis, quia omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.* Et per ſemetipſum Veritas: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos.* Et iterum: *Dimittite, & dimittetur vobis; ſi autem non dimiſeritis, nec Pater voſter cæleſtis dimittet vobis peccata veſtra.*

22. Ecce ſunt Dominicæ juſſiones hinc inde adſtipulata firmiſſima cautione præcepta, ac proinde quia ſunt Divini oris proſecutione taxata, manebunt per omnia æterna Lege præfixa. Quid ergo? numquid aut [a] juramenti juſtitiam, aut [b] miſericordiæ pacem ſibi contraire narrabimus, dum ſcriptum ſit: *Miſericordia, & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia, & pax ſe complexæ ſunt?* aut quia controverſiarum lapſus ſeſe in [c] contentione diffundunt, ideo unius partis aſſertionem narrabimus non implendam? [d] Cur alterius aſſertio partis jacturæ [e] comminatur inſtantiam? & quia juramenti cuſtodia ultionem non temperat paveſcendam, iccirco impietatis atrocitas mortem pariet exſecrandam? Abſit; etenim ſi publicis Sacramentorum geſtis (quod Deus avertat) a quibuslibet illicita, vel non bona exſtitiſſet conditio alligata, quæ aut jugu-

- a Sibi. *Exc.*
- b Periclitabamur ancipites. *Exc.*
- c Direptionis. *al.* directionis. *Exc.*
- d Et de via nos objeciſſ. *Exc.*
- * *Deeſt C. A.*
- e Proveniunt. *Exc.*
- f Hinc inde obvi. *Exc.*
- g Diſputationis *Exc.*
- h Attentionis. *Exc. C. A.*
- i Per te luſtr. *C. A.*
- k Perficias. *Exc.*
- l Simus ergo in te requieſcentes. *Exc. & C. A.*
- m Abjectis. *Exc.*
- n Jube. *Exc.*
- o Annuente. *Exc.*
- p Refutatorum *Exc.*
- q Ducerent, & Eccleſiarum deſolationes facerent, quæ tal. *Exc.*
- r Et exact. *C. A. Exc.*
- *Exod.* 20. 22.
- *Levit.* 19.
- s Horror. inſinuat. *Exc.*
- t Commendant *Exc.*
- *Iſai.* 30.
- *Jerem.* 5.
- u Anima mea. *Exc.*
- x Et revertens. *C. A.*
- y A terra. *C. A.*
- z Trib. omnes in malum ſuas manus præparant. *Exc.*
- *Iſai.* 58.
- 1. *Ad Timoth.* 4
- *Jacob.* 2.
- 1. *Joan.* 3.
- a Jam a juſtitia. *Exc.*
- b Aut juramenti miſericord. *C. A.*
- *Pſal.* 48.
- c Contentione *Exc.*
- d Nec. *Exc.*
- e Paſcunt. *Exc.* 22. q. 4. Si publ c. *Ivo p.* 12. c. 9.

jugulare animam patris, aut agere compelleret ſtuprum ſacratiſſimæ virginis, numquid non tolerabilius eſſet ſtultæ promiſſionis rejicere vota, quam per inutilium promiſſionum cuſtodiam exhorrendam criminum implere menſuram?

23. Quid ſi ita [a] eſt, quomodo crederetur unius obſervantia juſſionis eſſe fons pietatis, cum emitteret [b] rivulos ultionis? Aut quænam illa [c] eſſe ſacræ obſervatio Legis, quæ ſacrilegia committeret [d] pravitatis? Vel cujus menſuræ æquitas videretur, & ex unius præcepti cautela necis exoriretur immanitas truculenta? At nunc non ita contendimus, ut contentionum divortiis concitatis, nos ipſos contentionis certaminibus miſceamus. Eſt vere pax in utroque, quod dicimus; quia ſic Spiritus Sanctus iter noſtrum, ac curſum temperat, ut in nullo [e] devium hoc [f] a ſua diſpoſitione ſecludat; unde plena jam voce, pleniori fide, pleniſſimaque intentione prædicimus, atque in tota Sanctæ Eccleſiæ univerſitate prædicamus pariter, & optamus, nulla profanatione ſolius, & ſummæ Divinitatis nomen exiſtere adſumendum, nullo perjurii ſacrilegio indebite profanandum, nullo uſpiam contractu fallaciæ contingendum. Nam ſi, atteſtante Veritate, propter profanationem perjurii evitandam prohibetur omnino jurare, quum dicitur: *Sit ſermo veſter: Eſt, eſt, non, non; quod autem plus his eſt, a malo eſt*; quomodo impunitum erit, nomen tantæ gloriæ voluntarie profanaſſe; dum in eo taxata Fides dignoſcitur interiiſſe? vel quatenus pacis fœdera in [g] Gentium diſſidia ligabuntur, ſi non juramenti pacta ſanctiori integritate ſerventur?

a Eſſet. *Exc.*
b Tribulos *Exc.*
c Eſſet. *Exc.*
d Probitatis. C. A.
e Devius nos caſus a diſpoſ. *Exc.*
f A ſe ſeclud. *C. A.*
Matth. 5. Ivo p. 12. cap. 2. 22. q. 1. Omne quod.
g Inter. *Exc.*

24. Etenim omne, quod in pacis [h] fœdere venit, tunc ſolidius ſubſiſtit, cum juramenti hoc interpoſitio roborat. Sed & omne, quod animos amicorum conciliat, tunc [i] fixius durat, cum [k] eos ſacramenti vincula ligant. Omne, quod [l] teſtis adſtipulat, tunc verius conſtat, cum id adjectio jurationis affirmat. Quod ſi & teſtis deficiat, innocentis fidem ſola jurisjurandi taxatio manifeſtat. Hinc, & ut [m] mentibus humanis Divina voluntas panderet, quod volebat, ne labens fragilitas pro incerto teneret, quod inviolatæ veritatis promiſſio exprimebat, per Iſaiam loquitur, dicens: *Ego Dominus, & non eſt alius; in memetipſum juravi*. Si ergo tantæ inſtitutionis limite ſunt votiva juramenta ſervanda, quis alienorum a veritate hæc adſtruat exſecrabiliter violanda? Stabunt ergo ſacræ auctoritatis [n] vivida juſſa, nec vana profanatione erunt aliquatenus temeranda.

h Fœdera. *Ivo. Exc.*
i Fidelius. *Exc.*
k Ea. *Exc.*
l Teſtibus adſti pulatur. *Exc.*
m Motibus. C. A.
Iſai. 45.
n Vivifica. *Exc.*

25. Verum ne juramenta, quæ data ſunt, videantur in nos ita penitus miſerationum concluſiſſe præcordia, ut nullam de pietatis affectu animæ viſcera concipiant indulgentiam paritura; ſic ſtabilitis contractibus [o] juramenti, ſinum miſericordiæ aperimus, atque ita cunctis Deo placita devotione miſereri cenſemus, ut nos nec juramenti teneat cautio reos, nec inhumanitas faciat exſecrados. Occurrere certe miſerorum ruinis debet ſubſidio unuſquiſque quo valeat, & relevatione alienæ vindictæ a ſe Dei removere vindictam; libat enim Domino proſpera, qui ab afflictis pellit adverſa. [p] Inde Job, ante paſſionis experientiam [q] impudens patientibus, quod in paſſionis ſuæ patientia memorabat, ſuarum virtutum catalogum texens, inter cætera ſic connectit: *Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum*. Et paullo poſt: *Flebam quondam ſuper eum, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi*. Hinc & Salomon: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem; & qui trahuntur ad interitum, liberare [r] non ceſſes*. Quibus ſanctæ auctoritatis inſtructi decretis, nec ſanctum nomen profanaſſe nos conſtat, quod nullatenus profanandum vox noſtræ prædicationis inſinuat, & indulgentiæ viſceribus adapertis, licet oris ſui profeſſione damnati difficile mererentur abſolvi (juxta quod ſcriptum eſt: *Sanguis tuus ſuper caput tuum; os enim tuum loquutum eſt adverſum te*. Et iterum: *Ex ore tuo juſtificaberis, & ex ore tuo condemnaberis*) tamen pietatis intuitu, & parcendi viam pandimus, qui & miſericordiam prorogamus.

o Juramento.
Job 29. & 30.
p Unde Job juvante paſſionis ſuæ experientia impendens patientibus paſſionis ſuæ patientiam memorabat. ſuarumque. *Exc.*
q Imprudens *unus ms.*
Prov. 24.
r Ne. *Exc.*
Reg. 2. c. 1.
Matth. 12.
Diſt. 13. cap. Duo mala. *Ivo p. 12. cap. 16. Burc. l. 12. c. 29. & cap. 84.*

26. Hujus ſane promiſſionis incaute crudam, cruentamque temperare ſententiam illa quammaxime compellimur cauſſa, quod hæc duo mala licet ſint omnino cautiſſime præcavenda; tamen ſi periculi neceſſitas ex his unum [s] temerare compulerit, id debemus reſolvere, quod minori nexu noſcitur [t] obligare. Quid autem ex his levius, quidve ſit gravius, [u] rationis acumine inveſtigemus. Etenim dum perjurare compellimur, Creatorem quidem offendimus, ſed nos tantummodo maculamus; cum vero noxia promiſſa complemus, & Dei juſſa ſuperbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, &

s Temperare. *Exc.*
t Obligari. *Grat. Ivo.*
u Pietatis acu. *Exc.* Pietatis rationis. *Ivo Grat*

nos ipſos crudeliori * mortis * gladio trucidamus; illic enim duplici culparum [a] telo percutimur, hic tripliciter jugulamur. Reſtat ergo, [b] ut eo noſtra pergat ſententia, quo [c] miſericordiæ patuerit via; quæ ita Domino probatur accepta, ut plus eam cupiat, quam ſacrificia veneranda, dicente ipſo: *Miſericordiam* [d] *velut, & non ſacrificium*. [e] Ac indulgentiæ conceſſa licentia, miſerationis ipſius opus in glorioſi Principis poteſtate redigimus; ut qnia Deus illi miſerendi aditum patefecit, remedia pietatis ipſe quoque non deneget; quæ ita principali diſcretione moderata [f] perſiſtunt, ut & illis [g] ſit aliquatenus miſericordia contributa, & nuſquam Gens, aut Patria per eoſdem, aut periculum quodcumque perſerat, aut jacturam, hæc miſerationis obtentu temperaſſe ſufficiat.

27. Cæterum quæcumque juramenta pro Regiæ poteſtatis [h] ſalute, vel contractatione Gentis, & Patriæ, vel hactenus ſunt exacta, vel deinceps exſtiterint exigenda, omni cuſtodia, omnique vigilantia inſolubiliter decernimus obſervanda, a membrorum truncatione, mortiſque ſententia: religione penitus abſoluta. Sed ne pravarum mentium verſuta nequitia noſmet ad perjurii quandoque devocet culpam, nec a ſanctæ Fidei regula hanc aſſerat venire ſententiam, tam Divinæ auctoritatis oracula, quam præcedentium Patrum aſſerta, huic narrationi curavimus [k] innectenda. Etenim incommutabilis, idemque ſemper exiſtens Dei ſummi natura [l] præcellens, ſua ſæpe in ſacris litteris legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Unde quamlibet ſit impaſſibilis, atque immutabilis, [m] identidem Deitate firmiſsima, crebro tamen eius, & iuramenta leguntur, & pœnitentia, quæ ſacris exſtant myſteriis [n] adoperata.

28. Jurare namque Dei, eſt a ſe ipſo nullatenus ordinata convellere; pœnitere vero, eadem ordinata cum voluerit, immutare. Sic enim per Hieremiam dicit: *Repente loquar adverſus gentem, & adverſus regnum, ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo* [o] *ſuo, quod locutus ſum adverſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei*. Et per Ezechielem: *Si dixero juſto,* [p] *quod* [q] *vita vivat, &* [r] *confiſus in juſtitia ſua fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate * ſua * quam operatus eſt, in ipſa morietur. Si autem dixero impio: morte morieris, & egerit pœnitentiam a peccato ſuo, vita vivet, & non morietur*. Si ergo noſtra converſio ſic Divinam mutat ſententiam, cur miſerorum tantæ lacrymæ, vel [s] preſſura, tam crudam non [t] temperet ex miſeratione vindictam? Hinc etiam populo Iſraelitico ſæpe ultro promiſſa ſuſpenditur, & Ninivitarum perditio Divinæ ſententiæ permutatione [u] ſedatur.

29. At vero illuſtri laudum titulo præclarus Auctor Ambroſius, in Libro de Officiis primo, huiuſcemodi rei cauſſa ſic loquitur: *Eſt* [x] *enim contra officium nonnunquam, promiſſum ſolvere,* [y] *ſacramentum cuſtodire; ut Herodes, qui juravit, quoniam quicquid* [z] *petitus eſſet, daret filiæ Herodiadis; & necem Joannis præſtitit, ne promiſſum negaret. Nam de Jephthe quid dicam, qui immolavit filiam, quæ ſibi* [a] *victori primum occurrerat, quo votum impleret quod ſpoponderat, ut quicquid ſibi primum occurriſſet, offerret Deo? Melius fuerat nihil tale promittere, quam promiſſum ſolvere parricidio*. Item in Libro 3. *Purum igitur, ac ſincerum oportet eſſe affectum, ut unuſquiſque ſimplicem ſermonem proferat, vas ſuum in ſanctitate poſſideat, nec fratrem in circumſcriptione verborum* [b] *inducat, nihil promittat inhoneſtum;* [c] *at ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum non facere, quam facere quod turpe ſit. Sæpe plerique conſtringunt ſe juriſjurandi ſacramento, & cum ipſi cognoverint promittendum non fuiſſe,* [d] *ſacramenti tamen contemplatione faciunt quod ſpoponderint, ſicut de Herode ſupraſcripſimus, qui ſaltatrici præmium turpiter promiſit, crudeliter ſolvit. Turpe eſt, quod Regnum pro ſaltatione promittitur, crudele quod mors Prophetæ juriſjurandi religione* [e] *donatur. Quanto tolerabilius* [f] *tali fuiſſet perjurium ſacramento?* Et poſt pauca de Jephte [g] differens: *Miſerabilis,* * inquit, * *neceſſitas, quæ ſolvitur parricidio. Melius eſt non* [h] *vovere, quam vovere id quod ſibi, is cui promittur, nolit exſolvi*. Et poſt paullulum: *Non ſemper igitur promiſſa ſolvenda ſunt*. Denique ipſe [i] Dominus, ſicut Sriptura indicat, frequenter ſuam mutat ſententiam

30. Vir quoque Sanctiſſimus Auguſtinus veſtigationis acumine cautus, inve-

niendi

* *Deeſt in* Exc
a Gladio perimus. *Grat.*
b Ut hæc noſtra. Exc.
c Qua. Exc.
d Hac. Exc.
e Volo. *Burc.* & *Exc.*
f Perſiſtant. *Exc.*
g Ita ſit miſer. *Burch.*
h Conſtitutione. *Burc.* Coortatione. *Exc.*
i Religatione. *C. A.* 22. q. 4.
Incomutabili.
K Innect. Sic enim per Hieremiam &c. *Burch. a quo interjecta deſunt.*
l Parcens.
m *Quid i mſs.* idem quidem, ejuſdemque Deitatis licet ſint dicta firmiſſima, crebro. *Exc. & Grat.*
Hierem. 18.
n Adoptata. *Exc.*
o Super mal. *Exc.*
Ezech. 13.
p Viro, quod *Exc.*
q Vitam. C. A.
r Converſus a juſtitia. *Exc. alias, ut noſtri.*
* *Deeſt Exc.*
s Preſſuræ. *Exc*
t Temperent. *Exc.*
u Sed nam S. Ambroſius in lib. 3. *De offic.* ita ait Purum igitur &c. *Bur quæ hic media ſunt, non agnoſcit.*
x Et C. A. Enim. *Exc.*
y Et ſacram. *Exc.*
z Petitura. *Amb. l. 1. c. 50.*
Matth. 14.
Marc. 16.
a Viatori. *unus mſ.*
Judic. 11.
b Seducat. Exc
c Ac ſi promittere quærat. *Burc.*
d Ius ſacramenti, tamen cont. *Burc.*
e Datur. *Exc.*
f Tale. C. A. *Exc.*
g Diſputans. *Exc.*
* *Deeſt.* C. A.
h Vover. id, quod ſibi. *in Burch.*
i Deus. Exc.

nie.di arte præcipuus, aſſerendi copia profluus, eloquentiæ flore venuſtus, ſapientiæ fructu ſœcundus, hæc in ſui uarrat a affatibus: *Duo ſunt omnino genera mendaciorum, in quibus non magna culpa eſt; ſed tamen non* b *ſunt ſine culpa; cum aut jocamur, aut* c *prximis mentimur; illud primum* d *in jocundo ideo non eſt pernicioſiſſimum, quia non fallit; novit enim ille, cui dicitur, joci cauſſa eſſe dictum; ſecundum autem ideo* e *mitius eſt, quia retinet nonnullam benevolentiam.* f Ideo ipſe: *Non auferat*, inquit, *veritas miſericordiam, non miſoricordia impediat veritatem. Si enim pro veritate, aut quaſi rigida veritate, oblitus fueris miſericordiam, non ambulabis in via Domini, in qua miſericordia, & veritas obviaverunt* g *ſibi.*

31. Beatus etiam Gregorius Papa, & h Libris, & meritis honorandus, atque in ethicis aſſertionibus pene cunctis merito præferendus, ſic in Libris inſert Moralibus: *Quia ergo Beemoth iſte; ita inexplicabilibus nodis ligat, ut plerumque mens in dubio adducta, unde ſe a culpa ſolvere nititur, inde culpa arctius adſtringatur, recte dicitur: Nervi teſticulorum ejus perplexi ſunt; argumenta namque machinationum illius, quo magis laxantur ut relinquant, eo magis implicantur ut terreant. Eſt tamen quod ad deſtruendus ejus verſutias utiliter fiat. Et cum mens inter minora, & maxima peccata conſtringitur, ſi omnino nullus ſine peccato evadendi aditus patet, minora ſemper eligantur. Quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi ſe in fugam præcipitat, ubi brevior murus* k *invenitur.*

32. Noſtri quoque ſæculi Doctor egregius, Eccleſiæ Catholicæ noviſſimum decus, præcedentibus ætate poſtremus, doctrinæ comparatione non infimus, & quod majus eſt, in l ſæculorum fine doctiſſimus, atque cum reverentia nominandus Iſidorus, in Libro Sententiarum ſecundo hæc pro tali narrat negotio: *Non eſt conſervandum ſacramentum, quod male* m *incaute promittitur; velut ſi quiſpiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius eſt enim ſacramentum non implere, quam permanere in ſtupri flagitio.* Similiter in Synonimis: *In malis promiſſis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum; quod incaute voviſti, non facies; impia eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur.* Hæc de ſacris Paginis, Auctoribuſque præcipuis breviſſime ſufficiat prælibaſſe. Nam plurima colligere poterit, qui hæc attentius legendo quæſierit. Cæterum quibus hæc nequaquam ſufficiunt, vel hinc ſumant cum rubore ſilentium, quia optat vas electionis anathema eſſe a Chriſto pro fratribus n noſtris, quam perdurare crudelibus in delictis.

a Affectibus. *Burch.*
b Eſt. *Exc.*
c Pro miſericordia ment. *Exc.* F. proximis ment. *Bur.*
d Inchoandū. *C. A.*
e Minut. Exc. ment tus. *Bur. Qui toto hoc loco mutilus eſt.*
f Idem. *Exc. Rom.* 3.
g Sib. Hinc Papa Gregor. in libro *Moralium*, ſic ait: Cum mens inter minora & max. *Burch. a quo cætera deſunt.*
h Et vitæ meritis. Exc.
i Tam. Exc. Job. 40.
k Invent. Hinc & Iſidorus ait: Tolerabilius eſt en m. *Burc.*
l Jam ſæculorum ultimorum Exc.
Iſidorus lib. 2. *Senten. cap.* 31 De jurament. *ſent.* 10. & 22. q. 4. Non illoc m Malum. *C. A.*
n Suis. Exc.

III. *De præmio Epiſcopalis ordinis titali.*

33. Tertiæ ratiocinationis alloquio doluimus, contra priorum monita Patrum, vota pernicioſiſſima poſterorum. Nam quanto frequentius illi noxia vetuerunt, tanto ſtudioſius iſti perpetrare vetita non quieſcunt. Sicque per contrarium, quod penitus occumbere debuit, inſultare non deſinit; & res quæ tot exciſa decretis, areſcere potuit, ad vicem o Lernæi capitis, ut ferunt fabulæ, truncata vireſcit. Denique, quod ſine magno dolore dicendum non eſt, reperiuntur quamplurimi negotio muneris perituri, mercari velle gratiam Spiritus Sancti, dum vile præmium donant, ut Pontificialis Ordinis ſublime culmen accipiant, obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: *Pecunia tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exſtimaſti per pecuniam poſſideri.*

34. Proinde quia uſitatum eſt p tale malum, & majorum frequenter exſtat mucrone ſucciſſum; nos quoque huic vulneri q cancroſo, ignitum, quod ſupereſt, adhuc injicimus ferrum; decernentes r omnimodo, ut quicumque deinceps s pro percipienda Sacerdotii t dignitate quodlibet præmium detectus fuerit obtuliſſe, ex eodem tempore ſe noverit anathematis opprobrio condemnatum, atque a u perceptione Chriſti Corporis, & Sanginis alienum, ex quo illum conſtat hoc exſecrabile Chriſto perpetraſſe flagitium. Quod ſi aliquis exſtiterit, qui accuſet, ille qui hunc Ordinem munerum fuerat acceptatione lucratus, & x ſuſcepti honoris gradu privetur, & in Monaſterio ſub perenni pœnitentia religetur. Illi vero, qui pro hac cauſſa munerum acceptores extiterint, ſi Clerici fuerint, honoris amiſſione multentur; ſi vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.

o Hydræ cap. *C. A.*
Actorum 8.
p Tantum. *Exc.*
q Canceroſo. *Exc.*
r Omnino. *Exc. Decret. Ivo p.* 6. *cap.* 38.
s Propter accipiendam. *Exc.*
t Dignitatem. *Exc.*
u Participatione. *Ivo. Exc.*
x Suſcepto. *Exc.*

IV. *De Epiſcopis pollutis.*

35. Quartæ congreſſionis eventu obvius ſeſe nobis intulit Pontificalis culminis lapſus, quem ante flere, quam diſponere compulſi ex ordine ſumus. Nam cum ſecundum carnis aſſumptæ myſterium Eccleſiæ ſuæ fuerit dignatus caput exiſtere Chriſtus, merito in membris ejus intentio Epiſcoporum officia peragere cernitur oculorum; ipſi enim de ſublimiori celſitudine [a] ordinum regunt, & diſponunt ſubjectas celſitudines plebium. Unde quanto ipſi fiunt ſequentium [b] ducatores, tanto meritorum lumine debent [c] eſſe fulgentes. Quapropter omnes Epiſcopi, inter cæterarum ornamenta virtutum, nitore carnis debent propenſius enitere; ut ex hoc audientes munditiam appetant, exquo Doctores immunditia non deturpat. Adeo ut ſi deinceps Epiſcopi detecti fuerint exſecrabilius flagitiis cum quibuſdam feminis pollui, [d] aut familiari peculiaritate verſari, noverint ſe irrevocabili ſententia Patrum ulciſci, ideſt, & loci, & ordinis ſui dignitate privari.

a Ordinis. Exc.
b Ductores. Exc.
c Præfulgere. Exc.
d Ac. C. A.

V. *De Sacerdotibus, Miniſtriſque pollutis.*

36. Quintæ actionis impulſu pervenit ad totius Concilii ſacrum auditum, quoſdam Sacerdotes, & Miniſtros obliviſcentes majorum [e] veteribus conſtitutis, aut uxorum, aut quarumcumque feminarum immunda ſocietate, & exſecrabili contagione turpari; [f] peſſimi cordis obſtinatione, tam ſacris literis, quam Patrum regulis obviantes, nec levi quidem reſpiramine memoriæ [g] commendantes, quod ſcriptum eſt: *Sancti eſtote, quoniam & ego Sanctus ſum, dicit Dominus.* Et illud Apoſtolicum: *Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, ideſt, fornicationem, & immunditiam, concupiſcentiam malam, & avaritiam.* Quibus quanto eſt pertinacior [h] uſus in malis, tanto auſterioribus convenit obviare decretis. Propter quod [i] flagitii dedecus, ſpecialiter hoc a Sancto Concilio definitur, ut omnes Epiſcopi idipſum in ſuis quærere ſolicite curent; & cum hoc veriſſime reperire potuerint, omnes [k] placiti [l] cautione [m] tali [n] diſtringant, ut nunquam ulterius tam abominanda committant. Mulieres vero, ſeu liberæ ſint, ſeu ancillæ, [o] ac illis turpitudine ſociatæ, ita omnibus modis ſeparentur, [p] & Monaſterio tradantur, ut ulterius ad [q] conſcios ſui criminis revertendi omnem habeant aditum denegatum. Illi vero ſi omnio coerceri nequiverint, uſque ad exitum vitæ ſuæ Monaſteriis deputati, [r] pœnitentiæ diſciplinis maneant omnino ſubjecti.

e Ac veterum Conſtitutorum Exc.
f Et peſſima. Exc.
g Contemplantes quod. Exc.
Levit. 19. 20.
Coloſſ. 3.
h Vis. Exc.
i Flagitiis detectis. Exc.
k Placita. Exc.
l Cautiatione. C. A.
m Taliter. Exc.
n Conſtringantur. C. A.
o Tam turpiter ſociatæ. Exc.
p Aut certe vendantur, ut u'ter. Exc.
q Conſcios.
r Diſciplinis monaſticis maneant. Exc.

VI. *Si uxores duxerint Subdiaconi, quid obſervandum.*

37. Sextæ diſcuſſionis objectu, quorundam male ſibi conſciorum patuit denotatum elogium. Nam relatum eſt nobis, quoſdam Subdiaconos, poſtquam ad ſacri hujus Ordinis pervenerint gradum, non ſolum carnis immunditia ſordidari, cum ſcriptum ſit: *Mundamini qui fertis vaſa Domini*; ſed etiam, quod dictu quoque nefas eſt, novis uxoribus copulari; aſſerentes, hoc ideo ſibi licere, quia benedictionem a Pontifice ſe neſciunt percepiſſe. Proinde omni excuſationum diſciſſo velamine, id præcipimus [s] obſervari, ut quum iidem Subdiacones ordinantur, cum vaſis miniſterii benedictio eis ab Epiſcopo detur (ſicut in quibuſdam Eccleſiis vetuſtas tradit antiqua, & ſacra dignoſcitur conſuetudo ſubſtare prolata) omni penitus ab illis ſorde mulierum, ac familiaritate remota. Quod ſi hoc vulnere deinceps fuerint ſauciati, mox erunt ſub pœnitentiæ oneribus uſque ad extremum vitæ Monaſteriis religandi.

Iſaias 52.
s Obſervare.

VII. *De Clericis, qui ad conjugia, moreſque ſæculi redierint.*

38. Septimæ aſſertionis acceſſu adiit cœtum noſtrum tam inverecunda progreſſio, quam ignobilis, ac deteſtanda præſumptio. Quoſdam enim, aut eventu neceſſitatum, aut metu periculorum [t] adeptos fuiſſe novimus Eccleſiaſticarum officia dignatum; & quoniam cum illis hæc imponerentur, id ſibi fieri noluiſſe [u] teſtantur, iccirco * hæc * ſpernere, atque ad priſtina pertentant conjugia, moreſque redire; tam nequiter cæleſtia jura ſolventes, quam promptе ſæcularibus exſtant illecebris inhiantes. Qua de re noſſe nos convenit, quod Epiſcopalis eminentiæ [x] culmen non immerito ſacris omnibus eſſe ſumma percenſuit, quæ cæteris Sacerdotibus exercenda prohibuit; ſcilicet Templorum Dei ſacrationem, [y] Chriſmæ benedictionem, ſacrorumque Ordinum in-

t Ab Epiſcopis ſumpſiſſe nov. Exc. aliqui.
u Teſtati ſunt. Exc.
* Deeſt C. A.
x Divina auctoritas non immerito ſacris omnibus eſſe ſumma percenſuit. Exc.
y Chriſmatis. C. A.

inſtitutionem, quæ tam [a] divinaliter ordinata perſiſtunt, quam excellentiſſime conferuntur; quia & tanto ab eis ſingulariter impenduntur, quanto eidem ſummo culmini peragenda ſervantur. Quomodo ergo quod in ſe recipit, a ſe rejicere poterit, cum hæc a nullo altero conferri, quam a ſolis Pontificibus novit, a quibus nec ligata ſolvi, nec ſoluta [b] poterunt ab aliquo religari? Sic enim ad Petrum Veritas ait: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælo; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælo*. Nequaquam ergo aliquando poterit profanari, quod Divina juſſione, ſimulque Apoſtolicæ traditionis auctoritate, ſacrum noſcitur extitiſſe.

a Dival'ter. *C. A.*
b potuerunt. Exc. *aliqui.*
Matth. 16.

39. Verum ſicut ſanctum Chriſma collatum, & Altaris honor, evelli non queunt, ita quoque [c] ſanctorum decus honorum, quod his compar habetur, & ſocium, qualibet fuerit occaſione perceptum, manebit [d] omnibus modis inconvulſum. Ad extirpandum vero radicitus hujus callidæ machinationis inutile argumentum, id ſibi ratinnabiliter dari noverint in objectu, quod ſacroſancti Baptiſmatis inappretiabile donum eſt ſemper; & ſæpe non ſolum nolentibus, verum etiam (quod majus eſt) neſcientibus impertitur; ſed hoc a nullo penitus profanari permittitur. Quod [e] ſi & hic opponitur, necdum rationis [f] capaces exiſtere, qui [g] hoc probantur accipere; [h] hic omnimodo [i] conticeſcant, quia ſi majores impune non deſerunt, quod parvuli, vel neſciendo, vel nolendo percipiunt; quanto magis non convenit [K] violare quod pro mortis, aut pœnarum evadenda pernicie, occulta Dei diſpenſatione dignoſcitur obveniſſe?

c Sacrorum. *ms.* ſacrum. Exc.
d Omnimode. Exc.
e Et ſi hic. Exc.
f Capacem. Exc
g Probatur. Exc.
h Hinc. *C. A.* Exc.
i Cognoſcant. Exc.
K Violari. Exc

40. Recedant ergo [l] talium deſideriorum impudorati fautores; & licet invite perceperint quod non merebantur habere, libenter tamen, ob cæleſte retineant præmium, quod nolendo, [m] per terrenæ conſecuti ſunt neceſſitatis eventum; ut [n] tamen inviti appetant bona diligere, [o] quæ ſponte videntur [p] deſides impugnare. Quod ſi quis poſt hoc perennis diſpoſitionis edictum, non ſinceriter ſacris inhæſerit cultibus, & abjiciens a ſe gratiam, quam accepit, [q] relabi ad conjugia, moreſque ſæculi attentaverit, vel eum redire [r] conſtiterit, mox omni Eccleſiaſtici Ordinis dignitate [s] privatus, vere, ut apoſtata, a Sanctæ Eccleſiæ liminibus, & ſocietate Fidelium habeatur prorſus excluſus, Monaſterii clauſtris, donec advixerit, ſub pœnitentia retrudendus.

l Dei. ſine verecundia Imp. Exc.
m Propter. Exc
n Tam. Exc.
o Quam. Exc.
p Deſidentes. Exc.
q Relabitur. Exc.
r Ad hoc conſt Exc.
s Privetur, & ut ap. Exc.

VIII. Ut nullus ordinetur, qui non perfecte noverit Officia Eccleſiaſtica.

41. Octavæ diſceptationis [t] affectu reperimus, quoſdam Divinis Officiis mancipatos tanta [u] neſciente ſocordia plenos, [x] ut nec in illis probentur inſtructi competenter Ordinibus, qui quotidianos verſantur in uſus. Proinde ſolicite conſtituitur, atque decernitur, [y] ut nullus, cujuſcumque dignitatis Eccleſiaſticæ deinceps [z] percipiat gradum, qui non totum Pſalterium, vel Canticorum uſualium, & Hymnorum, ſive baptizandi perfecte [a] noverit ſupplementum. Illi vero, qui jam honorum dignitate funguntur, hujus tamen ignorantiæ cæcitate vexantur, aut ſponte ſumant intentionem [b] neceſſaria perdiſcendi, aut a majoribus ad lectionis exercitia cogantur [c] inviti. Abſurdum ſiquidem eſt, eos, qui cæteros ſimpliciores, & laicos habent docere (quibus & diſciplinæ, & vitæ debent eſſe veluti quoddam ſpeculum) ad alicujus Ordinis, vel dignitatis promoveri ſtatum, qui Legem Dei ignorant, nec literarum ſaltem mediocritate ſint inſigniti. Nullus igitur ad ſacra Dei Myſteria tractanda veniat indoctus* lotus aliquis, aut ignorantiæ tenebris cæcutiens; ſed ſolus is accedat, quem morum innocentia, & literarum ſplendor reddunt illuſtrem. Aliter ordinaturis, & ordinandis imminet in poſterum Dei, & ejus Eccleſiæ vindicta.

t Affatu. Exc.
u Neſcientiæ. *C. A.*
x Ita literarum & diſciplinæ ignaros, ut nec in illis. Exc. *quidam.*
y Nullus. Exc
z Percipiant. Exc.
a Noverit.
b Neceſſariam Exc.
c In quibuſdam Exc. *Hic ſequentia ſubjunguntur.*

IX. De his, qui eſum carnium in quadraginta diebus percipiant.

42. Nonæ intentionis admonitu detecta eſt ingluvies horrenda voracium, quæ dum fræno parſimoniæ non aſtringitur, Religioni contraire [d] cenſetur. Nam dicente Scriptura: *Qui ſpernit minima, paullatim* [e] *decidet* in maxima**. Illi [f] tanto edacitatis [g] improbæ ſumptu graſſantur, ut cæleſtia, & pene ſumma contemnere videantur. Etenim cum Quadrageſimæ dies anni totius decimæ deputentur, quæ in oblatione jejunii [h] Domini conſecrantur, quibus etiam ſaluberrime conditio humani generis expiatur, dum a quatuor Mundi partibus ad hanc homo Religionem crediturus adducitur; [i] quatuor elementis

d Monſtratur. Exc.
Eccl. 19.
e Decidit. Exc.
* *Deſunt C. A.*
f Tanta. Exc.
g Improbitate gial. Exc.
h Domino. Exc
i Et ex quat. Exc. C. A.

tis formatus, propter trangreſſionem Decalogi quaterdecies convenienter affligitur, [a] illi auſu temerario hæc omnia [b] contemnentes, [c] voracitatis ingluviem non frænant, & (quod pejus eſt) Paſchalia Feſta illicitorum eſuum [d] præceptione profanant.

43. * Quibus * ex hoc adeo accerrime interdicitur, ut quiſquis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragilitatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſsibilitate, diebus Quadrageſimæ eſum carnium præſumpſerit attentare, non ſolum reus erit Reſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejuſdem diei ſancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, ut ipſius anni tempore ab omni eſu carnium abſtineat * gulam *; quia ſacris diebus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam. Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſsitas arctat, non ante prohibita violare præſumant, quam a Sacerdote permiſſum [e] accipiant.

a Illis qui. Exc. b Contemnunt Exc. c Nec vorac. ingl. frænant. Exc. d Perceptione. Exc. * Deeſt Exc. Ivo p. 15. * Deeſt Ivon. e Percipiant.

X. *De Rectorum reverentia apud Synodale Decretum.*

44. Decimæ [f] conlocutionis aſſenſu moleſtis actibus, quos ſagax indagatio pietati obviare detexit, & non tam bene regendi licentia, quam ſe magnitudo impugnaſſe probavit, ſatis, ut opinamur, & Lege glorioſi Principis; & Decreto Sanctæ Synodi huius contradictum eſſe conſpeximus. Ita enim Sanctus Spiritus per utraſque definitiones mortalium corda perſlavit, ut vitali flatu verborum in poſterum omnem exureret male concupiſcentium rabiem animorum. Actum namque eſt in definitionibus ipſis, ut quia pietatis Divinæ incomprehenſibilis, & ignota * natura *, ſeſe conditioni mortalium in [g] unione Perſonæ conjunxit Myſterio redemptionis humanæ, nos quoque [h] a membris capitis hujus, & perfidiæ malum, & concupiſcentiam, quæ radix malorum eſt omnium, & avaritiam, quæ invenitur ſervitus Idolorum, pari ſimul igne, ac mucrone, totoque artificio radicitus evellamus, ac diſſecemus.

f Colluctationie. Exc. * Deſunt Exc. g Unitate. Exc. h Membra cap Exc. c. Timoth. 6. Epheſ. 5.

45. Ab hinc ergo, & deinceps, ita erunt in Regni gloriam præficiendi Rectores, ut aut in Urbe Regia, aut in loco, ubi Princeps deceſſerit, cum Pontificum, Majorumque Palatii omninodo eligantur aſſenſu; non [i] forinſecus, aut conſpiratione paucorum, aut ruſticarum plebium ſeditioſo tumultu. Erunt Catholicæ Fidei aſſertores, eamque, & ab hac, quæ imminet, Judæorum perfidia, & a cunctarum hæreſum injuria defendentes; erunt actibus, [k] judiciis, & vita modeſti; erunt in proviſionibus rerum tam [l] parci amplius, quam extenti, ut nulla vi, aut fictione ſcripturarum, vel definitionum qualiumcumque contractus a ſubditis vel exigant, vel exigendos intendant; erunt in conquiſitis [m] oblationibus gratiſsime rebus, non proſpectantes proprii juris commodi, ſed conſulentes Patriæ, atque Genti.

i Cœtu aut. Exc. K Judicee. Exc antiqui. l Parci pluſquã extenti. Exc. m Obligationis gratiſſimæ rebue. Exc.

46. De rebus congregatis ab eis, [n] illas tantum ſibi vendicent partes, quas dictaverit auctoritas Principalis. * Verum quæcumque inordinata reliquerint, [p] hæreditabunt gloriam ſucceſſoris. [q] Propria eorum, & ante Regnum juſtiſsime conquiſita, aut filii, aut hæredes capiant jure proximitatis. De affinium ſucceſſione, vel munere, quamvis inordinata relicta, [r] * aut * primo tantum filiis, aut hæredibus ſequenter proficiant, vel propinquis. Atque ita in eorum cunctis actibus, moribus, atque rebus præfatæ Legis erit auctoritas valitura, ut [s] ea perenniter maneat inconvulſa. Et non prius apicem Regni quiſquam [t] perceperit, quam ſe illa per omnia ſuppleturum juriſjurandi taxatione definiat. Cui etiam Legi, vel Decreto [u] Epiſcopali, non ſolum in futuro, ſed etiam in præſenti, reverentiam apponentes decernimus, ut quicumque detractor, & non potius venerator Decreti eiuſdem, atque Legis eſſe maluerit, ſive Religioſus ille, ſive ſit laicus, non ſolum Eccleſiaſtica excommunicatione plectatur, verum & ſui Ordinis dignitate privetur.

n Illæ. C. A. o Rerum. C. A. p Hæreditabunt ſucceſſores proprii eorum. Exc. q Proprii. C. A. r Sint. ant. C. A. * Deeſt A. C. s Et. A. C. Exc. t Percipiat. Exc. u Epiſcopalem Exc.

XI. *De profanatoribus Decretorum Patrum.*

47. Undecimæ occaſionis articulo Decretorum univerſalium perenne demus firmamentum, ſcientes, quod multimoda ſemper Deus oppoſitione judiciorum [x] ærumnam relevet oppreſſorum; & ſicut malis exigentibus hominum permittit exerceri pœnas ultionum, ita cum voluerit, gravedines relevat preſſurarum. Hinc & Decreta præcedentium Patrum, ad contentionis jurgium radicitus evellendum, rite Synodalem fieri cenſuere conventum; ut illic de diverſitate judiciorum [y] protenſæ lites habeant terminum, ubi Spiritus Sanctus univerſalem coadunaverit cœtum.

x Ærumnas relevae. Exc. y Præteritæ. Exc.

Ab

48. Ab hoc ergo Spiritu Sancto ſucenſi, ne [a] quilibet in poſterum, aut impune valeant [b] commoveri, aut generalia Statuta [c] convellere, plena decernimus unanimitate connexi, ut quæcumque pro Fidei cauſſis, Eccleſiaſticiſque negotiis, aut in præteritis geſtis, aut in præſentibus conſtitutis, aut futuris etiam in Decretis, [d] vel ſint, vel fuerint definitiones conſcriptæ [e] univerſali auctoritate, nullus his deinceps contradicere audeat, nullus ea [f] evertere præſumat, nullus non implere contendat. Nam ſi quis ex religione contra hæc inobediens, aut ſuſurrans, vel ſi certe lacerator, aut invidus, [g] aut non potius eorundem factor exſtiterit [h] gratioſus, & honoris ſui, & communionis [i] ſanctæ lugeat amiſsione mulctatus. Cum vero quælibet ſancta Synodus agitur, aut pacifice inter [k] Pontifices quippiam definitur, ſi pauciores per neſcientiam, vel contentionem ſorte diſſentiant, aut commoniti plurimorum ſententiæ cedant, aut ab eorum cœtu cum dedecore confuſionis abſcedant, [l] & excommunicationis annuæ ſententiam luant.

[a] Qualiber. Exc. [b] Commitii. Exc. [c] Convelli. Exe. [d] Quæ ſint, vel fuerint. *C. A.* [e] Univerſalis auctoritatis. *C. A.* [f] Reverberate. *C. A.* [g] Ac. Exc. [h] Gratia, & honore ſui Exc [i] Sacræ. Exc. [k] Epiſcopos. *C. A.* [l] Aut. Exe.

XII. De his, qui ſpernunt hæc ſancita.

49. [m] Duodecima, quæ eſt finalis, & ultima, ſacratiſsimi Principis obſecratione piiſsima, pro Judæorum abominabili, & nefanda perfidia, exſecranda noſtro cœtui perpatuit cauſſa; quam iccirco in fine ſententiarum cenſuimus eſſe ponendam, quoniam eandem Gentem delicti ſui merito retro ductam, per Divinæ ſanctionis oracula a capite [n] poſitam deflemus [o] in caudam. Sed quia Chriſtus, ut pro nobis, ita quoque pro illis eſt mortuus, juxta quod ipſe ait: *Non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierant domus Iſrael*; neceſſarium duximus, ſummam pro eis impendere curam, pro quibus ſuam Chriſtus ponere non dedignatus eſt animam. Ideoque Principali clementia devotiſsime [p] præfaventes, quæ ob hoc ſui Regni apicem a [q] Domino ſolidari præoptat, ſi Catholicæ Fidei pereuntium turmas acquirat (indignum [r] orthodoxæ Fidei Principem ſacrilegis [s] imperare, Fideliumque plebem infidelium ſocietate polluere) nihil aliud pro his ex noſtra ſententia definitur, quam ut Decreta Concilii Toletani, quod divæ memoriæ Siſenandi Regis aggregatum eſt tempore, a nobis, ac poſteris omnimoda ſuppleantur. [t] Quiſquis autem ab eiuſdem Synodi voluerit ſententia diſſentire, ut vere ſacrilegum ſe noverit condemnari.

[m] Duodecimæ quæſtionis propoſitione, quæ eſt. Exc. [n] Sepoſitam. *C. A.* [o] Nunc eſſe in cauda. Exc. *Matth.* 15. Percuſſit eos Dominus in poſteriora. Opprobrium ſempiternum dedit eis. [p] Approbante Exc. [q] Deo. Exe. *Concil. Tol.* 4. *cap.* 56. 57. 58. 59. 61. 62. [r] Indig. reputans Exc. [s] Imper. & infidelium ſocietate pollui Exc [t] Qui. Exe.

XIII. De gloria Trinitatis, & Principis.

50. Divinæ Trinitats inſeparabile nomen, ſicut inſpiratione mirabili noſtrorum tractatuum primordia [u] lineavi, ita conſummatione ſublimi [x] eadem jam perficiendo [y] concludit; ut in illo ſit noſtrum explicuiſſe, a quo nobis adſuit inchoare. Damus ergo gloriam, & honorem eidem Sanctæ, atque [z] indiviſibili Trinitati, quæ nobis [a] ex ſe dicere contulit; & in ſe dicta complevit, atque reformavit [*] in [*] extremitate ſæculorum remedia pietatum, & reſolvit ligamina [b] vinculorum. Sit gratiarum actio, ſalus, & benedictio exercituum Domino ſuper [c] ſereniſſimum Reccesvinthum Principem glorioſum. Gratiarum actio & reverentiæ plenitudo a nobis omnibus in commune, ipſi clementiſſimo Principi bonorum gratifico largitori; cujus votorum inſtantia, benigna Deus attulit complementa; cujus [d] diſpoſitione piiſſima, preſſurarum removit exitia; cujus temporibus [e] conſerat vigere juſtitiam, & exuberare miſericordiam opulentam; cui poſt præſentis ævi tempora, diuturnam cum Sanctis omnibus tribuat in remuneratione coronam.

51. Nos autem omnes hanc decretorum ſeriem ex [f] rectæ, vel pietatis, ac juſtitiæ ſonte manantem, coram Deo, & Sanctis Angelis ejus, orthodoxis omnibus, & nunc, & in [g] futurum impenſiſſime commendamus; obſecrantes enixius, ut hanc, & reverenter adimpleant, & ab æmulis benigne defendant. Contemnentibus [h] eam divinæ ſeveritatis ultio pavenda [i] proveniat; obſervantibus autem miſericordia profluens, pax perpetua, & gloria ſempiterna contingat. Hujus quoque ſententiæ fortitudine, vel [k] valore, decreti noſtri ſeriem, quam in ſereniſsimi Domini noſtri Reccesvinthi Regis [l] edimus nomine, pro rebus a divæ memoriæ patre ſuo quolibet titulo conquiſitis, decernimus omnino conſtare. Legem denique, quam pro coercenda Principum horrenda cupiditate idem clemetiſsimus edidit Princeps, ſimili robore firmamus, atque, ut [*] in [*] futuris retro temporibus, modis omnibus obſervetur, pari ſententia definimus.

[u] Illuminavit. Exc. [x] Eundem. Exc [y] Concludat. Exc. [z] Inviſibil. Exc. [a] Et hæc dic. Exe. *alias*: & ex ſe dic. [*] *Deeſt* Exc. [b] Vinc. collationibus gratiarum. Salus. *C. A.* [c] Sereniſſimo Reccesvintho Principe glorioſo. Exc. [d] Diſpoſitio. Exc. [e] Conferet juſtitia vigorem, & exuberare miſericordiam opulentam Cui Dominus poſt. Exc. [f] Rect. fidei. Exe. [g] Futuro Exe. [h] Et contemnent. *A. C.* [i] Perveniat. Exc. [k] Vigore. Exc. [l] Edidimus. Exc. [*] *Deeſt* Exc.

Quæ

52. Quæ etiam ne taciturnitate temporum, vel oblivioſa vetuſtate [a] depereant, huic noſtræ conſtitutioni utraque decernimus innectenda; [b] ita cunctorum memoriæ commendanda, ut a cunctis regulis ſuperius ordinatis [c] nuſquam maneant ſegregata. Cætera quoque decretorum noſtrorum judicia, quæ ab [d] hac Synodo noſcuntur eſſe confecta, ſi quis convellere forſitan decreverit, aut [e] temere complere neglexerit, vel infringere quandoque voluerit, per judicium omnipotentis Dei anathema ſit. Soli autem Deo noſtro gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

53. *Interfuerunt huic Sancto Concilio [f] Pontifices numero [g] quinquaginta duo, Abbates duodecim, Vicorii Epiſcoporum decem, Viri Illuſtres Palatini ſexdecim, id eſt.*

1. Orontius Emeritenſis Metropolitanus Epiſcopus.
2. Antonius Spalenſis Metropolitanus Epiſcopus.
3. Eugenius Regiæ urbis Metropolitanus Epiſcopus.
4. [h] Potamius Bracarenſis Metropnlitanus Epiſcopus.
5. Gabinus Calagurritanus Epiſcopus.
6. Epartius Italicenſis Epiſcopus.
7. Anſericus Segobienſis Epiſcopus.
8. Dunila Malacitanus Epiſcopus.
6. [i] Talo Gerundenſis Epiſcopus.
10. Stephanus Aſtigitanus Epiſcopus.
11. Tagonius Valerienſis Epiſcopus.
12. [K] Donum-Dei Impuritanus Epiſcopus.
13. Ubinibal Illicitanus Epiſcopus.
14. Joannes Caurienſis Epiſcopus.
15. Floridius [l] Segobrienſis Epiſcopus.
16. Marcus [m] Caſtellonenſis Epiſcopus.
17. Georgius [n] Agathenſis Epiſcopus.
18. Vincentius Tuccitanus Epiſcopus.
19. Selva [o] Egitanienſis Epiſcopus.
20. Ubidericus [p] Segontinus Epiſcopus.
21. Candidatus Aſturicenſis Epiſcopus.
22. [q] Davila Complutenſis Epiſcopus.
23. Egeredus Salmanticenſis Epiſcopus.
24. Athanaſius [r] Setabitanus Epiſcopus.
25. [s] Guericus Auſonenſis Epiſcopus.
26. Mauricius Oretanus Epiſcopus.
27. Abientius Elborenſis Epiſcopus.
28. Filimirus Lamicenſis Epiſcopus.
29. Servandus [t] Eliplenſis Epiſcopus.
30. Sylveſter Carcaſſonenſis Epiſcopus.
31. [u] Ala Eliberitanus Epiſcopus.
32. [x] Unadila Viſenſis Epiſcopus.
33. [y] Amanurus [z] Abilenſis Epiſcopus.
34. [a] Aſrila Dertoſanus Epiſcopus.
35. Adeodatus Pacenſis Epiſcopus.
36. [b] Bacanda [c] Egabrenſis Epiſcopus.
37. Felix [d] Valentinus Epiſcopus.
38. [e] Euphorus Cordubenſis Epiſcopus.
39. Froila Menteſanus Epiſcopus.
40. Giberius Bigaſtrenſis Epiſcopus.
41. Maurellus [f] Urgelitanus Epiſcopus.
42. Hermeofredus [g] Lucenſis Epiſcopus.
43. [h] Aſcarius Palentinus Epiſcopus.
44. Celedonius Calabrienſis Epiſcopus.
45. Litorius Aucenſis Epiſcopus.
46. Julianus [i] Aucitanus Epiſcopus.
47. [k] Sona Aurienſis Epiſcopus.
48. [l] Servo deus [m] Baſtitanus Epiſcopus.
49. Siſebertus [n] Coimbrenſis Epiſcopus.
50. [o] Tajo Cæſarauguſtanus Epiſcopus.
51. Euſebius Oſcenſis Epiſcopus.

Bal-

a Deſerantur. Exc.
b Et ita. Exc.
c nequaquam. Exc.
d Hac ſancta. Exc.
e Temerariter. C. A.
f Qui & ſubſcripſerunt.
g Quinquaginta quinque, ſcilicet. *Exc.*
h *Exc.* Potamius Calagurritanus Epiſc. Et in ſequenti ſubſc. Potamius Bracarenſis Metropolitanus Epiſc.
i *Alias*, Tajo. *C. A.*
K Donus Impyrenæus Epiſcopus. *Exc.*
l Segobricenſis Exc.
m Caſtulonenſis. Exc.
n Egitanenſis. C. A.
o Egabrenſis.
p Segontienſ. Exc.
q Dalila. *Exc.*
r Setabienſis.
s Guericus C. A.
t Illipenſis. Exc
u Aja. *Exc.*
x Unadila C. A. Exc.
y Amanungus. C. A. Exc.
z Elnenſis. Exc
a Aprila. C. A.
b Bacauda. C. A. Exc.
c Agabrenſis. Exc.
d Valentinenſis Exc.
e Phoſphorus. C. A. Exc.
f Urgelenſis. Exc.
g Icenſis C. A.
h Aſcaricus. Exc.
i Accitan. *Exc.*
K Sontanus. Exc.
l Servus-dei.
m Baſtianus. *Exc.*
n Conimbricenſis. Exc.
o Taja. C. A.

52. [a] Balduigius [b] Arcavicenſis Epiſcopus.

ITEM ABBATES.

1. Fugitivus [c] Abbas * ſubſcripſi. *
2. Anatolius Abbas * ſubſcripſi. *
3. Euſicius Abbas * ſubſcripſi. *
4. Ildephonſus Abbas * ſubſcripſi. *
5. Simpronius Abbas * ſubſcripſi. *
6. Eumerius Abbas * ſubſcripſi. *
7. Quiriacus Abbas * ſubſcripſi. *
8. Morarius Abbas.
9. Joannes Abbas.
10. Secundinus Abbas.
11. Marcellinus Archipresbyter Toletanus * ſubſcripſi. *
12. [d] Siliconus Primicerius * ſubſcripſi. *

ITEM [e] VICARII EPISCOPORUM.

1. [f] Oſdulphus [g] Avianchimari Epiſcopi Eccleſiæ Dumienſis ſubſcripſi.
2. Servandus Archipresbyter Vincentii Epiſcopi Eccleſiæ [h] Agarenſis ſubſcripſi.
3. Godeſcalcus Presbyter [i] Egilanis Epiſcopi Eccleſiæ [K] Oxomenſis ſubſcripſi.
4. [l] Matericus Presbyter [m] Soſani Epiſcopi Eccleſiæ [n] Britanienſis ſubſcripſi.
5. Victorinus Presbyter Beati Epiſcopi Eccleſiæ Tudenſis ſubſcripſi.
6. [o] Suttericus Diaconus Gaudiolani Epiſcopi Eccleſiæ Ilerdenſis ſubſcripſi.
7. [p] Conantius Diaconus [q] Mareli Epiſcopi Eccleſiæ Danienſis ſubſcripſi.
8. Daniel Diaconus Marcelli Epiſcopi Eccleſiæ Urcitanæ ſubſcripſi.
9. Sindigis Diaconus Vincibilis Epiſcopi Eccleſiæ Irienſis ſubſcripſi.
10. Sagarelus Diaconus Saturnini Epiſcopi Eccleſiæ Oſonobenſis ſubſcripſi.

[r] ITEM EX VIRIS ILLUSTRIBUS OFFICII PALATINI.

1. [s] Hodoacrus Comes Cubiculariorum, & Dux.
2. [t] Oſilo Comes Cubiculariorum, & Dux.
3. Adulphus Comes Scantiarum, & Dux.
4. [u] Dabilo Comes, & Procer.
5. [x] Aſtalaus Comes.
6. Atanephus Comes, & Dux.
7. Ella Comes, & Dux.
8. Paullus Comes Notariorum.
9. [y] Tuancius Comes Scantiarum.
10. Euredus Comes, & Procer.
11. [z] Ricilla Comes Patrimoniorum.
12. Afrila Comes Scantiarum.
13. [a] [b] Ubendurius Comes Scantiarum, & Dux.
14. Fundila Comes Scantiarum, & Dux.
15. [c] Cuneſridus Comes [d] Spathariorum.
16. Frulla Comes, & Procer [e].

*Decretum * in die ſecunda univerſalis Concilii editum in nomine Principis.*

LIV. SOliditatem reddidiſſe fracturæ, atque feciſſe conſurgere quod extiterat [e] colliſum, & incrementum eſt [f] uſitatæ mercedis, & plenitudo conſummatæ perfectionis. Ponderi etenim collidentis ruinæ, ſi æqualium proximorum [g] curam convenit obviare, quanto grandioris culpæ erit, Prælatos incuriæ diſcrimen incurrere, ſi non quo valent [h] excommunicationis [i] onere commiſſos procurent populos ſublevare? Properandum ergo eſt inter ruinas colliſionum catervas eripere colliſorum; ut ex hoc jugiter, & ultra, nec vigorem nocendi habeat exſecranda preſſura, & omnis compreſſus noverit ſanctionis eſſe [K] ſacra ſibi collata remedia. Cum decurſis ergo temporibus duræ damnationis ſeſe poteſtas * gravis * attolleret, & in ſubjectis populis [l] imperium dominantis non formaret jura regiminis, ſed excidia ultionis; aſpeximus, ſubditorum ſtatum non ex ordine vegetari Rectoris, ſed dejici ex gravedine poteſtatis. [m] Contraxerant enim Leges elata faſtigia in bifronti diſſidio motionis, & aut in culpis Lex ardua ſæviebat, aut in ſpoliis favorem Lex [n] voluntarie commodabat. Inde mœſtos animos non ſpes fovebat ex munere, ſed tolerantia vexabat in funere. Inde jam in reparationis occurſu, non tantum nos abire ratio ſola cogit, verum & ipſa [o] commotio rerum impellit; ut ex omnium animorum deliberatione concordi illa [p] maneat ſententia dicta, quæ & finem auſibus rite ponat illicitis, & conſultum ſalvandis jure ferat populis.

a Valduigius. C. A.
b Arcobricenſis. Exc.
c Abba eſt ſemper in C. A.
* Deeſt. Exc.
* Deeſt. Exc.
* Deeſt. Exc.
* Deeſt. Exc.
* Deeſt. Exc.
* Deeſt. Exc.
* Deeſt. Exc.
* Deeſt. Exc.
d Siriculus. C. A.
* Deeſt. Exc.
e Vicaria. C. A.
f Odulgus, Abbas Riachimari Epiſcopi. Exc. Adſalus Archipresbyter ſubſcripſi.
g Aviachimare C. A.
h Egarenſis. C. A. Gerabricenſ Exc. alias ut noſtri.
i Egilæ. Exc.
K Oxonobienſ Exc.
l Mattericus. Exc.
m Somnani. Exc.
n Britoleaſ. Exc.
n Guitericus Diaconus. Exc
o Tonantius Diac. Gaudulani Epiſcopi Eccleſiæ Ilerdenſis. Exc.
p Maurelii Dianen. Eccl. Ep. Exc.
q Viri illuſtres offic. P. Exc.
r Hodoagrus. C. A. Odoacer Exc.
s Oſilo. Exc.
t Babilo. C. A.
u Ataculſus. C. A.
x Evantius Exc
y Riquira. C. A.
z Ruccilla Exc
a Benedarius. Exc.
b Cunefredus. Exc.
c Sacrariorum Exc.
d In C. A. eſt amplius. Procera Comes Patrimoniorum.
e Concidiſſe. C. A.
f Uſuræ. C. A.
g Cura, in aliis.
h Ex communionis. Exc.
i Honore. C. A.
K Sitæ. C. A.
l Impiorum dominatus. Exc.
m Contraxerunt enim Reges. Exc.
n Voluntaria. Exc.
o Commonitio Exc.
p Emanet. C. A.

LV. Quoſdam namque conſpeximus Reges, poſtquam fuerint Regni gloriam aſſequentes, extenuatis viribus populorum, rei propriæ congerere lucrum; & obliti [a] quod regere ſunt vocati, defenſionem in vaſtationem converturt, qui vaſtationem defenſione pellere debuerunt. Illud gravius innectentes, quod ea, quæ videntur acquirere, non Regni deputant honori, nec gloriæ, ſed ita malunt in ſuo jure confundi, ut veluti ex debito decernant hæc in liberorum poſteritatem tranſmitti. Quam itaque ob rem in proprietatis illa conantur redigere [b] ſinum, quæ pro ſolo conſtat illos Imperiali percepiſſe faſtigio; [c] aut pro libito, in juris proprii collocant antro, quod publicæ utilitatis acquiſitum eſſe conſtat obtentu. Nam numquid ad illos, aut populorum adventus, aut rerum poterat concurrere cenſus, niſi extitiſſent gloriæ ſublimati culminibus? aut ab æqualibus illi [d] potuerant rerum coacervatione ditari, niſi [e] ſubjectis glorioſo apice potuiſſent attolli?

a Quod Reges ſint vocati C. A.
b Sinu. C. A.
c Ut quodlibet C. A.
d Potuerint. *Exc.*
e Per ſubjectos *Exc.*

56. Omnia tamen certe totius plebis membra ſubjecta, dum ad principale caput relevant attentum debitæ [f] viſionis [g] obtutum, ab illo negotiorum proſpectant remedium, cui modo gratum, modo debitum irrogant cenſum. Regalis proinde ordo ex hoc cuncta ſibi deberi convincit, ex quo [h] ſe regere cuncta cognoſcit; & inde conquiſita, non alteri, quam ſibi juſte defendit; unde non perſonæ, ſed potentiæ ſuæ hæc debere non ambigit. [i] Regem etenim jura faciunt, non perſona; quia nec conſtat ſui mediocritate, ſed ſublimitatis honore. Quæ ergo honori debentur, honori deſerviant, & quæ Reges accumulant, Regno relinquant; ut quia eos gloria Regni decorat, ipſi quoque gloriam Regni non extenuent, ſed exornent.

f Juſſionis. *Exc.*
g Obtutu. *Exc.*
h Se regem recognoſcit. *Exc.*
i Reg. terrenſi *Exc.*

57. Habeant deinceps jure conditi Reges in regendo corda ſolicita, in operando facta modeſta, in decernendo judicia juſta, in parcendo pectora prompta, in conquirendo ſtudia parca, in conſervando vota ſincera; ut tanto gloriam Regni cum felicitate retentent, quanto jura regiminis manſuetudine conſervaverint, & æquitate direxerint promiſſæ præmium [k] dilectionis. Ne non prodiiſſe putetur ex fomite rationis, [l] revelare convenit [m] evidentiſsimam ſpeciem operis; ut ex illo nos idoneos aſſertores habeat probitas veritatis, ex quo [n] ſe per ſemetipſam reſervaverit qualitas actionis.

K Dictionis. *Exc.* ditionis. C. A.
l Relevare. C. A.
m Evidentiſſima ſpecie. *Exc*
n Semper ſemet ipſum C. A.

58. Ecce enim, ita ex Gentis noſtræ mediocribus, majoribuſque perſonis multos hactenus corruiſſe reperimus, & deflemus, ut eorum agnitis ruinis, non aliud poſsimus, quam Divinæ judicia conſiderare [o] permiſsionis. Quorum quidem donorum ſpolia, & potentiarum divitias, ſimul & prædia ita conſpicimus prorſus exinanita, ut nec fiſci uſibus commoda, nec Palatinis Officiis reperiantur in remedium ſalutare collata. Cujus rei ex utroque concurrente defectu, dum & adjudicatos ſententia judiciorum eliſit, & in eorum bonis ad ipſorum vicem munificatus [p] nemo ſurrexit pene, non res iſta diſciplinam in ordine, ſed defectum poſuiſſe penſatur in Gente; illo majori ſalutis diſpendio cumulato, quod tam hæc, quæ [q] de judicatis vigor judiciorum abſtraxerat, quam illa, quæ qualiſcumque proventus ordine profligationis [r] congeſſerat, tota proprietatis Principum amplitudo in ſignum ſuæ receptionis incluſerat; ſic ſolo principali ventre completo, cuncta totius Gentis membra vacuata langueſcerent ex defectu. Unde [s] eveniet, ut nec ſubſidium mediocres, nec dignitatem valeant obtinere majores; quia dum ſolius poteſtatis vigor maxima occopavit totius plebis ſtatus, nec minima [t] jure defendit.

o Promiſſionis *alius ms.*
p Nemo pene non tenuiſſe diſciplinam. *Exc*
q A. *Exc.*
r Contriverat. *Exc.*
s Evenit. *Exc.*
t Jura. *Exc.*

LIX Adeo cum omni Palatino Officio, ſimulque cum majorum, minorumque conventu, nos omnes, tam Pontifices, quam etiam Sacerdotes, & univerſi ſacris Ordinibus famulantes, concordi diffinitione decernimus, & optamus, ut omnis conquiſitionis profligatio, in omnium rerum viventium * ac non viventium *, immobilium quoque, & moveri valentium, corpore vel ſpecie, forma vel genere, quæ a glorioſæ memoriæ Chindaſvintho Rege, a die quo in Regnum dignoſcitur conſcendiſſe [u] repertus quolibet modo extiterit * augmenta *, omnia in Sereniſſimum, atque noſtri clementiſſimi Reccefvinthi Principis perenni tranſeant poteſtate; & perpetuo deputentur in jure non habenda parentali ſucceſſione, ſed poſſidenda regali congreſſione; ita ut juſte ſibi debita quiſque percipiat, & de reliquis ad remedia ſubjectorum, quæcumque elegerit Principis voluntas, exerceat; illis tantummodo exceptis, quæ memoratus divæ memoriæ Chindaſvintbus Princeps ante Regnum, aut ex propriis, aut ex juſtiſſime conquiſitis viſus eſt habuiſſe; in quibus cunctis filiis ejus, una cum glorioſo [x] domino noſtro Recceſvintho Rege, [y] maneat & diviſio libera, & poſſeſſio pace pleniſſima. Sed & illæ res, quas prædictus Princeps de juſtis proventibus filiis ſuis, vel quibuslibet juſtiſſime viſus eſt contuliſſe, vel reliquiſſe, omnes in eorum jure maneant inconvulſæ; illa hujus negotii veritate ſervata, ut quia grata voluntas glorioſi [a] domini noſtri Recceſvinthi Regis reddere decernit unicuique juſtiſſime debita, nemo invaſionis calumniam moveat, aut damna requirat, [a] propter quod glorioſæ memoriæ genitorem ejus quædam indebite [b] abſtuliſſe conſtiterat.

* Deſunt. *Exc.*
u Reperta in *Exc.*
* Deeſt in *Exc.*
x Domno. C. A.
y Promaneat. C. A.
a Domni. C. A.
a Propter quæ *Exc.*
b Habuiſſe. *Exc*

Lex edita in eodem Concilio a Recceſvintho Principe glorioſo.

In nomine Domini Flavius Recceſvinthus Rex.

LX. EMinentiæ celſitudo terrenæ tunc ſalubrius ſublimia probatur appetere, cum ſaluti proximorum pia cernitur compaſſione prodeſſe. Unde ſolet contingere, ut plua commodi de aliena ſalute conquirat, quam de propria utilitate quiſque percipiat. In multis enim, [c] quia multorum ſalus attenditur, majoris lucri ſumma [d] perciptur; in ſe autem, quia privati commodi fructus appetitur, non [e] ſatis eſt, ſi unius beneficii præmia conquirantur. Hinc & illa gerendarum tantundem ſalus eſt plebium, quæ non ſuos fines privata

Habetur in foro Judicum *lib* 2. *tit.* 2. *l.* 6.
c Cum. C. A.
d Perficitur. *Exc.*
e Salutis. C. A.

vata voluntate concludit, ſed quæ univerſitatis limites communi, proſperitatis lege defendit.[a]

LXI. Quapropter, ne ſalutis ordo imperialibus videatur verbis potius obtineri, quam [b] factis, de ſublimitatis obtentu declinamus ad vota ſupplicum, tranquillæ [c] juſſionis [d] adſpectum; ut inde ſalutaris compaſſio habeat commodum, [e] unde turmæ plebium adeptæ fuerint ſupplicationis effectum. Cum igitur præcedentium ſerie temporum immoderatior aviditas Principum ſeſe prona diffunderet in ſpoliis populorum, [f] & augeret eis rei propriæ cenſum ærumna flebilis ſubjectorum; tandem ſupernæ [g] reſpectionis afflatu nobis e l divinitus inſpiratum, ut quia ſubjectis Leges reverentiæ dederamus, Principum quoque [h] exceſſus retinaculum temperantiæ poneremus. Proinde ſincera manſuetudinis [i] deliberatione, tam nobis, quam cunctis noſtræ gloriæ ſucceſſoribus adſuturis, Deo mediante, Legem ponimus, Decretumque divalis obſervantiæ promulgamus, ut nullus Regum, impulſionis ſuæ quibuſcumque motibus, aut factionibus, ſcripturas de quibuslibet rebus alteri debitis, ita extorqueat, vel extorquendas inſtituat, quatenus injuſte, ac [k] nolenter, debitarum ſibi quiſque [l] privari poſſit dominio rerum. Quod ſi alicujus gratiſſima voluntate quippiam de rebus a quocumque perceperit, vel pro evidenti præſtatione lucratus aliquid fuerit, in eadem ſcriptura patens voluntatis, ac præſiti conditio adnotetur, [m] per quam a nolente ſui de ſcripturam exactam, aut reſipiſcat improbitas Principis, [n] & evacuet quod male contraxit; aut certe poſt ejus mortem ad eum, cui exacta eſt ſcriptura, vel ad hæredes ejus, res ipſæ ſine cunctatione debeant [o] revocari.

LXII. Illæ autem res, quæ [p], ſecluſa omni compreſſionis [q] argumentatione, directo modo tranſierunt in Principis poteſtatem, in ejus perenniter jure perdurent; & quicquid ex rebus ipſis idem Princeps ordinare voluerit, ſuæ poteſtatis arbitrio ſubjacebit. Verum ut omne hujus negotium actionis roboret ſinceritas veritatis, cum quarumcumque rerum ſcripturæ [r] in Principis nomine extiterint factæ, mox teſtes, qui in eadem ſcriptura ſubſcriptores acceſſerint, ab his quos elegerit Princeps, diligentiſſime perquirantur, ſi non aliquid indicium, aut de impreſſione Principis, aut de fraude ſcripturam facientis, modo quocumque cognoverint. [s] Ac ſi aut rite facta ſeries ſcripturæ permaneat, aut rite confecta [t] vaneſcat. Similis quoque [u] ordo de terris, vineis, atque [x] familiis obſervetur, ſi ſine ſcripturæ textu, tantummodo coram teſtibus quælibet facta fuerit definitio.

LXIII. De rebus autem omnibus a tempore [y] Svinthilani Regis hucuſque a Principibus acquiſitis, aut deinceps (ſi provenerit) acquirendis, quæcumque forſitan Princeps inordinata, ſive reliquit, ſeu reliquerit; quoniam pro Regni apice probantur acquiſita fuiſſe, ad ſucceſſorem tantundem Regni decernimus pertinere; ita habita poteſtate, ut quicquid ex his elegerit facere, liberum habeat velle. In illis autem rebus, quæ ipſi, aut de bonis parentum, aut de quorumcumque provenerint ſucceſſionibus proximorum, ita eidem Principi, ejuſque filiis, aut (ſi filii defuerint) hæredibus quoque legitimis, hæreditatis [z] jura patebunt, ſicut etiam cæteris Lege, vel [a] ſucceſſione patere noſcuntur. Quod ſi aliquid ex rebus quorumcumque parentum, aut proximorum, non ſolum ſucceſſione, ſed etiam qualibet collatione, [b] aut quocumque contractu ad jus ipſius pervenire patuerit; ſi contingat, hæc inordidata relinqui, non ad ſuceſſorem Regni, ſed ad filios, vel hæredes ejus, qui conquiſivit, ſpecialiter omnis eadem conquiſitio pertinebit. Nam & de illis rebus, quæ idem Princeps ante Regnum, aut ex proprio, aut ex juſtiſſime [c] conquiſito dignoſcitur habuiſſe, irrevocabili ordine, aut faciendi, quod voluerit [d] poteſtatem habebit, aut certe filiis ejus ſucceſſio plena patebit. Quod ſi filii defuerint, legitimis hæredibus ex his, quæ inordinata reliquerit, hæreditatem adire licebit.

LXIV. Hujus ſane Legis ſententia in ſolis erit [e] Principum negotiis obſervanda, atque ita perpetim valitura, ut non ante quiſpiam Solium Regale conſcendat, quam juramenti fœdere hanc Legem ſe in omnibus impicere promittat. Quæcumque vero, aut per tumultuoſas plebes, aut per abſconſa dignitati publicæ machinamenta, adeptum eſſe conſtiterit Regni faſtigia, mox idem cum omnibus, tam neſarie ſibi conſentientibus, & anathema fiat, & Chriſtianorum communionem amittat; tam diræ percuſſionis ultione colliſus, ut omnis Divini ordinis cultor, qui illi communicare præſumpſerit, ſimili cum ipſo damnatione diſpereat, & pœna tabeſcat. Nam & ſi quis Legis hujus ſeriem ea Officio Palatino malevole detrahendo lacerari voluerit, aut evacuandam quandoque, vel ſilenter muſſitans, vel aperte reſultans, proloqui detectus extiterit, cunctis Palatinæ Dignitatis, & conſortiis, & officiis mox nudatus, omnium rerum ſuarum dimidiam partem amittat, & in deputato ſibi loco redactus, a totius Palatii maneat ſocietate recluſus. Religioſus etiam, qui ſe in eadem culpa devolverit, ſimili rerum proprietatis ſuæ diſpendio ſubjacebit.

a Pietatis. *Exc.*
b Pactis. *Exc.*
c Viſionis. *C. A. & Forum Judic.*
d Aſpectu. *C. A.*
e Unde plebes adep. *Exc.*
f Ut aug. *For. Jud.*
g Reſpirationis afflatu. *For. Jud.*
h Exceſſious. *Exc.*
i Manſ. noſtræ. *For. Judic.*
K Violenter in debitorum *Exc.*
l Probare. *Exc.*
m Per quam, aut impreſſio Principis, aut conterentis ita as evidentiſſime detegatur. Et ſi patuerit a nolente. *Exc. & For. Judic.*
n Ut. *Exc.*
o Renovari. *Exc.*
p Remota omni reprehenſionis *Exc.*
q Augmentatio ne . . . C.
r Etiam Princ. *Exc.*
s Ut. *Exc.*
t Evaneſcunt. *For. Judic.*
u Sententia de terr. *Exc.*
x Famulis. *Exc.*
y Chintilani. *For. Judic.*
z Jure. *Exc.*
a Succeſſ. paterna patuiſſe noſc. *Exc.*
b Quolibet. *For. Judic.*
c Conquiſitu. *For. Judic.*
d Poteſtas manebit. *Exc.*
e Regum. *alias.*

N O T Æ   V A R I O R U M

In hoc Concilium.

LXV. Subſcribunt Epiſcopi multi, qui in VII. Toletano, ſed plures de novo promoti. Nam cum ſeptimum congregatum fuiſſet Era DCLXXXIV. octavum poſt ſeptem annos, Era DCXCI. in hoc temporis ſpatio multi Epiſcopi (ut eſt labilis humana conditio) ea illis, qui ſeptimo interfuerunt, extremum diem obierant, & alii ſuffecti huic octavo interfuerunt. LOAISA.

LXVI. In Notis D. Loaiſæ ad ſubſcriptiones, juxta exemplaria edita, occurrunt initio errata intoleranda, quæ nullatenus crediderim ab ipſo duxiſſe ortum, ſed ab Amanuenſi, aut Typographo. Ubi enim ait, Concilium Toletanum ſeptimum fuiſſe congregatum Era DCLXIV. debuit dicere, DCLXXXIV.

Et ubi ait : *Octavum poſt vigiati & ſeptem annos*, deleri debet *τὸ vigiati* . Itaque dicendum fuit, prout nos nuper edidimus, & correximus : *Cum ſeptimum congregatum fuiſſet Era DCLXXXIV. octavum poſt ſeptem annos*, *Era DCXCI.* Quæ omnia conſonant mſs. & epochæ Conciliorum Hiſpaniæ, quam ipſe D Loaiſa conſtanter ſervat; ut proinde nec μνήμης ἁμάρτημα ipſi contingere potuerit in re adeo manifeſta. Caro. de Aguirre.

LXVII. Qui in ſeptimo, & aliis ſubſcribunt, ſunt Antonius Hiſpalenſis, Anſericus Segobienſis in quinto, ſextu, & ſeptimo. Candidatus Aſturicenſis, Davila Malacitanus, Donum-dei Impuritanus, Eugenius Toletanus in v. vi. & vii. Epartius Italicenſis in vi. & vii. Egeridus Salmanticenſis, Joannes Caucienſis, Marcus Caſtelonenſis, Oruntius Emeritenſis, Stephanus Aſſigitanus, Sonanus, qui & Sona, Britanienſis, Ubinibal Elicitanus, Ubidericus Segontinus, Gabinus Calagurritanus in iv. Qui vero aliis ſuffecti ſubſcribunt denuo, ſunt Athanaſius Setabitanus, qui ſucceſſit Orontio, in quinto, Abientius Elborenſis, qui ſucceſſit Siliſclo in ſeptimo. Afrila Dertuſanus Joanni in ſexto. Adeodatus Pacenſis Theuderedo in ſeptimo, Aſcarius Palentinus Conantio in ſeato, Ariachimarus Dumienſis Reſmundo in ſeptimo, Baeauda Egabrenſis Deo-dato in ſeptimo, Balduigius Arcavicenſis, qui ſucceſſit Carterio, in quarto, Beatus Tudenſis Anaſtaſio in ſexto, Celedonius Calabrienſis Servo-dei in ſeptimo, Davila Complutenſis Hilario in ſeptimo, Euphorus Cordubenſis Laufredo in ſeptimo, Euſebius Oſcenſis Ordulpho in ſesto, Floridius Segobienſis Antonio in quinto, Filimicus Lamicenſis Vvitarico in ſeptimo, Felis Valentinus Anniano in ſeptimo, Proila Menteſanus Giberico in ſeptimo. Guericus Auſunenſis Domino in ſexto, Hermenfredus Lucenſis Baſconio in ſeptimo, Julianus Auſcitanus Judo in ſesto, Litorius Aucenſis Amanungo in quinto. Mauricius Oretanus Suavilæ in ſexto, Maurellus Urgelitanus Ranario in quarto, Marelus Dianenſis Antonino in quinto, Potamius Bracarenſis Juliano in ſesto, Selva Egitanenſis Armenio in ſeptimo, Sylveſter Carcaſſonenſis Elpidio in quinto, Servandus Eliplenſis Joanni in ſeptimo, Sona Aurienſis Gaudellino in ſexto, Seſibertus Coimbrienſis Renatu in ſeato, Saturninus Oſſonobenſis, Tajo Cæſarauguſtanus Braulioni in ſexto, Tagontius Valerienſis Maguntio in Toletano ſub Gundemaro, Vincentius Tuccitanus Budæ in ſexto, Vvadila Viſenſis Farno in ſeptimo, Vincibilis Irienſis Gotomario in ſeptimo. Loaisa.

LXVI. *Potamius Bracarenſis &c.*) Hic ipſe eſt, quem ſuo loco poſtea in Concilio Toletano X. videbimus humana fragilitate miſere lapſum in peccatum carnis, ceſſiſſe Pontificatu, & ſponte ſua ſe tradidiſſe perpetuæ pœnitentiæ; memorando ſane exemplo, quod vel quibuslibet in virtute provectis revocet in memoriam illud Apoſtoli : *Qui ſtat, videat ne cadat*. Card. de Aguirre.

LXVII. *Bocauda*.) Lege *Bacauda* ea lapide marmoreo Cabræ reperto cum hac inſcriptione :

ARA SANCTA DOMINI CONSECRATA EST BASILICA HÆC S. MARIÆ II. KAL. IUNIAS ERA DCLXXXVIII. DEDICAVIT HÆC TANDEM D. M. S. BACAUDA EPISCOPUS EGABRENSIS. FUNDAVIT EAM ALTISSIMUS PER EULALIAM ET FILIUM EIUS PAULUM MONACHUM.

LXVIII. *Litorius Auſenſis*.) Hinc conjecturam facio, ſepulchrum marmoreum Litorii Talabricæ olim repertum, fuiſſe hominis Gothici Catholici, quod ex temporis ratione etiam ſuſpicari licet. Inſcriptio ſic habet : LITORIUS FAMULUS DEI VIXIT ANNIS PLUS MINUS LXXXV. REQUIEVIT IN PACE DIE VIII. KALEND. IULIAS ERA DXLVIII. Erat vir proceræ ſtaturæ; nam ejus oſſa, quæ hodie cernuntur, valde communem hominum longitudinem ſuperant. Loaiza.

LXIX. De Eugenio Præſule Toletano, qui huic Concilio ſubſcribit tertio loco, accipe teſtimonium S. Ildephonſi in Addition. ad Librum S. Iſidori, *De Viris Illuſtribus* : *Eugenius alter, poſt Eugenium* (Helladii Diſcipulum) *Pontifex ſubrogatur. Hic cum Eccleſiæ Regiæ Clericus eſſet egregius, vita Monachi delectatus eſt, qui ſagaci fuga Urbem Cæſarauguſtanam petens, illic Martyrum ſepulchris inhæſit, ibique ſtudia ſapientiæ, & propoſitum Monachi decenter incoluit. Unde principali violentia reductus, atque in Pontificatum adſcitus, vitam plus virtutum meritis, quam viribus egit; fuit namque corpore tenuis, parvus robore, ſed valde ferveſcens ſpiritus virtute, ſtudiorum bonorum vim perſequens. Cantus paſſivos uſibus vitiatos melodiæ cognitione connexuit, officiorum omiſſos ordines, curamque diſcrevit. Scripſit de Sancta Trinitate Libellum, & eloquiis nitidum, & rei veritate perſpicuum. Qui Libyæ, Orientiſque partibus mitti quantocyus poterat, niſi procellis reſultantia freta incertum pavidis iter viatoribus diſtuliſſent. Scripſit & duos Libellos, unum diverſi carminis metro, alium diverſi operis proſa concretos, qui ad multorum induſtriam ejus ex hoc tenaciter ſenſum valuerunt commendare memoriam. Libellos quoque Dracontii*, De creatione Mundi, *conſcriptos, quos antiquitas protulerat vitiatos, ea, quæ inconvenientia reperit ſubtrahendo, immutando, vel meliorando; ita in pulchritudinis formam coegit, ut pulchriores de artificis corrigentis, quam de manu proceſſiſſe videantur Auctoris. Et quia de die ſeptimo idem Dracontius omnimodo reticendo, ſemiplenum Opus viſus eſt reliquiſſe; iſte & ſex dierum recapitulationem ſingulis verſibus renotavit, & de die ſeptimo, quæ illi viſa ſunt, eleganter dicta ſubjunxit. Clarus habitus fuit temporibus Chindaſvindi, & Receſvindi Regum; fere duodecim annis tenens dignitatem ſimul, & gloriam Sacerdotis. Sicque poſt lucis mundanalis occaſum, in Baſilica Sanctæ Leocadiæ tenet habitationem ſepulchri*. Hactenus S. Ildephonſus de Eugenio III. Toletano, qui huic Concilio interfuit. Card. de Aguirre.

LXX. Subſcribunt poſt Epiſcopos, & ante eorum Vicarios, Abbates, Archipresbyteri, & Primicerii; poſtea vero, ultimo loco

co

co Viri Illuſtres officii Palatini. Quod etiam in confirmationibus privilegiorum obſervatum eſſe a Notariis Regiis, comperio in privilegiis Rotæ Regiæ, hoc ordine: Reges, Reginæ, & Infantes confirmant primo; deinde Archiepiſcopus Toletanus, & cæteri primæ Sedis; illico Epiſcopi omnes; poſtea Magiſtri militiæ; illico Proceres, & Viri Illuſtres Regni, quibus is honor defertur.

LXXI. *Fugitivus Abbas*. Abbas, ut Iſidoro placet Lib. 7. *Originum*, Cap. 13. Syrum nomen eſt, ſignificat Latine Pater, quod Paulus Romanis ſcribens expoſuit dicens: *In quo clamamus Abba, Pater*; in uno nomine duabus uſus linguis; dicit enim Abba Syro nomine Patrem, & rurſum Latine nominat, ideſt, Patrem. Titulus hic, & forma appellationis ex Anachoretis primum in Chriſtiana Religione cœpit frequentari. Sozumenus Libro 5. Cap. 10. & Hieronymus in *Vita Hilarionis* tradunt, ab Hilarione Anachoreta in ſaltibus Thebaidis Syriæ vitam Monachi duriſſime agente, plures viros formulam vivendi accepiſſe, & inde eremi cultum in cœtum Monaſteriorum tranſtuliſſe. Similiter D. Antonium in Thebaica Regione Ægypti ex Anachoretis Monaſterium condidiſſe. Duces vero, & Præpoſitos horum cœtuum, nomine patrio, venerationis cauſa, Abbates dixerunt. Eſt enim ſolicitudinis potius, quam honoris appellatio. Idem Græca voce ſonat ἀρχιμανδρίτης, a ſolitudine Ordinis (μάνδραι ſolitudinem ſignificant) quaſi Solitariis Præpoſitus, & ſic caput Ordinis Sancti Baſilii vocatur.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

En nunc ad hoc præſens Concilium Toletanum VIII. anno DCLIII. celebratum Notæ, quas concinnavit eruditus Auctor Delectus Actorum Eccleſiæ univerſalis.

Ad Canonem VI. nota 1. jam tum a Subdiaconis in uſu poſitum, ut continentiæ obſervandæ votum nonniſi implicite ut hodie emitterent. Hinc cum in incontinentiæ crimen laberentur, hanc perpetrati criminis excuſationem quemdam retuliſſe, emiſſi voti *benedictionem a Pontifice ſe neſcire percepiſſe*. Quod ſubterfugium Eccleſia non admiſit; cum ejus intentio ſatis declarata palam ſit, eo ipſo, quo benedictionem vaſorum ſacrorum traditione ab Epiſcopo accipiunt, hac cæremonia eos ad continentiam ligari. Nota 2. traditionem illam vaſorum, licet Carthaginenſis Concilii IV. auctoritate nixam, non fuiſſe tum ubique in uſu, cum in quibuſdam tantum Eccleſiis id obſervatum diſcamus. Nota 3. morem Clericos incontinentes, ut alios peccatores, ad Monaſteria, ut ad pœnitentiæ loca, detrudendi; ut ſupra vidimus in Concilio Narbonenſi, & Capitul. Lib. 6. C. 90. & alibi. Sic in Vita S. Romualdi plura ſuppetunt hujus in Monaſteria detruſionis exempla; puta Urceoli Venetiarum Ducis, & Olibani in Gallia Comitis. Quoad Clericos vero, Gregorius Magnus eos ſic recluſos ſcribit paſſim in Epiſtolis.

Ad Canonem VII. nota 1. fuiſſe quoſdam etiam invitos in Clericatu detentos; nempe cum aut rerum ſuarum ſtatu, aut periculi metu adacti, votum Clericatus emiſiſſent; quo poſtea neglecto conjugium iniiſſent; eo quod impoſitionem manuum non ſibi liberis factam ſignificarent; quibus tamen non licuit, eam ob cauſam ab Eccleſiaſtico ſtatu reſilire, licut ſtatutum fuit alibi de pueris Monaſterio a parentibus oblatis. Tales erant pueri, qui ex ſervis Eccleſiæ addictis eligebantur ad Ordines promovendi, non expectata eorum voluntate, quique in hunc finem, ut Emeritenſe Concilium innuit, educabantur; vel alii, qui jam adulti votum Clericatus ex aliquo caſu involuntarium ex parte emittebant; qui omnes ex æquo ad voti obſervationem adigebantur, etiamſi dum ordinarentur reclamaverint; contra Ancyrani Concilii Canonem IX. Nota 2. characterem ea manuum impoſitione imprimi, ea ratione, quam Canon habet, quod *qualibet fuerit occaſione perceptus, manebit omnibus modis inconvulſus*; quod ex ducta Baptiſmi comparatione comprobatur.

Ad Canonem VIII. nota ſcientiam Sacerdotum, quam ad pauca tum coarctatam; viderique, nec illos legendi calluiſſe rudimenta; cum ſi hæc ignoraverint Canon decernat, ut *a majoribus ad lectionis exercitia cogantur inviti*. Pachomius loquens in ſua Regula de Monacho ait: *Etiam nolens legere compellatur*. Juxta quem ſenſum Concilium Narbonenſe, Canone X. vult, ſtipendia detrahi Diacono, qui legere non noverit: *Ad quid erit in Eccleſia Dei, ſi non fuerit ad legendum exercitatus?* Hanc ignorantiam ubique communem fuiſſe, Gregorius Magnus querebatur; utpote quæ nec Occidentalem tantum, ſed etiam Orientalem Eccleſiam fere omnem invaſiſſet; cum non eſſet Conſtantinopoli, qui Latine, nec Romæ, qui Græce poſſet legere. In celebri Carthaginenſi Collatione Paulinus Epiſcopus Zurenſis litteras neſciens, ſeu litteras exarate cum non noviſſet, hujus vice Triſolius quidam ſcripſiſſe ibi dicitur.

Ad Canonem IX. nota 1. tres caſus recenſeri, ob quos concedente Eccleſia licuit jejunii præceptum non obſervare; nempe inevitabilis neceſſitatis, evidentis languoris, & ex ætate impoſſibilitatis; neceſſariamque ad hanc jejunii inobſervantiam requiri Sacerdotis facultatem: *Nec enim*, inquit Canon, *ante prohibita violare præſumant, quam a Sacerdote remiſſum accipiant*. Nota 2. inter jejunii rationes eam vix ullius momenti videri, quod homo conſtans quatuor elementis in decem præcepta peccaverit; ex quo *quaterdecies convenienter affligi* debet. Nota 3. per *Feſta Paſchalia*, hebdomadam ſanctam intelligi, in qua nonnulli illicitis ex ingluvie cibis utebantur. Et cum ſequens adhuc hebdomada feſtiva tota ageretur, & propterea Paſchalis, ſeu, ut Græci vocant, διακαινήσιμος diceretur, patet, Feſta Paſchalia a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis tum fuiſſe prolata.

De ſubſcriptionibus Abbatum, & aliorum.

LXXII. OMnes hi Abbates non erant exempti a poteſtate Epiſcopi Diœceſeos, ut ex Concilio Toletano IV. conſtat, & Lateranenſi I. ſub Gregorio I. Hic ſubſcribunt Abbates decem, inter quos Ildephonſus Abbas Agalienſis Monaſterii, qui poſtea fuit Toletanus Antiſtes, vita, & morte conſpicuus, & inter Divos relatus. Loaisa.

LXXIII. *Ildephonſus Abbas.*] In hoc Concilio invenitur ſubſcriptus S. Ildephonſus, qui multis annis cenſetur fuiſſe Abbas Agalienſis, & novem annis Archiepiſcopus Toletanus. De eo *Martyrologium Romanum* ad diem 23. Januarii hæc habet: *Toleti S. Ildephonſi Epiſcopi, qui ob ſingularem vitæ integritatem, ſuſceptamque defenſionem adverſus hæreticas Dei Genitricis virginitatem impugnantes, ab eadem candidiſſima veſte donatus eſt, ac demum ſanctitate celebris in cælum vocatus.* Extat ejus Vita ſcripta a S. Juliano II. Archiepiſcopo Toletano paullo poſt ipſius obitum, & deinde variis relationibus aucta ineunte ſæculo octavo per Urbanum Præſulem, & Evantium Archidiaconum Toletanum; e quorum ore plurima accepit inclinante eodem ſæculo Ciχila Archipræſul ejuſdem Sedis, & ſcripto evulgavit. Extant ea omnia apud Bollandum Tomo II. *SS. Januarii*, p. 535. & ſeqq. ſed plenius apud Michaelem Carranza Carmelitanum, Libro edito Valentiæ in Hiſpania anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto, in quo exhibet cæleſtia ſcripta S. Ildephonſi, *De illibata virginitate Dei Genitricis Mariæ*. Præmittit vero initio Vitam ejuſdem ſanctiſſimi Præſulis collectam ex antiquis monumentis, & Scriptoribus. Cum vero pauca admodum exemplaria illius inveniantur, placuit eam repræſentare, nullo verbo addito, vel ablato, poſt Notas in hoc Concilium. Card. de Aguirre.

LXXIV. *Marcellus Archipresbyter.*] Archipresbyteri nunc eſt uſus; cujus duæ ſunt ſpecies, una urbicani, ſeu civitatenſis, altera ruralis. Civitatenſis eſt, qui in Urbe conſtitutus, munus abſente Præſule exſequitur, & ejus loco Officium Divinum incipit, Benedictiones in Eccleſia dat, & alia, ut in Titulo, *De officio Archipresbyteri*, continentur; ex Conſtitut. Leonis Papæ ruralis præeſt ſolummodo plebi, ut in Cap. fin. eod. Tit.

LXXV. *Siliculus Primicerius.*) Hujus vocis Primicerii diverſas origines, & functiones animadverto apud doctos hujus temporis Viros. Alciatus in Annotation. in tres poſteriores Libros Cod. Tit. 7. *De Primiceriis, & Secundiceriis, & Notariis*, Lib. 12. Tom. 2. exiſtimat, ſic appellatum a *cera*, cum in ceratis tabulis eſſet olim ſcribendi uſus; unde Primicerius, quaſi primus Notariorum, & Secundicerius, ſecundus Notariorum; quam ſententiam ſequuntur alii. Briſſonius Lib. 4. *De verb. ſignific.* arbitratur, non eſſe vocem conjunctam, ſed ſimplicem; ita ut dicatur quaſi primus, & interpretatur Suidas πριμικήριος, τὸν πρῶτον τῆς τάξεως; hoc eſt, *primus in ordine*. Unde quicumque in qualibet functione primum locum obtinet, Primicerius nominatur. Unde Auguſtinus Stephanum appellat Primicerium Martyrum; & Primicerium Notariorum, qui erat primus inter Notarios Principis, qui & Protoſcrinius. Habes apud Caſſiodorum, *Variar.* Lib. 6. diverſa Primiceriorum officia. In officiis Eccleſiaſticis Primicerius dicitur qui eſt primus in aliqua dignitate, & anteſignanus. Sic dicitur Primicerius Cantorum, & fabricæ, & ex corpore Decanorum. Unde primus in ordine cujuslibet ceræ, vel ſcripturæ, dicebatur Primicerius. Nam mos erat antiquis ante admirabilem papyri, aut membranæ inventionem, ad monumenta aſſervanda uti cera, & tabulis ceratis, & pugillaribus, ſicut rudis antiquitas palmarum, & arborum foliis, & plumbeis Voluminibus, & privatis linteis. Unde ille dicebatur Primicerius, qui primus erat in cera ſcriptus, ideſt, in capite, & exordio primæ pagellæ; Secundicerius, qui in ſecunda, uſque ad imam ceram, ut illud Suetonii in *Julio Cæſare*, Cap. 83. *Julium Cæſarem Q. Pedium ex quadrante hæredem inſtituiſſe, reliquos in ima cera*; ideſt, Q. Pedium ex quarta parte aſſis, reliquos in ultima parte tabulæ teſtamentariæ. Nam teſtamentum dividebatur tabulis ipſis ceratis; in prima parte nomen teſtatoris, in ſecunda hæredes inſtituebantur, & in extrema, & ima reliqui omnes. Hinc illud Horatii *Serm.* Lib. 2. Satyr. 5

Qui teſtamentū tradet tibi cumque legendū,
Abnuere, & tabulas a te removere memento
Sic tamē ut limis rapias quid prima ſecundo
Cera velit verſu; ſolus, multiſne cohæres,
Veloci percurre oculo.

De quo Alexander ab Alexandro Lib. I. *Dierum genial.* C. I. & ibi Andreas Tiraquellus.

LXXVI. Exiſtimo, conjunctam vocem eſſe, non ſimplicem, dicique Primicerium, quaſi primum in cera poſitum. In Eccleſia Toletana, albo cera linito, ut facile poſſit deleri, ſtipendia Canonicorum, & aliorum Miniſtrorum obelo notantur. Vel Primicerius dicitur primus in Clero; is dicitur Sacellanus major. Nam Succentor, vel Caput-ſcholæ, qui a Græcis χοροδιδάσκαλος dicitur, aliud eſt a Primicerio. Adjuvat hanc noſtram interpretationem Decretum a. Concilii Emeritenſis, ubi dicitur, & legitur: *Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primiclerum.* Siliculus erat Primicerius Toletanus, ſive Primiclerus; & erat ſpecialis dignitas, ut Archidiaconus, & Archipresbyter. Et erat Primicerius, vel Primiclerus Subdiaconibus, & Clericis præpoſitus, eorumque gerebat curam, ut ex eodem Concilio, conſtat Cap. 14. ubi agitur de dividenda pecunia oblata Eccleſiæ in tres partes; prima Epiſcopo conceditur, ſecunda Presbyteris, & Diaconibus, de tertia ſic dicitur: *Tertia vero Subdiaconibus, & Clericis tribuatur; ut a Primiclero, juxta quod in officia eos præſcit eſſe intentos, ita ſingulis diſpenſetur.*

LXX. Ut autem exacte intelligatur Primicerii officium, apponam Epiſtolam Iſidori Junioris Epiſcopi Hiſpalenſis ad Laudefredum Epiſcopum Cordubenſem, quam ex Codice ms. Bibliothecæ D. Laurentii (Philippi Re-

Google

Reg:s Catholici admirabile opus) perantiquo, dicto Vvigilano, excerpſi; ubi de officiis Eccleſiaſticis, quid cenſuerit ſæculum antiquum, clare cognoſces.

EPISTOLA BEATI ISIDORI JUNIORIS, EPISCOPI HISPALENSIS ECCLESIÆ, AD LAUDEFREDUM EPISCOPUM CORDUBENSIS ECCLESIÆ DIRECTA.

Domino meo Dei ſervo Laudeſredo Epiſcopo, Iſidorus.

LXXVIII. PErlectis Sanctitatis tuæ literis, gaviſus ſum, quod optatam ſalutem tuam earum relatu cognovi. De his autem, quæ in conſequentibus inſinuare eloquii tui ſermo ſtuduit, gratias ego Deo, quod ſolicitudinem officii poſtulatis impendis, & qualiter Eccleſiaſtica officia ordinentur, perquiris. Et licet omnia prudentiæ veſtræ ſint cognita, tamen quia affectu paterno me conſulis, ex parte, qua valeo, expediam, & de omnibus Eccleſiæ gradibus, quid ad quem pertineat, eloquar.

LXXIX. Ad Oſtiarium namque pertinent claves Eccleſiæ, ut claudat, & aperiat Templum Dei, & omnia, quæ ſunt intus, extraque, cuſtodiat, fideles recipiat, excommunicatos, & infideles projicat.

Ad Acolythum pertinet præparatio luminariorum in Sacrario; ipſe cereum portat, ipſe ſuggeſta pro Euchariſtiæ Calice præparat.

Ad Exorciſtam pertinet, exorciſmos memoriter retinere, manum ſuper energumenos, & Catechumenos exorcizandos imponere.

Ad Pſalmiſtam pertinet officium canendi, dicere Benedictiones, Pſalmum, Laudes, Sacrificium, Reſponſoria, & quicquid pertinet ad cantandi peritiam.

Ad Lectorem pertinet Lectiones pronunciare, & ea, quæ Prophetæ vaticinaverunt, populis prædicare.

Ad Subdiaconum pertinet Calicem, & Patenam ad Altarium Chriſti deferre, & Levitis tradere, eiſque adminiſtrare; urceolum quoque, & aquamanilem, & manutergium tenere, & Epiſcopo, & Presbyteris, & Levitis pro lavandis ante Altarium manibus aquam præbere.

LXXX. Ad Diaconum pertinet, aſſiſtere Sacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in Sacramentis Chriſti; in Bapriſmo ſcilicet, in Chriſmate; in Patena, & Calice oblationes inferre, & diſponere in Altario, componere menſam Domini, atque veſtire, Crucem ferre, prædicare Euangelium, & Apoſtolum. Nam ſicut Lectoribus Vetus Teſtamentum, ita Diaconibus Novum prædicare præceptum eſt. Ad ipſum quoque pertinet officium precum, recitatio nominum; ipſe præmonet preces ad Dominum, ipſe hortatur orare, ipſe clamat, & pacem ipſe annuciat.

Ad Presbyterum pertinet Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini in Altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere populum.

LXXXI. Ad Epiſcopum pertinet Baſilicarum conſecratio, unctio Altaris, confectio Chriſmaris; ipſe prædicta Officia, & Ordines Eccleſiaſticos conſtituit. Ipſe ſacras Virgines benedicit; & dum præſit unuſquiſque in ſingulis, hic tamen eſt præordinator in cunctis. Hi ſunt Ordines, & miniſteria Clericorum, quæ tamen auctoritate Pontificali in Archidiaconi cura, & Primicerii, & Theſaurarii ſolicitudine dividuntur.

LXXXII. Archidiaconus enim imperat Subdiaconibus, & Levitis, ad quem iſta miniſteria pertinent. Ordinatio veſtiendi Ataris a Levitis, cura incenſi, & Sacrificii deferendi ad Altare, cura Subdiaconorum de ſubinferendis ad Altare in Sacrificio neceſſariis; ſolicitudo, quis Levitarum, Apoſtolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, ſeu Reſponſorium in Dominicis diebus, aut ſolennitatum. Solicitudo quoque Parochianorum, & ordinatio, & jurgia ad ejus pertinent curam. Pro reparandis diœceſanis Baſilicis ipſe ſuggerit Sacerdoti; ipſe inquirit Parochias cum juſſione Epiſcopi, & ornamenta, vel res Baſilicarum Parochitanarum, geſta liberatum Eccleſiaſticarum Epiſcopo idem defert. Collectam pecuniam de commmunione ipſe accipit, & Epiſcopo defert, & Clericis partes proprias idem diſtribuit. Ab Archidiacono nunciatur Epiſcopo exceſſus Diaconorum; ipſe denunciat Sacerdoti in Sacrario jejuniorum dies, atque ſolennitatum, & ab ipſo publice in Eccleſia prædicatur.

Quando autem Archidiaconus abſens eſt, vicem ejus Diaconus ſequens adimplet.

LXXXIII. Ad Primicerium pertinent Acolythi, & Exorciſtæ, Pſalmiſtæ, atque Lectores; ſignum quoque dandi pro officio Clericorum, pro vitæ honeſtate, & officium meditandi, & peragendi ſolicitudo, Lectiones, Benedictiones, Pſalmum, Laudes, Offertorium, & Reſponſoria quis Clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus pſallendi in Choro pro ſolennitate, & tempore; ordinatio pro luminariis deportandis. Si quid etiam neceſſarium pro reparatione Baſilicarum, quæ ſunt in Urbe, ipſe denunciat Sacerdoti; Epiſtolas Epiſcopi pro diebus jejuniorum Parochianis per Oſtiarios iſte dirigit. Clericos, quos delinquere cognoſcit, iſte diſtringit. Quos vero emendare non vult, eorum exceſſus ad agnitionem Epiſcopi defert. Baſilicarios ipſe conſtituit, & matriculas ipſe diſponit. Quando autem Primicerius abſens eſt, ea quæ prædicta ſunt, ille exſequitur, qui ei aut loco eſt proximus, aut eruditione in his expediendis intentus.

Ad

LXXXIV. Ad Theſaurarium pertinent Baſilicarii, & Oſtiarii, ordinatio incenſi præparandi, cura Chriſmæ conficiendæ, cura Baptiſterii ordinandi. Præparatio luminariorum in Sacrario, præparatio Scarificii de his quæ immolanda ſunt. Ad eum veniunt de Parochia pro Chriſma; & cereos, & oblationes Altaris ipſe accipit a populo, ipſe colligit per Eccleſias cereos in feſtivitatibus. Ad eum pertinent ornamenta, & veſtimenta Altaris; quicquid in uſu Templi eſt, ſub ejus ordinatione exiſtit; ornamenta Baſilicarum, quæ in Urbe ſunt, & non habent Presbyteros, ipſe cuſtodit. De candelis autem, & cereolis quotidianis quicquid ſupereſt in Baſilicis, Baſilicarius per ſingulos menſes huic deportat; ex quibus Theſaurarius dat quartam Baſilicario, tres reliquas partes dividit æqualiter ſibi, cum Primicerio, & Presbytero, qui Miſſam celebrat in eandem Baſilicam.

LXXXV. Ad Oeconomum pertinet reparatio Baſilicarum, atque coſtructio; actiones Eccleſiæ in judiciis, vel in proferendo, vel in reſpondendo, tributi quoque acceptio, & rationes eorum, quæ inferuntur, cura agrorum, & culturæ vinearum, cauſæ poſſeſſionum, & ſervitialium ſtipendia Clericorum, viduarum, & devotarum pauperum, diſpenſatio veſtimenti, & victus domeſticorum Clericorum, ſervitialium quoque, & artificum; quæ omnia cum juſſu, & arbitrio ſui Epiſcopi ab eo implentur.

Hæc ſunt enim, quæ vel a majoribus per officiorum ordines diſtributa ſunt, vel conſuetudine Eccleſiarum in unumquemque ſervata. Nec aliquid ex his noſtri judicii deputes, niſi quod, aut ratio docuit, aut vetuſtatis antiquitas ſanxit.

LXXXVI. Patrem autem Monaſterii, unde innotuiſtis, illum præferri oportet, quem ſancta vita, & probitas morum commendat; quippe dum ſubjectus extitit, fraus in illo non fuit, huic juſtæ gratiæ cumulantur, dicente Domino: *Quia in pauca fuiſti fidelis, in multa te conſtituam*. Qui vero adhuc ſub regimine poſitus improbe vixit, & fratribus fraudem facere non pertimuit, hic Prælatus licenter, ac libere majora, & deteriora committet, dum ſe in libertate, & poteſtate aſpexerit. De talibus enim dicit Apoſtolus: *Sed vos injuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. An neſcitis, quia iniqui Regnum Dei non poſſidebunt?* Sed nobis illa ſufficiant dicere tibi, quod Deo dignum exiſtimas adimplere. Poſt hæc autem precari tuam Sanctitatem non deſino, ut pro me interceſſor apud Deum exiſtas; ut quia meo vitio lapſus ſum, per te remiſſionem conſequar peccatorum. Amen. Hæc Iſidorus de Eccleſiaſticis officiis.

N O T Æ

Illuſtriſſ. D. Loaiſæ, ſeu potius Petri Pantini Belgæ (cujus nomine editæ fuerunt Tomo II. Hiſpaniæ illuſtratæ, *pag. 195. & ſeqq.)* *De Subſcriptionibus Virorum illuſtrium Officii Palatini.*

LXXXVII. Hic ſubſcribunt Comites decem & ſex, inter quos Hodacrus Comes Scantiarum, Ofilo Cubiculariorum, Paullus Notariorum, Ricilla Patrimoniorum, Cuniſridus Spathariorum. Duces vero ſeptem. Proceres vero tres.

Cum vero toto hoc Opere id potiſſimum nobis propoſitum fuerit, ut poſt Concilia ipſa ad Gotthicorum Codicum fidem, omni, quo ad ejus fieri licuit, ſtudio examinata, primæque illi ſuæ integritati reſtituta, ritus quoque, conſuetudineſque antiquas, Gotthorum præſertim tempore uſurpatas, quantum in nobis eſſet, accurate annotaremus, & ex tenebris, oblivioneque revocatas, noſtris hominibus explicaremus, operæ pretium nos facturos exiſtimavimus, ſi Commentarium hunc de Dignitatibus, ac Palatinis Officiis, aliiſque inferioris ordinis muneribus Gotthorum, contexeremus. Quod videamus, rem cognitione non indignam, & plurimum lucis hiſtoriis noſtris, & ſubſcriptionibus virorum ex Officio Palatino, Conciliiſque ipſis, & legibus allaturam.

LXXXVIII. Dux. Inter præcipuas Palatinorum Dignitates, Dux apud Gotthos ſemper primum locum obtinuit, vocaturque a Juſtiniano *ſpectabilis dignitas*; cujus, ut vis nominis oſtendit, id potiſſimum munus erat, ut in Provinciis bello ducendo, gerendoque præficeretur. Unde Germani ex nobilitate Duces, & ex virtute ſumebant, ad illoſque in illa Provincia ſumma rerum deferebatur. Is enim fuit Gotthorum mos, Paullo Æmilio teſte Lib. 1. *Hiſt. Franc.* in Chereberto, cuique Urbi Magiſtratum dare, qui Dux appellaretur. Eum autem, quem Romæ præficiebant, vocabant Præſidem. Hinc Dux Tripolitanæ, & Byzantinæ Provinciæ, & Mauritaniæ, ac Numidiæ, Leg. final Cod. *De Offic. Præfec. Præt.* Sic etiam Dux Rhætici apud Vupiſcum in *Bonoſo*, & Dux limitis Scythici, Illyriciani, Thracii, & Orientalis apud eundem in *Aureliano*. Ita & Claudius ſub Vviterico Dux Emeritenſis, Paullus ſub Vvamba Dux Narbonenſis. Patet id ex Caſſiodoro Lib. 7. *In formula Ducatus Rhætiarum*, his verbis: *Ideoque validum te ingenio, ac viribus audientes, per illam indictionem, Ducatum tibi credimus Rhætiarum; ut milites, & in pace regas, & cum eis fines noſtros ſolenni alacritate circumeas. Quia non parvam rem tibi reſpicis fuiſſe commiſſam, quando tranquillitas Regni noſtri tua creditur ſolicitudine cuſtodiri. Ita tamen, ut milites tibi commiſſi vivant cum provincialibus Jure Civili; nec inſoleſcat animus, qui ſe ſentit armatum; quia clypeus ille exercitus noſtri quietem debet præſtare Romanis.* Et L. 1. Cod. *De officiis Præfect. Afric.* L. 2. mandat Juſtinianus, Ducem in Sardinia ordinari, ut gentes barbaricas ab ea militibus ſuis arceret, Provinciamque ab omni hoſtium incurſu tueretur illæſam.

LXXXIX. Habebat etiam Dux cum

belli

belli muneris civilem adminiſtrationem conjunctam; idque cum ex aliis, tum ex Caſſiodoro colligere licet, apud quem Lib 4. *Variarum*, Theodericus Rex Ibæ Duci in hunc modum ſcribit: *Præſenti tibi auctoritate præcipimus, ut poſſeſſiones Narbonenſis Eccleſiæ, ſecundum præcelſæ recordationis Alarici præcepta, a quibuslibet pervaſoribus occupata teneantur, æquitatis ſacius contemplatione reſtitui. Quoniam verſari nolumus in Eccleſiæ diſpendio præſumptiones illicitas; dum noſtra deceat tempora ſedare confuſa. Eſto contra talia omnino ſollicitus, ut qui es bello clarus, civilitate quoque redderis eximius. Sic & arma tua, Deo juvante, corroboras, ſi juſtitiam mediocribus ſervare contendas. Improbis enim potuiſſe reſiſtere non prævales excuſare; quando omnes tibi libenter cedunt, quem glorioſum in bellorum certamine cognoverunt.*

XC. Idem etiam Caſſiodorus indicat Libro 1. *Variar.* ubi Theodericus Rex Servato Duci Rhœtiarum ſcribens Epiſt. 2. jubet, ut mancipia, quæ Maniario cuidam a Breonibus ablata ferebantur, ſua auctoritate ſine mora curaret reſtitui. Et Libro 5. Epiſt. 33. Vvilitancho Duci Theodericus Rex expreſſe mandat, ut in adulterum Brandilam, ſecundum Legum præſcripta inquirere ne differret. Conſtat id idem ex *Legum Viſi-gottborum*, Lib. 2. Tit. 1. Lege 17. qua cavetur, ut Dux Provinciæ eos, qui non accepta poteſtate auſi ſunt judicare, acriter per ſe, vel per alium coerceat. Lege ſequenti jubetur Epiſcopus, qui honore Sacerdotali fretus, admonitionem Judicis contemnens, pro perſona ſua aſſertorem dare diſtulerit, confeſtim a Judice negotii, ſeu a Provinciæ ſuæ Duce, vel Comite compulſus, quinquaginta ſolidorum damnum excipere. Atque hæc de Ducis officio dicta ſufficiant. Poſt quem in dignitatis ordine Comitis proxime honor ſequebatur. Sic Cicero in Lælio de amicitia loquens, de Scipione ait: *Facile Ducem populi Romani, non Comitem diceres.*

XCI. Comes, ut Spartianus eſt Auctor in Adriano, inde fluxit. Cum enim Adrianus Senatum in Aulam ſuam tranſtuliſſet, receptis Senatorum optimatibus in amicorum cohortem, quæ ſuperiorum Imperatorum temporibus conſtare ſolebat ex Equeſtri ordine, non Senatorio, ita domeſticum quemdam Senatum penes ſe habere cœpit; qui quoniam is continuatis pene delectaretur peregrinationibus, Comitatus Cæſaris dici cœptus eſt, & ipſi amici Comites, eorum conſiliis, atque ope in bello, & pace uſus. Inde Comites largitionum, rerum privatarum, & cæteri dicti ſunt. Et non ſolum ii, qui perſonam Principis ſequebantur, & officia in Aula exercebant, Comites dicti ſunt; cæterum & alii ita appellati, qui ad adminiſtrandas, vel regendas Provincias, & Reſpublicas mittebantur, & ad Regni milites cuſtodiendos, qui Comites rei militaris dicuntur; qualis fuit Riſtanus domeſticorum Comes, qui ad Gallos miſſus fuit, ut refert Gregorius Turonenſis, Lib. 2. *Hiſt.* Cap. 2. Unde Verus Imperator, ut Julius Capitolinus eſt Auctor in Vero, confecto bello, Regna Regibus, Provincias vero Comitibus ſuis dedit regendas. Extat in Jure Titulus, *De Comitibus, qui Provincias regunt*, Lib. 11. Cod. Tit. 14. Illud animadverſione dignum, quod antiquitus creabantur Comites annulo tradito cum adamantis gemma; apud Hiſpanos vero aliter, offa in aquam injecta, invitatus a Rege comedebat, populo ter acclamante: *Eva del Conde*. Non abs re erit ponere quod a Cornelio Frontone Grammatico dicitur de Comite: *Comes iter facit, aſſecla ſequitur potentiorem, ſodalis adoleſcentiæ nomen eſt, cliens implorat opem, & fidem. Ita Comes tutus, aſſecla officioſus, ſodalis amicus, cliens ſubmiſſus.*

XCII. De Comitibus etiam in prima parte Regis Alphonſi Tit. 1. Lege 11. cautum, nomenque deductum video, & a D. Thoma 1. *De regimine Principum*. Et ſicut Ducis in bello, ſic Comitis potiſſimum in pace, civilique adminiſtratione elucebat officium (erat enim major dignitas Ducatus, quam Comitatus, & ideo ex Comitatu fit erectio in Ducatum, pro magno munere, ſicuti ex Duce in Regem) quorum tamen neutri ita adſtringebatur, quin utrumque ſimul, cum res ferret, per ſe, vel per alios, adminiſtraret. Prioris apud Caſſiodorum, Lib. 7. in *Formula Comitivæ Gottborum*, per ſingulas Provincias, illuſtre extat exemplum, ad hunc modum: *Cum Deo juvante ſciamus, Gottbos vobiſcum habitare permiſtos; ne qua inter conſortes, ut aſſolet, indiſciplinatio naſceretur, neceſſarium duximus, illum ſublimem Virum, bonis nobis moribus hactenus comprobatum, ad vos Comitem deſtinare. Qui ſecundum Edicta noſtra, inter duos Gottbos litem debeas amputare. Si quod etiam inter Gottbum, & Romanum natum fuerit fortaſſe negotium, adhibito ſibi prudente Romano certamen poſſit æquabili ratione diſtinguere.*

XCIII. Libro etiam *Legum Vviſi-gottorum*, & Tit. 2. L. 12. ita cavetur: *Nullus judex cauſſam audire præſumat, quæ Legibus non continetur; ſed Comes Civitatis, vel Judex, aut per ſe, aut per exſecutorem ſuum, conſpectui Principis utraſque præſentare partes procuret, quo facilius, & res finem accipiat, & poteſtatis regiæ diſcretione tractetur, quatenus exortum negotium Legibus inſeratur.* Lege etiam 14. Lib. & Tit. iiſdem, oſtenditur, Comitem per commiſſoriam, aliis Judicibus, quos ſub ſe habebat, judicandi ſuas vices poſſe concedere. Quorum Judicum tanta erat auctoritas, ut querelantis adverſarium (ea ſunt Legis verba) admonitione unius epiſtolæ, vel ſigilli, ad judicium venire poſſet compellere, graveſque multas, id facere per negligentiam aut contemptum differentibus, inferre. Liquet id ex Lege 18. Lib. & Tit. citatis. Si vero Judex in officio ſuo, per negligentiam, aut quod munere corruptus eſſet, ceſſaſſe deprehenderetur, a Comite Civitatis acerbiſſime caſtigabatur. Habes exempla Lib. 3. *Legum Vviſi gottborum* Tit. 4. L. 17. Quod ſi Comitem a Civitate ſua abeſſe contingebat, relinquebat ſuo loco Præpositum, qui, ſi quid gravius, quod ad Comitis relationem juriſdictionemve pertinet, emerſiſſet, id Comiti ſtatim per literas indicabat; ut liquet ex L. 5. Tit. 2. Lib. 9. *Legum Vviſigottborum.*

hibuiſſe. Nam & Caſſiodorus ibidem ſic ſcribit: *Nam etſi epulas noſtras ſolicita ordinatione diſponas, non ſolum noſtro palatio eluras, ſed & gentibus neceſſe eſt redderis eximius*. Subſcribunt in Concilio XIII. Toletano Vitulus Comes Patrimonii, & Toletano XVIII. Vitulus Vir illuſtris, Comes Patrimonii & Dux. Eſt etiam in Concilio XIII. Toletano Vvaldericus Comes Civitatis Toletanæ. Is etiam vocatur Rector rerum publicarum; ut in Concilio Hiſpal. II. dicitur de Siſiſclo Rectore rerum publicarum. Et apud Caſſiodorum Lib. 7. *Comitivæ Romanæ formula, & Comitivæ Ravennatis*; formulæ etiam Comitivæ diverſarum Civitatum; & Lib. 9. *Comes Syracuſana Civitatis*.

C. Horum Comitum, ut ſupra monſtravimus, utque Caſſiodorus, Lib. 7. *Variar.* oſtendit, id officium erat, cives Urbanos æquitate regere, & publicarum ordinationum juſſiones conſtanter adimplere. Rodericus Bibarius, hoc eſt, Dominus a Mauris honoris cauſſa appellatus, fuit Comes Toletanus. Et in Regno Luſitaniæ hodie Comites multi nominantur ex Civitatibus Regiis, in quibus antiquitus jus exercebant. Quam conſuetudinem Galli obſervarunt. A Romanis Provinciæ Comitibus diſtinctæ erant. Vide Tit. *De Comitibus*, qui Provincias regunt, Lib. XI. Cod. Tit. 14. Qui vero fuerit Comes Urbis Romæ, & quod ejus officium, altioris indaginis eſt.

CI. COMES NOTARIORUM is erat, qui Notariis, id eſt, a Principis ſecretis, tabulis præficiebatur. Quod intelligi videtur ex Caſſiodoro, Libro 6. in *Formula Notoriorum*, his verbis: *Regis conſilium ſolos decet ſcire graviſſimos; imitari debent armaria, quæ continent monumenta chartarum, ut quando ab ipſis aliqua inſtructio quæritur, tunc loquantur. Totum autem diſſimulare debent quaſi neſciant ſcientes*. Probatur etiam ex Lib. Cod. 12. Tit. *De Primicerio Notariorum*, ubi expreſſe hoc verbum pro Secretariis Principis uſurpatur. Non diſſimilis dignitas fuit ejus, quem poſterior ætas etiam Cancellarium appellat; idque in Caſſiodoro videre eſt, qui ex perſona Regis, Lib. 11. ita ad Cancellarium ſcribit; *Conſiſtorii noſtri Decreta fideli integritate cuſtodias; per te præſentandus accedat, per te noſtris auribus deſiderium ſupplicis innoteſcat, juſſa noſtra ſine ſtudio venalitatis expedias*; & alia. Quamvis hodie in Regnis Hiſpaniæ, & Galliæ diſſimilis hujus muneris eſt functio; etiamſi pro Scriba uſurpetur in Conſtitutionibus Caroli Magni, & Lotharii. Concilium XIII. Toletanum ſubſcribitur a Notario: *Exila Comes Notariorum*. In Notitia Provinciarum aliquoties fit mentio Primicerii Notariorum, qui & Notariorum Decanus, & Protoſcribarius. Et in Romana Curia is erat, qui diem datus adjiciebat Diplomatibus Pontificalibus.

CII. COMES SPATHARIORUM, Cuſtodum Corporis Regii Præfectus. Hunc & Proto-ſpatharium appellatum fuiſſe, exiſtimo. Cujus meminere Conſtantinus Hermenopolitanus, Lib. 10. & Zonaras, *Annal.* 3. a Spatha, qua voce Appulejus pro gladio majore, ac latiore utitur; nam minorem, brevioremque ſemiſpatham Vegetius in Lib. *De re militari*, appellari teſtis eſt. Utitur hac voce etiam Spartianus in Adriano, & Trebellius Pollio in Epiſtola Claudii ad Broeum: *Tecta ſunt*, inquit, *flumina ſcutis, ſpathis, & lanceolis*. Et Legum Viſi-gothorum, Lib. 9. Tit. 2. Lege ultima decernitur, ut *Dux, Comes, atque Gardingus, aliique, quos ſecum ducunt in bellum, partim ſint zavit* (exſtat ea vox etiam in Macroculis Mauricii cujuſdam, qui de Romana militia Græce ſcripſit) *& loricis muniti, partim ſcutis, ſpathis, ſeramis, lanceis, ſagittiſque ſint inſtructi*. De ſpatha ſcribit Iſidorus, Lib. *Originum*, 17. Cap. 6. dici a paſſione παθεῖν pati eſt, eo quod ſcindat, & dilaceret; vel ea eo, quod ſit ſpatioſa, & ampla, latiorque. Spathariorum vero dignitatem maximi honoris fuiſſe, ex eo conſtat, quod multos Duces, ac Comites hanc geſſiſſe inveniamus. Sic in Concilio XVI. Tolet. Guilingus Spatharius, & Comes. Traſeritus Spatharius, & Comes. Altericus Spatharius, & Comes. Siſimirus Spatharius, Cumos, & Dux ſubſcribitur.

CIII. Quoniam vero in Spatharii mentionem incidimus, Julianum Roderici Regis Spatharium, Ducem Tingitaniæ, non Spartarium fuiſſe exiſtimo, hoc eſt, Carthaginenſis Civitatis Comitem, ex eo non fuiſse appellatum, quod Regio illa, ut ex Plinio, atque aliis conſtat, Sparthi multitudine abundet. Neque enim dubito, quin Spartarius vocis ſimilitudine dicatur, qui Spatharius, & Comes dicendus erat. Spatharii definitionem ita Cedrenus extulit σπαθάριος ὁ σωματοφύλαξ ἐστίν, iiſdem nimirum verbis, quibus ejus vocis notionem ſupra explicavimus. Quamquam alii ſecus de hoc, ejuſque officio ſentiant. Scribunt Neoterici Spatha, Antiqui ſine *h* efferebant, ſcribebantque.

CIV. COMES CUBICULI, ſeu Comes Cubiculariorum, eſt eorum, qui cubiculi Regii curam gerunt, præpoſitus. Hunc Xiphilinus πρόκοιτον appellat. Cubiculariorum mentio eſt Leg. 63. *De Legat.* 3. & Leg. 203. *De verbor. ſignif.* quamquam ibi pro ſervis tantum cæteris conditione potioribus accipiuntur; hic vero ingenui ſunt, & inſignem adjunctam dignitatem habent. Quæ dignitas hodieque in Regum Aulis durat: *Camareros* vulgo vocamus. Concilium XIII. Toletanum Argemirus Comes Cubiculi ſubſcribit, & Atulphus Comes Cubiculariorum. Cubicularius a Grammaticis, ut ex Soſipatro conſtat, dicitur cuſtos cubiculi; Cubicularis vero, lectus cubiculo aptus. Iſidorus, Lib. *Originum*, 15. Cap. 13. *Cubiculum, quod eo cubemus, ibique dormientes requieſcamus; cubile vero locus cubandi*.

CV. COMES STABULI, qui equorum Principis curam gerebat; dicitur etiam Magiſter equitum. Hic ex Ammonio Monacho, Libro 3. Cap. 20. videtur eſſe, quem vulgo Come-ſtabilem appellamus. Ejus hæc ſunt verba: *Landegeſilius Regalium Præpoſitus equorum, quem vulgo Come-ſtabilem vocant*. Sic & Rhegino Monachus, *Annal.* Libro 3. *Eodem anno*, inquit, *Burchardum*

Comitem-ſtabuli ſal (quod corrupte Conſtabulum appellamus) cum claſſe miſit Corſicam. In eum omnem belli curam Peinceps rejiciebat. Eruditiores vero, quique harum rerum inquiſitioni plus operæ impendecunt, eum vere hoc nomine cenſeri putant, qui apud nos *Cavallerizo major* appellatur. Ut ut eſt, dignitatem hanc maxime olim in pretio fuiſſe, ſatis unus Ammianus Marcellinus oſtendit, de Valentiniano loquens, qui Valentem ſtabulo eum Tribunatus dignitate præfecit. Hunc ſuperioribus temporibus πρωτοστράτορα Græci dixerunt, ut Zonaras clare Lib. *Annal.* 3. aſſerit his verbis: *Theophilizes igitur Baſilio delectatus (erat enim formoſus, procerus, & manu promptus, agiliſque, ac promiſſum capillum, eumque criſpum alens) ſuis equiſonibus ipſum præfecit. Quod muneris qui adminiſtrat, communiter Protoſtratora appellamus.* Et Cedrenus: *Michaeliſque, qui ante ipſum fuerat, equiſonum præfectus primus, quem Protoſtratora nuncupant.* In Conc. III. Toletano Giſclamundus Comes ſtabuli ſubſcribit. Alii vero dicunt, Comitem ſacri ſtabuli dici, qui curam Palatii habebat, & Scholarum, armorum, & Domus Regiæ, eum adminiſtatione, & ſine adminiſtratione Provinciarum, ut conſtat Leg. I. *De Comitib. & Trib. Schol.* Lib. 12. Tit. II. habereque in una dignitate curam militiæ, & domus. Verum quum Comites ſacris ſtabuli gravioribus erant intenti negotiis, curam ſtabuli alii demandatam fuiſſe, atque ita unam dignitatem in duas diviſam, atque partitam. Apud Caſtellæ Reges dignitas eſt inſignis, ſine adminiſtratione tamen, ac titulo tenus. Primus Comes-ſtabuli fuit Alphonſus Marchio Villenæ, filius Infantis Atagoniæ Petri; cui ſucceſſit Petrus Comes Tcaſtamaræ, tempore Regis Enrici II. Tertio tradita Roderico Davalos Viro inſigni, & claco homini, qui a Joanne II. Henrici filio proditionis falſo damnatus, boniſque ejus in ſectionem datis, ſequens Henricanas partes, eaſul Valentiæ diem extremum clauſit. Cui ſucceſſit Alvarus Luna, inſelicior, cujus vitæ triſtis exitus, infamavit Aulæ opulentiam, & Regum intimam conſuetudinem.

CVI. Comas Exercitus, qui Leg. I. Cod. *De officio Vicarii*, & Leg. *Nemo*, Cod. *De Aſſeſſoribus*; Comes militum, & Comes rei militaris appellatur, univerſis legionibus, caſtriſque præficiebatur, habebatque abſolutum in milites imperium. Hoc ipſum munus exercebat apud Romanos Tribunus militum, videlicet ut militem dicto audientem haberet, ad exercitationes deducecet, & in ſtationes, & hiberna mitteret; clandeſtina cum hoſtibus colloquia vetaret, novarum rerum auctores ſupplicio afficeret, pabulationes, frumentationeſque curaret, militi ne arma, ſtipendia, cibaria, commeatuſque deeſſent, provideret; breviter, ſummæ in exercitu rerum præeſſet. De hoc conſule Caſſiodorum Lib. 7. *Formulæ Comitivæ Principis militum.* Hic apud Gotthos alio vocabulo, Præpoſitus hoſtis, ni fallor, appellatur. Idque colligi ex Lege 6. Titul. 2. Lib. 9. *Legum Vviſigotth.* videtur; ubi utraque appellatio uni eidemque tribuitur. Vecba Legis hæc ſunt; *Quod ſi contigerit, ut ipſe Comes Civitatis, aut Annonarius, per negligentiam ſuam, non habens, aut forſitan nolens, annonas eorum dure diſſimulet, Comiti. Exercitus ſui querelam deponant, quod annonas eorum diſpenſatores tradere noluerunt; & tunc ille Præpoſitus hoſtis hominem ad nos mittere non moretur.*

CVII. Atque hæc ſunt, quæ de Comitum varia appellatione, officiiſque a Gotthis in Hiſpania regnantibus uſurpaci ſolitis in tanta Gothicarum cecum obſcuritate, es Conciliis, Legibus, privilegiis, aliiſque veteribus monumentis elicere potui. Vir quidam doctiſſimus Comitem ſacrarum reliquiarum apud Gotthos fuiſſe exiſtimabat, forte quia legerat apud Caſſiodorum, aut alios, *Comes ſacrarum.* Ego voco, & apud Caſſiodorum, & Juſtinianum, Comes ſacrarum lego, id eſt, largitionum; cujus præcipuum officium erat, ut Princeps per eum ſuam liberalitatem, & magnificentiam exerceret, indulgentias dare, & militibus ſtipendia, & donativa populo, Kalendis Januariis, nomine Peincipis elargicetur. Et hic, utpote auguſtalis, habebat ſub ſe Judicem ſacrarum largitionum, & Provinciarum cæterarum largitionum Comites; ut erat Comes ſacrarum largitionum pec Illyricum, pec Orientem; & Comites etiam commerciorum pec Orientem, Ægyptum, & Myſiam, demum & alias Provincias. Hunc donis præſidece cegalibus Caſſiodorus ait Lib. 6. *Variarum*, Cap. 7. *Hujus* (inquit) *actus, innocens pietatis officium, illud ſemper ingerere, unde ſe fama Principis poſſit augere Nihil per hunc diſtrictum geritur, nihil ſeverum, forte conſetur; ſed tunc obſequitur, quando Principi vota funduntur. Per hunc Princeps ſupplicum fortunas erigit, Kalendis Januariis dona largitur, monetam hic regii vultus figura conſignat, Judices Provinciarum ſub ſua poteſtate coercet, negotiatores ſabjectos habet, veſtis ſacræ curam gerit, ſulis commercium huic deputatur; denique quicquid in veſtibus, quicquid in ære, quicquid in argento, quicquid in gemmis pretioſum eſt, hujus ordinationibus obſecundat.* Hactenus Caſſiodorus. Hæc vero locutio aliquot in locis apud poſterioris ævi Scriptores occurrit, ut apud Caſſidorum Lib. 5. *Cypriano Comiti ſacrarum* Theodericus Rex; apud Ammianum L. 15. & alibi Comes privatarum.

CVIII. Procer. In Concilio Tolet. VIII. ſubſcribit Dabila Comes, & Procer, &, Euredus Comes, & Procec, &, Froila Comes & Peocer. Unde conſtat, quod Procer ſit nomen dignitatis. Iſidorus, Lib. *Etymolog.* 9. Cap. 4. ſic inquit: *Proceres ſunt Principes civium, vel Civitatis; quaſi procedes, quod ante omnes honore præcedant. Unde capita trabium, quæ eminent extra parietes, proces dicuntur, eo quod primo procedant.* Lege *Proceres* ex Seevio in illud Virgilii Æneid. 10.

Tot lecti Proceres ter denis navibus ibant.

Proceres etiam Magnates vocantur Concilio Tuletano XI. Cap. 5. & Primates Palatii, & generoſæ perſonæ. Erat autem ſola dignitas ſine adminiſtratione juriſdictionis.

Du-

Digitized by Google

CIX. Ducis, & Comitis dignitati GARDINGUS ordine ſubjungitur. Erantque hi tres apud Gotthos majoris loci perſonæ, ut patet ex *Leg. Vviſi-gotthorum*, Lib. 9. Tit. 2. Lege ultima, ubi ita habes: *Si majoris loci perſona fuerit, ideſt, Dux, Comes, ſive etiam Gardingus*. Et infra Lege eadem, atque alibi ſæpe, hi tres ceu eminentiores conjunguntur. Et ideo inquit Lex: *Id de cætero ſpeciali Decreto decernimus, ut quiſquis ille eſt, ſive ſit Dux, ſive Comes, atque Gardingus*. Gardingi in Libro *Legum Vviſi-gotthorum*, non ſemel fit mentio; verum ita obſcure, ut quod ipſius munus fuerit, liquide ſcire nequeamus; illud tantum conjectura conſequi licet, cum majoris loci perſona dicatur, unum ex præſtantioribus Palatinorum habuiſſe officiis. Quod etiam ex *Legum Vviſi-gotthorum* Lib. 2. Tit. 1. L. 1. non male colligitur, ubi cum Sacerdotibus Dei, ſenioribuſque Palatii præſentes in ordinatione Legum Gardingi fuiſſe commemorantur.

CX. Majoris, præſtantioriſque loci perſonis (qui nunc Magnates, nunc Primates Palatii appellantur) breviter, ut res tulit, decurſis, reſtat, ut ad inferiores deveniamus; inter quas TIUPHADUS primum ſibi ordinem vendicabat, quique ei ſuberant Millenarii, Quingentenarii, Centenarii, Decani, exercitus etiam Compulſores, Annonarii, Defenſores, pacis Aſſertores, Numerarii, Villici, Sajones. Tiuphadum Germanorum lingua, quæ Gotthicæ multum vicina eſt, *altum* ſignificat; *Tieph* enim rem altam dici contendunt. Quicquid eſt, illud conſtat, unam ex primis poſt Ducis, Comitis, atque Gardingi dignitatem fuiſſe, civilemque adminiſtrationem habuiſſe, ut patet ex Leg. 23. & 26. Tit. 1. Lib. 2. *Legum Vviſigotthorum*, & Lib. 4. Tit. 5. Lege 6. Huic in omni criminalium negotiorum genere judicandi licentia conceſſa erat, prætetquam in his criminibus, quæ Legum ſententiæ aperte condemnant, quibus qui obnoxii reperiebantur, eos non judicare amplius, ſed ut jam a Lege præjudicatos, condemnatoſque debitis pœnis ſubjicere cogebantur. Ita enim accipio Legem 15. Tituli 1. Libri 2. *Legum Vviſi-gotthorum*, quæ habet hoc modo: *Cum in cæteris negotiis criminalium cauſſarum Tiuphadis judicandi licentia conceſſa fuit, criminoſos a Legum ſententiis judicare non audeant, ſed debitam in eis, ut competit, cenſuram exerceant*.

CXI. Hic ſi quando ſive ad bellum, ſive alio avocaretur, vices ſuas aliis committere poterat. Sequitur enim in dicta Lege: *Qui Tiuphadi tales eligant, quibus viciſſitudines ſuas audiendas injungant, ut ipſis abſentibus illi cauſſas, & temperate diſcutiant, & juſte diſcernant*. Hujus in bello proxima auctoritas ad Comitis exercitus dignitatem erat, cum quo ſimul de rebus arduis conſultabat; cujus conſilio militi in hoſtem pugnandi facultas dabatur, & adimebatur; denique cum hoc de ſumma rerum exercitus deliberabat: *Hic ſi quem de Tiuphadia ſua* (ſic copiæ militum, quibus præerat, vocabantur) *donis forte corruptus, de expeditione domum redire permiſerat, aut domo in expeditionem proficiſci non coegerat, acerbis pœnis multabatur*. Ut conſtat ex Lege 1. Tit. 2. Lib. 9. *Legum Vviſi-gotthorum*: *Si Tiuphadus*, inquit, *ab aliquo de Tiuphadia ſua fuerit beneficio corruptus, ut eum ad domum ſuam redire permitteret; quod acceperit, in novecuplum reddat Comiti Civitatis, in cujus eſt Territorio conſtitutus. Et ſi ab eo nullam mercedem acceperit, ſed ſic eum, dum ſanus eſt, domum dimiſerit, vel de domo in exercitum exire non compulerit, reddat ſolidos viginti*.

CXII. MILLENARII erant, qui mille ſub ſe milites habebant. Horum meminit Lex 26. Tit. 2. *Legum Vviſigotthorum*. Iſidorus Lib 9. *Etymologiarum*, Cap. 3. *Sunt qui mille præſunt militibus, quos nos Millenarios appellamus*.

CXIII. QUINGENTENARII, qui quingentis militibus præerant. Hi ſi quem etiam de ſuis, propter munus aliquod, ab hoſte domum redire conſenſiſſent, aut in hoſtem domo proficiſci non coegiſſent; quod acceperant, novecuplum etiam Comiti Civitatis, cujus Territorio ſuberant, reddere tenebantur. Si vero nullo accepto munere id feciſſent, quindecim ſolidos ſuos inter milites ſuos dividendos reddebant. Id cautum eſt Lege 1. Tit. 2. Lib. 9. *Legum Vviſi-gotthorum*. Horum etiam meminit Lex 26. Tit. 1. Libri 2.

CXIV. CENTENARII, teſte Vegetio Libro 2. Cap. 13. dicti ſunt, quos antiqui Centuriones vocabant, centum videlicet militibus præfectos. Ab Iſidoro id animadverſum eſt Lib. 9. *Etymol.* Cap. 3. *Centuriones*, inquit, *dicti, eo quod centum præſunt militibus; ſicut Quinquagenarii, qui ſunt in capite quinquaginta militum, & Decani ab eo quod militibus decem præficiuntur*. Hi ſi centenam (ſic iis temporibus loquebantur) ſuam deſerentes, domum ab hoſtibus refugiſſent, capitis plectebantur. Si vero vel ad ſacra Altaria, vel ad Epiſcopum confugiſſent, trecentos ſolidos exſolvebant Comiti Civitatis, in cujus erant Territorio conſtituti; neque poſtea inter Centenarios, ſed Decanos tantum, habebantur. Quod ſi ipſi ob beneficium forte acceptum, aliquem de centena ſua domum ab exercitu redire, aut domi manere, neque in hoſtem proficiſci, paſſi fuiſſent, novecuplum acceptum ſuo Comiti Civitatis reddebant. Quod ſi ob nullum munus acceptum id permiſiſſent, decem ſolidos Comiti Civitatis dabant. Habes hæc omnia fuſe in Lege 3. Tit. 2. Lib. 9. Centenariorum meminit etiam Concilium Arelatenſe ſub Carolo Magno, his verbis: *Ne Comites, vel Vicarii, ſeu Judices, vel Centenarii, ſub mala occaſione, vel ingenio res pauperum emant*.

CXIV. DECANI, quos Varro, Suetonius, aliique probati Auctores Decuriones appellant, decem militibus imperabant. Hi ſi relicta Decania, ab hoſte domum receſſiſſent, aut cum ſani eſſent, domo exire in expeditionem detrectaſſent, 1. ſolidos Comiti Civitatis dare cogebantur. Quod ſi aliqua mercede a ſuperiore ſuo impetraſſent, quinque tantum ſolidos luebant, ut oſtendit Lex 4. ejuſdem

qui a Juſtiniano Tabularii dicti ſunt. Hic etiam annonas, quæ ex villis Fiſco Regio debebantur, procurabat; quod ſi ſingulis annis facere neglexiſſet, duplo de propriis facultatibus ſolvere cogebatur. Conſtat et Concil. XIII. Tolet. in Edicto Ervigii Regis ad privatos, ſive fiſcales populos, his verbis; *Certe ſi quis ille Dux, Comes, Tiuphadus, Numerarius, Villicus, aut quicumque curam publicam agens, tributa exactio ſibi commiſſo annis ſingulis plenari, numero non exegerit, aut exacta apud ſe retinuerit, & ea ſtatim theſauris publicis inferre neglexerit, duplata tributa ipſa de propriis rebus ſuis modis omnibus in publico inferet.* Fuerunt hæc duo officia ex humilioribus apud Gotthos. Ac de Villico id tantum conjicere licet, quod eandem fere cum Numerario functionem habeat.

CXXI. De Numerario autem res certa eſt; cum ejus munus, ut ſordidum, atque abjectum, etiam Concilio XVI. in Theudemundo Spathario damnetur. Verba ejus, quia clarius id explicant, apponere non pigebit, ex Edicto Regio ad Patres. Et quia præceſſor noſter, divæ momoriæ dominus Vvamba Rex, in ipſis regnandi primordiis Theudemundum Spatharium noſtrum, contra generis, vel ordinis ſui uſum, Felli quondam incitatione Emeritenſis Epiſcopi, ſolius tantum Regiæ poteſtatis impulſu, in eandem Emeritenſem Urbem Numerariæ officum agere inſtituit (quod etiam unius anni excurſu contrarationem noſcitur peregiſſe) immo, quia nec valuit imperio gentis obſiſtere, veſtri Edicto Concilii ab eodem Theudemundo, ſuaque omni poſteritate talis actionis officium ſuſpendatis, quo nullo ulterius tempore, tam ipſe, quam omnis ejus progenies, uſque in finem ſæculi, ob hanc cauſſam videantur aliquatenus moleſtari.

CXXII. De Villico ſic Iſidorus Lib. 9. Etymologiarum Cap 4. *Villicus*, inquit, *proprie villæ gubernator eſt; unde a villa Villicus nomen accepit. Interdum autem Villicus non gubernationem villæ, ſed diſpenſationem univerſæ domus, Tullio interpretante, ſignificat, quod eſt univerſarum poſſeſſionum, & villarum diſpenſator.* Locus Ciceronis ab Iſidoro citatus, eſt Verrina quinta. Villicus a Varrone, *De re ruſtica* Lib. I. Cap. 2. dicitur, qui præeſt pagu, & totius rei ruſticæ curam habet.

CXXIII. Sajonum frequens mentio eſt apud Caſſiodorum, & in Legum Vviſi gotth. Lib. 6. Hi, ut ex variis locis colligere licet, iidem erant, qui apud Romanos Apparitores; Regii videlicet, ac Magiſtratus miniſtri, qui ad eorum juſſa exſequenda ſemper præſto erant. Solebant etiam Cancellariis Sajones aſſignari, ut oſtendit Caſſiodorus Lib. 12. in Epiſt. cujus initium eſt: *Oportet quidem cuncta &c.* Ubi munus eorum ſcite deſcribitur his verbis: *Quapropter devotionem tuam ſolatiis illius Viri clariſſimi Cancellarii noſtri ſolenni more deputamus; ut contra nullum alium erigaris, niſi qui Legibus parere deſpexerit. Ad forum trahe qui juſta non recipit, ſub continentia iraſcere, ſub maturitate diſtringe, timeri te amplius volumus, quam probari; quia illud maxime vigori tuo reputabitur, ſi nullius præſumptione peccetur. Cogitetur præ omnibus pecuniæ publicæ fidelis actio. Sit tuum commodum contemptus alienus. Coactus faciat, qui juſta ſponte complere neglexerit. Cauſſis tantum delegatis impende. Si præcepta ſequeris, devia non requiris. Caret culpa, qui imperata perfecerit. In exſecutore illud eſt peſſimum, ſi Judicis relinquat arbitrium. Non inde jacteris, quod tibi non poteſt obviari. Nec aſſumere ſuperbiam velis, quia te multorum humilitas pertimeſcit.*

CXXIV. Plura de hoc lege apud eundem Caſſiodorum Lib. 2. Epiſt. ad Ulingem Sajonem, Lib. 4. ad Geſidam Sajonem. ad Thecutar Sajonem, ad Dudam Sajonem, Veranum Sajonem, ad Gudinandum Sajonem, ad Aviltum Sajonem, ad Gudium Sajonem, aliiſque apud eundem locis quamplurimis. Et Legum Vvingotth. Lib. 2. Tit. 1. L. 17. cavetur, ut ſi Saju Judici in aliquem contra Legum æquitatem inſurgentem obſequens, alium conſenſerit comprehendere, diſtringere, vel aliquid rerum auferre, centum publice ictus flagellorum accipiat, & præſumptionem tali emendatione coerceat. Lege etiam 25. Tit. & Lib. citatis ſic ſcribitur: *Quod ſi ea, quæ Judex ordinare decrevit, Sajo calliaus implere neglexerit; res, de qua agitur, ſi unciam auri, vel infra valere conſtiterit, illi, cui rei debita eſt, idem Sajo de ſuo auri ſolidum reddat. Si certe plus valuerit, per ſingulas uncias ſingulos ſolidos pro ſua tarditate perſolvat. Id vero, ſi ſuper duas uncias, uſque ad libram auri, eadem res valere probatur, decem flagella ſuſcipat; ac ſic creſcente auri numero, creſcat & pœna flagelli. Iidem vero Sajones, cum pro cauſſis alicujus vadunt, ſi minor cauſſa eſt, & perſona; duos caballos tantum ab eo, cujus cauſſa eſt, accipiant fatigandos. Si vero major perſona fuerit, & cauſſa, non amplius, quam ſex caballos, & pro itinere, & pro dignitate debebunt accipere.* Alia de eodem multis Capitulis ejuſdem Libri invenias.

CXXV. Servus Fiscalis, vel Fiſcalinus, dicitur, eo quod res, & corpus ejus Regio Fiſco cedat. Hi in officiis mancipati Regi inſerviebant. De quibus etiam Concil. Tolet. III. Cap. 15. Fiſcales ſervi Eccleſias conſtruxere ex ſua paupertate; & in aliis Conc. De his fit frequens mentio Lib. 2. Legum Vviſi-gotth. Tit. 4. Cap. 4. Nam illic Legiſlator agens de his, quorum teſtimonium admittendum eſt: Servo, inquit, penitus non credatur, ſi ſuper aliquem crimen objecerit, aut etiam ſi dominum ſuum in crimine impetierit. Nam etſi etiam in tormentis poſitus exponat quod objecit, credi tamen illi nullo modo oportebit. Exceptis ſervis noſtris. qui ad hoc Regalibus ſervitiis mancipantur, ut non immerito Palatinis officiis liberaliter honorentur; ideſt, Stabulariorum, Gillonariorum, Argentariorum, coquorum quoque Præpoſiti, vel ſi qui præter hos ſuperiori ordine, vel gradu præcedunt. Quos tamen omnes, & Regia poteſtas jugiter non habet incognitos, & nullis eos conſtat pravitatibus, aut criminibus implicatos. Quibus utique

ve-

vera dicendi, vel teſtificandi licentia, ſicut cæteris ingenuis, hac Lege conceditur. Itaque inter officia ſervorum fiſcalium recenſentur Stabularii, Gillonarii, Argentarii, coqui. Quos omnes antiqua Legum Hiſpaniæ tranſlatio ita explicat: *Aſſi como los que mandan las beſtias, los que mandan los rapaces, los que ſon ſobre los que facien la moneda, e los que ſon ſobre los cozineros*. Gilionarii vox Gothica, puerorum Præfecti. Nam *Gielem* illis laſcivire eſt, quod proprium eſt ejus ætatis; unde *Giel*, laſcivus, *Gielei*, comatulus. Poſterior ætas Præfectum iſtorum *Alcayde de los donzeles*, vocavit. Et Lib. 10. Tit. 2. L. 4. Legum noſtrarum cavetur, ut ſi quis per tricennii tempus quodcumque de Fiſci, aut cujuſpiam rebus tenuiſſet, aut quocumque jure poſſediſſet, perenni ſibimet jure vindicaret, & retentaret, exceptis mancipiis fiſcalibus, in quibus hoc tricennale tempus nullo modo valebat, neque ullum præjudicium, quominus in poteſtate Fiſci perpetuo manerent, adferebat. Hactenus de officiis Gotthorum, ea brevitate, qua potuimus, & integritate. Lector boni conſulat.

CXXVI. Hactenus D. Loaisa, qui an. MDXCIII. in ſua Collectione Conciliorum has Notas edidit nomine proprio, aut ſaltem nulla facta mentione alterius Auctoris. At enim omnes illæ, nulla dempta, & eodem ordine, atque eiſdem omnino verbis, editæ fuerunt decennio poſtea, nimirum MDCIII. Francofurti Tomo II. *Hiſpaniæ Illuſtratæ*, pag. 195. & ſeq. nomine Petri Pantini Belgæ, nulla mentione facta D. Loaiſæ. Uter autem eorum verus Auctor fuerit, non auſim dicere, aut definire. Id tamen certum eſt, eundem Petrum Pantinum (eruditiſſimum profecto Virum, & poſtea Decanum Bruxellenſem) verſatum fuiſſe Toleti an. ipſo MDXCII. quo Loaiſa pariter Toleti ultimam manum adhibebat huic Collectioni Conciliorum. Id patet ex Centuria I. Epiſtolarum Lipſii ad Belgas, quarum XII. eſt anni MDXCII. ad eundem Pantinum Toleti commorantem. Cardinalis de Aguirre.

NOTÆ VARIORUM IN CONCILIUM TOLETANUM VIII.

CXXVII. Era DCXCI.] Vaſæus anno uno ante celebratum ait. Quod, & breviarii cujuſdam perantiqui, quod manuſcriptum apud ſe is habet, actoritate confirmat; ubi dicitur Reccesvinthus Era DCLXXXV. regnare cœpiſſe, quinto vero poſt anno coactum hoc fuiſſe Concilium. Apud Rodericum Toletanum Lib. 2. Cap. 22. numerus Eræ corruptus eſt. Nomen Regis ſcribitur Reccesvinthus in nummo antiquo, ubi legitur: Reccesvintus Rex Corduba Patricia. Fuit Princeps religione, & pietate inſignis, in omnique virtutis officio illuſtris. Legebat avide Divinos Libros; quicquid in illis obſcurum erat, a doctis Viris pethumaniter ſciſcitabatur. Templa piè tapetis ornabat, ob religioſum Sanctorum cultum, & venerationem. Loaisa.

CXXVIII. Ambroſius Morales Lib XII. Cap. 30. ducit initium Reccesvinthi Regis ab anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo, in quo obiit pater ejus Chindaſvinthus. Cumque certum ſit, Concilium iſtud congregatum fuiſſe anno quinto Reccesvinthi, ut initio Actorum habetur, conſequens eſt, ut judicio ejuſdem Scriptoris, fuerit celebratum anno ſexcenteſimo quinquageſimo quinto, cui reſpondet Era DCXCIII.

CXXIX. Cæterum ex vetuſtiſſimis * mſſ. quibus uſus fuit D. Laiſa, ejuſque editione ſatis accurata, conſtat, Synodum hanc fuiſſe coactam Era DCXCI. ac proinde anno Chriſti DCLIII. Unde & conſequens eſt, ut Reccesvinthus cœperit regnare, non anno Chriſti DCL. ut cenſet Morales, ſed biennio ante; nimirum, Era DCXLVIII. Niſi forte quiſquam id utrumque conciliet, aſſerendo, Reccesvinthum duobus annis ante obitum patris ſui Chindaſivinthi ſimul cum ipſo regnare cœpiſſe; quod idem Morales eo loco obiter tradit.

* A nobis editum eſt Tom. III. hujus Operis, pag. 258. & ſeqq.

CXXX. Porro Regem ipſum Reccesvinthum maxime laudat S. Ildephonſus, qui huic Concilio interfuit, & ſubſcripſit tanquam Abbas. Tria tempore Regni ſui Concilia fecit celebrari, quorum primum, id eſt, octavum in ordine Toletanorum, quod præ manibus habemus, coactum fuit in Baſilica SS. Apoſtolorum, die 27. Decembris Joanni Evangeliſtæ ſacra. Affuit Rex ipſe ea pietate, religione, & humilitate, quam oſtendit ſatis Præfatio Actorum ejuſdem Concilii, præſertim verbis illis: *Quanto extulerat Principem humilitatis ordo ſublimis, tanto ad exercitia ſumma virtutis inſtruebant exempla ſanctiſſimi Principis formam noſtræ Religionis*. Sic etiam ſe geſſerant Reges alii Hiſpaniæ in variis Conciliis, & præſertim Siſenandus in Toletano IV. ubi Cap. I. dicitur de illo: *Coram Sacerdotibus Dei humo proſtratus, cum lacrymis, & gemitibus pro ſe interveniendum Domino poſtulavit &c.* Cardinalis de Aguirre.

CXXXI. Cap. I. *In Sacris Miſſarum.*] Sic eſt in Miſſali Moz-arabum ad verbum a D. Iſidoro edito. Item in XII. Concil. Tolet. cujus * Officium quotidie in ſancta Eccleſia Toletana celebratur ſolenniter in Sacello huic muneri Eccleſiaſtico Gotthico dicato. Symbolum Patrum publice in Miſſis in Eccleſia cantatur; nam ut Auctor eſt D. Thomas 2. 2. Q. 1. Art. 9. ad ſextum, fuit editum Fide jam propagata, & manifeſtata, & reddita pace Eccleſiæ. Symbolum vero Apoſtolorum, quia perſecutione fervente conditum fuit, nondum publicata Fide, in Prima, & Completorio occulte dicitur. Loaisa.

CXXXII. Tam in hoc Symbolo ſemper cantari ſolito, etiam modo, in Cappella inſigni Novorum Regum (quæ & Moz-arabum dicitur) apud Toletum, quam in aliis Conciliis Toletanis præcedentibus, traditur palam proceſſio Spiritus Sancti ex Patre, & Filio ſimul, antequam in ullo alio Univerſali.

ſali, Nationali, aut Provinciali definita fuiſſet; ut late oſtendimus Tomo II. Theologiæ S. ANSELMI, Diſputatone XCI. CAROINALIS OE AGUIRRE.

CXXXIII. Cap. II. *Noſtri.*] Juramentum illud, quod obſervatum in pejorem vergit exitum, ſalubri conſilio mutandum eſſe, eleganter docet Soter P. ut eſt apud Gratian. 22. Q. 4. Cap. *Si aliquid.* & in Concil. Trib. ſub Arnulpho Imperatore Cap. 21. ubi inſtitutum, quod Sacerdos loco juramenti, interrogetur per ſanctam Conſecrationem. D. Thom. 2. 2. Q. 89. Art 7.

CXXXIV. Cap. III. *Contra priora monita Patrum.*] Gratis Ordines conferendos, ne Spiritui Sancto contumelia irrogetur, dum ejus donum pretio æſtimatur, docuerunt antiqui Patres, Hormiſda PP. in Epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & Concil. II. Aurel. Cap. 3. & II. Turon. Cap. 28. & IV. Tolet. Cap. 18. & II. Bracarenſe, Cap. 3. & noviſſime Concilium Trident. Seſſ. 21. Cap. I. Nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis Tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſſa, etiam ſponte oblatum, Epiſcopi, & Ordinum collatores accipiant. LOAIZA.

CXXXV. Nota maxime graviſſimam hanc Simoniacorum reprehenſionem, & pœnam adeo antiquam, ſaltem ab anno Chriſti DCLIII. iis potiſſimum verbis impoſitam: *Ut quicumque deinceps pro aſſequenda Sacerdotii dignitate quodlibet præmium detectus fuerit obtuliſſe, ex eodem tempore ſe noverit anathematis opprobrio condemnatum, &c.* Dolent ii Patres, vitium id frequens ſuo ævo apud plurimos fuiſſe, & illius reum damnant preterea, *ut ſuſcepti honoris gradu privetur, & in Monaſterio ſub perenni pœnitentia religetur, &c.* Utinam quemadmodum hodie multi ſunt Simonis Magi pariter ſectatores, ita etiam earumdem pœnarum acerbitate puniantur ad ſalutem ſuam, atque terrorem aliorum.

CXXXVI. Cap. IV *Ordinis ſui dignitate privari*] Hæc pœna Epiſcoporum incontinentium, ſimiliter quorumlibet Sacerdotum, Miniſtrorumque Eccleſiæ, quæ ſubditur Cap. 5. ſequenti, cum deputatione ad Monaſterium *uſque ad exitum vitæ ſuæ*, & ſub pœnitentiæ diſciplina, non fuit primo impoſita in hoc Concilio, ſed multo antea, immo & in ipſis Canonibus Apoſtolorum, quorum XV. ea de re eſt. Vide præterea Canonem Concilii Eliberitani XIX., & XXX., & LXXVI. ac præterea inter Canones collectos a S. Martino Epiſcopo Bracarenſi, & lectos in Concilio Lucenſi, lege XXIV. XXV. & XXVII. cum pluribus aliis, quos allegavimus in Diſſertationibus. CARO. DE AGUIRRE.

CXXXVII. *Majorum veteribus conſtitutis.*] Teneri Chriſti Sacerdotes ad ſervandam caſtitatem, vitæque puritatem, conſtat ex perantiquis Patrum Decretis. Non enim conjugium appetere debent, ut veteris Legis miniſtri, Chriſti Sacerdotes; illis enim tunc concedebatur, ne Tribus Levi, ex qua ſola Sacerdotes creabantur, ex eorum cœlibatu paullatim rueret, & periret; quibus hoſtias hircorum, atque arietum offerentibus dictum eſt: *Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum*, quamobrem & tempore vicis ſuæ ab uxoribus ſejuncti officio vacabant. Quid de Chriſti in nova Lege Sacerdotibus dicemus? qua mentis, & animi puritate offerre debent Hoſtiam puram, ſanctam, & immaculatam, Panem vitæ, & Calicem ſalutis perpetuæ? Qui non ex una, ſed ex quavis Tribu, & Gente, & Familia eligi poſſunt, ut immortale, & vivificum, tremendumque Sacrificium quotidie conficiant, ab omni ſolicitudine uxoria immunes. Nam ut Paullus ait 1. Cor. 7. *Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt, quæ Domini ſunt quomodo placeat Deo; qui autem cum uxore, ſolicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.*

CXXXVIII. Unde ex Apoſtolis fluxit, ut conjugati non ordinentur; ut conſtat ex Epiſtolis Syricii PP. Cap. 7. & Innocentii PP. I. Epiſt. 2. Cap. 9. & Hormiſdæ PP. ad Epiſcopos Hiſpaniæ Cap. 1. Hinc qui conjugati ordinabantur, a Subdiaconatu deinceps non ſinebantur uxoribus miſceri. I. Tolet. Cap. I. Carthag. V. Cap. 3. Agathen. Cap. 9. III. Aurel. Cap. 2. & aliis multis. Poſt Sacerdotium adeptum nullus matrimonio jungebatur. Itaque licebat ex conjugato Sacerdotem fieri; ex Sacerdote vero conjugatum minime. De hac re vide apud Socratem *Hiſt. Eccleſ.* Lib. 2. Cap. 8. quæ de Paphnutio referuntur. Et multi ex Viris doctis hujus ſæculi doctiſſime de hac re adverſus hæreticos ſcripſerunt. Quod ſi priſci Sacerdotes, qui per ephemeridas, & vices miniſtrabant, dum offerebant, ſe abſtinebant; qui ſemper, & quotidie debet offerre, ut Chriſtus Sacerdos, ſemper debet abſtinere. Quod annotavit Origenes Hom. 23. ſuper Librum Numerorum: *Ille offerre poteſt* (inquit) *qui indeſinenter cuſtodit continentiam, & conſervat ſemetipſum a peccato; qua die interruperit, & peccaverit, certum eſt, quod in illa die non offert Sacrificium indeſinens Deo. Vereor dicere aliquid, quod ex Sermonibus Apoſtolicis intelligi datur, ne forte videar aliquos contriſtare Nam ſi oratio juſti, ſicut incenſum in conſpectu Dei, & elevatio manuum ejus Sacrificium veſpertinum; dicit autem Apoſtolus iis, qui in conjugiis ſunt:* Nolite fraudare invicem, niſi forſan ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi. *Et iterum:* Revertimini in idipſum; *certum eſt impediri Sacrificium indeſinens his, qui conjugalibus neceſſitatibus inſerviunt; unde mihi videtur, quod illius ſolius eſt Sacrificium afferre indeſinens, qui indeſinenti, & perpetuæ ſe devoverit caſtitati.* Hæc Origenes. LOAISA.

CXXXIX. Cap. V. Animadvertenda ſunt hic tria quædam, in quibus diſciplina vetus in novam jam paullatim deficiebat. Namque primo Presbyteri, Diaconique, & Subdiaconi non jam ſola depoſitione feriuntur, vel laica communione, ſi ſuis rurſus copulentur uxoribus; immo nec ſatis pœnarum dare viſi ſunt, ſi excommunicarentur; quin præterea traduntur in Monaſteria, ubi reliquo vitæ tempore pœnitentiæ lamentis, & cruciatibus macerentur. Secundo conju-

ges ipſæ Clericorum ſacrorum compinguntur in Monaſteria, ſi poſt conjugum ordinationem minus caſte ſe gerant. Tertio Subdiaconi poſthac non ordinantur, niſi profiteantur cœlibatum, profeſſioque eorum iſta confirmetur Epiſcopali benedictione, quam ego interpretor Epiſcopalem manus impoſitionem. Imponendo enim manus, benedictio infundebatur. Ingenue tamen fatendum, rem meræ cæremoniæ fuiſſe hanc benedictionem, ſeu manus impoſitionem, ut cujus inſtitutio tam tarda fuerit in hac Synodo; & quæ ſi quibus in Provinciis vetuſtior erat, erat tamen poſterior Concilio Carthaginenſi IV. ubi tam perſpicue delineati ſunt ritus omnes ordinationum, & ubi conceptis verbis affirmatur, Subdiaconis Inſtrumenta tangenda porrigi, quod nulla manus impoſitione ordinentur. Ita in ſacrorum aſſurgebat Ordinum claſſem Subdiaconatus; dum & vaſorum contactu ſacrorum quodammodo conſecraretur, & impoſitione manuum firmaretur Epiſcopalium, & propriæ majorum Clericorum continentiæ, tanquam illis conſociatus, alligaretur. Thomassinus, *De Benefic.* Tom. 1. Lib. 2. Capite 63. Num. 5.

CXL. Cap. vi. *Sexta diſcuſſionis.*) Subdiaconos non debere contrahere matrimonium, decretum eſt a Sylveſtro Papa in Concil. Act. 1. Cap. 8. & I. Toletano, Cap. 4. & II. Toletano, Cap. 1. Loaisa.

CXLI. *Quod ſi hoc vulnere &c.*) Subdiaconatus tempore hujus Concilii, & multis annis antea, a Pontificatu S. Gregorii Magni (qui Eccleſiam rexit ab anno Chr. dxc. uſque ad dciv.) habebat annexam continentiam perpetuam, inſtar Diaconatus, ac Sacerdotii. Unde quilibet Subdiaconi, *poſtquam ad ſacri hujus Ordinis pervenerint gradum* (vide qualiter Subdiaconatus cenſeretur gradu ſacrorum Ordinum) *caveant a carnis immunditia, omni penitus ab illis ſorde mulierum, ac familiaritate remota.* Quibuſlibet vero aliter ſe gerentibus imponitur ſtatim pœna graviſſima iis verbis: *Quod ſi deinceps hoc vulnere fuerint ſauciati, mox erunt ſub pœnitentiæ oneribus uſque ad extremum vitæ Monaſteriis religandi.*

CXLII. Quin & pluribus ſæculis ante hoc Concilium, ea puritas corporis, nec ſolum animi exacta fuit ab Eccleſia in iis, qui futuri eſſent Subdiaconi, ut in Concilio Eliberitano, Can. xxx. ſtatutum legatur, *Subdiaconum eum ordinari non debere, qui in adoleſcentia ſua fuerit mœchatus.* Quem Canonem retulit Rhabanus in Libro ſuo *Pœnitentium*, Cap. 4. Vide Commentarium illius Tomo 1. Lib. 2. Cap. 60. & deinceps. Card. de Aguirre.

CXLIII. *Quibuſdam Eccleſiis.*] Concil. Carthaginen. iv. Cap. 5. *Cum ordinatur Subdiaconus, quia manus impoſitionem non accepit, Patenam de Epiſcopi manu vacuam accipiat, & Calicem vacuum. De manu vero Archidiaconi urceolum cum aqua, & mantile, & manutergium.* Loaisa.

CXLIV. *Mox erunt ſub pœnitentiæ oneribus uſque ad extremum vitæ Monaſteriis religandi.*] Mirum videri non debet, Monachos, & inferiores Clericos, non ſecus, ac majores, in Monaſteria, locaque ſecreta pœnitentiæ cauſa tum relegatos fuiſſe, cum iiſdem temporibus in laicos eadem pœna cœpiſſet uſurpari, ut late probatum eſt Libri præced. Cap. 15. Verum duo quæri poſſunt; prius, an illis in locis manus imponerentur? Reſpondeo, relegationem illam dupliciter intelligi poſſe, ut ſcilicet in quadam cella includerentur; quo caſu nulla illis fiebat manus impoſitio; ibi enim tanquam in carcere detinebantur. Vel ut relegarentur ſimpliciter in Monaſterium, quo eorum actionibus invigilaret Abbas, inſpiceretque, an pœnitentiam impoſitam exſequerentur. Relegatio ejuſmodi non impediebat, quominus Monachorum ſynaxibus precum Euchariſticarum tenus adeſſent, & ante dimiſſionem manuum impoſitioni ſubeſſent, ut ex dictis evidenter colligitur. Quæſitum poſterius eſt, an ſicut laici e ſecretis locis, inſtante Quadrageſima, educebantur ad manus impoſitionem ſolenniter ſuſcipiendam; ita Monachi, & Clerici minores e Monaſteriis ſuis? Reſpondeo, idem obſervatum fuiſſe in eos, qui in Monaſteria, velut in carcerem, conjecti fuerant; ſed eductos fuiſſe in Monaſterii Eccleſiam ad manus impoſitionem publice ſuſtinendam, non ad aliam Eccleſiam, niſi propter cauſas ſingulares id conſtituiſſet Epiſcopus. Morinus, *De Pœnitentia*, Lib. 6. Cap. 13. Num. 15.

CXLV. Cap. vii. *Nolentibus.*) Baptiſmum conferri amentibus, teſtatur Auguſtinus, Lib. 4 *Confeſſionum*, Cap. 4. Ægrotis, qui reſpondere non poſſunt, Arauſicanum Concilium I. Cap. 13. Parvulis neſcientibus, Carthaginenſe III. Cap. 34. Gerundenſe, Cap. 5. & Toletanum XII. Cap. 2. Multaque alia de hac re Decreta exſtant. Auguſtinus in Epiſtola cvi. ad Paullinum ſic habet: *Quod quidam tantum beneficium* (de Baptiſmo loquitur) *non ſolum nolentibus; verum etiam reluctantibus datur.* Loaisa.

CXLVI. *Quod ſi quis poſt hoc &c.*) Vide quantum periculi, quale diſcrimen æternæ ſalutis ſubeant ii, qui ingreſſi ſtatum Eccleſiaſticum qualitercumque, & præſertim Dignitates ſacras, veluti Epiſcopatus, Patriarchatus, aut Cardinalatus, relabuntur *ad conjugia, moreſque ſæculi.* Unicuique enim eorum hanc pœnam imponunt Patres Toletani, ut *mox omni Eccleſiaſtici ordinis dignitate privatus, vere ut apoſtata a ſanctæ Eccleſiæ liminibus, & ſocietate Fidelium habeatur prorſus excluſus; Monaſterii clauſtris, donec advixerit; ſub pœnitentia recludendus.* Certe oppoſitum videmus nonnunquam accidere. Quonam autem jure, aut ratione fiat, vel fieri, aut permitti poſſit, non facile apparebit, cum ſacri Canones repugnent, & decentia ipſa, ac ſacra conditio ſtatus, vel Prælaturæ Eccleſiaſticæ contradicat regreſſui ad ſæculum, ſive ad Matrimonium contrahendum. Quin & notiſſima illa comminatio Chriſti: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, aptus eſt Regno Dei*, videtur damnare eos tranſitus; præſertim ubi nulla intervenit neceſſitas graviſſima, & publica, quæ ſuadeat, & perſuadeat urgenter ad diſpenſationem petendam, aut indulgendam. Idque dictum accipe,

pe, etiamſi noii intercedat votum ſolenne caſtitatis; nam eo ſuppoſito, eſt longe major difficultas in regreſſu ad ſæculum, præſertim juxta doctrinam S. Thomæ notiſſimam, & textum Innucentii III. Papæ, in celebri Capite, *Cum ad Monaſterium*, *De ſtatu Monachorum*, quibus præcluditur via ad diſpenſandum in votis ſolennibus.

CXLVII. Cap. VIII. *Nullus igitur &c.*) Aurea eſt illhæc Regula, & omnino obſervanda ubique, ac ſemper, *ut nullus ad ſacra Myſteria Dei tractanda venias indoctus &c. aut ignorantiæ tenebris cacutiens; ſed ſolum is accedat, quem moram innocentia, & literarum ſplendor reddunt illuſtrem. Aliter ordinaturis, & ordinandis imminet in poſteram Dei, & Eccleſiæ ejus vindicta.* Videant, & conſiderent hæc omnes ii, quorum intereſt, tam *ordinaturi*, quam *ordinandi*. Card. de Aguirre.

CXLVIII. Cap. IX. *Quadrageſimæ dies.*) Principium Quadrageſimæ nunciabat Epiſcopus ante Epiphaniam. De quo ſic habes in Concilio Antiſiodorenſi, Cap. 2. *Ut omnes Presbyteri ante Epiphaniam miſſos ſuos dirigant, qui eis de principio Quadrageſimæ nuncient, & in ipſa Epiphania ad populum indicent.* Labbe.

CXLIX. *Propter tranſgreſſionem Decalogi quaterdecies convenienter affligi.*) Probatum eſt hoc pingui Minerva dictum eſſe, ut in numeris ſæpe fieri ſolet, ubi numerus integer, completus, & quadrans, pro incompleto uſurpatur, præſertim cum ad quadrantem, & rotundum proxime accedit. Dixerat enim paullo ante: *Etenim cum Quadrageſimæ dies anni totius decimæ deputentur &c.* Quadraginta igitur dixit pro triginta ſex, quod de Sancto Gregorio dici non poteſt, qui ſingula κατὰ μέρος examinat, & diſtinguit. Ita nonnunquam Auctores Eccleſiaſtici dicunt jejunio Quadrageſimali decimas dierum offerri, ut Nicolaus I. Cap. 9. *Reſponſ. ad Conſulta Bulgarorum*, Concilium Troslejanum in fine Can. VI. & Theodulphus Aurelianenſis, Cap. 37. cum tamen conſtet, eos omnes non 36. dies, ſed 40. jejunaſſe. Poſteriorem hanc interpretationem Toletanorum Patrum menti convenire, demonſtrari poteſt ex Canone IX. Concilii Bracarenſis II. ubi jubentur parentes mediante Quadrageſima ex diebus viginti baptizandos infantes ad exorciſmi purgationem offerre. Et Canone I. dixerat id diebus ante Baptiſmum 20. faciendum eſſe, hoc eſt, Feria ſecunda poſt Dominicam quartam Quadrageſimæ. Medium igitur Quadrageſimæ eſt, vel Feria illa, vel antecedens Dominica. Jejunium igitur apud eos cœperat in prima Dominica, ſeu Feria ſequente; quæ ipſam jejunii actionem includit, non autem Feria quarta antecedente; alioquin viceſimus dies ante Paſcha non eſſet media Quadrageſima, cum eum dies 26. integri præcedant. His accedit, quod Toletani Patres ad verba S. Gregorii in Decreto ſuo alludere videntur, qui ante verba a nobis relata dixerat: *Qui ergo per carnis deſideria, Decalogi mandata contempſimus, dignum eſt, ut tandem carnem quaterdecies affligamus.* Numerus completus pro incompleto. Statim tamen rem per partes examinans, triginta tantum, & ſex dies computat. Ita quoque intelligendus prædictus Concilii Canon, qui ad ejus verba, mentemque alludit.

CL. Verum omnem dubitandi anſam præſcindere mihi videtur Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis, Libro I. *De Eccleſiaſticis Officiis*, Cap. 36. ubi data opera toto illo Capite jejunii Quadrageſimalis originem, & cauſas explicat. Non modo enim illam Feriam quartam ſolennem non commemorat, nec diem ullum eſurialem ante Dominicam primam Quadrageſimæ, ſed ea, non ſecus, ac Sanctus Gregorius, ediſſerit, quæ cum illo jejunii principio conſiſtere non poſſunt: *In ſupputatione Quadrageſimæ ſumma Legalium Decimarum expletur. Totum enim anni tempus triginta ſex numero dierum decimatur. Subtractis enim a Quadrageſima Dominicis diebus, quibus jejunia reſolvuntur, his diebus quaſi pro totius anni Decimis ad Eccleſiam concurrimus, actuumque noſtrorum operationem Deo in hoſtiam jubilationis offerimus.* Certum eſt igitur, Italicas, & Hiſpanicas Eccleſias initium jejunii a Feria ſecunda ſequenti Dominicam primam duxiſſe. Hoc inſuper cum antecedentibus Dominicis convenit, ut Dominica prima Quadrageſimæ dicatur, a qua Quadrageſima, & jejunium incipiunt, non ab ea, quæ quintus eſt ab initio dies, ut Septuageſima, Sexageſima, & Quinquageſima, initia ſunt, & termini, a quibus incipit numeratio, ſic & Quadrageſima. Poſtea tamen quum additi ſunt quatuor illi dies primæ Dominicæ, remanſit Quadrageſimæ nomen. Morinus, *De Pœnitentia*, Lib. 7. Cap. 19. Num 4. & 5.

CLI. *Acerrime interdicitur &c.*) Eſus carnium in Quadrageſima ſemper prohibitus fuit in Eccleſia ſub gravi reatu, non urgente *inevitabili neceſſitate, atque fragilitatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate*, ut dicitur in hoc Canone. Eas tres ſolas cauſſas eximendi ab onere ejus præcepti inveniunt Patres Toletani. Præterea exigunt permiſſum Sacerdotis, dum concludunt: *Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita violare præſumant, quam a Sacerdote permiſſum accipiant.* Cardinalis de Aguirre.

CLII. Cap. 2. *Decimæ conlocutionis.*] Rex Hiſpaniæ tempore Gotthorum ditione ſua totam Hiſpaniam, & Galliam Narbonenſem regebat. Fiebat autem Rex electione, non ſanguinis ſucceſſione, ut conſtat ex Concilio Toletano V Cap. 3. ubi dicitur: *Rex Hiſpaniarum nemo fiat, niſi omni electione, & Gotthicæ Gentis nobilitate ad eum apicem perductus.* Conſueverant etiam Gotthorum Reges, Romanorum Imperatorum exemplo, dum viverent, Regni ſocium aſſumere, omni Electorum conſenſu; ut Chindaſvinthus Rex filium Receſvinthum in Regni partem vivens vocavit. Et Vvamba Rex Divino judicio Ervigium, dum viveret, ſucceſſorem elegit. Creabantur autem Reges Gotthorum a Proceribus Regni, ſive eſſent Sacerdotali or-

 dine,

dine, ut Epiſcopi; ſive ex ordine ſæculari, qui Palatini nobiles vocabantur; ut conſtat ex Concilio Toletano XII. Cap. I. de probatione Ervigii. Et hoc ſane eſt, quod dicitur: *Cum Pontificum, majorumque Palatii omnimodo eligantur aſſenſu.* Sic IV. Tolet. Can. LXXIV. *Nullus apud nos ſub præſumptione Regnum arripiat, nullus excitet mutuas ſeditiones Civium, nemo meditetur interitus Regum; ſed defuncto in pace Principe, Primates totius Gentis, cum Sacerdotibus, ſucceſſorem Regni Concilio communi conſtituant.*

CLIII. Ungebantur etiam Reges, ut patet ex Concilio Toletano XII. Cap. I. ubi dicitur Ervigius regnandi poteſtatem accepiſſe per ſacroſanctam Unctionem. Quæ quidem Unctio ab Epiſcopis conferebatur, ut patet ex eodem Canone. Qui vero non poterant aſſumi ad Regnum, exponit Concilium Toletan. XVI. Cap. 17. his verbis: *Rege defuncto, nullus tyrannica præſumptione Regnum aſſumat. Nullus ſub Religionis habitu detonſus, aut turpiter decalvatus, aut ſervilem originem trahens, vel extraneæ gentis homo, niſi genere, & moribus dignus, promoveatur ad apicem Regni.* Jurabat etiam Rex antequam ad Regnum aſſumeretur, ſtrenuum ſe Catholicæ Fidei aſſertorem, ac propugnatorem præbiturum, nulloſque violatores in ſuo Regno permiſſurum. Habes id cum alibi, tum VI. Concil. Tolet. Cap. 3.

CLIV. *Duodecimæ, quæ eſt.*] Eſt in *Foro Judic.* Lib. 12. Titul. 2. L. 16. Judæorum Placitum Reccesvintho Regi exhibitum anno VI. Regni ipſius XII. Kal. Martii. Unde liquet, ipſum poſt hoc Synodi decretum procuraſſe, ut ſinceram Judæi Fidem retinerent. Placitum ſic habet ex fide ms. Codicis antiqui. LOAISA.

PLACITUM JUDÆORUM

In nomine Principum factum.

Clementiſſimo, ac Sereniſſimo Domino noſtro Reccesvintho Regi, omnes nos Hebræi Toletanæ Civitatis, atque Hiſpaniæ, gloriæ veſtræ, qui infra ſubſcripturi, vel ſigna facturi ſumus.

CLI. BEne quidem, ac juſte nos meminimus compulſos fuiſſe, ut Placitum in nomine divæ memoriæ Chinthilani Regis pro conſervanda Fide Catholica conſcribere deberemus, ſicut & fecimus. Sed quia perfidia noſtræ obſtinationis, & vetuſtas parentalis erroris nos ita detinuit, ut nec veraciter in Jeſum Chriſtum Dominum crederemus, nec Catholicæ Fidei ſinceriter adhæreremus; iccirco nunc libenter, ac placide ſpopondimus gloriæ veſtræ, tam pro nobis, quam pro uxoribus, & filiis noſtris, per hoc Placitum noſtrum, ut deinceps in nullis obſervationibus, in nullis inceſtivis uſibus miſceamur.

CLII. Judæis autem non baptizatis nullo penitus execrando conſortio ſociemur; non more noſtro propinquitatem ſanguinis uſque ad ſextum gradum inceſtiva commixtione, vel fornicatione jungamus; non conjugia ex genere noſtro, aut nos, aut filii noſtri, vel noſtra poſteritas ullatenus ſortiamur; ſed in utroque ſexu deinceps Chriſtianis jugali copulatione nectamur. Non circumciſionem carnis operemur; non Paſcha, & Sabbatha, cæteroſque dies feſtos, juxta ritum Judaicæ obſervantiæ celebremus; non non eſcarum diſcretionem, vel conſuetudinem teneamus; non ex omnibus, quæ Judæorum uſus, & abominanda coſuetudo, vel converſatio agit, aliquatenus faciamus; ſed ſincera fide, grato animo, plena devotione, in Chriſtum Filium Dei vivi, ſecundum quod Euangelica, & Apoſtolica traditio habet, credamus, atque hunc confiteamur, ac veneremur.

CLIII. Omnes etiam uſus ſanctæ Chriſtianæ Religionis tam in feſtis diebus, vel in conjugiis, & eſcis, quam in obſervationibus univerſis veraciter teneamus, & ſinceriter amplectamur; nullo reſervato apud nos, aut oppoſitionis objectu, aut fallaci argumento, per quod, aut illa quæ facere denegamus, iterum faciamus; aut hæc quæ facere promittimus, minime, vel non ſinceriter compleamus. De ſuillis carnibus id obſervare promittimus, ut ſi eas pro conſuetudine minime percipere poterimus, ea tamen, quæ cum ipſis decocta ſunt, abſque faſtidio, & horrore ſumamus. Quod ſi in his omnibus, quæ ſupra taxata ſunt, in quocumque vel minimo tranſgreſſores inventi fuerimus, aut contra Chriſtianam Fidem agere præſumpſerimus, aut quæ congrua Catholicæ Religioni promiſimus, verbis, aut factis implere diſtulerimus; juramus per eundem Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, qui eſt unus in Trinitate, & verus Deus, quia ſi ex nobis omnibus vel unus tranſgreſſor inventus fuerit, aut a nobis ignibus, aut lapidibus perimatur; aut ſi hunc ad vitam gloriæ veſtræ ſervaverit pietas, mox amiſſa libertate, tam eum, quam omnem ipſius facultatem, cui elegeritis, perenniter ſerviendam donetis; vel quicquid ex eo, vel ex rebus ejus facere juſſeritis, non ſolum ex Regni veſtri potentia, ſed etiam ex hujus Placiti noſtri ſponſione, poteſtatem liberam habeatis. Factum Placitum ſub die XII. Kal. Martias, anno feliciter ſexto gloriæ veſtræ. In Dei nomine Toleto.

CLVIII. Hactenus in eo Placito (ut ibi dicitur) Judæorum abjurantium hæreditarios errores, & promittentium integram obſervantiam Religionis Chriſtianæ, omni fallacia rejecta.

CLIX. Nunc vero ſupereſt, ut Vitam S. Il-

S. Ildephonſi ſubſcribentis in hoc Concilio, ſupra promiſſam, exhibeamus verùs ipſis, quibus eam Valentiæ edidit anno MDLVI. Michael Carranza Theologus doctus, ac pius, & Prior Carmelitarum in eadem Urbe, ſimul cum Libro ejuſdem Sancti Archiepiſcopi, *De illibata virginitate Genitricis Dei Mariæ*. Teſtatur autem ille, ſe omnia eruiſſe *ex varia Librorum antiquorum lectione*. Nimirum, ex ſcriptis, ac relationibus Sancti Juliani, & Urbani Toletanorum Præſulum, atque Evantii Archidiaconi Toletani, quorum primus diu cum S. Ildephonſo verſatus fuit, duo autem reliqui ipſum de facie, & alloquio noviſſe creduntur, immo & fortaſſe (ut ſuſpicatur inſignis Chronographus Ambroſius Morales) comitati fuiſſe in ea occaſione, qua Beatiſſimus Præſul cæleſte illud donum ſacræ Veſtis a Deipara Virgine accepit. Porro ex ore eorumdem Urbani, & Evantii ſe accepiſſe teſtatur Cixila Archiepiſcopus Toletanus ea omnia, quæ inclinante ſæculo octavo ſcripſit de Ildephonſo, & habentur apud Bollandum die viceſima tertia Januarii. Itaque in hac Vita S. Ildephonſi mox proferenda nihil accepit Carranza ex Pſeudo-chronicis Dextro, Maximo, Luitprando, Juliano &c. adſcriptis (utpote foliis ex ficulnea arbore quadraginta circiter annis poſtea ortis) ſed ex germanis fontibus antiquorum, ac pene συγχρόνων, pietate, & auctoritate illuſtrium.

CLX. Inter ea vero obiter nota, qualiter idem Carranza, licet minime Benedictinus, ſed Carmelita, teſtetur, Sanctum Ildephonſum ſuſcepiſſe habitum Religionis *apud Agallienſe Monaſterium Ordinis Sancti Benedicti; quæ nunc eſt Eccleſia Sanctorum Coſmæ, & Damiani in Suburbio Toletano*. Nec mirum ita loquutus fuerit ingenuus Scriptor. Nam nec illius tempore, neque unquam antea, aut centum circiter annis poſtea, quiſquam invenitur dubitaſſe de profeſſione Regulæ S. Benedicti in utroque Monaſterio Agallienſi, tam S. Juliani, quam SS. Coſmæ, & Damiani, unde Ildephonſus, & multi alii Monachi ſanctiſſimi ad regendam Eccleſiam Toletanam evecti fuerunt. Hæc omnia certa, & teſtata ſemper fuerunt perpetua Hiſpaniæ traditione, & ſpeciatim magnæ Eccleſiæ, ac clariſſimæ Urbis Toletanæ, ab antiquiſſimis iis temporibus. Et, ut plurima alia prætermittam, in *Legendario*, ut ajunt, Eccleſiæ Aſturicenſis, ſcripto Era MCCCXLVI. ideſt, anno Chriſti MCCCVIII. quod integre edidit Tamajus de Salazar Tomo I. *Martyrologii Hiſpani*, ad diem 23. Januarii, hæc leguntur pagina 248. de Ildephonſo: *Divino Spiritu ductus, Agallienſe Monaſterium Ordinis S. Benedicti ſecrete, quoad ejus fieri potuit (uno tantum ruſtico, qui ipſum viderat, excepto) mutatis veſtibus adiit*. Unde audiendi non ſunt nonnulli, qui heri, aut nudius tertius de Monachatu Beoedictino Sancti Ildephonſi cœperunt dubitare. Ἀλλὰ ταῦτα ὡς ἐν παρέργῳ. Nunc jam Vitam ipſam exhibeamus. CARDINALIS DE AGUIRRE.

V I T A

SANCTISSIMI PATRIS ILDEPHONSI

ARCHIEPISCOPI TOLETANI

Ex varia Librorum antiquorum lectione collecta per Fratrem Michaelem Carranzam, Monachum Carmelitam, & Cœnobii Carmelitarum Valentiæ Priorem.

CLXI. SAnctus Ildephonſus natione Hiſpanus, ab inclyta Regni Caſtellæ oriundus Toleto, ex clariſſimis, ac illuſtribus fuit parentibus, tam moribus, quam generoſitate præclaris, poſſeſſionum, & multarum divitiarum opulentia locupletibus, patre videlicet Stephano, matre vero Lucia. Quos Deus tanta virtutum, ac gratiarum abundantia, & morum honeſtate dotavit, ut omnes illius populoſæ Civitatis Magnates longiſſimo revera ſuperarent intervallo. Bonam hi tantarum opum ſuarum partem pauperibus, honeſtiſque locis, annis ſingulis conferebant. Utque interim complura eorum ſingularis memoriæ opera ſilentio prætermittam, hoc unum obiter ab eiſdem ſanctiſſimi Viri progenitoribus factitatum inſigne opus memorabo. Proſeucham nimirum in Suburbio Toletano, qua miſeri, & calamitoſi pauperes, & foverentur, & alerentur, propriis ſumptibus mirifice conſtructam.

CLXII. Quibus per multa annorum ſpatia in ſancto matrimonio ſine prole vitam ducentibus laudatiſſimam, Lucia mater Virgini glorioſæ Mariæ ſedulum quotidie exhibebat officium, devotiſſimis precibus, ac lacrymoſo ſingultu ab ipſa filium poſtulans, quem ejuſdem obſequio perpetuo, honorique manciparet. Beatiſſima tamen Virgo Maria precibus non defuit ſupplicantis. Quippe cum perſeveranter oraſſet, longiſſima neutiquam erſpectati doni dilatione turbata, clementiſſimam Dei Matrem, corpore licet dormiens, corde autem non ſegniter vigilans, nocte quadam videre promeruit; huncque eidem Glorioſa Virgo, in ſomnis, fuit affata ſermonem. Quia infracto animo juſtiſſimas preces mihi diligentiſſimas obtuliſti, aſſequeris haud dubie quod fideliter poſtulaſti, pulſoque procul mœrore, gaudium experieris optatum. Filium namque tibi eximia ſanctitate fulgeotem, honoriſque mei acerrimum defenſorem, & Eccleſiæ Catholicæ fulgentiſſimum ſydus, cæleſti dono promitto. Hanc denique lucem ex te Lucia naſci-

naſcituram intellige, quæ prodigioſo radiorum ſpiendore, totam hæreticorum tenebris offuſcatam Hiſpaniam iilullrabit. Abſoluta itaque promiſſione, receſſit viſio.

CLXIII. Moa Lucia voti compos effecta, concepit filium, & nimis læta parturiens, in lucem edidit, quem lux divina promiſit. Baptizatur infans, ac divino nutu Ildephonſus appellatur. Alii Alphonſum, alil Illephonſum nominant. Tenerrime quidem filiolus a matre dilectus, non parum devote, ac religioſe ab ipſa educatur. Vix enim erat duorum annorum, quando ætas infirma, vires tenellæ, captus imbecillis, affectuſque ad eximia immaturus eſſe ſolet, & jam infans ſanctiſſimus Salutationem Angelicam, a matre religioſa, non minus fructuoſe, quam diligenter edocetur; quam adeo infans memoriæ fixit, ut vix aliud in ore toto die geſtaret. Creſcebat ſenſim, & corpuſculi membra paullatim ſolidans, animi dotes ad virtutes, ſtudiaque repente convertit.

CLXIV. Temporibus autem Auraſii Toletanæ Sedis Metropolis Epiſcopi, virtutis, ac eruditionis nomine clari, & Chriſtianæ literaturæ titulo ſingularis, Vir erat Eugenius ſanctitate, ac omnigena ſapientia celebris, Eccleſiæ Toletanæ primum Clericus laudatiſſimus, poſt autem progreſſu temporis ejuſdem Metropolitanus Epiſcopus, & beati Ildephonſi conſangineus (ut creditur) ſatis propinquus. Huic ſanctiſſimus puer grandioris ætatis a parentibus traditur inſtituendus. Quem cum Eugenius avunculus puerilia prorſus obliviſcentem, animum ad majora, & præſtantiora protinus convertiſſe, & in Chriſtiana philoſophia non vulgariter conſummatum, omnes coætaneos cum ſcientia, tum etiam virtute, honeſtateque ſuperaſſe videret; aptiorem locum, ubi ſanctiſſimi pueri pectus conſummatam ebiberet diſciplinam, & omnium ſcientiarum encyclopædiam abſolveret, cœpit inquirere diiigenter.

CLXV. Eugenio tandem Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus primum in mentem venit, quem ſic unice diligebat, & viciſſim aiter amabatur ab altero, ut nulla præter hanc eo tempore haberetur amicitia coſummatior. Iſidorus autem Hiſpali Collegium conſtruaerat opulentum, in quo bona adoleſcentum ingenia escolerentur, & in deſideratiſſima Theoologiæ ſapientia prorſus erudirentur. Cujus nomen celebre undequaque diffuſum, id effecit omnino, ut multi eo confluerent, in quo & ſummopere floruare. Eo ſe beatus Ildephonſus contulit, literis a beato Eugegenio accaptis, quibus glorioſus Iſidorus nimis lætus, & hiiarior ſactus, ceu filium recepit commendatiſſimum, ac ipſum in præfato Coliegio ſufficieoter enutrivit, & diligenter inſtituit.

CLXVI. Rem igitur ingenioſus adoleſcens ſerio aggreſſus, totum ſe otio literario dedit, pietatis, ac chriſtianitatis officia nullatenus obliviſcens. Ter enim in die Jeſu Chriſto Servatori noſtro, ipſiuſque Matri preces fundebat devotus; reliquum vero temporis, aut legendo, aut diſputando, aut docendo conſumebat. Et licet totius eruditionis finem fuiſſet non mediocriter adeptus; in Philoſophia tamen naturali, & Aſtrologia, & omnium ſcientiarm pincipe Theologia, ſe duodecim annorum ſpatio veriatiſſimum oſtandit. Tunc ſi qua eſſet inter commilitones difficilis alicujus eruditionis quæſtio ſuborta, conquieſcere animos etiam claſſicorum Doctorum videres, quando doctiſſimus Ildephonſus propriam ſententiam proferebat.

CLXVII. Cum itaque ſanctiſſimus Vir laboribus multis, vigiliis aſſiduis, frequentique esercitatione, omnigenam eruditionem cum ſumma probitate conjunctam, ut in votis erat, fuiſſat omnino conſecutus; a beato Iſidoro gratia, & benedictione ſuſcepta, proprios decrevit repetera lares. Hunc igitur ſic eruditum civem, virtutibus, ac generoſis Viris Hiſpalenſibus ſtipatum, Toletana recepit Patria felix. Lætati ſunt cives, theatralia docti parabant, & equites cuncti ſua feſta fecerunt. Ibi autem cum ſe totius eruditionis titulo ſingularem, & acumine ingenii nemini fere ſecundum, facundia præditum, ſcribendi ſtyio facilem, atque devotum, morum gravitate eximium, & vitæ ſanctitate præclarum oſtendiſſet; venerabilis Helladius Toletanæ Sedis tunc temporis Metropolitanus Epiſcopus, qui Eccleſiam Toletanam octodecim reaerat annis, ultimo vitæ ſuæ tempore ipſum Levitam ordinavit, quemadmodum ipſemet de ſe ipſo teſtatus eſt.

CLXVIII. Mortuo etiam Helladio, ab omnibus qui poſt ipſum ſecuti ſunt Archiepiſcopis, piurimum Vir ſanctiſſimus adamatur. Juitus enim ejuſdem Helladii in diſciplina monaſtica diſcipulus, & in Epiſcopali dignitate ſucceſſor, beatum Virum plus cæteris diligebat. Poſt quem Eugenius quidam ejuſdem Helladii tantundem in monaſtica vita diſcipulus, ſanctiſſimo Viro ſe nihil charius poſſidere putabat. Tandem beatus Eugenius Sancti Ildephonſi avunculus, & prædicti Eugenii ſucceſſor glorioſus, Divum Ildephonſum Eccleſiæ Toletanæ Archidiaconum fecit, ac Vicarium ſuum, totiuſque Archiepiſcopatus Viſitatorem generalem inſtituit.

CLXIX. Qui cum honores hujuſcemodi veluti ſibi plus ſatis oneroſos, moleſte ferret, profundiuſque cadere timeret, dum altius elevaretur; obedientiæ merito, & regularis obſervantiæ jugo ſubmittere colla duxit. Re igitur mature conſiderata, Divioo Spiritu ductus, Agaliienſe Monaſterium, Ordinis Sancti Benedicti, quæ nunc eſt Eccleſia SS. Coſmæ & Damiani in Suburbio Toletano, ſecrete, qooad ejus fieri potiut (uno dumtaaat ruſtico, qui ipſum euntem eo viderat, escepto) mutatis veſtibus adiit. Pater vero ab ipſomet ruſtico certior factus, cum filium unicum, & omnium bonorum hæredem optatum, Monachum futurum in Agallienſi monaſterio ſuſpicaretur, Magnatum magna comitatus caterva, illum inſequitur. Quem filius iratum timens, divertit paulliſper a via, & ſub umbroſa petra, quooſque pertranſiret pater, Vir ſanctiſſimus latitabat.

CLXX. Quid plura? Subito iratus pater Monaſterium invadit, vim armis adaugens ingreditur, Abbatem Deo-datum, cæteroſque Monachos, atque adeo totam Domum deſtruere pollicetur, niſi aut filium re-

ſtituant

ſtituant receptum, aut deinceps venientem a Monachali conſortio ſine mora eapellant. Cui Abbas, cæterique Agalienſes Monachi religioſe (ut Ordinis ratio poſtulabat) reſponderunt, ſe neque filium, neque alium quempiam juvenem recepiſſe. Furibundus itaque recedit pater, at intrepidus accedit filius. Deo-datum humilis, & ſalutat, & alloquitur; votum copioſe explicat, ſeque ibi Monachum fieri poſtulat. Quem cum Deodatus doctum, & bene natum colligeret, Comitio illum offert, & (o mira res, & beati patris dignitas admiranda!) facili negotio ad communem ipſorum vivendi modum ab omnibus acceptatur. Quos tunc elegantiſſima & devota concione beatus Ildephonſus ita lætos reddidit, ut hominem ſibi Divinitus datum ſinguli faterentur.

CLXXI. Cæterum pater re protinus intellecta, & jam orbatum filio ſeipſum ſentiens, quodam furore repletus, & mentis cæcitate proculdubio cæcus, apud Divum Eugenium Archiepiſcopum, de Abbate, Fratribus, ac Monaſterio conqueſtus eſt; & cunctis ferox ruinam minatur, quod filium unice dilectum, invito eo, Monachum reddidiſſent. Tunc temporis Beatus Eugenius patrem magna ſermonis acrimonia redarguit, & uti dignitas perſonæ exigebat, increpavit. Noſti, inquit, filium tuum in Eccleſia Hiſpaniarum primate a me plus cæteris honoratum, noſti divitem, noſti meo favore nunquam deſtitutum, noſti a cunctis adamatum, benevolum, & exaltatum, in quibus vita ſingularia, & morum probitas præſtabilem, & glorioſum fecit; non elatum, ſed oppreſſum; non ſuperbum, & exaltatum in mirabilibus ſuper ſe, ſed humiliorem cunctis, abjectum, atque deſpicabilem valde. At vocatus a Deo ad multo majora, & præſtantiora, æternaque beneficia capeſſenda. Hæc omnia noſtra ſibi dignitate collata, ut ſtercora arbitratus eſt, ſolum ut Chriſtum nudum, huncque crucifixum, lucraretur. Quid tu ergo effrænis cogitas contra ſtimulum calcitrare? Ecquis poterit (dicas obſecro) reſiſtere Spiritui, qui in eo fortiter operatur? Cave igitur audax, crede mihi, ne dum ineptæ carni modicum acquieſcis, ſpiritum afflictum experiaris in die mala.

CLXXII. Flectitur his pater, & a Deo (ut creditur) repente mutatus, divertit prorſus ab incepto. Attamen læta mater Lucia, clariſſimis Toleti feminis comitata, Monaſterium petit, cæteroſque illius profeſſionis Monachos urbane ſalutat, prudenter alloquitur, ac pro filio eorum cœtui conjuncto, gratias retulit ingentes. Tunc filium adhuc novitium, præter morem, ſibi videndum tradiderunt. Quem cum magna lacrymarum affluentia oſculata mater fuiſſet, charitatem, pacem, ac Ordinis laudatiſſimi rigorem, & obſervantiam, plurimum inter cætera commendaſſet, in Domino benedixit; ſe, ſuaque omnia Monaſterio deinceps ſervitura promittens. Quod etiam pater ſequenti die lacrymis mulieris amantiſſimæ delinitus, præſentibus Viris claro ſtemmate natis, & promiſit, & præſtitit.

CLXXIII. Sanctus vero Ildephonſus parentibus ſuis pacatis omnino, & a propria ſententia prorſus declinantibus, ſe totum Deo, regularisque obſervationis jugo ſummiſit; ac Deo ſtudioſe deſerviens, in vigiliis, & orationibus, & rebus literariis, totum tempus uſque adeo conſumebat, ut omnes illius Cœnobii Fratres tantam hujus Viri ſanctitatem haud immerito mirarentur. Tranſacto autem alicujus temporis ſpatio, Abbas Deo-datus præſentis vitæ miſerandos labores æterna gloria, paceque perpetua commutavit. Quem cum Cœnobitæ honorifica ſepeliendi pompa donaſſent, celebrandis Comitiis tempus indicitur, admonenturque Fratres a Præfecto Comitii, ut unus ex ipſis Abbas, totiuſque gregis Paſtor vigilantiſſimus, rite, ac canonice eligatur. Tunc Beatus Ildephonſus omnium ſuffragiis, Paſtorali cura cæteris dignior invenitur; & ut onus injunctum ſubiret, ab omnibus Electoribus rogatur. Sed o mira, & vera ſanctiſſimi Patris humilitas! renuit omnino, ac ſe tanto honore indignum, laborioſæque Paſtoris curæ diſparem publice confitetur. Utpote qui ætate, ſcientia, moribus, & ſanctitate, vel eorum minimo eſſet inferior, & in Monaſtica vita parum exercitatus. Cæterum cum illi vehementius urgerent, & ſupplices juxta univerſorum ſuffragia, dignum eſſe iterum repeterent, non potuit ſanctiſſimus Vir tantorum Patrum ætate, vita, & eruditione venerandorum votis, piiſque ipſorum deſideriis non acquieſcere.

CLXXIV. Curam ergo illis Domus religioſæ, non honoris cauſſa, ſed potius ut hujuſmodi onus, atque laborem ſubeundo, opportunius inſerviret Deo, ſuſcepit. Poſt vero omnes Deo gratias referentes, *Te Deum laudamus*, hilares cecinerunt in terra, Angelis (ut creditur) reſpondentibus in Cælo. Magiſtratus autem ſuſcepti onus patientiſſime ferebat, pabulum vitæ omnibus ſecundum indigentiam ſedulo ſubminiſtrans. Lætus bonis, auſterus indomitis, ſed reis pœnam, juxta delictorum menſuram, inferendam quadam animi pietate, ac miſericordia temperabat. Nemini unquam ſuæ familiaritatis pœnituit; omnes cum ipſum alloquerentur, ſua erant reſponſione contenti. Omnia ſecundum rationem, omnia denique Vir glorioſus in laudem Dei faciebat.

CLXXV. Parum autem poſt ſuſceptam paſtoralem curam, Stephano orbatur patre. Mater etiam poſt annum periculoſe cœpit ægrotare, & ad extremam vitæ ſuæ horam perveniens, cum Beatiſſimæ Virgini Mariæ eſſet non parum familiaris, atque devota, meruit ante mortem, Mariæ Deiparæ viſione frui, ac dulci, frequentique ipſius colloquio conſolari, ſequenti die ſacta re Divina, glorioſe obdormiret in Domino. Ejus vero animam Virgo glorioſa Maria, beatiſſimo ipſius filio Ildephonſo, divinæ beatitudinis ædes ingredientem, & cum ſanctis Angelis exultantem, oſtendit; qui pro tantæ rei viſione, & dilectiſſimæ Matris gloria gratias Mariæ innumeras humiliter egit. Statim ergo ſanctiſſimus Vir Civitatem ingreditur, & matrem juxta patris ſepulchrum, ut perſonæ, & meritorum dignitas poſtulabat, honorifice ſepelivit. Deinde vero parentum ſuorum hæreditate ſuſcepta, ibidem Monaſterium quod-

Digitized by Google

quoddam celebre in honorem Sanctæ Mariæ Virginis, propriis ſumptibus, ſumma cum omnium admiratione conſtruxit; in quo ſanctæ mulieres, & Religioſæ feminæ honeſtiſſime habitarent.

CLXXVI. Concilio autem Toletano x. ſub Beato Eugenio Archiepiſcopo Toletano, & Fugitivo Hiſpalenſi, & Potamio Bracarenſi, aliiſque viginti duubus Epiſcopis, Beatum Ildephonſum crediderim Abbatis nomine interfuiſſe. Nam inſtitutum legimus ibi Feſtum Beatæ Mariæ ſemper Virginis, quod etiam nunc tota Hiſpania Exſpectationis nomine celebratur, octavo die ante Servatoris noſtri natale. Quod & nutu, & voluntate ſanctiſſimi Viri Beatæ Mariæ ſingulariter devoti crediderim factum, Quia, ut Conciliorum habet Volumen, dies ſolennis Annunciationis frequenter cadit in diem ita propinquum Paſſioni, aut Reſurrectioni Dominicæ, ut ab Eccleſia, & Chriſtiano populo die proprio de more celebrari non poſſit. Hoc autem Feſtum poſtmodum fuit celebrius factum Hiſpanis, eo quod Beatiſſima Virgo eodem die Sancto Ildephonſo apparuit, ut ſtatim a nobis inferius explicabitur.

CLXXVII. Nono quidem anno Chriſtianiſsimi Regis Reccesvinthi moritur Eugenius Toletanæ Sedis Epiſcopus, poſtea vero in Divorum numerum relatus, cui omnium eligentium conſenſu Ildephonſus Abbas licet invitus merito ſubrogatur. Cujus tempore tres hæretici ex Gallia Gotthica in Hiſpaniam venerunt, & inviolatam Sanctæ Mariæ virginitatem ſacrilego ore, & pravo peſtilentis animi dogmate, polluere conati ſunt, impii Arii virus excitare volentes. Horum alteri Joviniano, tertio autem Pelagio nomen fuit. Qui ſic a Scriptoribus appellati ſunt, quia Helvidii, Joviniani, & Pelagii dogma fuerint imprudenter ſequuti; uti nos hodie Lutherum quoque ſolemus appellare inepti Lutheri dogma ſequentem. Helvidii enim, ac Joviniani errorem multis ante annis Divus Hieronymus, non minus erudite, quam pie, labefactavit.

CLXXVIII. Quidam vero duos fuiſſe tantum commemorant, Teudium alterum, alterumque Pelagium; quos Alphonſus Rex Caſtellæ Helladium Pelagiumque appellat; at Rodericus Archiepiſcopus Toletanus Helvidium atque Pelagium. Nos vero, juxta titulum Libelli ſanctiſſimi Viri, tres fuiſſe putamus, priorum hæreticorum ſectatores. Quos, cum fere totam Hiſpaniam infeciſſent, ac Virginitatem Beatæ Mariæ audaciter infamaſſent, Beatus Pontifex Ildephonſus, Sanctæ Mariæ devotus gratiſſimus, orans prius, & gemens, & ab ipſa humiliter auxilium poſtulans, ſuumque honorem fideliter zelans, facundiæ gratia, & Scripturarum teſtimoniis ita refutavit, ut confuſionis, & verecundiæ plenos ab Hiſpaniis abegerit. Quo tempore elegantiſſimum Librum *De Virginitate illibata Sanctæ Mariæ Virginis*, diligenter ſcripſit, & per diverſas Hiſpaniæ partes rogatus tranſmiſit; cujus ſententiarum pondere, & verborum gravitate, totum fœdiſſimum dogma protinus exſulavit, omnibus ad Fidei Catholicæ veritatem tam cito redactis.

CLXXIX. Et cum ſanctiſſimus Præſul in ſecretiori eſſet parte Palatii ſui, vigiliis, & orationibus vacans, & ad altiſſimam Libelli ſui ſententiam, & ſcopum ſuum animum convertiſſet, ſubito ſibi intemerata Virgo apparuit, & dulciter cum ipſo loquens, diligentiam in ſcribendo, & ſuæ virginitatis ardentiſſimam defenſionem, plurimum commendavit. Qua repentinæ viſionis dulcedine ſanctus Vir nimium gratulatus, in ejuſdem Beatæ Mariæ devotione in dies augebatur. Tunc ſecum ipſe cogitans, quonam modo Virginis Mariæ devotio creſceret, volens ipſam altius honorare, quampiurimos Archiepiſcopos, & Epiſcopos, alioſque Eccleſiæ Prelatos, crebris literis, & precibus ſimul in unum congregavit; apud quos doctiſſimam, ac devotione plenam concionem habuiſſe memoratur; in qua diligenter expoſuit, quo pacto ſalutem animæ, hæreticorum malitia deperditam, propter Jeſu Chriſti Servatoris noſtri, & B. Mariæ beneficium, omnes miſericorditer recuperaſſent; atque gratiſſima acutiſſimarum rationum congerie, verborum, ſententiarumque gravitate, & ſacrarum literarum copioſo teſtimonio, virginitatem Dominæ noſtræ plurimum commendavit.

CLXXX. Ad hæc etiam anxie nimis, & ferventi petitionis affectu, omnes illos Hiſpaniæ Prælatos deprecatus eſt, ut in honorem Beatæ Mariæ, & in repenſionem illatæ ſibi ad hæreticis injuriæ, Feſtum ſolenne ſingulis annis in Hiſpania coleretur decimo quinto Kalendas Januarias; quo die, ut diximus, ex x. Concilii Toletani conſtitutione, Feſtum Annunciationis Mariæ tota Hiſpania celebratur. Placuit omnibus ſanctiſſimi Viri devotio, ac omnium decreto per Hiſpaniam celebris Exſpectationis commemoratio ſtatuitur; utque in ipſo ſolennitatis die Lectiones in matutinali Officio ex Libello B. Ildephonſi legerentur, ſinguli eorum in ſuis Eccleſiis ordinarunt. Quibus feliciter abſolutis, de Beatiſſimo Ildephonſo multa ſibi in poſterum promittentes Epiſcopi, ad propria remearunt.

CLXXXI. Poſt hæc ſanctus Præſul devotioni, ac miſericordiæ operibus totus deditus, Corpus ſanctiſſimum Virginis, & Martyris Leocadiæ, poſtquam per multa ſæcula latuerat ignoratum, ipſa ſe illi revelante, primus patefecit. Dum enim rem ſacram ipſe faceret, & ad *Pax vobis*, ſe converteret, ſepulchum Sanctæ Virginis apertum fuiſſe fertur, præſente quidem Rege Reccesvintho, ac nobilium, illuſtriumque Virorum, vulgique magna copia. Tunc ipſa læto vultu, aſtantibus cunctis, beatum Virum amplexata, oſculataque fuit, dicens. Propter vitam inſignem, & ſingularem Beatiſſimi Ildephonſi pietatem, ſedulumque illius officium, vivit Domina mea Sancta Maria. Hoc autem ideo dixerat ipſa, quod Mariæ Virginitas, quæ impiorum hominum dogmate aliquid temporis manſerat offuſcata, induſtria ſanctiſſimi Viri in priſtinum ſtatum fuiſſet reſtituta. Cumque Beata Leocadia, urbanitate quadam a ſancto Præſule copiam peteret diſcedendi, partem veli, quo caput illius erat opertum, Sanctus Ildephonſus, cultello

quem

Digitized by Google

quem Rex ſecum geſtabat, abſcidit. Tunc Virgo ſepulcrum, ſibi tanto tempore familiare, iterum petit; poſtmodumque ſepulchrum illud, nulla hominium ope, plus ſolito clauſum remanſiſſe dicunt. Pro cujus rei magnitudine, inſolita viſione, ſuſceptoque dono, qui ſimul aderant admirantes, Deo optimo gratias egerunt, qui tantum myſterium mortalium oculis miſericorditer patefecit. Pars autem veli S. Leocadiæ, atque cultellus quo illam præſciderat, ſérico tutum involutum, in Sacrario honorifice reponitur, ac cum Reliquiis ab omnibus veneratur.

CLXXXII. Poſt aliquot vero dies futurum erat Feſtum Exſpectationis Dominæ noſtræ, quod ipſe omnium Epiſcoporum decreto ſtatuerat celebrandum. Quo die (quia obſequium illud ſacroſanctæ Virgini Matri extitit gratiſſimum) cum Beatus Ildephonſus ad matutinas horas ſe de nocte conferret Clero comitatus, & populo, & multis luminaribus; apparuit ei Beata Virgo, choris Apoſtolorum, Martyrum, & Virginum comitata, & Librum quem, *De perpetua virginitate* ipſius ſcripſerat, manu geſtans, Veſtem ei ſacram, qua in facienda re Divina uteretur, læta dedit, tamquam divinæ gratiæ, & favoris ſui pignus, & obſidem. Ferunt etiam, & Cathedram illi a Virgine fuiſſe oblatam; in qua ipſe Epiſcopali dignitate functus, ſolus conſideret. Sanctiſſima autem Virgo ſic ipſum allocuta fuit: Quia fide certa, conſcientia pura, lumbos tuos virginitatis meæ gloriam in cordibus fidelium depinxiſti, accipe Veſtem hanc de theſauris Filii mei; ut etiam in hac vita veſtimento gloriæ adorneris, & ea in meis, & Filii mei ſolennitatibus veſtiaris. Accipe etiam hanc Cathedram meam, in qua ipſe ſedebis, quando tibi libuerit. Scitoque certiſſime, quod nemo præter te in hac Cathedra ſedebit, vel hoc veſtimentum induere valebit impune. His dictis, eum glorioſo cœtu, quo ſibi apparuerat, ad gloriam Filii remeavit.

CLXXXIII. At Beatus Ildephonſus de promiſſis ſecurus, ſuſcepto munere lætus remanſit, cunctis ſacram Veſtem tangentibus, ab omni morbo quantumvis periculoſo, liberatis; & pro beneficio ſuſcepto, Deo, ac Virgini Mariæ ingentes gratias referentibus. Quæ Veſtis exiſtimatur etiam hodie ſumma cum religione in adytis Eccleſiæ Toletanæ ſervari; etſi minime abhorreat a veritate, eam ipſam, poſt vallationem Toleti a Sarracenis factam, in Eccleſiam Ovetenſem delatam eſſe, una cum Ildephonſi, & Juliani Pomerii ſcriptis; neque poſt Beatum Ildephonſum quiſquam Præſul Toletanus auſus eſt eam induere, præter unum Siſibertum Archiepiſcopum, qui culpa ſua ab illa Sede propulſus, fuit exſilio relegatus. Hic enim, quia ſe ejuſdem eſſe dignitatis cum Beato Ildephonſo videret, non minus, ac ipſe Præſul ſanctiſſimus, Veſte illa pretioſa ſe uti poſſe contendebat. Qua temeritatate miſer inebriatus, propriæ audaciæ pœnas luit infelix.

CLXXXIV. Qui vero putant, Syagrium fuiſſe hujus temeritatis auctorem, referunt ipſum, in Cathedra contra prohibitionem Sanctæ Virginis conſediſſe, & Veſtem illam ſacram induere volentem dixiſſe: Sicut ego homo ſum, ita ſcio, prædeceſſorem meum hominem fuiſſe; cur ego non veſtiar eo, quo induebatur Veſtimento? Hoc dicens illa ſacra Veſte ſe induit. Sed Deo ſtatim ulciſcente præſumptionem ejus, in terram, eadem Veſte arctius conſtrictus, mortuus cecidit. Quod videntes qui illic aderant, magno pavore conterriti, ſacrum Veſtimentum, quod indigne acceperat, tulerunt, & in theſauro Eccleſiæ, ubi hactenus ſervatur, repoſuerunt.

CLXXXV. Tandem Beatus Ildephonſus cum Eccleſiam Toletanam annos novem ſupra menſes duos rexiſſet; omniaque bona ſua pauperibus, & indigentibus tribuens, cunctos errores ab Ecclelia ſua expuliſſet; eumque apud Deum, Deique Matrem, magnæ eſſet ſanctitatis, & gloriæ; decimo octavo Receſvinthi Principis anno, nempe Era DCCXI. Incarnationis Dominicæ DCLXXIV. Imperii Conſtantini nono, ætatis vero ſuæ circiter ſexageſimo, vitam in pace finivit Toleti, & in Eccleſia Beatæ Leocadiæ, ad pedes Beati Eugenii avunculi, & prædeceſſoris ſui, cum magna reverentia ſepultus eſt, multis clarens miraculis:

CLXXXVI. Cujus ſanctiſſimum Corpus poſt Hiſpania a Barbaris occupata, tranſlatum fuit Zamoram, ubi honorifice veneratur uſque in hodiernum diem. Multa autem de operibus, quæ conſcripſit ante Pontificatum, & cætera poſt Pontificatum miro eloquii, atque ſanctitatis artificio conſummavit. Aliqua etiam morte præventus imperfecta reliquit. Et propter eloquentiæ ſuavitatem Chryſoſtomus, hoc eſt, os aureum, dicebatur. Et etiam quia in diverſis Libris melliflue loquebatur, & de virginitate Beatæ Mariæ Virginis nitido, politoque eloquio peroravit, anchora Fidei ejus tempore in tota Hiſpania Gotthica Gallia roboratur. Scripſit autem non contemnendæ lectionis Volumina, de quibus feruntur ſubjecta. *De Sancta Trinitate* Lib. 1. *De imbecillitate propria* Lib. 1. *De Virginitate Sanctæ Mariæ* Lib. 1. Domina mea, dominatrix mea. *Annotationum actionis diurnæ*, Lib. 1. *Annotationum in ſacris* Lib. 1. *Annotationum in Sacramentis*, Lib. 1. *De cognitione Baptiſmi*, Lib. 1. *De progreſſu ſpirituali deſerti* Lib. 1. *Hymnorum diverſi generis*, Lib. 1. *Sermones varii*, Lib. 1. *Epigrammata multa*, Lib. 1. *De Miſſa* quoque Lib. 1. *Epiſtolarum ad diverſos*, Lib. 1. Scripſit autem contra eos, qui de ejuſdem Virginitate, & parturitione diſputant ut hæretici, Lib. 1. *De Aſſumptione* ejus, Sermones, vel Tractatus quatuor. De eadem Homil. Evangel. 1. *De Purificatione* ejuſdem Opuſculum unum, & alia complura. Res quoque geſtas Gotthorum, Alanorum, Vvandalorum, & Suevorum, ab anno quinto Svintilæ Regis, ubi finem fecerat ſcribendi B. Iſidorus, uſque ad decimum octavum annum Flavii Receſvinthi, fideliter proſequutus eſt.

CLXXXII. Libri autem illi quos de rebus divinis ſcripſerat, poſtquam fuerunt ab eo editi, & in Conciliis lectitati, & ab omnibus approbati, tanquam cibi divinæ gratiæ in Fide puſillanimes refecerunt. Quorum

præ-

præſtantiores, & cognitione digniores, noſtra opera brevi, quoad fieri poterit, excuſſos, ſapientum manibus tractandos pollicemur; nemini, poſt B. Virum & Præſulem Ildephonſum, noſtro labore placere volentes.

JOSEPHI CATALANI ADDITIO.

Hactenus Vita S. Ildephonſi, in qua cum inter alia fiat mentio Feſti Eſpectationis Partus, quod ex Canone 1. Concilii Toletani X. quod nos ſequenti Tomo in hac noſtra nova editione deſcribemus, xv. Kalendas Januarii in Hiſpaniarum Eccleſiis celebratur ſub nomine Eſpectationis Partus, operæ pretium ducimus ad calcem prædictæ Vitæ adnotare, quod eruditiſſimus Thomaſſinus in ſuo Commentario Hiſtorico-dogmatico, *De Feſtorum celebratione*, Lib. II. Cap. XIT. ſcribit a Num. VI. uſque ad ejus Capitis finem. Poſtquam enim Num. v. notavit, ex Patriarchæ Nicephori Sanctione, quæ ineſt in Synopſi Canonum Harmenopoli, ſtatui, licere veſci piſcibus, & vino uti, quintis, ſextiſque Feriis majoris Hebdomadæ, ſi Annunciatio Deiparæ celebraretur, adeoque aliquid de ſummo jure concedi in jejuniis, ſive potius Xerophagiis ſanctiorum Feriarum, ut feſtum ipſum diem læti quique agitarent, ſic deinde pergit.

Quapropter Concilium Toletanum X. anno DCLVI. paulo ante Chriſti ortum Annunciationem celebrandam curavit, vocatam ibidem Deiparæ Solennitatem: *Feſtivitas glorioſæ Matris, Feſtum Sanctæ Virginis Genitricis Dei, Feſtivitas Matris*. Haud ſcio, an alia Deiparæ Solennia Hiſpani colerent; certe Annunciationem cæteris prætulerunt, maxime ob ea, quæ conſequuntur de Incarnatione: *Nam quod Feſtum eſt Matris, niſi Incarnatio Verbi?*

Juſſit igitur Synodus (*a*), octavo die ante Servatoris ortum Annunciationem peragi, ut illos octo dies celebraretur, nec Nativitati Incarnatio concederet: *Ut ante octavum diem, quo natus eſt Dominus, Genitricis quoque ejus dies habeatur celeberrimus, & præclarus. Ex pari enim honore conſtat, ut ſicut Nativitatem Filii ſequentium dierum inſequitur dignitas, ita Feſtivitatem Matris, tot dierum ſequatur ſacra Solennitas*. Nec Hiſpani Præſules Virginis Sanctæ Annunciationem cum nati Servatoris Solennitate exæquaſſe dicendi ſunt in Comitiis Toletanis, ſed Filii Dei Incarnationem quammaxime colendam curarunt diebus plurimis: *Nam quod Feſtum eſt Matris, niſi Incarnatio Verbi? Cujus itaque ita debet eſſe Feſtum ſolenne, ſicut eſt ejuſdem Nativitatis Verbi.*

Quadrageſimæ, ac Paſchatis diebus incommode recolebantur Annunciatio Deiparæ, & Filii Dei Incarnatio diebus octo; propterea Hiſpani Solennia hæc loco moverunt, quod pridem Eccleſiæ plures præſtiterant, ut ex eodem Concilio novimus.

Et quidem oportuit, feſtum hunc diem ab antiquis uſque temporibus ſolennem in Hiſpania fuiſſe, quando Synodus enarrans incommoda celebrationis Solennitatis hujus Quadrageſimæ, & Paſchæ diebus, jubet alio tempore peragi; etiam atque etiam petit, ut eodem, conſtantique die ab omnibus colatur, ut Paſcha, & Pentecoſte; ac Eccleſiarum quarundam magno locorum intervallo disjunctarum, quæ Faſtos ſuos emendaverant, morem commendat: *In multis namque Eccleſiis a nobis & ſpatio remotis, & terris, hic mos agnoſcitur retineri*. Crediderim, quod quamvis Sancti Epiphanius, atque Auguſtinus Solennium Annunciationis non meminerint, diem illum ſolerter ſcrutati, non pauci tamen eum pie obſervaverint, ac Eccleſiæ plurimæ paullatim inſtitutum ejuſmodi complexæ fuerint, quarum tandem conſenſio Synodo utrique facem prætulerit, Byzantinæ, anno 692. & Toletanæ, anno 656. Nec longius videtur ducentorum, vel trecentorum annorum ſpatium, ut nulla accedente univerſæ Eccleſiæ Lege, ex pio quodam, privatoque ſtudio, ſenſim orta ſint, & inſtituta celeberrima totius Chriſtianæ Reipublicæ Solennia.

Publici juris fecit Bollandus nonnulla, quæ perleguntur ab Eccleſia Toletana in Nocturnis Annunciationis precationibus. Synodi Canon fuſe habetur, adjiciturque bis quotannis recoli a Toletanis hanc Deiparæ Solennitatem, ideſt, VIII. Kal. Aprilis, ut mos geratur Romanæ Eccleſiæ cæterarum faciei Principi, & octavo die ante Nativitatem Reparatoris, ut perenne extet monumentum Religionis Toletanorum, quibus Auctoribus in Eccleſiam invecta eſt tanta celebritas, Eſpectatio appellata, ut ab Annunciatione aliquomodo ſejungatur: *Quamvis Annunciationis Beatæ Mariæ Feſtum ſuum ſolum nunc teneat, & octavo Calendas Aprilis in univerſa Catholica Eccleſia celebretur; Toletana tamen Eccleſia utramque retinet Solennitatem; alteram menſe Martio, ut Romanæ Eccleſiæ, quæ Magiſtra omnium Eccleſiarum, & Mater eſt, ſanctiſſimum Inſtitutum ſequatur; alterum octavo ante Natalem Domini die, tum quod hæc Solennitas ab ipſa Toletana Eccleſia inſtituta fuerit, & magna veneratione ab aliis Eccleſiis ſuſcepta, per univerſam Hiſpaniam hactenus celebretur; tum vero &c.*

Non hinc liquet, quandonam altera hujuſmodi immutatio contigerit, Faſtis rurſum adſcripta Annunciatione, menſe Martio, in Hiſpania, & Decembri, Expectatione, quæ ubique in Hiſpania Toletanos ſequuta celebratur, probante Gregorio XIII. Oportuit enim, ut diu Synodi Toletanæ X. habita fuerit ratio. Glaber(*b*)tradit, anno fere milleſimo a Chriſto nato, complura Concilia fuiſſe coacta, in quibus ad examen vocatum eſt, celebrandane prius in Adventu videretur Annunciatio, quæ Quadrageſimæ tempore agebatur, more Hiſpanorum, octavo ante Nativitatem Chriſti die eam recolentium: *Necnon etiam de die Annunciationis Dominicæ, qui celebratur octavo Calendarum Aprilium, ſi foret quolibet alio tempore extra Quadrageſimam excoli congruentius potuiſſet, ab eiſdem Pontificibus non parva illata eſt quæſtio. Ferebatur enim a quibuſdam, eundem videlicet Annunciationem Dominicam, more Hiſpanorum, quin-*

tode-

(*a*) Can. 1. (*b*) Lib. 2. C. 3.

todecimo Calendarum Januariarum die irreprehenſibiliter poſſe celebrari. Floruit temporibus illis Glaber, & addit, ſe apud Cluniacenſes degente, ſacro Adventus tempore, Hiſpanos quoſdam Monachos eodem veniſſe, ac poſtulaſſe ab Odilone Cœnobii Præfecto, ut eos ſineret patriis Legibus uſos privata Annunciationis Solennia peragere. Non ægre id tulit Odilo; ſed Cluniacenſes Monachi ritum illum minime probarunt: *Quid plura? Apud nos antiqua conſuetudo, uti decebat, prævaluit.*

Itaque tunc in Eccleſia Gallicana vetuſtiſſimus fuit Feſtus dies Annunciationis, qui VIII. Calend. April. celebratus, nulla prorſus ratione ad aliud tempus traduci potuit. Ac mirabuntur plurimi, arbitrari nos uſque ab anno Chriſti milleſimo vetuſta admodum fuiſſe ea Solennia in Gallia; quaſi id non parum elevet ejus antiquitatem. Sed nimium eis detulerim vereor, dum Gallicanos Faſtos, quos ſuperiore Libro conſului, evolvo, nec illa uſquam reperio, vel in Catalogo Godegrangi, vel in tribus Capitularium Caroli Magni, & Ludovici Pii locis, vel in Synodo Moguntina, anno 813. vel in Aquiſgranenſi II. vel in Capitularibus Ahitonis Epiſcopi Baſileenſis, Herardi Archiepiſcopi Turonenſis, & Valterii Aurelianenſis, vel demum in Canone, Lugdunenſi Concilio a Gratiano (a) adſcripto, cujus initium, *Pronunciandum*, Purificationem, Aſſumptionem, & Nativitatem Deiparæ, tum cum Feſtis omnibus ejus ætatis diebus recenſente.

Equidem pugnare videtur tam altum ea de re ſilentium cum Glabri verbis, & omnium Eccleſiarum conſenſione. Fieri potuit, ut Gallos quoque complexa ſit Toletana Synodus, dum ab aliis Eccleſiis celebrari ait Incarnati Verbi Divini, & ſalutatæ Virginis Solennitatem, octavo ante Nativitatem Jeſu Chriſti die. Certe Ambroſiana, ſive Mediolanenſis Eccleſia ſexto Dominico die Adventus, eo videlicet, quem Nativitas conſequitur, illam recolit. Ita enim habetur in præceptionibus Libri ſacrarum precum ritus Ambroſiani VIII. Calendas Aprilis: *Toto Quadrageſimæ tempore nunquam celebratur de Sanctis, & Officium Annunciationis Beatæ Virginis Mariæ fit in Dominica ſexta Adventus.* Adventum inchoant Mediolanenſes primo die Dominico poſt Sancti Martini Solennia.

Canonicæ preces Adventus Incarnationem, Annunciationem, & Expectationem ſpectant. Satis eſt in id aliquantulum mentis aciem intendere. Evangelium S. Lucæ enarrans Angeli & Deiparæ colloquium tunc legitur quarto illius hebdomadæ die, quo ſtata jejunia quatuor anni tempeſtatum celebrantur; & Eccleſiæ quædam, ſi fides habenda Bollando (b), eodem die Canonicas precationes Annunciationis adhibent.

Radulphus Tungrenſis Decanus (c) omni nos moleſtia expediet. Nam poſtquam adnotavit, Laodicenam Synodum Quadrageſimæ diebus Solennium celebratione cunctis interdixiſſe, & Toletanam a Quadrageſima in Adventum Annunciationem traduxiſſe, animadvertit ſolennes Eccleſiæ preces in Adventu adhibitas ſpectare Annunciationem; Mediolani diem hunc ſalutatæ Virginis Dominico ante Nativitatem Chriſti die celebrari, ac nulla Quadrageſimæ tempore Solennia coli, & idcirco diebus aliis agi Solennitates Sanctorum Ambroſii & Gregorii, quibus nempe Epiſcopatu aucti ſunt; at quum conſequentibus annis iterum Annunciatio in Quadrageſima peracta fuerit ab Eccleſia Romana, alios dies feſtos pariter celebratos tunc fuiſſe, præter unum S. Ambroſio dicatum; quæ a reliquis Eccleſiis Romanam ſequutis probata ſunt: *Sancti Patres in Toletano Concilio conſtituerunt, ut Annunciatio S. Mariæ de Quadrageſima in 15. Calendas Januarii transferretur, ubi annuatim ſolenniter, & convenienter ante Natale Domini poſſet celebrari. Utpote quum omnia illius temporis Officia de eadem reſoneat Annunciatione; ut in Ambroſiana ſervatur Eccleſia, in qua eadem Annunciatio ſolenniſſime agitur in Dominica ante Nativitatem Domini. Et præterea in Ambroſiano Officio nullum Feſtum in Quadrageſima ſervatur, prout dicta Concilia ſtatuerunt. Et propterea antiquitus Feſta Gregorii & Ambroſii ad dies Ordinationis eorum transferebantur; Gregorius ſcilicet ad diem tertium Novembris, & Ambroſius ad Octavam Andreæ, & Benedictus ad diem Tranſlationis ſuæ in Julio. Sed poſtea Annunciatione in Romana Eccleſia ad locum ſuum redeunte, ſimiliter alii apud nos redierunt. Et exinde retenta eſt Tranſlatio Benedicti. Ambroſius tamen apud Romanos, & Mediolanenſes remanet in Octava.*

En quæſtionis enodationem, cur videlicet Annunciationem prætermiſerint Capitularia Regum, atque Epiſcoporum, & ſacri Galliæ, & Italiæ Faſti; maxima fuit auctoritas Laodiceni Canonis, & veteris Inſtituti, quo pugnare cum Solenniis jejunia credebantur. Sane in Urbe quoque agi videbatur in Adventu celebritas Annunciationis, quemadmodum Mediolani, & in Hiſpania; Canonicæ ſcilicet preces Adventus ab Annunciationis precibus minime diſcrepant. Idem in Gallia uſuvenit. Iterum Romana Eccleſia ad Quadrageſimam revocavit ſolennem hunc diem; ac ſæculo fere nono jejunia & Feſtis die conciliari videbantur. Eccleſiæ quamplurimæ, Gallicana præſertim, Romanæ acceſſerunt, & Annunciationem VIII. Cal. April. celebrandam curarunt.

Hactenus eruditiſſimus Thomaſſinus, cujus prolixum locum placuit hic deſcribere; ſtatuimus enim nihil pene de noſtro celeberrimæ huic Hiſpaniarum collectioni adjungere, ne maleferiati homines, quæ nos diceremus, in pravum ſenſum torquerent. Videri tamen poſſunt, quæ nos de eadem re ſcripſimus Tomo II. Commentariorum in Concilia Oecumenica, ubi nempe explicuimus Canonem LII. Concilii Trullani. Videri poſſunt præterea, quæ Tomo ſequenti dicentur in Notis ad laudatum Canonem Concilii X. Toletani.

FINIS TOMI III.

(a) De conſec. Diſt. 3. (b) To. 3. Martii. pag. 539. (c) De Can. obſerv. Cap. 16.

2-1-48

005654733

Digitized by Google

FIRENZE - BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
PROGG. - 2.1.48 III° (63)
RESTAURO - 1998
LABORATORIO - RAIMONDO MILIO
RESTAURATORE PROGETTISTA - CLAUDIO MONTELATICI

SINTESI DELLE OPERAZIONI EFFETTUATE:

controllo numerazione, pulizia a secco con pennello morbido, risarcimento con montaggio a scarnire con carta giapponese di adeguato spessore e colore, Vanrow, velatura con velo giapponese 502 e Tylose MH300P al 2%, carte di guardia Ingres struttura F, cucitura su n. 6 nervi di spago, indorsatura con tela di mussola e pelle di capra scarnita, capitelli cuciti su anima di spago a fili di lino neutro e colorato, incartonatura dei quadranti in cartone accoppiato al durevole, nuova legatura in piena pelle di capra al vegetale (Scaricaciottoli) con dorso attaccato, adesivi Tylose MH300P e Vinavil 59 al 15%.

COLLAUDATORE
DATA DEL COLLAUDO

LAB. RESTAURO LIBRI R. Milio

Digitized by Google